

MURAN KİTAPLIĞI

نورکستان بېلیک . صای ۲

أحمد زکی ولیدی

بوکونکی تورکستان

و

باقین ماضیسی

۱۹۲۹ — ۱۹۳۹ سنه لرنده مصدرده

یاصلمشدر

مؤلفك بررسمى

مؤلف أحمد زكى وليدى (بىكى صوى آدى ايله : طوغان) ۱۸۹۰ سنه سى ۱۰ كانون اولده باشقورتستانده يورماطى كائونلغنده كوزهن قريه سنده دوغمش و ۱۹۱۶ سنه سنه قادار حياتى معملسكده كچرمشدر . مذكور سنه اوفاده عثمانيه مكنبنده معلم ايكن اوفاولايى اسلاملىرىنى تمثيل يتمك اوزره دوما نك « مسلمان فراقسبونى بويوراسى » اعضاسى اولارق پترسبورغه كوندريلمش و اوكوندن اعتبارا باشقورتستان و توركستان سياسى مسئله لربله مشغول اولمشدر . ۱۹۲۳ سنه سنده روسيه دن آيرلمش . ۱۹۲۷ سنه سى بدايتلندىبرى استانبول دارالفنونده ، ۱۹۳۵—۱۹۳۹ سنه لرنده آلمانيا ده بون و كوتتكين اونيوير سيته لرنده خواجه لى ايتمشدر . ۱۹۳۹ سنه ايلولندن اعتبارا تكرر استانبول اونيوير سيته سنده پروفيسوردى .

I

تورکستانک جوغرافی وضعیتی

تورکستانک حدودی ، مساحه سطحیه سی و عوارضی

طبیعی جوغرافیا ، اتوغرافی و تاریخی معناسیله « تورکستان » جنوباً « گورگان » نهری ، خراسان طاغلی ، کویت داغ ، قاراداغ (کوهزار مسجد) ، مزدوران ، پاروپانیس دیدکلی طوپچاق ، آق داغ (کوه سفید) طاغلی ، هندوگوش صرتلی ، موستاغ کون لون ساسله جبالی ، شرقا شرقی تورکستانک شرقی حدود - لری ، « سوچاو » قربنده $98^{\circ} 50'$ طول ، 40° عرض نقطه سندن موغول آلتاینده « بوروجان » کچیدی - $93^{\circ} 50'$ طول ، $46^{\circ} 50'$ عرض نقطه - سی - شمالا جونغار یا قازاقستانک شمالی حدود لرینی تشکیل ایدن ایرتش حوضه سی و آرال - ایرتش تقسیم میاه خطنک شمالی یا ماچلی ، غربا یایق نهری و بحر خزر ایله محدود در . بوتون بوکنیش اولکک نک - آفغانستان حدودینه داخل اولان « آفغان تورکستانی » و ایرانک آستراباد و دره گز ولایتلر - نذن عبارت اولان « ایران تورکستانی » خارج اولدیغی حالده مساحه سطحیه سی $56,160$ کیلو متره مربعدر

تورکستان ، چینه تابع اولان نصف شرقیسی « شرقی تورکستان » و روسیه به تابع اولان نصف غربیسی « غربی تورکستان » دبه ایکی به تقسیم اولونور « شرقی تورکستان » جمعا $56,160$ کیلومتره مربعی اولوب بوندن $1,118,713$ کیلومتره مربعی قادار قسمی تاریم حوضه سندن عبارت اولان « کاشغاریا » به

۳۰ و ۳۸۳ کیلو متره در بی ده «ایله» ولایتی ایله «جونکنغاریا» (۱) به عائد دره «غربی تورکستان» ایسه جمعاً ۵۰۲، ۷۸۹، ۳ کیلو متره مربعی اولوب بوندن ۱۶، ۸۱۶، ۹۷۹ قدری سابق «تورکستان والی، عمومیلکی» نی تشکیل ایدن ولایتلره سابق بخارا و خیوه خانقلرینه، ۶۸۷، ۸۵۶، ۱ قدری ده سابق روس اداری تقسیماتده صحراء ولایتلری، (Stepnie oblast) تسمیه اولونان «قازاقستان» ه عائد در

«تورکستان» و بوراده آیریجه قید ایتمک ایجاب ایدرده مطلق اولارق «ایکی تورکستان»
«تورکستان» دیدیکمیز وقت بزیا لکز «غربی تورکستان» ی اراده ایدیورز؛ کتا بمزده موضوع بحث اولان ده اودر. شرقی و غربی تورکستانک هر ایکیسنه عام براسم اولارق «ایکی تورکستان» تعبیری قوللانیورز. کتا بزک بوجلدنده مندرج تاریخی و سیاسی معلوماتک اکلایشنی قولایلشدیرمق مقصدیله بوراده تورکستانک طاغلرندن بحث ایدرکن بالطبع شرقی تورکستانه ده تاس ایتمش اولاجغز
هر «ایکی تورکستان» ده حیات، غیر مسکون نی پایان چوللر آراسنده کی نهر حوضه لرینه، یو لک و آزمسکون طاغلرک آته کارینه منحصر قالمش کییدر؛ بوندن طو لای اولکک نك مختلف منطقه لرنده کثافت نفوس پک مخالفدر. ایکی تورکستان ده بوتون نفوس اوز یدی میلیونی کچیمه ز، وسطی حسابله هر کیلو متره مربعه اوج کشی اصابت ایتدیکی حالده «تاقلا ماکان» چوللرینک بعض منطقه لری تماما غیر مسکون، قارقوم چولنده یوز لیلو متره ربعه آلتی، پامیر طاغلرنده یوز کیلو متره به یدی کشی، مثبت فرغانه ولایتنده ایسه کیلو متره ربعه ۲۹، سمرقند ولایتک «کاتته قورغان» مضافاتنده ۵۰ کشی، آسحاباد جوارنده داما فضله اصابت ایتمکده در شو طریقه اولکک نك برچوق منطقه لری غیر مسکون اولدیغی حالده ایکن دیگر ارنده نفوس آور، پا قطعه سنک وسطی کثافت نفوسی ایله برحقیقور

عوارضک
عمومی خطلری
هیئت عمومی سی اعتباریله آسیای وسطی نك چول ده کیزی دنيله
بیله جک اولان نصف شمالیسی استیعاب ایدن «ایکی تورکستان»؛ جنوبا طاغ سلسله لريله محدود اولدیغی کی تام اورتا سنده کره ارضک اک یوکسک ارتفاعلری جمله سندن اولان اولکک نك هر طرفنه حاکم اولونان سلسله جباله استاد ایدیور ۹۵ طول شرقی و ۳۰ عرض شمالیده باشلا یوب جوغرافیا کتا بلرنده «تیانشان» نام عمومی

(۱) مطبعه ده موجود اولیان اوج نقطه لی صاغر کافک برینه بالمجبوریت اسکی جاغاتا بیجه ده اولدیغی کی «نک» شکانی قوللاندرق جوغرافی اسملرک اسکی اسلام، عرب جوغرافی اثرلرنده و محمود قاسمی ده تصادف اولونان شکرلرینی ده (ع) و (م) (ک) ایشار تلیله قوسین اراسنده یازدق

طاشیان بو طاغلا ۱۲۰۰ کیلو متره قادر غرب و ۱۰۰۰ کیلو متره قادر ده جنوب غربی استقامتنده دوام ایدر و جنوبی قسملرنده « دنیانک بشیکی » تسمیه اولونان پامیر ارتفاعلرینی تشکیل ایده رک « هندوگوش » « هیالای » و « کونلون » سلسله جبالنک التحاق نقطه لرینه کلوب یتشیر . قسم اعظمی دائمی قارلرله مستور اولان « تیانشان - پامیر » ایکی تورکستانک منبع حیاتیدر . دیدیکمز کی ایکی تورکستانک اک معمور قطعه لری ده ایشته بو « تیانشان » و « پامیر » ناملرینی طاشیان بویوک طاع سلسله سنک اته کلرنده کی مرعالریله ، کندی سنک زنگین جمودیه لرندن نبعان ایدوب غرب و شرقده کی چوللرک ایچریسنه آقوب کیده رک ینه چول ایچریسنده قاپالی کوللر ، باتاقلقلر تشکیل ایدن نهر لرک حوضه لرندن عبارتدر : یوقسه مملکت او قادر قور اقدرکه ، مثلاً بالخاصه شرقی تورکستانده نهر لرک یانی باشنده کی چوللرد ، بیکلرجه سنه اول یاز یلوب و یاخود نسج ایدیلوب طوپراق ایچنه کومولوب قالان کاغدو یاخو دقوماش پارچه لری - اوزر لرنده کی یازیلری و رسملری ایله - اولدیغی کی محافظه اولونویور . بوجهتن صحرای کبیر و مصر ده اولدیغی کی تورکستان ده حفریات یابیلد یغنده انسانیتک اک اسکی مدنیتنه عائد کندی سینه سنده محافظه ایتدیکی اک قیمتی واک مهم وثیقه لری اهدسدا ایدیور و بوتون مدنی انسانیتک دقتنی جلب ایدیور . تورکستانک چوللرنده سطح بحدن دها چوقور نقطه لر موجود در ؛ طاغلرنده ایسه یوزلرجه کیلو متره امتدادنده سطح بحر دن ۳ - ۴ ییک میتره ارتفاعلری دوام ایدیور و ذروه لر ۷ - ۷ ۱/۲ ییک میتره به واصل اولورکه اورالرده نه قار یاغار ، نه ده یاغمور

تورکستانک طاغلری

بز شرقی تورکستانک اقصای شرقدن باشلانوب غربه ، سوگره جنوب غربی به اوزانوب ایده رک هندستانک قارقوروم طاغلرینه التحاق ایدن بوتون سلسله لرک هیئت مجموعه سنی « تیانشان - پامیر » و تور لجه اولارق « تنگری طاغی » نام عمومیسيله ، مرکزی قسمنی ایسه تیانشان تسمیه ایدیورز . شرقی تورکستانده قامول جوازنده باشلایان بو طاغ تقریباً ۱۲۰۰ کیلو متره غربه ، سوگره ۱۰۰۰ کیلو متره قادر جنوب غربی به ونهایت تماماً جنوب امتداد ایدر . جمعا اوزونلغی تقریبی اولارق ایکی ییک کیلو متره دن فضله در . بویوک سلسله ۵۵° ۴۴ طول ، ۳۰° ۴۳ عرضده « قارلیق -

طاغ ، طاغریله باشلايور . اورادن تاهندوگوش طاغنه قادار ایکی بیلک کیلو متره مسافه طاغك صرتی تعقیب ایدیله جك اولورسه بوکون شرقی و غربی تورکستانده یاشایان تورکلرک یایلاری اوزاقده کی کولره منصب اولمق ایچون طاغك ایکی طرفنه آقوب کیدن نهرلر و اوزرلرنده کی منبت حوضه لر شهرلر کورونمش اولوردی . تورکستانك بویوک نهر لری طاغلك ذوره لرنده کی قار و قولتوقلرنده کی جمودیه لردن نبعان ایدیور . نهرلك فیضانلری ده ایلك بهارده دکل کونشك حرارتی کسب شدت ایده رك مذوکور قاروجودیه اری اریتدیکی وقت ، تموز و آغستوس آیلرنده اولور . تورکستانك نهایتسز چوللرینك اورتا سنده کی بو محیرالعقول ارتفاعلرک صرتلرینی سلسله لرك استقامتلرینی نهر لرك جریانلرینی اوگره نمك - اولره مترتب مدنیقی اوگره نمه نك اساسنی تشکیل ایدر . ته نکری طاغك صرتی تعقیب ایدیلیر کون طاغلك باشلانغیجی اولان « قارلیق » طاغنه چیقانجه صاغ طرفده « بارکول » صول طرفده « قامول » (خامی) شهر لری کورولور . صوکر سلسله نك اسکی عرب منبعلرنده « طاققان » چینلیلرده « طان - هان » تسمیه اولونان قسمنه کلینیر . بوراده طاغك شمالنده قدیم بیش بالقی ، شیمدیکی اوروجی ولایتلری ، جنوبنده ده قاراخوجا ، طورقان ولایتلری کورولور . سلسله نك اگ قولای کچیدی اولان « داوا نجین » ی کچد کدن صولره قارحدودندن یوکسك اولان و علم اهلی طرفندن داها تدقیق ایدیلمه به ن « بوغدو » طاغرینه کلینیر . قدیم کوك تورکلرک جداعلاری نامنه قربان چالارق هر سنه ملی بایراملر اجرا ایتدکلری مقدس منطقه لر بورا سنده اولسه کر کدر . بو طاغك ۳ — ۴ بیک مترو ارتفاعنده اولان صیرتنی تعقیب ایده رکن صاغ (شمال) طرفنده « اوروجی » شهری و تورک داستان قهرمانی نام : طاشیان « ماناس » شهرلری ، صول (جنوب) طرفنده « باغراش » کولنه و « قاراشهر » ه باقان طاغلر قالور . صوکر « ماناس » شهرینه آقان ماناس نهرینك باشلرینه کدیکنده ینه علم و فن طرفندن پک تدقیق اولونمامش و داها معین براسم ده ویریلده مش اولان فوق العاده یوکسك ذروه لره ایریشیایر . بزم « قاز طاغی » تسمیه ایتدیکمز بو طاغك باکرچام اورمانلریله مستور اولان شمال طرفنه ماناس نهری ، غربنه غولجه طرفنه ، افسانهوی تونکا آلپ - آفراسیاب ک قزی « قاز » ک اسمنی طاشیان قاز (قاس ، قاش) نهری ، بوکا موازی اولارق قاموق قازاقلرله مسکون اولان « کونگهس » ، (م . ک : « کنگت ») نهرلری و جنوباده ، باغراش کولنه منصب اولان یولدوزکول نهری قیور . بوتون

بوصا ییلان اولسه لره ، نهر حوضه لرینه « ایله » حوضه سنه منظره آچان بو محتمم
« قازطاغی » « ایله » حوضه سنک شمالنه وجنوبنه ایکی قول آیریور :

برنجی قول « آراشان » یعنی معدن صوبی « مینک مارال » لیک طاو ، طاقسه
(تیمور قپو) کچیدلرندن کچه رک یوزلرجه کیلو متره امتدادنده اولان « جونغار
آلاطاو » سلسله لرینی تشکیل ایدر، که بونک « یاشقان » « صاریقان » اسملرنده کی
۳-۴ بیک میتر و ارتفاعنده ، ابدی قارلرله مستور ذروه لری واردر، بوسلسله
شرقا « سوت کول » (سایرام نور) کولنه ، شمالا « آرغون » و « نایمان »
قازاقلرینک یایلا لرینی تشکیل ایدن « ایمیل » نهری حوضه سنه ، (م . ک . « یار »)
غربا « له پسه » « قاپال » شهرلرینه و اوزاقده کی « بالکاش » کولنه ، جنوبا
وقتیله تورکستانک مملکت مرکزی اولان یایلا لری و دنیانک الک گوزل یولاری جمله سندن
صاییلان « ایله » حوضه سنه باقار ، هر طرفی با لر چام اورمانلریله مستور و کوزه ل
یایلا لرله مملودر

« قازطاغی » طاغندن آیریلان ایکنجی قول سلسله - ایسه تقریبا . . ۴ کیلومتره قادار
جنوب غرب استقامتده کیده رک ۳ - ۵ بیک میتره ارتفاعنده دائم قارلرله مستور
شمال و غرب یاماچلری تماما چام اورمانلریله قاپلانمش اولان صرتلریله کله رک سلسله نک
« خان ته نکری » یه متصل اولان نصف غریسنه کلپور ، بونک اقسامی « ناراط »
« ترسکه ی » ، خارلیق طاو ، ایشیک باشی ، « موزطاغ » ناملرینی طاشیان و قطعیا
کچاچ قارلی طاغلردن عبارتدر . « قازطاغ » طاغیله « خان ته نکری » اراسنده
بولونان بو سلسله نک بوکون عمومی اسمی یوقدر . لاکن بو طاغلر داها میلادک برنجی
عصرنده حنایلرجه « آق طاغ » معنا سنده اولدیغی تصریح ایدیلن Age-tau
اسمیله یونانیلر ده Ektag مانیکائی افسانه سنده « آقناغ » (آق طاغ) تسمیه اولونمشدر
بوکابنا بوده بوسلسله یی « آق طاع » تسمیه ایدیلور . آلتنجی عصر میلادیده کن پز انس
سفارات هیئت « کوک تورک » خاقانلریله بو « آق طاغ » ده کی قرارگه هلرنده لورشمشدر
« کوچا » یه باقان طرفنده ، امیر تیمورک بوتون شرق تورکلرینی طوپلایارق جهانگیرک
ظفر بایرامنی شنلکلرله اجرا ایتدیکی ، فوق العاده گوزدل « یولدوز » یایلا لری
بو طاغک جنوبی ایته کلرینی تشکیل ایدر ، بوکون قالموق لرله مسکوندر

« خان ته نکری » خان ته نکری - تیا نشان سلسله سنک مرکزی واک یوکسک
وقولاری

نقطه سیدر . تورکستانک بوتون اقسامنه ناظر ۷۳۱۵ متر و ارتفاعده آباغی یشیل ، به لی بیاض ، یوقاری قسمی سیاه برطاغدر . اورتا تیانشانک بوتون بویوک سلسله لری بوندن انشعاب ایدیور ، بو طاغک شمال و جنوبی انیشلرندن — هپسی شمال شرقیدن جنوب غربی یه متوجه سلسله لر صفتیله « تیرسکه ی ایله طاو » (روسجه Zaili) — چو — ایله ، اونک جنوبنده و ایسیق کولک شمالنده « کونکه ی — آلاطاو — چو — طالاس (۱) ، بونلرک و ایسیق کولک جنوبنده « تیرسکه ی آلاطاو » سلسله لری یکدیگر ایله موازی اولارق امتداد ایدیورلر . برده « چو — طالاس » ایله « تیرسکه ی آلاطاو » ک غربی قسملرینی یکدیگرینه باغلا یان « طالاس آلاطاو » سلسله سی واردر بونلرک جنوبنده ، « جیم طاو » ، « نارین طاو » « آطباش طاو » (ع : آت باشی) « فرغانه طاو » (ع : جبل الفرغان) سلسله لری یکدیگری آرقاسندن کله رکنه عینی استقامتده (یعنی شمال شرقیدن جنوب غربی یه) امتداد ایدیورلر . ایسیق کول چو و سیردر یا حوضه لری آراسنده بولونان و ابدی قارلرله مستور اولان بوسلسله لرک هپسی « طوقماق » (اسکی اسمی « بالاساغون ») شهرندن سیردر یا نهری اوزرنده کی « خوجه ند » شهرینه اوزانان و بزم « طالاس — چاتقال » تسمیه ایتدیگمز آقیری طاغله باغلا نیورلر و باغلاندق لری نقطه ده ، بیک متر و ارتفاعده کی منطقه ده محتشم « ماناس طاو » طاغ لری تشکیل ایدر . بو طاغک شمال طرفلرنده بوتورک داستان قهرمانه نسبت ایدیلن مزار جنوبنده تاشکند ، آنگره ن (قدیم شاش و ایلاق) ولایتلری بولونور . بورادن بو « سلسله لر اتحادی » غرب استقامتده « قار اطاو » (تورک داستانلرنده کی) قارش یاتان قارطاع « یاخود « قاراچوت طاغ ») سلسله سی تشکیل ایدرک اوزانور و ۵۰° ۶ طول و ۵۰° ۱ عرضده تیانشان طاغ لری نیک ک غربی قولنی تشکیل ایدرک منتهی اولور . طاغک شمال طرفنده طالاس حوضه سی ، جنوب طرفنده ده مثبت سیردر یا حوضه سی نهایتسن چوللرده اوزانیر . اورتا تیانشانک بو غربی قوللری تامیله قرغز و قازاق تورک لریله مسکون ایکن شمدی برچوق روس مهاجرلری کندی پاصولکه (قصبه) لری تشکیل ایدرک یراشمشلردر

تیانشانک « خان ته نکری » دن انشعاب ایدن بو غربی قوللری دیدیکمز کی هب قارله مستور درلر بونلردن « تیرسکه ی ایله طاو — چو ایله » سلسله سیله

(۱) چو — طالاس سلسله سی روسلر آککساندروفسکی تسمیه ایدیورلر

« کونکه آلاطو - چو - طالاس » سلسله سی آراسنده کی، یایلارک نصف شرقیسی چارین و کیکه نهرلری حوضه لرندن عبارت اولوب « بورالری و قتیله تورکستان حکمدار لرنیک یازلق قرار - کاهلری ایدی . بورا سنده بالخاصه « کوك طاغ » « وقویاش » یایلا و شهرلری معروف اولمش و ایوم قیر غیز و قازاقلرک « قارقارلی » پنایری و « چارین » یایلارلی بک معروفدر ، نصف غربیسی ایسه منبت چو حوضه سندن عبارت اولوب پک معمور در . « کونکه ی الاطو - چو طالاس » سلسله سیله تیرسه سی آلاطو سلسله سی آراسنده کی اووالرک شرقی قسملرنده (۱۵۷۴ متره ارتفاعنده) « ایسیق کول » کولی ، ایسیق کوله منصب اولان اوقاق مهران ، غربی قسه بنده ایسه و قتیله قار آخانیارک یازلق قرار کاهلری ، بو کون قیرغیزلرک معروف یایلارلی اولان « قوچقار » (م . ک « قچقار باشی ») « صوصامر » (م . ک : « صفن سامر ») یایلارلی بولونور

أذیق آرت ته نکرلی طاغی نک پامیر و هندو گوشه اوزانان ، تاریم و سیردر یا آصغار طاو

(نارین) حوضه لری ایچون تقسیم میاه خطی اولان اساس صیرتی ایسه خان ته کری نک « صاری باش - کویلی » « اینیلچاق - ته ره کلی » ، « قاینلی - ایزغ آرت » ناملریله تسمیه اولونان اوچ موازی قولیله یوز قرق ، یوز ائلی کیلو متره دوام ایده رک « آق چیره ک » سلسله مظمه سنی تشکیل ایدر بو قوللرک هر بری ۳-۷ یک میتره ارتفاعنده اولوب هیچ بریرنده یول و یرمه یه ن قارلی سلسله لردر . بو صیرتارک داها تدیقی اولونمایان برچوق ارتفاعاری خان ته نکرینک کندیسندن پک اشاغی دکدر . بورالرنیک اک کوچوک ذروه لری یاتنده « آلپ » طاغلی « مونک بلانک ، لبر کوچوک ته جک حالنده قالیرلر . اسیق کولدن شرقی تورکستان یایلا لرینه کچرکن کچیله جک مذکور اوچ موازی سلسله نک اوچنجیسی تشکیل ایدن قاینلی - ازیغارت » سلسله سی و خاصه بونک نصف جنوبیسی داستانلرده عموماً تورلرک جدا علا سی اولان « تورک » ک مسکن اصلیمی صفتیله معروف اولمشدر . « ایزبق آرت » یا خود « اذیق آرت » یعنی مقدس کچبد یازیلان طاغ بو کون خریطه لرده اوراده کی قیرغیزلرک تلفظنه کوره jsigart شکلنده قید اولونمشدر . داستانلرده قازاق تلفظنه کوره « آصغار » (آسیق آرت) سویله نمشدر . عموماً

بوراسی تورکلر نزدنده «ته نکرى طاغى» «تيا نشان» ك لك مقدس نقطه سى عد
ايدلمشدر

تورك داستانى ديپوركه : «توركلرك جدى اولان (تورك) بوتون مشرق طرفلرینی كزدي
نهايت بريره كلدى اوراسنى موافق بولدى . بورا ستك نامى (ايسيق كول) ايدى . چونكه
بوراده ده كيزواردي ، صوبى صيچاق ايدى . جشمه لرجوق اولوب ياننده زنكین اولتلاقلرى
اولان بويوك طاغلر وارايدى . تورك تاكري يه دعا ايتدى اوراسنى ايستدي . دعاسى قبول
اولوب اوراده اقامت ايتدى . بر كچه تورك بوجوارده ، كي بويوك طاغك باشنده آتش كوردي
كوندوز اورايه كيتدي آتشی بولامادى لاکن اوراسى بك خوشنه كيتدي كوزه لمرعالمى واردي
سه ويندي و او طاغله «ايدوق آرت» اسمنى ویردی . كچه دن تورك جاديرینی ، صوغوقه مقابل
قويون دريسندن كورك و قولاقچين (— طاق) ديدكاري تورك قالباغى ديكك اصولنى
تورك اوراده كشف و ايجاد ايتدي . بو طاغ جين منيعلر نده سیه نسی جوجه نسميه اولمشدر .
بوروايته كوره بو طاغلر بك صوغوق ايدى . توركلرك جدي «ناطولوشه» بوراده آتشی
كشفاونكله ايصنماغى ايجاد ايتدى بونكه برادرلرینی صوغوقدن محافظه ايتدي . بوجهدن «ناطور
لوشه» بی بادشاه طانيديلر . و «تورك» اسمنى ویردیلر . توركستانك تورك داستانلر نده دائما «اصقار
اصقار اصقار طاو» اصقار طاودن بييك طاو باره مي ؟ «يا خود اصقار اصقار اصقار طاو» *
اصقار دان بويوك طاو بولماس * باشينه بالابان طورعاي جرلاب اوجوب بيته الماس * بار يينه
كوزه ن قازايب اوته الماس كي شكلا رده سويله نديكى كى اناطولي تور كلر يده قاج عصر
اول تور كستاندن آيرلقلرينه رغبابو «اشقار» طاغنى سويله يورلر (آيمه بنديم ده كيتديم
اشقاره * جوق كوزه ل سه وديم ده آيدين اشقاره)

مذکور اوچ موازی طاعك اجتماع نقطه سنى تشكيل ايدن «آق چيرهك»
(قير غيزجه آق شيرهك) طاغى . ۵ كيلومتره طول و ۳۰ كيلومتره عرضده ۵ - ۶ بيك
متر و ارتفاعنده بر معظم طاغدر . «نارين» (سیردر يا) و «صارى باش» (تاريم)
حوضه لر يلك تقسيم مياھ خطنى تشكيل ايدەر

مذکور اوچ موازی اساس طاغلرك غربنده (ايسيق كول طرفنده) «تيرسكهى
آلاطاو» طاغلى اوزانديغى كبر شرفنده (شرفى تور كستانك تاريم حوضه سى طرفنده)
ده «كوك چاغال» سلسله سى اوزانور . «كوك چاغال» «خان ته كرى» دن باشلا بوب
جنوبده «اق ساي» نرينه قادار دوام ايدر . تقريبا ۳۵ كيلو متره امتداد نده در

قدیم چینلیلرک « قوش کچمز بیدیل » دیدیکری « بیدل آرت » (۱۴۸۰ مترو ، م . ک : « بدل آرت ») پک یوکسک اولان « جانارت » وداها اولچولیه ن « بوز طاغ » ارتفاعلری بوارده در . عمومیتله بونک ذروه لری ۵-۷ ییک مترو لردن آکسیک دکلدنر . بوتون بو طاغلری شرقا « بای » « آق صو » ، « اوج طورغان » شهر لرینه نظر اولوب تاریک صول قولی اولان « طاوشقان دریا » (م . ک : « غلفشقان اوکوز ») بونی ده له ره ک کچه ر و صوکره هب بونک اُنکندن آقار . روس - چین حدودی ده بوکون بوسیرت اوزرندن کچیور .

بوندن صوکره « نه نکری طاغی » شمالا « آق سای » لرینه منتهی اولان « کوک قیا » (۵۰۰۰ مترو) طاغلرندن باشلا یارق « کاشغر طاو » اسمنی آلیور . ایکی یوز کیلو متره اوزانان بو طاغ صاغ طرفنه کندینه موازی اولارق جنوب غربی یه کیدن « قاراقویون » صیرتلینی و شمال غربی استقامتنه فرغانه نک شرقدن غربنه اوزانان « فرغان » طاغلرینی و برد کدن صوکره « سویه ک » نام صیرتله واسطه سیله پامیر زمره سنک شمالی قسملرینی تشکیل ایدن « آلائی » سلسله لرینه اتصال ایدیور . بو حدود ته نکری طاغنیک نسبة آچاق برار یدرکه « یدی صو » دن و عموما غربی تورکستاندن کاشغره ایلله جک اُک قولای ، حتی قشین بیله یول ویره ن قابل مرور کچیدلر بوراده بولونور . او جمله دن « تیره ک » (۲۹۰۰ مترو) « طوروغارت » (۳۸۸۰ مترو) « توبین » و « سویه ک » کچیدلری معروفدر . بونلردن برنجیسی بوکون ایسیق کول و نارین طرفلرندن کاشغره کچن و اُک چوق یورونن کچیددر . ه طوروغارت ، (م . ک : ترغ ارت) ایسه « یدی صو » - دن شرقی تورکستانه طاغ اوزرندن شمندوفر کیچه بیله جک یگانه قولای کچیدی تشکیل ایده ر .

« سویه ک » صیرتنه متصل اولان « آلائی » سلسله سی
« آلائی »
و « تورکستان » سلسله لری « طارت قول » کچیدندن صوکره بر آ ز غره « آیو طاپام »
ذروه سندن صوکره بر آ ز جنوبه « شارت داوان »
کچیدندن صوکره جنوب غربی یه متوجه اولارق اوج یوز کیلومتره قادار امتداد ایدر .
وسطی ۴ - ۵ ییک مترو ، یوکسک ذروه لری ۵ - ۶ ییک مترو قادار اولان بو سلسله
ده دائمی قارلرله مستورددر . طاغنیک صرقتی تعقیب ایدیپارسه غربا اک اسکئی مدنیلی

فرغانه اړسکه سی، شرقاً کاشغر ولایتاری کورولور. غرب طرفناک اینشاری پک آزمیالی و آرجا اوره انارابه مستورا اولدیغی حالده شرقی چوق صارپ و جبالقدر. غربه سیردریاناک شعبه لرندن «قارادریا» و «تورک» نهرلری، شرقه تاریخ حوضه سنه «قاراتیره ک» وده میر - باقیر معدن اوجاقار یله معروف «مارقان» (م.ک: برخان) نهرلری ویررو شمالدن جنوبه کیتد کجه یوکسه ایر، شمالی کچیدلرنندز «قووغارت» (م.ک: «ققق آرت») و «قاراجیلغا» معروف قدر بوصوک کچید پک اسیکید نبری مشکلا کیله معروف اولمش «باشکابلا کله یینجه» قرایلغا، کچیدینی کچمه «قارامونک که بله کونچه قارایلقا کچمه» دیه ضرب مثل سویله نه شد. دها جنو بد فرغانه دن کاشغره کچن بو یوک بول - تجارت یولی - اوزرنده «تیره ک داوان» (۴۱۵۸ متر) «شارت داوان» (۳۸۸۰ متر)، «طاللیق» (۳۵۳۰ متر) کچیدلری وارد که بوتاردن «شارت داوان» و «طاللیق» حتی آرابالرک چسمنه بیله مساعد اولوب یولجی حیوانلری ایچون ده اوتی چوقدر. تیره ک داوان ایسه بوتون سنه آچق اولوب بالکنز نیسان وما یسده فیضانلر وقتنده قاپانیور، چونکه منتظم کوپرولر بو قدر.

بو کچیدلرک جنوبنده «تیرسکه ی آلا ی» سلسله سی مبدائی اولان «قیزیل به ل» موقعی و «موزداغ طاو» طاغی ینه اور تاتیانشانده کی «خان ته نکری» کبی بر سلسله مرکز اولوب بورادن غره «آلا ی» ک ایکی بو یوک شعبه سی اولان «کونکی الای» «تیراسکه ی آلا ی» سلسله لری و جنوبه «پامیر» ک همایلی طاغلر یله اجتماع نقطه سنه اوزانوب کیدن صیرتی آیریلیر. «موزداغ طاو» دن شرقه تاریخ نهر: ینک صول قولی اولان «کاشغر قزل صو» مهری، غربه آمودریانک قولی اولان «آلا ی قزل صو» نهری آقورلر. «آلا ی قزل صو» نهری حوضه سنده بوکون قرغزلرله مسکون فوق العاده کوزه ل «آلا ی» یایللری (م.ک: «آلا») وارد که بو یایلانک شمالنده «کونه ک» ی آلا ی، جنوبنده «تیرسکه ی الای» (روسجه Zhalai) یعنی «آلا یک ماوراسی» سلسله لری بولونویور، بونلردن برنجسی یعنی «کونگه ی آلا ی» شمال طرفنده تکمیل فرغانه ولایتنه. جنوب طرفنده آلا ی یایلاسنه، «قاراتیگین» (ع: «رشت») نامیله معروف ولایتنه ناظر اولوب ابدی قارلرله مستوردن، یوزلرجه کیلومتره غربه امتداد ایده رک «کوک صو» نامنده فوق العاده یوکسک محلله واصل اولو یور که بورالری فن طرفندن دها پک تدقیق اولوما مشدر، بوراسی

شمالاً فرغانه به « صوخ » ، غرباً سمرقند و بخارایه « زرافشان » نهر لرینی ویره ن بر مرکزی نقطه در .

شو « كوك صو » منطقه سنده « كونكه ی آلاى » سلسله سى ایكى بویوك قسمه انقسام ایدیور . بونلردن بری تورکستان سلسله سى (ع : « جبل البتم ») نامیله معروف اولوب صاغ طرفی سیردریا صول طرفی زر افشان حوضه لرینه ناظر اولارق دوغر و غربه اوزانور و سمرقند شمالنده « اوصمه ت » و بلکه دها غربده « نورآتا » حدودنده منتهی اولور . اوصمه ت حدودینه قادار قارلرله مستوردر . دیگر قسمی ایسه بوکون « حیصار » (نع : « جبال سام ونهام ») سلسله سى نامیله معروف اولارق بر طرفیله زرافشان حوضه سنه ، ماکیدونیالی اسکندر ك وقیله آرسلان آوچیلغی یابدیغی روایت اولونان یرلره ، بوکون یاغلوب « ماچا » تاجیکلریله مسکون طاغ آرالرینه ناظر اولوب ، جنوب طرفندن ده شرقی بخارا - حصار (ع : واشجرد و « چغانیا ») اولککه ارینه باقیور . بو طاغ آمریتیمو - رك مولدی اولان شهر سبز (که ش) ك شرقده یرلی ولی به نسبتله تورکلر طرفندن « حضرت سلطان » نامی آلان و دها اییجه تدقیق اولونماش ۴ - ۶ بیک مترو ارتفاعنده فی ذروه لری تشکیل ایدر . صوکره کیتدکجه الجالارق جنوبه اوزانوب « ترمذ » جوارنده « لوتین » و « باشقورت » طاغ لرینی تشکیل ایده رك آودر یا به منتهی اولوب بیتر . حیصار طاغ لری دها حضرت سلطان قطعه سنه واصل اولمادن کندیلرندن غرب استقامتنه برده « زرافشان » سلسله لر - یینی آیرلرکه سمرقندله شهر سبز آراسندن غربه اوزانور و بخارا حدودنده منتهی اولور .

« داشغر قزل صو » و آلاى صونهرلرینك منبعلرندن باشلا یاراق آلاى یا یلالرینك جنوبندن لچن « تیرسده ی الای » سلسله سى ایسه امودرینك یوقاریده ذکر ایتدیکنز وجهله قزل صو و دها آشاغی قسمنده « ووخش » تسمیه اولنان بویوك صاغ قولی ، قاراتیکین و حیصار ولایتلرینی صاغ طرفنده طوتاراق اکثر ۵ - ۷ بیک مترو ارتفاعنده دائما قارلرله مستور بر معظم سمائی دیوار صفیله بش یوز لیلومتره دن فضاه درام ایدرر شرقی بخارادم قدیم واشجرد ولایتنده کی « موک صو » نهرینك « وغن » (ع : ووخش) نهرینه منصب ارا دیغی یره کلیر . (بورا سندن

غربی قسمی روس علماسی ایپراطور « دلی پترو » به نسبت ایدیه رک « بویوک پترو سلسله سی » تسمیه ایتمشدر . « تیرسکه ی آلا ی » سلسله سی بالخاصه غربی قسمنده تماما بر بوزدنیا سندن عبارت اولوب وسطی ارتفاعی ۴۰۰۰ متری بیک متری دن آشای اولماز . سلسله نك اك بویوك نقطه سی روسلرك جنرال كافمانه نسبت ایتدکری ذروه درکه ۷۱۶۰ متری (۲۳۶۴۲ فوت) ارتفاعنده دره یرلی اسمی « آچیق طاش » ولسه کرکدر . بوسلسله نك برآز دهاغر بنده « قزل آغین » (۶۵۴۴ متری) « قورومدی » (۶۶۳۴ متری) ، « موزجیلما (۶۳۸۵ متری) « صاغاناق » و « صاری قاول » (۴۹۰۰ متری) کبی کنیش ، محیر العقول ذروه وجودیه لری معروفدر . « کونگه ی آلا ی » و « تیرسکه ی آلا ی » سلسله لری آرا - سندن آقان « آلا ی قزل صو » نهری « آلا ی » یا بلالری اوزرندن شرق بخارایه کچیور واوراده « اوغش » اسمیله امودریایه منصب اولویور

ته نکرری طاغنک یوقاریده ذکر ایتدیکنم اوزره کندیسندن غرب « پامیر » آفر آسیاب طرفنه کونگه ی آلا ی ، تیرسکه آلا ی سلسله لری آردینی
 — ووزع طاغ آنا « مالدن جنوب طرفنده تاهند و گوشه قاد ار پامیر ارتفاعلری و « کوك نورك »

دوام اییدیور که بونک « دهر واز » ، « روشان » (یا خود آلیچور) ، « شوغان » ، « واخان » و دیگر اسملرده کی غربی سلسله لری ده اور تا تیا نشانک سلسله لری کبی شمال شرقیدن جنوب غربی استقامتنده دینلمشدر . بونلرک ارالردن امودر یا نه رینک مختلف اسملرده کی باش جریانلری آقیور . مذکور سلسله لردن « واخان » سلسله سی « پامیر » تسمیه اولونان نهر طرفندن عجیب بر صورتده اور تاسندن کسيلمشدر . بو طاغک اک یوکسک واک مهم قسملری روسلر طرفندن « ایپراطور ایکنجی نیقولا » سلسله سی تسمیه اولونمش و پامیر نه رینک سلسله بی ده له رک کچدیکی منطقه نك غربنده کی ذروه لر - دن ۶۰۰۰ متری ارتفاعنده اولان بریسی « چاریچه » و ۷۰۰۰ متری ارتفاعنده اولان دیگر کی ده ایپراطور « اوچنجی آلکساندر » ه نسبتله pik Mirotvortsa تسمیه اولونمشدر . پامیر نه رینک شرقده اولان اک بویوک بر ارتفاعه ده ۱۸۹۵ سنه سنده روس — انگلیز لرك عقد ایتدکری پامیر معاهده سی خاطر ه سی اولارق « ائتلاف » Soglasie نامی ویرلمش و او ولایتک پک کوزه ل اولان « طور و متای » ، « یشیل کول » ، « زور کول » کبی کوللردن صوکنجیسی ده انگلیز ایپراطور

یجهسی «ویکتور-را» نك اسمیله تسمیه اولونم شد. بامیر ارتفاعك هندو كرش ، كون لون و همایلاى طاغلى اجتماع نقطه سنه كیدن اس صیرتی، قیزیل بهل، و «وز طاغ طاو»، حد و دنده «تبرسكى آلاى»، طاغلى نك آبر یلدیغی یردن باشلا یوب دوغرو جنوبه کیده و «افراسیاب موز طاغ آتا»، نام مختشم بایر لره کایر. وتون شرقی و غربی تورسه کستانك اك بویوك طاغی اولان بو «وز طاغ آتا»، ۷۸۶۰ مترو ارتفاعنده اولوب «خان ته كرى، بوندن صور ایاکنجی، و آچق طاش»، (کارفان) ده اوچنجی در-جه ده قالیور لر. و عینی وقت همایلاى ذروه سی (۸۸۴۰ مترو) ایله دو قاراقوروم، «وز طاغ»، (۸۵۹۶ مترو) ندف صوکره بوتون جهان مقیاسنده اوچنجی طاغدر. یرلی تورکلر نزدنده مقدس بر طاغ اولدیغندن «موز طاغ آتا»، نامنی آلمش و دیگر موز طاغ آتا، لردن اییرد ایتمك ایچون بونی بزبانى باشنده کی طاغه نسبتله «افراسیاب موز طاغ آتا»، دیه تسمیه اییدیورز. بو «موز طاغ»، «دارشات»، «تیکرمان طاغ»، (۷۰۰۰ مترو دن فضل) و «افراسیاب موز طاغ آتا»، سنك غرب تسمى «صاری قول طاغ»، دیه رك ده تسمیه اولونورکه چنكز خان تورکستان حکمداری «لوچلوك، سی براده یا قالا مشدر. «افراسیاب» طاغلى ایسه غربه «آودریا» (پنج) نهرینك، «آق صو»، «بایقارا» نام اساس جریانلرینی تاریم (یارکنندریا) نهرینك ده قاراقوروم، «طاش قورغان»، نام اساسی جریانلرینی ویرر.

افراسیاب طاغی، تورکستان طاغلیله هندستان طاغلینك و سیاسة ده انکلز چین و روس نفوذ لرینك حدودینی تشکیل ایدر. بو طاغك غربه آمودریانك «كوك صو» ینی، شرقه تاریم نهرینك «قاراقوروم» ینی آقیدان قسملرنده کی بویوك ذروه و کچید لردن بری «كوك تورك» دیگرى «قارلیق»، «هاهر دیگرى «قپچاق» تسمیه اولونور. ایشته اورادن «قاراقوروم موز طاغی» باشلا یورکه بونك غربه کیدن قسمى «هندوگوش، اولوب دوامنی تشکیل ایدن طاغلر دید یکمز و جهله بحر خزره قادار اوزانور؛ شرقه کیدن دیگر قسمى ایسه چینجه اسمیله «لون لون» تسمیه اولونور و سدچیه قادار اوزانان شرقی تورکستانك جنوبی حادونی تشکیل ایدر. ته تکرى طاغلك تورکستان مینی حیاته و سکنه سنه تاتیری

ملاصق یا یلالری یارم لوچه حیاتی یاشاشمش؛ پك

بول اولان ير آلتى محصولاتى ده طاغلك ويا ماچلرينك سكنه سنى معدنچىلك ، دمير چىلك كې ايشلرله اشتغاله سوق ايتەش ؛ دمير محصولاتى ، سلاحه مالك اولانلارده قوت اعتباريله قوموشولرينه فائق اولمشدر . مركزى تياشانك يارم كوچه توركلرى يازلرېنى تە كرى طاغلك سرين ، كوزە ل يايلازلارنده لچر مشلر ، قيشارېنى دە ياغرى تور كستانك چو ، طالاس فرغانه ، حصار ولايتلارنده ياخود شرقى تور كستانك قوجو لوجا ، بارمان ، اوچ ، كاشغر ولايتلىرى كې تە ن كرى طاغنه ملاصق ص بچاق اووالرندە قيشلامشاردر . شرقى وغربى تور كستانده حكمران اولان كوچه لرك ياز يايلا اجتماع نقطه سى اولان طاغلك ، بالخاصه آى ، اربا ، اطباش ، صوصامر يايلازى وايسيق كول حواليسى - شرقى وغربى تور كستانك مننى بركنه ، ادارى وسياسى خصوصلارده ده فر قسز اولمسنه سبب اولمش ، بعضا عىنى حكمدارلر بر قيشى فرغانه ده «اوزلند ، « بى كنت ، حدودنده ، ايكنجى قيشى ، كاشغر ، ويا « طورقان ، حدودنده كچر مشلر ، « اطباش ، « صوصامر ، يايلازلارنده ايسه هر سنه بازنده بولونمشلدر . و طاغلك ، يايلازلر ك بوضورتله شرقى وغربى تور كستانده حكمرانلغى قولايلاشدير مى اعتباريله توركلر اچون بويوك اهميتى اولمشدر . احتمالكه بوجوغرافى وضعيت مركزى تياشان توركلرېنى («ساقا ، « شو ، « توك ، لرى) : اها تاريخك بيله ديكى زمانلارده حاكيت يوله سوق ايتمشدر ؛ نصل كه توركلرى كندىلرې ده بونى اعتقاد ايتمشلدر

اون برنجى عصر تورك عالمى محمود كاشغرىنك شو جمله لى شايان دقتدر : « تا كرى كندىنك خاص عسكرى اولان توركلرى ايتە ديكى وقت دنيانك هر بر طرفنه ماسط ايتەك اچون مشرقده دنيانك اك مرتفع وهواسى ك كوزل يرلارنده اسكان ايتدى . الله ك خاص عسكرى اولمى و خاص يرلده او طورمق بوتون ديكر ملتله نظرا تورك لرك فضيلتيدر » (قال الله عز وجل ان لى جندا سميتهم الترك واسكنتهم للشرق فاذا غضبت على قوم ساطنهم عليهم فهذا فضيلة لهم على كافة الخلق حيث تولي سميتهم بنفسه عز وجل واسكنهم في ارفع موضع وأطيب هواه من الارض وسماهم جند نفسه)

وا احتمال ينه بواهميتلىرى مناسبيله در كه اسكى توركلر منبع حيات اولان جموديه لى يوكسلك طاغلكرى جانلاند يرارق « خان تە ن كرى ، « موستاغ آتا » كې الوهى « افراسياب » ، « كوك تورك » ، « ماناس » كې داستانى اسملر بور مشلدر

شمالی تورکستان
 ارتفاعی
 تورکستانک شمالی قسمندہ اہمیتی ایکنجی درجہ دہ اولان شرقی
 غربہ متوجہ « تارباغاتای » « اولوٹو » طاغ صیرہ لری و رادر
 بیک کیلومتر دن فضلہ امتداد ایدن بو طاغ ل شرقی دہ ایچہ بو کسک
 اولقلہ برابر غربہ دوغرو کیتد کچہ آلیچالیوروغ نی تورکستانک شمالی قسم لرنیک عمومی
 دوزہ نظر سہ فضلہ بر دہ کیشکاک ویر میور . صیرہ لرنیک شرقی قسمی اولان « طار باغاتای »
 تیا نشانک شمالی قسمی اولان « جونغار — آلاطاو » ایله « آلتای » آراسند
 برزنجیر حلقہ سی ایشنی کورور . جونگار آلاطاوک شمالندہ عموماً تورک و موغ
 لرنیک شرقی غربہ و یا خود بالعکس غربی شرقی سفر لرنده من « قاپور » خدمتو
 کورہ ن و اوکا کورہ « جونگار قاپوسی » نامی آلان دوز آچیلق و اردر . بو آچیلق
 « طار باغاتای » طاغ ل جنوبی اما چلیله منتهی اولور . طار باغاتای ، ایرتش حوضہ سند
 « اولونکور » کولی غربندہ « قار آذرب » طاغ لریله باشلا یاریق بو کسہ لیر و « صاور » نا
 دای قار لر لہ ستور ذروه لره چیقار و بر طرفیلہ شمالہ ایرتش حوضہ سنہ و آلتایک قاتون
 ذروه لرینہ ناظر بولونور . « صاور » سیدتہ مندہ ک بو کسک نقطہ سیدہ . ۳۶۳۰ متر
 ارتفاعندہ ک « موز طاغ » ذروه سیدر . بوندن سوکرہ « طار باغاتای » طاغی شمال
 غربی استقامتندہ دوام ایدر . شمال طرفی ایرتش حوضہ سندہ قازاقلرک « کیرای »
 و « نایمان » قیلہ لری بولوندیغی یا بلالرو بوزقیر لره . جنوبی الاکول ، بالخاش حوضہ
 سنہ باقار و کیتد کچہ آلیچالوب چینکو خانک نامیلہ « جینغیز طاو » تسمیا
 اولونان طاغ — غارہ کلیر ، اک بو کسک نقطہ لری اورال طاغ لری ارتفاعندن فضلہ
 اولمیان بو طاغ ل شمال غربی قسمی « قان جینغیز » تسمیہ اولونور ، سوکرہ تورک
 داستانلرنده و تیمور سفر لرنده « اور طاغ » ، « کور طاغ » . « اولوغ طاغ » و
 « کچیک طاغ » ناملریله معروف اولان و بالکیز . ۷۰ متر ارتفاعندہ اولان
 صیرتله کلیور . اولوغ طاغ ل اک بو کسک یزینہ (کہ بو کون « ایدیکہ تپہ سی » دیہ
 معروفدر ، ۶۳۱ متر) امیر تیمور وہ وخرآ عبد اللہ خان شیبانی دشت قپچاق
 سفر لرنده برہیکلرکز ایتمشلردی ، شیمدی یوقدر . بورالری عموماً ایوم اولدیغی
 کبی ابو الغازی خان زمانندہ دہ « آرقا » تسمیہ اولونمشدر . برآزدا غارہ اوزنارق
 آلیچالوب بوزقیر ایچندہ غائب اولوب کیدر

تورکستانک چوللری ونهراری

طاغار حقنده فضله معلومات و بر دیکه زدن تورکستان اولک سناک طاغاق اراضیدن عبارت اولدیغی ظن اولوتما سین . بالعکس « تیانشان - پامیر » ارتفاعلری چول ده کیزلری ایچنده برر یاریم آطه شکلی عرض ایدر . غربی تورکستانک عمومی مساحه سطحیه سنه (۳۹۸۰۰۰۰۰۰ کلو مترو مربعه) نسبة « تیانشان پامیرک غربی قسم لرینک مساحه سطحیه سی (۳۸۰۰۰۰۰۰ کلو مترو مربعی) آنجق اونده بر تشکیل ایدر . قالان طوقوزی هب چوللرو بوزقیرلردن عبارتدر .

غربی تورکستانک بوزقیرلری تیانشان طاغارینک سیردر یا شمالندن غربه اوزانان « قاراطار » (قاراجوق) طاغارینه آرال کولی و بحر خزر آراسنده کی « اوست یورت » ارتفاعنک شمالی حدودلری « جیل طاو » (چینک) استقامتده امتداد ایدن بر خطله « جنوب بوزقیرلری » و « شمال بوزقیرلری » دیه ایکی یه آیرا بیلیرز .

جنوبی بوزقیرلر شمالا شیمدی ذکر ایتدیکنز « قاراطاو - جنوبی جیل طاو » خطیله ، غربا بحر خزرک شرقی ساحل لردن بوزقیرلر جنوبده کوپت داغ ، هند و کوش و شرقده پامیر و تیانشان

اته کلرینه قادر اوزانان دوز لک لردن عبارت اولوب جمعاً بر ملیون کلو - متره مربعی تشکیل ایدر . بو بوزقیرلرک مرکزی قسملری اکثریا غیر منبت چوللردن ، « بورغان » دنیلهن کورچه قوملردن ، چوراققلردن عبارت اولوب محصولدار یرلری یا اسکز طاغ اته کلری اتصاللرنده Less دیدکلری فوق العاده منبت طوپراقلرله اورتولی منطقه اره ، نهر لک طاغاره یاقن قسملرینه یاخود « ده لته » لرینه (خوارزم) منحصر قالمقده در . بو بوزقیرلرک سطح بحر دن ارتفاعی بک اهمیتسز ، ۳۵ - ۲۵ مترو ، مرکزی قسمی اولان « آرال کولی » آنجق ۵۰ مترو قادر اولوب ، غربی قسمنده بکر میشه رینک کلو مترو مربعی تشکیل ایدن « اونگوز » و « صاری قامیش » حفره لری سطح بحردن ۴۸ ، ۱۶ مترو اشاغی ، چوقور بولونمقده در ، جنوب بوز - قیرلرینک صوبی ، کرللی آزددر . بو بوزقیرلر ، کندیسنی تام اورتا سندن دیله رک کچوب آرال کرلته منصب اولان آمودریا نهرینک و « آرال » ک غرب طرفندن عبارت اولان « قاراقوم » و « اوست یورت » ، شرق طرفندن عبارت اولان « قزل قوم » و تفرع اتندن عبارت اولق اوزره ، ایکی غروبه آیرا بیلیر .

چوللرک آمودریا وسیردریا به ملاصق برلرنده اوطوران تورکمن وقازاقلر زراعتله ده آزچوق مشغول اولویورلر . بونکله برابر چوللرک خوار زمدن بوقاری آمودریا ساحلر نده یکدیگرینه یاقلاشد قلمی منطقه لر تامایله ، بورغان - کوچبه قوم ساحه لرندن عبارتدر . بونلردن « قزیل قوم » ده کی « آدم قرلغان » بورغانلری چرق کنیش وتهلکه لیدر . ۱۸۷۳ سنه سنده کی خیوه سفر لرنده روسلر بوراده چوق متضرر اولمشدر . عینی زمان بوکوجه قوملر زرافشان وآمودریا حوضه لرنده کی معمور یرلره (بخارا . قارا کول وخیوه حدودنده) یاواش یاواش حرکت ایده رک استیلایدیورلر . انسانلر بو قارشی آنجق کوچبه قوم کنارلرنده قامش وچوله مخصوص « سه کسه ول » دینلن آغاچ دکمکه مقابله ایده ییلیورلر . اوچیوزیک کلومتر و مربعی صاییلان قزیل قوم صحراسنک سیردریا به ملاصق شمال شرقی قسملری دوز بوز قیرلردن عبارت اولوب اسقمایدیلیر سه قابل زرعدر . خوارزم قطعه سی قاراوقزیل قوم چوللرینک انسان ایلله اسقا واروا ایدیله رک اعمار ایدیلمن قسمنی تشکیل ایدر . « تیانشان - پامیر » ک غربه اوزانان قوللری آراسنه ایچری کیره رک صحرا کورفرلرینی عرض ایدن « فرغانه » (۳۰۰۰۰۰ کلومتر و مربعی) و « زرافشان » او والری ده قزیل قوم چوللرینک انسان ایلله اعمار ایدیلمن قسملرندن عبارتدرلر . بونلر بوتون تورکستانک الک زنکین واک محصولدار اولکه لریدر .

جنوبک
جنوبی بوزقیرلرک کوللری ونهرلی آذر . بوزقیرلرک غربی
نهرلی
کناری ۲۸۰۰ کلومتر وقادار مسافه بحر خزره ملاصق ایسه ده
ایصسر چوللردن عبارت اولدیغندن نه ده کیز چیلک ونه ده زراعت ایچون استفاده
ایدیله میور . اولجه امودریا بحر خزره منصب اولدیغی هنکا ملرده قارا قومک غربی
کوشه سند کی « بالخان » طاغلری و کورفری حدود نده آزچوق شهر حیاتی اولوردی .
بوکون بورالده یکانه مدنی مرکز اولان « قزیل صو » (« کرسناو و دسق ») انجق
ده میریول کلد کدن صرکرا انکشاف ایتمشدر . جنوبی تورستان حدودنده بحر
خزره منصب اولان یکانه نهر « اترک » ده پک دریندن آقد یغندن زراعت ایچون
پک استفاده ایدیله مه مشدر . جنوبی بوزقیرلرک نهرلی آرال کولی استقامتده آقان
سیردریا (طولی ۱۸۸۶ کلومتره) وآمودریا (طولی ۲۳۵۰ کلومتره) ایله قوللرندن
(اوغش ، کافر نهان ، سورخان ، آق سرای ، چیر چیق - فک) ویاخود وقتیله

اونلرک قوللرینی تشکیل ایدن نهرلردن (بلخاب ، زرافشان ، قاشقادریا ، سوخ) ، قاراقوم چوللرینه سینب بتمک ایچون آقان ایکی نهر دن (مرغاب ، تیجان هری رود) عبارتدر، زمانمزه بونلردن سیردریا ایله ۱،۷۰۶،۰۳، آمودریا ایله ۳۰۰،۰۰۰ کلو متره مربعی زرافشانله ۴۰۰،۰۰۰، چیر چیقله ۱۵۴،۰۰۰ روس هکتاری پر اسقا ایدیلسکده در. نهرلرک آقدیغی « آرال » کولی جنوبی بوزقیرک یکانه بویوک کولیدر. سطحی ۱۴،۰۴۹۰ کلو متره مربعی اولوب سطح بجردن ۵۰ ، بحر خزر دن ۷۵ مترو ارتفاعنده در .

شمالی تورکستان بوزقیر لری عمومیتله « قازاق دالاسی » شمال تورکستان بوزقیر لری تسمیه اولونور . بوبوزقیر لری تقریباً ۶۷ طولده « ایشم - صاری صو » و « طویل - طورغای » حوضه لرینی آیران تقسیم میاه خطینک غربی « طورغای - یایق دوزلکی » ، شرقی « قازاق آدیریغی » (طبیعیو نندن Berg ه کوره کول - بالخاش - چنغیز طاو) خطه سنک جنوبنده کی « چو - بالخاش بوزقیر لری » دیه اوچه تقسیم ایدیله یلیر .

« طورغای - یایق دوزلکی » غرباً بوکای اورداده بوسقونچاق چوللرینک غربی کنار لریله ، شمالا شرقی باشقورت بوزقیر لرینی ده احتوا ایتمک اوزره یایق نهری باشلرینه قادار « اورال » صرتلری (Obschi sirt و « جنوبی اورال ») له ، جنوبا اوست یورت « چینک » ی (جیل طاو) و آرال کولی ایله محدود اولوب بو منطقهده جنوبی تورکستان بوزقیر لریله بر له شیر . بونک تام اورتاسندن اورال طاغلرینک دوامنی تشکیل ایتمک اوزره شمالدن جنوبه « موغاجار » ارتفاعلری اوزانرله « جم » و « ایرغیز » حوضه لرینی یکدیگر نندن آیریر . موغاجارک یوکسک نقطه لری آنجق ۶۰۰ (برجوغور) و ۵۷۵ (نه یروک) مترو قادار اولوب کرک بو طاع و کرک ایشم - طورغای تقسیم میاه خطی (۹۵۰ - ۱۰۰۰ فوت) « طورغای - یایق دوزلکی » نك شکل عمومیسنی پک دکیشدر میورلر . دوزلک بحر خزره ملاصق چوللرده بوده کیزک سطحندن حس ایدیلبه جک بر صورتده ، آزوتدریجی صورتده ، بوکسه لیر (ایرغیز « شهرینک سطح بجر دن ارتفاعی ۱۱۲ ، « اورسق » نك ۲۱۱ ، « آفتوبه » ۲۴۹ مترو) وده کیزک بودوزلسکه ملاصق قسملری ده بویوک

قايقلرك، واپورلرك ياشاسنه مساعدا اوليه جق درجه ده صبغه ر. طورعاى - ياييق دوزلسكك جنوب شرقى كوشه سنده ده مير بولك جنوبنده كوچوك و بويوك « بارصوق » (اخود « بورصوق ») قوملقلى بولونيوركه اسكى تورك داستانلرنده (اوغوزنامه ده) افسانه وى « اوغوز » ك قيشله لرندن بري اولارق كوستربله كده در . كوچوك بورصوق ۸۰، بويوكى ۲۰۰ كلوم ه طولنده اولوب عرضى ۱۰ - ۴۰ كلومتره آراسنه در . اوغوز داستانى وجوجى سفرنامه لرى (جونى) بوارده چول اورتاسنده « قارقوروم » نامنده بر قيشله - شهر اولديغنى سويله مكدده در . آليوم يالك.چولك شالنده « بالغا صون » خرابه لرى بولونمقده در . « طورعاى - ياييق دوزلكى » نك شمال و شرقى قسملرى بوگون قازاقلرك اك زنكىن وارستو قراسى عشيرتلى اولان جاغالبابيل ، قچاق ، آرغين . يى اورو قبيله لرى و باشقور تىله ؛ جنوبى قسملرى ايسه « اليم اوغلى » و « باى اوغلى » عشيرتلى ايله مشغول بولونمقده در لر . منبت يرلرينه چوق ده روس مهاجر لرى يرله شمكده در .

« قازاق آديرليغى » نك شمالى قسى دوز اونغله برابر قسم جنوبيسى متموج ر صحرادن عبارتدر ، كه ارتفاعلى اهميتسىز طاغ و تپه لرله بوزقير لرك تعاقبى عرض ايدن بويلا اراضى يه تورلر « آدير » ديرلر . عموميتله بورانك ارتفاعلى هيچ بريزده ۱۵۰۰ مترويه چيقماز . اك يوكسك تپه لرى قارقارالى جنوبنده كى « قايسىلى داى » (۱۴۷۰ مترو) ، « قارقارالى » (۱۳۴۰ متره) ؛ « بايان اول » (۹۶۰) ويوقا ريده مذكور « اولوطاو » صيره لريدر . جنوبي قسىنده شمالى توركستانك « اوست يورت » ي ديمك اولان « بادباق دالا » سطح واردر ، كه عربلرك بر قيدى (الارض المنتنة) بورايه عا ئدايسه اسكى زمانلرده « صاسى دالا » تسمه ايداش اولديغنى استدلال ايدنه ييليرز . وسطى ۳۰۰ مترو ارتفاعنده اولوب « صارى صو » طرفنده كى حدودلرى « اوست يورت » ك « چينك » ي شكندنه يوكسلسددر ، عموميتله « قازاق آديرليغى » غايت كوزل يايلا لردن عبارتدر . بوتون « قازاق دالاسى » نك ۵۰ عرض شاليدن شمال طرفك طوپراغى كستانه رنگى طوپراق اولوب قابا ، زرعدر . سيمه ي پالات ، كو كچه ، طاو ، اوسه رگان باشقورت يايلا لرى ايسه قارا طوپراق اولوب غايت منبتدر . طوبل ده « ناوروزم » و كو كچه طاو ياننده « بورووى » نام اوز مانقلر چول ايچنده جنت كى يرلردر

« چو - بالخاش بوزقير لری » ایسه « طار قوم » و « صاری ایشک او طراو » کی اسملر طاشیان واسقا ایدیلیر سه قابل زرع صحر الردن تیا نشان قوللرینه متصل وبالخاشه متمایل منبت و محصولد اردوز و یا خود « آدیر » او والر دن عبارتدر . یالکز « قاراطاو » ایله « بالخاش » آراسنده کی « مویون قوم » چوللری بورغان، یعنی متحرک قومدر عمومیتله « چو - بالخاش » اسکی عصر لرده اولدیغی کی بو کونده ده مدنی کوی وشهر حیانیله کوچیه حیاتی موازی یاشاتمقده در . طاغلك اتصالده کی اهالی یه او واده زراعتله اشتغال ایدهرک وعینی زمان طاغلكرده - یوان بسلیهرک یاشامغه مسابولونمقده در شمالی بوزقير لرك كوللری آقار صولری بولدر . بوراسنك اك بويوك كولى « بالخاش » (م . ك : « تیره نك كول » مؤخرآ ، كوكچه ») ۷۸۹ ، ۲۲ كلو متره مربعی اولوب ۳۲۵ مترو ارتفاعنده در . صوكره « تنكيز » (۱۵۰۰۰ ك . م .) « چاقار » (۱۷۸۴ ك . م .) « زایسان نور » (۱۶۰۸ ك . م .) ، « آلا كول » (تیمور سفر لرنده « ایت ایچمس آلا كول ») و داستا نلرده معروف « تیلی كول » كوللری کایر . چو - بالخاش قسمتك تکمیل نهرلری « تیا نشان » و « جونغار آلاطاو » ساسله لرندن کلیره هپسی بالخاشه و یا خود « تیلی كول » اوزرندن آراهه آقمغه متمایلدر ، آرالرندن یالکز « ایله « قاراطال » و « لپسه » بالخاشه واصل اولوب قالاتلری چوللرده سنر . « قازاق دالاسی » نك جنوبنده کی یكانه نهر « صاری صو » ده اوله در . دالانك دیکر نهر لری بحر منجمد شمالی یه (ایرتیش ، (ایسل) طوبل) ، یا خود بحر خزره (یایق صافز ، جیم) آقارلر ، طورغای و ایرغیز نهر لری « ارال » ، « اوایل » نهری « خازار » استقا . تنده اقاراق چولده طوزلی كوللر تشکیل ایده رك یتمکده درلر .

تورکستان بوزقير لرينك
تورک ملتنك
مقدراتنه تأثیری
تورک ملتنك
مقدراتنه تأثیری
قاهون تورکستان و موغولستان بوزقير لرنده يتيشه ن چول

توکلرینی آوروپانك شمال ایچ ده کیز نده يتيشه ن ویکینگ Wicking قورصانلریله مقایسه ایده رك دیورنه . « ویکینگ قورصانلری ایچون شمال ده کیزی نصل برجو لانکاه ایدی و اورادن کیلرینه بینه ن بونلر نصل هر طرفه قوشاروده کیز چابو بلغی ایدر لردیسه تورکستان و موغولستان چوللرنده يتيشه ن تورکلر ایچون ده آسیانك چولره کیزی

ديمك اولان بو بوزقير لرده اويله بر جولانكاه ايدى . بوراده ده توركلر بوچول ده كيز لرنده اوكره ندىكارى بينچيلىك وعسكرلك سايه سنده هر طرفه قوشمىلر جونغار ياده آتته يينه ن تورك آتدن هيچ اينمه دن شرقده چينك نهر اصفرى ايله غربده شرقى آورپا نك طونه و وستيولا نهرلى آراسنده دولاشمىش و هر طرفه صالحدير مشدر . عيني زمانده بوچول توركلرى ، تاكرى طاغنده حكومت قوران «مركىزى تورك» (خاقانى) لرك اداره سنده بولوندىقلى وقت توركستانك بويوك وقوتلى بر مملكه شكندهدايدار اولمىشه ، اونلرله اويوشا مدقلى زمان تاكرى طاغنك هرايكى كنارنده كى منبى او والرده مدنى توركلرك ويرلى آريانيلىرك انكشاف ايتدردى كلى مدنى حياتك سكته دار اولمىشه سبب اولمىشلردر

بوچوللرده كى چتين حيات ، توركلرى وجودجه كوچوك ، لاكن چوق صاغلام ودايا نىقلى هرهانكى مشكلاتى ، آجلق ، صوسزلىغى ، صيچاق و صوغوق آجىنمه دن تحمل ايدر برحاله كتير مش ، صحرا قادار كنىش قىلى ، قيصقانجلىقدن عارى ، اونك قادار يكنسوق (monoton) فقط سكونت ، وقاروتوليرانس صاحبي ، جوغرافى كوروشى ينه او قادار كنىش ، احاطه لى ، عيني زمانده قوم چوللرى قادار سرت و مرحمه سز ياپمىشدر . صحرا توركلرينك يندىكلرى كوچوك و صاغلام آتلى ده كندىلر يته بكنزه مشدر . توركلرك معجزه وى برشكده كولدن نشأت ايتدىكى اعتقاد ايتدىكلرى بو آتلى ميلاد عيسى زمانلرنده ييله چينيلر و مؤخرا عربله (برزون تركى ، برزون طخارى) معلوم اولمش و بورادن اطرافه جلب ايدىلشدر .

اسكى زمانلرده مدنى ونيم مدنى عناصرى بسله ين طاغلى توركستان طاغ و بوزقير لرينك استقبال و جوارلر يله ، خالص كوچبه قوملر يتشديره ن بوزقير لرك آراسنده كى تضاد معاصره ير يول ، الكتريق و صنايع دورنده تاماً اورتا دن قالمىش و معظم بروجودك لايفك اعضالى شكلى آلمىشلردر . مستقبلا ته نكرى طاغى و قوللرى آغير ايندو سترىك ، دمير و كومور ، اغاچ استحصالنك مركىزى اولاجق ، طاغ آرالرندين مدهش قولله آتيلارق آقان بويوك

نهر لر وشلاله لر بوتون مملكته قوت ، الكتريق ويره چيدر . معاصر مهندس لر ته نكري طاغتك يالكيز فرغانه او واسنه ملاصق يرلنده كي نهر وشلاله لردن اك ساده وسائظه ۱۰۲۵۰۰۰۰۰ ييگر قوتي قادار الكتريق آماق پروژه لريني ياز يورلر . بوايسه او طوز آلتى مليون انسان قوتي ديمكدر . «ايله» ، «چو» ، زرافشان نهر لري ايله آمودريا يى تشكيل ايدن پاهير نهر وشلاله لردن نه لر ، نه قوتلر آلدده ايديله جكي بوندن صور ايديله بياير .

توركستان بوزقير لرينك ، بالخاصه جنوبى وچو - بالخاش بوزقير لرينك وضعيتى ده بو مملكتك مدنى استقبالى ايچون چوق شيلر سويله مكده در . جنوبى بوزقير لك آنجق طاغله ملاصق يرلري بر آز يوكسك (قوندوز ۳۳۵ ، قرشى ۴۵۷ ، مرغلان ۴۵۰ ، انديجان ۴۶۰ ، نمكان ۴۰۲ ، ناشك ۴۵۷ مټرو) اولوب بوزقير لك كندى كنزلى ايسه سطح بچردن آنجق ۲۵۰ - ۳۰۰ مټرو يوكسكدر (مرو ۲۲۶ ، چارجوى ۲۵۷ ، بخارا ۲۴۴ ، جزاق ۲۶۵ ، حچند ۲۶۰ مټرو) .

بو منطقه لك وچو - بالخاش منطقه سنك بوتون نهر لري خزر ده كزبنه طوغرو مټايلدر . فقط بو تابل لورو لديكى وجهله غايت ضعيفدر . فرغانه آغز نده كى خچند شهر ندن (سيردريا حوضه سى و خوارزم اوزرندن) بچر خزر لك قزل صو (كراصنا وودسق) كور فزنه قادار ۲۰۰۰ كلو مټره قادار مسافه در . بچر خزر سطح بچردن ۲۵ مټرو آشاغى اولق اعتباريله خچند بچر خزر دن آنجق ۲۸۵ مټرو ، مركزى قديم اولان آرال ايله ۷۵ مټرو ارتفاعنده بولونيور لر . ديمك نهر يوزلرجه كلو مټره يى اولسه اولسه يوز مټر ولك اينشدن (سطح مائلدن) آقيور . عيني زمان بوزقير غايت دوز و نهر لك آقديغى بچر لك صاغ وصول ده تقريباً عيني ارتفاعده اولد بخند ن نهر لر بچر لرينى چابوق دكيشدير ه وتورلى طرفده كزيش لاكن غايت صيغ ولرو باتاقلر تشكيل ايدده بيلورلر . صوكرا اورالرينه ده طوپراق كتيروب سطحنى يوكسه لتد كدن صوكرا باشقه طرفه دونيور . آمودريا نك اساس جريانى قيه الميلاذ دور لرده يونان وبعض عرب منبعلرينك (البيرونى ومقدسى) روايتلرينه ، يره اولاكليف دن (« كليف اوزبويى » تسميه اولونان ياتقن) قارا قوم ايچيله بچر خزره منصب اولمش ومرغاب نهرى ده عيني يونان

منبعلرینک ذکر ایتدیگی کبی بو مجرایه (« آبروچف » و « ماخاچه ک » لره کوره « اوچ حاجی » استاسیو نینک یاننده) منصب اولمشدر . بر آرزو کرا آمو دریا نك اولجه ده خوارزم طرفنه آقان قسمی قوت آلاق « آرال » ه دونمش ، ۱۰-۱۲ نجی عصر لرده آرال کولی زمانمز ده کی کبی بویوک کول حالنده بولونمشدر فقط ۱۳-۱۶ نجی عصر لرده آمودریا خوارزم خطه سندن غربه دونوب صاری قامش حفره لرینی طولدیروب ۸۰۰ کلو متره قادار مسافه قطعیه « قزل صو » کورفرزنده بحر خزره منصب اولمش ویالکتر ۱۶ نجی عصرک ربع اخیر نده مجرایسی تکرار دکیشد یروب تکرار « آرال » ه منصب اولمشدر . سیر دریا نهرینک مهم قسمی ده ۱۴-۱۵ نجی عصر لرده ، تیمور وقعه نویس لرینک قید لرینه کوره ، آرال کولته دکل (غالباً « یکی دریا » بحر اسندن) آمودریا یه اوانکله برابر بحر خزره منصب اولمشدی . ۱۶ نجی عصر بد ایتنده سیر دریا « آرال » ه منصب اولدیغی حالده بو کول اوزمان کول دکل ، برکنیش قامشاق باطاققلر تشکیل ایسیوردی . فقط هرایکی نهر « آرال » ه منصب اولمغه باشلاد قدن صو کرا بو کول تدریجاً اُسکی شکلنی آلدی . « آرال » ک سویه سی وقت وقت یوکسه لیر و آلچالیر : ۱۸۸۵ سنه سنده آرال بحر خزر ارتفاعندن ۷۱ مترو یوکسک ایدی . کندیسنی آمودریا نك قرا قومده کی اُسکی مجرا سندن (اوزبوی « دن) ایران اُسکی « آی بوغر » باطاققلری محلدن ۷ مترو آلچاق ایدی . فقط ۱۹۰۱ سنه سنه قادار آمودریا وسیر دریا نك کتیرد کلری صو وطوپراقلر سببندن ۳ مترو یوکسه لوب بحر خزر سطحندن ۷۴ مترویه چتدی . اوزمان « آرال » ک جنوب غربنده کی « اورغا » بورونی یاننده کی اُسکی مزارقلر و کروان یوللری صو آلتنده قالدی . ۱۹۰۶-۱۹۰۷ سنه لری آراسنده وضعیت ، بعضی تحوللر اولمقله برابر ، چیق دکیشمدی . ۱۹۱۷ سنه قورا قلغنده ۱,۳ مترو قادار آلچالدی ۱۹۲۴ سنه سنده تکرار برآز یوکسکلی . ایشته بوکی تحوللر له برابر آرال کولنک سطحی کیتدکجه یاواش یاواش یوکسه لکده در . اگر دها ۴ مترو یوکسه له رک « آی بوغر » یه آتلا رسه آمودریا وسیر دریا نهر لری آشاغی خوارزمی

تکرار باطابقه چه و یروپ تکرار صاری قامیش بحر خزر طرفه دونه، بیله جگر در « چو » نهرینک بره ر زمان سیردریا به منصب اولدیغی معلوم دکلسه ده بونک حتی بالخاش کولنک بیله انسان چالیشر سه شمد یکی آق مسجد (پیر و فسکی) بانده سیر دریا به آقتلیری ممکندر. اکر بو واقع اولورسه « آرال » ک سطحی یوکسلسی داها تسریع ایدیلش اولور. عمومیتله نهر لرینی « تیانشان - بامبر » دن و اونک جمودیه لرن دن آلان غربی تورکستان بواولسه که نک سکنه سی آمریکا، هندستان و مصرده اولدیغی کبی م کامل عصری اسقا تکنیکلرینک تطبیقیله منتظم قانالار یا پاچغی زمان تماماً باشقه برشکل آلا ییلیر. « ایله »، « چر » « سیردریا » « آمودریا » لر « اوزبوی » یولیه، خاصه آمودریا ایسه، مهندس روزینکا مپف ک تصویری وجهله، بلکه داها « که لیف اه زبوی » یولیه، بحر خزره منصب اولا ییلیر لر. طبیعیات عالمی ایسه تورکستان طاغارینک بعضی قسملرنده جمودیه لریک ده بویومکده اولدق لرینی. بناء عایه قوراق چرلرک اسقلمی ایچون نهر لرله لهن صورلرک مستقبلا داها بول اولا جغی سویلیور لر.

تنبیه : غربی تورکستانک مفصل جوغرافیای سی، طوپراق، اقلیم « نباتات و حیوانات و معادن خصوصاً یینه عائد معلومات کتابکزک تورکستانک بکونکی اقتصادی حیاتنه تخصیص ایدیلنه نجلدینه درج ایدیله جکدر.

II

تورکستانک اداری تقسیماتی

اهالیسی

تورکستانک اداری تقیما تندن بحث ایدرکن اک اول جوغرافی
براسم اولمق اعتباریله «تورکستان» کلمه سنک روسلر طرفندن
پک سوء استعمال ایدیلد یکنی قید ایتمک ایجاب ایدر . ایران
منبعاًینه کوره خراسانده کی «مزدوران» (گوپت داغ، قارا داغ، پاروپانیس)
طاغلا ندن شمال طرف افسانه وی دور لردن بری «تورکستان» تسمیه اولونمشدر .
ساسانیلر و عربلر دورندن باشلا یارق «تورکستان» اسمی ما ورا الهنر (شیمدیکی
«اوزیکستان») ک شرقده کی طاغقلره و شمالنده کی اولکه لره بالخاصه
شرقی تورکستان له شمیدیکی قرغزستان و قازاقستان لرکه ارینه اطلاق اولونمشدر،
که قبل الاسلام ساسانیلر دورنده کی وضعیتی سویله بن مرسی خارینا کی نک
اثرنده (Turkestanak)، اون درد نجی عصر نهایتنده امیر تیمورک سفرنامه
ارنده ده اویله در . روسلر ایسه «تورکستان» کلمه سنی قازاق قرغزلر واسطه
سیله اوگره نمشلرده . بونلرده آنجق کندی اولکه ارینک جنوبی قسملرنده «احمد
یسوی» تریبه سی بولونان «یه سه» شهری جوارینی و سیر دریانک اورتا و آشاغی بچرا
لرینی «تورکستان» تسمیه ایدر اولمشلدر . حتی «تورکستان» کیدی رم «دیه ن
قازاق مطلقاً احمد یسوی مزاری بولونان شهری واحمدیسوی تریبه سنی اراده ایتمشدر .
حالبه که عربلر زماننده اولدیغی کبی تیموریلر و اوزبکلر زماننده ده تورکستان دیمک
قازاقستان ویدی صو دیمک ایدی . روسلر احمد یسوی مزاری بولونان
مضافاتی فتح ایتدکنن صو کرا «اورونبوغ» ه تابع برولایت صفتیله بر
Turkistanskaya oblast «تورکستان ولایتی» تشکیل ایتمشلر؛ اخیراً بو کافرغانه
وسمرقند ولایتلرینی ده الحاق ایتدکلرنده اورالرینه ده «تورکستان والیکنه» تابع
معناسیله تورکستان اطلاق اولونمش ، ماوراء النهر اهالیسی نظرنده «حقیقی

تورکستان،
اصطلاحی

تورکستان « عداولونان بوکونکی « قازاقستان» ایسه روسلرده آیری بزو لایت تشکیل ایدرک « صحرا ولایتلری » اسمیله تسمیه اولونمشد. ۱۸۶۸ سنه سنده تشکی ایدیلان « تورکستان » والی عمومیلکی، نه سیردریا حوضه سی، فرغانه و سمرقند داخل ایدی؛ داها اول فتح ایدیلن « یدی صر » ولایتی غربی سیبرییا والی عمومیلکنه، ۱۸۶۹ - ۱۸۸۴ سنه لری ظرفنده اشغال ایدیلن « تورکمنستان» ایسه «ماورای بحر خزر ولایتی Zakaspuskaya Oblast نامیله تیغایسده کی ماورای قافقاس روس نامیستلکنه (ایمراطور قائم مقاملغنه) تابع ایدیلر ۱۸۹۸ نجی سنه بوایکی ولایت (یدی صو و تورکمنستان) ده تورکستان والی عمومیلکنه الحاق ایدیلدی و او وقت « تورکستان» کلمه سی ۱۸۶۷ - ۱۸۹۷ سنه لرینه نسبته داها شمولی معنا آلدی. بولشه ویکلر دورنده ایسه روسلر «تورکستان» کلمه سنک بوتون او طر بلرده کی تورکار ایچون برسیاسی اتحاد شعاری اولدیغنی آ کلاد قزلندن داها ۱۹۲۰ سنه سی تمام اور تادن قالدیرمق فکرینی ایلری سورمکه باشلادیلر. نهایت ۱۹۲۴ س ۱۶ ایلول قراریله بوکلمه بی اور تادن قالدردیلر ویرینه ده قبیله ناملریله اوافق ولایتلر تأسیس ایتدیلر.

چار رماننده « بخارا » و خیوه » خانلی « تورکستان والی	چار زمانک
عمومیلکی « اداری تقسیماتنه داخل عداولو نموردی. والی	اداری تقسیماتی
عمومیلک « یدی صر » ، « سیردریا » ، « فرغانه » ، « سمرقند»	

و « زاکاسی » دیه بش ولایتنه تقسیم ایدلمشدی. آموددیا قییلرنده مرکزی «تور تکیل» (پتتر و آلیکساندرفسکی) اولان قازاقالپاق اولکه سی سیردریا ولایتنه تابع آیری بر « آمودریا شعبه سی » (Amudaryinski Otdel) تسمیه ایدیلوردی. «صحرا ولایتلری والی عمومیلکی» ایسه « اورال » ، « وطورغای » « آقمولا » « سیمه ی » دیه دورت ولایت تقسیم ایدیلشدی.

« تورکستان والی عمومیلکی » نه تابع بش ولایت ایله بخارا و خیوه خانلقلرنده ۱۹۱۱ سنه سی جمعاً ۱۰۰ ، ۸۳۸ ، ۹ نفوس اولوب بوندن ۴۸۳ ، ۰۰۰ یعنی % ۵۰ تاداریسی رس و آروپالی خرسیتیانلر ، قالان ۱۰۰ ، ۳۵۵ ، ۹ یعنی % ۹۵ تاداریسی یرلی مسلمان ایدی. مرکزی « اومسق » صحرا ولایتی والی عمومیلکنه تابع دورت ولایتده اهالی ۱۹۱۱ - ته سی ۴۶۴ ، ۶۸۱ ، ۳ اولوب بوندن ۶۸۱ ، ۰۶۶۴ ، ۲ یعنی % ۵۸ مسلمان ۵۰۵۰ ، ۱۰۵۴۳ یعنی % ۴۲ تاداریسی روس خرسیتیان ایدسه . تورکستان و صحرا والی عمومیلکلرنده جمعاً ۵۶۴ ، ۵۱۹ ، ۱۳ نفوس اولوب بونک

۱۱،۴۹۳،۰۵۹ یعنی ۸۵٪ قادرسی مسلمان و ۲۰،۲۶۰،۵۰۵ یعنی ۱۴،۹٪ قادرسی روس خرسیمان اهالی ایدی. ۱۹۱۸ و ۱۹۲۱ سنه قیتلقلر نده تورکستانک یرلی اهالیسی 'نی مقدار قریلدی. حالبوکه، بوکا مقابل روس مهاجرلرینک عددی آرتدی.

بولشه ویکلر تورکستانک اداری تقسیماتی دکیشدیر رکن اسکی «تورکستان والی عمومیلکلی» ینه تاشکنک مرکز بولشه ویک دورنده کی اداری تقسیمات اولوق اوزره «اورتا آسیا منطقه سی» (Krai) تسمیه

اولونمش، صحرا ولایتلی ایسه مرکزی «قزیل اورد» (اکلی «آق مسجد»، پیروفنسق) شهری اولوق اوزره «قازاقستان جمهوریتی» تسمیه اید یلشدر. سابق تورکستان والیسکنه تابع ولایتلر دن «یدی صو» دن الماتی، جار کند، له پسه وداها دیگر بعض یرلری، سابق خیوه خانانلیک و «آه ودریا» شعبه سنک قارا قاپا قلرله مسکون اولان یرلری سابق «زدسی» ولایتک زانلرله مسکون اولان مانغشلاق ادلی حدودی سابق استرخان ولایتنه تابع «بوکی اورد» منطقه سی ده شمدی «قازاقستان» ه تابع اید شدر. بخارا وخیوه خانانلر نده کی اداری تقسیمات تاما لغو اید یله رک سابق تورکستان والی عمومیلکلیک «قازاقستان» ه کیرمه ین اجزاسی ده ایلوم قبیله لره اورد «جمهوریت» اسنی آلاز ولایتلر ده تقسیم اید شدر. بوولایتلرک ۱۹۲۶ ده کی تقسیماتی مساحه سطحیه ونفوساری برجه آتیدر. جمهوریلرک اک غریسی «تورکمنستان جمهوریتی» اولوب مرکزی «عشق آباد» در. سابق زاکاسی ولایتنه داخل اولان عشق آباد، مرو، ضافاتی، سابق خیوه خانانلر دن تورکمنلرله مسکون «طاش حوض» و سابق بخارا خانانلر دن «چارچی» و «کرکی» مضافاتاری داخل اولوب جمعا مساحه سطحیه سی ۴۶۳۱۰۰ مربع کیلومتره در. نفوس سی ۹۴۰،۰۳۳ جاندر ایکنجی «ازبکستان جمهوریتی» اولوب مرکزی سمرقنددر. بووا اسکی ماوراء النهر، سمرقند و نرغانه ولایتلی، بخارا وخیوه خانانلرینک اوزبکلرله مسکون قسماری داخلدر. بخارا خانانلر نده داخل یرلردن زرا نشان حوضه سی نک قیاری «بخارا ولایتی»؛ اورتا قسماری «زرا نشان ولایتی»؛ قرشی، شهرسبز، خوزار، یکه باغ بککاری «قاشقادر یا ولایتی»؛ شرقی بخارادن بایصون، شیرآباد، یورجی سر آسیا، دهنو (دیناو) بککاری ده «سورخان دریا ولایتی» نامریله دورده ولایتنه تقسیم اولونمشدر. عموم مساحه سطحیه سی ۱۷۸،۶۳۲ کلومتره مربعی، نفوس سی ۳،۹۶۳،۳۰۰ در

اوپنچى «تاجىكىستان جمهوريتى» اولوب ركزى شرقى بخاراده لى «دوشنبه» شهر .
 تدر . مختلف منطقه لرده كى تاجىك عنصرىنى طوپلامق مقصديله تشكيل ايدىلد يكدن
 يكدىكر ندىن پك اوزاق ولايتلر ك قطع لرى ادخال ايدىلشدر . بوكا سابق شرقى بخا -
 رادن حصار (دوشنبه) ، قورغان تپه ، غرم (قاراتىكىن) ، كولا بىكلكلرى ؛ سابق
 بخارا پامىرى (درواز ، شوغنان ، واخان) ايله فرغانه پامىرى ؛ سمرقند ولايتندن
 « پنج كنت » ، اوراتپه (ماچا و فالغار) مضافاتلر نىك تاجىكلر له مسكون
 منطقه لرى داخلدر . مساحه سطحه سى جمعا ۱۳۵،۶۱۹ كارو مترو مربعى ، نفوسى ده
 ۷۳۹،۵۰۰ جاندر . در دنجى « تيرغيزستان جمهوريتى » در كه بو كايدي صووسيز دريا
 ولايتلر ندىن چو و طالاس و نارين نهر لر نىك يوقارى جريانلرى ايسىق كول (چو ،
 پشپه ك ، تالاس ، قاراقول ، نارين مضافلرى) و فرغانه دن آلاى و پامير اتصالنده كى
 « جلال آباد » و « اوش » مضافلرى داخل اولوب مساحه سى ۱۴۰،۰۰۴۱ كارو مترو
 مربعى ، نفوسى ده ۷۱۴،۷۰۰ جاندر . بشنجى جمهوريت اولان « قازاقستان » ايسه
 شىمدى يدى ولايته بر « اوقروغ » (منطقه) « تقسيم ايدىلشدر . ولايتلر « اورال »
 (اويه زلرى : اورال ، بوكه ي ، اويچىك ، جىمبىتى ، ايله ك) ، « آق توبه » (اويه ز -
 لرى : آق توبه ، ته مير ، چالقار ، طورغاي) ، « آقولا » (آقولا ، قزىلجار ، آتبا
 سار ، كوكپه تاو) ، « بدى صو » (آلماتى ؛ چار كند ، له پسى ، طالدى قورغان ، چو) ،
 « سىردريا » (تاشكند قازاق ، تور كستان ، اوليا آتا ، قزىل اورد ، قازالى) ، « قاراقالپاق »
 (آدى ، چيه باى ، دور تكىل ، خواجه ايلي ، قونغرات) ، « سيمه ي » (سيمه ي ،
 كيره له و ، اوستكه مه ن ، بوكتارما ، زابسان ، قارقارالى) اولوب « قوستاي »
 آبرى بر منطقه در . « قازاقستان » ك مساحه سطحه سى شمدى ۲،۹۴۷،۰۰۰ كارو
 مترو مربعى اولوب نفوسى ۵،۳۸۲،۸۰۰ در . بوتون بوش جمه ريتده ادالى
 ۱۱،۷۴۰،۳۲۳ نفوسدر .

بو جمهوريتلردن « توركستان » له « اوزبكستان » بواشه ويك اصطلاحيله « مستقل »
 اولوب « سوويه ت جمهوريتلرى اتحادى » نه ؛ « قازاقستان » له « قرغزستان » ايسه
 « مختاريتلى جمهوريتلر » اولوب « روسيه سوويه ت جمهوريتلرى » نه داخل عد اولونور لر .
 « تاجىكىستان » ايسه « اوزبكستان » ه تابع عد اولونور . قاراقالپاق « ولايتى نه
 مختاريتلى قازاقستان ايمپنده مختاريتلى برولايت عد اولونديغى كى ، بخارانك شالنده

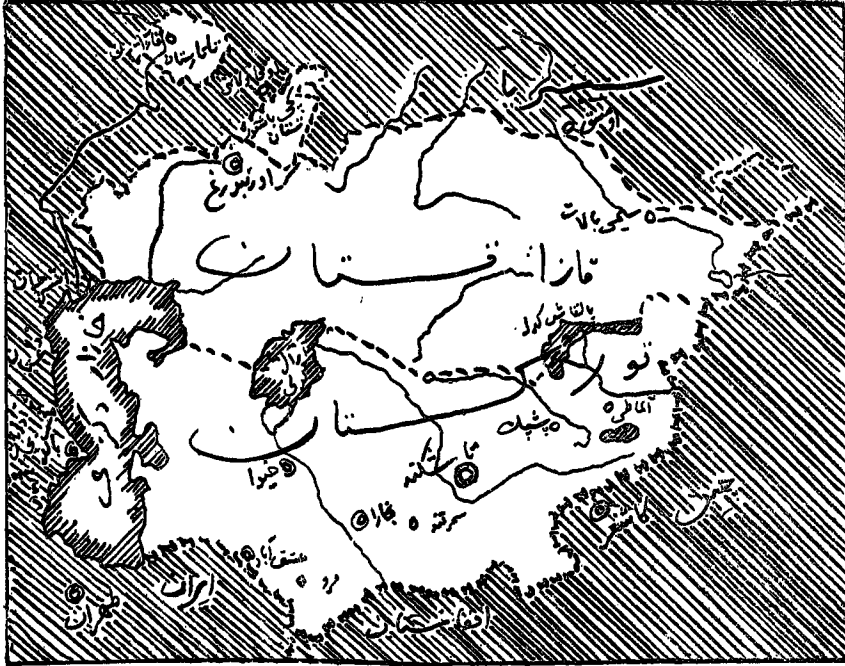
قازاقلرله مسكون طاش قودوق و آيو تيره ن منطقه سيله «نور آتا» حدودنده كى «بايمان تاتى» منطقه سى ده «كان ميخ رايونى» ناميله اوزبكستانه تابع بر «بخار قائم مقاملىق» عدا اولونويور . پامير ده كى «آلاى» قير غز لريله اور تاتيانشاندن كى ايسيق كول، چارين، حوضه سى قير غز لر ينى، سيردر يا حوضه سنده كى اورا تپه تا جيكلر يله هند و كوش حدودنده كى واخان تاجيكلر ينى بر ولايته تابع عدا ايتمك البته يالكنز نظرى اولوب بونلر هپسى فى الحقيقه تاشكند ده كى موسقوا مملنه تابعدر لر . قير غز لر له مسكون اولان چين حدود لر ينى كويا «مر كزى روسيه نك دهاصيقى، جدى معاونه محتاج بر اولمك» صفتيله بر ولايت يا پارق بغير واسطه R.S.F.S.R. ه (موسقوايه) تابع طوتمقده بالخاصه حربى سوق الجيش مقصدلرى تعقيب ايديله كده در . ولايتلره جمهوريت ناملرى و ير ملك، مضافاتلرى ده قبيله لره كوره تقسيم ايدلمكله برابر بولشه و يك تقسيماتى چار دورينه نسبة دها زياده مر كز له شديدى اولمش ، اولكى خانلق ، بلكك ، ولايت تومنه ن كى تقسيمات و يرلى حاكم لرك كندى باشلرينه اداره لرى كى چتر لر تماميله اور تادن قالدير يله رق بوتون اولمك روسجه «گورنا» «اويه ز»، «كاتون» (يا خود ، رايون) لره تقسيم ايدلمش و اولجه ره سارك آتجق وقت وقت زيارت ايتدكلرى منطقه «رايون» له شمسى روس سياسى ، ادارى و اقتصادى مأمور و مراقبلرى رعسكرى قطعه ارى ير له شديد لمشدر .

يرلى اهلينك تاجيك و بر مقدار «بخارا يهوديلرى» نندن باشقه
نفوس سى هپمى تورك ملتته منسوبدر . توركلرك ده اك كئيف
و قالا بالق اولانى قازاق اوزبك قبيله لر در . قازاقستانك يدى ولايتنده مسلمان اهلينك
همان هپسى «قازاق» توركلريدر . چار زماننده كى استاتيستيق معلوماته كوره
قازاقلر ۱۹۱۱ سنه سنده دورت صحرا ولايتنده ۶۴، ۶۸۱، ۰۶۸۱، ۲ ؛ توركستان والى
عموميا كنه تابع ولايتلرده ۱۹۱۱ سنه سى حسابنجه ايكى مليون ؛ استرخانه تابع
«بو كهى اورداسى» نده ۲۴، ۰، ۰۰۰ ؛ آلتايك جنوبى ياما چارنده كى بعضى شعبه -
لريله همان همان بش مايونه بالغ اولو يورلرى . بوندن صوكوا كئيف اولان «اوزبك»
لردر كه بونار ۱۸۹۷ سنه تحرير نفوسنده بش ولايتده ۰۷۲، ۷۲۶، خانلقلرله برابر
۰۷۲، ۲، ۰۶۲، ۰۷۲ ؛ ما حاحه كه كوره ۱۹۱۱ سنه سنده «اوزبك» ۰۱۸۳۲، ۰۰۰۰
«صارت» ۲، ۳۴۶، ۰۰۰، جمعاً ۰، ۱۷، ۸، ۰۰۰ كوستريلديكى حالده، ۱۹۲۲ سنه

حسابنده ایکیسی برلکده جمعا ۳۷۵۷۰۳۰۹ کور ستر یلشدر . (بوعددن ۹۵۷۰۵۶۹ قاداریسی سابق بخارا خانلغنده و ۳۹۱۰۸۰۰ قاداریسی سابق خیره خانلغنده در) . بونلردن صوکرا « قرغیز » (قاراقبرغیز) لردر که بونلر ۱۹۱۰ سنه سی حسابنده بوتون تورکستان ولایتلرنده . ۵۳۵۰۰ نفوس کورستریلدیکی حالده ۱۹۲۴ سنه سی ایسه (سه مه نوف ویمچینه کورلک حسابنده) ۶۱۴۰۵۵۱ در . بونلردن صر کره « تور کمنلر » در که ۱۹۲۲ سنه حسابنده ۶۲۵۰۰۷ نفوس کورستریلشدر (بوندن ۱۷۴۰۱۳۵ قاداریسی بخارا خانلغنده ، ۱۸۴۰۲۰۰ قاداریسی خیره ده ، قالان توکمنستان سابق زاکاسپی ولایتنده در) . صر کره « قاراقاپاق ، قبیله سی اوروب ۱۹۲۳ سنه حسابنده ۷۷ ۸۲۵ نفوس کورستریلیور ، دیگر تورک شمه لردن قرغانه ده « کاشخریلیک » یدی صوده « تارانچی » مختلف یرلرده داغینیق حالده « قزان تورکلری » و آرل کولی جنوبنده قارا قالپاق هیئته داخل اولان « باشمورت » (ایسته ک) لروارد . منشأ اعتباریله تورک اولمیان عنصر دن تاجیکلر حریدن ارلکی حسابلرده ۷۵۰۰۰۰۰ صاییلیوردی و بوندن در تیوز بیک قاداریسی ده بخارا خانلغنده کورستریلیوردی . شمیدی روسلر سابق بخارا خانلغتنک شرقی قسمنده کی بعضی تورک عنصر لرینی ده تاجیک عد ایده رک عدد لرینی ۶۳۲۰۲۰۸۰۲۰ به و بوتون تورکستانده ۱۰۲۴۰۰۲۸۸ نفوسه ابلاغ ایدیورلر . تاجیکلر دن باشمه بخارا و سمرقند طرفلرنده ایرانلی مهاجر لر (۱۲۰۹۶۴) ، چیندن کلن « دونکان » مهاجر لر (۱۴۰۱۳۰) و بر آرده « قالموق » (۲۰۰۰) و تورکستانک یرلی یهودیلری و پک آز مقدار ده هندلی و چنگانه لر تورکستانک ملی اقلیتلرینی تشکیل ایدیورلر . زرافشان حوضه سننده عصر لردن بری یاشایوب لسانلرینی غائب ایده رک بوکون اوزبکجه قونوشان و کندیلرینی اوزبکلردن بر قبیله عدایدن عربلری ده روسلر شیمدی آیری ملت عدایده رک عدد لرینی ۷۲۰۰۰۰ کورستریلیورلر . بونلرک بخارا جوارنده تاجیکله شمش اولانلری ده آیر یلیرسه عدد لری البته دنا فضلده چپقاییلیر .

تورکستانک تورک و غیر تورک یرلی اهلیمی و قبیله لرینک ائتیک شکلی ، یکدیگرینه مناسبتی حتمنده بواریلکه . به عائد « قولاغوز » کتابلرنده اکثریا پک غریب و یا کلش فکر لردر میان ایدیلیور . بوجهدن یرلی اهلینک قومیتی حتمنده بوراده برآز مفصل معلومات و یرمک ایجاب ایدیور .

۱۹۲۰ سنه سنه اورتا تورک جمهوریت

۱۹۲۸ سنه سنه اورتا تورک سوویتست جمهوری

تورکستان. تورکی

« تورکستان تورکی » اتنولوژی اعتباریله (۱) « قازاق » « اوروغلی اوزیک » ، مانغیت - نوغای ، « باشقورت » و « تاتار » لردن عبارت اولق اوزره « قبیچاق غروپی » ، (۲) شهر لرده یاشایان « که نت اوزیککی » ، « تارانچی » ، « کاشغرلیک » و « قرغیز » لردن عبارت اولق اوزره « تورک - جکیل غروپی » (۳) « تورکمن - اوغوز » شکلنده اوچ غروپ تشکیل ایتمکده در . بونلر آراسنده اک مهم و حاکم عنصر « چیکیل - تورک » غروپی قیر غیزلمستنا اولق اوزره مدنی اولدقلری حالده قبیچاق غروپک اکثریت عظیمه سی ده یازیم کوچمه حیات کچر مکده در . مدنی حیاته کچمش اولانلری ده آنجق ۱۶ - ۱۹ عصر لر آراسنده کچمشلر ؛ بناء غایه عشیرت اصولی ده او نوتا مشلدر . « مانغیت - نوغای » دهرک بوکون تورکستانده بالخاصه بخارا و خیوه ده « مانغیت » اسمیله استرخان ، شمالی قفقاسیا ، قریم ، رومانیا ده (لوستنجه جواری) و تورکیه ده (اسکیشهر ، آقره و آطنه جوارنده) « نوغای » اسمیله معروف اولوب یاشایان قبیله بی اراده ایدیورز .

قازاق ، اوروغلی اوزیک و نوغایلر و باشقورتلرک اکثریتی
قبیچاق غروپک
هربرده همان عینی قبیله لردن تشکیل ایتمش بولونویور لرکه
مشترک عنصر لی
بونلردر : قبیچاق ، قانکلی ، قیرغیز ، قاطای (خیطای) ،

نایمان ، مینک ، کرای (کرایت) ؛ آرغون ، طان ، بارین (بهرین) ، مانغیت ، جاغالبایلی ، آلچین ، سالجیوت ، جالایر ، قونکرات ؛ بونلردن بالخاصه قبیچاق ، قانکلی نایمان ، قونکرات آرغون ، کیره ی (کیرایت) و اویشون قبیله لی قازاق ، اوزبک نوغای هیسترنده تماما حاکم اکثریت تشکیل ایدر لر اکثریتی تشکیل ایدن بوقبائله مقابل قازاق ، اوزبک نوغای و باشقورتلرک هر برینه آیری خصوصیت ویره ن عناصر واردر قازاقلر ده آدای ، که رده ری ، الیم ؛ اوزبکلر ده آرات ، سارای ، قاتاغان ، کینه . گه س ، یابی ؛ نوغایلر ده « آص » و « شیرین » ؛ باشقورتلر ده اسکیدن « باشقورت » اسمنی طاشیدقلری محتمل اولان گه ینه ، بورجان و بورماطلی قبیله لی کبی . فقط ، بوکبی عناصر مشترک عناصره نسبتاً اقلیت تشکیل ایدیور لر . بومشترک عناصر دن کیره ی نایمان ، آرغون ، بارین ، مانکغیت ، سالجیوت ، جالایر ، قونکرات قبیله لی موغول

دورنده موغولستان و جونغار يادن كلمش لدر . چينگيز فتوحاتندن اول مرکزی آسياده حاکم اولان موغول قبيله سی قارا خطايلرك اتقاصندن عبارت اولان قاطای (قیطای، خیطای) لرایسهدها ۱۲ نجی تصرده قارا خیطای اوردوسنک غربده کی پيشدار لری صفتيله کلهرک قیچاقلره التحاق ایتمش لدر که . موغول دورنده یکی قبائل زمره لری تشکل ایتدینکی زمان بونلره آرتیق قیچاقلرک بر جزئی نظریله باقیلمشدر (« قیچاغک صاورسی قاطای، آرغونک صاورسی آلتای، دنیلور) . ینه اوزمان قیطایلرله برابر اقصای شرقدن دشت قیچاغه طمش اولان قبیله لرك بری ده مؤلفک منسوب اولدیغی « قای » (بزمنکی « صوقلی قای » یعنی پوسکول دامغالی « قای ») قبیله — سیدر که ۱۲ نجی عصر اورتالرنده قارا خیطای اوردوسنه داخل ایدی . فقط بومشترك عناصرک اساسی و تالی ده اسکیدن بوراده یاشامش اولان قیچاق و قانکلی لدر .دها طوغروسی موغول دورنده بوقدم کپاک، یپاک، قیچاق قانکلی عنصهی کنديسنه شرقدن کلوب التحاق ایدن قبائلی فی الحال تمثیل ایتمش و جوجی اولوسنی تشکیل ایدن اراضی ده اسکیدن یاشایان بوتون دیگر قوملری ده بلع ایتمشدر . موغول حکومتی کند . یلرینی داغدیغی زمان قیچاق — قانکلیلر اسکیدن دشت قیچاقده یاشایان قوملره مثلا اورتا ایدیلده کی بولغار لره، آشاغی ایدیل و قریمده کی « قات » (طوغروسی خازار) لره التحاق ایتمشلر، و یاخود فاتح قومک قبیله لرینه دخالت اید بویرمشدر . بونلردن مثلا اورتا ایدیل حوضه سنده کی بولغار لر، آشاغی ایدیل و قریمده کی « تات » خازار کبی مدنی قوملره التحاق ایدنلر، ایلریده یان ایدیه جکمز وجهله، اولره کندیلسانلرینی ویرمکله برابر قومیلرینی — قیچاقلقلرینی غایب ایتمشلر، کوچبه فاتح قومک قبیله لرینه و یاخود مثلا آسن، قارا قلیپاق، باشقورت کبی ده اولجه قیچاق قبیله سی ع اولونان قبیله لرك ایچریسنه کیره نلرایسه اولنری بویوتهرک بریرده قیچاق لهجه سنک تعمیمنه سببیت ویردکلی کبی بوتون بومختلف کوچبه قوملرک اسملری آلتنده کندی قیچاقلق عنعنه لرینی تامیله محافظه ایتمشلر لدر . قیچاقلرک « قارا قلیپاق » (اسکلی عرب منبعلرنده کی اسمی « قرا بور کلی ») نامی آلتنده یاشایانلری پک داغینیق اولدیغندن مقدارینی تعیین ممکن اولمایور . الیوم بونارخوارزم و ماوراءالنهر ده ۱۲۴۰۰۰ نفوس کوستریلیورلر؛ « باشقورت » قبیله سی هیئتنه کیره نلری، ایسه پک قالابالق عداید لمشدر . — ابو الغازی بهادر خان زمانده کی باشقورت — ایشته ک اکثریتی قیچاق قبیله سندن متشکل اولدیغنی قید ایتمشدر (« جوجی خان کیلکائیده قیچاق نی قیردی، قولیغه

توشکانینی اولتردی. قوتولغانلار ایشتك با باردی، ایشتك نینک کوبرا کی بووقنده او-
شال قیچاقنیک نسلندین تورور، شجره تراکمه. فی الواقع الیوم باشقور تدره
قیچاق - قانکلی زمره لری جنوبی شرقی باشقور تستانک همان همان یاریسندن فضله سنی
اشغال ایدیور لر (« قیچاق اون اوج ناحیه (وولست = اولوس) ، « قانکلی
(اوسه رگن - اوچرکه نت) اون ایسکی ناحیه، قیچاقله داتا برابر یورویه ن
(قاطای، لریش ناحیه) . قازاق واوز بکلرده ده ینه اویله در . بوتلر طورغای
ولایتنده ه اورتایوز « قازاق هیئتنده « قیچاق » نامیله (۷۰.۰۰۰ قادر نفوس) ،
فرغانه و سمرقند ولایتلرنده (۱۹۱۷ سنه سی حسابنه کوره ۴۳،۱۱۴ نفوس) « قیچاق »
و « قانکلی » اسملیله قبیله اولارق یاشایور لر . شیمدیکی مانغیت - نوغایله زمره -
سنه داخل قیچاقلر، تورکستانده کی قادر دگاسه بیله، ینه اپی نفوس تشکیل ایده ر لر .
بواعتبار له مستشرق « رادلوف » اوزبک، قازاق و مانغیت - نوغای زمره لرینی پک
حقی اولارق « قیچاق غروپی » تسمیه ایدیور .

اسکی اوزبکلر :

طارباغانای طاغریله سیردریا حوضه سندن و خوارزمین
ایدیل حوضه سنه وقریمه قادر بوتون « دشت قیچاق » کوچه
اهالیسی موغول دورنده اسلامیتک دها پک انتشار ایتدیکی
زمانلرده « توغماق » تسمیه ایدلمشدر . خیره اوزبکلرنده (ابو الغازی) ده
« طوغما » ، باشقورد لرده « طووما » ، نوغایلرده (جودت تاریخی) « طوقه »
کلمه سی اصلی، نسبی معلوم اولمیانده، برجرم صدوری مناسبتیله، اسیر صفتیله
صایتلاحق اولانلره اطلاق اولونویور . قیچاقلره و آلتون اوردان تاتارلرینه عمومی
اسم اولان برکلمه یه بویله فنا معنا ویریلیسی اسلامیتک انتشارندن سوگره
اولسه کرک؛ مع مافیه جوجی اولوسی اهالیسی کندیلری بواسمی قولانوب قولانمدقلری
ده معلوم دگلدر . هر حالده اولجه « طوغماق » تسمیه اولونان بوقوم « اوزبک خان »
(۱۳۱۲ - ۱۳۴۰) دن صوک « اوزبک » نام عمومیسیله تسمیه ایدلمشدر . « اوز-
بک » و یاخود « اوزبیک اولوسلری » تعبیر لری بارتولدک تهیننه کوره « مرکزی
آسیا ده قوم اسمی اولمق اعتباریله چاغانای کلمه سنه مقابل طوتولمش، اوزبیک اولو-
سنگ بوتون عسکری خلقی اون بشینجی عصرده آلتون اوردانک انقراضنه و قبیله لرده

تاتار، قیچاق، طوغماق
واوزبک مفهومی

اوزبیک، قازاق و نوغای اولوسلرینه انقسامنه قادر تک بر قوم عد اولونمشدر.»
 هپسنگ حرب اثناسنده قوللاندقلری پاروله (اوران) لری ده بر اولوب « آلاچ »
 اولمشدر. اوزبکک منشائی اولان جوجی اولوسنده قوللانیلان بعضی اتنیک تعبیرلر
 ایضاح ایسته ر: بوکون ماوراء النهر و خوارزمده بولونان اوزبکک جوجی اولوسنده
 « تاتار » تسمیه اونان حاکم عنصر دن عبارتدر. فقط « تاتار » تعبیری ده کنیش بر
 صورتده استعمال اولونوب بالکک حاکم دکل بلکه محکوم اولان قوملره ده اطلاق
 اولونمشدر. قپچاق تعبیرنکده بر طرفدن بواسمی طاشیان قبیله به اسم اواق صفتیله طار،
 دیگر طرفدن بوتون دشت قپچاق اها لیسنه او جمله دن اوزبکک ده اطلاق او اونمق اعتبار -
 یله کنیش مفهوملری واردر. اوکره نه ییلدی کمزه کوره جوجی اولوسنده تاتار تعبیری
 بدایتده بالکک شرقدن کن تورک و موغول عناصرینه یعنی حاکم عنصره، قپچاق تعبیری
 ده دشت قپچاقده اونلره تابع اولان کوچبه قوملره اطلاق اولونمشدر. ذکر کیچن
 « توغماق » ایسه بونلرک هیئت عمومی سنه عمومی بر اسم اولمش. اوزبک خاندن صوکر
 « اوزبک » کلمه سی ده « تاتار » و « قپچاق » لک هیئت عمومی سنه اسم اولوب
 « طوغماق » تعبیرنک یرینی طونمشدر. فقط قپچاقلر و شرقدن کن « تاتار » لر
 موغول دورنده مملکتک اسکی مدنی عناصریله اختلاط ایدوب اونلره برابر کوچبه -
 لره مقابل آیری، دیه لم که، « یاتاق تاتار » یا خود « یاتاق قپچاق » عنصری تشکیل
 ایتکه باشلامشاردر، « تاتار » اسمی ده ایسته اوزمان اوزبکک اسمندن ده کنیش
 بر معنا « المش ؛ اوزبک » اسمی ایسه مؤخر اوزبک، نوغای، قازاق و باشقورت
 جمعیتلرینه آیرلمش اولدقلرینی کوردیکمز تاتار و قپچاقلرک کوچبه آریستوقراسیسنه
 اطلاق ایدلمشدر. مع مافی « تاتار » کلمه سی اسکی معنا سنی بالفعل غایب ایتمکه
 بر ایز خلق لساننده « ایلک » تاتار، یعنی « ایلک اصیلزاده لری، دیمک معنا سده
 قوللانمقده دوام ایتمشدر.

اوزبک هییتی ۱۴ - ۱۵ نجی عصر لرده بوسوک شکلنده یعنی جوجی اولوسنک
 تاتار و قپچاق قبائلی خیطه سنن عبارت کوچبه حاکم عسکری طبقه صفتیله تشکیل ایتد -
 کنده مملکتده بو طبقه به داخل اولمایان قوملر مقابل طبقه تشکیل ایتمشدر. بونلر (دشت
 قپچاقک اسکی مدنی قوملری استرخان و سرای طرفنده « آص » لر، اورتا ایدله
 « بولغار - قازان » تورکلری، بورطاس (مورد او)، موقشی (اسلام و موغول

منبعلر نده مكس) ، قريم طرفلر نده «تات» لر وخاز ارلرك انقاضي ، غربي سيير ياده ايستك و ابرسي قوملري ؛ ۲) مدني حياته كچهش اولان قچاق وتاتار قوملري ؛ ۳) شيمديكي قازق وباشقورتلك و قتيه دشت قچاقك شمالنده سيير قوملرله « ايشتاك » لرله قوشوا. لارق اوطوران و سياسي حياتدن اوزاق ياشايان بعضي قبيلهلري در. جوجي اولوسي توركلر نك كنديلر نندن ده حاكم و محكوم اولان قبائلي بوكون بيله آيرد ايتمك قابلدر ؛ حاكم قبيله لر تاريخي قهرمان داستانلري و صحراوي آريستو قراسي عنعناتي خاطر لر لر ، محكوم قيله لر ايسه يالكز شاماني ميتولوژي داستانلري و «چاروا» عنعنا- تي بيلوب سياسي و تاريخي داستانلري پك بيليز لر. ايلر يده شرق توركلر نك عصري ملي تشكللري حقنده بحث ايدر كن جوجي اولوسنده كي اتنوگرافي ، اقتصادي و اجتماعي طبقه لر مسئله سنه بردها تماس ايده جكز .

اون دور دنجي و اون بشنجي عصر عرب محرر لري (ابن بطرطه اسكي قچاق — اوزبكلك
 ابن فضل الله العمري و ابن عربشاه) دشت قچاق اوزبك اخلاق ، عادات ولسانلري
 وقچاقلرينك حيات ، اخلاق و سجيه لرني كوزل تعريف
 ايتشاردر . ابن عربشاهه كوره بو اوزبك (دشت) توركلري عموم توركلر مياننده
 لسانلري اك فصيح ، زكي ، اركك و قادينلري چوق كوزه ل عموميتله آريستو قرات
 اولوب مكرو تليسه نزل ايتميه ن جنتلن عد اولو نمشدر (فصيح الاتراك لهجة و ازام
 مهجة و اجلمهم جبهة و اجلمهم بهجة نساؤهم شمس و رجالمهم يدور و ملوكهم رؤس صدور
 لازور فيهم ولا تدليس ولا مكر بينهم ولا تلييس) . يري صودن قريمه قادر اوزانان
 بوزقير لرده ياشايان بو اوزبكلك لسانلري اوزماندن قالان خلق شعر پارچهلر نندن و ديكر آبد
 لردن كوريلديكي كي همان همان بر اولمش بولون ينه اوزبيك ، قازاق و مانغيت - نوغاي
 لك لساننده او مشترك قچاق خص و صيتلري قسما محافظه اولونمشدر («ج» يرينه «ش»
 يا خود . «س» ، «ل» ، «و» ، «ن» له باشلايان اداتلر ، چيق يعنى صائتله نهايتله نن
 كلمه لر له اتحاقنده «د» به منقلب اولمق ، كلمه اور تاسنده و نهايتنده غ ، گو حرفلرني ،
 صائتدن صور كرا كليرسه ، «و» = «v» ، «ه» = «y» ، ايلك كليرسه صائتك تمديد ينه قلب
 ايتمك ؛ آچيق «ق» يرينه اماله لي «E» قوللانمق كي) . طرز حيات و عادتلري ده «تورك» -
 چيگيل ، و اوغوز غرو بلرينه مقابل اولارق بردر . يازماتار يخلري (تاريخ دوست -
 سلطان ، تاريخ قطاي باباعلي ، شجره تورك ابو الغازي بهادر خان ، جامع اتتواريخ

علی جلایر) ، خلق ادبیاتی ، بالخاصه دشت قپچاق قهرمان داستانلری ، چینگیر ، جوجی و اوغللری ، ایدیگه ، توقماش ، نورالدین ، چورا باطر ، قوبلاندی ، منظوم خلق حکمیاتی جیره نچه چهن هنگامه لری و باشقه لر هریرده بردر . باشقورت و اوزبکلرک هوالرلی بوکون قریم و کوسنجه نوغایلرنده تغنی ایدیلیر . نوغای داستانلری خیوه اوزبیک ، قاراقالپاق و قازاقلرنده بعضاحرف بحرف سویله نیر . بو قوملر صوک درچه بر ضرورت اولماد قجه زراعته کچمه مش ، زراعت حیاتی ، مع الاسف ، کندی صحراوی آریستوقراتلق روحنه مخالف صایمش ، اقتصادی بویوک بحرانلر کچبردیکلی زمانلریله قومشو مدنی قوملره قزورمه مش ، اونلره قره خدمت ایتمه مش ، کندیسینی عسکرو افندی ییلشدر . یوخصوصده نوغایلرپک فضلّه مبالغه کوسترمش و او یولده ، بالخاصه قالموق و روس استیلا لری دورنده ، اون و یوز بیکرله قریلشدر . بونلرک نظرنده چینگیز ، توقماش ، ایدیگه ، شایاق خان ، اوراق مامای ، عادل سلطان کبی تاریخی و داستانی قهرمانلر صحراوی آریستوقراسی روحنک ایده آلریدر . بوکونکی اوزبک ، قازاق ، مانغیب - نوغای و باشقورت خلق ادبیاتنده کی مشترک داستانلر و مشترک موتیفلردن بحث ایدرکن اسکی جوجی اولوسی اوزبکنک اخلاق و سچی لری خصوصلرینی ده تفصیله ایضاح ایده رز . علوهت ، ناهوس و عرض ایچون اولمک ایدیئال حیات آنجق جمعیت حیاتی و دولت حیاتی اولدیغنی تصور ایتمک ، هرمانکی مشکلاتی قولایلقله تحمل ایتمک ، حیاتده کوریلن مشکلاته انسانه تکامل بوللری آچان دقیقه لر نظر یله باقمق ، اوزاق و مشکل سفر لره آرزو و اشتیاقله قاتلانمق ، قادیلرک ده آنجق بوکبی آر ککلری سومه لری ، اذیل قادیلرک آنالرک ایل ایچنده بوکسک موقعی - ایشته بونلرهب اسکی تانار و قپچاقک یعنی اوزبیکک خلق ادبیاتنده سویله نن شیلردر . عمومیتله اسکی تورلرک اینی و کوتوعادت و خوبیاری اسکی اوزبیک قپچاقلرده ده بارز اولارق کورولمشدر . صوغوق قانلبلق ، تلاشی و شاشقنلغی سه ومه مک ، اعتدال جسارت ، آمر لکی سه ومک ، عرب شعر لرنده توصیف اولوندیغنی کبی حربده فضلّه مرحمتسزک ، صلح زمانلرنده زیاده سیله ساکن اولمق اسیر لری اولدیرمه مک فقط صاتمق ، ساده لکه وارنجه فضلّه طوغریلق ، دشمانلرک استفاده ایده جکی درجه ده صمیمیت ، شخصلر و قیابه ارآر اسنده کی اوافق دعوالری بویوتمک ، بونی سنه لرحتی نسللر بونی سورمک ، اقتصادی مشکلات کوریلدکنده چولوق چوجوغنی صاتمق ، پاخود

دیگر لرینک چو جوغنی چاله رق صاتمق درجه سنه واران فضله مادیلک ایشه بونلر اوزبک و قپچاقلرک ده ۱۴ نجی عصرده اوزبک خان زماننده التون اوردا به کلن عرب سیاحی ابن بطوطه دن باشلا یوب بوتون سیاحلرک قید ایتدکری خصوصیتلر یدر .

اوزبکلرک « اوزبک » « قازاق » و « مانغت - نوغای » غرو

اوزبک ، جمینتک
اوزبک ، قازاق مانغت
- نوغای لره انقاسی

پلرینه آیرلمسی آرتیق ایدیل حوضه سنده دکل ، سیردریا حوضه سنده واقع اولمشدر . جوجی اوغللری « باطو » و « بورکه » خانلر زماننده چاغاتای اولوسنه ده نفوذلری اولوب ماوراء

النهر آتون اوردا به تابع اولمشدی . خوارزم اولکه سی سیردریانک

اوتراردن باشلا یوب آشاغی قسمی موغول مملکتک تقسیماتنه

کوره جوجی اولوسنه عائد اولدی . بوراسی جوجی اولوسی عسکری تشکیلاتنده

« صول قول » اربکلری اداری تقسیماتنده « کوك اوردا » تشکیل ایدیوردی

۱۳۵۸ - ۱۳۶۱ سنه لرنده مرکزی آتون اوردا (« آق اوردا ») ایشلری قارشانجه

اوزمان بو اوردانک بوتون عسکر لرینه قوماندنا ایدن « قیات » بکلری صاغ قول

اوزبکلرینی قریمه ، صول قول اوزبکلرینی ایسه سیردریا به کتیردیلر . بوزمان باطونسل

منقرض اولدیغندن باسایه . وراثت قانوننه بناء عالی حاکمیت شوبان (شیبان)

اه غلارینه کچییوردی . برچوق اوزبک قبیله لری شیمدیکی طورغای ولایتنده « آق

کول » جوارنده برشیبان شهزاده سنی (حضرخان) خانلانیدیلر . نایمان ، قارلیق

اویغور ، قونکرات ، بویره ک کبی قبیله لر بونلره طرفد ارایدی ؛ فقط شیبان شهزاده

سنک حاکمیتی « صول قول » قبائلنک برقسمنه و « تورا » قلعه لرینه منحصر قالدی

صول قولک سیردریا حوضه سنده بولونان قبیله لری ایسه اوکونه قادار حکومت

ایشلرینه پک مداخله ایتیمه ن « توقای تیمور » نسلندن سوباش اوغلی « قارانوغای :

خانق خانلانیدیلر بوراده کی صول قبیله لری « یدی سان » دینلن شیرین ، باریر

قپچاق ، آرغون ، لچین ، قانای ، مانغت ، کورله وت لردن عبارت اولدیغی آکلا

شیلپور . بو صول خانلرینک استناد کاهی یکی کنت ، جند ، بارچنلغ کنت ، صبران

اوترار و مرکز اولارق ده صغناق شهرلری ایدی . بو قبیله لردن بعضیلری غالباً اوزماز

پله ماوراء النهر ایشلرینه قاریشمایه باشلامشدی . تیمورک عسکری ایچنده قپچاقو

ونایمانلر مهم رول اوینامشلردر . تیمورک اوغللری زماننده (۱۴۲۷ سنه) اوزبکلر

باراق خان تحت اداره سنده سیردر یاده پک قوتله ندیلر . ۱۴۲۹ سنه سی باراق اولدیربلنجه سیردر یا حوضه سنی ده شییان اوغللری اشغال ایدیور لر . بونکله جوجی اولوسنک اصل مرکزی اورداسی (آق اوردای) ماوراء النهرک یانی باشنه کلمش اولدی . شو وقتلرده توقای تیمور اولادینه طرفدارلق ایدن فیله لردن مانغیت قبیله سی « آلتون اوردانک امیر تیموری » دیمک اولان رئیسلی « ایدیکه » بک تحت اداره سنده بویوک نفوذ صاحبی اولویورلر . بونلره دیکر قبیله لرده التحاق ایدیوروهیئت عمومی سی حاکم قبیله یه نسبتله بر طرفده « مانغیت » و دیکر طرفلرده ده غالباً و قتیله « قره نوغای » خان ی خانانمالری اعتبارله « نوغای » اسمیله معروف اولویورلر . بزده به اثر مزده بونلری هرایکی اسملرینی برله شدیدره رک « مانغیت - نوغای » دیه تسمیه ایدیوردرک (نوغای اسمی احتمال و قتیله « اوک قول » ه حاکم اولان « نوغای خان » (وفاتی ۱۳۰۰) ه تابع اولان مانغیت میرزالری ائنه کردکدن صوکرآ تعمیم ایتمش ده او لایلیر) . مهمه حال بونلره « نوغای » اسمی غرب و شماللرنده کی قبیله لر طرفندن ویریلیورومیرزالرک کندیلری طرفندن ده « بن نوغای حکمداری یم » جمله سی قوللایلیور . ۱۶۰ نجی عصرک باشنده شییان اوزبک خانلری و قبیله لری ماوراء النهر و خوارزمه کیدوب برله شیورلر اوزمان شمديکی قازاقستانک غربی قسملری ، باشقردلر و تورا اولکه لری تامیله مانغیت نوغایله تابع اولویور . ایشته بوصورتله اوزبک جامعه سنه قارشى بر قوتلی مانغیت نوغای جامعه سی میدانه کلیور . باراق خانک اوغللری کرای و جانبک بدایتده شییان خانته (ابو الخیر خانه) تابع اولمقله برابر ۱۴۶۶ سنه لری ینه اوندن آیریلیورو « قزاق » اولویورلر چاغاتای اوغللرینه (کاشغریدی صو خانلرینه) التجا ایدوب اوندن قبیله لر آلیورلر بوصورتله « شییان اوزبکی » یانی باشنده برده « قزاق اوزبکی » وجود ه کلیور . اوزبک جامعه سی اون بشنجی عصرک نصف اخیرنده تامیله اوچ قوتلی غروبه تقسیم ایدلمش بولونویور . اوله کوك اوردای خانلری و توقای تیمور اوغللرینه عائد یرلر شییان اوغللرینه ، شییان اوغللرینک ملکلی نوغای میرزالرینه کچبور . قزاقلر ایسه بوایکینک و چاغاتای خانلرینک اورتالغنده حق دعوا ایدیورلر ۱۶۰ نجی عصرک اوتالر - نده « مانغیت - نوغای » امراسی « آرقا » ده « اولوطاو » دن باشلا یوب ایدیلک غریبده قریم طرفلرینه قادار بوتون ایشلره مداخله ایتمکه باشلا یوب اورتالق نسیته بوشالدیغندن منازع فیله اولان اشاغی سیردریا حوضه سی « طالاس » « چو »

طرفرنده یاشیان قازاق خانلری اداره سنه کیردی. اون یرنجی عصرک ده نصف اخیر-
نده « نوغای » ونهایت اون سکنجی عصرک نصف اولنده « قالموق » ایشلری قار یشد-
یغنده قازاق خانلری یایبق نهر ینک شرقنده کی بوتون صحرا به مالک اولدیلر .

قازاق

خانلری شییان اوز بکلرندن آیرلدقدن صوکراده قومشولری قازاقلری « قازاق
اوز بکلری » تسمیه ایدیورلردی .

« قازاق » کلمه سی عموماً بو اسم باشده آنجق سلطانلره عائدایدی صوکر او نلره
« قازاق » مفهومی تابع قبیله نره وتوزومک ایسته دکلری دولته اطلاق اولوندی . او وقته قادار « قازاق »
کلمه سی دولت دکل قبیله لر هیئتنه ییله اسم اولدیغی کورولمه مشدی . « قازاق » اسمی
اکثریا سیاسی بر مقصدله ، بر عصیان نتیجه سنده عائله سر (بویداق) حالده و بعضاده
عائله ایله برلکده جمعیتدن اوزاقلاشه رق طاغ و صحرا لره چدیلن وفرصتدن استفاده
ایدره ک حکومت ایشلرینی آله آلا نه قادار ایل و قبیله نك حمایه سندن خارج دولاشان
سرگذشتچولره ، تورک قوملرنده حد بلاغته ایرشدکننده اړکک اوغلانلری حیاته آلدیدیرمق
ایچون صحرا به چیقارمق کبی عادتله کوره و یاخود علی العاده اشقیالق مقصدیله یلندن
آیریلانلره اطلاق اولونمشدر . تورکلرک تأثیر یله بوکبی عادت روسلرده ده اولدیغی
اسکی اسلام منبعلرنده قید ایدلمش وحالا اولدیغی کبی اسکیده ده بونلر تورکجه « قازاق »
اسمیه تسمیه ایدلمشلردر . قازاقلق ایدن سیاسی بر ذات بر شهر و یا اولکه فتح ایدهرک
یرلشدکن و یاخود دیگر بر سیاسی شخصیته التحاق ایدره رک کندیسنی قانونیلاشدیردقدن
صوکر ا قازاقلقدن چقمش اولور و اوزمان کندی « قازاقلق » ماضیلرینی کنجک ،
غیر تلیک و زحمتله تحمل کونلری اولارق تخطر ایدر (تیمور و اولادندن ابوسعید میرزا ،
حسین بايقارا ، بایر میرزا ، اوز بکلردن شایباق خان و رفقاسی کبی) . انسان البته عمرنده
آنجق بر قاج سنه « قازاق » اولور . بو معنی ایله « قازاقلق » مفهومی دولت مفهومه
مغایردر . ۱۵۰ نجی عصر نهایتنده قازاقلغه چیقان جانبک و کرای اولادی بالخاصه قاسم
خان و اوغلی حق نظر کندیلرینه بویله باقمشلردر .

قازاق سلطانلری اون آلتنجی نهایتنده (۱۵۹۹) شمال شرقده قالموکلرک تصدیقیله
« چو » حدودلرینی ترک ایدهرک تاشکننده و جوارنده کی قلعه لره التجا ایتدیلر . ۱۷۲۳

سنه سی تکرار بر قالموق بوزغونلغی واقع اولانه قادار اورالده تمللی یرله شوب صحراوی قبیله لری زراعت آیشدرم ایه چالشدیلر. بومناسبتله « طوغ » باغلاب بر نوع دولت آپاراتی وجوده کتیررب « یوز » و « ییک » لره تقسیمله عسکر تشکیل ایدرک « دولت توزومک » تشبثرنده بولوندیله. خان وسلطانلرک اوردا (قرارگاه) لری ده « اولو-یوز » ، « اورتایوز » « کچی یوز » دیه اوچه تقسیم ایدلشدی . اوز بکلرده حکمدار ولی عهد ، ایکنجی ولی عهد مقابلنده « خان » ، « قالغای » ، نوغایلرده « بک » ، « نورادین » ، « کیقباد » اسملری قوللانیوردی. قازاقلرده خان اوردالری اولو ، اورتا کچی یوز (یاخود « اولوغ اوردا » ، « کچی اوردا ») دیه تفریق ایتمک ده اوکا مقابل برشی اولدیغی ظن اولونویور. لاکن قالموقلرک ونهایت روسلرک (سیبیر-یادن) ترضیقی بولنره عموم صحرا قبیله لری طرفندن اعتراف ایدلش تمللی بر حکومت تشکیل ایدوب یاشامیه بول ویرمه دی . صحرانک شمالی شرقی قسمنده کندیلرینه تابع اولارق « فزاق » نامنی آلان قبیله لر اوز بک ونوغای هیئتلرینی تشکیل ایدن آریستو-قرات قبائل مقابل اولارق او بکلک « تراکه » سندن عبارت ایدی : قازاقلرک دولت تشکیلاتنک ضعیفلکنده البته بونک ده تأثیری وارذی.

مانعت - نوغای حسابیه
صحرانک اوز بکلردن صو کرانوغای قبائل طرفندن اشغال قازاقلرک بویومه سی
ایدیلن قسمی ده اون سکزنجی عصرده قازاق خانلرینه تابع اولدی . ۱۶ نجی عصرده (صایداق و یوسف میرزالر زماننده) بوراده مانعیت - نوغایلر یا لکر ایدل شرقنده ایکی ملیون قادار نفوس صایلیوردی . ایلریده تاریخ قسمنده ده بیان ایدیه جکمز وجهله شرقده تیمور یلردولتنک تشکیلی و غربده استانبولک فتحیله قریمک آناتولی یه الحاقی ایدل ساحه سنده کی قبائل ماوراء النهرله روم ایله دن ایکیسنک برینی انتخاب ایتمکه مجبور اینجه آشاغی ایدیل و یاییق ده قبائل یاشاتمق وقوتلی حکومت توزومک امکان خارجنده قالمشدی . اوزمان بورایه روس کیروب و ۱۵۵۸ سنه سی قیتلغنده حیوانلر (طوار) لرندن محروم قالان قبائلک روس اکمکیله کچنمک مجبوریتنده قالمسی نوغا-یلر ایچنده « آلچی اسماعیل » کی آدملری ایش باشنه کتیردی ، قبائل داغیلدی . قالمو-قلرک متما دیاتعرضلری نهایت ۱۶۴۳ ده ایدل و یاییق آراسنده بونلرک یرله شمه سی نوغایلرک سیاسی قسملرینی تاممیه قریمه و اورادن ده قفقاسیا و روم ایلی طرفلرینه آطدی . فقط او ایکی ملیون نوغایک رعیه (قراچی) اولان سکنه سی یه ایدلک شر-

قنده قالدبلر ، خوارزم وسيردر يا حدودلر ينه كيتديلر . بومناسبتله ماورا . النهرده عبد العزيز « ۱۶۴۵ - ۱۶۸۰ » ، وسبحانقلى « ۱۶۸۰ - ۱۷۰۲ » ، خانلر زماننده دشت قچاقندن يكي قبيلهلر كلسى وسيردر يا حوضهسنده قازاق خانلرى قوتله نمشدر . اليوم طورغاي واورال ولايتلرنده ياشايان قازاق قبيلهلرى اولجه نوغاي هيئته راخلى اولان قبيلهلردن عبارتدر . ۱۶ نجى عصر نى نصف آخيرنده و ۱۷ نجى عصرده ايدل حوضهسنك تورك قبيلهلرى طرفندن تخليه ايدلمسى او قادار جدى ايدى كه قالموقلر ك بر قسمى ايدل غربنه وديكر قسمى ده جونغار يه يه مهاجرتندن صوكر ايدل - ياييق آراسى ۱۹ نجى عصر باشنه قادار بوسبوتون بوش قالدى . ۱۸۰۱ سنهسنده كچى يوز قازاق خانى « بوكه ي » نك تحت ادارهسنده بورايه كلوب ير له شهن « قازاق » قبائلى اولجه ينه بورادن شرقه چكلمش اولان نوغاي قبائلندن عبارت ايدى

۱۸ نجى عصر ك اوچنجى ربعدنه قازاق خانارى « ايدل » و « ياييق » دن جو - نغار يايه قادار امتداد ايدن بو نهايتسز چوللره مالك اولوب غربده روس (پيترسبورغ) و شرقده چين (پيكن) حكومتلردن فرمانلر آلورلر و او فرمانلرى ده مذكور حكومتلر ك قازاق سلطانلر ينه اولان مخصوص التفاتلرى اولارق تلقى ايدرلردى . بو قادار كنش بوزقيرلرى اشغال ايدر ك بر برندن اوزاق ياشيان قبائل لسان وعادات اعتبار يله يكد يكرندن اوزا قلاشما ديلر ، بالعكس هر زمان و بالخاصه قالموق زماننده و اوندن صوكر ا خانلر ك مجادله لرى زماننده يكد يكر يله پك زياده قار يشمق ، منطقه دن منطقه يه سور و كله نمك ، غربده كيلر شرقه ، شرقده كيلر غربه كچمك ، قالموق مجادله سى زماننده اولديغى كجى بوتون صحرايه مشترك قهرمانلر ك ظهورى و اوزمانلرده كى بويو - ك اجتماعلرده (خانلرو بلكر ك دوكون و « آش » مراسلرى كجى) بوتون « قازاق » قبائلندن ممثلر بولونوب مشاعرلر ترتيب ايديلمسى ، بوراده سويله نن خطابهلر . شعرلر ك شاعر ك عباره واسلو ييله بوتون قبائله داخلمسى نتيجه سنده عادات وعنعنات برلكنى ، امى اولدقلى حالده قونوشمه لهجه سنك وحدتى محافظه ايتديلر بوكون جونغا - ر يادن تا ايدل حوضه سنه قادار بوتون قازاقلر ك لهجه سى تماما بردر . فقط اوزون زمانلر عمومى خانلره تابع اولمادن و بويوك سياسى حادثلره قار يشما يوب بين الملل سيا - سى حياتدن ارزاق قلوب عشيرت اينتر يقالرى و بوكا علاوه « قازاق » روحيله ياشامق بوتور كره تاثير سز قالماشدر . اكثريا سياسى و فكرى حياتده ده اسكى « قازاق »

حالا بر فضیلت عد ایدیلور. قومشومدن تورکلردن فضله چدنمک واردر. البته بو ، قازاقلنک قصوری و منفی طرفیدر ؛ بونکله برابر قازاقلر اسکی بر مدینتک قوتلی تأثیر-ینده اولمادقلردن یکی عصری مدیتی ، عصری علمی مه تود و سیسته ملری داها چابوق بنمسیه ییلورلر .

قازاق قبیله لری « اولویوز » اون بر قبیله (اوروغ) دن عبارتدر دوولات (آریصلری بویتای ، جیمیر ، سیقیم ، جانس) ، آدبان ، سووان ، چاپراشتی ، استی ، اوچاقتی ، ساری اویسون ، جالایر ، قانکلی ، چانچیلی ، سیرگه لی . « اولویوز » اسکی حسابله کوره ۴۶۰ بیک نفوسدریدی صو و سیردریا ولایتلرنده یاشایورلر . « اورتایوز » بش قبیله (اوروغ) دن عبارتدر : کیره ی ، نایمان ، آرغین ، قیچاق ، قونکرات . کیره ی ایکی اویماقدن عبارتدر : « اوواق کیره ی » (آریصلری : جانتیقای جادک ، چیروچی ، ایتلی ، قاراقاس ، مولکو ، چوبار آغیر ، مرکت ، ایت ایمکن جاس تابان ، سا ، باس ، چی موین) .

« قارا کیره ی » (آریصلری : مورون شعبه لری : بایس (مورن ، سیمان ، قوردجای ، توما) ، بایسیق (سیمز نایمان . بولاتچی ، توقاق) بای جیکت (آریصلری : جومق ، توغاس) . کیره یلر قار ایرتیش ، ایرتیش ، اوباغان ، قسما ایشیم ، و « اوی » نهرلی حوضه لرنده یاشایورلر . « نایمان » قبیله سی اون ایکی اویماقدن عبارتدر : آقبورا ، بولاتچی ، تیرس تامغالی ، تور توول ، کوجارلی ، ایرگه نه کتی ، سیمز باغانالی ، سادر ، ماتای ، ساری جومارت ، قزای ، بالئالی . نایمانلر اولوطاو ، بالقاش ، و طار باغانالی طرفلرند « یاشایورلر . اسکی حسابله کوره ۳۵۰ بیک قدر ، نفوسدر ، بونلردن باغانالی اوچ آریصدن عبارتدر . توکیولات (شعبه لری : جیریق ، ایبسکه قول تاز ، قارابالا ، صاری صارغالداق) شوستان (شعبه لری : بویدالی ، بیس بالا) آق تاز شعبه لری : تنه ی ، بالقچی ، قارماقچی ، سید شعبه لری : بای امت ، چورتای (آتالی ، مامای ، باباس ، بولاتچی نایمان) جومق ، جالمه ن ، بادانا . نایمانلر ۵۳۰ بیک نفوسدر . « آرغین » قبیله اوچ بویوک اویماغه آریلیر : مومن (آریصلری ، بیگه ندک ، چیه ندک شعبه لری : آتباغی ، باغس ، قانجاغالی ، توبقنی ، قاراول . ساری ، چاقچاق (تومان ، آمان جول ، کوچهی ، باقای ، جوزهی ، آق نازار ، تنه ت قاراباش ، قالقامان ، بای امت . قوجقار) جتتم ، مادیار ، تولک قواندق (آریصلری

آلتای ، قاریق ، تهمهش ، آغیص ، قالمقان ، آیدابول) ، سویوندوک (آریصلری ، قوروجاس ، قوزغان ، قوسقال ، توکی) ؛ ینه مستقل « قارا کیسهك » آریصی (شعبه لری تور تول ، طاراقی) . آرغین اسکی حسابله کوره ۸۹۰ بیك نفوسدر . ایرتیش ، ایشیم ، طوبال حوضه لرنده یاشایورلر . « قونکرات » قبیله سی ایکی بویوک اویماغه آریلیر . کوکتک اوغلی ، کوتهنجی . آریصلری . جیتملر ، مانغیتای ، قارا کوسه ، قویسقانسز ، تنه ی ، توقبولات ، بایلار — جانجار ، بوشمان . سیردریا حوضه سنده یاشا بولونیورلر .

قیچاق درت بویوک اویماقدن عبارتدر . کوک مورون ، کولده نهك ، بوچای ، قارابالیق . بونلر « اوی » ، « طوبل » « طورغای » حوضه لرنده بولونیورلر .

« کچی یوز » اوچ قبیله در . آلیم اوغلی ، بای اوغلی ، یدی اروو . « آلیم اوغلی . ک آریصلری قاراساقال شعبه لری . چونکقارا (قانکلیدی ، کوتکولاچ ، شکر بای باتان ، جار بولدی) ، ساری باس (باقی بیردی ، باو بهك ، نازم) ، بوسورمان (نو-غای ، جاسیکور ، جا که ی) ، تور تقارا (توروم چاودار ، آوقان ، قانچان ، توغز سیکسهن توقمان شاقال ، جان کلدی ، شکر بای ، کوتکولاچ ، خان کلیدی قاسم (آیت ، سیکسهك ، مادی ، باقجان) آپیاق قارا کیسه ، آق بیس ، باتان) ، قارا-کیسهك ، کیته ، تور تقارا ، چومه که ی ، چیکلی ، قارا کیسهك ، قازاق تابان ، ایستهك بایس ، ایسه نکیلدی ، جا که و « بای اوغلی » نک آریصلری : آدای (شعبه لری ، بالقچی ، آقمان ، توبش « زارو بای ، چوققای ، باو بهك ، تابونای ، چیکم ، بیکه ی » موغال « چاولای ، چکوی » ، چیه نه ی « جومارت ، جلیم » ، قوناق « اوروس — توق سارا » ، قوسای ، توچو که ی جاپیاس شعبه لری (کنه کی ، کیرمان ، سومروق ، آند-ارجای ، قولدیقای ، قارا کوز ، قالمقان) آلاچا ، بایباقی شعبه لری (قاتق « کولی سوندق ، باو بهك ، آلیز) ایل-تکه ، باتاق (چاباجی ، قولچق ، ساغای ، جاوغانی ، توقابای ، بوغانای ، کوچمن ، ایتهمکه) ، ماسقار شعبه لری . قوتلوچ آتام ، بابانازار ، ماساق بیرش شعبه لری . سییاق ، نوعای ، قایللی قاچ ، جانمیرزا « توقمان ، بش قاشقای » ایسیق) نازلر ، ایسه تیسیر ؛ چپرکه س شعبه لری (کوسون « سامای ، او مرزاق ، اوته گهن ، اولجابای) چاوقاچق ، قش کیستهك ، کو یوس ، ایلنه) تانا ، قیزل قورت شعبه-لری . ایل چولا ، سو بی شیخلر ، آلتون شعبه لری . جابالاق ، آیدورغای ، ساغای

«یدی اروو» نك آریصلری . تان ، تاما ، کیرده ری شعبه سی . یاباغو ، جاغالبا یلی
کیره ییت ، تیلهو ، رمضان

بو قبیله لردن « آلم اوغلی » اورال ولایتنده ، سیردریانك آشاغی قسملرنده ، آرال
کولنك جنوب شرق ، خوارزمك شرق طرفارنده و شرقی بخاراده ، « بای اوغلی » قبیله -
سی ایسه بوکمی اوردا ، اورال ولایتنه مانفسلا فده یاشایورلر . و تکمیل اوست یورت
ارتفاعلرینی اشغال ایدیورلر . « ییتی اوروو » لرایسه اورال و طورغای ولایتلرنده
ولونیورلر « کچی بوز » قازاقلری اسکی حسابلرده ۸۰۰،۰۰۰ قدر نفوس کوستربلیورلر
شییان اوغلرینك « اوروغلی اوزبک » لری . ماوراء النهر و خوارزمه جوجی اولو -
سندده کی بوتون مؤسسات و تشکیلاتلرینه کلمش لردی . حتی حکومته قبیله لرك اشغال
ایتد کلری یرلر ییله آسکیسی کبی ایدی . تیموریلری استخلاف ایدرکن هر یرده کندی
تشکیلاتلرینی یرله شدر دیلر .

ماوراء النهره کن اوزبک لک
اساسی عنصر لری
بورایه البته آلتون اوردانك « ایچ ایلی » یعنی سرای

دواثرینه یاقین یعنی اولدقجه مدنی عناصری کلمشدر . بونکله برابر ماوراء النهره کن
شییان اوغللری اسکیدن اوزبک ایلی (یعنی آلتون اوردان) نك « تورا دیمک ایله
مشهور مانکبخت قریه لری ، طرفنه حاکم اولان عنصر ایدی . مرکزی شمیدیکی
« آق کول » ، « چالقار کول » اولمق اوزره طورغای ولایتی ده اسکیدن شییانلره
عائدا ایدی . ابو الخیر خان ۱۴۴۶ سنه سی « تورا و باشقرد » طرفلرینی محمود خان لندن
آلمقله « دشت قیچاق » نك زراعت و کوی حیاته کچمکده اولان شمال و شمال شرقی
قسملرینه مالک بولونویوردی . اوزبک لک بویوک بر قسیمی ده اون آلتنجی عصرده
سیردریا و زرفشان حوضه لرنده و خوارزمده فی الحال کوی و زراعت حیاته کچدی .
بونلر سیردریا و « تورا » طرفلرنده ایکن کوی حیاته کچمیه باشلامش اولان عنصر لردن
عبارت اولسه لر کک . شیباق خان ایسه سیردریا ایله استرخان آراسنده طولاشان بر
سلطانندی . فقط بوندن ده اول ماوراء النهره کن مهدی سلطان و حمزه سلطانلر اولجه
« تورا » ولایتنك قلعه ، استحکاملرینه و معمور منطقه لرنه مالک اولان بختیار
سلطانك اوغللری ایدی . اونلرله کن اوزبک لرایسه ده تیموریلر زمانده کوی حیاته
کچمش اولاققلری ظن اولونور .

قبیله تشکیلاته کلنجه « اوزبک » لری هریرده « طوقسان ایکی باولی اوزبک » دیودلر. باو، بوی — قبیله دهمکدر. باشقورتلر حقنده « اون ایکی باولی باشقورت » دنیلیر. اوزبکلرده بو ۹۲ قبیله‌ی صایان بر « نسب نامه » واردر. نسب نامه نك ۱۶—۱۷ نجی عصرلرده یازیلان نسخه‌لریله یکی نسخه لری پک آزر فرقله آشاغی یوقاری هب بردر (مثلا آخوند قربانعلی و خانیقوف نشرلری) . شهبه یوقدرکه بو « نسب نامه » اوزبکلرک آلتون اوردا زماننده کی، یعنی مانغیت — نوغای و قازاقلرک آیرمالارندن اولکی، هیئتنده بولونان قبیله‌لری تعداد ایددر. « نسب نامه » یه کور اوزبک قبیله‌لری بونلدر.

مینک، یوز، قیرق، اونکاپیت، جالاییر، سارای، اونک، قونکرات، آلچین، نایمان، آرغون، قیچاق، چبچاق، قالماق، اویرات، قارلیق، تورغاوت، بورلاق، بوسلاق، چمرچین، قاتاغان، کیله چی، کینه کاس، بیرهک، قیات، بوزای، قاتای (خیطای)، قانکلی، اوزجه بلوچی (؟) توبچی (؟)، اوپولاچی، جولون، جیت، جویوت، سالجاوت، بایاوت، اوتارچی، آرات، کیرایت، اونقوت، مانکغیت، قنکغیت، اویمات، قاجات، میرکیت، بورقوت، قورالاس، قرارب، ایلاجی، جوله کان (؟)، قیشلیق، اوغلان، کوده‌ی، تورکان، دورمان، تاین، تاما، مچت کیرده‌ی، رامادان، مومون، آدای، توقسابه، قرغیز، اوپروچی، جوایرت، بوزاجی، اویسون، چورغا، باتاش، قویسون، سولدوز، تومای، تاتار، تیلو. قیان، شیرین، کورلاوت، چیلکس، اوینغور، یابو (یا باقو)، آغیر (آغیران) بوزان، بوزاق، مویتن، ماجار، قوجالیق، چوران چورچوت، بارین (بهرین)، موغول، نوکوز، بوساییلان قبیله اچملرندن ۳۳ قادارسی موغول قبیله‌لرینک، دیکرلری ایسه جوجی اولوسنده کی بوتون مشهور تورک قبیله‌لرینک و برچوغی ده بوکون بزجه مجهول اولان قبیله لرک اسمیدر. اوزبکلر کله دن اول ماوراء النهر ده باشایوب صوکران اولره التحاق ایدن بارلاس، قاوچین کی قبیله‌لرایسه بوراده یوقدر. بوراده ذکر اولونان ۹۲ قبیله دن آنجق ۵۰ قادارسی بوکون اوزبک هیئتده داخل بولونویور. ذکر اولونان موغول قبیله‌لری ایسه البته جوجی اولوسنه کوندیریلن موغول قطعه‌لرینی تشکیل ایدن موغوللر اولور. موغولجه اسم طاشسیان قبیله‌لرک قسم اعظمی شیمدی ماوراء النهر و خوارزمده موجود بولونویورلر. بزه بو عنعنه شکلنده یاشایان فهرست

(نسب نامه) ماوراء النهر و خوارزم اوزبکرینک بوفهرسسته مندرج قبیله لرك هبسنی حاوی اولدقلرینه اینانمش اولمه لرینی بناء علیه آلتون اوردانك اصل استنادکاهی اولان بوتون قوتلری تمثیل ایدوب اوراده کی تشکیلاتک هبسنی ماوراء النهره برابرتقل ایتدکلری فکرنده اولدقلرینی کوسترسه کرکدر .

بوکونکی اوزبک قبیله لرك بوکونکی تقسیماتی ایسه بوشکاده در، ۱) قونسکرات قبیله لري

« بویوک آیماقلری بش اولوب I « قانچاغالی » ۱۴ آر یص - بوی . اوروس ؛ قارا- قورصاق ؛ چوللیک ؛ قویان ، قولداولی ، میلتهك ، کورتوغی ، گهله ، توب قارا ، قارا ، قارابوز ، نوغای ، یلسکه لیک ، دوسته نیک ؛ II « اوینلی » بو اویماق ۹ آر یص . آق تانا ، قارا ، چوران ، تورکن ، قووق ، یش بالا ، قاراقالپاق . قاجای . خواجه بجه . III « قوشتامغالی » ۹ آر یص . کول آبی . بارماق . کوجه خور . کول . چو بورغان . قاراقالپاق قوشتامغالی . سفر بن . دیلبه ری . جاچاقلی . IV « اوقتامغالی » ۷ آر یص . تارتوغلی . آغامایی . ایشیقالی . قازانجیلی . او یوگلی . بوکه جلی . قایغالی . ۷ « قیر » ه آر یص . جوزیلی . کوسه ولی . تیرس . بالیقلی . قوبا « قبیله سی آمودریا ده لته سنده بخارانك خوزار . شیرآباد . قورغان تپه ولایتلرنده بولونورلر . بخاراده کوچه حیاتی اولدقجه محافظه ایدن بونلردر . خوارزمده ایسه مسکوندرلر ۲) نایمان قبیله سی (شعبه اری : قوشتامغالی ، اوقتامغالی ، صادر) خوارزمده و سمرقند چوارنده بولونور ؛ ۳) کینه کاس (شعبه لری . قایراسالی ، طازاقلی ، آچامایی ، چینخوت ، آباقلی) سه سبز و خیوه ده بولونورلر ؛ ۴) مانغیت (شعبه لری طوق مانغیت ، آق مانغیت ، قارا مانغیت) خیوه ده و قرشی جوارنده بولونورلر ؛ ۵) تویاقلی و مویته نلر سمرقند و کاتته قورغان اوپه زلرنده ؛ ۶) « سرای » شهر سبز - یکه باغ حدودنده ، ۷) « بارین » فلرغانده و کتته قورغان مضافاتنده ، ۸) « خیطای » و « قیچاق » سمرقند و کاتته قورغان مضافاتلرینک اک مهم قسملرینی اشغال ایدیورلر . خیوه ده و فرغانه ده بونلر پک چوقدر . ۹) « مینک » سمرقند بنجکنت ، جزاق طرفلرنده و فرغانه ده ، ۱۰) « اوچ اوروغ » میسیت ، طاما یابو) بخارانك ضیاء الدین جوارنده ؛ ۱۱) « بورقوت » ، چیلک و کرمینه حدودلرنده . ۱۲) « آرات » قارا کولده . ۱۳) « قانکلی » جزاق حدودنده . ۱۴) « قرق » : « یوز » . « مینک » جزاق مضافاتنده . ۱۵) « باتاش »

قرشی، غوزار طرفلرنده، ۱۶) « قاراقالباق » (شعبه لری: قاراقوبلی، قاراسینکیر، او باموت، ایستهک، آچامایی و باشتمه لر) آمودریا ده لته سنده و سمرقندک شمالنده « آق تپه » ده اوز بکلرک صافیتنی اولدقجه محافظه ایتمش اولدقلری « جزاق » مضافا- تنده پک چوق قبیله لر یاشایور (قرق، قانسکی، صالحی، تورک، تورکن، نایمان، ما- نغیت، قطای — یوز، صولاقلی، تو یاقلی، آلاچا، بورقوت، سیرکلی، بایماقلی، جلایر، قیرغیز، یوز، قویان تو یاقلی، پارچه یوز، قاراپچا، قوشچی، اوراقلی، طو- قجاری، قوشتامغالی، سرای، قانجاغالی)؛ بوقبیله لرک هر بردی ده نفوس اعتبار یله پک آز عد ده مالکدرلر. شرقی بخاراده یته کوچه حیاتی تماماً ترک ایتمیه نلر « دوشنبه » جوارنده « لاقای » « مارقا کچی بوز »، فیض آباد جوارنده « قارلیق » کبی قبیله لر در افغانستان تورکستاننده کی اوز بک عشیرتلری حتمنده آنجق ۱۹ نجی عصر بدایتنده هندستانی میر عزت الله طرفندن ترتیب ایدیلن برجدوله مالکز. بوکا کوره اوراده کی قبیله لر بونلدر: شبرغان یاننده کی « سرپل » ده « مینک » قبیله سنک « اچامایی، شعبه - سی، اونک یاننده « صیاد » نامرده « آچامایی » و « قاز آياغلی » « مینک » لری « سنجاب- یرک » ده « قچاق » قبیله سی؛ قوندوزده تماما « قاطاغان »، بلخ جوارنده « سرای » و « مویتنه » قبیله لری. بدخشانده « اشکمش » ده قاطاغانلرک « بورکا » و « تیمیش » شعبه لری، نارینه « چاغانای » قبیله سی. میر عزت الله « مویتنه » و « طاغان » قبیله- لرینک شعبه لرینه عائده معلومات و یرییور: — « مویتنه » یدی آیمقدر: تیلی خانه، کرم سیلی، قاز آياقلی، چاغار، سوم، آقشه ییق، چوجهن. « قاطاغان » قبیله سی ایسه اوچ آیمقدر: بیش قبان، سالجاوت، تورت آتا. « بش قبان » ک بش آریصی وار: لقه (طاقای)، یانغی قاطاغان، کیسمه ور. قبان، ماناس؛ کیسمه ورک درت شعبه سی وار: آق تاغلیق، اندجانی، قلسی، بومین؛ « ماناس » ک اوچ شعبه سی وار: تیمش، سار پاغیش، بورکا؛ « تورت آتا » نلک درت آریصی وار: سار یغ قاطاغان، چوراق. باش سز، مرداد؛ « چوراق » ک ایکی شعبه سی وار: قزاتیزی، شولنک؛ مردادک اوچ شعبه سی وار: اوچ آتا، بوزان، جوتودق.

بوقبیله لرایچنده آریستوقراسی (بکزاد) لته بی آلانلر بالخاصه وقتیله خانلرک تخته جلوسی مراسمی اجرا ایده نلدر. بونلر ایسه خیوه ده قیات - قونکرات، او یغور - نایمان، قانسکی - قچاق، نوگوس - مانغت قبیله لری اولوب، بخاراده ایسه شیانیلر

زمانده « توشچی » ، « نایمان » ، « قارلیق » و « بویره ك » قبیله‌لری ، مانغیتلر زماننده (رادلوفه کوره) مینك ، آرلات ، بارین ، باطاش قبیله‌لری ایدی . « قاطا-غان » لرده بکزاد صابیلورلر . قبائل ایچنده تو یاقلی ، هویتهن ، خیطای (قاتای) مانغیت قبیله‌لری وقونلر اتلرك بخارانه کی اکثریتی دشت قیچاقدنك صوكراكله ن قبیله لردر . بونلر اولجه « مانغت - نوغای » و « قازاق » هیملرینه داخل اولوب صوكراموراء النهره كلشدر .

اوروغلی اوز بلكرك اخلاق عادات و لهجه خصوصیتلری بوكون اوز بلكر آرتق تمامیله مسكوندرلر . یال بلكر بعض قبیله لری یاز کونلرنده تارلالری یانه چادرلره ، شرقی بخاراده بعضی قبیله لری طاغله چیقارلر . اوز بلكرده آرتیق شریعتی و یاخود آورو پا قانونه مقابل اولان عنعنوی عادات و عرفی تورك قانونك حکمی قالماشدر . اقی چوق بیرلر سهده قوز ، جزاق مضافاتنده ، شرقی بخاراده و خوارزمده لته لرنده بولونان اوز بلكردن باشقه لرده ، اونو - تولمشدر . قادیلری ده اکثر یا کهنه اوز بلكری و تاجیکلر تاثیر یله کندی کویلرینه منسوب اولمیانلردن قایمغه باشلامشدر . مع هافیه عشرت تقسیماتی اساسی و اجتماعی اهمیتی حالا غایب ایتمش دکدر . بوجهت بالخاصه صوكرک ملی محاذله ائناسنده کورولمش و روسلر طرفدن استفاده ایدلمشدر . اوز بلكینه اسکسی کی آغیر باشلی ، جدی و صمیمیدر . حر بلرده ینه اسکسی کی جسور و مهر بانسزدر ، سیاست بولوطاری قارا-دیغی و یاخود کویک بر طرفنده قاوغا باشلان دیغی زمانلر یرلرنده راحت اوطور امازلر . فکری فعالیتدن زیاده جدی و آغیر جسمانی ادمانلره اهمیت و یرلر . اوز بلك وقازاقلرده « کوبه‌ری » دینلن اسکی اصول عسکری اسپورلره رغبت فوق العاده در . اوز بلكر مدنی حیاته کیچدکلی حالده نیله اسکی عسکرک روحنی محافظه ایتمشدر . تورکستان حیات سیاسی سنده بونلرک مهم رول اونیا یه چنی شبهه سزدر . اسکی داستا-نلر ، هله او اولمهز « اوز بلك کوراوغلی » سی بوتون مشکلات کونلرنده کندیلرینه رفاقت ایدر . بونلرک نظر نده « اوز بلك » کله سی فی الحقیقه « کندی کندی نه حاکم » معناسنده آکلا شلمشدر . کندی میانلرنده خلق شاعرلری ، باقشیلر اجتماعلرده « اوز بلك دین باشقه - غه بلكلک یاراشماس » شعرلرینی سویله بولرلر واجنی استیلا سنه قارشى عدوات و کین بسله رلر ، کویلرینه التجا ایدن روس مخالفلرینی متاتله حمایه ایدیورلر . تورک-تانده ۱۹۱۶ سنه سندن باشلا یان بوتون عصیانلر بونلرک حسابنه اولمشدر . شرقی بخاراده قو-

نیکرات ، شهر سبزه کینه کاس ، سمرقند ده نایمان ، فرغانه ده قچاق قبیله لر ینک حر بده قهرمانلقرینی بز بالذات مشاهده ایتمشدر . « لاقای » و « دورمن » قبیله لری جسور فقط فضله سرکشدر لر . ۱۸۲۱ سنه سی انکلین سیاحی « بونس ، لاقای لری جنکاورلک وشقاوتله توصیف ایدیور ، قادینلری بیله ارکنکری اوده یوقکن صحرایه جیقوب کروان باصارلر مش . بومناسبتله انکلین سیاحی بونلری « اوزبک آمازونلری » تسمیه ایتمشدر . حالاده « لاقای » او « لاقای » در . قازاقلرده بویله برقیله « اوست یورت » ده یاشایان « آدای » لدر ۱۹۱۹ سنه سی اورال روس « کازاچی » عسکرلری بولشه ویکلردن مانغیشلاقه قچارک آدای لر « اولجا » یه ویغایه داهانه درجه ده صادق قالدق رینی کوسته رمشدر لر . اوزبکلرک اُننیک تشکیلاتی واجتماعی حیاتی دها اوگره نیله جک ساحه در .

ماوراء النهری اشغالدن اول اوروغلی اوزبکلرک لسانی قازاق ونوغای لهجه سیله برایدی . اوزمان ویردکلری جوغرافی اسملر (جیتسار جالقین ، طاراقتی ، قایندی کبی اسملر) تماماً نوغایچه وقازاقچه ایدی ، فقط خوارزم وماوراء النهره برله شدکدن سوکرا اورالزینک قدیم مدنی تورکلری اولان « کنت تورک » لر یله وتاجیکلرله صیقی اختلاط نتیجه سنده یاواش یاواش لسان خصوصلرنده ده اولرک تأثیرینه دوشمشدر لر . مع مافیه یوقاری سیردریا ساحلرینه یاقن برلرده ، جزاق ، نورآتا ، شمالی خوارزم ، شرقی بخارا وقرشی چوللرنده یاشایانلری بوکونه قادار اُسکی لهجه خصوصیتلرینی محافظه ایتمشدر لر . کله لرک اورتا ونهایتنده کیغ ، گد صدالری صامت « v » و « y » یه ، « ل » و « ن » صدالری « د » ه ، کلمه باشنده کی « ی » « ج » ه منقلب اولمق خصوصیتلرینی محافظه ایتمشدر لر . (« اوطاغ » « طاغ » ، « یاغ » ، « کیگیز » ، « تیگک » کلمه لری یرینه « اوطاو » ، « طاو » ، « یاو » ، « کیز » ، « تی » سویله مک کبی) بوخصوص بعضی برلرده کنت تورکلرینه وحقی بعضی تاجیکلر ده تأثیر ایتمشدر ، مفعول الیه دهغ ، گک ، مفعول فیه ده « ید » صدالری یرینه ، اُسکی شیباق خان وابو الغازی خان اثرلرنده تصادف ایدیلد یکی کبی ، قچاقچه « ن » استعمال ایتمک برچوق برلرده محافظه ایدلمشدر (« آتا سیغا » یرینه « آتاسینا » ، « قالاسیدا » یرینه « قالاسیندا » دیمک کبی) . سوک زمانلر ، بالخاصه ۱۹۲۲ سنه سی تورکستان اداری تقسیماتی قبیله غریلری تقسیماتنه کوره یاپلدیغی زمان ماوراء النهرک اُسکی مدنی تورکلری ده « اوزبک » اسمنی

قبول ایتدیلر وبلکه بوکون بواسی طاشیمقدمه فضلہ تعصب کوستره نلرده بونلردر .
آنوغرافیا تدقیقاتنده آلتون اوردادن کلن شییان اوزبکرینی « اوروغلی اوزبک » ،
أسکی مدنی تورکلری ده « کنت اوزبکی » تسمیه ایدیوروز (توریات مجموعه سی II
۶۰۶) . تورکستانک مدنی تورکلرینک اسکی زمانده کنیدیلرینه نسبة دون باربار تلقی
ایتدکلری اوزبکلرک اسمنی قبله اسمی اولارق قبول ایتمه لری تورکستانک ینکی آتیک
تشکلاتنده مهم ، تأثیری اولاجنی طبیعیدر . شمیدین شهرلی اوزبک منورانی ایران
تأثیرنده کی اسکی شهر اساطیری یرینه اوروغلی اوزبک خلق ادیساتنی اوگره نمکه
باشلا یورلر . بوالبته « اوروغلی اوزبک » طجه خصوصیاتنک بر طرفدن شهرلی « کنت
اوزبک » طجه سنه تأثیرینی موجب اولاجنی کبی صخرای اوزبکک أسکی حقیقی
« اوزبک » خصوصیاتنک یکیدن یاشا تلسنه ده سبب اولاجتمدر . بزم بوکون
« کنت اوزبکی » تسمیه ایتدی کمز اسکی مدنی تورکلر موغول زمانده اولسکلرینی
اداره ایدن « جاغاتای خان » واولادینه نسبتله « جاغاتای تلی » تسمیه اولونان ادبی
لسانه یاقن برطجه نک مختلف شیوه لرنده قونوشورلر ، غربی و شرقی تورکستانک بوتون
شهر و قصبه لرینی ، تاشکند ، فرغانه ، کاشغر ، کوچا ، طورفان ، غولجه ولایتلرینی
اسکان ایدرلر .

کنت اوزبکلرینک
أصلی ومنشأی
تورکستانک مدنی اولسکلرینه عصرلردن بری تدریجا کلوب
برلشکده اولان مختلف قبیله ممثلرینی متضمن اولان بوتورکلر تورکستانه آر یانیرلر
کلبه دنده اول کوی وشهر معنالرینی افاده ایدن « کنت » و « بالیق » کلمه لرینی ودولتک
مرکزی تشکیلاتی ، حکومت معناسیله « آرک » کلمه سنی ویره ن « شو » (چینجه
Su یا خود So وغالباً — Suka) « تورک » ، « اوسون » قوملردن نشأت ایتمشلردن
اک اسکیده تورک اسمنی طاشیان « چو » و « اسسیق کول » تورکلری ، « تورک » ،
« تورگش » ، « اذگیش » ، چیکیل ، ایلاق ، بارسخان ، تونک ، آرغو ، جوموق
(جوموک) کبی قوملر بونلرک اساس عنصریدر . ایران داستانی قبل التاریخی دورلرده
تورکلرک ایران حدودنده کی پشداری وزرافشان حوضه سنک سکهنه سی اولارق
« قارلیق » (خلیخ) لری کوستریور . تورکلرک اون برنجی عصرده یابیلان تقسیماتنده
تورچان هیئته داخل اولان بوقارلیقلر « تورک » هیئته داخل اولان « چینگیل »

لرله دائماً برابر کورو لمکده درلر . « تورک » قبیله سنک « اون اوق » دنیلن اساسی کتله سی دائماً اورتا تیان شانده یاشامش ، بوراسنی وطن اصلیمی بیلش ، بوراده کی « قار-لیق » لرده تورکلرک طاغلرده (« قارلی » لرلده) یاشایان برفسیمی صفتیله پامیر ، طوخارستان طرفلرنده اوطورمش ، « تورک » لرک اوچ قبیله سی « اوچ طوغلیق تورک » اسمیله ۵ - ۸ عصر میلادیلرده موغولستانده حکومت سورمش و اوراده کنده سیله برابر « اوچ قارلیق » و « چگیل » قبیله لرینک بعضی قسملری بولونمشدر . بو « اوچ طوغلیق تورک » و « قارلیق » لر ۸ نجی عصر اورتا سنده « توقوز = اوغوز اویغور » لر طرفندن تضییق ایدیلرک اورتا تیان شانده کی « تورگیش » و « تورگیش تارلیغی » ، تسمیه اولونان اساس کتله لرینه التحاق ایتماک اوزره کری تورکستانه دونوب کلمشدر . ماوراء النهره عربلرک استیلا سندن برعصر اول (۶۲۹ سنه سی) بورالرینی زیارت ایدن چین سیاحی « یوان چانغ » ، سمرقنده حاکم عسکری طبقه او-لارک « چگیل » ، لری (Tuhe-kie) کوستریور . حالوکه بورالرده و بوتون ماوراء النهره حاکم اولان عنصر اولجه « قانکلی » ، (که نک ، که نگه ر ، چینلیرده قانغوی ، یرلی سمرقندرو ایتنده « کند ») تسمیه اولونویوردی ، که تورکن ، قیچاق و قارلیقلره یاقین و « قانکلی » دیه تسمیه ایتدی کمز برکوچه قبیله در . عربلرکلدیکنده قارلیقلر پامیر و طوخارستانده ، مرکزی تیان شانک غربی یاماچلرنده ، اولیا آتا ، تاشکند و فرغانه حدودلرنده کوچیه حالده یاشایورلر ، یالکر بعضیلری ضرورت اولانده قرلده یرله شبورلردی . « پامیر » ی ده بونلر اشغال ایدیورلردی . عربلر « قارلیق » (خلخ) و « قانکلی » (کنجنیه ، خنجیه) لری کوک تورکلردن اول ماوراء النهره حاکم عنصر اولارک کوستریورلر . بخارا اطرافنده کی چول ویایلالرده عربلر طرفندن قید ایدیلن تورکجه یراسملری (« قاراچوره » و « کوکشایغان ») مختلف یرلی تورک بکلکری بونلره عائد اولسه کرک . شرقی بخارا (شیمدیکی « تاجیکستان » ده) ایسه اوزمان تورک صاییلان « شوغنان » (شقنی) لیلرله ، ختلانده « بیگ » لری و قاراتکین دوشنیه حدودنده « کومیچی » (کومیز ، کینز) تورکلرینی کوستریورلر . ۱۲ و ۱۳ نجی عصرلرده دیکر تورکلره قاریشوب کیندن « کومیچی » لر میلاد عیسی زمانلرنده بیله بورالرده یونان منبعلرنده ذکر ایدلمکده درلر . بوتون بونلر کوچیه ویاطاغ قوملری ایدیلر . اووایرلرده یرله شوب مدنی حیاته کچوب اوطورانلر شرقی

تورکستان اووالرئنده وتیانشان طاغلرئنده یاشایان و « تورك » اسمنی خاصه طاشیان قوم ایدی . سمرقند ولایتئنده عربلر (الندیم) بونلردن « مدنی توركرك » (« حاضرة الترك ») دن بخت ایدیورلرکه شیمدیکی « آفرین كنت »، ی اولر بنا ایتمشلردر . قبل تاریخ اولبا آتا و بخارا حدودارینی . ایلک دفعه اعمار ایدوب مدنی حیات کچیرن و تجمار برقوم اولان « جوهورك »، توركلی ذکر ایدیلیور . عربلر کلدیکندهینه زرافشان حوضه سنده یاشایان بوقوم (« الحمویکین »، دیه یازلمشدر) « کوشان »، توركلیله برابر تورك آریستوقراسیسی (« عطاءالترک »)، عداولونمشلردر . اول اسلامده یکی دین واضعی « مقنع »، ک وقایعئنده (۷۸۰ سنه لرئنده) بخارا و شهرسبز حد- وئده کی اهالی صفتیله « صوغدوقارلیق توركلی »، (« أهل الصغد والترك الخلیجیة ») ذکر اولونویور (عبد القاهر بغدادی) . اولیا آتا (طراز)، تاشکند، آهنکران طرفلرئنده کی بعضی ولایت و شهرلر « چگیل »، « ایلاق »، و « بارصغان »، اسملرینی طاشیورلردی . فرغانه ده « اوزکند »، ک سکنه سی اولمق اوزره « اذگیش »، توركلی خوارزمده « کوجات »، « جوغراق »، « کهردهر »، « کهردهری » (« کهردهری ») توركلی ذکر اولونویور . یدی صوده « چو »، و « ایله »، حوضه لرئنده ایسه « آرغو »، « چگیل »، و « توخسی شهر و قریه لری ذکر اولونویور .

شومدنی توركرك و شرقی تورکستانده « بارجوق » شهرنک (شمدیکی « مارالباشی » نك شمالئنده اولمشدر) سکنه سی اولان « جاروق » توركلی ابلک اول « تورك » و « تورگیش » (یعنی « تورك کیشی ») اسمنی طاشیان قبیله لردر؛ « کوك تورك »، « تورگیش » و صوکر « خاقانیلر » (قاراخانیلر) سلاله لری ، « اورخون » یاخود « ینیسهی » یازیسی دنیلن یازیلرده بونلره منسوبدر (۱) . مدنی خصوصده دیکر توركلردن قوتلی اولدقلرئندن غربی تورکستانده « قاتق » (قانک ، قانکلی) ، قارلوق و اوغوز ، شرقی تورکستانده اویغورکی کوچبه قوملرده بونلر آراسنه کلوب یراشد- کلرئنده لسانلرینی قبول ایتمشلر و اولسانده یازمشلردر . قوتادغوبیلک ، محمود کاشغری

(۱) تورگیش = کوك توركرك بر قسمی بشنجی عصر میلادینک ربیع ثانیسندن آلتنجی عصرک ربیع ثانیسنه قادار برعصر مدت « ینیسهی » حوضه لرینه ، آلتایک شمالنه التجا ایتمشلردی . کندیلرئندن قالان آبدلرده واردر . شیمدی اوراده یاشابان جولیم و آبی توركارینک لسانئنده حالا تورگیش کنت تورك لسانی خصوصیتی واردر .

وغیری غربی و شرقی تورکستان ادبی اثرلری بونلرک یعنی «کوک تورک»، «تورگیش» لسانیه یازیلمشدر. تورکستانده اوغوز (==هون) لردن اول و صوگرا حاکمیت بونلرک آئنده اولمش. فقط اوزون عصرلر صادق قالدقلری باری کوچیه حیاتی تماماترک ایدنه نلری چوغالدقجه جنکارولک خاصیتلرینی غایب ایتمشلردر. بونلر من القدیم زراعت و تجارتله مشغول اولمش، زراعت خصوصنده اولسه بيله تجارت خصوصنده استادلری اولان صوغد و خوارزمیلیر و «آص» لردن هیچکری قالماملر و تورک لساننده زراعت و تجارتله غائد اصطلاحلر بونلرک لهجه سنده ایدی و شمیدی ده قسما ایدله در. آرالردن قبل الاسلام دورلرده مختلف مدنیتلره منسوب عالملر و اسلام دورنده ده فارابی، جوهری، محمود کاشغری، جمال قرشی و باشقه برچوق علما و ادبا و متصرفین یتشمش، فقط قومشولری اولان هندو و ایرانیلر مدنیت خصوصنده دهاقوتلی اولدیغندن طولای تورکجه بی نادرا قوللانوب قبل الاسلام دورلرده سانسقر یتجه، صوغدجه، اسلام دورنده ایسه اکثریا عربی و فارسی یازمشلردر. بومدنی تورکلرک لسان و عنعناتی کندیلری کشف اولارق یاشادقلری شرقی تورکستانده، شرقی واورتا تیانشانده حاکم وضعیتده اولمشدر. ماوراء النهرده ایسه مختلف تحوللرکچر مشدر. ایلریده «تاجیک» بختنده کوریه جکی و جهله ماوراء النهر اهالیسنک لسانی پک الاستیق اولمشدر. اولکده کثافت نفوس بالمتا و به تورک و ایران عناصری آله کچدکجه عمومی لسان دکشمش، شهرلرده ایکی لسانده تورکجه و ایرانجه لرک (صوغد، طوخار، خوارزم، تاجیک لسانلرینک) برنده قونوشمشلر، بواعتبارله محمود کاشغری بوکی شهر اهالیسنی «ایکی لسانی» (ذو اللسانین) تسمیه ایدیور. روایتلره کوره زرافشان حوضه مننده بدایتده تورک غالب ایدی. اوراده کی اسکئی جوغرافی اسملرک اسکئی تورک لسانی خاطرله لرینی تشکیل ایدلرر مثلا «سیمزکهنه» یرینه «سیمزکهنه» دنیلمشدرکه بوده روایتلره کوره شهری بنا ایدن تورک قومی «کنند» (کنک) لرده شیمدیکی «زا» یرینه چواشجه و موغولجه ده اولدیغی کی، «مرا» قوللانلدیغی (روتاسیون) بنا علیه شهرک بناسی تورکلرک اسکئی قبل تاریخی حیاتلری زماننه عائد اولاجغنی کوستره بیلیر. اوزمان ایران اهالیسی صوغد و خوارزمیلیر آنجق اقلیت اولارق یاشادیغنی ظن اولوتور. فقط گر بکو - باقتریا و نهایت ساسانی و عربلر دورنده ایران اهالیسی کثافت کسب ایتمش و اوراده کی تورکلر تاجیکله شمشدر؛ مثلا «آفرین کنت» قصبه سنک اسکئی

اهالیسی «مدنی تورک»، اولدیغی معلومدر. حالبوکه بوکون اطرافلری تورک-اوزبک اولدیغی حالده بونلر تاجیکجه قونوشویورلر. ینه زرافشان حوضه-سندده «بخارا» و «بنجکنت» جوارنده «قارلیق» («خاللیخ») و «تورک» اسملرینی طاشیان و تورک عنعناتی ده قسماً محافظه ایدن تورکارک ده بوکون آنالسانلری تاجیکجه در. بخارا اطرافنده بویله لردن اون بر قارلیق قریهسی بیلیورم. تاشکند شهرینک و شمیدیکی آهنکران حوضه-سندن عبارت اولان «ایلاق» ولایتینک اهالیسی اولجه شبهه یوق «تورک» ایدی. عربلر کلدیکی زمانلر تاشکند حاکی مارراء النهر واقعه لرنده «کندی تورکری ایله» (صاحب الشاش فی اتراکه) یورودیکی قید اولونویور. حتی اونبرنجی عصرده یاشایان عالم «اک اول اسلام قبول ایدن تورکلر تاشکندلیلردر» (ان اول الترك اسلاما انما هی الشاش) دییور. دیمک عربلر کلدیکنده واسلامتیک انتشاری زمانلرنده بونلر تورک ایدی، فقط برآزدن صوکر (اوننجی عصرده) خراسانده کی ایران لهجه لرندن بحث ایدن برعالم تاشکند اهالیسنک لسانی «ماوراء النهرک اک فصیح لهجه سی» (احسن السنة هیطل) یعنی تام معنا سیله ایرانده قونوشولان فارسی عداپتمشدر. موغول زمانی وضعیتی دکیشدردی. ماوراء النهره یکی تورک عناصری کلدی. بارلاس، دوغلات، آزلات، جلایر، قاوچین کبی قبائل بوراده برله شدی. یدی صوده کی کشیف شهرلره مالک «آرغون» تورکری ده، انجی عصر میلادی باشلرنده اورالرینی ترک ایدوب ماوراء النهره کچدیلر. اهالیسی «دو-اللسانین» اولان شهرلرک، اطرافنده قوتلی تاجیک کویلیسی اولان و تاجیک عنصری چوق اولانلری فارس لسانی محافظه ایتمکه قالمیوب کنان تورکلری ده فارسلاشدیردیلر (بخارا، سمرقند، اوراتیپه و خجند کبی)، تورک اهالیسی بوزمان تکرار اکثریت تشکیل ایتمش اولان تاشکند، قرشی (نسف) کش، جزاخ، مرغیلان کبی شهرلرده ایسه تاجیک عناصری تماماً تورکله شدی. بوکی اختلاط نتیجه سی شهر اهالیسنک فارسجه-سندده اولدیغی کبی تورکجه-سندده آچیق کوریلیر. زراعت و شهر حیاته عائد اکثر تورک اصطلاحلری ترک ایدیلهرک یرینه فارسی قوللانلدی. لسانک بنیه-سندده هارمونیی بوزمق، مفعول الیه، مفعول به و مفعول فیه، اضافه اداتلرینی یکدیگر بیه قاریشدرمق ینه اوزمانک تأثیریدر. «کنت تورک» میانده بونوع خلیطه عنصر بالخاصه جنوبی تورکستان و فرغانه شهرلرنده موجود اولوب بوکونکی «کنت

اوزبکی» کوپلری ایسه خالص تورکدرلر . تورکستانک اه زبکلر دن اولسکی تورکلری
تورکلمشش ایرانیلر دن عبارت اولدیغنی ظن ایتماک فاحش بر خطادر .

که نت اوزبکلرینک لسان ، موضوع بمشمر اولان غربی تورکستانک که نت تورکلری
قومی تشکلی ، اخلاق و عاداتی

لسانته موغول دورنده کلن تورک و موغول عناصرینک ده مهم تأثیری اولمشدر .
موغول استیلاسی ابتدا سنده تاشکنند و اولیا آتاطر فلرنده (هیبة الحقائق) ودها تیمورک
کنجلیکی زماننده ایسیق کول جوارنده (« جاوقا » نام محلده بولونان سریانی خرسیان
مزار طاشی) یازیلان تورکجه یازیلر بیلدیکنز قوتادغو بیلیسک و محمود کاشغریده
« تورکچه » « چیکیل تورکچه سی » دینلن لهجه ده یعنی « اسکی تورک » (« که نت تورک »)
ادبی شیوه سنده یازیلمش ایسه ده تیمورک اولادی زماننده بوکبی اثرلرک لسانی «
« کاشغری تیل » غدایدلمشدر . یعنی موغول دورنده « که نت تورک » لسانی اوقادار
بارز انقلابه معروض قالمشدر ، مدنی تورکلر اون بش و اون آلتنجی عصرلر دن
باشلا یوب « اوروغلی اوزبک » لرله وقازاق — قیرغیز لرله قاریشتمق مجبوریتنده
قالمشدر . و بوکونکی کون عصری ملی — مدنی حرکتلر مناسبیتیه
بوپروسه س اسکیسنه نسبه دها قوتله دوام ایتمکنده در . شمدیکی « که نت
اوزبک » لهجه سنده بوتون بوکبی تحوللرک ، تأثیرلرک و اختلاللرک ایزلری پک
بارز اولارق یا شایور . خوارزم تورکجه سنده اوغوزجه نک تأثیری ده ۱۲ نجی عصرده
محمود زحشری نک اثرلرنده بیله پک بارز اولارق کورولمشدر . بوکون ایسه اوراسنده کی
لسان اوغوزجه ایله قاریشتمق اوزبکجه یعنی قیچاقچه در . زرافشان حوضه سنده
و شرقی بخاراده ینه اوزبکجه تأثیری غالبدر . که نت اوزبکلرینک فرغانه نک طاغ قیرغیز
لرینه و یا خود چول اوزبک و قیچاقلرینه ملاصق یرلرده کی قصبه لرنده قیچاق و قیرغیز
لهجه لرینک بو یوک تأثیری ، اولجه اوغوزلرله مسکون اولان « قیزیل قوم » صحرا لرینه
ملاصق قصبه لرینک لهجه سنده اوغوز تأثیری کوریلپور (مثلا « جام » قصبه سنده
« کیلهر » « کیتمه » شکلله تصادف ایسیلپور) . چمکننت مضافاتندن « مانکه نت »
قریه سی لهجه سنده و اسکی « اوترار » سکنه سنی محتوی اولان « قارابولاق » قصبه -
لرینک کچن سنه تدقیق اولونان لهجه سنده ینه اسکیده سیردر یا حوضه سنده و طورمش
اولان اوغوزلرک تأثیرلری کورولمشدر (« بولدی » « یرینه » اولدی » ، « یوقنک »

پرینه « یوغنک » کبی) . اسکی « یه سه » (تورکستان) ، « قهرنهق » ، « ساوران » ، « ایقان » ، « مهت » و « جاغا » قصبه و قریه لری بوتور کلرک اک اسکی ممثلریدن . اونلرده ده « اوغوز » و « آرغو » لهجه لری تأثیری وارد . معلومدرکه بوقصبه لردن بهسه ، ایقان و صغناق شهر لری و قتیله اسلام عالمه بوبوک عالم و مشایخار یتشدر . مشدر . مع مافیله فرغانه نك بالخاصه شرقنده کی تورکلر و تاشکندیلر اسکی « تورک » و « تورکیش » لهجه لرینک کاشغر لیلرله مشترک اولان اساس خصوصیتارینی (مثلا کلمه لرک اورتا و آخر لارنده « غ » و « گ » حرف لری کی دیگر لهجه لرده اوزون صائتلره منقلب اولمشدر) محافظه ایده ییلشدر . دیگر بوتون تورک شیوه لرنده ماضی متکلم صیغه سنده کی iq و ik لاحقه سی پرینه تاشکند شیوه سی اورخون آبد- لرنده کی miz شکلنی محافظه ایتمشدر (« باردیق » ، کلدیک « پرینه » باردیمیز ، کلدیمیز « دیک کبی) حالبوکه بوشهرک لسانی اوزبک ، قازاق لهجه لرینک تأثیرینه شدتله معروض قالمقدره اولان بر لهجه در . شهرک اطرافنده کی اهالی مدنی حیاته کچمش اولان اوزبک و قازاق خلیطه سندن عبارت « قوراما » تورکلریدر . که نت اوزبکلری ، تدقیقاته کوره ، آتروپولوژی اعتبار یلده مختلف تورکلرک خلیطه سیدر . اسکی لوک تورک ، تورکش لر دیگر تورکلردن فرقی اولارق آریانیلره یاقن بر تپ ایدی : آلماچق کیمکلری چیغیق کوزطار ، یورون باصیق ایدیسه ده صاریشین ایدیله . صاقال ده بعضاً بول ایدی که نت اوزبکلرینک بعضی قسملرنده آریانیلره یاقن تپ دقتی جلب ایدر . بولته اریانیلره اختلاطدن دهازیاده کوک تورک . تورگیشلرک میراثی در . که نت اوزبکلرینک اک کوزه لی تاشکند تورکلریدر بولر عمومیتله تورک تپینک کوزه لیدر : پک اسکیدن مدنی اولان « که نت اوزبکی » عشیرت حیاتی تماماً اونوتمشدر . ۱۳-۱۶ نجی عصرده ییله بولر آلمالیغی ، اوترارلیق ، « کاشغرلیغ » ، « پنکی لیغ » ، « تاشکندلیغ » دیه شهرلره کوره تسمیه ایتمشدر . یاقن عصر لرده بولرله اختلاط ایدوب « که تله شهن » اوزبک و قازاقلرده منسوب اولدقلری قبیله لرینک اسملرینی اونوتمشدر و یاخود اونو توبورلر . قبیله اسملری آنچق شهر و قصبه لرده کی محله و سوقاق اسملرنده کوریلله بیلیر . مثلاً تاشکند شهرینک محله و سوقاق اسملرنده اک اسکی تورک اسملرندن « کنسکراک » ، « چاقار » (اوچ یرده) ، « یابغو » (« یاووه » ایکی یرده) ، یابغولغ (« یابوغلیغ » ایکی یرده) ، « کنسچاک » (ایکی یرده) ، « قانکلی » (بریده) ، موغولدن سوکراکی اسملردن « قیات »

(دورت یده)، « موغول » و « موغال » (ایکی یرده) « جاغاتای » (یدی یرده) « قوشچی » (بر یرده) تصادف ایدیور. بخارا، قرشی، سمرقند، مرغیلان کبی شهرلرده پاك چوق قبیله اسمارینی احتوا ایتمهکله امتیاز ایدیورلر. عمومیتله مدنی تورلرده آذربایجانلیلر، بلغار — قازانلیلر، حتی عثمانلیلرده اولدیغی کبی تورکستان مدنی تورکلری ده کندیلرینه شهر و ولایت اسمندن باشقه برعموی اُنیک اسم قوللانما مشلر، اسلام دورنده « تورک » کلهسی اکثریا غیرمسلم تورکلره قوللاندیغندن ماوراء النهر مدنی تورکلری کندیلرینی « تورکلره باشقه ملت » عد ایتمشلر و « مسلمان » آطانمشلردر. ذاتاً یوقاریده کتیردیگمز معلوماتدن ده کوریلدیگی اوزره بونوع تورکلر نورك قوملرندن یالکز بر قسمنه منسوب عد اولونماز، بوراده هرکس وار، ماتک بوتون قبائلی دیگر ملتلك مرکز لرنده، پایتختلرنده (مثلا استانبولده) اولدیغی کبی قاریشمشدر. بونلرک ایچنده الك اسکمی « تورک » و « تورکشن » عنصر لرینک غالب اولدیغی بزبوگون یالکز تاریخی تدقیقاتله آزچوق تعیین ایده ییلیورز. بوذا نظرا « کانت اوز بکلری »، کندیلرینه « تورک »، اسمنی پک جقلی اولارق قبیله اسمی صفتیه ده استعمال ایده ییلرلردی، نصل که سمرقند وفرغانه ولایتلرنده بویله لری وارد، هر نه ایسه بونلر « تورک »، اسمنی کندیلرینه مال ایدینه مه مشلر، ده شمولی بر اصطلاح اولارق براقیور مشلردر.

شرق تورکستانده تاجیک و چینلیره و بعضا او یغورلره، قریم و آذربایجان و تورکستانده مدنی تورکلره و فارس لره « تات » دنیلدیگی کبی، غربی تورکستانک کو- چبه قوملری، قازاق، قرغیز، اوز بکلرده غربی و شرقی تورکستانک « کانت تورک » لرینه « سارت » دیمشدر. موغوللر زماننده عموما مسلمانلره و خاصه ایرانلیلره « تاجیک » دیمشدر. بونکله برابر تورکلره اختلاط ایدن و تورکجه ییلن ایرانیلره و یا خود فارسجه قونوشان، تاجیکلره یاتوب قالغان، ایران مدنیقی تأثیرنده بولونان تورکلره « سارت » دیمشدر. بابر میرزانک اثرنده تاجیک، سارت، تورک آیری آیری قوللانمشدر. چنکیز خان یدی صو شمالنده « قبایلیق » ده (شیمدیگی « قاپال » قرینده) اوطوران قارلیق حکمدارلرینه ده « سارت » دیمشدر. نوایی اثرلرنده فارس دینلی « سارت تیل » دیور. عینی زمان ایرانیلشان سلجوق سلطانلرینی ده « سارت پادشاهلری » تسمیه ایدیور. اوز بک و قازاقرایسه بوکله یی آنجق ماوراء النهرک مدنی مسلمان تورک اها-

لیسنه اطلاق ایتمشدر . « سارت » کلمه سی اصلنده سانسقر یتجه اولوب « تاجر » معنا-
سنده در . بومعناده محمود کاشغری (دیوان لغات الترك) و او یغور یاز یرلنده استعمال
ایدلمشدر . باشده بالخاصه هند تاجر لرینه و صوکر ا ایرانلره اطلاق اولوندیغنی ظن او-
لونویور . تورکستانک عشیرت اصولنی محافظه ایتمه لر یله پک مغرور اولان کوچبه
تورکلری عموماً مدنی تورکلری « سارت » تسمیه ایتمکلری مدنی أهالینسک هپسنی
کوچبه لیلره مقابل برملت عداایتمک و اولره پک آشاعی نظرله باقمتدن ایلری کلمشدر .
حتی بعضاً یرلی هودیلره ده « سارت » دیمشدر . عموماً قازاقلرده « کنت » کلمه سی ییسه
کوچبه اولمایان اجنبی معناسنده قوللانیلیور . کوچبه لیلر نظرلنده تجارتله مشغول اولوق
ده اک ذنی ایش عدا اولوندیغندن « سارت » کلمه سی عینی زمان تحقیر آمیز کلمه عدااید-
لمشدر . کوچبه تورکلرک افکار و نظر لر یله حسابلاشمق ضرورتی کورهن مدنی تورکلر
ذاتاً برأتوغرافی معنا افاده ایتمیهن « سارت » اسمنی قبول ایتمه مشلدر .

آوروپا مدنی تأثیر یله ملیت و قومیت حسلری او یغاندیغنده مرکزی آسیا تور-
کلری بوتون تورکستان قبائلنک برملت اولدقلرینی ده اشعور ایدیلمیوب هر قبیلله
برملت ظن اولونمسی مناسبیله تورکستانک مدنی تورکلری ده بویله بر « قبیلله — ملت »
اسمنه احتیاج حس ایتمشدر . « کنت تورکی » ، « تورکستان تورنی » کبی براسم
اویدیریلمه مش ، « تورک » اسمی ده عمومی براسم اولدیغندن قبیلله مفهومنی افاده ایتمه-
مش و اونی ملی اسم اولارق قوللانمغه روسلر و بالخاصه بولشه ویکلر مساعده ایتمه
دیله ونهایت ۱۹۲۴ سنه سی اوروغلی اوز بکلرک و شهرلی تورکلرک هپسنه عام براسم
اولارق « اوز بک » اسمی قبول ایدلمشدر . بوايسه « قچاق » و « تورک » عنصر لرینه
منسوب بویوک ایکی غرونی برله شدیرمکله ایکی غروپک لهجه سنی ده توحیده سائق اوللا-
بیله جک براسمی اختیار ایتمک دیمک اولدیغندن عموم تورک تاریخنده پک مهم برواقعه
عدا اولوناییلیر . تاراجی و کاشغیر تورکلری « اوز بک » اسمنی قبول ایدوب ایتمیه
جکلری ده باللی دکلر . اولر آراسنده ، موسیو بارتولدکده قید ایتمیکی کبی ، خطا او-
لارق « اویغوو » اسمی استعمال ایتمک ایسته ینلر واردر . کنت اوز بکلری بر طرفدن
تاراجی و کاشغیر لکلرله و دیگر طرفدن قیرغیز و قازاقلرله ده برملت اولدقلرینی حس ایدم-
نجه تکرار « تورک » یا خود « تورکستان تورنی » اسمی اور تاپه کله جکدر . بواختیار

له « اوزبك » اسمى توركستان تورك وحدت مليه سنى شعور ايدوب « تورك » اسمنا كچمك يولنده برمرحله تشكيل ايدهر .

اخلاق اعتبار يله « كهنت اوز بكلىرى » ، قريم ، قازان و آذر بايجانك شهر توركلرى يكدىكرينه پك بگزه يورلر : زراعت و تجارتله فضله مشغول اولدقلرندن جنكاورلكلا تمايز ايتمه زلر ، روس استيلاسندن اولده چاغاتاى ، اوزبك ، قيرغيز و قازاق كچي كوي-چيه ونيم كوچه لره استنادايدن سلاله لره تابع اولمشلردر . قاراخانلرك انقراضندن صور-كرا (داشغرك « خواجه لره » سلاله سى مستثنا اولق اوزره) كنديلرندن برسلا سلا و حاكم عنصر چيقار مامشلردر . بوكونده ده اعشيره اصولنى اونوتمايان « اوروغلى اوزبك » آكتيف عناصر ينك آرقاسندن ليدىورلر و ديدىكمز وجهله اونلرك اسملرني آلمشلردر . شهرلى « كهنت تورك » ، لرى ملي عصيان حركلر نده بالفعل سلا حله اشترا . كدن زياده اوكا مادى و معنوى (فكري) ياردملره اشتراك ايديه ييلمشلردر . عانا حياتى اسكيدن قبول ايتدكلرى ايران - اسلام مدنيتى تاثيرنده در . قاديئر قاپاليدر معاشرته بونك تاثيرى بارزدر . بونسكه يرا بركنديلر ينى تاجيكلردن پك آچق آيبرار اسكى مدنى تورك عنعناتى ده ياشامشدر كه اتتخابلرده و محاكمه لرده واضح كور يلير اجتماعى حياته علاقه دارلق تاجيكلره مقايسه قبول ايتمز درجه ده بو يوكدر . كهنت اوزبكي تاجيكلرك پك سه و ديكى زراعتدن وير آلتى معدن ايشچىلكى كچي آغيرايشلر دن زياده تجارت و صنعتكارلغى سه وهر . ايچلرندن ابى معمارلر ، طاشچى و او باماجيلار يتيشور ، ديكر توركلر قاداردكلسه بيله ينده تاجيكلره نسبة تنبل ، قايقوسز كوز و كويورا فقط چوق چاليشقان بر قومدر .

كهنت اوز بكلىرى شهر موسيقيسى شرقك قلا سسيق موسيقيسى و شرقيلرى ده كتار (ديوان ادبى) تاثيرنده در . داستانلرى ابو مسلم خراسانى ، حمزه ، چهاردر و يش كچي دىنى قهرمانلره عائددر . بونلرى سويله مك ايچون مخصوص مداحلر صنفى واردر بونلر تيمور و ملي تورك مشايخى كچي ملي تيللر حقنده ده سويله رلر . دوكون واغيت مرا سملى ده زنكبن خصوصاته مالكدر . شامانى « باقىشى » اصوليله تداوى عادتلرى د واردر . فقط بو باقىشيلرك الهيلر نده كى جنلر و « ارواحلر و » قازاق و اوروغلى اوزبلر باقىشيلر ككندن نسبة فرقليدر . فقط صوك زمان عمومى اوزبك مليتى فكري تاثير ي كهنت اوزبك منورانى ، يوقار يده ده بردفعه يديكمز كچي ، اوروغ

اوز بك عنعناتی داستانی اورگه نوب بنسمیه باشلامشدر . ديمك بز كه نت اوز بلككنك تردی ايسوب اوروغلی اوز بلكره تماما التحاق دورهمی باشلامتمده اولد . یغنی سویله رسهك خطا ایتمش اولمايز . بوکونکی اجتماعی وادبی حیاتدن بحث ایدرکن بز آرتیق بر « اوز بك شهر حیاتندن وادیاتندن » بحث ایده یلیپورز .

غربی تورکستان ولایتلرنده « کهنه اوز بك » لری ۱۸۹۷ سنه تحریر نفوسنه کوره ماصالسنکی نك حسابنده « اوروغلی اوز بك » لردن آیری ، فقط « تارانچی » و « کاشغر لیک » لره برلکده ۶۵۶، ۱۹۳، ۲ نفوس ، فرغانه ولایتنده کی قیچاق و خوارزم شما- لنده کی « قاراقلیق » ده داخل اولدیغی حالده « اوروغلی اوز بك » لره برلکده ۳۶۱، ۸۰۷، ۴ نفوس کوسترلمشدر . شیمدیکی حسابلرده « اوروغلی اوز بك » و « کهنه اوز بك » لرایچون آیری عدد کوسترلیوب هپسی « اوز بك » جامعه سندن عداو- لونوب ، ۱۹۲۳ سنه تحریر نفوسنه کوره ، « نه چوقو » حسابنده ۳۰۹، ۳۰۷، ۳ (اوج ملیون یدیوز آلی یدی بیک اوجیوز طوقوز) کوستر یلمشدر . یعنی ۱۸۹۷ سنه حسابنه نسبة ۴۹۸، ۶۰۴ نفوس اکسیک کوستر یلمشدر ده ۱۹۱۸ سنه قیتلغنده تلف اولان اهالینک اوز بلكر حصه سنه دوشه ن قادیاریسی اولاجق « کهنه تورک » لرینک شرقی تورکستانده عددی ایکی ملیونه یاقین اولوب غربی تورکستانک « کهنه اوز بك » لر یله برشد کلرنده تورکستانده اک قوتلی واک ذی نفوذ تورک عصری تشکیل ایدرلر . تورکستانده اُننیک اعتبار یله « کهنه اوز بك » لرینه یاقین اولان تورک عصری قیرغیز لردر . روسلر « قازاق » تورکلریله ایلك دفعه سیبیر یاده طانشد قلرندن و اون بدنجی عصرده قالموقلرک جنوبی عموماً « قیرغیز » تسمیه اولوند یغندن قازاقستان تورکلری روسلر طرفندن بوکونه قادیار « قیرغیز » تسمیه اولونوردی . قازان تاتار لری ده « قازاق » لری بو وجهله اولمالی که ، « قیرغیز » تسمیه ایتمشلردر . حالبوکه قازاقلرک و عموماً تورکستان تورکلرینک اصطلاحلرنده اولدیغی کبی « قیرغیز » کلهسی آنجق اورتا تیانشان و پامیرده یاشایان تورکلره عائد اسمدر . روس علماسی بونی آکلادیقندن سوکرا « قازاق » لری « قیرغیز- قازاق » (یاخود « قیرغیز- قایساق ») ، تیانشان تورکلرینی ایسه « قازاقیرغیز » تسمیه ایدهر اولمشلردی بوکون ایسه « قازاق » و « قیرغیز » لر اداره خصوصنده ده یکدیگرندن آیری اولدقلرندن آرتیق « قیرغیز » مفهومی یرنده استعمال اولونور اولدی .

قیرغیز لرک
منشانی
اسکی قیرغیز لر قومیت اعتبار یله اساساً اورتا تیانشانک « اوسون »

و « تورکیش » لرینه یاقین برقوم اولمشدر . اسکی زمانده بونلر آرال و بحر خزرک شمالنده شیمدیکی طویل و باشقردستان حدودلرنده بولونمشلر و میلاد عیسی دن اول اوچنچی و برنجی عصرده ده او جوارده کورینیورلر . فقط ده او زمانلریله دیگر بر قسملری شرقه کلهرک ینیسهی حوضه سنده یرله شمشدی . بونلر بزه تاریخاً معلوم اولیان پک اسکی دورده تورک — اورخون یازیلریله یازه شلر . بونلرک بویازی بی میلادی درت و پشنجی عصرلرده مملکتارینه کلن تورگیش لرله تماسده بولوندیقدن صوگرا اوگره نمش اولملری محتملد . بارتولد ایسه اورخون یازیلرینی قیرغیزلر غرب طرفندن کندیلریله برابر کتیرمش اولملری احتمالی درمیان ایدیور . تورکشلر کبی بونلرده دهاپک اسکی زمانده تورک شامان عاداتنه و دیگر تورک عنعناتنه پک مربوط اولمشلردر . تورک تقویمی حاوی اولان اورخون آبدهلری یازیلدیغی تاریخلردن ده اول چین منبعلری قیرغیزلرده تورک تقویمی استعمال اولوندیغی قید ایشلردر . اسلام عالمده قیرغیزلر مسکریله معروف اولمشلردر . ینیسهی قیرغیزلری میلادی ۱۷۰۲ سنه سنه قار ینیسهی ده اوطوردقلری معلومدر . بونلرک دیگر بر شعبه سی تاریخاً بزه معلوم اولیان بر دورده تیانشان و پامیر طرفلرنده یرله شمشدی . « مسک » ده بوقیرغیزلره عائد اولسی محتملد . اونجی عصر میلادینک عرب جوغرافیا جیسی (اسطخری) ینیسهی حوضه سنده یاشایان قیرغیزلردن بحث ایتدیکی کبی فرغانه ، ایلاق و شاش (تاشکند) ه متصل طاغلری ده « قیرغیز طاغلری » دیه تسمیه ایدیور و اوعصرک ایران جوغرافیا جیسی (حدود العالم) مؤلفی) ده قیرغیزلرک « اوچ طورقان » بنده اولان بر شهری (« بنجول ») دیگر بر تورک قبیله سی آلدندن آلدقلرینی سویله یور . محمود کاشغری ینیسهی طرفلرینه کیتمه مش اولدیغی حالده قیرغیزلرجه سنی اوکره ندیکنی ذکر ایدر ، که البته تیانشان قیرغیزلردن اوگره نمش اولاجق . بعضی عرب عالملری (دمشقی) اسکیده پامیر جوارنده کوستریله ن « قارلیق » یرینه « خرخیز » ذکر ایدیور . تیموریلرک مؤرخی (میرخواند) ده قیرغیزلری « اوراتییه » (اسروشنه) و « آلائی » طاغلری سکنه سی اولارق کوستریور . ۱۶ نجی عصرده بوقیرغیزلردن نشأت ایدن فوتلی بکلر بوتون اورتا تیانشان و پامیرده کی کوچبه تورکلری کندی اداره ارنده برله شیدیردیلر . بومنا سبتله یوقومک اسمی بوکون اولدیغی کبی شموللی بر شکل آلمشدر . اولجه (بابر میرزا وحیدر میرزا اثرلرنده) مثلاً « چیکریک » ، « ایچکیک » ،

« طوروغ » و « مانعیص » کبی قبیله لر قیرغیزلردن آیری مستقل تورک و موغول قبیله لری اولارق ذکر ایدیلیورلردی . ۱۶ نجی عصر واقعه سندن سوکرا بونلرک همسی قیرغیزلر ه داخل اولدی . تورکچه تاریخی اثرلر ده سیبیر یا خانلغنه متصل اولان تورک قبیله لری بیله بعضاً « قیرغیز » تسمیه ایدیلیورلر . بوا یسه نیسیه ی قیرغیز لرینک وقت وقت ایتیش حوضه لرینه قادار ایلر یله مسی مناسبتیله اولسه کرک ۱۷۱۰ سنه سی باشقوردلرک استا - نبوله سلطان احمد ثالثه کوندر دکری ایلچی او وقت سیبیر یا طرفلرینه استیلا ایتمش اولان روسلردن قور طولق ایچون « قیرغیز » لرله اتفاق عقد ایتمش اولدقلرینی سو - یله مشدر (تاریخ راشد) بوخبر آلتة شیمدیکی شربی سیبیر یا خطی خدونده یاشا - یوب روس استیلاسنه معروض قالان شمالی قازاق ، بارابا و طوبل تورلرینه عائد اولسه کرک . قریم خانی فتح کرای خان (۷۳۶ ، - ۱۷۳۷) ک دیوان کاتبی « ابراهیم افندی » طرفدن شرق مسئله لرینه عائد یازیلان اثرده روسلرک « استینقورازین » اختلالنه نوغایلرله برابر اشتراک ایدن باشقورد عسکری « قیرغیز عسکری » تسمیه ایدلمشدر . بوا یسه قیرغیزلرک اوزمان چوق پاپولر اولدیغنی کوستر یبور . ۱۸ - ۱۹ نجی عصرده قیرغیزلر فرغانه خوقندو کاشغر ایشلرینه مداخله ایتدیلر . ۱۸ نجی عصرک نصف اولنده بالخاصه « قباد میرزا » نام رئیساری معروفدر . عینی زمان فرغانه و کاشغر ایشلریه مداخله ایتمشدر . ۱۶ نجی عصر نهایتده تورکستانی زیارت ایدن « سیفی چلبی » قیرغیز لر حقنده دیورککه « بونلرک پادشاهلری یوق ، بکلری واردر . بکلرینه « قاشقا » دیورلر . نه دافر ونه مسلماندرلر . یرلری صرپ داغلا - در . اورالرینی موققیله مدافعه ایدیورلر . یده چیلکده ماهردرلر ، وفات ایدنک جسدینی دفن ایتمز لر ، تابوته قویوب آغاجلرک اوزرینه وضع ایده رلر . « ۱۷۵۷ سنه سندن سوکرا قیرغیزلر چین تابعیتی قبول ایتدیلر . اوزمان رئیساری چین والیسنک نائی معناسیله یازیلر ده « نائب مناب » تسمیه ایدیلیورلردی . بومناسبتله قیرغیز بکلری اسکی « قاشقا » اسمی یرینه « ماناب » تسمیه ایدلمشدر . بوکون ایسه « ماناب » کله سی عمومیتله قیرغیز آر یستوقراسیسی معناسنده قوللانیلیور .

بوکونسکی قیرغیزلر
وقبیله لری
(جزاخ) ه قادار « ایله نهری حوضه سندن هندگوش ایته کلرینه قادار بوتون اورتا تیانشان و پامیرده یاشایورلر . روسیه حدودنده عدذ لری ۱۹۲۳ سنه حسابنده

شاپاق، ميك مورات، تانراييك، بر نازار)، « صارى باغش » (آريصلرى : ايسه نغول ياخود بيري بولات (شعبه لرى : آسق، ايسيق، چيرتهكى، چاغالداق، آبلا، سابار، چه - چهى، تازلار، قالماق جاتساي، ايدده كهر، آيوكه، مونغولدار، ياربان ايتسه كهن، باش كورول)، « سولتو » (آريصلرى : بولو كباي، قتاي، تولقان (شعبه لرى : چونك باغش، قاناي، ايساخوجا، ڤارى بوز. قويتو، چالباق، قاراقچى) « باغش » (آريصلرى : قوتلوق صارى، چيچار)، « چيريك » (آريصلرى : قاراقول شعبه لرى : نوغاي، قونچاي، نازار)، سازان (شعبه لرى : تاغاي، سارى كوبه ن) اوچ تامغا (شعبه لرى : باقى، قزل توقم، دووان، ساريچا، آق چوواق)، « ساياق » (آريصلرى . تونقاتار، بيش كه مپر، كولچو غاچ، قورمان خوجا، توتتهى چورا)، « باسز »، « چونك باغش » .

« اُردكه نه » قيله سنده كى اويماقار : « بودى »، « بارشى »، « اولجه كى »، « قارابارغى »، « كوكچه اوغلى »، « ايلچى بك »، « سارتلار، « ساباي »، « جورو »، « آرداي »، « موناق »، « باقال »، « كوكچله ر » .

« اِرچكيلك » قيله سنده كى اويماقار : « قادرشا » (آريصلرى . قانكلى، نايمان، اوتوز اوغلى)، « قاندى »، « نايمان » (آريصلرى . قون، بوستو و غاس، ميرزا، قياق)، « تايت » (آريصلرى . بارغى، قزلباش، ظريف، نوروز، قاراتايت، سارت تايت)، « كيسهك » (آريصلرى . بوستان، قادرشا، قانغلى)، « اورغو، « توله س »، « قيچاق » (آريصلرى . سارت، قرغز قيچاق، قارابايتال) .

« مونغوس » قيله سنده اولان اويماقار . « قودا غاچين »، « جاپالاق »، « توله يكهن »، « جووش »، « جل كى لى »، « سارلار »، « ساراي »، « كوكچاتق »، « صوقولاق »، « ته ينى » « ايركه قاشقا »، « مونغول » .

« صول قول » ده بولونان قيله لر . « سارى »، « قوشچى »، « موندوس »، « قرق اوغول »، « مرادعلى »، « توغاي بيردى »، « موكدى »، « توتورت »، « كولپهش »، « تازاناي »، « قاراتال » .

« قراوغول » ده كى اويماقار « بيش قاباق »، « ماشاق »، « كه لدهى »، « اوزون بوت » .

« مرادعلى »، ده كى اويماقار . آلاچين، ساتيقاي، اولجاچى بور كيمهك، بوش

مورین . « توغایبیردی » ده کی او یماقلر : کنجه چیگر ، بولاسورو ، نازار بك ، بوستانا .
ن . « موکدی » ده کی او یماقلر : بولهك تال ، ساقاو ، اوغوتور ، قاشقاتامان ؛ قزل
قولاق ، بالقچی ، جولداجاقشی . « قاراتال » ده بولونان او یماقلر قنای (آر یصلری
قیرا ، تونقاتار ، قاراقنای ، توردوبش ، آق تونلی ، بوکه جه مه) قوشچی ، جواش
تورسنانك اوزبك ، قازاق و قیرغیز قادار مهم اولان دیگر بویوک قبیلا سی
تورکنلر

در بونلر « ماورای بحر خزر » یا خود « توکنستان چوللرنده و » کوپت داغ . ،
« قاراداغ » ، « بادغیس » ، لرك شمالی منبت ساحه لرنده . آمودر یاسا حللرنده و خیومه
نك چوللره متصل حدودلرنده یا شایورلر . « تهکه » ، (آخال تهکه ، مرو ، تیجان
مضافاتلرنده) ، « صاریغ » ، (یولوطان ، بنجده = په ندیک حوالیسندنه و مرغاب حو
ضه سندنه) ، « سالور » ، و « قارامان » ، (سرخس جوارنده) ، یاوموت ، « ایمر
لی » ، (« نه یمور » ، « ایللی ») ، کوکلان ، ایکی دیر ، آبدال ، علی ایللی ، چاودیر
(« نه ترهك » ، و « کورگان » ، نهرلری حوضه سندنه ، قاراقوم چوللرنده ، خوارزه
و آمودر یانك آشاغی قسملرنده) ، « ایرساری و » صا قاراوغلی » ، (آمودر یانك اورت
بحر اسنده و بخارا حدودنده) کی قبیله لره انقسام ایدیورلر . آرلرنده من القدیم مدنی
حیاته کچمش اولانلری نوخوری (یازر) مورچالی ، اوغورچلی ، آراباجی ، حضرایلی
ایرساری لر اولوب اساساً سالورلرک بر شعبه سی اولان « ته که » قبیله سی ده شیمدی
شمندوفر خطی اوزرنده بولونمقدن بالاستفاده تماماً زراعت و کوی حیاته کچمشدر
کوچه حیاته صادق فالانلری یاوموت کوکلان ، چاودر (چاولدر) کی قبیله لردر
تورکنلرک
اصلی

عادات و عنعناتی محافظه ایتمش و قبیله شعبه لرنده قدیم اوغوز بویلرینك اکثریسو
بولونور . تورکنلر بو اولکه لرده تاریخاً تعیین ایدیه مه به جک درجه ده اسکی زماندر
بری اوطورویورلر ، قبل المیلاد دورلرده آلان و آص کی آریانی قوملره مجاور یا شا
رق بونلره برلکده « ماساکیت » (غالباً « بچناک ») هیئتنی تشکیل ایتمشدر ، عرب
و ایران مؤرخلرنده اوغوزلرک اولولرینی آمودر یا به آتدقلرک و بو نهری مقدس صای
قلای حقه ده قیدلر واردر . حکیم آتا و قورقوت حکایه لرنده ده آمودر یا به طابذ قریند
ایزلرینه تصادف ایدیلیر . بو خصوصلر تورکن اوغوزلرک تاریخاً تعینی مشکل دورلردر .

بری آمودر یا حوضه لرنده یا شادقلرینی کوسترن دیگر دلیلری تصدیق ایدیورلر . بو-
کرنکی « صاقار » یا خود « صاقار اوغلی » قبیله سی ده استرابون ده Sakaraul اسمیله
بورالرده ذکر اولونویور . ده ادرنجی ، بشنجی عصر میلادیلر ده ایران منبع لرنده
و « آویستا » ده « خیونیت » یعنی « هون » لرنامیله شیمدیکی تورکنستانده قول آرا-
وات ، اوغورچه ، بالخان ، قزیل صو ، دهستان و کورگان طرف لرنده یاشایان قوم
عربلر کلدیکندینه اورالرده ایدیلر وزر دشت مدهینی قبول ایتمش بولونویورلردی . ید-
نجی عصر نصف اولنده دهاعر بلر کلمه دن اول چینلیلر اوغوزلری آمودر یانک یوقاری
مجرالرنده (قبادیان طرف لرنده) خوارزم حدودنده gi - sha ، kho - su و gis
اوقونان هیروغلیقلرله قید ایتمشلردر . عربلر کلدیکنده هیبری رود حوضه سنده « غور »
حدونده ده اوغوزلر ذکر ایدیلر بورلر کابل حکمدارلری بولردن آلدقلری کوله لری
و یرکویرینه عربلره کوندیرمشلردر . خراسان شهرلرینی قویون و آتله تأمین ایتمش
اوراده کی اوغوز ، غور و خالاجره عائد ایدی . خراسانک مختلف منطقه لرنده او جمله دن
خوارزم شمالنده ، « اندخوز » (یا خود اُسکی اسمیله « اشلخ ») جوارنده ، « اسفرا-
ین » ک غربنده بولردن بعضیلر ینک ده اوزمان یرله شمش اولدقلری کوریلرور .
« اشلخ » کندیسیده تورکنجه کلمه اولسه کرکدر . قارلیق و خالاج کبی قبیله لری ده
احتوا ایدن « تورکن » جامعه سنک « اوغوز » یا خود « غوز » و « اوز » اسملرینی
خاصه طاشیان قسمی سیردر یا شالنده « قارطاو » (« قارچوق ») ، « اولو طاو » حدو-
دنده و جنوبده کورگان ، استراباد حدودنده یاشایانلری پک اسکیدن برسیاسی زمره
صفتیله امتیاز ایتمش ، اُسکیده « هون » اسمیله چین حدودندن طونه حوضه لرنه قادار
یرلرده دولاشمش ، تورکستانی عربلر آلدیغی زمانده بر قسمی اورال ولایتی اوزرندن
جنوبی روسیه یه و دیگر قسمی خراسان اوزرندن ارانه حتی آناطولی یه قادار انتشار
ایتمشدر . حالبوکه تورکنلرک غیر سیاسی صفتیله یالکز حیوان بسلیکله مسالمتکارانه
یاشایانلری ، شوکونده اولدیغی کبی اُسکیده ده اوسیاسی حرکتلره اشتراک ایتمه مش
آمودر یا ، سیردر یا ، حوضه لرنده اوطور مقده دوام ایتمشلردر . اوغوز اولدقلری
حالده بوکبی غیر سیاسی قبائلک ده اوز یاده « تورکن » تسمیه ایدیلد کلی آگلاشیلرور
شمدیکی تورکن هیئتنده ینه اُسکی « سیاسی اوغوز » کروهلر ینک ایران و خراسانده کی
وقایعه اشتراک ایتد کدن صو کره موغولر ره و صفویلر دورنده اُسکی وطنلر ینه دونوب کلمش

اولانلری ده وارددر . تورکنلر ۱۹ نجی عصر وقایعنده اولدیغی کبی شمدی ده کند موجودیتلرینی جنکاور بر قوم صفتیه کوندور یورلر
الیوم روسیه یه تابع تورکنلردن باشقه ایرانک کورکان واستراباد ولایتلریله
افغانستانک هرات مروچاق ، اندخوی ، آقچه طرفلرنده تخمینا ایکی اوچ یوز بیکقا
تورکمن نفوسی وارددر .

بوکونکی تورکمن یوقاریده ویریلن معلوماته علاوه تورکنلرک ده قبیله تفرعا
قبیله لری
کوسته ریورز . تورکنلر باشلیجه شو قبیله لردن عبارتدر . چاودر ، ایمرایی ، یامون
کوکلان ، تسکه ، صاریق ، سالور ، ارساری .
« چاودور — ایمرایی » قبیله سنده آبدال (شعبه لری . ساری ، کوسه) ایغدی
ایسه نلو ، قاراچاودور ، بورونچوق ، شیخ ، آق دوغلات ، طوقاق ، بوزاچو
بیکتیمور ، اوده مش ، کچی کوز ، چاقا ، آق ییله ک ، آداق ، یاریم ، تارخان ، میریش
خامای ، میره کی ، میلش ، خادر قازاق ، جوچولدوق ، آلاجا باش ، داشقی ، ایگره
صارار ، دوبلات ، اوغری اویماق و آریصلری وارددر . یاموب قبیله سی باشلی
شواویماقلردن عبارتدر . « جونى » (آریصلری . داز . باتراق . ماشریق . قان یو
ایگدر . کوچوک . ایمر . کینگرمه) ؛ « کوچوک تاتار » (آریصلری . دانریق . خ
دی . کاکى . قیرریق . آق قیررن . قیزل . کورومه . میگریمه . آتابای (شعبه لر)
دوینجی . ساکنی . سوکی . تانا) آق (شعبه لری . سارجالی . کوجکالی) ؛ « شریف
(آریصلری جافار بای . باغا . دویه چی . قارا اوی) ؛ « بایر مشاهلی » (آریصلر
سالوق . شاق . اوکوز . اوروس — قوشچی . قاراخوجا . جونید) ؛ « اوغورجالا
(آریصلری . کیرای . ندیم . تره کمه . سامادین) . « کوکلان » اویماقلری . قو
بایات قیرریق . قارابالقان . بایندر . یانفاق . کیته . قیزیل . بو قعاچا . سنکریک (آریصلر
آخ شور . قاراشور . قوشچی) . غای .

« تسکه » قبیله سی ایکی بویوک اویماقدن عبارتدر . « اوتامش » و « توختمش
« اوتامش » آریصلری . سیچماز (شعبه لری . آق صوفی . خوجا صوفی . عرب
قیزل کوز . قیر . بوغاجه . بیرین . قارا احمد بوکورداغ . قیشاق آسیق . شیفیل . توه
آلاجا . کور . صاغری کل . ملک آمان . بیرلر . کومسی . سرکدرلر) . داش آ

(شعبه‌های باغاشی، سالاخلی، میریش، چیلتهك، شو، قارنچق، مینچه، میتەر، قورجی، بورقاز، سلطان عزیز، توفاز، آق طاش آباق، قارا طاش آباق، یاپلان)
 « توختمش » ۶۴ آر یصدر . بیک، وکیل، آلاشا، کوکچه، خار . قونغور .
 اق قونغور . قارقونغور . اق کوکچه . قارا کوکچه ایر کوکچه، اوغلانر، شبنخار،
 قانچق، یوسف، قاغشال، بوکری، قارا، خلیل، خارین، یاریق، قاراجه، آق
 یوسف، قارایوسف تیلکی، قارایورمه، دیلی، کفیل، کور، تینک، توقیلی، فار،
 چال، آساق، اورازمحمد، قایتلار، کیله سین، آیم . باغشی . دوکچه آغا . چال تاز .
 کوپکر . کرلر . چارقلر . کوسه لر . میرگه ککر . بای صوفی . گهراوچمک . بیگلر .
 دانالر . خوجهك . تیرچیلر . اوفاق . دولخلر . توغلاق . چاپلان . جوگولدك . دیولر .
 آرلاککر . تورهلر . مقرب . چوبه لر . چالغارلر .
 « صاریق » قبیله سنده بولونان او یماق وشعبه لر . بیراش . بادانین . آلاچا . بار .
 زاقلی . قیزیل مارات . دویه جی . قاشاغلی . خراسانی . قانلی باشلی . صوختی . بایراج .
 « سالور » قبیله سنده بولونان او یماقلر . قارمان (آر یصلر . اوغور جقلی . بیک
 غه زهن . آلهن) آنایلیکی . قیچاق . یالواج (آر یصلر . اودوخوجا . داز . بیک ساقار)
 « ارساری » قبیله سی درت او یماقدر . اوق . آلاج . قارا و بوکول .
 « اوق » او یماقنده کی آر یصلر . اینه ر باش . آغیر باش . آق . آغیر . دولتشیاه
 لوکیم . صاغیر . قویونلی . قیزل آباق . دین آجی . قاچیر . باقیر .
 « آلاچ » او یماقنده کی آر یصلر . قاراتوپه . چیکهك . « قارا » او یماقنده کی شعبه لر
 ایریک . چوب باش . « بوکول » او یماقنده کی آر یصلر . قیر . کار .
 تورکستانك تورک اولمایان اهالیسندن تاجیکلر مختلف عصرلرده تورکستانه
 کلن ایران عنصرینك . بالخاصه ساسانیلر و عربلر دورنده ایراندن کلن فارس لرله .
 ایرانیشان تورکلرک خلیطه سندن عبارتدر .
 خوارزمیلر، طوخار
 و صوغدلر
 قدیم تورکستانده اریانی عنصر اولارق باخترا . صوغد .
 خوارزم آلان و آص کی قوملر معلومدر . بونلردن « آلان — اص » لرك شیمیکی
 خوارزمک غربنده اوطورانلری اولجه آوروپادن اورتا آسیایه کلیرکن شمالی قافقا .
 سیاده یرله شوب قالان « الانره » التحاق ایتمک اوزره اوائل اسلامده کری دونمشلر .
 در . شیمدیکی « اسپتین » قومی غالباً اونلرک اسمنی طاشیور . تورکستانك مختلف

منطقه‌لرنده داغینیق یاشایان دیگر قسملری ایسه تورکله شمشلردر و مختلف یرلرده کی «آز» «آذکیش» (= «ازکیشی») ، «اص» اسمیله کوریلن تورک قبیله‌لری بونلر اولاجغنی ظن ایدیوروز. ار یانلردن ایلك اول تورکستانه کلنلر «خوارزمیلیر» در بونلرده بالخاصه اون اوچنجی عصرلرده موغللر دورنده داغیتیلهرق تماما تورکله- شوب یتدیلر. بونلرک لسانلری اریانی لسانلر اراسنده تماما ایری بز موقع اشغال اید- بیوردی. هیچ بر خاطره براقمادن غائب اولدیغی طن اولونان بولسانک انقاضی بوکون استانبول کتبخانه‌لرنده محفوظ عرب اثرلرنده بولونمشدر. «باقترا» لر ایسه شمالی افغانستان، بلخ، بدخشان و شرقی بخارا طرفلرنده بولونوب بونلرک شرقی بخارا طرفلر- نده کی قسملری میلاد عیسی دن اول برنجی عصرده سیردر یا طرفلرندن کله‌رک اورا- لرینه حاکم اولان «طوخار» نام بر قومک اسمیله «طخار» و اشغال ایتدکلری سا- حهده «طخارستان» تسمیه اولونمشدر. بونلر فارسجه یه پک یاقین ایران لساننده قونو- شمشار. بوکون بلخ، بدخان، شرقی بخاراده پامیر و شرقی تورکستانده خوتن و یار- کند طرفلرنده کی تاجیکلر بونلرک احفادندن و یا خود اولنلر طرفندن تمثیل ایدیلوب لسانلرینی قبول ایتمش اولان دیگر عنصرلردن عبارتدر. بوکون پامیرده کنیش طاغ اولکلرنده «واخان» هم «شوغان» نام تاجیکلر واردر. عرب منبعلرینه کوره (مسعودی، البرونی، ابن خردادبه) بونلر ده اسلام دورلرنده تورک عدایدیلبو- رلردی. که منشأ اعتباریله غالباً تورک اولمشلر. مذکور «باقترا و طخارستان» ایرا- نیلری طرفندن تمثیل ایدلمشلردر. عموماً «باقترا — طخار» لر ایران طریقیله شمالی افغانستانه کن اریانی عناصرینک اسکسی و قوتلیسی اولمشلردر. بونلر اسکندر ما کیدونی ایله کن گره قارله ده اختلاط ایدهرک و قتیسه قوتلی برمدنی عنصر تشکیل ایتمشار. تورکستانده بودا دینی نشرنده بو یوک رول اوینامشلردر قدیم تورکجه بودا اثرلرینک مهم بر قسمی طوخارجه دن ترجمه ایدلمشدر. «صوغد» لر ایسه یته اوروپادن بر قسملری قافقاسیا ایران و دیگر قسملری قریم، بحر خزر شبالندن. تورکستانه پک اسپکیده کچن بر قومسدر. قریمده «صوداق». کورجستانده اسپکی «صوغدیل» شهری. قازاقستانده «قاراطاو» شبالنده کی «صوزاق» (صوغدق) بونلرک مستعمره‌لری اولمشدر. تورکستان و مغولستانک مختلف یرلرینه داغیلا- راق او طورمشلر مهم قسملری بخارا ایله سمرقند اراسنده کندی اسملریله

«صوغد» «اسکندر زماننده «صوغد یانا» تسمیه اولونان منطقهده و «یدی صو» طرفرنده یاشایوب دیکر قسملری شمال غربی چینده ، شرقی تورکستانده و موغولستانده «سهله نکه» نهری حوضه سنده («بای بالیق» شهری) یاشامش و تکمیل هپسی تجارتله مشغول اولمشلردر. تورکلر بونلره «صوغداق» دیمشلردر. صوغدلرک تجارتده روللری فوق العاده مهم اولوب ایران و توران آراسنده کی محاربه لر بعضاً بونلرک ایرانیلرله تجاری رقابتلری نتیجه سنده ظهور ایتمشدر. بونلر اسکی زمان تورکستانینک یهودیلری مثابه- سنده اولمشلردر. بوتون سرمایه بونلرک آئنده اولمش ، بوجهتدنرکه اسکی تورکلر «بورک باشمز اولماز ، تورک تائسز اولماز» دیمشلردر («تات» کلمه سی اسکی زمانک صوغد ، خوارزمی و آص کی تجار آریانی قوملرینه اطلاق اولونمشدر). خوارزمیلر طوغارلر کندی اولرکه لرنده سیاسی حاکمیت مالک اولدقلری حالده صوغدلیسلر یصچ بر زمان سیاسی حاکمیت مالک اولماش و بلکه ده اوکاتمایل کوسترمه مشلردر. بوقوم دهاپک اسکی زمانلرده کندی لسانلرندن باشقه تورک و فارس لسانلرنده ده قونوشمشلر. هر برده تورک و ایران عناصری آراسنده اقلیت اولدقلرندن یاواش یاواش تورکله شمش و یاخود تاجیکله شمشلردر. بونک نتیجه سنده اسلام ده رنده ماوراء النهرده یکدیگریله حال مجادله ده بولونان لسان صفتیله «فارسجه» «تاجیکجه» ایله «تورکجه» قالمشدر. عربلریکی کلدیکی زمان سمرقند و بخارانک اطرافنده کی صوغدلر کندی لسانلرنده قونوشمشلر ، حتی مسلمان صوغدلره جامعلرنده کندی لسانلرنده نماز قیلدیه مساعده ایدلمشدی. اونجی عصر میلادیده بخارا جوارنده آنجق بعضی «رستاق» «ناحیه» لر صوغدچه ییلیرلردی ۱۱ و ۱۲ نجی عصرلرده بولسان تماماً اونوتولدی. آنجق بعضی قسملری زرافشان حوضه سننک یوقاری قسملرنده «یاغنوب» نهری اوزرنده «یاغنوب» نامنده برکوچوک تاجیک قبیله سی شکلنده اسکی لسانی قسا محافظه ایده- پیلشدر.

یاغنوب و صوغد
لسان نمونلری
بوکون آلمان و روس لسانیا تجاری طرفندن اوگره نیلسکده
اولان یاغنوب لسانی ، بورالرنده تدقیقاتده بولونان ایرانیاتی «آندره ییف» ک
معلوماته کوره ، یاغنوب نهرنیک صول ساحلنده او طورانلرک طجه سی «برنجی»
نهرك صاغ ساحلی «ایکنجی» ، یاغنوبک باشی «اوچنجی» ، یاغنوبک «کول»

بونلرك فارس لسانته مناسبتي كونسترمك ايچون برقاچ كلمه كو ستريله باير :				
فارسى	برنجى ياغنوب	ايگنجى ياغنوب	اچنجى ياغنوب	دردنجى ياغنوب
سه (اوچ)	تيراي	تيرهى	ساراي	سيراي
ديه (كوى)	ماين	مه ين	مه ين	مه ين
كياه (اوت)	وايش	اويش	ويش	ويش
دود (دومان)	پايست	پايست	پاست	پانزد
داس (اوراق)	ديروت	ديروت	داروس	داروس
راه (بول)	رورت	رووت	روس	روت
سك (كوپك)	قوت	قوت	قوس	قووت
كفت (اوديدى)	آووو	آووو	آووو	آووو
ميوود (اولويور)	ووتشت	ووتا	ويچه	ويچه

اسكى صوغدجه دن برچوق اثرلر قالمشدر. شرتى توركستان حفرى اتناس- بولونان بو اثرلر آلمان، فرانسز و روس عالملى (موللر، غوتيو، بهليو، روزنبرغ نشرايتمش و ايتمكده درلر. اسكى صوغدلسانك بوكونكى تاجيگجه و فارسجه آنجق آريانى - ايران لسانلر زمره سندن اولمقله مناسبتي ولردر، يوقسه بوسبوتون باش برلساندر. مثال ايچون برجه له (روزنبرغ دن) : « يش يكنى چنن كندى ويه گندويرى ذو مرتى نيزى نت رتى يك ذور زيه شونت رتى چنن غو يوكيسكى و رتى غو ذيوتى و كشتيچكرى » يعنى « بوا بكي كشى كيدر كه شهر دن وعينى قپودن چيقه قدن صوكرا بونلرك برى بريولى، ديكرى باشقه يولى تعقيب ايهرك كيتديلر. ايجه مس كيتد كدن صوكرا بونلرك برى بالقجيقله، ديكرى زراعتله مشغول اولمغه باشلادى بوجمله ده كله لرك فارسجه به تطابق ايده نلر بونلردر : « ذو = دو »، « مرتى = مر، رذ = راه »، « ذور = دور »، « شونت = شدن »، « ذيوتى = دوم » « كشتيچكرى = كشت كارى ». كرك صوغدجه نك بونمونه لردن و كرك بوله بوكون تمثيل ايدن ياغنوب لهجه سندن كوريلديكى وجهله ماوراء النهر ايرانيلرين اسلاميتدن برقاچ عصر اول قونوشدقلى لسان (يعنى صوغدجه) ماوراء النهر ده اسلاميه صوك قوت آلان و بوكون ياشايان فارسى تاجيگجه به تماما باشقه برلسان اولمشدر

تاجیک کلمه سی
تاجیک‌ک‌ک منشا می
عرب‌ک « طی » قبیله سی اسمندن توره‌ین « تاجیک » کلمه سی
تورکستانده اولاً بالخاصه عربله اطلاق اولونمش، اورخون تورک آبده لرندهده عربله
« تازیک » تسمیه اولونمشلدر. تورکاردن آلاراق چینلیرده عربله « داشیک »
دئمشلدر. فقط عربله کلدیکندن برایی عصر صوکر ابوکله عمومیتله « مسلمان » معناسنده
استعمال اولونوب میلادی اون برنجی عصرده آرتق یالکزر « فارسی قونوشان ایرانی » معنا
سنده استعمال ایدیلر اولمشدر. بومعنا ایله « تاجیکلر » یعنی فارسی قونوشان ایرانلر
تورکستانده نسبة صوکر دورلرده بالخاصه افتالیت و ساسانیلر دورنده تجارت مقصدیله
ویا خود ساسانی ایرانده کی صنفی و دینی مجادلهلر نتیجه سنده ودهاز یاده عربلر دورنده
حاکم‌ملک جبراً یاپدیغی مهاجرلر نتیجه سنده و تجارت صفتیله تورکستانه کلوب طولان
عناصردن عبارتدر. بونلردن مثلاً بخارا أهالیسنک « اسطخر » دن کلدیکی و ایرانک
آدی سرای فارسیسی ایله قونوشدقلری، تاشکنده یاقن « شاجی » شهرنده یاشایان اون بیک
قادار تاجیکک اصفهاندن کلش اولدیغی، فرغانهده کی تاجیکلرک ایسه ایرانک هر طرفندن
هر بیک خانه دن برخانه اولمق اوزره آیریلارق ساسانیلر دورنده کوندیرلمش اولدقلری
عرب جوغرافیا اثرلرنده مقیددر. عموماً عربلر خراسانده دیوان و معاملات لسانی
اولارق عربجه بی دکل فارسجه بی قوللاشمشدر. سامانلرایسه بونی ترقی ایتدیرمشلر،
بوده مملکتده فارسجه نیک رواجنه بویوک سببیت ویرمشدر. فرغانهده کی ایرانی تاجیک
عنصری ساسانیلر دورنده کلدیکی معلومدر. بونلر اولجه فرغانهده یاشایان « ساقا »
و « کوشان » قوملرینی بلع ایتمشلدر. تاشکنده جوارنده کی فارسله عربلر زماننده « فصیح
فارسی » قونوشویورلردی. اولجه بودا مرکزی اولمقله « بخارا » اسمنی (بوکلمه
سانسقریتجه « وبخارا » - بود الیلرک مدرسه و منا صطیری دئمکدر) آلان شهره
کلوب یرلهشن ایرانلر تغلب ایتدکدن صوکر زردشت دینی مرکزی شکلنی آلمشدی.
عربلر برنجی دفعه تورکستانه کلدکلرنده ائلی بیک قادار عرب و تاجیکک عائله لرینی
تورکستانه هجرت ایتدیردیلر، اورا تپه مستثنا اولمق اوزره فرغانه و شاش طرفلرینه
ده چوق عرب و تاجیک صوکر متبادیا ایراندن مهاجر کلمشدر. بومهاجرلر بخاراده
وبعضی دیکر شهرلرده هر اؤک نصفنی اشغال ایده رک یرلهشیورلر؛ ویرلی أهالی بی
اؤطوردقلری « ایچ شهر » (« شهرستان ») دن « ربض » لره قوغویورلردی. بخاراده کی

فارسلك لسانی ساسانی ایران پادشاہلرینک مرکز منطقه لرنده قونوشولان « دری »
لهجه سی ایدی که ، فارسجه ده پادشاہک سرای لسانی دیمک اولان بولهجه تورکجه
ده کی « خاقانی » یه مقابل ایدی . ذاتاً اسلام دورنده ادبی فارسی لسانی ماوراء النهر
وخراسانده تکرار کسب حیاة ایدہ ییلدی . عرباروسامانیلر زماننده بوفارس — تاجیک
عنصری تورکستان وما وراہ النهرده اولیله قالا باقی ایدی که ایرانیلر ماوراء النهری
« ایرانشهر » ویاخود « ایران الاعلی » تسمیه ایدر اولمشلردی . بواقعه دن بحث ایدن محمود
کاشغری ده ماوراء النهر تورک اولسکه سی ایدی ، « شیمدی تمام » عجم اولسکه سی کبی
اولدی ، دیور ، صوغدیلار « صوغاغدیق » اسمیله آنجق یدی صوشهرلرنده یاشایه
نیلمشلردی . اسلام دورنده ماوراء النهره کن تاجیک عنصرینک کثافتی ومدنی تغلی
هریره کندیسنی کوستریبوردی . کرک سامانیلر وکرک قاراخانیلر دورنده بورالره
کلوب یرله شن عربلر کبی بوتون تورکلرده فارسلاشیبورلردی .

ایران وتورک تاجیک وتورک لسانلری مجادله سنده کی اسکی موازنه جنکیز
لسانلری مجادله سی
تاجیک لسانی وتیمور قنوجاتندن صوراً تماماً تورک لهنه دکیشدی جنکیز زماننده
ماوراء النهر تاجیکلرنک اکثریسنی شرقی تورکستانه وخراسانه ، ایلخانیلرله چفتایلرک
مجادله لری اثناسنده تاجیک عنصری ینه خراسانه سوق اولوندی ویرلرینی تورکلر اشغال
ایتدیلر . یوقاریده « که نت اوزبکی » باینده بحث ایدیلدی کبی موغول وتیموریلر -
حاکمیتی دورنده اولجه فارسی قونوشان قهرشی (نسف) ، چارجوی ، مرغینان ، جزاق
کبی شهر لرده اولسان اورتادن قالدی . آنجق بخارا وسمرقند کی اسکی فارس مدنی
کوکله شمش وفضلہ قوتلی اولان شهر لرده مدرسه لرده تعایم لساننک فارسی اولسی
جهتیله بولسان یاشایه ییلدی وهربریکی کلن تورک عنصرینی کندیسنه بلع ایتمکده
دوام اتدی . مع ما فیہ بودورده تمثیل ایدیلن تورک عنصری بویوک شهر لک تاجیک
عنصرینک لسان ، عادات وسیالری دکیشد یردی . شوکون تورکجه قونوشان
خوقند ، مرغیلان ، تاشکند ایله فارسی قونوشان سمرقند ، اوراتیپه ، خجند اهاالیسی
آراسنده آنجق عائله ده لسان فرقی وارد . بوشهر لرده کی تاجیکلر اوجوارده کویلرده
(مثلاً قرشی یاننده کاسان ، سمرقندیاننده اورگوت ، ماغیان ، فارابده) یاشایان تاجیکلردن
فرقلیدر لر . شهر تاجیکلری اکثر یا تورکجه بیلیر لر . بولرک ماوراء النهرده تورکجه قونوشان
شهر لک اهاالیسندن مدنیت اعتباریله فرقلری یوق کیدر . بوکون تورکجه قونوشان شهر

لرک اهايسنک جوغی اولجه فارسجه قونوشیوردی. تورک غلبه سی نتیجه سنده لسانی غائب ایتدی، الیوم فارسجه قونوشان شهر لرک ده اهاالیسی اکثریا منشأ اعتباریله تورکدرلر؛ تورکلر بو شهر لره دیگر شهر لره اولدیغی کبی کلیتلی صورتده کلوب یرله شمه مش تدریجا آز آز کلمش لر، بونک نتیجه سنده، مثلا اورا تیه کبی شهر ده اساس فارس عتصری آز اولوب اهاالینک چوغی، حتی تورک قبیله اسملرینی ییله محافظه ایدن تورکلردن عبارت ایسه ده، فارسجه قونوشیورلر. اکثریتی فارسلاشمش چفتا- یرله مسکون اولان وبوکونده ده اهاالیسی « جاغاتای » اسمنی طاشیان « بایسون »، « کولاب » و « بلجوان » کبی شهر لرده اویله در. بونوع شهر تاجیکلری کندیلرینی هیچ بروقت ایرانی عداایتمه یورلر. تورکستانلی « که نت اوزبک » لریله کندیلرینی برقوم عدایدیورلر. شوکون اوزبک جمهوریتی رئیس حکومتی اولان فیض الله خواجه و اوزبک ادبیاتنک مهم ارکاندن اولان عبدالروف فطرت بونوع تاجیکلر - دندر. استازوله کلوب تحصیل ایدنلرک پک جوغی ده تاجیکدر و بمالکته دوندکدن صورکرا ده تورکلک بولنده جالیشیورلر. ذاتاً تورکستانک بخارا سمرقند، خجند، اوراتیه کبی فارسجه قونوشان شهرلرینک اهاالیسی فارسجه نی براقمق اوزرده در. بونار میانده روسلرک تورکلره قارشى نفرت و عداوت نشرایتمک ایران مدنیتی احیاسنده فضله غیر تکشلیک کوسترمک تجربه لری نتیجه ویره یور

ایران و تورک خلیطه سنی تشکیل ایدن شهر تاجیکلرینک شیوه سی بالخاصه بخارا و سمرقند شهر لرنده بنیه اعتباریله اصل فارسجه دن اییجه اوزاقلاشمشدر . تاجیک لساننک اسکى نمونه لری محافظه ایدیلمه مشدر . یالکز ماوراء النهرک مختلف نقطه لرنده یازیلان فقه کتابلرنده و بعضی ادبی اثرلرده آیری آیری جمله لره تصادف اولونویور . از جمله اون آلتنجی عصر بدایتنده امیر علی شیرنوائی به رقابت ایدن تورک شاعری « بنایی » نک سمرقند لیلری هجو ایده رک یرلی لهجه ده یازدیغی شعرلری پک شایان دقتدر . بوکبی، ونه لرده ماوراء النهر تاجیکجه سننک اصل فارسجه دن فرقی بالخاصه تورک لساننک تأثیر یله حصوله کلمش اولدیغی کوستر یورلر . بوکونکی ماوراء النهر تاجیکجه سننک فارسی و تورکی به مناسبتی شو جمله لردن ده کور یله ییلیر : « آمده می ؟ » - کادیمی ؟ « لشکر بسیارتی » - چوق عسکرله ؛ « داده تواستن » - جفتایجه « یره آلمادیلار » ، فارسی « توائستندداد » مقابلی ؛ « مردم قشلاق ذوته سه ته

رسیدن گرفتن = کویلیلرایکیشهر، اوچهر اولارق کلوب یتشمیه باشله دیلر؛
فارسی «تاراج میکنند» مقابلنده «تاراج کرده ایستاده اند» چفتایچه «تاراج قیلا-
تورغان دور». «همه سمرقند بوده کیها» = سمرقندده بولونانلرک هپسی. «تیشه بای
کریخته رفت» = تیشه بای قاچوب کتیدی. فارسجه «بدان وقت که گفت» برینه
«گفتگی وقت به». «در بخارابه» = «بخاراده»، اینجابه = بوراده. همه را بشهرهای
خود خواهیم کردانیده ره انه کردن» - هپسنی کندی شهرینه کوندره حکم. «کوپیکری
تمام یافتن بعد» - کر پدهری تمام اولد قدن صوگرا. «نیم شب خبر رسیدن زمان»
= کیچه یاریسی خبر ایشدیکی زمان. «خط کشاده دیده زمان» = مکتوب
آچلوب کوریلدیکی زمان. «اسبها حاضر کرده آوردن زمان» = آطلری حاضر-
لابوب کتیرد کلری زمان. آیری تورکجه کلمه لرغایت چوق قولانلیلیر جین، طوی،
اکه، اوکه، طوغری کبی. تاجیکلر یکدیگرینه تورنکرله اولان محاوره و مکالمه لرینی
آکلایرکن تورکلرک عباره و جمله لرینی اولدیغی کبی تورکجه نقل ایدرلر.
أصل حقیقی فارس و ایرانیلغنی محافظه ایده ییلن تاجیکلرکوی و طاغ تاجیکلریدر.
بونلر بالخاصه زرافشان حوضه سنک یوقاریلرنده، نورآنا، اوخوم، فاریش و سنتاب
طاغلرنده فرغانه و سمرقند مضافاتنک من القدییم حقیقی فارسی و صوغد اسملری طاشیان
کویلرنده یاشایورلر. شهرلرک ایرانی و تورک خلیطه سی اولان (محمود کاشغری تعبیرله
«ذو اللسانین») اهلایسی لسانلرینی بروقت تورک و دیگر وقت فارس ودها بروقت
تکرار تورکجه یه دکیشدر دکلری حالده بوکوی و طاغ تاجیکلری کندیلرینه مخصوص
قدیم ایرانی تپ، لسان، عادات و عنعناتلرینی محافظه ایدیلورلر. شهر اووالرده کبی
تاجیکلرده اکثریاً تورک داستان و میتولوزی و عنعناتی یاشادینی جالده طاغ تاجیکلرینک
میتولوزیلری تماماً آیریدر، عمومیتله. فقط بونوع حقیقی تاجیکلر تورکستانده
روسلرک نشرایت دکلری استاتستیک معلوماتده کوستریلن تاجیک عددینک (۱۰۲۴۰۲۸۸
نفوس) آنجق یاریسنی تشکیل ایده ییلرلر. ذاتاً شیمدیکی «تاجیکستان
جمهوریتی»، حدودینه داخل اولان تاجیکلرک عددی ده آنجق ۴۰۰۰۰۰۰۰ قادارد.
تاجیکلر فوق العاده چالیشقان، زکی، زراعتچی و تجار قومدر. جنکاور لاکدن
محرومدرلر. فقط غریبدرکه اسکی عرب جوغرافیا و تاریخی اثر لرندن منشأ لری
تورک اولدیغنی اوگره ندیکمز شوغانان، قاراتیکین (کومید) تاجیکلری و آنجق صوگ

زمانلرده تاجیکله شمش اولان « کولاب» و «بلجوان» ک فارسی قونوشان چغتایلیری
صوک باصماجی حرکتنده کوریلدیکی وجهله جنکاورلکلرینی محافظه ایتدکلرینی
کوستره شلردر.

برلی یهودیلر • تورکستانده کی تورک اولمیان عنصرلرک تاجیکلردن صوکر
روسلر

ایکسجیسی برلی یهودیلر درکه «بخارا یهودیسی» تسمیه اولونورلر . جمعا یکرمی
اتی بیگ قادر نفوسدر (سمرقند ولایتنده ، ۱۹۱۶ سنه سی ، ۱۳۲۶۱ ؛ فرغانه ده
۲۰۰۰ ، تورکمنستانده ۱۰۰۰ ؛ بخاراده ۱۰۰۰۰) . بونلر تاجیکچه نیک آیری بر زارغونیه
قونوشویورلر . حتی اوز بکلر آراسنده یاشادقلری زمان ییله اویله در البسه لری وعادت لری
تماما ایریلدر . بونلر قبل الاسلام زمانلرده ده تورکستانده یاشامشلر ، حتی شیمدیکی افغان
تورکستانده کی «مهیمه نه» شهری اوائل اس-لامده «یهودی» تسمیه اولونمشدر .
کندی عقیده لرینه کوره بونلر آثوری پادشاهلری طرفندن اسیر ایدیلرک خراسانه
سوق ایدیلن یهودیلرک احفاد نندرلر . تورکستانده تجارت حیاتنده بونلرک رولی فوق
العاده مهمدر . تورک و تاجیک تجارلرندن دها زیاده متشبثلردر . آرالرندن وقتیه
فرغانه نیک پاموق تجارتنده پک مهم رول اونایان «پاتیلاخوف» کی بویوک تجارلری
واردی . شیمدی ده سووپهت اقتصادی مؤسسه لرنده چالیشانلری چوقدر .

تورکستانده مستولی و حاکم اولان روسلر بالخاصه اولسکه نیک شمال و شمال
شرقی قسملرنده تمرکز ایتمشلردر . جمعا ۱۰۸۲۴۰۵۸۷ روس نفوسی موجوددر .
بو عددن قازاقستان ولایتلرنده ۱۹۲۵ سنه حسابنه کوره ۱،۴۳۳،۳۶۰ = ۳۶۰
اوزبکستانده ۱۹۴۰ = ۴۰۰ ، قرغزستانده ۱۹۲۲ سنه حسابنه کوره ۸۹۲،۱۳۵ ،
تورکمنستانده ، ۱۹۱۵ سنه حسابنه کوره ، ۴۱۰۰۰ ؛ تاجیکستانده ایسه عددلری
پک آذر . کویلی اولارق یرله شن روسلر قازاقستانک بالخاصه شمال طرفلرنده
قوستانای ، قزجار ، کوکچه طاو و منطقه لرنده در «یدی صو» ده بالخاصه چین حدودنده
بولوبویورلر . «یدی صو» ده کی روسلردن «کازاچی» عسکری صنف پک مهم اولوب
بونلر ، ۱۹۰۶ سنه سی حسابنده ، ۳۵ کویده ۴۶۷،۳۸۵ نفوس ایدی . «یدی صو»
پک «ایله» حوضه سی و ایسیق کولک اک هودار ، اک منبت و کوزل یرلرینی بونلر اشغال

ایدیورلر . روسیه نك تورکستانی استیلا سندن دها اول کلوب یرله شن «اورالسکی» (یاخود یرلیر اصطلاحیله) بابای دنین برنوع اسکی اورتودوقس مذهبده کی روسار واردر که آزال کولی حوضه سنده یرله شمشلردر ، جمعا . . . ۶ نفوسدر . بالقجیلة مشغول اولویورلر . روسلر شمالی تورکستانده کویلرده ، جنوبی تورکستانده شهر لرده یرله شمشلر و مخصوصا یرلی شهرلردن اوزاقده یاپیلان شمندو فردور اقلری یاننده آیری روس شهر لری یاخود روس قسمی تشکیل ایدهرک یاشیورار . تورکستانک عصری مدنی حیاتی ، حکومت مؤسسه اری ، باقسه لر واوتهلاری اورالرده ، یرلی تجارت ایسه یرلی شهر لرده تمرکز ایشمش بولونویور .

III

تورکستان تاریخندن

تورکستانك ۱۶ نجی عصره قدار کی حیاتی

تورکستانك اون آلتنجی عصر اورتالرنندن اولکی زمانه عائد
تاریخیله سوکره کی تاریخی پك بارز اولارق آیریلقده
وشیمدیکی تورکستان ایسه تاریخك اوچنجی دوره سنه کیر
مکده در . اون آلتنجی عصر دن اولکی تورکستان تاریخی ، مختلف ملترك و اونلر له
کلن مختلف مدنیتلر ك ملتر داخلنده کی صنفرک مجادله لری ، مملکتك او شرائطده
عرض ایتدیکی تدریجی و متمادی ترقی و تکامل صفحه لری ، بوارلکه نك بالخاصه اورتا
عصر لر قره تجار تنده کی موقعنك کیتدکجه یوکسه لمش اولسی شکلنده تصویر
ایدیله ییلیر .

غرب آسیاده آنوریلرک و میدیه لیلرک حاکم اولدیغی دور لرده
تورکستانك جنوب و جنوب غربی قسملرنده شیمدیکی قافقاس
قوملریله همعرق بعضی هندوکوش قوملری (شیمدیکی کونجو تده کی « بوریشاق »
« بور و شقو » لر) نك جداعلاسی اولان کاسپی « قوملری ؛ تیانشان ، ماوراء النهر
و شرقی تورکستان حدود لرنده ایسه « ساقا » (ساقار « غالباً « ساقا ار ») یاخود « Su »
(محمود کاشغریده « شو ») قومی ؛ اونلرک غربنده سیردریا و آمودریانك قیلریله آرال
کولی اطرافنده و خازار دیزی شرقنده اقوام اریانه طرفندن « ماساگیت » تسمیه اولونان
قوملری یاشا مشلدر . بونلر دن برنجیسی (ساقا = شو) قدیم « کوك تورک » لرک و
تورکستانك شیمدیکی مدنی تورکلری (بزم اصطلاحزله « که نت اوز به ک » لر
کاشغریلر ، تارانچیلر) له شمالده کی « یاقوت » تورکلرینک اجدادی اولاجغنی
و ایکنچیلری (ماساگیتلر) ایسه پک اسکی زمانلر دن برو سیردریا و آمودریا نك
قیلریله آرال کولی اطرافنده و بحر خزر شرقنده یاشایان تورکملرک ، بهچه نه ک ، هون
و اوغوزلرک اجدادی اولاجغنی ظن ایدیوروز . « ماساگیت » غروپنه داخل اولان

تورك قبيله لريله برابر وياخود اونلر مياشنده وقتيله بحر خزر ك شمالنده باشايان «خازار» و «بولغار»، «سووار» كبي قبيله لرك اجدادينك ده جنوبي توركستانده بولونديغي وبونلرك واحتمال عموماً ماسا گيت زمرة سنه داخل اولان توركلرك لسانى بزه معلوم اولان بولغار = چواش لهجه سنه ياقين اولديغي، جنوبي توركستان تورك قبيله لرندن بعضلرينك لهجه سنده، «شو» غروبنده كى «ز» رينه «ر» قوللاينديغي فرض اولونويور، سياسي وضعيته على الاكثر «ساقا» لر حاكم اولمشدر. بو حاكم قوم «تورك» اسمنى خاصة طاشيان عنصر لرك اجدادى اولان «شو» قوملك عيني واونلره استناد ايدن بريلى وياخود يابانچى بر سلاله اولسه كر كدر. بزم بواسكى دوره عائد معلوما تمز بعضى ملتلك توركستانك اسكى حياتنه عائد مختصر قبوداتيله، ميتولوژى ولسانيات اثر لرندن وحفريات نتجه سنده آلد ايديلن بعضى مدنيت ماديه آثارندن اوتته يه كچمه ز؛ بويوزدن توركستانك سكنه اصليه سى، توركلرك منشا، ساقا وما سا گيت كبي قوملر حقنده متعدد ويكديكرينه ضد فرضيه لر سويله نوب طور مقدمه در.

آريانى قوملرك غربدن مركزى آسيايه وبالخاصه
توركستانه اولان مهاجر تلى قبل الميلاد ۲۰۰۰ سنه لرنده
باشلامشدر. بونلردن اك اول كلن «خوارزم» (كندى
روايتلر ينه كوره قبل الميلاد ۱۲۹۲ ده) و «آص - آلان» قوملى اسكى «ماسا گيت»
هيئته وشمالى افغانستانه باقتريا آريانيلىرىنك يرله شدكلرى زمانلرده كلدكلرى ظن
اولونان «صوغد» ليلرايسه «ساقا» هيئته داخل اولمشلردر. قبل الميلاد، لتنجى
عصر دن ينه قبل الميلاد برنجى عصره قدار آريانى قوملى سيل كى آقوب كلن
بر سياسى قوت صفتيله توركستانه متديا تعرض ايدىيور واورانى استيلا لرى التته
آلييورلر. ايرانى «آخيه ميند» (ياخود هخامنشى) شاهلرى وصوگرا اسكندر واونك
جنوبى توركستانده كى خلفلى اولجه شمالى افغانستانه كلوب يرله شن ايرانى «باقترا»
قوملك ياشادىيغى برلرى (بلخ حدودىنى) مركز اتخاذايده رك توركستانك سمرقند
(اسكيدن «سيمرگه نت») كبي اسكى شهر لر ينى تخريب ايده رك ويدى شهر لر بنا
ايده رك كندى آريانى مهاجر لر ينى يرله شدر مشلر، بوراده كى اسكى مدنى وكوچمه
قوملى شمال وشرقده كى بوزقيرلره التجايه مجبور ايتمشلردر. قبل الميلاد اون
اوچنجى عصرده «شو» قوملك وياخود اونك بر شعبه سنك بر تصديق نتجه سنده

آريانيلىرك
استيلاى

غربدن شمالی چین حدودینه کلدیکی ؛ کذا شمالی سپیر یاده یاشایان و کندیلرینی « ساقا » تسمیه ایدن « یاقوت » تورکلرینک اجدادینک ده میلاد دن بر قاج عصر اول خارجدن بر هجوم نتیجه سنده جنوبدن فرار ایده رک یه نیسه ی نهری و بايقال کولی حدودینه التجایه مجبور اولدیغی حقدنه روایتلر واردر . و آریانی « صوغد » قومنه منسوب تجار ضنفلری ده غالباً تورکستانی استیلا ایدن آریانی حکمدار لره استناد ایده رک تورکستانک مختلف نقطه لرینه بایلیش و کندی مستعمره لرینی وجوده کتیر مشلردر .

آریانیلرک استیلا سندن سوکرا اونلرک تحت اداره سنده غربی تورکستانده قالان بر قسم « تورانیلر » (یعنی « توران » اسم عمومیسيله تسمیه ایتدی کمز تورک و موغول عنصر لرینه منسوب قوملر) و بالخاصه اوغوزلر مستولیلرک طرز اداره

لرینی و مدنیتلرینی اوکره نه رک قبل المیلاد ایکنجی عصر ده عصیانلر ترتیب ایدیورلر و بویوک « هون » (فون) دولتی قورو یورلر . بونلرک چین و موغولستان حدودینه کیده رک اورالرده اجزای فعالیت ایده نلری « توقوز اوغوز » آدیله معروف اولیور .

و مؤخرآ اوراده یاشایان دیگر تورک قوملری ده اواسمی آلیورلر . آریانیلرک استیلانی زماننده چین و موغولستان حدودینه التجا ایتمک مجبور یتمده قالان تورکستانلیر شمندی هون = اوغوز لرک تحت اداره سنه کیریورلر و بوز مانده مستولی آریانیلرک کندی ارالرنده ظهور ایدن قارغاشا قلردن استفاده ایده رک غربی تورکستانده لی اسکمی موقعلرینی استردادده قالدیشیورلر . نتیجه ده اسکندرک خلفلری طرفندن قورولان شمالی افغانستان « کره ق - باقتریا » دولتی یقیلیور (قبل المیلاد ۱۲۶) . چین و موغولستان حدودندن قالقوب کلن تورانیلرک اکثریتی شیمدیکی شرقی اورونا طرفلرینه کچیورلر . و جنوبی تورکستانده اسکمی وطنلرینی استرداد ایدن تورانیلرک شمالی افغانستان و پامیرده ، ماورای بحر خزر چورلرنده کوچه اولارق یاشایان قسملری کندی ملتیرینی محافظه ایده یلیور لر سه ده او وقت محصولدار ، معمور و مدنی اولکه لرده قالابالق اولوب یله شن آریانی قوملره ، ماوراء نهر ده صوغدلره ، جنوبده باقتریا یالیره قاریشارق اوطورانلری و بالخاصه سیستان و بلوچستان طرفلرینه کچنلری لسان و ملتیرینی غایب ایدیورلر . بووقایع نتیجه سنده چین - باقتریا و چین - ایران تجارت یوللری آچیلیر . چین - باقتریا یولی بلخ ، پامیر ، یارکند خوتهن طرفلری برچوق هند عنصرینی جلب ایدیور . اولکه ده حاکمیتی آریانی

ینه تورانیلر
و مختلف مدنیتلرک
تورکستانده تهاپی

عناصرك لندن آلان تورانلیلر شالی هنداولكه لرینك اهاالیسیله اختلاط ایدیورلر .
 كرك بویولله وكرك اسکی زمانده تورکستانه كله رك اوراده اوزمانده غالباً «سارت»
 اسمیله طانیلان هند تجارلری واسطه سیله تورکستانده بودیزم وگره ق- بودیست
 صنعی انتشار ایدیور .

مرو ، بخارا سمرقند ، اوراتییه (اوسروشه نه) ، فرغانه ، کاشغر اوزرندن کچن
 وپك كارلی اولان بویوك چین ایران تجارت یولی ایسه بعد المیلاد بالخاصه ساسانیلر
 دورنده تاجر ایران عنصرینی جلب ایدیور و ایرانده کی صنف ومذهب مجادله لرنده
 مغلوب اولان ایران عناصری وغربی اسیا قوملری دها پك اسکید نبری حریت ادیان
 ایله تمایز ایدن تورکستانه التجا ایده رك مهاجر لرك صایسنی چوغالتیورلر . عینی
 زمانده تورکستانده خرستیانلق ومانیخائیزم کبی غربی آسیا ومه زوپوتامیا مذهبلینی ،
 بخارا جوار لرنده زردشتلیکی نشر ایدیورلر . بودینلرك تورکستانده بربريله تماس
 ایتمسی نتیجه سنده شرق وغربه عام مدنیت انسانیه نك تمئلری قورولویور . گره ق-
 رومه ن صنعتیله اقصای شرق ، هندتور کستانك یرلی صنعی بوراده برله شیور . تور کلرك
 اولجه قوللاندقلری رونی الشکل یازیلر یرینه صوغدلیلرك غربدن کتیر دکلری
 سریانی یازیسی شرقی تورکستان تورکلرنده دها بود یرمك انتشارندن اول ییلد یکمز
 « اویغور یازیسی ، شکای السور فقط چین اصولنده فورچه ایله یازیلیور . ذکر اولونان
 بویوك قاراتجارت یولنك اچلسی ومختلف قوملک تورکستانده تاسه کله سنك مدنیت
 ماده خصوصنده ده اهمیتی بویوك اولمشدر . چینیلر فرغانه دن اوزوم ویونجا
 زراعتی وکوزل آت تربیه سنی ؛ فرغانه لیلر ایسه چینیلردن التون وکوموش ظرفلر
 وده میدن سلاح یامه سنی چینجیلک وجام صنایعی اوگره نیورلر . وعموم تورکستانه
 چینیلرک ایپچیلک صنعی کیریور . التنجی عصر میلادیده صوغد ایپلی پك مشهور
 دی . چین چینجیلکی وجام صنایعی و صوغد ایپلی غربی وشرقی اسیا اراسنده اساس
 تجارت ماده سی اولمشدی . بالآخره ایرانلیلر بونی تورکستاندن اوکره نه رك یاواش
 یاواش تورکستان اقتصادیا ته حاکم اولدیلر .

ایران وغربی آسیا مهاجر لرینك (مندی و اقتصادی ساحه

ده) تورکستانده کی موقیتلری غربی آسیا و ایران

مدینتک عرب رهبر لکی و « اسلام ، شماری

کوک تورک
 و اسلامیت

آلتنده یکی وداها قوتلی بر استیلاسنه زمین حاضر لادی . آذربایجانده و جنوبی قفقاسیاده اولدیغی کبی تورکستانده ده دائئا ایران عنصرینه استناد ایدن بو اولکه لره ایران مهاجر لری دولدیران عرب حاکمیتی او زمانه قادار تورکستانده حاکم اولان محلی اوفاق کولتور لری قیریور عربلر دن اول آذر بایجانده اولدیغی کبی تورکستانده ده هر دره نك بر لهجه سی و بر دینی ، هر تپه نك بر دره بکی واردی ، عربلر بونلری قیردی ، بیتیردی . عربلر کلمه دن داها بر بو چوق عصر اول ، آلتنجی عصر میلادی اورتاسنده ، اورتایانسانده « کوك تورک » دولتی تشکل ایشمیشدی . بو دولت سکرنجی عصر میلادینک ایلك نصفنده شرقدن چینلیلرک و غربدن عربلرک استیلا و تعرضاری آلتنده ییقلدی و اورتا آسیاده اقصای شرق وایلری آسیا مدنیت و قوملریله اولان رقابتده ده ایلری آسیا غالب کلدی . ۷۵۱ سنه سی چینلیلر « اولیا آتا » قیرنده تماماً مغلوب اولوب موقعلرینی عربلرله ترک ایتدیلر . « کوك تورک » حکومتی یدنجی عصر میلادینک باشنده (۶۱۰ سنه لرنده) آمودریانک جنوبنده کبی اولکه لری ائنه کچر مش و او منطقه لره تورک عنصری برله شدیرمهک باشلامیشدی قبل المیلاد ایکنجی عصرک صوک نصفنده تورانیلیرک جنوبی تورکستانده « گرمق- باقتریا ، دولتی یقمقله باشلابان حرکتلری ویرلشمه لری « کوك تورک » خاقانلرینک یدنجی عصر باشنده آمودریا جنوبنده کبی بو فعالیتله تقویه ایدلمیشدی و یلکهک اتمام ایدیلش اولاجقدی ، عرب حاکمیتی بونی دور دور دی و مملکتک ایران مهاجرلری دوله وردی . فقط بوکا مقابل سامانیلر سلاله سی ده داخل اولدیغی حالده اوج عصر مدت دوام ایدن عرب حاکمیتی تورکستانک کندی اداره سنده بولوندیردیغی قطعه لرنده ، حتی قسما بونک خارخنده (یدی ضووکا شغر حدودنده) مدنی آنارشی و فتود الزم یرینه « برمدنیته و متجانس برملته مستند بر دولت » سیستمی ضرورتی فکر لرینی نشر ایتدی . و کندی مدنیتی بوتون بشریته عام بر مدنیت شکلنه صوقق ، اوکایکی بر شکل و قوت و یرمک ایچون خراسان و تورکستاندن (بالخاصه ماوراء النهر دن) یکی قوت و یکی روح الیدیغی کبی بو اولکه لره ده متعدد مدنیت و مذهب لره ، متعدد فکر و تریبه لرک تأثیرنده ایکه مک بلا سندن قرر توتوق بولنی کوستردی و بوضورتله تورکستانک مدنی و اقتصادی حیاتنده یکی برانکشاف و تکامل یوللری آچمش اولدی . تورکستانک بویوک عالمی البیرونی اسکمی یونانیلرک شرقه عائد معلوماتنک

ناقص و ضعیف اولمسندن بحث ایدرکن اسلامیتدن اول بوملکتره (تورکستانه)
غرب عالمیری کله مزدی ، امنیت بوقدی ؛ شمعی شرقله بر مملکت اولدی ،
اسلام فتوحاتی اقصای شرقله غرب آراسنده مناسبات مدنیه تأسیس ایتدی دیوز .
تورکستانک بویکی تکاملی اقصای شرقده « ۹۱۰ » وما وراه
قاراخانلیر
النهر ده « ۹۹۹ » سنه میلادیه لرنده واقع اولان ایکی حادثه

ایله باشلادی و اون آلتنجی عصرده کالی بولارق او عصرده نهایته ایری . موغولستانک شمال
شرقیسنده اوطوران و موغول قبیله سی اولان « قیتای » لر ۹۱۵ سنه سنده شمالی چینک
و موغولستانک فتحی اتمام ایتدیلر . موغولستانک شمال شرقیسنده یاشایان قوملرک جنوب
و جنوب غربی یه یا ییلسای مرکزی موغولستان و جونغار یاده یاشایان قبیله لری غربه حرکت
ایتمکله اجبار ایتدی . موغول قوملریله قیطایلرله متفقاً حرکت ایدن « تاتار » و « قیرغیز »
لر داها ۸۴۰ سنه سنده مرکزی موغولستانده ظهور ایدن مدهش بر قیتلقدن استفاده
ایده رک اوراده اسکى اوغوز = هون زماننده کی تقسیمات اداریه و تشکیلات
عننه لینه کوره « طوقوز اوغوز » نامی طاشیان قبیله لری و او هیته داخل اولارق
حکمدار لرک اساس استناد کاهی تشکیل ایدن « اویغور » لری جونغار یا و تیانشان
طاغلی حدودینه التجایه مجبور ایتمشلردی

ه قاراشهر « ده اوطوران تورکیش خانی » ده مه نله « ده بو وقایعدن استفاده
ایتدی ؛ اوزمان شرقدن کله رک کندیسنه التجا ایدن بعضی قبیله لره و اورتا تیا -
نشانده کی « یاغما » ، « چینگیل » و دیگر قبائله و شرقی تورکستانک اسکى مدنی بودیست
شهر تورکلرینه استناد ایده رک اسکى خاقانلر قاراخان یا خود قاراخانلرله سلاسه سنی
احیا ایتدی . داشغر و اقصو جوارینی مرکز اتخا ایتدی . مانیخائی اویغور لر ایسه
شرقی تیانشانده داها اول بودیستلکی قول ایدن همعرقلیله بر لسه رک اولحه
کندی شهزاده لری طرفندن اداره اولونان « قوجو » و « بش بالیق » ده یکیدن
حکومت تشکیل ایتدیلر . قاراخانلیر دن « ییلگهانچق قاغان » « ۸۴۰ ده » و « طا -
ققاج قاغان » (دیگر اسمی غالباً « اوغولجاق » ایدی ، ۸۹۳ ده) سامانلیر له حرب
ایتدی ، فقط اسلام له بوکا مسائل جدی تماسلر نتیجه سده اسلامیتی قبول ایتدیلر .
شرقدن قیتای و تاتارلر طرفندن تضیق ایدیلن موغولستان قبائلی اوننجی عصرک
اورتاسنده اورتا تیانشانه یرله شدیلر . قبل میلاد دور لرده آریا نیر ، آخیمیند

وگره ق - باقترا لر تحت اداره سنده بولونوب اونلرک مدنیتی او کره ندکدن صوکره کندیلرینه قیام ایدن تورانی قوملر کی عربلر و ایرانیلر دن اسلامیتی اسلام مدنیت و صناعتی او کره ن تور گیش تورکلری قاراخانیلر ده شرقدن اورتانیا نشانه التجا ایدن یکی قوتلر دن استفاده ایدرک . ۹۴۰ سنه سنده «چو» حوضه سنی (بالاساغونی) و ۹۹۹ ده ما وراء النهری سامانیلر دن آلدیلر . قاراخانیلرک اسلامیته دخولی ایدیلر حوضه سنده کی «بولغار» لرله بر زمانده ، ۹۲۰ سنه لر ی حدودنده واقع اولمشدر . عبد القادر بغدادی نك یانته کوره ایران مجوسیلری زر دشتیلره دنیا به حاکم اولمق وعدنده بولونان بیک سنه لك بردوره نك ۹۲۹ سنه سی طولسی مناسبتیله مذکور سنه بوتون ایرانده عمومی ملی عصیان حاضر اقلری کوریور لر دی ، فقط مذکور سنه لرده تورکستان تورکلرک اسلامیته کیر مسی و نهایت بالاساغونک مسلمانلر (بني قاراخانیلر) الینه چمسی ، دیکر تور کلرک اسلامیت نامنه هندستان حدودنده کی فعالیتی ایرانیلرک بوتون پلانلرینی قیرمش ، برکله ایله قاراخانیلرک اسلامیته دخولی اسلام عالمی بویوک بر بجر اندن قورتار مشدر .

اوننجی عصر میلادینک ایلك نصفنده کی نورک قبائلی حرکتلرینه باشلیجه «اوغوزلر» اشترک ایتدیلر . بونلرک بر قسملری (سلچوقیلر) ایران اوزرینه دیکر قسمی ده «به چه نه ک» و سائر لر یله برابر شمیدیکی روس اوروپاسنک جنوبنه یا ییلدیلر . چین منبعلرینک «قیتای» لرک تضییقی نتیجه سی اولارق کوستر دکلری بومهاجرتی اسلام منبعلری اقتصادی سیبلر نتیجه سی (سبب تنکی چراخور) اولارق کوستریولر . همه حال سکزنجی و طوقوزنجی عصر میلاد یلرده ، و غولستانده یاشایان «۱۵ توله س» قبائیلله طوقوزا اوغوزنا هنی آلان طوقوز «هوتی هو» قبائلی یرینه چین منبعلری قاراخیطایلر دورنده تماما باشقه اسملر طاشیان ۱۸ قبیله ذر ایدیورلو .

موغولستان قبیله لرینک غربه ، بالخاصه اورتانیا نشاه حرکتلری بوندن صوکره ده دوام ایتدی . اونبرنجی عصرک ایلك نصفنده «قیتای» لرک کندیلری ده اورتا تیا نشانه کلوب یرله شدیدار . قاراخانیلر دورنده زرافشان وسیر دریا حوضه لرنده تاجیکلر له مستکون یر لره ، تاجیکلری تضییق ایتمکسزین برچوق تورک (چیکیل ، قارلوق ، یاغما) عناصری یرله شدی . تور کچه ده اویغور یازسیله اسلام اساسنده دینی ادبیاتک تر قیسی ایچون چالشدیلر . تور کچه تفسیر ، محمود شافغرینک اثر نده کی ادبی پارچه لر .

قوتاً تقوييليك، احمد يسوى يه منسوب اثر لرهې اوزمانه عائد در. تورکجه - رسمی دولت لسانی اولدی، اسلام مملکتلرینه حاکم اولان تورک سلاله لری (قاراخانلیر، غزنویله، سلجوقیلر) یکدی یکريله وچینه مکاتبه لرینی اویغور یازیسيله تور چه اداره ایدر اولدیلر.

قاراخانلیر مملکتک اساسی تورک مدنیتی عنصر نندن، عرب جوغرافیا جیلرینک دیگر کوچبه تورکلردن تماما فرقلی اولارق «مدنی تورک» («الترك الحاضر» ، یاخود «اصحاب بناء وقراء») ديه قید ایتدکلی «تورکیش» یاخود علی الاطلاق «تورک» (الترك الخالص) لردن عبارتدی. «چو» و «تاریم» حوضه لرندە یاشاران بوتورکلره استناد ایدن قاراخانلیر سلاله سی ده کوچبه لك عنعنه لرینی ده یاشارتمقله برابر «مدنی تورک» سلاله سیدی. بویله اولمقله برابر بوسلاله صوک دور لرندە مدنی ایران تأثیرینه قاپیلغه باشلامشدی. یالکز تورکلره مسکون اولان یر لردە (مثلاً یارکندده) بیله اسلام قاضیلری تعیین اولونمشدی. بونلر ایسه رسمی یازیلرنده عربچه قوللانمشلردر. خاقانلر اراسنده فارسی شعر سوبیله نلر اولمشدر. مملکتده تورک عناصری عصیان ایتدیکنده، بوکی خانلر بعضاً ما وراءالنهرک ایرانى تاجیک عنصرینه استناد ایدر اولدیلر، نهایت سلاله اونبرنجی عصر ده موغولستاندن مهاجرتلری دوام ایدن کوچبه قوملرک قاراخیطای، قارلوق وسائره نك ایقاع ایتدیلری قارغاشاقلر و تجارتک سقوطی نتیجه سنده ضعیفه دی. مملکت برطرفدن ایران عناصرینه ده یاقین اولان خوارزم تورک امراسی الینه دیگر طرفدن ده کوچبه لیلره ده یاقین اولان موغوللردن «قاراخیطای» و تورکلردن «نایمان» (تورکچه اسملری «سکیز») خانلری الینه کچه رک ایکی نفوذ منطقه سنه انقسام ایتدی. اون اوچنجی عصرک باشنده تورک و توران اقوامنک شرقدن غربه مهاجرتلری تکرار شدت کسب ایتدی. کرک بوسلاله، کرک خوارزم مشاهلر سلاله سی (که ینه شرقدن تضییقلر نتیجه سنده ایرتیش حوضه لرینی ترک ایده رک خوارزمه استیلا ایدن «یه ماک»، قیچاق قبائلنه استناد ایده رک قوتله نمشلردی) ونهایت قاراخیطایلرینه مرکزی آسیاده کمی تجاری و اقتصادی بحرانلر نتیجه سنده ایش باشینه کچه ن هیفکه بیز همراه ک تحت اداره سنده دوام ایدن یکی مهاجرت دالغالریله ییقلدیلر

موغول دوری
مدھش برطوفان وسیل شکنی آلان بوحر کته دھاز یاده خالص

کوجه حیاتی یاشایان قبائل اشتراك ایتمشدی . اور تاتیانشانده « ایله » ، « ایسیق کول » ، « چو » ، « طالاس » حوضه لرنده اوسون ، کوك تورك ، تورکیش وقاراخانلیلر دورنده تشکیل ایدن . تورك شهرلری ایله ریبه بحث ایدیله جك بعضی اقتصادی حادثه لر دولایسیله موغول اداره سی زمانده خراب اولدی ؛ چنکیز اوغللری اورلرینی مرعازه چهویردیلر بوراده کئی مدنی اهالی (ارغو ، چیکیل ، توخسی و باشقه قوملره مختلف شهرلرک اهالیسی) بالخاصه اون دردنجی عصرک ایلك نصفنده ماوراء النهر طرفلرینه کچدیلر . اولجه تاجیکلره مسکون اولان ماوراء النهرک برچوق مهم شهرلرینک اهالیسی چنکیز قوتوحانی اثنا سنده شرقی تورکستانه ، چاغانایلیلره ایلیخانلرک محاربه لری اثناسنده خراسانه سوق اولونمشلردی . بونلرک برلرینی تورکلر اشغال ایتدیلر . بو ائزاده ماوراء النهرده ده رسمی لسان تورکجه ایدی . او یغوز و عرب یازیلری قوللانیلیور ایدی . فقط ماوراء النهر - کاشغرله « یدی صو و شرقی تیانشان » اراسنده مدنی مجادله لر یک قوتلی بر صورتده دوام ایتدی .

تورکستانده مدنیتلر ۱۳ - ۱۴ نجی عصرده بو مجادله بر طرفدن کاشغر و ماوراء النهر مجادله سی و تیمور بک
ده ایران عناصریله متفق اولان مدنی مسلمان تورکلر و اولرله استناد ایدن « بیک » لر (امرا) و بعضی خانلر و دیگر طرفدن یدی صو و او یغورستانده کئی مجوسی ، بودیست و خرستیان او یغورلره و یدی صو مدنی غیر مسلم تورکلرینه استناد ایدن کوجه لر و چنکیز اولادینک اکثریتی اراسنده پک شدتله دوام ایتدی . یعنی ۱) اسلاملر و اسلامیتله مسلمان مدنی تورکلر ۲) بوددیزم و شامانیزمه استناد ایدن کوجه تورک - موغول عنعناتی شدتله چار پیشیوردی . چغتای خانلری مرکز لرینی بعضاً طاشکند ، بخارا و قه رشلی حدودنده ، بعضاً ده « ایله » نهری حوضه سنده « آملیق » یا خوددها شرقده « بش بالیق » ده بولوندیریورلردی . تورکستان بویله ایکی قوتک ایکی مدنیت جریانک آراسنده صالانندی . ۱۳۳۴ - ۱۳۳۸ سنه لری اراسنده المالیق جوارنده یاشایان چغتای خانلری « بوزان » ، « جنکشی » کندیلری بودیست و اوغوللری خرستیان اولوب اسلام دشمنی ایدیلر . اسپانیالی بورغوندیالی و اسکندریه لی خرستیان « بسیونه لرلی حمایه ایدیورلردی . المالیقده خرستیان بمقویسلنجی تأسیس ایدیله شدی ، فقط مسلمانلره استناد ایدرک حکومتی آله کچیره ن « علی سلطان » ۱۳۳۹ سنه سنده

پوتون خريستان باياسلرينى كسدى (يدى صوده بولونان سربانى بازىلى نورك خريستان مزار طاشلر بىك شمىدى په قادار بولونان اك صوك تاريخلىسى ايسىق كورك جنوب شرقى ساحلنده بولونان ۱۳۳۰ تاريخلى كتايه در. بوندىن سوكر اچقتا بيلردىن شيخ ودروش د خليل سلطان ، ياخود د خليل آتا ، (كه خواجه بهاء الدين بونك مريدى ايدى) توركستانك جنوبنده و د توغلو ق تيبور خان ، (۱۳۴۸ - ۱۳۶۲) شالنده غير مسلم عصرى تماماً استىصال ايتدلىز . بونكه ما وراء النهرده چىنگيز يلر حاكمتىك اسلاميتك و اعلام مدينتىك توركستانك شمالى قسىلرينه ده انتشاريله تيجه لندىكى كورن بورز . فقط مسئله بونكه جل ايدلىدى . مديتيلر و طرز حيات مجادله سى آرتق هر طرف ايچون عمومى دين شكلى آلان اسلاميتك مذهب و طر بقتلرى شعاري آلتنده دوام ايتدى

موغوللر ك مسلمان اولمىسته رغبا دولت اداره سى اصوللرى تماماً محوسى موغول اتورك عنعناتى يولنده دوام ايتدى . موغوللر ك شايان تقدير خدمتى ده توركستانده قاراخانىلر و خوارزمشاهلر زماننده دولت اداره سى ايشلرينه قارشى باشلان دىنى شريعتى دنيا ايشلردن اوزا قلاشدير مالى در . مسلمان خانلر مملكتى غير مسلم دولت صولتيله اداره ايتدور لردى ، فقط غير مسلم شامانى و بودىست عناصرك رسماً مغوليتى آتقى بولنره و قدىم عنعنه لره استناد ايدى رك ياشايه يتله چك اولان د خان ، لك (يعنى چىنگيز احفادىنىك) اعتبار و نفوذىنى آزلتىدى . عيى زمانده شمالى توركستانك تورك اوليارلى رهبرلىكىله انكشاف ايدى سادى «تورك اسلاميتى» (خليل سلطان ، خليل آتا) و اول امرده تورك مشايخى بولنى تعقيب ايدى د خواجه نقشبنده بهاء الدين ، ايله اولكه تك بالخاصه تاجىكلر له مسكون اولان جنوبى قسىمنده كى على ايران اسلام مشايخى ، تاجىك روحانى آريستوقراسيى (خليل سلطان طرفدن اولد بىرلىن نومد سىلارى) و اولتورك اسلاميتى ، آواننده مجادله باشلادى . بو مجادله سياست سناحه سندن چيقار ق جنوبى توركستانده كى موغول امراسى تاجىك روحانى آريستوقراسيى بىله شىدى (امير قازغان) . عيى زمانده خراسان وما وراء النهر ده كى شهرلى تاجىك اهالىسى آزاننده ، حاكم موغول سلاله سته و عسكرى آريستوقراسيىته قارشى نام معنا سيله صنف مجادله سى باشلادى (سردار لر) . اوبله كه وضعيت عموميه بوكى قارشىق دىنى ، مدنى و صنفى مجادله لردى استفاده ايشىنى بيله ن بريسى ايچون

غایت مساعد شرائط عرض ایدیلوردی . دها زیاده مسلمان تریه سی آلازق مسلمان
تاجیک عنصریله تورکلری تألیف ایده ییله جک و عیبی زماننده خاقانلق عنعنه لرندن
زیاده محل خلق منافعنه استناد ایده ییله جک و موغول بکی ، جنوبک قوتیله شمالی آلدن
ایده ییلوردی ؛ بوندن صوکر موغول - تورک عسکری و سلاله عنعناتیلده تاسیس
مناسبات ایدرسنه شمالک (کوجهلرک) قوتیله جنوبک تأییرندن ده قور تولوز و کنیش
فروحات یاپایلیردی ؛ ایشته بؤوضعتیده بارلاس قبیله سندن « تیمور بک » (امیر تیمور ،
آقصاق تیمور ، تیمور لیک) وضعیته حاکم اولدی ؛

تیمور بک مدنی ایدیلدی
تیمور بک ، تورک - موغول دولت عنعناتنه تمامیه صادق
قالدی و بونون عمر نچه یالکز و بک ، باخورد و آتالیق ، قالب اوزمان خان تسلندن
اولمایانلره ادعاسی قابل اولمایان و خانلق ، داعر الیه قطعاً اوغراشادی و کنددی
زنده دائمی د خان ، بولوندردی . فقط کندی اداره سنه تابع اولمایان هیچ بره خالقی ،
طانومادی ؛ کرک بدی صووشرقی تورکستان (موغولستان - چنه) و کرک جوجی
اولوسی (دشت قیچاق = طوغاق) خالقرینه فارشی اولوم محاربه سی آچدی ؛ اولرک
استناد ایده ییله جکی شهرلی ییقدی ، قبیله لری قیردی . تورکلرک آنجق کندی عنعنه
لری سی اسلام عنعناتنه اویدیرا ییلد کلری ، کوجیه حیاتی بر ا قارق مدنی و محصولدار
اولکه لره برله شد کلری و تاجیک - اسلام مدنیتیلله تورک عنعناتی ماهرانه جمع
ایده ییلد کلری زمان تورکستانده صاعلام بر حکومت قورایله جک کنی غایت واضح بر
صورتده آکلایان و اولی اساس دستور ایدیلن « امیر تیمور » باخورد تیمور بک ،
ما و راه النهرده ، متعدد یزلده آرقلر (جندوللر) قاردردی ، اوزالره بلکه
یوزیکلرجه تورکی هر طرفین (حتی دشت قیچاقدن و آناطولون) زورله کتیره رک
یزله شدیردی ، اولری زراعتی ایشهایه اجبار ایتدی . بو ذاتک سمرقندک جنوب
و شمالده و خیر آباد ، اسمیله وجوده کتیردیکی بویوک آرق سنیتسه بلرنده . بوکون
وتویه تارتار) متعدد کوی و قصبه لر وجوده کتیر لمش ، اسلام عالمک بویوک
شهر لری تک (بغداد ، مصر ، شیراز کئی) اسملری غاشیان بوقصبه لره تاجیک دکل
تورک عنصر لری برله شدیر یلمشدی . تیمور تورک حرث و صنعتی حمایه ایتدی
کندیسی فارسی کوزل قونوشدیغی حالده عربجه اوقومه و یازمه یلمه ز ، انجق اوغور
حرف لریله تورکجه اوقوردی . غرب مملکتلری جوغرافیاسنه عائد دمشق ده کندی

طلبيله يازيلان عربچه بر معروضه ني كنديسي بالذات استفاده ايتمك ايچون في الحال « موغولچه » (يعني اويغور حرفلريله توركچه) يه چه ويرتمشدى . توركلره واردو سنه اولان بوتون امرلى اويغور حرفلريله توركچه يازيلردى . وقايى ، سفرلى اويغور باخشيلري طرفندن تثيت ايديلير وضوكرا منلار طرفندن فارسجه يه قبل ايديلردى : بونك اك ياقين اميرلى ، اوغوللى وطورونلى آراسنده توركچه و فارسجه شعر لريازان اديب ، شاعر و علملرى چوق اولدى . « چغتاي اديباتى » ناميله معروف اولان اديبات ده عموماً تيمورك استناد ايتديكى تورك قبيله لرنيك اسم عوممىسى اولان « چغتاي » ه منسودر . بوكون توركستانده كى تورك صنعت اثرلرنيك اك محتشم واك كوز لرلى تيه ور و چوقولرى دورينه عائد در . چينگيز اسكى تورك دولت عنونه لرني ديرلتمشدى ، تيمور بو دولت عنعناتنى زمانك عصرى اسلام مدنيتيله آشيلاراق بر تورك مدنيتى و جرده كتير مكه چاليشدى ، توركلرى مدنى حياته آلدردى . توركستانك زمانمه قداركى بوتون شاعرلى آنچق تيمور و تيموريلر دورنيك شاعرلرني تقليد ايتمشلر و توركستانده كى اك مهم مباني مدنيتى اھالى تيموره نسبت ايدر اولمشدر .

اوزيكر . وقايىك عظمتى دشت قچاقده باشايان عنعنه پرست جنكيزلدى كنديسنه جلب ايتدى . بونلره تابع قبيله لري اوواش ياواش تيمور و اوغوللرى . خدمته كيريبور و ماوراء النهره ، زرافشان و آموردريا قبيلرند ، فرغانه ده وسير دريا حوضه منده يرله شيورلردى . تيمور اوغوللرنيك طوتديغى مدنيه شديرمك ايشى خانلر ايچون ده ايده آل اولدى . نهايت سپردريا قبيلر نده وقازاق صحرا لرنده فرصت بلكه ين اوز بلك سلطانلى مساعد شرائط وزمانتى بولوب اون آلتنجى عصر ك باشنده (۱۵۰۰ سنه سى) زرافشان حوضه لرني آله كجر ديلر . بوتون صحرا قبائلى ماوراء النهره ، قديم باقتربايه ، طوخارستانه ، خوارزمه دولدى . توركلر ك ميلادى ۱۰۰۰ سنه لرنده ماوراء النهره بايلباسيله باشلايان بودور تيمور ليلرله برنجى اوز بلكر ك بو اوليكه لرى تماماً توركله شديرمه لرى و صحرا ده كى اك كثيف سياسى كوچه عنصرلى مدنى حياته باغلايارق اوزمانك مدنيتنه صورت قطعيه ده التحاق ايدن تمللى بر تورك - اسلام مدنيتى يار آتالريله تمام اولمشدى . اوز بلكر شايىاق

خاڭك ینه آسكى تورك فالحلى كې ايران ، زمين داور ، سيستان و هندستان طرفلرینه فتوحاتله يورومه سته . قطعيا راضى اولماديلر ؛ چونكه اون آلتنجى عصر ك باشنده توركستانك كوچه توركلى ده آرتيق مدنى حياته آاشمغه باشلا مشلردى . ذاتا قديم تاريخى اثرلر وداستانلرده (بلخى ، البيرونى ، محمود كاشغرى ، شاهنامه فردوسى) آسكى تورك حدودى اولهرق كوستريلن « مزدوران ، طاغلرېنك شمالى . تورك كلرله دولمش ، تاجيك شهرلرى يرينه تورك شهرلرى وجوده كلمشدى . تورك حكومتى غربى توركستانده ده « كوچه تورك ، لره دكل « شهرلى تورك ، لره استناد ايدييوردى .

توركستان تاريخنده اقتصادى عامللر

توركستان اقتصادياتنده توركستان تاريخنك دور لره انقسمى ، اولكه نك اساسى عامللر اقتصادى حياتنده كى انقلابلره توافق ايدهر . نهرلر اوزرنده انكشاف ايدن « زراعت ، مدنيتى ايله (آسيانك مختلف قسملرى آراسنده تجارت كروان يوللرینه امنيتى تأمين ايديلمك صورتيله) « تجارتك ، انكشافى بو اولكده مناوبه ايله اولمشدر . اولكهنك اك بويوك قسمنى تشكيل ايدن بوزقيرلر ، جوللر و طاغلر ده « كوچه اصولنده حيوان بسله مه ، البته بوتون دورلرده كندى يوليله دوام ايتمشدر . بو كوچه اصولنده حيوان بسله مه طرزى . كند يسنده وقت وقت كوريلن بجرانلريله بوزقيرلرده مختلف سياسى تشكيلاتلر ك وجوده كلسه سته ، بويوك دولتك تشكيلنه وياخود انقراضنه ، پارچالانماسنه سبب اولمشدر . بونك ايچون توركستان تاريخنده بو اوچ كولتورك (يعنى زراعت ، تجارت و كوچه اصولنده حيوان بسله مه) دن برسى ديكرلرېنك انكشافنه وياخود كسوفنه ناصل باعث اولديغى و مناوبه لرېنى اوكره نك توركستانك . اقتصادى ، سياسى و مدنى تاريخيله مشغول اولمق ديمكدر . مع الاسف بو اوچ كولتورك مناوبت دوره لرى عموماً توركستانك حيات اقتصاديه سى هيچ اوكره نيلمه مشدر . توركستان اقتصادى حياتنده كى اك مهم وقعه لر حننده بز آنجق استطرادى قيديره تصادف ايدييورز . اقتصادى حيات هانكى استقامتمده انكشاف ايدرسه ينده نيانك ديكر اولكه لر نده اولديغى كې توركستانده ذه اهالى آراسنده شو ويا بوسنك قوت آلمسهنه و بنا عليه صنف مجادله لرينه باعث اولمشدر . حنى ديكر نك كترده اولديغى

کئی بورادہ دہ دایما ایش باشندہ قالان اریستو قزاسی وزن کیتلرہ قارشئی فقرا صنفنک
عصیانلرینی و بعضاً ، مملکتک شو زیا بواولکے سنده اداره بی آله بچرد کلرینی ده
کورویورزه بونلر حقنہ انجق استطرادی قیدلردن باشقه بر معلوماته مالک دکلز مختلف
دوزلره عائد وثیقه لوده فیاتلرک تجولنه عائد تضادف اولونان معلومات وسکلرک تجلیلی
وقفه کتابلرنده کی قیدلر وقف وثیقه لری بزم ایچون البتہ مهم مأخذلر تشکیل ایذر .
تورکستان تاریخنده مهم اولان داها دیگر بر عامل اولمشدرله اوده نهرلرک مجرالرینی
دکیشدیر مسیدر . بو عامللر تورکستانده ، زراعتی اسقا کولتورینه تابع اولان بوتون
دیگر اولکلره نسبتدها فضله حاکم اولمشدر . آمودریا ایله سیردریا مجرالرینک تاریخده
تثبیت اولونان دکیشمه لرینک مملکتک اقتصادی حیاتنده کی رولی اوقادار اهمیتلی اولمشدرکه
دیگر بوتون عامللری کولکده بیراقیر . بو مجرد کیشمه لری بالخاصه بویوک سیاسی
انقلابلر زمانته تضادف ایتدیکی ویاخود اولنری میدانه چیقاردیغی زمان دها بویوک
براهمیت آلمشدر . تورکستانده تجارتک وشهر حیاتنک انکشافنه ویا تندنسینه ایسه اقضای
شرقله غرب اراسنده کی تجارتک قارادن جنوب دکزلرینه ویاخود دکزلردن قارایه
بالتاوبه کچمه سی عامل اولمشدر . حتی شرقی موغول دولتنک مرکزی پکینه نقل ایدیلرک
ایران موغوللریله هندستان اوزرندن دکیز تجارت یولنک تأسس ایتمه سی ده اشاغیده
کوروله جکی وچهلہ تورکستان تجارتته موثر اولمشدر . تورکستانک اوه وصحرالی
آراسنده کی چاریشمه لر وجوت ، ویا نهرلرک مجرالرنده کی تحوللردن تولدایدن فوق
العاده وقوعات قوم شو اولکلره ایران وچینه ، حتی بعضا اوزوپایه ده تأثیر ایتمشدر
ایسکی تجارت یوللری
تورکستانده کولک تورکک وصوکر اعراب حاکمیتلری تقرر ایدنه
قادر غربله شرق آراسنده کی ایک تجارت یولی نیشابور ، هرات ، بلخ ، کبک (قارا تکین)
پاهر ، آلائی ، کاشغر ، ختن ، شانجو اوزرندن کچمشدر . بوتکله برابر هولر ،
کولک تورکلر و موغوللر زماننده فرییدن ، ایدیل ویا ییق نهراری قیللردن چوزغاریا یه
واورادن چینه بریوزقیر — چول تجارت یولی موجود ایدی ۶ نجی عصر میلادینک
صوک نصفنده جنوبی تورکستانک کولک تورک دولته ، ۸ نجی عصر ده ایسه عرب -
اسلام مملکتته داخل اولسی نتیجه سنده مرو ، بخارا ، سمرقند ، خوقند ، اوش ، کاشغر (ان
خر داذبه ده « یرت تغرغر » یعنی «دوقوز اوغوز اورداسی ») خوچو ، هامی (یاخود

یارکند، ختن) شانجو، سوچواو، قانچواو تجارت یوللری انکشاف ایتمشدر. ۱۲نجی عصرده شمالی چین «کیدان» (زلیسائو = قاراخیطای) سلاله سینکیدی صویه کله رک یرله شجه سی، خوارزنده اورکنچ شهری مرکز اوقاق اوزره خوارزمشاه دولتک تأسسی ونهایت بوتون بونلرک بر موغول دولتی تحت اداره سنده یرله شدیر یلمه سی و موغول دولتی مرکزینک ده قاراقرورومده یولونماسی اولسکی تجارت یولنه موازی اولارق یکی وداهاقوتلی بر یولک تأسسنه سبب اولمشدر. یویول ایراندن خوارزمه واورادن سیردریا نهری اوزرنده کی «اوترايه» صوگرا، «ایله» حوضه سنده کی «آمالیق» شهرینه، اورادن شرقی تیانشانده کی «بش بالیق» واورادن ده قامول، سوچواو، قانچواو یولیه چینه ویاخورد دوغروندن دوغرویه شمال شرقی استقامتنده قاراقرورومه کبیدیوردی. یویول اوزرنده کی تجارتک انکشافنه آمودریا وسیردریا نهرلرینک هجرالرنده او وقت حاصل اولان انقلاب سببیت ویرمشدر.

امودریا مجراسنک، امودریانک، تورکستانی عربلر فتح ایتدیکی زمانده ده شیمدیکی دکشمه سی

«اوزبوی» یاناغی اوزرنندن آقش اولدیغی اکلاشلیبور فقط اوزبویک، جریانی عرب جوغرافیا جیلرینک دیدکلوی کی خزر دکیزینه غالباً آنجیق بعض وقت واصل اولایلمش، چوق زمان بوجریان اسکی سلاله یری اولان بوکونکی «قورتیش» نام محلك برآزغرینده اولدیغی اکلاشیلان «قلعه الصین» (موغول دورنده «رباط تمجاج» ده کسيلمشدر، الیرونی نك بیاتسه کوزه شیدیدیکی «اوزبوی» اوزمان «مزدست»، «صاری قامش» حفره سی ایسه «خیز تنغیزی» (یعنی «قیز دکیزی») تسمیه اولومش و مزدستک اوزرنده «آس» ویاخود «الان» تسمیه اولونان اریانی و بچناک (= په چه نه ک) تسمیه اولونان تورک قومی یاشامشدر. مملکتی عربلر آلدیغی زمانلرده امودریا بومجراسنی دکیشدر مش واولجه ده برقولی ایله اقمده اولدیغی «ارال» کولنه بوتون صوینی بوشالتمغه باشلامشدر، اوزبویه آرتیق صوکلپه یوب بورالری قورودقدن صوگرا اهالیتی اولان آس و بچنا کلر، مسعودینک بیاتنه کوره، صر آریارق یکدیگری متعاقب ایدیل منصلبرینه، خزر مملکتته کیتمشلردر، موغوللر خوارزطک پایتخی اولان «اوزکنچ» ی فتح ایدنجه ۲۲۹ سنه سنده امودریا مجراسنی تکرار دکیشدیردی. اوزبوی اوز نندن اقسدی. بو یاتاق تماما جانلانندی.

خزردکیزی ساحلرندن، آذربایجانک کور نهرندن، دشت قیچاغک ایدیل نهرندن، کان قایقلمر ماللرینی دوغروندن دوغرویه اُسکی «قلعةالصین» ک یاننده کی «گور له ری» شلاله سنه قادار کیتیور واورادن دیگر قایقلمر آقطار یلان ماللر دوغرو خوارزم پایتختنه کیدیوردی. ینه بوزمانده سیردریا نهری (وبلکه بودها طوغروسی قونهرک قدم مہمی) ده شیمدیکی «آق مسجد» (قیزیل اوردان) نک بر آزیو-باریسنده باشلایان و بوکون تمامله قوروبولونان «یکی دریا» مجراسندن آقوب ارال کولنی صاغ طرفده بیراقارق اهوردریا به کلیور وصولری اوزبوی اوزرندن خزر دکیزی نه قادار کچیوردی. بو اراده خوارزم پای تختی اولان «اورکنج» له سیردریا ساحلنده کی اوترار دوغروندن دوغرویه صویولیله برله شمش اولویور-دی. بو وضعیت ۱۵۷۰ سنه سی — سدودنده اهوردریا مجراسنک شمیدیکی شکلنی آلمه سنه قادار دوام ایتدی. مذکور سنه ارده اهوردریا مجرا دکشدکدن صوکره اوزبوی اوزرنده کی تجارت بولی قورومش اولدی. اورکنج و اوترار اوزرندن اوزبوی و یکی دریا تجارت بولی موجود اولدیغی زمان تالاس، چو وایله نهرلری اوزرنده شهر جیاتی فوق العاده بر صورتده انکشاف ایتمشدی. ۷-۹ نجی عصر میلادیلرده چین نهرلری ۱۰ نجی عصر میلادیده عرب جوغرافیاچیلری تالاس و چو حوضه لرنده ب چوق شهر و قصبه لک اسملرینی ذکر ایدیورلر. موغول حاکیمتک بدایتنده و چاغاتای خان و اوغوللری زماننده بو شهر لار داها چوق بویودی. جمال القرشی نام عالم بوشهر لرده یاشایان بر چوق عالم لک اسملری فهرستی یازیور. فقط بوذاتک کندینی بوراده کی شهر حیاتک آرتیق انحطاط دورینه کیردیکنه شاهد اولویور.

موغول دورنده ایرانله هند «چو» وایله «حوضه لرینک کچیردیکی بو انحطاط آراسنده مجری بول وهرات» دوری ۱۹ نجی عصرک ایلاک نصفده خوقند خانلری زمانته قاداردوام ایتدی. بوراده شهر حیاتک سقوطی باشلانغیجی پکینله هندستان آراسنده ۱۳ نجی عصر نهایتنده تأسس ایدن بحری تجارت بولنک انکشافیه علاقه دارا اولاجغنی ظن ایدیوروز. «قویلا قان» ک عموم موغول قاغانلغک مرکزینی پکینه نقل ایدوب ۱۲۷۹. ده سوغ شلاله سی لنده اولان بوتون جنوبی چینک، ۱۲۸۲ ده هند چینی ویرمانیا (او وقت «میام») نک

و نهایت ۱۲۸۶ ده «سوند» اطه لرینک شرقی موغول دولتنه الحاقی هندستانه مجاور ایلیخانلیلر دولتی ایله شرقی موغول دولتی اراسنده بحری مناسبات تأسسنه سبب اولدی. خراسانده بولونان ایلیخانلی آرغون خان واسلامی قبول ایتمه دن اول غازان خان، بلوچستان و سیدستان طریقله چیندن اقصای شرقی محصولاتی، اوستالری حتی بودا دینی آثارینی و راهلرینی لیتیرتیورلردی . ۱۴ نجی عصرک ایکنجی ربعنده عرب سیاحی ابن بطوطه ده آلتون اوردودن اورکنج طریقله هندستانه و اورادن چینه کیتمشدی او وقت آلتون اوردو ایله هندستان اراسنده قوتلی بر تجارت یولی تأسس ایلمشدی . ۱۶ نجی عصر باشلرینه قادار بویول اهمیتینی محافظه ایتدی . هراتله ایدیل حوضه - سنده کی قازان خانلی اراسنده کی مدنی مناسباته عائد معلوماتی بز هندستانده بابر میرزانک و قندهار طرفلرنده ایشان فخری سلطان محمدک اثرلرندن اوگریورز ۱۶ نجی عصرده هند موغول امپراطور لخیله روس چارلری اراسنده مدنی مناسبت تأسیسی تجربه لری ده آلتون اوردو ایله هندستان لیانلری اراسنده اسکیدن تأسس ایدن مناسباتک دوامنی تشکیل ایسه کرکدر

۱۴ نجی عصرک باشلرنده تماماً تقرر ایتمش اولان بوالتون اوردو - هند و ایلیخانلیلر دولتیله اقصای شرقی قویلا قا آن مملکتی اراسنده کی مناسبت نتیجه سنده موغول دولتنک بدایتنده تماماً تخریب ایدیلمش اولان « هرات ، کی بر شهری بوتون اورتا آسیانک اقتصادی و مدنی مرکزی شکلنه صوقدی . ۱۵ نجی عصرک نهایتلرینه دوغرو بوشهرک نفوسی ، اوزمانک وسائط نقلیه سنه نظرا هیچ قابل کورولمیه چک بر صورتده ، بویومشدی (خوانده میرک البته مبالغه لی حسابنه کوزه هراتک نفوسی ایکی ملیون قاداردی) . اورکنج شهری ده ابن بطوطه کچدیکی زمان بوسیاحک تعبیریه « تورک شهر لرینک اک بویوکی » ایدی . حالبوکه اوزمان اورکنجک شرقنده سمرقندله « خان بالیق » (یعنی پلین) اراسنده کی تجارت یولنده ایشله یه ن ماورا النهر تاجرلرندن بریسینک مصره کله رک مشهور جوغرافیا اثرینک مؤلفی شهاب الدین ابن فضل الله العمری یه و یردیکی معلوماتدن بویولک شمالی تورکستاندن کچن قسمنک شویاقین زمانده تماماً ترک ایدلمش اولدیغنی اوگریه نیورز . بومعلوماتده « چو ، نهری حوضه سنده کی شهرلر حقهنده دنیابورک : « بورالده شیهدی انجق انی کوتو محافظه

و تورکستانک شوکتی هراتک شیعی صفویلر طرفندن اشغالنه قادر کچن دوره قادار دوام ایدر . عمرینی تاشکنند و سمرقند اوزبک سلطانیلری نزدنده کچیره ن بودات کوچو کلکنده هراتده حسین باقارا، جامی و علیشیر نوایی دائره لرینی کورمش و او کوزل اینچه مدنی محیطک نصل داغیلدیغنی بالذات مشاهده ایتمشدر . واصفی حقیقی درلوم نقطه سنک تاریخی بیه تعیین ایتمک ایسته یور . اوزمان صفویلرک خراسان و ایسی لاله شاملویکی شرائطله او یوشاه یان اشخاصدن بشیوز قادارینه ۱۵۱۲ سنه سی ایلک بهارنده هراتی ترک ایتمکه مساعده ایتمشدی . باقارا زمانک کزیده ذواتی ۱۲ نیشانده کروانلره بینهرک آمودریا ساحلنه یاقین « آقچه » طرفلرینه کلدیلر . بوهجرت قافله سنده مشهور مؤرخ خوانده میرله برابر چوق شاعرلر ، ادیبلر ، موسیقیشناسلر و قهبادن مولانا شمس الدین قهستانی و سائره بولونیوردی . مذکوریردن بونلرک برقسیمی نابل طرفنه بابریرله و دیگر قسیمی ، مؤلفده داخل اولدیغنی حالده ، « قه رشی » طرفیله سمرقنده اوزبکره کیتدیلر . و اوکوندن سوکرا هرات مدنیتک بوکزیده قوتلری بربرینی کورمه دیلر . بو بوعران البته ده اول باشلامشدی ؛ ده احسین باقارانک آخر عمرنده خراسانده کی مالی بجرانه قارشى جدی تدبیرلر آلدیغنی حالده هیچ موفق اولد .

مادیغنی معاصرلری سویله یورلر

نهایت ۱۹ نجی عصرده تورکستان استقلالنک غایب اولمسلیله نهایتله ن بوتردینک اسبابی ، هیچ شبهه یوق اوزمانه قادار « اقالیم سبعة » ده حاکم اولان و شرقدن غربه تورکستان اوزرندن کچن « قاراتجارت یوللری » کندی ، و قعلرینی هندستان و چین حدودندن آچیلان جنوبی آسیا - آفریقا - آوروپا دکز یولینه وسیپیریا - « آرخانگیلسک » (آرقانزه ل) طرفندن آچیلان شمالی آق دکز تجارت یولیه ، آمرینا قطعده سنک آوروپالیلر طرفندن کشفندن سوکرا انکشاف ایدن بر محیط دکز تجارت یولرینه ترک ایتمه لرندن عبارتدر

۱۶ نجی عصرده تورکستان اقتصادیاتنک دوچار اولدیغنی بوفلاکت ، پورتکیز ، سوکرا هولاندا و انکلز لرک مسلح قوتلره استناد ایدن تجارت قومپانیالرنک جنو- بدن ، هندستان طرفندن وعینی صورتله شمالدن ، « آرخانگیلسک » - سیپیر یادن ظهورینک نتیجه سیدر . شمالی آوروپا ده مسلح دکز تجارت صنفی (Hansa وما اشبه) ده ۱۴ نجی عصرده کسب قوت ایتمش و حتی بحر سفید ملتلیله

قولا بجه رقابت ایدہ بیلہ جک برحاله کلمشدی. عربلر وعموماً ساحللری بک مسکون اولمان آسیا قطعہ سنک مسلمان ملتلی دکر جیلکه یا بانجی ایدیلر . تورکلرایسه بونی شوالیه جیلکه مخالف بیلور لردی . موغوللردورنده هنس ایلہ چین آراسنده دکر مناسبتی کسب حیات ایتمشدیسہ ده بوکا موغوللرک بالذات اشتراک ایتدیکلرینه عائد معلومات یوقدر . یالکز ایخانیلردن آرغون خانک برابرانی هیئتشناس واسطه سیله بحر سفید ساحللرینک پلانلرینی آلدیر دیغی معلومدر . تورکلر اونبرنجی عصر ده باشلا یوب بحر خزرک بوتون ساحللرینه حاکم اولدقلری حالده بوراده بک فعال رول اوینایان تجارت قایقجیلغیه برابر برتورک دکر جیلکی تأسس ایدہ مه مشدر . موغول دورنده « آلتون اوردا » یه کن مصر سفیر لرینک معلوما تنه نظراً ایدیل نهرنده قایقجیلق ایدنلرهب ره سسلر ایدی ؛ قره دکر و « لیوانت » (شرق) تجارتنه یرلی مسلمان تاجر لرده اشتراک ایتمشلرسه ده اک مهم رولی جنویز لیلرله وندیکلر اوینامشلردر . مسلمان ملنار بره ر دکرک اوتہ طرفنده کی اولکه لره یا پدقلری سفرلرده اکثریا اجنبی قایقلر ندن استفاده ایتمشلردر . عربلرک ۷۱۱ سنه سی اسپانیا (اندلس) سفری ده اوجمله دندر . عربلر دکر ساحللرینه مالک اولدقلری حالده پایتختلرینی ساحلدن اوزاق یرلرده تأسیس ایتدیلر . هندستان ، سلاملرک آله کچمکه برابر دجله وفرات نهریله « سند » نهری آراسنده دکر طریقیه منتظم تجارت فیولری ایشله دیکنه دائر معلومات یوقدر ، حالبوکه حرب ایشلرنده (مثلاً ۷۲۰ سنه میلادیده « آل مهلب » ک کرمان و بلوچستانه فرارنده) بویول استفاد ایدیلوردی . مع هذا عربلرک ، بالاخره عمان وشاب دکر لرنده کیجیلکه باشلادقلری وبو خصوصده برنوع ترقی علامتی کوستردکلری معلوم ایسه ده بو تشکیلات آوروپا لیلرک صاغلام دکر چیلکنه مقاومت ایدہ بیلہ چک ماهیتده دکلدی .

امید بورونندن هندستانه یول آچان پورتکیز لر جنوبی هند « ویس قرالغی » فی ده تأسیس ایتدیلر وبرنجی ویس قرال « آلمیدا » ۱۵۰۹ ده عرب کیجیلر یله حرب ایدہ رک اخیراً ایران اقتصادی حیاتنده مهم رول اوینایان « هر مز » ی آله کچیر- دی . بونلر برعصر قادر زمان کندی باشلرینه قالدیلرسه ده کیتدیجه قوت کسب ایتدیلر ۱۶۰۲ ده هولاند الیلرک « شرقی هند قومپانیاسی » و ۱۶۱۲ ده ده

« انکلیز - ہند کومپانیسی » تشکیل آئی . پور تکیز لر ۱۶۱۳ سنہ سنہ قادر
« غوا » ایلہ « ہر مز » ک ہر ایکیسنہ حاکم آیدیلر . بوسورتلہ ہندستان و ایران
تجارت بحریہ سی آوروپا لیلرہ منحصر قالدی . ہندستان تجارتی پور تکیز لیلرک
انحصاری آلتندہ ایکن انکلیز لرلہ هولاندا لیلر ہندستانہ شمالدن یول بولمق تشبثندہ
بولونیلر . ۱۵۵۳ سنہ سنہ « انکلیز تجارت قومپانیسی » نہ منسوب ہیئت یعنی سیبیریا
نہرلری اوزرندن چینہ یول آرایان «چہ نسلہر» ہیٹی ایلہ ۱۵۸۸ سنہ سنہ بحر منجمد
شمالدن بحر خزر - بخارا واسطہ سیلہ ہندستانہ یول آرایان انکلیز « جانکہ نسون »
عینی مقصدلہ شمالی واورتا آسیاہہ سفر لراجر ایتدیلو بونلردن انکلیز « و بلیام مہریک »
سیبیریانک الک اوزاق کوشہ لرینہ قادر لچوب ، « اوبی » حوضہ سی واسطہ سیلہ چینہ
انکلیز تجارتی کوندر مکہ موفق اولدی . انکلیز سرمایہ دارلری شمالدہ دہا زیادہ روس
تجارتی قوللانمائی فائدہ لی بولو یورلردی . انکلیز تجارتی توسطی ایدن روس
« استروغانف » تجارتی سی دہا ۱۵۱۷ سنہ سنہ سیبیریا و شمال اقوامندن طوبلاد -
قرلی خام اشیائی « آراخانگیلسک » واسطہ سیلہ انکلیز لہ ویریوردی . اخیراً بوتون
غربی سیبیریائی آلدہ ایدن بوعائلہ بالفعل موسقوان زیادہ لوندہ رہہ تابع ایدی ؛ بونلرک
خارجی تجارت ایچون موسقوان آلدق لری ایلک امتیاز نامہ لر روس چاری دوردنچی
ایوان طرفندن ۱۵۵۲ ، ۱۵۵۵ ، ۱۵۶۰ سنہ لری انکلیز لرلہ تجارت حقوقی تصدیق
ایدہ رک ویریلن فرمانلردر . بوفرمانلرہ کورہ بو اورال - روس « تجارتی بادشاہی »
کندی باشنہ عسکر لر بولونڈیرا بیلیوردی . استروغانفلر ۱۵۱۷ دہا اووقت مستقل
اولان « قازان خانلغی » نک شمالندہ « قاما حوضہ سنہ شہر وقلعہ لر بنا ایتدیلر .
موسقوا روسلری دہا ۱۶ نجی عصرک ایلک نصفندہ ینہ آوروپا امتعہ سنک مانغیت
- نوغای ، استرخان ، قازان حدودندہ بالخاصہ انکلیز چوخاسی ، اسلحہ مستثنی اولمق
اوزرہ ، دیمیر معمولاتی صائمق یولندہ کی فعالیتتہ واسطہ جیلق ایشنی کورہ رک
اورالرنک بوتون خام اشیائی ، دریلرینی کندیسنہ جلب ایدہ رک ، اقتصاداً کندیسنہ تابع
ایتمکی بیلمشدی . نہایت مدہش ایوان اورالرنی سیاست دہ تابع ایدہ بیلدی . شمالدہ کی
استروغانفلرایسہ کندی تجارت کروانلرینی حمایہ ایچون اوکونہ قادر شرق آسیادہ
قوللانیمین باروتلی سلاحلرلہ تسلیح ایتدیکی « روس - قازاق » فرقہ لری قوتیلہ شمالک
اوافق بکلکلرینی و سیبیریا خانلغی مغلوب ایتدکن صوکر او رالرنہ تجارت مرکز لری

صفتیله ۱۵۵۶ ده « پهرم » و ۱۵۸۶ ده « طوبولسقی » شهرینی بنا ایتدیلر . روسیه طرفندن رسماً اشغالی ۱۵۵۲ سنه سی تام اولان قازانک یعنی اسکی بولغارک تجارلریله بوراده کی « تاجیک » تسمیه اولونان مرکزی آسیا تجرلری غالباً بو خانلغک رسماً مستقل اولدیغی دورنده بیله آوروپا امتعه سی نحت تأثیرینه دو شمشلردی . بوشهری وولایتنی اداره ایدن آلتون اوردا تاتار اریستوقراسی و عسکری قریمده کیلرله بر اولوب عینی قبله لره منسوب ایدیلر (شیرین ، بارین ، آرغین ، قپچاق ، ماموق خاندن صوکر ا بارین یرینه مانغیت) بونلر شهرک مدافعه سنه بک جوق غیرت صرف ایتدیارسه ده اولکه نک یرلی تجار عنصری غالباً آرتیق آرخانگیل و نیزنی - نوغوردک اقتصادی نفوذنده ایدی بو تجارلرک روسلرله صیقی مناسبتارندن استفاده ایدهرک قازان خانلری موسقوا ایله اولان سیاسی ایشلرینی اکثریا بونلرک واسطه سیله کورو بورلردی خانلغک اشغالندن صوکره روسلر بورالرده کی تاتار عسکری زمره لرینی قتل عام ، اسلام و تورک آثار مدینه سی مخرب و یاغمه خصوصلرنده فضله غیرت کوستردیلر ، فقط یرلی قازانلیلرک تجارت ایشلری متضرر اولدی بلکه آزمدت صوکره ده اکنیش بر مقیاسده دوام ایتدی . شهرک اشغالندن آلتی سنه صوکر قاران تجارلرندن ورناشوف نام برینک موسقوا طرفندن چینه یا باچی اوله رق کوندیریلدیکنی ، بون صوکرده قازان تجارلرینی مانغیت و باشقورت ایللرنده و سیبیریا ده روس تجارنی واسطه جیلغنده روللرینک کیتدکجه اهمیت کسب ایتدیکنی کورو یوزز . ۱۷ نجی عصرک بدایتنه دوغری روس تجارلری سیبیریانک و شمالی تورکستانک هر برنه آل اوزا ایتدیلر . ۱۶۱۸ سنه سنده ایلاک روس سیبیریا طریقیه پکینه واصل اولدی . ۱۶۲۰ ده روسلر هندسه ی « حوضه سنده یرله شدیلر . توفنگله مسلح اولان بو تجارت آجانلری هیچ بربرده جدی بر مقابله کورمه دیلر . یالکوز ۱۶۱۲ ده روسلر کندیاری کبی مسلح اولان ایلاک آسیا قومنه ، غربی موغول (اویرات) لره تصادف ایتدیلر ، بونلر بوسلاحی آوروپالی و بالخاصه هولندالی دکر تاجر لردن صاتین آلمده اولان چین و هندستان تجارلرندن آلان « ماوراء النهر ، واسطه لریله آله ایتمش اولسه کر کدر ،

آوروپا بحری تجارت و امتعه سننک اورتا آسیا جنوب طرفنده کی رولی داها قوتلیدی . ۱۴۹۸ سنه سی بورتسکیزلرک « غانغ » دلناسنه کله لردن ، ۱۶۷۰ سنه سی انکلیز لرک « بو مبهی » و . ۱۷۰۰ ده « غانغ » دلناسنده و « کالکوته » ده یرله شوب

غربی و شرقی « فاکتوریا » اری تأسیس ایدہ رک ہندستانہ تماماً مالک و حاکم اولمغہ باشلامالینہ قادار کچن ایکی دصر ایچندہ بوامتہ استیلاسنک اورتا آسیانک ہم اقتصادی و ہم سیاسی - اجتماعی حیاتندہ تأثیری تام تقرر ایتمشدی

اوروبا تجارت بحر یہ سنک اورتا آسیا اقتصادی حیاتندہ تأثیری اوروبا لیلر نورالہ منسوجات . دہیراشیا واکثر قاجاقچیلق طرزیلہ سلاح ، توفنک صاتیورلر ، بونکله بوتون ثروتی کندی آلرینہ کچیر بیورلردی . ہر زده او طور ان بور تکیزلرک ایراتیلیرہ صاندفاری سلاح ، طوپ و توفنک آلبتہ کندی آلارندہ کی سلاحلردن آشاغی نوعدی بونکله برابر بوسلاحلرلہ مسلح اولال صفوی تورکمن اوردوسی ، اوق و یابیلہ مجہز اولان تورکستان - اوزبک اوردوسنہ چوق فائقدی بویلہ آتشی اسلحہ عینی زہاندہ « روم » یعنی آناطولو واسطہ سبیلہ « استای رومی » یعنی آناطولولو تورک طوپچیلر یلہ برک کدہ برانہ و ہندستانہ حتی تورکستانہ کچیسوردی ۱۵۲۸۰ ایلولدن خراساندہ . . . . . ۴ عسکری اولان « شہا طہماسب » . . . . . ۳ عسکری اولان عبید اللہ خانہ آنجق « روم دستوری طوپ رآلتی یسک توفنک » یاردیمیلہ غالب کلمشدی . بو واقعہ نی قید ایدن ہند سلطانی بابر میرزا صفویلرک غلبہ سنی طوپلرک اوقارہ و « یدہ جیلک » غلبہ سی صورتندہ تصویر ایتمشدی . فقط حقیقتندہ بو غلبہ صفوی اوردوسی اوروبا سلاحیلہ تجہیز ایدن پور تکیزلرک مظفرتی دیکدی ؛ چونکہ اوزبکلر دہ اوزمان تفنکسزدکلدیلر ، بو واقعہ دن دھا اول اوزبک خانی شایباق خانک سمرقند و صوکرہ خوارزمی محاصرہ سندہ تغنکچیلر برنجی صفدہ بولوندیغی مذکور خانک کندی زمانندہ یازیلان مینیا تورارہ ترسم ایدلمشدر . بولر بو تفنکری روسیہ و سیبیر یادن و یا خود قریم طریقیلہ تورکیہ دن کتیر تمش اولاجقلمر . عمومیتلہ صفویلر ، ہندستاندہ بابر و صوکرہ اوزبکلر ، یانلرندہ « طوپچی رومی » ، « اوستای رومی » لربولوندیریورلردی . فقط سلاحک چوغی عثمانلی لردن دگل بحر محیط ہندی طریقیلہ پورتیکیز و هولاندالیلر دن کلیوردی . صفوی و بابریلر اوروبالیلر ککندن بو آز دھافنا و دھا اسکی اولان توفنکری یوکسک فیتاتلرلہ ، اکثر یا قاجا قچیلر دن صاتین آلیورلر و کندی سلاحلرینک اک اسکی و فزالرینی دہ دھا باہالی یہ تورکستان اوزبکلرینہ صاتیورلردی . سیبیریانہ کان روسلردہ سلاح صاتمق شویلہ طورسون ، اطاعتلرینہ آلدقاری قبیلہ لردہ سلاح

اعمالاتی دور دور هق ایچون اسکی برلی دمیر جیلکری بیله منع ایدیورلردی ، مع ما فیه حریرص تجارلر حکومه تک منعه رغماً قاچاقچیانغه دوام ایدیورلردی ما وراء النهر خانلری اسلحه بی روسلردن زیاده هندستان و سیستان یولیه جنوبدن کتیرد کلرندن بو خصوصه ایران و هند مسلمان حکمدار لرینه نسبة آشاغی ایسه لرده کندیلرینک شمالنده اولان قازاق سلطانارینه فاتق ایدیار . ایران و هندستان یولیه توفنک ، طوب سلاح آله ایتمک ما وراء النهر اوزبکری ایچون ایران و هندلیره نسبة دها پاهالی یه چقور و مملکتک اقتصادی وضعیته او نسبتده فنا تأثیرلر اجرا ایدیوردی . بلخ اوزبک امراسنک بو خصوصه بابرلرله مکاتبه لری اولمشدی . اوزبکلر توفنک مقابلنده هندستان تجارلرینه آت و بره شلردر .

هندستانه کن آروبا منسوجاتی « قاش فرنگی » اورتا آسیاده ۱۶ نجی عصرک ایلك یار یسنده عمومک رغبتنی قازانمشدی . بابر میرزانک ۱۵۲۵ سنه سی هندستانده « پانییات » و « ماوار » مظفر یتلری دها زیاده « محمد رومی » ، « مصطفی رومی » کبی « استای رومی » لرك تحت اداره سنده تشکیل ایتدی یکی طویچی قوتنک نتیجه سی ایدی ، مذکور فتوحات اثناسنده بابر « بانی یات » و « دهلی » ده حد و حسابی اولمیان « دیاج افرنجی » و « اطلس خطایی » اغتنام ایتدی . اوزبک خانی عبید الله خان بو واقعه دن بر سنه مقدم (۱۵۲۴) خراسانده « مشهد » ی فتح ایتدی یکنده ینه پک چوق « اقبشه افرنجیه » اغتنام ایتمشدی ، تورکستانه هندستان طریقله کلن امتعه یه بلخ مرکز ایسه « مشهد » غالباسیستان طریقله کلن امتعه نك اسکله سی ایدی . بوتجارتده دمیر معمولاتی یالکزر اسلحه یه منحصر قالمیوردی . روسیه واسطه سیله اولان دمیر تجارتده عائد قیدلر واردر . « مانعیت — نوغای » میرزالری دمیر چیوی ، قازان آرابا تکرلکی دهیری کبی شیلری دها استرخان شهری تاتار خانلری آله ایکن بالذات موسقوا چارندن ایسته یورلردی . بلخ اوزمان تورکستانک جنوب قسمی ایچون کویا هندو افرنج امتعه سنک « تقسیم مرکزی » ارلشدی ، تورکستانک شمالی قسملری « تازاق صحراسی ایسه سیبیریاده تأسس ایدن روس تجارت مرکز لرینه « په رم » ، « تومهن » و « طوبولسق » لره مربوطدی . جنوب و شمالدن کلن بو آروبا امتعه سی هنوز تورکستانی اقتصاداً کندیسنه اسپرایده جک ، ایهتده د کلسه ده داخلی ، مالی و اقتصادی موازنه بی فلجه

او غراتا بیلیددی . چونکه بویوزن تورکستاندن اوزاق شرق و اوزاق غرب تجارتی تماماً منقطع اولمش ، تورکستان آنجق محلی احتیاجلر ایچون یرلی زراعت و اورداتی ایله کچنمک مجبوریتده قامشدی حالبوکه موغول و تیموریلر دورنده کی معائنطن و زنکین حیاتدن صوکره ماوراء النهر و خراسانک حالم اریستوقزاسیسی یالکز سلاح و مهمات عسکری ده قومشورینه فائق اولمق آرزوسيله دکل البسه و اواسابی خصوصنده ده سوس وزیتته درشکونلکه مبتلا اولمشلردی . جنکاور لك عنعناتی یاشیوردی ، فقط کوچوک برحرب شمدی غایت بویوک مالی بجرانی موجب اولویوردی . اورتا آسیا ده کی اقتصادی تردینک صفحاتی اوکره نمک ایچون البته پورتکیز ، هولاندا و انگلیز بحری تجارت هیستلری ، قومپانیالری آرشیولرینی ، هند ماخذلرینی تدقیق ایتمک ایجاب ایدر . بزده ایسه مختلف تورکستان شهر لرنده ، خاصة بلخ ده ، آمودریا و زرافشان حوضه لرنده پک بول بولونان وقف وثیقه لری پک مهمدر . سمرقنده بخارا و بلخک شییانیلر دورینه عاندوقف وثیقه لری بزده تورکستانده محلی پاره بجراننک دورلرینی و اراضی قیمتنده کی تحوللری کوستریورلر . بونلردن اون آلتنجی عصرک دها ایلک نصفنده بلخ کی زراعتی محلی احتیاجلردن زیاده غالباً اخراجات ایچون تخصیص ایدیلن منطقه لرده اراضی و املاک وارداتنک کیتدکجه آزالدیغی ، تجارت مرکزلی اولان شهرلرک بوشالدیغی ، تجارت کروان یوللرنده کی بویوک رباطلرک ترک ایدیلدیگی ، بوکی یرلرده کی املاک اکثریا صاتیلامدیغی ، وقفلری شهر لرده کی دکالردن عبارت اولان بعضی مدرسه لرک (سمرقند و بخاراده) وارداتی کیتدکجه اکسیلدیکی کورلمسکده در .

آوروپا امتعه سنک استیلاسی نتیجه سی اولارق مرکزی آسیانک سیاسی حیاتی تماماً دیکشدی . اون التنجی عصردن اول ده ایران و هند ساحلرنده تجارت بحریه لمانلری بولونیوردیسه ده بونلر قارا تجارتنه تأثیر ایده ییله جک ماهیتده دکلدی ، دیگر طرفدن اوزمان مثلاً اورتا آسیایه شمال طرفدن یعنی سیبیریادن تأثیر ایده ییله جک اقتصادی برقوتک ظهور ایده چی خیاله ییله کله مزدی . آوروپا بحری تجارت امتعه سی میاننده بالخاصه آلات حرییه بولندیرمالری و دیگر طرفدن بوتجارتک یکی کشف ایدیلن امریقا ایله اختلاطک انکشافیله موازی کیدوب بوتون جهان مقیاسنده برجوغرافی کوروشک کنیشلسکنه مستند اولسی ، بعضاً عینی تجارت قومپانیالرنک امریقا ایله ایش یا پدقلری کی آسیایه

ده جنوب و شمال دن كله ييللری ، ایفلرنده کی انتظام و پلا نلیق قارا تجارتنه فی الحال تأثیر ایتدی . دیگر طرفدن مرکزی آسیا و یاخود اونک واسطه سیله شرقی آسیا مملکتلرینک آوروپایه لچرمک ایچون غربی آسیایه کوندرمکده اولدقلری امتعه ، آرتیق جنوبی آسیا لیبانلرینی الده ایدن آوروپالیرک بالذات کندیلری طرفندن صاتین آلیوردی . بو خصوص اسکیدن شرقونه غمربه کیدن تجارتیه لیری برینه .

شوالرله جنوبیه کیدن تجارت یوللری آچدی . وسطی و غربی آسیانک فکری ومدنی مناسبتلری ختن ، کاشغر ، سمرقند یاخود بلخ و هرات ، مرو ، نیشابور ، ری ، بغداد و یاخود موصل اوزرلرندن کیچن تجارت یوللرینه استناد ایدیوردی ، اویوللر معطل قالنجه فکری دینی ، مدنی رابطه لر قیر یلمیه باشلادی هر منطقه نک کندی کعبه سی و کندی الهی وجوده کلدی . ایرانده اولجه آنجق طاغ اها لیسنک اعتقاد ایتدیکی شیعه لک آنجق بو شرائطده قوت آلمشدر . اسکی زمانده ، بالخاصه عرب فتوحاتندن سوکرا بوکا امکان یوقدی . دیگر طرفدن مثلا تورکستانده بو اولکهنک اقسامی آراسنده اولجه تعضو ایتمش اولان تجاری مناسبتلرک تدریجاً اقطاعه اوغرا دقدن سوکرا اقتصادی حیات ده ازیاده محلی زراعته منحصر قالدی ، شهر اها لیس کولره داغلیدی (بزبو مسئله یه برآز سوکرا تکرار کله جکز) سیاسی رابطه لره ده زمین قالمادی ؛ اوفاق خانقلر تشکل ایتمه باشلادی . اوز بکلرک اک مقتدر حکمداری اولان عبد الله خان بونک اوکنی آلق ایچون کندی منسوب اولدیغی شییان سلاله سنک بوتون اعضا لرینی تولدیروب بیتوردی ، کوچوک وضعیف اوغلندن باشقه هیچ کیمسه بیراقادی ، حتی بوسیدن سلاله منقرض اولدی ؛ عبد الله خان بوتون بوتفرقه واستقلال تمایللرینی آنجق سلاله اعضا لرنده کورو یوردی ؛ طبعییدرکه بوتدیردن بر نتیجه چیقادی . مؤرخلر تورکستانده اوفاق اوز بک خانقلری تشکلنی عمومیتله اوز بکلرک سیاسی وحدتک اهمیتی آکلما یاجق درجه ده جاهل اولدقلرینه حمل ایدیورلر . حالبوکه ۱۶ نجی عصرک تورکستانده علم وفنون سقوط ایتدیسه ده اوز بکلرک اوزمان شهرلرده یرله

شمکده اولانلری آراسنده اوقوما یازما ، کذا شهر حیاتک ، زراعت و تجارتک قیمتی ادراک ، تاریخده کلوب کچن تورک قوملرندن اکسیک دکل ایدی . ششهرلرشویله دورسون بویوک قصبه لرده ییله اوزبک امراسی ، حتی قادینلری مسجد و مدرسه لر بنا ایتمک ، وقفلر تعیین ایتمک و آرقلر (صو جد وللری) قازدیر مقله کنندی ناملرینی تأییده چالشیولردی . بونلر کنندی مملکتلرینه چین ، ایران ، هند و روسیه مناسبات تجاریه سنک کذر کاهنی تشکیل ایدرسه شهر حیاتک ویرلی تجارتک انکشاف ایده . چکنی و مملکت زینکینله شدکجه حاکم عنصرک آلاجنی واردات و رسوماتک همه حال عادی کروان باصه نیجیلندن دها کارلی اولاجغنی بک کوزل ییلورلردی . اوزمان ماوراء النهر اوزبک خانلریله یارکندده کی چاغاتای خانلری اراسنده تجارت کروانلرینک سلامتی ، تجارتک حمایه سی یولنده جریان ایدن مکاتبه لر بونی آچیق کوستر مکده در . اناطولی تورک روایتلرینک برچوغنده اشقیا عاشق اولارق تصویر ایدیلن « کور اوغلی ، بزم کوردیکمز بوتون اوزبک روایتلرنده آرقلر قازدیر ارق چوللری احوالیدن ، مملکتلر فتح ایدرک ملتته کلیتلی غنیمتلر کستیرن . مسجد و مدرسه لر بنا ایدن و کندیسندن یوکسک بر حکمداره ، خانه تابع اولان بر حدود عسکر قوماندانی اولارق تصویر ایدیلیمکده در . بوقهرمان کروانلری باصمیور ، یالکز کزک آلیور ، کروانه تعرض ایدن خیر سزلی تعقیب ایدیور . برنجی اوزبک سلطانلری مملکتلرینک اقتصاداً انکشافی یولنده انی چالشدیلر ، فقط جنوب و غربدن کلن اقتصادی استیلا دالغالری نتیجه سنده و مساعی بکله نیلن ثمره بی ویره منه دی . مرکزی و غربی آسیانک هر طرفه حاکم اولان تورک حکومتلرینک سیاسی مناسبتلری ییله ۱۶ نجی عصرک نهایتنه دوغری استقلاللی یاواش یاواش غائب ایتمکده اولدیغی ، بوساحه ده ده د غوا ، و د هر مز ، ده او طوران پور تکیز لرک ، دیگر منطقه لرده هولاندالی وانکلز لرک و احتمال حتی وندیکلیرک ائتریقالری دها اوزمان ییله تأثیر ایتدیکی فکرینده یز .

د هر مز ، ده کی پور تکیز لر (شاه عباس زماننده بونلره مقابل باشلایلان انکلز ائتریقالرینه قادار) دائما صفویلره خیر خواه اولمشلردر . اسکندر منشی و دیگر صفوی مؤرخلرینک بیاتندن آکلاشیلدیغنه کوره شاه اسماعیل صفوی و شاه طهماسب بونلره دوستانه مناسبتده بولو نملشلردر . بو خصوص بالخاصه سلیمان قانونی زماننده کی ۱۵۵۳ (۹۶۱ هجری) واقعه لرنده آچیقجه کور و ماشدر

۱۶ نجی عصرک سیاسی حیاتی

بوعصرده کی خانقلر انحطاط دوری اولان اون آلتنجی عصرده

ما وراء النهرده شیبانیلردن ابو الخیر اوغلری، خورازمده ینه اولردن یادکار اوغلری، قازاقستانک شمال غربی قسمنده وباشقردستانده ینه اولرک « بیک قوندی، اوغلری (سیبیرخانلری)، قازاقستانک غربی قسمنده - بالخاشدن ایدیل نهرینه قادر « مانغیت - نوغای، میرزالری، قازاقستانک شمال شرقی قسمنده قازاق سلطانلری، « یدی صو، نک طاغلق قسمنده چاغاتایلر حکومت سوردیله . عصرک ربع اخیرنده روسلر شمال غربدن نوغایلرله شیبانیلردن بیک قوندی اوغلرینی و قالموقلرایسه شمال شرقدن قازاق سلطانلریله چاغاتایلری تضیق ایدیورلردی. خانقلر، بوخانقلرک هپسندده ده مملکتی سلاله اعضالری آراسنده تقسیم ایدرک « اینچو، اصولیله اداره ایتمک و سلاله نک ایش باشنده بولونان شعبه سنده سنأ یاشلی اولاتی خانلانمق سیستهمی حاکم ایدی . سلاله نک بالفعل موقع اقتدارده بولونان نفوذصاحبی اعضاسی بیله بوغعننه ینه رعایه ایدر و سنی مساعد اولدقجه کندیشنی « بویوک خان، اعلان ایتزدی . بویوک حکمدارلرک زماننده سلاله رئیسلیرنک صیق صیق دکشمسی عمومی سیاسی وضعیته تأثیر ایتیبوردی . بوعصرده تورکستانی بویله بالفعل اداره ایدنلر « ابو الخیر اوغلری، ندن شایبا - خان (۱۵۱۰ - ۱۵۱۰)، برادر زاده سی عبید خان (۱۵۱۰ - ۱۵۳۹)، باراق - نوروز احمد خان (۱۵۴۰ - ۱۵۵۹)، عبد الله خان (۱۵۶۰ - ۱۵۹۸)، خورازمده (یادکار شیبانیلری) ندن ایلبارس، دین محمد (وفه ۱۵۵۳)، حاجی محمد (۱۵۵۷ - ۱۶۰۳) ایدی، ینه قازاق سلطانلردن قاسم خان (۱۵۰۰ - ۱۵۱۹)، حق نظر (۱۵۶۰ - ۱۵۸۰)، شیغای خان و توکیل خان (۱۵۸۰ - ۱۵۹۹)، بیک قوندی اوغلی « طورا، شیبانیلری ندن ایباق خان (وفه ۱۴۹۴)، برادری « ماموق سلطان، ایباقلک اوغلی، مرتضی، وناونک اوغلری احمد کرای سلطان و کوچوم خان (۱۵۶۳ - ۱۵۹۸)، مانغیت نوغایلردن « موسی بک، له بری دیکرینی تمقیب

ایدن اوغلری سایداق (۱۵۴۰ قادار) ، شیخ مامای (۱۵۴۰ - ۱۵۴۸) ، یوسف (۱۵۴۸ - ۱۵۵۰) ، اسماعیل (۱۵۵۰ - ۱۵۶۳) بکەر، اسماعیلک اوغلرندن تن احمد (۱۵۶۳ - ۱۵۸۰) واوروس (۱۵۸۰ دن) بکەر ، تن احمدک اوغلی اورمه، بهت بک (۱۵۹۰ - ۱۶۰۱ سنه لری) معروفدرلر . بوذواتک همان هپسی زمانته کوره مکتب کورهن معلومات صاحبی ، برچوغی حتی ادبی لسانده شعر سوبله بن کیمسه لردر . آرالرنده فارسی شعر سوبله ینلری ده واردر . فقط آرالرنده قوتلی سیاسی سیملر صفتیله یالکز شایاق ، عبید ، عبد الله ، قاسم و کوجوم خانلر ، یوسف واوروس بکەر کوستریله بیلیر .

ابو الخیر و یادکار اوغلرینک حیاتی خراسان ایچون صفویلرله مجادله ایله کچدی . اکثریا سلطانلر هپج بر فتوحات فلان ایچون دکل یالکز چاپول مقصدیله خراسانه هجوم ایدلردی . خراسان حدودندن بک اوزاقده بولونان ساھانلرده یالکز بر قوت تجربه سی ایچون دو کونه کیدر کبی خراسانه ، قزل باش حربنه کیدر لردی . تاشکند سلطانلرندن کیلندی محمد سلطان (۱۵۲۹) و باراق - نوروز احمد خان (۱۵۵۰) ک ، خبوه لیلردن دین محمد سلطانک سفر لری او جمله دندر . عثمانلی سلطانلرینک ترغیلری ده بوکا سائق اولویوردی ، بو عصرک نهایتنده قزلباش مجادله سی عادتاً دینی بررنگ آلمشدی . شیمدیکی طورغای واورال ولایتلرنده ، بوکئی اوردا سنده ، بعضاً سیر دریا حوضه سنده یاشایان مانغیت نوغای بک و میر زالری ، سیبیر خانلری ایسه دها زیاده ایدیل حوضه - سنده کی وقایعده و خبوه ده مهم رول اوینایورلردی . قافقاسیا اوزرندن د قزلباش چاپورلی ، یاپان مانغیتلر خراسان طرفندن باپیلان قزلباش چاپورلرینده بعضاً اشتراک ایتمشلردر . قازاق سلطانلری و حتی قالموق لرده بو سفرلره اشتراک ایدیورلردی

ذکر ایدیلن خانلقلر آراسنده ما وراه النهر خانلرینک اهمیتی بو یوکدی . صحرا - تورکلری کیتدکجه اورالره آقیور واوراده کی خانلرک خدمتلیرینه اتساب ایدیورلردی . یوقاریده ده سوبله دیکمز کبی ما وراه النهرده قوتلی تیموریلر و صوکره شینان اوغلری حکومتک تشکیلی ، و غربده ده استانبولک فتحی و قریمک قوتلنمسی تا اون بشنجی عصرک اخیرندن باشلا یوب ایدیل حوضه سنی ، جوجی اولوسی مرکز لری

یوشالتمشدی . بو وضعیت اون آلتنجی عصرده دهاقوتله دوام ایتدی . ما وراء النهره کیدن اوزبکلك اسکی یرلری اولان سیردریا حوضه سنه و آمودریا ده لئاسنه دها برچوق اوزبک ، مانغیت نوغای قبیله لری کلوب یرله شدی ؛ سیردریا حوضه سنده پهلچین ، مانغیت ، خیطای و قباقلر ؛ خوارزمده یکی مانغیت و خیطای کتله لری و آیوم قارا قاپاقلرله یاشایان بر قسم « ایستک » (باشقورت) لرا وجه دندر . ایدیل طرفلر - نده اهلایک آزالمسی اوراده اسکی آلتون اوردا حقوقی ادعا ایدن خانلری تماما ضعیف و عاجز براقدی و نهرک بوتون حوضه سنه ک روسلر آله کچمنی قولایلا - شدیردی . ما وراء النهر خانلرندن عید و عبد الله خانلرک اوزون اولان دوره حکومتلرنده فی الحقیقه زمانلرینه یاراشیقلی بوتون آسیا مقیاسنده سیاست قوللانیدیلر هرا یکی حکمدار (بالخاصه صوکه جیسی) توز نشانده شدتلی مرکزیت یرله شدیر - مکه ، خوارزمی ، تکمیل سیردریا حوضه سنی آلرنده بولوندرمغه ، صحرا و لایتلرینی توریه چالشدیلر ؛ بخارا و خوارزمین مسلمان میسیونه یرلری سیدیریا طرفلرینه قادار کوندریلدی . هند ، کاشغر ، ایران ، روس ، تورکیه ایله مناسبتلرنده فی الحقیقه مستقل سیاست قوللانیدیلر

اوروپا استیلاسی تهلکه سنک
اوکونه حکمک بحر به لری
آسیا قاراسنک داهی حکمداری اولان امیر تیمور

روسه به کوندردیک ، مکتوبنده ییلد یریم بایزیدی و قایقچی تورکن اوغلی ، دبه الای ایتمشدی (بسلسله نسبت تو بترکان کشتی بان منتهی میشود) ؛ غالباً عثمانلی سلاهی مؤسسک ردوسه قادار دکز قورصانلغنه اشتراکی حقه نده کی روایتلر امیر تیموره ده معلوم اولمشدیر . هر حالده بو قایقچی تورکن ، ک اوغلری اسلام تاریخنده اوکونه قادار مثلی کوریلیمه ن برطرزده دکز شهرینی (استانبولی) پایتخت اتخا ایدوب دکز جیلکی دولت ایچون قوللانمق بولینه کیردیلر . بوندن ما عدا یکی اویغانمده اولان آوروپا بده یاقین اولوب اوراسنک لسانلریله و عاداتله ده معارفه کسب ایدن عثمانلی تورکلری آراسنده بالخاصه بونلرک استانبول و کلیولی کی دکز شهرلرنده یاشایانلری آراسنده اسلام عالمی باشنه کن آوروپا تجارت بحر به سی بلیسه سنک درینلکنی بحق آکلایان

آدملر واردی . بونلردن بریسی (امیر محمد بن امیر حسین الودی) دها ۱۵۸۰ سنه سی آمریکا کشفنه عائد بازدیغی اثرنده د آوروپالیر بحر محیطک سریی بولدیلز . ویکي دنیا و هندستان دریند لرینه مالک اولدیله برقسنی هرمرز آطه سنده برله شدی ، اسلام ملتاری جوغرافیا علمندن بی خبر اولدیقلردن بو آوروپا بحری تجارت استیلاستیک تهلسکه سنی مع الاسف تقدیر ایده مه بورلر . البته بونک عاقبتی فنا اولاجقدر . ققط بعد خراب البصره نه فائده ، دیمش و تورکیه حکومتی ، بحر احمره اورپالیرک الله کچه دن اول وضع یذا ایتمک ایچون لازم کفن تدابیر اتخا ذینه دعوت ایشدیر . دیگر بریسی (عمر طالب) دها قرق بش سنه صوکرآ بو آوروپا کشفیاتنه و دیگر تجارتنه عائد بازدیغی ملاحظه لرنده د شیمدی آوروپالی پورتقال وانگلیرلر روی زمینک جمله سنه وقوف حاصل ایدوب بوتون دنیاده کیلیری ایشله یور ، دنیانک بوتون مهم اسکله ، دریند ولیمانرینی اشغال ایدیورلر . اولجه هند و سند و چین امتعه سی سویشه و اورادن مصره کلیر و بوتون دنیابه اورادن (یعنی اسلام لرندن) یایلیر . دی . شمدی او امتعه پورتکیز ، انگلیز و فلمنک کیلریله فنکستانه کیدیور . اورادن دنیابه یایلیر ، کندیلرینه لازم اولمان امتعه بی استانبوله و سایر اسلام دولترینه کتوروب بش مثل فیثاتله صاتیورلر . بویوزدن مالقارونه مالک اولویورلر . اسلام مملکتلرنده آتون و کوموش بویوزدن آزالمشدر ، عثمانلی دولتی یمن طرفلرینک سواحلی و اورادن کچن تجارتی آله کچرمه لی ، یوقسه دها آذربر زمان معطل قالیر سه ق کفار فرنگ اسلام ولایتلری آلپ ضبط ایده جکدر ، دیور . بوده سویش ، قانانک قازیلیمسنی ترغیب ایدیوردی . تورکیه نک بویوک وزیر صوقولی محمد پاشا بویکی فکرلری دها اول سویله بن بعضی آدملرک تأثیر یله اولسه کرک ، شمالدن بحر خزره روس استیلاسنه قارشى ۱۵۶۷ سنه سی د ایدیل ، ایله دون نهرینی قانالله برله ا شدیرمک ، عینی زمانده سویش قانانلی ده قازدی رارق عثمانلی دونانماسنی بحر احمره و بحر هنده سوق ایتمک تدابیرینی آلمشدی . ققط خلفی اولان دیگر وزیرلر بوایشی دوام ایتدیره دیلر ، بونلرده بالعکس تورکرک قازدیغی سویش قانانلندن آوروپالیر ، د دون ، قانانلندن ده روسلر دها اول استفاده ایدجکلری و اهمه سی حاکم اولدی ؛ یعنی

صوقوللی به خلف اولان ذوات بوکی ایشلرده تشبث (اینسیایف) آرتیق آورو پالیرک
آنه کچمش اولدیغی فکرنده اولمشلر و یا خود عمومیتله بویله شیلری دوشونه مه مشلدر .
ایران صفویلری سیاستنه پورتکیز لک ، مصرک مملوکلری سیاستنه وندیکیلیرک
تأثیری اولمشدر ؛ فقط تورکیه ده سلیم دورنده شبه یوق صاغلام مستقل ملی سیاسی
فکر حاکدی . سلطان سلیم مصری آله کچرکن مملکت توسیعی فکریله برابر
مملکتنی مدافعه فکر لرینی ده تعقیب ایتدیکی کوریلپور ؛ تنه کیم تورکلر مصری آلدقدن
صوکر ا عمان دکزینه باش ووردیلر . سلطان سلیم دن صوکر ا تورکیه نک بحر احمر و عمان
ده کی دکز سیاستنه البته هندستاندن طن ایچیلرک و اورادن کن شکایتلرک ده تأثیری
اولمشدر . فقط هر حالده سویش قانالی مسئله سنده اهمالله بو تدبیرلر یاری قالدی .
عباسی خلیفه سی هارون الرشید زماننده ده سویش قانالی مسئله سی اورتابه آتیلد یسه
ده یحیی بن خالد بو قانالین کفار (یعنی آوروپا قورصانلری) استفاده ایدوب حرمینی
راحتسز ایدرلر دیه قور قوتوب بو پلانی موقع تطبیقه قویدر ما مشدی . عثمانلی بورکلری
دکز اوزرنده پایتخته ، قره ، آق و قیزیل دکز لر ده قوتلی حرب فیلوسنه مالک اولدقلری
حاله سویش مسئله سنده عربلردن ایلیری کیده مدیلر

سنی ماوراء النهر له عثمانلی دولتی آراسنده شیعی ایران دولتک مخالف ، ته رس
سیاستی تهلکه لی کورونوردی ، سلیم و اوغلی سلیمان قانونی عثمانلی مملکتنی خزر
ساحلرینه قادار توسیع ایتمک حقنده بعضی تشبثلر ده بولوندیلر . آذربایجان
۱۵۱۴ - ۱۵۵۵ سنه لری آراسنده صفویلر له عثمانلیلر آراسنده آلدن آله کچوب
طور مشدر . اوچنجی مراد زماننده ۱۵۷۸ - ۱۶۱۱ سنه لری آراسنده ۳۴ سنه
قادر عثمانلی دولتی بوتون قاققاسیا و آذر باجانه مالک اولمش ، بو قادر وقت بر
خزرده عثمانلی بایراغی صاللامشدر . بومدت ظرفنده تورکیه ایله تورکستان آراسنده
سیاسی مناسبت اییجه صیقی اولمشدر . فقط سلطان سلیم دن صوکره عثمانلی سلطانلری
- او جمله دن سلیمان قانونی ده - شرقده هدی معین دواملی دوربین بر سیاست تعقیب
ایتمه مشلر ، غرب تورکلرینی ، قریم و آلتون اوردا تاتار لرینی زراعت و تجارت
آلشدیرمق ، ملتی استحصال بولنه سوق ایتمک و آورو پالیرلر له بو ساحه ده مجادله
ایتمک کبی بر یوله کتیره مه مشلر ، بالعکس ملتی اوزمان دکر تجارتلریله زکینله

شمسکده اولان غربده فتوحاتله ، غنائمله کچندر مک کبی بر « استهلاک » سیاستی قو-
للانمشلردر . آوروپا استیلاسنه لاتیقی وجهله قیمت و یرهنلر اولمشسنده بونلردواملی
وحاکم بر سیاست وجوده کتیر جک درجه ده قوتلی دکلدیلر .
تورکستانده ایسه اقتصادی بناء علیه سیاسی تهلاک نك بو قادار اوزاقلردن کلدیکنی
آکلایان ذوات موجود اولدیغنه عائد بر قیده تصادف ایدلمه دی . بلکه هیچ اولما -
مشدر . مع ما فیه روس « قناز » لرینک قوتله نمسی ده ا ۱۶ نجی عصر بدایتنده قر -
مده اولدیغی کبی ماوراءالنهر ده ده خانلرک دقتنی جلب ایتمشدی . ماوراءالنهر شیبیا -
نیلرینک برنجی بویوک قهرمانی اولان شایباق خان قازان خانى محمد امین خانک
۱۵۰۵ سنه سی مسقوا روس قنازی ایله اولان حر بد ه غالب اولدیغنک خبرینی اوگره -
تجه غایت ممنون اولوب اونى غازیلکله تبریک ایتمشدر و بو مناسبتله یازدیغی بر
قطعه شایباق خانک دیواننده بولونیور :

« اسلام باشینکا تاج تارک بولسون * یارینک کون تون تینکری تبارک بولسون
اوروس کافرینی قیرمیش سین اوغوم * سنکا غازیلق مبارک بولسون »
شایباق خانک برادر زاده سی وخلفی عبیدالله خان هندستان حکمداری بابر میرزا
ایله روسلر آراسنده وکذا روسلرله صفویلر آراسنده سیاسی مناسبتلر تأسیسی
تشبثلرینک موجود اولدیغی اوگره نهره ک بوکا قارشى تدبیر آماق ایسته مشدی .
شیبان اوغللری صفویلرک شرقی چینی تورکستان ایله مناسبت تأسیسنه ده مانع اولویوز -
لردی . شاه عباسک کاشغره کیدن ایلچیسى آنجق افغانستان وپامیر طریقله کیده -
یباشدی ، خوارزم خانى حاجی محمد خان (۱۵۶۰ - ۱۶۰۳) روسلرک استرخان
وبمخرخرده کی فعالیتندن ، باراق - نوروز احمد وعبداالله خانلر ایسه روسلرک غربی
سیمبرده کی اوزبک سلطانلرینه عائد ممالکتک استیلاسندن جدا قوشقولانمشلردی ؛
عبدالله خان طوبلده کی کوچوم خانه مادی ومعنوی مظاهراتده بولوندى . ۱۵۷۹
سنه سی باشقرده ستانده شیمدیکی اورنبورخ ولایتده یاشایان مانغیت - نوغای
میرزاسی « اوروس میرزا » یه یوزیک تنکه قادار نقدی معاوتنده بولوندى . اون
آلتنجی عصر نهایتنده اورالرده خوارزم وماوراءالنهر حکمدارلری طرفندن شد تلی
روس علیهداری تشویقاتی اپیلدی . « اولوغ نوغای » میرزالرندن اسماعیل میرزا کبی
روس طرفدارلری آلپله یر له شن روس نفوذی بو عصرک نهایتنده که وشه دی .

اسماعیلک خلفی و اوغلی اوروس میرزاده اولجه روس طرفداری ایدیسه ده صوکره دکیشدی. «اوروس میرزا» و «بک میرزا» لر فی الحقیقه روس مخالفی کسلمشلردی. کلن روس ایلیچلیرینی حبس ویغما ایدیورلر ، دوکه ر و تحقیر ایدر لر « روس قنازی موسقواسنی بیلسون ، مانعیت - نوغایک پادشاهی بزز ، بورابه ایلشمه سون ، دیه کری کوندریورلردی . باراق ، حاجی محمد و عبدالله خانلر نوغای میرزالرینک روس مخالفی اولانلریله اتفاق عقد ایدوب قریم و استانبولله محابره ده بولوند یلر . حاجی محمد (حاجم ، آجم) خان بحر خزری ناصل اولورسه اولسون عثمانلی اله صوقه یی تکلیف ایتدی . عبد الله خان ایسه متعدد دفعه لر جنوبده صفویله شمالده روسلره قارشی متفقاً حرکت ایچون تکلیفلهده بولوندی . ۱۵۸۷ سنه سی عثمانلی - صفوی محابره سنده عبد الله خان دیدیکنی یا معغه اقتداری او لدیغنی کوستر مشدی . روسلره قارشی حرکاتده ده عبدالله خان عثمانلی عسکر لری غربدن ، کندیسسی ده بالذات «کچی» و «اولو» مانعیت - نوغای میرزالریله شرقدن استرخان اوزرنه یورویه جکنی سویله - یوردی . روسلره تابع اولان یرلرده عصیانلر باش کوستر مشدی . عبد الله خان ایدیلک شرقنده کی بوتون اولسکه لری ، بوتون تورکستانی کمندی نفوذینه آلمشدی . اوسیدن ایدیلک شرق طرفی قریم و تورکیه یه منابل « ایدیلک بخارا طرفی » تسمیه ا ، لونورا اولدی .

عثمانلی سلطانلرینک هدفی ایسه روسلردن زیاده صفویلردی . سلطان سلیمان قانونی شیپان اوزبک خاتنه اوچیوز قادار یکچیری و طویلر کوندر شدی . مقصودی اوزبکلری صفویله قارشی قوللانمقدی . باراق - نوروز احمد خان و بخاراخانی سید برهان و دیگرلری بوعسکرلری و اسلحه یی تقسیم ایدوب آلدیلر و یکدیگریله مجادله ده قوللانیدیلر . عبد الله خان حکومتی اله کچیرمک ایچون دیگر سلطانلره یابدیغی مجادله ده باراق سلطانک اوغلی تاشکندخانی ، بابا سلطان ، ک خدمتنده بو « و می » لر (فوج کثیر ازرومیان نطق باز تفنک انداز) اک جدی قوت صفتیله اوردونک « اونک قول » یی تشکیل ایدیورلردی ؛ عبد الله خان مغلوب ایتدیلر . ۱۵۵۷ ده بخارابه قارشی سفرده بخاراخانی برهان سلطان یاننده « لشکر روم » حتی « روم لشکرینک مرکز قولی » (قلب) ذکر ایدیلیور ؛ کویا رومی تفنکچیلر ایکی بیکه بالغ اولمش ایمش . تورکستانه بو قادار یکچیری کلدیکنی ظن ایتمک مشکلدنر . بونلر ، سلیمان قانونینک کوندر دیک یکیچیریلرک تحت اداره سنده اولدقجه بر نظام آلتنه آلتش آیری عسکر قسملردن عبارت اولسه

کر کدر. بوتون بو «تفنگچی رومی» لر صوکره عبدالله خان آلنه کچدی. عبدالله خان مملکت داخنده آسایش تأمین خوصصه بونلردن لایقیله استفاده ایتدی. صفویلرله ده متعدد جر بلرده بولوندی، خراسان شهرلرینی بر قاق دفعه فتح ایتدی. بو حر بلرده عبدالله خانک آوردوسنده کی «رومی» لر طوپچی، تفنگچی کبی اوزمان ایچون عصری اولان تسکنیک قسملری اداره ایدیورلردی

طوراشیبانیلری تورکستانک شیمدیکی قازاقستان قسمنک اورتاسنده وشمال

غربنده حاکم اولان «طوراشیبانیلری» (بیک قوندی اوغللری) نندن «ایباق» خان مانغیت میرزالردن موسی بکله برله شهرک (۱۴۸۰ ده) ایدیل قیلرنده کی صوکر آلتون اوردو خانلرینی ازمش و بویوزدن معروف اولاشدر.

بو ذات، روس قنازینته یازدیغی مکتوبندن اکلاشیلدیغی وجهله آلتون اورداداه عالی حاکمیت توقای تیمور اوغللریک دکل، شیبان اوغللرینک حق اولدیغنی ادعا ایدیوردی. عمومیتله غربی سبیریا و باشقردستانده قالان اوزبک خانلری بک عنمنه پرست ایدیلر. ایباقل برادری «ماموق» ایسه اووقت، قریم خانلری نفوذنده اولان «قازان» ایشلرینه ده مداخله ایتمشدی بونلردن مرتضی خان و اوغلی کوچوم طورا مملکتتک اعمار و اسکانی یولنده چالشدیلر. طویل و ایرتش فحوضه لرنده بر چوق یکی قلعه لریا بیلدی. بخارا و خیوه خانلری و بالخاصه عبدالله خانلرک بونلرله صیقی رابطه لری واردی. عبدالله خان زمانده تجارت مرکز لری و زراعت مستعمره لری یولنده چالشمق ایچون ماوراءالنهرک مدنی تورک اهلیندن بر قاق یوزعائله کوندیرلدی؛ خیوه دن سید و خواجه لر کتیریلدی. بونلردن بالخاصه «شیخ شرف الدین» که بو اسم طور الیلر طجه سنده «شه ره بتین» تلفظ ایدیلشدر، بک معروفدر. الیوم ینه طویل جوارنده یاشایان بو ماوراءالنهر قولونستلری، اوزمان ماوراءالنهرک پای تختی اکثر یاو بخارا، شهری اولسی طولایسیله «بخارالی» (بخاری) تسمیه ایداشلردر. بیک قوندی اوغللری دیدیکمز بو اوزبک سلطانلری کندیلرینه تابع اولمکه لرده مهم مدنی فعالیتده بو. لونمشلردر. تابعلری اولان بکلردن «طایوغا» اوغللری و «الف» (باخود «علی بی»؟) ایشم و طویل حوضه لرنده قلعه و قصبه لره مالک بولونورلردی. آلتون اوردو بوزولوب شیبان اوغللری بواریه طوبلانده قدن صوکر اوزبک — مانغیت قبیله.

لری شهر، قلعه و کویله بناه ایدرک برله شدیار . بوجپندن بو مملکت ده قلعه و سپر معنا سنه «طورا» اسمنی المشدرد . شهرلرندن پای تخت اولان «اسکر» «تومهن»، «اینکراک»، «صوناق»، «چیگی طورا»، «بیچک طورا»، «یاولی طورا»، سوزکه طورا، «فزل طورا»، «جوبار طورا»، «قزم طورا»، «طارخان قالا»، «آق ایدیل» حوضه سنده شیمدیکی استرلی طاق یاننده کی «طورا» و «اوبا» (شیمدی اوقا) قلعه لری و متعدد سارت قریه لری و اوزمان صحرا ایچنده اسلام ماناستیرلری ایشنی کورهن «مه ست» (مسجد) لر معلومدر . شهر حیاتی بو طرفلرده داها موغوللردن اول باشلامشدی . بعض قلعه لریک بناسی یرلی اهالی «قاطان» (یعنی قرا خیطای) لره نسبت ایدیورلر . فقط اوزبک خانلری زماننده بورالره اوزبک - مانغیت قبیله لری یرله شمشدر . اوسیدن یرلی تاریخلرده مملکت تعریف ایدیلرکن «باشقورت طرفندن طورا دیمکله مشهور مانغیت قریه لری» دنیلمشدر . مملکتک شمال و شمال شرقی قسملرنده کی قصبه لر فینلر (اوسته کلر) ایله قاریشیق غیر محارب تورکلره مسکون ایدی ۱۵۸۱ سنه سی روس تجارلرینه تابع روس قازاقلری شمالدن کلهرک خانلرک شیمدیکی قازاقستان صحرا سنده بولونقلری بر زماندن استفاده ایدهرک «اسکر» شهرینی و جوارینی اشغال ایتدیلر . کوچوم خان مملکتنی استرداد مقصدیله روسلره تمامدیا حرب ایتدی . بر زمانلر موقوده اولاییلدی، فقط ایشلری تکرار بوزولدی . نهایت عائله سنی بخارایه کوندره رک کندیسسی ۱۶۰۰ سنه سنده وفاتنه (یاخود شهادتنه) قادر زایسان کولی جوارنده قالموقلر و ایشم نهری حوضه سنده مانغیت - نوغایلر آرا - سنده بولونارقی نه روسلره مجادله سنه دوام ایدی . اوغللری ایسه شیمدیکی قازا قستانک شمال غربی قسملرنده و باشقردستانده (ایرتیش، ایشم، طوبل، اوی و یاییق نهر لری آراسنده) پاک مشکل وضعیتده ینه حقوقلرینی مدافعه یه دوام ایتدیلر .

مانغیت - نوغایلری سیردریا قیلرندن باشلا یوب آرال کولنک تکمیل هر طرفنه
حیاتی
غربا ایدیل نهرینه قدار یرلره حاکم اولان «مانغیت - نوغای» لرایچون ۱۶ نجی
عصر تام معناسیله انحلال دوری اولمشدر .

خیوه ، بخارا و تاشکند اوزبک خان و سلطانلریله نوغای میرزای و اعیانی
عینی تورک شیخلرینه (سید آتای و زهران الدین قلیچ اوغلرینه) منسوب ایدیلر ؛

شیخلر مانغیت - نوغای وقازاقلری اراسنده دها معتبر ونفوذ دار ایدیلر ، فقط مانغیت میرزالری آراسنده مدنی تمایلر شیبان - اوزبک خانلریته نسبتاً پک ضعیف ایدی . پک قوی کوچبه ایدیلر . « دره او » (چادیر) لری ده دائمی کوچبه (کوچه - رلی) ایلرک قوللاندىغی تکرارکلی اولرایدی . بوکبی اولرله کوچهنلر قطعیا زراعتله مشغول اولمور لردی . استرخان ، صارایچق جورانده آز چوق زراعتله مشغول اولوب معین بریرده یرله شه نلری تکر لکسز یعنی قازاق ، باشقورت و اوزبکلر ده بوکون کورد یکمز « دره او » لرده اوطورورلر و « قارا اوپلی » تسمیه اولونور - لردی . قبيله لر تام معنا سیله بر عسکری تشکیلاته مالک ایدیلر ؛ کوچد کلری یرلرده یالکز « مرعا » دکل « تعبیه » جهتلرینه ده دقت ایدرلردی . بونک ایچون مانغیت میرزالری قبائله اولان نفوذ لری اعتباریله قازاق خانلرندن دها قوتلی ایدیلر . « بک » (بی) تسمیه اولونان بویوک بکلری یاییق حوضه سنده « نورادین » دیدکلری ولی عهد ایدیلر آياقلرنده کوچورلردی . روس دشمنلغی ایله معروف اولان یوسف بک « یاییق » و « جم » بوینده کوچه ر ، یاییق ده « صارایچق » شهری و « قارادووانه » قصبه - سی جوارنده بولونوردی ، برادری اسماعیلک یاز دقلرینه کوره یوسف بکک سیاسی واقتصادی مناسباتی بخارا شیبانلری ایله اولوردی . تورکیه سلطانی سلیمان قانونی ایله ده مناسبتی واردی . حتی کندیسنه اورادن « امیر الامراء » لقبی کوندرلشدی . هر طرفنده کی خانلر و سلطانلر بونک و برادر لرینک دامادلری ایدیلر . برادری شاغم (شاه محمد) میرزا بخارا ایشلرینه بالذات قاریشوردی ، عبد الله خانک ما وراء النهر و خراسان سفر لرینه اشتراک ایتدی . برادر لرندن شیخ مامای (شیقمانای) میرزانک اوغللری (قاصای و باشقورلر) جنوبی باشقورتسانده « یاییق » ک یوقاریسنده و طورغای ده ، شاغم و عبد الله میرزالر سیردریا حوضه سنده کوچورلردی ؛ بونلره ، اولادینه « تاشکند میرزالری » دنیلوردی . عبد الله میرزا عبد الله خانک مخالفی اولان تاشکند خانلری باراق اوغلی بابا سلطانله متفق ایدی ، اوکا خدمت و یاخود اونی حمایه ایدردی . موسی و یوسف بکلر زماننده ایدیل نهرینک یالکز شرق طرفی شیهه دیکی غربی قازاقستان « نوغای صحراسی » یاخود « مانغیت » اسمنی طاشیوردی . ایدلک شرقی « نوغای طرفی » غربی ایسه « قریم طرفی » تسمیه اولونو یوردی . ۱۵۴۹ سنه سنه عائد قیده کوره اوزمان ایدیلک قریم طرفنده نوغای میرزالریته تابع هیچ برقبيله بولونموردی ،

فقط ۱۷ نجی عصرک بدایتنده ما بیت نوغایارک یاریسندن فضلہ سی ایدیلک قریم طرفتہ کچمشر بولونیوردی. بویله ؛ هاجرتک قریم خانلغنی وتورکیه نی تقویہ ایدہ جکئی دوشن روسیہ حکومتی ، نوغایارک ایدیلک غربتہ کچمسنی هر نوع چاره لرله منع ایتمکه چاشیور . فقط موفق اولامیوردی

بو حرکت ۱۶ نجی عصرک بوتون نصف اخیر نجه دوام ایتمشدر ، اسکی « آلتون اوردا » ساحه سنک ایتدکجه قورویوب ثروتک روس اننه کچدیکی برصیرده تورکیه نک زنکین مملکتلرده یاپدیغی فتوحات ایشلرینه اشتراک ایتمک وهیچ اولماز سه قریمده روس تأثیرندن امین یاشامق فکر لرله علاقه دار اولان بو حرکت ۱۷۸۷/۸ سنه ارندہ غربی قازاق تانده ، ایدیل - یاییق حوضه سنده اوکونه قادار ، مثلی خاطر - لانیان بر قیتلق یوزندن عمومی بر شکل آلدی . بو آچلق نتیجه سنده انکلیز جانکنسون نوغایارک مملکتندن کچمش وفاجه لری بالذات کورمشدی ، صحرائک بر جوق یرنده هیچ قولانیلیان « اکمک » مانغیت - نوغایار ایچون یگانه رزق اولمش ، اوده آنجق روسیہ دن کله ییلشدر . حیوانلرک قشین قیریلسندن (« جوت ») ایلیری نکل بو آچلق تهریف ایدیلر کن باشقورت و مانغیت - نوغای شجره لرندہ « ۹۶۵ نجی ییل (هجری حسابله) او قادار آچلق اولدی که خلق اکمک ایله کچنمک مجبوریتندہ قالدی ، دنلیور . بونار ایچندہ بولونان تورک سیاحی اولیا چلی ده نوغایار اکمک یرلر سه قارینلریته یاشوب اولیرلر ، دیه مبالغه لرده بولونویور ؛ فی الواقع مانغیت شر قیلرندہ روس اننه دوشن عصرک حبسخانه ده اکمک یید یر تله رک اولدیریلدیکی سویله نیور . فقط روسیہ ده او اکمکی پک اوچوز ویرمه مش ؛ بونک نتیجه سی اولارق مانغیت نوغایارک شمال غربی یایلارندہ ایدیله یاقین یرلرده روسیہ یه واسترخانه مجاور یرلرده کوچمکده اولان واولجه « نورادین » (ولی عهد) ایکن کندی یایله سی اولان « بوزان » ساحه سنده روسلرله پک اوزله شمش اولان « آچی اسماعیل میرزا » کیسلرک نفوذی آرتدی . هرکس اوکا محتاج اولدی ، اوده روس تابعیتی قبول ایتدی (۱۵۰۸) .

مانغیتلرک
میرزالرک اسماعیل بکه وروسلرہ دشمن اولان ، روس استیلا سنه
شاهد اولوب اوطوردق ایسته مبهن وعینی زمانده بوکا قارشی جدی مقابلہ امکانی
ده کورمیه نلری ، کندیلرینه تابع ایللری آلب بر طرفه کوچمک فکرینه درشدیلر .

۱۵۵۸ سنه سنده آلچي اسماعيل بلك «اوردا» سنده بولونان روس ايلچيسى موسقوايه كوندردىكى راپورنده «نوغلير تمام خراب اولدىلر، افلاس ايتدىلر، باشلىرى، نره - يه صوقاچقلىرىنى بيلمورلر. بخارا وياخود قريمدن هانكسىنه كچه چكلىرىنى تعين ايدمه ميوراردى، فقط صوك كونلرده قريم طرفنى اختيار ايتدىلر» دييور. بوكاروسلرك ميرزالر آراسنده ياپدىغى انتربقالرده باعث اواشدر. اسماعيل بك وروسك دشمانى اولان برادرى ماماي ميرزا ايله ديكر برادرى آچاغرك اوغلى «اوراق ميرزا» خلق طرفندن چوق. سه ويليورلدى. اسماعيل «اوراق» ميرزاي نمازقىلاركن «قاليو» نامند بر آبدالك ايله خائنه بر صورتده اولدىرتدى. اوراقك اوزمانك سياسى حياتنده بك مهم رول اويناينان والدهسى طرفندن بو واقعه مناسبتيه سوبله نيلن بر مرثيه (آغيت) توركولرنده غربى قازاقستانده نوغليرك باشنه كلن فلاكتار ده صاييلور، كنديسنه «مالاي» يعنى خدمه اولهرق طاندىغى روس قنازىنك انترتيا لرينه قارشى آرتق قريم طرفنه مهاجرتدن باشقه چاره قالمدىغى سوبله نيور:

«آيدوندم اولدى ال ايندى x اورال جايلاب قال ايندى x موسى دين طوغان كوب اوغل x
بارىنك برداي جيبليب x ايدوندى تىلى اوراقداي بول ايندى x قات قات باصمان قارا اتى
x قارا نغى يركه صافلادىنك x قاپولىقممنه كه x قامبالاغان اورطاغاصوقتردىك x فارسولاسقان
جاوغا جيمه كه x بالداغى التون قورج بولا x جلترلي حنجر طاقتوردنك x اونك قولونكا
آلماغا x جيناسى آتون كره وكه غافل بولدىنك اوستونكه كييمه كه x اوليا عزيز سين ايمهس x
اوله رنكنى بيلمه كه x خلقدان اويات ديمه كه x آتادان جامان طوغان «قاليو» مينان
«سارى» دان x جاستوقسز جانب اولمه كه x آروانه دن طوغان قوبا اولاك x آطانلار
مينان توله سب x آرتقى آزوده سوسغان كون x بولاط دا بويدا صارت (شارت) صينيب x
كيزلك كه قامان كون x جيله داي ناردان كوج قايب جوك طايلاققا آوغان كون
مانغشلاقدان ايسكن قوباچيل بايلاردنك كيرا كه سن طوتدىرماي تالبوب باون اوژكن
كون x بوغداي سيميز آت منوب x بورقانغان قاراجو نكدان يلقي ايداب x توروم، توغاي
ايكى كول x يلقي آيداومينان تورغان كول x بته كلى بوزلي بناوتز ييككه قونس بولسندهب
x آج تانك ايرته ن الله لاب آيدوم نينك باريندا x بز نينك ده سز نينك ده اوردا قو -
نغان كون x آيدو ندى اوراق اولكه ن كون اون سان نوغاي بولكن كون قولاغه

قوسنی قارتقان کون x قو مصاریب قوو۰ ان آسغان کون x موسی دان طووغان ایر صیداقتنک خالقی اوز ینه قالغان صونک x عقلی یوق ایر ل نک x حیلہ طاجمای ساسقان کون x مالایم صنغان بوکور x آتا آتا نینک اوغلینه x برکاغددی جاققان کون x خان اوغلینه بی بولغان x بی اوغلینه خان بولغان x آیدوندی ایرد نک اصلی آزغان x صونک زمانداهر طرفه قاجقان - کون x مین کیرا که منی کیسه رمن x کیسه ب قولوق ای تارمن x قاراصابه منینک ای تون حیب x آق طوغم کور بولاسا x ایدولدن بوز جاروب کوجوب اوتہ رمن ۰ » (« قاراقالباق » روایتی) .

بوراده ذکر ایدیلن اسملردن « اورال » شیمدیکی اورال طاغلی ویایلاری ، « قاراجونک » : « توروم » ، « نوغای » و « ینده وتزه شمدیدی قازاقستانک » اورالسق » ولایتندہ عینی اسملرله معروف یر اسملری ، « مانغشلاق » ینہ مانغشلاق یارم اطه سیدر « مالایم صنغان بوکور » یتیلہ روس قنازینک مختلف میرزالرہ اغوامکتوبرلی یازوب یابدیغی دسیسه لر آکلا تیلیور . ماما یک اوغلی « یاخشی ساعت میرزا ، واوراقلک اوغلی « قاضی میرزا » ینہ یوسف بکک اوغللری ۱۵۵۸ ، ۱۵۵۹ سنہ سی قیشینک سوکنده دندیلرینہ تابع ایللی آلوب ، مرثیه ده سویله ندیکی بی ، بوز اوستندن ایدیل غرنہ شمالی قافقاسیا و قریم طرفته کچورلر و یاخشی ساعت میرزانی « بک » انتخاب ایدیورلر یوسف و اسماعیل بکک برادرلری اولان قوشم و شغم میرزالرک اولجہ سیردریاو - طورغای طرفلرنده کوچن اوغللرندن بعضلری ده کندی ایللرنی آلوب ایدیل غرنہ کوچدیلر . بولردن روسلرک حقیقی دشمنی اولان ییلہک بولا ط میرزا کندی ایلی ایله برابر قوبان و چرکس حدودنده دولاشدقن صدکرہ تکرار شرقہ شمالی قازاقستانہ و « تومن » طرفلرنہ دونیور و اوراده روسلرله حرب ایدیور جنوبی قازاقستاندا ، قریم و قوبانہ ، قوباندا قازاقستانک شمالنه بوتون ایل ایله کوچمک اوزمانک نوغایلی ایچون هیچ غریب کورولمه مشدر .

بومیرزالر ایدیلک غرنہ کچدکدن سوکرا « کچی نوغای » اسمیلہ ، ایدیلک شرقنده قازاقستانده قالان میرزالر ، اسماعیل و اوغللرینہ تابع ایلر ، « اولو نوغای » اسمیلہ معروف اولمشلردر . ۱۵۸۸ سنہ سی قیدلرنده کی نوغای (یاخود « قاضی اولوسی ») رئیس اولان « یاخشی ساعت » بک تحت اداره سنده یوز بیک عسکر اولو نوغای رئیس اسماعیل اوغلی اوروس بک و برادر زاده سی اورمه مہبت بک

تحت اداره سنده ینه او قادار عسکر اولدیغی قید اولونمشدر . دیمک آجلق زماننده قیریلان دن قالان اهاالینک تام یاریسی ایدیل غربنه کچمش اولویور . فقط عینی ۱۵۸۸ سنه لری غالباً ینه بویوک مهاجرتلر اولویور ، ۱۵۸۹ نجی سنه قیدلرنده ایدیل ، یاییق ، جم و صامار نهرلری حوضه لرنده اوروس بک ورفقاسنه تابع عسکر انجق الی بیک قادار کوستریلشدر . بونکله برابر غربی واورتا قازاقستانده ، غربی سیبیریا و باشقورتستانده خیوه و آرال کولی حدونده ینه انجق مانغیت - نوغایلر حاکم ایدی . کوچم خان حقنده « نوغای میرزاسی تن احمدک قزینه اوله نمکله مغرور اولدی ، دنیلیور ؛ دیمک صحرا خانلری نزدنده مانغیتلرک اهمیتتی حالا بو قادار یوکسه کدی .

بخارانک شیبانی عبد الله خان یوقاریده دیدیکمز کچی تورکیه ایله مناسبتده اولوب قازاقستانده مانغیت - نوغای ایلنده فعال برسیاست تعقیب ایتدی . اسماعیلک اولدقجه مستقل سیاست قوللانان اوغلی « اوروس بک » و اوغللری ، جنوبی باشقورتستانده یاشایان « شیخ مامای (شیقمانای) اوغللری ، داها « اوزبک خان » زماندنبری سیردریا ایله « جم » (Emba) آرالرنده کوچوب قالغان « ید یصان ، دیدکلری « صول ، قبیله لری ، بونلره ریاست ایدن شاغم و عبد الله میرزا اوغللری غربی قازاقستانده « جم » و « یاییق » طورغای حوضه لرنده قالدیلر . عبد الله خان تاشکند حاکمی بابا سلطان یاقالایوب اولدیردکن صوکر (۱۵۸۱ سنه سی) مذکور نوغای میرزالری ده خطبه و سکه عبد الله خان نامنه اولمق اوزره بخارانخانک عالی حاکمیتتی قبول ایتدیلر . بو واقعه مانغیت میرزالرینک ۱۵۸۱ سنه سته قادار تاشکند سلطانلرینه باراق خان و اوغلنه تابع عد اولوندقلرینی ، عومیتله ماوراء النهر و دشت قیچاقک هپسی بالکز شیبان اوغلرینی حقیقی حاکم سلاله اوله رق طایندقلرینی کوستریور . مانغیت - نوغایلرک دیگر بر مهم قبیله سی « آلی اوغل » در . بو قبیله ده موغوللردن اولکی زمانلرده تورکلرک مهم قبیله لرندن بری عد اولونمشدر . بونلر خیوه به یاقن آمودریا ده لتالرنده ، مانغیت نوغایلرک ده اول (روایتلره کوره روسلرک ایدیل حوضه سنه برنجی هجوملری زماننده) بورایه کله ن قسمی دیمک اولان قاراقالباقلرله برابر کوچوب قالدیلر ؛ بونلر ۱۶ بجی عصر مهاجرتلرینه اشتراک ایتیبوب قازاقستانده قالدیلر ؛ فقط بونلرک میرزالری تماماً مستقل حرکت ایدرلردی . ایدیل و یاییق حوضه سنده « اولونوغای » اولوسنی تشکیل ایدن جمبویلق (یعنی « جم

(Eutba) « نهری اوزرنده کوچه ن » ، بدیشکه اوغلی ، قاراقیطای ، بورلاق قیچاق ، مینک ، خیطای - قیچاق ، مانغیت وکلهچی قبیله لرینه ریاست ایدن میرزالر روس تابعی عد اولونیورلردی . ۱۵۷۵ سنه سی نوغای بکی « تن احمد بك » طرفندن یازیلان بر مکتوب بورالرده روس پاره ستک پک فعال رول اوینادیغنی سویله یور . هر سنه روس بازارینه پک چوق حیوان کلیردی ، ۱۵۸۸ سنه سی نوغایلردن یالکز موسقو بازارینه بردفعه . . . . ۳۰ آت کلشیدی . روسیه یالکز کندی طرفداری اولان میرزالرک ایلندن کلن تجارلری حمایه ایدیوردی . اسماعیل زماننده کی آجلقده اولدیغنی کبی شمندی ده ایدیل حوضه سنده روس حدودینه مجاور یرلرده کوچه ن میرزالر ، تن احمد بکک اوغللری اورمه مبهت میرزا ومبهت میرزا اوغللری سایداق وکوجوک میرزالر نفوذ قازاندی . بونفوذ خیوه یه قاداران تشار ایتدی . کوجوک میرزا خیوه شاهزاده لرندن کندیسنه داماد اولان بریسی جبراموسقوایه یردی ؛ مقصد خیوه ده روس لهنه تاثیر اجرا ایتمک ایدی . بو آرائق (۱۵۹۰) روسیه نك تاثیر یله تن احمد میرزانك اوغلی اورمه مبهت میرزا « اولونوغای بکی » طانیلیدی . بونکله مانغیت - نوغای شرقده « اوروس بك » اورتاده « اوزمه مبهت » ، غرنده « یاخشی ساعت » بکلر اولوق اوزره اوچ مستقل بکلکه آیریلیور . بدیضان ، آلی اوغل میرزالری ، غربی سیبیر یاده تومهن میرزالری (بیله بولاط) والیوم کچی یوز قازاق قبائلندن صایلان « بای اولی » (بای اوغلی) قبیله سنه مالک اولان « مامای میرزا اوغللری » و دیگرلری ینه مستقل ایدیلر . بونکله مانغیت ۱۶ نجی عصرک نهایتنه دوغرو تماماً پارچه لاندی ، روس انتریقارلی نتیجه سنده اورمه مبهت بك کندیسینی ده کئندینه تابع ایللری (بوتون نایمان آیماقلری و مانغیت یرنده کوچک آغراب ، جایچق ، طوما و حضرایلی نام تورکن قبیله لری) ده طوبلایه - میوردی . روسلر هر طرفی استیلاء ایدیورلر ، اونسبتده مانغیت - نوغایلرده داخل چورویورلردی . روسلر غربی سیبیر یاده « طورا » ولایتلرینی ، ایدیل حوضه سنده قازان و استراخانی اشغال ایتمکله اکتفا ایتمیوب مانغیت - نوغای و باشقورت ایللرینک ایچریلرینه دوغری کیریور ویزله شیورلردی . ۱۵۸۰ سنه سی برگروه کوزل

مسلح «دون قازاچی روس» فرقه سی (۱) آلتون اوردانك ایکنجی یایتختی اولان «صارایچق» ی آلوب یاغیا و تخریب ایدرک مزارلره وارینجه یه قازار یاقدیلر و ۱۵۸۴ سنه سی یاییق نهری اوزرنده بکون «اورالسق» (تورکجه ته که) نامیله معروف یایتسق قلعه سنی بنا ایدوب اطرافنده کی مانغیت - نوغای و باشقورتلری یاغایه باشلادیلر طور اخانلری زماننده «آق ایدیل» حوضه سنده «اوقا» قلعه سی موجود ایدی؛ روایتلره کوره بوراسنی اورمه مبهت بکک اوغلی «قارا کلبهت» میرزا قرارگاه اتخاذا ایتمشدی . ۱۵۸۶ سنه سی روسلر بونی اشغال و تجدید ایدوب «صامارا» نهری منصبنده «صامارا» شهرینی بنا ایتدیلر . ۱۶۰۰ سنه سنده روس کویلیلری اولکی آجلقده قریم و قوبانه مهاجرت ایدن نوغایلردن خالی قالان یرلری («اوقا» ایله «صامارا» آرالینی) اشغال ایتمکه باشلادیلر . حالبوکه بو آرالق روسیه ده داخلی اختلاللر دوام ایدیوردی ، اسکی سلاله سقوط ایتمشدی . اورمه مبهت بک و قارا کلبهت میرزالر بو وضعیتدن استفاده ایدرک روس مهاجرتیله جدی مجادله لره کیرشدیلر . فقط ۱۶۰۱ سنه سنده برطرفدن ایکنجی برمدش آجاق حکم سوردی ، دیگر طرفدن اورمه مبهت بک او آرالیق وفات ایدوب «اولو نوغای» ک سیاسی حیاتی قاریشندی . آشاغی یاییق حوضه سی مسلح روس کازاچی لری طرفندن اشغال ایدیلنجه یاییق حوضه سنده کی برجوق قبیله لردها شماله ، باشقورتستانه چکلمک مجوریتنده قالدیلر . یایلاردارلاشدی ، روایتلره کوره قشین نوغایلر حیوانلری قارک قالین یرلرینه کیتیدیلر و اوراده حیوانلری قیریلدی . اورتاده عموم خلق طرفندن طانمش بر «بک» بولونموردی ؛ میرزالردارلاشان یایلاری تقسیم ایده مه دیلر . برطرفدن ده یوسف بکدن اولکی نوغای بکی سایداق بکک طورونی واسلام بکک اوغلی «قاصای میرزا» و تن احمد بکک اوغلی «ایشترهک میرزا» دیگر طرفدن اوروس میرزا و اوغللری یایلا یوزندن باشقورتستانده قاوغایه طوتوشدیلر . باشقورت روایتنده بو قارغشه لقلرک باش قهرمانلری اولارق «قارا کلبهت» ایله «آق کلمبهت» (غالباتن احمد اوغلی «اقسا کیلمبهت») میرزالر کوستر-

(۱) تورک «قازاق» لردن فرق ایچون روس قازاقلرینی «روس - قازاق» ،

«روس قازاچی» و یاخود «کازاچی» تسمیه ایدیوروز . دون قازاچی روس «دیهرک «دون»

(تن) نهری اوزرنده یاشایان روس قازاقلرینی اراده ایدیوروز .

بلیورلر. اوروس میرزا کندیسی «اوی» و «طوبل» نهرلری آراسنده اوطور یوردی. بونک متفق اولان «آلی اوغل»، «صایم میرزا» ایله «یهن ارسلان میرزا» لر آرال و طورغای حدودنده کی یایلارندن باشقورتسانک شمال شرقی قسمنده «ایسهت» و «میه س»، نهرلری آراسینه کیشلردی. بونلرله مخالفلری اولان ایشتییره ک، قارا کلبه ت و قاصای میرزالر (که اورال طاغنگ غربنده بولونیورلردی) آراسنده ۱۶۰۱ سنه قیشنده مصادمه لر اولدی. جدی محاربه، فلان اولدیسه ده بر طرفدن آجلق (جوت) دیکر طرفدن داخلی قارغشه قشرده اهالی تمام افلاس ایتدی. سایداق وتن احمد اوغللری بوتون ایللرینی آلوب قوبان و قریم حدودینه مهاجرت ایتدیله. بونلردن یالکنز ایشتییره ک میرزا ایدیلک کاه غربنه و گاه شرقنه سچه رک، یاییق ده کی روسلرله موسقوایه قارشی عصیانلر ترتیبی اساسنده برله شهرک یاشادی. اراضینک، یایلارک روسلر طرفدن اشغالنه مقابله ایله میوب قش قاری چوق اولان برلرله تصنیق ایدیلمکدن ایلری کن بو مهاجرت مانعیت - نوغایک الک بوبوک مهاجر- تیدر. بو وقت پریشان اولان، قیریلان و مهاجرت ایدن اولو نوغای و اون سان نوغای، تسیه اولونور. «سان، یوزیک، «اون سان» برملیون دیمکدر. تاریخچرده بو واقعه یه عائدیک آرمعلومات بولونور؛ آزچوق تفصیلاتی یالکنز نوغای، باشقورت و قازاق خلق روایتلرندن اوکره نیوز. اهالینک بودفعه قیریلمی، طوزوب داغیلمی ۱۵۵۸ سنه واقعه لرینی اونوتدیرمش و اورمه مبهت بکک وفاتی تاریخ عدا اولونمیشدر. تورک تاریخچنده اک مدهش بردور و استقلال غائب ایدیلن ایلك دوره اولار ق اورتا تورک خلق لساننده «اون سان نوغای بولگه نده» اورما مبهت نی اولگه نده، یعنی برملیون نفوسلی مانعیت - نوغای افلاس ایدوب اورمه مبهت بکک ده وفات ایتدیکی زمان ديه سويله نیر. نوغایلر ده یته اورمه مبهتک خلفی اولوب شمالی قاققاسیه - اده قارباطی ده عثمانیلر ایچون حرب ایدن «صایداق میرزا» مشهوردر؛ اوده باباسی کبی داستان قهرمانلرندن بری صایلیور. اورمه مبهت قی نوغای و قازاقلر موسی اوغلی مامای و آلچاغر اوغلی اوراق میرزالرله برصره یه قویارلر (اورمه مبهت تنک اون قاریسدیق اوغی مهن * اوراقدنک او قشای کوبه سی «ماما یدنک آقشه کوبه سی» دنیلیور) . مانعیت - نوغای شوکتک سقوپی، وطنی ترک ایدوب مهاجرتنه قاتلانمی بو اوچ ذاتک وفاتی تعقیب ایدیور. مع ما فیه نوغایلرک شوکتی بوندن سوکره ده خلق خاطره سنده

یاشایوب قالمشدر؛ قازاقلر، ما وراء النهر و خوارزم اهاالیسی عمومیتله شمال غرب اولکه لری تورکلرینی حتی نوغای اداره سنده اولمیان بلکه مانغیت - نوغای میرزالرینک دشمانی اولان توقشامش خانک اقباسی آئنده قریم خانلری نفوذنده اولان قازان تورکلرینی ده نوغای تسمیه ایدر اولمشدر. مانغیت - نوغای خانقلره قارشی بکرك اتریقاسندن طوغه تشکیلات ایدی، اتریقا ایله باشلاندى و اونکله داغیلدی، مع مافیه بودور خلق نژدنده داستانی بر دور عدایدیلیر. روسلره قارشی مختلف دورلرده یاپیلان ملی مجادله یه عائد داستانلر نوغایلرک ناریق اوغلی چوراباطر و قولشاق باطر کبی تاریخی قهرمانلری اطرافنده طویلا نمشدر. چوراباطر داستانی، شریقلری وهواسی سیردریا و آمودریا ساحلرندن قریمه قادار هر یرده سویله نیر.

خوارزم اوزبکلری بوزمان خوارزم شیبانیلری ده مدنیت خصوصنده مانغیت - نوغای و شهرلیری

میرزالرندن فرقسز کبی ایدی. ذاتاً بو اولکه اوزبکلرک مانغیت - نوغایه پک بکزه ین عشیرتلی (قونکرات و مانغیتلر) آئنده و خاصه مانغیت نفوذنده ایدی. خوارزم بر زمان بر باد اولدی، یاغما ایدیله. مع مافیه خوارزم اوزبک امراسنک و شهر اهاالیسنک مدنیت خصوصنده سحرای اوزبک و نوغایلره تأثیر بویوک اولمشدر. ته رکیه بحریه لیلرندن «سیدی رئیس» خوارزمه کلدیکی زمان بوراده خان دوست محمد خان تورک عنعناتی و تاریخی محی ایدی. بونک نامنه یازیلان جوجی اولوسی تاریخنده («تاریخ دوست سلطان») خوارزم استرخان و طورالره برابر بر مملکت عداید یلمشدر. اثرک صاحبی اولان «اوتومهش حاجی» («حاج الحرمین شریعه شعار اوتیمیش حاجی») فارسی تاریخ کتابلرینی ده اوقویایلمش فقط جوجی اولوسی تاریخی اونلردن دکل، خلقک و اختیارلرک روایتلرندن اوکره نه رک منتظم برداستان، لکن خطاسز تاریخ دستانی شکلنی ویره رک یازمشدر (اثر ۱۵۵۰ سنه لرنده یازلمشدر). مؤاف ده ۱۵۸۳ سنه سنده برحیات اولوب و خوارزمندن کچن ایلیچیلرک خوارزم سلطانلری طرفندن هجومه معروض قالماسی حقنده بخارا حکمداری عبدالله خان بورذاته مراجعت ایتمشدی. صخرانک پک زنکین و مالداری اولوب وقت وقت شهرلرده یاشایان، علم و معارفه ده رغبنی اولان بوکبی معتبر تورک اختیار قبیله رئیسلی بوتون اوزبک عالمنده اوزمان

خانلردن و حکمدارلردن دهاز ياده نفوذ صاحبي اولمشدر . بونلرك نفوذى دشت قپچاق و خوارزمك شهرلرنده ترانسيت تجارتك ، تماماً سقوط ايتديكى بوزمانده اقتصادى قوتك صحرا ده كى محلى طاوار محصور لاتی و قومشوا اولكه لره ، بالخاصه روسيه به كچر مكده پك مهم رول اويناميه باشلايان ز نكین كوجه آريستوقراسيى آلنه كچمه سندن ايلرى كلسه كر كدر . خوارزمك يرلى شهر اهاليى حاكم اوز بکلردن آيرى صاييلوردى بونلر روس و قائعنامه لرنده نوغاي لره تقليد « سارت ، يا خود » اوركنج تجار آدملى ، تسميه اولونمشلردر . عيى زمان استرخان كى شهر لرده اوطوروب صحرايه چقبوب تجارت ايدنلرده « سارت ، تسميه اولونمشدر . بوزمان ياييق حوضه سنده كى يرلى تورك شهر و قصبه حياتى دها موجود ايدى ؛ بونلرده اوركنجيلر كى غير محارب عنصر اولمشلردر . صارا يچقى « آيشه قول آيز » تجارت مقصديله « چير ميش » ه - يعنى قازان طرفه كلديكند ه مير زالره برابر چاپوله كلش ظنيله روسلر طرفدن اسير ايد يلمشدى . تن احمد بك ۱۵۷۵ سنه سى بونك تخليصنى موسقوا قنازندن طلب ايتد . يكنده « معلومدر كه صارا يچق اهاليى محارب خلق دكلدر ، او قازان طرفه محارب به دكل تجارت مقصديله بورومشدر ، ديه يازيور . عموميتله مانفيت - نوغاي آرا سنده كى شهر و قصبه اهاليى مدنيت خصوصنده خوارزم تاثيرنده قالمشدر . نوغاي مير زالرينك روسلره ، يازد قلزى تور كجه مکتوبلرك لسانى اوته ميش حاجى نك لسانيله تماماً بر در . دها يوسف ميرزا زماننده بکلرك كاتبلرى « باخشى » تسميه ايد يلبورلردى . بونكله برابر خوارزملى كاتبلره « آيز » دنيلوردى (« حافظ ، كلمه سندن در) ۱۶ - ۱۷ نجى عصر لرده مانفيت مير زالرى ياننده كى كاتبلره ب « آيز » تسميه اولونمشدر . بوراده اسمى كچن « آيشه قول آيز » ده اوجمله دندر . باخشيلر البته اسكى موغول عنعنه سنى طاشيان و اويغور جه يازان كاتبلر اولوب ، آيز ، لرك اسلام ممثللى و عرب يازينيله يازان كاتبلردن عبارت اولديغى آكلا شيلور . بونك ايچوندر كه باشقورت و قازاقلر بوكون بيله اسكى تورك عنعناتى ممثللى ، باتسى ، اسلام ممثلى و عيى زمان تاجر اولان قازان توركلر لرى « آيزى » دنيورلر .

اوته مش حاجى صارا يچق ، استرخان ، قریم ، استانبول طريقبيله حجازه كيدوب كالمشدر . بوزمان حجك بويوك اهميتى واردى . بوقار يده اسمى كچن كوچوك ميرزانك بويوك برادرى سايداق ميرزا روس قنازينه ۱۵۷۵ سنه سى يازديغى مکتوبنده كندى

همشیره سنی بخاراخانه ویرمش اولدیغنی ذکر ایدیور؛ ایدیلدن کچوب حجه کیدن حاجیلره روس حکومتی مانع اولمیوب بلکه یاردیم ایتمسی خصوصنده رجاده بولونیور. عمومیتله شمالی تورکستان حاجیلری اوزمان مانغیت، قریم و استانبول یولیه کیتمشلردر. بو حاجیار شبهه یوق که تورکیه لهنه پروپاغاندا بولونیورلردی. عینی زمان بخارا طرفندن حاجیلر هندستان طریقله یورو یورلردی.

۱۶ نجی عصرده خوارزم خانلری آراسنده عموم تورکستان سیاستنه تاثیر اولان مهم شخصیتلر بولونماشدر.

قازاق سلطانلری طور اخانلری و مانغیت مبرزالری دها قوتلی اولدقلری زمان اوزبکلرک « قازاق سلطانلری »، « یدی صو » یک « چو » و قسما « ایله » حوضه سنده بولونیورلردی. ۱۴۶۵ سنهسی ایلك قازاق سلطانلری اوزبک شیبانلردن آیریلوب اورایه کلمش و چاغاتای خانلرینه التجا ایتمشلردی. بونلر اون آلتنجی عصرک دوامنجه چاغاتایلر قالموقلرله صلح و حرب مناسبتلرنده بولوندیله. عصرک دهانصف اولنده قازاقلر مستقل خانلق دعواسنده بولوندیله؛ بوکا قارشى ما وراء النهر اوزبک خانلریله کاشغر چاغاتای خانلری متفقاً مقابله ایتدیله. شیبانلردن عبید خان و صوگرا باراق خان کاشغر خانى عبد الرشید خانله « یدی صو » ده « ایسیق کول » و « ایله » طرفلرنده کوروشهرک قازاقلردن حق نظر و بویلاش خانلره قارشى متفقاً تجزیه سفرلری یاپدیله. هر ایکی خانلق جوجی و چاغاتای اولوسندن باشقه اوچنجی بر اولوس طایفه یوردی. ۱۵۴۴ نجی سنهده کی صوگ سفرده قازاقلر اللرنده کی طوغلرینی ده غایب ایدهرک برقاچ زمان ایچون تمام آد اغیتلمش بولوندیله. فقط عصرک اورتاسندن صوگ ماوراء النهر اوزبک و غرباً مانغیت ایشلری قازیشنجه بونلریکی عاصی اوزبک سلطانلرینی (باراق خان اوغلی بابا سلطان و رفیقلرینی) حمایه ایدهرک قوت کسب ایتدیله. « حق نظر » و برادری « شیغای » خانلر عبد الله خانله متعدد دفعه لر حرب ایتدیله. حق نظر خان عینی زمان جنوبی یاشقورتستانده اوطوران نوغای مبرزالری (شیقمانای اوغللردن « آق میرزا » و « بی میرزا » لر) ایله ده (۱۵۷۷) حرب ایدیور، قازاق سلطانلرینک نفوذینی دها غربه طوغرو توسیعه چالیشوردی. نهایت شرفدن قالموقلرک هجوم و تعرضی مناسبتیه اوکا مقابله ایدهمیوب شیغای خان (و.ف. ۱۵۸۳) و اوغلی « توکیل

سلطان ، صیغناجق باشقه بر ملجأ بولامایوب عبد الله خانه التحاق ایتدیلر وعاصی شییانلرک تنگیلنه متفقاً معاوتده بولوندیلر ؛ باباسلطانی یا قالا یوب اولدیردیلر . باباسنک تولومندن صوکراده توکیل خان فرغانه ده پامیر وآلای طرفلرنده ده عبد الله خانک خدمتده بولونوب عاصی سلطانلری تعقیب ایتمکده دوام ایتدی . عمومیتله تورکستانده مرکزیتک اک بویوک دشمنی اولان قازاق خانلری بوسفر عبد الله خانک تحت اداره سنده قوتلی بر مرکزیتک - حمله کامسی یولنده چالشدیلر . تاشکننده داخل اولدیغی حالده آشاغی سیردریا حوضه سنده یرله شهرک طوراخانلری ومانغیت ایشلرینک قاریشاسندن بالاسستفاده اون یدنجی عصر بدایتده شیمدیکی آقولا و طورغای ولایتلرینک جنوب قسملرنده یاشایان قبائلی کندی اداره لرینه کچر مکه چالشدیلر قازاق سلطانلری و اولره تابع تورکلر ۱۶ نجی عصرک شییان اوزبکلری نزدنده مدنیتده بک کری عد اولونیورلردی . قازاق سلطانلری ایچون دین و مدنیت ساحه سنده یکانه عونه شییان اوزبک سلطانلری و اولرک شیخلری ایدی . خواجه عبید الله احزارک مناقبنده قازاق سلطانلرندن محمد سلطانک خواجه احزاره مرید اولوب کندیسی زیارت ایتدیکی قید ایدیلرکن قازاقلرک جهالت و ساده دللکی آلای ایدیلور . ملکته دونوب کلد یکنده قازاقلرک « خواجه بی ناصل بولنک ؟ » ، (« خواجه بی نی توك تابتینک ؟ ») سوآلنه جواباً محمد سلطانک ده « تاگری ذیه ایشند ککر شخصک کندیسی اودر » ، (« اوشول تینگری کیم ایشیتیب سین اوزی لاور ») دیمشمش . اوزبکلر قازاقلر دن آلای ایتمشلر ، حالبوکه بابر میرزا و شاعر محمد صالحک ذکر ایتدکلری کبی جاغاتایلر اوزبکلرک جهالتدن آلای ایدرلردی . مدنیت ساحه سنده اولدیغی کبی سیاسی ساحه ده قازاقلر شییانلری اوتوریته یدیشلر و عموماً تورکستانک اوزمانکی خارجی سیاستده دهاهیچ برتورلو تأثیرلری اولمامشدر یالکز توکیل سلطان روسیه ایله بر دفعه مناسبت پیدا ایتمشدیه ده اوده چاپوق کیلمشدر

بدايتده بونلره يالكز اورا تپه ، ساغرج ، سمرقند ، بخارا ، شهرسبز ، خوارزم تابع ايديسهده في الحال فرغانه يه و برآز صوگرد شيانيلرك اداره ايتدكلى بوتون اولكهره حاكم اولديلر . آرالردن نور محمد خان بلخ و بخاراده ۲۵ ييل (۱۶۲۰ - ۱۶۴۵) ، اوغلى عبد العزيز ۳۶ ييل (۱۶۴۵ - ۱۶۸۰) ، ديكر اوغلى سبجانقلى خان ۲۳ ييل (۱۶۸۰ - ۱۷۰۲) قادار اوزون زمانلر حكومت سورديلر . قبيله لرى تمثيل ايدن « بك ، لرك ، « آتاليق ، لرك و بعضى سلطانلرك عصيانلر يله مجادله يه رغماً اساشي محافظه ايدميديلر . استرخانلردن نور محمد و عبدالعزیز خانلر عد التلريله مشهوردرلر . سبجانقلى خان زماننده سياسى حيا ته قاريشان ، مركزى حكومتك له و عليه نه اولان حركتلرك باشنده اولان قبيله لر بلخ جوارنده قالماق ، قاطاغان ، آلچين ، ماوراءالنهرده ايسه نايمان ، كرايت ، قچاق ، ميك ، يوز ، قونكرات ، يابو ، اوتارچى ، سراى ، بارين ، مانغيت (نوغاي) ، دورمه ن ، آس و تورگن لر ايدى . بلخ — قوندوز طرفلر نده قاطاغان اميرى « محمود بك قاطاغان » ، سيردرىا حوضه سنده خوجند حاكمى « رحيم بك يوز » وضعيته حاكم ايديلر . سبجانقلى نك اوغلى عبيد الله خان زماننده ده بو وضعيت دكيشمه دى . أليوم شرقى بخاراده بولونان قاطاغان قبيله سى « لاقاي » و « يوز » قبيله لر ندين « شادى » و « مارقا » لر بورلرده داه اوزمان يرله شوب قالمشدرلر . عبيد الله زماننده « رحيم بك يوز » ك تكميل فرغانه يه حكى كچردى . شهرلر اطرافنده مختلف اوزبك قبيله لر ندين متشكل خيلطه ، استرخان و سيبريا طرفلر نده مانغيتلرك نيم مدنى معنا سنده « قارا اوپلى » (روسلرده « يورتاوسكى ») تعبيرلرينك مقابلى اولارق ، « قوراما » تسميه اولونويوردى . بويله « قوراما » لر تاشكند و بلخ جوارنده مهم عنصر ايديلر . قبيله لرك اسكى آلتون اوردو دورنده كى تقسياتنه كوره « اونك » و « صول » ديه تسميه ايديلورلردى . شايباق خان و عبدالله خان زمانلر نده دورمن ، كينه كاس قبيله لرى « اونك قول » ي ، قوشجى ، نايمان ، مانغيت ، آرغون ، قارلىق ، ميك قبيله لرى « صول قول » ي تشكيل ايديلورلردى ؛ سبجانقلى خان زماننده عينى تقسيات كوريليور . بو قبيله لر ۱۷۰۸ سنه سى محاربه لر ينه اوتشكيلاتلريله اشتراك ايتديلر . خانلرك جلوس مراسمى ، سراى حيا تى عبد الله خان زماننه قادار هيچ دكيشمه مش ، اسكى تورك - موغول سراى عنعناتى اصولنده دوام ايتمشدر . جلوس - « خان كوته رملك » سمرقنده « كوكتاش » ده اجرا اولونوردى . قبيله رئيسلرينه و سادا

« کورونوش » مراسمی یا پیلیر ، او مجلسده مسکرات ، شراب و بال قوللانیلیردی . بعضاً سرخوشلقدده قبیله رئیسلی آراسنده صاواشلیریله اولوردی (۱۷۱۰ سنه سی سرای و نایمان قبیله لری آراسنده کی حربلر بویله کورونوشده کی سرخوشلقلردن نشأت ایتمشدی) . قبیله لر آراسنده « اورون » مسئله سی اسکیدن حل ایدلمش عداولونور ، یکی خان یالکز بعضی تعدیلات یا پاییلیردی . قبیله لر آراسنده کی محاربه ده خان یالکز حکم اولارق قالیر ، اکثریا اوکا قولاق آصمازلیر ، بالعکس بعضاً کندیمسده رفاق ایدرلردی . بونکله برابر خان حکومتی عموم ملت طرفندن قبول ایدلمش و طانمش بر حکومتدی . سیردریا حوضه سی و فرغانه کی مرکز دن اوزاق یرلرده خانلرک نفوذی آز اولمقله برابر ۱۸ نجی عصرکهد ایتنده ییله مؤخرأ خوقند خانلغی مؤسسسی اولان « عبد الرحیم بک مینک » . ارا ده کی استرخانی خانی شغری حکمدار اولارق طانیر وارنک « کورونوش » لرینه ملازمت ایدردی . هیچ بردولت تشکیلاته تحمل ایتیمهن تورکنلر ییله آنجق خان طرفندن یارلیغ کتیره ن قاضیلری قاضی اولارق طانیرلر و اراضی اختلافلرنده کندیلری بالفعل تابع اولمادقلری و یاخود اولدقلری خانلرک اوامرینی اساس انخاذا ایدرلردی .

هند ، ایران (صفوی) و تورکیه حکومتلریله استرخانلرک مناسبتی یرنده ایدی . نور محمد خانله اوغلی عبدالعزیز آراسنده منازعه لر اولوب عثمانلی سلطانلر ینک حکمکنه مراجعت ایدلمش و او مناسبتله عثمانلی سلطانلری ایله استرخانلر و صفویلر آراسنده مکاتبه لر واقع اولمشدر . عمومیتله صفوی ایران حکومتی ماوراءالنهر دن کلوب ایرانه التجا ایدن اوزبک سلطانلریته ائی قبول ایده روا اکثریا خراسان طرفنده مالکانه و یره رک اولردن استفاده یه چالیشیردی . شاه طهماسب اول ایسه بونلردن برینک قزیله اوله نهرک « کوریکان » اولمق ، مملکتده وقت و کوشه یه ن وضعیتتی ترصین ایچون موغول امراسنک بو عنعنه سنه مراجعت ایتمک ایسته مشدی . اوزبکلرک تورکیه یه کلن ایلچیلری ده اوزمان روسیه یه بوبوتون تاریخده بیله یکمزماندن بری چینه کلن تورکستان ایلچیلری کی اکثریا حجه کیدن حاجی و یا برتجار خاندن ایلچیلک وثیقه سی آ لارق کلیوردی . عثمانلی مؤرخخی تعبیریه بش آلتی « اسب تاتار لاغری » کتیرر ، مقابله نده فضله حرمت کورردی . بعضاً بویوک خانک ایلچیسيله برابر ، اسکی تورکلرده و موغوللرده اولدیغی کی ، ولایتلرک و ایلبری ده ایلچی کوندریریورلردی . عثمانلی سلطانن بونلردن

بالکز بویوک خانک (۱۷۲۲ سنه سنده ابو الفیض خانک) ایلچیسنی قبول ایدوب
اوبرینی « مملکتده پادشاه وایلچی بر اولمی » دیه قبول ائتمه یوب کری کوندردیکی
زمانلر اولدی . عثمانلی سلطانلری تورکستانده بر مرکزی قوت تشکیل ایتدکلرینی ظن
ایده رک استرخانی خانلرینی ده روسلر صفویلرله یاپدقلری حربلره اشتراک ایتدیرمه
چالیشیورلردی . سلطان احمد ثانی نك سبحانقلی خانی صفویلره قارشی حربه دعوت
ایدوب چاغاتای شیوه سنده یازدیغی مکتوبی واردر .

استرخانلرک خوارزم
قازاق وکاشغر حیات
سیاسیه سنه تأثیری
خوارزمده ۱۷ نجی عصرده ده « یادگار شیبان » اوغلری

اسکیسی کبی حاکم ایدیلر . ۱۶۲۰ دن ۱۶۸۷ سنه سنه قادر عرب محمد و اوغلری
اسفندیار ، ابو الغازی بهادر هریری یکریمی ، یکریمی بره رسنه ، ابو الغازی نك اوغلی
انوشه یکریمی درت سنه حکومت سوردیله . خوارزمده کی اوز بکلر بو عصرده
اشقیاواری بر حیات کچیریورلردی . یاپدقلری ایش ایرانه و بخارایه آقیدن عبارتدی
خوارزمده برله شهن اوز بکلرله « اوزبوی » قورود قدن صوگرا خوارزمه کوچوب
کلن تورکنلر آراسنده ده اوزمان اراضی قاوغاسی باشلا نمشدی . کنجکلکی ایرانده
کچیرن مستعد ابو الغازی خان (۱۶۴۳ - ۱۶۹۳) و اوغلی انوشه (۱۶۶۳ - ۱۶۸۷)
تورک تاریخته عائد مهم اثرلر بر اقمشدر . مع مافیله هر ایکسی کروان باصار ، بخارا
اوز بکلرینک و خانک هر هانکی بر طرفده لی سفرده بولونماسندن استفاده ایدهرک
اوراسنی یغما ایدهرلردی . بونلر شهرلی بخارالیری قادین کبی کوریرلر ، عسکرلک
خصوصنده اونلره قطعاً اهمیت ویرمزلردی . انوشه و سبحانقلی زمانده دشت قیچا -
قدن برچوق یکی قبیله لرکلدی . زرافشان حوضه سنده بولونان قیچاق و قیپایلر او جمله -
دندر . انوشه خان یکی کلن قبیله لر و شیبان اوغلری طرفدن خوارزمده هجرت
ایتدیریلن « اورکنچی » اوز بکلرینک یاردیمیله بخارا ، سمرقند و شهر سبزی آز بر زمان
ایچون اله کچرمشدی . انوشه نك « سپسالار » ی (بک قلی بک) مانغیت قبیله سندن
ایدی . بو قبیله عینی زمان سبحانقلی نزدنده ده مهم رول اویناوردی . فقط سبحانقلی
خان قبائل اختلافندن استفاده ایدوب . ۱۶۸۷ ده خوارزمی کندی نفوذی آلتنه الدی
و اولکدی قبیله رئیس لرینه تقسیم ایتدی . بو وضعیت ۱۷۰۲ سنه سنه قادر دوام ایتدی

کاشغرده تورک شیخلری « خواجه لر » (آپاق خواجه) حکومتی جاغاتای خانلری
آلندن آلتق ایچون منازعه یه کرشد کلرنده مرکز حکومتی یارکننده بولونان کاشغر
خانی محمد امین خان ده عینی سنه لرده سبجاقلی خانه مراجعت ایذهرک تابعیتنه قبول
ایتمسنى صورتی . سبجاقلی نامه خطبه اوقوتوب ، سکه ضرب ایتدیردی .
۱۶۹۳ سنه سی قازاق خانلرندن « ایریص » خان فرغانه ایله کاشغر آراسنده طاغلرده
باشایان قرغز بکلریله و خواجه لرله (آپاقله) اتفاق ایذهرک فرغانه ایله کچرمک
ایستهدی . قرغزلر « اندیجان » ی آلمش لردی . خوجه ند حاکمی رحیم بک یوز
وسبجاقلی خانک عسکرلری بونلری غایت فنا بر صورتده مغلوب ایتدی لر ؛ فرغانه تماماً
استرخانیلره تابع اولوب قالدی (اوراسی اوفاق قبیله رئیس لری و « جادیک » ده کی
خواجه لر طرفندن اداره اولونیوردی) . تاشکنند و سیردریا حه ضه سنه مالک اولان
قازاق خانلری ده سبجاقلی نك عالی حاکمیتی قبول ایدیورلردی . سبجاقلی نك خوجه -
ند ده کی والی عمومیسى « رحیم بک یوز بک نفوذی ، بخارا مؤرخى تعبیر یله ، « اولوغ
طاق » ، « کچی طاق » ، یعنی قازاقستان مرکز لرینه قادار جاری ایدی . ۱۶۹۵ ده شرقی
بخاراده حصار طرفنده کی عصیانلری تشکیل ایچون « رحیم بک یوز » دشت قیچاقدن
غایت چوق عسکر کتیر مش و اولنرک یاردیم یله عصیانى باصمشدی . بوصورتله ۱۷
نجی عصرک نهایتنده خوارزمدهن کاشغره ، « اولوغ طاق » دن هند و کوشه قادار
بوتون تورکستان رسماً سبجاقلی خانه تابع اولارق بر اداره آلتنده برله شمش کسیدی .
آلبته بو یالکر برنومینال تابعیتدن عبارتدی ؛ سبجاقلی خانک بک اوزاقلرده نفوذ
وسلطه سی کورولمکله برابر بخارا اطرافنده کی اوفاق عصیانلری تنکیله ییله قوتی یوقدی .
برکون بویوک بر ایمراطور ، اوز بک عشیرت لری آراسنده کی اوفاق نزاعلری ییله
یاطیشدیرامیان ضعیف بر « حکم » (« بی ») اولارق قالیوردی . کندیسنه رسماً تابع
عد اولونان قازاق خانى « تهوکه خان » ۱۶۹۳ سنه سی سمرقند ولایتنده کی قیچاق ،
خیطای و او یغوز قبیله لر یله اولان « بازمتا » قاوغالری نی حل ایچون مراجعت ایتدیکنده
سبجاقلی خان قبیله لره اجرای نفوذ ایده مه دی ؛ ته وکه ده . . . قادار عسکر ایله
سمرقند ولایتنه کروب سبجاقلی به تابع یرلری یغما ایدوب قبیله لرله حرب ایتدی .
خوارزمده « ارال » خلقی (بونلر « قاراقاپاق » دن عبارتدی ، واوراده کی برقم
بشقاورتلرده بوکاداخلدی) سبجاقلی به تابع اولمیوب کندیلرینه « قلندر سلطان » ی ،

صوگرا «طو بورجق سلطان» ی خان ایدندیلر . سحانقلی خان بدخشانک اداره سنی جاغاتایلردن «امیر یار بیک» ه ویرمشدی . ۱۶۹۳ ده اوده عصیان ایدوب خان اونک تنکیلی ایله مشغول اولدی . اوز بکلرک اک قالانلق بری سمرقندحوالیسی ایدی . بوسیدین نوراسی ، بخارا مؤرخنک سوزینه کوره ، خانه اک آز اطاعت ایدن بریر عد اولونوبوردی . اوغلی عید الله زماننده بلیخ ده کی قاطاغان بکی محمود (۱۷۰۷ سنه) عصیان ایتدی ومسته خانک بوراده کی داخلی ایشلره مداخله ایتمه مسی شرطیله «خانه تابع اولمق» شکلنده صلحه جل ایدلدی .

ایک قالموقلر اون بدنجی عصرک «قهرمانی» اولان قالموقلره کلنجه بونلرک تورکستان ایچون تملنکه تشکیل ایده جکی ده اون بشنجی عصر اورتالرنده ییسه آکلاشلشدی . چینه کی موغول («یوان») سیلاله سنک سقوطنی متعاقب موغول خانلرنک بوتون موغولستانی بر اداره آلتنه طوبلامق خصوصنده کی تجربه لری عقیم قالمشدی . چوراس ، خوشوت ، طورغاوت ، خوینت قبیله لری شرقی موغوللردن ایرملارق «محمود» نامیله ر مسلمان اسمی طاشیان خانلرک تحت اداره سنده ایری خانلق تشکیل ایتدیلر . اوزمانکی قالموق سلطانلری آراسنده «ابراهیم وانک» ، «الیاس وانک» کبی مسلمان اسمی طاشیانلری بولونمسی اسلام دولتلیله مجاورتک تأثیریدر ، احتمال بدایتده بهضیلری مسلمان ده اولمشدر . فقط دیگر موغوللر کبی قالموقلر وانک خانلری تمامیله بودیست ایدیلر (۱) . تورکستان اهالیسی قالموق سلطانلرینه «آلتان خان» دیمشدر . قالموقلر ۱۴۴۷ سنه سی سیردریا حوضه سنده یاشایان شییان خانی

(۱) (قالموق) کلمسی داها ؛ ۱۱ نجی عصر اورتاسنده جاتی بک خانک وفاتی متعاقب ظهور ایدن قارغشه اقلرده بعضی اوز بک قبیله لرینک قالموقلره کیتد کبری مناسبیله قوللا نیلمشدر . (دین اوز بکدن قالدی) دیدکبری کبی (اوز بکک) اسلام قبول ایدن قجاق - تانارزه اسم اولمش ، (قالموق) کلمسی ده اسکی دینده (قالان) موغول وتورکوره ونهایت بودیست موغول قبائلنه اسم اولمشدر . بوکا باقیلیرسه قالموقلرده کی مسلمان اسملری اورالده اسلامیتک انتشارینه بک ده دلیل اولاماز ؛ فصل که اسکی موغوللرده ده مسلمان اسمی مجموعی خانلر ، سلطانلر اولوبوردی .

ابو الخیر خانہ ہجوم ایتدیلز ، صحرا خانلری قالموقلرہ مصاہرتی شرق یلیورلردی .
 ابو الخیرک طورونی شایاق خان قالموق پرہ نسسندن طوغمشدی . شایاق خان کندی
 شعرلرندہ «آلتان خان» دن بحث ایدز
 (آلتان قان معناسی بودوربولارقولنچہ «نایمان عثمان باش بولغای قیل مختلف ییلکنچہ» .
 مذکور قالموق محمود خانک طورونی «ایسن خان» چینلزلرہ موقیتلہ حرب
 ایتمش و «ہرات» دہ کی تیمور یلرلہ دہ سیاسی مناسبت تأسیس ایتمش ایدی (۱۴۵۹)
 اون بشتجی عصرک صوکن نصفندہ شرقی موغوللر تکرار کسب قوت ایدنچہ غربی موغوللر
 (قالموقلر) اونلرہ تابع اولمشلر ایسنہ دہ اون آلتنجی عصرک اوزتاسندہ (۱۵۵۲)
 یعنی غربدہ شیمدیکی اوروپای روسی دہ روس قنازلری آلتون اوردان خانلرہ استیلا
 ایتدکری زمان تکرار مستقل حرکت ایتمکہ باشلاوب شیمدیکی «جوئغاریا» (یعنی
 موغول عسکرینک «ضول قولی» نک یاشادیغی برلرایہ «ایاہ» حوضہ لرندہ کی قبیلہ لری
 (کیرای ، نایمان وصادیر) اولجہ اشغال ایتدکری برلرندن تضیق ایدوب چیقارمغہ
 باشلامشلردر شرقی تورکستانک چاغاتای خانلری قالموقلرک ایسیق کول جوارندہ کی
 «اوسون» و «قیرغز» قبیاہ لرینہ تعرضلری موقیتلہ دفع ایدہ ییلدیار (ذاتاقالموقلرک جدی
 تعرضلری دہ اوطرفہ دکلدی) . شہرلوزہ ومنتظم عسکرہ استاد ایتمین قازاق
 خانلری ایسہ موق اولمادیلز . قازاق خانی «تہ وکیل» خان داہا باباسنک خانلری
 زمانندہ (۱۵۵۴) قالموقلرہ حرب ایدیور فقط موق اولامایوردی . تاشکند شیان
 اوزبک خانی باراق (نوروز احمد) خانہ التجا ایدوب یاردیم ایستدی ؟ باراق ایسہ
 — عثمانلی سیاحی سیفی چلبی نک تیانہ کوزہ — «بن وشن کنی اون پادشاہ بریزہ طوبلا
 پرسہ ینہ قالموقلرہ مقابلہ ایدمہ زلز . اوتلز یا جوج قومیدز» ذبہ جواب ویردی .
 ونہایت «یدی صو» قازاقلری ، یوقاریدہ دبدیکمز وچہلہ ، شیغای خان اووغلی تہو
 کیلک تحت ادارہ سندہ ۱۵۹۸ سنہ سی تامیلہ سیردر یا حوضہ سنہ ، تاشکند ، «تورکستان»
 (یہ سہ) و صبران حدودینہ کلوب یرلہ شمکہ مجبور اولدیلر .

قالموقلرک قازاقستاندہ قالموق خانلرینک قرار کاهی ، بو موغول قبائل سورو
 یرلہ شمہ سی
 سنہ «اویرات» (یا حود «جوئغار») اسمیلہ بر دولت شکلی ویرن خانلری «باطور
 خون تایشی» زمانندہ (۱۶۳۴) — (۱۶۵۳) ایرتس حوضہ سنک یوقاری طرفلرد

بولونیوردی . «غالدان بوشوقی» (۱۶۷۱-۱۶۹۷) شرقی تورکستانده چینلیلرله طوتوشارق قرارگاهنی اسکی «لوك تورك» و «چاغاتای» خانلرینك قرارگاهی اولان «ایله» ، «کیگه ن» و چارین « حوضه لرینه یعنی «یدی سو» یه نقل ایتدی . بونکله قالموقلر شیمدیکی قازاقستانك بواقسامنه حاکم اولوب تورستان ایچون هیچ تصور اولونمیان مهلك و مخرب قوت شکلنی آلدیلر . غالدان بوشوقی نك اوردوسی یوزیکه بالغ اولویوردی .

قالموقلرک بعضی قبیله لری و « تایشی » لری داها ۱۶۰۰ سنه سی قازاقستانك شمالی قسملرینی تماما اشغال ایتمشلردی ، بونلرک غریبه حرکتی تمامیله براستیلا حرکتی ایدی . ۱۶۱۸ سنه سی «خون تایشی» نك اوغلی «خو اورلوق» تحت اداره سنده ۵۰۰۰۰ قادار چادیر قالموق شمالی قازاقستانه ، طویل و ایشم حوضه لرینه کلوب یرله شدیلر . بونلرک پیشدارلری ۱۶۳۰ - ۳۲ سنه لرنده موقت بر زمان ایچون ایدیل یا قالرینه قادار ایله یرله دیلر . «خو اورلوق» کندیسی طویل و یاییق حدودنده بولونیوردی . اورتا ایرتیش ایشم ، نورا و طویل طرفلرنده کی مانغیت و قازاق قبائلنی سپردر یا طرفنه و قسماً باشقرد ستانه تضییق ایدوب چیقاردیلر . بوراده قالموقلر سیبیر یاده روس حاکمیتنه قارشیشمان بروضعیت آلاچق کبی گوروندیلر و روس اداره سی آلتنه کیرمش اولان «طارا» (طورا) و «تومهن» ولایتلرینه ، یغنا ایتدیلر . بو ائساده او طور دقلری یرلرک شمال غربی و شمالی قسملری روسلر طرفندن اشغال ایدلمش اولان باشقورتلرله مانغیت - نوغایلر و طورا خانلرینك ده بوا یکی قوم آراسنده طولاشان انقاضی ، قالموقلرک ظهورندن سیاسی قورتو لوش امیدلرینه دوشدیلر . او وقت « اوی » و « طویل » حوضه لرنده او طوران مانغیت - نوغای میرزاسی « اروس میرزا » و اوغللری طورا سلطانلریله متفق اولارق غربی سیبیر یاده کی یکی روس مستعمره لرینی یغنا ایدرلردی . بونلر قالموقلرک ده کندیلرینه معاون اولاجغنی ظن ایتدیلر .

طوراشیبیانلرینك
و باشقورتلرک روسلره
قارشى بی امان مجادله لری

اوغللری داها ۱۶۰۰ سنه سی روسلره قارشى قالموقلردن یاردیم ایسته دیلر و شیمدیکی قازاقستانك شمال و شمال غربی و باشقردستانك جنوب شرقی قسملرینی ، ایشم ، طویل

و یا یق باشلرینی مرکز ایدینه رک روسلرله آلتش یتمش سنه قادار سورهن بی امان
مجادله لرینی دوام ایتدیردی لر . داها بابالری کوچوم ۱۵۹۸ سنه سی «چات» حدودنده
روسلرله اولان صوگ محاربه سنده عسکرلرینی تماماً ضایع ایدوب غایت اختیار
و کوزلری کور اولدینی حالده برقاچ کشیسی اوغللریله یمکسن ، آتسز صحراده جنازه لر
آراسنده طولاشیوردی . بو ائاده کلوب کندیسینی کورهن و روسیه یه اطاعت تکلیف ایدن
روس ایلچیسنه « رذیل اولوب اولمک ایچوننی بن روس اسارتنی قبول ایده جکم . بن
کور و صاغیرم ، فقیر و کیمسه سزم ؛ بن ثروت و سامانی قایب ایتدکدن ماتم طوتمایورم ،
روسلره اسیر اولانلر ایچون آعلا یورم ، دیمشدی . اوغللرینه واحفادینه صوگ نفسلرینه
قادار استقلال اوغورنده مجادله توصیه سنده بولوندی . « کوچوم ، ک تاریخی یازان انگلیز
مؤرخ « هوورث . طورا خان و سلطانلرینک مجادله سنی آمریقاده کی قرمیزی دریلی
یرلیرک مسئولیله قارشى اولان کین و انتقام مجادله لرینه بکزه تیور . کوچوم اوغللرینه
مانعیت - نوغای میرز الرندن یالکز اوروس میرزا اورققاسی یاردیمده بولوندی . کوچومه
خلف 'ولان بویوک اوغلی « علی خان » ۱۶۰۱-۱۶۰۷ ده قالموقلرله و ۱۶۰۸ ده مانعیت
- نوغای بکی « اوروس میرزا ، ایله متفقاً طویل ، تومن و اوقلعه لرینه تعرضده بولوندی لر .
شو مجادله لرده خانک یاننده منقرض اولان شیرین قبیله سیله الیوم کچی یوز قازاق و باشقورت
قبیله سی اولان « طابین » قبیله سی بولونویوردی . اولجه کندیلرینه تابع اولان « اوفاتاتارلری ،
(یعنی اوقا قاهه سی و جوارنده کی طور الیر) مادی و معنوی یاردیمده بولونویورلردی .
فقط اوروس میرزانک مخالفی اولان تن احمد اوغلی ایشتیره ک بک علی خانک پلانلرینی
بوزدی . نتیجه ده علی خان اوفاده کی روسلر طرفندن اسیر ایدیلدی . برینه کیچن برادری
« ایشم خان » مانعیتلردن زیاده قالموقلره استناد ایتدی . غربی قالموق خانی « خواورلوق »
ایله مناسبت صهریه یه کیره رک روس علیه کنه کنه کندیسندن استفاده یه چالشدی .
۱۶۱۶ سنه سنده اوقایی یغما ایتدی . « ایشم خان آمان قاراغای » ده اوطورر ،
یاننده کی طابن قبیله سیله بعضاً (۱۶۲۲ سنه سی) « اوی ، و « اوقا » (آق ایدل)
ساحلرنده بولونویوردی . برادری قانای سلطانک آناسی سیردریا حوضه سنده واقع
« صابران » دن ایدی . اوده اوغلنی « صابران » ک ضبطی ایچون دعوت ایدیوردی .
اورتالغک قالموقلره مشغول اولسنه رغماً طورا خانلری قازاقستانک یالکز شمالی
ذکل جنوبی قشملرینی ده اللرنده بولوندیرمق ایسته یورلردی . یاقنده بخاراده بولونان بر

« انشا » کتابنده (بدیع الانشا) کوچوم خان و اوغلی و ایشم خان، ایشمک اوغلی و آبلای، و « آبلای » ك اوغلی « کوچوك » خانلرك ما وراء النهر استرخانیلری ایله اولان تورکجه مکاتبه لری درج ایدلمشدر . بوراده « طورا » خانلری « قازاق - خانلری » ديه تسمیه اولونمشدر . بوراده استرخانی خانلرندن « ولی خان » (۱۶۰۵ - ۱۶۱۱) قازاق خانی ایشم خانه « آبلای سلطان » ك تاشکندی آلوب چاپوولجلیق یاپدیغندن شکایت ایدیور . اووقت ایکی « ایشم » واردی . بری سیردریاده قازاق خانی و دیگری ده کوچوم اوغلی « ایشم سلطان » . مکتوب اوزمان « خان » عنوانی طاشیان قازاق خانی « ایشم » ه کوندیرلمشدر ؛ وهجوم ایدن آبلای ده طورا خانی ایشم سلطانك اوغلی آبلای اولسه کرکدر . ایشم سلطانك اوغلی آبلای سلطان ۱۶۲۹ دن باشلایوب شرقا طومسق ، غربا اوفاراسنده متادیا تعرضلر ده بولوندی . فقط بوتون حرکتلری برفاق بوزکشلیك قوتله یاپیلان چته حرکتلرندن عبارت قالدی ؛ برتیجه ویرمیهن بوتعرضلر روسلرك ائنده اولان ایللره پك آغیر کلیوردی ، اونلری برطرفدن . روسلر زورلایور ، دیگر طرفدن خانلر نه ایچون روسه تابع اولدیکنر ديه یغما ایدیورلردی . بعضاً بوقسم اهلینك حتی کوچوم خانه قارشی آياقلانوب روسلره یاردیم ایتدکلری زمانلر اولمشدی ؛ فقط آبلای کندیسینی هر طرفده سه و دیرمشدی . بوکاطومسق جوارنده چات تانارلرینك میرزالری « آباق » و « طارلاب » و جنونی باشقورت قبیله لری مظاهرت ایدیورلردی . ۱۶۳۰ ده مذکور ایکی هیرزا اولدیریلدکن صوگرا وضعیتی وخیم اولدی . قرار کاهی ایشم نهری اوزرنده کی « قاشقاراغای » اورمانلرنده بولونوردی . باشقردستانده کی اسنرلی طاماق شهری یاتنده کی « طورا » ده « آبلای » ه نسبت ایدیلیور . قالموق « خواورلوق » ده آزچوق یاردیم ایدیوردی : ۱۶۳۳ ده شرقی باشقردستانده ایسه ت « نهری او ؛ رنده « علی بك یورطی » (« الف نك یورطی » ؟) نی وقاطای قبیله سنی استرداده چالشدی . قالموقلر ایسه طارا ده کی روسلری یغما ایدوب کویلیلرینی قتل عام ایتدیلر . برقسم قالموقلر شیمدیکی باشقردستانك « دوان کانتونلغی » نه قادر ایله ريله مشدی ، آبلای متادیا باشقردستانده روسلره حرب ایتدی . نهایت ۱۶۳۶ ده « دوان » طرفنده کی قالموقلرله و برادری « توکا » ایله متفقاً روسلره ، اونلری مطلقاً اوفادن چقارمق فکریله تعرض ایتدی ، فقط مغلوب اولارق کندیسی ویرادری اسپر ایدیلدیلر . خلفی

اولان برادری « دولت کرای » طورا خانلرینک صوکیدر . بو ایسه « طوبولسک » نك شرقنده کی « طارخان قالا » یه ، قرداشی « آبوغاسلطان » و آبلایک اوغلی « کوچوک سلطان » لرینه دیگر قلعه‌له تعرض ایدیورلردی . کندیسسی بخارایک استرخانیسلریله مناسبتده ایدی . همشیره سی بخارا سلطانلرینک برینک نکاحنده ایدی . فقط قالموقلرک فضلہ تسلطنه قارشى اورادن بر یارديم آلامادی . مقصدی « اوقا » ایله « ایسه ت بونی » و « طارا » نك استردادى ایدی . ۱۶۴۶ ده قالموقلرله برابر تومهن طرفنده ۱۶۴۸ ده (۱۶۴۹ اولماسین ؟) « اوقا » روسلرینه ، ۱۶۴۶ ده ایسه ت طرفنه تعرضلریله روسلره بویوک مشکلات چیقاردی . کندیسنه یه باشقوتلرو « اوقا طور الیلری » معاوتسده بولونیورلردی کندیسسی طویل نهری باشلرنده طورغای ولایتسده بولونیورلردی . فقط قالموقلره اولان امیدک بوش اولدیغنی طوراخانلردن آنجق دولت کرای آجی بر صورتده آکلادی . غربی قالموق خانى ۱۶۵۵ ده روس حاکمیتینی قبول وقازاقستانی ده ترك ایدهرک ایدلک غربنه کچدی . ۱۶۵۷ ده دولت کرای قالموقلرک « طویل » ده قالانلرینه هجوم ایتدی . عسکرلری « اوقا » اطرافى باشقورتلریله طارا وتومهندن قاچوب کن « طورالی » لردن عبارت ایدی . ۱۶۵۹ سنه سنده برادرلری آبوغای و کوچوک سلطانلرله بر لسکده ، یانلرنده بیک قادار قوتلری اولدیغنی حالده ، تومهن و ایسه ت طرفلرنده روسلرله حرب ایتدیله . طوراخانلری سیاسی فدایتلرینک صوک دورنده دهاز یاده باشقورتلرک جنوب شرقی قبیله لرینه استناد ایتدیله . روس استیلاسنه معروض قالان طابن ، بارین ، قاطای قبیله لری بیله صوک دقیقه یه قادار کوچمیلرله برابر بولونمشلردر . باشقورتلرک روسلره قارشى ۱۶۶۳ - ۱۶۶۶ سنه لرنده کی حربلرنده یه کوچمیلری کورییورز . باشقورتلر بوزمان قریم وتورکیه ایله مناسبتده بولونوب نوغای و قالموقلرله ده برله شوب بوتون شمديکی جنوبی روسیه یی روسه قاوشی جبهه شکلنه صوقایه چالشدیلر . ۱۶۶۶ سنه سی طورا (کوچم) شاهزاده لردن بریسی تحت اداره سنده اولان بارین و قاطای باشقورتلری قالموق رئیسى دایچین طایشی ایله برابر شمالی قافقاسیایه کلوب اوراده روسلرله حرب ایدوب « تیرهک » قلعه سنی یاغما ایتدیله . ۱۶۶۷ سنه سی شمالی قافقاسیا واسترخانده بولونان اولیاچلی ده بوشاهزاده لردن بحث ایدیور ؛ فقط او روسلرک یالکز شاهزاده دیه قید ایتدکلری پرده « ایکی شاهزاده ، کوستریور . نوغای و قالموقلره تقلیداً باشقورتلری « ایشتهک »

(هشدك) تسمیه ایدن بوسیاحه كوره بوشاهزادهار تورکیه دن یشیل بایراق ایسته مشلر ؛ باشقورتساندن قریمه قادار بوتون ولایتلرده روسلرك استیصالنی ، عینی زمان قالموقلرله ده حرب ایدوب اونلری ده اورتادن قالدیرمائی هدف ایدنمشلردی . اولیاچلی استرخاندن دون طریقله قریمه دونش ؛ فقط یاییق حوضه سنی ، قازان و آلا - طرفلرینی ده کینزدیکی حقنده بر ساخته سیاحتنامه اویدورمش ؛ « هشدك » کله سنی اوزمان روسلره قارشنی حال عصیانده بولونان روسیه تبعه سنی تاتارلره ، استرخان جوارنده کی « قارا اویلی نوغای » (یورتووسکی تاتار) لره تعمیم ایتمشدر . اولیا - چلی قریم حدودنده و « دون » (تن) دهده هشدك لردن بحث ایدیور ؛ فقط بو معلومات حقیقه باشقورتلره عائد اولدیغنی کوریلپور ؛ ماجار منبعلرینه کوره مذکور سنه ماجارستانده کی تورکیه عسکرلری میاننده باشقورت فرقه لری اولمش و بونلر شیمدیکی « ده بره سین » شهرینی یاغما ایتمشلردر . غربی قازاقستانده ، طوراشاهزاده لری تحت اداره سنده باشلایان بر حرکتك بر باشی تورکیه واسطه سیله ماجارستانه قادار کیده ییلسی شایان دقتدر . طوراشاهزاده سی (یاخود شاهزاده لری) روسلرك معلوماتنه کوره ۱۶۶۷ سنه سی کندیسنه تابع باشقورتلری ایله چرکس سفرندن دونوب کلوب ایکی بیک قادار عسکرله شمالی قازاقستانده « ایشم » نهری حوضه سنه « آبار طاوی » حدودنده اوطورمش و اجاز تسز بر طرفه کیتیمه چکنه اینا ندرمق ایچون متبوعی بولونان قالموق رؤساسندن « آبلای طایشی » یه « امانت » رهن ویره شدی . طوراشاهزاده لرینك بوندن صوکراده سیاسی فعالیتده بولوندقلرینه دائر معلوماته تصادف ایده مدك .

مانغیتارو
قالموقلر
مانغیتارو نوغایلرو کلنجه قالموقلر دن اك فضله متضرر اولان نهایت
بولر اولدی . ایدیلک شرقنده بولونان « اولونوغای » لر « اورمه مبهت بك برادری
« تن مه ت » و ۱۶۰۴ دن صوکرادیکر برادری « ایشتیره ك » بکلر عموم « اولونو -
غای » ییکی اولدیار . ایشتیره بك روسلرك داخلی اختلاللرندن استقاده ایدوب عاصی
« روس - قازاق » رؤساسیله متفق اولدی و آلاطر حدودلرینه هجوم ایدوب روسلری
تهجیز ایدیودی . روس اختلاللری یاطشدق دن صوکراد موسقوانك طلبنه موافقت
مجبوریتنده قالدی و برچوق نوغای قبیله لرینی آلوب ایدیلک شرقنه کچوب اسکی عادت

اوزره ياييق حوضه سنده او طوردى . فقط بوذات ديديكمز كېي « طورا ، خانلرينه يارديم ايتمه دى (كوچم خانك اوغلى على روسلره قارشى يارديم خصوصه سنده مراجعت ايدرك ايشتيره ك بكه كاسه دهر د جوابى آلمش وحتى ياغما ايديلوب باياسندن قالان « آقشا كوبه » سندن محروم قالمش ؛ سفيل برحالده دبره رك ياييق ده « جان سيوك » نام يردن آق ايديل حوضه سنده كى باشقورتلره كليركن روسلره تصادف ايدمه رك اسير ايديلشدى) فقط خيوه ، قريم و توركيه ايله مناسبتنى دوام ايتدردى . ۱۶۱۴ سنه سى روسيه يه كان خيوه تجارلىرى ياييق ده بولونان ايشتيره ك بك ايله قارا كلمه بت ميرزانك قارا قالپاق ، آلتى اوغل خيوه وقازاق خانلىرى ، قريم و توركيه عاصى روس قازاقلرى ايله اتفاق عقد ايتدكلرينى ، ايلك بهارده روس شهرلرينه (سامارايه) هجوم ايشمكه حاضرلاندیغنى ، خيوه - اوركه نچك و عرب خان ، ايله دائى مناسبتده بولونديغنى ، سويله ديلر . بو حرکت غالباً توركيه طرفندن اداره بولونان بر حرکتدى فقط روسيه اوزمان خيوه حدودنده بولونان يديسان ميرزالر دى « آبلای ميرزا ، يى كندى طرفنه چه ويرمك ايله وضعيتى قورتاردى . بوذات ۱۶۱۵ سنه سى ۱۵۰۰۰ خاها قدار عائله ايله خوارزمدن آشانى ساحلنه استرخان جوارينه كوچوب كلدى . عومتيله اوركانج طرفى آرتق ميرزالر ايجون جالب دقت براولكه شكلى غائب ايتمشدى . بو آزالق شرفدن قالموقلرك كلوب چقمسى نوغايلىرك غرنى قازاقستان و خيوه حدودنده روسلره ياييق « روس - قازاق » لرينه قارشى بوتون فعاليتلرينى طور دردى . اولجه متفق كورونه ن طورغاوت قالموقلرى ۱۶۲۰ سنه سنده شيمديكى قازاقستانك غرنه كلوب يرله شنجه فى الحال مانعيت - نوغاي ، يرزالرينك امورداخليه سنه قاريشمايه و مانعيت لره عائد اولان ويركيلرى كنديلرى طوبلامغه باشلاديلر . باشقورتلك اولجه مانعيت ميرزالرينه تأديه ايتدكلرى ويركيلرينك كنديلرينه تأديه ايدلمسنى طلب ايدوب « قورالاي تايشى » نام بريسى جنربى باشقوردستان ايجون ، والى تعيين ايتدله . بوذات روس تابعيتده بولونميان باشقورتله عدالت كوسترير ، اوفاجوارنده و شمانده كى دوسلره تابع اولان باشقورتلىرى يغما ايدردى . باشقورتلك اوكونه قدار طوبل نهرى ساحه لرنده كوچم كرده اولانلرينى قالموقلر اورال طغلرينك غرب طرفنه مهاجرته مجبور ايتديلر . بو ايشى « سه نكول تايشى » نام بريسى اداره ايديوزدى . باشقوردستان حدودنده كى مانعيت - نوغاي ميرزالرى ده ۱۶۵۴ سنه سى قالموقلره شدتلى محاربه

لره طو توشدیلر . شیمدیکی بوکئی اوردا سنده کی میرزالر ایسه روسلره قارشئی قالموقلردن یاردیم امید ایدیورلری . « ایشتیره ك بك » ك یرینه کچن عموجه زاده سی « قانای بك » ایسه روسلر طرفندن رهینه اولارق استرخانه کتیریلمشدی . او قالموق رئیسی « خواورلوق » ی ۱۶۳۲ سنه سنده استرخان اوزرنه یورومکه کیز لیجه دعوت ایدیوردی . بوتون هیئتئی ایله جونغسار یایی ترك ایتمش اولان « طورغاوت » قالموقلری آرتیق « ایدیل » ایله « یاییق » آراسنده - آیوم قازاقستانك « بوکئی اورداسی » دنیلن قسمنده - یرله شمك چاره سنی کوردیلر . « خواورلوق » اول « جمبویلق » نوغایلرینك رئیسلی « آیسال » و « اوتسق » ؟ لری مغلوب و کدیسنه تابع ایتدی « یاییق » له « ایدیل » آراسنده و ایرغیز ، کینه لی ، صامار نهر لری حرضه لرنده نوغایلردن « یدی صان » ، قیطای - قنچاق ، مایلی باس ، کله چی قبیله لری و بر قسم باشقور تار باشا یورلردی . بوتلره و نایمان قبیله سینه ریاست ایدن « تنیمت » اوغلی « بهن . هت میرزا » قانای بکك « کیقبادی » یعنی ولی عهد نائی ایدی (نورادین یعنی برنجی ولی عهد « کلمه هت میرزا » نامنده برسی ایدی) . قانای دن صوك کیقباد « بهن مه مهت ، نوغایلر ك » « بو بوك میرزاسی » اولدی . خلق آراسنده نفوذی و اعتباری بو بوك ایدی . روسلر قانای بکدن صوك مانعیت - نوغایلره بو بوك « بك » تصدیق ایتمز اولدیلر « بهن مه مهت میرزا » ده روسلرجه « نورادینلق » دن صورلا ایکنجی درجه اولان « کیقبادلق » منصبنده عداولونوردی . نوغایلر ك بوشکاده روسدن تضییق کورهن و عینی زمان قالموق چاپوللری نه ده تحمل ایده میهن اکثریی ۱۶۳۵ سنه سی کیقبادی نه مهت میرزا تحت اداره سنده ایدیلک غربنه قریم طرفنه کچدیلر . بو واقعه ایسه غربی قازاقستانك ۱۶-۱۷ نجی عصرلرده واقع اولان اوچنجی دفعه بوشالمسی دیمک ایدی . ۱۶۴۰ سنه لرنده نوغایلر ك بوتون ایمانئی « ایشتیره ك » . « اوروس » « اورمه مهت » میرزالر ك اوغللرینك هپسنی شمالی قاققاسیا و قریم حدودنده کورو یورز . بو واقعه لرده ایشتیره ك بکك طورونی « چوبان میرزا » (اورازلی اوغلی) و « ته نکری قول میرزا » قالموقلره قارشئی جدی مجادله لر ایله مشهوردرلر (داستا نلرده بوا یکی ذات « ایرچوبان » و « ایرطارغل » ، « ایرطارغن » اسملریله معروفدرلر) . چوبان میرزا صوك نوغای میرزالرینك الك عقللی و درایت صاحبی اولانیدر . بو واقعه لردن صوکره مانعیت - نوغایلر غربی قازاقستان تاریخنده اهمیتلی رول

اوینامیورلر . قالموقلرده بونلرک آرقاسندن ایدیلک غربنه کچیورلر . قریمده و شمالی قفقاسیاده حاکم اولان تورکیه نیک ده نوغایلره عائد مطرد منتظم سیاستی اوامادی . نوغای میرزالری ۱۸۲۸ سنه می یعنی آرتیق بویوک پیترونک بحر خزر قفقاسیا سفرندن صرکده ایدیل حوضه سندن تماما چکیله نه قادار تورکیه - قریم ، روسیه - قالموق و صفوی - ایران آراسنده سرکردان قالیورلر . کیقبادیه نهمه ت میرزا و برادرلری ۱۶۴۱ سنه سنده تکرار قریم طرفندن شیمه دیلی بولکای اوردایه چهرک تکرار روس تابعی اولویورلر . ۱۶۴۸ ده تکرار ایدیل غربنه کچهرک قریم - تورکیه تبعه سی اولویورلر . ۱۶۴۹ سنه سنده تکرار دونوب روسیه یه تابع اولوب ایدیل - یاییق آراسنده برله شیورلر . ۱۶۵۱ « نه سی روسیه نوغایلی کندینه جلب ایتمک و قالموقلره فارشی قو للائمق فکریله اسکئی عمومی نوغای « بک » ، « نورادین » ، « کیقباد » ، « طایبوغا » منصبلرینی و میرزالر استرخانه کلدکلری زمان یاپیلان استقبال مراسمی خصوصلرینی اسکیده اصل اولمشسه شویله احیا ایتمک ایچون فرمان چیقار مش ایدی ؛ فقط تطبیق اولوندینی معلوم دکلد . ایدیل شرقده قالان یدیمان و آلتی اوغل (آلتاول) میرزالری ده ۱۶۶۰ سنه لرنده بیله روسیه یه تابع دکل ایدیلر ، باشقورت و قالموقلره متفقاً روسلرله حرب ایدیورلردی . بونلردن سیونج میرزا ۱۶۷۱ سنه سی ۱۵۰۰۰ خانه ایله روسیه یه تابع اولوب استرخانه یاقن کلمشدی ؛ اونی ده کچی نوغای میرزالری (اوراق اوغلی یا غورچی میرزا) زورله قریم و قوبان طرفنه کوچردی . ۱۶۹۶ ده اولونوغایک ایدیل شرقده قالانلری جاقشات و آغیش میرزالر تحت اداره سنده ینه ایدیلدن قریم طرفنه کچدیلر . بونلر « یدیمان » لرک بویوک قسمنی و « جمویاتیق » قبیلله سنی کندیلرله برابر کورتوریلر سه ده قالموقلر بوقبیلله لری تکرار ایدیل شرقته زورله نقل ایدیلر . بونلر ۱۷۲۳ ده تکرار قریم طرفنه طاشندیلر ، ایکنجی سنه قالموق و روسلر بونلری تکرار ایدیل شرقته کوچوردیلر . هر مهاجرته بونلردن ییکلرجه ادمار عائله لرتاف اولویور و یاغما اولونیوردی . بوزمان بوراده بولونان یدیمانلر اون ایکی بیک خانه اولوب رئیسلری بی اوغلی بمبت میرزا ، سلطار مراد اوغلی بورقوت سلطان ایدی ، جمویاتلر اوچ بیک خانه اولوب رئیسلری آقبت میرزا ایدی . بونلر قالموق و روسارک مظالمنه تحمل ایدیه میوب ۱۷۲۸ نجی سنه مانعیت نوغای تاریخنده صوکنجی دفعه اولمق اوزره تکرار قریم طرفنه ، حتی قریمک ده

اوتەسندە «اق كيرمان» طرفە كېچىدىلەر. ايشتە قالموقلار ك ايديك شرق وغربندە اپدقلىرى فلاكتلر ك برى دە مانغيت-نوغيلىرى تاماآ برباد ايدوب ، غربى قازاقستانى ، بىركاى اوردان. شىمىدىكى صامارا ، اورنبورخ ، اورال ولايتلىرىنى تاماآ غيرەسكون بر حالە كتيروك اورالينك تاماآ روس آلنه كچەرك روسلرلە اسكانتە يول آچپال يدر ، بونك نتيجه سەندە قازاقلر ك «كچى يوز» ى ايلريده كوره جكمز وجهلە روس تابعتىنى قبول ايتمكە مجبور قالدیلر .

غربه كچن نوغيلىر ك حياتى آرتيق قريم وقاققاسيا وقايعيله قاريشيور . اورال وطورغاي ولاينارندە ومانغشلاق ايله آودرياوۈ پردرياۈنە بارندن قالان مانغيت-نوغي قبائلى (يدى سان = يدى اورد ، طابن ، آلتى اوغل ، قىچاق ، جاغالبايلى طانا وچر كەس ويشەقە قىلەر) قازاق خانلرئىنە تابع اولارق «كچى يوز» قازاق هيئتە ، بر قسىملرى باشقورت هيئتە داخل اولدىلر ، دىكرلرى «قارا قالباق ، ناميله مستقل بر غروب حالندە ياشايدلر ؛ يالكز اوزبك هيئتە داخل اولان مانغيت - نوغيلىر بخارادە حاكم وضعيته كچه بيلدىلر .

قازاقلر مانغيتلر ك باشنە كلن بو قالموق بليەسى عىنى سنە لردە قازاقلر ك باشنە وقالموقلر كلىدى . قازاقلر ك اكثر قبائلى ارتيق سىردريا حوضە سندنە اولوطاو . آرال حدودندە بولونيوردى ، بونلر بوتون ۱۷ نجى عصرى مناديا قالموقلرلە مجادلەدە كچىر ديلر تە وكيل خانندن سوكر ا برادرى «ايشىم خان» كە اوزون وموزون بويلى ، قهرمان ، مرد آدم اولد يغزدن قازاقلر ك ندىسنى پك سەرلر و «انكسكاي بويلى اير ايسم» ديه تسميه ايدرايدىلر - (۱۶۰۰ - ۱۶۴۰) واوغلى جها نكير خان (۱۶۴۰ - ۱۶۸۵) ، جهانكيرك اوغلى «تە وكە خان» (۱۶۸۵ - ۱۷۱۸) قازاق ايللرئىنى موقىتيلە مدافعه ايتمش و كوجه ايللرى سىردريا حوضە سندنە يرلە شدىر مشلر ، ماورا ، النهرى قالموقلر ك يغاسندن محافظە ايتمشلردى . بو مەناستلە استرخانلرلە انى كچنىورلردى . يوقار يده استرخانلردن ولى خانك قازاق خانى «ايشم خان» ە يازدىغى مکتوبدن بحث ايتمش و ذكر اولونان ، آبولاي سلطان ، ك كوچوم اوغللردن اولمىنى نكرىنى سويلە مشدك . بو حالدە سىردريا دة كى قازاق خانلرئىنك قالموقلرلە تشرىك مساعى ايدن وروس حدودى ايله سىردريا آراسندە طولاشان طور ا خانلرئىنە نفوذى اولدىغى آكلا شيلير . مذکور

مکتوبده ولی خان له ایشم خان آراسنده و دوستمزه دوست، دوشمانمزه دشمان اولمق،
حقنده یاپیلان عهد و میثاقدن بخت ایدیلور. ولی خانك خلفی اولان ندر محمد خانك باش
وزیری و سمرقند حاکمی «یا الانکتوش بك آلچین، قالموق خانی» باطور قوتایشی، نك
۱۶۴۳ سنه سنده تاشکند اوزرنه هجومه قارشی ایشم خانه و اوغلی جهانکیر سلطانه
بالذات یکریمی بیک قادار عسکرله یار دیمه قوشمشدی. قالموقلری پریشان ایدهرک
«یدی صو» ایچلرینه قادار تعقیب ایتدیلر. ایشم خانك طورونی اولان «ته وک»
خانك سبحانقلی خانله اولان مناسبتندن یوقاریده بخت ایتدک. اوزمانك قالموقی ایچون
«قوتایشی» نه ایسه قازاقلر ایچون «ته وک» خان، ده او ایدی. هر ایکی کوچه ایلك
حکمداری، کندی ایلرینه بر نوع باصا و نظام ترتیب ایدوب پریشان عشیرتله بر دولت
شکلی و یرمه چالشمشلردر. ایشیم، جهانکیر و ته وک خانلرک غیر تلمری سایه سنده درک
قالموقلر سردر یا حوضه سندن پک ایله ریله بهمه دیلر؛ بوتون قوتلرینی ماوراءالنهرک صاغ
وصولده کی ضعیف نقطه لره سوق ایتدیلر؛ صاغدن خوارزم اوزرندن کچه رهک ایرانك
آستراباد و لاپتیرینه قادار، صولده شرقی تورکستان اوزرندن «تیت» ه قادار ضالدیر
مشلردی. بدخشان بکری کندی آرا رنده کی داخلی اختلافلرک حل ایچون «ایله» حوضه
سنده کی قالموق خانك قرار کاهنه کلیبورلردی. ماوراءالنهر ایسه قازاقلر برک سنده ۱۷
نجی عصرده سلامت قالا بیلدی.

آفتابان
شو بوروندی فقط عصرک نهایتنه دوغری قالموقلرک تعرضلری پک قوت
آلدی. ۱۶۸۱ ده قالموقلر اسکی عصرلرده ده صحرا به قارشی سپر ایشی کورهن و سایر ام،
(اسفیجاب) ه هجوم ایتدیلر. ۱۶۸۳/۵ ده بوتون اورتا تیاشان قرغیزلرینه و فرغانه به
استیلا ایتدیلر و سایر امی تماماً تخریب ایتدیلر. «غالدان بوشوقی» ۱۶۹۶ ده شرقده
چین اوردولرینی مغلوب ایتمکله پک مغرور اولمشدی. نهایت بوتونک خلفی سه و هن راه
بتان، بر اسیر سویچ ضابطی یار دیمه عسکر تنظیم ایدوب آتشلی سلاحلر استعمالی ده
سیبیر یاده کی روسلردن پک انی اوکره نهرک قازاقلره فاتق اولدی. بوزمان قالموقلر
سیردریانک اشاغی قسملرنده کی سلطانلره هجوم ایدیلورلردی. مرکزی تورکستان
(یسه) شهری اولان بو اولکه اوزمانلر «اورتیه یوز» دگل «قاراقالیاق» نامیله
معروف ایدی. ۱۶۹۷ سنه سندن باشلا بهرق بز بوراده طوبرجق (کرو) سلطان

اوغلی غایب خانک حاکم اولدیغنی کورو یورز. بو ذات مقتدر بر خاندی. قازان ، طوبولسوق ، بخارا و تاشکند آرالرنده یورو یهن تجارت یوللرینک امنیتی تأمین ایدیه بیلشدی . جنونی و جنوب شرقی باشقور تستانده ده حکمی نافذ ایدی . ۱۷۰۹ سنه سننده باشقور دستانه (« نوغای یولی » نه) کلدیکنده کندیسی آنجق ۲۶ یاشسنده بولونیوردی . خبوه خانلری ده بوکا تابعدی . آشاعی خوارزمی بروقت کندیسی اداره ایتمش و صوکره قازاق سلطانلرندن ، اوسان ، سلطان اولادندن ابوالخیر (تابلای) و برادری مامای سلطانلره ترك ایتمشدی . ابوالخیر ایه شمدیکی اورال و طورغای ولایتلرنده کی قبیله لره حاکم ایدی و جنونی باشقور تستانی ده کندی خصه سی بیلوردی . ۱۷۱۶ سنه سی غایب خان و ابوالخیر سلطانلره قالموق رئیس قوتاسیتیم هجوم ایتدی . غایبک یاننده او طوزیک قدر عسکر بولونیوردی « انگوز » نه ری اوزرنده واقع اولان حریده غایب و ابوالخیر قطعی صورتده مغلوب اولدیلر . غایب آنجق ایکی نفر رفاقتنده تورکستان « (یسه) یه دونوب کله ییلدی . یاییق روس قازاقلری بوزمان ابوالخیرک و برادری مامایک اولکه لرینه هجوم ایدیورلردی . حنی ۱۷۱۶ سنه روسلره یازدقلری شکایت مکتوبلرنده بوروسلرک خوارزمده اورکنجه قدر هجوم ایتدکلری یازیلور . غایب خان روس ایمپراطوری بویوک پیترویه سفیرلر کوندریره رک صلح آریوردی . ایشته بو آرا ده قالموق خانی « سیوهن رایتان » ک اساسی قوتلری سیردریا حوضه سنده طوبلانان قازاق سلطانلرینه تکرار هجوم ایدیه رک ماوراءالنهری قورویان زنجیری قیردی . ۱۷۲۰ سنه سی سیردریا حوضه سنده کی شهرلری و ۱۷۲۳ ده تاشکندی قازاقلرک آلدن آلدی . تورکستانک صوک زمان تاریخنده پک مهم اولان بودور قازاقلرده اک آغیر زمان صقتیله « آق تابان شو بوروندی » ، « صاوران آینالغان » ، « آلقا کول صولاما » کی موجز و معنی دار عبارله لوله تسمیه ایدلمش و اوزون زمانلر ایچون مبدأ تاریخ عد اولونمشدر . « یدی صو » و « آرقا » ده کی قازاق قبائلی مال و ملکینی ، او بارقنی ترك ایدیه رک آج و چیبلاق خالده زرافشان حوضه سنه و آشاعی خوارزمه طولدیلر . ماوراءالنهره کلنلری بورانک شیپان شاهزاده لرندن اولوب قازاق آراسنده « پادشاه توران » اولان « رجب محمد سلطان » تحت اداره سنده ایدیلر . ماوراءالنهری استرخانیلر سلاله سنک صوک حکمدازی اولان ابوالفیض خان اداره ایدیوردی . روس ایمپراطوری بویوک پتروفرندن ابوالفیض خانه کوندریلمش اولان راغوز الی ایتالیان « به نه وینی » رجب

خانك ۱۷۲۵ سنهسى مارتنده حتى بخارا اوزرينه يورومكده اولديغى خبرىنى ايشتمشدى. زرافشان حوضهسى تماها ياغمايدىلدى. بوتون زراعت يرلرى آج و پریشان قازاق قبيله لر ينك قالموقلردن قورتاره ييلدكلرى حيو انلار ينه مرعا اولدى. «به نه و نى» بوزمان بخارا مملكتتك قيتاق و ياغما يوز ندن تماها افلاس ايتمش، هر يرده يوللرده اشقيا بوانوب اهالى فوق العاده هيچانده اولديغنى قيد ايتمشدر. بخارا — مرو و بخارا — خيوه آرالى ده عىنى وضعيته بولونيوردى. سمرقند شهرى ۱۷۲۳ — ۱۷۳۰ سنه لرى آرا سنده تماها خالى قالدى. ابو الفيص خان نه يا پاچغنى بيله ه بوردى. اهالى ايچنده كى هيچانك قيسله رئيسلرى طرفندن ياپيلان بر تحريكك نتيجهسى اولديغنى ظن ايدهرك ۱۶ كشي نى ضيافته دعوت ايتدى و اونلرى اوكونه قادار استرخان خانلرى تاريخنده مشلى كورولميه ن بر حماقتله اولديردى. خيوه ده ده وضعيت طبقى بخاراده كى كى ايدى. شيدان يادكار اوغللرينك صوك ممثلى اولان شيرغازى خان ۱۷۲۲ سنه سنده ۱۴ قبيله دن عبارت اولان خوارزم مانعيت نوغايلىرىنك عصياننده اولديرلدى، سلاله منقطع اولوب هيچ نفوذ و اعتبارى اولمىسان كچى يوز خانلرى دعوت ايديلير، قوغيلير، اولديريلير تكرر ديكر برى دعوت ايديلير اولدى. شيرغازى خانك وفات سنه سنده كچى يوز ابو الحير خانك برادرى سارنغ آيغير خانى، صوكرا ديكر برادرى بهادر خانى، ۱۷۲۷ سنه سنده اوچنجى بر كچى يوز قازاق سلطانى ايلبارس خانى خانلانديلير. ايلبارس مقتدر بر ذات ايديسه ده خرسانه چاپول ايدن قبيله لره رياستدن باشقه برايش پاپا — ميوردى. بخارادن عودت ايدن روس ايلجيسى خانلرك دكل « صحرا تجار لر ينك پيشواسى » اولوب روسيه يه تابع اولان واسترخانده املاك صاحبي اولان خيوه لى « سبجانقلى » نام تجارك يارديم و حمايه سيله مملكتنه دونه ييلشدى. خيوه خانك خارجى سياستى ده بو تجارك ائنده ايدى. اوكونه قادار داها زياده سيردريانك اورتا آشاغى قسملرنده ياشايان قارا قاليق عشيرتلرى اميله آزال كولى جنوبنه دو كولديلير. آمو دريا ده لئاسنك صاغ ساحلنى قارا قاليقاره، واوراده سى كوچوك باشقورت قبيله سنه عائد اولان يرلرك چوغنى قازاق « اليم اوغلى » قبيله سى اشغال ايتدى، « جاپاس » قبيله سى ده لئانك غربنه كچدى، آشاغى خوارزم تماها طالاندى.

قازاقلرك اومشكل زمانه عائد خاطرهلرى چوقدر. بودورى قازاقلرك موجز كله و جمله لره افاده ايتدكلرىنى ذكر ايتمشدك، بونلردن « آق تابان شو بوروندى، « يالين آباق تابان

وزولوب يياض اولانجه خلقك قاچمه سي ، دېمكدر ، « صاوران آينالغان » - يعنى « سيردريا حوضه سنده كى قديم » صاوران ، شيرينى (شامانى عادتته كوره استعانه ايديه ركبي) دولاشان ودونه ن زمان ، « آلتا كول صولاما » يعنى « سيردريا جنوبنده ميرزاچولى حدودنده واقع آلتا كول نامنده كى طوزلى كولاردن صوايچن زمان ، دېمكدر . اوزمانك مهاجرت آجيلرينى خاطر لاتان شعرلردن برى قارا قاليباق خانلىرى احفادنن سلطان احمد جاتتورينك ايتديكى پارچه لردر ، از جمله

منازمان قاي زمان قسغان زمان باسوردان باق دولت اوچقان زمان

شوبور غاده ايرينك ن شانك بورايدى قانكتار داغى قارجاوقان قستان جامان

قازاق خاقى آتيجى صوك بولشه ويك دورنده ، ۱۹۱۸ سنه سنده ظهور ايدن آجاقى وقتيلغى اوچ يوز سنه اول كچن بو « آقتابان شوبوروندى ، يه بگزه تيبور قالموقلرك صحرايه استيلا سنك فائده لى دنيله جك برجىتى وارسه اوده كوچه اهاينك ضرورت طولاي سييله منبت يرلره كلهر ك زراعت حياتته كچمك مجبور يئنده قالمه ايدر . بوكون زرافشان حوضه سنده وفرغانه ده بولونان نامان ، جلدير ، قىچاق واويسون كى قىيله لر بورالره ده اوزمان كلوب يرلشمش لردر . مؤخر آيعنى قالموق قنته لرى ياتيشد قدن صوكراده بو قىيله لرك آتيجى ياريسندن آزى ، كرىيه يدى - صو » و « آرقا ، يه دونه بلمشدر . او جمله دن « صادير ، قىيله سنى صايبايليرز كه بولردن ۱۲۰۰۰ خانه شيمدى بخارانك كرمينه جوارنده ، يال كىز ۹۰۰۰ خانه سى ده اسكى وطنبارى اولان « يدى صو ، ده (له پسى حدودنده) بولونو يور . ما وراء النهر ده كى اوزبك قبائلنك مهم بر قسى ايسه شرقى بخارايه ، صغايان ، حصار و بلخ طرفلرينه كچدى . وبوصورتله ده اولجه اورالده ياشايان همم قلرينك ككشافتى آرتد ير ديلر . بولردن كوچه اولانلر بالضروره زراعت كچديلر ، شهر وكويلره يرله شديلر ، بوحر كتنن صحرايلرك ده ا كنىش مقياسده اسكانى بولنده استفاده ايتمك ايچون غالباسير دريانك اوزمانكى وضعيتى ، آلدغي جريان ، ايلريده بحث ايديه جكمزه جهله ، مساعدا اولما مشدر ، مع ما فيه ۱۹ نجى عصر ك بدايتنده ما وراء النهر و خوارزمده كوزه چارپان ككشافت نفوسه بوحر كتلك و مهاجرتلك البته مهم تاثيرى اولمشدر

باشقورتلر ديكك طرفدن قالموقلرك غربى سيير ياده و باشقورتستانده طور ا وقالموقلر

خانلری ، نك روسلرله مجادله بی ادا مه ایتدیرمه لرینه کذابو خانلرک مغلوبیتدن صوکر ا باشقورتلرک سیاسی حرکتلرینه اولان سیاسی تأثیر لری و اهمیتلری انکار اولاناماز . روس تهلکه سنی پک انی تقدیر ایدن اولیا چلبی قالموقلری زیارات ایتد کدن صوکر ا «نوقوم قلماخ دخی اولماز سه قوم مسقو کافر ی دخی جمله دنیای قبضه تصرفه آ لیردی ، دیمشدر باشقورتلرک مهم بر قسمی قالموقلرله انی کچنیورلر و اولیا چلبی نك ده دیدیکی کبی اولره تابع ایدیلر . اشقورتلر ، روسلره قارش ی مجادله لر نده اونلرک خارجه اولان مشغولیتلرندن محاربه لرندن کوزل استفاده ایدر لر دی . قالموقلرک بعضی قسملری ده بو حرکتلره التحاق ایده زلردی . باشقوزدلرک ۱۶۶۳ سنه سنده کی عصیانته قالموقلر دیدیسان و آلتی اوغل نوغایلرندن دورت بیک قدر عسکرله اشتراک ایتمشلردی ، باشقورت رؤسا سندن دولت پیردی اوغلی ایشمه مه ت بونلرله برابر « ا وفا » یه تعرض ایتدی بکر می سنه صوکر ا ۱۶۸۳ واقعه لر نده قالموقلردن آیو کاخان و دودوبه ک باشقورتستانک « نوغای یولی » قسمنده « چورتانیل کول » ده قرق بیک قادار قالموق عسکر یله باشقورد لره یار دیمه کلدیلر زراعتله مشغول اولان تاتارلر ، چواش و چیر مشلر بوسفر لر دن پک متضرر اولیور ور و سلرله برابر حرکت ایدیورلر و اونک جزاسی اولارق نتیجه ده تکرار یاغما ایدیورلر دی ، حالبوکه جنوبی اورالده کی تاتارار بالخاصه ا وفا تاتارلری طور اخانلری زمانته باشقورتلرله برابر خانلره یار دیم ایدیورلر دی . دلی پترو نک ده میر باش شارل ایله اولان محاربه لری اثنا سنده باشقورتلر قالموقلرله متفقاً روس ولایتلرینه هجوم ایتدیلر . « صامارا » و « قاما » نهر لری آراسنده کی بوتون مهاجر روس قصبه لری بوزمان قالموق و باشقورتلر طرفندن یاغما ایدیلدی و یقلمدی . روسلرک امر و تابعیتته کچمه یین بو باشقورتلرله قالموقلرک مشترک یایلاری بوکدی اوردا شمالنده کی کوچوک و بویوک « ایرغیز » نهر لری حوضه سنده بولونیور دی . بوراده هر ایکی قومک مهم بر قسمی برابر کوچه ر و ایدیلک غرب طرفته ده کچه رک روس قصبه لرینی یاغما و تخریب ایدر لر دی . شیمدیکی « صاراتوف » حدودنده کی روس قصبه لری ۱۷۱۰ سنه سنده متادیا بوتعرضلره معروض قالدی . باشقورتلر ، قالموقلرک شمالی قافقاسیایه اولان سفر لرینه ده اشتراک ایتمشلردی . ۱۷۱۰ سنه سنده استانبوله قالموق خانی « آیوکه » ایله باشقورتلرک ایلیچیلری طلدی . وقیر غیز لرله متفقاً روسیه یه قارش ی حرب ایتدکلرینی ، « تیرهک » قلعه سنده . . ر . ق . قادار روس

عسکرینی تمامیه احا ایتد کلرینی سویله دیلر و یاردیم ایسته دیلر
خیوه یه سبجانقلی خان طرفندن والی تعیین ایدیلن « شاه نیاز ایشک آغا باشی »
داها . ۱۷۰۰ سنه سنده روس ایمپراطورینه تابعیت عرض ایتمشدی . ۱۷۱۹ سنه سی
استرخانده بولونان « دلی پترو » بحر خزرک شرق ساحلرینه قلعه لر بنه ایتمک
و خوارزمی یاواشجه اشغال ایتمک مقصدیله متنصر قباردی میرزاسی دولت گرای
پیکوویج و برادر لری سوینچ و آق میرزالرک تحت اداره سنده . . . . کشیک
عسکر کوندردی . بو عسکر لرک هلاک اولسنه قالموق « آیوکه خان » ایله باشقورتلر
سبب اولمشدر . « آیوکه » نك خیوه خانی شیر غازینسک یاتده بولونان ایلیچیمی
« آچینسه ن قاشوق » و آیوکه یه تابع « دارجی سلطان » روسلرک اصل مقصدی نه
اولدیغنی خیوه حکومتنه ، قونکرات و نایمان بکلرینه خبر ویردیلر . روس عسکری
تماماً استیصال ایدلدی .

شاهزاده شونا
قاراساقال
یاقین اولان باشقورت و قالموقلر آراسنده برنوع سیاسی قارداشلق موجود دی .
قالموق خانی « غالدان چیرین » نك برادری « شوتا » اولدیغنی سویله یوب باشقورتلری
و قازاقلردن کیره ی - نایمان قبیله سنی ایناندران و استانبولده بولونوب اسلامیتی قبول
ایدوب اسلام علملرینی ، احتمال تورکیه نك سیاستی اوگره ن برذات مؤخرأ باشقورت
عصیانلرینه رهبرک ایتدی . « قاراساقال » نامنی طاشیان بو ذات برملی داستان
قهرمانی صفتیله آلتایدن اورال طاغلیرینه قدار هر یرده سویله نیر . روسلر و غالدان
چیرین بوذاتک « شونا » اولیوب برساخته کار اولدیغنی حقنده پک عصبی برطرزده
تشویقات یاپورلردی . فقط ۱۷۴۹ سنه سنده قازاقستانده وفاتدن سوکرا ده قازاقلر
ایچنده قاراساقالک ایشنی دوام ایتدیره ن برادری « بارغای » ی کوره ن برذات
بونی قاراساقالک برادری تسمیه ایتمشدر ، « بارغای » ایسه غالدان چیرینک برادری
ایدی . بوکا نظرأ قاراساقالک فی الحقیقه دهها کینچلکسنده اسلامیتی قبول ایتمش بر -
قالموق پرسی اولسی پک محتمل کوریلور . قاراساقال قالموقجه قونشوردی . هرکس
اونی « شاهزاده شونا » اولازق قبول ایدیوردی . هر حالده بو واقعه باشقورتلر
وشمالی قازاقلر آراسنده قالموق نجانلرینک اعتبار و نفوذینی کویستر مکده در .

قالوقدن صوكره بوش
قالان پرلرده روسلر ،
وابو الخير خانك روس

تابعيتى

« ايياك » لرني كولاگه دهبراقمده در ۱۶۷۳ سنه سى قالوق خانى « آيوكه » روسيه نك
عالى حاكيتتى قبول ايتدى ، غربى قالوقلر قازاقستاندن وباشقورتستاندن مانغيت نوغايلىرى
ايدىل غرنبه تضيق ايدوب چيقار ديلرسه ده اونلر ك لرلرني كندىلىرى اشغال ايتدىلر ،
بونكله توركستانك بوغرى قسىملرى نفوس كشافتنجه پك متاثر اولماشدى ، بونك تييجه
سندھ باشقورتستانده وطوراده روسلره قارشى مجادله قالوق دورنده دوام ايدھ بيلمشدى
فقط قالوقلر ۱۸ نجى عصر ك ربع اولنده بورالرينى تماما تخليه ايدوب ايدىك غرنبه
چيقدىلر ، وبوتون بورالرينى ارتق روس كويليلرى وكازاچيلرى اشغال ايتيمه باشلادىلر
۱۸ نجى عصر ك نصف اولى يايىق نهرى حوضه سنك وغربنك روسلر طرفندن تماما
اشغال ايدلمسى دوريدر . بو زمان شرقى قازاقلر ك غربه مهاجرتلرى زهانى ايدى ،
اونلر كلركن بورالرده روس حاكيتتى قطعى صورتده برلشمك اوزره اولديغنى كور يولر
واوكا كوره تدبير اليورلدى . ۱۷۰ نجى عصر ربع اولنده قالوقلر ك شىالى قازاقستانى
اشغالى اولجه سيمه ي پالات ، آقمولا وطورغاي ولايتلرنده كوزل مرعالده ياشايان
قازاق قبيله لرنيك آزال كولى اطرافنه ايصسز چوللره التجا سنى موجب اولمشسه بر
عصر صوكره قالوقلر ك سپردريا حوضه سنى اشغاللرى آزال - سپردريا حوضه سندن
قازاقلر ك يالكر ما وراھ النهر و خوارزمه دكل بو يوك برقسنمك تكرار شىال غربه
طورغاي واورال ولايتلرى وباشقردستان حدود لرنبه دونوب كلھ سنه سبب اولدى .
بورالرده كى قازاق سلطانلرى ايسه ، جنوبى توركستانك مدنى حياتندن پك اوزاق
ياشايان واهالى نزدنده اعتبارى اوليان « كچى يوز » سلطانلرى عائله سنى تشكيل
ايدىيورلدى . بونلر ك آزال جنوبنده و آمودر با ده لتالرنده ياشايانلرندن بعضلرنيك
خوارزم تختنه دعوت ايدىلديغنى قيد ايتمشدك . بونلردن « ابو الخير » پك قورناز
برآدمدى ، قاجوب كلن قبيله لك باشنه كچهر ك بويوك بواقنداره مالك اولدى . دولت
فكرى دكل ، اك هجرا كوشه لرده كى قبيله لك عشيرت ايتريقاچيلغى روحنه طاشيان
رذات بوتون « اوچ يوز » قازاق ، قازاقلياق وحتى خوارزم حكمدارلغى دعواسنه

قالقشدى . سیردريا حوضه سنه مالك اولان ته و كه خانك وفاتندن صوكسرا يربينه كچن اوغلى «بولات خان» (۱۷۱۸ - ۱۷۳۰) بوتون «اوچ يوز» قازاق سلطانلارنىڭ رسماً رئيسى صايبوردى . ۱۷۳۰ سنه سنده شمدىكى اوليا آنا طرفنده قوزولناي كى برشى طوبلانوب بولات خانك بالذات كندىسى طرفندن اداره اولونان اولو يوز ، اك سلطانلرى ، اوغلى «ابوله مبه ت» و «شيفاي» خانك دىموراوغلى نسلندن كلنوزمانك قهرمانى ضاييلان ، باراق سلطانك تحت اداره سنده بولونان «اورتايوز» سلطانلارى ابو الخيرك اداره سنده كى «كچى يوز» سلطانلارى - «آنارقاي» نام برده متفقاً قالموقلره هجوم ايده رك غالب كلدیلر . فقط ابو الخير خان اوھنكامدموفات ايدين «بولات خان» ك «اوچ يوز» ، اولان رياستنى ابوله مبه ت خاندن حقمسزجه دعوا ايتمه سيله متحد تشكيلات بوزولدى ، شرقى قالموقلر بوندىن تىكرار استفادە ايتدیلر . اون يدنجى عصر ك نهايتنده قالموقلرك برقسى قازاقستان اوزرندن كرى دونيورلردى ، بونلرى يولده قازاقلر خيريلاديلر ، ماللر ينى ياغما وكندیلرندن پك جوغنى قتل ايتدیلر . بونلر شرقى قالموقلرك «ايله» حوضه سنده اوطوران رئيسى «سيوان رايان» ، الاتحاق ايدنجى بوتون ايشلرى قازاقلردن اتقام آلمق اولدى ، شرقى قالموقلرك قازاقلرى تعقيبنده بونلر مهم رول اوينادیلر . ۱۷۳۳ سنه سنده قالموقلر طرفندن تعقيب اولونان اورتايوز خانلردن «شه مه كه» (ته و ده اوغلى شاه محمد) خانه تابع قبيله لردن اون بيك خانه لك برقسى ، بونلرك ارقاسندن يكرمى بيك خانه قدر ايلله شه مه كه خانك كندىسى غايت ريشان برحاله باشقورتستانه كلوب كيردیلر . شرقى باشقورت قبيله لرنيك يايلازىنى اشغال ايدر كى شه مه كه خان واوكا تابع ايللر باشقورت «تايماش تارخان» طرفندن شدتلى مقابله كوره رك كوى چكلدیلر . باشقوردلر بوزمان روسلرله حوب ايديور لردى ، شه مه كه نك صوكندن سچى يوزخانى ابو الخير خان ده كنديسنه تابع برقاچ ايل له باشقورتستان حدودينه كلهر ك كنديسنك و يا خود اوغلك خان اعلان اينلسنى ايسته دى . ذاتا ابو الخير (ابلاي) دهها ۱۷۱۷ سنه سندن باشلا يوب باشقورتستان اداره سنه قاريشمىش اولان برذاتدى ، فقط باشقورتلر قالموقلره دشمن اولان برسى خانلانمىدن بودفعه چكينيورلر ، بخارا ، خيوه وقاراقالپاقده كى خانلردن برىنى ايسته مشلوردى . (نهایت قالموق برند ، اولارق طانيدقلى شونا = قاراصاقالى خان اعلان ايدیلر) . ابو الخير خان باشقورتلرى كنديسنه جاب ايده مدىكى كى ، قالموقلره

وکندیسنه مخالف سلطاناره، مقابله ایده میه چکنی وعینی زمانده روسلرک بوبرلر استیلا سنه باشقورتارک یالکز باشارینه مقاومت ایده میه چکارینی آکلاینجه روسلرله مخابره یه باشلادی و باشقورت حدودنده برقلعه بناء ایدوب کندیسنه ویرمه لری شرطیله تابعیتلرینی قبول ایتمک خصوصنده مذاکره یه کیرشیدی. ابو الخیر قلعه بناء ایدیلوب کندیسنه ویریلدکن صوکره اوراده اوطوروب قازاق و باشقورتاری اداره ایده چکنی دوشونوردی. روسلره مذاکره سی صمیمی دکل یالکز اولاردن قلعه بناء ایتدرب، لازم اولانده روسلردن یاردیم آلوب قبائل ایچنده کنندی سلطه سنی حس ایتدیرمکدی. بو قلعه یه یرله شیب رقیب سلطاناری صوصدورجق وعینی زمانده قالموقارک تعرضارینه ده مقابله ایده جمکدی. برطرفدن روسلره مذاکره ایدرکن دیگر طرفدن باشقورت عصیانی تقویه ایدیوردی. نهایت بوزون جدی برشکل لدی. روس خدمتنده اولان تاتار میرزالردن قوطلوع محمد تفکیلف بعض تجار ومنلار ابوالخیر خانه کیدوب روس تابعیتی جدا قبول ایتمسنی تکلیف ایتدیار. نهایت ۱۷۳۴ سند سی ابوالخیرخان روس تبعه لکنی قبول ایتدی روسلرده ۱۷۳۵ سنه سنده باشقورتارله قازاقارک تام اورتاسنده، ابو الخیر خانک کندیسی کوسته ردیک کی « اور » نهرینک یاییق نهرینه منصب اولدیغی یرده، (شیمدی کی « اوسق » شهری یرنده) اوزه اندی « اورنورغ » شهرینی بناء ایتدیله. فقط ابو الخیر خانه قلعه نی ویرمدیلر. باشقورتلر یاییق ده قلعه بناء ایتمک نه دهک اولدیغنی ییلیورلردی. اونک ایچون ده قلعه بناء ایتمک ایچون کیدن روس اوردوسنی کچیر مه مک ایچون بوتون قوتلریله مجادله ایتدیار فقطه فوق اولامدیله نتیجه ده روسلر صحرا ده وضعیته حاکم اولدیله. او کونه قادر روسیه یه بالفعل تابع اولیان « قانکلی » (اوسه رگه ن)، بوجان، بیقی اوروو، قیچاق ویور ماطی باشقورتاری ده آرتیق روس تبعه سی اولدیله. بعضی « اورتایوز » سلطاناری ده برآز صوکراروس تابعیته کیرمک ضرورتی حس ایتدیار. ابوالخیرده بو خانلرده خطالرینی پک چاپوق آکلادیله. ۱۷۴۱ سنه سی ابو الخیر خان طرفندن پیترسبورغه کلن ایلچیلر تورک سفیرینی کوره رک تورکیه نک قازاقلری روس اسارتندن قورتاروب کنندی تابعیته قبول ایتمسنی حقنده ابو الخیر خان نامنه مراجعتده بولوندیلر. دیگر سلطانلری، بالخاصه « اورتایوز » ک « یباراق خان » ابوالخیری، روس تابعیتی

قبول ایتمسندن طولای، خائن بلیورلر، اونکله و اوغلرینه تماسدن چینلیورلردی. هر حالده ۱۸ نجی عصر اورتاسنه طوغروبوتون یاییق حوضه سی، یامان قالا، (ویرخورال) دن « اویشوک » (غورین) ه قادار روس کازاچی قوتلریله طولدرلمش اولدی .

قالموقلنک
نهایتی
قالموق استیلا سی شرقدن چینلیلرک هداخله سیله نهایت بولدی . ذاتاً قالموقلرک قوتله نمس و « نیت » ه قادار آل اوزاته ییلمه لری چینه وضعیتیك

قاریشیقلمغندن ایله ری کایوردی . چین حکوتی ۱۶۴۴ سنه سی « مینغ » سلاله سنک سقوطیله نتیجه له نه ن فتنه واختلالر طولایسیله اوزون زمان غرب حدودلرینه لایقی وجهله نظارت ایده مه یوردی ، فقط ۱۸ نجی عصرک نهایتنده ایمپراطور « قانسی » (۱۷۱۳ - ۱۷۲۲) مملکتنده اساسی تأمین ایتد کدن سوکرا خارجاهه موقیتله ایش کورمک ایچون کافی درجه ده قوتلی اوردو وجوده کتیره ییلدی . ۱۷۱۴ ده قالموق خان « سیوان راپتان » چینه تعرضده بولونمشدی . یوقعه ایبراطوره قانسی، نك قالموقله قارشی جدی تدبیرلر اتخاذ ایتسته باعث اولدی . تهلكه بی کوره ن

قالموقلر جوتغاریا و « یولدوزکول » یایلا لرندن « ایله » حوضه لرینه ، « ایله » قالموقلری ده بونهرک آبا قلوبنه ایندیله . ۱۷۲۳ سنه ده کی « آق تابان شو بوروندی » واقعه لری قالموقلرک یالکیز تعرض دکل دیگر طرفدن ده اونلرک چین تهلكه سی پیشنده مهاجرتی نتیجه سی ایدی . بوندن سوکرا چینلیلر منتظماً قالموق ایشلرینه مداخله ایتدیله . « سیوان راپتان » ک خلفی اولان « غالدان سیرین » چینلیلرله حرب ایدوب ۱۷۳۹ سنه سی معاهده سیله مالکانه سنک یاریسنی غایب ایتدی . قالموق باش قرار کاهی اوزمان دها « ایله » ، « ته که س » و « کیکه ن » ده ایدی . یایلا لرندن فرار ایدن قازاقلرک بویوک بر قسمی بو آرائق قالموق تابعیتی قبول ایده رک کری

دونمشلردی ، بونلرک یاردیمیه قالموق تختنی آله کچر ه ن « آمورسانا » ۷۵۴ ده چینلیلره اطاعت ایتدی . قالموقاره تابع اولان بوتون ایللر آرتیق چین تابعی اولدی . غربی قالموقلرک رئیس « آیوکه » دها اول چینه مناسبت تاسیس ایتمش و ۱۷۱۴ ده وولغه قالموقلرینه چین ایلیچیسی کلمش ، « آیوکه » ده بویلیچی یه چینه دوستلق وروسلره دشمنلقدن بحث ایتمشدی . آمورسانا چین حاکمیتته تحمل ایتمه یوب عصیان ایتدی ، چین مامور لرین کسیدی ، فقط سوکرا مغلوب اولوب « اورتایوز » قازاقلرینه

قاجدی ۱۷۵۷ ده تکرار حکومتی الہ آلمق تشبثندہ بولونمشدی، قازاق خانی و آبلای «ک
کندیسنی طوتوب چینلیره ویره جکینی اوکره نه رک سیبری روسلرینه التجا ایتدی .
ایکنجی سنہ چین ایمراطوری «سییان لون» کندی جنراللرندن «چزاوخی»
و «فودہ» تحت ادارہ سندہ قالموق عصیانلرینی تنکیل ایچون غایت بویوک بروردو
کوندردی . بونلرده، تورکستانده امثالی کوریلیمین برشدتله، بوتون قالموقلری قتل عام
ایتدیلر . بورادہ برملیوندن فضله قالموق کسیلدی .

یایق - ایدل - قوبان طرفلر زده کی قالموقلرک باشنه ده عینی فلاکت کلدی «ایوڈ»
نک خلفی اولان «تسه ره ن دوندوق» بر طرفدن چینلیره و دیگر طرفدن عثمانلیزه تابعیت
عرض ایدیوردی دیگر بر قسمی ایرانہ «نادرشاه» ه دخالت ایتمشلردی . روسلر طرفندن
تعین ایدیلن «دوندوق داشی» نک اوغلی «اوباشی» زمانده روسلر قالموق ایشینه بالذات مداخله
ایدوب «خان جارغوسی» (دبوانی) یرینه یالاندن «خلق جارغوسی» دبه سندی
تعین کرده لردن عبارت بر حکومت تاسیس ایتدیلر . «اوباشی» بوکا تحمل ایتنه
یوب ۱۷۷۱ سنہ سی «ایدیل» نهرینی کچه رک اورال دن قازاق صحرا سندن
بالخاشه واورادن جونغار یایه دونه جک اولدی، «ایدیل» ک غربنده آنجق ۵۰۰
خانه قالدی، کری قالان بوتون قالموق ۱۶۹۰۰۰ نفوس (۳۳۰۰۰ چادیر) نمانما
جونغار یایه قاجدیلر . یولده بونلری قازاقلر و قسما باشقورتلریاغما ایتدیلر . بونلر ایدیلدن
چین حدودینه قدار مسافه بی سکیز آیده کچدیلر . مال و ملکری یاغما ایدلدی . چین
حدودنه ۱۶۹۰۰۰ دن آنجق ۷۰۰۰۰ قاداری سلامت کلوب تام یوزیک قاداری
یولده اولدیلدی، آجلقدن قیریلدی، اسیر ایدیله رک صاتلدی . چین حدودینه واصل
اولانلرینی چین حکومتی ای قبول ایتدی . شرقی تورکستانده قاراشهر، اولوغ
وکجیک یولدوز یا یلالرینی قسما ده طارباغاتای ده برلشدیلر . بوکون یولوزوتدهس
ده یاشایوب ۱۹۱۶ سنہ سی عصیانده شرقی تورکستانه فرار ایدن قیر غزلری یاغما
ایدن وکسن تالموقلرینه اونلردر .

قالموق واقعه سی تورکستان و موغولستان تاریخده اولجه مثلی کوریلیمین بر معنا
سز حرکت ایدی . بو قادار قازاق، مانغیت - نوغای و باشقورت قانی دوکدیلر و کندیلری
ده بو قادار قیریلدیلر . بز بو حرکاتک اقتصادی سیبیلرینی اوکره نوب بیله مه دک
ثروفسور پازدینیه فه کوره قالموق حرکاتی شرقدن اولان مهم بر تضییق نتیجه سی

ده دكلدر . بزه قاليرسه بونك مهم سبيلر ندرت برى عشت حالنده كى جاهل و لوجسز بر قومك اسكى شوكتلى اجدادى نك بويوك فتوحات عنعنه لرى تهتميب ايتمك خيالىدر . بونلر توركيستانده قوتلى بر حكومتك تشكىل ايده مه مسندن استفاد ايده رك اولجه موغول دولتنه تابع اولان بوتون اولكه لرى تىكرار آلاچقلىرىنى ظن ايتديلر . عصر ك باشقه بر عصر اولديغى ، شرايطك دكشماش اولديغى ۱۷۰ نچى عصر روسيه ده بويوك پترو دورينى حاضر لاقده اولديغى طبيعىدر كه دوشونه مديلر الكز ۱۸ نچى عصر ده بونلر كنديلر نك روس قاپانده دوشد كلر نى اوگره نه ييلديلر . عموميتله . قالموق واقعه لرى ايمپراطور بويوك پترو نك فتوحات پلانار نك تطبيق ايديلدىكى زمانه تصادف ايتمش و ۱۹ نچى عصر ده غربى توركيستان مسئله لر نك تماميله روس لهنه حل ايديله رك نهايت بولسى يولنى حاضر لامشدر .

۱۶ -- ۱۷ عصر لرده توركيستانك اقتصادى وضعيتى

آموردريا وسپردريا نهر لر نك
اشافى مجرالز نده مدنى حياتك
مقدراتى
توركيستانك ديكر دور لرى كې بوايكي عصر ده كى
اقتصادى وضعيتى ده هنوز اوگره نيله مشدر ، موغول
خانلرى حاكيتنك ك قوتلى زماننده ۳۵۰ سنه قادار زمان خازار دكيزينه منصب اولان
آموردريا - اوزبوى ياتاغى ۱۵۷۵ سنه سى حدود نده مجراسنى دكيشديردى . تقريباً او
زمانه قادار صوينك غالباً بك مهم قسمى شيمديكى « يگى دريا » دن آقوب آمود يابه
منصب اولان سيردرياده مجراسنى دكيشديروب تكميل صوين شيمديكى ، ياتاغندن آقوب
آرال دكيزينه منصب اولدى . عمومى جهان اقتصادى حياتنده كى مذكور ايكي
عصر ده حاصل اولان تحولاتك مركزى آسيا ايجون اهميتى او قادار بويوكدى كه
مذكور ايكي نهر مرغول دورنده آلدقلىرى مجرالزندن آققسده دوام ايتسه ايديار
وركستان اسكى اقتصادى وضعيتى ينه ادامه ايتديره مزدى . مع ما فيه توركيستانك
داخلى حياتنده ايكي نهر ك مجرالزنده كى تحولاتك اهميتى ده بويوك اء لمشدر . اوزبوى
ياتاغنده بولونان شهر لرى ، قلعه لرى و رباطلر اوزبوى ايله برابر قورودى . اولجه اوزبوى
بوينده زراعتله مشغول اولوب اوطوران پمضى تاركمن و قازاق ، (طوغروسى
« قىچاق ») قبيله لر نك (آداغ = شيمدى « آداى ») بياز صوكرامانغشلاق -

اوست. بورت چوللرنده کوچبه حياته كچمش اولدقلريني وياخورد خوارزم اوواسنك مزرعه لری و آریقلری ایچون اورانك اسکی سکنه سی و اوز بکلرله مجادله ایتدكلرینی کورویورز ۱۶۰ نجی عصرک ایلک اون سنه سنده بابر میرزا وشایاق خان وقائنامه لرنده سیردریا نهرینک « یکی دریا » مجراسیله آمودریا یه آه. یوب و تامله « آرال » ده. منصب اولیوب شیمدیکی « آق مسجد » دن آشاغی حوضه سنك هیس بی پایان برباطا قلق تشکیل ایدوب غائب اولدیغی تصویر اولونور . یعنی اوسنه لرده نهر برانقلاب دوری کچیریوردی . مقابلنده کی « اشناس » ، « چند » وسیردریا منصبنده کی « یکی کنت » و « خواره » کی اسکی شهر لر آرتق ذکر ایدیلمه یور . شمدیکی « چمکنت » و « تورکستان » مضافاتلرنده ایسه « آرس » حوضه سنده ، اوترار ، یه گن کنت (عربلرده یکانکت) ، خلیج ، قرا اسمان ، داها آشناغیده ، ایقان ، یکی قورغان (یاخود « جان قورغان ») یسه ، صبران ، قارناق ، سوری ، صوزاق شهر وقلعه لری ، قارشی یاقاده قاوغان ، آرقوق ، اوزگنت ، آق قورغان قلعه لری ذکر ایدیلیورلر . تیمور بلك زماننده موجود اولان شهرلر (سوتکنت) شایاق خانك « اوترار » مقابلنده کی کین یتلرینی تصویر ایدن قیوداتده آرتق ذکر ایدیلمه یور . اوزگنت داها ۱۸ نجی عصر ده فرغانه ده کی « باش اوزگنت » ه مقابل « آباق اوزگنت » نامیله ذکر ایدیلیور . بورالرده قازاق حاکیتی زماننده ۱۷ نجی عصرده قازاق خانوبکلرینک اسملرینی طاشان برچوق یکی قلعه لر کوریلیور . فقط نهرک آشاغی قسمی ۱۹ نجی عصرک اولنه قادر معین برمجرا آلامادیغندن ۱۷ نجی عصر قازاق به زغونقلرنده بورایه التجا ایدن کوچبه تورکلری اسکان ایچون استفاده ایدیله مه دی . بورالرده بولونان ابو الغازی خان اسکی « بارچنلیغ که نت » شهرینک یرنده یالکیز « بارچنک کوك کاشانه سی » دبه برخرابه دن و اوکا عائد افسانه دن بحث ایدیور . اوزبک خانلری مملکتک اعماری یولنده چوق غیرت صرف ایشدیلر . فقط کرک آمودریا و کرک سیردریانك آشاغی جریاننده بر استقرار حصوله کلدیکندن بو مساعی سیردریانك اورتا و یوقاری قسملرینه ، زرافشان حوضه سنه و شرقی بخارایه منحصر قالدی « یکی - دریا » حوضه لرنده کی مزروع یرلرینی ترک ایدرک تکرار کوچبه حياته کچن قییلر اورالینك اسکی آباد و موریتی حقنده افسانه وی روایتلر سویله بهرک بوکونه قادر خاطر لیورلر (بوروایتلردن بریسی نیستوروف نشر ایتمشدر .

اوبك خانلر ينيك شايياق خانك وقفنامه سنده بو حكدارك زرافشان حوضه سنده
اعمارته بيرلري
شيمد يكي « رباط ملك » چرلنده وسيردريا حوضه سنده « آرس » نهرى اوزرند
اوترارده يكي آريقلر آچارق يكي زراعت ساحه لوى وجوده كدير ديكى سويله نيور
(اوترار آريقتك آچيلمستا اسمى اولان « نهر خانى ، كلمه سى تاريخ اولمشدر = ۹۱۶)
اوغلى تيمور سلطان ايله سمرقند ناحيه سنده « آقچه نوغا » آريقتى آچدى . قالان
بوتون خانلر بوتشبلره امتثال ايتديلر بالخاصه عبدالله خانك اعمارى يك ممدركر مينه
ونور آنا طرفلرنده اذير بوش ياتان ساحه لرى او اسقا واروا ايدهرك اعمار ايتدى .
بو جهتنن ما وراه النهر ده ده اسنى عمارت و آريقلر امير تيمور ايله عبدالله خانه نسبت
ايديلرلر ، فى الحقيقه زرافشان وقاشقا در ياده لى مهم كوپر ولريله شيدانلر بالخاصه
عبدالله خان طرفندن وتاشكند طرفنده كيلدى محمد سلطان ، باراق خان و اوغلى
طرفندن يالامشدر . بوكى يكي اسقا ايديلر يراره البته كنديلر يله برابر كان اوزبك
وقاراق قيله لرى اسكان ايديلمشدر . ۱۶۶۹ سنه سنده بخارا و خيوه يه كان روس
اياچيسى زراعت محصولاتنك انجق بو مملكتارك كنديلر يله كفايت ايده جك درجه
ده ارلوب زراعى اخراجاتلرى اولمايقتى قيد ايتمشدر ، شرحياتنه مدار اولان تجارتك
سقىرطى تيجه سنده اهالينك يالكز زراعتله و حيوان بساه مكله كچنمك مجبور ايتنده
قالديغى بودورده يالكز حكومتلر دكل ، زمانك شيخ وم تصوفلرى ده زراعت لهنه
پروپا غاندا يا پيرلردى ۱۶۰۰ نجى عصر نصف اولنده ما وراه النهر ك بويوك شينخى
« مخدوم اعظم ، ك شعارى كوچه لر آراسنده تور كچه « اولوس كوچه بايبر (بايغير) ،
درويش كيچه بايبر ، شهرلى وكويلر آراسنده « حقيقى صوفياق پامرق تمزله
مكدر » (اصل طريقت پنبه خشاوه كردن است) ايدى . زراعتى چوق اولان
مريدنه اك مخلص مريدم ديردى . اوزبكلر اكثريا كنديلرندن اول خالى ، غير مزروع
بولونان برلرى احيا ايدهرك اورالرده يرله شه شلردر . اوسبیدن كويلر وقصبه لرك
چوغنك اسمى تور كچه در (۱) . شرقى بخاراده اوزمان وجوده كتيريلن قاه ، لردن

(۱) ملاركوى اسملا بنى وثيقه لرى قيد ايدر كن اكثريا اوتورولمش غير مستعمل اسكى تاجكچه
اسملى بنى يازمه لار بو دادقت ايتمين بر روس عالمى ماورا النهر ده اليوم تور كچه اولان اسمار برينه دها
۱۷ نجى عصر ده يله تاجكچه اسملر قوللاندى يفتى ظن ايتمشدر

شیرآباد، چیراقچی، یکه باغ، کتاب، یورجی وقورغان تپه ذکر اولونا یلیز. اسکان ایشلری بعضاً اسکی شهر وقصبه لرك خراب اواسیله موازی کیدیوردی. عینی زمانده بعضی اسکی قصبه لر اهاالیسنك عسکری صنف اولان اوز بکلر یاتنه کلوب برله شدیکی کورولمشدر.

انوشه خان زماننده آمودریانك «کات» یانندن کچن مجراسی قوروددی. بوکا «مقابل خان» ییتی کنبند «دن» آق کول، «قادر آقان بویوک» «یارمیش» آریغنی آجدی. ۱۶۸۱ ده آمودریانك اوز بوی مجرا سنده کی «وزیر» شهری اهاالیسی اوراده آرتق صوقالماد یغندن ترك ایدوب خیوه اوواسنه کلدیلر. انوشه «شاهآباد»، «چاغاتای» نام شهرلری بنا ایدوب وزیر اهاالیسی اورایه اسکان ایتدی وهرایکی شهر یاتنه آرفلر آجدی. شیهدیکی «بیکى اوکنج» و «بیکى کات» او آرقلر اوزرنده آباد ایدلدى. بوارده کی «چاغاتای» قلعه سنك اصل سکنه سی امیر تیمور طرفندن خوارزمه کتیر لمش چاغاتایلر دن عبارت اولدیغی قید ایدلمشدر. بوندن ده آلا شیلیورکه تیمور زماننده خوارزمین ماوراء النهر تهجیر اولونانلرک یرینه ماوراء النهر دن خوارزمه دیکر تورکلری کتیر مک، بوصولته تورک قبیله لرینی یکدیگر بیله قاریشد یرارق مملکتی برله شدیرهک غایه سی تعقیب ایدلمشدر. شیبانیلر زماننده بالخاصه عبد العزیز و سبغانقلی، «انوشه» «وارنك» خانلر زماننده زرافشان حوضه سیله خوارزم آراسنده واقع اولان اهاالی مبادله سی ده بویله اختلاطی تامین ایتمشدر سبغانقلی خان خوارزمین کتیر دیکى مهاجرلری اسکان ایدوب اونلره صو و اراضی تامین ایتك خصوصنده پک اعتنا ایدیوردی

داخلی و
خارجی تجارت
عمومیتله ۱۶-۱۷ عصرلرده و ۱۸ نجی عصرک نصف اولنده

تورکستان اقتصادی حیاتی تجارت و صناعت شویله طورسول خلقک یکانه مدار همیشه اولان زراعت بیله اکثریا حاکمدارلرک سعبارینه رغبا تدریجی تدنی صفحه لرندن عبارت قالمشدر. مملکتده تجارت تمامیله برلی اهاالی آئنده ایدی. حتی غربی سیدیر یاده روسلرک غربی چین و شرقی تورکستانله اولان تجارتی ده ماوراء النهر اهاالیسی آئنده ایدی. چین، تورکستان و سیدیریا تجارتی ایچون ایرتش حوضه سنده «یامیش»، «طویل» ده آوروپانی روسی تجارتی ایچون بحر خزر ساحله ه اسپترخانده عمومیتله

ا. زمان بخارالی « یاخود تازیك » ، « سارت » و یاخود « چاغانای تجاری »
 تسمیه اولونان « و راه النهر تجار لرینک کروانسراییلی واردی . بچارا دن کروان
 « طویل » ه قرق کونده کلیوردی . استرخانه ایکی بولدن کیندیوردی . بری قره دن
 اورکنج ، اوست یورنده « شام » قاهه سی ، طاش کیچو ، سرایچق بولی ایدی ،
 ایکسنچی بول ده دکیز بولی اولوب اورکنج دن مانغشلاقده « قاراغان » کورفزینه ،
 صوکره روس کیلیریله دکوردن استرخانه کلیردی . بوتون ادخالات و اخراجاتی کندی
 اللرنده بولوندیران ما وراه النهر و خوارزم تجاراری خارجی تجارلرک مملکتلرینه
 کلمسنی ایسته مه یورلردی . اوجهتدن کندیلری هندستان و روسیه یه چوق کیده رلر ،
 اما کندی مملکتلرینه کن هند و روس تجارلرینی تضیق آلتنده بولوندیریورلردی .
 ۱۵۵۷ - ۱۷۴۴ سنه لری آراسنده خیره دن روسیه یه ۲۳ دنه یعنی هر ۱/۵ سنه
 ده برایلچی کلدیکی مقیدر . روسلردن ایسه خیره یه پک آز کلهشدی . ۱۷ نجی
 عصرده بخارا و خیره دن ۱۲ شهر ، اما روسیه دن آنجق بدی ایلیچی کلدیکی مقیدر
 عبد الله خان بوللرک سلامتی تامین ایتدیکی زمان بوکی مناسبت ایچه ایله ریله مشدی
 ۱۵۹۳ سنه سنده بخارالی تجار لر اوزمان روسیه ده انگیز امته سنک اسکله
 سی اولان « آرخانگیلسک » ک کندیسنده ییله کوریلورلر . موسقوا ، نیشی - نوغورد
 قازانلرده ، سیبیر اده طویل و ایریت پنایرلرنده تورکستانلیر چوق بولونیوردی .
 روسیه دن بالخاصه انگلیز « چوخا » سی ، روس کون و کوسه له لری ، « اوغور
 پچاقاری » ، ایکنه قلان کی اوفاق ده میر اشیا و آغاجدن ، معمول طبق ، چاناق
 کی شیارله قلاتیلر ، و دیگر یاباتی حیوان دریلری ، آوجی شاهینلر ، بالیق دیشلری
 کی زیات اشیا سی کلیردی . ما وراه النهرک روسیه یه اخراجاتی ایسه ایچه
 اهمیتلی ایدی . بالخاصه منسوجات ، کندک ، زنده نی ، قنات ، قامقا و ادره س
 کی قاشلر و یاوق کتیر یلردی . بخارانک شمالنده « کندک » (کندا کین کند
 کسکت) قریه سنه منسوب اولان « کندک قاشلری ده ایلک اسلام عصر -
 لرنده ییله بلک هروفدی (الکرایس الیکندایچه) ، ینه اوراده کی « زنده نه »
 کوبنده اعمال ایدیلر . قاش ده اوله ایدی . فقط بوصوک اسمی طاشیان قوماش
 خیره قاراقستان و باشقورتستانده ددا زیاده مقبولدی « غربی قازاق و باشقوتلر صوک
 پکر منجی عصر بدایتته قادار اکثریا خیره ده یاپیلان چاپانلری کیه ر لردی . اون

یونجی عصر نصف اولنده ایرانه کلن «اولیاری» ماووا النهرایه کلرنکینه اسکیمی کبی ایران یولیه آوریایه کچمکده اولدیغنی سویله یور . فقط ایبه کلک چینده ایشله ننگ مهم قسمی شمسی تورستان طریقیه دکل ، ده کیز واپورلریله آوریایه کیدیوردی . البته تجارتک اک مهم قسمی هند ستانه ایدی . روسیه یه استرخانه تجارت لر سنه ده بر ویاخود ایکی دفعه بیده رلردی . اما هند ستانه بلخ یولیه هر زمان کروان یوروردی . اسلحه ناریه ، فرنک قاشلری رچای اکثریتله واردن کلیردی . قیمتلی اشیا (۱۶۷۱ سنه سی قیدنده «مجوهرات») واردن کلیر و اوریایه چقاریلردی . بلخ ، هندستان تجارتک آقارما و داغما محلی ، ایدی ، بلخیلر روسیه ده ده معلوم اولمشلر ، «Balkhinti» تسمیه ایدیلمشلر واسترخانه قادیار کلوب یورو مشلردر ۱۶۶۹ سنه سی خیره ایلیچیبی روسیه یه دهها زیاده مربوط اولان بومملکتده روس مالیدن زیاده هند محصولاتی مقبول اولدیغنی و «اورانسج» ده هند اموالی مخزنلری اولدیغنی سویله مشدی . ۱۷۰۷ ده «اورنکزیب» ک وفاتنه قادیار «تورکستان» ایله «هندستان» یکدیگر یله سنیردش دولت اولدقلرندن و ۱۶ - ۱۷ نجی عصر ده هند ستانک قوتلی موغول (بازیلر) حکومتی «بلخ» قادیار اولان یوللرک امنیتنه تمام جدیدته تامین ایتد کلرندن یوایکی آراده اقتصادی مناسبت خللدار اولمادی . یالکیز ۱۷۰۷ ده «میریس غلجانی» ننگ عصیانی و افغانستانده آری بر حکومتک تشکیلی ائنا سنده وضعیت برآز مشوش اولدی ، فقط یه مناسبات تجاریه هیچ برکونه منقطع اولما مشدر .

تجارتی اداره
ایدن سرمایه
ما ووا النهرک خارجله اولان بوتون بونجارتی دها ۱۶ نجی عصر
ده ده پک آز سرمایه ایله اداره اولونان اهمیسز تجارت تدی ۱۵۵۷ سنه سی هند ستانه شمالدن تجارت یولی بولمق وانجلیز امتعه سنه بازار آرامق مقصدیله خیره و بخاریایه کلش و مهم سیاحتنا مه یازوب براقمش اولان انکل تجارتی «جینکینسون» او وقت دها «صاری قامیش» ه منصب اولان «اوزبوی» اوزرند ه کی ، وزیر ، شهرینه کلدیکنده اقتصادی وضعیتی فناکور مشدر . بومملکت غایت فقیر تجارتی هیچ اهمیتی حائز اولمیوب هریرده حکومت اهللرنک و اهلینک دیله ننگ ، هریرده کرک جهانه سیله اجنسی تجارت کرواتی یغما ایتمک دن باشقه ایشلری اولدیغنی سویله

یور. «جینکینسون» خوارزمک پای تخنی اولان «اورکنج» ده آنجق دورت پارچه قاش صاتا بیلشدر. اورلده بیله صحرا ایله تجارت پاره ایله اولمیوب مبادلله اصولنده «ایش» بخارایه کلدیکنده بوراسنک چین ایله ده هیچ بر اهمیتلی تجارتی اولمادیغنی کورمشدر. خوارزم و بخارانک مهم ادخالاتی ایران و هند دن کلیوردی فقط «جینکینسون» ایران ادخالاتنک ده ذکره دکیمه جک درجه ده اهمیتسز اولدیغنی، اهلینک پک فقیر لک: قیدایتمشدر. قازان تاتار تجارتی دهاها ۱۸ نجی عصر ده روسیه نك تورکستان ایله تجارتنده واسطه جیلق ایدیلوردی. بونلردن ۱۷۵۰ سنه سی بخارا و خیوه یه کیدن خیالین، نازاروف و شریف بیکمه توف نامنده کی تجارت هیچ بر کار ایده مه دن، قازانا مادن کری دوندیلهر. خیوه - اوکنج ده تجارت یالکز جمعه کونلری اولورمش، اورکنج ده بونلر هیچ برشی صاتا مامشدر. شایان دقتدرکه انگیزلر ماوراءالنهر شهرلی تجارتلری «بخاری» دیمه یوب «چاغاتای تجارتی» اما صحراوی اوزبک، مانغیت - نوغای و قازان تجارتلری «تاتار تجارتی» تسمیه ایتمشدر. دیمک انگیز لرله تاسده اولدیغنی یرلرده اوزبک زماننده ده ما وراء النهرک اسکی کنت تورک و تاجیکلری عمومیته «چاغاتای» تسمیه ایتمک عادت اولمشدر، فصل که لمخ و بدخشان طرفلرنده ده اویله ایدی.

اسیر
مجارتی بوزمانک اک مهم تجارتندن بری اسیر تجارتی ایدی. اوده اکثریا روس اسیرلری اولوردی. بونی بالخاصه باشقورتلر و قالموقلر کتیرلردی. بونلر روس کویلیرینه کیدر والترینه کچردکلری روسلری کورتورر و صاتار ایدیلر. ایدیلک شرقنده روسلر قالا بالق و مسلح اولمادن تارلایه چیقمازلردی. برروس اسیری اوزمانک یاره سیله ۷۰ روبله یعنی صوک چار روبله سیله ۱۰۵۰ روبله ایدردی. روسلرک استرخان و طوبیدن باشلا یوب صحرا و لایتلرینه استیلا ایتمه لری یالکز تجارتلره آورو پامالترینه بازار بولمق ایچون ایدی. روس حکومتنک یرلیلردن آلدیغنی و یرکینک اهمیتی حکومته واردات اولمقدن زیاده کوچه لره تابعیت علامتی اولمسی اعتباریله ایدی. قالموق و باشقورتلرک «یاساق» دید کلری بو عینیت (ناتور) و یرکیلری کتیررکن بعضاً هدیه لرده آلیرلرودونکن روس کویلیرینی یاغما ایدرلردی. ۱۷۰۸-۱۷۰۹ سنه لرنده باشقورت و قالموقلر ایدیلک شرق و غربنده روس کویلیرینی یاغما ایدوب

یوزلرجه روسی خیوه یه کتیره رک ساتدیله . تورکمنلر وخیوه اوزبکلی ایسه ایران اسیر لریله تجارت ایدرلردی . اونلر روسه نسبة اوچوز دی . ۱۷۰ نجی عصر صوکنده صفوی دولتی ضعیفله ندیکی صیره ده تورکمنلرک خراسان کویلرینه هجوم ایتمه دکلی هفته اولمازدی . بعضا خیوه ، بلخ و بخارا اوزبک خانلری و سلطانلری بوچاپوللره ریاست ایدرلردی . چول تورکمنلری ایرانه تابع تورکمنلری ده اسیر ایدرلردی . نادرشاه کوچو کلکنده خیوه ده اسار تده بولونمشدی . قالمو قلا ایسه چول تورکمنلر نندن چاودر ، ایغدیله . سوناجی قبیله لرینک بعضی قسملری (۱۶۸۶ سنه سی) « توله نمگوت » صفتیه استرخانه کتیردیله . شاه عباس صفوی ما وراه بحر خزر تورکمنلرینه قارشی پانزهر اولارق غربی ایرانک یغما کر کورد قبیله سنی و ایران تورکمنلرینه اشقبا کروهلرینی خراسان حدودینه هجرت ایتدیروب یرله شدیردی . بو تدبیر ایسه مملکتک داها زیاده افلاسنه سبیت ویر مشدر . اما وراه الهمر و خوارزنده زراعت حیاته کچمش ویکي کچمکده اولان اوزبکلر ایران و روس سیر لرینی بالخاصه تارلالرده چالیشدیله یرلردی .

« قازاقچیلیق » ک یعنی یغما کیر لکک اک رواج بولدیغی ۱۷ نجی عصر ایچون شو « قازاق » خلق شعر ی قاراقته رستیکدر :

« بولغور ، بولغور . بولغور تاو . بولوغوب کوب جور تقا نزم مال اوچون
بوتکه لی آرقا بوز یو وسان توسته ک ایتوب کوب یاتقا نزم مال اوچون
ته نسکه دوستقه خور بولدیق آتامینه ن آنانیک قاراصا باسی جوغینان
حارام زاده آتقا طاغدیق حارام اتکه سیمپردیک
چارانقانک بزکه یرکه ن مالی آژینان »

یعنی یغما وتالانک فنا اولدیغنی بیلورز ؛ فقط نه باپالم آجز دیمکدر . ذاتاً اوزبک ، ما نغیت - نوغای وقازاق ایچون چاپو لجلیق اوزمانکی وضعیتک ایجاب ایتدیکی موقت چچیخی خاستالق ایدی ؛ تورکمنلرک ملی شاعری « مختوم قلی » یه نسبت ایدیلن چاپول شعر لرنده ایسه چاپو لجلیق بر صنعتدی . نادرآ کلن اجنبی تجارت کروانلرندن آلتاجق مرکک البته اهمیتی یوقدی خیوه کبی یرلرک خان ، سلطان و حکومتلری بوکمرکله مشغول اولمقدن ایسه بزبانه ایله ویاخود بهانه سز کروانی یاغما ایتمه یی داها کارلی کو رو یولردی . مشهور مؤرخن

ابو الغازی خانك كندیسی بیله ۱۶۴۶ سنه سنده روس تجار لرینی صویوبشیمدیجی حسابله ۱۷۱۰۰۰ لیرالق ماللرینی آلمشدی . فقط کندی آدملری مقابله بلمثل اولارق استرخانده حبس اید لدی . بویله برمناسبتله استرخانك روس والیسنه یازدیغی تورکجه بر مکتوبی ده واردر ،

نظام اقتصادینك
قبرلمسی وجاپول تجار لر ، ایلیچیلر طالانیرکن بو یاغمایه یالکن کفار لردکل مسلمانلرده معروض قابور لردی . عینی ابو الغازی ایله ادیب و «ورخ اولان اوغلی انوشه نك بخارا ولایتلرینی یاغما ایتد کلرینی یوقاریده ذکر ایتدک . ما وراه النهار ده او وقت پک حرمت ایدیلن عثمانلی ایلیچیلرینی یاغما ایتمک ، اللرنده کی سلاحلرینی ملایمتله « صاوغا » یعنی هدیه دیه استه یه ترك ، اولماز سه زور له آلمق ایشلری واقع اولدی . عثمانلی بحریه لیلرندن « سیدی رئیس » ی بخارا اوزبکاری نارا خانی « برهان سلطان » ک کوزی اوکنده طالا دیلر و کندی آرا لرنده کی مصادمه ده مسافری ده قفله مجروح ایتدیلسا ان قانونی طرفندن کوندریلن بحریه لیلردن « پیاله پاشا » ده خوارزمده یاغما اید لمشدی بونک ایچون عبد الله خان خوارزمه تجزیه سفری یابدی . « سیدی رئیس » اخلاق ، معاشرت ، اقتصادی حیات خصوصلرنده اوزبک و مانغیت آراسنده فرق کورمیور . هیسنی ده صمیمیتلریله ابر نظام و انتظامدن محروم « قازاق » برملت اولارق توصیف ایدیور ، چغتایچه یازدیغی شهرنده مانغیت (نوغای) اوز بیکلر حقنده دیور :

« عالمینک منفعتی اوز بیکینی   حق آلا رنینک یوق ایلا کای باکینی
آشی تالقان بیلان قوروت بارینک   کیشی بیر بارجه تاپماس ایتمکنی
قیمیز ایجیب الار آشار آت ایشین   داغی کورمای یز اوز کایمکنی
قازاغی وقار اقبیبی کوبدور   تینکری یوق ایتسه کونده بیر لیکنی
کاروانی تالاب قلیقه ر (؟) ییلاکاج   اولوسنک تیشیسنی ارکنی
حق بودر اول غزای اکهر ایتر   جابغای اینسک قیلج ییلاک یکنی
نک اوجرا تیب توختاغان تانر کاتبی   سوزینک یالقانی کر جکنی »

بخارادن قریمه کیچمک ایچون خوارزم اوست - یورت طریقله جایق حوضه سنده « سراجیق » ه کلن سیدی رئیس بر طرفدن روس استیلا سنی دیگر طرفدن ده مانغیت

آسان میزرا اوغلی آرسلان میرزانک تبعه سنک عثمانلی ایلیچیمنی یاغما ایتدیکنی ایشیده رک کری ه خوارزمه دوندی و عثمانلی دشمنانی اولان صفویلر اولسکه سندن تورکیه یه کیتمه بی اختیار ایتدی حالبوکه بو آرسلان میرزا روس دشمنی و تورکیه دوستی ایدی ، روسلرله حرب اید یوردی . دیگر عثمانلی سیاحی «سیفی چلبی» اوز بکرك ما وراء النهر و خراسانه استیلاسی تاریخی « روی امنیت از خراسان رفت » شکنده سویله ندیکنی قید ایدیور . بوکا کوره « اوز بکارده اولجه جنکیز یاسای نظام اولمش و چنگیز اولادینک یاشیلیسی پادشاه اولوردی ، شمدی ک غالب کلیرسه او پادشاه اولوبور .

بوزمان استانبولدن کن برتورک کنندیسنی عادتا پارسدن آسیا یه کن بر آورده پالی کچی صایمشدر . بخاراده برهان سلطان سیدی رئیس بو بویک حرمت کوستره رک بخاراده قالمسنی رجا ایدرکن « سکا بخارای ویره یم ، کندم قره کول ، له ا شتفا ایده حکم » دیمشدی . سیدی رئیس ده اوکا « اکر تکمیل ما وراء النهرک خانلغنی ویرسه کزینه مملکتکز ده قالامام » دیمشدر . بحریه لی اولان عثمانلی سیاحی ۱۶ نجی عصرده عثمانلی دولتک و عثمانلی تورکلرینک حیاتنده پک مشاهده ایدلمیه ن بر نقطه تورکستانده بوتون تجارتک ، اقتصادی و شهر حیاتنک یلی تورکلرک کنندی اللرنده اولدیغنی تقدیر ایده ییللمیدی ، فقط بوکا عايد بر قید بوذاتک خاطر اتنده بولونمیور خانلر اهمیتسز شیلر ایچون قومشو دواتلرندن دیله نیر لردی . خیره خانی کنندی دوکونی ایچون ، مشهور عبد الله خان بیله (۱۵۸۹) سرای ایچون کوموش ظرفلر یاپدر مغه موسقوادن پاره ایسته دیلر . عبد الله خانک ایسته دیلی مبلغ ۱۰۰۰ روبله کوموشدن عبارت ایدی . ۱۵۸۶ سنه سنده عبد الله خانک مملکتینده غایت بویوک پاره برانی اولمشدی . موسقوادن سرای زینتی بهانه سیله صوردیغنی پاره ، زمانمزه که معنا سیله برنوع اجنبی استقراضی کچی برشی اولسه کرک . فی الحقیقه عبدالله خان چوق غیرت صرف ایدهرک بخاراده آتون عیارینی حاکم وضعیته چیقاره ییللمشدی . مع ما فیه روس پادشاهلرندن دیله نمک بوتون قالموق و قازاق خانلرنده اوزمان عادت اولمشدر . مانعیت نوغای میرزالرک اوفاق شیلری یسلره روسیه دن ایستهر لر ، بعضایوزسنه اول بر شهردن آلدقلى اقطاع پاره سنی طلب ایدر لردی . تبته بو آنجق دیله نمک ایچون بر بهانه ایدی ، بونلرک هبسی زمانک ، اقتصادی ضرورتلرینک الظاهر اتندن عبارتدر .

مدنی واجتماعی حیات

علمی حیاتده دور غوناق و تقلید مدنی واجتماعی حیات ینه اقتصادی حیات کبی تدریجی تردی دوری صفحه لرینی کچپردی . شیبان اوغللرینک بالخاصه بخاراده یاپدیردیغی بعضی عمارتلاحتشام واسلوبنک دوز کونلکی ایله تیموریلرککنندن یک آشافی دکلدن . استرخانیلر زماننده ده اسکی صنعت داها یاشایوردی ؛ فقط اسلوب استقلالنی غایب ایتمشدی . « سمرقنده « یالانکتوش بی آلچین » طرفندن بنا ایدلمش اولان « شیردار » (۱۶۱۹) و « طلاکار » (۱۶۴۷) مدرسه لری ۱۷ نجی عصر تورکستان صنعتنک اک مهم آیده لریدر . احتشام تیموریلردن اکسیک دکل ، فقط صنعته ایران روحی نباتات شکللری قاریشمش واسلوبده اسکی مضبوطیت قالماشدر . اوزبکلرایچون تیمور دوری نمونه ایدی ، فقط هرکس هرایشی تیموریلر زماننده نی کبی یاقیق آرتق قابل اولمادیغی قناعتده ایدی ، سلطانلر وشاعرلر ایچون بايقارا ، نوای وجامی ، مشایخ ایچون خواجه یقشبند وعیید الله احرار آرتق ال ایرشمیه جک یسلدیزلر ، دیلدرده داستان ایدیلر . باراق خانک استادی اولان شاعر واصفی هرات مدنی حیاتی ، علی شیر نوای هنکامه لرینی سوبله مکله سلطانلرک روحنی اوقشادیغنی نقل ایدر . سمرقند خانی عبد اللطیف خان کندیسنی علوم ریاضیه ده تیمورک طورونی اولان « اولوغ بک » کخلفی عد ایدیوردی ورصد خانه نی یاشاتدی ، اطرافنه زمانتک اک کریده ریاضیات عالملرینی طوپلامشدی . شیبانیلر دوری ایچون عبد الله خانک قیب الاشرافی تورک ، زکی آتانی « خواجه لردن « حسن خواجه » نک واسترخانیلر زمانی ایچون « قاضی بدیع سمرقندی ، نک ومیر محمد امین بخاری نک « تذکره شعرا » اثرلری ۱۶ - ۱۷ نجی عصرده ادبی حیات ، موسیق ، تدریجاً سقوط ایتمکله برابر حسن ایدیله جک بر ضربه یه اوغرا مادن یاشادیغنی کوسترر . حتی رساملق ده ۱۷ نجی عصرک نهایتلرینه قاندار یاشاماشدر . بابر میرزا زماننده ، ما وراء النهر وخراسان هندستان ایچون علم ومدنیت مرکزی عد اولوندیغنی حالده استرخانیلر زماننده بورول هندستانه کچمدر . هندستانه مجاور اولان بلخ شهری بخارایه نسبه دنیوی علملرک ومدنیتک مرکزی عد اولونویوردی . اورادن کلن خانک یاپدیغنی ایشلر بخاراده بدعت صایلیوردی . بخارا وسمرقند ایسه خیوه ،

تاشکند و کاشغره نسبتاً چوق ایلیری عد اولونویوردی . علم و مدنیت حیاتک مهم اثر لردن بری شمس الدین محمد قهستانی (وف . ۱۵۳۲۰) نك فقهه عائد تالیف ایدوب صوك زمانلره قادار یالكوز تورکستانده دئش ، بر چوق اسلام مملکتارنده ، هندستان ، توكیه حتی حجازده بيله رهبر اولارق قولانیسلان کتاییدر . عثمانلی انسیکلوپیدیستی کاتب چلبی بوکتابک مؤلفنی قوروسنی و یاشنی آیرمادن کیجه له یز اودون طولایان آدمه بکزه تیور . کرك بو اثر و کرك اوزمان فقهه و کلامه عائد ما وراه النهرده تالیف اولونان دینلر اثرلر بومملکتده اسلام دینیا تنه عائد اسکی مهم آثارک دها کتبخانه لرده ول صورتده موجود اولدیغنه و استفاده ایدیلدیلمه رغما دینیات و فلسفه ساحه سنده فکری ایجاد قالدیغنی « اجتماع قاپیسی » فی الحقیقه قاپانمش اولدیننی کویستر مکده درلر . دیگر بر اثرده یوز سنه صوکراندر محمدخان نامنه کتاییداری محمود بن ولی طرفندن یازیلان بر قاچ جلدک عمومی تاریخ کتابی (بحر الاسرار فی مناقب الاخیار) در . تورک تاریخی مرکز اولوق اوزره موغول دورنده رشید الدین و حافظ آبرودن صوکره اوچنجی اثر اولوق اوزره یازیلان بویکی کلیات ایسه اوز بک حکمدار لر بيله تماسده بولونان مؤرخ و سیاسیلر دائره سنده فکر انتقادک دها یا شادیغنه شهادت ایتمکده در . (بو اثرک عمومی جهان جوغرافیا سنه عائد غایت مهم قسمی ۱۹۱۴ سنه سنده بولونمش — دیسه ۱۹۲۰ سنه سنده بخارانک بولشه و بکر طرفندن اشخالنده ضایع اولدیغنی تا سفله اوگره نك)

مدینتک و دینک خلقشمه سی دورک مدنی و ادبی حیاتنده اک مهم نقطه اوزبک و تورکاشمه سی خانلری تحت اداره سنده ما ، نیتک بک زیاده « خلقلا شمسی » ، « تورکله شمه سی » و مهم ایتمه سیدر . تیموریلر و بالخاصه تیمور زماننده « اسلام » (ایران) و « تورک » مدینتلیری بکدیگرندن آیری یا شایوب هر ایکسنگ ده دها زیاده آریستوقراسی آراسنده انکشاف ایتدیکی مشاهه اولونویوردی . تیمور کندیسسی عربیه (و احتمال که عرب حروفاتی ده) اوقو یامیوردی ، هر شیبی او یغور یازیسیله تورکجه (و احتمال دها موغولجه) یازدیور ، دیگر لسانارده یازیلوب ده کندیسسه لازم اولان شیئی او یغورجه به چه ویر تیردی . کندیسسی و اوغللری نزدنده فارسسی و عربی « نویسنده » لرله برابر « بتکچی » و « بخشی » قادر واری بولونویوردی . شاه رخک اوغلی ابراهیم میرزا تورک و تیمور تاریخی او یغور باخشیلرندن تورکجه اولارق یازدیور .

صوڪرا ڪندي ڪوڙندن ڪچيرهرڪ تنظيم اينده ر وايتديرونهايت «سوسله مك ايچون» فارس و عربجهه به چه ويرتيردي . اوزمانك باخشيلري ما وراه النهرتور ڪلرنيڪ لساني نقطه نظرندن برآز اسڪيمش اولان ادب، اويغورلهجهه سنده ياز بيورلردي ، عموميتله خانلر و امرا ايچون يازيلان ادبيات خلق ايچون پك دسترس ڊڪلدي . شايباق خان و برادرلري ادبياتي ولساني تماميله ساده له شديرديلر . سواد لي اها لينك اثريته بالخاصه تاجيڪ اهالي به معلوم اولان عرب يازيسيله يازديلر . شايباق زماننده خانلرڪ رسمي تاريخي داما اويغور باخشيلري طرفندن يازيليورديسه ده في الحال تورڪجه اولارق غربي حرفلره چه ويريليردي . اوزيڪ خانلري زماننده اويغور حرفلريله يازيلان بر «تاريخ يسه» نام اثر صوڪ زمانه قدر بخاراده بولونمش ، فقط امير طرفندن مصادره ايديلد لادن صوڪره بولشه ويڪلر بخارا اوڪني ياقدرلنده تلف اولمشدر . باشقه تورني تاريخي اثرلرڪ يالڪز عرب حرفلريله يازيلان نسخه لري بزه واصل اولمشدر . موغولجهه بيله ن شاهزاده لر ه عرب لساني اوره تمك ايچون يازيلان درس ڪتا بنده ڪي (مقدمه الادب) موغولجهه ڪله لريله اوز بڪردورنده عربي حرفلره يازلمشدر . اولجهه تورڪجه يازيلوب فارسي به ترجمه ايديلن تيمور تاريخ دشت قباوده قونڪرات علي بڪ اوغللري ايچون تسڪرار اويغور حرفلريله تورڪجه به ترجمه ايدلمش صوڪرا اويغورجه دن عربي حرفلره نقل ايدلمشدر . ساده تورڪ لسانيله ديني اثرلر بوزمانده چوق يازيلمش واونلر سايه سنده صحراده اسلاميت تملي صورتده انتشار ايتمشدر . شايباق وعبيدالله خانلر في الحقيقه تورڪستان بالخاصه سير دريا تورڪستاني وطنپروري (پاتريوتي) ايديلر . شايباق خانك ديوانندن ڪوريليورده بوذات «هرات» ڪ يوكسك مدنيتندن متلذذ اولامامش ، بخارا و سمرقندي اوزله مشدر

(من هري نينڪ شهر بيدا هو و ماق قه برير تا بماديم وه سمرقند و بخارا قيداء بولنايمو اولار)
 حالبوڪه سمرقنده ايڪن اوراسندن داها زياده تورڪستانه (يه سه يه) روحا مربوط اولديغني سويله مشدر

(ديدني لار قيداء بارور سبن ڪوب سمرقنددا ولي بوشباني آرزوسي درگاه ترڪستان ايمش)
 شايباق خانك معاصر لرينه ڪوره چڙڪيز اوغللري تيمور يله نسبة داها ديندار

عد اولو نمش ؛ فقط بونلرك دینلری تورك شیخلرینک شامانیزمله قاریشیق «ذکراره» لرندن عبارت اولمشدر . شایباق خان ریابه مستندصوفیلغی ، ملایمتلیکی دهل آچیق دیندارلق یا خورآچیق بی پروالغی سه ومشدر . شعرلرنده صوفیلری ده بال شرابی ایچمکه دعوت ایدیور . شایباق خان شعرلرنده ساده در . حیاتدن سویلهر ، بونده موغول : نایمان ، یابو و باشقه اوزبک قبیله لری ، سفر لری ، محاربه لری ، برادرلریله قاوغالری مصاحبه لری و دشمنلری و موضوع بحث اولمشدر . خلفلری کبی شایباق خان ده حربده مسکراتی منع ایدر ؛ دیگر وقت ایسه متصل بال وقعز ایچار . سرخوش حالنده نماز قیلار . شریعتک مساعده ایتمه دیکی نکاحلرده موغول عادتنه کوره اجرای مراسم ایدهرو اونک حقنده «اللک تقدیری اویله ایمنش نه یا پالم»

(کیم از لدین بویله تقدیر بویله بولدی نیتاین قدر تین حق بویله قیلدی اوزکاتد بیر نیلایین)
 دیه جواب ویرر آچردی . برادر زاده سی عیید خان ده اویله در . شعری شایباق خانک شعرلرینه نسبة داها موزون ، فقط ینه اوقادار ساده و تورک تصوفی روحنده در . عیید خان ده ، شایباق خان کبی ، سیردریانک اعمارینه اهمیت ویردی . عیید خان « صابران ، شهرینی تورکستانده مدنیت نشری ایچون حقیقی بر مرکز حالنه صوقمش و اوراده ، « واضفی ، نک ییانه کوره جسامت و احتشامیله خراسان و ما وراء النهر ده مثلی کورومه . ین بر « مدرسه خانی » بنا ایدوب خراسان . هرات ، تبریز بخارا و سمرقندک اک کزیده عالمترینی کتیر تمشدی . مدرسه نک آیری بر « داروغه ، سی واردی : کندی نامنه بخاراده ۱۵۳۵ ده مدرسه بنا ایدن زنگین شاملی عالم « میرعرب » عیید خان طرفندن « صابران » ه باش مدرس تعیین ایدلشدی . اوراده هندستاندن کتیر یلن اوستال طرفندن تورکستانده مثلی کورواه یه ن همیاسده کاریزلر یاپلشدی . فقط متعاقب انقلابلرده هپسی خراب اولدی . مدنیتک جدا تعمیمنه مثال اولارق بوزمان تورک اوزبک قبیله ناملری طاشیان متعدد شاعرلری (دوست محمد حاجی ناممان ، نادر بک قونکرات ، حافظ قونکرات و اوغلی دوست محمد میرزا قونکرات ، میرعلی ترخان اوغلی میرمشهدی و باشقه لر) کوستریله ییلیر . بونلرک برچوقلری فارسی شعرده سویله مش ؛ فقط تورکجه لری داها مقبول عد ایدلشددر . بعض بویوک امیرلر داها ۱۷ نجی عصرده قطعیا فارسی ییلمه مشار . بخارا و سمرقنده باشایوبده فارسی ییلمه یه ن حضورنده فارسجه قونوشولما سندن خوشلانمیان امیر لرده

واردی (جان وفایی، نایمان، علی بی قوشچی) کپی؛ بوکی آدملرک همیتله ترجمه ادبیاتی توسع ایتمشدر، عبید خان و خلفلری نامنه متعدد فارسی اثر لر تورکی به ترجمه ایدلمش و تورکجه یکی تاریخی اثر لر وجوده کتیر یلمشدر. اولاردن بری، نسخه سی بریتش موزه یومده بولونان رسمی «تواریخ کزیده» و نسخه سی سمرقنده بولونان «زبده الاکتار نصر اللهی» در. کوچکونجی، سبجاقلی خانلر «خوارزم سلطان» لر و باشقه لری زامنه یازیلمش طب، حکمیاته و دینیاته عائد تورکجه کتابلر واردر.

خانلرک خارجی مناسبتلرنده اسکسی کپی او یغور حرفلریله تورکجه دکل فارس لسانی؛ تورکستان خانلری میاننده ایسه ساده و تکلفسز «چاغاتای - اوزبک» تورکجه سی قوللانیلمشدر. سیبیر طوراً، قازاق، قاراقلیپاق، اوزبک خانلردن، نوغای میرزا لردن قالان خاطره لرک لسانی هب برلساندر. ساده تورکجه در بونرک اک مهمی اوته مش حاجی نیک «تاریخ دوست سلطان» نام اثریله ابو الغازی خانک تاریخلریدر. البته فارسی هر وقت عالی مدنی لسان عد اولونوبوردی. ۱۷ نجی عصرک نصف اخیرنده بز، خوارزمده تورکجه حاکمکنی محافظه ایتدیکی حالده ماوراء النهرده فارسینک تورکجه به تعرضی علامتلیری و اونک ده فکری حیاته تر دی ایله موازی انتشار ایتدیکنی کوریورز.

فارس لسانی و خراسان
تصوفی فکری حیاته
تردیسنی تمثیل اید یورلر

شرائطدن بحث ایتدیکنمز ایکی مجادل قوت — ۱) تورک و موغول دولت عنعناتیله تورکستانک کندی دینی عنعناتی، ۲) اسلامیت و ایران تصوفی، تاجیک شهر لرینک افکاری — ۱۶ نجی و ۱۷ نجی عصرارده مجادله لرینی باشقه شکلده دوام ایتدیردیلر (۱) تورک دولت عنعناتنک حالا شریعتله ایشی یوق ایدی. یا سایه استناد اید یوردی. بونک یکانه دینی استناد کاهی سیردریا و خوارزمده کی تورک صوفیلغیدی. شامانیزم و اسکسی مانیکلیزم عنعناتدن ده بعضی شیلر آلان بوتورک صوفیلغی دینی مجرد معنویا تندن عبارت ییلر، خانلرک یعنی دولتک ایشلرینه قارشازدی بوشیخلرک کندیلری ده اکثر یا صاریق دکل، خانلرک کی تورکی قالیپاق کییه لرلردی (۲) اسکسی خواسان — ایران مدینتیک بمثل اولان بخارا، بلخ و سمرقند کی تاجیک شهر لرینک اهل پسپله علماسی ایسه یاساوتورک صوفیلغی پرینه شریعت و دنیا ایشلرینه قارپشان پر

تصوفی ایله ری سورو یورلردی، بوتاجیک تصوفی بز «خراسان تصوفی» تسمیه ایدبورز. بونلره کوره اسلامیت برته مو قراتیک دیندی؛ قاضی، مفتی، محتسب و رئیس بونلرک دولت ما کینه سنی تشکیل ایدیورلردی، تصوف یوليله ايرانده دولتی اله آلدقاری کبی تورکستانده ده بویولده حرکت ایدیورلردی، تورکلرک معنویات ساحه سننده کی اھال کارلغندن استفاده ایدیورلردی؛ یاواش، حس ایتدیرمەدن، منتظم ایش کورەرك هرشی کندیسنه چویر یوردی. بونک نتیجه سنده اولجه تورک تصوفندن ملهم اولارق وجوده کن «نقشبندیلک» حقیقی خراسان صوفیلغی شکلی آلدی؛ صوکراده تورک صوفیلغی خراسان تصوفيله جمع ایتمکه باشلادی. فرغانهده نی تورک شیخلرندن برهان الدین قلج اولادی ۱۶ نجی عصر بدایتنده نقشبندیلکه التحاق ایتدی. زنکی آتای، سید آتای تورک شیخلری ده ۱۶ - ۱۷ نجی عصرده یاواش یاواش نقشبندیلکه تمثیل ایتدیلر.

چاغاتایلر و تیموریلر دورنده اولدیغی کبی ۱۶ نجی عصرده ده تاجیک مدنیتی ممثلری میانده خانلره تشریک مساعی ایده چک عنصر دنیوی علملرک ممثلری ایدی؛ اسکی موغول خانلری کبی شیبان اوزبک خانلرندن عبید خان و اوغلی عبید العزیز بونوع علم ممثلرینی، ریاضیلری، طبیلری و تصوف منکرلری اولان آچیق صاغلام نظره مالک عالملری حمایه ایتدیلر. او جمله دن بخاراده میرعرب، ملازاده ملاءن مولانا محمد دایه و میر غضنفر ذری ایدیورلر. عبد اللطیف و باراق خانلر نقشبندی شیخارینی بعضاً علی ملاء الناس تحقیر و آلائی ایده رلردی. اوسبیدن بر شیخ باراق خان حقنده «اول ایت دور» دیمشدر («باراق» کرپک دیمکدر). عبد اللطیف و باراق خانلر اسکی تورک دولت عنعناتنه پک صادق ایدیلر. دین ایله دولتی آیری ایکی شی بیلن تورک شیخلری خواجه لک دنیوی ایشاره قاریشمه سنی تقبیح ایدرلردی. شیخ خواند طهور اولادندن خواجه طاهر، تاشکند شهری سیونچ خواجه خان طرفدن محاصره ایدیلدیکی زمان قلعه دارلق ایتمک ایسته مشدی؛ تورک خواجه لرینک پیشوالرندن بری بر مناسبتله «بوایش خواجه لک ایشی دکل» دیمشدر. فقط تورک شیخلری نقشبندیلکه التحاق ایدنجه فی الحال سیاسته قاریشمغه باشلادیلر و تورک بکلرینک خانلره قارشی اولان سلطنت دعوالرنده اونلره یاردیمده بولوندیلر. مانعیت - نوغای میرزالرندن کبک میرزا زنکی آتالی پادشاه خواجه دن، دیگر میرزالر دن

خانلرله مجادلده پادشا خواجه نك برادری باباجان خواجه دن استفاده ایتدیلر . مانعیت میرزالری کندیلرینی تورك شیخی «بابا توکلی چاچلی» واسطه سیله پیغمبر اولادی کوستره ن بر شجره ده ترتیب ایتدیر مشلردی . زکی آ اوغللرندن حسن خواجه داها عبد الله خان زماننده مانعیتلرک منسوب اولدیغی « صول امراسی » صره سنده صایلیوردی . ۱۸ نجی عصرک بدایتنده خانلرک دنیوی حاکمیتنه قارشى شهر تاجیک عناصری و علمای سی ایله امیرلردینی اصول اداره - تیوقراتیزمک حامیسی صفتیله برله شدیلر . تاشکند ده فرغانه وکاشغرده نقشبندی شیخلری حاکمیتی طوغرودن طوغرویه کندی اللربنه آلمغه باشلادیلر .

زمانمک نارا خانلغنده اولدیغی کبی صوک استر خانلر دورنده ده فارسی لسانی برنوع دینی تعصبک تمثالی اولمشدر . اسلام دینی ، عادتا «بدعت» طانیلمایه باشلایان تورکجه رساله لردن زیاده ، فارسی «چهار کتاب» کبی اثرلردن اوکره نمک «توایی» اولدیغی داها اوزمان سویله نمشدر . عمومیتله فکری حیانتده تورک لسانی برنوع ریالیزمی ، ساده لك ووضوحی ، فارسی آ کله شلماز تصوف ادبیاتنی ، تکلفلی مهمیتی تمثیل ایتمشلردر . اوزبک خانلری دنیایی دیندن آیری اداره ایتمک ، دینده ساده لسکه ، ریاضی علماره ، طب ، جوغرافیا ، تاریخ وسیاسیاته طرفدار اولمشلردر . تاجیک شهر لریله علما واوزبک عشیرت بکلری شریعت واسقولاستیق حامیلری کسيلمشلردر . جریان کیتدکجه قوت کسب ایتمشدر .

۱۸ نجی عصرک صوڪ ياريسيله ۱۹ نجی

عصرک وقایعی

نادر شاه
وتورکمنلر

۱۸ نجی عصرک تورکستانده مهم واقعه لر دن بری نادر شاهک جنوبی تورکستانه استیلاسی و بونک نتیجه سنده غربی تورکستانک اسکی چینگری سلاله لری سقوط ایاهه رک عشیرت رئیس لری تغلبندن عبارت اولان اوفاق بکل کلرک ناسسیدر . نادر شاه شیمدیکی تورکستانک ایرانه تابع قسمندده محمد آباد ، (دره کز) قربنده « شیلگان » (دستجرد) کوبنده دوغمش بر تورکمنلر . ۱۷ نجی عصر . بدایتنده خراسانده اشقیالغک اوج کالنه یتشدیکی دورک شرائطنده بویومش واشقیار رئیسکلندن یوکسه ماشدی . ۱۷۲۶ - ۱۷۳۶ سنه لری آراسنده « صفوی » شاهاری نامه و صورکه اون برسنه (۱۷۴۷ ده وفاته قادر) کندیسى مستقل ایمبراطور صفیله ایران وتورکستانده مهم وقایعک باشنده بولوندى . تورکمنستانده من الفدیم یاشایوب کلن یرلی قبيله لر سنی ایدیلر . صفویلر زماننده ایرانک سیاسی نفوذنده بولونانلری یسسه شیعلک پر و پاغانداسنه بک قاپلادیلر ، داهای زیاذه سنی خوارزمک ، خوارزم تورک مشایخکک تئیری آلتنده ایدیلر . نادر شاه ایسه صفویلر زماننده غربی ایراندن سنی تورکمنلرک آقینلریله مجادله ایچون کوندریلن قبائله منسوبدی . بونلر کندیلرینی « تورکمن ، آسمیه ایتمه زلردی . هر قبيله (افشار ، قاجار ، استاجلو ، روملو) کندیسینی کویا بر ملت اولارق تلقی ایدیوردی . عمومیتله بونلر داهای زیاذه « ایران تورکی » عد ایدیلیوردی . نادر شاه ، تا وفاته قادر کولکلان ویوموت کبی یرلی سنی تورکمن قبيله لرینی کندینه تابع ایده مه مشدی . نادر شاهک غربی ایرانده کی آزار بايجان وهندستان کبی اوزاق یرلرده کی سفزلری ائناسنده بوتورکمنلر خراسانه تعرضدن خالی قالمالزلردی . قاراقوم تورکمنلرینه خيوه خانى ایلبارص ، آمودریانک « چارجوی ، دن یوقاری یقه لرنده کی قبائله بخارا اوزبک امراسی رهبرک ایده رلردی . نادر شاه بخارا و خيوه یی کندى الله آلامدقجه تورکمنلری تحت اطاعتده بولونديره قایل اولمادیغنی کوردی . ونهایت هند سفرندن صولره (۱۷۴۰) بوفکرینی موقع تطبیقه قوبدی .

مقر حکومتی بخارا شهری اولان ما وراء النهر اوزبک خانارینک صوک
م. تنقل ممثلی ابو الفیض خان (۱۷۲۰ - ۱۷۴۵) ضعیف و اراده سز بر
ذاتدی. ما وراء النهره استیلا ایدیه جگنی اوکره ندکدن صوکره نادر شاهه یازدیغی
مکتوبنده کندیسینی « جنکز خانداتک صوک ممثلی » دیه تسمیه ایتمش
و « محاربه یه اقتدار اوملادیغندن ، نادر شاه ی آرتیق مسافر
صفتیله قبول ایدیه جگنی ساده دلانه یازمشدی (من از دودمان سلاطین سابق باقی
مانده ام . قوت محاربه بآن شهریار ندارم . در گوشه نشسته دعا گویم ، هر وقت که
تشریف بیاورند مهمان پذیرم ....) . فی الواقع نادر شاه بخاراده مطمئن صورتده
استقبال ایدلدی . خیوه خانی ایلبارس ایسه داها اراده لی بر حکمداردی ، فقط
نادر شاهک خوارزمه قادر کاه جگنی دوشو نیوردی ، نادر شاه کلنجه شاشیردی ،
خیوه لیسر نظرنده اعتمادینی غایب ایتدی . خیوه لیلر نادره قارشی یالکز کندی
قوتلریله مقابله ایدیه مه یه جگنرینی دوشونهرک سیردریا و آمو دریاده لتالرنده دولاشان
کچی یوزخانی ابو الخیر خانی دعوت ایتدی لر . نادرشاه خوارزمی اشغال و ایلبارس
خانله قونکرات ایش محمد بکی آله کچره رک قتل ایتدی . خیوه یه کلمش اولان ابو الخیر
نادر شاه طرفندن دعوت اولوندی ایسه ده کیتمه کورقدی و کندیسنک داهامهم بر قوته
استناد ایتدی یکنی کوسترمک ایچون « روسیه ایله مناسبتر نصلسه اوکا کوره ایش
کوریرز » دیه مکتوب یازدی (کندی عباره سی : « آق ادا شاه غه جاو بولسا ینکیز
بزگه ده جاو ، ایل بولسا ینکیز بزگه ده ایل ») و کندیسینی تمثیل ایچون بر طرفندن
نزدینه کلمش اولان روس ضابطی غلادیشوفی و اونک ترجمانی عثمان آرسلانوفی ، دیگر
طرفندن ده (غالباً روسلردن کیزلیجه) بعضی قازاق ساطانلرینی نادر شاهک قرار
کاهنه کوندیرمشدی . نادر ایسه روسلری آرتیق ابو الخیرک دکل ، روسیه نک ممثلری
صفتیله قبول ایتدی .

« خانقلر » برینه اسکی جینکیز ساطانلری ، ابو الفیض و ابو الخیر کبی دون
« بکلکر »

شخصیتلر طرفندن تمثیل ایدلمسنه رغماً عمومیتله اهالی ن. دنده حکمدارلق حقوقنه مالک
یکانه سلاله اعضالری صفتیله طانیلیورلردی . نادر شاه خانلرک بو همنوی اوتوریتیه
سنی قیرمق ایچون استناد ایتدکلری قوتلرینی آللرندن آلدی ، بخارادن ۲۰۰۰ نفر ،
خیوه دن ۴۰۰۰ نفر قادر اوزبک عسکرینی کندی سفرلرنده استخدام فیکریله

خراسانه کوتوردی . ابو الفیض خانی برنده براقمش ، خیره یهینه استرخانیلر دن طاهر خانی تعیین ایتمشدیسده بونلرک نفوذینی صفره ایندیروب ، خانلره پک اطاعت ایتیهن قبیله رئیسلیرینه فضلہ التفات کوستردی . بخاریه کندیسندن ایرانلی قاجار و افشارلردن غارنیزون براقدی ، بش سنه صوکره خیره علیقلخان نامنده برینی والی تعیین ایدوب کونردی .

بخاراده ابو الفیض زماننده ک نفوذلی اولان مانغیت بکی حکیم آتالیق و اونک پک اقبالپرست اولان اوغلی محمد رحیم بک ایدی . نادر شاه رحیم بکی کندی معیتنده ک اوزبک عسکرلریله برابر خراسانه کوتوردی . اوده نادر شاهک اولدیکی سنه (حتی بر روایته کوره عینی کون) ابو الفیض خانی اولدیروب زمام اموری کندی انه آلدی . خانلره یرده تخته جلوس مراسمی اثناسنده « خان قالدیران کچه » نک دوت کوشه سنی طوتان دوت قبیله استناد ایدهرلردی . ماوراءالنهر اوزبک خانلرینک استناد ایتدکلری قبیله لر بدایتده قوشچی ، نایمان ، بویرهک و قارلیق قبیله لری ایدی ، استرخانیلر دورنده بویرهک و قارلیقلرک برینی مانغیت و کینه کاس قبیله لری اشغال ایدی . خیره ده یادکار اوغللری نزدنده قونکرات ، اویغور ، نایمان ، مانغیت (یا خود : قیات ، اویغور . نایمان ، نوکوز) قبیله لری معتبر اولدی . امور اداره بو قبیله لریک ننده بو لونوردی . استرخانیلرک صوک درنده مانغیت ، خیره ده ایسه مانغیت وقونکرات قبیله لری داها زیاده معتبر اولدیلر . ابو الفیض نزدنده مانغیت حکیم آتالیق نه ایسه ، خیره ده ایلبارس نزدنده ، مؤخرآ تشکل ایدن سلاله نک جدی سید نظر بک و اوغلی ایشم محمد ایناقده او ایدی .

قونکراتلرک دیگر قسم آشاغی خوارزمده ، شیمدی « قاراقالپاقستان » تسمیه اولونان یرلرده ، مستقل « آرال » حکومتی تشکیل ایدهرک یاشادیلر . اونلر اکثریا کچی یوز قازاق خانلرینی خانلانیورلر و خیره ده تابع اولیورلردی . نادر شاه خوارزمدن کیتدکدن صوکره و قونکراتلر ابو الخیرک اوغلی نورعلی خانی « کات » ه کتیردرک خانلاندیلر (۱۷۴۱) ؛ مانغیت قبیله سنک رئیس « آرتیق ایناق » نادر خانه اطاعت عرض ایدوب متوفی ایلبارسک اوغلی ابو المحمد (ابو الغازی) بی خان و کندیسنی باش وزیر نصب ایتدیردی (۱۷۴۵) . بو وقت علیقلخان قوماندانده سینده کوندیریلن ایران قوتلرینی اوزبک و تورکنلراییکی سنه صوکره خیره دن

چيقاردیلر ، آرتیق ایناقده اولدیریلدی . مانغیت بکی « خورازبک ، ابوالمحمد یرینه کچی یوزخانلرینک دیکر شعبه سندن باطر خان بن ایرغایب خانک اوغلی » غایب سلطان ، ی نادر شاهدن ایسته یوب خانلانندی . بو غایب سلطان (صوکره خان) بک اوزون یاشا مشدر (۱۷۹۱ ده وفات) « قاراقلیق خانی ، نامیله « تورکستان » (یسه) ده او طوروب بوتون غربی قازاقستانه باشقورتلرک جنوب شرقی قبیله لرینه حاکم اولان . بویوک باباسی « طوبرچق (کرو) سلطان اوغلی ایرغایب ، ک حیاتنده ییله کوچوک « غایب سلطان » سیاسی ایشلرده باباسی باطر سلطان دن زیاده اشتراک ایتمش و باشقورتستان حرکتلرنده ده رولی کورولمشدر . غایب سلطان نادر شاهده ایماخارایه کلدیکنده التحاق ایتدی . بر روایت کوره نادر شاهک هندستان سفرینه بیله اشتراک ایتمشدی . نادر شاهله برابر خوارزمدن عراقه کیتدی و « آکپی ، نک روایتنه کوره نادر شاهک اثر محاربه لرنده برابر بولونمشدر . آرتیق ایناق اولدر لدکدن صوکره خوراز بک عراقه نادر شاهک حضور ینسه کیده رک غائب سلطانی خوارزمه خان ایدوب کوندر مسنی رجا ایتدی ، اوده قبول ایدوب غایب خان « خوارزمشاهلق تاجیله سرفراز » اولدی . غائب خیوه ده اون بر سنه قادر مدت (۱۷۴۷ - ۱۷۵۷) حکومت سوردی . نهایت مانغیت بکلریله آراسی آچیلوب خوراز بکی اولدیروب قونسکرات بکلرینی اختیار ایتدی . فقط بک قوتلی اولان قونکراتلر غایب خانه چوق التفات کوستر مه ز اولدیلر و غایب خانک اختیار پدیری باطر خانی قالین قازاق عسدر فرقه لريله برابر خیویه یه چاغروب اونلرله برابر مال و املاکنی آلارک کری صحرا یه چکیلدی . بو وقت بوتون ایش قوندراتلردن محمد امین بک (۱۶۷۰ - ۱۷۹۱) و اوغلی عوض ایناق (۱۷۹۱ - ۱۸۰۴) ائنده بولونویوردی خوقنده مستقل خان حاکیتی اولما دیغندن اداره نک بکلر آله کچمسی مجادله سر حصوله کلدی ، اولکه نک مرکزی قسمنده اک قوتلی اولان « مینک » قبیله سنه منسوب بکلر صوک استرخانیلر زماننده وضعیته حاکم اولمشلردی . بخاراده مانغیتلرک تغلب کوزونجه بولنده استقلال لرینی اعلان ایتدیلر . روس استیلا سنه قادر زرافشان حوضه سنی اداره ایدن مانغیت امیراری محمد رحیم ، دانیال آتالیق ، شاه راد ، امیر حیدر ، امیر عمر ، امیر نصر الله و امیر مظفر لردر . خیوه لیلرک مهمبری محمد امین و عوض ایناقلر ، ایلتوزر ، محمد رحیم ، محمد امین ، سید محمد رحیم خانلردر . خوقنده ه

ایسه عبد الرحیم بك ، ایرده نه بك ، ناربوتا بك ، عالم خان ، عمر ، محمد علی و خدایار خانلردر .

خانلق ایله
بکک مجادله می
شمالی تورکستانده خانلق یاشادی ؛ جنوبی تورکستانده ده
« خانلق » عنعنه لرینی بکک ، د کیشدرمک بک قولای کچمدی . بخارا مانغیت بکری
« امیر » و « امیر المؤمنین » لقبی طاقندیلر ، خیوه و خوقند بکری ایسه ۱۹ نجی
عصرک بدایتده « خان ، لقبی آلدیلر . بخاراده محمد رحیم ، دانیال بکر و امیر معصوم
ابو الفیض خانک اولادندن ؛ خیوه و آرال بکری ایسه قازاق خانلردن خان کتیره
رک کوستریش ایچون خانلانیورلردی . مانغیت امراسی بخارانک قوتلی علما و تاجیک
تجار صنفنه استناد ایتدکندن خانلق عنعناتیه اولدقجه قولای مجادله ایده ییلدیلر . اک
مشکل مجادله ، اهاالیسی تمامیه زراعدن عبارت و اطرافی کوچیه لیلرله طولو اولان
خوارزنده اولدی . اوراده غائب خاندن صوکر ۱۸۰۶ سنه سنه قادار الی سنه ظرفنده
۱۲ خان تخته چقارلمش ، قوغولمش یا خود اولدیرلمشدی (۱) . نهایت عوض اینا ک اوغلی

(۱) بخاراده رحیم بک مانغیت ابو الفیضک اوغلی « عبد المؤمن » ی ، صوکر
قاراقالباق ایچنده کی شیپان خانلردن تیمور سلطان اوغلی عبید اللهی خانلارلمشدی .
دانیال بک ایسه کندیس آتالیق عنواتی آلاق ابو الفیض زمانده قالموقدن قاجوب کلن
ازاق خانی (ینه شیپان اوغللردن) رجب سلطازک برادر زاده سی ابو الغازی بن
ابراهیم سلطانی خانلاندی . شاه مراد ایسه بونی آنجق بدایت حکومتده خان طانوب
صوکره حبس ایتدی و کندیسنی امیر اعلان ایتدی . ابو الغازی سی بابل حکمداری تیمور
شاهک مداخله سیله تخلیه ایتمشدی . شاه مرادک اوغلی حیدر زمانده بو « خان ،
افراد ناسدن بریسی صفتیله غربنده و سفالنده عمرینی کچردی . خیوه ده غائب خاندن
صوک برادری قارابای (عبد الله) ۴ سنه ، شیپان اوغللردن صوک خان اولان شیرغازی
خان نسلندن تیمور غازی ۷ سنه ، صوکره قازاق خانلردن « ته وک » ۲ سنه ،
صوکره غائبک اوغلی شاه غازی (۱۷۶۷) ، تیمور غازی نک اوغلی اوچنجی
ابو الغازی اورتابوز قازاق سلطانی باراق خانک اوغلی نورعلی (۱۷۶۸) غائب

« ايلتوزر » بك كندىسى خان اعلان ايتمك ايسته دى ، فقط عنعنه يه صادق اولان اويغور بكارى قطعيا راضى اولماديلر . خوارزم باشقورتلى ده بوزمان واتمه لرند اويغور لرله برابر اولنارك متفقى صفتيله ذكر اولونيورلر . « ايلتوزر » ك اوغلى محمد رحيم مخالف اويغور بكارىنى استيصال ايدوب ، بو قبيله نك چوغى بخارا يه فرار ايتكدن صوكر ا كندىسى خان اعلان ايدمه بيلدى . مع مافيه ينه قازاق خانلر ندىن غايب خان اوغلى شير غازى و اوغلى جانغازى نى خان طا نيووردى . خان زمانده كى مراسمه رعايه يوزندى ينه كويا درت قبيله يه استناد ايدىيورلردى . خيوه خانى محمد رحيم ك درت قبيله سى (۱ سارت ، ۲) اوزبك ، ۳ عجم ، ۴) توركن ايدى . بخاراده ايسه اولجه هيچ اعتبارى اولميان قبيله لردن (۱) ميتك ، ۲) آرات ، ۳) بارين ، ۴) باطاش قبيله لرى « امارتك درت پايه سى » اعلان ايد ماشدى . محمد رحيمك مابينجيسى اسلاميت قبول ايدن بر روسدى ، بخارا اهرار ينى خانك اوغلى جهانكبير ، نورعلى نك اوغلى بوله كه سى ، عادل سلطان بن ابو الحيرك اوغلى اختم خان (۱۷۷۰ - ۱۷۷۷) ، غائب خانك اوچنجى اوغلى ابو الفيص ، (۱۷۷۲ - ۱۷۷۶) ، قاراقالپاق خانلر ندىن يادكار ، صفر بن ايلبارسك اوغلى پولات غازى ، قاراباى (عبد الله) ك اوغلى دردنچى ابو الغازى (۱۷۹۱ - ۱۸۰۲) ، يادكارك اوغلى بشنجى ابو الغازى (۱۸۰۳ - ۱۸۰۶) خانلق مسندنده بولونديلر . دردنچى ابو الغازى زمانده ۱۷۹۳ سنه سى خيوه ده بولونان مايور « بلانسكه نيكل » ويا كف پيتروف نام روسلر بوملاكتده خانلرله بلكرك مناسبتى پك كوزه ل تصوير ايتمشلردر ، كه اوننجى عصرده ايدىل حوضه سنده كى خازار خاقان و بكارى اراسنده كوريلن مناسباته بگزه يور . بوزمانك خيوه خانلرى آراسنده بازاره كادىكتده ياقالانوب خان اعلان ايدىلنلرى ده اولدى (تهو كه خان) . نهايتى اولديرلمكدن ويا خود رذيل بر صورتده قوغولمقدن عبارت اولان بو خانلقى البته ايسته ميه رك قبول ايدمه نلرده واردى . خانلرك ايشى آنجق سنه ده اوچ دفعه اهالى يه مطمئنان صورتده كورونوش ياپمق ، بعضى دوكونه كيتمك ، اعدام جزا رينى تصديق ايتمك ، قالان بوتون عمرينى شهر خارجنده كى سرايلارك برنده محوس حالده كچر مكدن عبارت ايدى . آرالرنده فضيلت صاحبي اولانلرى ده واردى . مثلاً دردنچى ابو الغازى شاعر ايدى . « بيضا » تخلصيله كوزه ل شعرلر يازاردى .

ایسه ایرانلیلردی .

تورکلرده یرله شهن « قارادن خان اولماز » عقیده سنه قارشی داهاجوق اُسکیندن تجربه ایدیلن موغول « کوریکان » (داماد) لوق اصولیله خانلرله مناسبتی محافظه ایتمک و اوده کافی کلمه دیکی تقدیرده دینی قدسی بر شکلره طایانمق فیکریله پیغمبر نسللریله مناسبت صهریه به کیرمک اساسلری قوللا نیلیدی . بخارانک مانغیت محمد رحیم بک ابو الفیض خانک قیزی « شمس ماه ایم » ایله اوله نمشیدی . محمد رحیمک و قاتندن صوکره بونکله امیر معصوم اوله نمش و امیر حیدر ده بو قادیندن دوغمش . بنا علیه « خانزاده » اولمشیدی . دیگر طرفدن سیدلرک قیزلرینی زورله آلوب پیغمبر اولادی اولمشلردی . امیر حیدرک مهرنده « نسل چندین آل پیغمبر مصر جاه » یازلمشیدی . خیره خانی ایلتوز زرده زورله بر سید قیزی ایله اوله ندی . اوغلی محمد رحیم شیرغازی خانک قیزیله اوله نبینه هم « سید » ، هم ده « کوریکان » اولدی . خوقند خانلری ایسه کندیلرینی امیر تیمور ، بابر نسلندن دیه کوسترلر وینه سیدلرله اوله نب « سید » لقبی قوللا نیرلردی . البته بو حیللر کندیلرینی اهالی طرفندن حکمدار طانمق ایچون کافی کلمه یوردی . اوزبک و تورکنلر متمادیا عصیان حالده ایدیلر . ۱۷۶۷ — ۱۷۷۰ سنه لرنده خوارزمه یو- موت تورکمنلری تغلب ایدیه رک بو ملکته باشند باشه تخریب ایتمشلردی . قونکرات بکری ایسه کندی قبیله سنن بیلله تحت اطاعتنه آلامیوب بعضاً اسپرلردن تشکیل ایتدیکی قوتلره استناد ایدیورلردی . بخاراده کی مانغیتلرده ده عینی وضعیت ایدی . بونلر نادر شاهدن قالان و صوکره کندیلری مرو دن کتیره ن ایرانلی عسکر ، مأمور و مهاجرلره ، بخارانک شهر تاجیکلرینه استناد ایدیورلردی . سمرقند تماماً خراب حالده ایدی . سمرقند له خوقند و تاشکند آراسنده کی ولایتلرینه مستقل بکلکر النده ایدی . بونلر بر یر یله متمادیا حرب ایدیورلردی .

بکاکلرک کتد بکه مملکتک کیتد کجه اوفاقلا شان فه ئودالیتیه انقسامی البته اوفاقلاشمه سی
آنجق نادر شاه وقعه سی کی خارجی سیاسی قوتلرک تأیری نتیجه سی دکلدی . اساس عامل ایسه تورکستانک آراسنده اولجه تعضو ایتمش اولان اقتصادی رابطه لرک اقطاعه اوغراه سی ایدی . ولایتلرک و عشیرت لرک استقلالنی تأمین ایدن بو ایدی . مملکتده تجارت کی مرکزله شدید یچی عاملک تمامیله سقو طی ، اهالینک آنجق زراعت و حیوان

بسلمکله یا شامسی مملکتک اقسامی آراسنده اولجه ده پک قوتلی اولمیان معنوی و دینی رابطه لرك هیچ برکوناتاثير ايده مه مسنه سبب اولوبوردی. ماوراءالنهرک شهر اهالیسنک ده پک جوغی قالموق، قازاق و تورکن بلیه لری نتیجه سنده آنجق زراعتله یا شایور، حتی کویله داغیلوردی. اوزبک بکاربک سمقند و بلخ کبی اورتا عصر مرکز لرینی کویله داغیلیمش اهالی بی جبری صورتده اعاده اصولیه اسکان واحیا ایتمک تشبثلری مملکتده آنجق خوشنود سزلق تولید ایدیوردی.

آمودریا ده لئا سته کی قونکراتلر خیوه قونکراتلرندن مستقل ایدیلر. بوراسنده کی قونکرات وقارا قالیقلر دها صوک شیبان خانلری زماننده نیم مستقل «آرال» حکومتی تشکیل ایدیور ایدیلر. بو حال ۱۸۱۴ سنه سنه قدار دوام ایتدی. مانعیت - نوغای «آلتی اوغل» (آلتاول) لرا کثریا بو «آرال» لرله برابر ایش گورورلردی. آرالنده باشقورت قبیله سی اولدیغندن اولمالی که باشقورتستان باشقورتلری دائماً بو ارال - قاراقلیق آلتی اوغلی لرله متفق بولونورلردی. باشقورتستانده ده بوراده ده ایلر «توبه» لره اقسام ایتمشدی. اولوس تقسماتی عینی شکلده ایدی. «آرال» لیلرک رئیس اولان اربک «توره صوفی» محمد رحیم خان ایله دائماً حرب ایدیوردی. اختیار لغنده کور اولدی، اقراندن «میکدی قاسقا» خیوه خانسنک تزویر ایله قفاسنی کسوب خیوه یه تسلیم ایتمشدی؛ بونکله ده «آرال» خیوه یه تمام التحاق ایتمه دی. «میکدی قاسقا» سندسی صوکره اوغلی «قوطلومراد» ۱۸۵۸ سنه لرینه قدار «آرال» حوالیسنی مستقلا اداره ایتدیلر. «توره صوفی» نک طورونی محمد فنا یه مستقل ایدی. اوده آنجق مذکور سنه خیوه خانی طرفندن اولدیریلب مملکتی خیوه یه تماماً الحاق ایدلدی.

بخارانک محمد رحیم پک استقلال دعواسنده اولان شهر سبز «کینه کاس» امراسنی ایرانلر قوتیله تابع ایده ییلدی ایسه ده ۱۷۵۱ ده دانیال آتالیق زماننده یه آیرلدیلر صوکره شاه مراد تکرار فتح ایتدی؛ صوکره «کینه کاس» لرك خواجه قلی پک نام امیرلری تکرار آیرلدی. «شهر سبز» دن برقاچ کیلومتره ده واقع «کتاب» ده «طاراقلی قبیله سی امراسی یه مستقل ایدی. ۱۸۱۳ سنه سی انکلیز - هند حکومتی طرفندن تورکستان تدقیقی ایچرن کوندریلن هندلی مسلمان عالم میر عزت الله کاشغردن خوقنده واورادن بخارایه کلوب مملکتی ایچه اوگره نب کری هندستانه دوندکن صوکره

دولت مفهومي، ما وراء بحر خزر تورکمنلرينک سياسي وضعيتي ايسه
تورکمن وقازاقلر

۳- ۱۸۶۲ سنه سی آرالرنده بولونان «وامبری» توصیف ایتمشدر. «وامبری» بی
حیرته براقان خصوصیت ايسه تورکمنلر آراسنده «نه ده امرایتمک ونه ده
اطاعت ایتتمک آرزوسنی کوستره ن هیچ بر شخصک بولو نمامسی» اولمشدر.
تورکمنلر کندیلمی دورلردی: «بز تورکمنلر باشسز ملتر. رئیس بولوند یرمق
ایسته مه یورز. بز هپمز مساوی یز، بز هر فردمز پادشاه». بوتون دیگرکوچه
ارده آزچوق اداره اولور، تورکمنلر ده بونک ایزی وکرلکسی ده یوقدی، آرالرنده کی
آقصاللرینه (۲) یالکز بر عظمت کوستروب امر فلان ایتمدیکی وقت حرمت ایده بلیرلردی
یالکز چاپول زمانی ایچون موقت رئیسلمی اولور. اوده «آمر» دکل یالکز
منفعت عموییه باقان «مدیر» دی.

روس کلدکدن صوکرآغر آغر ویرکیلر ویرهن قازاق وقرغز قبائلی، خیره ده
اوزبک و تورکمنلر خانلره آنجق ویرکی فلان ویرمه مک شرطیله «تابع» اولویور
لردی خیره وخرقند خانلری واونلره تابع بعضی قرغز - قازاق سلطانلری
سیردر یا حوضه سنده قوتلی اداره یرله شدیرمک اوغورنده چوق چالشدیلر. شیرغازی،
احمد وصادق سلطانلر «زکات و عشر ویرمه دن ایل اولماز» دیه پروپاغانده
بولونیلر، فقط اهالی ویرکییه آلتشدیرامبورلردی. سیردر یا قازاقلر بونک خوقند
خانه تابع قازاق سلطانه اولان شکایتلری مشهوردر:

«آلدیسار تقصیر خامز * منه کی سزکه جانیمز * اوزیکز قوسقان زیکیتمچی * بزک ایله
جوزبای بار * جوزبابدک جور وکان جیرنده * جلاو منهن اویسای بار * جنه مونک جولداسی
بار * قاراطامر «دادان» بار * ایهریب جور وکان صونکینده * قرق اوتوزدای آدام بار *
شونک ورون دیکن مولداسی بار * «تولیکین» دیکن جورغاسی بار. اظینه چیه دی
سالووغا * آلتی ایننه ن قلیغان دور بلسی بار * کیلی تویم دیب آلادی * کیو سینم دیب آلادی
اوپر زیکیتم دیب آلادی * قوشاق زیکیتم دیب ادی * آرقادان کیلکه ن کوب نایمان * انک
تانک بولب فالادی.»

چینیلرک فمالیتی تورکستانه استیلا تهلکه سی یالکز مالینه بازار آریان
وآبلای خان

آوروپا لیلردن دکل، یایلمق ایسته ین قومشوسی چینیلر طرفندن ده وارد ایدی.

تورکستانده کی موقعارینی سکرینچی عصر میلادی اورتا سنده عربله ویرلی تورکاره ترک ایتدکدن بیک سنه کچد یکینده چینلیار بورالرده تکرار فعال برسیاست تعقیبنه باشلادیلر . چینلیار ۱۸ نجی عصر اورتاسنده قالموقلری تنکیل ایدوب قیردقدن صوکر اگری کیتمه دیلر ، شرقی تورکستان وجو نغاریاده برلشمیه غربی تورکستاندهده اجرای تھوذ ایتمه گه باشلادیلر . چینلیار کادیکنده کاشغرده قالموقلرک واسالی صفتیله حکومت سورهن « خواجه » لر بد خشانه فرار ایتدیلر ، جنرال « چژاوخوی » بولری تعیب ایدوب بد خشانه قادار کادی . کاشغر خواجه لرینک سلامت قالانلری بخارا وخوقنده التجا ایتدیلر واوراده شرقی تورکستانی چین الندن قورتاریق یولنده تشویقاتده بولوناجقارینی ظن ایدر رک پامیر و تپاشانده کی قرغیز لری وفرغانه بکاری کندی نفوذلی آلتنه آلمغه چالشدیلر . خوقند حکمدار لرندن « آرده نه » و « ناربوطا » بکلرچین تابعیتی قبول ایتمک مجبوریتینده قالدیلر . چینلیارک بویله ایله ریله مکده اولدیغنی کورونجه غربی تورکستان فه ئوداللی کندی آرالرنده اتفاق عقدا ایتمک تشبشده بولوندیلر . کابل ، بخارا ، خیوه ، خوقند ، بلخ ، حصار و پامیر بکلگری آراسنده بویولده مذاکره لر اولدی . افغان حکمداری « احمد شاه درانی » ۱۷۷۳ سنه سی بو اتفاقک باشنده بولونیوردی ، بر قسم افغان عسکرینی حاکم « فاضل بک یوز » ک دعوتی اوزرینه « خچند » ه کوندر مشدی . بوخبر کاشغره یتشدی ومعاوتک کاشغره کله جکینه اینانان کاشغریار ۱۷۶۵ سنه سی « اوچ طرفان » ده عصیان ایتدیلر . بو عصیان بک وحشیانه برشکده تنکیل ایدلدی . بیکلرجه اهالی فرغانه و تاشکندده مهاجرت ایتدی . چینلیارک غربی تورکستاندهدها فضله ایله ریله میه جکلری آکلا شیلنجه دره بکلر تکرار آرالرنده بی مجادله رانتریقاره دوام ایتدیلر .

چینلیارک بویله غربیه ایله ریله مسی دیگر طرفدن قالموقلر روسلره مجادله حالنده بولونان اولو واورتایوز قازاق سلطانلرینی روحلاندردی . کچی یوز خانی اولان ابو الخیری اولدیر دیکنی سویله دیکمز باراق خان متعصب اس—تقلالچی ایدی . باراق خان قاراقالپاقلره وبروقت باشقورتلرده خانلق ایدن مستقبل خیوه خانی غایب خان ایله برابر ۱۷۵۰ سنه سی روسلره قارشلی تعرضلرده بولوناجق—لمردی . قبائل حاضر لانمشدی . باراق باشقور تکرده بر دفعه عصیانی اداره ایدن

« قاراساقال » « شونا باطر » ی ده حمایه ایدوب برابر حرکت ایده جکلردی فقط باراق سیردریا حوضه سنده کندی مالکانه سی اولان « ایان » و « اوترار » قلعه لرنده بولونورکن یرلی خواجه لردن برینک خانه سنده ضیافتده ایکی اوغلیله برابر زهرله نه رک اولدیرلدی (۱۷۴۹) . کندیسنه تابع اولان ایلرک اداره سی معاصر مز علی خانک بویوک بابا سی اولان « بوکه ی خان » ک الیه کیچدی ، باراق خانک قالموقار طرفندن زهرله تلدیکی روایت اولونویور . غربی و شرقی تورکستانده ، فرغانه و بدخشانده خواجه لرفی الحقیقه قالموقار ائند : بازیچه اولمشلردر . اگرچینیلرشرقدن کلوب قالموقاری اورتادن قالدروش اولیه ایدیلر قازاقلرک ، اوچ یوزی ده بردن روس حمایه سنه کیرمک مجبور یتنده قالا جکلردی . چینیلرک ظهوری « اورتایوز » روس استیلا سنی برآز زمان ایچون تعلیق ایتدی . قالموق استیلا سی زماننده قایب ایدیلنی ده تلافی امکالنری کورولدی . اورتا یوز قازاق خانلری ابو اله نه ت (۱۷۳۰ - ۱۷۷۱) واونک وفاتندن سوکرا خان اولان « آبلای » خان (۱۷۷۱ - ۱۷۸۱) سیردریا حوضه سنده کی وها وراه النهر ده طولاشان قبیله لرک بویوک برقسهینی بدی صو طرفلرینه کتیروب اسی یرلرینه یوله شدیر دیلر وکندیلری ده چین تابعیتی قول ایدوب (۱۷۶۰ سنه سی) چین امپراطورندن چینجه عنوانر آلدیلر . ۱۷۶۲ سنه سنده چین ایاجیسی آبلای نزدنده بو او نیوردی . بوندن ابو الخیرک اوغلی « نور علی خان » ده استفاده فکرینه دوشوب « پیکین » سفارت کونردی . آبلای خان ۱۷۳۰ وقعه سندن بری جمعا الی سنه قادار وقت سیردریا حوضه سنده واونک شمالنده کی قازاقلرک حمایه سی واداره ایشلرینک تنظیمی بولنده چالشمش وخلقلی طرفندن پلک سه ویلمش برذاتدی . چینیلرله ده انی مناسبت تاسیس ایدوب تبعه سنه نسبی بر اسوده ویره ییلد یکندن چوق حرمت ایدیلردی . حیاته عاقد چوق حکایه لر داستانلر واردر . وفائی اثناسنده زماننک مشهور خاق شاعری « اوزانی » اولان « بوخا رچرچ » ، نلک سویله دیکی بوشعر « آبلای » ، ک خدمتلرینی وخلقک اوکامحبتنی تامیله افاده ایدر : « قایغوسز او یوقه او یوقه تان خانم ، آی قایروسز یلقی باقو زغان خانم ، آی * قالیکسز قاتین قوچتورغان خانم آی * اوچ جوزدن اوچ کیسنی قربان قیلسام * صونده قالار میکهن قایران جانیک ، آی ا ، یعنی تبعه که کیجهاری قایغوسز او یوقه امکانتی ویره ن حکمدارم ، دشمن طرفندن چاپوله معروض قلوب حیوانلری

کری دشمن آلبین آتی ضرورتی و یرمیهن حکمدارم، تبعه سنه مهر سز قادین قو چدیران (یعنی دشمنلرینه قارشلی دائما مظفر اولان و خالقنه غنیمت کتیره ن) حکمدارم، اکره اوج یوز، قازاغک هر برندن بره ر آتم قربان ایده رسه م سنک عزیز جانک بد نکرده قالایله چکمیدر؟

آبلایک و فاتندن سوکرا اوغللرندن عبید الله و قاسم روسیه تبعه لیکینی قبول ایتمه دن مجادله فکرینی تمعیب ایتمدیلر. دیگر اوغلی « ولی » ایسه چینلیلرک داخلی ایشلری قاریشیق اولوب غربی تورکستان و قازاق اهاالیسنی حمایه ایتمک اقتدارینه مالک اولما دیغنی آکلاینجه روس تابعیتینی اختیار ایتمدی.

آوروپا مستماکه چیلکنک
۱۸ نجی عصرک اورتاسنه دوغرو جنوبده، هندستانده
یکی تمرضاری
فرانسلری ده مغلوب ایتمکله کندی باشلرینه قالان انکلیرلر و شمالده روسلر جدی استیلا حرکنلرینه باشلادیلر. هر ایکی طرفده یکی یرلرک اشغالی اولجه اشغال ایدیلن یرلرده کی قیاملرله موازی کید ییوردی. مرکزی هندستانک اشغالی زماننده بنگاللیلر عصیان ایده رک ۱۷۰۶ ده قالدکوتانی آلدیلر. شمالده روسلر قازاقستان صحرا لیرینی اشغال ایدرکن باشقرد غصیانلری دوام ایتمدی. هندستانده کی عصیان بابر اولادی ده اشتراک ایتمدی و ۱۷۶۴ سنه سی تشرین اولک ۲۵ نده « باقسار » محاربه سنده شاه عالم و بنگال نوایی میر قاسم مغلوب اولدقدن سوکرا انکلیرلر هندکوشه قدار کلدیلر. افغانلرله چارپشدیلر. قوندوز و بلخده کی اوافق اوز بک بکلکلرینی شاشر تدیلر. اوزمان بلخده یازیلان بر ائیک مؤلفی آسیکی اسلام اثرلر نده بولونان « دنیا خراب اولورکن طخارستان و چغانایانه هند استیلا ایده ر » جمله سنی خاطر لامشدر. روسلر ایسه بو عصرک نصف اولنده قازاقدیان و باشقوردستان حدودنده قلعه و شهرلر، تجارت مرکز لری تأسیسیله مشغول اولدیلر. ۱۷۱۶ سنه سی ایرتش حوضه سننده اومسق، ۱۷۱۸ ده سیمه ی پلات، ۱۷۳۴ ده یاییق نهر نده « اورسق ». ۱۷۴۲ ده اورنبورغ، ۱۷۵۲ ده پیتر و پاول (قز لچار) شهرلرینی بنا ایتمدیلر. روسلرک تجاری و سیاسی آزانلری هر بره کید ییورلردی. ۱۸۲۴ سنه سنه قدار روسلر کندیلرینه تابع اولان غربی قازاقستان (کچی یوز) ده ده خانلرک داخلی مختاریتته راضی اولدیلر، دو قونمادیلر. آوروپا حادثه لرینه مشغول اولان برنجی آلسکساندر حیياتک صوک سنه ار نده و خلفی

ایمپراطور برنجی نیکولایسه اشغال سیاستی جدیدی تعقیب ابتدای ۱۸۳۹ سنه سی
تکرار خیه به قارادن بر سفر یاپیلدی. قازاقستانک شرقی قسملری تماماً اشغال ایدیلدی
۱۸۲۴ ده قارقارالی ، ۱۸۳۲ ده آقموولا ، ۱۸۴۵ ده طورغای وارغز ۱۸۴۷ ده
تورکستانک اقصای شرقده وچین حدودنده « قانال » و « آی اوکوز » (سیرگه یوپول)
وسیردریا حوضه سنده « رایم » قلعه لری بناه اولوندی ۱۸۳۹ ده افغانلرله چارپیشارق
کابل وقندهاری اشغال ایتدکدن صوکره انگیزلرک حدودلری ده طوغرودن طوغرویه
تورکستانه تماس ایتدی . بو صورتله تورکستانک مدنی اولکسی اولان ماوراءالنهر ایکی
آوروپالی دولته قوه شو اولدی .

یکی اقتصادی مناسبتلرک
خیوه ، بخارا و خوقنده بو وضعیت ۱۹ نجی عصرده تورکستانده هندستان
تائیرلی

وروسیه ایله تجاری مناسبتلرک پک جدی صورتده انکشافنه باعث اولدی . داها میر
عزت الله کادیکی زمان روسلرله دهها زیاده صیتی تپاسده بولونان تاشکند تجارلرندن
عینی عائله نك هم کاشغرده وهم بخاراده تجارت کروان سرایلری واردی . داها ۱۸
نجی عصر نهایتنده سیبیر یاده « قزلجار » (بترپاول) ، طرویسکی و اورنبورغلر (« مینا
ونوی دوور » و « قارغالی ») ده شعبه لره مالک اولان تاشکندلی و بخارالی تجارلر
واردی . خیوه لیلر داها زیاده استرخانده و اورنبورغده بولونوبورلردی . بونلر البته
آروپا قاپیتالنه واسطه اولان روس قاپیتالنک واسطه لری ایدیلر . بونک نتیجه سنده
ماوراءالنهردن کاشغره کچن یول اوزرنده کی فرغانه شهرلری و تاشکند اهمیت کسب
ایتمک و مملکتک اقسامی آراسنده اولجه موجود اقتصادی رابطه لری احیا ایده جک
سلسله لر شکانی آلمغه باشلادی ، مملکتک اوقاق دره بکلکله انقسامیه مجادله فکری
طوغدی ، آروپا مدنیت و صنایعک فائقیتی و اوندن هیچ اولمازسه بعضی قسملرینک
اوکره نیلمسی لره می دوشونولسکه باشلادی . تورکستانک معاصر آتبی حکمداری
خیوه ده محمد رحیم خان (۱۸۰۶ - ۱۸۲۵) ، الله قلی ، بخاراده حیدر (۱۸۰۰ -
۱۸۲۶) ، نصر الله (۱۸۲۷ - ۱۸۶۰) ، خوقنده ده عمرخان (۱۸۰۹ - ۱۸۲۲) ،
و محمد علی (۱۸۲۲ - ۱۸۴۲) هپسی آزچوق تجدد طرفداری ایدیلر .
رحیم خان حقیقه تجدد طرفداری ایدی . سرایی آروپا اصولنده تنظیم ایدوب

یوقاریده دید یکمز کبی ، روس مایینچی تعیین ایتمشدی . خیوه خانک حضورینه هم خانک دعوتی وهم حسن اختیار یله کیش اولان شیر غازی خان اولجه روس خدمتده بولونوب اوزون مدت پیتربورغده ایمپراطوریچه ، یکاترینا معیتده یاشامش وعصری معلومات صاحبی آدم ایدی . روسلرک فنا فکر لرندن تماماً خبردار ایدی . مملکتده دوند کدن صوکرآ ۱۸۱۸ سنه سی کندیرینه اولده خوار زده خان اولان باباسی غایب خاندن قالمه « آلیم » و « دور تقارا » قبیله لرینی آلوب خیویه کچدی . ارغلی جانغازی ده معلومات صاحبی ایدی . محمد رحیم خان ، غالباً بو کبی ذواتک تأثیر یله در که ، مملکتده مهم اصلاحاتلر یاپدی . خیوه ده پاره ضربی ایشینی یوله قوبیدی . مملکتک مالیه سنی اصلاح ایتدی عمومیتله خیوه ، بوتون تورکستانده سلیم فکرک حاکم اولدیغی یکانه اولکه ایدی . بوراده انسان عقیده سی ایچون تعقیب ایدیلمه زدی . محمد رحیم وخلفلری زمانده خوار زمک سیاسی واجتماعی حیاته عائد یازیلان منتظم تاریخچی اثرلر بو شا هاددر . خیوه نك صوگ خانی اولان « سید محمد رحیم » ایسه لیتو غرافیا آچمشدی . روس استیلا سندن صوکره (۱۸۷۷ سنه سی) استانبولدن بورایه کلن ، منشا اعتبار یله تورکستانلی اولان سیاح محمد امین بک بو مطبعه نی بره مدت اداره ایتدی .

بخارا امیرلری ایسه شهرلرده تجارت ایشلر نده مهم حصه لره مالک ایدیلر . بوسبیدن اوزیک قبائله دکل شهرلی تاجیکلره ، فرغانه ده « تاجیک » لره استناد اید بیورلر ، بالخاصه شهرلی علما نك کیفنه بائیورلردی . خوقند خانلری فرغانه نك شمالی غربی قسمنده حکمرمتی خواجهلر آلدن آلمش اولدقلرندن بدایتنده خواجهلره ومشا یخه مخالف علور آلمشلردی . کندیرینی برنجی دفعه خان اعلان ایدن ، « امیر علم » مشایخ وصوفیاری هیچ سه ومه زدی . میر عبد الکریم بخاری بونک حقنده شو حکایه نی نقل ایدیور : برکون امیر حرص اوزرنه آرقان (اورغان) چکد یروب شیخلردن برینی چاغرمش و « سز مریدلر کزی قیامتده صراط اوزرندن کچره بکسکز ایمش . کل با قایم ، سن اولاشو اورغان اوزندن اوطرفه کچ ! » دیمش . شیخ نه قادر حدیشلرله خانی اقتضاه چالشمش ایسه ده موقف اولامامش ، اورغان اوزرینه چقمش وحوضه دوشه رک بو غولوب اولمشدر . علیم خانک خلفی ایسه مشایخه پک خلص اولوب دیکلری ، بالخاصه خدایارخان ، هراشده شیخلره مراجعت ایتمشدر . بخارا امیرلری ایسه دینی منصب وعنوانلر آلاق حتی بعضا « مدرس » لک و طریقتلره انتساب ایدره رک علمایه ومدرسه

دو اثر بنه یارانمغه چالیشیورلردی . یاریم عصر اوصل حقوق حکمرانیسی ترصین بولنده جنسکیز اولادینک قرلریله اوله نوب « کوربکان » (داماد) اوغه زیاده اهمیت ویره بوا میرلر اون درقوزنجی عصرک اورتالرینه دوغروا علماء و مشایخ نفوذینک یوکسلمسی نتیجه سنده « سید » لکه داها زیاده اهمیت ویره اولدیبار شهرلی تاجیک و علمایه یارانمق ایچون مانعیتلر بوتون معامله فی فارسی به چو یروب حتی تورک اهالی به بیله فارس لساننده امر نامه لر کوندریر اولمشلر درکه بویله بر حادثه سامانیلر دورنده اولمازسه اولندن سوکره کی هیچ بر تورک سلاله سی دورنده کورولمه مشدر . بخاراده کی تورک علماسی بو عصرده تورک آتاسوز لرینه فارسی شرحلر یازمشلر در . خیره و خوفندده ایسه تورکجه ادبیات انکشاف ایتدی ، ۱۹ نجی عصرده خیره و خوفندده تورکجه یازیلان ادبی و تاریخی اثرلر ۱۶ — ۱۸ عصرلره نسبة پک چوق و مهم ایدی . خوفندخانی عمر و خیره خانی محمد رحیم لر کندیلری ده شاعر ایدیلر . استانبول ایله ده ادبی و علمی مبادله لرده بولوندیلر « استاز اولده بیلدیز کتبخانه سنده کی چغتای ادباتنک مهم کلیاتی عمر خان طرفندن ، دیگر نسخه لرده خیره خانی طرفندن کوندیلمشدر . خیره و خوفندده تورکستان معاری مدنیته ده یاشایوردی . خیره ده محمد امین ک بنالری و مناره سی بنه رحیم قل اینقک « هزار اسب » ده بنا ایتدیکی سرای بوزمان ایچون پک محشم بنالردر . بولنده چینجیلک کولتوری بر قدر هر ج و مرج و فتنه لرده رغما یاشایه بیلمشدر . فرغانه خانلرنده ده بویله بنالر یاپیلدی . اوجمله دن بری خدایارخانک خوفندده کی سرای در . فقط بو بنا اسکی تیموری اثرلره آنجق موفقیته زیر نظیره تشکیل ایدر .

بکاکرک اعمار
واسکان تدبیرلری

اهالی پک چابوق چوغا لمیه باشلادی . یک شهرلر بنا ایدیلدی . زرافشان حوضه سنده سمرقند شهری ۷۱۲ - ۱۷۵۲ - نه لری آراسنده تماما خرابه حالنده ایدی ، تاریخی آبدلر تشکیل ایدن بنالرک ایچنده حیوان سورولری کونشدن کیز لئردی . شاه مراد زماننده بو شهر متعدد قصبه و کویلردن اهالینک تقلیه زورله اسکان و اعمار ایدلدی .

بپ یکی بر شهر اولارق « کاتته قورغان » شهری بنا ایدلدی . خوارزنده ایسه تیموریلر و شیبان اوغللری زمانده بنا ایدیلن و تورکجه اسملر طاشیان شهر و قاپان خرابه یا حالنده دی . بولنرک یاننده قونکرات امیر لری بنه تورکجه اسملرله یکی شهر و قصبه لر

وجوده كىتىر دىلر . خوه شىرى كىندىسى بىلا، ۱۷۶۰ سنەلرنە تاما خراپ اولوب
بعضا آجق ۱۵ - ۲ خانە ياشادىغى حالده ۱۹ نىجى عصر دە ۵۰ - ۶۰ بىياك نفوسە
مالك ايدى . فرغانە دە خر قىد ونىمىكا . اولجە برر كوك كوى ايدىلر ، « ميناك » بىكرى
زماندە روس استىلا سندان ارل ۱۱۳۰۰ نفوسە مالك بويوك بر شىر اولمشدى ،
تاشكند شىرى داها ۱۶ نىجى عصر نىايتندە نىسبە كوچوك بر شىر ايكن ۱۹ نىجى عصر
بدايتندە ۱۰۰ . ۰۰۰ نفوسە ، روسلر كاد كىندە ۱۵۰ . ۰۰۰ نفوسە مالك بويوك بر
شىر اولدى . تاشكندك شىمال غربندە « چمكىنت » ، غربندە « آقمىجد » شىرلىرى
وبدى صودە متعدد قلعه و شىرلرنا اولوندى . ۱۸ نىجى عصر نىصا اخىربىلە ۱۹ نىجى
عصر دە شىرقى توركىستاندن خواجەلر عصيانى مناسبتىلە چىن مظالمىدن قاچاراق كىن
مهاجرلر فرغانەك داغا كىشىف بر مقياسدە اسكانە بول آپمىلردىر . ۱۷۶۵ سنەسى اوچ
طورفان عصيانندە و ۱۸۲۶ عصيانندە اون بىكراچە اھالى ۱۸۳۰ دە ۷۰ . ۰۰۰ ،
۱۸۴۲ دە ۶۰ . ۰۰۰ قادر ۱۸۵۷ دە ۱۵۰ . ۰۰۰ قادر كاشغر توركى فرغانە و تاشكند
طرفلر بىلە كچوب يرلە شدى ، ۱۷۰۷ سنە سندنە چىنلىلر كىندىلرى ۲۵۰۰ خانە
قادر كاشغرلى « تارانجى » (يعنى زراىتىجى) نى « ايله » حوضە سىنە كوچور
مىشلردىر . « چو » حوضە سى ۱۶ نىجى عصر بدايتندن بىرى تاما حىرا جانئدە ايكن
خوقىد امىرلىرى بوراسنى اسكان ايدىر بىر متعدد قلعه و قىصبە لر وجودە كىتىر دىلر
فرغانە دە « نارىن » ساحلندە « قورتقا » و داغا اوچ قىصبە ، تاشكند حدودندە « اوليا
آتا » ، « آقصور » ، « قارابالى » ، « پىشپەك » ، « طوقاق » شىر و قىصبە لرى بنا ايدىلدى .
« آلتا » شىرى روسلر كىلە جكى زمان بنا ايدىلدىن و « طوبىچى » نام بىرى ذاد خواھ
تعيىن ايدىلشدى .

دها فضىلە موفقىتلە ياپىلان ايش اسقاراروا خصوصىلر بىر . فرغانە دە اولجە
زراعت كولىتورى سىردىيانك طاغاردن كىن اوفاق قوللرى ونەرلرە منحصر ايكن
خوقىد خازارى فرغانە تارىخندە هىچ كوروايمەن برشكادە سىردىيانك اساس قوللرى اولان
« قرە دريا » و « نارىن » لردن بويوك آرىتلر چىتارەرق اون حتى يوز بىكراچە هكتار
يرلى اسقاروا ايتدىلر . خوارزم ، دە قونكرات امزاسى متعدد يكى آرىقلر
وجودە كىتىر دىلر . محمد رحىم ، الله قلى ، محمد امىن خانلر و ايكىنجى محمد رحىم بوتون
سعىلر بىنى صرف ايتدىلر . ما وراء النهر و خوارزم امزاسىك بومدى تىشلىلرى حىرا .

ده گي قازاقلره ده تأثير ايديوورواورالرده نهر لردن آريقلر حيقاره رق اسقا اصوليله
زراعت كولتورى انتشار ايديووردى .

بوتون بومدى ايشلر البته توركستانك ايكى طرفدن احاطه ايدن آوروپا دولتلىيله
باشلانان تجارى مناسباتك وجوده كتير ديكى تجارى قابتال حسابنه وانك ايچون
ياپيليووردى . توركستانده موغول فتوحاتندن صوك آلتون پاره به لونازدى ، بوزمان
ايران وهندستانه كلن آوروپا آلتون پاره سى تأثيريله بخاراده داها ۱۸ نچى عصر
نهایتده آلتون پاره لر ضرب اولونمزه باشلادى . داها اوزمان حساب و طلا» (آلتون)
ايله اولدى . اولجه قيمتى دائما ده كيشديره ن پاره بو صورته استقرار پيدا ايتدى
« بار تولد » توركستانه آلتون سكه اصولى كير مسنى آوروپايه كلوب طولان برازيليا
آلتونلى دالغه لردن عبارت اولاييله جگنى سويله يور . همه حال پاره نك كسب
ايتديكى نسبي انتظام بالخاصه فرغانه كى چوقدن متروك بر مملكتده اقتصادى حياتك يكدن
دير يلمسنه ، تجارى سرمايه نك همركزينه باعث اولدى . فرغانه نك بوكونكى توركستانك
قصادى حياتده كى حاكم وضعيتى بو صورته خوقند خانلى زماننده وجوده كلمشدى .
اسكان ايشلى بوتون اوچ امارتده كوچه توركلرى زراعتنه ، مدنى حياته كچير
مكه مستند ايدى . منبت و محصولدار يرلرده ياشايان وكوچه حيات كچيرن اوز بك
قازاق وحتى توركن قيله لرى ۱۸ — ۱۹ نچى عصر لرده تماما اسكان ايدلديلر .

مملكتنى يراه آلتنده . مملكتك اقسامى آراسنده وقتيله تمام غائب ايديلدن
طوبلامق بحر پهلري

اقتصادى رابطه لرك تكرر قوت آلميه باشلامسى البته بوتون مدنى تورستانك يراه
آلتنه كير مسنده امكان وير مى و امارتلى آراسنده اوچدن برينك غلبه سنه كتيره جك
جدى حربله سائق اولملى ايدى . داتا ۱۹ نچى عصرده كى داخلى محاربه لر آنجق

بوشكلى آاشدى . بونلرك هسى ده يكد بكر ينك اولسكه سنى فتح ايدوب بوتون
بكله كلرى كندى آلتنده برله شديرومك فكرىنى بسله يوردى . خيوه اميرى محمد رحيم
ايسه كندىستك مهربنه توركجه اولارق « محمد رحيم آلدينده تابسجه جاه * عمر تابع اولور

حيدر مطيع ، عباره سنى قازدييه شدى . بوراده عمر دن فرغانه خانى « عمر خان »
و « حيدر » دن بخارا اميرى « حيدر » مراد در . سيردريادن استراباد و مرغابه
قادر بوتون اولسكه لرى ضبط اتمكه چالشدى . غائب خانك اوغلى شير غازى

واونك اوغلى جانغازى سلطانار خيوه به النحاقلرى تتيجه سنده سيردريا جنوبنده كى ايللىرى تات اطاعتلرينه آلايديلر. ۱۸۲۰۹ سنه سى غائب خانك روس تبعه سى اولان اوغلى آرونغازى نى پريشان ايتدى. نوروم سلطان نامنده كيسنى آله كيچروب اولدردى. ديكر طرفدن بخارا فتحى فكريله بواولكه نك شمالي خطه لرينه (مجدوانه) هجوم ايدوب اهايسنى خيوه به كوچروب آلوب كيتدى. فرغانه ده عمرخانك طمعى ده بخارا و خيوه ده كينك عيني ايدى. زمانك شاعر لرندن برى اونك نامندن بوييله بر شعر سويله يوب زماننده معروف اولدى « سز دكه شاه بخارا مطيع من كردد » عمر بتخت خلافت مقدم از حيدر « يعنى على دن اول غير خلافت ايتد كندن بخارا خانى خوقند خانينه تابع اولملىدر

خانلك هر برى اوردو لريني عصرى اسلحه ايله نجھيزه صرف غيرت ايتديلر. امير نصر الله هند ستاندى انكليز حبسخانه سندن فرار ايدن ايرانى (تبريزلى) عبد الصمد اداره سنده « انكليز » اصولنده عسكر توزدى. بوا مقابلى خيوه و خوقند خانلرينك عصرى تشكيلاتنده « روس » تاثيرى كوريلبوردى ؛ بونكاه برابر فرغانهلى عمر و خيوهلى محمد رحيم خانلر « توركيه » دن اوستالر و معلملر كتيير تديلر. رحيم خانك نزدنده كى توركيهلى طوپچى و هيئتشنا سىلر ۱۸۱۹ سنه سندن اشلا يوب مهم ايش كورديلر. عموميتله بىكلىر كندى ملكتلىر ننده باروت اعمالى ، دمير و باقرا ذابده سى خصوصلرينه اهميت ويرديلر .

بىكلىر ايجنده بوتون توركستانى كندى آئنده برله شديرمك يولنده موفقيتله چالشمق ايجون لازم اولان شرائطه اك زياده مالك اولانى بخارا مانعيت امراسى ايدى و ذابا بونلر ايجه چالشديلر . امير حيدر و شاه مراد زياده جنوب غربى و جنوب حدودلرينه اهميت ويرديلر . شاه مراد مرو ، اشغال ايتدى . قوتوحانه فضلله اعنا ايدنلرى ده امير نصر الله در . بونى ۱۸۴۰ سنه سى زيارت ايدن روس مشرقى خانيقوف « توركستانده فه توداليتنه نى قالديرهق ايجون چالیشان ذات ، اولارق تصوير ايتمشدر . نصر الله ك نزدنده دائمي خاصى عسكىرى آنجق ، و قادار ايدى ،

بونك ده پك آزی اوزبك اولوب ، ۲۰۰ قاداریسی ایرانی شیعی لر وداها بر یوزی اسپر لردن عبارت ایدی . فقط نصر الله خان عشیرت رئیسلی آراسنده کی رقابتدن وبخارا کی ار زمان ایچون مدنی و اقتصادی مرکزک صاحب اولقدن استفاده به جالیشوردی . عبدالصمد تحت اداره سنده ترتیب اولونان بو ۲۰۰ قادار ایرانی عسکرله دره بکلکرینی اطاعت کتیره بیلدی . بو واقعه بوتون بو خانلرک اوزمان نه درجه ده آز بر قوتله ایش کوره بیلدیگرینی سیاسی حیاتک عمومیتله اهالی بی علاقه دار ایتدیکی کوستر مکه ذفیر . امیر نصر اته ده اوزون سفر لر ایچون « قل قویروق » نامیله بیکلرجه اهالی بی آرقا سندن قوشدیر بیوردی . فقط اصل قوتی بو ایکی یوز نفر ایرانی ایدی . امیر نصر الله خوفندلیلرله چوق دفعه حرب ایتدی . اختیار لغنده ساقالنه بیاض کیردیکنده « قوقان قارتایتدی » دیدیکی مشهوردر . حدود شهری اولان « اوراتیپه » ایچون متعدد حر لردن صوک ۱۸۴۲ . سنه سی خوفندی اشغال ایتدی . خوفند خانی محمد علی بی قتل ایدوب اورایه کندی آدملرندن بریسنی والی تعیین ایدوب فرغانه ایله بخارا بی موقت بر زمان ایچون برله شدیره بیلمشدی . خیوه بی آلمنی ایچون ۱۸۴۵ « قنتک » ه قادار کیتدی ، فقط صلح عقدیله کری دوری . اوغلی امیر مظفر ۱۸۶۳ ده بوتون فرغانه بی اشغال ایدوب قپچاق و قیرغیز لری کاشغر حدردینه قادارت قیب ایتمشدی . ایکی سنه صوکرا تکرار کلدی . تجرید سلاح مقصدیله بو مملکتده کی طوب و تفنگلری بخارایه کورتور مشر ، و تلمادن کندیسنه مخالف اولانلری ده بخارایه سوق ایتمشدی . استه دیکسی خوفند ده خان تعیین ایده بیلوردیسه ده ده امیر نصر الله ۱۸۴۲ سنه سی قپچاق و قرغزلره هیچ بردور لواجرای نفوذ ایده مدی . « تاشکند » و « تورکستان » (یه سه) ی کندی مملکتینه الحاق ایتمشدی . امیر مظفر ۱۸۶۵ ده تکرار الحاق ایدوب اسدندر بک نامنده برسنی والی تعیین ایتمشدی . فرغانه امیر لری بو ولایتک نما اضبطنی داما ۱۸ نجی عصر ده اکمال ایتمشلردی . ۱۸۱۰ ده تاشکندی اشغال ایتمشلر وسیردربا ده « آقمسجن » دن داها آشاغی یرلر ده اللرنده ایدی . فقط بو حدود بالخلاصه تاشکند بخارا و خوفند و یرلی خواجه لرک نفوذی آراسنده صاللانوب طور مشدر خوفند خانلرینک یدی حوده نفودلری اشاغی سیردریا به نسبه ده اوقوتلی ایدی بونلر ۱۸۶۰ سنه سنه قادار یدی صوده « ایله » حوضه لرینه قادار ایلرله مشلردی . داها عمرخان زمانده کاشغرده نفوذ صاحب اولوب محمد علی خان بالذات کاشغره کیدوب « کلباخ » دن چینیلری طرف ایتدی . صوک زمان خوفند امیر لردن یعقوب

بکده بو مملکتی خو قدخانلری طرفندن کوندیریله رک کندی اداره سی آلتنه آلا ییلدی. ۱۸۶۷ سنه سنده خو قد خانى خدا یار خان بخارا امیری امیر مظفره تابع ، شرقی تورکستان والی عمومیسى یعقوب بکده « خدا یار » خانه تابع اولمق اعتباریله ختن شرقنده کی چین حدوددن آموردریا به قادار بوتون اولکلر رسماً امیر مظفره تابع عد ایدیله بیلردی . ۱۸۶۸ سنه سنده مروده کی طرقتامش و اوتهمش تور دنلریله خیوه خانیده امیر مظفره عسکرله معاوتده بولونویورلردی .

یکی اقتصادي مناسبتلرک
طوغورد یفی استبداد فقط الک قولای شرائطه مالک بولونان و مرکزی ولایتلری
وبکارک تاجکشه سی

اشغال ایدن مانعیت امراسی بخاراندا ، چورومش مدنیقی تاثیرینه کیرهش ، زماننک تعبیر یله « تاجیکوش » آدملردی . بونک ایچون اوفاق اتریقالدن باشقه برایش یاپامادیلر . امیر نصرالله فوق العاده مغرور ، عصبی ، خسته و متلون ، ظالم ، شهوت ایچون هر شهید ایدن برذات ایدی . (بونک زماننده بخاراده بولونان « مرجانی » و « وامبری » بوا میرک اخلاقی بوتون تفصیلاتیله توصیف ایتمشلردر) . مملکتی ۱۹ نجی عصرک بدایتدن بری اداره ایدن عیاض بک و حکیم بک کبی مهم شخصیتلرینی اولدیره رک اوز بکری ، حتی کندی قبیله سنی ییله کندی بسندن قاچردی . افغانستاندن التجا ایدوب کن « دوست محمد خان » ی تقهر ایتدی ؛ بوخان صوکر فرصت بولوب مملکتی استرداد ایتدیکنده بخارا امیری بک فنا وضعیتده قالدی .

بوکا علاوه بوتون بو امیرلر ، خانلر انکلیز و روسلرله اولان تجارتده مهم حصه لره مالک اولمغه باشلادیلر ، اوکا کورهر وس مالنه کومروکی $\frac{۲,۵۰}{۱۰۰}$ مقدار تنزیل ایتدیلر . کویل اوزبک و آل صنعتکارلری بوکا ، البته ، قطعی اراضی اولیورلردی . تجارت ایشلرینک انحصارنده صو ک خو قدخان بک ایلری کیتمشدی . شهرتجار و عالما سیله منفعللری بر اولدیغندن ، مسوب اولدقلری اوزبک کویلیسنه اصلا التفات ایتمه ز اولدیلر . بک اهمیتسن اولان اخراجاته نسبه ادخالاتک قیاس قبول ایدلمز درجه ده فضله اولمسی و بک آنا رشیق بر طرزده دوامی عصرک اورتالرینه طوغرو قائده سی عمومی اولاجنی امید ایدیلان تجارتک کیت کیده آنجق شهر لیلر ایچون فائده لی اولوب کویلینک تماماً علمیه اولدیغی آکلا شلمغه باشلامشدی . خار جدن اجنبی استیلا سنک تهدیدی اوزرینه

بویله بر وضعیت اهالیده بدینتک تربیه ایدیوردی. اهالی وروحنیلر آراسنده اجنی استیلاسنه قارشى مادى بر چاره بولق لمكانى يوقلغى حقیقده بر عقیده برله شمشدی الله واولدالرك یازدینه اعتقادیتک پیسیسیمیزمك افنا شكلى لوستریوردی. اقتصادی انکشاف حکمدارلرك شخصی استبدادینی اهالیدن انجرا دینی موجب اولد یغندن فکری حریتی تصویریلله قابل اولموردی. آیری آیری متفکرلرك خانله سوز دیکلامق تجربه لری عقیق قالمشدر. دهاها میر عزت الله بونی کورمش، امیر حیدرک سیاهی و دیکر هیچ بر خصوصلرده هیچ کیمک مصلحتنه باقمادیغنی و آری شهبه ایله آدم لری نی اولدیر دینی سویله مشدی (۱).

امیر نصر الله زماننده بوضعیت دهاها فنا ایدی. بوزمان روسیه تبعه سی اولان تورکلر - قازانلیر، باشقرد و قازاق - قرغزلر - آراسنده روس مکتبلرنده اوقویان منورلر سویله طورسون مدرسه لرده بیله بر فکر حیاتی واردی. قازانلیردن قورساوی ۱۸۰۸ سنه سنده بخاریه ورودنده الك عادى بر شرعی مسئله حقیقده بعضی حرفکرلر سویله دینندن تکفیر ایدیلله رك امیر حیدر طرفندن قتله محکوم اولمش یالساکن بخاراده نی تورکمن شیخی « نیازقلی » نك ختایه سیله یاقاسنی قورتاره ییلشدر. ۱۸۱۸ ده بخاریه کلن دیکر بر منلا (مرجانی) مدرسه لرده دکل، کتبخانه لرده چالشمقله کسب فضیلت ایتمشدر و مملکتته دوند کدن صوکره ماوراء النهرده مدنی حیاتک پک آشای درجه ده اولدیغنی تعریفله عربجه برساله یازمشدر (اعلام ابنه الدهر باحوال ماوراء النهر) ینه امیر نصر الله زماننده بوزایه کلن ایکی کنج باشقرد منلاری، نظام الدین القروچی و عارف السایرانی ۱۸۴۹ ده بخارادن یازدقاری مکتوبلرنده بوزایه کلوب سقوط خیاله اوغرادقلزندن بحث ایتمشلر و اسلام عالمنده اسکی مدنیتک آثارینی بولق مقصدیلله آرتق خراسانه و اورادن عراقه کیتمکه قرار ویر مشاردر. بو ایکی ذات هر یرده بالخاصه ریاضی علملر تحصیلنه صرف غیرت ایتمشلر و صلاحیتدار معلملر بو

(۱) « تمامی مصالح اورملک و دولت خاص بدات بادشاه است هیچکس و شبر و صلاح کار ندارد... امیر حیدر بسیار کار دار و امورش... مضبوط است الا آنکه در امور آن جزئیة بسیار متلون مزاج است یعنی گاه وقت شخصی بسیار قرب می شود و یک مرتبه دقمة باندک خیال بدون ثروت جرم اورا محقر می گرداند بلکه اگر خیال زیادتر راسخ شود بجهله اورا می کشد. شوای از بن د بکر نوع صاحب رأی و تدبیر است. شوره از کس نمی گیرد »

لامادقلمدنینه ماهیروس اولمشلردر (۱) . روس حربیه مکتبئی اکیلدن صوکرانخوقند
خالربنه تابع برلرده . وکاشغرده سیاحت ایدن منور قازاق سلطانی « چوقان » ایسه بو
اولسکه لرده کی فکر حیانتک انجیادندن آرتیق تام آوروپالی بر ذات اولارق بحث
ایتمشدر .

ماوراء النهرده فکر حیاتی هندستانی میر عزت الله ده عصری علملرده بخار الیله نسبة
حقیقه میر عزت الله
چوق یوکسک معلومانه مالک اولمشدر . اثر لرنده مهلاکتک جوغرافی ، آنتروغرافی ،
اقتصادی و تاریخ حیاتنه عائد مهم معلومات درج ایتمشدر . فرغانه ، سمرقند لرده
کندیسندن ریاضی علملراوگره نمک ایسته ن ذواته تصادف ایتمشدر . عموماً اوزمان
هندستانی علم خصصنده ماوراء النهره فائیتی اعتراف اولونیوردی . ماوراء النهرده
آز چوق فکر صاحبی اولان ذوات اوزمان بالخاصه سمرقندده بولونویوردی . بوراده
میر عزت الله « قاضی عبدالحی » به تصادف ایتمش و سیاسی مسئله لر اوزرنده قونو
شمشدر . اوزمان ناپولیون موسقوانی اشغال ایدوب کروی آوروپایه دوتمشدی . جنرال
Gardanne ایرانده فتحعلیشاه نزدنده بولونویور ، مرکزی آسیایه انکلین خلافتنه
تشویقات یاپوردی . قازانی تورکلر (میر عزت الله بونلری « نغای » تسمیه ایدییور)
روس تجارتنه توسط اید یورلردی . بخاراده کندیلربنه مخصوص « سرای نغای » لری
واردی . ناپالیون مسئله سمنده بونلر سمرقند قاضیسی ایله تماسده بولونورلر و محاربه ده
فرانسزه تورکیه نك متفق اولوب روسیه آننده کی اسلاملری تخلیص ایده چکلری حقیقه
امیدلرنی سویله لرلر مش . میر عزت الله ایسه کندیسکی انکلین طرفنی التزام ایدرک سویله
دیکنی یازیور . فرانسه ک تورکستان طرفیه هندستانه کچه چکی وانکل . مستملکه سنی
آلندن آلاجنی بکله نیور مش . قاضی عبدالحی فرانسه عسکرلر نك بخارایه استرخاندن ،
مانغشلاق - خیوه طویقیله کله چکلرینی بیله سویله مشدر . بوتون بو وقعه لر تورکستانده
فرانسزمی ، انکلزمی ویاخود روسمی ایدر ؟ حرب ایتملی می ، ایتمه ملی می ؟ فکری

(۱) بوسطرلی یازان مؤلفک قومشو کوینه منسوب اولان عارف سایرانی مکتوبنده دیوز :
ولم یبق فی هذه البلده من العلوم العقلية الا اسمه فيفترون بما هو لامع السراب وایس لهم مقدمة واصله الى
حد الحزم والیقین بل یبقون فی کل مرتبة حائرة من غیر ترجیح احد الطرفین ۰۰۰ واما العلوم الشرعية فلا
هم ولا رسم ولا طلال وما انا الا لذلک فذکنت قاصدا وغازما فی جمیع حالاتی سفر او تغیر بامن بلد لی بلده
فی طلب الرجال والرحبان قلما یخلو عنهم الا طار

طوغور مشدی . بوداعائد حرفکراری قاضی عبدالحی سویله مشدر . بونک اوغلی قاضی ابوسعیدده حرفکر صاجی سیاسی برذات ایدی وقازانی عالم مرجانی ده تاریخی اثرلرینی یازارکن اونک کتبخانه سندن استفاده ایتمشدر . مرجانی بوتون ماوراءالنهرده آنجیق بوذاتدن ستایشله بحث ایلشدر . قاضی ابوسعیدک اوغلی قاضی ابوطاهر ایسه فارسی متنی و روسجه ترجمه سی مطبوع سمرقند تاریخنک مؤلفیدر . قاضی عبدالحی سمرقندک غایت زنگین برآر یستو قراسی عائله سنه منسوبدی . برامیری دوشوروب یرینه دیکرینک کچمسنه ، ژئر اولاجق درجه ده صاحب نفوذ ایدیار . میر عزت الله سیاسی مسئله لرده بخارانک بویوکلری وباش وزیر یله قونوشمش ؛ بوذاتک سوزینه اباقیلیر سه سیاسی مسئله لرده بورالرده ها واضح قناعتلر موجود کلبش . روسدن زیاده نکلیز دن و ۱۸۰۸ سنه سی جنرال Elphinston ک ژبله کلمسندن ، عموماً انکلیز لری افغانستانده کی روللرندن قوشقولاندقلری کوریلور ، بلخ حاکمی قلیج علی بک انکلیز طرفدار ی ایدی . بخاراده انکلیزلری ده زیاده مکار بر قوم ، روسلری ایسه ساده بر ملت کبی تلقی ایتدکاری کوریلور . میر عزت الله تورکستانک استقبالی حفته پک بدین بولونویور . اونک فکر نجه تورکستان اوزمان خارجدن اولاجق تعرضلره مقابله ایده میه جکدی ، « چونکه بوراده قوتلی مرکزی حکومت یوق . یوزسنه دن زیاده بر زه اندن بری خارجه حرب ایتمه دکلرندن جنک اورلکی اونوتمشلر . سلاحلری اسکمی اصول اولوب ایشسه یاراماز و طوپاری ده یوق ، (۱) . مملکتک ظاهرا اسایش کسب ایدوب زنگینله شمکده اولدیغی حالده ایچندن چورومکده اولدیغی کریرلین اقتصادی انکشافک فی الحقیقه مملکت لهنه اولدیغی محلی متفکر لرده آکلامشدر . بخارالی مؤرخ محمد یعقوبک سوزینه کوره امیر حیدر زماننده بخارا مملکتک وارداتی امیر حیدرک باباسی شاه مراد زمانه نهنه نسبتاً ایکی دفعه فضل ایدی . فقط مصارف وارداته اویق شو یله طورسون بلکه وارد اتدن ایکی وکسور فضل چقیوردی . بونی میر عزت الله ده سویله یور . بویالکز بخاراده دکل هند ستانده ده بویله ایدی . بخارا باش وزیر ی حکیم بک میر عزت الله دن صوریور : بن ایشید یورم که هند ستانده یرلی تجار لری چوق صیقیشدی ریورلر ، ویرکی بهانه سیله تجار لری مملکتی مصادره ایدیلورلر ، هندستانک

(۱) سبب سعیدم آنکه مردم این ولایت از قریب صد سال جنگ کلانان از خود ندیده اند
سواى ناخت و تاز زیردستان کا، باره کرى نمی دانند . اکثر یراق اینها نیزه است اگر بندوقه
رهم داشته باشند توره دار وی قواعد است . چهارم آنکه کارخانه طوب مطلق نیست در
اک بخارا توپهای خوب خوب مثل سنکها پر زمین افتاده اند

تجارتنده انکلیز لردن باشقه هیچ کیمسه به استفاده به محل براقمیورلر ، اویله می ۴ ،
(۱) میر عزت الله بوکا جواب ویره رک دبورکه « بو طوغری ذکدر ، بالمعکس
انکلیز لردن اول هندستانده خوف و خطر چوق ایتدی . برولایت دیکریله اخلاط
ایده مه زدی . شیمدی هرکس ایسته دیکی یره کیده بیلیر و تجارت ایده ر . تجارت
بحرانی حکومتدن دکل ، اموالک چوقلغی بناه علیه تجارتدن فائده نک آز کلمسی
سیندنر . نصل که اول کابل و بخارا تجارتی پایدار ایدی ، شیمدی بخارا امیری یوللرده
امینی تماماً تأمین ایتدیکی حالده اسکی تجارتک اونده بری قالمشدر . البته بونک
ده سببی حکومت دکدر (۲) . اصل سببک « کثرت مال و قلت نفع » دن عبارت
اولدیغنده و اوزمان اجنبی امتعه سنک ، ادخالانک استیلا سنه قارشی برایش یا پاق
قابل اولدیغنده غالباً هر ایکی طرف متفق قالمشدر .

میر عبد الحکیم و
حکیم خان نوره ارک فکری
مرکزی آسیانک هر طرفندن (قازاق صحراستده
خیوه ، کاشغر ، ایران و افغانستانده) و روسیه ده سیاحت ایتدکن صوکر امیر
حیدر طرفندن استانبوله بخارا ایلیچی هیتی کاتبی اولارتی کوندیریلن میرزا عبد الحکیم
کندی مملکتی حقنده کوزل بر اثر براقمشدر . بونلر استانبوله روسیه طریقله
کامشدردی . « میرزا عبد الحکیم ، هر ایکی مملکتک احواله جدا واقف ایدی .
بو ذات اثرنده روسیه نک تورکستانی هر طرفدن احاطه ایتدیکندن اجنبی مالی و سیاسی
آنترقالر هریره کیردیکندن بحث ایدیور . بوذانه کوره ماوراء النهره روسک استیلا
ایتمسنه طبیعی قوم چوللری مانع اولماز سه باشقه چاره یوقدیر . بخاراده « وامبری »
نک کوردیکی آدملرده کندینسه بویله دیمشدردی . اسبق فرغانه وزیر سیید محمد حکیم
خان ده مملکتک وضعیتی حقنده دوشونجه لرینی یازمشدر . بوذات خوقند خانی

(۱) وهر چیزا درسکار خود سوداگری می نمایند و دیگر بیع و شراعتی تواند ندهیج
نفع سوداگری در هندستان باقی نمانده است چگونه ؟

(۲) در عمل انگریزی خوف و خطر نمانده است و رستمال و بیرون برابر راه می رود و هر
کس اختیار تجارت کرده . بمر بسبب کثرت مال قلت نفع گردیده و جناحه هرجه در سابق
سوداگری کابل و بخارای شریف بسیار انتفاع داشت حالاً بدولت امیر راه مأمون شده است
عشر عشر هم نسبت به سابق نمانده است . حالاً این را کمی نسبت بسرکار نماید بیجا است
آنکه مقام موجب مدح و توصیف سرکار است

علم خانه آزا طرفدن فرده ش اولوب سياسي اتريقه لر تيجه سنده تملككتي ترك ايتمش ، روسيه ، توركيه ، خيجاز ، ايران و افغانستانلرده بولو نمش ايدي . ما وراه لنهزه دونه كدن صوكره فرغانه تاريخنه عايد بر اثر يازار ق ۱۸۴۳ سنه سي بخارانك « كتاب » شهرنده اكال ايتمشدر . آوروپا تكنيك و صنايعك فاقيتنه تماما قانع اولان بودات يته يديين قالددر . بوزمان ما وراه النهري زيارت ايدن آوروپا ليلرك فكر لر يني سويله مكه ضرورت يوقدر . مقصد ي لي متفكر لرك كندى وطنسارى جفنده كي دوشونجه لر يني بيان ايتمكدر . بو ايره في الحقيقه هر يرده بد بينانه ايدي . خار جدن يكن نبال چو غالد قجه ، ميز عزت اللهك ديديكى كى ، ير ليار ايچون نهفت آزادور ، بوز نهفت حكمدار لر له حكومت ار كاني انحصارنده اولد قجه سياسي حياتده و فكر حياتده استبداد بر نوع چيلغينلق شكلى آليوردى .

بوز نهفت حكمدار لر له حكومت ار كاني انحصارنده اولد قجه سياسي حياتده و فكر حياتده استبداد بر نوع چيلغينلق شكلى آليوردى .

بوز نهفت حكمدار لر له حكومت ار كاني انحصارنده اولد قجه سياسي حياتده و فكر حياتده استبداد بر نوع چيلغينلق شكلى آليوردى .

دورده یاشایان امیر نصر الله حکومتك اولكى نصفنده انكلیز - هند و روسك
هر ايكيسنه مساوی مستقل سیاست قوللايوردی . بوتون ايش بابا سنك ده باش
وزیری اولان حكیم قوشیكي آلنده ایدی . ۱۸۳۲ ده انكلیز « بورنس » كلدیكي زمان
بخارایله هندیلری صناعت و تجارت باینده كندیلرندن داها مترقی طانیرلردی ،
هندیلیرایسه انكلیزلره مقتوندی . عمومیتله اوزمان انكلیزلره پك بویوك حرمت
كوستریلیوردی . « بورنس » ك بخاراده مسافر اولدیغی زنكین اوزبك . بورنسك
جبنده لی خریده سنی كوره رك چابوق كیزله مسنی تلاشله توصیه ایتمش ؛ بو ذات
ورجوق دیگرلری لزومی وارسه انكلیزه ایسته دیكي قادر باره اودونج ویه جك
اولشلر انكلیزلره صمیمتدابل ، بلخ تجارلریله بخارایلیر آراستنده فرق كوریلده یوردی
حكیم قوشیكي « بورنس » ایله پك صمیمی اولوب قاچ دفعه لر آیری آیری صحبتلرایتدی
بورنسدن پوصله آلدی ، انكلیز الفباسنی اوگره ندی ، انكلیز صنایعنه و ترقیاتنه اولان
حیرتنی سویله مكدن چنمه دی و « بورنس » ی پك حرمتله « مشهد » ه قادر كندی
آدمریله تشیيع ایدوب امنیتنی نأمین یولنده بویوك اعتنا كوستردی ، انكلیزلره تجارت
ایشلرینی ترقی ایتدرك ایچه ن بخاراده بر « انكلیز تجارت ایلچیلیكى » تأسیسنی
تكالیف ایتدی . اوزمان آتمش یاشنده اولوب ۲۵ ییل باش وزیرك ایدن عقلی ،
وطنپرور و مدبر حكیم بك بخارا ایچون انی و مستقل بر سیاست تعقیب ایدیوردی .
كندیسی وقاین پدری عیاض طوبچی باشی روسیه و هندستاله تجارتی كویا كندی
انحصارلری آلتنه آلمش بولویورلردی . فوق العاده زنكیندیله .

امیر نصر الله ك روس « بورنس » كیتد كدن بش سنه صوكر (۱۸۳۷) امیر
طرفی اختیار ایتدی

نصر الله حكیم قوشیكي ی حبس و نهایت (۱۸۴۰) « عیاض طوبچی باشی » ایله ايكیسنی
برابر قتل ایتدی . امیرك . مقصدی اهالی یه نفوذی كامل اولان اوزبك عشیرت رئیس
یرینه اجرته خدمت ایدن بریسنی تعیین ایدی . « قوشیكي » بك ، قالدروب حكیم بك یرینه
تبریزی عبد الصمدی متواضع بر لقبه « نأب » تعیین ایتدی . رحمن بردی نامنده بر
تورفی ده اوكا نأب ایتدی . مقصد ادره بی تماماً مركز لشدیرمك ایدی . شخصاً حكیم
قوشیكي ایله عیاض طوبچی باشی لك اولدر یلمسندده مهم مقصد خارجی تجارتی
بونلك لندن آلق ایدی . بوزمان امیر نصر الله تجارتنده داها زیاده منفعتدار
اولدیغی روس طرفه تمایل كوستردی . افغانستانده ۱۸۰۰ سنه لری باشلانوب
۱۸۸۰ سنه لریته (عبد الرحمن خانك تخته جلوسنه) قادر سسكسان سنه دوام

ایدن قارغشه لقلر (بالخاصه ۱۸۳۵ سنه لرنده) بخارانك هندستانله اولان تجاری مناسباتی خللدار ایتدی . بوکا مقابل روسلر ۱۹ نجی عصرک ربیع اولنده قازاق صحرا سنده بالخاصه اورتا یوز غایب اوغلی آرونغازی ولجسی یوزده آیچواق اوغلی شیرغازی خانلر تحت اداره سنده بر نوع یول امنیت و قبائل ایچنده سکونت وجوده کتیره رك بخارا وخیوه ایله تجارتی سرعتله انکشاف ایتدی . بو تجارتدن قازاق سلطانلری و تقلیا تجیلرینه ده مهم بر حصه چقارمقله اولنلری ده بوکروانلرک حمایه سنه علاقه دار ایده بیلدی . بز ۱۹ نجی عصرک نصف اولنده سیمه ی پالات ، قزلجار ، ایریت ، طرویسکی ، اورنبورغ ، استرخان کی صحرا تجارت مرکز لرینک بازار ، بنایر لرنده روسلرک صحرا ولایتلری و خانلقلریله تجارتینک نصل بر سرعتله انکشاف ایتدیکنی کوستره ن وروس شرائطنه کوره اولدقجه منتظم استاتیسیتی معلوماته مالکز . حالبوکه بوتجارت روس شهرلرینه کلوب آلینمقله بو استاتستق دفتر لرینه قید ایدیلن امواله منحصر قالمایوردی ، روسلر کندیلری ده بالذات بخارا ، تاشکند وخیوه کی یرلره مال کتیریور لردی . یالسکز بخاره به ۱۸۲۸ سنه سی ۱۰۰۸۰۰۰۰۰۰ روس روبله ، ۱۸۳۸ سنه سی ۲۶۵۱۳۶۰۰۰ روبله ، ۱۸۴۰ سنه سی ۳۲۸۳۶۰۰۰ روبله قیمتنده مال کتیریلدشدر . یاللز بو اوچ رقم تجارتک نصل بر باش دوندیر یچی سرعتله انکشاف ایتدیکنی کوستره بیلر . روس مؤرخلری اورتا یوز قازاق خانی آرونغازی نی امیر نصر الله ایله پک دوستانه مناسبتده اولدیغی حالده روسلره صداقت باینده ده فضلله مبالغه ایدن وعینی زمان قازاقلر طرفدن پک سه و پله ن برذات اولارق تعریف ایدیورلر . بوذات عینی زمان امیر نصر الله ک دشمنی اولان خیوه به ده دشمن ایدی . آرونغازینک کندیسنه دشمن اولان برادر لری وکچی یوز خانلری ایسه خیوه ایله دوستانه مناسبتده بولونویور لردی . بوتون بوکی مناسبتلرک سری اوزمانلک روس تجارت سرمایه سنده در . بخارا ده حکیم قوشبیککی و عیاض طویچی باشی ، نک اولدیر یلمسی بخارا استقلالنک دفن ایداسی دیمکدی . روس استاتستق عالمی « مه یر » امیر نصر اللهی « اورتا اسیاده روس ماللرینک اک مهم بازارینک مدیری » دیه تعریف ایدیور ، واقماً حکیم قوشبیککی نک حبسندن صوکره امیر نصر اللهک آرتق روس سرمایه سی ممثلی اولدیغنده شبهه یوقدی

دیگر طرفدن امیر نصر اللهک روس طرفنی اختیار ایتسنه تبریزی عبد الصمدک ده تأثیری اولدیغی ظن اولونور . یوقاریده اسمی کچن بوذات حقنده یرلی مؤرخلر (مرجانی ، قربانعلی و سلیمی) کویا آوروپا ده سیاحت ایدوب آوروپا لسانلرینه واقف

اولش بر ذات کبی کوستر یورلسه ده «وامبری» بونی اخلاقسن. لوطی، آواتوریست و حقیقی آروپا دشمنی اولارق کوستریور. اوکا کوره بوذات یالکمز ایرانده اوکره ندیکی برقاچ فرانسزجه قوماندا کلمه لرینی بیلیورمش. «خانیقوف» ه کوره عبدالصمد اصلا ایران عسکر لرندن اولوب بر قتل مناسبتیه هندستانه فرار ایدوب، اوراده انکلیز لره التجا ایدن بر ایران پرنسی حضورنده خدمت ایدوب، یاره سنه طمعه له اونی اولدیروب حبسه آتیلان، اورادن فرار ایدوب کابه که رک کندیسنی دوست محمد خانه طانیدان، نهایت اوراده خانک اوغلیله آراسی آچیلوب ۱۸۳۵ سنه سی بخارایه فرار ایدن بر سرکذشتجو ایدی. عبدالصمد هند حبسخانه سنده سوروکه نمش اولدیغندن انکلیز لره قارشلی بر انتقام حمی بسله مش اواسی محتملدرکه بوذات بهمه حال بخارا اهیرینی روسدن زیاده انکلیز تهلکه سندن تحذیر ایتمشدرانکلیز لره هند ستانک یرلیلرینه بالخاصه قومانیازماننده فوق العاده قبا معامله لری وسطی آسیاده مشهور اولمشدی بوکا مقابل کندیلری نیم آسیائی اولان روسلر هریرده آسیالیرله آسیالی کبی معامله یاپایله جکلرینی کوستریورلردی. امیر نصرالله، خیره و خوقند خانلرینه یازدقلری مکتوبلرنده، ایچی معامله لرنده رهسلر آسیائی طور آلیورلردی. اورنبورغ والی عمومیسلی و شرق صحرا اولایتلری باش قوماندانی پروفسکی امیر نصرالله یازدیغی مکتوبنی بویله باشلایوردی: «حکمت و شریعتک بویوک حامیسلی جناب عالی، دشور کشا، امیر اعظم خاقان معظم علم و کمالک منبعی، نظام و شهرتک مرکزلی، دنیا ده امن و سلامتک محافظی اعلیحضرت امیر نصرالله خان حضرتلری الله بسزلی تحت و تاجکزه ایدیا محافظه ایتسون، سزه حققی حرمت و عبودیت ..» انکلیز ارایسه مکاتبه لرنده ماماً بوتک عکسنی تعقیب ایدیه راره، یالکز «جناب عالی امیر بخارا» دیه خطاب ایدیورلردی. انکلیزلر بالخاصه ۱۸۳۹ - ۱۸۴۱ سنه لرنده افغانستانده یرلیاره پک قبا معامله لرده بولوندیله. امیر نصرالله خوقند و خیره نی سلاح قوتیه فتح ایده رک مملکتلری برله شدیرمک تشبیلرنده بولونورکن انکلیزلرک خوقند خانلریله مخابره سنی کوردی و بوندن انکلیز لره تورکستانک بخارا امیری تحت اداره سنده قوتلی بردولت شکلنده برله شمه سنه مانع اولاجقلرینی استخراج ایتدی، اوسنه کندیسی نزدنده بولونان انکلیز مرخصلری «استوددارت» و «قونوللی» لرایله بر زمانده بخارا ده روس ایلچی هیستی ده بولونیوردی. امیر هراییک طرفله بازارلق

ایدیوردی . فقط انکیز لرك خوقندليلرله مخابره ايمه لرندن شبهه له نهر ك مرخصلرينى
حبس ايتدى و نهايت اولنرى بخاراده اولدردى (۱۸۴۱) . عبد الصمدك تاثيريله
امير نصر الله بخارايه كان ديگر آوروپاليلرى ده ياقالا يارق اولدير اولدى ؛ يالكر
روسلره طوقونمازدى . روسلرايسه ظاهراً محبوس آوروپاليلرى حمايه ايمه كله برابراًل
آلتندن بونلرك اولديرلمسنة اشارت ايدرلردى . ۱۸۴۱ سنه سى انكيز لرافغانستانده
مدهش بر هزيمته معروض قالديلر . ۱۸۴۲ كانون ثاينسنده جنرال « آلفستون » ك
قومانداسنده كى ۱۸ بيك قدار قوتلر نى كابل ايله جلال آباد آراسنده غايب ايتديلر . بوقعه
لراويله ايدى انكيز نفوذى بخارا حدودينه قدار انتشار ايدوب هند ستانده انكشاف ايمكه
باشلايان ده مير يول خطلرى ۱۸۶۵ سنه لرينه قدار بخارنك جنوب حدودلرينه هراته و ياخود
آموردرى اساحلر لرينه آرتق كيش اولاجقدى . اوزمان روسيه ايله انكيز آراسنده ن طرف
منطقه ديمك اولان بوفهر دولت افغانستانده گل بلسكه آمودريا ايله سيردريا آراسنده
تشكل ايمش اولوردى ؛ بلكه ده بوضورتله تشكيل ايدن بر ماورا اله نهر حكومتى كندى
وضعيتندن و مرقعيناك ده عصرى آروپا تسكنينى (زراعت و نقليات مسئله لرنده)
تطبيقه پك مساعد اولمسندن استفاده ايمش اولوردى . نه ايسه بولامادى . انكيز
« نفوذى » ويا « تردد » يرينه روس طرفى غالب كلدى .

روسار ك استيلاى
مظفر و خدايار
۱۸۵۰ سنه لرنده آرتق ماوراء النهر ار كچ روس استيلا سنه

معروض قالا جق بر اولسكه اولديغنى هر كس سويله يوردى . ۱۸۵۸ سنه سى بخارايه
كله ن روس ايلچيسى ايغنا تيه فلك بوتون طلبلرينى اهر قبول ايتدى . روس تجار لرينه كرك
رسوماتنى آزالتى ، آموردرى ياده روس كيمسارى يورومسنة ، بخاراده روس تجارت
اياچيلكى بولمسنه مساعده ايتدى ، توركستان سياحتندن دونكدن صوكره انكيز لرنده
« وامبرى » يه اويله سويله ديلر . روس استيلا سنك انكشاف ايتديكى سنه لرنده انكيز لرنده
آروپا مسئله لرينه مشغول بولونويورلردى ؛ ۲ / ۱۸۷۱ سنه سنده آلمان — فرانسز
محاربه سى صوكنده انكيزه بالخاصه « الابامه » مسئله سندن طولانى آمر يقال لرنه
اوغراشدى ، آسيائى وسطى مسئله لرينه مشغول اولامادى . ررسلر خيوه و خوقنددن
پاموق آلامه باشلامشلردى ، ير ليلر ايچون كارلى اولان بوتجارت هر سنه انكشاف
ايد يوردى ؛ ۱۸۶۳ سنه سى آمر يقاده كى داخلى حربلر تيجه سنده روسيه اورادن
پاموق آلامادى . توركستانه استيلا ايدى رك اوراسنك ناموغنى آله ايمك فخرى
انتشار ايتدى . غربده اورنورغدن و شرقده سيبير يادن ايكي قول ايله باشلايان حر كتملى

۱۸۶۵ سنهسى تاشكندك، ۱۸۶۸ سنهسى ايرجار ويكى قورغان ظفرندن صوكره سمرقندك، ۱۸۷۳ سنهسى خوقندك اشغاليله تمام اولدى .
بوتون بواقعه لرده ك حيثيتسز رولى بخارا اميرى مانغيت مظفر اوينا مشدر .
۱۸۹۶ سنهسى بخارا اميرى . . . ۴۰۰۰۰ قادار عسكرله سيردريانك جنوبنده « ارجار » نام محله ايسته ميهرك يادىغى حربده ۳۰۰۰۰ قادار روس قوتته برايكى ساعتدن فضله مقاومت كوستره ميوب بوتون اشياستى، نقليات و طولپلرئنى (۲۰ طولپن اون قادار يسنى) ترك ايدوب قاجدى . عسكرلرئنىك قوه معنويهسى نصل اولاجغى اوندى تصور اولونا ميليركه اساس عسمرى جزاء اچون عسكرلكه آلمان مجرم وسابقه ليلردن عبارت ايدى . قالان اهالى كليشى كوزل فرقه لره تقسيم ايديليردى ، بوكا نظارت ايدن يوقدى . سوارى عسكرينك قوماندانى كويا اسلاميت قبول ايدوب عثمان اسمنى آلان بر فراوى روس كازاچى نغرى ، طولپچى فرقه سنك قوماندانى ينه بر قاجاق روسدى . امير مظفر مسلماندىن حقى عثمانلى تورك ندىن بيله طولپچى بيلن بر آدم چقميا جغنه قاندى . طولپچىق تعليمنى ديكبر عادى روس نغرينه حواله ايتمشدى ، اوده روسجه قوماندايه آتشدرمق فكريله زارباژاى Zaria Zay كلبه سنك آتچى نصف اخيرىنى Zay اوگره ته بيله يكى آلای ايدره ك سويله يوردى . پياده عسكر ينه بر تورك خواجه قوماند ايدى يوردى . اكان پياده عسكر اولان شهر سبزلر كنديسنه « تابع » دكل ، يالكز « متفق » اولدق لردن امنيت ايمه يوردى . روسلره محاربه اچون افغانلردن ، ۲۰۰۰ كشيلىك براردو ، استيجار ايتمشدى . بولرك رئيسى اسفنديار نامنده افغان شاهزاده سيدى ، بودات خيانت ايدوب روسلر طرفنه چيقدى . امير شو حالده ۱۸۶۸ سنهسى سمرقندى مدافعه ايديه جكدى . زمانك مؤرخى شاعر مير عظيم سامى بو عسكرى بويله تصوير ايتمشدى :

زكل در بهاران سبه بوديش * ولى همچو غنچه همه سر به بيش
بكي برميان بسته خنجر رسيد * ولى بود درلرزه مانند بيد
يكى دركبان كرده زه تير بخش * ولى همچو مد الف محض نقش
بكي غرق فولاد اما جنان * جودر آينه عكس نى دل ونى جان
بكي سرخ پوشيده اما زيم * رخس زرد چيره شدن باغ نيم
كشده كه تينى ز خود بينى اش * كشد تيغ بر روى او بينش

امير سمرقند قاپيسنه كلن روس اوردوسنه قارشى چيقدى . قايسته مه ديكندن علما طر فندن

تکفير وخلق طرفدن عزل ايد لسکده ارلدیغنی کوروب مذبحه کتیریلن قویونک رضا سیله چقوب بر دفعه کورینوب قاچدی . بونک تریبه کرده سی اولان خدایارخان ده دها زیاده تجارت ایملریله مشغولدی . خدایارخانک رخاوتندن روسله صیقه مناسبا تندن شبههله نزاالی باحصه قچاقلر عبدالرحمن افتابه جی تحت اداره سنده عصیان ایتدکده شرق طرفنده کاشغری اداره ایدن مقرب بکویا خودالای - پامیره ، افغانستانه دکل طوغری تاشکنده کلهرک روسله التجا ایتدی . روسلرده اونی اورنورغه نفی ایتدیلر (وکره اورادن فرار ایدهرک ایران طرفه حجازه کیدوب ایچه دوله شدقدن صوکره افغانستانده هرات شهرینه کلهرک « کروخ » ده وفاب ایتدی) . عمومیتله بویکی حکمدارک معیتی ، تاشکند ، بخارا و خوقندک تجار صنفی ، مجادله دن بر نتیجه کله میوردی .

وطنک مدافعه سی
علیم قول ، صدیق
وعبدالمک

قبیله لر طرفدن مدنی اولکلرک اشغالی ه وقت قولایقله اج ایلمشدر . تکمیل اولکلرک اجنی استیلاسنه قارشی جدی ملی مدافعه انجق بوزقیرله اووا اداره سنی برله شیریه ییلن حکمرمت طرفندن یاپلشدر . عمومیتله تورکستانده جدی سیاسی و عسکری تشکیلات انجق کوجه لیلردن نشأت ایدوب مدنیله شهن و لوجه لیلره استناد ایدیه ییلوب مدنیلری ، قلعه لره استناد ایدوب کوجه لری آلدیه ییلن حکومتلرک تشکیلاتی اولمشدر . روس استیلاسی زماننده ده بویک آجق کورولدی . بخارا امیری ۴۰۰۰۰ کیشیک قوتیه روسک ۳۰۰۰۰ قادر قوتنه قارشی برقاچ ساعت مهابله ایدیه مایکی حالده کوجه لیلر آراسنده کی « آق مسجد » قلعه سی داخلنده یالکر ۳۰۰۰۰ قادر اوزک و قازاق عسکری اولدیغنی حالده جنرال پروفسکی نک منتظم محاصره سنه اوچ هفته مقابله ایتدی . خوقندک باش قوماندانی اولان قیچاق علیم قول و عسکرلری چمکنک ، تورکستان و تاشکندلرک مدافعه سنده بویک فداکارلر کونستردی . ۱۸۶۴ سنه آشرین اول ۳ نده جنرال چیرنا یفک تاشکندی محاصره سی موفقیته ردا ایدلدی . چیرنا یف برچوق تفاتله کری دونسی . بونی کورهرک روحلانان علیم قول « تورکستانی » - « یرلی مؤرخ تعبیریه حضرت سلطان احمدیسوی بی » استرداد تجر به لرنده بولوندی . نقطه ۱۸۶۵ . ایسنده روسلر بوتون قوتلریله تاشکند محاصره سنه کلدیکلرنده علیم قول فضله جسارت کونسترهرک (۹۰ ایس) طوباری بالذات کندیسی اداره ایتدیلمی زمان مقتول دوشدی . بوتون خوقندیلرک امیددی علیم قول ده اولوب مملکتک دیکتاتوروی اولدیغندن شهادتی خلقک و عسکرک قوه معنویه سنی تماماً قیردی . تاشکندک ربلکه بوتون سیردریانک

روسلا آنه كچمسنه سبب اولدى . نصل كه ۱۲ سنه صوكر ا داشغر ديكنا توري يعقوب بكك وفاقى ده اويله اولمشدى . خوقنده ده قچچاق امراسندن عبد الرحمن آفتابه جى ، بولاطبك ، عبد الله بككر و باطرتوره مملكتك مدافه سنده آلرندن كزن غيرت و جسارتى كوسترديلر . بخارايه يارديم ايچون خيوه خانى بر قسم عسكركوندير مشدى . تكة توركنارندن طوقتامش واوته مېش قبيله ارندن يارديم كلبشدى .

قازاق سلطانلرندن مشهور كينه صارى نك اوغللى خوقنده تابعى اولوب « قاراطاو » ده « توركتان » شهرى جوارنده او طورورلردى . بونلر دن صديق سلطانك كوسترديكى قهرمانلقلر قازاقلرده داستان اولمشدر . بو ذات كندى اطرافنه طويلادىغى قازاق فدائيلريله برابر عليم قوله يارديم ايدىوردى . عليم قولك وفاتندن صوكراده تاش كندى مدافعه ايدوب كوردى . بخارا عسكركارينك « ايرجار » و سمرقند مدافعه لرنده صديق سيردريا حوضه سنده روسلك آرقاسنه تعرض ايدىوردى . « زيرا بولاق » مدافعه سنده امير مظفر ك فرارندن صوكر اينه خيوه ليلر وتوكنلرله برابر روسلره قارشى حرب ايتدى . امير مظفر روسلك هر هانلى طلب لررينه راضى اولاجغى بيلد يردى بنده قوشى حاكمى اولان ولى عهد عبد الملك خان بابا سنه قارشى عصيان ايتدى . ما نغيت اميرينه دشمن اولان كينه كاس بكارى شهر سبز حاكمى آچمايلى حاكم بك اواغلى بابا بك ، « كتاب » حاكمى طاراقلى جوره بك روسلر سمرقنده كلديكده اميرى تپه له مك ايچون فرصتدن استفاده فكرنده اولديلر سه ده سمرقندى روسلر اشغال ايندكدن صوكر ا كندى باشلرينه روساره قارشى محاربه يه باشلا ديلر . اشغال ايديلر . سمرقندى استرداد فكريله محاصره ايتدیلر . سمرقند ولايتى خطاي وقچچاق قبيله لرى « چيله ك » جوارنده عبد الغفار نام رئيسلى اداره سنده ۲۵۰۰۰ قادر عسكرك تشكيل ايدنه رك ينه روسلك بوللرينى كسمشلردى ، بونلر ك بر قسمى ده كينه كاس بككرينك سمرقندى محاصره سنه يارديم ايتدى (۲ - ۷ حزيران ۱۸۶۸) . سمرقند اهاليلى ده محاصره ايدنه نلره معاوتنده فداكارلىق كوسترديلر . سلطان صديق ايسه بو وقت « كنه قورغان » ده روسلك وتون مهمانتي اله كچردى كرمينه و بخارا عسكركرى سلطان صديق طرفنه كچمشدى . بو وقت اميرك اوردو سنده صديق طرفنه نمايل بك بارز ايدى . بوتون بخارا ايشلرينى كندى اله آلمسنى تكليف ايتدیلر . فقط صديق اقبالپرست بر ذات دكلى . بخارا زمامدارانك طبيعتى

متلون وقرارسز اوله یغنی ومراثیلک کرینی پک ابی بیلدکنندن بو تکلیفی رد ایتدی . بخارا امیری مظفر روسلرله برله شمش ارلماسه ایدی عبد الملک توره ، جوره بک ، بابا بک ، عبد الغفار وصدیق سلطانیلر خزیران اورتاسنده روساری تماما نابود ایده جکلر موسیو سکایلیرک دیدیکسی کی روساردن سیبیر یایه بلکه بر نفر بیله دونه میه جکدی . امیر مظفر وروس جنرالی آبراوف برله شه ره ک عبد الملک توره ، بابا بک جورا بک ، وصدیق حرکاتنی تشکیل ایده بیلدیلر . عبد الملک . . . ۴۰ ادمیله ۲۳ کانون اولده ، صدیق ۶۰ ادمیله ۱۰ کانون ثانی ده (۱۸۶۹ سنه) خبوه یه کادیلر . افغان شاهزاده سی عبد الرحمن خان ده اورایه کلهشدی . یکریمی کون قالوب بخارایه کیتدی . بوملتجیلره محمد رحیم خان فرق العاده حرمت گوستردی . صدیق خبوه مدافعه سنده بولونوب نهایت تورکمنستان ، افغانستاز و پامیر طریقله کاشغره کیدوب یعقوب بکک وفاتندن سوگرا اوراسنک مدافعه سنده بویوک فداکار لقلر گوستردی عبد الملک توره ایله جوره بک داد خواهک عموجه زاده لرنندن عظیم بک لرده کاشغره یعقوب بکه گلشلهردیسه ده نهایت اوراسنی ده ترک ایدرک هندستان طریقله استامبوله گلوب بوراده اقامت ایتدیلر (سمرقند مدافعه سنده خیانت ایدن افغان پرنسی اسکندر خان ده هوسقوا - لوندره طریقله ۱۸۷۷ سنه سی استانبوله گلمشدی عبد الملک سوکر هندستانه کیدوب ۱۹۰۹ سنه سنده اوراده پشاور جوراننده وفات ایتدی) . نورا تاجوارنده کی اوز بکلردن «نظر نیمان» نام برقههرمان صدیق سلطانک دوستی ایدی . بونار و عبد الملک توره حقنده اوز بک وقازاقلرده داستانیلر وشعرلر واردر . برداستان وشعرلر روس حاکمیتی دورنده کیزلیجه اوقونوردی .

عمومیتله سیردریا وفرعانه قازاق واوزبکلی کی شهر سبز ، قرشی ، زرافشان (خطای قیچاق) اوزبکلی ده لرفه ئودالیه شرائطندن قورتولمش ، عصری اسلحه ایله مجهز اولوب تعلیم نورمش اولسه لر مملکتلرندن روسلره برقاریش بریله ویر - میه جکلرینی ووطن اوغوورنده هر فداکارلغه حاضر اولدقارینی آچیق دوستر مشلردر . هله تورکمنلرک تورستانی مدافعه اوغورنده دوستر دکلی فداکارلق اوزمانک اورتا شرقنده دیلرده داستان اولمشدر .

تورکمنستانه
استیلا
تورکمنلر خبوهده قونکغرات بکلری تملیلی صورتده برله شدکدن
صولرا اورالریته پک ده ایلیشه مدیلر . فی الحقیقه بونلر هیچ کیمسه یه تابع دکادیلر .

آرالزنده يالکيز « تکه » تورکمنلری حکومت فکرینه آزچوق تمایل لوستریبورلردی ولزومی کورولدیکی زمان هر طرفه تبعه لك عرض ایدرلردی . بخاراییلر « مرو » نی اشغال ایتدکلر زنده تکه تورکمنلری (۱۸۲۲ سنه) کندی حسن اختیار لر یله خیوه یه تابعیت عرض ایتدیلر ، خیوه خانلری ده بوراده شیمدیکی « یکی مرو » شهرینی بنا ایتدیلر (۱۸۲۴) . صالور و صاریق قبیله لری ایسه بخارایه تابعیت عرض ایدروب اونک نامندن ۱۸۴۳ ده « یکی مرو » نی اشغال ایتدیلر . بوزمان تکه لیلر کدیلرینی هم ایرانه وهم خیوه یه تابع عد ایدرلردی . ۱۸۵۵ ده « قوشوت خان » سرخس ده خیوه خانی محمد امین خانی اسپرایدرب قفاسنی قاجار لره کوندردی . ۱۸۶۰ سنه سی عینی ذات قاجار لرله حربیه آلدیغی غنیمتلردن بر قسمنی خیوه خانه کوندردی . تکه لیلر باشده « آخال » ده ایدیلر . ۱۸۵۹ ده « مرو » جوارنده يرلشدیلر . بوتون بو قبیله لر ایران ولایتلرینه آقین اجرا ایدرلردی . فقط زراعته واسکانه ده آزچوق میل کورستر مکه باشلامشلردی . مدنی حیاته کچمک ، اراضی تقسیماتی ، قاضی وحکمکر تعیینی خصوصلر زنده بونلر بالفعل تابع اولدقلری خانلره باقارلردی . هانکی خان اولسه ده ضرری یوقدی . « صاریق » قبیله سی « مرو » ده ، « الورلر » « یولوتان » ده بخارا امیری شاه مراد طرفندن يرلشدیریلدیلر . ۱۸۱۹ سنه سی مانغشلاق تورکمنلری خیوه یه ، قزل صوبوموتلری گویا قاجار لره تابعیلر . تورکمنار کندی ارالزنده هیچ بزمان راحت یاشاماشلردر . محاربه ده ، متضرر اولان قبیله هر هانگی بر دولتک حمایه سنه مراجعت ایدیوردی . بو وضعیتده تبعه لکه قبول ایتمه لری حقنده روسلره مراجعت ایتدکلری ده واقع اولمشدی (۱۷۴۴) . فقط روسلر بوکا اهمیت ویرمه مشلردی . اوزمان تورکمن ایچنده الك قوتلیسی یوزبیک چادیردن عبارت اولان « تکه » قبیله سی ایدی . بونلر « کوپت داغ » ک طولی ۳۰۰ ، عرضی ۱۰ - ۳۰ کیلومتر اولان منبت « آخال تکه » (یاخود « ایتکه ») نام شمال ایتکلر زنده « تیجان » ساحلنده ، طول و عرض ۶۰ کیلومتر اولان مرغاب حوضه سنده اکثریتی زراعتله مشغول اولارق اوطورویورلردی . فقط هسپنک زراعته کچمسی ایچون صوکفایت ایتمه یوردی . بونک ایچوندرکه بر قسمی حیوان بسلمکله کچنیوردی . تورکمنلرک اولدقجه مدنیت تاثیرینه قاپلمش وجسور کتمله اساسیه سنی تشکیل ایدن تکه لر

چولده کي وخازارده کیزی ساحلنده کی دیگر تورکن قبیله لرینی — یوووت ، کولان ، چاودر ، ارساری و صاریق کبی قبیله لری — تضییق ایدیورلردی. ره سلرک بحر خزرک شرقی ساحل لرینی اشغال و اوراده قلعه لر بنا ایتمک تجربه لری دها بویوک پیتر و زماننده باشلانمشدی . بوفکری بالفعل موقع تطبیقه قویق مرکزی تورکستانه استیلا حرکتلر ینک بر قسمی تشکیل ایتدی . ۱۸۶۹ ده بحر خزرده کی روس فیلسی آمودریانک اسکیده بحر خزره دوکلدیلمی یه یاقین « قزل صو » نام موقعه ده ، ایوم بولده نک روسجه سی دیگ اولان « کراسناوودسک » اسمنی طاشیان قلعه یی بنایه باشلادیلر . شرقدن روس اوردولری بخارا و خیوه حدودنده آمودریا کنارینه کلدیکی زمان « قزل صو » ده کی روسلر « آخال تکه » نک غربی حدودینه قادار ایله ریله مش و یوموتلری تحت اطاعتلرینه آلمشلردی . ۱۸۷۳ سنه سنده خیوه سفری اثناسنده مهم برروس قوتی « قزل صو » دن چول اوزرندن خیوه یه یورویه چک اولمشدی . فرغانه یی و صو کرا تورکمنستانی اشغال ایدوب یلالاخره فوغانه والیسی اولان جنرال اسکوبلوف اشتابس — قاپیتان درجه سننده بر ضابط صفتیله بو « قزل صو » فرقه سنده بولونویوردی . روسلرک خیوه یه حرکتته مانع اولمق فکریله بر صباح ۹۰۰ قادار تورکن — تکه سوار یسی ییلد یرم سرعتیله روس قرار کاهنه هجوم ایتدی . روسلر سلاحلرینه صار یلمغه ییله وقت بو لامادیلر . تکه سواریلری روس دن بر جوغنی کسیدیلر ، چادیرندن چقمش اولان اسکوبلوفک بویننده بر توکمن کمند (قوروق) آتدی . روس نفرلری یتیشوب زورله قورتاره ییلدیلر . ۱۸۷۶ سنه سی جنرال لاما کین تحت اداره سنده بولونان روس قوتلری « قزل اروات » ه قادار ایله ریله مشدی . تکه لر شدتلی هجوملریله روسلری دوردوردیلر و نهایت روسلر « قزل صو » یه رجعته مجبور اولدیلر . ۱۸۷۸ ده روسلر ، روس — تورک محاربه سی و بهرلین قونغره سی صو کمنده انکلیزلره قارشو افغانستان حدودینه کچمک مقصدیله ، جنرال لازاروف و لاما کین قومانداسنده روس اوردوسی « اترک » اوزرندن « آخال تکه » یه یوردی . بونلر ایکی آیده بوتون تورکمنستانی اشغال ایدوب ماوراء النهری ده روسیه یه الحاق ایده چکلرینی ظن ایدیورلردی . تکه لرک هر قبیله سنک بر آیری رئیس و اردی . روس تهلکه سی قارشو سنده قالنجه آرالرندن « نوروردی خان » ی سردار انتخاب ایتمشلردی . کوک تپه ده « ده نگیل تپه » قلعه سنی تحکیم ایده رک اوراده مدافعه ایتکه قرار و پردیلر . روس

اوردوسی اون بولوك و ۱۴ مفرزه سواری ، ۱۶ طوپ و برچوق قطعات فته بدن عبارت ایدی . ۲۸ آغستوسده « ده نگیل تپه » یاننده روسلرله بی امان حرب اولدی . تورکمنلر یارم ساعت ظرفنده روس عسکرینک اوچده برینی کسیدیلر ، روسلر تماميله برباد و پریشان اولدیلر . فقط روسلرک مغلوبیتندن تورکمنلرک تام خبری یوقدی ؛ لیجه هجوم ایده چك اولورلرسه بوتون روس اوردو سندن برنفریله قالمایه جقدی . لاکن تورکمنلر ، حربی اداره ایدن « بیردی مورات خان » مجروح اولدیغندن کیجه حربی یاپامادیلر ، روسلرده بوتون مجروحلرینی و اشیالرینی ترك ایده ركهدها طاك یری آقارمه دن قاچدیلر . تورکمنلر بونلری تعقیب ایتدیلر ، قادینلریله روسلری کسیونرلردی . ایلری قاچان روسلرکری قالان روسلری دشمن عدایده ركه آتش ایدیورلردی . سلاحلرینی و نقلیاتنی یولده بر اقان بو اوردونک بقیه سی قاقاسیایه کوندیرلدی . بو ظرفردن ضوکر ا تورکمنلر فوق العاده روحلاندیلر . بوتون اورتا آسیاده تورکمنلرک بو ظرفری مشه ، راولدی . کسندیلری ده بو ظرفرله فضلله مغرور اولدیلر . یومودلر روس تبعه لکندن چیقاروق اورال — جم ساحلرینه قادار ایله ريله یوب روس تابعیتنده بولونان قازاق — قرغزلری یاغما ایده رلردی . تکه لیلرده ایرانه هجوم ایدیورلردی .

کوک تپه مرکزی تورکستانه یکی استیلا ایدن روسلرک پرسته ژلری محاربه لری

ایچون بو « ده نگیل تپه » مغلوبیتی پک تهلکلی ایدی . تورکمنستان آله کچیریلر سه دیکر اولکله لرك ده غائب ایدیلر . جکی محققدی . تورکمنستانه تعرض ایچون روسلر اوچ سنه حاضر لاندیلر . بر دفعه تورکمن ایتندن یاقاسنی کوچله قورتاران اسکوبلوف بو سفر جنرال وجبهه قوماندانی صفتیله ۱۸۸۰ سنه سی ما یسده « چکشله ر » ه کلدی . روس اوردو سنک اگ گزیده قسملرندن جمعا ۱۱ ییک قادار بر قوت حاضر لاندی . اسکوبلوفک پلانته کوره چدشله ردن ۳۰۰ ، « قزل صو » دن ۲۷۰ کلو مترو مسافه ده بولونان « بامی » موقعی روس قرار کاهی اولاجقدی بورایه آلتی آی ظرفنده بر مایون پوتدن فضلله آزق و دیگر مهمات کتیریلدی . رجعت احتماله کوره چدشله ر ایله بامی آراسنده بر چوق قلعه و استحکاملر انشا ایدیلوب آزق و مهماتله دو لديریلدی و عسکریرله شدیرلدی ، عینی زمان « قزل صو » دن دمیر یول خطی انشا سنه با شلاندی . مؤخر ا تورکستان والی عمومییسی اولان جنرال غورود یکوف ارکان حربیه رئسی ایدی . بانون اول بدایتنده خیره طرفندن چول یولیه ۹۰۰ قادار نفرله مستقبل تورکمنستان والیسی جنرال قوراپاتکین « بامی » دم

بولونان « اسكوبلوف » والتحاق ايتدى . اسكوبلوف ۲ بيكدن فضله عسكەرله « ده » نكيلى تپه ، دن ۱۲ كلومتروغريده واقع « ايكنه ن باطرقالا » نى اشغال ايدوب قرارگاه ايدندى .

توركمينلر ده ده حاضر لىق واردى . « نور ويردى خان » ك وفاتندن سوكر « تيقها سردار » تكة لره سردار اولدى . بوذات ۱۳ ياشنده ايكن آلامانلغنه باشلايان ، بردفعا ايران اسارتنه دوشوب ياقاسنى قورتاران بر قهرمان ايدى . « ده نكيلى تپه » استحكامى اطرافنده اولجه وجوده كيتيريلن قلعه تامماً تحكيم ايدلدى ؛ ۴ كلومترو مربعنده ودرت مترو ارتفاع و قالينلغنده ديوار و خندقله محاطدى ، ايچنده آنجىق بر باقرطوب و ايكي اسكى اصول « ز مېرك » طوبى ، ۳۰۰۰ عسكەر واردى ، فقط بو عسكرك ده النده تفنكى اولانى انجىق ۵۰۰۰ قادر اولوب بونك ده اكثريسى اسكى اصولده ايدى . بونلك وضعيتى شوبله ايكن روسار ينه چوق قورقوبورلردى . عسكەر لىنى توركمينلرله محاربه يه ، مخصوص تعليمانله مشغول ايتديلر ، نهايت محاصره يه باشلاديلر . « ده نكيلى تپه » نك خارجنده كى بر « قورغانجه » (كركچوك استحكام ، قورت) نى محاصره ايدوب آلىق ايسته ين جنرال « تيرسه ويچ » ك فرقه سنى « قورغانجه » نك محافظى « كول باطره » تمام پریشان ايتدى . جنرال كنديسى مقتول دوشدى . روسلر آنجىق طولله ايش كوررلر ، تور كمينلر ايسه ليجه له ين هجوم ايدى . بالين آياق ائكلر ينى بللر يه صوقار و قوللر ينى صيوا يارق قىلجه هجوم ايدى ؛ تفنكلر ينى قوللا نماز لردى . ۱۴ - ۱۵ ياشنده كى چوجوقلر ايسه « آلامان » فرقه لرى تشكيل ايدى رلر ، روسلردن اسلحه و مهمات قوپارلردى . ۲۸ كانون ثانى ده تيقها سردار ك دندى تحت اداره سنده كى ۴ كشيلىك قوتيله روسلره تعرضى غايت موفقتىلى اولدى . جنرال قورا پاكين تحت اداره سنده بولونان « صاخ جناح » قول اوردور عسكردن « آبشرون » آلانى پریشان و برباد اولدى ، بو آلانىك ۴ نجى بولو كىنك با پراغنى ۸ طوليله برابر توركمينلر آله كچرديلر ، باش قوماندان اسكوبلوف ؛ قرار كاهنه قادر ايله ريله ديلر و چوق مهمات غنيمت آلديلر . توركمينلر بو صورتله درت - بش بويوك تعرضه بولونوب هر برنده مهمات آلورلر ، فقط چوق تلفات و برلردى . روسلر طولله قلعه نى يقمقدن بر تيجه آله ايدى مه ديلر ، چونكه توركمينلر يقمقدن قلعه نى نى

الحال تعمیر ایده لرردی . و سلر ایچون یکنه چاره بر آلتی لغم اصولیه قلعه یی
اورتادن قالدیرمق ایدی . ۱۸۸۱ سنه سی ۱۲ کانون ثانی ده روسلر قلعه یی بر
قاچ یرندن آچمغه موفق اولدیلر و قوراپاتمکین ، کازیلدوف و آذربایجانلی غایداروفلر
قومانه اسنده کی فرقه لر هر طرفدن قلعه یه کپردیلر . تکه لر صوگ زمان تورکستان
تاریخنده مثلی کوریلیمه ن بر قهر ما نقله قلعه تک هر بر آدمینی مدافعه ایتدیلر . نهایت
تیقما سردار ، مختوم قلی خان و مراد خانلر مرو قو و مانداقی « قاجار » تیجان حوضه
سنه چکلدیلر : مارت آینده روسلر « عشق آباد » ی اشغال ایدوب اوراسنی مرکز
حکومت تعیین ایتدیلر . تیقما سردار ده روسلره دخالت ایتدی . ۱۸۸۴ سنه سی
بدایتنده مرو لیلر اطاعت ایتدیلر . انکلیزلر و افغانلر حکمداری عبد الرحمن خان
روسلرک ده ایله ریه مسندن قور قشردی . انکلیزلر ، تورکمنلر بالخاصه مرو لیلر
آراسنده تشویقا تده بولونیور لرردی . اسلحه فلانله دلسسه ده پاره ایله یاردیملری
اولمشدر . ۱۸۸۵ سنه سی عبد الرحمن خانک فرقه لری غوث الدین خان قوماندا سنده
روسلره اطاعت ایدن « پنجده » ی اشغال ایتدیلر . بوا افغان فرقه سنه انکلیز ضابطلری
ده رفاقت ایدیور لرردی . تورکمنستانک والیسی جنرال قاماروف « خشک » *Kushka*
هری اوزرنده افغانلیلری مغلوب ایتدی (۱۵ مارت) . . . . . قادر افغان مقتول
اولوب ۸ طوب و ایکی بایراق روس آله کچدی . عبد الرحمن خان روس کلیر
سه محاربه یه مانع اولور دیه هراتک خارجنده کی تیموریلره عاهد تاریخی آبده لری
دیوارلرینی بیقدر مشدی . فقط روسلر هراته قادر کلمدیلر . ۱۸۷۸ سنه سی روس
وانکلیزلر حدودی هراتک ۱۲ کیلومتر و شمالنده اولان « خشک » (کوشک)
یانندن کچرمک اوزره مسئله یی حل ایتدیلر .

چینلیلر و
غولجه
استیلا شرق طرفندن ده کلیوردی . ۱۸۶۳ سنه سی غربی چین

مسلمانلری دونکانلر عصیان طولا بدسیله چین اسارتندن قورطولان شرقی تورکستانده
هر شهرک حاکمی مستقل اولمشدی . سیردریا حوضه سنده روسلره حرب
ایدوب « آق مسجد » ی غایب ایدن قوماندان پسکه تلی یعقوب بک خوقند حکومتی
طرفندن آزر بر قوتله کاشغره کوندرمشدی . عقلی و تدبیری اولان بوذات بوتون مملکتی
کندی لنده برله شدیردی . اون برسنه (۱۸۶۷ - ۱۸۷۷) بومملکت کوزه ل اداره ایتدی .
انکلیز - هند حکومته دوس اولوب اونلر واسطه سیله تورکیه ایله مناسباته کیردی
وضابطلر کتیروب عصری منتظم اوردو تشکیل ایتمشدی . غولجه حدودی ایسه

دونكانلر آندن طارانجيار آلنه كچمشدى . مملكتلرني روس استيلا ايتمه سنه راضى اولميان قرغزلر غولجه اطرافنه طويلانمغه باشلاديلر . روس خد تنده بولونان تورك - قازاق ضابطلارندن « طازاباك » غولجه ليارله مناسبه كيردى وكنديسنه تابع اولان قبيله سنى آلوب اورايه كوچدى . غولجه ني اشغال ايتمكى چوقدن ايسته ين روسلر ايچون بوايى برهانه تشكيل ايتدى . ۱۸۷۸ سنه سى مائس آينده روسلر غولجه ني اشغال ايچون عسكرفرقه لرى سوق ايتديلر . غولجه سلطاني اولان تارانجى « ابوالعلا خدايقل اوغلى » و برادرى شمس الدين جدى صورته مقابله كوستردى ، حتى توركيه ايله مناسباته كيردى ، فقط موفق اولامدى . غولجه روسلر طرفدن اشغال ايدى . « سلطان » ايسه آلماطى به نقل ايدىليب اوراده برله شديريلدى و صوك عمرينه قدر كنديسنه روسيه دن تخصيصات و يريلدى . ابوالعلا اي فكرلى برذاتدى سلطان عبد العزيزه كوندردى كوزل فوتوغرافيسى استانبولده يينديز كتيبخانه سنده بولونيور . كنديسندن صوكره اوغلى « كيربك » ده روسيه دن تخصيصات آلاق آلماطى ده ياشادى . شرقه دونكان عصيانلرني تنكيل ايدى ييلن چينيلر ۱۸۷۷ سنه سنده يعقوب بلكه حرب ايتديلر . يعقوب بلكه وفاتى طولاييسيله شرقى توركستانى قولاي اشغال ايدوب غولجه حدودينه قدار كلديلو ۱۸۸۱ سنه سى غولجه ده داخل اولديغى حالده شيمديكى « ايله » نهرينك يوقارى قسملرى روسلر طرفندن چينيلره و يرلدى . ۱۸۹۵ سنه سى پامير حدودنده روس وانكلزلر آراسنده حدود مصادمه لرى اولوب اوراسى ده روسلر آلنه كچدى . بونكله روس - انگليز آراسنده حدودلر تاميله تعيين ايدلمش اولدى . آراده آفغانستان ييطرف منطقه اولارق براقيلدى

IV

مستماکه اولان تورکستانده

سیاسی حیات

یکی ره ژیم، یکی مدنیت و تورکلر

روس اداره سنک اولکی دورلی روسلر ایچون بریلری
روس استیلا سنک اوکره نمک، آسیائی بو اولکه لرده کندی اصول اداره-
لرینی یرله شدیر مک، یرلی تورکلر ایچون ده «بو یکی ره ژیم
یکی ترتیبات و دنیا به استیلا ایتمه کده اولان و یکی مدنیت عجیانه ایش؟» دیه رک بر مرقبه
ده بولونق و اوگره نمک دورینی تشکیل ایتمشدر. روسلردها آوروپامد نیتسه یا بانجی
ایکن اشغال ایتدکلری اولسه لرده، قازان و استرخانده و غربی باشقورتستانده، «آسیالی.
خریستیان ملت» اولارق کلیورلر، دین بولیله جبری تمیل سیاستنی قوللا نیورلردی
دولت اداره اصوللری ده دها موغوللردن اوگره ندکلری اصول ایدی. قزاقستان
شرقی باشقورتستان، قریم و قافقاسیا لره ایسه روسلر یب یکی بر قوم اولارق کلدیلر
قوماندانلرک، متخصصلرک اکثریتی اجنبی بالخاصه آلمانلر ایدی و بوتون سفرلری
عینی زمان علی تدقیقاتله (میلله ر، فیشهر، غمه لین، له یخن، پاللاس، تاتیشچف،
ریچوکوف، فه دجه نکو، ما کشیف، موشکیتوف، کاولبارص، رادلوف) موازی
کیدیلوردی. دها باشقورتلرک مقابله لرینه رغها یاییق حوضه سنک اشغالنده شهر لر
تماما آوروپا اصولنده یا بیلور و تنظیم ایدیلوردی. سیاستلری اسکلی روسلر ککی کی عادی
زور به لقل دکل، روسلق اساسنده آوروپا لاشمش نازک بر سیاستدی بونلر هر یرده قول آزاد
ایدیچی، کویا مسلمانلره خاص اولان اسیر تجارتی محو ایدیچی اولارق کوروندبار
هر یر ده معاهده لره برنجی ماده اولارق اویاز بیلوردی و هر یرده کند یرلیله تجارت

ایدوب زنکینه شمکده اولان یرلی تجارلرک منفعلرینی حمایه ایدیورلردی .
 اوردولرنده اعاشه ایشنی مسلمان تورکلره ، بالخاصه قازانلی تورکلره حواله ایدیورلردی .
 استیلا ایده جکلری یرلرده اسلامیت نامندن روس تابعیتنه دعوت ایدن پرو پاغانداجی
 «ملا» لزقادروسی بولوندیورلردی . بخارا ایله ۱۸۷۳ سنه سنده عقد ایتدکلری معاهده
 کویار « دوستلق معاهده سی » ایدی . بخارا خاتنه قایب ایتدیکی یرلرک مقابلته قومیه
 نساسیون اولارق حصار طرفلری آلوب ویرلدی .

۱۷۳۵ - ۱۸۶۵ سنه لری آراسنده روس اداره سی مرکزی اورنبورغده اولوب
 والیلر بولنرایدی : کیریلوف ، اوروسوف ، نپلیوف ، داویدف ، پوتاتین ، بارون
 ایکلستروم ، بیوتلینغ ، وهله تینوف ، باخمه توف ، والسکونسکی ، نه سسن ، صوخته لین ،
 آپروچف ، په روفسکی ، کاته نین ، به زاق ، کریژ انوفسکی . مرکز تاشکند اولدقدن
 سوکرا ۱۸۶۵ دن انقلابه قادار والی عمومیلک ایدنلر بولنلردی : چیرنایف ، رومانوفسکی
 (۱۸۶۵ - ۱۸۶۷) ، کوفمان (۱۸۶۷ - ۱۸۸۲) ، تکرار چیرنایف (۱۸۸۲ -
 ۱۸۸۴) ، روزینباخ (۱۸۸۴ - ۱۸۸۹) ، بارون وریوسکی (۱۸۸۹ - ۱۸۹۸) ،
 دوخوفسکی (۱۸۹۸ - ۱۹۰۰) ، صاری صاقال ایوانوف (۱۹۰۱ - ۱۹۰۴) ،
 صویوتیچ (۱۹۰۴ - ۱۹۰۶) ، میشچه نکو (۱۹۰۸ - ۱۹۰۹) ، صامسوف
 (۱۹۰۹ - ۱۹۱۴) ، قوراپاتکین (۱۹۱۴ - ۱۹۱۷) . بولنلردن
 پک مشهور اولان نپلیوف (۱۷۴۲ - ۱۷۵۸) ، کریژا نوفسکی (۱۸۶۴ -
 ۱۸۸۱) ، کوفمان ، بالخاصه دوخوفسکی داها زیاده روسیه نك عظمت ومهابتی
 تمثیل ایدیورلر ، احتشام وطنطنه یه بک اهمیت ویرردیار . دوخوفسکی کنديسنك
 کچدیکی یرلرده اهلینك رکوع وسجده ایتمه لرینی طلب ایدیوردی . دیکرلری
 ایسه - مثلا اورنبورغده ایمپراطوریجه ایکنجی قاترینانك والیسی اولان بارون
 ایکلستروم ، تاشکندده چیرنایف ، صاری صاقال ایوانوف وقورا پاتکین لر لازم
 ظن یرنده احتشامله برابر کندیلرینی بر آزده شرقلی کوستروب یره اوطوروب ، یرلی
 تورکلرک مجالس و ضیافتلرینه کلوب قز ایچوب ، آت آتی (قازی) ییوب اهلایله
 اختلاط ایدوب یکی تبعه لری جدا اوکره نمکه وآرامغه اهمیت ویریبوردی .
 عمومیتله روسلر استیلا لرینك بویکی دورلرنده یرلی اهلینك داخلی اداره و طرز حیاتی
 دفعة دکیشدرمک بولنه کیرمه دیلر . باشقورتلر داها زیاده عسکر ایدلر . حتی داها روس

تابعیتی قبول ایتمه دکلری دورلرده بيله کیدوب روساره، «بیبریا حدود نده کی روس تجار لرینه اجرتلی عسکرلک و محافظلق ایدرلردی . اورنبورغ شهرینی بنا ایدوب جنوبی اوراله مالک اولد قدن صوگرا روسلر بوتون باشقورتلری باشده کوکلی صوگره مجوی عسکر صفتیه آله ایتمک سیاستنی قوللانیدیلر . کندیلارینه نیم مختار اداره وپردیلر . صوگرا بونی دکیشدیردیلر . قازاقلر ، اوز بکر و تورکمنلره تطبیق ایدیلن سیاست ده بویله ایلاستیق اولدی

اون سکرینجی عصرک نصف اولنده شرقی باشقورتلر و قازاقلر حقهده قوللانقلری سیاستلریله روسارک ایلریده ایستایلا ایشنده تعقیب آیده جکلری خط حرکت تعین ایتمش بولونبوردی : کوچیه قومک بر قسمی طرفندن قبول ایدیلن تابعیتی دیگر قبیله لره ویاخود ووجه قومک برکچمش عصر لرده کی بر رئیس بر ضرورت طولایسیله موقت بر زمان ایچون روسیه یه اطاعت عرض ایتمش اولسنی متعاقب دورلره تعمیم ایتمک استیلا ایچون بهانه کوستریلیوردی . باشقورتلرک غربی قسمی اون آلتنجی عصرک نصف اخیرنده روس تابعیتی قبول ایتمشارسه ده بونلرک عددی دها ۱۶۲۹ سنه سنده انجق ۸۸۸ خانه دن عبارت ایدی . عموم باشقورتلرک معین بر سنه ده بردن روس تابعیتی قبول ایتمه لری واقع اولما مشدر . شیمدکی صامارا - چيله بی ده میر یول خطنک جنوبنده کی قبیله لرمتبوعلری اولان طور و قاقاق خانلری ونوغای میرزالری ایله آرائی آچیلدی یعنی زمان بعض آیری بکر وقت وقت (مثلا ۱۶۴۹ سنه سنده دورت یورماطی بکی) روسلره مراجعت ایدوب بعضا ویرکی ویرمش، بعضاری کوکلی اولارق دها اون یدنجی عصر ده روسلرک قریم واسوه چ حربلرینه اشتراک ایتمش ایسه لرده ۱۸ نجی عصر نصف اولنده غربی قازاق خانلری روس تابعیتی قبول ایدنه قادار بالفعل روس تابعی اولما مشلردر . ۵ - ۱۷۳۳ سنه لرنندن اعتباراً چوق ویریلن طارخان یارلیقلرنده روسلر بعضی باشقورت بکرینک باباسی یاخود بویوک بابا (قپچاقلردن موایتیاسف ، طامیانلردن کد نیکه یف طارخانلر حقهده «جدجد» (Praded) لرنینک کوکلی اولارق یاپدقلری عسکری خدمتلری بو عائله لری چارک اسکیدن صادق تبعه سی کوسترمک ایچون مخصوص ذکر ایتمشلردر . (مینک ، قورباطابن ، طامیان قبیله لرنندن برنجی دفعه طارخانلق آلانلر انجق ۱۶۸۱ ده قیدایدیلیورلر) . بونکله برابر روسلرک قازان والیسکی قلم دائره سی واورنبورغ والیسکی مذکور شرقی خطه ده اوطوران اوسرکان ، برجان ، طامیان ، و قپچاقلرک

رؤساسنك داها ۱۵۵۴ سنه سنده موسقوايه كيدوب « يايق » ك غرينده كى تكييل باشقورتستانى روسيه يه تابع ايتدكلى حقنده برساخته وثيقه داغتمشدر . بونك كې غرنى قازاق خانى ابو الخير ك ، حتى ۱۶ نجى عصر نهايتنده توكيل خانك ، ۱۷۳۹ ده تاشكند خانى « جولبارس » ك وآيلاى اوغوللرندن بعضسك روسيه تابعيتى قبول ايمه لرېنى عموم قازاقلره تعميم ايچون بهانه ايتمشدر . خيوه خانلرندن « شاه تياز » ك ۱۷۰۰ سنه سنده ، « قزل صو » ده كى يوموتلك ۱۷۱۴ سنه سنده روسيه يه اطاعت عرض ايتمش اولملىرى ، توركمترك خانى پير على نك باباسى نور على و بويوك باباسى ابو الخير ك روس تبعه سى اولديغى يكي استيلا لره بهانه كوستر مكه چالشمشدر .

شرقى باشقورتلر روس چاريچه سنك ۱۷۳۷ سنه حزينان باشقورتستانده روس اداره سى
۹ تاريخلى فرمانيله لغو ايتديكنه قادار « حاجى مسجدى » نام برده (۱) طوپلانمقده اولان عمومى « ييون » (قورولتاي)
ك حكمنه تابع بولو نيوردى . بو مؤسسە نك لغوندن ۱۷۹۸ سنه سنه قادار باشقورتلر قبيله رئيسلىرى واسطه سيله اورنبورغده بولونان روس والى عموميسنه تابع بولوندىلر اُسكى مانغيث و ياخود « تومه ن » ميرزالرينك بوزمانه قادار ياشيوب لهن بعضى انقاضى غالبا شرقى باشقورتلره عمومى رياست دعواسنده بولونيور لردى . شيمديكى « آرغياش » و قسما « طاميان - قاتاي » كاتونلقا نده كى باشقورتلره حاكم اولان و اُسكىدن نوغاي ميرزالرينه و كوچليلره صادق اولان « قاراطابن » قبيله سيله بعضى ميشه ر و تپيته ر (نوغاي) ناحيه لرى اوزرنده « داوش ميرزا » و اوغلى « چوينچال ميرزا » نام ميرزالرك اولادى بر نوع على اوتورپته يه مالك اولديغى كورويورز . چوينچال « ك نسلندن « مسلم » اسمنده برسېنك (مسلم بن على بن محمد بن چوينچال ميرزا بن داوش) آرغياش ده « مسلم » قريه سنى ، بونك ۱۷۹۴ سنه سى وفات ايدن اوغلى عبد الله ك « طاميان - قاتاي » ده « آخون » قريه سنى بنا ايتد كلرندن معلومدر . عبد الله قاراطابن طامياس طارخانك اوغلى يالطرطارخان و اوچالى تپيته ربكى (استارشينه سى) ساغنباي سلطاناى اوغلنه تابع ايللره امام تعيين ايتديكنه دائر

(۱) يورماطى كاتونلغنده منسوب اولديغم كويك ۱۵ كلو متره جنوبنده اليوم « حاجى اولى » تسميه ايديله ن بوموقع و اجتماع نقطه سى اولان « قان نوبه سى » (خان تپه سى) جنوبى باشقورتستانك اك كدوزل رلرندن .

منشور لر ویرمش، پوگاچوف و صلوات عصانلرنده روس طرفنی التزام ایدوب رتبه لر آلمشدر .

صوک ۱۷ - ۱۸ نجی عصر لرك خانلری زماننده ده « طارخانلق » قازاق ، باشقورت وقارقالپاقلر آراسنده اسکی اهمیتی محافظه ایتمش اولسی طولایسیله روسلر کندیلرینه جلب متصدیله قازان و باشقورت قبیله رئیس لرینه بول بول طارخانلق رتبه سی ویریور لردی . فقط طارخانلق « منشور » لریك غربی قازاق خانلری روسیه یه تابع اولوب اورسوق شهری ده بنا ایدلد کدن سوکره ویریلنلرنده بو رتبه نك « اسکیسی کچی ویرکی و آنغاریه لردن معاف ایتدیکی چابوچق اعلان ایدلیویرمشدر . قازاقلردن طارخانلق رتبه سی ویریه نل دن معروفلری شمدیکی به رجانو فلرك بویوك بابالری « آرغین جانبك باطر » و « صیریم باطر » لردر . باشقورتا ك داخلی اداره سی اسکیده اولدیغی کچی قارا قالپاقلر ونوغایلره مشترک اولان شکلنی (« یورت » و « توبه » تقسیماتیله) محافظه ایتدی . ۱۷۵۴ سنه سنده روسلر لازم اولدیغنده باشقورتلردن عسکر آلتق خصوصنده فرمان چقاردیلر . ۱۷۹۸ سنه سندن اعتبارآ تا ۱۸۶۴ سنه سی ۲ حزیران قانونی نشر اولونانه قادار باشقورتلرك ، اسکی خانلر زماننده طاشینان ملی قیافتلر نده ، سواری عسکر ویرمه لری مجبوری اولوب مملکت ۱۲ کاتونلغه تقسیم اولوندی . بو کاتونلقلرك هپسی اورنورغده بنا اولونان « لروان سرای » ده بولونان « باشقورت - میشه ر عسکری اداره سی » نه تابع اولدیلر . مذکور ۱۸۶۴ سنه سنه قادار باشقورتلر روسیه نك داخلیه نظارتنه دکل ، خارجه نظارتنه تابع طوتولدیلر سوکرا بعضی ایگری یوللره دولاشوب کلوب روس کونولوریه بر اساسده اداره ایدلک اصولنی تطبیق ایتدیلر . مع مافیه صوک انقلاب زمانته قادار باشقورتلرك اداره سی ، بالخاصه اراضی مسئله سی حقیقده آیری قانون (عموم روسیه قانوننك طوقوزنجی جلد نده « باشقورتلره عائد نظاملر (پالازینه) ») بولونیوردی .

قازاقلر بدایتده روسلر طرفندن تعیین و تصدیق ایدیلن سلطانلر

غربی قازاقلر
اداره سی

یعنی چینکیز احفادینك اداره سنده بر اقلیدیلر ، بوده ۱۸۶۸

سنه سنه قادار دوام ایتدی . غربی « کچی یوز » قازاقلرنده

ابو الخیر و غایب خانلرك اولادی حکومت سوردی . ابو الخیر کیرینه اوغلی نورعلی کچمشدی (۱۷۴۹ - ۱۷۸۵) . بر وقت خیوه ده خانلق ایدن بوذاتک اوزمانکی باشقورت قیامارنده (پوگاچوف واقعه سنده) ده پارماغی اولدیه ده صوک کوتنده

روسره تماماً اتقياد ايدوب اورنبورغده بولونوب اوفاده وفات ايتدى (قبرى، «اسكى اوقا» ده در). نورعلى دن صوكر ابرادرى ايرعلى (۱۷۹۱ - ۱۷۹۴) اورتا يوزك غربى قسمنده ايسه يو قارىده اسمى مذفور باطور سلطان اوغلى غايب ايله اوغلى ابو الغازى خانلق ايتديلر. اوزمان صحراده روس نفوذى داها يرله شمه مشدى. خانلر جونغار لرله، چين، افغان، بخارا، خيوه وخوقندله مناسبتده بولونيورلر، روسيه نك داخلى عصيا نلر ن استفاده يه قالشسيورلردى. غايت عاجز وناچيز بر شخصيت اولان نورعلى بوتون توركستان حكمدار لغى دعواسنده بولونيور دى. اوغلى ايرعلى يي خيوه يه، ديكر اوغلى ايچواتى بخارا يه خان نصب ايتيمه چالشمشدى. روس - تورك محاربه لرى هنگامنده توركيه سلطانى بخارا اميرى واسطه سيله قازاق سلطانلرينه تاثير اجرا ايتيمه چالشمشدى. روسلر سلطانلرى تحت اطاعتلرنده بولوندى يرمق ايچون اسكى «امانت» (رهن) اصولته مراجعت ايديبورلردى. نورعلى نك «قاراطاي» نام اوغلى خيوه يولنده كى «بايولى» قبيله سنى، ديكر براوغلى (پيرعلى) توركمنلرى اداره ايديبورلردى. ايرعلى دن صوكر ا ۱۸۲۴ سنه سنه قادار بر طرفدن نورعلى نك اوغلى ايشم (۱۷۹۵ - ۱۷۹۷)، ابرادرى آيچواق (۱۷۹۷ - ۱۸۰۵)، آيچواقك جاتتوره (۱۸۰۵ - ۱۸۰۹) وشير غازى (۱۸۰۹ - ۱۸۱۸) نام اوغوللرى، غايب خانك طورونى اورونغازى (۱۸۱۹ - ۱۸۲۱)، صوكر ا تكرار شيرغازى اورنبورغ والى عموميلكنه تابع قازاقلرك عمومى خانى اولارق طانديلر. بونلرك ايل ايچنده هيچ بر نفوذ لرى يوقدى. اورنبورغده كى روسلرك يانندن اوزاغه كيده مه زلردى. قاراطاي سلطان ۱۸۱۸ سنه سنه قادار روسلره اطاعت ايمه دى. ومهاديا روس حدودى ييغا ايتدى، آيچواق اوغلى جاتتوره خانى ده اولديردى. آرغين قبيله سى خودايمندى اوغلى جوما سطانى، قپچاق قبيله سى غايب «ك طورونى جاتتوره يي»، چاپاس قبيله سى مهدي سلطانى خان طيبورلر، فقط نفوذ بونلرك ائنده دكل عشيرت رئيسلرى ائنده ايدى. سلطانلردن ننوذ صاحى اولانلر بخارا يولنده آرونغازى، خيوه يولنده قاراطاي ايدى. بونلر كندى اولسكلر نندن كچن تجارت كروانلر يي حمايه ايديه ييلبورلردى. نورعلى نك دها ديكر براوغلى بوكه ي سلطان ۱۸۰۱ ده اكثر تىي «باي اوغلى» قبيله سندن عبارت اولان اون ييك چادير قادار اهالى يي روسيه حكومتك مساعده

سیله یا بیق نهرینک غربته ، اخیرا کندی اسمیله « بوکه ی اولوسی » تسمیه اولونان صحرايه کوچوروب یکی برخانلق تأسیس ایتدی . ۱۸۱۵ ده وفاتیدن سوکرا ۱۸۲۴ سنه سنه قادار بویوک برادری شیغای ، سوکرا بوکه یك اوغلی جهانگیر خانلق ایتدی .

۱۸۲۴ سنه سنه قازاقلر ده « عمومی خانلق » لغو ایدیلوب غربی قازاقستان اوج « سلطان - پراویتل » لکه تقسیم ایدیلدی . غربی قسمته نورعلی اوغلی قاراطای ، اورتا قسمته ایرعلی اوغلی تیمور ، شرقی قسمته خدایمندی اوغلی جوجی سلطانلر « سلطان - پراویتل » تعیین ایدیلدیلر . بوندن سوکرا غربی قسمته . قاراطایك ۱۸۲۶ ده وفاتی متعاقب ، نورعلی نك اورمان نام اوغلینك اوغلی شیغالی (۱۸۳۰ ده معزول) ، آیچوواق اوغلی بایمحمد (وف ۱۸۴۷) ، آیچوواق ته وکه نام اوغلینك اوغلی محمد علی (۱۸۶۷ سنه سنه آرقانژله نقی ایدلدی) ، نورعلی نك سید علی نام اوغلینك طورونی محمد (کوتوره اوغلی ۱۸۶۸ بدایتندن سلطانلغك لغوبنه قادار) اورتا قسمته ، تیمور سلطانك ۱۸۲۵ ده عزلندن سوکرا ، ابو الخیرك برادری بولغایريك طورونی محمد علی (طوردی اوغلی ۱۸۲۸ ده مقتول) ، نورعلی نك محمد علی نام اوغلینك اوغلی مهدی (۱۸۲۹ نهایتنه قادار) ، نورعلی نك اوغلی یوسف سلطان (۱۸۴۱ ده معزول) ، آیچوواق طورونی آرسلان جاتوره اوغلی (۱۸۵۵ ده مقتول) ، یوقاریده مذکور بایمحمد سلطانك اوغلی محمد جان (۱۸۶۹ بدایتنده سلطانلغك لغوبنه قادار) . شرقی قسمته ۱۸۳۰ ده جوما سلطانك عزلندن سوکرا غایب خانك طورونی جاتوره (۱۸۳۵ ه قادار) ، آبلای نسلندن بخت کرای اوغلی شوطای سلطان (۱۸۴۱ ده معزول) ، جاتوره نك اوغلی احمد سلطان (۱۸۵۱ ده وفات) ، بونك برادری محمد سلطان (۱۸۶۹ بدایتندن سلطانلغك لغوبنه قادار) « سلطان - پراویتل » لك وظیفه سنه بولوندیلر .

قازاقستان روس اسارتنه دوچار ایتلمری ، ابو الخیره اولدیغی کبی اولادینه قارشى اولچه طرفدار اولان عشیرتلك بيله اعتمادینی قیرمشدی ، روسه تابع اولیوب سیردریا و امودریا حوضه لرینه کوچوب گتمکی استینه عشیرتله بو انخیر خانك سویله دیکی « فلسفه » لرك (کونکره گن آلاشم * قونوصینکنان آیریلیب * ده وله تینکنه ن جوقا رما * آق باتساغا باغینیب * به تینکدی توسه جوبارعا * طرناقتاب جیغان

مالینکدی قاصقتاب صو، دئی قوتارما (باشدان آشاغی یالان چیقدیغی ابوالخیر و اوغلی نورعلینک قومشو دولتر آراسنده صالنجاق او یوننه مستند کوچیه ایپراطورلق پلانرینک صرف شخصی احتراصای یوزندن اوبوردقلزی خولیا لردن عبارت اولدیغی آرتق کاملاً تحقق ایتمشدی. عمومیتله غربی قاقا، اق سلطانلری و ابو الخیر خان اولادی خلق ایچون خیر سز اولمشلز و اکثریسی اهالی طزفندن سه وبله مشلر در . ذکر اولونان سلطانلردن ته وکه اوغلی محمد سوء استعماللری ایچون نفی ، یوسف سلطان سر خوشلق ، جو ما سلطان ظلم و عیا شلق سببندن عزل اولوندیلر . ابو الخیرک اوغلی جانتوره نی برادر لری ، طوردی علی اوغلی محمد سلطان جاغالبایلی قبیلہ سی غایب اوغلرندن آرسلان سلطان خلق قهرمانی ایسه تباطر اولدیر مشلر در . آرالرتده شایان ذکر اولانلر نور علی اوغلی قاراطای ، ایشم سلطانک طورونی علی سلطان اوغلی قایبه لی (قایب) ، بوکه ی اوغلی جهانگیر خانلر در .

ایلریده ده ذکر ایده جکمز جهانگیر خان زمانته کوزه بوکه ی اوغلی جهانگیر منوردی . بوکه ی اوردانک نارین قوم وکچس اوزه ن موقعلر نده قازاقلاری کوی حیاته آلدیر دی . کندیسسی جاسقموس نام محله بر سرای بنا ایدوب اقرانی ده کندیسنه امثال ایتمکله بوراسی مؤخران « خان اوردان » اسمیله بز قصبه اولدی . مسجد و مدرسه لر بناء ایتدی . « یکی قازاق » نام یره هر طرفدن مسلمان تجار لر جلب ایدوب تجارتک انکشافنه چالشدی . وفاق (۱۸۴۵) آغستوس (۱۱) طولایسیله قازاق خلق شاعر لردن « بایطوق آقن » خانی :

آنادن آسا طوغان جانککبر خان * ارغی نوبن بولجاغان
 اتانینک الماغان قوسین الوب * اتان سار ایلار سالدیرغان
 جارلی منهن بایدی ته نک کورکن * جالغیز به ن کوبدی تینککبرکن
 جیم ده رکه جه م به رکه ن * جیسپر اوچون جه ر بولکن

یعنی فضیلتیله بابا سنی کچه ره ک طوغمش اولان جهانگیر خان کندی اصل منشأنه لایق ایش کورمش ، باباسا نه نصیب اولمیان قرار کاهی آله کچه ره رک سرایلر بنا ایتدیرمش ققبر له زنگینه عینی نظر له باقمش ، کچایلر له کوچسز لری حقوقده مساوی یامش ئیمیلری دوی رمش ، دول قادیلره پرویرمش « دیه مدح ایتمشدر . کندیسندن صوکر ا خانلغک یا شامیه جغنی حسن ایدن خلق شاعری « بایتاقدینک سانی بولارما »

آدیل خانم اولسکه ن صونك . آلالی جلقی آقی قوی . آنکدینغان بوری کر مه سبه . اییاسی اویقتاب جاتقان صونك ، یعنی عادل جهانگیرك وفاتندن سوکوا قازاق خلقنك اعتباری اولایلیرمی ، صاحبی اویودقدن سوکرا چوقدن فرصت بکلین قورت (یعنی روس) ، کوزه ل آلاآت ، برکتل قویون سورو لرینه هجوم ایتمز می ؟ دیمشدر . واقعا جهانگیر خاندن سوکرا اوغلی صاحب کرای ۱۸۴۹ ده وفاتنه قادار خان عنوانی طاقدیسه ده رسماً خانلق الغاید یلشدی ، اداره ایکی اعضاسی روس اولان بش کشیک بر هیئتک اختیارینه حواله ایدیلدی . مع مافیه جهانگیر خانک وفاتندن سوکرا سویله ن مرثیه لره و معارف ساحه سنده کی خدمت لرینه رغما اداره خصوصنده کندیسنی خلقه سه و دیره مه دی . بوله ی اوردا ده باباسنه ویرلمش اولان اراضیدن دور تیوز یک ده ساتینه قادارینی کندیسنه خصوصی ملک ایدوب ، اوراده کی قازاقلری ده روس اصولنده کوله (کریپو ستوی) یرنده قوللانمق ایسته دی . اهالی یه « شریعت » و « زاقون » (روس قانونی) اسملرندن متعدد ویرگولر طرح ایدوب بونلری کندی شخصی حسابنه صرف ایتدی . اهالی بوکه ی اوردا سنده کی اورال نازاچی روسلرک مظلاندن قاجورب یاییق نهرینک شرقتنه کوچک ایسته یوردی جهانگیر خان ایسه بالعکس یاییق شرقتنه کی ایللری ده کندی اداره سنه جلب ایتمکه چالیشدی ونهایت ۱۸۲۹ سنه سنده ایشم سلطانک یوقاریده اسمی کیچن طورونی « قاییه لی سلطان » و ۱۸۳۶ سنه سنده « طایمان اوغلی ایساتای باطر تحت اداره سنده اهالی کندیسنه قارشی عصیان ایتدی . ۱۸۳۸ ده آنجق روس ایلله ننکیل ایدیلن بو عصیان اثنا سنده جهانگیر خان اورنبورغ والیسی به روفسکی نک نزدیکه اتجا ایدوب یاقاسنی قورتاردی . کرچه بو حرکت ، ایلریده ده بحث ایدیله جکی وجهله ، جهانگیر خاندن زیاده روس مظلانه قارشی عصیان ایدی . فقط خان بو واقعه لرده اهالی نی دکل ، روسلری تمثیل ایتدی .

بدایتده چوق ملایمت کوستره ن روسلرک سیاستی کتدکجه
 خائنانه بر شکل آلمقده اولدیغنی اکلایان اهالی آرتق هریرده
 ابو الخیر اوغللرینه یوکنمیه ، ۱۴ نجی و ۱۵ نجی عصرده
 جوجی وچاغاتای اولوسلرنده اولدیغنی کبی « بی » لر و « باطر »
 لر اطرافنه طویلانمغه باشلادی . اکثر یابو « باطر » لر (نورعلی خان زماننده
 « صیریم باطر » ، آرسلان جانتورین و جهانگیر خانلر زماننده « ايسه ت باطر » و

« سلطان » لره قارشی
 « باطر » لر ، قبیله یه
 قارشی قبیله سیاسی

«ایساتای باطر» لر) بر طرفدن خلق ایچنده کی ده موقراتیزم جر یانتک، دیگر طرفدن اجنبی استیلا سی علیهد ارلغنک باشنده بولونیور لردی. فقط روسلر بر طرفدن بوحر کتلیری یالکر خانلر علیهنه متوجه بر خلق حرکتی شکلنه صوقیه ودیگر طرفدن بر «باطر» ویا «بی» ه قارشی دیگر بر «باطر» ویا خود «بی» بی اور تابه چیقا رارق حرکاتک ده موقراتیک شکلنی ده چورو تمیه چالشدیلر. بوجهتدن ۱۳۴ سنه سوره ن بو دور مملکتک روس اینتریقاری طولایسیله دوشدیکی مختلف فتنه وقارغشه لقلرله دولو بولونیور. خانلغی تماما اورتادن قالدیرمق فکریله روسلر بومنصبی اثریا استعداد سز و اخلا قسز اولانته ویریور، اهالی بی یغایه سوق ایدیور، صوکر او بی عزل ایدوب کویا کنندی «عدالت» لرینی اهالی یه کوستریور، برقبیله بی دید، ینه صالدیر ییور لردی، اور نبورع والیسی نیپولیوف قازاق آراسنه پاره داغتبوب و بعض تاتار منلا لری واسطه سیله ساخته مکتوبلر کوندروب قازاق آراسنده بولونان باشقورت ملتجیلرینی کسدردی. عینی زمان اورتا یوزده «آرغون» لرله «قپچاق لرك آراسنی بوزدی؛ بونک نتیجه سنده قپچاق و جاغالبا بیلی قبیله لری شرقی باشقورتستانه مهاجرت ایتدیلر. فقط باشقورتلردن مقابله کوره رک کری دوندیلر. بو کی پردو قاسیونلر له روسلر باشقور تله قازاقلرک آراسنی آچوب، یرینه دیگر ینک مالنی باصدیروب کندیلری حکم کسیدیلر. بوزمانلره عائد اولوب خلق آراسنده یاشایان داستانلر و شعرلرده بر طرفدن روس اینتریقارلردن شکایت ایلمکده دیگر طرفدن ۱۸ نجی عصرک اورتالرنده و نصف اخیرنده دوام ایدن بوچپاوللر ائناسنده ده غربی قازاقلر و شرقی باشقور تله ده آسکی شوالیه عنعناتی قوتله یاشادیغی آکلا شیلبلده در ۱۷۵۰ سنه سنده قازاقلردن قپچاق، باشقور تلردن طامیان قبیله لری آراسنده واقع اولان بر «بارمتا» (چپاول) ده مشاعره ایله دوام ایدن صاواش ائناسنده مقتول دوشه ن مشهور «قپچاق آقچا باطر» کندیسینی اولدیره ن «طامیان قاراس قاشقه» طرفدن حرمتله دفن ایدیور و اوزرینه قهرمانک شرفنه (شیمدیکی «ناوروز» کوی قرینده) موافق تریه و قوزغان یاپیلیور

(بومناسبتله «قاراس قاشقه» نک دیدیکی چوق شایان دقتدر:

کوب تارتیش زمانیکد اکورکه نهک هه ن * دونیالا کوب باطردی هورکه نهسک هه ن
باشقور تنک مه رکه ننه رن ته نککه آلمای * طاربا نکد ابالی الاسقا بورکه نهک هه ن
هاوتی برتا ائقاندای ایز ایکه نهسک * باطردان آشب طوزغان بری ایکه نهسک

سدامای پوره کینکه پور ایکه نهنک	•	ایل هوتب اوزینکه ته نك طابا المای
اوزیندی ماقتانها نکدا ایتقان هو ذنک	•	مونان هونک هه نهن ناظر کورمه ت کوزم
« قوبام ته ریه له ب هه نی اوزم	•	اوت پوره ك ارثاندای اقسا باطر
اتالیر ایسمتک منه ن یاتقان اوزینک	•	طاش منه ن قورغان اهتبا قانم اوزنک
تهپتهده رباطر اوتکه ن بنذده ن پورون	•	برها ذات باش اوتونکه قاذاب قوبدم

روسلر بو نزاعلری آله و لندیرو یرمک ایچون بوتون چاره لره توسل ایدرلر کندیلری او ویابو قبیله آلبسه سی کیوب کیجه لین هجوم ایدرلر دی . بو واقعه لر یاییق حوضه سنده اوطوران برچوق ایلرک قیسه ویباخود اوزون برزمای ایچون غربی باشقورتسانه (« آق ایدیل » و « دیم » بویلرینه) مهاجرتی و چوق خسارتی . و جب اولمشدر . بو عصرک صوکنه دوغرو بخارا ، و تاشکنند لیلرک قازاق آراسنده اسلام پروپاگاندا سنده بولونه نلرینی و بونک روس حاکمیتی ایچون جدی تهلسکه تشکیل ایتدیکنی ایمپراطریچه ایدلنجی قاترینا کنديسندن اول مسلمانلرک دینی حسیاتنه تجاوز ایدمش ده شیمدی اونی آکلایوب اصلاح ایدیور و دین اسلامی حمایه سنه آلیور کی برطور آلارق باشقورتلر له قازاق لرک تماس ایتدیکی منطقه لرده (پیترا پول ، طرویسکی ، ویرخورال و اورنبورغ ده) ۱۷۷۲ — ۱۷۷۳ سنه لرنده جامعلر بنا ایتدیروب ، اوفاشهرنده محکمه شرعیه بنا ایتدیردی و قازاقلر آراسنده بو مؤسسه یه تابع و لندی حکومتی نظرنده امنیتلی ملا لر صنفی وجوده کتیردی . بو ملا لر روسیه ده حریت ادیان حاکم اولدیغنی سویله یه رک اهالی نی روسیه یه اطاعته دعوت ایدیور لردی . روسلر مسلمانلرک اداره ایشلرینی کندیلرینه و یررکی کورنمک مقصدله ۱۸۰۴ ده محلی مسلمان ایشلرینی اداره ایتمک ایچون ، متنصر جنرال زه نبولاطف تحت اداره سنده قازاقلردن آلیمولی ، بایولی ، تیرو ؛ باشقورتاردن صوان قیچاق قبیله سی رئیس ، باشقورت و میشه ر اوردو . لیک استارشینا لری و برده قارغالی تجاری اولمق اوزره ، بر حدود محکمه سی تأسیس ایتدیله . ۱۸۲۳ سنه سنده خانلغک لغوی مناسبتیه شیر غازی خان رئیس ، ایکی سلطان ، قارغالی و اورنبورغدن اوچ امام اولمق اوزره دیگر براداری قومیسون تأسیس ایدلیدسه ده بونلرک هپسی کوز بویامه

دن عبارت ایدی. قازاق ایچنده اسایش تأمین ایدیله مه دی. ۱۸۲۰ سنه سنده قازاقرینه باشقور تستانه هجرت ایدوب ۴، ۶ و ۹ نجی قاتنو نلقرده یرله شدیدلر. خان و سلطان براویتلرک ذاتاً هیچ نفوذ و اقتدار لای یوقدی. یانلرنده بر قسم روس مفرزه لری بولونیوردی ایسه ده کندی حکملرینی انفاذ ایچون بولردن استفاده ایده مه زلردی. آرالردن اک معتبر اولان جهانگیر خان ییله جزا ایشلرینه قاریشمیوب یالکرمملکی ایشلره باقار و آنجق ۳۰ روس روبله سی قیمتی حدودنده ایشلره مداخله ایده ییلردی.

۱۸۳۲ ده «آ. کوز» (سه زگیوبول) و ۱۸۴۸ ده روس اداره سنده «قابال» ی بنا ایدوب «آلا کول» طرفته ایلریله یه نه قادار شرق قازاقلر . روسلرک شرق قازاقستانده نفوذی بالخاش - آیا کوز - سیمه ی

خطنک غربنه، آرغون قبیله سنه، کرای و نایمانک بر قسمنه منحصر قالیوردی. ۱۷۸۱ سنه سنده آبلای خان «کوکچه طاو» جوارنده کی یایلا سنده وفات ایده نجه قبائلک اکثریتی یوقاریده ذکری کچن مشهور باراق سلطانک اوغلی «بوکه-یخان» ه تابع اولدی. بونک قرار کاهی چوغنجه چنغز طاغنک جنسوبی یاماچلرنده «طوقراون» نهری اوزرنده بولونوردی. بوکه ی خان داها ۱۷۴۸ سنه سنده، باباسی باراقلک حیاتنده «چانچار» و «قاراچور» قبیله لری سیر دریادن «قارقارالی» حدودینه کوچوب کلدیکنده مذکور قبیله لرک رئیس لری اولان «قازداوستی قازی بیک» و «نورالی بی» لر طرفندن کتیر یله رک ۱۴ یاشنده خانلانمش و آبلایک حیاتنده ییله بوحدوده نفوذی بویوک اولمشدر. آبلای خان وفات ایتدکدن صوره آرغون قبیله سنک غربی قسنملرینی وبر قسم قپچاقلری «کوکچه طاو» جواری مرکز اولق اوزره آبلایک اوغلی «ولی» (اووالی) اداره ایدیبوردی. بوخان بدایتده باباسنک عادتق اوزره چینلیلرله مناسبتی ادامه ایتدیر دیسه ده بوکه ی خانک کتدکجه بویویه ن نفوذی قارشو سنده کندسنینی اهالیه سه و دیره میوب چینلیلردن ده بریاردیم آلدی ایده میوب ۱۷۸۸ سنه سنده روسیه یه تابع اولدی. وروسلره استناد ایدرک بوکه ی انه تابع قبیله لره (۱) ده طالب اولونجه بوکه ی ده ۱۸۱۶ سنه سنده روسیه

(۱) موین، آلتای، نورنول، جانچار، بای بوری، کوچوک جالون، بالاجورین، کرین، قرغز، تورقلی، طاراقلی، قونکرات، قاریق.

به تابع اولوب مالكانه سنى چاردن تصديق ايتديردي. مع مافيه «ولى» و برادرلى چينگيز و « طيز » سلطانلر داها ۱۷۹۴ سنه سنده چينه عرض تابعيت ايدنيوزلردى: آيلايك اوتوز قادار صايلان اوغوللرينك چوغى خوقند خانلغنه متصل « اولويور » قبيله لرى باشنده بولونيورلردى .

بوكه يخانك (۱۸۱۹ ده) و ولى خانك (۱۰۵ ياشنده ، ۱۸۲۴ ده) وفاتلردن سوكراروسلر خانلغى لغو ايدوب شيمد يكي « اويه ز » مقابلنده « پريكاز » لر تاسيس و بونلرى ده خان ؛ ماننده كى اصوله مطابق « ديوان » تسميه ايتديلر . هن « ديوان » ده اوج سنه مدتله خانلردن يا خود قارادن بر « آغا سلطان » انتخاب ايتديرر اولديلر . بوكه يخاندن سوكرار اوغلى چينگيز ، سوكرار ۱۸۴۴ ه قادار چينگيزك اوغلى طورسون (جاماتاي) ، سوكرار ۱۸۵۶ ه قادار بوكه يخانك ديكر اوغلى « توكه » نك اوغلى « قوشيك » ، سوكرار قارادن طوبوقلى اوسكانباي اوغلى قوناباي ميرزا ، سوكرار ۱۸۵۸ ه قادار طورسون (جاماتاي) ك ديكر اوغلى تولهك توره ، سوكرار ۱۸۶۱ ه قادار تكرار « قوشيك » ، طورسونك داها بر ديكر اوغلى صارجان ، نهايت آبلای نسلندن جالقونباي توره (۱) (۱۸۶۹ ه قادار) آغا سلطانلق ايتديلر . ولى نك يرينه اوغلى جنكيز سلطان ، ديكر ديوانلرده آقولا ده قارادن قپچاق ايراي ؛ بايان اولده چورمان اوغلى موسى اوزون زمان آغا سلطانلق وظيفه سنده بولونديلر .

خوقنده تابع « ايله » حوضه سيله ، روس تحت نفوذ نده كى « ايرتيش » نهري آراسنده كى منطقه ده داها بر چوق سلطانلر واردى . بونلر ك بر قسمى روسه ، ديكرى چينه ، اوچونجى برى ده خوقنده مائل اولارق كچنيور لردى . « چنغز طاو » اطرافنده كى نايمان قبيله سنك اكثر يتنه شيمديكى « اوستكامين » و « زيسان » اويه زلرنده ، ابو الممبت اوغلى ابو الفيض خانك اولادى حاكم ايدى . ابو الفيضك (۱۷۸۳ ده) وفاتندن سوكره اهالي باراقل اوغلى خانخوجه ي خانلا نوب اوده كنديسنى چين حكومتندن تصديق ايتدير مشدى . بو وقت آلا كول ايا كوز آراسنده ابو الفيضك اوغلى « بونى توره » ، بونك غربنده برادرزاده تى « صارت توره » (جوجى توره اوغلى) ، « جونغار

(۱) جالقونباي ، اتلى برالى ، آتاسى توكى ، آتاي آبلای ،

آلاطو» نیه ابو الفیض ك طوزونی «بیک سلطان» (آغادای سلطان اوغلی) حکومت سورویورلردی. دها جنوبده «اولویوز» ده، «آلا کول» و «ایله» آرالرنده «یدی صو» ده، «آبلای» ك آبلای، علی، بیگه لی، توبه ك، تینه لی، سه یلخان، نورالی، ایرالی، مامیرخان، سوک اسمنده کی اوغوللری حکومت سورویورلردی. پونلره مجاور اولارق سلطانممت اوغلی چانچار سلطان بولونیوردی. روس تبعه لکنی قبول ایدوب مایور رتبه سنه نائل اولان بوذات و نزدیکه کی تاتارملاطاشبولات پیکبولاتیف آبلایك مذکور اوغللینی روسیه تابعیتی قبوله دعوت ایدیورلردی. طویل تاتارلرندن عسکر قاچاغی اولان بو طاشبولات ملا رسماً روسیه خارجه نظارتك مأموری اولوب ولایت سرداتی (گویرنسکی سکره نار) درجه سنده ایدی. کندسی شاعر و موسیقیشناسدی. بو اعتبارله تشویقاتی نتیجه سز قالمیوردی. نهایت ۱۸۲۲ سنه سنده آبلایك مذکور اوغوللری روس تابعیتی قبول ایتدیلر. بالکر طوبوقلی قبیله سنی اداره ایدن قاسم و «ایله» ایله «چو» آراسنده کی اویسون قبیله لرینه ریاست ایدن «رستم توره» (۱) مستقل قالدیلر. ابو الفیض اوغوللریند اینه برنجی اولارق «صارت توره» (۲۸۲۴ ده) روس تابعیتی قبول ایشدیر.

روسلر جنوبه دوغرو ایلریله دجه اله ایتدکلی برلرده بدایتده «دیوان» تشکیلله «آغا سلطان» تعیین ایدرلردی، سلطانلر و قبیله لر آراسنده کی نزاعلردن استفاده ایده رك ۱۸۲۶ ده «قارقارالی» قلعه سنی بنا ایدوب بورایه آبلای اوغوللرینك محالی اولان طورسون (جاتتای) ی، ۱۸۳۳ ده «آیا کوز» ی بنا ایده رك بوکاده «بوی توره» نك محالی اولان برادرزاده سی «صارت توره» ی، ۱۸۵۴ ده «آلامطی» ی بنا ایدنجه بوراسته «آبلای» ك اولجه «قاراطال» و «کوک صو» ده یاشانیان اوغلی «سوک توره» ی «آغا سلطان» اولارق تعیین ایتدیلر. نایمان قبیله سنك مرکزی دیمك «اولان آیا کوز» (۲) ده «صارت توره» دن سوکره «اوندان» سلطان تنلندن «جابای» (۳)، سوکره یوقارنده اسمی کچن آغادای اوغلی بیک سلطان سوکرا اونك عموجه زاده سی اولان سلطان (چادای اوغلی)، سوکره «بوی

(۱) رستم توره آبلایك برادری «باق» نك اوغلی یاخود طوزونیدر.

(۲) «آیا کوز» تیمور سفرنامه لرنده «ای کوز» تسمیه ایدیلکده. دن

(۳) «جابای» اتلی صاکفای، اتلی عدل توزه، اتلی کوچک، اتلی اوندان؛ اتلی شفای

توره « نك طورونی » باطور باراق سلطان « (سولطابای اوغلی) ، صوگرا دیگر طورونی عادلخان (جاماتسای اوغلی) ، صوگرا « باراق » نك برادری « سلیخان » صوگرا قارادن « قالدوبای » ، غا سلطان اولوب بو « قالدوبای » نك دورنده ۱۸۶۹ سنه سنده قازاقلرک بونوع مختاریتلی لغو ایدیلدی .

ابو الفیض خانك دیگر اوغوللری کوکادای ، سمن ، جاباغی توره لر و باراق نسلندن بعضیلری (اوجمله دن صاباقل توره (۱)) کرای وقزای قبیله لريله برابر چین تابعی اولارقی قالدیلر ، چوکه چه نك ، غولجه ، قوبدا ده ، و اخیراً بر قسملری اُسکی « بش بالق » طرفلرنده کوچوب قالدیلر .

ذکر ایدیلن ساطانلردن « بونی توره » یوز ییل یاشایوب شرق قازاق سلطان نلرینک معروفلی ده ۱۸۴۸ ده وفات ایتمش (قبری «آیا کوز» جنوبنده «قاراقول» ده در) غایت فصیح سوزلی (چه چه ن) اولوب سوزله فضله اشتغال ایدوب اداره ایشلرینی اهمال ایتدیکی معروفدر . شاعر لردن بری بونك حقنده :

بویه که مدن توره لیک ایش کیتیه که ن * جیکه نینه بابو سدای ایل جیتیه که ن
قاراسوز که قبله دان اسک ن جیلدای * آلدینان توقیلی قوی دار بیتیه که ن

دیمشدر . « بوکه یخان » ایله « باراق باطور » (یاخود « ایرباراق ») ایسه خلق ایچنده نفوذ و اعتبار لريله مشهور درلر . باراق باطور نایمانلردن « صادر متای » اویماغینک روس تابعیتی ایسته میوب خوقند حدودینه کیچرکن « رستم توره » نك اداره ایتدیکی اویسون قبیله سی طرفندن ۱۸۳۴ ده « چو » حوضه سنده یاغما ایدیلسی طولایسیله نایمانلری طوپلایوب « ایله » حوضه سنده انتقام آلمسی و چینه التجا ایدن کرای قبیله سنک اشقیا سنی ۱۸۶۰ ده تشکیل ایتسی ایله معروف اولمشدر . خانلغک آنجق ایکی سنه سی روسیه طرفندن تصدیق ایدیلمشدر . « آغیر یال » طاغی یاه اجنده « کوب » نهری اوزرنده کی قرار کاهنده ۱۸۶۳ سنه سنده ۵۰ باشنده وفات ایتمشدر (مزاری سیمه ی پالات یاننده « آجی صو » ده در) « باراق » صوک زمان چینکیزیلرینک اک دکریلر ندر . تاریخ و ملی دستانلری ائی بیلن ، ویلنلری ده

نمایه ایدن ، حرب ایشنده ماهر ومدبر آدم ایدی . بونی یازان مؤرخ « باراق باشقه
بر مساعد زمانده کله ایدی خارقه لر یاراتاجقدی «دیور . وفاتندن سوکرا نزدنده کی
مشهور قازاق خلق شاعری آرغون « جاناق » آقین « میر آلائیق و جنراللق رتبه لر
روسدن دکل ، ملتندن آلان باراغم » :

جوباریم ، آرغوماغیم کبر مارالم * اوززانکجه بولکاندیک جاندرالم
بالاکوتندن باش بولغان مینک صا قولغا * بالاسی ساطا کامینک ابرسار اغیم

دیمشدر . نزدنده کی تورک قازاق خلق مؤرخلرتدن « دولات شجره » نام بریسی
معروف اولمشدر . ایلریده کینه صاری واقعه سنده ده ذکر ایدیله جک اولان « رستم
توره » ده زمانینک معروف سیالرتدن بریدر . فوق العاده جنکاور اولدیغندن « قان
ایچه رستم » دیمشدر .

ولی اوغلی چینکیز و بوکایخان اوغوللرتدن طورسون (جامانتای) « ابلائی » ک
دیگر اوغوللرتدن (بالخاصه ایلریده بحث اید . جکمز « کینه صاری » عصیانی زماننده)
چوق قورقدقلرتدن روسلره یاقن بولونمشدر ، روس شهر لرینه ، امرأ وآریستو
قراسیسنه اختلاط ایدوب غربی سبیرییا والیلکنده اعتبار ونفوذ قازانمشدر .
روسلر ، ۱۸۶۸ سنه سی ۱۲ تشرین اول قانونیله غربی قازاقستانده « آق سویهک »
یعنی اصلیزا ده لره (چینکیز احفادی) اداره ایشلرتدن آل جکدیروب شرقی قازاقستانده
« آغا سلطانلق » مؤسسسه سنی الفا ایدوب کویا « عموم اهالی انخاب ایدن ده موقراتیک
خلق حاکمیتی » نامنه « بی » لر تعیین ایتمک اصولنه کچدیله . بو « بی » لر « قارا »
یعنی plèbe تسمیه ایدیلسکله برابر یزه عشیرت رئیسلی ایدیلر ، فرق بونلرک چینکیز
احفاد نندن اولمالری ایدی .

شرقه « آغا سلطانلق » ک الغاسندن سوکرا ده روسلر قازاق سلطان وامراسندن
بعضیلرینی اویه ز ناچالنیکی نزدنده مشاور (Sovetink) ومعاون اسمیله
بولودیریور لردی . اولجه قارقار الی ده آغا سلطان اولان قونانبای میرزا بو سفر
آماکوز اویه ز ناچالنیکنه معاون تعیین ایدیلشدی ، که قازاقلردن نشأت ایدن بویه ک
شاعر « آبای » ک پدریدر . ۱۸۸۳ ده بومعاونلک ده لغو ایدیلوب خالص روس اداره
اصولنه کچدیله . ۱۸۸۶ سنه سی ۱۲ وزیران قانونیله اداره ده قبیله ترتیباتی

تماماً اورتادن قالدیریلوب اولسکه، بالکز جوغرافی اساسیده « وولوس » (بولکسه توزکچه « اولوس » دندر) لره تقسیم ایدلدی و وولوس بریتیسارینه ده روسجه « وولستانای » (یاخود « بولص ») دئییلر اولدی .

روسسارک ملی قازاق اداره سسندن کچمه لرنده کی بوتد ریجی اصول، اوزمان اهالی به چوق فناتاه یرایتمش؛ روسسارک هیچ بروعد و معاهده فلانه رعایت ایدر آدملردن اولدیغی خیانت طبعی خلق شاعرلی آغزنده سویله نمشدر . « قارقارلی » ده صوک آغا سلطان اولان جالقونبای توره « بزه شاطانلق بامز آیلایدن کلشدر . روسسارک ویردیکی آرتق روسه اولدی » دیمشدر . « آیا کوز » ده روس والیسی اهالی نی طویلاب آغاسلطانلغک لغوینی اعلان ایدرکن « سزیم کونه قادار سیلطانلرک آلدنه اسپر ایدیکز . شیمدی تام حر اولدیکز ، دیدکنده قالدییای باطور « سزروسلر نه بالانجی حر یفسکز ! مقصد کز اهالی نی یاغما ایتمکدر » (« اورستار سه ندر نیمه آیتوب اوتداب طورسونکدار ، اوزده رینک آقچه آلاین ده بقیلغان قلیقدارینک ») دیمشدر . بومناسبتله جنرال ماگشه یفک « تورکستان سیاحتنامه سی » نده ۱۸۴۷ سنه سپردریا سفری اثنا سنده روس اوردوسنده بولونان برباشقورت لوجوک ضابطنک آغزندن نقل ایتدیکی جمله لری خاطر لاتمی مناسب اولور . بوضابط روسسارک باشقورتستانده اولدیغی کی قازاقستان وخیوه دهده تطبیق ایده جک سیاستلری حقنده: « نه ایچون چارخیوه نی اشغال ایدوب خانی یاقالامیوز ؟ استه رسه بونی یابه بیلور . نه در بوخان ؟ بوهیچ در . چار اون یاقالایوب نابالیون بوناپارتک اوطوردیغی جزیره به سوق ایتیمه اقتداره مالکدر . خیوه مسئله سنی سویله چابوق حل ایدرسه اولماز میدی ؟ خیر اولماز . چونکه روس حیله کار و مکاردر . او بزم باشقه رت وقازاق کی دکدر . او هرایشنی کیزلی ناواش یاپار . قازاقلر ده بوزقیر ده کندی باشنه کیزینیورلر دی ، هیچ کیمسه نی حکمدار طانیایورلردی . روس اوکا قرمزی قافتان (البسه) ویردی ، قازاق ده بوکا چوق ممنون اولدی قافتانی ویردکدن صوکره روس اونی کندی ایسته دیکنه کوره سوق ایتیمه باشلادی . روس اونی شمدی بالکز آرابانک یاندان یدک کتیریور . فقط برآز صوکره آرابانک کندسته قوشا جقدر و صوکره ده قامچیلایمه باشلايه جقدر . بز ناشقورتلر لده بویله یابدی . شمدی تمام اسپر اولدق . خیوه نی ده یاواشجه اوله پامق ایسته یور ، دیمشدر . روسسارک اسکیدن عادت اولمش برماهور ، پولیس مدیری فلانی

كلير، كويليرك روحنه موافق بر كاغداوقور واوونى امضا ايتديرير. حالبوكه كاغدهده بام باشقه برشى، يعنى كويليرك عليهنه يازلمش اولور. بونى چوق تجربه ايدن اهالى حكومتك تكليف ايتديكى كاغد فلانى امضادن، حتى مضموننى كنديليرى اعتماد ايتدكلرى بريسندن او قوتدقلى حالده بيله امضادن چيكنير لر. بويالكر حكومت دكل بوتون روسلر، روس تجازه لزي، الياغوتلرى فلانلريله معامله اورا قنده، معاهده، طوپراق وملك قاداترو كاغد لزنده ده بويله اولور. روسلر ك بوطييعتنى قازاقلرانجق مؤخر زما نلرده اوكره نه بيلديلز و «روسدن دوستك اولورسه به لكده بالطاك اولسون» ديه سويلر اولديلز.

«اغانسلطانلق» ك لغوندن صوكر ابر طرفدن ۱۸۶۸ سنه ۲۱ تشرين اول تاريخيله «صحرا ولايتى اداره سنه عايد قانونلر» نشر ايديلوب شمالى قازاقستان، مركزى «اوسق» اولق اوزره، «صحرا ولايتلرى» نه تقسيم ايديلوب قازاق «بى» لرينه يالكر قازاقلرك كندى آرالرنده كى اختلافلى عرف و عادت اوزره حل ايتمك حقوقى براقيلنى. «بندى صو» و «سيردر يا» قازاقلرى ايسنه جنوبى توركستان اداره سنه عايد ۱۸۸۶ سنه ۱۲ حريران قانوننه توفيقاً اداره ايديلير اولديلز.

ماوراء النهره كلد كدن صوكر روسلر بخارا، خيوه و خوقندى خانلق اولارق براقديلز. ۱۸۵۵ سنه سنده
 ماوراء النهر خانقلرى
 چيرنايوف و كز بژانوفسكى تاشكندى ده «روسيه ايله دوست مستقل اسلام حكومتى» اعلان ايتمك ايسنه مشلرديسه ده اهالى روسلر ك يالانلرينه اينماشدر. ۱۸۶۸ ده خوقند ايله معاهده ده كونا مساوات اساسنده ايدى. معاهده ده «روس تجار لزي خوقند ده، خوقند تجار لزي روسيه ده عيى حقوقه مالك اولوزلر» دنيلوزدى. خدا يارك التجا سندن صوكر ايزينه كچن اوغلى ناصر الدين اولجه روسيه ده بولونمش، بر آزده روسجه اوكره تمش، آورو پا طرزى حيات تمايلى كوستر مش بر ذاتدى. ۱۸۷۶ سنه بسكنتلى ملا اسحق (بولات خان) عصيانى مناشيتيله روسن اداره سنده ۸ سنه ياشايان خانلق «قاوقنان» ك پتر شبور غدن كوندير ديكى برامرله (۷ شباط) لغو ايديلدى. روسلر كاشغر حاكمى يعقوب بكله ده ۱۸۷۲ ده عيى خوقند له اولان شرائط اساسنده معاهده عقد ايتمشلردى. ۱۸۷۷ ده يعقوب بك كاشغرى كنديسى و اولادى اداره سنده براقلى شريطله روسلره تابع اولاجغى شويله مشدى. چينك مداخله سى و يعقوبك فجأة وفاتى تيجه شنده كاشغر

اقصى شرقه التخابق ايتدى . ۱۸۷۸ سنه سنده روس ائنده يالكز بخارا و خيوه خانقلرى قالدی .

بخارا اميرى مظفر ۱۸۶۸ سنه حزيرائنده « زيره بولاق »
 محاربه سنده مملكتى آرتق تماماً غايب ايتمش بولونيوردى .
 حجه كيتمك ايچون روسلردن مساعده ايسته مشدى .
 فقط جنرال قاروفان و روس خارجه سى روس - انگليز مباسبتى فضله كير گنله شديرمه
 مك فليله و عيى زمان وسطى آسيا اسلاملينك دينى مركزى عداولونان بو اولككى
 آلوب ده مملكتى و قسز فضله توسيع ايتمكى اوزمانكى روس قوقى ايچون مساعد
 كورميبوب ، بخارا مركز اولوق اوزره « خانلغك انقاضنى اميره و بريدلر ، دها
 دوغروسى « هديه ايتديلر » . روسلر (روما نووسكى) بخارا اميرىنى فى الواقع
 « مسلمان روحانيلرينك رئيسى » ، عدايديورلر و بخارايه تجاوز اسلاملك دينى حسيائته
 تجاوز اولاجقى ظن ايديورلردى . اميرله يالكز « دوستلق معاهده سى » ، يابديلر .
 امير خارجه مباسبتنده دوام ايديوردى . تاشكند ده كى والى عموميله
 قونوشيوب يالكز پيترسبور غله ايش كورمك ايسته يوردى . ۱۸۶۹ سنه سنده امير
 اوغلى « عبد الفتاح » سى پيترسبورغه كوندوروب ، الى عمومينك مداخله سندن
 شكايه ايتمش و كنديسنك كويا آنجق توركيه ساطانكك توصيه سنه بناء روسيه ايله
 « دوستلق معاهده سى » ، عقد ايتمش اولديغى ييلدير مشدى و عيى زمان عبد الحى
 نامنده بريسى استانبوله ايلچى اولارق كوندرمشدى . روسيه حكومتى اميرى خارجه
 مناسبتدن درحال منع ايتدى . بونكله برابر خانلغى رسماً والى عمومى يه دكل ، روس
 خارجه سنه تابع كوسترمك اوزره « كاگان ، ده بر » سياسى آژانسلق ، تأسيس
 ايتدى . والى عمومى قاروفان بخارا اميرىنى « كنديسنك اك صادق و مطيع مأمور لرندن
 عدايديوردى » ، ايسه ده رسماً آنجق اونك پيترسبورغه تابعلك شكلى خانلغك صوك
 كونته قدار محافظه ايدىلدى .

شهر سبزده آچايلى حكيم بكك اوغلى بابايك ، « كتاب » ده طاراقلى چوره بيك ،
 شرقى بخاراده « شير آباد » ولايتنده قونكغرات و سراى قبيله لرينه استناد ايدى رك
 استانه قل كونسوك ، كولاب و بلجوانده صارى خان آتايلىق ، حصارده اولوغ بك بخارا
 اميرىنى طانهايورلردى . روسلر ، اهالينك پروتستو سنه رغما ، بونلرى امير مظفره تابع
 ايتديلر . بوسپدن امير مظفر روسلره بك متتدار و صادق اولدى . مملكتنده بر عصيان

چپقارسه در حال روسلره مزاجعت ایدر اولدی. امیر مظفر آوروپا ترتیباتی اوکره نمکه پک مخالف دگلدی؛ نزدنده کی « احمد مخدوم » (یاخود احمد کله مهندس دانش) اسمنده برمنجی واردی. بوذات ایکی دفعه روسیه ده بولوندی (۱۸۸۲ ده ولیعهد عبد الاحدله برابر) روسیه ده بولوندی. کندی سیاحتدن و بخارا ده اصلاحات لزومندن بحث ایدوب « نوادر الوقایع » نام بر اثر یازدی. علما تلفیر ایتدیکی حالده امیر بوکا طوقونمادی. کندیسندن سوکرا اوغلی عبد الاحد (۱۸۸۲ - ۱۹۱۰) و عبد الاحدک اوغلی امیر علیم (۱۹۱۱ - ۱۹۲۰) حکومت سوردیله. بونلر روسیه یه صداقتده امیر مظفری کچدیله. بو سیدندرکه روسلر امیر عبد الاحده ۱۸۸۹ سنه سنده ایکی بیک دانه آسکی اصول « یردان » تفنکی، ۱۹۰۴ سنه سی بر قاج دانه آسکی اصول طوب یله و یردیله. عبد الاحد چارک روس قازاچی عسکرینه قید ایدیلش، کندیسنه جنرال آدیوتانت رتبه سی و یریلشیدی. قریم — یالطه تنز هکانلرنده سرانی واردی .

امیرک ارکانندن قوشیکی اکثریا بخارانک شیعی ایرانلرندن اولویوردی. چونکه امیر کندی اوز بکلرینه اعتماد ایتیموردی. روس دورنده ده اوز بکلر بومانیت امیر لرینی سه و میور لردی. بونی ۱۹۱۳ — ۱۹۱۴ سنه لرنده غربی و شرقی بخاراده بالذات اوکره ندیم. حتی امرادن مصطنی بک قاوچین « بزم مملکتیز مانغیت تغلی سیندن روسا ک آله دوشدی، دیه سویله یوردی. اهاالینک افکارینی بالخاصه عبد الاحد ائی یلیوردی و کندی حاکمیتی آنجق روس یاردیمیله یاشایه جغه قانمدی. فقط ده میر بولر کچد کدن سوکرا روسلر امیری صیقیشدیر مغه باشلادیله. ده میر بول خطلی اوزرنده روس قصبه لری تأسیس ایتمک (۱۸۸۵)، کمرک ایشلرینی و بخارا — افغان حدودینک محافظه سنی روس آله آلمق (۱۸۹۴) طلبنده بولوندیله. باش وزیر استانه قول قوشیکی نک مقابله سنه رغما کاکان، چارجوی، سرکی شهر لری روسلرک سیاسی و عسکری اداره مرکز لری حاله صوقلیدیله. کمرک ایشنی و حدود محافظه سنی ده آلبرینه آلدیلر. بومناسبتله بخاراده هندامتعه سنک قیمتی $\frac{۳۰}{۱۰۰}$ دن $\frac{۵۰}{۱۰۰}$ یه قادیار یوکسه لدی. هند ماللری آرتیق قافقاسیا باطوم طرفندن طیر اولدی. ۱۹۰۱ سنه سنده روسلر بخارانک سکه ضرب ایتمک حقوقی لغو ایتمک ایسته دیله. بوراده

ده آستانه قول: «سكه نك انگاسى امارتك الغاسنه مساويدر». ديه. مقابله كوستردى نهايت روسلر بخارا تنكه سنك ۱۵ كاپيكدن ۱۰ كاپيكنه ايندير لمسى وروس دولت بانقاسى واسطه سيئه ايش كورولمسنى طلب ايتديلر. امير ده ۲۵ مليون تنكه دن فضله ضرب ايتمه مك واونى ده روس دولت بانقاسنده بولوندير مق شرطيله سكه يه دوام حقوقى محافظه ايده ييلدى. كنديسى روسلرله فضله تاسدن چيئنه رك كرمينه ده او طوردى، مؤخر كرمينه ايله طاشكوپروك آراسنده «خير اباد» نامنده بر سراي بنا ايدوب اوراده منفرد بر جالده ياشادى.

امير عبد الاحد غايت خنيس طبيعتلى آدم ايدينه ده تجربه لى، ايش گذار، مقتصد و فكر صاحبي. كشى ايدى. زمانه آدملرينه و غزته جيله اهميت ويردى. كنديسنك شاعرلك ادعاسى واردى، امراسندن، مؤخر آحصار حاكمى اولان، اولياقلى بيك (مخلصى «حسينى») ده شاعر ايدى. بر ديوان ده طبع ايتدير مشدى. اميرك و نديملرينك بعضى اشعارى اونك النده كورمشدم. بو اولياقلى نك اوغلى اسحاق (سراسيا حاكمى) غزته لر تعقيب ايدىوردى. بخاراده ۲/۸ ۱۹۰۰ سنه سنده باشلايان مکتب اصلاحاتى ايشلرينه ده امير كنديسى، استانه قول قوشىيكي وقاضى كلان بدر الدين اغماض عين ايدىورلردى. حرمين ده تكيه لريا پيدىردى، حجاز بولينه و پيترسبورغ جامعنه كيتلى پاره لر ويردى، شرقى بخاراده اميرك نائى اولان اوزبك استانه قول قوشىيكي نك حر كاتى روسلرى دها زياده قوشقوللا ندير يوردى. بو ذات استانبولله مناسبده بولون يوردى، هديه لر كوندير يوردى. شمىدى توركيه ده سياسى ملتجى صفتيله ياشايان، اسبق كابل ايلچى معاونى حاجى عصام الدين افندى يى كونديره رك ساطان احمد ده كى تكيه يى توسيع ايتديردى، طرابلس محاربه سى اثناسنده پاره كوند يردى. نهايت روسلر بخاراتك باشنه بر بلاچيقارديلر ۱۹۱۰ سنه (يكنى حسابله) كنانون تاقى ۲۳ نده بخاراده سنى - شيعى قاوغاسى چيقارلدى، شيعى اولان باش وزير استانه قول طرد ايدىلدى، قاضى كلان بدر الدين وفات ايتمشدى، علمانك الك متعصباندين «داملا بقاخان» قاضى كلان تعيين ايدىلدى. «بدر الدين» نك تعصبده هر كنى كچن جاهل اوغلى برهان الدين پوليس مديرى (رئيس) ايدى، اوكونه قاداز شهر سبز حاكمى اولان نصر الله (سنى) قوشىيكي تعيين ايدىلدى، روسلر چوق ايشلره وضع يد ايتديلر، اسكى بخارا شهرينك ايشلرينه مداخله ايتمك ايچون بر روس پوليس مديرى (ريستوف)

تعیین ایدیلدی . امیرکندی حکومتك صوك كونلری كلكده اولدیغنی بیلوردی . اولجه مبتلا اولدیغنی خاستالغی قوتلندی و ۱۹۱۱ سنه سی (بکی حسابله) کانون ثانیك ۷ سنده وفات ایتدی .

عبد الاحد حكومتك بدایتنده برادر لرنی حبس و طرد ایتمش ایدی . بونلردن بری اولان صدیق خان محبوس ایدی . بو ذات تاریخله اشتغال ایدیور دی . یازدیغنی اثری ده واردی . یالكز دیكر برادری اکرم خان توره « غوزار » ده حاکم اولارقالیدی . بر مدرسه بنا ایتدی مش ، اوزایه و سراینه تاریخ و ادبیاته عائد برچوق یازمه اثر لر طوبلامش ایدی . ۱۹۱۳ ده بندن « خانقوف » ك سیاحتنامه سی بولوب ویرمه می و اوغوللرینه علوم دنیویه (جوغرافیا و ریاضیات) نی اوگره تمك ایچون معلك ایتمه می ایسته مشدی . فقط مؤخرآ نه دندر تجده قارشی چوق عصیلک کوستردی . عبد الاحد ك وفاتندن صوكر ا بونلری كچه رك امیر اولان امیرعلیم ایسه ، روسجه تحصیلنه رغما ، اداره سز و غایت قورقاق بر شخصدی . روسلر بخارا نی قصدا قرون وسطائی شكکنده محافظه ایدیورلر و کندیلکندن چوروتك ایسته یورلردی . علبانك یولی ده بو ایدی . بوسبدن امیر ایسته سه ییله هیچ بر اصلاحاته اقدام ایدمه زد دی . تاکیم جلوس کوننده کویا ویرکیلی اصلاح ، بودجه و مأمورینه معاش مسئله سی ایلری سو ردیسه ده طبع ایدوب نشر ایتکندن چکندی . امام قلی مانغیت نام فاسق و متعصب بریسی ندیمی ایدی ، بونکله برابر امیرده سفاهته دالدی ، اهالی یه قارشی جبر و ظلم ، باباسی دورنده کی درجه نی ده کچندی ، تحمل ایدیلبز برخاله کلدی . خانلغك اوضورتده یاشامسی تورکستان ایچون فی الحقیقه برلکه ایدی . امیر بویوك بر املاك صاحبی ، قرون وسطائی فه تودال وعینی زمانده اك متعصب علبانك و ارتجاعك استناد کاهی ایدی . پاموق فابریقاری کندی ائنده اولوب رنجبر اهالی بوتون محصولاتنی اوچوز فیاتله اوکا ویرمکه مجبور بولونیوردی . بخارانك اك مهم محصولاتندن اولان قارا کول دریسی تماما اونك ائنده ایدی ، هر سنه ۱۵ میلیون روبله لك قارا کول موسقوایه کوندریوردی . مملکت کئدکجه چورویوز ، ییتوردی . ۱۹۰۹ سنه سنده ، بخاراده لی روس مأمورلردن « لاگافیت » « اکر بخارا انکلیز اداره سنده بولونمش اواسه یدی چوقدن مدنی بر مملکت حاله کلمش اولوردی » دیه یازمشدی . فی الحقیقه بویله ایدی . امیرك حكومتی کندیلکندن

چوروتوب اهالی بی بلا واسطه روس اداره سنی قبوله اجبار ایده بیلک ایچون قوجابر مملکتی تماماً بریاد ایدیورلردی . خانلق ایسه ۱۹۱۵ سنه سنه قالمادن بتیریله جکدی . روسلرک قراری بو ایدی . یالکر حرب عمومی خانلقک عمرینی بر آز تمدید ایدی . امیر علم ۱۹۱۷ سنه نی نیشان ۲۱ (۱۳۲۵ حمادی الثاني ۲۸) ده بعضی اصلاحات حقنده فومان چقار مشدیه ده ایکنجی کون کنجیلر طرفندن یاپیلان نمایشده احرار ازیلیدی . مجر و حردن بری (ملاندر الله) اولدی . امیرک قوشییکی سی نصر الله بک ده اولدقچه فکر صاحبی و تجدید وربر آدمی . ۱۹۱۴ سنه سنده بخاراده علما و امرا دن برچوق ذواتک خصوصی کتبخانه لرینی کوروب استفاده ایتمه مه جدا یارديم ایتمشدیه ده امیرک بخارا داخلنده کی سراینده « آرک » ده . بولونان اُسکی کتبخانه نی کوستر مسنی رجا ایتدیکنده قوشییکی امیر دن مساعده آلامادیغی سویله یوب اعتذار لرله باشند صاومشدی . نهایت کتبخانه ده بولشه ویکلر طرفندن یاقلدی . قاضی کلان برهان الدین علما آراسنده ارثی بر بادشاه کی ایدی (بویوک باباسی صدر الدین کولابی امیر مظفرک ، باباسی بدر الدین امیر عبد الاحدک قاضی کلانلی ایدیلر) . فوق العاده متهصب ایدی . ۲۲ نیشان واقعه سندن صوکر اولوندی . بونکله روسیه ده کی انقلاب دورنده بخاراده اُسکیلر نندن بیک دفعه فنا مرتجع بر حکومت تشکل ایتمش اولدی . ۱۹۱۸ سنه مارت ۲ - ۱۶ سنده بولشه ویکلرک قولیسوف نام رئیسلی بخارایه یاپدیغی موقیتسز بر سفر نتیجه سنده مملکتک هر طرفنده منورلر کسیلدی . نهایت ۱۹۲۰ سنه سی ایلولک ۲ سنده بولشه ویک روسلر بخارایی اشغال ایتدیلر . امیر بدایتده شرقی بخارایه ، ۱۹۲۱ سنه شباطک ۲۱ نده اورادن افغانستانه فرار ایدوب سلاله نک - ا کمیته کسیلدی . روسلر اشغاللرینک بدایتنده برآز مدت ایچوب محلی کنجلی حکومته جلب ایتدیلر سه ده صوکر تماماً لندی آلرینه آلوب شیمدی بوخانلی اوزبکستان ، تورکمنستان ، قازاقستان و تاجیکستان جمهوریتلری آراسنده تقسیم ایتیلر . خانلقک مساحه سطحیه سی ۱۷۸،۷۵۰ کلومتره مربعی ، نفوسی ۱/۲ - ۳ میلیون صایلیوردی . ۱۹۲۵ سنه استاتیسیتیکنده بوتون نفوسک آنجق ۵۱۲،۰۲۹ ، ۲ اولدیغی کوستریلسکده در . بو استاتیسیتیک عصبیان دورنده طوپولانان معلوماته کوره یاپیلدیغندن شایان اعتماد دکلدرون ناقصدر .

روسیه تحت اداره
سنده خیوه خانلغی

خیوه خانلغی ایسه بخارانک عکسی اولارق داها اشغال
دورنده بیله روسیه خارجیه نظارتنه دکل، دوغریدن دوغرویه
تورکستانک محلی ره س اداره سنه تابع طوتولمشدی. حتی
تاشکند والیسنه ده سیردریا ولایتک بر قائماملغی اولان و مرکزی «تور تکول» ده
بولونان «روس آمودریا شعبه سی» قائممقاملغی واسطه سیله تابع ایدیلشدی.
خالبوکه بخارا امیرینه ویزدکاری کچی روسلر خیوه خانته ده یوکسک رتبه لر
ویر مشلردی. (خیوه خانته روسجه Ego Svetlost دیه خطاب اولونوردی).
بونلرده بخارا امیر لری کچی وقت وقت عرض تعظیبات ویاخود نمایش ایچون
پتربورغه کیدوب کلن روس ماء مورلرندن عبارت ایدیلر. خانلر اوزون یاشادیلر:
محمد رحیم خان ۱۹۱۰ سنه سنه قادار یاشادی. صوکر ۱۹۱۸ سنه سنه قادار اوغلی
اسفندیار خان حکومت سوردی. صوک عصر لرده چوق ضعیف واهالیسی آزاوملسنه
رغماً خیوه ده آسکی خوارزم لیر الیزمی عنعناتی یاشادی. خیوه خانلری روسیه
دورنده ده بخارایه نسبتاً ترقیپرور اولدیلر. محمد رحیم ک باش وزیر ی اولان محمد
نیاز دیوان یکی عموما تورکستانک اک زندین واک عقلی آدملرندن عدایدیلوردی.
بودات حقیقی معناسیله متفکر و عسک احتیاجلرینی آکلماش برذاتدی. خانلغک
اشغال سنه سنده تداوی مقصدیله پتربورغه کیدوب اوراده وفات ایتدی. بونک و محمد
رحیم خانک یاقن اقراندن بری ابراهیم خواجه ایدی (وف ۱۸۹۰). بو ابراهیمک
اوغلی «اسلام خواجه» ده بوتون تورکستانک اک ایلری کلن ترقیپرور شخصیتی
ایدی. یوقاریده سویله دیگمز وجهله خیوه ده طاش باصمه (لیتوغرافیا) داها
روسلردن اول تأسس ایتمشدی. بونی ایکنجی محمد رحیم خان تأسس ایتمشدی.
محمد رحیم روس دورنده حکومت سورهن تورکستان خانلرینک اک دکرلیسی،
عقللیسی و منوری ایدی. کندیسی شاعردی. «فیروز» مخلصی ایله یازدیغی شعر لر
بردیوان تشکیل ایتمکده در، زماننده آسکی اسلوب تورک ادبیاتی ترویج ایدیلدی.
اقراندن ۳۰ قادار شاعرک اثر لری سرطیبی احمد طیب طرفندن طوپلا نوب نشر
ایدیلشدی. ۱۸۶۴ سنه ۲۰ آغستو سنده ۲۰ یاشنده ایکن تخته چیقان محمد رحیم ۴۷
ییل حکومت سوروب ۱۹۱۰ سنه سی ایلولک ۲ سنده وفات ایتدی. یرینه کچن اوغلی
اسفندیار ووزیری اسلام خواجه روسجه بیایر، روس و مسلمان مطبوعاتنی تعقیب
ایدیلر، مستشرق قلم و علم اهلر ایله تماسیده بولونور لردی. اصول جدید مکتب لری چوچ

تاتار منورلرندن معلبلر کتیر تمشلردی . او جمله دن بری مختار بکر در . اسفندیار نهایت قیصقا نجقله ویاخود روس تلقینیه اسلام خواجه یی اولدیرتدی ، نیاض روس قوتلرینه استناد ایده رک تورکمنلره مجادله یه باشلا یوب ایشنی خراب ایتدی . ۱۹۱۶ سنه عصیانلری اثناسنده روس جنرالی « غالکین » ه قارشى تورکمنلری تشکیل ایده بیلن یوموت رئیسى محمد قریان سردار جنیدخان ، ۱۹۱۷ سنه انقلابی کونلرنده خانه قارشى خیوه کنجلیله تشیک مساعی ایتدی . اسفندیارخان خیوه یه مشروطیت حقى ویرمشدی . برآز صوکر اجنرال « قورا باتکین » ه مراجعت ایده رک مجلسی داغیتیق ایسته دی . جنرال قورباتکین ده میرآلای « زایسوف » قوماندا سنده برقوت کوندره رک مجلسی داغیتدی . خان جنید کنج خیوه لیلره برله شه رک بومیرآلای — اوزمانکی روس اوردو سنده کی بوزغونلقدن بالاستفاده — خیوه دن چیقاره بیلدی و اوغلی « ایشیم » ک ایلله اسفندیارخان اولدیروب (۱۹۱۸) ، ینه خانک عمجه سی « سید عبد الله » ی خانلاندى . بوده درویش مشرب ، صوفی ، حکومته لیاقتسز بریسی ایدی ؛ خان جنید ائنده بازچه اولدی .

خان جنید ده کنجلی قاجردی . معینده اوز بکلردن یالکز « طازی محرم » بولونیوردی . تورکنلرک کندی آرارنده ده خان جنیده مخالف فرقه لر قوت آلوب قوش محمد خان و غلام علی اطرافنده برله شدیدلر وکنج خیوه لیلرده اونلرله برله شدیدلر ، بولشه و بکلر بونلردن کندی لهلزیننه استفاده ایتدیلر . او وقت تاشکنددن روسلر طرفندن کوندریلن تورک ضابطی کاظم بکک و تورکن منورلرندن قل محمدک خان جنیدی بولشه و بکلر له باریشدیرمق تجربه لری اولدیه ده عقیم قالدی . ۱۹۱۹ سنه کانون اولنده خان جنید آمودریایى کچه ره ک « تورسکول » ده بولونان روسلره تعرض ایتدی . فقط کنج خیوه لیلره استناد ایدن روسلر کانون اول ۲۵ نده خیوه یه هجوم ایدوب پایتختی اشغال ایتدیلر . خان جنید ، ایلریده بحث ایده چکمز باصماجیلق رولنی یابمق اوزره ، ۱۹۲۰ سنه کانون تانیسنده قره قوم چوللرینه چکلدی . روسلر کنجیلردن « یکی اورکنج » ده جمعه نیاز سلطانمرا داوغلی رئیس اولمق اوزره قوشوم خان و غلام ایلردن عبارت برحکومت تشکیل ایتمشلردی . شباط برنده بونلر « سید عبد الله » خانى ده تختدن واز کچمکه اجبار ایدوب سندیشنی موسقوا یه کوندریلر . بوسوک خیوه خانى اوراده حبسخانه ده آجلقدن اولدی برآز صوکر اکنجلیر حکومتی ده اورتادنی قالدیریلوب اُسکی خوارزم — خیوه

خانلی قازاقستان، قازاقا قستان، تورکمنستان جمهوریتلی آراسنده تقسیم ایدیلدی .
 خیوه خانلی آنجق ۲۵۰، ۵۹۰، ۵۹۰، ۲۵۰ وه رست مربعی، نفوسی یاریم میلیون صایلیوردی .
 ۱۹۲۵ سنه یاپیلان تحریر نفوسده اهلینک برآز فضلہ ۸۴۴، ۸۴۰ اولدیغی آکلایشدر .

جنوبی تورکستانک بخارا وخیوه دن باشقه قسملرینه روسلر
 بدایتده « اورنبورخ »، تابع اولمق اوزره « تورکستان
 ولایتی »، شکلنی، صوکر فرغانه، سمرقند، سیزدریا
 و مؤخر اداها یدی صووزاقاسی ولایتلرندن عبارت آیری تورکستان والی عمومیلکی
 شکلنی ویردیله . ادازه ماکینه لرینی وویزنی سیسته ملرینی تدریجاً روسلاشدیردیله .
 بورالزینک اسکی خانلر زماننده کی مامور لک چوغی، عسکر لر، خواجه لروسیدلر کی
 آسکیده ویرکدن معاف طوتولان روحانیلر صنفی شیمدی آچقده قالدیلر . روسلر
 شهر لره یاقن بولونان تورکمن وقرغز — قازاقلری بدایتده پولیسک ایشنه جلب
 ایتمشلردی ایسه ده صوکر بونی ده دور دور دیله . یالکز خوقندخانی خدایارک
 اوغوللری، شهر سبزخاکمی « جوره ینک » اولادی و خوقندخانی طرفندن ۱۸۶۹
 سنه سی « پیتز سبورخ » ه کیدوب کلن ایلچی « میرزا حاکم » ک اوغوللری
 (اومیدوقلر) روس منصلرینه ترفیع ایدیلوب عسکر لکه ده جلب ایدیلدیله .
 شهر وناحیه ادازه سنده میک باشی، یوزباشی، قورباشی، میرشب کی منصلر و شریعتله
 حکم ایدن قاضیلر مختلف وقتلرده کچرد کلری نعدیلاتله برابر یاشایوب قالدیلر .
 ویرکی سیسته منی ده چابوق دکیشدر مه دیله . خانلر زماننده آلینان (۱) خراج (۲)
 « طناب »، (۳) زکات ویرکیلری آلینوردی و بونلری اسکی اصولده یرلی « سرکار »،
 و « املا کدار » لر واسطه سیله طوپلایوز لردی . تاشکنند ده بر « سرکار » و اوکا
 تابع اولارق ۲۴ « میراب » بولونیوردی . ویرکی طوپلانمنسه « میک باشی » و
 « توپاجی » لر نظارت ایده رلردی . ۱۸۶۹ سنه سنده بواصول دکیشدیریلوب سرکار
 و املا کدار لقلر الغا ایدیلدی . « میراب » لر یالکز صو و اسقا ایشلرینه نظارت ایدر
 اولدیله . بونلرک متبوعی اولان یوکسک صوماء موزلری « آریق آقصاقال » و
 « طوغانچی » لر محافظه ایدلدی (تاشکنند اوویه زنده ۳۵ آریق آقصاقال ، ۳ طوغانچی
 و ۵۹ میراب واردی) . ویرکیلر آریق ده کی « امین » و « ایلیک باشی » لر طرفندن
 طوپلانور اولدی . ۱۸۸۶ سنه سنده عمومیتله اسکی ویرکی سیسته ملری دکیشدیرلدی .

واونده بر مقدارنده « دولت اراضی ویرکیسی » الونوب . تون اداره سی « کازونای پالاتا » ذیلین دفتر دارلغه تابع طوتولدی . اولجه مأمور لرك زعاتلری « ملك » ، اهلیتک خصوصی یرلری — « املاک » تسمیه ایدیلیدی . « ملك » یرلر ویرکیدن معاف ایدی . ۱۸۸۱ سنه قانونیله « ملك » لرده « املاک » ایله بر ایدیلوب هرایکیسندن ویرکی آلوندی . عمومیتله تورکستانده بویوک ملك صاحبلیری یوقدی . یالکز خیوه خاننک باش وزیر « محمد نیازبای » ک ۱۲۰۰ هکتار قادار یری واردی . بونک آلدنه کی اراضی آلونوب شیمدیکی « تورنگول » شهری بنا ایدلدی . « محمد نیازبای » ه یالکز . ه هکتار بر اقیلیدی . تورکستانده غایت زکین وقف یرلر و ملکلر واردی . روسلر بولری ده یاواش یاواش حکومت آله کچرمک یولنه کردیلر . بونلر ده بردن وضع یدایتمه دیلر . زکات ویرکیسی یرینه « طامغا » اصولی (پرومیسولووی نالوع) تطبیق ایدیلر . بدایتده اهالی بو قابالی ویرکیدن بی خبر ایدیلر . یاواش یاواش اوده کندیسنی حس ایتدر مکه باشلادی . آچیق ویرکی ده یاواشجه آرتدیریلدی . اسکی موغول اوزبک خانلری زماننده کوچه لردن آلینان ویرکی (قوبجور) یوزباش حیواندن بر باش (۱٪) ایدیه ده مؤخرًا بخارا و خوقندخالمی بونی بعضاً زکات اسمیله ۲ ۱/۲ ه چیقار یورلردی . روسلر بونی ۱۸۲۲ قانونیله صحراده آنجق یوزده بر مقدارنده ویرکی آلور اولدیلر . بونکله روسلر صحرا اهالیسنی کندیلرینه جلب ایدییورلردی . تورکستانک تمام اشغالندن صوکراروسلر (۱۸۶۸ سنه سنده) بونی دکیشدیروب چادیر باشنه ۳ روبله ، ۱۸۸۶ دن صوکرار ۴ روبله تعیین ایدیلر . بونمناستله روسلر خلق شعر لرنده فنا فکر لرینی هر وقت کیزی طوتان و یاواشجه میدانه چیقاران نامرد انسانلر اولارق تصویر ایدیلشلردر .

تورکستانده روسلرک یرله شدیر دکلی ترتیباتک مهم
یکی آروپا مؤسه
جهتلی آروپا اصولنده ترانسپورت — نقلیات ، ده
لری ده میر یوللری
میر یوللری ، اسکی شهرلر یاننده یکی اصول تجارت قولونیلری ،
یکی اصول استخبارات (تلفراف و پوسته) ، مالیه تشکیلاتی ، بانقا و پوسته حواله
« ، اسایش نامینی ایچون عصری قانون و یکی اصول شهر حیات و شهر اداره اصوللریدر .
جنوبی تورکستانک روس تحت اداره سنده کی آله ، سنه ک حیاتنی دقتله اوکره نن
متوفی مستشرق و سوسیالیست نالیفکین یرلی تورکلرک یکی اصوللری ناصل اوکره
ندکلرینی « یرلرک اولکی و شیمدیکی حالی » نام اثرنده پک کوزه ل تصویر

ایتمشدر . تورکستانلیلر طبعاً خائن و ساخته کاریلد طری روسلرک « بوسته » سی ایله کوندیریلن پاره‌نک آدریس صاحبنه بویله اهمیتسز بر اجرت مقابلنده کوتورولوب ویریله چکنه تلغرافک « حکمتلری » نه باشده پک ایناتما هشلر و کندیلرنجه بونی تجربه ایتمشدر . بونکله برابر تورکستانلیلر عصری تکنیکی ، مثلاً فرانسز مستملکه لرنده کی اهالی یه نسبة ، داها چابوق اوکره نمشدر . کروان یوللری فی الحال اعتباردن دو شمش ، شوسه یوللری یا پیلسنه اهالی طالب اولمش ، عصری آرابار فی الحال استعمال ایدیلمکه باشلا مشدر . بعضی پرلرده (مثلاً چارجوی شمالنده کی « دهنو » ده) اسقا ایشلری ایچون چیغیریرینه لوقوموتیف ایشله تمکه باشلانمش . پاموق تمیزلمک . دیگر فابریقا لر عصری اصولده تأسیس ایدیلمش . فرغانه ده « اساکه » اهالیسی (۱۹۰۸ سنه سنده) « عیسی اولیا » آرغینک باشنی به تونله طوغله دن عصری بند (Ecluse) یاپوب ، قاپلرینی ده ده میرون یاپدیله . بوسوک نوع ایشلره هیج بر روس مهندسی قاریشمش دکلدن ، اهالی کندیسی یا پمشدر . شوراسی ده شایان دقتدرکه « دهنو » ده چیغیری « لوقوموتیف » دکیشدیرن ذاتی کندیم ده بالذات ییلیریم که فکری ساحه ده اک مرتجع و متعصب آدملردندی .

ده میریول خطلی اولجه ۱۸۹۸ سنه سنه قاداز ماورای قافقاسیا نامیستلکنه تابع اولان ، تورکمنستان ، (زاقاسپی) ولایتنده ۱۸۸۰ سنه سنده قراسنو وودسق (« قزل صو » ، « چاغام ») دن باشلامش آلتی سنه صوکرآمودریا ساحلنه ، ۱۸۹۸ ده تاشکنده واصل اولمشدر . ۱۹۰۰ — ۱۹۰۵ سنه لرنده تاشکنده — اورنبورغ خطلی اکال ایدیلمش ، تاشکنده شمند وفر خطلی اوزرندن قراسنو وودسق واورنبورغدن اولان مسافه لرینک هر ایکسی تمام تصادفی برشکلده ۱۷۵۰ طومتره قادار در . ۱۹۱۰ سنه سنه قادار بوتون تورکستانده ۳۳۳۸ کلومتره طولنده شمند وفر خطلی واردی . صوکرآداها آرتدی . مرو — کوشک ، خوقند — نمنکان — اندیجان خطلی ، بخارا — قرشی ، ترمذ ، قرشی — شهر سبز صوکرآده ترمذ — دوشنبه ، آریص — آلماتی خطلری اکال ایلدی . « تورکستان — سیبیریا » دنیلن صوک خط سیمه ی پالات یاننده سیبیریا خطنه التحاق ایتمک اوزره در . ۱۹۲۶ سنه سنده تورکستانک ده میریول خطلری ۴۹۰۰ کلومتره یه بالغ اولمشدر .

شهر حیانتك
انكشافي

روس حا كميتى دورنده شهر حياتى ، اولجه توملش اولديغى
ايكى منطقه ده ، سيردريا حوضه سنده وقازاقستانده احيا
ابدلى . قازاقستانده كى شهر حياتنه قازاقلر بدائنده پك
اشترك ايتيموب روسلرله برابر قازان توركلرى يرله شوب مشلمان محله لرى تاسيس
ايدىيور لردى . اورنبورغ ، اورسقى ، ترويسقى وسيمه ي پالات كى شهر لر بو جمله
دندر . بور الرده قازاقلر شهرك خارجنده « مبادلله بازار » (ميناونوى دوور) لرى
اطرافنده طولانيور لردى . لاکن بونلر تمللى بر صورتده يرله شه رك « مبادلله بازار
لرى » اطرافنده بر قصبه وجرده كتير ميور لردى . اقتدارى اولانلرى روس شهر
لرنده يرله شيور لردى . يالكز سيمه ي پالاتك قارشى طرفنده ، ايرتش نهرينك صول
ساحلنده تاتار وقازاقلر بر له شوب بر « يرلى شهر » وجوده كتيرديلر . صوك انقلاب
دورنده بوكا « آلاش » اسمى ويريلوب اوتونومىالى قازاقستانه پايتخت عدايد لدى .
تيمر - اويل ، قارقارالى ، طورغاي ، ايرغيز كى صحرا ايچنده كى شهر لرده قازاقلر
جدا شهرلى اولارق يرله شديلر . سيردريا ويدى صوده شهر حياتى داهها خوقند خانلرى
زماننده احيا ايديلسكه يوز طوتديغى يوقاريدده كوردك . بو ايش روس دورنده تكامل
ايتدى . بودورده قازالى (۱۸۶۷) ، آلماطى (۱۸۵۴) ، قاراقول (۱۸۶۹) ،
جار كند (۱۸۸۲) ، قاپال (۱۸۴۷) ، له پسه (۱۸۵۵) ، آيا كوز (۱۸۴۷) ،
يكى مرغيلان تاسس ايتدى . بوتون بوشهر لرده ينه بدائنده تاتار و كه نت اوز بكلرى
(صارتلر) وروسلر ير له شدى . روسلر اسكى شهر لرياننده آوروپا اصولنده يكى
روس قسملرى تشكيل ايدده رك يرله شيور لردى . بونكله برابر اسكى شهر لرده
بو يودى وقسما عصر يلاشدى . تاشكند وخوقند خانلر زماننده ده بوتون مركزى
آسيانك نفوسجه اك بويوك شهر لرى ايديلر (هرايكسندده يوزيكدن زياده نفوس
واردى) . روس دورنده ينه اوشكل واهميتلرني محافظه ايتديار . ۱۹۱۰ سنه سنده
تاشكندده اهالى ۲۰۱۰۰۱۹۱ اولوب بوندن ۵۴ ييكى روس ، خوقند ده ۱۱۳۰۰۰
اولوب ۵۰۲۲۰ قادارسى روس ايدى . ۱۸۹۷ و ۱۹۱۱ سنه لرى آراسنده خوقند
شهرى % ۴۰ ، انديجان % ۵۸ ، سمرقنده % ۶۴ ، تاشكند % ۷۴ بو يومشدر .
۱۸۹۷ سنه سنده جنوبى توركستان واليلىككده تابع بش ولايتده شهر اهالىسى ۷۳۰۰۰۰
قادار ايكن ، ۱۹۱۱ سنه سنده ۱۰۰۵۳۰۰۰۰ بالغ اولمشدر ، كه اولجه بوتون

نفوسك ۱۳٪ نى تشكيل ايدن توركستان شهر اهاليى بونكله بوتون مملكت نفوسك ۱۹٪ نى تشكيل ايتمش اولويور. توركستان شهر اهاليى ميانده روسلر ۱۸۹۷ سنه سنده ۹۶،۰۰۰ ايكن، ۱۹۱۱ سنه سنده ۱۷۸،۰۰۰ چيقمشدى؛ بونكله برابر يرلى اسلام شهر اهاليى ۹۸،۰۰۰ قادار يكون تشكيل ايدويوردى. سمرقند ولايتنده ۱۹۰۸ سنه سنده شهر اهاليى ۱۶۴،۰۸۴۴ اولوب بوندىن غير مسلمانلار يالكر ۱۳،۷۳۴ نفوس، ۱۹۱۱ سنه سنده نمناكانده ۷۷،۱۳۹ مسلم، ۱،۱۵۷ غير مسلم، انديجانده ۷۶،۵۴۳ مسلم، ۳۷۰۰ غير مسلم بولونويوردى. فرغانه نك اورتاسنده اك كوزل يرده بنا اولونان يكي مرغلان (اسكابلوف) شهرى فرغانه والينى و حكومت مؤسسه لرى بولونان بر شهر، « آلماطى » اينه روسلر ك دينى مركزى (پيارخيا مركزى) اولوب هرايكى شهر ده روس نفوسى فضله ايدى. روسلر زمانده بنا ايديلن چار - كنت ده ايسه ۲۵،۰۰۰ اهاليدن يالكر ۴،۰۰۰ روسدى. آمودرياده كى « تورتكول » ده اويله ايدى. توركمنستانده روسلر ك بنا ايتديكى « قزل صو » (قراسناوودسك) ده ۷۰۰۰ قادار نفوسك يارى يارى يه مسلم وغير مسلم، اصحابا دده ايسه ۳۵،۰۰۰ قادار اولان اهالينك ۹۰۰۰ قاداريسى روس ايدى. روسلر ده مير يول استاسيونلر نى يرلى تورك شهر لرندن ۵-۱۲ كلو متره دن اوزاقده روس شهرلرى يانته بنا ايتمشلر، بونكله يرلى شهر لرى اولدرمك ايسته مشلر ديسه ده موفق اولاماديلر. تجارت هب اسكى شهر لرده بولوندى. روس شهر لرده كيف وصفا يرلرلى، اوتلر، تياترو، مكتب و حكومت مؤسسه لرى بولونويوردى. عموميتله عصرى جمعيت حياتى روس قسمنده ايدى.

انتخاب ايله عصرى شهر اداره سى اصولى يدى صو شهر لرينه ۱۸۷۹ سنه سندن باشلاپ ادخال ايديلديسه ده مسلمانلار ايشه جلب ايدلمه ديلر. شهر اداره سى اصولنك جنوبى توركستانه تطبيقى جائز كورلمه دى. يالكر ۱۸۷۷ سنه سنده تاشكند شهرينه بواصول تطبيق ايديلوب بو حقوق ايله روسلر فايده لانيور، يرلى شهر نفوسجه روس قسمنك اوزمان اون مثلى قادار بويوك ايديسه ده اوكا يالكر اعضا انتخابى حقى ويرلدى. واردات يالكر روس قسمنه صرف ايدلدى. اعضا اولارق يالكر روسجه ييلنر انتخاب ايديلويوردى. اداره هيئت نك آلتى اعضا سنك ايكيلى، ۱۹۰۴ دن صو كرا ده بريسى مسلمانلر دن اولدى. اوده منصور خواجه پادشا خواجه ايدى

باشده مجلس اعضا لری ۲۴ مسلمان اولوب بونلر دن ايکيسي مسلمان مأمور و ايکيسي تاتار ایدی . شهر اداره اصولی مؤخرأ خوقند و سمرقنده ده تطبیق ایتمک تجربه لری یاپیلدی . روس دورنده عمومیتله جنوبی تورکستانک اداره سی حربی اداره ایدی . روس دورنده جنوبی تورکستانک اداره سی حربی ایدی .

یکی مدینه نامه
کلن ایلك تورکلر

ولایت ، شهر ، تومەن (اویه ز) ، سانجاق (اوچاستوک)
مدیرلری هب ضابطلردن عبارت ایدی . عمرنده آئنه تفنک

آلمیان سیویل آدمربیلله حکومت خدمتته انتساب ایدرکن عسکری اونفورمه کیه ر لردی . فقط عسکرلک روسلره منحصردی . تورکلردن یالکز تاتارلر و باشقورتلر عسکردی . قازاقلر ۱۸۳۴ سنه سندن صوکره عسکرلگه ، نتماز اولدیلر . قرغیز و اوزبکلر ایسه هیچ بروقت عسکرلگه آئمادیلر . بونلر ملککی اداره یه ده جلب ایدیلله دیلر . روسلره عصری دولت اداره سی مسئله لرنده تشریک مساعی یالکز تاشکند شهر اداره سنه آزر صورتده اشتراکدن ، بعضی حکومت مؤسسه لرنده ،

باقه لرده و بویوک روس تجارت مؤسسه لرنده ترجا نلقدن عبارت قالدی . مع مافیه قاقاسیا و قریمده اولدیغی کبی باشقورت ، قازاق و اوزبکلر ده روسلر یرلی آریستوقراسی بی کندی محیطلرینه جلب ایده رک اهالی یه اونلر واسطه سیله تأثیر ایتمک سیاستی تعقیب ایتدکلرندن ؛ بالخاصه باشقورت عصیانلرنک تنکیلی ، قریمک الحاقی متعاقب روسیه اسلاملرینی تورکیه و ماوراء النهر پرو باغاندا سندن قورومق فکریله امپراطوریچه ایکنجی قاترینانک یرلیلرله « اوزلاشتمق » یولنه کیر مه سندن صوکره مسلمانلر آراسنده برنوع « منور آریستوقراسی » یتشمکه باشلادی . باشقورتلرده بوکبی ذوات داها زیاده اوردو ضابطلرندن عبارت ایدی ، برقاچ طبیب ده یتشدی . قازاق سلطانلرندن و آریستوقراسیسندن یکی معارفه لایقیله اهمیت ویره نلر بوکبی اورد اده جهانگیر خان ، اورتا یوزده سلطان احمد جاتورین (۱۸۴۱ - ۱۸۵۱) و آبلای اوغوللرندن ولی خانک اولادی و بعضی « بی » لر اولدی ، جهانگیرخان ، اداره ایشلرنده حرصنه رغما عصری معارف مسئله سنده جدایارارلق کوستردی ، کندیسسی - استرخان والیسی آندر یوسکی نزدنده تریه کورمشدی . روسجه و تورکجه او قورویا زاردی ، فارسجه و عربچه ده بیلیردی . زوجه سی اورنبورغ محمد جان مفتینک قزی (فاطمه) اولوب اوده روسجه دن ماعدا فرانسز و آلمانجه بیلیردی ، موسیقی یه

آشنا ایدی . کندی اوغوللرینی وقازاق معتبرانی اولادندن بعضیلرینی قازان وآسترخان روس لیسه لرینه یرله شدیرمک ایسته دی . فقط موفق اولامیوب ۱۸۴۱ سنه سنده کندی «اوردا» سنده ایلك دفعه روسجه وتورکجه عصری مکتب اچدی . اوغوللریله برابر جمعا سکز قازاق چوجوغنی اورنبورغ نیپلویوف عسکری (کاده ت) مکتبینه ویردی .

جهانگیر خان تاریخ وخلق ادبیاتیله ده علاقه دار اولویوردی . مستشرقلرله تماسده بولوندی . قازان دار الفنونک فخری اعضاسی ایدی . بورایه ایکی دفعه قیمتدار شرق اثر لری هدیه ایتدی . او جمله دن تاریخ گزیده وحیب السیر و اخیراً غوتوالد طرفندن نشر ایدیلوب عالمه مشهور اولان « تاریخ سنی ملوک الارض لحزه اصفهانی » شایان قید در . پروفیسور کاظم بك ۱۸۴۴ ده اسلام فقه اثر لرندن « مختصر الوقایه » بی بونک پاره سیله وامریله نشر ایتمش ومقدمه سنده خانه مدحیه یازمشدر . جهانگیر خانک فرمان ومنشور لری ، اسکنی قازاق خانلرینککی کبی ، آچیق چاغاتایچه یازیلیردی . اوغوللرندن صاحب کرای ، احمد وعید الله پیتربورغده باژ (حریه) مکتبئی اکمال ایتدیلر . احمد سلطانه چار « کناز چینکیز » لقب مخصوصنی وعید الله ده جنراللق پایه سنی ویرمشدی . بونلر حجه کیدوب استانبولی ده زیارت ایتدیلر . پیتربورغده ومؤخر بعضا قازانده یاشادیلر . صامارا ولایتنده ده املا کلری واردی . احمد سلطان غایت زکی ، معاصر عللره واقف درایت صاحبی ایدی . ۱۸۷۳ سنه سنده مستر اسکایلیر وماقعا هان تورکستانه کیدرکن صاراتوف دن صاما راولایتنده کی چفتلگنه کتمکده اولان احمد سلطانه یولداش اولدیلر . اسکایلیر کندیسيله فرانسجه قونوشان سلطانک « مدنی ومنور ذات اولوب یولده کیدرکن بوش وقتنی فرانسجه رومان او قومقله کچیر دیکنی وانی مسلمان اولوب او آراق حج دن ذونوب کلمش اولدیغنی » ذکر ایتمش و کندیسی مرکزی آسیا نک قابوسنه کلیرکن آسیانک بویوک فاتحی چینکیزک اولادندن بریسيله تصادفی فال خیر بلشدر . بو عائله اعضا سندن بالذات کوروب صحتندن استفاده ایتدیکم ذات شاهینکرای سلطاندر . تورک تاریخ وادیاتنه ، خلق داستا نلرینه چوق اهمیت ویرر و بونلری نوزل ییلیردی . ۱۹۱۱ سنه سنده « قازاقستان » نامیله برغزته ، خلق ادبیاتنه ودستانلره عائد برایکی اثر (« شایر » وسائره) نشر ایتدی .

ابو الخیر احفادنن جدی عصری تربیه کوره نلر قاراطای ، سید علی ، تیر سلطانلرک اوغوللریدر . قاراطایک احفادنن « نخت جان » اورال ولایتک معروف جماعت خادملرننددر . ۱۹۰۷ سنه سنده ایکنجی دو مایه اعضا اولمشدی .

غایب خان اوغوللری عصری معارفه جدا اهمیت ووردیلر . اسمی کچن « شیرغازی » سلطانک ایمراطوریچه ایکترینا نزدنده بولونوب آوروپا محافلیله کسب معارفه ایتدکنندن وجترال مایورلق رتبه سنی آلدقندن سوکرا مملکته دونوب روس خدمتی ترکله خیره یه کیشم اولدیغنی یوقاریده ذکر ایتمشدک . غایب خانک روسجه کالیزسکی آسیسوررتبه سنی آلان اوغلی جهانگیر دها ۱۷۹۱ سنه سنده اوغلی « شین » سلطانی تعلیم ایچون اورنبورغ والیسی بارون ایگلسترومه کوندرمشدی . طورونی سلطان احمد جاتورین خصوصی صورتده روسجه اوکره نمش وروس منورانی واسطه سیله آله ایتدیکی مهم اثر لری مطالعه ایتمش معلوماتلی برذ اتدی . لندنسینی « اورداه » سنده زیارت ایتمش اولانلر ، او جمله دن « نیبولسین » مدح ایتسکده در لر . اوغلی « سیدخان » ی ، برادری محمود و عموجه زاده سی عمر سلطانلری ، ابو الخیر اولادنن محمد وتله و سلطان سید الیلری اورنبورغ حریه سنه و مؤخر ا قازاقلده روس معارفی نشری یولنده چوق چالیشان قازاق ملیتپوروی ابراهیم آلتنصارینی اورنبورغ معلم مکتبه ویروب تربیه ایتدی .

اورنبورغ والیسی پروفسکی کندی نزدنده گریگوریف و ویلیامینوف زهرنوف ده میرون وایلینسکی کنی مستسرقلری بولوندردی (اخیراً مشهور مستشرق اولان پروفسور گریگوریف ۱۸۵۱ - ۱۸۶۱ سنه لرنده اورنبورغده حدود قومیسونی رئیسینی ، سوکرا اورنبورغ قرغیز لرینک والیسی اولدی . مرکزی آسیاده روس ایمپریا لیست سیاستک ایدیا لورسینی علمی اساسه قویمش و روس مستشرقلغنه ده معین سیاسی یول کوسنرمش اولان ده بودر) . قازاق آریستو قراسینینی روس مدنیتله طانشدر مق یولنده بونلرک مهم روللری اولمشدر . اورنبورغ حریه مکتبنده روسجه ایله برابر فرانسزجه و ایچجه فارسی اوکره تیلیری . مکتبک ائالندن سوکرا سید خان جاتورینله تله و سید الین اورنبورغده ۱۸۱۸ ده تأسس ایدن جوغرافیا جمعیتنه اعضا اولوب قازاق تاریخ و اتنوگرافیا سنه عائد معلومات (سید خان وتله و ۱۸۷۰ ده « قازاق خاق ادیباتی نمونه لری » ، تله و سید الین ۱۸۷۱ ده « قازاق

قانون عرفیسی، و «طورغایدہ اسقا اصولیہ زراعت تاریخنہ عائد ماتہ ریالزر»، سیدخان دها ۱۸۸۳ سنہ سندہ «قازاقلردہ آت تریہ سی» (نشر ایتدیلر. سیدخان اوکجه اوردودہ خدمت ایتمش، بوکە ی اوردا خانی جهانگیر خانک قزی (زلیجہ) ایله اولہ ندکدن صوکر ا اوفا ولایتندہ آلدہ ایتدی بی مالکانہ سندہ امرارحیات ایتدی. مالکانہ سندہ کی سراینک جبهہ سنہ خانلر اصولندہ خان آرماسی (طاراق طامغا) ترسیم ایدلمشدی. اولدقچه زنکین کتبخانہ طوپلامشدی. ۱۹۱۵ سنہ سندہ بالذات تدقیق ایتمش اولدیغم بو کتبخانہ ده بالخاصہ قازاق و باشقورتلرک جیوان بسلبہ و اراضی مسئله لرینہ، آتنوغرافیلرینہ و تورک تاریخنہ عائد مهم نشریات بولونمقدہ ایدی.

المحمد سید الین ایسہ اوکجه اوردودہ ضابط و صوکر ا ۹ - ۱۸۶۷ سنہ لرنده سلطان - براوتیل اولوب ۱۸۹۸ ده وفات ایتمشدر. ۱۸۶۸ - ۱۸۹۵ سنہ لری آراسندہ برلی تورکلردن اورنبورغ علمی جمعیتلرنده اعضا اولوب نشریاتنہ اشتراک ایدنلر بولنلدر: میر صالح یکچورین، سلطان سیدخان جاتتورین، سلطان تیلہ وسید الین، دو قاتور سلیمان باطورشین، یار محمد قولومبايف، م. قواتف، م. بایشف.

آبلای خان اوغللرندن ولی خان و باراق اوغلی بوکە یخان، یوقاریده ذکر ایتدیکنز وجهله. غربی سیدیریا و الی عمومیسیلہ صیقی مناسبتده بولوندیلر. بومناسبتله اوغللرندن بعضیلری ائی تحصیل کوردیلر و پک استعدادلی اولدقلرندن روسلرک اک یوکسک محیطنده اعتبار قازاندیلر. «چوقان»، «سلطان غازی»، و «بوکە یخان» اولادندن معاصر مز اولان «علیخان»، لراوجملهدندر. ایلریده بحث ایدہ جکمز چوقان ولیخانوف آبلایک طورونی «چینکیز سلطان» ک اوغلیدر. ۱۸۵۳ سنہ سندہ. اومسق مکتب حریره سنی اکمال ایدوب شرقی تورکستانده علمی و سیاسی مأموربتلرده بولونوب رومیسترتق رتبه سته ۱۸۶۵ سنہ سندہ آنجق ۳۵ یاشنده وفات ایتمشدر (قبری یدی صوده «آلتون ایمل، ده در). میرآلای سلطان غازی ولی خان ایسہ ولی خانک دیگر اوغلی بولات سلطانک اوغلی اولوب ۱۸۵۳ ده اومسق حریره سنہ کروب المال ایدوب تورکستانده کی عسکری مأموریتی روسلرک شبه سنی موجب اولدیغندن طوبولساق یه و صوکره پترسبورغه جلب ایدله رک چارک خاصه آلابنده خدمت ایتدی. روسلرک یوکسک محیطنده بولونوب کنش معلومات

قازانمش و بويوك اعتباره مالك اولمشدى. توركستان حدودنده روس - چين حدود لرنده كى بعضى معضل مسئله لك حلى بر قاچ دؤمه كنديسنه حواله ايدلدى. آبلای خانك ديكر اوغلى « سوک توره » داها ۱۸۱۹ سنه سنده پيترسبورغه كيدوب كلمش و غلى جوجى توره و طورونى ترجمان ايشم محمد توره آبلایخانوف تحصيل كورمش منور آدملىدى. ذكر اولونان « عدل توره » (آبلای اوغلى) نك اوغلى « نورالى توره » « بوي توره » نك اوغلى جاماتتای سلطان ايله برابر چينه كيدوب پيكنده ايمرا طورك نزدنده قازاقلرى تمثيل ايتمش؛ حرمت كورمش و چين منصبى آلمشدر. آخيرا روس خد متنده بولوندى. اوغلى « تيزهك » روس خد متنده مير آلاى درجه سنده ايدى (۱۸۷۳ لره قدار بر حياتدى). سوک و تيزهك سلطانلك احفادى ده روس مکتبلرنده تحصيل كورمشدر روسلك حنوبى توركستان اشغال سفرلرينه اشتراك ايدنلردن قازاقلردن چوتان و ليخانوف، آبلایخانوف، قوبلجانوف (مؤخر اجزال)، باشقورتلردن مير آلاى كوجوكوف، مير آلاى آكيمبه تف، قواتوف، يوسف قاراميشف، سويه ر غولوف و ابو بكر ديوايف، تاتارلردن صاحب كراى ينيكه يف (اخيرا جنرال)؛ مترجم و مأمور صفتيله ده تاتارلردن شاهمردان ابراهيموف، مير صالح ييگچورين، قازاقلردن نيازوف، كوتيبارف و يوسف قازييكف كيلير معروفدر. چوقان و غازى و ليخانفلر بوسفره ياك كز اوليا آتابه قدار اشتراك ايتديلر. اوراده روسلره داريلوب كرى چكديلر. قالاتلرى مختلف مأموريتلرده بولونديلر. آرالرنده علمى خدمتلرى كچه نلرى ده وارددر. كاده ت مکتبنده فارسى و تورك سانلرى معلمى اولان « ييگچورين » ى اسكايلىر ده كوروب قونوشمش. ونك حقنده ايلنسكى روس Synade رئيسى پايدانوصسوفه مفتليك مسئله سى مناسبتيله يازديغى مکتوبلرنده « نفوذلى، معتبر آدمدر. روسلك ايشنه كلز » ديه بحث ايتمكده در. مير صالحك « احمد يسوى مزارى » (۱۸۶۶)، « توركستان فتوحاتى » (۱۸۷۱) ناميله ماوراء النهرك جوغرافيا سندن، « شهر سبزك تاريخى » (۱۸۷۰) ناملريله مقاله و نشرىاتى وارددر. روسلك افغان ايلچيسى هيئته ده اشتراك ايتمشدر شاهمردان ميراث اوغلى ابراهيموف جنرال قافانك چوق اعتماد ايتديكى برذاتدى، چوقان و ليخانفك دوستى ايدى. « قازاق خلقى ادبياتى » (۱۸۶۸)، قازاق مقاللىرى، « ۱۸۷۰)، « ملالرحقنده » (۱۸۷۱)، « قرغزلرك حياتى » (۱۸۷۱)،

« قرغز لرده محکمه » (۱۸۷۸) اسملی اثرلری واردی . رسمی « تورکستانسکی ویدومستی » غزته سنک تورکجه قسمنی اداره ایتمش ، تورکجه وروسجه تورکستان دولت سالنامه سی نشر ایتمشدر . ۱۸۹۱ سنه سی جدیه روس طرفدن قونسو لوس تعیین ایدلمش حج مراسمنی ایفا ایدوب مکّه دن جدیه دونه رکن وبادن وفات ایتمشدر . وفاتنه عائد تفصیلاتی ینه تاشکند دن (۱۸۹۵ سنه سنده) بالماوریه جدیه کوند یریلش اولان ش . ایشایوف نشر ایتمشدر . روس مستشرق مسیو نرلرندن ایلمینسکی نک مذکور بایدانو صسوفه ۱۸۸۵ سنه سنده یازدیغی بوکاعائد سوزلری شایان دقتدر : « فعال ، ایشکذار بردپولو ماتدر . کوزل تربیه کورمش ، حقیقی مدنی ، جسور ، فصیح وجدی آدمدر . تورکستانده بویوک مأموریتلرده بولوندی . تجربه لی وعقلیدر . بوتون دنیا مسلمانلرینک . بالخاصه قازاقلرک ، وسطی آسیانک وهندستانک أحوالی کندی آووجی کبی ییلیر . روسیه سیاستی ایچرن خطر لی ذاتدر ، دیور . میر آلائی آکیمبه تف فارسی لسانته واقف ذاتدی . زرافشان یوقاریسنده کی « یاغنوب » تاجیکلرینک لسانتی تدقیق ایدوب ۱۸۸۱ سنه سنده مقاله نشر ایتمش ، بو « اویفالووی » طرفدن فرانسزجه یه ترجمه ایدیلوب پارسده (*Revue Linguistique* 1882,15) نشر اید . یلشدر . دها ۱۹۰۰ سنه سی آلمان عالملری « ایران لسانیات کلیاتی » نشر ایدرکن نامیر لسانلری قسمنی یازان بروفسور غایقه ر « بزم یاغنوب لسانته عائد معلوما . تمز آکیمبه تفک نشر ایتدیگی رساله یه منحصر قالمقده در » دیمشدر . اوغلی قزلری تحصیل کورمش ایسه لرده بابالرینک چوقدن حاضر اولان مرمر مزار طاشنی ۱۹۱۴ سنه قادار یرینه قویما مشلردی . شخصاییلد یکم جنرال قولجانوف ده ذکر ایدیله جک بر خصوصیت کور مدم . قاپتان سویه رغولف « قوراپاتکین » ک شرقی تورکستانه سفرنده اشتراک ایدوب جوغرافی و طوبوغرافی معلومات طوبلا مشدر . ایلریده بحث ایده جکمز ابوبکر دیویف ایسه تورکستان تورکلرینک اتنوگرافیا سنه عائد متعدد اثر لر نشر ایتمشدر . ۱۹۱۵ سنه سنده علی خدمتلرینه ۲۵ سنه طولوق مناسبتیه نشر ایدیلن مقاله لرینی صایوب وترجمه حالی بیان ایدوب « طورمش » غزته سنده مقاله نشر ایتمشدم . مقاله لرینک بر چرغی موسیو قاستانیه طرفدن فرانسزجه یه ترجمه ایدیلشدر . ابوبکر دیویف دها بر حیاتدر . یوسف قاز بکف ایسه « زنگی آتاتک توصینی » (۱۸۷۵) ،

« شرق منبعلرينه كوره ما وراء النهر وآسيا شهر لرينك مارشروتي » (۱۸۷۹) ،
« فرغانه نك أسكى اسمى » (۱۸۸۲) كى مقاله لرنش ايتمش ، اى فارسى ييلدىكى
كېي توركستان تارىخىنە عائد آپىچە مەھم آل يازى اثر لرنىڭ مۇشۇ . بولنىڭ
بىر قىسمى بار تولد بىر قىسمى دە بىن روس آرکە يالوژى جەمئىيىتى جەمئىيەت لرنىڭ تەسۋىف
ايتنىڭ . وفاتىنە قادار « يېڭى مەرىپەت » دە ياشادى .

بولدىن ما عدا توركستان روس مەتبۇعاتىدە يىلى توركلردىن سۇلتان نورسكىن
(« خوقۇد تارىخى ») ، شىر ئالى لاپىن ، جىتەسبايف (« قورقۇت آنا ») ، ش .
ايشايف (« مەسلىھەت مەقسەت شەھرى مەككە ») اشتراك ايتىملىرى . شايان ذكىر
اولاننىڭ بىرى دە يوقارىدە ۱۸۶۸ سەنە اورنبورخ جۇغراپىيە جەمئىيىتى نىڭ ئەزىزى
سەئىيەلە ذكىرايدىلن دوقۇر سەلىمان باطورشىن در . تاتارلاردا اولان بۇزات
اورنبورغدا تورغاى اوبلاست ادارەسى مەشۇرى ايدى . ۱۸۶۹ دە قازاق سە-
كىرە لرنىڭ ايسەت باطرى روسلەر اطاعتە دعوت ايجىن كوندىر لىدىكى تاتار
مەنلارلاردا « قورمان » نام بىرىسى باطورشىن ك روسىيە ئالەمەت ادارە كلام ايتىدىكى
سەمەندە حكومتە شكائىتى . مۇجى اولارق عزىل وآرخانىزەل دە « اونىكا » يە نى
ايدىلۇب بىش سەنە سوكرە عفو ايدىلە رك تاشكىند دە ياشادى وشەرى امانتى ادارە
سەنە ئەزىزى وشەرى طبىئىي اولدى . بارتولدى باطورشىن يىلى اھالى آراسىدە عصرى
مەدەنىيەت نەشرى يولنىڭ چىرق چايشان ذكىرلى بۇزات اولارق ذكىر ايتىملىك دە . عىنى
ذات تاشكىند اوز بىلگىنىڭ بىر نۇع « قارا كوز » تياترو سەنە دوقۇر باطورشىن دە
تەمىل ايدىلدىكى سويلە مەككە دركە بۇدە اونىڭ اھالى آراسىدە اىي پائىملىش اولدى يەنى
كوستىر .

اسكايلىر تەركىستاندە كى تاتار مەنور لرنىڭ اىكى ذاتى ذكىر ايتىملىك دە . علم
حاجى يۇنۇسوف وملا خەير الله . علم حاجى پەزە مەشەرى لرنىڭ اولوب كىچىلىكىدە
ابۇبىنى طرفىدىن مۇسقىيەت اىيە كوندىر يەلە رك اورادە بىش سەنە دە (غالباً زراعت
مەكتەپىدە) اىكەل تەخسىل ايتەش ، سوكرە كىچە كىدوب اورادان دە (روسلەر كەلمە
دىن بىكىرى سەنە اول) ھىندىستان وكابل طرىقىلە توركىستانە كەلمەش وتاشكىند يانندە
عصرىي اصولدە زراعت ايلە مەشغول اولمەش بۇزاتىدى . اوروپا اصولدە بىنا وجودە
كەتپەش مەش و بىر سابون فابرىقاسى ياپدىر مەشەدى . اىيەك ايشەلە تەمە اىچون ما كىنە

لر کیتز توب داها روسلر کلمه دن اول کنندی و هولا تيله پترسبورغ سرکيسنه اشتراك ايتمش ، علمي مساعيلره ده اشتراك ايد هر ك پترسبورغ و موسقوا علمي جمعيتلرینه اعضا اولمشلر . کنديسي باشنه فس ويرلي ألبسه کيه ر ، منزو ياشار - ديسه ده روسلر کلدیکنده (اونلره خدمتي ده طوقونمش اولاجتي که) بردن ارثي اولارق روسيه زاد کان صنفنه قيد ايد لدی . فقط ينه کنديسي کبي روسيه زاد کان صنفنه قيد ايديله ن سيد عظيمباي ايله أخير آ آر الی اچلوب يدی صوده « لپسه » شهرينه نقي ايد لمشدر . ملا خير الله ايسه قازانلي اولوب قازانده مسلمانجه و روسچه ، تحصيل کورمش برذاتدی . علم حاجي نک يکني اولق طولاييسيله تاشکنده کلوب يرله شمشدی . روسلره ترجمانلق ايدر ، تجارت ده ياپار ، فارسي و عربي ادبيات مطالعه ايدر و تورکستان روس غزته سنه حکاينه لر (الف ليله) ترجمه ايدوب طبع ايتديرر . دار الفنونده تحصيل ايدمه مدیکی ايجرين چرق تأسف ايدر . بوش و قتلريني قرآن أو قومق و ديني کتابلر مطالعه ايتمکله کچر رايدي . سمرقند شهرنده مستر اسکايليره رفاقت و ترجمانلق ايدوب « ييلان اوتي » ده کی « اولوغ بك » و « عبد الله خان » کتابه لريني اوقويوب ترجمه ايتمشدر .

بولردن ما عدا تاتار ترجمانلردن « آيداروف » و « ايلکين » لر مملکتی اوکره نمک مسئله سنده روس عالمليله آز چرق تشريك مساعی ايتمشلردر .
ما وراء النهر ك أوزبك خاندان آريستوقراسی و امراسندن روس جمعيتنه التحاق ايدوب کنديسنی کوستره ن آز اولدی . أمير مظفرک يکني سيد عبد الله تاشکنده ياشايوب روسچه ، اوکره نمش ایدی . کنديسنی ۱۸۷۳ سنه سنده تاشکنده ده انکلز اسکايلير کوروب قونوشمش ايسه ده ابي بر انطباع بر اقامشدر . خيوه خانی « محمد رحيم » ک برادری « آتاجان » روس اوردوسنه اتساب ايدوب قافقاسياده و پترسبورغده چارک خاصه آلاينده خدمت ايتدی . بخارا خانی عبدالاحدک اوغلي امير علم ده پترسبورغده پاژ حرييه مکتبنده تحصيلده بولوندى . لاکن بولريکی مدنيتی بنمسه يه مه ديلر . عموميتله ، چوقان اوليخانوفک ديدیکی کبی . تورکستانک و وولغا ساحه سنک مدنی تورکلری بدایتده روسلرله تماس ايدوب مکتبلرنده اوقوب يکی مدنيتی اوکره نمکده بدایتده مثلاً کوچيه قازاق ، تورکن

وباشقور تار قادار موفقيت كوستره ميور لردى . جدا تحت تأيرنده قالدقلىرى اسلام مدنيتى يكي آوروپا فكري سيسته ملر ينى قبوله مانع اولو يوردى . او سيدن كه نت اوزبكلردن وتاتار لردن روس مکتبلرنده تحصيل ايدوب مأمور يته كيره نلر ييله مأمور يت خارجنده اسلام ألبسه سى كيه رومأمور يتلرينه آنجق بردنباوى ضرورت ديه باقار لردى . آرالرنده مکتبك ويرديكي اختصاص دائره سنده چالشميوب ملا ياخود مفتى اولمق ايچون چاليشا نلر وياخود ده چرقانك ديد يكي كىبى كندى تجار لرينه عادى خدمه اولوب چالشمه يى اختيار ايد نلر ده أكسيك اولمايوردى . اوزبك وتاجيكار ده ده بويله اولدى . تاتار لرده اولديغى كىبى بونلر ده ده برنجى دور ده آوروپا مکتبى فكري ساحه يى لايقى وجهله كنيشله تمه دى . اوكره نيلن مدنيتك يالكز تكنيك جهته اهميت ويرديلر . روحاً بعضا حتى متعصب قالديلر . عيني زمان بعضيلرى سفاهته دالديلر . بخارا شهزاده سى سى سيد عبد الله ده سفاهته دالدى حالبوكه كنديسى بر متعصبدي . آتاجان اوردو ده كى خدمتنى ترك ايدوب مکه يه حجه كيتدى ، صوكره عودت ايدوب خيوه ده وفات ايتدى . أمير علم ده ده آوروپا مکتى تأيري هيچ كورولمه دى . بوندن ما عدا خدايا رخانك وكتاب حاكى جوره ييك أوغللرى تحصيل كورديلر . خدايا رخان اولادندن ابن يمين بك بر آراق توركجه روس رسمى غزته سنه محرر لك ده ايتدى .

شهر اوزبكلردن روسلرله صيقى مناسبتده بولونانلرداها زياده تجار صنفنه منسوبدى ، علما عائله لردن ده اخلاصله روس آغوشنه آتيلانلر اولدى . بونلر كوزى مدنيتده دكل پاره ومنصب ده ايدى . تاشكند تجار لر ينك مهم قسمى ذاتا روس طرفدارى ايديلر . بونلردن سيد عظيمباى خانلر زماننده روسلرله اختلاط ايديور ، نيز غارود پنايرينه كيدوب كليوردى . تاشكند اشغال ايديلديكى سنه كنديسى طرويسق شهرنده ايدى . روسلرله چوق دالقا وقلق ايتدى ، يارارلق كوستردى . تاتارلردن علم حاجى يونسف ايله بو سيد عظيم بايك خدمتلى مقابلنده روس زاد كانى صنفنه قيد ايديلد كلر ينى يوقايرده ذكر ايتدك . كنديسى كوزل بيان اسكاييلر سيد عظيم بايك تاشكند اشرفندن « ايشان خواجه » نك قزىنى روس قوتيله زورله آلمق ايسته ديكنى بويله بر وحشت آمريقا وحشيلرنده ييله كورولمديكنى ، خلقه ظلمنى ، رشو تخورلغنى وروسلرله وشايتله علم حاجى يى نفى ايتد يرد كنى سويله مكدده در . بونكله برابر سيد

عظیم روس معارفه، دنیوی علملره اهمیت ویردی. تاشکندده کی «ایشا نقول دا دخواه» مدرسه سنی اصلاح ایدوب ریاضی علملر، جوغرافیا و صنایع تدریسی توصیه ایتمشدی. کندی اوغللرینی روسچه، اوقوتدی. بولردن سیدغنی، برنجی روس مکتبئی کندی خانه سنده آچدی. سید کریم بای و دامادی عارف خواجه روس طرفداری صایلیورلردی. عارف خواجه بر مطبعه ده آچمشدی. روس تجارتندن زنکیله شه ن بوقسم تجار لر کیت کیده چوغالوب جنوبی تورکستانده «پاره آریستو قراسیسی» صنفی تشکیل ایتدی.

روسلر بدایتده تام شریعت حامیسی کیسلشلردی. حتی چبرنایف خوقند خانلری زمانده آلینان غیر شرعی ویرکونی لغوا ایتمشدی. ۱۸۶۵ سنه سی حزیراننده، تور بکه نشر ایتدیکی امرنامه سنده بوجنرال شریعت ره رایه ایتیمه ن مسلمانلری تجزیه ایده جکنی اعلان ایتمشدی. خانلر زمانده تاشکندک قاضی کلانی نارخواجه صوکره اوغلی حکیم خواجه ایدی. بو حکیم خواجه چبرنایف طرفندن عینی وظیفه یه تعیین ایدلدی. برادری «آی خواجه» شیخ الاسلام اولدی. سمرقند قاضیسی کمال الدین ده روسلرله صیقی مناسبتنه کردی. مؤخرأ جنرال قاوفان علمانی، عمومیتله هر دینک روحانیلرینی، سه و مه دیکی حالده عمومی روسیه سیاستنه صادق قالدی. قاضی کلانلق و شیخ الاسلاملی لغو ایتمکله برابر بونک زمانده روس تجارتندن زنکین اولان برلی «پاره آریستو قراسیسی» ایله بو «علما آریستو قراسیسی» - «برلی معتبران» زمره سنی تشکیل ایتدیلر. حکیم خواجه نك اوغلی محی الدین قاضی وایکنجی اوغلی محمودخان روسچه، اوکره ندیلر. محمودخان ژیمناز یومده تحصیل ایتدی، صوکره قاضی اولدی. روس اورتا مکتبئی کمال ایدوب بوتون عمر نجه روس آریستو قراسیسی میاننده دوشوب قالقوب ینه متعصب مسلمان، فکر آ آسیالی قالانلرک بری بودر. ژیمناز یومده تحصیل ایتدیکی حالده یرک کروی الشکل اولدیغنی سویله ینلری تکفیر ایدرمش. مؤخرأ سیاست ساحه سنده قویو محافظه کار و تجدد دشمنانی اولدی. سمرقند قاضیسی کمال الدینک اوغللری روسجه تحصیل ایتدیلر. غولجه قاضی کلانی ده اهالینی روسجه تحصیلنه ترغیب و تشویق ایتدی. ینه علما زمره سندن اولان چمکتلی «ستارخان عبد الغفار ف» اوفالی میرزا و مؤخرأ جنرال صاحب کرای ینکییف دن روسچه تحصیل ایدوب چمکتده ایلك دفعه روسچه - ته رکچه

مکتب آچدی . آوروپا البسه سی طاشیدی ، روسلرله یاتوب قالدی . او (محمدقوف ، جنرال جوره بیک و قرغزینازف لرله برابر) ۱۸۷۶ ده پترسبورغ مستشرقلر قونفره سنه کیدوب کلدی . فقط اوده ، اوته کی حکیم خواجه اوغللری کبی ، کندی اصلنه ، ملالغنه دوندی . معلسکدن و آوروپا البسه سندن ده واز کچدی ، قاضی اولوب صارق صاردی . روسلرله تماس ایدوب روسچا اوکره نن و آوروپا محیطنه کیرمش اولانلرک بری ده تاشکندلی « علم قاضی » ایدی . عمرینک صوکنه قادار روس مسیونیر لردن آستراتو موفک حکومت نامنه نشر ایتدیکی تور کچچ و روسجه غزته ده چالشدی . روسلری مدح ، کندی ملتتی ذم ایدوب بر « تورکستان تاریخی » یازدی . ینه بو قسم علما و خواجه لر صنفندن یتیشه نلرک بری بخارالی « حیدر خواجه میر بدلف » در . چار زمانده بخاراده کی روس سیاسی ممثلکنده چالشدی . آلیوم فراری اولوب امیر علم خدمتده هندستانده یاشامقده در . یری اهالی ایله روسلر آراسنده دلالق ایدن بو « معتبران » اهالی بی صویدی . تاشکند شهر اداره سنه هی سید عظیم بای و حکیم خواجه اوغللری انتخاب ایدیلیوردی . ۱۹۰۶ سنه سنده « دولت دوماسی » نه پترسبورغه سید غنی کوندیرلدی . سید عظیم بای (واسحاق بای) یری اهالینک ایشلرینه باقاجق اولان « محکمه » لره ده وضع یدایتمشدی . سید عظیم بایک اوغللردن بری مؤخرا بوتون روسیه مسلمانلرینک حج سفر لرینه عائد ایشلری کندی انحصارینه (مونوپولیسنه) آلمق یولنده روسیه حکومتی نزدنده تشبیلده بولوند . یسه ده ، ملی مطبوعات بو تشبیلاتی بر دولاندیریچ بقلدن عبارت اولارق کوستردیکندن موفق اولامدی . مؤخرا پاموق تجار تک انکشافنده بو قسم علما و تجار « معتبرانی » بویوک منفعتلر کوردیلر . بونلر روسیه شهر لرینه ، حتی بعضاً آوروپا یه قادار کیدر ، دنیا کورر ، عصری معارفک لزومی حقنده پروپاگاندا یاپاردیلر . فقط عصری معارف روسلرک قبا تمثیل سیاستنه وعینی زمان یالکز مستولیلرک و « معتبران » ک منافعه خدمت ایده چک اولدیغندن اهالی بی کندیسنه جلب ایده میوردی . قرغزلرایچنده ده وضعیت بویله ایدی . اوراده ده یکی مدنیت ویکی ترتیباتله معارفه روسلر کلدیکی وقت اولنره یارارلق کوستره ن « ماناپ » لر واسطه سیله اولدی . بونلردن بری « صاری باغیش » قبیله سنک رئیسی جانتای باطر و اوغلی شابدان باطر خوقند حکومتته قارشی جنرال « اسکوبلوف » ه یاردیم ایدوب ، منصب و کندی قبیله

لرینک اراضیسندن ۵۰۰ هکتار (ده ساتینه) یری « چارك هديه سی » اولارق آلمشلردی . بونلر طوقماقده اروطورورلردی . کندیلرینه تابع قبیله لری ایسته دکاری قادار صویارلردی . مارتین هارتانک استانولده کوردیکی بر تورکستانلی (آقصولی عارف) « شابدان باطر خلقدن یاغما ایتدیککی مالی ویره رک جو مردلک کوستور فقط اوغلی بابامک بوتون مالی حرامدر دییوب طا باغندن ییمز » دیمشدر . شابدان ده معارفه اهمیت ویردی . کندی اوغللرندن ماعدا بعضی دیسکر قرغز کنجلرینی ده روس مکتبلرینه کوندرمشدی .

روس محیطله تاسده بولونوب رتبه ومنصبیره نائل اولانلر آراسندن اسکایلیر غایت سه ویملی ومستعد برسیا اولارق یالکز سابق (کتاب) حاکمی جورا بکی کوستر مکده ، بخارا امیری (لیون صوی) ، خوقندخانی (قند صوی) (شکر صوی) دیه رک تاشکندک روس شهرندن شاه پانیا کتیر ته رک ، سرایلرنده روس مشروباقی قوللانقلری حالده جوراییک هیچ برزمان . حتی روس جنراللرینک ضیافتلرنده ییله مسکرات قوللانما دیغنی سویلسکده در . اسکایلیره کوره جوراییک « آسیای وسطی مسلمانلرندن بعضیلری کبی روسیه لیلرله بر یولده ، مسلمانلرله باشقه یولده معامله ده بولونمق دنا تننی قبول ایتیمه ن کبار ، عقللی و روسیه تورکستانه برخان تعیین ایتمک ایسترسه بوایشه یکانه صلاحیتدار ذات) ایدی ۱۹۰۹ سنه سنده شهادته قادار اوز بک ایچنده الک عقللی ، مدبر ومعتبر ، تعصبندن اوزاق بردات صاییلدی . بارتولد « روسلر آوروپا مدنیتی مدنی بر عنصر اولمق اعتباریله صارتلرک کوچمه قازاق - قرغزلره نسبة داها چاپوق قبول ایده جکلرینی ظن ایتمشلردی . حالبوکه تجربه بونک عکسنی کوستردیکنی داها ۱۸۹۶ سنه لرنده قید ایتدی « دیمشدر . جوراییک ده بوخصوصده بلکه استنا تشکیل ایتمز . بوذات اوز بکلرک اسلام وایران مدنیتی تأثیرینه پک قاپلیمیان ، قازاقلرکی عشیرت حیاتی کچیره ن قسمندن (« کینه که س » قبیله سنک « طوبوقلی » شعبه سندن) نشأت ایتمشدر . تورکستانک أسکی مدنیتک حاملی اولان شهر تورکلرنده ، بالخاصه ناجیکلر ده خاستالق شکلنی آلان اسلام تعصبی ، چورومش أسکی مدنیتله مغروریت « اوروغلی اوز بکلر » ده کورولمه مکده در . جوراییک ده اویله ایدی . اوغللرینه عسکری تربیه ویردی . کندیسی تورکستانه عاند روس

مطبوعاتى تعقيب ايتمكدين ما عدا تورك تارىخى ، توركى و فارسى اديباته عائد قيمتدار اثر لر طوبلادى (رشيد الدينك اسملى او يغورجه يازيلان بر نسخه سى و محمود ابن ولى تارىخىك نسخه سى بونك ائنده ايدى) . كنىش قىلبى ، توله رانسلى بر آدم اولوب زيارتنه كلن ذواته و مستشرقله كتابلر ندىن استفاده يه صميم قلبدىن مساعده ايتدى روسلر له مصاحبه بنده ده روسلر و روسيه حقنده كنديسنك حقيقتى فكر لر ينى كيز له مه مشدر . كنديسنك كىتبخانه سندن استفاده ايدوب فهرستى يازان مستشرق بارتولده « روسيه نك توركستانده كى اداره سى موغوللرك اداره سنه بگزه يور . يرلى اهاالى ايجدن فنا آدملىرلى ائده ايدوب ينه يرلى اهاالى يه قارشى قوللا نيورلر » ديمشدر .

اقتصادی وضعیت

تورکستانده روس
اقتصادی سیاستک
اساسی عمده لری

اگر روسلر تورکستانده ، هندستانده کی انکایز لر کی
یا لکز کندی محصولاتلری ایچون بازار بولوق وکندی
فابریقالری ایچون اوجوز ویاخود مجانا خام اشیا
استحصالی تأمین ایتمک یولنی تعقیب ایتمش - یعنی

تورکستانه یا لکز مستملکه نظریله باقش اولایدلر ، تورکستان اهلایسی بواسارته
ایچه برزمان تحمل ایده ییلرلردی . دین نامنه ، آسکی عنعنات نامنه شکایتلره رغما
بوتون اهلای ، حتی علمایله یکی مدنیتنه ، یکی حیات اصولنه « بوبر ضرورت » بو
قدرک یکی برجلوه سی دیه باقیورلردی . یکی ترانسپرت ، استخبارات ، یکی عصری
قانونلر ، باموق پیاسه سی اهلایینک مراقنی اویغاندیر مشدی . خصوصاً تورکستان
وصحرا اولایتلر نده یرلی اهلای داخل اولدیغی حالده شهر حیاتنک انکشافی پک مهم
وقعه ایدی . روسلر کلنه قدار آمین حیات تأمین ایده میه ن وقسم مهمی یغیا کر
لسکله کچن تورکن ولایتی اهلایسی مدنی حیاته کچدی . ۱۸۹۶ سنه سنده بولایتک
سنه لک وارداتی ۳۰۰۰۰۰ روبله یه بالغ اولدی . ۱۹۰۸ سنه سنده ۱۰،۳۰۰ ده-
ساتینه اولان زراعت ساحه سی ۱۹۱۳ سنه سنده ۴۱۵۰۰ ده ساتینه یه چقدی .
کرچه استیلا طرزنده اولسه ییله مملکت موغوللر و تیمور دورندن صوگرا ، ایلك
دفعه اولارق عمومی حکومتنه تابع اولمش بولندی .

یکی ترانسپرت تأسیسندن هرشیدن اول شهر حیاتی مستفید اولدی ۱۸۹۷-۱۹۰۷
سنه لری آراسنده جنوبی تورکستانک بش ولایتنده شهر اهلایسی % ۸۰ آرتدی .
مملکت « فه ثود الیزم » دن « تجارت ، صنایع و فینانس سرمایه دار لقلری » دورینه
آطلا یوردی . روسیه « مالیه و صناعت مخبری » مجموعه سنک (۱۹۱۲ نومرو
۲۳) ویردیکی معلوماته کوره ۱۹۱۲ سنه سنده جنوبی تورکستانک ۵ ولایتنده
۱۲ ییک عمله ایله ۳۸۷ فابریقه ایشله یور ، و بونلرک سنه لک وارداتی ۷۸ میلیون
روبله یه بالغ اولو یوردی ۱۹۱۳ سنه سنده ایسه عمله نك عددی ۲۱ ییکه بالغ
اولدی . عینی زمان بش جنوبی ولایتده عمومی تجارت معامله سی ۳۲۰ میلیون روبله
یه بالغ اولوب بونک ۱۴۰ میلیونی اخراجات ، ۱۸۰ میلیونی ادخالاتدن عبارتدی .

بونکه برابر اک چوق تجارت یابان فرغانه نك اخراجاتی (۷۰ میلیون روبله) ادخالاتندن (۵۰ میلیون روبله) فضله ایدی. مملکتده شکر بانجاری زرعی، شرابچینیق، سوت محصولاتی، بال آریسی بسله ضعیف ایدی. پاتائس آنجیق تاشکند جوارنده کی تاتار لرده مستعملدی. کوی ایکه لکنک بو نوعلی مؤخرأ مملکتک هر طرفه انتشار ایدوب انکشاف ایتدی. روس دورنده انکشاف ایدن تجارتده تورکستانک خالص اخراجاتی دیمک اولان میوه و یوکده مهم موقع اشغال ایدیوردی. فقط اک مهم رول اوینا یان مال پاموقدی. ۱۹۰۹ سنه سنده جنوبی تورکستانی حکومت نامنه تفتیش ایدن سیناتور غراف پاله ن «تورکستان اقتصادیاتنک توصیفنه عائد مواد» نامیله، صنعت مؤسسه لرینک ممثلری اولان «زاورسکایا» و «آلکساندر ف» لر ۱۹۱۵ سنه سنده «تورکستان اولکه سنک صنعت مؤسسه لری» نامیله مهم اثر لر نشر ایتدیلر. بونلره کوره روس دورنده تورکستان تجارتده اوفاق تجار لر آزالوب بویوک برلی سرمایه دار لر چوغلماقده بولونیوردی. بوجهت بالخاصه فرغانه ولایتنده بش آلتی درجه یه تقسیم ایدیلن تجار لرك حکومتدن آلدقلمری «رخصتیله تذکره سی» استاتیسیتیکاسنده کورولمکده در. ناموقجیلغک انکشافی طولاییسيله فرغانه ده برلی برزنکین («بای») برلی زراع («دهقان») ایله موسقوا ولودزا فابریقا جیلری آراسنده قیمتدار و امثالسز بر واسطه اولدی. اولجه ۱۰-۱۵ ییک روبله لک سرمایه یه مالک اولان بر «بای» بویوک زنکین عد ایدیلیوردی. حالبوکه ۱۹۰۳ سنه لرینه طوغرو آرتیق ملیونه لر واردی. مشهور بر «بای» اولمق ایچین اصغری یاریم میلیون سرمایه یه مالک اولمق ضروری اولدی. ۱۸۷۳ ده «اسکایلیر» کلدیکنده تاشکند ده جدی تجار اولارق یا لکز «شرفی» نامنده بر تاتار له سید عظیمبای کوستریله ییلیر دی. حالبوکه بوندن قرق سنه سوکرا (۱۹۱۳ سنه سنده) تاشکند وما وراه النهر ده شرفی وسید عظیمبا یلرک امثالی یوز لرحه صایلیوردی (اوجمله دن کاملجان بای، باقیجان بای، میر کامل بای، احمد ییک حاجی، صالحجان بای بچه. قوربانبا ییفلر، و امثالی) اوروپا روس فابریقا جیلرینک و باقارینک دلاللری بوقادار قازاندقن سوکرا او فابریقا جیلرک کندی قازانچلری ده اوکاقیاس ایدیلیر.

روس لر صرف ایتدکلی سرمایه لرینی در حال قورتاروب قازانچ یولینه کیریور

لردی . حکومت سر مایه سیله انشاء اولونان دمیر یوللر ده ده بویله اولدی . جنوبی تورکستانده ۱۹۱۰ سنه سنه قادار تقریش ایدیلن ایکی ده میر یول خطینک برنجیسی یعنی « اورتا آسیا خطی » ۲۳۶۸ کلو متره اولوب روس حکومتنه یتمش دو قوز میلیون روبله یه (هر کلو متره سی قرق آلتی بیک روبله یه) مال اولمش و پازاری غایت چابوق کندی آله آلمش ؛ یالکوز ۱۹۰۹ سنه سنه اوچ میلیون یولجی ، ۱۶۳ بیک بودیوک نقل ایتمش ۱۶۰ میلیون عمومی واردات ، بر میلیون یوز بیک روبله صرف قازانچ تأمین ایتمشدر . ۱۸۹۹ سنه سندن صو کرا هیج بر آچق (دیفیسیت) اولمیوب هر سنه روسیه یه تزیاید ایدن واردات کتیر مشدر . ایکنجی یول « تاشکند یولی » ایسه مذکور سنه ده ۱۹ بیچت میلیون روبله ک یولجی و مال نقل ایتمش ایکی میلیونه یاقن صرف واردات آلمشدر . جمعاً هر ایکی یول هر سنه روسیه خزینه سنه اوچ میلیون واردات ویرمشدر . مذکور ۱۹۰۹ سنه سنه تاشکند خطنک وارداتی هر کلو متره باشنه ۹۰۰ ربله قادار اولوب متعاقب سنه لرده بونک ایکی مثلی اولمشدر . بونکله روسیه بوسنه لره قادار تورکستانده ده میر یوللری انشاء آتته صرف ایتدیکی باره لرینی تمامیله اعاده ایتمش بولونیور دی .

روسلرک تورکستان کبی زنکین اولک کبی مستملکه اولارق قازانقله حرب عمومومیدن اولکی ۵۰ سنه ظوفنده ، بالخاصه ۱۸۹۰ - ۱۹۱۴ سنه لری آراننده کچن چاریک عصر ظرفنده ، نه درجه ده مستفید اولدقلری یالکوز روس استاتیسیتیکله افاده ایدیله مز . اولرک اک فضلہ مستفید اولدقلری جهتلر بلکه ده بو استاتیسیتیکله قید ایدیلیور . بوکبی جهتلرک روسلر ایچون اک مهمی ده تررکستانک دنیانک روسیه دن باشقه هیج بر طرفیله ده میر یوللریله ربط ایدلسنه یول ویرمیوب بو اولکک نلک خام اشیاسنی انحصار (مونوپولی) طرزنده استفاده ایتلمی و خارجدن امتعه کله مه دیکندن کندی محصولا تلیزینی ایسته دیکلری فیاته صاتیله لریدر . صوک سنه لرنده تورکستان پاموخی داخلی روسیه و لهستان منسوجات فابریقا لرینک احتیاجنی تأمین ایدوب آمریقا دن پاموق کتیر تمک احتیاجنی قالدیر مغه باشلامشدی . ۱۸۷۰ سنه سنه روسیه یه خارجدن ۲۰ ۸۰۵۰۸۲۸ بود آمریقا پاموخی کلیر ، کندیسنده یالکوز ۱۹۰۵۹۷ بود پاموق استحصال ایدیلیر دی ۱۹۰۸ ده ایسه تورکستاندن اون بیچت میلیون ۱۹۱۳ سنه سی اون درت میلیون ۱۹۱۶ ده ۲۴ میلیون بود

پاموق آله ایديله بیلدی. بوندن باشقه روسیه نك تورکستان وقازاقستان حدود لری واسطه سیله چین ، آفغانیستان وایرانله خارجی تجارتی انی یگون تشکیل ایدیور دی . بونردن مثلاً ۱۹۱۱ سنه سنده مذکور اوچ مملکتدن کتیریلن ۲۱ ملیون روبله لك خام اشیا به مقابل اون الی ملیون روبله قادر کندی فابریقا معمولاتی ، ده میر و باشقه اشیا ویریور و بوندن ده کارلی چقبوردی . بوتجارت کیتد بکجه ترقی وانکشاف ایدیوردی . مستملکه جیلکده روسلرک سؤ استعماللری اصلاح ایدیلیرسه (۱۹۱۱ سنه سنده غراف باله ن ومؤخرا دیکر لری بونك اصلاح یوللرینی کوستر مشلردی) مملکتک انکشافی مستملکه شرائطنده اولسه بیله ینه یرلی اهالی استفاده دن خالی قالمزدی . روسلر تورکستانه یالکر بر بازار ، بر مستملکه نظریه باقادیلر . یوقاریده ملکلی اداره خصوصارنده کوریلدیکی کبسی یرلی اهالینک بوتون سیاسی واجتماعی حقوقلرینی تدریجاً پایمال ایدوب اقتصاداً تماماً آزوب یرلی اهالی بی تدریجاً استیصال ایتمک واولکه بی تدریجاً اهالی اعتباریله ده « روس اولکه سی » یایمق یولنه کردی . بوسه بون یرلی اهالی : اها پاک آرکن اختلال وعصیان یوللرینه کرمش روسیه نك هرهانکی خارجی دشمنله مشغولیتی ساعتلرینی بکله ین حقیقی داخلی دشمنانی شکلنی المشد .

جنوبی تورکستانده روسلرک اتخاذ ایتد کلری اقتصادی سیاستله بو مملکتده روس حاکمیتنی انجق یرلیرلی تمامیله ازمک اصولیله تأمین غایه سنی تعقیب ایده جکی بالخاصه ۱۸۹۰ سنه لرنده تحقق ایتدی . اوندن اول روسلر شمالی و جنوبی تورکستانه بر مستملکه نظریله باقیبور لردی . ۱۸۶۵ سنه سنده ییکی اشغال ایدیلن وایدیلکده اولان اولکه لرك اداره سی مسئله سی قولشولدیغی زمان « ایندورف » « مستملکه لرمزده یالکر استثمار غایه سنی تعقیب ایتلی یز . اورایه چرق سرمایه قونیلما ملی . چرنکه مستملکه لرمذنی و سیاسی سویه لری از چرق یوکسه لدیمی متروپولیلر دن ایریلیور لر » دیمشدی . (یادرینسز) . دیکر لری ایسه روسلر بو مستملکه لرده ارتیق جدایر له شوب اهالی اعتباریله بو اولکه لری روس مملکتی شکلنه چه ویره بیله جکلرینه اینانه رق ایش یاپمه لری لزومنی اثباته چلیشیور لردی و یالکر ۱۸۹۰ و نهایت ۱۸۹۹ سنه لرندن صوکر روسیه حکومتی بوصول نظریه بی دولت سیاستنک اساسی اتخاذ ایتدی و تورکستان ده ارتیق بر مستملکه دکل ده روسیه

نك روسلر له مسكون اولان و مسكون اولاجق اولان حقيقي روسيه نك ولايتى عدايديلكه باشلاندى . فكر لرى بوشكلده تېلرنده بالخاصه جنوبى توركستانده انكشاف ايدن امريكا پاموغنك ، عموميتله پاموق زرعتك ، شمالى توركستانده يوكك موسقوا ولو دزه منسوجات فابريقالرنده و او فابريقالرك سرمايه و معمولاتنك ده توركستانده الدقلى رول و عيى زمان اوروپاى روسى ده كى روس كزىلىسى مستملكه لره داغتمق ، روس زادكان و الاغوت صنفى متضررايده چكى حقنده كى درشونچ، لرك يرينه اخيراً (۱۸۹۱ سنه سنده) زراعت ميداننك توسيعى روس تجارت سر مابه سى ايچون داها كارلى اولاجغنه دائر فكر لرك يرلشمسى بويوك عامل اولمشدر

جنوبى توركستانده آمريكا پاموغى باش دوند
پاموق زراعتنك كتير
يريچى برشكلده انكشاف ايتدى . ۱۸۸۴ ده انجق ۳۰۰
ديكى اسارت
ده ساتينه اكيلن بو پاموق ايكي سنه صوكرا ۱۲۰۰۰ ،
درت سنه صوكرا ده (۱۸۹۵ ده) ۵۹ بيك ده ساتينه يه چبقدى
بونك ده اساس مركزى فرغانه ايدى . فرغانه ذاتا خانقلر زماننده
ده ما وراى النهرك اقتصادى مركزى ايدى . روس دورنده ايسه توركستانك
اقتصادى حياتنده تماميله حاكم وضعيت الدى . موسقوا و لودزه فابريقاليرى پاموغى
بدايتده يرلى تورك قومسيونجىلى واسطه سيله اليورلردى . فقط از صوكرا پاموق
طوپلامق ايچون پاموق منطقه لرينه كنديلرينه مخصوص قوميسر لر كوندركه
باشلا ديلر ۱۹۱۱ سنه سنده بو قوميسيو نجيلر هب روس ، ارمنى ، تاتار و يهود يلردن
عبارت ايدى . اسكى محلى قومسيو نجيلر ارتيق تالى رول اوينا بور لردى مملكتده
كويلونك مقدراتى ارتيق چار حكومتنك اويه ز (تومهن) اوچاستوك (سانجاق)
لرى اداره ايدن ضابطلرينك ائندن بو فابريقالجى قوميسر لرك ائنه كچمكه
باشلادى .

توركستانده پاموق اسقاوار و اصوليله يتشدير يلسكده در . پاموق تارلا سنك
ايشى چر قدر . برقاج هكتار اكن بر عائله بونك ايشنى يالكز باشنه بجره مه ز .
فرغانه ده برده ساتنه بغداديه ۳۶ كون برده ساتنه پاموغه ۱۴۰ كون خدمت صرف
ايتمك ايجاب ايدى بور . ديكر طرفدن پاموق زراعتنك انكشافى طولا ريسيله صوصرفياتى
دوچوغالدى . صوصرفياتنك چرذاللى يوزندن فرذانده تارلا لره صوكونده انجق برقاج دفعه

ویر یلسکه باشلادی. بو آز زمانده صودن استفاده ایتمک ایچرن هر عائله اجر تله ایشچی طومغه مجبور دی. حتی ۱۱ و ۲ ده ساتنه پاموق اگنر بیله خدمه بولندر مق مجبور یتنده قالیور لر، بونکاه پاموق زرعی چیق بهالی یه مثلا برده ساتنه پاموق ۱۹۱۱ سنه سنده فرغانه ده ۱۷۳ - ۱۹۶ روبله یه مال اولیوردی. بونک ایچرن قره دی الموق لازم کلیور. عمومیتله پاموق زرعی « قره دی » سز اولماز. بو قره دیلرده کوبلویه بویوک فائضله ویر لمکده در. قره دی نی فابریقا جیلر یرلی قومسیو نجیلره یوز ده ۱۲ حسابنه، قومسیو نجیلرده کوبیلاره یوزده ۴۰، حتی یوزده ۶۰ حسابنه ویریورلردی. ۱۹۰۸ سنه سنده فرغانه اهاالیسی پاموق فابریقارینه بر بچق ملیون روبله بورجلی ایدی. غراف باله ن تفتیشاتی اثناسنده فرغانه ده ۱۹۱۶ ایکه لکدن ۲۷۰۳ یعنی یوزده ۴۲٪ سی، بهری وسطی اولارق ۱۷۵ روبله بورجلی اولدیغی حالده پاموق اکیلن ناحیه لرده ایکه لکک ٪ ۶۵ قادر یسینک بهری وسطی ۲۹۵ روبله یه بورجلی اولدیغی کورو لمشدر. عمومیتله فرغانه ولایتنده اراضینک انجق ٪ ۲۰ قادر یسی یرلی اهاالینک کندی سرمایه سیله زرع ایدیلوب قالانی هب اوروپا لیلرک قره دیسیله ا کیلیوردی؛ حالبوکه مذکور سنه ده پاموق فرغانه ده کی زراعتک یوزده یکریمی دو قوزینی تشکیل اید ییوردی. دیمک بونک ده سکسانی اجنی پاره سیله ا کیلشدر. پاموق فرغانه ده کی عمومی وارداتک یوز ده ۴۲ یسنی تشکیل ایدیور، فابریتا ده کی عمله نک یوزده التمشی بونکله مشغولدی. ۱۹۱۷ سنه سنه قادر فرغانه اهاالیسنک روسیه فابریقا جیلرینه اولان بورجلی تصور اولونا میاجق بر صورتده ارتدی. بو قره دی لر روس سرمایه دار لرینک و اوبایه توسط ایدن یرلی قومسیو نجی تجار لک نفوذینی ارتدیردی. اهاالینک مقدراتی ارتیق اونلرک الله کیچنی.

پاموق زرعی مملکتده جوبات زرعی آرتدی. بوغدای آرتیق داخلی روسیه دن کتیریلیر اولدی. روسلرک ایسته دیکی ده بو ایدی. تورکستان یالکر پاموق ا کمله مشغول اولوب جوباتی روسیه دن صاتین الملی ایدی. روسیه دن بوغدای وارپا ادخالانی ۱۸۹۲ دن ۱۹۰۷ یه قادر ٪ ۸۰۲ ارتدی. روسلر پاموغی اوجوز الموق مقصدیله ا کملکی مهالاند یردیلیلر. او نسبتده تورکستانده عمومیتله مواد غدائیة و محروقات فیاتی یو کسلدی. ۱۸۸۵ و ۱۹۰۳ سنه لری اراسنده

روس حسابيله « چه توپرت » بوغداي فرغانه نك مرغيلان اوييه زنده ۶،۶۰ روبله دن ۱۱ روبله يه ، پرنج ۴،۶۹ دن ۲۱،۶۰ روبله يه ، بر پود قويون آق ۱۰،۷۶ دن ۳،۶۱ روبله يه ، ايكي مترو اودون ۳،۶۰ دن ۶،۶۰ روبله يه چقمدي . ديمك فرغانه ده حيات پهاليلغي ۲ - ۵ مرتبه ارتمشدي ؛ حالبوكه عيني زمانده يومي ايش اجرتي ۳۶ قوپيكدن انجق ۷۰ قوپيكة چقا بيلدي - يعني انجق بره بر ارتمشدر . روسلر توركستان پاموغني جهان پاموق بورسسه سنده كندن اوجوز المق ايچون يرليلري جهان بورسسه سنه ياناشد يرماز ، توركستان پاموغنك مثلا المانيا يه اخراجني امكانسز بر وضعيته قويار وايسته ديكلري كبي فيات تعين ايدر ايديلرسه ده حرب عمومي يه قدار توركستانده استحصال ايديله ن امريقان پاه وخنك پودي ۱۸ روبله يه چتمشدي . فقط حرب اولوب يوللر قاپاند قدن صوكرار روسلر پاموغه ايسته ديكلري فياتي بچديلر . ۱۹۱۷ سنه سي موسقوا قونغره سنده تاشكند دعوا وكيلى عيسد الله خو جايغ « روس پاره سنك قيمتي دوشمك دولاييسيله پاموق شيمدي ۲۰ ليرادن البته فضلده اولملى ايدى . حالبوكه روسلر انجق ۷ - ۱۰ ليرايه ليور لر » ديه شكايته بولوندى . پاموغني ايسته ديكلري فياته ايشله تمك ايچون اك مهم چاره اولارق روسلر داها مهاجرت سياسي مقصد لريله ده ايله ري سوريله ن بر پروژه نريني تطبيق ايتمك ايسته يورلردى . اوده جنوبي توركستانده نهر لري ، صولرى دولت ملكي اعلان ايدوب يرلى اهالينك آلندن المقدى . تا كه ايسته ديكي زمان ايسته ديكي نوع زراعته صووبرمك تماميله روس حكومتك يد اختيار نده اولسون . بونك ايچون دولت دوما سنده كي مسلمان اعضالردن بعض اقبالپرستلريني بيله كندى طرفلرينه چه ويره بيلشردى .

پاموق زراعتي توركستانده اسپه كولاسيوني فوق العاده ايلر يله تدى . بورايه كلن اورو بالير ، روسلر ، يهوديلر وديكر لركنديلر يني وقتيله امريقايه كلن اسپانيول سانير لردى ، پاره نك قره دينك قيمتي داخلي روسيه يه قياس قبول ايتمز درجه ده بويوكدى . بورا ده هر كس انجق روبله يه روبله قازانمق ايسته ردى وييك بالان ايله قازانوردى . بورا ده پاره سي اولانك هپسي مراحه جى ايدى . بو فاحش مراحه جيلك پاموقدن ماعدا بوغداي تجارتنده ده تطبيق ايديلير دى . يازين پاموقچي كويلينك پاره سز كوننده يوكسك فياتله صاتمق ايچون ياپلان

بوغدای ، آرپہ احتکاری مملکتدہ کویلینک کیتدجکھ فقیر لہ شوب ٹروتک محتر لہ صنفی آئندہ طوپلا نمسنہ سبب اولویوردی . ظاہرا مملکت زنکینلہ شمکدہ کورونیور دبسہ دہ فی الحقیقت کیتدجکھ افلاس یولنہ کردی .

۸ — ۱۹۰۷ سنہ لرنده فرغانه ولایتندہ پاموق زراعت مرکز لرندن قوبا ، شهر خان ، آساکہ ناحیہ لرنده ، اندیجان تومہ نینک « قورغان تپہ » ، « ایم » و « خاکہ نت » ناحیہ لرنده او کونہ قادر تورکستان اقتصادی حیاتندہ مثلی کورولمیہ ن بر حادثہ کوزہ چارپمغہ باشلادی : کویلیرک یری بورادہ کیتدجکھ رهن التنه آلیور ومعبن برطوپراغی عصر لرندن بری اشلہ یوب کلن صاحبی اکسزین کندی اراضیسندہ دیگر برسینک اسیری اولویوردی . بونک سببی دہ بودر : پاموق زراعتی ایچرین قرہ دی الانلر فائضنی ویرہ میور کیتدجکھ بورجہ کیریور لردی . نہایت دائن بونک اراضیسنہ وضع ید اید یور . شوطر یقلہ بر فابریقا جینک ویاخودا وکا توسط ایدن یری قومسیو نجینک آئندہ برقاچ سنہ ظرفندہ اراضی طوپلانویور . بویکی اراضی صاحبی تورکستان شرائطندہ بو اراضی نی کندسی بالذات ایشلہ تہ میور . چرنکہ بورادہ زراعت اسقا اصولیلہ اولد یغندن طوپراق ، بالخاصہ پاموق تار لاسی انجق منفعتمدار ادم طرفندن سہ وه رک ایشلہ ندیکی زمان محصول ویریور . دیمک اراضی مالکانه سی طوپراق صاحبک کندی عائله سی ویابرقاچ خدمہ سیلہ برابر بو طوپراق اوزرنده بالذات چالیشہ ییلہ جک مقداردن فضلہ اولما ملیدر . بوسید ندرکہ تورکستان زراعتندہ بویوک « آلباغوت » (۱) لر وجودہ کلیریور . بو حالدہ « قرہ دی » اصلیلہ برقاچ یوز حتی ییک هکتار اراضی آلدہ ایدہ ییلن برزنکین بو اراضی نی کندسی اجرتلی ایشجی طوپلایوب بالذات ایشلہ تمیور . مذکور طوپراغک آسکی صاحبی اولان کویلی یہ ویاخود باشقہ برکویلی یہ اورتا قلغہ ویریور . بوکی اورتاقلر اسکیدن محصولاتک دورتدہ برینی الموق عادت اولدیغندن « چایکار » (یعنی « چہاریک کار ») تسمیہ ایدلمشدر . « چایکار » اولمیوب مستقلا چارایشان کویلی دہ بورجی

(۱) آوروبالسانلرنده ' Gutlesitzer land-holder ' le propriétaire روسجہ pomeschtshise ' مفہومی بز تورکجہ دہ (مثلا اورخونجہ دہ) مستعل اولوب بوکون قازان تورکرندہ « آلباوت » شکلندہ قوللانیلان « آلباغوت » کلمہ سیلہ افادہ ایدہ جکر .

نسبتنده رهن ویره رك طوراغی آزالتیور، اولجه اجرتلی ایشجی ایله ایشله تدیکی زمان برآز فضله طوراغه مالك اولانلر آنجق کندیلری چالیشورلر. اونك رهن آلتته آلونان طوپاغی دائن واسطه سیله دیسکر «چاریکار» لره ویریلور. دیمك بویوك برزنکینك آلتده طوپلانان اراضی اوافق «ایگه لك» لره (۱) انقسام ایدیور. ذکر ایدیلن ناحیه لرده ۱۹۱۵ سنه سنده بر «ایگه لك» ك طوراغی آنجق ۱-۱۲ «طاناب» (طاناب ۴۰۰-۹۰۰ مربع روس ساژینی اولوب تقریباً ۴-۶ طاناب برده ساتینه، ده ساتینه ایسه ۱,۰۹۲ هکتار) قادار ایدی. بو، البته پاموق ده اكدکدن صوکره بر عائله نك اعاشه سنه کفایت ایتمیور. اداره ایده میه نلر طوراغی تماماً ترك ایده رك دیگر لرینه اجرتلی ایشجی وپروله تار اولویور و بونلرک عددی کیتدیجه آرتیور، اونسبتده ایش اجرتی اوچوز لیور. ایشته جنوبی تورکستان کویلیسی بو طرزده موسقوا منسوجات قابریقالری نك تامیله اسیری اولویور. روس قابریقاجیلرینه یرلیرک یاپدیغی دلایللیق ده قاپتتالیزمه یه مخصوص نظامه کوره کیت کیده تمرکز ایدوب بو متوسط دلالیرک آنجق برقاچی دیکرلری حسابنه ز نکیله شمله عدد لری آزالیور، بوتون تومه نده کی ثروت آنجق برقاچ کشینك آلتده طوپلانیور (بونلردن اندیجانده «میر کامل بای پك معروف ایدی). پاموق زراعتی بوسورتله یرلی تورکستانلیلرده صنف فرقلری وجوده کتیردی. ۱۹۱۵ سنه لرنده فرغانه وسیر دریا ولایتلر نده کی یرلی کویلینك انقسام ایتدیکی صنفلر شو صورتله کوستریله ییلیر:

(۱) زنکین کویلی: ۱۰ ده ساتینه دن فضله طوپراق، ۴-۶ اوکوز، ۳-۴

(۱) آوروپا لسانلرنده *economie, ménage, Wirtschaft*

‘*économie, honse-keeping, Khoziaistvo* روسجه

کلمه لری یرنده بوراده بز «ایگه لك» *landwirtschaft, économie, rurale* روسجه *selskoe Khoziaistvo* یرنده «کوی ایگه لسکی» تعبیری قولانیور. بز «ایگه لك» کلمه سی یرنده اوزبک «روزگار» (فارسی «روزگار»). تاتار لر «آول کون کوروشی». قازاقلر «جاروا» تعبیری قولانیورلر. اصلی «فارسی چهاربا» دن کن بوسوک کلمه یی بز آنجق آلمانجه *viehztuch*، روسجه *Skotovodstvo* حیون بسلمه یرنده قولانیور.

آت ۶-۸ صغر ۳-۴ اجرتلی ایشچی یه مالک اولوب سنه ده ۱۰۰ پود بوغدای و او قادار ده پاموق زرع ایده بيله نلر .

۲) اورتا حاللی کویلی : ۶ ده ساتینه طوپراق ، ۱-۳ اوکوز ، ۲ آته مالک اولوب ۶۰ پود بوغدای ، ۲۰-۳۰ پود پاموق زرع ایدوب ، ززاعتدن طولدیرامیان نقصانلرینی شهر ده ایشله یوب اکیال ایده نلر .

۳) ضعیف کویلی : کندی یری یتشمیوب دیگر لرینه چاریکارلک ایده نلر : ۲۱/۲ ده ساتینه طوپراغی ، ۱-۲ اوکوزی اولوب ۲۰-۳۰ پود بوغدای ، ۱۰ پود پاموق اکنلر .

۴) هیچ بر شیه مالک اولمیانلر .

روسلر دورنده جنوبی تورکستان کویلی اقتصادی حیات شو دورت صنفک برنجیسی کیتدیکه عددآ آزالوب زنکین فقط اروپالی فابریقا جیره مربوط آپساغوت و سرمایه دار زمره سی وجوده کتیرمک اوزره تمرکز ایتمک ۲ و ۳ نجی صنفلرک کیتدیکه افلاس ایدوب دردنجی صنفه دوغری یووارلانمق صنفه لرینی عرض ایدر . یکی اصول « ایکنه لک » ویکی زراعت ، اصول حیات ایچون لازم اولان بوتون آلات و ما کینه لر روسیه دن کلدیکندن ، یکی حیاتک ، بالخاصه پاموق پیاسه سینک اوکره تدیکی مسرف حیاتدن ماعدا برده تورکستانک کندی پاموغی موسقوا یه کیدوب اوراده ایشله نوب تکرار دونوب کلره ک اون دفعه بویوک فیاتنه صاتیلمسی ، دیگر طرفدن بوفابریقا امتعه سنک محلی آل ایشلرینی بوسبوتون اورتادن قالدیرارق پیاسه یه حاکم اولمسی ده هب فلاکتلرک مهملرینی تشکیل ایدر . موسقوا دن منسوجاتک ادخالی باش دوندیریمی بر سرعتله چوغالدی . ۱۹۰۷ سنه سی موسقوا منسوجاتی ۲۰۸۷۱۰۷۶ پود کتیر یلشدی . متعاقب سنه لرده کیتدیکه آرتدی .

روسیه نك تورکستانده کی اقتصادی سیاستنده اک تهلکهلی نقطه بو اولکه نك اسقا وارواسنی آنجی روسیه دن روس مهاجر لری کوندزمک امکانلر یله باغلا یوب کندیسنگ پاموق احتیاجاتی موجود اسقا ساحلر نده تأمین ایتمک ، تورکستاندن

تورکستان تارلا لرینی
پاموغه حصر ایتمکده
کی تهلکه لر

جوبات غدائییه بی تماماً چقاروب بونی آوروپای روسی دن کتیرمک و بوسورتله تورکستان اهالیسنی روسیه یه تماماً اسپر حالنده براقق حقتنده کی قرار لری ایدی . روسیه

منسوجات فابریقا لرنده حربدن اول ۲۲. میلیون پود پاموق ایشله ندیکی حالده ، تورکستان آنجق بونک یاریسنی ویره بیلیوردی . روسلر تورکستان تارالارینی تاممیله پاموغه حصر ایدوب آمریکا پاموغنه احتیاجدن تماماً قورتیلیق ایسته یورلردی . ۱۹۰۹ سنه سنده تورکستانی تفتیش ایدن سناتور غراف پاله ن بومسکتده یکی اسقامیدانلری آچمادن پاموق زراعتی انکشاف ایتدیرمک قابل اولدیغنی سویله دی . فقط روس سیاسیون واقصادیونندن دیگر بعضلری بو اسقا ساحه لرینک توسیغنی بکله مک لزومی اولمادیغنی اثباته چالشدیلر . ۱۹۱۱ سنه سنده تورکستانده تدقیق سیاحتی یاپان روسیه زراعت ناظری « کریوو شین » بوسرک فکره تمایل کرستردی . بونسکله برابر کریووشین « بواقصادی سیاستله تورکستان روسیه یه تماماً یاغلامش » اولاجغنی ده علناً سویله دی .

تورکستانی کندی حبوبات غدائیله نسيله تأمین ایتمه دن ، اسقا میدانلرینی توسیع ایتمه دن بویله آمریکا یه قارشی قویمه نک نه درجه ده تهلککه لی اولدیغنی ایسکی حادثه واضحاً کوستردی .

(۱) روسلر تورکستان پاموغنک فیاتی آمریکا پاموغندن مستقل بر صورتده تعیین ایتمک ایسته دیلرسه ده حربدن اول موفق اولمادیلر . بالعکس آمریکا ده پاموق محصولاتی آزچتمدیغنی سنه تورکستان پاموغنی بهالی ، چرق محصول ویردیکی سنه تورکستان پاموغی اوجوز اولویوردی . بوايسه عینی زمان تورکستان کویلی زراع حیاتنه فوق العاده فنا تأثیر ایدیوردی . ۱۹۰۹ سنه سنده آمریکا ده پاموق محصولی فنا اولدیغنده تورکستان پاموغنک بودی ۱۲ روبله دن ۱۷ روبله ۲۵ قاپیکه قادر فیرلادی . بوکونی کوره ن کویلی ۱۹۱۰ سنه سنده هرشین بر اقوب پاموق زرع ایتدی . حالبوکه مذکور سنه ده آمریکا پاموغی امثالسز بر صورتده محصول ویردی . بونک نتیجه سنده ۱۹۱۱ سنه سنده تورکستان پاموغی ۱۸ روبله یه قادر اینوب آله ذخیره ده بولونما دیغندن اونی ده یوکسک فیاتله روسیه دن (شمالی قفقاسیادن) ساتون آمله بیکلرجه کویلی افلاس ایتدی .

(۲) ایکنجی حادثه ۱۹۱۱/۱۸ سنه نک قیرغینی در . حبوبات خصوصنده تورکستانی روسیه یه باغلی براتق ، روسیه ده آچلق ویاخود اختلال اولوب یوللرک کسپلسی کی حادثه لو الاجغنی زمان میلیونلرجه اها لینک آچلقد قیرلمسنی موجب

اولا جقدی ۱۸۰ - ۱۹۱۷ سنه لرنده اویله اولدی ده . ۱۹۱۶ سنه سنده روسیه حکومتی تورکستان تارلا لرینی یالکز پاموغه حصر ایتمک حقتده فضله غیرت کوستردی . حالبوکه ۱۹۱۷ سنه سنده روسیه انقلابی اولوب داخلی روسیه دن حبوبات کتیريله مه دی . اوزرینه بوسنه تورکستانک کندیسی ایچرن ده فوق العاده قوراللق سنه سی ایدی . (صورلرک آزغندن آرال کولی بيله بوسنه ۱۰۳ متر و قادار شاعی اینمشدی) . مذکور سنه « تورکستان مرکزی مسلمان شوراسی » اعضاسی صفتيله تاشکند ده بولونیوردم . روسیه دن کلن آزچرق حبوباتک و اونک تقسیمینی روس و مسلمانلردن مرکب برمشترک قومیسونه حواله ایشمک ایچرن چالشدق . اوردویه استناد ایدن تاشکندروس حکومتی یریلری تقدیرک اختیارینه بر اقوب یالکز روسلرک اعاشه سنه اهمیت ویردی . اولجه انسانیتپرورلکدن بحث ایدن س . د ، و « س . ر » فرقه لری کبی روس انقلابچارینک ساخته کارلغنی ایلاک دفعه اوراده کوردک . اوسبیدن او اچمه انتساب ایتمش اولدیغم « س . ر » فرقه سندن اوراده چقدم . بوللر کسایش اولدیغندن طولانی آجلاق ۱۹۱۸ سنه سنده ده دوام ایتدی . نتیجه ده جنوبی تورکستانک بش ولایتنده ایکی میلیون قادار یرلی اهالی قیریلدی (بوکائند استاتیسیتیک معلومات بولشه ویکلرک ۱۹۲۱ سنه سی تاشکند ده طبع ایتدکلری « تورکستانک اقتصادی حیاتی » نام رسمی کلیاتلرنده نشر ایدلدی) .

عصری معناسیله سویه مدنیه سی یریلردن پک آز یوکسک یرلی اهالی ناصل
اولان ، زراعت و اسقا ایشلرنده ایسه یریلردن چرق آشاعی
استخدام ایدیلیر ؟
بولونان روسلر بوراده کندی حاکمیتلرینی مدنی اوتوریتته
دن زیاده قالا بالقله و زور بالقله تأمین ایتمکده اولدقلری قناعتنده درلر . بوجهتدن
متلا انکلیر و فزانسز لرک خلافه اولارق مستملکه لرنده اک اهمیتسز حتی اک
پدس ایشلری ده کندیلری یاپیرلر . انکلیر لر مستماکه لرنده آشاعی تکنیک خدمتله
وعسکر لکده یریلری استخدام ایده رک کندیلری آنجق دولت ما کینه لرینک
باشنده ، ده میر یوللرینک بویوک مأموریتلرنده ، اوردو قوما ندا نقلارنده بولونورلر .
روسلر ایسه بالعکس کندیسی قوندو قنور ، کندیسی چ . پچ ، سوپور و تیچی ، کندیسی
و آنجق کندیسی عسکر ، کندیسی پولیس ، کاتب و قاپوجیدر . قور قدیغی ایش یریلرک

ده مير يول مأمور لغنی ، عسکر لنگی وتلغراف ایشلرینی اوکره نمه سیدر . یریلر آنجق فابریقالرده قارا ایشجی اولارق استخدام اید یلیورلر . فابریقالرک ده قسم اعظمی پاموق تمیز له یه ن ویاغ چقاران فابریقالردن عبارتدر . بونلرک اوستا باشیلری ، ما کینیستلری ده هب روسلردندر . بونلره داخلی روسیه یه نسبة « چرق یوکسک معاش ویر یلیر ، مقصد ده داخلی روسیه دن بوکبی تکینکسیه ن عناصری جلب ایتمکدر . بونلرک تحت اداره سنده ایشله یه ن یر لیلر ایسه داخلی روسیه عمله لرینه نسبة چرق آزاجرتله چالیشد یریلیورلردی . ۱۹۰۸ - ۱۹۱۰ سنه لرنده یومی ایش اجرتی ۱۷ یاشدن بویوکلره ۸۰ قاپیک ، کنجلره ۶۰ ، قادیلره ۷۰ قاپیک اولوب عموماً عمله نك سنه لك معاشی ۱۳۷ - ۱۷۷ روبله ایدی . حالبوکه داخلی روسیه ده اوزمانکی اك آزاجرت سنه ده ۱۹۶ - ۲۴۴ روبله ایدی . بومعلوماتی نقل ایدن غیورغی صافارف تورکستان فابریقالرنده یوکسک معاشله چالیشان روس عمله سنی (بونلر بوتون عمله نك / ۲۳،۸ ینی تشکیل ایدر) « روس آریستوقراسی عمله ، یرلی تورک عمله سنی ایسه (بونلر / ۷۷،۳ در) « اسپرلر » تسمیه ایتمکده در .

مهاجرت سیاستی
سیاستنک اساسی عمده سنی تشکیل ایتمکده در . ذاتا داها
اون التنجی عصردن باشلایه رق بوتون روس استیلالری روس تجار لرله برابر کیدن روس قازاغی وروس چنتچپسنگ (موژیننگ) مهاجرتی شکلنده باشلايور . اوزمانکی مهاجر تلر اکثراً موسقوا حکومتک خبری اولسه دن وبعضاً حتی بو حکومتک ایسته دیکنه رغماً واقع اولویور و حکومت آرتیق بالفعل اشغال ایدیلن یرلره وضع ید ایتمکله اکتفا اید ییوردی . بو کیفیتی بزیکر منجی عصر ده کچی روس مهاجر تلرنده ده کورینورز . باشقورت و قازاق صحرالرینه کلوب اشغال ایدیورنه بومسلح « باشی بوزوق مهاجرلر » (Samovoltiti) بیکر منجی عصرک داها ایلک اوننده ، بالخاصه ۱۹۰۷ سنه ۳۱ آغستوس تاریخنده کی امضالانان انکلیز - روس ائتلافی صوکننده ایرانک کورگان ، استراباد ، مازندران ولایتلرینی اشغاله باشلادیلر . روسلرک مستلکه ادیباتده « یکی پورتقال مملکتی (Novoya Apil sinaya) » تسمیه ایتدکلری واشغالی داها رسمی

بر شکل آلمانیان بوملکت حرب عمومی اعلان ایدیلدی یکی زمان بالفعل روس مهاجر لری آله کیر مش بولونیوردی . ۱۹۱۷ سنه اختلالی اولمایه ایدی بوکون بوراسی تمامیه روس اولکه سی اولاجقدی . المانلره تقلیداً « مستملکه مسئله لری » نامیه نشر ایتدکلی مجموعه لرنده روسلر استراباده کلن مهاجر لرك چيغی اولجه سییریایه ، اورادن قازاقستانه ، اورادن ده جنوبي تورکستانه « نهایت اورادن ده بو استراباده طاشنمش اولان باشی بوزوقلردن عبارت اولدیغنی یازار لردی . بو مهاجر روسلر « انسان انسانی ییه ره ك یاشار » شعاریه کنديسنه فضله مقاومت کوسترمبه ن اولکه لر آرابورلردی . عینی مجموعه « ایصتمه (ماله ریا) یوواسی اولسنه رغماً استراباد ولایتنه روس مهاجر لرینک بو قادار تهالکله طولمسی روس ملتک آسیانک استعارنده نه بویوک رول اوینایه جغنی کوستر مکده در » دیوردی . حالبوکه روسلرک بویله مهاجر تلری آوروپا معناسیله مستملکه جیلک سیاستدن بی خبر اولدقلری زمان ییله موجود اولدیغنی یوقاریده کوردک . حتی اسلامیتک بدایتنده عربلر خازارلره حرب ایتدکلرنده شیمدیکی « ته رك » ولایتی حدودنده بر قسم روسلرک بولوندیغنی فارسی طبری نك بر نسخه سنده واردر . اونجی عصر میلادیده بر قسم روسلر آذربایجانده ، خزر مملکتنده یر لشمک تجربه لرنده بولوندیلر . روسلرک بویایله (Expansion) استعداد لری اسلام ملتیرینی داها پاك اسکی « زمانلرده ییله اندیشه یه دو شور دیکی » عوفی « و « اولیا چاپی » کیلرک ایش لرنده کوریلور . روسلر بو « یایيله » لرنده آنجق تصادف ایندکلی قوملرک شدتلی ضربه لرندن صوکراکری دونمشلر در وغالبابوندن صوکراده او یله اولاجقدر .

معاصر روسیه حکومتی ، عصری معناسیله تهجیر مسئله سنه بویوک پترو دین صوکرخالص ایپری یالیستق مقصدیله وبالخاصه کچن ۱۹ نجی عصرک اوچنجی ربعنده روسلرک بویوک « ایپاغوت » (یامیشچیک) صنغی آنده اسپر اولان چنتیچیلر (کرسیتیانلر) ک اراضی مسئله سنی حل ایدوب زادکانی مشکل وضعیتدن چیقارمق مقصدیله اهمیت ویرمشدر . تهجیر انجق بودوردن صوکرکراسی دولت سیاستی اولدی . روس چنتیچی زادکانی داخلی روسیه ده طورباق مسئلهسی اوزرنده چیقان قارغشه لقلرک انجق روس کویلیسنک تهجیر یاه جلی ایدینه چکمه قناعت حاصل

ایتمش لردی . مع مافیه ۱۱ × نجی عصرک اخیرنه (۱۸۹۱ سنه لرینه) قادر اولان مهاجر تله اهمیت سز ایدی . حتی بر اراق چار حکومتی داخلی روسیه ده کی روس « ایاغوت » لرینی متضرر ایتمه مک املیله باشقور تستانه وقازاقستانه مهاجرتی توفیق بیله ایتمشدی . باشقور تستاندن سابق اورنبورخ ولایتیله قازاقستانک شمالی قسملرینک مثلاً اقولا ولایتنک روس مهاجر لر یله بالفعل اسکانی ۱۸۹۱ سنه سندن صورکه واقع اولمشدر . اقولا ولایتنده ۱۸۶۶ ده ۱۵۰ ، ۱۸۷۹ ده ۳۱۷۰ روس عائله سی واردی . صورکرا ۱۸۹۰ سنه سنه قادر هر سنه بر بیکن اوچ بیکه قادر روس کلیوردی . ۱۸۹۰ سنه سنده ایسه دفعه ۱۳۸۷۹ عائله ، ۱۸۹۵ سنه سی ۲۲ بیك ، ۱۸۹۶ سنه سنده ۳۶ بیك روس عائله سی مهاجر کلدی . بوسنه جمعاً ۹۹ بیك نفوسدن عبارت اولان روس ۱۸۹۷ ده ۱۱۳ بیك ، ۱۸۹۸ سنه سنده ۱۲۲ بیك ، ۱۸۹۹ ده ۱۳۴ بیك ، ۱۹۰۰ ده ۱۶۰ بیك بالغ اولوب نهایت ۱۹۱۷ سنه - سنده بو آقولا ولایتنده روسلرک عددی یرلی قرغیز - قازاقلرک (۴۴۲ بیك قادر) عددندن کیچدی ، قرغیز - قازاق % ۳۶ ، روس % ۵۹ اولدی . یدی صو ولایتنده ۱۸۴۷ - ۱۸۶۷ سنه لری اراسنده روسلر انجق اون درت کویدن عبارت اولوب ۱۵۰۰ نفوس ایدی . ۱۸۸۲ سنه سنه قادر بو عدد انجق ۳۰ بیکه بالغ اولایلدی . ۱۸۹۱ سنه سندن صورکرا روس حکومتی منتظم بر صورتده مهاجرت سیاستی تعقیبه باشلاقدن اعتباراً روس عددی آنی بر صورتده یوکسلدی . ۱۸۹۵ سنه سنده ۹۵ بیك ، ۱۹۱۰ سنه سنده ۱۸۸ بیك اولوب ۱۹۲۰ ده ایسه ۲۶۸ بیکه چیقیور . تورکستانک دیگر ولایتلرنده ده بو اصول اوزره روسلر یرله شدیدلر . سابق تورکستان ولی عمومیلکنه تابع ولایتده ۱۸۹۷ سنه سنده یهودیلر خارج اولق اوزره روس واور بالیلر ۲۳۳ بیك (% ۴۷) ایدی . ۱۹۱۱ ده ۴۵۶ بیکه (% ۷) چیقیور (ماهاچیک) ، شیمدی ایسه داها فضلده در . روس مهاجر لری اولجه « روس کازاچیلری » (روس قازاقلری) صنفندن عبارت اولوب بالخاصه حدود لرده باشقور تستانله قازاقستان اراسنده « یاییق » نهری ساحلنده ؛ جنوبی تورکستان استیلا سندن صورکرا ده یدی صو ولایتنک آلتایدن ایسیق کوله قادر اوزانان چن حدودی نقطه لرنده . یعنی عسکری سوق الجیش نقطه لرنده یرله شیور لردی . عسکری اولیان مهاجر لر ایسه آنجق اولکه نک اقتصادی حیاتنده مهم اولان

الك منبت واك مركز یر لرنده ، قازا قستانك ایشیم ، نورا و ایرتش نهر لری حوضه لرنده ، « کوکچ، طاو » و « بوراواى » دنیلن فوق العاده منبت ساحه لرنده « ايله » ، « چر » و « طالاس » حوضه لرنده ، تورکمنستانك جنوبنده ایران حدودنده کی طاغلا آراسنده بولونان کوچرك نهرلر اوزرنده یرله شیور لر . سیر دریا نهرینك ده دمیر یول کیچن یر لرك جنوبنده « میرزاچول » (« غالودنی استه پ ») دنیلن صحراالرده یکی یاپیلان آریقلا اوزرنده یرله شدیر یلن روسلردن ما عدا روس قولونیستری اولجه یرلی اهلایله . بالخاصه قازاق . قرغیز وتور کنلر له مشغول اولان یرلرده اسکان ایدیلدیلر . روس تضیقنه معروض قالان بو قازا قلا ایشه زراعت حیاته کیچمک اوزره بولونان ، یازین ه یایلايه چقمقله برابر قشین کرپچدن یا پیلش اولرده (قیشلاق - قستا اولرده) اوطوریور لردی عمومیتله روسلر کندیلری بریری اعمار ایدوب یرله شمه دیلر . مثلا اشاغی سیردر یاده قازاق وقاراقالاق چفتیچیلرینك تارلالرینی ، جکمنت ، اولیا اتا ، بشبک اویه زلرنده اولجه جاتاق قازاقلرله مسکون واونلرك ایلله ایشله نه ن معمور ساحه لری غضب ایدرك یرله شدیلر . تیمور زماننده کی « آشباره » یرینه « چالداور » اُسکی عربلر ده معلوم اولان و خوقند زماننده اعمار ایدیلن « مرکى » یرینه ۱۸۸۵ سنه سننده روس « مرکى » سى بنا ایدلدى . اولیا تومه ننده کی پاصولکه لرك (روس قصبه سى) برى اولان osilov اُسکی تورک خاقانلرینك قرار کاهلرندن بر یسنک یرنده در . روسلرك اسقا باندنه کی یکانه جدی تدبیر لری « میرزاچول » ده ، تاشکندده منقاده بولونان غراندوق نيقولا قونستانینوویچ ك قازدیر دینی آریقلا ایدی . بو غراندوق ۱۸۸۳ - ۱۸۸۵ ده « چر چیق » دن « اسکندر آریغی » چقاردی . ۱۴۰ ده ساتینه یر اسقا ایدن بو آریق اوزرنده « طرویسکی » نام روس قصبه سى وجوده کتیر یلدى . ۱۸۹۱ سنه سنده داخلی روسیه ده حکم سوره ن آجلق نتیجه سنده مهاجرت داها چرغالدی و بو مهاجر لردن « چرچیق » و « آهنکران » حوضه لرنده بعض روس کویلری وجوده کتیر یلدى . او جمله دن اُسکی « بنا کیت » (شاهر خیه) یاننده بنا ایدیلن « سینارسکی » پاصولکه سیدر . سمرقندك شمالنده سلطان سنجرک قازا قطايلر له حربنده معروف اولان « قطوان » ده « روستو فسوف » پاصولکه سى بنا ایدلدى

بونلرک هپسی اولجه عصر لر دنبری اعمار ایدیلوب کلن یر لردر . تورکنستانده اُسکی مز او خرابه لری یاننده وقیله سلجو قیلرک بنا ایتدیکی « سلطان بند » آریغی ایله اسقا ایدیلن یر لرده ۱۸۸۷ سنه ۶ آغستوس فرمانیله چارک کندی نامنه « مالکانه » شاهانه « تاسیسنه باشلاندى . بوراسی ، بارتولدک تعیننه کوره اولجه عباسیلردن مأمون خلیفه نك مالکانه سی ایدی . تورکنستانده روس مهاجر لری یر له شدیر مک روس استیلا سندن دورت سنه سوکرا (۱۸۸۹ ده) باشلا یوب تورکنلرک اک اُسکی مدن قصبه لری اولان « دورون » (شمدی « بهار دین ») یاننده « گرم آب » = شیمدی « میخایلوفسکی » دنیلن پاصولکه توزولدی . بونلر ۱۹۰۹ سنه سنه قادار جمعاً ۲۹ پاصولکه اولدی . بونلردن تیجان ده « سرخس » ک جنوب شر قنده کی « کریستوی » پاصولکه سی سازاتوف مینونیت آلانلریله مسکوندر . (بوکی آلانلر چمکنت و اولیا آتا اویه زلرنده ده واردر) . ایکی پاصولکه او قراینا لیلر در (آلیکسیفسکی ، پولاتوسکی) ، بونلردن بریسی « گوشکه » یاننده آفغان حدود نده در . عشق اباد جوارنده اسقا ایدیلن یر لرده اهالی حتی باچبقا دن دها کثیف (کلومتره مربعنه ۲۴۷ کشی ، باچبقا ده ابسه ۱۸۹۰ سنه سنده کلومتره ده ۲۰۸ کشی) اولدیغی حالده روس مهاجر لرینک چورغی بوجوار ده عمومیتله ایران حدود منطقه لرنده یر له شدیر یلشلردر . چورغی « مالاقان » لردر . بونلر کوچوک نهر و کار یر لرك باشنده اوطوروب صورله حاکم اولد قلرندن اشاغی طرفلرنده اولجه معمور و آباد اولان یرلی قریه لرك خراب اولسنه سبب اولمشلر وبو سبب ندرکه تورکنلرله بومهاجر روسلر آراسنده منافرت و دشمنلق فوق العاده در .

اقولا ویدی صو ولا یتر نده ، روس مهاجر لری کتیر
 یرکن یرلی چتچیلرک تارلا و مرعالی ضبط اولونور ،
 اولری اشغال ایدیلیر و کندیلری ده چوللره قوغولور ایدی
 بعضاً بوسورتله غصب اولونان یرلر روسلر طرفندن تماماً اکلمز ، محصولات ده
 اولکی اهلینک آلدیغی محصولاته نسبة آزکیوردی . مثلاً ۱۸۴۸ سنه سی یدی صو
 ولایتنک قاپال مضافاتده اون بش ییک قادار روس کازاچی مهاجر لرینه هر عائله
 ایچون یوز ده ساتینه (هرده ساتینه = ۱۰۰۹۲ هکتار) دن ۲۲،۳۷۶ ده ساتینه
 اراضی اشغال ایدیلیر وبومقدار دنده ۱۸۵۶ سنه سنه قادار انجق ۱۰۸۰۰ ده ساتینه

مهاجر لرك
 یرلشد یرلمسی

أكيلير واولجه قازاق - قير غزلرك آلدقلى محصولاتك آنجق ۷٪ قادارىسىنى چىقار ايلير اولمشدر . بو مستولى روسلر اشغال ايتدكلرى ير لى ير لى توركلره قازاق قير غزلره كير ايه ويرمه ني داها كارلى بوليور لردى .

۱۹۱۱ سنه سنه قادار جنوبى توركستانده بو صورتله اشغال اولونان اراضى بر بچت مليون ده ساتينه تشكيل ايد ييوردى . بونلك ۵۰۰۰۰۰ پى ير لى تورك چفتچيلر ينك مز روع ير لى اشغال وغصب يوليله آلمشدر . آنجق ۱۹۱۰ سنه سى يدى صوده ۵۰۱۰۰۰ عائله (يعنى ۳۰۰۰۰۰ قادار نفوس) قازاق وقير غزلرك اوى يقيلوب ۲۵۰۰۰۰۰۰ ده ساتينه اراضى وحشيانه غصب اولونوب گنديلى ير لرندن قوغولوب صحرايه آتيلشدر ، تارلاومر عالى هر عائله يه ۴۰۰۰۰۰۰۰ ساتينه دن ۶۵۰۰۰۰۰۰ قادار عائله دن عبارت روس مهاجر لرينه وير يلمشدر . بو حادثه اثنا سنده ياپلان وحشترك « تويلر اوربتيچى » بر شكوده اولديغنى روسلرك كنديلرى ده اعتراف ايد ييور لر (غراف پالنه) . « يدى صو » ولايتك انجق پشيك اويه زنده ير لى اهايلدن ۳۵۹۵ ده ساتينه ير مهاجر عائله سى ايچون غصب ايد يلدى . حالوكه روسلر انجق ۲۰۰۸ عائله ير له شوب مذكور اراضينك انجق ۳۸٪ قادار سنى استفاده ايد يلد ير بويله ، هر يچ بر لز ومسز صورتده اشغال وغصب استقبالده كى مهاجر تلى ايچون يادليوردى وياخود بر طوپراق آچ كوز ايلكى نتيجه سى ايدى .

زراعت مسئله سنده
توركستانديلر روسلردن
برشى اوكره نه ييلد
يلرهمى؟

زمانمزمده توركستانه روسيه طريقيه كلن هر كس ايلك باقىشده بوراده كى زراعتك چرق ابتدائى اولد يغنه ذاهب اولور . اصلا اسقا اصولنى ييلميه ن روسلر وتاتارلر توركستانده ده مير صابان يرينه اغا جدن ياپلان « آماچ » بل كوره كى ، « قازمه كوره ك » (كتمه ن) قوللا نيلسنى ابتدائى ظن ايدر لر . بوراسنده بيكلرجه سنه لردنبرى مكل بر صورتى بولان اينته نسيف (Intensif) اصول زراعتك قيمتى تقدير ايدمه ز . توركستانه ايلك كله ن روسلرك نظرى ده بويله ايدى . كوياتوركستانليرك « جهالت » طولاييسيله اهميت ويره مه دكارى « بهارى » اصول زراعتى ايارى سور مشلر (« بهارى » ديد يكلر اللهك لطفنه - بغموره منوط اصول زراعتدر) ، آيزردن چوق محصول دكل ، چوق محصول آلتق ايچون داها قوللا يلقله چوق ير ا كلك

لزومنی « آکلا تمغه » چالشمش لردر . سابق فرغانه والیسی متوفی نالیفکین بوکا دائر برچرق لطیفه لر اکلاتیر وروس استیلا سی تورکستانده ایتنه نسیف اصول زراعتک سقوطنه سبب اولدیغنی اعتراف ایدردی . واقعا بو طو غرودر . روسلرک استیلا سندن اول حتی باشقور تستانده ییله اسقا اصولیله زراعت اولمشدر (منسوب اولدیغم کویک جنوبنده « سه له وک » نهری حوضه سنده اُسکی آریق ایز لرینی بن بالذات کور مشمدر) . طورغای ولایتی قیر غز - قازاقلرنده اسقا اصولیله زراعت حتی عنعنوی برکولتوره مربوط اولارق یاشا مشدر . قازاقلرک ایلک منور لرندن تله وسیدالین قیچا قلردن سیدقل نامنده بریسنگ (۱۷۷۰ - ۱۸۳۰) « طورغای » و « اولسکه یه ک » نهر لرینک قوللری اوزرنده اسقا اصولیله زراعت یابدیغنی ، خوقند دن دانه (تخم) کتیر تدیکنی ، « طورغای - قابرغا » نهری اوزرنده (« طورغای » دن ۵۰ کلو متره یوقاریده) « قارقوغا » قلعه سنی بنا ایدوب زراعتده اسقا اصولی تطبیق ایتدیکنی ، ینه « ته که » نهری منصبده « صاریقون » نام یرلرده ، ینه « ناوروزوم » اورمانلری حدودنده « ناوروزوم - قاراصو » بوینده جاقسییای ، صاقسییای نام کوللر یاننده بویله زراعت اولدیغنی ذکر ایتمکده در . حتی اسقا ایچرن قوللا نیلان « چغر » ک « آلی - چنار » اسمنده بر حای روحی اولدیغنی اعتقاد اولونوب ، بوروح شرفنه قازاقلرک قربانلر کسوب بایرام ایدر اولدقلرینی وبومناسبتله :

جغر دنک جن آتاسی آلی چنار * چنارغا صیونبا سانک جغر صنار
آلی که چینار منه نخوب صیو نسانک * قاچانده ته نسکری اونکفاروب اسنه طنار
دیه شعر او قودقلرینی ۱۸۷۰ سنه سنده نشر ایتدیکی مقاله سنده ذکر ایتمکده
در . اورسکی یاننده « اور » نهری اوزرنده ۱۸ نجی عصر ده آریقلر له (یعنی
صولامه اصولیله) زراعت یاپیلیوردی . اورال ولایتنده جم وساقز نهر لری اسکیدن
تمامیله اسقا ایچرن صرف ایدیلیوردی (« جم » ده بوکونده ده برآز واردر . بونی
۱۹۲۰ سنه سی بالذات کوردم) . شرقی قازاقستانده « اوست کامینیگورسکی » نک ۲۹
کلومتره جنوبنده قالموقلرک « آبلای کنت » قصبه سی اولمش بوراده قالموقلر ،
تاشکند وکاشغر تورکلر نندن تارانجیلر کتیر توب ، ۱۷ - ۱۸ نجی عصر لرده اسقا
اصولنده زراعتله اشتغال ایتمشلردر . آقولا ولایتنده « نورا » ساحلنده « جوان

توبه» نام یر لرده برچرق آریقارچتاریلوب زراعتله اشتغال ایدمشدر . روس کلدکدن صوگرا بوتون بو اسقا سیسته ملری وعنقاتی اورتا دن قالمشدر . بونک ضررینی داها . ۱۸۸۹ سنه سنده یو . اشمیت یازمشدر . روس کلمه دن اول جنوبی التای ده و آباقان تاتار لرنده ییله اسقا اصولیله تورکستان طرزی زراعت اولمشدر . مثلا التایده « قورای » سانجا غنده « چری » قبیله سی اراضیسنده ، اورصولا وقارلیق حوضه لرنده و مینوسه ولا یتنده برچرق یر لرده اسقا ایله زراعت اولمشدر . بوکون ییله آریق ایز لری واردر . کوزنه تسوفک تعییننه کوره اباقان حوضه سنده کی آریقارک بعضیلری برونزه دورینه عائددر . آصقص وقامشی صاغایلیری ده روس کلمه دن اول اسقا اصولیله زراعت ایتمشدر . فقط روس کلدکدن صوگرا بو آریقار بوز لمشدر . « له وشین » ه کوره قازا قارک زراعت خصوصنده معلملری سیر حوضه سنده کی قارا قاپاقلر و تاشکنند لیلردن عبارت ایدی . سیریا حدودینه روسلر کلوب تولد قنده اوجوار ده کی کوچیه قازاقلر جنوبه چکلمک مجبور یتنده قالمشدر . بونک نتیجه سنده سیر حوضه سنده کی زراعت خراب اولدی . ۱۸۶۰ سنه سنه ۸۰ یاشنده وفات ایدن جانخوجه باطره عائد روایتلر دن اکلاشلد یغنه کوره سیر دریا (« یکی دریا ») حوضه سنده قارا قاپاق کوی وقصبه لری داها ۱۸ نجی عصرک نهایتنده ییله چوقدی . شمالدن روسلردن قچوب سیردریا حوضه سنه کلوب اوراده کی قارا قاپاقلری خوارزمه قچیران عشیرتارک چابو لرینه اشتراک ایتدیکی زمان خانخوجه ۱۸ یاشنده ایدی . دیمک بو واقعه ۱۷۹۸ سنه سنده اولمشدر مع مافیه ۱۸۵۷ — ۱۸۶۰ سنه لری آراسنده ییله اقمسجد مرکز اولیق اوزره آشاغی سیردریا حوضه سنده ۸۰۰۰ خانه قادار قازاغک هر سنه ۲۴۰۰۰ ده ساته قادار اکین اكدکری مذکور سنه لرده اورا لرینی اداره ایدوب قازاق زراعتنه دائر معلومات طوپلایان آصمولوفسکی ایله معاونی « یوسف مایور قارامیشف » لر طرفندن تثبیت ایدیلشدر . بویکی ذات بوندان ماعدا اداره ایتدکری سیردریا ولایتی قازاقلرینک قوللاند قلری صابانک پک ابتدائی وساده اولقله برابر چه ویردیکی طوپراغک آلتنده رطوبتک اوزون زمان محافظه سنه سیدیت ویردیکنی ، بتا عمیه قازاق صابا نیله قوشولان طوپراق روس صابانیله قوشولان طوپراغه نسبة داها فضله محصول ویردیکنی قید ایتمکده در . باشقورت اوزدوسنک الغاسندن صوگره

باشقور تستانده کی کوینده یاشایوب وفات ایدن یوسف مایور غالباسیر حوضه سندن تورکستان مدینتی لیله کندیسيله برابر گنیر مشدی . اولادی اراسنده تورکستان اصولنده باشچہ جیلیق و عمارت عنعناتی یاشا یوردی (۱)

روسلا آبلای خانک روسیه دن باله چلیق وزارت اوگره تمک ایچرن اون قادار روس کوندر یلسنی صور دیغنی یازیورلر . بوسوز زراعت حقننده وارد د گلدر . آبلای خان تورکستان اصولی زراعتی گوزل بیلوردی . کوچه قرغز لری عسکر لکه جلب ایدر زراع قازاق و قاراقالپاقلری زراعتی سوق ایدر دی . اوغلی عادل سلطان تحت اداره سنده طالاس حوضه سنه قاراقالپاقلری کتیره رک زراعت یابدردی . اونک روسلردن زراعت اوگره نمکه احتاجی یوقدی . روسلردن باله چلیق اوستالری صور مسی البته وارد در . روس مهاجر لردن تورکستان لیلرک اوگره ندکلری فائده لی برشی وارسه اوده « طرفان » (روسچہ Kosa) ایله اوت یچمکدر . فقط بوده سیبیریا تومه ن تاتار لرنده و باشقورتلرده « چالغی » ، بعضی قازاقلرده « بل اوراق » اسملریله پک اسکید نبری معروف بر الت ایدی . شیمدی لهستانده یاشایان « ماصالسیکی » روسلردن اول یولاف تورکستانده معروف اولدیغندن بونک ده روسلر طرفندن کتیر یلدیکنی ادعا ایتمکده در . فقط بارتولد بوکله نیک بوکون شرق تورکجه سنده مستعمل اولان اسمی « صولی » کلمه سندن بونوع حبوباتک تورکستانده داها اولجه ده موجود اولدیغنی استدلال ایتمکده در .

(۱) یوقاریده « یکی مدینتله تماسه کن ایلك تورکار » بانبده ده ذکر ی کجن یوسف مایور (وایسکا وای استارشینا) مؤلفک قومشو کوی اولان « ماقار » قریه سندن نشأت ایتمش اولدیغندن حیاتی مؤلفجه ایی معلومدر . بوذات قازاقلرده زراعت و باشقورتلرده آت تربیه سی مسئله لرینه دائر رابور ور ساله لریازمش اولوب بونلردن بعضلری « اورنبورغه تابع قازاقلر » اثر مهمنک هؤلنی ارکان حرب میرالایی « مه یر استفاده ایتمشدر . یوسف مایور فضیلتی وحسبور بر ضابط اولوب باشقور تستانده و باشقورت اوردوسنده جوق سه ویلمشدر باشقورتلرک یوسف مایور شرفنه باغلاقلری بره موسیقی بسته سی حالاده بک مشهور اولوب بعضاً مأموریت یری اولان « آقسجد » اسمیله ده تسمیه ایدیلیر . یوسف مایورک اقربا اولادی طرفزده منور ذوات صاییلردی . بونلردن سابق کانتون معاونی عمر حاجی تورکستان اصولنده باغچه جیلیق ایدر وکوزل المایتشدر یردی . هیسیک اولری تورکستان اصولنده صیوا ایله یابلشدی . یوسفک اولادی صوک باشقورت ملی حرکتنده ده مهم خدمتله کوستر مشلدر .

تورکستانک اسقا ایشلری هیچ اولمازسه خوقند خانلری زمانده اولدیغی کبی برشکلده ییله دوام ایتدیر ییله مدیکنی مکررا سویله مشدر .

روسلر تورکستانلیلره زراعت مدیتندده نمونه اولمق فکریله میرزا چرلنده ومرغابده کنیش چمتلکار وجوده کتیر مشلردی . هر ایکیسنده افلاس ایتدیلر . میرزا چرلی حقنده بارتولد بوراده تاریخده زراعت اولمدیغی سویله یه رک داهای بدایتنده بدین بولوندی . زراعتده تورکستانلیلرک تجربه لرینه باقق ، مثلا خوارزمک قارشى طرفنده اولجه « گاو خواره » نامنده آریقار بولونوب شیمدی قورومش بولونان کنیش ساحه لرک احیاسی لزومنی سویله یوردی . بوسوزلره قولاق آصمادیلر . چر نکه کندی معلوماتلری هر حالده « سارت » لر ککنندن ومملکتی « سارت » منبعلرندن اوکره نن مؤخلر ککنندن داهای اعلا اولدیغی قناعتنده ایدیلر . بوقناعت اوزرینه میلیونلر صرف ایدیلدی . بورالرده یالکز روسلر اسکان ایدیلدی . روسلر حتی سیردریا ایله زرافشان (جیزاق) آراسنی متصل بر باغچه حالنه دوندره جکلرینی دوشونیور لردی . فقط اسقا ایدیلن یرلرک جنوبی قسملری برقاچ سنه صوکرایا واش یا واش چرراقلغه دوندی . صرف ایدیلن أمکلرک چرغی هدرکیتدی . ۱۹۲۲ سنه ایلولنده آریقارک آشغی طرفندن کچدکده اولجه اکیش اولان آق قوواق آغاجلرینک قورومقده اولدیغی بزه کوستره یرلی قازاق بومناسبتله کندی حسیاتی ، سرتتی ، اظهار ایدیوردی . « میرزاچول » ده زراعت ساحه سنک توسیعنه روسلر بوکونده ده اهمیت ویریور لرسه ده اسکی خیاللر شمدی قالمامشدر . اسقا ایدیلن ساحه نک کوپرو یه یاقن شمالی قسملری یاشامقده درکه بورالینی (بوخارا وخیوه آریقارینی) غراندوق نیقولاقونستانینویچ یاپدیرمشدی . بوذات بوتون اسقا ایشلرنده اوروپا اصولنی ومهندسلرینی بر طرفه براقوب یالکز یرلی تورکستان اصولی واوستالری یاردیمیه یاپاردی . « مرغاب » ده کی روس « ایمراطور مالکانه سی » ده سوزده یرلیره نمونه اولاجقدی . اوتام معناسیله عصری اصولده فن قاعده لرینه کوره یاپدیشدی . بوراده غایت بویوک « صومخزنی » انشا ایدلمشدی . وبومخزن ده بوتون تورکستانه نمونه اولاجقدی . فقط مالکانه ده کی بوتون تدبیر لرده کی موفقیتسز لک بوراده محلی اهلینک اسقا کولتورنده کی تجربه لری اهمال ایدلمک اولدیغی اکلالمشدر : صومخزنلک دینه چامور چوکه سی واسقا ایشی باطاقلارو

ماله ری یواری وجوده کتیر مه مسنی تأمین ایچون لازم کن تدابیر آلتامش ،
بونکله برابر بندک بناسی ایچون قوللانیلان طوغله لرده اُسکیده قوللانیلان وعصر لر
جه دایانان طوغله لره نسبة چرق که وشه ک چیمشدر . روسلر دها ۱۸۸۳ سنه
سنده جنرال « چیرنایف » ک امریله آشاغی سیردریاده « یکی دریا » بی احیا ایتمک
ایشنه شروع ایتمشلردی . فقط بوتدیرده آقسجدک قارشوسنده ۳۰,۰۰۰ سائینه قادار ،
اولجه زراعت قوللانیلان یرلرک تمامیله صو آلتنده قالمسیله تماملاندی وزراعتک
بوراده انکشافه دکل ، انحطاطنه سبب اولدی . غراندوق نیقولا قونستانتینویچ
ده ۱۸۹۰ سنه سنده خوارزنده « خان بند » و « طاش بوگوت » بندلرینی آچوب
« صاری قامیش » حفره سنی احیا ایتمک ایسته دی . عادی وسائطله یاپیلسی هیچ
قابل اولمیان بوایشه تشبث البته ییلنلر ایچون گرلونج ، کوبیللر ایچون بر بلا ایدی .
موجود آریق سیسته ملرینی بوز مقدن باشقه برتیجه سی اولمادی . خلاصه روسلر
مملکتک اسقا ایشلرینک انکشافی یولنده هیچ بر جدی تدبیر الا مادیلر . بوکا
جهالتلریله برابر پاره سز لقلری ده مانع اولویور . سیردریا حوضه سنده کندی
مهاجرت واسکان مقصد لری ایچون یاپیلسی ایجاب ایدن یکی استقا ساحه لری
ایچون ایسته نیلن بش اون ملیونلق برپاره یه عائد بودجه حکومتله دولت دوماسی
آراسته سور وکله نیرکن حرب چتدی وقالدی .

مهاجرت سیاستی وایلریده بحث ایدیله جک « استیصال »
روسلرک صحراده سیاستی تعین ایدنه قادار روسلرک بوز قیر لرده زراعت
زراعت نشری سیاستی نشری حقنده اتخاذ ایتدکلری تدابیر دایما مذذب قالمشدر .
برکون رراعت پروپا غانداسی یاپیلیر ، دیکر بر وقت علیهنه بر
سیاست قوللانیلردی . اورنوبوغ والیسی غراف په رووسکی (۱۸۳۳ -
۱۸۴۲ ، ۱۸۵۱ - ۱۸۵۷) غربی قازاق وباشقور تترك او طوراق حیاته ، زراعت
کچمسنی شدتله منع ایتدی . حتی اکیلن تارالا لری ییله بوزدوردی . بوکا خلف
اولان والی « کاته نین » (۱۸۵۷ - ۱۸۶۰) ایسه زراعتی تشویق اید ییوردی .
بعض باشقورت کاتونلرنده زراعتی جبری بر صورتده اوکره تمکه چالشدی ونهایت
« باشقور تکر نبل اولدیغی » قناعتنه کله رک بوایشی ترک ایتدی . سیبیریا والیسنه تابع
اولان شرقی قازاقستانده ده وضعیت بوشکلده ایدی . ۱۹ نجی عصرک بدایتنده

روس قازاقستانده زراعت حياتنك انكشافى بو اولكه نك سكوتنه باعث اولاجنى فكرنده ايديلر. زراعت حياتنه كچنلره يارديم ايجون آراولسه ييله بر مقدار تخصیصات تعيين ايدلمشدى. «ايرتیش» حوضه سنده «كوكباقتى» نام يرده كوزل زراعت ساحه لرى آچان سلطانلردن دوسان خانبايا اوغلنه روسيه حكومتى ۱۸۳۳ سنه سى مكافات ييله ويردى. بوزمان قازاقلر زراعتى ايسته ميورلردى. چرنگه اراضى جوق و «جاروا» حياتى داها كارلى اولديغندن اهالى اُسكيدن ايصلمش اولديغى عشيرت حياتندن آيرلىق ايسته ميوردى. ۱۸۲۹ سنه پترسبررغه كلن شرقى سييريا قرغز مثللى زراعت بابنده جبرى بر اصول تعقيت ايدلمه مسنى رجا ايتديلر. بونك ديكر سببى ده واردى. روسلر ك زراعتنه ترغيب سياسى صميمى دكلدى ۱۸۲۲ سنه سييريا قازاق - قرغز لرينه عائد قانون (پالاژنيه) ده و متعاقب امر لرده زراعتنه كچن قازاقلرى روس كويليلرى ايله قاريشديرمق، عشيرتندن اليقويتمق، روسلغه تمثيل ايتمك فكر لرى كچمه شدى. حتى مذكور «پالاژنيه» نك ۲۴۴ نجى ماده سنده «قرغز قازاقلر مسلمان اولمقدن زياده مجوسيدر لر. اوسيدن بونلر ك چرغنى خرسىتيا نلغه كچمك ممكن كورولمكده در» دنيلسكده ايدى. حالبوكه اثرينى اوزمان يازان بر مؤلف (له وشين) قازاقلر ك قانون عرفيسنه كوره خرسىتيا نلغى قبول ايدن بر قازاقلر بوتون اموالى مصادره ايد يلسكده اولد يغنى يعنى قازاقلر ك اسلاميته بو قادار مقيد اولوب خرسىتيا تلقدن بودرجه چدند كلر ينى قيد ايتمكده در. بو حالحه زراعت قازاقستانده بر رغبت و ياخود زنكيئنه شملك ارزوسيله دكل، آنجق فوق العاده بر ضرورت سائقه سيله انتشار ايدى بيلوردى. شرقى قازاقستانده زراعت انتشارينه عائد مفصل معلومات ويره ن «زاواليشين» (۱۸۶۷) و «كونشين» (۱۸۹۹) كى ذوات قازاقلر ده رغبتدن زياده زراعتنه سائق اولان ضرورتلردن بحث ايتمكده در لر. ۱۸۲۲ سنه قانونيله اداره تقسيماتى عشيرته كوره دكل جوغرافى وولستره كوره ياپيلير اولديغندن ونهايت رياست سلطانلره دكل يكد يكر يله رقابت ايدن عشيرت رئيسلرينه وير يلد كندن صوكر ايتد كجه انكشاف ايدن روس تجارى صحرايه زنكييله فقير اراسنى ايردى. صحرا زنكيئلىر كيتد كجه شيشد يكى حالده اشاغى طبقه سفالته سوروكله نيور وعمومى حسابله، خلقك ثروتنى تشكيل ايدن مواشى - طوار اكسيلوردى. سيمه ي ولايتنده ۱۸۸۴ سنه سنده ۳ مليون اولان

حیوان ، ۱۸۸۸ ده ۲۰۷ میلیون ، ۱۸۹۳ ده ۲۰۰ میلیونه ایندی . بوکای اوردا سنده
ذئرس باشنه ۱۸۳۰ سنه سنده ۱۵۰۸ عدد کلن حیوان ۱۸۴۰ ده ۱۱۰۳ ، ۱۸۵۵
سنه سنده ۱۸۸۸ ، ۱۰ ده ۶۰۶ ، ۱۹۹۶ ده ۴ عدد ایندی . زراعت ایسه زیاده
له شیوردی . فقط اونک ده تزیادی حیواناتک عددی ا کسیدسیله متناسب دکدی .
زراعتنه کچمک « کرسیتیانلغه » یعنی روس کویلسی شرائطنه کچمک
اولد یغندن بونی اک صوک ضرورت کونده اختیار ایدیور لردی .
« کونشین » بومناسبتله چرق شایان دقت مثاللرکتیر مکده در . سیمه ی
ولایتنده « آرجالی » ناحیه سنده کی قازاقلردن ۹ خانه کندی عشیر تلرنده
زنکیلرک تغلبنه تحمل ایده مه دن « کرسیتیان » لغه طالب اولمشلردی . زنکین
همقرلی بونلره « کرسیتیان » لقدن « خرسیتیان » لغه کچیله جکلرینی خبر
ویرسه لرده وکندیلری ده مزعج تردد واضطرابلردن صوکرا روس کویلری یانی
باشنده کرسیتیان اولوب قالمه نی اختیار ایدیور لر ، عینی زمان کرج ایده میه ن
أسکی « جاتاق » لرده بعضاً کرسیتیانلغه طالب اولویورلردی (قازقارالی ده « ییل آغاچ » ده) .
قازاقلر اولجه باشتمورتلرله بر شرائطده روس تابعی اولمشلر وعسکر لکه ده
جلب ایدیلیور لری . ۱۸۳۴ سنه کینه ساری عصیانی مناسبتیله روسیه حکومتی زراعتله
مشغول اولان قازاقلری عسکر لکدن معاف اعلان ایتدی . ۱۸۶۸ نجی سنه نظامنک
۲۴۶ نجی ماده سنده ویرکی خصوصلرنده روس کرسیتیانی شرائطیله زراعتنه کچنلرک
عسکر لکدن وبش سنه تکالیف وویرکیدن معاف طوتولاجنی قید ایدلمشدی .
فقط بوندن اولکی ۲۴۵ نجی ماده ده زراعتله مشغول اولمیان قازاقلرده عسکر لکدن
معاف طوتولدیغی اعلان ایدیلدیکندن اوتنه کی ماده برترغیب دکل ، بالعکس
قازاقلری زراعتدن آلیقویمغه سائق اولان بر ماده اولدی . چرنکه اوماده ایله
زراعتنه کچنلر کوچیه « قازاق ویرکیسی » دکل ، « روس کویلی ویرکیسی » ویرمک
مجبوریته قالیور لردی .

بوتون بوکبی غیر طبیعی سیاستلر اهلینک اقتصادی حیاته فوق
العاده فنا تأثیر کوستردی . قازاق و باشقورتلرده اقتصادی حیاتک اصلاحی
وبونلرده زراعتنه علاقه اویاندرمق آنجق معلوم بر جوغرافی شرائطده نیم مسکون
قومی « چاروا » دن زراعتن آلسدر مقده تعقیب ایدلمسی لازم کلن اصوللرک رعایه

سیله اولاییلیر . باشقورت و قازاقلر حیوان بسله مه ایشنده بوتون مشکلاته ، آجلغه ، صوغوقه وهرشیه قاتلانا بیلیر لر . زراعت ده اصولیه احتیاجه و حیات شرائطنه کوره ، بالخاصه خلقک کندی ایچندن چقان رهبر لرك تحت اداره سنده تشویق ایدیلیرسه خلقي فی الحال علاقه دارایدیر . باشقورتستانک روس مهاجری آز بولونان « طامیان تونگااور » (« ایسلا مغل » و « توله ک » کویلیری) ده ، « ایره ندک » شرقنده ، آرغایش ویالان کاتتولرنده بالخاصه اصللری خالص کوچبه موغول اولان سالجوتلر (« قوناقبای » و « بوری ») وقانایلر (آسه ن ، قایندی کول) ، بارین — تابلرده (بوتون قصبه و کویلر) ؛ قازاقستانده آقتوبه وقوستانای تومه نلرنده زراعتک انکشافی خارق العاده در . اولجه ، داها ۱۹ نجی عصر بدایتسنده اک « تنبل » وقابلیتسز عدایدیلن بوباشقورت وقازاقلرک حربدن اولکی سنه لرده زراعته حرصده قومشوروسلری ییله کچمش اولدقلرینی کوردک . شرقی قازاقستانده ایرتیش حوضه سنده آقولا واوست کامین قازاقلرنده وافغانستان حدودنده « جیلدی کول » تورکنلری ایچنده ده بونی کوروپورز . بونلر هپسی اهلینک کندی آراسندن یتیشه ن یرلی متشبثلرک مساعیسی نتیجه سیدر . بور لرده کی اهلینک اقتصادی حیاته سکتته ویرمه دن و آغیر بحرانلر کچرجه دن کوچبه حیاتدن زراعت حیاتنه کچه بیلمسی ویاخود بویکی شکل اقتصادی حیاتی موازی یاشاته بیلمسی روسلرک اقتصادی مداخله سندن وروس مهاجر لرینک استیلا سندن امین اولدقلرندن ایاری کلشدر . نره ده روس حاکملری مداخله ایتدی ونروده قازاق وباشقورتلرک « کوی ایگه لک » ی روس مهاجر لرینه بورج یوزندن رحنه دار اولدی ایسه اوراسنک اقتصادی انکشافی واصلاحی آرتق قابل اولمامشدر .

قازاقستانک آنجق ۵۰° عرض شمالنک شمال قسمنده طوپراق محصولدار در . بوخطک شمالنده کی قازاقلر آسکیدن زراعتبه تمایل کویستر مشلر در . علی خان بوکه یخانک قازاقلرک ۱۹۰۷ سنه لرینه قادار اولان حیاتلرینه عائد نشر ایتدیکی معلوماته کوره مذکور منطقه نك شمالنده قازاقلر ده زراعت بر ایگه لکه ۳۳ ده ساتینه . کلیر و بو ۳۰ ده ساتینه وسطی ۱۱۲۰۰ بود محصول ویرر . منطقه نك جنوبنده کی قازاقلر ده ایسه « ایگه لک » باشنه آنجق ۰۰ ده ساتینه کلیر و محصولاتی ده آنجق ۱۶۸۰۶ بود اولوردی . آقتوبه اویه زنده اهلینک $\frac{۹۴}{۱۰۰}$ فائضی زراعتله مشغول

اولوب هر ایگه لکه ۵۰،۸ ده ساتینه کلیر. قوستانای اویه زنده اهلینک $\frac{77}{100}$ سی مشغول اولوب ایگه لك باشنه ۳۰،۸ ده ساتینه کلیر، اوست کامین غورده $\frac{69}{100}$ ایگه لکه ۱۰۰،۹ ده ساتینه، آقولا اویه زنده $\frac{61}{100}$ و ۱۰،۹ ده ساتینه، سیمه‌ی پالات اویه زنده $\frac{40}{100}$ و ۶۰،۷ ده ساتینه، قارقارالی ده $\frac{117}{100}$ و ۱۰،۷ ده ساتینه. بویله کیده رسه، زراعت خلقک کندی اختیارینه بر اقلیرسه بوتون شمالی قازاقستان آزر زمان ظرفنده قازاق — تورک زراعت ساحه سنه تحول ایده بیلیردی. جنوبی تورکستانده ده کوچیه اهالی کندیلکندن زراعت کچوردی. ۱۸۷۷ ده جنوبی تورکستان ولایتلرینک روس مهاجرلری استیلا سنه معروض قالمیان منطقه لرنده فرغانه ده کوچیه لر اهلینک $\frac{44}{100}$ تشکیل ایتدیکی حالدده حریدن اول بوعدده، ماصالسکی نک تخمیننه کوره بلسکه $\frac{30}{100}$ (بوزده اوتوز) ه اینمش بولونویوردی. عینی فرغانه ده اندیجان اویه زنده اولجه کچیه عد اولونان ناوکه ت، مرغیلان اویه زنده نایمان ناحیه لری ۱۹۰۸ ده آرتق کویلی اولمشاردی. فقط روسلر تورکلرک زراعتده طبیعی یوللرله انکشافنه یول ویرمدیلر.

چرنکه روسلرک مقصدی تورکستانی اهالی اعتباریله ده
کویجه تورکره فارشی
روسلشدر مق اولد یغندن کوچیه تورکلرک کندی طور
تدریجاً استیصال سیاستی
قرنده یرلشوب مدنی حیاته کچملری اشلرینه کلیوردی.

روسلردن غریغوری صافاروف بولشه و یک مستملکه سیاستی چار کقبندن فرقلی
اولا جغنی خبر ویرمک و چار زماننده کی فناقلردن بحثله تورکستانیلره برآزده یاناشه
بیلک مقصدیله یازدیغی «مستملکه انقلابی»، «تورکستان تجربه سی» نام اثرنده
کوچیه تورکلرک اوطور اقلشمسی مسئله سنه چارلغک مناسبتی حقمده «روس
مستملکه سیاستی قرغیز — قازاقلرک کوچیه لکدن مدنی حیاته کچملرینک یولنی
قاپادی. اولری کلمه نک تام معناسیله صحرایه، چرله آندی. حتی (یهودیلره اولدیغی
کی) قرغیز — قازاقلره ده بو چرلرلی بر نوع «منطقه محدودده» شکلنه سوقدی
(که اورادن چقامیه جقلر) و قرغیز — قازاقلرک یاغما ایدیلسنی واحسانی روس
مهاجر لری ایچرن فائده لی بر منبع حیات ایتدی» دیمکده در.

غیر مثبت یرلره قوغولان وزراعت یرینه چولده آنجق حیوان بسلسکله
کچنمک مجبور یئنده قالان قازاق، باشقورت، تورکن، قیرغیز چار والری

کیتدکجه فقیر له شمکده ایدی . قازاقلر اولجه بر آزراعتله برابر حیوان بسله رلردی .
طوپراقلرینی مهاجر روسلر اشغال ایدوب یرلشد کدن صوکررا بونلرک یایلارلیله
قیشله لری آراسنده کی کچبد کسپلش اولدی . او منطقه لردن استفاده شویله
طورسون اورالردن یالکز کچرب کیده بیلک ایچرن روس مهاجر لرینه پاره
ویرمک مجبوریتی حاصل اولدی . منبت اولمیان یر لرده زراعتله اشتغال ایدیلیرسه
بیله کارایدیله میه جکی طبیعیدر . متلا ۱۹۱۴ سنه سنده یدی صوده بر عائله نک
سنه لک وارداتی قرغز لرده ۴۶۹ روبله ، تارانچیلرده ۹۵۷ روبله ، دونکانلرده ۸۵۰
روبله ، اک منبت یر لرده اسکان ایدیلن روسلرده ایسه ۱۰۱۸ روبله در . قرغیز
بودجه سنده کی بوتقصانی حیوان بسله کله تدارک ایتمک ایسترسه اونک ده یولی
قایا نمقده اولدی . حالبوکه ۱۸۶۰ سنه لرنده یدی صو قیر غیز لری آراسنده
بولونان رادلوف بونلرده طوپراغک قازاقلره نسبة چیق جدی بر صورتده ودقتله
ایشله نمکده اولدی یغنی سویله مکده ایدی . تارانچیلرده ایسه برده ساتینه یردن
روسلرکی ۱۹ روبله دکل ۷۵ - ۷۶ روبله واردات آلمتمده ایدی . چرنکه زراعتلری
اینته نسیف زراعت ایدی . روسلر ایسه طوپراغی غایت سطحی (یالکز ۷ - ۸
ساتیم درینلکده) سورورلر ، قطعیا گبره قوللانماز لردی . بو سیدن برنجی
سنه ده ۱۵۰ - ۲۰۰ بود محصول ویره ن یرصو کره انجق ۳۰ - ۶۰ بود محصول
ویر بیور . بو حالده روسلرداها یکیدن یکی یراشغال ایتمک مجبوریتنه قالیور لردی .
یاغما و طالانله آشوب طاشتمقده اولان روس مهاجر لرینک قارشوسنده جنوبی
اورالده کی باشقور تله یدی صو قرغز و قازاقلری عینی وضعیتده بولونویور لردی .
کوچرک باشقورتستانک روس مهاجر لرله اک فضله مسکون اولان غربی قسمنده
سکنه سی یالکز باشقور تله دن عبارت اولان یورماطی ناحیه سیله اوکا مجاور اولان
نیقولسکی نامنده روس مهاجر ناحیه سنک ۱۹۱۲ سنه سنه عائد « کوی ایکه لک »
اساتینستیلرنده عجیب رقم لرتیر یلشدر . باشقورت و روسلرده عائله لر فقیر ، اورتا
وزنکین اولارق اوچه تقسیم اولونور : ۱) فقیر : بیچ ده مزروع یره مالک
اولمیان یاخود برده ساتینه زرع ایده بیلن ، بیکری اولمیان یاخود تک بر بیکره مالک
اولان ؛ ۲) اورتا : برده ساتینه دن ۱۰ ده ساتینه یه قادر اراضی زرع ایدن
وایکی بیکره مالک اولان ؛ ۳) زنکین : اون دساتینه دن فضله اکوب ۵ دن فضله

بيكره مالك اولان عائله لردر . بونلرك مذكور ناحيه باشقورتلرنده نسبتى : فقير % ۷۴ ، اورتا % ۲۰ ، زنكین % ۶ ، روسلرده ايسه فقير % ۳ ، اورتا % ۲۵ ، زنكین % ۷۲ اولديغى كوريليشدر . یدی صو قر غز لرنده ينه عینی ۱۹۱۱-۱۹۱۲ سنهده چونهرينك آشاغى قسمنده كى دورت قرغز - قازاق ناحيه سيله اوراده كى روس ناحيه لرى عینی صورتله عائله لرك اقتصادى وضعيتلرينى - تقريباً عینی مقياسله - اوچه تقسيم ابده رك مقایسه ايديلد كده قرغز لرده فقير % ۶۸ ، اورتا % ۱۹ زنكین % ۱۳ ، روس مهاجر لرنده ايسه فقير % ۲۹ ، اورتا % ۲۵ ، زنكین % ۴۶ اولديغى كورو لمشدر . البته بو قونتراسك بارز شكليدر ، يوقسه باشقورت وقير غز اولكه لرینك روس مهاجر لريله نسبة آز مسكون اولان يرلرنده يوقاریده ذكر ايتد يكمز وجهله اقتصاددا آز چرق يوكسك وقوتلى ناحيه لرده وارد . لاکن سفالتك هرکون آرتقمده اولسى هرکسك كوروب بيلديكى بر حقيقتدر .

كوجه توركلرى بوييله تدريجاً مترقى سفالته سوروكله ين وضعيت قانونه احداث ايدلمشدى ۱۸۲۲ و ۱۸۶۸ نجى سنه « صحرا اداره سنه عائد قانونلر » ينك قازاقلرك زراعته كچه مسنى مشكله شد يره ن ماده لرندن يوقار يده بحث ايتمشدك « توركستان ولايتنك اداره سنه عائد قانون » ده ده بوكى مواد روس سياستنك اساس عمده لرینی تشكيل ايتدى . توركستانده ، بالخاصه قازاقستانده كوى وقصبه لر تشكيل ايدرك يرلشملى زراعت حياتنك وملى مدنيتك انكشافنه سائق اولاجنى محقق اولان وولغه تاتار لرینك توركستانده طوپراق املاك منقوله استحصال ايدمه جيكي توركستان اداره سى قانوننك ۶۴ نجى ماده سيله تقرر ايتدى . باشقورتلرك طوپراق اوزرنده كى ملك حقلرينه عائد قانونلر يكي « سير كولار » لر له كندكچه تعديل ايديلوب اراضى يى بالخاصه تصداً اوزاقلرده كسيان اراضى يى صاتمغه بچبور ايتمك ترتيباتنه تحوّل ايتدى . قرغز قازا قلرده ايسه عموميتله اراضى « كرستيانلغه » كچه يوب « قازاق » اولوب قالا نره دائمى ملك اولارق تصديق ايد يلبوردى . هيچ كيمسه چالشديغى طوپراغلك بركون لندن آنلسا يا جاغنه امين اولامبور دى . نهايت ۱۸۹۱ نجى سنه نشر اولونان « صحرا ولايتلى اداره سنه عائد قانونلر » ك ۱۱۹ و ۱۲۰ نجى ماده لريله بوتون قازاقستان اراضيسى روسيه نك دولت ملكى اعلان ايديلوب قازاق قرغز لر بوير لرده موقت ياشايان مسافر

اولارق طاندىلر . روسيه حكومتى جنوبى و شىمالى توركىستانك هر ولايتنده واويه زنده مهاجرت اداره لرى تاسيسنه باشلادىغى زمان قازاقستانك بوتون تومه نلرنده قازاقلرك اقتصادى حياتى تدقيق ايدوب نه قادر اراضى قوپاره بيلك ممكن اولاجنى تعيين ايچون ۱۸۹۹ ده « شه ريينا » و ۱۹۰۵ - ۱۹۰۷ ده « كوزنه سوف » نام عالملىر تحت اداره سنده بويوك اكسپديسيين (هيئت) لركو ندردى . بونلر بوتون اويه زلرك مفصل توصيفلىرىنى مكمل خريطه لر علاو سياله نشر ايتدىلر . ايكي اكسپديسيونك هر اويه زحقند ايگيشه رجد ، حتى مهاجرروس حياتى تدقيق ايله نشر ايتدىلر . داها آيرى جلد لرى واردر . عموميتله بو هيئتلك مساعيلرى مكمل اثر لردر . ايچنده اتنوگرافى و اقتصادى معلومات طولىدر . جنوبى توركىستان ولايتلرنده (روما نصوف و ديكر لرى تحت اداره سنده) ياپلان تدقيقات داها اينجه ايدى . « يدى صو » يك بوتون اويه زلرى حتى تاراجيلر ايچون آيرى جلد لرى واردر . روسلك استيلا لردن صوكرا بورالرينك اقتصادياتنه دائر مبدانه قويا بيلد كلىرى جدى علمى نشرياتى اولارق يالكز بونلرى كوستره بيليرز « قرغزلرك زراعت و اراضى مسئله لرينه عائد ماته رياللر » نام عمومىسى ياخود « صارت » « تاراجى » اراضى مسئله لرينه عائد ماته رياللر « مهاجر ايگه لگنه عائد ماته رياللر » اسملىرى طاشيان بو اثرلر شىمالى و جنوبى توركىستانى كرك اقتصادى ، كرك تاريخى ، اتنوگرافى و جوغرافى جهتلردن اوكر نك ايسته يه نلر ايچون دائما ما صا اوزرنده بولوندىر يلاجق اثر لردر . فقط شو قادر « عالمانه » يازيلان بو اثرلر باشدنه باشه بر جلاذ و قاتل فلسفه لرى و ساخته كارلقلر له طولودر . هر جلدك باش طرفنده او جلدك موضوعى اولان منطقه يه قرغز لرك نه زمان كلدكلرينه (۱) عائد بر آنك ت بولونور . بونكله هر منطقه نك قرغز اهايسى اصل بورالى اولمادىغى ، منطقه نك ياقن بر زمانده قرغز لر طرفندن « استيلا اولوندىغى » (۱) اثبات ايدلمش اولوبور . بونلر كوياهر منطقه نك طوپراغى و طبيعى زىكىلىك كوره بوراده ياشايان كوچه قرغز عائله سنك نه قادر داوار بسله مكله ياشايه بيله جكنى واوكا اصغرى نه قادر طوپراق لازم اولوب نه قادر طوپراغك بوراده فضله اولدىغى تعيين ايدوبور لرمش . « شه ريينا » نك تدقيقاتنه كور مثلا « كوكچى ، طاو » تومه ننده بر قازاق قرغز عائله سته ۵ آت ، ۵ صغر ، ۲۰ قويون ، قوستاناي و آقئوبه تومه نلرنده داها آز

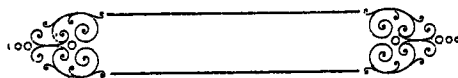
عدد حیوان کافی کیلورمش بو حیوانی بوز قیرده بسله مک ایچرن بر کوچه ایگه لسه
۱۶۳ هکتاردن ۶۰۵ هکتاره قادار یر اولورسه «کوچه طرز حیاتی محافظه ایتمک
مکن اولور» مش . بوهیئت ۱۰۶ بیک قازاق ایگه لسنه ۱۸۰۵ میلیون اراضی
(طوغوسی چرل) براقق کافی کله جگنی و اوکا کوره ده قازاقستانده روس
مهاجر یرلشد یرمک ایچرن ۱۹۰۶ میلیون «فضله اراضی» (طوغوسی منبت
یرلر) قوپا ریله بیله جگنی «تعیین» ایتدی . کوز نه تسوف هیئی ایه نه عینی تومه
نلرده تدقیقاتده بولوناراق بر قازاق عائله سنک داهای آز عدد حیوانله ، مثلا اوچ آت ،
ایکی صغیر ، ۱۲ قویون ایله کیچنه بیله جگنی ، بنأ علیه «کوچه ایگه لکک ادامه
سی» ایچرن لازم کلن یا یلانک مقداری ۵۲۰ و ۳۸۱۰ هکتاره قادار ایندی ریله
بیله جگنی «علی اساسله کوره تعیین» ایتمش اولدی . ونتیجه ده ۱۹۱۵ سنه سنه
قادار صحرا ولایتلرنده ۱۴ میلیون هکتار طوپراق غصب ایدیلوب جمعا ایکی میلیون
روس اسکان ایدلدی . شمالده سیبیریاد میر یولی خطنه موازی منبت منطقه لرده
۱۹ نجی غصرك نصف اخیر نده زراعت حیاته کیچرک یرلشمش اولان قازاقلرک
برقیمی کری جنوبه ، چرلله آطلدی ، کتیمیوب اومسق ، پاولودار ، پترپاول ،
کوکجه طاوکی روسلرله مسکون تومه نلرده قالان قسملری ایه روس اکثریتی
آراسنده صقلوب قالدیلر . صوگ مهاجرت اکسپه دسیونک نشر یاتندن بعض جلد
لرینک انتشاری مناسبتیله تاشکندده منتشر *Srednaya Asia* مجموعه
سندینه روسلردن برینک (غالباً سویلینغ ک) ۱۹۱۱ سنه سنده یازدیغی تنقیدینی
خاطر لیورم . بوذات قرغزو قازاقلر حقنده تطبیق ایدیلن سیاستی یهودینک اشه کنی
آزیمکه آلدردمق ایچرن تطبیق ایتدیکی اصوله بکزه تیوردی . « یهودی اشه کنه
اولجه یر مکده اولدیغی می هرکون تدریجیا آز التمی اصولیله تدریجیا حیوانجغزی
هیچ یه دن یاشامغه آلدشدر یرمغه قرار یرمش ، فقط اشک هیچ یمکسزین
یاشامغه آرتق آلدشمش اولدیغی زمان بردن اولیو یرمش ایش .
ما دامکه قازاقلرک آلدده کی طوپراغی ضبط ایده جک ، کندیلرینی جولرله آتوب
آجلقدن اولدره جکسکز ، پانی (پورسیون) آزالتمق ایچون بو طرزده « عالمانه »
تدقیقلره نه حاجت وار ! » دیمشدی . منبت واولتلاق یا یلا ومرعاله آلیشان حیوانلر
فنا یرلرده یاشایا میور ، قریلیور . هر سنه پانی آکسلته ن ، هر سنه ضعیفله نه ن

بوز قیراها لیسنک خاستا لقره مقاومتی قالمیور ، چرجوقلری ضعیف دوغویور
و اولویورویا خود دوغوم بوسبوتون آزالیور . اهالی سفالت ایچنده چیر پنیور ،
صوگ بهار یا قلا شانجه روس کویلرینه ایش آرامغه چتیور ، بر قاچ کیلو اون ویاخود
پاتانس ایچون ، بر سنه لك ، صوگرا ایکی داها فضله سنه لك حیاتی روسه صاتیور .
نتیجه ده الی الابد آچ وسفیل قالیور . باشقور تله یدی صو قرغز — قازاقلری
آراسنده طوغرودن طوغروییه روسلرک خدمته کیره نله برابر کندی کوینده
کندی طوپراق وایگه لکنه برره س عائله سنی آلوب اوکا عمله لك ایده نلری
کتدیگه چغالیوردی . باشقور تله دوشدیکی بوسفالتی ، غایت آچی برلسانله ینه
روسلردن ره موزوف « یابانی باشقور تسانک حیاتی » نامیله برنجی دفعه ۱۸۸۷ سنه
سنده (ایکنجی طبعی داها صوگرا) نشر ایتدیکی اثرنده ، قازاقلرک وضعیتندن ینه
روسلردن یادرینسوف ۱۸۹۱ ، ۱۸۹۲ سنه لرنده « مستملکه اولمق صفتیله سیبیریا »
وسیبیریا یرلی اها لیسنک وضعیت حاضره سی « نامرله نشر ایتدیکی اثر لرنده بحث
ایدوب ، روسلر ایچنده انسانیت فکر لری او یاندر مغه چالشمشیر ، کورولتی یا پمشیر
لاکن بو تشبیلر عقیم قالمشدر . اوزمانکی روس امر یا لیز منک حقیقی ممللری
آراسنده شرقی روسیه ده کی (سیبیریا ، باشقور تسان و قازاقسانده کی) غیر روس
(اینارودیس) عناصرک آرکج محو اولوب بتمسی و قالانلری ده روسلغه تمثل ایده
جکی بر قانون طبیعی اولدیغی شرقی روسیه ده کی « غیر روسلر » مسئله سی امر یقانک
قزیل دریلیر ینک مقدراتیله بر اولاجغی ، تمثیل غایه سی تعقیب ایتمه یه ن بر
معارف سیاستنک امکانش لغی و معناسز لغی حتی میروپیغه کوره « غیر انسانی »
اولدیغی ادعا ایدیلش ، بوجهتدن غیر روسلرک هر نوع یول ایله استیصال و تمثیلی
مباح اولدیغی ایلری سورولمشدر . ره موزوف ، یا درینسوف و پوتانین لر بوکا
قارشلی عصیان ایتمشلردی . بونکله برابر سیبیریا و تورکستانی روس مستملکه
سی بلور لرو او یله قالاغغه ده اینانیور ، حتی یادرینسوف روس مستملکه لرینک
داها ز یاده چین سدینه قادر کنیشه یه جکنه قانعدی . روسلرک جنوبی تورکستانی
اشغاللری اثناسنده اوروپا افکار عمومییه سنه بو استیلالری مدنی بر وظیفه ، کوزه ل
غایه تعقیب ایدن بر تشبث اولارق کوستروب اثر لریازان مشهور روس غزته
جیسی وجوگرافیا جیسی مشهور سییاح آرکان حرب ضابطی وینوکوف ایدی .

بوذاتك اورتا آسيا مسئله لرینه عائد روسجه وفرانسزجه متعدد اثر لری ورساله لری واردر . برچرق مقاله لری فرانسزجوغرافیا جمعیتی ، تجارت جمعیتی مجموعهلرنده ده نشر اولمشدر . بونلر تورکستان کنجلسکی ومنورانی ایچرن اوقوناچق شیلردر . یادرینسوف یوتانین لر روس ایمپر یالیز منی ترویج ومستملمکه جیلکی توسیع ده یالکز دینوکوفک یولبله کیدیورلردی . مع مافیله بوایکی ذات وجنوبی تورکستانده نالیفکین «مستملمکه لرده کی غیرروس ملتدره یاشامق حقنی حائز درلر ، اونلر احما ایدیلبله ملیدر ، اونلرده مدنیته استعداد یوق دکلدر» دیدکلری ایچرن روسجه اوقویا بیلن تورک منور لری اونلری سه ور لردی . بن شخصاً یوتانین له مکاتبه ده بولونمخی بر شرف عداید ردم لسانی طابلی ایدی . بابا آدمی . یادرینسوف ده ده اویله ایش . بونک ایچر ندرکه خالص ایمپر یالیست فکر لر سویله دیکی حالده یا درینسوفک صوک کتانی حکومتجه مضربیله عداولوندی . بونلره علاوه یوتانین ویادرینسوف سیدیریانک اوتونومیسی طرفداری ایدیلر .

خلاصه روسلرک باربار وحشی طبیعتلری حاکم اولدی . کوچبه لیلربی امان قزلدی . مهاجرت اداره لرینه منسوب « عالملر » هرهانکی بر تومه ن قرغز — قازاغنک حیاتی تدقیق ایدرسه بو منطقه نك اولجه قازاقره عائد اولمادیغنی « قازاقرک کندیلر ندن طوپلانان » آنکه تله اثباته چالشقلری کبی ، دیکر جدی عالملر ومستشرقلر (خانیکوف ، کریکوریف ودیکرلری) ده عمومیتله تورکستانک هیچ بر زمان تورک مملکتی اولیوب کویاروسلرک منسوب اولد قلری آریا نیلر عنصرینک مملکتی اولدیغنی اثباته چالشدیلر . بر زمان تورکلر آریا نیلری احما وتمشیل ایتمشلر سه شیمدی ده آریا نیلر (روسلر) تورکلری تمشیل ایده جکلرینی علناً یازدیلر (از جمله په رکوزنه تسوفک ۱۹۱۲ سنه سی پارسده و « لاگوفه ت » ک ۱۹۰۷ — ۱۹۱۳ سنه لرنده پترسبورغده نشرایتد کلری اثرلر) . ۱۹۰۷ سنه سی مارتنده روسیه زراعت دیپارتا منت (مدیریت عمومیه سی) نك باش مدیری مشهور کریوکف « روسیه زراعت باش اداره سی » مجلسنده « قازاق — قرغزلر چنکیز وتیمور لرك اجفادیدر . بونلر احما ایدیلبله لیدر » دیمشدی . عینی سنه دولت دوماسنک الك نفوذلی ملیتجی اعضاسی « ایکنجی مارکوف » مهاجرت قومیسو نك ۶ کانون اول جلسه سنده عینی سوزلری بوشکلده تکرار ایدرک « قازاق — قرغزلر

چنکیز و تیمورک احفادیدر . بوسیدن آمریکا قیزیل دریا لیرینه نه کبی معامله یاپیشسه بز ده قازاق — قرغز لره اویله معامله ده بولو نمالی یز « دیمشدر . روسیه حکومتک رسمی دواثر ینک سیاستک اساسنی تشکیل ایدن بو فکره روس مطبوعاتنده جواب ویر رکن قازاق — قرغز لره منور له دری بوکا یخان اوغلی علیخان اوزمانکی روس محیطنده چنکیز و تیموری مدافعه قابل اولدیغنی ییله رک « چنکیز و تیمورک آسکی کناهلری ایچرن بوکونکی قرغز لره کفالت متسلسله ده بولونا جقلرینی ادعا ایتمک حقلی اولماز ، دیمکله اکتفا ایتمشدی . ۱۹۱۶ سنه « یدی صو » ده کی قرغز عصیاندن پشپک اویه زی قرغز لرینه ریاست ایدن « آیوکه اوغلی قناعت » نام ۶۰ یاشلی سر کرده اخیراً روسلرک اُلنه کچرب محاکمه ایدیلیرکن روسلرک استیصال سیاستنی آچقیجه توصیف ایتمش : « سز روسلر بزم ملتی دیری دیری مزاره آتیور سکز . سز بزم اُلزندن طوپرا غمزی ، ما ملزی آلدیکز . دنیاده باشمزی اوراجق یر برا قهایور سکز . ما دامکه بزی ئولدیره جکسکز بزده قلدامادن جان ویره مه یز . دیمشدر . بوذات حبسخانه ده باشنی دیواره وورمق صورتبله اتحار ایتمشدر .

عصیانلر و قیاملر

دلی پترونک تاسیس ایتدیکی عصری « روس ایمر یالزی »
« هجرت » و یاخود « مجادله »
نی اوزمان باشقورتلر « بابصاق بی » نام بر بکک آغزیله
« اورص قالا صالحیر ، یرکدی ، مالکدی ، قانکدی
آلیر ، قوروتور » شکلنده ایضاح ایتمشلر و بوکا قارشی آنجق سلاحله مقابله ایدیله ییله
جکنی ایلیری سور مشلردر . ۱۷۳۴ سنه سنده یاییق حوضه سنده اورنورغ
و دیگر قلعه لری بنا ایچرن پتر سبوغدن کوندیر یلن « کیریللوف » ه باشقورتلر
« اوفا » یه کوندرد کلری اوچ کشیلک هیئت واسطه سیله ، اخیر آ « ایغنا تیه ف »
طرفندن نشر ایدیلن ، شو سوز لری یازوب کوندردیلر : « روس پادشاهی بزم
مختار یتیزی طانومش ، کندی اولسه مزی کندی عادات و نظاملر مزله کندی ییلد
یکمز کبی اداره ایتمه مزی و بورایه تلک بر روس کوندیر یلیه جکنی قبول ایتمشدی .
بابالرمز بو شرائطله روس تابعیتی قبول ایتمشلردی . . . . فقط بو وعد لره سز
روسلر فی الحال اهانت ایتدیکز ، یر لر مزی ضبط ایده رک قلعه واستحکاملر بنا
ایدوب روسلر یر له شدیدر مکه باشلادیکز . اوفا ، صامار ، پیرسک (بورو) ،
طابن استحکاملر یله اکتفا ایتمیوب شیمدی قازاقلرله ایکی آرازده اور نهری
ساحلنده قلعه بنا ایتمک و هیچ بر روس آیانی باصمیان یره روس تولد یرمق
ایسته یورسکز . بز ، بزم حقمزده پترسبورغده نه لردوز شرنو لدیکندن خبر دارز .
بزه کندی حقوقزی آرتق یالکمز سلاحله مدافعه دن باشقه یول یوقدر . سز عهد
کزی بوز دیکز . بز صوک نفر مزه قادر حرب ایده جکز . معلومدرکه بی
امان حربلر دن صوکرار و سلر ۱۷۳۵ سنه آغستوسده « اور » نهری منصبه کلدیلر
ورسی حسابلرینه کوره جزاء اولارق باشقورت کویلرندن ۳۹۶ کوی یاقوب ،
۹۴۸۸ نفر باشقورتی اولد یروب ، ۳۱۱ نفری کوره ک جزاسنه محکوم و ۶۳۰۹
قادر قادین و چر جو قلی اسپر ایتدیلر ۱۷۱۵۴ باش حیوان روسلر طرفندن یغما
و مصادره اید لدی . آلرینه کچن رؤسای قازقلر اوزرنه اوطورتوب اشکنجه ایده -

رك و حشيانه بر صورتده اعدام ايتديلىر . روسلرك بويله وحشيانه و خونخوارانه معامله لرينه شاهد اولماق و بو وحشيلرك اشكنجه لرينه معروض قالماق ايجيرين بر چرق باشقورتلر انتحار ايتديلىر . بوتون بو وحشيانه تدبير لره رغماً بو عصيان آزچرق فاصله لرله ۱۷۵۷ سنه سنه قادار دوام ايتدى . روسلر ياييق نهري اوزرنده كى قلعه لرى آتش وقان ايجنده بنا ايتديلىر . بعضى قلعه لر ياپيلير ياپيلماز باشقورتلر طرفندن ياقيلير ، روسلر طرفندن تكرر بنا ايديليردى . ۱۷۳۸ سنه سنه اورتا يوزك مشهور خانلرى ابو المه مبه ت و آبلای روس واليسى كنانز اوروصوف (بوذات متنصر نوغای ميرزا لرندن ايدى و ۱۶ نجى عصرده اورنبورغ جوارىنى مركز ايدينه رك نوغای — مانغيت استقلالنى مدافعه ايدن ، توريكه و بخارا ايله مناسبتده بولونان « اورص ميرزا » نسلندى) ايله اورنبورغ ياننده كوروشد كارى زمان ياييق حوضه سنده آله كچن مجاهد باشقورتلر دن ۵۵ آدمى قازاق سلطانلرينك عاداتا كوزلرى اوكننده آصدى ، ۱۲۰ آدمك قفاسنى كسدى و ۳۰۱ آدمك قولاق و بورونلرينى كسدى . قازاقلر بوزمان قالموقلرله مشغول ايديلير . آبلای خان كنديسى ده ، اورنبورغ واليسىله كوروشد كدن صوكرآ ، قالموقلره اسير دوشمش ، آنجق ۱۷۴۳ سنه سنده اسارتدن قورتولا ييلشدى . ۱۷۵۲ سنه سى باشقورت قياملرنده ينه باشقورت حدودنده (« طويل » ده « آرقاراغای » اورمانلرنده) بولوندى ، فقط قالموقلرله مشغول اولديغندن ، باشقورتلرك دعوتنه اجابت ايدمه ده . ۱۷۵۴ ده آبلای باشقورتلره يارديم و موفق اولماز لرسه قازاقستانده ملجأ و عدايتدى . قازاقلر باشقورتلرك دعوتيله حدود ده كى روس قلعه لرينه متاديا هجوم ايتديلىر و متحد حركت ايتديلىر . باشقورت وقعه لريني كورب بيلن قازاقلرده روسلرك آرتيق آبلایك قرار كاهى بولونان يرلره ، « كو كچه ، طاو » حدودينه قادار كلوب عيى شدت و وحشتلرينى كوستره جكلرينى بيلورلردى . مجادله مجبوريتنده قالاغنى كوره ن آيلايك نزدنده كى شاعر « بوخار جراو » ك خانان شاملى صحرانك مدافعه سيله اوغراشيموب طوغريدن طوغرى يه بخارايه ، بسكه افغان حدودنده كى « جيده » آغاچى بول اولان « بايصون » ولايتى طرفنه كچرب كيتمه ني يعنى مهاجرتى توضيه ايتديكى روايت ايدلمسكده در :

آيلا يدنك قاسندا بوخار جراو جرلا يدى

جرلاغاندا نه ده يدي	موغـبا	ده ب	جرلاييدي
موسولمان بولسانك كيتينكز	سبر	درپا نينك	سوويي
كولده نه نك كسيب اوتپكز	اوج	جبل مالمى	طووصاقتاب
جيدده لى بايصون جيتينكز	كـيـيـى	جوزكه كه لمى اوله كه ن	
قه يلارى ايكي قابات قوزداغان	قاتين	بالا قاي	اوجون
سولاي تمان جيتينكز	زايري	قاتي	بوکاپر
آلماي قوماس ده مه نكز	اوزينك	قونغان	كوكچه تاو

كاپر قالا سالدی اويلا

عموميتله روسه قارشى مقابله دن بر نتیجه بکله ميوب بخارا حدودينه كچمك
فكرنده اولان بعض شاعر لرك سوز لرى قازاق خلق ادبياتنده برطوتمشدر . اوجمله
دن مشهور « آسان قايغى » يه بيله بويله بر پارچه نسبت ايديلسكده در :

ايرتپـتي ئورله ب اورص جور	تل آلساك	ايزده ب قونس كور
چه ل مايا منيب چه رشاسام	تابقان چه	ركه ايل كوچير
قورغان صالدينك به ينه ت قب	قيزمه تشينك	جانير اشب چه ب
اون سان نوغاي بولينب	هر آرينكدي	آلار اورص كه ب

يعنى قونوش — بورد ، يابلا آرايكر ، چرنكه مليونلى نوغاي مقابله ايده ميوب
افلاس ايتدكدن سوكر ا بورالرينه ده البته روس استيلا ايده جكددر . توبقتى قبيله
سنگ رئيسى « وادان بك » ه ده بويله بر شعر لرنسبت وير لمكده در :

سلاه ده ي كه : كبر بايغا كه ل ته لك
موسولماندك جور تينه مانسكده اي قويدب آتى جانسي دار يادان آرى اوتلاك

كازاچى روسلرك عصيانلرى طولايينسيله ۱۷۷۴ — ۱۷۷۷ سنه لرنده
باشقورتستانده « سالوات » نام قهرمانك تحت اداره سنده تكرار قيام اولدى .
بو قيام ده تكييل ايديلدى . ۱۹ نجى عصر ك ربع اولنده (۱۸۲۰ ده) روسلر شمالى
قازاقستانى ، آبلايك سه وديكى « كوكچه ، طاو » موقعنى اشغاله قالمشديلر . آبلای
خانك اوغللى ده بو وضعيت قارشو سنده « بوخار جراو » ك وصيت ايتديكى اوزره
هجرت دكل ، مانعيت - نوغايك و باشقورتلرك باشلادقلى « مجادله » اصولنه صار لديلر .
روسلر اورتا يوز قازاق اينلنده استحکام و قلعه بنا ايتمك

وروسلرى اسكان ايجون اراضى غصبى اصولنى قازاقلرك
« كوكچه ، طاو » كنى اك كوزل واك منبت يرلرينه تطبيق

عبيد الله

وقاسم سلطانر

ايتمكده ايشه باشلاديلر . بوراسى يالكر شمالى توركستان خانلرينك سه وكيلى مركزى
دكل ، مىللى ادبياتى ده بويوتهن و بسله ين ير در . عصر مزك مىللى شاعرى ماغجان بو
« كوكچه ، طاو » ي بويله تصوير ايدييور : « اوجى ، قيرى جوق سارى داريا داي

ساری آرقانینک اورتاسیندا آرالدای کوگه رکه ن کوچ، طاو، آییلایدینک اورداسی قورولغان، کینه ساری ناوروز بایغا اوتان بولغان کوکچه، طاو . آلاچدک آتقد یغینینک دا اورداسیندا جه ری ایدی « یعنی نهایتسز صاری ده کیز کبی اولان صاری آرقا بوزقیرلرینک اورتاسیندا یاشیل آطه اولان کوچ، طاو آیلاک قرار کاهی، کینه ساری نك وطنی اولان بویر لر قازاق خلق ادبیاتنک ده پایتختی کبی بریدی .

آبلای خانک ۱۰۵ یاشایان اوغلی ولی خانک (۱۸۲۴ ده) وفاتندن سوکرا یرینه کچن اوغلی عید الله قازاق یرنده ، بالخاصه خانک یایلاسی اولان کوچ، طاو ده قلعه لرائشما ایتمک تشبثنده بولونان روس حکومتک طلبلرینی و « ضیافت » ه دعوتی « مهربانقلرینی » وکوندردیکی میر آلا یلق رتبه سنی و قیمتدار هدیه لرینی رد ایده رک چنله مناسبت تأسیس ایتدی و روسلره قارشی تعرضه باشلادی . آبلایک طوبوقلی قبيله سنی اداره ایدن اوغلی قاسم سلطان ایسه داها اول روسلردن تماميله دونوب یوزینی تورکستانه چه ویر مشدی . سیدیریا والی عمومیسنک ۱۸۲۲ سنه سنده بونی « ایضاح » ه دعوت یولنده کی تشبثلری عقیم قالدی . عید الله خان یاردیم ایسته یه رک چن حدودینه کلدی و کرکچه، طاو ، اولو طاو حدودنده کی کندیسنه تابع ایللی قاسم سلطان ه واونک اوغللری کینه ساری و ناوروز بای لره ترک ایتدی . بو آراتق روسلر ۱۸۲۴ سنه سنده کریگر و فسکی قومانداسنده بر فرقه عسکر کوندره رک « کرکچه، طاو » قلعه سنی تأسیسه باشلادیلر . داها ولی خان بر حیات ایکن کنج کینه ساری باباسیله برابر روسلره مقاله ده بولونویوردی . « کینه ساری » نك روسلره قارشی حرب اعلان ایتمه سنه کویا اورتایوز شاعر لردن برینک شو شعری سیب اولدیغی روایت اولونور :

آیلا یدن طووغان اووالی آیتقان سوزینک دووالی
آدراقالنر کرکچه طاو اوروستنک سالغان دووانی
آیلا بدان طووغان قاسم دان طووغان آصیلیم
گوزه جاوب اولجا آلمای کیسه جاوب که نت آلمای
آصیایم نه دن جاسید ینک

چین حکومتی اولجه ابو له مبه ت نسلندن « آلتن ساری » سلطانی (۱) عموم

(۱) آلتن ساری ، آلتسی طوغوم خان ، آلتسی بولات خان ، آلتسی ابو له مبه ت خان
(باقک بوقاریده ص ۱۴۴) .

قازاق خانى اولارق تصدیق ایتتمك ابسته دیسه ده صوكر ا عبید الله ه تمایل ایدوب او طنطنه لی بر صورتده خان اعلان اولوندی . فقط « بایان اول » نام یرده کی محاربه ده مغلوب اولوب طوقسان قادار بکریله برابر روسلر طرفندن اسیر آلندی . قاسم ، کینه ساری و ناوروزبای سلطانلر کندیلرینه تابع آلتای ، توقا ، کیره ی ، اوواق قبیله لرندن قرق بیك عائله قادار ایل ایله چر حوضه سنه کوچرب کلوب خوقند حکومتیله آکلشدیلر . کینه ساری « قارناق » ده یرله شدی . بر آز صوكر قاسم سلطانك کندیسی ده کلدی . فقط خوقند حکومتك تاشكد بکریکی کینه ساری طرفندن ایلجی اولارق کوندر یلن « صاریجان » و « ایسه نکیلدی » سلطانلری اولیا آتاده خائنانه اولدردی . کینه ساری کندیسی ده « قارناق » ده یاقالانارق تاشکنده کتیر یلدی و اوراده محبوس قالدی . ناوروزبای ودیگر لری قبیله لرینی آلوب « اولوطاغ » ه چکلدیلر . بر سنه صوكر ا کینه ساری خوقند خانى محمد علی یه مراجعتله یاقاسنی قورتاروب « سوزاق » ه کلدی . اوراده بولونان خوقند امرا و عسکر لرینی انتقام فکریله کسوب آلدی ایتدیکی سلاحله ۱۸۳۷ سنه سنده طورغای نهرینه کلوب خوقند و تاشکنده ده اولدیر یلن سلطانلرک تعزیه مراسمینی یاقمق بهانه سیله اورتا و کچی بوز قبیله لرینی طوپلایوب کندیسنی خان اعلان ایتدی . اورادن اورنبورخ جوارینه کلوب آبلای خانك مساوات شرائطی اوزرینه روسلر له معاهده تجدید ایتتمك ایسته دیسه ده موفق اولامیوب روسلر قارشی مقدس جهادینه بوراده باشلادی .

عینی زمان روسلرک اورنبورخ جوارنده و یاییق ساحلنده
قاپیالی وایسه ت
اراضی اشغالنده کویستر دکلری شدت و سلطانلردن ده اک
باطر عصیانلری
فنا اولانلرینی آلدی ایدوب بوزوق سیاستلرینی اونلرک
نامندن اجرا ایتتمك کبی سیاستلرینه قارشی خلقدی هیجان قوت آلدی . بوراده بو
حرکتك باشنه ده ابو الخیر اولادندن « بای اوغلی » و « آدای » قبیله لرینه استناد
ایدن قایبه لی سلطان (۱) کچرب یاییق حوضه سنده کی دیگر قبیله لرده اوکا التحاق
ایتدیلر . قایبه لی بدایتده حرکتتی بوکه ی اوردا سنده جهانگیر خانه قارشی باشلادی .
بو کندیسنی روسلر قارشی لویال کویستمك ایچون یاپیلان بر تدبیر دن عبارتدی .
بونك عصیانی ۱۸۱۸ ، ۱۸۲۷ ، ۱۸۲۹ سنه لرنده . واقع اولدی . قایبه لی احتراض

(۱) آتاسی علی سلطان ، آتاسی ایشم سلطان ، آتاسی نورعلی سلطان . سلطانك اصل
اسمی « قایب » در . باباسنك اسمیله برله تدبیرله رك « قایبه لی » دیه معروف اولاندی .

فلاندن عاری خالص برآیده آلیست. کندیسى خان اولمق فـکـرنـده دکـلـدى . خـیـوه خانى برنجى « محمد رحیم » له مباسبتده بولونویور وغربى قازاقستان قازاقرینى خیوه حا کیتی آلتنه آلوب روسیه آلدن قورتارمق فـکـرینى طاشـیـوردى . ۱۸۲۹ سنه سنده کویا کندیسنه توسط ایدن آسکى دوستى روس جزالى بورودین طرفدن اسیر ایدیلوب اورنبورغده محبوس قالدیسه ده ۱۸۳۲ ده اسرار انکیز برطرز ده حبسدن قورتولوب « آدای » قبیله سنک رئیسى « سوزیر نتارا باطر » له بر له شدى وخیوه حمایه سنه کردى . ۱۸۳۶ ده بوکە ی اوردا ده « به رش » قبیله سنک رئیسلى طایمان اوغلى ایسه تای باطر واوته مش اوغلى موچه مبه ت باطر عصیان ایتدیلر . موچه مبه ت ایسه توربکه وروسجه او قوریا بازار ، فصیح سوزلى ، مقتدر پروپاغانداچى ومنور بر ذاتدى . داها اولجه چیکلى قبیله سنک رئیسى کوتیبار اوغلى ایسه ت باطر واورنبورغه یاقن ایله ك قصبه سنى بنا ایتمک ایچرن یر لری اشغال ایدیلن طابن قبیله سنک رئیسى تله نجى اوغلى جولامان باطر عصیان ایتمشلردى . بولره قارشى له ته نانت گرسوف تحت فرماندا سنده کوندير یلن روس فرقه سى تمامیله اسیر اید لى وخیره یه کوندير لى (۱۸۳۶) . خیوه ده او وقت ایكى بیلک قادار روس اسیری واردى . مانکفشلا قده کی « بوزاجى » قازاقرى خازار ده کیزنده قورصانلق اید یور لردى . بحر خزرک شمال ساحلنده بوتون نفرذ ایسه ته ی وایسه ت باطر لرك ألنه کچدى ، ایسه ت ده اوزمانك اك مشهور قهرمانلر ند ندر . کندیسى حقنده غایت ساده صلح ومسالمت زماننده أونده او ایشلر یله مشغول اولوب حربده ایسه فوق العاده جسارتلر کوستردیکنى افاده ایده رک « اویکه کیسه قورت قایناتیر ایسه تینک » جاوغا بارسا آت اویناتیر ایسه تینک « (۱) دنیلهشدر . سلطانلرک روس طرفدارى اولانلری روسلره التجا ایتدیلر . جهها نکیر خانله آیچراق اوغلى با محمد سلطانلر روسلر لهنه چیق چالشیدیلر . نتیجه ده ۱۸۳۸ بدایتنده ایسه تای باطر بوتون قوتنى طوپلایه رق « یایق » ك شرقنه کچدى و « بارسوق » ده چیکلى قبیله سنه کلوب اوزمان آرتق خیوه تابعى اولارق آدای قبیله سنى اداره ایدن قایبه لى

(۱) بو مصراع عربلرک تورکاري مدح ایده رک سويله دکلمري « قوم اذا تو بلوا کانوا ملائکة * واذ هم قوتلوا کانوا نفار پتا » بیتی خاطر لایحه قده در .

سلطانہ التحاق ایتدی . جولامان باطر ایسه ایلی آلوب کینه ساری به التحاق ایتمک اوزره « طورغای » طرفنه کیتدی .

کینه ساری
بولونویوردی . کینه ساری سلطان آرتق مرکزی شخصیت اولدی . خیوه حکومتی بوعصیان حرکتلرینه جدآ علاقهدار اولویوردی . کینه ساری نك اسناد کاهی ایسه سیردر یا شمالنده کی تیلی کول ، قارا طاو ، صوزاق ، قارناق وچر حوضه سی ، اساس قوتلری ده آرغون ، قیچاق و نایمان قبیله لری ایدی . صوکرآ جاغالبایلیر ، آرال کولی جوارنده کی چومه که ی ، شورتقارا ، چیکلی قبیله لری ده اوکا التحاق ایتدی . ۱۸۳۸ ده سیبیریا و اورنبرگدن کوندریلن مهم روس قوتلریله چار پشیدی . حربده مجروح دوشدی ایسه ده سیبیریا فرقه سنک مهم قسمتی مغلوب ایتدی و طورغای ساحلنده مطمئن مجلسلری پادی . بو آراق غرب حدودنده قایبه لی سلطان ، ایسه تایی ، ایسه ت و جولامان باطر لر اوچ ییک قادار قوتله یاییق حوضه سنده کی روس قصبه لرینی یاغما ایدیور لردی ، قایبه لی ده کندیسنی غربی قازاقلرک خانی دیه اعلان ایتمشدی . میر آلالی منصورف تحت اداره سنده ۱۸۳۸ سنه سی آغستو سنده « اورسق » دن کوندریلن روس قوتی ایرغیز نهرنده قایبه لی سلطانی مغلوب ایتدیسه ده قازاقلردن یاغما ایتدیکی حیوان سورولردن باشقه برشی آلدی ایدیه مه دی . بورجان باشقورت ایشانلردن موللا قای عبد الله حضرت کینه ساری عصیاننک انکشافی باشقورتلرده انعکاس ایتدیکنی ، خان یا قلا شیرسه آلوناچق وضعیت حقنده کیزلی قونوشمه لر واقع اولدیغنی حکایه ایدردی . روسلرده باشقورتلری بوعصیانه قاریشوب کیتمک تمکه سندن آلیقویمق فکریله باشقورت اوردوسنه و باشقورتلره قارشی هرتورلو جمیله لرده بولونمشلردی . اورنبرغ والیسی جنرال به روفسکی و باشقورت آلایلرینک قومندانی جنرال مایور سیلکوفسکی تمامیله باشقورتلرک حامیسی کسلمشلردی . بوتون عصیانلره روح ویره ن مرکز خیوه اولمسی دولایسیله روسیه په روفسکی وسیلکوفسکی اداره سنده ۴۰ / ۱۸۳۹ قیشنده « اوست یورت » اوزرندن خیوه اوزرنه غایت مهم قوت کوندردی . بو اوردو خیوه نی سیلوب سوپوره جکدی . فقط اوردو و نقلیاتی (دوه لری) « چرچته کول » و « جم » آرالنده صوغوقدن قریلدی . باشقورتلره قوماندا ایدن سیلکوفسکی له ملیتپروری

وروس دشمنی ایدی . ۱۸۳۱ سنه له عضیاتی تشکیل ایدن روس اوردو سنه منسوب نفر وضابطلری کو ررسه تحقیر ایدر و دو کردی . بوکامقابل باشقورتلری چرق سه وه ردی (بومناسبتله اولمی که باشقورتلرده سیلکوفسکی نامنه تخصیص ایدیلن بر رقص بسته سی واردر) . بوسفرک افلاسنه سبب اولان ده اوایدی جنرال په روفسکی بی ده ، غالباً ، قصداً خطا یوله سوق ایتمشدی .

بوسفر لرده روسلر متضرر اولمقده ایدیلر . چرنکه قیریلان دوه وتلف اولان ارزاق ، قویون وسائر هب قازاقلردن طوپلا نمشدی . ۱۸۳۹ده عصیان قازاقستانک هرطرفنه یاییلشدی . قارقارالی حدودنده کی طوبقتی ، سه مزنیایمان ، بای جگت ، قبیله لری چین حدودینه ؛ ماتای قبیله سی ده « چر » حدودینه چکادیلر . باراق خان اوغللردن قارقارالی ده « قودای مه نده سلطان (۱) ، آیا گوزده « صیبا نقل سلطان » (۲) قیام ایتدیلر . روس چرق مشکل وضعیته دوشمش ، صحرا ده نفوذینی تمامیله قایب ایتمشدی . فقط ۱۸۴۰ سنه سنده قازاقستانده غایت بویوک حیوان قیرغینی (جوت) اولدی . کینه ساری یه التحاق ایتمک اوزره « چر — بالخاش » حدودینه کوچوب کلن عشیرتلك حیوانلرینه « بادباق » چولنک اوطی یتمه دی . ضایعات چوق بویوک اولدی . روسلرده بوندن استفاده ایدوب کینه ساری بی جدا تعقیبه قویولدیلر . هر نوع تزویر اتله « آلاچ » و « جابباس » قبیله لرینی سلطانه قارشى آیاقلانديره ییلدیلر . چبکلی ، چرمه که ی وتورتقارا قبیله لری ایسه حیوان قیرغینندن دولایی بوسبوتون آچلمده قالدیلر . کینه ساری خوقند حکومته مراجعت ایدوب پدری قاسم سلطانی کوندردی . تاشکند بکلربکی قاسم سلطانی (احمد یسوی مزارینی زیارت ایدرکن « تورکستان ، شهرنده) یاقالاتوب اولدیرتدی . ۱۸۴۰ — ۱۸۴۱ سنه قیشنده کینه سارینک وضعیتی چرق مشکل اولدی . کندیسى « سیر » له « تیلی کول » آراسنده بولونوردی . روسلر کندیسینی حیلله ایله آلدله ایتمکه چالیشیر اطاعته دعوت ایدر لردی . اورنبورغ حدودنده روس تابعی اولان آیچراق اوغلی بایمحمد سلطان « چورته » نامنده بریسینی کینه ساری یه ایلجی اولارق کوندرمش

(۱) قودای مه نده : آتاسی سلطانغازی ، آتاسی بوکه ی خان ، آتاسی باراق خندر .
(۲) صیبا نقل ینه باراق اولادندن اولوب باباسی باراغک اوغلی « خانخوجه » درکه جین تا بهی اولوب ادهر اطوردن « وانک » لقی لقی آلمش اولدینگی بوقاریده ذکر ایتمشدک .

ویازدیغی مکتوبنده « بویوک یوینوزلی قوچ چوق قویونه باش اولمقله
آرسلانه غالب کله ییلیری ؟ قیامک نتیجه سی آی اولمز » دیمشیدی .
کینه صاری بونی او قودوقدن صوکره « جورته بی » ه « قابا »
قورا ییلدین آلت تناسلی قاپانه طوتدورور دیورورلر ، سزک سلطان دیه طانیدیغکنز
بو ناچیز ، عاجز حریفه کندیسنک امیر اولدیغی کافی کلبیوب شمیدیکی مشکلاتمدن
استفاده ایده رک بنی ده قاپانه دوشورمک ایسته یور . کنیش بوز قیر لر مزده .
یاخود محاربه ده کندی أجمله اولمک اسارتدن داها آی دگلمیدر ؟ دیه رک بایمحمد
سلطانک مکتوبنی پارچه لایوب آتدیغی مشهور در . مع مافیه احتیاطی آلدن قاچبر
مامق شرطیله روسلرله بر متارکه عقد ایتدی . بو صلح تکلیفی مناسبتیله یازدیغی
مکتوبنده کینه صاری ۱۸۲۰ - ۱۸۲۰ سنه لری آراسنده روسلرک کندیسنه قارشی
یابدقلمی ۱۵ قانار سفری صایوب بونلره عائد تفصیلات ویرمکده در .
کینه ساری بوزمانلرایلک کچر مکده اولدیغی اضطراب وفلا کتاری نظره
آلارق بر آز وقت ایچرن روس جهه سنن آچیق براقارق
خیوه یه کیدوب اوراده خانک نزدنده حرمت واکرام کوردی . اورادن ،
رفاقتنده برقاچ یوز یکیت اولدیغی حالده ، « موغاچار » داغلی حدودینه کلدی .
باغانالی ، آرغین ، تاما ، بایباقتی ، چبکلی وچرمه که ی قبیله لری کندیسنه التحاق
ایدوب اون ییک قانار عسکر طوپلایوب باشقورتستان حدودنده واقع « اورسق »
قلعه سنه قانار کلوب حزیران ۱۰ تاریخنده له به دف قوما ندا سنده کی روس
اوردوسیه حرب ایتدی . روسلر والی عمومی جنرال آبر وچرف قوماندا سنده تکرار
عسکر کوندیروب کینه ساری بی تاما آزمک چاره لرینی کوردیلر . کینه ساری بو وقت
عسکرینی تنظیم ایتمکله مشغول اولدی . « اورسق » قلعه سنده بولونان تاتار لردن
بورنا یوفلر واسطه سیله عسکرینه ارزاق ساتین آلدی . روسلر کینه ساری وقرده
شلرینه اورنبورغ جوارنده مالکانه لر ویروب صلح ایتمک ایسته دیلر . « چلابی »
طرفنده کی روس کویلیلری وکازاچیلیری عصیان حالنده بولوندیغندن روس حکومتک
سیاسی وضعیتی اولدقجه ناز کدی . فقط کینه ساری روسلرک وعدلرینه آلدانمادی .
« اوئل » ده روس طرفداری اولان سلطانلردن آرسلان جاتورینک نفوذنده بولونان
صاری چیکلی عشیرتیه اوغراشدی . آبر وچرف بوندن استفاده ایده رک بویوک

بر آوردو سوق ایتدی . بو آوردو ایله کینه ساری محاربه سی « طورغای » ساحلنده اولدی . کینه ساری بو محاربه ده ایکی قرده شنی قایب ایده رک « سیردریا » حوضه سنه « آقسجد » ه رجعت ایتدی . صوکر اقرار کاهنی تکرار « اولوطاغ » ده « جیلا نیچن » نهری ساحلنه نقل ایده رک قسچاق قبیله سندن کندیسنه اهانت ایده نلری تأدیب ایتمکله مشغول اولدی . خوفندیلیر پدرینی اولدر مشلر ایدیسه ده اولردن انتقام آلمقله اوغراشمادی . بالکز چیکلی جان خوجه باطرك ده معاوتیله « سوزاق » ی محاصره ایدوب آله کیچردی . صوکره دائماً روس حدودینه هجوم ایتدی . ۱۸۴۴ سنه سنه ۵۰۰۰ عسکر له تکرار « طرویسق ، قلعه سنه قادار کلوب » یاکا ترینسق « قلعه سنی یغما ایتدی . برادر لری بالی ، کوچه ک ، موسی وبالخاصه ناورزبای بو وقعه لرده ذکر لیلک کوستره رک ممتاز اولدیلر . قازا قستانک هر طرفندن غیرتلی یکتیلر تکرار بونلرک اطرافنه طوپلاندی . بخارا وخیوه حکومتلریله اینی مناسبت تأمین ایدوب روسلر ایچون تهلمک لی دشمن شکلنده بویودی . بخارا امیرندن بر مقدار توفنک و طوپ ده کلدی . ۱۸۴۵ ده جنرال آبروچوف جایاس وچیکلی قبیله لرینک « آرال » جوارنده یاشایانلرینی آله ایده بیلدی ، ایرغیز حوضه سنه « ایرغیز » استحکامنی وکینه ساری نک قیشلق قرار کاهی اولان « اولوطاغ » ه ده قوتلی بر آوردو سوق ایده رک دیگر بر استحکام بنا ایتدی . کینه ساری نک متعدد تعرضلری عقیم قالدی . بویاکی قلعه اورنبورغ قازاقلری ایله کینه صاری آراسنده حائل اولدی . برادری سه یاخانی ۱۸۴۶ ده اورنبورغ حدودینه کوندردیسه ده او طرفلر ده کی قبائلی تکرار حرکت کیره بیلدی . روس چغالمشینی . نهایت ۱۸۴۶ سنه سنه ۲۰۰۰۰ قادار خانه ایله برابر شرق قازاقستانه کیچرک رک « چر » حوضه سنه او طرفندی . اوراده کی و « ایله » حوضه سنه کی « تاما » « دولات » ، « قونکرات » ، « اویسون » ، « آبدان » « سووان » و « جلار » قبیله لری ده اوکا التحاق ایتدی . آبلای خانک بو قبیله لره ریاست ایدن اوغللری (علی وسوک سلطانلر ورستم توره) اطاعت ایدوب هپی کینه ساری نی عمومی خان طانیدیلر . « اوچ آلماطی » کندیسنه یایلا اولارق تقرر ایتدن . غولجه والیسی واسطه سیله چین حکومتیله تماسه کردی . بالکز « یدی صو » قرغز (قاراقرغز)

قبيله لری بر طرفدن کینه ساری نك یوکسلمسنى ایسته مه یه ن خوقندیلیرک و دیگر طرفندن ده بعضی قازانلی تجار لر (مثلا فیض الله سیف اللین وعلیم یعقوبوف لر) واسطه سیله روسلرک تشویقاتنه قاپلان بعض سلطانلر و قرغز (قار قرغز) لر کینه ساری نك بویوک باباسی آبلای خان ایله اولان حسابلرینی خاطر لادیلر و اطاعت ایتمه دیلر . عینی زمان شاعر ده اولان کینه ساری نك قبيله رئیس لرینی طوپلایوب « متحد اولماز سه ق او والرده خوقندیلیردن ، بوز قیر لرده روسلردن طایاق ییه جگیزی ییله لیسکز » دیه بر خطابه ایراد ایتدی .

(قارا آغاجدای کوب نازاق   زاوی مین بولدونک قاراشی
اوبدا فوقان قیرده اورم   آکیم بولدی نالاسی
کیمنه ن طایاق جیکه نده ی   بر آوزغا قاراسا
بزینک نازاق بالاسی   آلدیرب جورکه ن دوسباننا
اوزدی اوزینک آلاسی)

فقط قرغیز لره سوز له تاثیر ایده مه دی . عسکر سوق ایتمکه مجبور اولدی . موفق ده اولمشدی . لاکن دولات قبيله سنه ریاست ایدن اقربا سندن رستم توره نك مکر واهانتیله قرغز لک جاتتای واورمان نام مانا پارلی تکرار قوت طوپلا دیلر و ۱۸۴۷ یازنده « چر » حوضه سنده ، شیمدیکی « طوقاق » (اُسکی بالاساغون) شهرینک دورت کلومتره غربنده « که کلک سه نگه ر » نام تپه ده قرغز لر طرفندن محاصره ایدیلوب اوچ کون محاربه دن صوکرا آله کچریله رک کندیسی و برادری نوروزبای اولدیر یلدیلر . اولادی « قارا طاو » ه « تورکستان » (یه سه) یه کلوب خوقند تاغی اولدیلر . آرالرندن صدیق توره نك روسیه یه قارشی خوقند و بخارا حرب میدانلر نده کی روللرینی یوقاریده بیان ایتدک . کینه ساری نك حین وفاتنده آنجق بش یاشنده قالان دیگر براوغلی احمد توره روس حکومتی دورنده روسجه تحصیل ایدوب مأموریتلر ده بولوندی (۱۸۶۷ - ۱۸۸۷ سنه لری آراسنده چمکنت اویه زرئیسى معاونی اولدی . ۱۸۸۸ ده وفات آتمشدر) . بابا سنک حیاتتی توریکه یازمشدی . بو اثر اسمیرنوف نام روس طرفندن ترجمه ایدیلوب ۱۸۸۹ ده تاشکند ده نشر اولوندی . مراد افندی « چمکنت » ده بونکله مکرر اکوروشدیکنی ، کتاب محبی اولدیغنی ، چار اوچنجی آلسکساندرک جلوس مراسمنه اشتراک ایچرن بپترسبورغه

کیدرکن قازانده کوروشوب کندیسندن بعضی درس لر آلدیغنی (۱) ذکر ایشمکده در . روس تابینه کیره ن قازاقلر آراسنده کینه ساری اون طوقورنجی عصرک نصف اولنده بر دور یاشاتدی . بوتون قازاق کندیسنی برملی قهرمان بیلور و کندیسنگ وفاتندن صوکرانزدنده کی مشهور شاعر « نیسمبای آقن » طرفندن سویله نن شعر لر کینه ساری یه عائد منظوم داستانک آخرنده اوقونور . بوراده از جمله دنیلیر :

توغای کوچتی ایر ایدی	کییمدی بالا طوودرغان
افبالی جورکه ن ایر ایدی	آلتندی قلیچ بو ودرغان
آیلا یلاتیب آت قویب	دوشبانندی کورسه توودرغان
کوب صارغایتب که له ستهی	که نه خان ساغان نه بولدی؟
طولباردان صایلاب آت منب	دوربادان جه من جه کرکه ن
جه م اورننه بال به رب	قیصر دینک سوتن ایمر که ن
باسقن قالین جاوکه لسه	آلب دا جبار ده کرکه ن
که نه که مدی فالدیرب	« کویک بولر » ساغان نه بولدی؟
خان ایه سی خاندادی	قالای آیتسام من باری؟
جه کر تسکه که طالانغان	قرغاولدا جون باری؟
جابالاقتان سه سکه نکه ن	جالغر قازدا اون باری؟
خاندار ینان آیر لغان	قاراجا اویده سن باری؟
آق آوز آندی جوکور توب	کینه خاندی تیریلتب
نارروزبای که ایرکون باری؟	کینه خان نینک طوسندا
قارت بورادای جارادق	جاودی جاسقاب جا بیرب
جاوغان قاردای بورادق	آبلا یلاتیب آت قویب
دوسبان نینک آلدن اورادق	کینه خان جازم بولغان صونک
به ت به تی مه ن طارادق	قیران اه سل اول کوندی

ایندی برکوررکون باری ، آئی؟

(۱) وکان ذا خلق حسن متواضماً محباً لاهل الفضل واشترتی منی جمیع کتبی حین سافرت من نلک البلاد الی الحجاز ثم رأیته فی قرآن . . . . . وکان أقام عندی مدة حین کنت معاً معاً هنالك فی مسجد واحد من المشایخ وقرأ علی بعض الدروس

اولجه کینه ساری یالکز قازاق ملی قهرمانی عداید یلیردی شیمدی بوتون تورکستانک ملی قهرمانی اولدی. قارا طاوده وچریوننده کینه ساری بویوک باباسی آبلایک زماننده اولدیغی کبی قازاق اصولنه کوره دولت ماکنه سی ده قور مشدی. خیوه لی اوستالره تفنک یابدیریوردی. کالاس وچر حوضه لرنده بش یوز قادر خانه نی اوردونک اعاشه سی ایچون زراعته مأمور ایتمشدی. قازاقستانده جدی بر حکومت انجق تیانشان اتسکلرنده کی منبت و محصولدار یر لرده شهر وقلعه لر بنا سیله، چینیلر و خوقند لیلرله اکلا شتیق یولیله یاشایه ییله جکنی دوشو نمشدی. ۱۸۴۱ سنه سنده روسلره یازدیغی مکتوبنده ۱۸۲۰ سنه سندن سوکره کی وقایعی سنه، آی وکونلرینی. عسکرک وشهید لرك عددینی، ضایعاتک مقدارینی ارقامله یازمش اولدیغندن کندی. نزدنده اسکی خانلر کی منتظم وقعه نویسلر بولوندردیغی اکلاشیلور. چر حوضه سنک قیرغیز لری روس تشویقاتنه قاپلماش اولسه لردی کینه ساری یدی صو ده قوتلی بر حکومت قورمش وروسلرک سیبیریا واورونبورغ حدودندن تورکستانه حرکتارینی اپی بر زمان طوردرمش اولاییلیردی.

۱۸۴۵ ده کینه ساری روسلره مغلوب اولوب «یدی صو»

کینه ساری دن
صوکره
یه چکلمکله غربی قازاقستانده کی عصیانلر داها پک چابوق
یاتیشمادی. جم نهری حوضه سنده و آرال کولی شمالنده

یاشایان بویوک چیکلی قبیله سنک غربی قسمنی بالاده مذکور ایسه ت باطرك، آرال حوضه سنده کیلری ده جانخواجه نام بر بکک اداره سنده اولوب روسلره اطاعت ایتمه دی. ایسه ت باطر کندیسنی خیوه یه تابع عدایده ردی. جانخواجه ایسه نه خوقنده ونه خیوه یه تابع اولمق ایسته مز، آنجق قازاقستانک استقلالنی ایسته ردی. کینه ساری نك طرفداری ایدی. اوکا قزینی ویر مشدی. و «صوزاق» محاصره سنده کندیسنه یاردیمه کلمشدی. ۱۸۴۶ ده آجلق سبندن کینه ساری نك ایشی بوز ولوب روسلر ایلریله دکچه بر طرفدن خیوه لیلر طرفدن صیقیشدیریلن جانخواجه روسلره تمایل ایتدی. ۱۸۴۷-۱۸۵۱ سنه لری آراسنده سپردریا حوضه سنده روسلرک کسب قوت ایتمه سنه یاردیم ایتدی. فقط بوراده آنجق بر قاق قازاق زنکیکنیک منافعنی و اسایشنی تأمین مقصدینی تعقیب ایتدکلرینی، روسلرک حقیقی مقصدی آرتق جدأ یرله شمک اولدیغنی وقازاقلری یر لردن تضییق ایتمک یولنه

کرد کلرینی کورد کدن سوکرا خيوه و بخارا ايله مناسباته کروب ۱۸۵۱ ده تکرار روسيه يه قارتي عصيان ايتدی . غایت زنکین اولان جانخواجه ۱۸۵۵ ده بوتون ایلنی واموالنی سیردریا نك جنوبنه « قوان دریا » طرفته کچروب ۱۸۶۰ سنه سنده روس خدمتده بولونان یار محمد = ایلکهی سلطان طرفندن خائنانه بر صورتده قتل اید یلمسنه قادار (۱) متادیا روسلرله مجادله ایتدی . حقتده سویله نن داستانه جانخواجه قازاق استقلالنك قهرمانی اولارق توصیف اید یلمکده و روسلرک قازاق یایلارینی اشغال ایتمکله قالمیوب کندیلرینه لازم اولان استحکام و قصبه لرینک بناسی ایچون ده قازاقلری زراعت ایشلرندن آلیقویوب استخدام ایتمه لری جانخواجه یه نه قادار آغر تأثیر ایتدیکی ذکر ایدلمکده در .

(« کیشه کی ابرایم (RAIM) دی صالحدرغانده بول اورس مسلماننه اور قازدرغان اول اورین طار قازدرمای کینک قازدرغان ایکنین آلاجازدای ایکتیر مه کدن سوتیتیده بوقارانی کوب جز غیرغان جه رن آلیب اورین داغی قازدرغان صونک جاوبولمای نه غیاغاندا طوراین ده ب جانک قوجه قالمادی صبر قونستی اولینا بوقازاقتنک کوب بولستی »)

ایسه ت باطر جانخوجه دن سوکرا ده عصیانی دوام ایتدیردی . اخیراً روسیه نك استانبول سفیری وداحلیه ناظری اولان غراف ایغنائیه ف ۱۸۵۱ سنه سنده اورونبورغدن سفارتله خيوه یه کچرکن « اوست پورت » ده ایسه ت باطری کوروب چوق وعد وهدیه لرله روسیه یه اطاعته دعوت ایتسه ده موفق اولامادی . ایسه ت بالعکس جانخوجه نك عصیانی زماننده روس طرفندن چالیشان ویاننده روس محافظ طاבורی بولوندیران سلطان - پراویتل « آرسلان جاتورین » ی ۱۸۵۵ ده « ایلاک » باشی « ایسه مبابی » نام موضعه تولدیردی و په روقسکی نك میر آلائی کوزنه تسکی تحت اداره سنده کوندیر دیکی تشکیل قوتلرندن کندیسنی موقیتله قورویه ییلدی و روس اوردوسی هیئتنده کوندیر یلن باشقورت آلاینده کی بعض باشقورت ضابطلریله مخابره یه کیروب بارصوق بورخاننه چکلدی . اخیراً « اوست -

(۱) جانخواجه ها ئله سنه عائد شو فقره یی سویله لرل : ایلکهی سلطان جانخواجه یی تولدیر رکن سونکو سیله باشنک اوستنه الدير مش و « ناصلسک شیه دی » ده دیه صورمش جانخواجه ده « آلقاق ، شیمدی ده سندن بوکسکده بم ! » دیه جواب و برمشدی .

یورت « ده اسمانتای - ماتای کوللری اطرافنده یاشایوب روسلرک تعرضلرینی ردایتدی . روسلرله اولان حر بلرک برنده جانخواجه نك رفقاسندن ایر نظر و بیگه ت نام باطر لر روسلره اسیر دوشدیلر . جیتی رو ، الیم وشومان قبیله لری روسلره اطاعت ایندیلر . بوندن چوق متأثر اولان جانخواجه کندیسنه منسوب اولان شعر لرده نه قادر موفقیتسز اولسه ییله کندیسی وایسه ت داها سلامت ایکن زواللی قازاقره روسلرک تمام تسلط ایده میه جکنی سویله مکده در (۱) .

قازاق صحرا سنک اداره سی حقنده ۱۸۶۸ نجی سنه ۲۱ تشرین اول قانونی (« اشتات ») اعلان اید یلسی مناسیتیله اورال ولایتده تکرار عصیان حرکتلری باشلادی . بوزمان خیوه حکمداری اولان کنج محمد رحیم خان کندی مملکتی باشنه کلکده اولان تهلیکه نی کوروب قازاقستان مسئله سنه چوق علاقه دارلق کوستردی . استقلال طرفداری اولان قازاقرلر ، خیوه یه استناد ایده رک ، روس طرفداری اولانلره قارشى تهدیداتده بولونیور لردی . ۱۸۶۸ سنه سی « قازالی » ده روس اویه ز حاکمه معاون اولان بیگه ته ی کاتیفه بر شاعر « بش قالا یعنی خیوه دن عسکر وقاپاغی صورغجلی سلطان کلیرسه سکانه یاپاجغمزی بیلرز ، دشمن آلنده یوک چکمدنسه تولم داها ایدر » دیمکده در .

(بیگه ته ی صندی چین اُورص قیلب جورسونک جامان ایس
آرواغی اُورسون آتانک نینک بش قالادن قول شیقسا
قار نارالی قان شیقسا اُوز باسکینا توسه رکوش
مونک ایچکه نجا کیره نکدی ایچ)

ایسه ت دائماً خیوه ایله مناسبتده بولوندی . مشکل کلدیکی زهان خیوه یه کچردی . بوذاته دائر سویله ن داستانلرده « آرقا » نك « طورغای » ، « یاییق » ، « اور » نهر لری حوضه لرینک کوزه ل وزنکین یایلارینی روس اشغالی صوکنده ترک ایتمیه مجبور اولوب آزال کولنک غرب و شرقنده کی ایصسز چوللرده کیچنمکه مجبور قالان قازاقره حیات نه درجه ده امید سز کورو ندیکنی آزال کولی غربی

(۱) « آر قاده فالدی ایتم ایسه ت ده که ن ایر نظر کیقب ایدی بیگه ت ده که ن سور ی بار مانکد ایندا سور لی قازاق کوره سین آلی کاغد بېشه ت ده که ن توپم ایدی مه ن اولکه ن صونک میبار اُورص کوره سین اُون اُوبکه اوندیق ایسه ته که ن »

ساحلنده کی « کوبو » طاغی اوزرندن ، آرال جنوبنده کی قونکرات حدودنده کورینه ن « کوله کیر » طاغی انسانه نه کبی آجی تأثیر براقده یعنی ، آمودریا ده لته سنده قامشله آراسنده فقیر لکده کیچنه ن زواللی قاراقالباق و اوز بکلرک چادیرلری ، ضعیف و کوچوک ییکر (طوبور) لری استقبال ایچون نه درجه ده فنا فکرلر ویردیکی آرقاده زنکین ، آریستوقرات (« سه ری ») اولوب قایغوسز یاشایان ایلرک چیر چپلاق قالاغنی تصویر ایدیله لکده در :

« کوزومه جاودای کور نور	قاراقالباق مه ن اوزبه کتنک
قاطار لاب تنگه ن شادبری	آلبس کونده جالدا ماس
اوطوز کونده کونده مه س	چارلی نینک جالغز طوبری
موندا طوروب آدم مال باقسا	مال باقان مینه ن نه قیلیر ؟
چار قراب برون جاز شقا	کوله کیر دک کوك شینی
کوبو طاودان کور ونیر	کور ینسه کو نکیم بولینیر
کو کره کیم ابکیلر	کوز مینیک جاسی نوکیلر
قارعام قاتی سوکیلر	آرقادان شیقه ان سه ری سال
قولونان که ته رتوبه مال	اوزینان که ته رجا به جل «

بویله بر استقبال بکله دیکی حالده ینه روسلره اطاعت ایدن الیم قبیله سی اگر قونکر اتدن بر قسم معاون عسکر کلیرسه روسلره قارشی عصیانه التحاق ایتیه دعوت ایدیلیور . چونکه اونی روسلر ینه « آرقا » ده کی زنکین یایلاردن آتاجقئر ، ولا یتلره سیغیمیان آلتی شعبه دن عبارت بو بویوک عشیرتی سیر حوضه سنده کی بر آوج یره صیقه شیره جقئر در :

« فونکر اتان فول شیقسا	طارتنبای کومه ک به برنکده ر
آخر قالار بو فونس	بول قونسان که تنکه ن صونک
صیر بویینه جه تنکه ن صونک	آرقاغا صیماس آتی الیم
أورستان قضم کور که ن صونک	آلا قاندا ی جه رکه صیار سین «

واقعا سیردریا حوضه سنده اولجه روس تابعیتی قبول ایدن قبیله لردن اون بیک خانه ۱۸۶۸ سنه سی نهایتنده روسدن آیریلوب خیوه یه تابع اولدیلر . شیمدیکی اورال ولایتنده کی قازاقلردن چبکلی (چبکتی) قبیله سی ده « ایسه ت » ک اوغلی نظر طابن قبیله سی جاننیک نام بکلر تحت اداره سنده خیوه دن یاردیم آلارق روسلره قارشی حال عصیانده بولوندیلر . خیوه بخانی کوته ک نام بر سر کرده سی تحت اداره

سنده ۶۰۰۰ قادر عسکر کوندردی . اوده اورال ولایتنده «چوچقه کول» جوارینه قادر کلوب قازاقره معاوتده بولوتدی . بونلر «ایلهك» و «اورنبورغ» اوزرینه یورویه جکلردی . ۷۰۰۰ خانه قادر قبیله آرسلان اوغلی خان علی سلطان تحت اداره سنده خیوه طرفه کچمشلردی . فقط روسلر کیده نلرک اراضیسنی درحال اشغال ایده جک اولدقلرندن عشرتئر کیری دونمکه مجبور اولدیلر . اختیار «ایسه ت» بودفعه بو واقعه لرده احتیاطلی داوراندی . اورنبورغ والیسی کره ژانوفسکی ۱۸۶۹ سنه سنده «ایسه ت» ک نزدیکه اورنبورغ ولایتنده پک اعتبارلی اولان دوقتور «سلیمان باطورشین» ی کوندردی . باطورشین ده اونی عصیانه اشتراکدن آلیقویه بیلدی . ۱۸۶۹ سنه سی خزیران وتموز آیلرینه دوغری اورال ولایتنده کی قیام کیتدکجه توسع ایتیمیه یوز طوتدی . عصیانه سائق اولانلر ایلخاص ملادوسوف ، عالجان ، جان دولت و بوسورمان نامنده کی ذوات ایدی . «ایسه ت» ک اوغلی نظرده اونلره همفکر ایدی . اورال والیسی جنرال ویریوکین بو حرکتلری تشکیل . ایچون خوبدو ، کیله ، شیلی ، آچس اوویل نهر لری اوزرنده و «اوویل» نهری قییلرنده یاشایان عشرتئرله انی مشغول اولدی . فقط میر آلائی روکین قومانداسی آلتنده کوندردیکی روس تشکیل قوتی «آدای» قبیله سی طرفندن احما و قوماندان روکینک کندیسسی قتل ایدیلبلکه بوتدیر لرده عقیم قالدی . نهایت اورنبورغ والی عمومیسسی جنرال کره ژانوفسکی قازاق آراسنده نفوذی اولان تاتار علماسی وقازاق سلطانلری واسطه سیله تأثیره چالشدی . استرلیاش حراث ایشان ، سلطان محمد جان بایمحمدف ، روتمیستر آ . سید الین ودیکر لری حال عصیانده اولان قبیله لره کوندرپ وعظ ونصیحت ویردردی . فقط ۱۸۷۰ سنه سی مارت - مایس آیلرنده ده عصیان یاتیشماشدی . سلطان «آرسلان جاتتورین» ک اوغلی یاصاول خانعلی («قانای») بونلره التحاق ایدوب کندیسسه تابع آدملرله برابر خیوه یهالتجا ایتدی . کندیسسی حقمنده سویله نن داستا ندا بو سلطانک کندیسسی خیوه یه قادر تعقیب ایدن روسلره تسلیم ایتدیکی سویله نمکده در (۱) . هر حالده ۱۸۷۳ سنه سنه قادر

آلشاق طووغان ایر ایدی	(۱) آرستانک اوغلی قانالی
جورت باپداسی ده ایدی	قادام باصب اس قیلسا
جاووا بارسا جاوصندی	آلشایب آطقه میتکه ن صونک

روسیه اورال و طورغای ولایتی و آدای قازاقلرینی تمامیله کندی نفوذینه آلاماشدی .
یالکز مذکور سنه ده خیره خانلغی اشغال ایدلمکله بورالرده
کندی حاکمیتی تأمین ایده بیلدی .

بوتون بو عصیانلر زماننده مسلمان تجار لرك و اورنبورغده
بو عصیانلرده مسلمان
تجار لرك «دوناونوی
آچیلان مسلمان محکمه شرعیه سنک روس لهنه
اولان تشبثلری شایان دقتدر . ۱۸۲۰ — ۱۸۴۰ سنه
لرمی آراسنده بوتون اهالی بو عصیانه طرفدار ایدی .
صابرانیا « و ملارک
رولی

روسیه حکومتی ۱۸۳۸ نجی سنه خلق ایچنده اکثریا
محافظةس طولاشان « ایسه ته ی » باطرك باشنه ۵۰۰ صوکره ۱۰۰۰ روس روبله
سی مکافات اعلان ایتسه ده بوکا اجابت ایدن اولمادی . حالبوکه قازانلی و تاشکندلی
مسلمان تجار لر بالخاصه قازا قستانک شرقی قسمنده بعضا پروپاغاندا ایچون روس
حکومتندن پاره آلمقله برابر اکثریا کندی پاره لری و کندی آتلیله کیزوب روس
لهنه پروپاغاندا یا پورلردی . حکومته ویردکلری راپر لرلنده حکومتدن یوز لیرا
آدم ، یا خود یوز ایللی لیرا آدم ، قالان قسمنی کندی جیمدن صرف ایتدم دیه
یازمقده درلر . قازاق آراسنده بویله تجارتله مشغول اولانلری « چالا قازاق »
تسمیه ایدرلردی . چالا قازاقلر جمله سندن اولان آخوند قریبا نعلی شرقی قازاقلر
تاریخنه عائد یازدیغی اثرده بو تجارلر حقنده دیور : « قازاق خلقی شهر وقصبه

داوغا بارسا داو طنندی	آصل طووغان فانه که نک
قالای جورسه قیپلا	مینکه نی آتون طاق بولغان
باقتی آشقان ابر له رکه	بیرته نکر یکجاق بولغان
آقپار مان جودتی اورالتب	بس فالاغای باس بولغان
آز به رکه ن ایسه ت جانبه ک	تمام ایر له رقتاتی
قاپرا تینا ماس بولغان	بورونغی لار جاو بولیب
آجه لده ن آق قاص بولغان	خیوانی شایام ده ب
آتانان آسکه راورصتات	بویروق قیباغان آق باتسا
قابالی نی آطووغا	جولدا من آلوب ایر تاماش
آسکه ردک شقی الدینان	اولکه نر سلطان خوش کوردی

قورقتی ده که ن نامستان

لردن اوزاق بولوند قلرندن لازم اولان امتعه نی کندی اوبا لرینه کلن تاتار تجارلردن آلیور لردی . کندی عادتله نجه امتعه نی شهره کیدوب آلمقدن سسه او باسنه کتیروب آلمق مقبول عداید یلیردی (۱) . تجار لراک اوجوز شیلری یوکسلک فیاتلر له بورجه ویر ییور لردی . معامله قویون وقوزی حساییله اولوردی . بر سنه صوکر ا قویون اولارق تسلیم اید یله جک قوزو ۴۰ ، ۳۰ حتی ۲۰ قوپکه آلینیردی . بونی « نسیه قوزو » دیور لردی . اگر قویونی وقت موعودنده ویرمیوب ایکنجی سنه به قالیر سه فائض اولارق اوکا داها یر قوزی علاوه اید یلسی مجبوری ایدی . یازین طوغاجق قوزی نی اوبر سنه قویون اولارق تسلیم ایتمه شرطیله ویر یلن قرض ایسه « قیزیل قوزی » ایکی سنه صوکر ا طوغاجق قوزی نی اوچنجی سنه قویون اولارق تسلیم ایتمک شرطیله ویر یلن قرض « یشیل قوزی » تسمیه اید یلردی . طبیعی که بونلر داها اوجوزدی .

مقصد یالکز قازانمق وز نکیله شمک اولدیغندن شریعتجه بو معامله نك حرام اولدیغنه باقماز لردی . قازاقلرده مراجه نك بوشکلنه برشی دیه مزلردی . تأدیبه سنه مجبور ایدیلر . چونکه حکومت تجارلرک طرفنی التزام ایدیوردی . بواصولله تجار لر پک چرق قازاندیلر ، چرق مال طوپلایه ییلدیلر . فقط روس استیلا سندن بر قاچ سنه کچیوب قازاقتانده روس شهر و قصبه لری بنا ایدیلوب قازاقلر معامله لرینی بلاواسطه بوروس شهر لرنده کورمیه باشلاقلر ندن صوکر ا اُسکی تاتار تجار لرینک ایشلری بوزولدی . هر حالده روسیه حکومتی مسلمان تجار لرینی کندی استیلا حرکتلرنده علاقه دار ایتمک ایچون بونلره چرق شرائط و جوده کتیر مشدی . بونوع تجارلردن روس لهنه چالیشانلر نندن « سیمه ی پالات » ده فیض الله سیفوللین و برادری شمس الدین سیفوللین لرك اسملری تاریخه کچمشدن . بونلرک را پورلرینی سیمه ی پالات ولایت سالنامه سنده نشر ایدن قونشین فیض الله بای سیفوللین حقدنه « اومسق

(۱) بوعادت تجارت ایشلرینی شرفسز برصنمت تلقی ایدن و تجاری کندی خانه سنه کلیه مجبور ایتمکه مفرور اولان اسکی صحراوی آریستوقرا سیدن نالمشدر و باشقور تارده ده عینی عادت واردی . بازاره کیدرسه بیله لیمون ، ایبلک وایکنه کبی اوفاق توفک شیری « تاتاردن آبریز » یعنی خانه یه کله جک تجار دن آبریز دیه بازاردن ضاتین آمازلردی .

واليسنك ك صادق آژانی ایدی ، چرق خدمتلى طوقوندى ، بوكا عائد مخصوص اثر يازدم » ديمكده در .

فيض الله باى قاراقرغز غزلر آراسنده روسيه تابعيتنى قبول ايتمك بولنده تشويقانده بولونوب ۱۸۲۴ سنه سنده قرغز عشيرت رئيسلرینی سیمی یه کتیردی . ۱۸۲۱ سنه سنده کنديسى و ۱۸۲۷ سنه سنده برادری شمس الدين روس حکومتی طرفندن کاشغره کوندريله رك انكليز لره قارشى ترتيبات آلدیلر . فيض الله باى يارکنده کله ن انكليز سياحلرينك پوسته سنی « حکومتزه قارشى فنا فکر لری یوقیدر؟ ديه چالدرديغنی کنديسى يازمش ومکتوبلری اومستی یه کتیر وب ويرمشدر . مؤخرا پيترسبورغده بولونمش وکنديسنه خدمتلى مقابلنده « طارخانلق » رتبه سى ويرلسنى رجا ايتمش ايسه ده غالباً قبول ايدله مشدر . « سیمی پلات اواتور يستلى » عنوانيله تاريخلرینی يازان « زوبنين ه کوره ساده دل قرنداشلىرى - هر قازاق قيرغيزلرک حسابنه زکينله شمك مقصديله قازاستانه کلن بوتيلجى *Yazik* تجارلر » يالکز فيض الله باى وبرادردن عبارت دکلدی . وثيقه لری نشر ايديله نلردن داها سیمی دن محمد رحيم باى عبيد اللين وحسن عليوف لر ۱۸۲۷ - ۱۸۳۰ سنه لرنده جدی فعاليتلر ده بولونديلر . روسلر سیمی ، اومستی ، پترپاوله کلن هر تجار دن معلومات آليور لردی . سیمی ده ياشايان تاشکندى لی تجار لردن مير علم نیازوف وميرزاخواجه باباخوجين لرك راپور لری واردر . كرك تانار و کره ك خرقند تجار لری ماوراء النهر له روسيه آراسنده تجارتی مشكله شد ير مى بك ممکن اولان بوفه ر قازاق - قرغز حکومتی ياشامسنى استه ميولردی . وغالبا قازاقستانده چن حاکميتی يرلمشه سنه ده مخالفديلر . بوخصر صده کينه سارينك معاصرى اولان سلطانلردن جانخواجه اوغلى صيبانقل توره يه قارشى تاشکندىلى اوزبک تجارى « آوچى ايشه ی اوغلى » نك آلدیغی وضعيت شايان دقتدر . يکرمى سنه دنبرو « آق صوات » نهري اوزرنده خانه نشين اولارق ياشايان بوتجارلر « آيا کوز » روس قوماندانى نيوخالوفك سياسى خدمتمنده بولونيوردی . کنديسيه برابر برادری « طوبچى » نك ده اسمی کچمکده در . بوذاتک سياسى فعاليتی حقنده کى روس معلوماتی قونشين طرفندن نشر ايدلمشدر . آخوند قربانعلی بوندن يالکز « سارت تجار » ناميله بحث ايتمکده در . صيبانقل ۱۸۲۴ - ۱۸۳۹ سنه لری آراسنده ۱۰۵ سنه قادر زمان آيا کوز

وچرکاچاک حدودنده کی باجیگیقیت وقیراچی ایللرینی مستقلا اداره ایتمشدر. روس حدودینی یاغما ایدر. مشکله کلدیکنده چین حدودینه التجا ایدردی. صیبا نقل بعض تدبیرسز حرکتلریله کندیسنه انی مخالف قازانمشدیسه ده متفق اولان قارقارالی سلطانی «قودای مه ندی» ایله ایکسی روسلره قارشى آلدیغى وضعیتلری طولایسیله شرقی قازاقستانک قهرمانی کسلشلر دی. قودای مه ندی روسلر طرفندن اسیر ایدیله رک اوسق یه کوتورد لمشدیسه ده اسرار انکیز برطرزده حسبخانه دن قاچارق ایرتیش نهرینی یوزه رک کچمش وییکلرجه کاو متر ومسافه ده بولونان کینه ساری یه کلوب التحاق ایتمشدی. کینه ساری نك ایشی بوزولدقن صوکره تکرار قارقارالی یه دوندیکی زمان آکسزین روسلر طرفندن تکرار اسیر ایدیلدیکی زمان قتل نفس ایتمشدر. صیبا نقل ده روسلرک بویله بی امان دشمنی ایدی. بونک مسئله سی روس - چین آراسنی کرگینله شدیر یوردی. ۱۸۳۹نجی سنه ندایتنده «چرکاچاک» ک غربنده «اویران» نام محله روس قوتنه مغلوب اولوب چینه التجا ایتدیکنده چرکاچاک «آمبو» سی طرفندن رد ایدلدى. برقاچ بولد ایشیله برابر روس - چین حدود منطقه سنده طولاشیرکن اولجه دوستی اولان «تاشکندلی سارت تجار» طرفندن ضیافته دعوت ایدیله رک داها اولچه، آلمش ترتیبات اوزرینه روس عسکری فرقه سی قومانداننه خائانه تسلیم ایدلدى (۱۸۳۹ تموز ۲۹) یا قالا بیرکن صیبا نقل ک آوچی ایشه ی اوغلنه «ای صارت جرانکنی طار تیرسنک» قورجونینکنی موبنونکا آرتیرسنک * سین بولماسنک مین ایجن خانغا (چچین - پیکین حکمدارینه) بارور اورسدان او چچنی آلورایدیم» دیدیکنی آخوندقربانعلی نقل ایتمکده در. آوچی نك بوخیاتی بوتون آیا کوز - جوکاچال حدودنده کی باجیگیقیت، قیراچی، موردن قبیله لرینک عزت نفسنه طوقوندی، «سارت تجار» ی اولدره جک اولدیله. ارده کندی خانه سنه بر مقدار روس قوتی کتیره رک جانی محافظه ایتمکده چالشدیسه ده نهایت برکون اوله جکنی یلوب روسلره برابر قاچدی. خان ومانی قازاقلر طرفندن تالان و تاراج ایدلدى. کینه ساری واقعه سنده قرغزلری و اولوبوز سلطانلرندن رستم سلطانی روس لهنه چالشمغه سوق ایدن بریسی ده علم یعقوبوف نامنده بر تجار ایدی. بو ذات کینه ساری نك وفاتندن صوکره ده قرغز جاتتای ماناب ایله سیبیریا والی عمومیسى آراسنده کی مخبره لرده واسطه اولمشدر. کینه ساری بونوع تجار لری الینه کچپریرسه قورتار مزدی. قارقارالی ده یاشایان تومن تاتار تجاری فیض الله عبدوکه ییفک کروانلرینی

یاغما ایتدیر مشدی . روسلره استناد ایدوب قازاقلری تجارت بهانه سیله یاغما ایدن
تجار لردن سیمی ده عبد الله بای فایزوللین ، پترپاولبخار الیرندن بیسگه ش بیکتاؤلف
قازقارالی ده باشقورت تجار خالیدوف لر ذکر ایدیلکده درلر . قازقارالی نومه
نه تابع قازاقلرک شکایتی نتیجه سنده روسلر بو تجار لری ۱۸۴۰ سنه سنده قازاقستان
خارجنه نفی ایتمشدر .

تجار لردن ماعدا ۱۸ نجی عصرک صوک و ۱۹ نجی عصرک ایلك نصفلرنده روسلر
طرفندن قازاق سلطانلری نر دینه « ترجمان » اولارق تعیین ایدیلن تاتارلرک ده
قازاق قیاملری منکامنده روسلر لهنه بویوک خدمتلی اولمشدر . بونلردن نایمان سلطانلری
نر دنده بولونان ولیشاه نوغای ، اسماعیل نوغای . برده سوک سلطان آبلای یخانوف
یاننده بولونان قربانقل منلاقر بانباقییف و مساعد منلا مؤمنرف لر معروف اولمشدر .
قربانقل و مساعد منلا لرک هر ایکسی روسلر طرفندن « ۱۴ نجی درجه ده کی منلا »
رتبه لرینی حائز دیلر . مساعد مؤمنرفندن آخوند قربانعلی « مسعید آغا ابن عبد المؤمن
الاولطاری » اسمی آلتنده بحث ایتمکده در .

علمایه کلنجه بونلر اورینبورغ محکمه شرعیه سنک کشادینه قادر باشقورت
عصیانلرینه سائق اولدقلری حالده (باطرشاه ملا و ابراهیم بوتجوئیف)
محکمه کشاد ایدیلوب روسیه حکومتک آزالتفاتی و کندیلرینه معاش باغلاند یغنی
کورونجه دکیشدیله . بوارده بونلرک سلطانلر یاننده یاخود قازاق آراسنده تاسس ایدن
روس قلعه لرنده کی مسلمان محله لرنده امامت ایدنلری موضوع بحثدر . اهالی نرنده
« حضرت » لقبیله آکیلوب دینی رهبر طانیلان بوذواتک آراسنده روسیه حکومتنه
اک عادی « مأمور » لک ایدنلر اولدیغی روس حدودنده واقع شهر لرک خزائن
اوراقلنده محافظه ایدیلن وثیقه لردن کور و لمکده در . اوجمله دن یوقاریده اسمی بکن
وروس خارجه سی ماه موزی اولان طاشبولات منلا ییکبولاتف و « سیمه ی » شهر
ندن ناصر منلا عایسه که یین لرک شرقی قازا قستانده آبلای و باراق
خان اولادی آراسنده بی فعالیتلری و آدای قازاقلری آراسنده
امامت ایدن باطرخان شاهمر دانوف و شا مایف نام منلا لرک چبکی (چبکتی)
قبیله سی آراسنده قرمانای ملانک غربی قازانستانده کی فعالیتلری شایان دقتدر . ناصر
حضرت قازاق سلطانلرنک و چینیلرک امرایینی بیلک اپون کوچرک برتجار صفتیله

دولا شیوردی . به گبی « حضرت » لرك قایبه لی ، ایسه تایی و کینه ساری عصیانلری اثنا سنده روس والیرینه و روس جنرالرینه کوندرد کلری راپورلرک بعضیلری قسماً نشر ایدیلش و یا خود نشر ایدلک اوزره در . کینه ساری واقعه سنده روس منبعنده اسمی تصریح ایدیلیوب « سه رگه یوپرل منلاسی » اسمیله قید ایدیلن بری چوق چالشمشدر . بومنلا لر چار نامندن « اوکاز » دینلن بر فرمان بولوندر لر و روس تشکیلات اداریه سندن بی خبر قازاق آراسنده بوسوتون بر مأمور کسلیلر و بوتون حرکتارنده روس قوتنه استناد ایدر لردی . آخوند قربانعلی خالیدی بونلر حقنده دیور : « شرقی قازاقستانده دوخا ونوی صابر نیایه تابع اولوب آقروجنای آخوند ، اوبلاستنوی آخوند ، محتسب و اوکازنای ملا لر تعیین ایدلدی . هر بولص (ناجیه) ده بر نوغای ملا اولدی . بوملا لر حکومت پوسته آتلیله کیز لر ، زنجیرلی ساعت لری بویونلرینه آصوب روس نظامی موجبی مسلمان اهلینک ولادت ، نکاح و طلاق کبی ایشلرینی متریتما (نفوس) دفترینه قید ایدر ، طرفینک رضا سیله حکم ده اولور لردی . بر آدم وفات ایدر سه اوکازنای امام یا که اونک نائی اولمزه جنازه او قومیوب میت بر قاق کون یا توب صیجا فده چروردی . « اوکاز » ی اولمیانلر باشی روس محکمه سندن قورتولامیا جغنی یلوب جنازه او قویا ماز لردی . حتی بر یسنک پدری خاستا اولدیغنده وفات ایدر سه شهادتسز ثولمه سون و جنازه سی او قونسون دیه « اوکاز منلا » یی کتیر مکده اولدیغنده منلا « بن کلنه قادر باباک ثولش بولونور سه ایی ، یوقسه بو صیجا ق هواده بنی تعجیز ایتد ککک جزاسنی چکه جکسک ، دیمش . « منلا » نک جراسندن قورقان زواللی قازاق ده « بابام ایمانسز ثولسه ثولسون ، اما الله سنک بلا کی کوسترمه سین ! » دیه منلا یی کری اوینه براقق مجبوریتنده قالدیغی ده سویله نمکده در . آخوند قربانعلی نک بیاننه کوره نتیجه ده قازاق شاعر (آقین) لری وقادینلری اوکاز منلا لرك طرد و دفع ایدیلسنی طلب ایده رک اهالی بی تحریر ایدر اولمشلدر . منلا لر قازاقلرک عادات و « زاک » لرینه قارشلی روس قانوننه استناداً شریعتی تطبیق ایتمکه چالیشیر لر ، « میراث » مسئله سنده و دول قادینلری متوفی زوجلرینک برادر و یا خود اقباسنه جبراً اوله ندرمه (که بوکا « جسر » دیور لر) کبی مسئله لرده قازاقلره زورله شریعتی تطبیق ایتمه لری ، « آش » و « یوغ » مراسملرینی و تاتار لرده بولونمیان دیگر آسکی تورک شامانی عاداتلرینی زورله اورتادن قالدیرمغه چالشدقلری اهلینک

نفرتنی موجب اولویوردی . معلومدرکه قازاقلرده تورک قانون عرفیسی شریعتدن داها معتبر در وقازاق « بی » لری اوزمانلرده کندیلرینی « قاضی » لردن داها یوکسک وداها شرفلی بیلیر لردی . بویسه چینکیزیلر ، چاغاتای و تیمور یلر زماننده شریعتجی تاجیکلره قارشى « یاسا » ی تطبیق ایدن و « یاسا » ی شریعتدن اوستون طوتان موغول و تورک « یارغوچی » لرینک مغروریتلرینک دوام ایدن عنعنه و خاطره لری ایدی . تاتار مللا لری بو غرور و عنعنه یی قیرمتی یولنده چالشیدیلر . عینی زمان بو مللا لری یوقاریده ذکر ایدیلمیش تجارلر صنفی ایله هر خصوصده شریک معصیت ایدیلمیش . آخوند قربانعلی کیندی استاذی ملا عبد الجبار آغزندن بر غریب حکایه نقل ایدیلمیش . ثروتی روس اوراق نقدیه سندن عبارت اولان بر مسلمانانه زکات واجب اولوب اولمیه جنى حتمنده مناقشه ایدن ، بو مسئله یه دائر قازان و استانبولدن فتوا ایستینه بو مللا لری یوقاریده مذکور حرام تجارت (نسیه قوی ، قزل قوزی ، یشیل قوزی معامله سی) حتمنده رشوت مقابلنده بخارادن فتوا کتیر بر لرمش . اوزمانک منور لردن چرقان و لیخان و شاهمردان ابراهیموف قازاق صحرا لرنده تاتار مللا لرینک فعالیتنه قارشى روس مطبوعاتنده شدتلی مقاله لر نشرایتیدیلر . بونکله برابر روس طرفدارى اولان سلطانلرده آللرندن کنگجه چالشیدیلر . بالخاصه الحمد سلطان ، جهانگیر خان ، آرسلان جانتورین ، چنغز بوکا یخانفلرک و یانلرنده بولوندر دقلری ترجمانلرک ده روسیه لهنه چرق خدمتلی طوقونمشدر . روس تبعه سی اولان هر سلطانک یاننده برده تاتار ترجمان بولونیوردی . بولردن نایمان سلطانلری نزدنده بولونان و لیشاه نوغای و اسماعیل نوغای ، برده سوک سلطان آبلای یخانوف یاننده روسلرک « ۱۴ نجی درجه میزلک » منصبی حائز مساعد مؤمنوف معروفیدیلر . آخوند قربانعلی خالدی نک ده « مسعید آغا ابن عبد المؤمن آوطاری » دیه بحث ایتمکده اولدیغی بوذاتک سیبیریایا روس والیسنه یازدیغی راپور لرک بعضلری نشر اولونمشدر .

روسیه حکومتی باشقورت ، تپتیه ر ، میشه ر و تاتار لردن تشکیل ایتدیکی عسکر لرینی ده قازاق صحرا سنک تسکینی یولنده آزچرق قوللاندی . فقط سلطان و ترجمانلرک حرکاتی اهابلی نزدنده خیانت تلقی اید لدکندن و مسلمان عسکر لرده بالجبوریت سوق ایدلیدیکی معلوم اولدیغندن اهاالینک افکارینه روسلرک بکله دیکی تأثیری اجرا ایده

میوردی. قازاق صحرا سنده روس حاکمیتی یرله شدر مکده اک مؤثر قوت تجار و منلا لر صنی اولمشدر. بونلرک ده حکومته استناد ایدوب اهالی یه قارشی متغلبه کسینلر قسمندن زیاده، تمیز و خلق آراسنده اعتبار و نفوذ صاحبی اولانلری بوساحه ده اک مؤثر بر عنصر تشکیل ایتمشلردر. چوقان ولیخانوف و شاهمردان ابراهیموف کبی منور لرک شدتلی مقابله لرینه معروض قالان بومعتبر ملا لرده ایلریده «اجتماعی و فکری حیات» قسمنده بحث ایده چکمز و جهله قازاق اهالیسنی آرتق کندیلرینی «روسیه لی اسلام» ییلوب، آق پادشاهک صادق مسلمان تبعه سی اولوب اونک حمایه سی آلتنده تجارت، زراعت و عبادتله مشغول اولمیه دعوت ایتمشلر و عصیان حرکتلرینی «اولو الامر» ه اطاعتسز لک اولارق کوستر مشلردر.

روس استیلا سندن صرکراکیچن چاریک عصر ظرفنده دوکچی ایشانک قیامی اولدیجه سکوتتی محافظه ایدن اوزبکستانده فرغانه اهالیسی ۱۸۹۸ ده بردن حرکت کلدی. بو حرکت دوکچی ایشانک عصیاندر. دها ۱۸۷۸ ده اندیچانده (یتیم خان)، ۱۸۸۲ ده اندیچان و مرغیلانده (درویش خان) و ۱۸۹۳ ده خوقند مضافاتنده «شاکر جان» نام ذواتک حرکتلری واقع اولمشدی. ۱۸۹۲ ده بر قولیرا (وبا) اثناسنده تاشکند ده اوافق توفک قارغیشه لقلر کورولدی ایسه ده بونلردن عمری اسایشک منظره سی پک دکشمیوردی. ۱۸۹۸ ده دوکچی ایشانک قیامی عموم فرغانه اهالیسنک قیامی دیمک ایدی. بوقیام اندیچانک غربنده باموق زراعتی باینده بلسکه بوتون تورکستان مقیاسنده اک مهم مرکز صاییلان «آسه که» استاسیونی جوارنده ظهور ایتدی. فقط استناد ایتدیکی اک مهم منطقه «نارین» (سیردریا) نهری حوضه سنک طاغ آراسنده کی قسمنده روس مهاجر لرینک فضله تعرضلرینه معروض قالان «کیتمه ن تپه» و «کوگارت» فرغز لری ایدی. دیمک قیام روسلرک باموق سیاستله مهاجرت سیاستلرینه قارشی ظهور ایتمشدی. ۱۸۹۳ و ۱۸۹۸ سنه لرنده اوزبکستانده باموق زراعتی بحرانلری اولدی. آمریکا باموغنک باش دولاندیریچی بر شکلده رواجی و قیمتی برقاچ دفعه یوکسه ملک نتیجه سنده هرکویلی باموق زرعه اهمیت و پردیسه ده ۱۸۹۲ — ۱۸۹۷ لرده آمریکا باموغی پیاسه سنده کی تحوللر نتیجه سنده روس فابریقاچیلری تورکستان باموق بازارنده فنا اویونلر اویناپوب باموق ساحه لرینی افلاسه سوروکله دیلر.

بوسیدن ۱۸۹۲ ده سمرقند ده ۱۸۰۳۰۰ ، فرغانه ده ۸۹۰۰۰۰ ده ساتینه اکیلن پاموق ۱۸۹۳/۴ ده سمرقند ده ۹۰۵۰۰ ، فرغانه ده ۸۵۰۰۰۰ ده ساتینه یه ایندی . فرغانه ده ۱۸۹۶ ده ۱۲۹۰۰۰۰ ده ساتینه اکیلن پاموق ۱۸۹۸ ده ۱۰۶۶۰۰۰۰ ده ساتینه یه ایندی . پاموق مرکزنده کی ضعیف کویلیر آراسنده مدھش افلاسیر باش کوستردی . شا کر جانک و دو کچی ایشانک قیاملری ایشته او بحران سنه لرینه تصادف ایتمکده در . عینی زمان روسلرک نارین حوضه سنده قرغز لریک یایلا و تارالارینی غصب ده کوسترد کیری ادبسر لکلرده حدینی کیچشدی .

اصل اسمی « محمد علی خائفه » اولان « دو کچی ایشان » ۵۲ یاشنده بر کویلی شیخ ایدی . عن اصل « مرغلان » ک « شهیدان » قریه سندن اولوب بخارا ، شهرسبز و سمرقند (کروخ) ده تحصیل ایتدکدن سوکرا اندیجان مضافاتی « مینک تپه » کرینه امام اولمش . اودیسه — استانبول طریقله حج ایدوب ایکی سنه حجازده قالب هندستان طریقله عودتده کاشمیرده برسنه قادار قالمش و ۱۸۷۱ سنه سنده دونوب کلشدر . باباسی (ملا اسماعیل) و کندیسی ایچی اوستا ایدی ، زراعتله مشغولدی . علی آزدی . لا کن فوق العاده تمیز لکی و تقوالفی ایله اهلینک محبتی قازانمشدی . یولجیلره بجاناً صوابحیر ملک ایچون اوینی بر تپه اوزرنده بنا ایتمش ، کندی آرقاسنده اورایه صوچبقاروب صوصاینلره صو ویرمش ، آغاجلر ایکمش ، زراعت ایتمش ، او کونه قادار بوش و خالی قالان بر تپه یی معمور ایتمشدی . منصب ورتبه اهلرله هیسج مناسیتی اولماش ، هب کویلیر ، فقیر و فقرا ایله یاطوب قالمش ، حتمده چوق منقبه لر سورله نمش ، بالخاصه طاغده کی قرغز لر کندیسنه مرید اولمش ، اسیکی یسوی طرزی ذکر جهر ، سماع ورقه عارده یابدیفندن حتمیقی تورکده موقراسی عوام صوفیلری بونک اطرافنه طولانمش ، کندیسنی مظلوم و مقهور اهالی یه سه و دیرمشدر . ۱۸۹۶ سنه سنده اون بیکلرجه مریدی واردی . روس مهاجر لرندن اک زیاده متضرر اولان « کتمة ن تپه » و « کو گارت » ناحیه لرینک قرغز لری و « اساکه » جوارنده کی بوتون اوزبکلر کندیسنه مرید ایدیلر . بوندن طولانی روس حکومتی ده اندیشه یه دو شمشدی . ۱۸۹۶ سنه سنده مذکور ایکی ناحیه نک قیرغز اکابری . « شابدان باطر » ، « جیل نی مینکباشی » نام سر کرده لری رفاقتنده ایشانه میراجعت ایدوب روس مهاجر لرینی کسمک و روسیه

یہ قارشی قیام ایتمک ایچون مساعده ایسته دیلر . شیخ فرغانه نك شهر اھالیسنی ده جلب ایتمک ضرورتی سویله یہ رك مسئله نی ایکنجی سنه یہ تعلق ایتدی . کندیسنك تورکیه یہ محبتی بویوکدی . ۲۵۰ قادار کنجی کندی نزدنده تریه ایدیور واونلری تورکیه یہ تحصیله کوندرمکه چالشوردی . استانبولده اوزون مدت یاشایان اندیجانلی میر صادق اوغلی عبد الجلیل ك ده سیاسی مسئله لرده شیخه تأثیری واردی . ۱۸۹۷ سنه سنده « کوگارت » قیرغز لری بر ضیافت مناسبتیه طولانوب قیام قرارینی ویردیلر . شیخی ده دعوت ایدوب بوتون ناحیه رئیسرینك امضالرینی آلوب ایکنجی سنه قیام ایتمکه سوز ویردیلر . شیخ کوینه دوند کدن صوکر ا فرغانه نك هر طرفنده کی معتبرانه مکتوب کوندردی ؛ بونك حانقاهی (تکیه سی) بر پرو پاغاندا مرکزی اولدی . روس حاکمیتدن مستفید لولان تجار و زکیئلر صنفی شیخی بوتشبتندن منع ایتمکه چالشیور ، کویلی اوزبک و قیرغزلرایسه شیخی قیامه اجبار ایدیوردی . قیام ۱۸۹۸ سنه سی خزیران بدایتنده باشلاناجقدی . اوچ سنه دن بری حاضر لانان قیامی هر کس یلیور ، یالکز روس ییلیوردی . نهایت حکومت مأمور لریندن « اوش » اربه زی پولیس مدیری قاراییک حسنوف و « اسا که » منطقه سنك پولیس مدیری (پریستوف) ابراهیم چائیشوف مسلمان اولملری طولایسیله عصیان حاضر لغندن خبر آلوب حکومته خبر ویردیلر . روس مظالمنه هیچ بردرلو تحمل ایده میه ن « کوگارت » قرغیز لری ده ایکی اوچ کون اول قیام ایتدیلر . نهایت مایس ۳۰ نده پچاق ، کوره ك و چاتالارله مجہز کویلیلر شیخه کلوب کندیسنی زورله اوندن چقاروب آق کچه اوزرنده « خان قالدردیلر » و ۲۰۰۰ قادار کویلی یہ ریاست ایدن شیخ اندیجان شہرینك کنارنده بولونان روس عسکری قیشلاسنه تعرض ایتدی . ۲۱ قادار روس عسکرینی کسدی ، فقط کندیسنی ارڈانندن پرچرغنی قایب ایده رك رجعت ایتدی . روسلر ده حاضر ایدیلر . سوق الجیش نقطه لرینی در حال اشغال ایدوب عسکری قطعات کوندردیلر . شیخك پلانی اوزره « اوش » ده ییلک مراد اوغلی عمر ییلک دادخواه ، مرغینانده « ایچکیم » ناحیه سنده نورمه ت اوغلی بکر و عنایت خان ، « اسا که » ده خواجه حسن ، نمکنانده شادر ییلک ایشان ، طاغلرده قرغز رؤسای هب بردن قیام ایده جکلردی . هر طرفه خطابنامه لر طاغتلشدی . فقط ایشان فرغانه نك شهر اھالیسنه کووه نه رك آلداندي . تشکیلا

تسزلق وروسلك متيقظ بولونمسيه ايشى بوزولدى؛ «كوگارت» طاغلر نده دولاشيركن برقاچ اقرانيه برابر اسير ايدلدى. غصيان مناسبتيله محاكمه ايدىلنر ۳۵۶ قرغز، ۱۲۶ اوزبك، تورك و قپچاق، ۵ تاجيك، ۱۷ كاشغىرلى ايدى. ۳۸ آدم كوره ك جزاسنه و ۱۸ آدم ده اعدامه محكوم اولدىلر. كويلر ده روس عسكىرلى طرفدن اولدىرىلنلر ك حسانى يوقدى. اهالدين تضمينات آلدى. ايشانك استناد ايتدىكى «مينك تپه» و «خاكتد» كويلرى بوسوتون امحا ايدىلوب يرينه روس مهاجر لرى اسكان ايدلدى.

«انديجان» ك پاك اسكىدن يتشه ن منورلردن برى «آتايك قاضى» ايدى. وقتيله استانبوله كلهمى مناسبتيله كندىسندن «معلومات» بجمعه سى ده بحث ايتمشدر. خوقند تاريخنه عائد يازدىغى غير مطبوع برائى ده وارد. بونك دو كچى ايشان وقايغى بالذات كوروب بيلن منوراوغلى فاضل بك كندى خاطر اتنى نشر ايتمش وعصياندن اولكى زمانه عائد مكاتبه لرى ده نقل ايتمشدر. بونلر ك برنده دينلور: «شهر اوز بيكر ك طار بولغانديك طاغلر ايلاتيه غه طار بولدى. بلهكه تمام توركستان مسلمانلار غه طار بولدى». ايمپراطور نيقولانك ۱۳ خيزرانده «عصيان ديكر لرينه نمونه اولاجق برطرزده تحزيه ايدلسون» امرينى آلوب اعدامدن اول انديجان كلى توركستان والى عمومى جىنرال دوخوفسكى دو كچى ايشانى بالذات استنطاق ايتدى. ايشان بوتون اشكنجه لره مردانه تحمل ايدوب روس مظلومى وروس حكومته نفرق خصوصنده مردجه بياناتده بولوندى. كوچه اوزبك قازاق و باشقورتلر آراسنده رسمى حكومتله تماسده بولونان و ياخود اونك طرفندن نصب ايدىلن وروس سرمايه سنك سرللى اولان يكي يرلى تجارت سرمايه سى مملرىنك «مقتدا» لرى اولقله يالكر «اسايش» ايسته يه ن «قاضى» لر «اوكان ناي ملا» لر و ياخود «اوكان لى شيخ» لردن باشقه برده خلق ايچنده خلق اولوب ياشايان، اونك آهني ديكله ين واونى تسليه ايتمهك چالیشان، اكثريا اوقور يازارى ده اولميان كويلى «ايشان» لر بولونور. «كىنه سارى» نك نزدنده ده بولردن «رحمان ايزلر» نام ايشان واردى. دو كچى ايشان ده شه ايشان (شيخ) لردن بريدر. بوكبى ايشانارك اسكى پىر لردن اولان «حكيم خواجه باقرغان، زمانده كى بخارا و خوارزم آريستوقراسى علماسنى تشكيل ايدن «صدر» لره وزمانك مستبد حكمدار لر ينه قارىتى

مخالفت فکر لرینی تلقین ایدیوردی :

«نفسم آیتور صدربا باننده اواتوروبان
تورلوك تورلوك نعمتري كلتوروبان
يب ايجب تون كون قرين تولتو روبان
ياستوق ارزه تكيه فيلوب ياتايين دير
روحم آیتور تونی کونی قاتلا نوبن
حق مولیم رضاسنی نیلانوبن
« قل سليمان » عشق آیتیه آتلانوبن
اوزاق کجمش ایرا نلارغه یثاین دیر»

داها قیامدن برسنه اول ۱۸۹۷ سنه سی ۲۵ (۱۲) مایسنده کندیسنی استنطاقه
کن روس مأمورینک « سزه زکینلرمی یاخود فقرامی داها یاقندر . هانکیسنه
طرفدار سکز ؟ » دیه صوردیغی سوالنه دو کچی ایشان « بن بر ققیرم . البته فقرایه
طرفدارم ، زکینلرده امید مز واستناد مز یوقدر . بز بر دعا کوی ییچاره یز .
الجنس مع الجنس . هرکس کندی جنسنی دوست طوتاجنی طیبعیدر » دیه جواب
ویرمشدر (فاضل بك) .

قیام زورله تشکیل ایدیلیرکن بونک اسبابی تدقیق ایدله دی واهالی بی
منون ایده جک هیچ بر درلو تدبیر اتخا ایدله دی . یوقاریده باموق
مسئله سنه عائد یاز دیغمز قسمده ایضاح ایتدیکنز وجهله ثروتک کیتدیجه عددی
آزالان برزمره نك آئنده طرفلانوب اکثریت اهلینک پروله تاراشمه سی قوت
کسب ایتدی . اونسبتده باموق ساحه لرنده کی اهالی ده عمومی عصیان یرینه شقاوت
وجنایت چرغالدی . فرغانه ولایت حسابلرینه کوره بوولایتده داها ۱۹۰۱ سنه
سنده اسایش تام ایدی . ایکی ملیونه یاقن اهالی آراسنده سنه ده آنجق ۲۶
باصقذجلیق و ۲۶ یاغما واقع اولمشدی . ۱۹۰۴ ده ۷۴ باصتمین وتالان ، ۱۹۰۵ ده
۱۶۳ ، اهلینک فابریقا جیلره بورجی اک زیاده قوت آلان ۱۹۰۹ ده ۱۹۱۰ ، ۴۶۰ ،
سنه سنده حتی بوتون روسیه ده کی جنایتدن ایکی دفعه فضله واقع اولدی . ۱۹۱۱
نجی سنه ده بوجنایتلرک آرتق عادی جنایت اولیوب اختلال وحریت حرکتی
اولدیغی قید ایدلمکده در . بو صورتله جنایتلرک چوغالمسی مناسبتیه تاشکند ده
نشر اولونان رسمی حکومت غزته سی (تورکستانسکی ویدومست) ۱۹۰۶ سنه
کانون ثانی ۲۲ نجی نسخه سنده بویله بر بیاناتده بولونیور : « فرغانه ده جنایت
کیتدیجه چرغالیور . اسبابی » اهلینک فقیر لکی و بونک سببی ده طوپراغک آزلیغیدر .
خانلردورنده طوپراق بحرانی اولورسه یکی آریقلر وجوده کتیر مکله مسئله جل

اولونوردی . مع التأسف اعتراف ایشلی یزکی روس عسکری فرغانه نی اشغال ایتدکن صوکر صنی اسقا واروا ایشلری سکتہ یه اوغرا مشدر . اندیجان عصیانده ایشانه (شیخه) مرید لردکل ، اقتصادی بحران نتیجه سنده آچ وچپلاق قالان اهالی اتحاق ایشمش اولدیغنی اونوتیمالم .

صوکر روس انقلابدن سکرز آی اول باشلانان صوکر
بویوک قیام ۱۹۱۶ سنه سنده بوتون تورکستانه یاپیلان
«مردکار عصیانی» درکه جهان حربنک کیدیشنده ده مهم
۱۹۱۶ سنه
قیامی

تأثیری اولان برحادثه در . حرب اولسنه رغماً روسیه حکومتی تورکستان بوزقیر لرنده اراضی غصب ایتمک و مهاجر یرله شدیرمک سیاستنی دوام ایتدیردی . ۱۹۱۶ سنه سنده تورکستانک یر و صوی روسیه نك دولت ملکی اولدیغنی حقنده کی قانون داها دولت دوما سندن کچمه دیکی حالده تطبیق ایدیلیمکه باشلادی . تورکمنستانده اراضی مصادره سی و غصبی ایشنی امثالسن بر ظم ایله جنرال مادریدف اجرا ایدیوردی . دیگر طرفدن حرب مناسبتیله خارجدن کتیریلسی مشکله شه ن پاموغی روسیه داخلنده استحصال ایتمک ضرورتی حاصل اولدی ، پاموق پیاسه سنده رقابت ده اولمادیغندن ، روس پاره سنک اشتراقونی تنزل ایتسنه رغماً ، پاموق فیاتی یوکسله دی . ۱۹۱۶ نجی سنه عمومیتله تورکستانده پاموگ اک فضلہ اکیلدیکی سنه در . حرب احتیاجاتی ایچون جنوبی و شمالی تورکستاندن آت ، کچ و آت آلیندیوردی . محاربه یه عسکر صفتیله اشتراک ایتمه دکلرندن طولانی امثالسن بر صورتده یاغما ایدیوردی . معلومدرکه تورکستانلیلر روس اوردوسنه آلمانلروردی . جاهل اهالی بونی بویوک بر امتیاز بیلپور ، حقیقتده اونلری عسکر لکه جلب ایتمکدن قورقان حکومت ده کندی سیاستنی بویوک بر لطفکارلق اولارق کوستریور ، والی عمومیلر ده اهالی یه سویله دکلی نطقلرده ییله بونی در خاطر ایتمه نی بروظیفه بیلیر لردی . جنرال «قوراپاتسکین» ک تورکمنستان والیلیکی زماننده تورکمنلردن برقاچ سواری طابور تشکیل ایدلمشدی . قازاقلر اولجه عسکر لکه جلب ایدیوردی ، حتی سلطان و بی اوغلرینک حدود لرده کی عسکری ایتام مکتبلرینه خزینه حسابنه قبول ایدلملری ۱۸۲۲ سنه «سیبیریا قازاقلری اداره سنه عائد نظامنامه» نك ۲۴۶ نجی ماده سیله قانونلشد یرلمش ایسه ده کینه صاری

قیامی مناسبتیله ۱۸۳۴ ده قازاق لر عسکر لکدن « آزاد » ایدلدی . مؤخرآ بعض قازاق منورانی « کازاچی » و باشقورت اصولی عسکر لک طالب اولمشلر . حتی ۱۹۰۰ نجی سنه ده ایرتیش قازاق لری بونی جدآ طالب ایتمشلسه ده اور نبورغ وسیدیریا حدود روس کازاچی صنفی « قازاقلر عسکر اولورلر سه غصب ایدیلن اراضی بی استرداد ایدر لر . عصیان ایدر لر » دیه حکومته استدعالر و پروب « ردایتد یرمشلردی . روس حکومتی اکر ایسته سه یدی مجبوری عسکر لکی تکمیل تور کستانده یاواشجه تطبیق ایده بیلیر دی . فقط بونی ایسته میوردی . بونی بر آزده مستشرق اولان فرغانه والیسی جنرال « گه پیوس » له ۱۹۱۳ سنه سی نهایتنده واقع اولان مصاحبه ده بالذات ایشیدوب آکلا مشدم . فقط حرب عمومی چتمانجه تور کستان واقفقا سیاده بر قاچ ملیون اهلینک بو محاربه یه بر سیرجی اولارق قالمسی روسلری چرق قوشقولاندر مغه باشلادی . عسکر لکه آنمایور لر سه بونک مقابلی بر نوع قومیه نساسیون اولارق یرلی اهلیدن فضلجه مادی یاردیم ، طوغروسی « مجبوری تیرع » لر قوپارمغه چالشدیلر . روسیه نك هر طرفنده اولدیغی کبی حرب قولای پاره قارانتق ، اسپیکولا سیون وسوء استعمال یوللرینی آچدی . چارک تور کستانده ویتربورغده کی الک بویوک مأمور لری یرلی « معتبران » دن ، بخارا وخیوه خانلرندن کلیتی رشوت و « هدیه » لر آلدیلر . آمودریا شعبه سی مدیری میر آلالی گ. لاسووسکی ، بر زمان تور کستان والی عمومیسسی اولان جنرال گ. لکین ، حریه ناظری سوخامنیلوف ، روسیه ارکان حربنک آسیا شعبه سی مدیری جنرال « سییل » واونک معاونی جنرال عبدالعزیز دولتشین کلیتی مقدارده رشوت آلدیلر (خیوه خانی ۱۹۱۴ سنه سنده سوخار منیلوفک قادینه ۴۰،۰۰۰ روبله ، جنرال گ. لکینه ۳۰۰۰ ، جنرال « سییل » ۵۰۰ یوزیک ، سوخامنیلوفه ۲۰،۰۰۰ ، گ. لاسووسکی ایسه خانک باش وزیری « مهت وفا » دن ایکی یوزیک ، ینه بر دفعه ۹۰،۰۰۰ روبله « هدیه » آلدیلر) . تور کستان والی عمومیسسی جنرال قورپاتکین حرب احتیاج لری ایچرن اهلیدن ۲،۴۰۰،۰۰۰ روبله « هدیه » ویکرمی ملیون روبله « حرب احتیاجلری ویر کیسی » طوپلامشدی . بوپاره لرك چرغی جنرال لرك جنبنده قالیوردی . پاره بی طوپلایان یرلی « مینکباشی » لر اوپه زوولایت ماء موز لری خلاصه هرکس بیوردی . اهالی فوق العاده بر صورت ده یاغما ایدیا بیوردی . شوپله اولدیغی حالده

چار ۱۹۱۶ سنه سی تموز ۲۵ نده تورکستان یرلی اها لیسنگ جبهه ده ترانشی ایشلرنده استخدام ایدلمسی ایچرن سفر برلك اعلان ایتدی . ۱۹ دن ۳ ۴ یاشنه قادار اولان بوتون یرلی لر « مرد کار » یعنی « اشیچی » صفتیله جبهه یه جلب ایدیلیر اولدی . اونسزده صبری توکاتمش اولان اها لی بوکا قارشی قیام ایتدی .

قازاقستانده « قازاق » غزته سی اطرافته طوپلانان منور لر اها لی بی اطاعته دعوت ایتمه لری روس منطقه لرندن اوز اقدده برلوانان قرغز لره تأثیر ایده مه دی . « آرقا » ده کی قیچاق ، آرغین و نایمان قبیله لری عصیان ایتدیلر . قیچاقلر اوزون قیچاق شـبه سندن عبد الغفار نامنده بریسنی رئیس خان ، آمانگیلدی و کیکی باطر نامنده کیلری « سردار » (عسکر باشقلری) آرغین قبیله سی عثمان نامنده بریسنی رئیس - خان ، قاسم نامنده بریسنی عسکر باشلخی انتخاب ایتدیلر . ۱۸ ناحیه (وولص) دن عبارت نایمان قبیله سنه « حسن خان » رئیس ، احمد ایشان ، چینکلبای و آرسلا نیک نامنده کیلری حکومت اعضا لری اولوب آیری بر حکومت تأسیس ایتدیلر . اولجه بو قبیله لر آراسنده حکم سوره ن قبیله دشمنقلری اونوتولدی . ظاهراً اوچ خانلق تأسس ایتمش بولونمقله برابر بو خانقلرک سیاستلری بردی . عشیرت ایچنده کی دمیر جی اوستالر ودیکر صنعتکار لر کولکلی اولارق تفنک تعمیری واور دونک تکنیک ایشلری ایچرن چالشمق اوزره طوپلانیدیلر . روسلرله جدی مصادمه ده بولونانلر قیچاقلر ایدی . عبد الغفار چیق یارارقلر کوستردی . قیچاق و آرغینلره ریاست ایدوب « طورغای » شهری اوزرینه یاپدیغی تعرضده موفق اولمیدسه ده بو شهر دن ۱۸۰ کلومتره ده بولونان « بایا قار » نام یرده یرله شدی . دیکر قبیله لرک ده روسلردن ناراضی اولان عنصر لری اطرافته طوپلانیدی . روسلرله بر چوق مصادمه لرده بولوندی . قیچاق و نایمانلر ده حکومت تشکیلاتی اسکی خانلر اصولنده ایسه ده اوندن فرقلی ایدی . عبد الغفارک یاتنده کویا بر « شورا » شککنده قبیله معتبر اندن اون کشی بولونوردی . ویرکی وعدلیه ایشلری ده یوله قرونولمشدی . قیچاق و نایمانلر موقف اولاماز لرسه افغانستانه ، ایرانه یا خود جو نغار یایه کچمک قرارینه کمشلردی . آرغین قبیله سی سنه نهایتنده روسلرله آکلا شمه یولنه کیر مشد یسه ده تشکیلاتی تعطیل ایتمه دی . شمالی تورکستانده سیاسی وضعیت شو شککده ایکن ۱۹۱۷ سنه شباط انقلابی ظهور ایتدی . ققیط حر بی ایدامه فییکرنده بولونان کی

رینسکی حکومتیله بونلر آکلاشامادیلر . قپچاقلر ورئیسلیرى عبد الغفار قازاق منور لرینک دکل ، آرزوق محافظه کار اولان عناصرک تحت تأثیرنده بولونیور لردی . انقلابدن سوکرا طورغای ولایتنه قومیسر تعیین ایدیلن بوکه یخان اوغلی علیخان ده پک باقادیلر . قیزل و بیاض روس مجادله سی اثناسنده قپچاقلرک امانگیلیدی طرفدار لری تاشکند بولشه ویکلری أئنده بولونان اورنبورغ تاشکند خطنه داهایاقین اولمالری اعتباریله برآز ده بولشه ویک طرفنه تمایل کوستردیلر . قپچاقلرک عبد الغفار طرفدار لری و آرالزندن به رجمان اوغللری ، بایتورسون اوغلی احمد ودولات اوغلی میرجاقب کبی منورلر چیقان آرغین قبیله سی یکی تشکل ایدن « آلاش اوردا » ملی حکومتنه تابع اولاراق سیبیریا حکومتی و باشقورتلرله تشریک مساعی ایتدیلر . نایمانلرک رؤساسندن آقتاز احمد ایشان « قازاق » غزته سنک برنجی ناشری مصطفی اورازایوفک باباسی اولوب منور بر شیخدی . حسن خان و آرسلانک « سیمه ی » ده کی « آلاش - اوردا » حکومتی سوزندن دیشاری چیقادیلر . قیزلر طرفی التزام ایدن امانگیلیدی بر محاربه اثناسنده « آلاش اوردا » مفرزه لری أئنه کیچرب اولدیریلدی . سوک دورده عبد الغفار بولشه ویکلره تمایل کوستردی ایسه ده سوویه ت مثللری (جانگیلیدین) طرفندن اولدیریلدی . شهادتندن سوکرا ترتیب ایدیلن خلود استاننده عبد الغفار عصرک ملی قهرمانی و بلسکه بوتون « اورتایوز » ک سلطانی اولارق تصویر ایدیلسکده و أسکی عادت اوزره « صاحبقران » لقبی آلدیغی ذکر اولونمقده در :

- « برزایمه س اورتاجوز * اورتاغا قویب قان قیلغان
- آریستان طووغان سولتانیم * دوسپانک کونین طارقیلغان
- سولتانیمدی سوراسانک * آقیلی طولوق که ن ایدی
- آرغین قپچاق ایچنده * آدمنان آسقان کیم ایدی؟
- شالقار کولدینک ایچنده * ایل صیارلق که مه ایدی
- زالالی جوق آدمغا * اسپان جهردهن که نک ایدی
- آریستان طووغان سولتانیم * آلتی بولس قپچاقتنک
- ترلیکی بولسا اول جاقتنک * مسلماندنک بالاسن
- اوستاب بیرب کاپرعه * جلا تپاسن ده ب ایدی
- اورتاجوز دینک ایچنده * اوبالی سه نککیر بهل ایدی

جاوغا جور تین به رمه سکه * کورمه که میسال به ل ایدی
دانکقنک شیققان علامغا * مه مله که ت قالقن اوستادینک
قامال بوزوب باغادور * قانشاما أسکه ر باستادینک
قارانغی تومان جلده تیب * جارلیغی که لدی باتسانینک
اون سه کز به ن اوطوزبر * که ره کی بولمای باسقا نینک
طاودی اوشرغان قه هه رین * قویندای کوروب ساسباد ینک
جور تین قوروب به رمه دی * قورققا نغا آزاب به رمه دی
قارسی طوروب کپرغا * قیلادی اسن باسقا نینک
زاهار شاشقان آوزینان * نه که لا یدان قاشا دینک
آلپس منکدای أسکه رمه ن * قالاسی ایدی چاپقانیکنک
آزامان آلاشتینک * باسینکدی قوروب توسبادینک
اورتاجوزدینک ایچنده * اوسنشا قول جه تکسیز
قونکراولی بویرا نارایدی * ته نکیز قایناب تاسیما
سوشه پاستای جار ایدی * مومندارغا کول داریا
کپرغاطم آق طار ایدی * ایل ایچنده بوزوققا
کوک به ن اوچسا طورایدی * جه رمه ن قاششا اور ایدی
آریستان طووغان سولتانیم * آده تی منه ن قالقتنک
ساقب قران (صاحب قران) آتاندینک

موسولماند نیک اورانی چربار آلاطوو آلدینک

جاو کورمه سه جایغیت * أسکه ردی کورسه نک قواندینک
سار باز جیناب توزه تدینک * مایداندی قان مان بویدینک
آریستان طووغان سولتانیم * اوراندا بولدینک اوراسان
مینک جیلقینک طاویندای * کوبکه پایدانک کوب ایدی
کوکته مده کی جاویندای * شاییت (شہید) بولب عزیزم
اورتا جوزدینک بالاسی * طورغانی بارمی نالیما
ایرته نکدی که شتی زار لایمز * کوزدینک جاشی جانکبر دای ،
بوداستانده عبد الغفارک یاشاتدیغی حیاتی اوزله مک ، بالخاصه قوجامان

روسیه یه قارشى برقاچ قبیله یه استناد ایده رك قیام ایتمسنى ، دشمان كورمه دیكى و حرب اولدیغى زمان صیقتى چكوب ، دشمانى كوردیكى زمان سه ویندیكى اهمیتله قید ایتك قازاقلده جنكاور لكك دها چرق جانلی اولدیغى كوستره ن مثاللردن بریدر .

یدی صو قرغز لرینه كلنجه بونلر دن « چو » حوضه سى جوار طاغلرنده كى اون ناحیه ایوکه اوغلى قناعت تحت اداره سنده ، قاراقول مضافاتنده كى قبیله لر « صارى باغیش » دن مشهور « شابدان باطر جاتایف » كى اوغللى محى الدین وحسام الدین تحت اداره سنده قیام ایتدیله . بوراده ذكر ایدیلن شابدان ، توركستانك استقلالى اوغورنده چالیشان كینه سارى نى اولدیله ن ، روس استیلا سفر لرنده جنرال چرنایفه و صوكراسكو بولوفه قرغز میللیس عسكرى تشكیل ایده رك یاردیم ایدن « جاتای باطر » كى اوغلیدر . ائلی سنه صوكراسجاتای » كى طورونلری روس اسارتنك نه اولدیغى آكلایوب عصیان ایتدیله . آغستوس ۹ تاریخنده قرغز لك ائنه ۱۷۰ قادار تفنك و قرق یلك قادار فشنك كچدی . هر طرفده تلغراف خطلرینی كسدیلر . پشپه ك ، طوقاق ، قاراقول (پرژیوالسكى) شهر لرینی محاصره دن صوكراسغال ایدوب برچرق روس مهاجر لرینی كسدیلر و قصبه لرینی تخریب ایتدیله . « قابال » دن چین حدودنده كى « غولجه » یه فرار ایدن بعض تورك ضابطلری (حاجى سامى ، عادل حكمت ، بروسه لى ابراهیم ، سلیستره لى حسین بكر) تشرین ثانى ده شابدان باطر اوغللى تحت اداره سنده كى قرغز لره التحاق ایتمشلر دیسه ده بو وقت قرغز لك ایشی آرتیق بوزولمق اوزره ایدی ، ایكى آى ظرفنده شدتلى مصادمه لر اولدی . نهایت جنرال « قورباتسکین » كى پك چرق اولارق سوق ایتدیكى روس قوتلرینه مقابله ایده مه دن ۳۹ قادار ناحیه (وولص) دن یوزیلك چادیردن فضله قرغز عائله سى چین حدودینه التجایه مجبور قالدیلر . حاجى سامى وریفقرلى ده « ختن » ه كلدیلر . قرغز لك چینه كیده مه ینلرندن روسلره یاقین بولونان ناحیه لرده كیلری چولوق چوجوق ، اركك و قادین قتل عامه معروض قالمش وهب كسلشلردر . چینه التجا ایده نلری ده چینیلرر و قالموقلر طرفندن یغما ایدیلر رك روس حدودینه تصبیق اولونمشلردر . آلتمش یاشلرنده بولونان « قناعت باطر » روسلك ائنه كچدی ، ویوقاریده ذكر ایتدیكیز كى ، اشكنجه لره تحمیل ایده میوب

حبسخانه ده باشی دیواره ووروب انتحار ایتدی .
اوز بکستانده عصیان حرکتلی پک غیر منتظم شکلده انکشاف ایتدی .
سفر برک حقنده کی فرمان اُسکی حسابله ۲۵ حزرانده چقدیسه ده اهالی یه تبلیغی
آنی اولمادی . اوسیدن حرکتلر هریرده کویلیلرک بالفعل جلب ایدیلرک باشلادیغی
کونلرده ظهور ایتدی . کاتته قورغان تومه ننده ۳ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۱ تموز
کونلرنده ، سمرقند تومه ننده ۵ تموز ده ، خوجندک آجداها رکوبنده ۱۸ نجی تموز
ده ، فرغانه ده خوقند تومه ننده ۱۰ تموز ، مرغیلان تومه ننده ۱۱ ، ۱۳ ، ۱۵
۱۷ تموز کونلرنده ، اندیجان تومه ننده ۹ ، ۱۲ ، ۱۳ تموز لرده قارغشه لقلر
اولدی . ۱۱ تموز ده تاشکندده هیجان اولوب مصادمه ائناسنده ۶ کشی اولدی ، ۲۰ - ۳۰
مجروح اولدی . ۲۲ تموزده تاشکند مضافاتی قانجاغالی ، خان آباد و آق قورغان ناحیه
لرنده ، ۳ آغستوسنده آقسجد اویه زنده ماسلاق ناحیه سنده حکومت مثللی
تحقیق ایدلدی ، دوکلدی و اولدیریلدی . فقط عصیا نك قوتلی یری اوز بکلرک عشیرت
اصولنی دها اونوتما دقلری جزاخ اویه زنده و آمودریا شعبه سنده « چمبای » ده
اولدی . جزاخ اطرافی اهالیسی باشده ۱۳ ، ۱۵ تموز ده قیام ایدوب « قویتاش »
طاغلری آراسنده کی « باغدان » ناحیه سنده طوپلانمغه باشلادیلر . تاشکند تومه
ننک جنوبی قسمنده کی کویلرک اهالیسی ده اورایه قاچمغه باشلادی . ۱۳ - ۱۸
تموز ده جزاخ حوالیسنده کی کویلیلرک تفنک و طاپانجه ، بالطه ، بچاق و کوره کلرله
سلاحلارنوب برقاچ یردن ده میریول خطنی بوزدیلو و تلغراف تللرینی کسدیلر . روسلر
اویه زحاکنی ، پولیس مدیرینی و دیگر مأمور لرینی اولدیر دیلر . جووه جی عبدالجبار
اوغلی عبدالرحمن خواجهرئیس انتخاب ایدلدی . آغستوس ۳ نده میر آلالی آفاناسیه ف
تحت اداره سنده ۱۳ طابور ، ۶ طوپ عسکر کلوب صوکر بوراده یابدیغی مظالم لرینه
مشهور اولان جنرال ایوانوف - رینوف کلهرک آغستوس ۸ - ۹ لرنده « سنکرار »
نهری ساحلرنده عاصیلری تعقیب ایتدی .

آمودریا شعبه سنده ده عصیان قوتلی اولوب « چمبای » ک پولیس مدیری
(پرستوف) اولدیریلدی . روسیه حکومتی بونک ایچون « چمبایی » لره و قامشیر
آراسنده دنیادن ، حتی مذکور قتل وقعه سندن بی خبر یاشایان قاراقالباق کویا لرینه
قتل عام اجرا ایتدی . بونکله برابر بورالری روس اختلالنه قادر سکونت کسب

ایده مه دی . عصیان ایدن تورکنلر قاراقالپاق حدودینه کچه ره ک بونلری یغما ، قادین وقیز لرینی اسیر ایدرلر ، یاقار ویقار لردی . دیگر طرفدن « دورتکول » ده کی روسلر ده یغما ایدورلردی . بوکاچاره اولارق قاراقالپاقلر برنوع موقت حکومت تشکیل ایده رک برخان (قان مخدوم) انتخاب ایتدیلر . بومملکتی روسیه استیلا سندن داها اول آرال کولی جنوبی ساحلنه روسیه ده تعقیبه معروض قالان بر قسم محافظه کار اورتودوقس مذهبنه منسوب اورال کازاچی روسلری خیوه خانته التجا ایدوب کلوب یرله شمشلردی . خیوه لیلر بونلری « بابا » تسمیه ایدرلر . بونلرده کندیلرینه آیری « اورالسکی حکومتی » تشکیل ایتمشلردی . تورکستانده بولشه ویک حکومتی تشکل ایتدکدن صوکر اونی اعتراف ایتمک ایسته مه دیلر بر دفعه ۳۸۰ وایکنجی دفعه ۱۵۰ قادار بولشه ویکتی تجرید سلاح ایدوب اولدیروب بو طرفلره عادتا حاکم اولدیلر . قاراقالپاقلرایسه « آدای » قبیله سندن سلاح صاتین آلوب برنوخ اوردو تشکیل ایتمک اوزره ایدیلر . فقط بولشه ویکلر آرال اوزرندن کلوب اورال کازاچیلرینی تضییق ایدوب اطاعته مجبور ایده نجه قاراقالپاقلرده ۱۹۱۹ سنه نهایتنده چارجوی طرفندن کن بولشه ویکلره اطاعت ایتدیلر . بولشه ویکلر ده قان مخدومی قاراقالپاق انقلاب قومیتیه سی رئیس دیه طانودیلر و صوکر اونی ده آتوب کندی روس حکومتی قوردیلر .

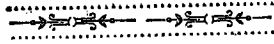
۱۹۱۶ سنه عصیانی اثناسنده تورکستانده روس کویلیلری وعسکر لری ده اپیجه متضرر اولدیلر . یدی صو ، سمرقند وفرغانه ولایتلرنده کسین روسلرک عددی ۸۰۶ ، ۳ یه بالغ اولمقده در . بو عدد ۱۸۶۵ - ۱۸۷۳ سنه لرنده تورکستان استیلا سی اثنا سنده کی روس تلفاتندن (۳۳۷۶ کشی) داها فضله ایدی . بو ولایتلرده کی عصیانک تنکیلی ایپون ۱۴ باتالتون پیاده ، ۳۳ طابور سواری ۴۲ طوپ ، ۶۹ میترالیوز ایشله تیلدی . یری اها لینگ قیرلمسی داها زیاده یدی صو ولایتنده پشپک ، قاراقول مضافاتلرنده ، سمرقند ولایتنده جزاخ ده اولشدر . بوصول مضافاتده روس قوتنی میر آلائی (صوکر ا جنرال) ایوانوف - رینوف اداره ایتمشدی . اون بش بیک روس کازاچی قوتیله یری اها لئی یکر می کون متصل صویدی ، کسیدی . قیام و متقابل قتل عام ۳۳ کون دوام ایتدی . یری اها لیدن وکیل صفتیله کلنلرده آصیلیور لردی . جزاخ معتبرانندن معروف اوغلی نور الدین حاجی ، روزی محمد اوغلی

اسماعیل، منور لردن عبد الله اوغلی قاری ضیابو آصیلانلر جمله بسند ندر . برچوق
یر لرده تجزیه ایشی ۱۹۱۶ سنه قشوده ده دوام ایتدی . تورکمنستانده اهالی تشرین
اول ۱ - ۲ ده سرخس قلعه سنه هجوم ایتدیلر . بوندن باشقه یر لرده ده اوفاق
توفک هجوملر اولدی . عصیانی تشکیل ایشی جنرال «مادریدوف» ه حواله ایدلمشدی
بوجنرال ۱۵ بیک عسکر له استراباد حدودنده یومود قبیله سنی تعقیب ایتدی ؛
بوتون مال داوارلرینی غصب ایتدی . ۱۹۱۶ سنه نهایتنده قش کونی جبهه دن
کوندیریلن یدی صومهاجر روس عسکری سلاحسز قرغزلری تصادف ایتدکلری
یرده اکلنجه یرینه اولدیریور لردی . عصیان جزاسی اولارق یدی صولایتنک
« آلماطی » مضافاتنده ۳۵ بیک مسکون ، مدنی قازاق یری و ملکی غصب ایدلدی .
پشپه ک ، قاراقول (پرژیوال) ، یارکند مضافاتلرنده ۳۶۶ ، ۵۱۰ ، ۲ ده سا -
تینه یر روس مهاجر لری فائده سنه مصادره ایدلدی . ۳۷ ، ۳۵۵ خانه قازاق و قرغز
چول و طاغله تبعید ایدلدی . بوکاعلاوه پشپه ک مضافاتندن ۲ ، ۴۰۳ خانه ینه یر
واملاکندن تماماً محروم ایدیلر رک چوللره نفی ایدیلر که قرار و یریلدی . روس نفر
وضابطلری قرغز ، تورکن و ازبکلرک بوتون اوتزیناتنی بالذات کندیلری ایسچرن
یغما ایدیلر لردی . جنرال مادریدوف دها ۱۹۱۷ سنه سنده کانون ثانی ۹ - ۱۳
لرنده بیله « قارا بایر طاغ » ده تورکمنلر له مجادله ایدیوردی . تورکمنلر قارتسی
تجزیه روسلرک ، حرب مناسبتیله ، شرقی ایرانی ، خراسانی اشغال حرکتلریله موازی
کیدیلوردی . عصیان تورکمنلری یغما ایچون برهانه اولمشدی . انقلاب صوکنده
حبس ایدیلن جنرال «مادریدوف» ک خانه سنده تورکمن قادینلرینک بویونلرندن آلدیغی
کومش تزینات اشیالری ۱۷ پود قادر اولوب آتمشدن فضلله اک اعلا تورکمن
خالیلری بولوندی . دیگر لری بوکا قیاس اولوناییلیر . قیام بهانه سیله روس برچوق
منبت بر لرده کی یری اهالی بی تماماً استیصال ایده جکدی . آنجق ۱۹۱۷ سنه
مارت انقلابی قورتاردی . بیکلرجه آدم حبسده بولونیورلردی . بونلردن اکثریسی
اولوم جزاسنه حکم ایدلمشدی . انقلابه قادر آنجق ۳۴۷ آدم حقتنده بو حکم انفاذ
ایدلمشدی . قالانلری انقلاب مناسبتیله قورتولدیلر . البته بونلر یالکزمحاکمه ایدیلر در .
یرقسه روس عسکری و « قورابانکین » طرفندن « قرغزی نره ده بولورسه
تولدیرمک ایچون » سلاحلاندیریلن یدی صوم روس کویلیلری طرفندن اولدیریلنلرک

عددی پک بویو کدر. تاریخله مشغول اولان سبابق خوقند حکومتی رئیس مهندس محمد جان طنشبايف و طورار رسقولوفر ۱۹۲۶ سنه عصيانته عائد معلومات طوبلا مشلدر. محمد جان و روسلردن اشکایسکی ۱۹۱۷ سنه سنده که رینسکی حکومتی طرفندن یدی صوده متضرر اولان قرغزل مسئله سنی تدقیقه مأمور اولمشلردی. بونلرک ۱۹۱۷ سنه آغستوسنه قادار طوبلا دقلری معلوماته کوره چینه فرار ایدوب صوکر اگری دونه نلردن ۸۳۰۰۰ قادار قرغز اولدیرلشدی. بو حسابی علی مردان پک طوبلا باشی ده مذکور سنه آغستوسنده موسقواده که رینسکی تحت اداره سنده طوبلانان عموم روسیه «دولت مشاوره سنده» روسیه اسلاماری نامنه اوقودیغی دیکلاراسیونده ذکر ایدوب کچمشدی.

بو عصیان اثناسنده منورلر اهالی به التحاق ایتمه دی. قازاق منورلردن بوکایخان اوغلی علیخان زمره سی عصیانک معنا سز لکنی، بالعکس وطنداشلق نامنه روس حرب صنفده چالشمق لزومنی و منورلرکده جبهه به کوندیریلن قازاقلره «زه مسکی - غاراد سقوی صایوز» له متفقا یاردیم ایتمسی ضرورتی ایله ری سورویورلردی. اوزمان برقسم علما ایله تشریک مساعی ایدن قاراطای اوغلی بخت جان سلطان کییلر ایسه مجبوری خدمته جلب حقننده کی فرمانک لغوینی طلب ایدیور لردی. اوزمان پیترسبورعهده «دولت دوماسی» نک مسلمان فراقسیونی نزدنده کی «برو» ده اوفاولایتک مثلی صفتیله بولوندیغمدن هرایکی زمره منورانک مناقشه لرینه اشتراکده ملی غایه منقطه نظرندن اهالینک بوشرفسز ترانش خدمتلی رینه طوغرودن طوغرو عسکر لکه آلمسنی، روسجه وتورکجه اوقور یازاری اولانلرک کوچوک ضابطلکه اوگره تیلسی لزومنی ایلری سوروردم. مع مافیله علیخان ترانش خدمته آلینانلره نظارت ایشنه برپوق منورانی جلب ایده ییلدی. خدمت عسکریه به تابع طوتیلان مسلمانلرک منورانی ده تاتارجه «لاشمان» تسمیه ایتدکلی بو ترانشی خدمتلیرینه نظارت ایشنه قاریشوب کندی خدمت عسکریه لرینی تخفیف چاره لرینی کورویورلر و علیخان زمره سنه رقیب بولونیورلردی. ترانشی خدمتلیرینک اوزبک وقازاق کویلیسنک کوزینی اچمغه اپی یاردیمی اولمشدر. مذکور وظیفه ده بولونانلر ۱۹۱۷ سنه انقلابی زماننده اپی یارارلق کوستره شلدر. سمرقند ده مسلمان عمله تشکیلاتی واصناف جمعیتی وجوده کتیره ن شمس الدین نام بریسی وفرغانه باصماچی

حرکاتی اداره ایدن بعضیلری (مثلاً کور شیرمه ت) وطنه سلامت دونوب کن
« مردکار » جمله سند ندر لر .

روسیه انقلابی و نورکستان تورکلی

۱۹۰۵ انقلابی

اقتصادی تضییق‌له قارشى عصیانله مقابله کوستره ن تورکستان لیلر
سیاسی و دینی تضییق‌له قارشى روسیه حکومتنه
ده پوتاسیون و به ته سیونلر کوندره رک حکومته تأثیر
ایتمک و روسیه نك خارجی تشکیلاتندن و داخلی
انقلابلرندن استفاده ایدوب صلح و مسالمت یوليله کندی حقوقلرینی استرداد
چالشمشلدردر . بوسوک حرکتلرده کی موقتیلر تورکستان تورکلی آراسنده
یوقاریده مذکور ایکی زمره یعنی ۱) روس محیطنده یتیشه ن « منورلر و زنکینلر »
له ۲) روسدن آنجق متضرر اولان و هروقت عصیان ایدن « اهالی » دن باشقه برده
۳) نجی زمره نك ، « خلق ایچندن یتیشه ن منورلر » زمره سنك یتشمه
سی خلقك یکی شرائطه موافق سویه مدینه سنك یو کسله سیله علاقه دار اولمشدر .
داها سیوا ستوپول مغلوبیتی نتیجه سنده چار ایکیجی آلکساندری کوبیلیر لهنه بعضی
اصلاحاته سوق ایدن خلق حرکتلری زماننده ییله اوزمانك منور تورکلرندن ولیخان
اوغلی چوقان معاصر روس له به رالریله و مستشرق صاویلیوف کی سوسیالیستلغه
متایل ذواتله تماسه کیره رک قازاقلرک حقوقی ، داخلی مختاریتلیرینی ، بالخاصه محکمه
ایشلرنده کی مختاریتلیرینی مدافعه یولنده بعض تشبثاتده بولونمش و حکومته بر معروضه
ویرمشدی . روسلرک ژاپون محاربه سنی قایب ایتمه لری نتیجه سنده ظهور ایدن
۱۹۰۵ سنه انقلابی زماننده ایسه شرق تورکلی آراسنده عصرک پارلا منتاریزمی
صلح و مسالمت یوليله مجادله اصوللرینی ییله ن آدملر ، منتظم سیاسی فرقه لر تشکیل
ایده جک درجه ده دکلسه ییله ، آرتق چورغالمشدی . روس مکتبلرنده اوقویانلرک
چورغالمسندن ماعدا ده میر پوللری آچلوب سپر و سفر لرک قولایلاشمسی ، استانبول

وتورکيه ايله اختلاط (۱) ، « ترجمان ، غزته سی ، استانبول ، مصر و سوریه ده تحصیل کوره ن تاتارلرک آچدیقلری عصری مکتبلرده تحصیل سیاسی فکر لرک انکشافنه سبب اولمشلردر . دها ۱۹۰۲ سنه سنده روس مظالمندن بخله ، اهالی نی تهسیج ایدن بر بروقلاماسیون هکتوغرافده طبع ایدیلوب قازاقستانده انتشار ایتیش و بومناسبتله بعضی ذوات توقیف ونفی ایدلمشدی . « کوکچه طاو » ده مشهور ونفوذلی عالم ، ملا پالاس اوغلی ناوروزبای (« ناوان خه زره ت ») طلبه لرله بر لکده نفی ایدلدی . بو آدم بخاراده او قوش و معاصر آدملرله اختلاط ایدوب فکری آچلش بریسی ایدی . ژاپون حربی اثناسنده روسیه نک آنجق مغلوبیتی ایسته مکده « روسجه منور » لرله « تورکجه منور » لر اها لیله فکر آ برله شمش بولونیوردی . روسجه منور لر دها زیاده روس سیاسی فرقه لرله تماسیده بولونیور لردی . آنجق انقلاب دقیقه سنده بونلر یکدیگریله کوروشدیلر . ۱۹۰۵ سنه سی حزراننده قازقالی تومه نی « قویاندی » بنایرنده . ۵۰۰ ، ۱۴ قازاق طولامشدی . بوراده بولونان منور لر ومعتبران مجلس عقد ایدوب روسیه حکومتنه اراضی ، ملک ، حریت دین ومدنیت مسئله لرینه عائد په ته سیون کوندردیلر . قونفره یه اشتراک ایدن علیخان بو وقت قازاقلر آراسنده آرتق « تورکچی » و « غربچی » صفتیله ایکی زمره یه آیریلارق مجادله ایتمکده اولدیغنی ، « تورکچی » لر دها زیاده دینی مسئله لرله مشغول اولوب ملالری ویرکیدن تکالیفدن معاف طومتق ، اورنبورغ مهتلیکنه الحاق ایتمک طلبنی ایلری سورد کلرینی واونلر اکثریت اولسی اعتباریله بو طلب برنجی ماده اولارق یازلدیغنی قید ایتمکده در . قرغز - قازاقلرک عشیرتلیر دایما یکدیگریله مجادله ده بولوندقلرندن انقلابک ویردیکی انتخاب حقوقلرندن استفاده ایدیله میه جکندن قورقولویوردی . فقط او مسئله ده قازاقلر کندیلرینک رشادتلریتی کوستره یلدیلر . اورال ولایتندن بخت جان قازاطایف (روسجه عالی تحصیل کورمش حقوقشناس) آپسبای کالمه نف (عالی تحصیل کورمش) ، « سیمه ی » دن بوکایخان اوغلی علیخان (عالی تحصیل کورمش ، اورمان مهندس و محرر) ، ندر آقین اوغلی تیمرعلی (روسجه ابتدائی تحصیل کورمش) ، طورغای ولایتندن

(۱) « اومسق » ده صحرا ولا یتری وال عمومیتی قام دائره سیندن پایکزی ۱۹۰۵ سنه سنده بشپوز قازاق حج باسپوزق ایشدی .

پیرجمان اوغلی احمد (عالی تحصیل کورمیش ، حقوقشناس و صلح حاکی) ، آقولا ولایتندن قوشچیغل اوغلی شاهمردان (خواجه لردن و روسجه ییلیر) انتخاب ایدلمش لردی . « سیمه ی » مبعوثلری کلنه قادیار ایکنجی دولت دوماسی داغیتلش بولونیوردی . مع مافیہ علیخان مشهور « ویورغ خطابنا مه سی » نه امضا ایدوب تعقیباته معروض قالدی .

جبونی تورکستانده مسلمانلر بدایتده اختلال حرکتلرینه بالفعل اشتراک ایتمیور لردی . ۱۹۰۵ سنه سنک نصف اولنده وقوعه کلن هیجان یالکز ده میر یوللری روس عمله سی و عسکر آراسنه منحصر قالدی . تاشکند مسلمانلر ندن بعضیلری مارت ۱۰ - ۱۵ لرنده سبزارده سنده حکیم خواجه آخونخوجایف و کوچکچہ ده سنده سلطان خواجه صادق خوجایف اولرنده طو پلا نوب بر په ته سیون شکلی قبول ایدوب والی عمومی یه و برلدی . ۲۶ نیسانده محمد عثمان نعمان خوجایف خانه سنده کی اجتماعه پولیس مدیری کلوب کندیلرینی حبسه تهدید ایتدکن صوکر تاشکند لیلر اپی زمان اجتماع فلانلردن صاقدیلر . صوکر تشرین ثانی ۱۶ ، کانون اول ۱۵ ، ۲۲ و ۲۹ لرنده تاشکند پولیس مدیر ینک مساعده سیله اجتماعلر اولدی . بوراده قاضیلر ، ملالز و « بی » لر و دیگر بورژوا « معتبرانی » طو پلا نمشدی . جنرال جوراییک و بویوک تجار دن عارف خواجه و عزیز خواجه لرده بولوندی . بوراده تاتار لرک تأثیر یله بالخاصه دینی مسئله لر ایلری سورولدی و جنوبی تورکستانک روسیه یه تابع اولماسندن اول امپراطور یچہ قاتر ینانک مسلمانلرک دینی اداره سی حقنده کی فرماننک احیاسی و تورکستانه ده تعمیمی طلب ایدلدی . ینه تورکستان اداره سنه عائد قانونک تاتار لره املاک غیر منقوله استحصالنی منع ایدن ۶۴ نجی ماده سنک لغوی طلب ایدیلور دی . طلبنامه یه کوره تاشکندده تأسیسی تصور اولونان « مسلمان دینی اداره سی » نه روس « والی » سی و دها دورت منلا اعضا اولاجقدی . تاشکندک أسکی یرلی شهر قسمنده ، یکی شهر اداره سندن آیری ، بر بلدیہ اداره سی تأسیسی ، شرعی قاضیلرک حقوقنی توسیع ، و قفلرک مدرسه لره اعاده سی کبی یالکز قاضی و علما لری ، بلدیہ اعضاسی اولمق ایسته یه نلری علاقه دار ایدن مسئله لره عائد مقررات قبول ایدلدی . دیگر شهر لرده ده بوکبی اجتماعلر اولدی حتی تورکستانک اک قازا کلک کوشه سی اولان آموردریا شعبه سنده ، « چمبای » شهرنده کپز لی اجتماعلر اولوب علی اوغلی به کتان نامنده بریسینک خانه

سندہ تحریات اجرا ایدیلوب تورکجه غزته لر مصادره ایدلندی . بوندن باشقه برده تورکستانلیردن « نیرنی » نایرنده بولونان بعضیلری ۱۹۰۵ سنه سی آغستوس ۱۵ (۲۸) ده کی برنجی عمومی روسیه مسلمان قونغره سنه ، بعضی برلری ۱۹۰۶ کانون ثانی ۱۳ - ۲۳ ده پترسبورغده طوپلانان ایکنجی ونیرنی نوو غوردده ۱۶ - ۲۰ آغستوسده انعقاد ایدن اوچنجی روسیه مسلمانلری قونغره سنه اشتراک ایتدیلر . اولردن اوزبک امینجان الهاجانوف وقازاقلردن شاهمردان منلا قوشچبغولف لرك اسملری قونغره مضبطه لرنده یازلمشدر . ناوان حضرتک آداملرندن اولان شاهمردان منلا مسلمان اتفاتی پروگرامنه قازاقلرک اراضیسناک مهاجرلر ایچون مصادره دن مصونیتی ومحکمه لرده عادت و عرف اساسنده دکل ، شریعتله حکم ایدلسی لزو مننه دائر یکی ماده دوج ایتدیرمک طلبنده بولوندی . باشقورتلردن شاه حیدر میرزا صرطلاتف « باشقورتلرک اراضی مسئله سی ده قازاقلر ککی کیدر » دیه مذکور طلبه التحاق ایدوب بومسئله بی ده پروگرامه ماده اولارق ادخال ایتدیلر .

۱۹۰۶ کانون ثانی ستده « قازالی » ده اجتماعلر اولوب ،

(۱) حریت دین ،

(۲) قازاقلرک اراضی اوزرنده حق مالکیتلری ،

(۳) تامغا اصولنه نابغ اولمه دن کول ونهر لردن بالق اولمه حقی ،

(۴) مرعالره عائد تحدیداتک رفعی ،

(۵) عائله ایشاری ایچون قاضیلر تعیینی مسئله لری قرار لاشدیر لوب پترسبورغه غراف « ویتته » یه بر ده پوتاسیون هییتی کوندیر یلدی . وکیللر ایچنده مشهور ایشان « قازانیک اوغلی اوران » ده واردی . عینی آیده « اولیا آتا » ده قارا قرغز رؤسای ده طوپلانوب بو راده ده ،

(۱) دین حریتی وروحانی اداره تأسیسی ،

(۲) روس مهاجرتنی طور در مق وقرغز لری طوپرانله تاهین ایتماک ،

(۳) روسلرله جقوقده مساوات وتقریر سکون قانونتی قالدیرمق ،

(۴) « دولت دو ماسی » نه مبعوث انتخاب حقی ،

(۵) تاتارلره تورکستانده اراضی آلمق حقی ویر مک طلب ایدیلر رک غراف ویتته یه وکیللر کوندیر یلدی . بو زمان « چار کنت » ده تیمرغالین نامنده برباشقورت

اختلاجیسی کندی خانه سنده نیسان ۱۴ - ۱۵ ده کیزلی قونغره عقد ایتدی . بر آرز
 صو کرا بو قونغره تکرار طوپلاندی . « جار کنت » ده بوندن خبر دار اولان
 تاتار لر قونغره نك عاقبتدن قور قاراق حکومته خبر ویردیلر . تیمر غالین وتارانجیلر
 دن صاقییوف توقیف اولونوب نفی ایدیلدیلر . صو کرا ایکنجی « دوما » انتخابلری
 اولوب سمرقند دن عبد الجلیل اوغلی طاشبولات (تبار) ، خوفند دن محمد جان
 اوغلی صالح جان (آوروپا کورمش تبار) ، تور کمنستاندن نور بردی خان اوغلی
 مخدوم قلی خان ، سیر دریا ولایتی قازاقلرندن الله برکان اوغلی ولی الله (تبار) ،
 تاشکند دن عبد الواحد قاری (منلا) لر کوندر لدی . فرغانه نك ایکی ملیون
 مسلمانندن بر ، آنجق اون بیک قادار اولان روسلرندن ده بر وکیل کوندر لمشدی .
 و کیلردن طاشبولات روسجه آرز ییلدیکی حالده دوما ده اراضی مسئله سنه عائدنطق
 ایراد ایتدی . صالح جان بای ایسه چرق زنکین ایدی . « دوما » نك مسلمان فراقسیه
 سنه مادی یاردیملرده بولوندی . مخدوم قلی خان تور کمنستانك مستقل دورنده کی
 خانارندن نور بردی خانك اوغلی در . روسجه ییله دیکی حالده میر آلایلق رتبه سی
 ویر لمشدی .

بواقلابده هر یرده مسلمانلری آنجق شهر بورژ و آصفی ، منلار و تحصیل کوره ن
 مسلمان زادکانی تمثیل ایتدکندن مسلمانلرک سیاسی طلبلری پک محافظه کارانه اولدی .
 روسجه ییلن منورلرک ایلری کیده نلری « روس مشروطیتجی دهه وقرات » = کادهدت
 فرقه سنه منسوب یاخود اوکامتایل ایدیلر . اولجه سوسیال — ده وقرات فرقه سنه
 منسوب ویاخود اوکامتایل اولان بوکایخان اوغلی علیخان ده بواققلاب دورنده بو
 کادهدت فرقه سنه منسوب اولمش حتی بو فرقه نك مرکز قومیته اعضالغنه ییله کیچمشدی
 ایدیل حوضه سنده تاتار عالی موسی جار الله طرفندن شریعته توفیق ایدیلن کادهدت
 پروغرامی قازاقلرده منظوم « قرق فرض » شکلی آلمشدی . سوسیالیست عقیده
 لرینی طاشیانلر انتخابات ائناسنده « یرلی جهلا یرینه روس انقلابچیلرینه » رأی ویرمک
 داها موافق اولاجنی کبی بر طرفدن حقیقتاً حقلی اولان ادعایله میدان آتیلد قلرندن
 هیچ مقبولیته کیچمدیلر . طوپلانان قونغره لرده ده انتظام اولموردی . مع ما فیه
 علیخان بو قونغره لرک پک صمیمی محیطده دوام ایتدیکنی مذکور انقلاب سنه لرینه عائد
 نشر ایتدیکی مقاله سنده یازمشدر . قازاقلرک قونغره سی اسکی شوالیه لرده اولدیغی

کبی آت اوزر نده آچقن هواده اولیوردی . بر دفعه سنده حاضرین یابان اولدیغی
جالده آباق اوزر نده قالدیلر و سیمز بر قیصر ااق قونفره ایچرن منبر ایشنی کوردی .
نطق ایراد ایتمک ایسته ینلر قیصر ااقه راکب اولور لردی . بو انقلاب مناسبتیه صحرانک
شاعر لری ده حرکت کلدی . سیاسی و اقتصادی مطلبلر خلق شاعر لری آغزندن
صحرانک بر باشندن دیگر اوجنه قادار بوتون خلق ایچنده شعر له سویله نیوردی .
بوکی شاعر لردن « مشهور یوسف کو پایوف » ک سیاسی شعر لری معروفدر :

بوسوزوم آتی آلا جقا تانیص بولسون	آزامات ایر مین دیسه نامیص بولسون
خدایم نصرت یرسه دوشمان اونکای	کوبدیکی تونه داغی قامیص بولسون
آرواقدی شاقیرتون جه رله رکیسه	تیلاکداس جو پروکنده زده جایمیص بولسون
قول کوچ بین ایل ییله کن کیمدرکه	مونکدی نینک اوت، راجه سر سویله بازی
آلاج بوب بامدی قوصصاق جوق بولماسز	بز بولوب طوزساق داغی کوبدینک آزی

او جمله دندر . بوکی شاعر لر ۶ . ۱۹ . سنه سنک سیاسی حرکتلرینه بر آهنگ ، بر ملی
مندرجه و یریور لردی . اورال ولایتنده کی قازاقلرک حرکتی اوزمان بر آزده
باتور کیزم فکرینه متمایل اولان بخت جان قارالما یفک (بوذات تاتارجه « فکر »
غزته سنک ۲ نجی نومروسنه بر مهم مقاله درج ایتمشدی) و بیطار دو قنور صد یقفلک
بخت تأثیر نده بولوندی . شرق قازاقلر نده ایسه علیخان مؤثر ایدی . اوده قازاقستان
مسئله سنی یالکز اقتصادی مسئله لرده حصر ایتمک ، سیاسی مطلبلری روس ده
موقراتلریله برابر حل ایتمک فکر نده ایدی . تورکستانیلر « دوما » ده بر فعالیت
کوستره مه دیلر . یوقاریده ذکر ایتدی کمز طاشبولات عبد الجلیلوفک نطقی تورکستان
مبعوثلرینک یکانه اثر لری اولوب قالدی . ۱۹۰۷ سنه ۳ حزیران قانونیله تورکستانیلر
انتخاب حقوقندن محروم ایدل دیلر . مستملکه اهالیسی سیاستله اشتغال ایتمک امکالنر نندن
محروم ایدل کدن صوکر املی حرکتلر طور دی . خلق پاسیسف ایدی ، کندی ناراضیلعنی آچق
کوستره میوردی . یالکز اورال قازاقلری اوچنجی « دوما » نزدنده کی مسلمان فراقسبه سنه
خصوصی صورتده سلطان « بخت جان قاراطایوف » ی کوندر دیلر . بوذات قازاقلر
اراضی مسئله سنه عائد بر قانون لایحه سی حاضر لایوب فراقسبه یه و یردی . انتخاب
حقنه مالک اولان تاتار و باشقورت مبعوثلر چرق بوش آدم لردی . یالکز باشقورت
شاهبال آغا اراضی مسئله سنه عائد کوزل بر نطق ایراد و نشر ایتدی . عیسی نیکیف

وصدري مقصودف کيبلر روسيه مسلمان مسئله سنى يالكز بر دینی مسئله لردن عبارت ييلور لردى . اوزمانلر پيتر سبورغده بولونان سياسيلردن روس فرقه لرى تأثيرينه قايلميوب مستقل دوشونه نلر قازاق سلطانلر نندن اوفالى سيد كراى جاتورين ، باشقورت على اصغر صر طلانوف ، سيپيريا تاتار لردن تارالى قاضى عبدالرشيد ابراهيم ايدى . بو اوچ ذات اوتونوميا طرفدارى ملتلر له تشرىك مساعى فكر نده اولديلر . رشيد قاضى اتونومى مسئله لرينه عائد تور كچه بر رساله ده نشر ايتدى . « الفت » ناميله نشر ايتديكى غزته تور كستانده چرق اوقونوردى . حتى آمودريا شعبه سنده چمباى ده « به كتان » آغاده و « دور تكول » ده كى تحريات اثنا سنده رشيد قاضى نك غزته سى مضر مطبوعات صفتيله مصادره ايديلشدى .

تور كستانده روس سوياليستىرى و مسلمانلر
تور كستانده فابريكا حياتنك ، بالخاصه پاموق تمير له مه
فابريكا لر ينك انكشافى نتيجه سنده عمله صنفي چورغالديسه
ده داها بورژوا صنفلى بيله سياسى تشكيلات له مالك

اوليان يرلى توركلرك عمله صنفي طبيعى كه هيچ بر تشكيلات له مالك دكلى . بويله تشكيلات يالكز روسلرده وارايدى . ۱۹۰۵ سنه سى تشرىن اول ۱۵ - ۱۸ نده ده ميربوللر عمله سى آراسنده ، تشرىن ثانى ۱۵ - ۱۶ سنده تاشكند غار نيز و ننده ، ۱۹۰۶ سنه سى ۱۶ حزرانده آسحاباد غار نيز و ننده و « كوشكه » ده واقع اولان اغتشاشلر عمله تشكيلاتنك ، سوسيا ليسترك ايشى ايدى . يرلى توركلر بو قوعاتده سيرجى اولارق قالديلر . حتى روس حكومتى روس عمله سى غره و اعلان ايتديكى تقدير ده يرلىلرى استخدام ايتلك فكر نده ايدى . فقط روس تشكيلاتى ده داها پك ضعيف ايدى . سوسيال - ده موقر اتلرك ۱۹۰۶ سنه استوقهولم قونغره سنه تاشكند عمله لردن زو بارف ، سمرقند دن ماروزوف و « قزل آروات » دن بوزانسكى ، فرغانه دن خواستوفسكى لراشتراك ايتديلر . اك بويوك مركز اولان تاشكندك و كيلي آنجق ۵۰۰ عمله ني تمثيل ايدى ييلشدى . ۱۹۰۶ سنه كانون ثاينسنده تاشكند ده گرجى چاپاريدزه تحت اداره سنده برنجى تور كستان سوسيال - ده موقرات قونغره سى طولاندى . قونغره مقررانى آراسنده يرلى اهالى ايچنده ايشله ملك حتمنده ده بر قرار وارديسه ده تطبيق ايدلهدى . سوسيا ليستلر له آز چرق تماسده بولونان ذات تاتار لردن اسمايل عابدى ايدى . بو ذات واسطه سيله يرلىلر له تماسه

گیره ن سوسیا لیستلر ویاتکین ونالیفکین لر ایدی . اسماعیل . عابدی . بونلر له برابر « ترقی » نامنده غزته چیقاردی . آنجق یکریمی نومرو چیققدن صوکر حکومت طرفندن قاپاتیلان بو غزته ترقی وتجدد فکر لردن بحث ایدی . یرلی عمله یی تشکیل ایله مشغول اولدی .

روسیه حکومتی سوسیالیستلری واختلا لیلیری دهاها زیاده سیبیریا یه نفی ایدیوردی . تورکستانده بونلر آز بولونیوردی . اگر قوتلی اختلا لیلر کلش اولای ایدی، تورکستانلیره تاثیر اولایبایدی . قازاق آراسنده منفاده بولونان میخیلیسک شاعر آبا ایله تماشای نتیجه سنده قازاق آراسنده بعضی له به رال فلسفی فکر لرمذکور شاعرك تورکجه شعر لری واسطه سیله انتشار ایتمشدی . تورکستانده یرلیار له آز چیرق تماسده بولونان اختلا لیلر « اس - ار » فرقه سنه منسوبدی . بونلر ایسه روس کویلیسی منافعی کوزه ته ن عینی زمان ملیتچی بر فرقه اولد یغندن تورکستانده قولو نیز اسبون وه ستملکه جیلمک باندیه چار - کومتندن فضله چالشدیلر . « خلهچی سوسیالیست » اشکایسکی ایله « اس - ار » لردن « روما » ، « یا گو تسیف » ، میخیلیوف نامنده کیلر روس مهاجرت واسکان اداره سنک مأمورلری ایدیلر . بونلر ۱۹۰۵ سنه سنده حکومتک روس مهاجر لرینی اسکان ایچرن قازاق - قرغز آراسنده اراضی تدقیقا تده بولونان فرقه لردن برینی (« اشکا پسکی فرقه سی ») تشکیل ایدیلر . بونلر روسیه حکومتی تورکستانده طوپراغی قازاق - قرغز لردن آلوب روس کازاچیلری آلنه ویرلمسنه مخالف ایدیلر . چونکه کازاچیلر او اراضی یی آنجق اُسکی صاحبیلری اولان قرغز - قازاقلره اجاره یه ویرمکه اکتفا اید یورلر ، کندی ملسکرینه دیگر « موژیق » روس مهاجر لرینی یرله شدر میورلردی . اشکاپسکی فرقه سی ایسه کلیتی صورتده کویلی - موژیق مهاجر کتیر مکه چالشدی . حتی کندی فرقه سی ایچون (قرغز - قازاقلردن قورقدیغی ایچون) حکومتدن اسلحه ومهمات ایسته دی . اخیر آکه رینسکی زمانده جنوبی تورکستانک اداره سنه مأمور اولان هیته اعضا اولان اشکاپسکی معلوماتدار ذاتدی . آمودریا شعبه سنده یرلیلرک اراضی وطوپراق مسئله لرینه ، اوراده کی اُسکی زراعت عادت لرینه وه « یدی صو » دها اراضی مسئله سنه عائد پک مهم اثر و بعضی مقاله لر نشر ایتمشیدی . « روما » ایسه آلماطی اس

— ارلرینک رئیس اییدی . یاگوشف ماکسیمالیست اس — ارایدی . بونلرک یرلیردن اراضی غصبی باندە کوستردکلری مبالغه لرینه والی عمومی ته واشف بیله مقابله کوستردی . چارک والیلری وفابریقاجیلر داها زیاده اسایش وپاموق زراعتنک مشکلاتسز انکشافی جهته اهمیت ویریورلر ، زراعت نظارتی مثللی واس — ارلر ایسه روس مهاجرلری یرله شدرهک خصوصنه اهمیت ویریورلردی . تورکستانه مهاجر کوندرمک روسیه داخنده کی چفتلک صاحبلی — آلباوتلری قورتارمق ایچون یکانه چاره اولدیغنی ییلدکلری حالده بو اس — ارلرک بالخاصه مهاجرته اهمیت ویرمه لری روس ایمپریالیزم تعصبندن ایلری کلیوردی ، والی عمومی جنرال ته واشفک ۱۹۰۵ سنه تشرین ثانی ده وقاتندن سوکرا یرینه کن جنرال سوبوتیچ ایسه اشکاپسکی غروپنی داغندی واس — ارلری توقیف اییدی .

شویله ایکن ینه اس — ارلر بعضاً تورکستان یرلی کویلیلری آراسنده ده انقلاب پروپاگاندا سی یاپمقدن کری قالمیورلردی . ۱۹۰۵ سنه تموز ۲۴ نده یاگوشف اولیا آتاده طوپلا دیغنی روس کویلی اجتماعنه یرلی تورک کویلیلرینی ده دعوت ایتمشدی . ۱۳/۱۹۱۲ سنه لرندن باشلایوب تورکستان تورکلری آراسنده سیاسی حرکتلر باشلانوب تشکیلاتلر بیله وجوده کلکه یوز طوتدیغنی زمان یرلی تورکلرله صیقی سیاسی مناسبتی دیگر سوسیا لیستلره کوره اس — ارلر تأسیس ایده ییلدیلر .

انقلاب حرکتلرینی تنکیلدن سوکرا یرلی تورکلره
برلی نور کرده
سیاسی تشکیلات ایشاریله اوغراشتمق مشکله شدی .
سیاسی تشکیلات
۱۹۱۰ سنه سنده اورال ولایتنده کی قازاق منور لرندن

« سه رته نف » ک خانه سننده یاپیلان تحریات اثنا سننده پولیسک ائنه کچن ویاقنده نشر ایدیلمن مهم بر مکتوبده سیاسی تشکیلاتک اولدیغنی ، قازاق منور لری یکدیگریله بر له شه مه دیکی ، یکدیگرینی چکه مه دکلری ، هپسی حکومت مؤسسه لرنده مأمور اولدقلرندن طولایی برایشه تشبث ایده مه دیکلری ، عمومی تشکیلات ایشلرینی اداره ایده جک آدم اولسه اوده یالکز « سن » اولدیغنی ، حالبوکه اورال ولایتنده زراعته صالح اولان اراضینک ۱۹۰۶ — ۱۹۰۹ سنه لرنده مهاجرت فرقه لری طرفندن تماماً اشغال ایدیلسکده اولدیغنی ، بو وضعیته شاهد اولوب اوطورمق

قادر بویوک کناه اولیه جغی کبی شیلردن بحث ایدیلکده در ۰ مع ما فیه ۱۹۱۳ سنه سنده اورنبورغده بو کایخان اوغلی علیخان ، بایتور سون اوغلی احمد ، دولات اوغلی میر جاقب « قازاق » غزته سی نشرینه باشلامق مناسبتیه روس مکتبلرنده تحصیلده بولونان قازاق منور لری طرفندن « اومسق » ده تشکیلاته بکزهین زمهرلر تشکل ایتمکه باشلایور .

اوزبکستانده ده بویله حرکتر اولدی ۱۹۱۰ سنه کانون اول ۲ سنده بخاراده مدرس حاجی رافع ، میرزا عبدالواحد ، حامد خواجه مهری ، احمد جان مخدوم ، عثمان خواجه مکمل الدین مخدوملر بر کزلی « تربیه اطفال » جمعیتی تأسیس ایتدیلر . بوجمیت استانبولده ده بر شعبه تأسیسیله ۱۹۱۱ ده ۱۵ ، ۱۹۱۲ ده ۳۰ قادر طلبه کوندره ییلدی . بو شعبه « بخاراده تعمیم معارف جمعیتی » نامیله رسمی بوجمیت شکلی آلدی . ۱۹۱۰ سنه سنده ایران طریقیله استانبوله کن شاعر فطرت ومقیم الدین بکر و روسیه طریقیله کن عثمان خواجه ، غولجه لی عبد العزیز ، صادق عاشور اوغلی جمعیتک مؤسسری ایدیلر . فطرت استانبولده فارسجه « مناظره » و « سیاح هندی » نام بامفله لرینی طبع ایتدیردی . بو اثرلردن برنجیسی تاشکند ده حکومت غزته سنه تور کجه یه ، ایکنجیسی سمرقند ده روسجه یه ترجمه ایدیله رک نشر ایدیلدی . تاشکند ده روسجه تحصیل ایدوب خصوصی آوقاتلق ایدن برنجی منور جماعت خادمی عبید الله خواجه و اولجه ده غزته لر نشر ایدن منور قاری و سمرقند ده محمود خواجه ، خوقند ده عاشور علی و عابد جان تورکستان ملی حرکتنه معین بر شکل ویر مکه باشلایورلر . ۱۹۱۳ سنه سنده سمرقند ده مرحوم بهبودی وشاکر مختاری ، ۱۹۱۳ سنه سی سیاحت مناسبتیه فرغانه ده بن وبعضی آرقاد اشلم تورکستانده کی ملی حرکتلری بر کیز لی سیاسی جمعیت تحت اداره سنه آلمغه چالشدق . فقط تجربه سز لک و سیاسی بر وثیقه نک حکومت ائنه کچمه سندن فضله قورقور و غرام ونظامنامه لرک معین بر صورتده تثبیتنه مانع اولدی . مع مافیه ۱۹۱۴ سنه سی خوقند ده بر مجموعه تأسیسی مناسبتیه واقع اولان مکاتبه لرده طرفندن تثبیت اولونان شو اوچ ماده اوزیمان بعضی فرغانه لی یولد اشلم مزک روس اس - از لريله ده قونوشدقلری زمان ایلری سورولمشدر :

(۱) سبیری یا ده میر یوللری خطیله افغانستان و ایران حدودی آراسنده یاشایان

بوتون یرلی اھالینک حقوق و تکالیفده روسلر له مساواتی ،
(۲) کوچیه مسلمانلر اسکان و طوپراقسز او طوراق مسلمانلر اراضی ایله تأمین
ایدیله دن روس مهاجرته یول و یریله می ،

(۳) عصری معارفک نشری . برنجی ماده یه عائد اولق اوزره بخارا و خیوه
خانقلرینک و شریعت محکمه لرینک لغوی ضرورتی حقنده تاتارجه «ایل» غزته سنده نشر
اولونان « تورکستان مکتوبلری » نده ، تورکستانلیرک انتخاب حقوقی و تورکستانده
« زه مستوا » مسئله سی حقنده دیگر آرقاداشلر طرفندن « صدای تورکستان »
و « وقت » غزته سنده یازیلان مقاله لری ذکر ایده ییلیرز . اس - ار لره
آکلاتیلسی الک مشکل اولان مسئله ده روس مهاجرتی مسئله سی ایدی . تاشکندلی
عبید الله خواجه کندیسسی سوسیالیست اولدیغی حالده اس - ار لره تماسده بولونیوردی .
کره نسکی نک یاقن دوستلرندن اولان اس - ار « وادیم چاپکین » طرفندن
۱۹۱۳ سنه سنده اندیجانده روسجه « غولوس تورکستانا » ، تاشکندده رفیقی
عبید الله خواجه طرفندن تورکجه « صدای ترکستان » غزته لری نشر و اولر له
تشریک مساعی ایتمک اوزره خوقند ده « غبرت » کتبخانه سی تأسیس ایدیله رک
یرلی تورک و روس انقلابچیلری (که ره نسکی غروپی) آراسنده تشریک مساعی
باشلاندى . که ره نسکی کندیسسی تورکستانده بویویه ن بر روسدر . باباسی تاشکند
روس مکتبلری مفتشی ایدی . بومناسبتله که ره نسکی تورکستان مسئله لريله علاقه
دار اولویوردی . ۱۹۱۴ سنه سنده « غولوس تورکستانا » غزته سی پاموق مسئله
سنده یرلیرک شکایتلرینی طوپلامغه باشلادی . ۱۹۱۶ سنه واقعه لری مناسبتيله
که ره نسکی ده « دوما » ده استفسارده بولوندى . بعضی اس - ار لر تاشکند
مطبوعاتنده (« تورکستانسکی کوریه ر » ده) یرلی اھالی لهنه مقاله لر نشر
ایتدیلر . بوکبی خصوصلر تورکستان مسلمانلری آراسنده اس - ار لرک پاپوله ر
اولمسنه سبب اولدی .

۱۹۱۷ سنه انقلابی
حرب عمومینک باشلانمسی تورکستانده یکی امیدلر
دوغوردی . حرب اعلان ایدیلد کدن اوچ درت کون
صوکره بخارا ده تاتار و بخارالی معللرک بر خصوصی مجلسلرنده بولونورکن هرکسک
درین امیدلره دالمش اولدیغی کوردیکم هیچ بر زمان خاطر مدن چیقماز . بر تاتار

معلی (کمال نوغای) توریکیه نك البته آلمانیا طرفنه التحاق ایده جگنی سویله یور وبلکه بونلرک بر کون بخاریه قادار کله جگکرینه دائر کهانته بولونیوردی . عمومیتله حرب عمومی تورکستانک هر طرفنده سیاسی آکتیویته دوغوردی . فقط کیزی طوپلانمه لر جدی سیاسی تشکیلات شکلنی آلامادی . او سببندر که ۱۹۱۶ سنه عصیانده منور لر کند یلرینی لایقیله کوستره مه دیلر و ۱۹۱۷ سنه انقلابنه ده حاضر لقسز کردیلر . عصری تربیه کورهش آدهلری چوق بولونان قازاقستانده منور لر ولایت و تومهن اداره مؤسسه لرینه کیردیلر . جنوبی تورکستانده ایسه بوتون ایش بدایتده روسلرک آئنده بولوندی . کنچلر متعصب علمانک ایش باشنه کهچه سندن و وقتسز قیامدن قورقیور لردی . «دوما» ده مسلمان فراقسیونی نرزنده کی بوروده تاشکنبدلی باشقورت حقوقشناس اسلام شاه احمد ف والیوم خارجه بولونان بر رفیتی تورکستانده سابق چارک والی عمومی «قوراپاتسکین» ک یرنده قامسی بلکه داها فائده لی اولاجنی فکرینی ایلری سورویور لردی .

مارت ۳۱ — نیسان ۳ ده تورکستان روس و تورک انقلاب قومیته لرینک عمومی قونغره سی ، ۴ — ۸ نیسانده «تورکستان مسلما نلرینک برنجی قونغره سی» ، ینه نیسانده اورنوغده علیخان تحت اداره سنده برنجی قازاق قونغره سی انعقاد ایدیلدی . برنجی قونغره ده سابق تاشکنبدلیه رئیس مالله تسکی (شیمدی تاشکنده «پروفسور» مالله تسکی) و کاده تلر اتخابات و بلدییه ادار سی مسئله لرنده هند - ستانده کی انکایز متسملکه لرنده تطبیق ایدیان اصوللری تطبیقه چالیشیور ، روس شهر ینک بلدییه اداره سنی یرلی شهر بلدییه سندن آیری تشکیل ایتمک ، روس حاکمیتی یرلی مسلمانک نفوس اکثریتندن قورومق ایچون ده موقراتیزم اساسنی دکشیدیر مک یولنده سعی ایدیور لردی . مسئله نك بوشکلده حل ایدیلسنی یرلی شهر لرک اوتونومیسی (مختاریتی) دیه کوستره رک مسلمان وکیللرینی اغفال ایده ییلشیر ، حتی قسما قبول ایتدیره که موفق اولمشلردی ایسه ده ، پروژه نك ایچ یوزینی آچوب سویله دیکم برنطاق صوکنده اس - ارلرک یاردیمیله مطمئن بر صورتده ردایدلدی . تورکستان مسلمان قونغره سنده ایسه منورلرک بر قسمی قازانلیلرک (کبیر بکر) تاثیر یله اصول اداره مسئله سنده فه ده راسیونه مخالف او - لیدلر سه ده حاضر ونک تظاهرات شکلنه کیچن بویوک شوقیله کجدی (قونغره نك

پروگرامی تدوین «تورکستانسکی ویدمستی» غزته سنده نشر ، اصول اداره و تشکیلات مسئله لر نده قونفره نك معر و ضه جیبی صفتیله فه ده راسیون ، اوتونومی و ملی غایه لر می ایضاح شرفی بکا دو شمشدی) . کذا قازانلی منورلرک قونفره نی یالکز دین و معارف مسئله لرینه حصر ایتمک بجر به لری ده رد اولونوب ارزاق ، پاموق ، و اداره تشکیلاتی مسئله لری اطرافلیجه مذاکره ایدیلوب مقررات آندی و اها لینک بوانقلابه ظن اولوندیغی قادرده حاضر لقسز اولدیغی و روسجه تحصیل ایدن منورلرک برچر غنی بیله آرقاده براقه جغی تحققت ایتدی . دها برآی اولیسی «قورو پاتکین» ک برنده قالمسنی ایستهین منورلر جنرالک طرد ایدیلدیکی حالده اها لینک عقلی باشنده اولدیغی کوره نجه شاشیردیله . اسکی منورلردن سیر علی لاپین کیلر بو وضعیت قارشیسنده متحیر قالدیلر .

۱ - ۱۱ ، مایسده موسقو اده « عمومی روسیه مسلمان قونفره سی » انعقاد ایتدی . قونفره یه حاضرلک قومیسوننک (« بیورونک ») رئیس احمد صالحف ، قازانلی محرر عیاض اسحاق وریفیلری اوتونومی علیهداری اولدقلرندن کندیلر نیچه دها مترقی طانتان ولایتلردن (بالخاصه داخلی روسیه دن) دها فضلہ دلیگه - مثل جلب ایتمک فکری بی ایلری سور دیله . بوکافارشی روسیه مسلمانلرینک بوتون ولایتلرینه وقیله لرینه عدد لر یله متناسب بر ویر یلسنی طلب ایدنلر (اوجمله دن مؤلف ، که بوتون ولایتلرده کی مسلمانلرک وقیله لرینک عدد ینه عائد استاتستیک معلوماتی ده « بیورو » یه عرض ایتمشدی) بالذات ولایتلره مراجعت ایتدیله قومیسوننده حاکم اولان فکری او گره نیچه جنوبی تورکستان و قازاقستانه مسلمانلری کندی عدد لر یله متناسب مقدار دلیگه کوندر مگه قرار ویر دیله « تاشکند قونفره سی بو مسئله یه جدا اهمیت ویردی و کافی مقدار وکیل کوندردی . بوموسقوا قونفره سنده قازانلی منورانک چوغی روسیه ده اونیتار اداره یرله شمی طرفنی ایتزام ایتمکله برابر عبیدالله خوجایف ، دوستمحمد اوغلی جهانشاه ، اوراز حاجی و مؤلف عموم تورکستانلیرک افکارینه ترجمان اولوب آذربایجانلیر و قریملیرله برابر فه ده راسیون لهنه نطقلر ایراد ایتدیله . آذربایجانلیر ، تورکستانلیر ، قریم ، باشقورتلرک و قازانلی « طوبراقچی » لرک آرزولری و جهله فه ده راسیون اساسلری ۲۷۱ ه قارشى ۴۶۴ رأیله مقرراته آلوندى . قونفره ده انتخاب ایدیلن عمومی روسیه مسلمان مرکز شوراسنه (« ایکاموس ») جنوبی تورکستاندن

عبید الله خواجه ، احمد زکی ولیدی ، طوغوس اوغلی کولبای ، جایناسق اوغلی ابراهیم (آلماطی) ، عبد الخالق اوغلی قوقانبای (سمرقند) ، رحمانبیردی اوغلی ملا کمال الدین (خوقند) ، اورونبای اوغلی ملا سلطان ، شمالی تورکستان یعنی قازاقستاندن قوشچیغل اوغلی قربانعلی (آقولا ، اورازبای اوغلی قل محمد (سیمه ی) ، دوستمحمد اوغلی جهانشاہ (اورال) طاناچ اوغلی ولید خان (بوکھی) ، دوستجان قزی آقکاغز (طورغای) انتخاب ایدیلدیلر . بوسوک منور تورکستان قزی ، عینی زمان غزته محرره سی بوقونغره ده هیئت اداره ایچنده بولونوب جهانشا واورازحاجی نطقلرنده بونکله تفاخر ایدوب کچدیلر . قونغره دکی باشقورت وکیللری باشقور تستانک اراضی مسئله سنه عائد معروضه ادخال ایتدیلر وتورکستانلیسلرله برابر باشقور ستانک ده اوتونومی (مختاریت) لی اولسنی قرار تحتنه آلوب اورنبورغده قونغره طوبلامق ونشر یاتده بولونمق ایچرن احمد زکی ولیدی ، سعیدی میراث ، الله بیردی لردن عبارت قومیسون انتخاب ایتدیلر . بونکله تاریخده اولدیغی کبی بوانقلاب دورندهده باشقورتلر کندی مقدرا تلرینی تورکستان استقلال حرکتلریله باغلامش اولدیلر . قونغره یه کیدن وکیللرک عودتلرندن صوکر ا اورنبورغده « باشقورت مرکز شوراسی » تاشکنده « مسلمان دپو تاتلرینک مرکز شوراسی » تشکیل ایدیلوب اوتونومی غایه لرینی پروغاندا ایچون اورنبورغده « باشقورت » تاشکنده « شکاش » غزته لری تأسیس ایدلدی وملی شورالرک وولایتلرده کی شعبه لرینک طرفدن ترتیب ایدیلن پروگرام ونظامنامه لری مذکور ایکی غزته ده اعلان ایدلدی . بونکله ملی سیاسی تشکیلات هرایکی اولکه ده عینی شکلده تأسیس ایتدی .

اورنبورغده ۲۱ - ۲۶ تموز ده « باشقورت » و « قازاق » عمومی قونفوه لری اولدی . قازاقلرک بر قسمی اوتونومی مسئله سنده تردد کوستریورلر دیسه ده بوقونغره ده اوتونومو چار — دوستمحمد اوغللری جهانشا ، خلیل ورفیقلری غالب کلدی . باشقورت قونغره سی ایسه ملی عسکر تشکیله واسکی « اویه ز » لری « توبه ک » لره تقسیم ایدوب اداره مؤسسه لرینی او اساسده تشکیل ایتمکه قرار ویردی ، بوتشکیلاته « زیمستوا » حقوقی ویرمک و باشقورت املاک وعسکریه سنه استرداد مسئله لری حقنده کیرینسکی حکومیتله مذاکره بولمق اوزره اوچ اعضادن عبارت هیئت کوندردی (احمد زکی ، ایلدر خان وعثمان قواتوف) .

ایلولده ایکنجی باشقورت و برهفته صوکر تاشکندده ایکنجی تورکستان قونغرهلری
طوبلاندی، عمومی روسیه « مجلس مؤسسان » انتخابلرینه حاضرلق مقرراتی آلوندی
وسچیله جک مبعوثلر تثبیت ایدلدی

بوزمان سیاسی فرقه لر مسئله سی میدانه چقیدی. تورکستان وقازان منورانی
آراسنده سیاسی فرقه مسئله سی اوکونه قادار یالکزر روس سیاسی فرقه لردن برینه
التحاق ایدوب مسلمان فراقسیونی تشکیل ایتمک شکلنده تصور ایدیلردی. قازا.
قلردن علیخان داها « کاده ت » فرقه سنده بولونیوردی. فقط انتخاب زمانلری کلنجه
علیخان روس فرقه سندن چتدی و « آلاش اوردا » نامیله ملی فرقه تشکیل ایتدی.
بن شخصاً اراضی مسئله سنده سوسیالیزاسیون فکرنده اولدیغمدن روس اس — ار
فرقه سنه متایل بولونیوردم. سنه لردن بری تاشکندده باشایان و ملی مسئله لرده بزم
غایه لرمزه اویغون فکرلر طاشایان یاقن دوستم مستشرق « زیمین » کدلالتیله بوفرقه
یه کوروب تاشکند اجتماعلرینه اشتراک بیله ایتدی ایسه م ده وقایح اس — ارلرک
روس شوونیز منی کویسترنجه بر چوق رفیقلم کبی بن ده او فرقه دن چیتوب ملی
سوسیالیست فرقه تشکیلنه باشلادق. فقط بو انتخاب زمانلرنده قازاق و باشقورت ملی
مؤسساتی صنفی منفعللری دکل، ملی غایه لری ایلری سوردیلر. اوزبکلرده اولجه
« توران » نشر معارف جمعیتی واردی. صوکر بونلر (نظام خواجه) بونی بدایتده
برآز « سوسیال ده موقرات » لاشدر مشلردی ایسه ده اخیراً محمد امین افندی زاده
نک تأثیریه « تورک فه ده رالیست » فرقه سنه چه ویردیله و فرقه صفتیله معین
پر وگراملرینی نشر ایتدیله. پر وگرام آذر بايجان « مساوات » فرقه سی پر وگرامنک
برآز سوسیالیستله شدیریلن شکلنی عرض ایدیوردی. « توران » و صوکر « تورک —
ایلی » نامنده غزته لرده نشر ایتدیله. انتخابلرده ایسه آیری فرقه صفتیله میدانه
چیقما دیله. قازاقستانده طوغوس اوغلی کولبای، الجان اوغلی وشاهمردان
آرقادا شلری « اوچ جوز » اسمیله « باتورکیست — سوسیالیست » بر فرقه تأسیس
ایدوب « آلاش اوردا » یه مقابل اولوب انتخابلرده کندی نامزدلرله اورتایه چقیدیلر سه
ده موفق اولما دیله. اوزبکستانده انتخاب زمانلرینه دوغور روس کاده تلرینک علنا
معاوتی سببندن علما و متمدنلر زمره سی قوتله نمکه باشلامشدی. تاشکند بلدیله مجلسی
انتخابنده کنجیلر یالکزر ۱۱، علما ایسه ۶۵ قادار اعضایه مالک اولمشدی. کنجیلر

نامزدی صفتیله کچلردن بری ده بن ایدم . ۱۱ ایلول مجلسی فوق العاده کورولتولی اولدی . اوکون چوق دیندار عداولونان علما وقاضیلرک متعصب روس ملیتجیاری وپاسلر ایله ، کنجلر ایسه روس سوسیالیستلری ایله بر صفده بولونارک مجادله ایتدیلر . مسلمان علناسنه استناد ایده رک کاده تکر مجلسه حاکم اولدیلر ، مقابل طرف ده مجلسی ترک ایتدی . مستقبل انتخابلر ایچون بو چوق بو یوک برتهلکه تشکیل ایدیوردی . فقط دولت مجلسی (اوچریدیتلنای صابرانیا) انتخابنده علما قازانامادی . علمانک نفوذی داها زیاده تاشکندکی زنگین وروسلرک قوتلی اولدیغی مرکز لره منحصر اولدیغی آکلاشلدی . قازاقستان و باشقورتسانده ایسه آنجق « آلاش اوردا » و « باشقورت مرکز قومیته سی » نک نامزدلری کچدی . بو صورتله انقلابک ۸ - ۱۰ آبی ظرفنده ده موقرات اداره اصولنده ده کنج منور ملیتپرور زمره سنه مقابله ایده بیله جک دیگر برقوت اولمایجی ، علمانک آرتق تهلهکه تشکیل ایتیمه جکی تحقق ایتمش اولدی .

روسیه مرکزنده اداره بولشه ویکلر آلنه کچمکه باشلینجه
 اوتونوی اعلانی و ملی
 هرملت کندی اپینی کندیسی کورمک زمانی کلدیکی
 حکومتلرک تشکی
 آکلاشلدی . انقلاب حرکتلری بارلامنتاریزی کری یه
 براقدی . روسیه مرکز لرنده اداره بولشه ویکاره کچدیکی زمان اوقراینا کندی
 استقلالنی اعلان ایتمش بولونیوردی . اورنبورغده ایسه ۲۶ تشرین اولدن ۱۸ کانون
 ثانی یه قادار یرلی روس قازاچی لری حاکم وضعیتده ایدی . اورنبورغ اورال ودون
 روس کازاچیلری تورکستان ، قازاق و باشقورتلری آتی بولشه ویک بلوقه (اتفاقه)
 جلب ایتمکه چالیشیور لردی . روسلرک هیچ بر طرفنده جدی قوت یوق ایدی .
 بو وضعیتدن بالاستفاده ۱۷ تشرین ثانی ده باشقورتستان مرکزی شوراسی باشقورتستانک
 مختاریتلی بر اولمکه اولدیغی اعلان ایدوب ملی حکومت تشکیل ایتدی و اوردو تشکیلنه
 باشلادی . مرکز حکومت اورنبورغده اسکی باشقورت ملی عمارتی اولان « کروانسرای »
 ده ایدی . اوردو تشکیلات مرکزی « بایماق » قصبه سنده ایدی . کانون اول
 ۱ - ۶ ده اورنبورغده اوچنجی باشقورت قورولتایی ، ۵ - ۱۳ کانون اولده ینه
 اورنبورغده اوچنجی عمومی قازاق قورولتایی انعقاد ایتدیلر . هرایکی قونفره پک
 قلابالق و غایت روحلی ایدی . علیخان روس فرقه سیله اولان علاقه سنی ملت حضورنده

قطع ایتدی ، قازاقستان مختاریتی اعلانه و سیمه‌ی شهرنده حکومت تشکیلنه قرار ویر لدی و حکومتده « آلاش اورددا » نامی ویر لدی . بواسم تحتنده علیخان رهبر لکیله قازاق ملی فرقه سی حقیقی سیاسی فرقه صفتیله تشکیل ایتدی . اوز بکستانده ده اوکونه قادر متذبذب قالان منور لک فکری قطعیت کسب ایتدی . خوقند ده اجتماع ایدن اوچیجی تورکستان قونغره سی ۲۸ تشرین ثانی ده (یعنی باشقور تستاندن ۱۱ کون سوکرا و قازاقستاندن ۱۵ کون اول) تورکستان مختاریتی اعلان ایتدی . حکومت اعضا لری : رئیس حکومت و داخلیه ناظری طنشبای اوغلی محمد جان ، داخلیه معاونی اور ازای اوغلی عبد الرحمن ، حریره و میلتسه ناظری آو وقت عبید الله خواجه ، خارجیه ناظری چوقای اوغلی مصطفی ، مالیه ناظری شاه احمد ف ، آزوقه و اعاشه ناظری محمود اوغلی عابد خان ، نافع وکیل میر عادل ، زراعت ناظری آذربایجانلی آغرانوم یورگیلی آغا اوغلی هدایت بک ، ملی اقلیتلر ناظری سالامون هیر سفیلد ، معارف ناظری ناصر خان ایدی . ۲۷ - ۲۹ تشرین اولده اجتماع ایدن و تورکستان سو سیالیستلری طرفندن اداره اولونان « تورکستان عمله و چغتچیلر قونغره سی » ده (رئیسلری اسفندیار اوغلی سنجر و خوجان اوغلی سلطان بک) ملی حکومته التحاق ایتدیلر . مرکز حکومت موقتا خوقند اولدی . تاشکند ده بولشه و بک کر حاکم ایدی . دیگر منطقه لرده ملی حکومتک حکمی طائیلیق اوزره ایدی .

فقط بولشه ویزمک عموم روسیه ده حاکم وضعیته بولشه ویک استیلاسی کچسی و ۱۸ نجی (که نسبرغه کوره ۲۱) کانون ثانی ده اور نبورغک بولشه و بک کر طرفندن اشغالی تشکیل ایتمک اوزره بولونان ملی حکومتلرک وضعیتی فنا لاشدیر دی . جنوبی تورکستان ایسه اوزمان قافقاسیا جبهه سندن کندی باشلرینه و طنلرینه دو نمکده اولان روس قازاچی اعسکری کیمه اطاعت ایده جکنی یلیبور و طولاشیور لردی . بو عسکر لر سمرقند اطرافنده تمرکز ایتمش بولونیور لردی . آلرنده ۲۵ بیک قادر تفنک بولونیور دی . خوقند حکومتی عبید الله خواجه یی سمرقنده کوندیره رک بولنری کندی طرفنه چوریر مکه چالیشیور دی . چرنکه اونلر بولشه ویک علیهداری ایدیلر . فقط تاشکند دن کن بولشه ویک رؤسای اوسپه نسکی ، طابولین و کولیسوف لربولنری نایسلا میز مله قورقوتدیلر . اونلر ده سیلاجلرینی خوقند حکومتیه دکل ، بولشه و بک کره تسلیم ایدوب

داغلدیلر . خوقند حكومتك يكانه استناد كاهي باصماجیلر رئيسی « ایر گه ش » ایدی . میر آلاي چانیشوف تحت اداره سند منتظم میلیتسیه تشکیله باشلامش ایدی ایسه ده کیچ اولدی . خوقند ده کی روس سوویه ت رئيسی بابوشکین « اوردا » سیتادیل ده بولونیوردی . حكومت بونلری سلاحسز لاندرمغه چالشدی (۱۲ کانون ثانی) ، چانیشف اوردایي ایکی کون محاصره ایتدی . فقط اورنبورغ یولی آچلمقله تاشکنده کان بولشه ویکار ۲۸ کانون ثانی ده خوقند قاپیری اوکنه کلوب یتشدیلر . بو وقعه لرك ایچنده بولونان بر ما جار اسیری بکا بوداپشته ده « مسلمانلر خوقند قلعه سنده کی ۴۵ نفر دن عبارت بولشه ویک غارنیزوتی محاصره ایدر کن قلعه ایله ده میر یول استاسیونتی بر له شدیرن تلفون و تلغراف خطنی کسه بیله دیلر . اوده کسلش اولسه غارنیزون دخالت ایده جکدی » ديه حکایه ایدیوردن . دیگر طرفدن حكومت تماميله سرمایه دار لرك نفوذی آلتنده بولونیوردی . مالیه نظارتی اداره سی رسماً ناظر اولان خسته آوقات شاه احمد ف آئنده دکل ، اونك معاونی اولان هنریخ زیگیل نام بریهودی آئنده ایدی . اولجه خوقند تجارت اوطه سی رئيسی اولان بوذات حكومتده اعضا لق حقنه مالك اولوب چوق نفوذ صاحبی اولمشدی . حكومت بانقاده بولونان پاره لرك مصادره سنه جسارت ایده مه دیکندن تبرعله کیچنمك مجبوریتنده قالدی . تبرع ده یرلی تجار لردن سید ناصر میر جلیلوف دن باشقه لر بی پك ده قلدامادیلر . حكومتك ده تقرر ایتمش بر فکری و پروغرامی یوقدی . روس مکتب لرنده تحصیل کوره ن منور لرك برچوغی بو حکومه ملی اوتونومی غایه سندن زیاده بولشه ویکلکه راضی اولماق و که ره نسکی حكومته صداقت کوستر ملك اساسنده اشتراك ایتمش لردی . چوقای اوغلی مصطفی نشر ایدیکی خاطر اتنده حكومت اعضا لغنه انتخاب اولوندیغی کون بیله اوتونومی اعلانی فکریته طرفدار اولمادیغنی ، که ره نسکی حكومتك سقوطندن سوکره ده بو حكومتك میلی صفتیه ایش قیلوب کوردکنی فقط هیچ بر کسه یه درد آکلاتا مادیغنی سویله مکده در . ۳۰ کانون ثانی ده بولشه ویکلر آرتق شهری طوپه طوتمغه باشلادیلر . میلپس رئيسی چانیشف بولشه - ویکلره تسلیم اولدی . حكومت اعضا لری داغیلوب هر طرفه قاچدیلر . بر قاجی توقیف ایدلدی . آرزق مقابله کوستره ن « ایر گه ش » اولدی . بولشه ویکلر ۱ - ۷ شباطده شهری تماماً یاغا ایدوب بر قسمنی پترول دیو کوب آتش وپره لرك

یاقدیله . بوراده بالخاصه ارمیله بولشه و بیکاره یاردیم ایتدیله . بوندن سوکوره تورکستانک سیردریا ، فرغانه و سمرقند ولایتلرنده بلا فاصله روس سوویه ت اصولی حاکم اولدی .

اورنبورغک اشغالی اثنا سنده موقعی ترک ایتیمیهن باشقورتستان حکومتک اعضا لری (اوجمله دن بن) بولشه و بیکرله آکلاشمق ایسته دیلرسه ده موفق اولامیوب اورنبورغده تاتار لر طرفندن تشکیل ایدیلن « مسلمان حربی انقلاب قومیه سی » نک شکایت ورجا سیله ۳ شباطده روس بولشه و بیکری طرفندن توقیف ایدیلدیله . « بایماق » قصبه سنده تشکیل ایتمکده اولان باشقورت ملی عسکری ده باشقورت حرکتی ملی خیانت ظن ایدن « مسلمان حربی انقلاب قومیه سی » اعضا لرینک دسیسه لريله قاپانه دوشورولدی . رؤسا سی ایدیلای اوغلی عبد الله مغاز اوغلی عبد الله و دیگر لری حيله ایله روسلرک مجلسنه دعوت ایدیلوب خائنه بر صورتده اولدر لدی . قازاقستان حکومتی ذاتا تشکیل ایده مه مشدی . اعضا لرندن علیخان و بایتور سون اوغلی احمد ، میر جاقب و دیگر لری اورنبورغک بولشه و بیکر طرفندن اشغال عرفه سنده فرار ایدوب « سیمه ی » شهرینه کلدیلر . احمد و میر جاقب چوگه - چه که کچه ره ک چین حکومتیه تماسه کیروب ، کندیلرینه بر نوع یاردیم ایسته یه جک اولدیله . چین تلغرافلری ایشله مه دیکندن بر جواب آلامیه رق کری دوند پلر .

باشقورتستان حکومت اعضا لری ، اوجمله دن بن ، ۱۹۱۸ سنه وقع لری ۲ نیسانده اورنبورغه قازاچ پلر (و بعضی باشقورت ضابطلری) باشقورتستان و آلاش اوردن طرفندن واقع اولان بر با صقین اثناسنده حبسخانه دن فراره موفق اولدی . اوفاده واقع اولان بر کیزی اجتماعدن سوکوره احمد زکی ولیدی و قارمیش اوغلی امیر بورجان و طامیان ایللی آراسنده کیزلیجه سیاسی و عسکری تشکیلات ایشلریله مشغول اولدیله . قارغای قیچاق ناحیه سنده احمد قریه سی قرارگاه ایدی . بورادن پر وقلاماسیون نشر ایدیلوردی . کیزی تشکیلاتلرک ویردیکی قراره کوره « قوستانای » شهرنده قونخره طوبلانا جقدی . یاردیم طلبیه ژاپونیا وچینه وکیل اولارق بر آدم (طلحه رسولوف) کوند یریلوردی . بونی تشیبع ایتمک اوزره سینیر پاده میر یول خطنده « چوملک » استاسیونی جوارینه کلدیکهز ده

(۱۹۱۸ سنه ۲۲ مایس) یکی بر وقعه ظهور ایتدی . اوده چه ك - اسلواق
عسکرلرینك سوویه تله قارشى عصیانی ایدی . چه ك - اسلواق عصیانه باشقورتلر
تماماً حاضر لائمش بولونیورلردی . باشقورت تشکیلاتی چیلایی شهرنده فی الحال
حکومت تأسیس ایتدی . ملی حكومتك اعلان ایتدیكى سنمربلك ، اوتونومی مخالفلرینی
حیرتده براقچتی بر صورتده موفیتیله کچدی . اعلان ایدیله ن سنه لرك دلیقانلیلری
بلا استثناء کلدیلر .

۱ نجی ، ۲ نجی پیاده اوتچی و ۱ نجی سواری باشقورت آلایلری تشکیل ایدلدی .
ایکی آی صوکره حکومت اورنبورغه انتقال ایتدی . تورکستان حکومت اعضالردن
عبید الله خواجه و آرقداشلی میر محسن ، شاعر عبد الحمید سلیمان (چرپان) ،
عبد الحمید عارف اوغلی بوزمان باشقورتستانده ایش کوردیلر .
بو آرائق « سیمه ی » ده « آلاش اوردان » حکومتی تشکیلی ایتدی . سابق
تورکستان رئیس حکومتی طنشباى اوغلی محمد جان ده « آلاش اوردان » یه کادی
و داخلیه ناظری اولدی . « آلاش اوردان » حکومت اعضالری - رئیس حکومت
بوکایخان اوغلی علیخان ، معاونی عباس اوغلی خلیل ، عدلیه ناظری برجان اوغلی
احمد ، داخلیه طنشباى اوغلی ، حریه ناظری ایرمه ك اوغلی علیمنخان ، داها دیگر
موقعلرده سه رسه ن اوغلی بی احمد ، دوستحمد اوغللری خلیل و جهانشالردن عبارت
ایدی . جهانشاودو ستمحمد لر اورال ولایتنده بولونوب کندی « آلاش اوردان »
نك غربی قسمی تسمیه ایدیورلردی . صوك بهاره قادار باشقورتستان حکومتی
عسکرى تشکیلاتی ایپجه ایلریله تدی وعینی زمان « آلاش اوردان » ده ملی اوردو
تشکیلی یولنده چالشدی . باشقورتستان کی آلاش اوردان عسکرى تشکیلاتی مرکزی
ده اورنبورغده بولونیورلردی . « آلاش اوردان » اورنبورغدن ماعدا طورغای
وقوستانای شهرلرنده وسیبیریا حکومتیله تماسده بولونارق « سیمه ی » ده قازاق ملی
آلایلری تشکیلنه موفق اولمشدی .

كرك « آلاش اوردان » و كرك باشقورتستان حكومتلری داخله پولیس تشکیلاتی ده
ایلریله تمشلردی . بیاض و قزل روسلرك مجادله سندن جدا استفاده ایتك یولنده
چالیشیورلردی . باشقورت و قازاق حكومتلری و عسکرى و اقتصادى اداره لرك
و حكومتك مرکزی اورنبورغ اولتی اوزره تماما اوراده پرلشدیپر یلسی یولنده مذاکره

عموماً خارجی سیاست حقننده قبول ایدیلر . اساسی عمدہ لر صوك دور لردہ اولدیغی کبی ۱۹۱۸ سنہ سنده ده تماما بر اولمشدر . دیگر اسلاملرکی تورکستانلیر ده البته حرب عمومیده آلمانیا وتورکیه نک ظفرینی ایسته یور لر وبوندن کندیلری ده مستفید اولایله جکلرینی امید ایدیورلردی . حربک نهایتسه دوغرو آذربایجانک (۲۸ مایس) اعلان استقلال ایتدیکی ، جنوبی قاققاسیادن روس قوتلرینک تماها چقدیغی معلوم اولدی ۱۸۰۰ حزیرانده « عشق آباد » مه نشه ویکلرک آلنه کچمکله آذربایجانله تورکستان آراسنده تأسیس مناسبت یوللری آچیلدی . تورکستان مسلمانلرینی تورکیه حکومتی نزدنده تمثیل ایتمک اوزره تاشکنندل صدرالدین خان ، ابن یمین بک ، سید ناصر ، تورکستاندن امیر حاجی وقزل صولې محمد آذر بایجان طریقيله حرکت ایتدیلر . تورکستانک اسکی قازاق منور لردن شیر علی لاپین استانبول طریقيله آلمانیا یه قادار کچدی . بوذات تورکستان تختنه تورکیه دن بر پره نس کتیر مک فکرنده ایدی ، نصل که تورکیه ده ضیا کوک آل ب ده « یکی مجموعه » ده او مآلده بر مقاله نشر ایتمشدی . شیر علی لاپین تورکستانلیر نامندن امپراطور ویلیلم ومارشال هیندنبورغ لره بر مخطرہ ده ویردی . فقط وقوعات پک چابوق ده کیشدی . عشق آباد حکومتی پک چابوق مشهده کن انکلیر قوماندانلغی نفر دینه کردی وایلول بدایتنده جنرال مالیسون ما ورای بجر خزر ایشلرینه بالذات وضع ید ایتدی . تورک قوتلرینک جنوبی قاققاسیاده کی فعالیتلرینه و باکویه حرکتلرینه دائر معلومات یوقدی . بالعکس او وقت اوقراینای اشغال آلتنده بولندیران آلمانلرک داخلا ایشلری قاریسمغه باشلا دیغنه دائر خبرلر کلیوردی . غربی آلاش اوردا وباشقورتستان حکومتلری آذربایجان — تورک و عشق آباد مه نشه ویک حکومتلریله ماس ایتمکه قرار ویردیلر . سمرقنده محمودخواجه مهبودی ورفیقلرینک عشق آباد حکومتی وانکلیر لرله تماسه کر مک فکرینه کلدکلری ایشد لدی . هر شیندن زیاده مقصد اوزمان تورکستانده حکمران اولان مدهش آچلغه قارشی بر چاره بولق ایچون وولغا حوضه سندن زحیره کوندر لمسنه مانع اولان تاشکنند بولشه ویکلرینی اور تادن قالدیر مق ، سیبیریا وزاقاسی شرائطنه موافقده . موقراتیک ملی حکومت تشکیل ایتمک ایدی . بین الملل سیاسی وضعیتک عجیب بر صورتده قاریشدیغی زمان ایدی . هر شی قیل اوزرنده ایدی . تاشکنند قومونستلرینک وضعیتی فوق العاده نازک ایدی . اکر شرقی روسیه تورک مستملکه لری ، اوزیک ، قازاق ، باشقورت

وتورکنلر تورکستانک داخلنده و خارجنده ایش کوره ن اوزمانک بین الملل وضعیتندن خبردار بر عمومی سیاسی تشکیلاته مالک اولسه لر ایدی، معناً و روحاً بر اولد قلمی حالده جوغرافی شرائطله متفرق قالان قوتلری آهنگدار حرکت ایتدیرمک ممکن اولاییلیردی و تورکستان استقبالی ایچرن بویوک ایشلر یاپیلیردی. باشقورتستان حکومتک عددی چوق اولماقله منتظم عسکری قوتی تورکستان یولنده «آق توبه» جبهه سنده حاضر دی. زاقاسپی و خیوه ده تورکمن قوتلری، فرغانه ده محمد امین بک باصماچی فرقه لری واردی. بخارا اهرینک عموجه سی «سید اکرم توره» شهر سبزده مهم عسکری قوت طوپلامشدی. سمرقند ولایتنده کی اوزبک و تاجیکدن ده عسکرک روحنی محافظه ایدنلری (اجیل بک، بهرام بک و رفقاسی) اوکا التحاق ایتمشلردی. فقط امیر وسید اکرم توره اوزمان آرتق اولمش اولان روسک کولکه سندن قورقدیلر.

«آنها که بزیر فلک دوارند» کاوان خران بی دم افسارند
خربنده بمرد و رفت و اینها زخری «وزبی خبری هنوز زیر بارند»
بالعکس «قرشی» یه کلهرک کندیلرینه تله ییناتده بولونان سمرقند منوری محمود خواجه بهودی و رفقاسی «جدید در» دیه وحشیانه کسدیلر (۱۹۱۹ سنه مارت ۲۵ ده) دیکر طرفدن اورنبورغده ده شویله أسفلی واقعه اولدی. بوزمان اورنبورغده دیکتاتورلق تجر به لرنده بولونان جنرال دو توف و معیتی اور تادن قالدیریلار ق باش قومندانلغی میر آلالی «ماخین» ه ویرمک یولنده بر ترتیبات آلمشدی (۱۹۱۸ سنه تشرین ثانی ۶). بوراده باشقورتستاندن بن، قازاقستاندن سید عظیم قدر بایف، کازاچیلردن آتامان کارگین اولمق اوزره اوچ کشیلک عمومی بر حکومت تشکیل ایتمک و باش قومندانلغه میر آلالی «ماخین» ی تعیین ایتمک یولنده بر ترتیبات آلمشدی (۱۹۱۸ تشرین ثانی ۶). بویله بر تشکیلات یاپیلیرسه سنه نهایتنده «آق توبه» جبهه سندن حرکتله تاشکند ده یووا قوران بولشه ویکلری قالدیرمق و تاشکندده باشقورت اوردوسنی یرله شدیرمک، فرغانه و سمرقند قوتلرینی برله شدیرمک ممکن اولاجقیدی. ووس دیموقرات فرقه لری و مجلس مؤسسان اعضا لری بوتشبی قوالانیور لردی. «اورال» کازاچیلری ده یکی اورنبورغ دیموقرات حکومتنه التحاق ایده چکدی.

فقط اورنیو غده کی ترتیبات بر اسلام ضابطناک آبد اللغی ودیکر برینک خیانتیله بوزولدی . جنرال درتوف مقابل ترتیبات آلمدی . دیکر طرفدن تورکستانه کی ترتیبات ده بر نتیجه یه ایریشه مه دی . آلمانیاک ایشی قاریشوب وولغا ساحلیرینه یاقلاشان قوتلری کری دونمک مجبوریتنده قالدینی زمان ۱۵ ایلول باکویه کره ن تورک قوتلری ده تشرین ثانی ۱۸ نده اوراسنی تخلیه ایتمک مجبوریتنده قالدیلر . بحر خزر ده « فورت آله کساندر و فسق » ده ییله انکایز مفرزه سی بولونیوردی . سیبیر یاده ده موقرات روس حاکمیتی دواملی یاشایه ییلسه ایدی متفقرله آکلا شارق بعضی ایشلر یاپایله جکی امید ایدیلوردی . آلمان جبهه سی بوزولوب تورکیه ده متار که یه مجبور قالدینی زمان متفقرک روسیه هستماکه لرنده کی عسکری تشکیلات ایشلرینه ۱۹۱۸ سنه سی یازنده کوستر دکلری اعتماد سز لقره محل قالمیه جنی ظن اولونیوردی . شمدی ذکری کچن محمود خواجه بهودی بو کامترت بوض تشبثاتده بولوندی . کاظم بکک دیدیکنه کوره بهودی دوغرودن دوغری انکایز لرله آکلا شارق فکرنده ایدی . عینی زمان روسیه مجلس مؤسسان اعضا لری طرفدن آوروپایه کوندیریلن هیئت ایچنده تورکستان ، قازاق و باشقورتستان طرفدن باکو طریقله چوقای اوغلی مصطفی بک ده کوندیریلدی . بو وقت وضعیت ده کیشمه دی . سیبیر یا ده جنراللر دیکنا تورلغی باشلا شدی . بونکله بولشه ویکارک تکرار غابه و ظفر لرینه یول آچلش و شرائط وجوده کلش اولدی . بزم ملی حکومتلر ایچرن تاشکند قومونیستری ایله مجادله ده معنی قالمادی . بالعکس داها تشرین ثانی نهایتلرنده قازاقستان - آلاش اوردو و باشقورتستان حکومتلری متفقا سوویه ت حکومتیله آکلاشیه یولنه کردیلر . آلاش اوردو طرفندن « بایماق » ده بولونان باشقورتستان حکومتنه بیر مجان اوغلی عظیمبک و باشقورتستان طرفندن ده آلاش اوردو یه ایلاس اوغلی عبد الله کاتون و حکومت سرکاتبی (اخیراً بخارا حرابه ناظری) عبد الحمید عارف کوندیریلدی و سوویه ت لرله آکلاشیه قرار لاشدیرلدی . ۱۹۱۹ سنه شباط ۱۶ سنده سوویه ت لرله متارکه اولوب باشقورتستان ممثلری قولایف ، احمد زکی ولیدی ، ایلاس آلکدین و ملاجان خالقف ؛ و آلاش اوردو دن باتورسون اوغلی احمد و « قارالدین » هوستوایه کدیلر . « طورغای » ده کی میر جاقپ و عظیم بک اداره لرنده کی قازاق ملی قوتلری ایله بولشیه ویکلر آراسنده بعضی

آکلاشهازلقلر اولدی ایسه ده قولایقله حل ایدلدی . سیمه‌ی «ده کی» آلاش اورددا « حکومتی ده متعاقباً سوویه تله تسمیم اولدیار . « بوکای اورددا » قازاقلری چوقدن سوویه تله شمشلردی . خان اورددا سنده بولشه ویک اختلال قومیته سی داها ۱۹۱۸ سنه کانون ثانی ۲ سنده گنیر الوف وسید کرای نور علیخانوفلرک تحت اداره سنده تشکل ایتمشدی . مذکور سنه مارتنده اورایه موسقوا دن تکمیل قازاقستانک حربیه قومیسری وظیفه سیله اصلا طورغای قازاغی اولان محمد یار طونغاچین کلدی . بوراده کی قومونیسترلر طرفندن تعقیب اولونان قازاق منورلرینی (چومبال اوغلی ، نیاز اوغلی مجید ، به کالیف ، یامبولات اوغلی صاحبکری ، بیکه محمد اوغلی شفقت) جلب ایده رک حکومت و ۱۰۰۰ کشیک برنجی قازاق سواری آلائی تشکیل ایتمشدی . « طالوفکه » ایسه قول و بیاض روسلر آله آلتی دفعه کچدی و چوق آدملر کسیدلدی . بوراده قوللره مخالف فرقه نک رئیس قارابای اوغلی محمد رحیم قازان دارا لفنونی طلبه سندن جانبولات اوغلی ایدیلر . بوراده سوویه ت اداره سی آنجق ۱۹۲۰ سنه ایلک بهارنده یرله شدی و طونغاچین ورققاسی ملی قازاق قول تشکیلاتیه مشغول اولدیلر . قول روسلر ایسه « طونغاچین » ی چکه مه دیلر . نهایت او ، مساعده آلوب ، عسکر یله برابر اورنبورغه طاشیندی .

باشقورتستان و قازاقستان حکومتلری اورنبورغه بولونوب اقتصادی و حربی اداره لری برله شدیرمک حقنده تشبثانده بولوندیلر . ۱۹۱۹ سنه نهایتنده موسقوا ده قریلمده کالینین تحت اداره سنده ایکی دفعه اجتماع اولدی . بواجتماعلره باشقورتستاندن احمد زکی ولیدی ، فتح القدیر سلیمان و عبدالرشید یکباو ؛ قازاقستاندن احمد بایتورسون ، اوزبیکستاندن اوطار بای آرالبایف ، حسین ابراهیمف اشتراک ایتدیلر . فقط دعوت اولونمادقلری حالده روسلر طرفندن اجتماعه صوقولان و باشقورتستان « قازاق » ه تابع ایتمک خیالی بسلیه ن قازانلی قومونیسترلر (شامل عثمانف بوروندوقف وسید علیف) باشقورتلرک اوزبیکستان و قازاقستانله برله شمه سنه قارشی روسلرله برابر رأی ویرد کارندن ایش بو زولدی . نتیجه ده قازاقستان حکومتک اورنبورغه و باشقورتستان حکومتک ده استرلی طماق ده بولونمسنه قرار ویرلدی .

داها ۱۹۱۸ سنه سنده بولشه ویکرله آکلاشارق ایش یاپان یکی برتیب جماعت خادمتری یتشمکده ایدی . اولردن بری یوقاریده مذکور طونغاچین و دیگرکی ده

چمکننت قازاقلردن طورار ریسقولف ایدی ، بوذات داها ۱۹۱۸ نجی سنه آچلق زماننده اهالی یه معاونت خصوصنده بولشته ویکلر له تشریک مساعی ایدهرک کندیسنی طاتمشدی . باشقور تلردن حارث یوما غولف ده بولنر جمله سندن ایدی . ینه بری قازاقلردن جانکیلدین ایدی . اولجه تنصر ایدوب یاباس اولمش ، صوکرار تکرار اهتدا ایدوب ۱۹۱۶ سنه عصیانلری سببندن اعدامه محکوم اولوب عفو ایدیلش ونهایت بولشه ویکلره التحاق ایتمش بریسی ایدی ، موسقوا سوویهت حکومتی بوکبی ذواتی الده ایدوب داها ۱۹۱۸ سنه سنده ، آلاش اوردا حاکم بولوندیغی زمان بیله قازاقلر آراسنده تشویقات یاپایلشدی . از جمله جانکیلدین « آدای » قبیله سندن « توبه نیاز » ی الده ایتمش واونک یاردیمیله طورغای حدودینه قادار کیچرب کله ییلمشدی . روسیه قومونیسیت فرقه سی بوکبی ذواته یرلی صول سوسیالیستلری وقومونیسیتلغه متایل عناصری طوپلایوب آیری تورکستان وقازاقستان « قومونیسیت بورولری » تشکیل ایتمکه مساعده ایتمشدی . باشقورت حکومتی وآلاش اوردا سوویه تلرله باریشدقن صوکرار طونغاچین ، جانکیلدین ، حارث یوماغولف وریسقولوف کییلره مهم وظیفه لر تودیع ایدلدی .

بولشه ويك دورنده سياسى حيات بولشه ويكرك مستملكه سياسى

— ← → —

سفالک و فرغین
تورکستانک بوتون صوک عصر لرده کی تاریخنده امشالی
کوریلپه ن بویوک سیاسى حرکت ۱۹۱۸ - ۱۹۲۶ سنه
لرنده سکز سنه دوام ایدن باصماچی عصیان حرکتلریدر . بوعصیان روسیه نك
هر طرفنده تطبیق ایدیلن وهرکسه معلوم عمومی « بولشه ويك اقتصادى سياسى »
ندن زیاده « بولشه ويك مستملكه سياسى » نه مندار در . بولشه
ویکک بوکون روس کویلرنده سوسیالیزم تطبیق ایدرکن بونی
زنکین واورتا حاللی اولان کویلیری استیصال ایتمک و تکمیل کویلیری سفالته
دوشوره رک « قولخوز » (یعنی کوی قوموناسی) سیاستلرینی جبری بر صورتده
یرلشدیرمک اصولیه اجرا ایدیورلرسه بونی تورکستانده ده یاپورلر . بوروسیه
نک هریرنده کویلیرک منتظم و غیر منتظم صورتده عصیان و پروتستو ایده ایده تحمل
ایتدیکی عمومی برلیه در . فقط بولشه ویککرك مستملكه سياسى تورکستانده تطبیق
ایتدکلی سیاست تماماً آیری برشیدر . بولشه ویککرك عمومی « اقتصادى سياسى » بوزندن
تورکستانده ده اهالی هرشیدن محروم قالدی . اقتصادى حیاتى افلاس ایتدی . شهر
حیاتى دکل ده یالکز کویلی حیاتندن بحث ایده رسه ک ۱۹۱۴ سنه سیله ۱۹۲۵ سنه
سی آراسنده فرق بویله در :

جمهوریتلر	سنه لر	اسقا ایدیلن یر لر (بیک ده ساتینه)	اسقا ایدیلمییه ن (بیک ده ساتینه)	ساحه (بیک ده ساتینه)
اوزبیکستان	۱۹۱۴	۱،۶۸۵،۰	۵۲۹،۱	۲،۳۱۴،۱
	۱۹۲۵	۱،۲۸۵،۰	۳۲۸،۶	۱،۶۱۴،۰
تاجیکستان	۱۹۱۴	۱۶۴،۰	۱۹۳،۴	۲۵۷،۹
	۱۹۲۵	۶۴،۶	۷۶،۷	۱۸۰،۸
قاراقرغز	۱۹۱۴	۴۴۴،۸	۱۰۹،۷	۵۵۴،۰
	۱۹۲۵	۲۳۸،۷	۹۳،۹	۳۳۲،۶
جمعا	۱۹۱۴	۲،۱۹۴،۳	۸۳۲،۲	۳،۰۲۶،۰
	۱۹۲۵	۱،۶۲۸،۴	۵۰۹،۲	۲،۱۲۲۷،۶

حیوانه کلنجه ۱۹۱۵ سنه سنده آت ۴،۸۲۶،۰۰۰، صغر ۱،۹۲۴۷،۰۰۰، قویون ۱۹۷۴،۰۰۰۰۰ موجود ایسه ۱۹۲۵ سنه سنده بونلردن آت یالکز % ۵۲ صغر % ۶۱ قویون % ۴۰ قالمشدی. بولشسه ویکلرک کندیلری طرفندن نشر اولونان دیگر استاتیسیتیک معلوماته کوره، مثلا ۱۹۲۶ سنه عمومی روسیه اقتصادی اداره سی طرفندن نشر ایدیلن حسابلرده ۱۹۲۴، ۱۹۲۵ سنه لرینه عائد رقم بو کوستردیکمز رقملردن داها اکسیکدر. هر حالده داها ۱۹۰۹ سنه سنده (ما صالحسکی و ماخاچ، کک حسابلرینه کوره جنوبی تورکستانک بوتون بش ولاینده وایکی خانلغنده اسقا ایدیلن یر ۴،۶۰۰،۰۰۰، بهاری ۲،۲۰۰،۰۰۰ جمعا ۶،۸۰۰،۰۰۰ ده ساتینه اولدیغی حالده بولشه ویکلر ۱۹۲۰ سنه سنه قادار بونی یاریسندن داها آشاغی یه اینسیر مشلردی. ۱۸/۱۹۱۷ سنه لری اختلالنده آوروپای روسی ده وضعیتک قاریشیقلیغی تورکستانه حیوانات کتیره ن ده میریوللرک کسپلسی طولایسیله جنوبی تورکستانده باموق زراعتیله مشغول اولان یر لی اها لیدن ایکی میلیون فضلنه نفوسک قریلدیغی یوقاریده ذکر ایتمشدک. مؤخراده میریول ایشلری یولنه قونولدیغی زمانده ده حیوانات یرینه سوسلی بویالی پروپاغاندا کروان وتره نلری (« قزل کروان » « قیزل شرق ») و نهایتی اولمایان وعدلر، تورکستانک کندیسنی بسله میه کفایت ایتیمه ن حیواناتی پایلاشمق اوزره آچ روس مهاجرلری کوندرلدی و بحران کتدیجه قوت آلدی.

اولجه زراعتہ صرف اولونان آریق (قنال) صولری ۲۲ — ۱۹۱۹ سنه لرنده پک چوق ساحه لرده بوشنه آقدی و بونک نتیجه سسنده باتاقلقر حاصل اولدی . ذاتاً اچ اولوب ساری خاستاقلقره قارشى مقاومت قوتنى غائب ایدن اهالی آراسنده ایصتمه (ماله ریا) ودیکر خسته لقلراتشار ایده رک تلفات فوق العاده مدھش بر شکل آلدی . مثال ایچون مثلاً فرغانه ولایتنک اک زنکین تومه نلرندن نمکاک تومه تی آلام : بونده روس مهاجرى هیچ یوقدر . یرلی اهالی ۱۹۱۴ سنه سنده ۳۰۳۷۰۹ ایدی ۱۹۲۰ سنه حسابنده ۲۳۰۸۸۰ ، ۱۹۲۲ سنه سنده ۱۹۰۶۷۵ نفوس یعنی ۱۹۱۷ سنه قیتلغنده ۷۳۱۰۰ و ۱۹۲۱ سنه سنده ۴۰۹۰۵ جمعاً $113,305 = 27\%$ قدار اهالی تلف اولمشدر . بوتومه نده چفت حیوانی ۱۹۱۴ سنه سنده ۸۶،۸۶۶ باش اولدیغی حالده ۱۹۲۰ ده ۵۷۴،۳۱ ، ۱۹۲۱ سنه ابتدالرنده ۱۷۷،۲۶ باشه تنزل ایتمشدر . زراعت ایسه ۱۹۱۴ سنه سنده ۱۳۲،۳۶۵ ده ساتینه اولوب ، ۱۹۲۰ ده ۷۱۷۶۵،۷۱۷۶۵ ده ساتینه یه اینمشدر . ۱۹۱۸ — ۱۹۲۰ سنه لرنده بولشه ویکرک بخارا امارتیه مجادله سی ده آشاغی زرافشان حوضه سنده اهالینک قریلسنه سبب اولدی . بولشه ویکرامیری تعجیز مقصدیه بخارا یه زرفشان صوبنی ویرمیورلردی . بولشه ویکره تابع اولان سمرقند ولایتنده بوشنه آقوب ماله ریا ساحه لری وجوده کلدیکی حالده بخارا یه تابع تومه نلرده بر چوق ناحیه لر قورودی . خیر آباد ، قارا کول ، خرگوش تومه نلرنده هیچ کیمک حساب آتیه آلمدیغی مقدارده کویلر قورودی . ۱۹۲۰ — ۱۹۲۲ سنه زرافشان حوضه سنک تکمیل تومه نلرنده بولونارق بو وضعیتی بالذات اوکره ندم حالبوکه ۱۸ / ۱۹۱۷ سنه آچلمغی بخاراخانلغنک دیگر نقطه لرنده ده نفوسجه غایت بویوک ضایعاتی موجب اولمشدی . شهرسبز ، قرشی وغوزار بکلکلرنده اولجه ۱۹۱۴ سنه سنده زیارت ایتمش اولدیغیم بعضی کویلری ۱۹۲۱ — ۱۹۲۲ سنه لرنده خرابه حالنده کوردم . قرشی ایله کاسان آراسنده « طوق مانغیت » ایلند نفوس یاری یاری یه اکسیلشدی . ۱۹۱۷ نجی سنه روسیه مجلس مؤسسان مجلسنه انتخاب عرفه سنده یاپیلان احصاده جنوبی تورکستانک بش ولایتنده ۸۰۸۴۷۰۰ نفوس بولونیوردی . ۱۹۲۲ سنه سنده تاشکندده نشر اولونان رسمی بولشه ویکرک استاتیسیتیق مجموعه سنده (*Sredne-asiatski ekonomitcheski Rayon*) بولش ولایتده بوتون نفوس ۱۹۲۴ ، ۵ ، ۰۲۹ ، ۵۱۴ سنه سنده ینه تاشکند ده نشر ایدیلن رسمی استاتیسیتیق سالنامه (*Statisticheski Ejjigodnih, za 1917—1923g.*)

سندھ ایسہ بش ولایتدہ نفوس ۵,۶۶۲,۰۴۵ اور لاریق کوستریلشدن. هر حالده ایکی بوچورق میلیون اکسیکالک وار. مذکور سنه لردہ قازاقستانده زراعت ساحه سی % ۵۰,۶ (۱,۷ میلیون هکتار) ، حیوان ایسہ % ۴۳,۹ تنزل ایتدی . اوجمله دن آن عددندن یوزده % ۴۳,۶ صخردن % ۲۵,۷ قاداریسی اکسیلشدن . قازاقستانک اسکی دورت ولایتدہ نفوس ۱۹۱۶ سنه سندھ ۴۵۰ ، ۱۱۸ ، ۲ ایدی . بوسنہ ایله ۱۹۲۰ سنه سی آراسنده مذکور ولایتلرده اهالی نفوسی واشیچینینک ویردیکی معلوماته کوره یوزده % ۱,۳ اکسیلشدی . ۱۹۲۶ سنه ۱۷ کانون اول حسابنه کوره یکی قازاقستانک نفوسی ۴۹۱,۷۰۰ ، ۶ در . بوحسابه اسکی « تورکستان والی عمومیلکی » ندن الحاق ایدیلن سیردریا ، یدی صو ، قاراقالپاق ولایتلرینک نفوس عددی ۲,۳۵۶,۹۰۰ طرح ایدیلیرسه عموم نفوس ۸۰۰ ۱۳۲ ، ۴ قالمقده در . حالبوکه یکی قازاقستانه الحاق ایدیلن « بوکای اوردان » مانقشلاق ، سرقده بوختار ما تومه نلری واردن . مذکور سنه لردہ قازاقستانه پکچورق روس مهاجری ده کلدی . او حالده ۱۹۲۶ سنه سنه قادار نفوس چوق اکسیلش اولیور . واشیچینینک نقل ایتدیکی سوویه ت استاتیسقیقه کیره ۲ — ۱۹۲۱ سنه آجلغده قازاقستانده نفوس ضایعاتی یدی یوزیک در . اوجمله دن قوستانای ولایتدہ بوتون ایگه لیکک % ۲۶,۶ قاداریسی قیریلشدن . بوراده قیریلان اهالی هب قازاقلردی . بوندن ما عدا روس حکومتک وبالخاصه بولشه ویکلرک یرلی اهالینک صحی جهتنه قطعیا اهمیت ویرمه مه لری ، حتی بعضا قصدا اهمال ایتمه لری یوز ندن ده تلفاب چوغالیور .

آشاغی نوارزمدہ کی اوزبک وقاراقالپاقلرله ، یدی صوطاغ قیرغیز لری آراسنده ایسہ اولجه ده ساری خاستالقلر بالخاصه فرنکی خاستالغی چوغالمشدی ۱۹۲۶—۱۹۲۷ سنه لرنده او جوارده تدقیقاتده بولونان طبیلرک خبرینه کوره بویکی قومک استقبالی تهلکه لی بر ساحه یه کیرمش اولدی . بونی پروفیسور بارتولد ده استانبولده ویردیکی قونفرانسلرده ذکر ایدوب کیچدی

یرلی اهالینک بویله قیریلدیغنی سویله رکن بولشه ویک
بولشه ویکلرک اراضی رهبرلری هر وقت « بویوک انقلابلر بویوک قیربانلرله حصوله
وه هاجرت سیاستی کلدیکی طبیعیسدر » شکانده مستهزیانه افاده لردہ
بولونیورلر واهالی قریلسنک اوکنی آلمق بابنده هیچ بر تدبیر اتخاذا ایتمیورلر .

حالبوکه تورکستانه روس مهاجرلری کوندرمک مسئله سی ایسه بولشه ویک دورنده داها روسیه مستملکه جیلک تاریخنده مثل کورلیه ن بر سرعتله ایترله دی . یوقاریده ذکر اولوند یغی وجهله بولشه ویکلر سوسیالیست اولملری اعتباریله وظیفه لری اولان یر اصلاحاتی مسئله سنی کندیلرینک یرلی اهالی یه بر جمیله لری شکلنده کوستروب آنجق ۱۹۲۵ سنه نهایتنده حل ایتمکه باشلادیلر . بو اصلاحاته احتیاج فوق العاده ایدی . تورکستانده اراضی مسئله سی عمر لردن بری قاریشوب کسکده ایدی . اوزبکستانده پاموق زراعتی مناسبتیله اهالینک طوپراقسز قالبوب طوپراق ملکی قاریشدیغنی یازمشدق . قازاقستانده ایسه یرلیرک اصلا طوپراغی یوقدی . ۱۸۹۱ سنه قانوننک ۱۱۹ و ۱۲۰ ماده لريله اراضی یرلیرک آلدنن آلمشدی . تورکستانده ده وضعیت قاریشیق ایدی . بوراده طوپراق مسئله سی روس کلبه دن اول قبیله لرك قوت وضعفنه کوره حل ایدلمشدی . قوتلی عشیرت لر صویک یوقاری طرفلرینه یر لشمش اولوب هر کون صوی ایسته دکلری کبی استفاده ایدر واون ده ساتینه قادار زراعتلری ده واردی (مثلا « تخته بازار » ده اویله ایدی) . حالبوکه مروجوارنده وسطی آنجق ۳ ده ساتینه زراعت یاپیلا ییلیر وصوی ده آنجق ۱۶ کونده ایکی ساعت وبعض یر لرده ۲۰ کونده بر ساعت آلینا ییلیردی . حق استفاده یه کوره طوپراق « املاک » (یعنی هرایکه لکک ارثی ملکی) و « ساناشیق » (یعنی هر سنه تقسیم ایدیلن) دیه ایکی نوع اولور . بو صوک نوع طوپراغک تقسیمنده عدالت اولسون دیه بر آدمه حقی مختلف یرلردن بر آز ویررلردی که بو صورتله ۴ - ۵ ده ساتینه طوپراغی اولان کویلی بر برندن بر قاج کلومتره مسافه ده بولونان متعدد آرقلر اوزرنده اوافق اوافق تارالا پارچه لرینه مالک بولونیوردی . بو وضعیتده طوغری بر ایکه لک اداره سی قابل اولمیوردی . بو نکلر برابر بوراده طوپراقسز لرده چوق ایدی . مرو ولایتنده طوپراغی آنجق ۱ - ۵ ده ساتینه اولان « ایکه لک » لر یوزده یتمش ایدی . خلاصه طوپراق مسئله سی چوق قاریشیق بر وضعیتده بولونیوردی . بو مسئله یی آنجق حکومت حل ایده ییلیردی . حالبوکه بولشه ویک حکومتک ۱۹۲۶ سنه سنده اجرا ایتدیکی اراضی اصلاحاتی (زیرینفورما) بو مسئله یی حل ایتمک دکل ، روس مهاجرلری ایچون یرلی اهالینک آلدنن طوپراق قویارمقدن عبارت قالدی . « اصلاحات » نتیجه سنده اوزبکستانک ۴ ولایتده

۲۱۵،۱۳۴ دہ سائینہ ، تورکنستاندہ ۳۱۴، ۲۰ دہ سائینہ طوپراق قوپاریلوب بر قسمنہ یکی روس وارمنی مهاجر لری اسکان ایدلدی . قازاقستاندہ ایسہ طوپراق تقسیماتی مسئلہ سی داها ۱۹۲۴ سنہ ۱۷ نیساندہ قرار لاشدیر یلشدی . « جاتاق » چفتچی ایلردہ ۱۶۷،۰۰۰ ایکہ لک ایچون ۱۴ مایون ہکتار ، « نیم کوچبہ » چنتچتی ایلردہ بر ملیون ایکہ لک ۲۳۰ ملیون ہکتار طوپراق تقسیم ایدیلہ جکدی . اوچ سنہ (۱۹۲۵ - ۱۹۲۸ سنہ لری) ظرفندہ « جاتاق » لردن آنجق ۴۵ بیک ایکہ لک بالفعل ، ۴۴ بیک ایکہ لک یالکز بالقوہ ، « کوچبہ چنتچیلر » دہ آنجق ۵۱۵ بیک ایکہ لک یالکز بالقوہ - یعنی داها زیادہ نظری اولارق طوپراق آلدیلر . فقط بوتون بو اصلاحاندہ سوویہ ت حکومتی « اصلاحاندن مقصد طوپراغی ایشلہ یہ ییلہ نہ ویروب زراعت ساحہ سنی توسیعدر » دیہ تعلیمات ویردیکندن یرلی قازاقلردہ طوپراغی ایشلہ یہ ییلیہ ن بناء علیہ زراعت ساحہ سنی توسیع ایدہ میہ ن عنصر طانندیغندن اولرک مسئلہ سی ایکنجی درجہ یہ بر ایلدی . « چوق مصرفلی » اولان اراضی تقسیماتی ایشی تعلیق ایدلدی واهمیت داها فضلہ روس مهاجر لری بر لہ شدیر یلسنہ ویر لدی . کویا اراضی تقسیماتی ایچون کوندیریلن روس آغرانوملری ومهندس لری روس مهاجر لری نی اسکان ایچون داھانہ قادار اراضی قوپاریلا ییلہ جکنہ عائد معلومات طوپلامغہ توظیف ایدیلدی . یرلی اھالی نی اسکان وطوپراقلہ تأمین ایچون قازاق قومونستارینک کرستر دکلری مساعی وغیرت شوونہزم عد ایدلدی . مرکز ی روس سیاستنی انفاذ ایدن ذات اخیرا زینوو یہ فک « صحراولایتلرینک فرعونی » تسمیہ ایتدیکی « غالاشچرکین » درکہ «لہ نین» ک اک یاقین آدملرندن بر بدر . بوذات قازاقلر ایچون آبریلان یرلرک ییلہ روس مهاجر لری طرفندن غیر قانونی صورتدہ غصب ایدیلسنی حقی بولویور . صحرا دہ کی یرلی تورکلر ایچون روس مهاجر لرینک سرسر یانہ صورتدہ اراضی غصبہ قارش یکانہ چارہ ملی قازاق اوردوسنک ومیلیتسیہ سنک تشکیلی اولا بیلردی ؛ اوکامساعدہ ایدیلک شویلہ طورسون یالکز روسلر تسلیح ، قازاقلر تجرید سلاح ایدلدکلرندن قازاقلرہ کویا انعام ایدرکی فلانجہ یوزیک دہ سائینہ طوپراق آیردق دید کلرینک دہ اھمیتی صفرہ اینیور .

بولشہ ویکلر بدایتدہ مهاجرت واسکان ایشلرینی تنظیم ایچون اسکی چارلق دورینک « مهاجرت واسکان ادارہ لری » نلک احیاسنہ احتیاج حس ایتیمور لردی

چونکہ داخلی روسیہ دہ کی اقتصادی مشکلات و بحران سببند روس کو یلیبری و عملہ لری کندی اختیار لریلہ تورکستانہ کلیور لردی . روس قوم و نیستلری بویولده تشویقات یاپورلر ، مهاجر قافلہ لری ایچرن مجاناً واغون و قاطار لرویر ییور لردی . «مهاجرت» («پریسیلینیہ») کلمہ سی پرینہ دہ «تخلیہ» («ایواقواسیا») کلمہ سنی قوللانیور لردی . لکن تورکستانی روسلردن تخلیہ دکل ، داخلی روسیہ بی تخلیہ مراد ایدی . مهم استاسیونلرده «اعاشہ نقطہ لری» و «ایواقواسیا اداره لری» دینلن مؤسسہ لراسکی چار «مهاجرت نقطہ» («پریسیلینیچسکی پونکت») لرینک ایشینی کور مککله مهاجر لک احتیاج لرینی تطمین ایدیورلردی . بولشہ ویک دورینک بدایتندہ مهاجرت ایشاری یرل اہالیہن طوپراق غصب ایتمک شکلندہ دکلدی ، بالعکس سویہت حکومتی ، مثلاً «یدی صو» دہ ۱۹۱۶ سنہ سندن صوکر غصب ایدیلن یرلردن آزر مقدارینی دہ ، پرو پاغاندا مقصدیلہ ، ۱۹۲۱ — ۱۹۲۲ سنہ لرنده نمایشکارانہ بر صورتدہ اعادہ ایتمشدی . ۱۹۲۱ سنہ خزیرا نندہ یدی صودہ جورجی صافارف تحت ادارہ سندہ قرغز قونغرہ سی طوپلانندی . بورادہ مکار صافارف کویا چارک مستملکہ سیاستنی تماماً اساسندن یقیورمش کبی برطور آلارق روسلرک تورکستان فتوحانی خاطرہ سی اولمق اوزرہ «اوزون آغاج» دہ رکز ایتد کلری آبدہ بی طوپلہ ییقدر مش و بعضی قیرغز لره غصب ایدیلن طوپرقلرینی اعادہ ایتمشدی . حالبوکہ عینی آی ایچندہ روسیہ دن اون بیکلرجه آج روس مهاجر لری کتیریلیوردی . بولشہ ویک لہدرلرندن پباتا قوف مذکور سنہ «ایزویستیہ» غزتہ سندہ داخلی روسیہ دہ اراضی و مهاجرت مسئلہ سنہ دائر یازدیغی مقالہ دہ تورکستاندہ ۱۸ — ۱۹۱۷ سنہ لرنده ایکی میلیون قادار اہالینک قریبلسیلہ خالی قالان یرلرہ ، حتی اونک کندی عبارہ سیلہ «خانہ لرینہ» داخلی روسیہ دن بر بو چوق میلیون روس مهاجری کوندروب اسکان ایتمک و بونی برسنہ ظرفندہ تمام ایتمک پلانلرینی یازدی . بولشہ ویکلرک مهاجرت سیاسی عمومیتلہ بولشہ ویک سیاستندہ کی ایکی یوز لایسک الک فاحش بر صورتنی عرض ایدر . اولر «چار حکومتی تورکستانہ قاپتالیست و کویلی زوربا» قولالار (قولالار) لردن عبارت مهاجر کوندریوردی . بزیسہ تورکستاندہ صناعتی ترقی ایتدیر ملک ایچرن پرولہ تار و شہرلی روسلری کوندریورز «

دیورلردی . فی الواقع بولشه ویکلر دورنده کی مهاجرت بدایتده چار دورنده کی مهاجرتک خلافی اولارق شهر لره توجیه اولونمش ، روس مهاجر لری شهر لر وحقی شهر لرك مسلمان محله لرنده مسلمان اولرینک بوش او طه لرینی اشغال ایده رك روس عائله لرینی یاره شدریر مک واورادن اولجه موجود مهاجر روس کولیرینه طاغتمق شکلنده اولمشدی . ۱۹۲۱ سنه سنده کلیتی مهاجر کوندر مکه واسکان مسئله سنک تنظیمنه تورکستانده کی عصیانلر مانع اولدی . عصیان حرکتلری تکیل ایدلد کدن صوکره کی سنه لرده ایسه بولشه ویکلر مهاجرت سیاستنده یوز لرنده کی ماسقایی آتدیلر وطوغریدن طوغری چار حکومتی اصولیه علناً ویاخود قاپالی بر صورتده (مثلاً « طوپراق اصلاحی » بهانه لريله) اراضی ضبط ایدرک اسکان ایدراولدیلر . بو مسئله لرده اللرنده اک مهم سلاح صونک حکومت مونوپولیسنه آنسی اولمشدر . چار حکومتک سنه لرله اوغراشوب ده أهالینک پروتستولری قارشو سنده تطبیقنده تردد کوستر دیکی « صومونوپولی قانونی » بولشه ویکلر طرفندن ۱۹۲۴ سنه مایس ۲۴ ده قریتله « انقلابی » بر شکده بردن تطبیق ایدیلویری . بولشه ویکلر قازاقستانده قازاقلرک اسکانی خصوصنده چارک تحدیداتی قالدیر مش کبی بر طور آلقله برابر تکمیل روسیه ده اولدیغی کبی تورکستانده ده طوپراغک دولت ملکی اعلان ایدلمسی وبو کا علاوه صویک مونوپولیس برنره مهاجرت مسئله سنده ایسته دکلری کبی حرکت یولرینی آچمشدر . ذاتاً بوقانونک اعلاندن دها اول ۱۹۲۳ سنه سنده سابق تورکستان والی عمومیلکنه تابع بش ولایتده روسلرک عددی ۷۸۷،۱۳۳ نفوسه یعنی عمومی تورکستان نفوسی عددینک % ۱۰،۴ سنه بالغ اولمشدی . حالبوکه ۱۸۹۷ سنه سنده بوراده روسلر آنجق % ۱۹۱۷،۳ سنه سنده % ۵ قادر ایدی . دیمک بولشه ویکلر کندی حاکیتلرینک اولکی بش سنه سی ظرفنده چارک ۵۰ سنه ظرفنده اسکان ایتدیکی قادر روس مهاجری کتیره ییلدیلر . شمالی تورکستان (قازاقستان) ده ایسه بو مهاجرت واسکان سیاسی امثالی کورولیه ن بر صورتده تطبیق ایدلدی . بوندن ده ایلریده بحث ایده جکز .

پاموق سیاستنده یعنی تورکستانک اسقا ایدیان یر لردن
جبوباتی تصبیق ایدوب چیقاروب بویله منطقه لری یالکز
پاموق زرعنه حصر ایتمک باندده ده بولشه ویکلر قاپیتالیزم

بولشه ویکلرک
پاموق - باقی

دورینی، چار حکومتی چوق کریده بر اقدیلر. ۱۹۱۶ سنه سنده ۷۴۸ بیک ده ساتینه
یه چیقان پاموق ساحه سی ۱۹۲۲ سنه سنده ۷۷ بیک ده ساتینه یه اینمشدی.
یعنی پاموق زرع ایدیلن ساحه اون دفعه اُکسیلشدی. ۱۹۲۵ سنه سنده ایسه بونی
زورله ۴۹۹،۰۰۰ بیکه چیقار دیار. بولشه ویکلر روسیه بی پاموق خصوصنده آمریقایه
محتاج اولمقدن تماماً قورتارمق ایسته یورلر. روسیه فابریقالر نده صرف ایدیلن ۵۹۸،۰۰۰
طنون باموگك آنجق ۳۶۸،۰۰۰ طنون قادر یسی روسیه ده استحصال ایدیلوب قالانی خار جدن
کثیر لمسکده در. بوکاده روسیه ۱۹۲۵ سنه سنده ۱۳۳ میلیون ۱۹۲۶ سنه سنده ۱۱۷ میلیون،
۱۹۲۷ سنه سنده ۱۳۱ میلیون روبله پاره خارجه چیقارمق مجبوریتنده قالمشدر.
شیمدی بوپاره نك ده روسیه نك کندی داخلنده قالمسنی تأمین ایتمک ایسته یورلر.
۱۹۰۹ سنه سنده اسقا ایدیلن ساحه ۶۰ بیک ده ساتینه اولدینی حالده بولشه ویک
دورنده روس «اورتا آسیا» سنده ۱۹۲۵ سنه سنده آنجق ۱۰۸۳۱ ده ساتینه دن
عبارت بولونمقده در و بونی توسیع ایچون آلینان هیج بر جدی تدبیر لری یوقدر.
شویله اولدینی حالده بولشه ویکلر «بش سنه لك پلان» لری موجبی تورکستانده
پاموق ساحه سی ۱۹۳۰ ده ۲۷۵ بیک، ۱۹۳۲ ده ۲۰۳۰۰ بیک هکتاره، ۱۹۳۶
سنه سنده ۹۴۲ بیک هکتاره چیقارمق ایسته یورلر. دتمک ۱۹۳۶ سنه سنه قادر
حبوبات زرعی اسقا ایدیلن ساحه لردن تماماً تصویق ایدیلوب بتریله جکدر. بونک
ایچوب روسیه تورکستانه حبوباتی داخلی روسیه دن کتیره جک و دیگر
طرفدن «بهاری» (قورو) زراعتک چورغالتلسنه چالیشاجقدی. حالبوکه روسیه
هیج بر زمان تورکستانه لازم اولان مقدار حبوبات ویرمه مشدر ۱۹۲۸ سنه
سنده ۶۸۸ بیک طنون حبوبات ایسته نیلش و بوندن ده آنجق ۵۵۰ بیک طنون ویرله
ییلشدر. بهاری زراعت ایسه تورکستانده اک مخاطره لی بر زراعتدر و اهایلنک
مقدراتی هیج بر زمان بوکا باغلامق اولماز.

یوقاریده سویله دیکمز وجهله روسیه شمدی بوتون تورکستانده اراضی و صوبی
روسیه دولتی اداره سنه آلمش بولونیور. بو وضعیتدن استفاده ایده رک اهالی بی
ایکی مقصده اجبار ایدیور: بری حبوبات زرعی تماماً تصویق، دیگر طرفدن ده
کوبیلیری «قولخوز» لشدر مقدر. بو ایکی سیاسته مقاومت کورتره نلر «بای»
(زنکین بورژوا) عد ایدیلوب هر نوع اشکنجه لره معروض قالمقده، حبس، نفی،

اعدام و یاغما ایدیلکده در . اسیکی بیه لرك اوسته « اراضی اصلاحاتی » سیاستندن متضرر اولان کویلی ، شیمدی پاموق آکمه مک ویاخود « قولخوز » ه کیرمه مک بهانه سیله طوپراغندن محروم ایدیلیور . چفت حیوانلری آلدن آلینان کویلیله تراقور لر کوستریلیور . والی عمومی زه لنسکی نک « پراودا » غزته سنده یازدیغنه کوره شیمدی جنوبی تورکستانه جمعاً دورت نیک قادار تراقور کتیریلش و بوندن آنجق پاموق آکملرو « قولخوز » لره کیره نلر استفاده ایده ییلیور لر . و ۱۹۳۰ سنه سنده اوچبوزیک « ایگه لک » « قولخوز » لشدیریلوب پاموق محصولاتک $\frac{30}{100}$ قاداریسی بونلرک مساعیسیله استحصال ایدیله جکدر . بولشه ویکلر بوسیلمتیرینی تطبیقی ایچین کویلیلری عنعی اغرا و پرو واقا-یونله یکدیگرینه صالدریور ، یاغما ایتدیریور و بوکاده « صنف مجادله سی » نامی ویریور لر . بوتون بونلر بولشه ویک مستملکه اهاالیسنی متروبوله بالفعل یعنی آناق و آلرله باغلابوب تام اسیر ایدوب هیچ قلدامیه جق ، آککک و صوبنی ده آنجق موسقوانک مساعده سیله استحصال ایده بیه جک بر حاله قویمق ایچون یاپیلیور . تورکستانده عصیان حرکتیرینی نصل طوغوردقلرینی روسلرک کندیلری حکایت ایدر لر . قومونست ارکانندن اولوب وقتیه جنوبی تورکستانده بولشه ویکلرک والی عمومی کی موقعنده بولونان جورجی صافارف باصماچی حرکاتی طوغوران اسبابی بویه آکلاتیور :

« خوقند مختاریتنی طار ومار ایتمک صنایع و تجاری خصوصده اک یوکسک موقع اشغال ایدن و بورژ و آلشمش - زنکینه شمش اولان فرغانه ولایتده اثر سز کچه ، مه دی . ۱۹۱۸ سنه سنکک آجلغی بوولایتک اهاالیسندن یوزده اوتوزینی ($\frac{30}{100}$) تلف ایتدی . بوکا رغماً فرغانه پاموقچیلیق حیاتنده باشلایان بحرانده بوولایتده غایت کثیف اشسز لر اوردوسی وجوده کتیر دی . ۱۹۱۸ نجی سنه حسابنه کوره فرغانه ولایتده درتبوزیک (۴۰۰,۰۰۰) قادار اشسز چاریکار واردی (« چاریکار اراضیسی اولمیوب دیگر لرینه بالخاصه پاموقچیلره ، بر معین حصه آلق شرطیه چالیشا نلره دنیلیر) . بونلر ۱۹۱۸ سنه سندن اول هپسی ایش ایله مشغول ایدی . بوندن باشقه داهابوولایتده پاموق زراعتی انکشافنده اراضیسی پاموق سرمایه دار لری آله کچمش اولان اوچبوزیک (۳۰۰,۰۰۰) قادار طوپراقسز دهقان - کویلی و آلی بیک قادار فابریقا عمله سی واردی . . . . ایشته بو قادار کثیف

ایشسز لر اوردو سنی زکیئر و ملیتجیلر ملی مختاریت شعاری قوللانا ر ق کندی هلرینه آلت ایدندیلر . . . . . ایشته باصما چیا ق برطر فدن خوقند مختاریتنک طار و مار ایدلسی و مستملکه سیاستنده تعقیب ایدیلر . مناسبسز لکلر نتیجه سنده آله ولا نان ملی استقلال مجادله سی صنتیله و دیگر طرفدن ده فرغانه ده کی اوزبک بورژوا سنی آسکی رفاه و سعادت لر نندن فقرا و عمله ، مرد کار و چاریکار لری کونده لک ا ککنندن محروم ایدن اقتصادی بحرانا ر اساسنده بویومش بر حرکتدر . فی الحقیقه ۱۹۱۳ سنه سنده ۲۰۳۰۰۰۰۰۰ صاییلان فرغانه اهالیسی بولشه ویک دورنده ۱۹۲۱ سنه سنده بر بوچوق ملیونه قالدی . بونک ده ۷۵۰۰۰۰۰۰ قاداریسی ایشسز و طوپراقسز عمله و چاریکار ایدی . حیات اقتصادی بویله اولد قدن صو کرا بولشه ویک دورنده مسلمان تورکلرک سیاسی و اجتماعی حیاتی فصل اولاجنی بوندن قیاس ایدیله بیلیر . بولشه ویکرک دینی و ملی ساحه لرده کی امثالسز مظالمی آتش اوزرینه یاغ دوککک دیمک اولدی .

باصماچیلیق

تورکستانده کی قیاملر ۱۹۱۸ سنه سنده غیر منتظم بر
فرغانه ده صورتده هریر ده باش کوستردی . قازاقستانک « آرقا »
باصماچیلیق قسمنده داها ۱۹۱۶ نجی سنه عصیاننده رهبرلک ایدن
« کیکی باطر » ، ینه اوزمان خپوه ده عصیان ایدن جنید (جونه ید) خان فعالیتده
ایدیلر . فقط بو حرکتک مرکزی فرغانه اولدی واوراده قیاجیلر « باصماچی » تسمیه
ایدیلدیکندن بو اسم هریر ده کی قیاجیلرہ تعمیم ایدلیدی .
« باصماچی » باصمق مصدرندن باصقنچی و هجوم ایدیچی معنا سیله اولجه
اشقیا چته لرینه اطلاق اولونمش ، چار زماننده بو کبی چته لر تورکستانده ،
باشقورتستان وقریم ده استقلال غایب ایدیلوب روس حاکمیتی یرله شملک اوزره
اولدیغی زمان یاشامشدر . باشقورتلر بونلره خراسان اصطلاحیلر « عیار » ، قریم
ده (واولردن آلینارق اوقر ایناده) « هایداماق » اصطلاحلری قوللانیلش ،
باشقورتلر ده « بورانبای » ، قریم ده « حلیم » ، تورکستانده سمرقند ده « نماز » ،
کی قهرمانلر مشهور اولمشدر . بونلر مسلمانلره دو قونیموب یالکز روسلری ، روس
قازیرقا لرینی یغا ایدر لر واکثریا آلنقلری غنیمتلری اهالی به تقسیم ایدرلردی .
فرغانه ده بو کبی عنصر داها چار زماننده ده اکسیک اولمامشدر . پاموق زرعیاتنک
انکشافندن سوکرا فرغانه ده کی اقتصادی وضعیتنک فنا لاشمی طولایسیله شقاوتنک
وجنایتلرک چوغالدیغنی یوقاریده ذکر ایتمشدک . اُسکی باصماچیلر ده وتورکیه چته
لرنده اولدیغی کبی تورکستان اوزیک و تورکمن چته لرینک ده معنوی رهبری
« کور اوغلی » در . بخارا ، سمرقند ، جزاخ و تورکمن باصماچیلری کیجه لری طوپلانارق
« کور اوغلی » و دیگر داستانلر اوقور لر . ظاهرآ اشقیالق کررینه ن بو حرکت کنیش
خلق کتله سنک افکار و هیجانتک ترجمانی اه لور . بومنا سبتله آقچور اوغلی یوسف
بک صر بلرک استقلال اختلاللرنده رول اوینایان « حیدوکلر » ک ، یونان استقلال

حرکت‌ننده کی « قله فت » و « پليقار » لرك ده باری ملیتپورور اختلاجی ویاری اشقیالردن عبارت اولدیغنی خاطر لاتمقده در . ۱۹۱۸ سنه سندن صوکرآ تشکل ایدن باصماچی کروهلرینک برچوقلری واک نفوذ لیلری اُسکی کور اوغلی عنعنه سیله قطعیا مناسبتی اولیان آغرباشلی کوی معتبرانی ، بعضاً تحصیل کورمش ذوات اولدیلسه ده ینه اُسکی خاطره ایله هپسنه « باصماچی » اسمی تشمیل ایدلمشدر . بوجهدن « باصماچی » کلمه سی تورکستانده شیمدی « سیاسی چته » و داهاطوغروسی مستولیره قارشی مستملکه اها لیسنگ عسیاتی تمثیل ایدن « چته » لر معناسنده قوللانیلیر . اوزبک وقازاق مطبوعاتنده شیمدی « چین باصماچیلری » ، « جزایر باصماچیلری » ، « هند باصماچیلری » دبه یاز مقده در لر .

۱۹۱۷ سنه اختلاجی زماننده باصماچیلردن فرغانه ده مرغینان جوارنده محمد امین بیک ، خوقند جوارند « کچکنه ایرگه ش » نامنده کیلری پک مشهور ایدیلر . مذکور سنه نك نهایتنده بونلردن برنجیسی خوقند ده تورکستان ملی حکومتی تشکل ایتمه دن داه اول ، ایرگه ش ایسه ملی حکومتک تشکلندن صوکرآ حریت و انقلاب یولنده چالشمق نیتیه محلی حکومتله دخالت ایتدیلر وقبول اولوندیلر . محمد امین بیک مرغیلان پولیس مدیری ، ایرگه ش ایسه خوقند حکومتک پولیس وعسکر رئیس تعیین اولوندیلر و کندیلرینک اُسکی سلاح آرقادا شلرینه ده معیتلرینه طولامش ایدیلر . « گنسبرغ » ک دیدیکی کبی خوقند ملی حکومتک یکانه عسکری استناد کاهی بوناردن عبارت اولوب پک دکرلی خدمتله کوستر مشلردر . خوقنده بولشه ویکرله اُرمنی داشناقلری هجوم ایده جکی زمان (۱۹۱۸ شباطنده) ایرگه ش خوقندک « ایچ » قلعه سنده بولونان روس قوتلرینک تجرید سلاح ایدیلسنی تکلیف ایتمش ، فقط حکومت اعضالری تردد ایده لرك قبول ایتمه مک خطالغنده بولونمشلر وتاشکلندن کلن بولشه ویک و اُرمنیلر ملی حکومتی ده ویرمش وشهری طولومبه لردن غاز سرپه ره ک آتسه ویرمش وخراب ایتمشلردر . حکومت اعضا لردن بعضیلری محبوس اولوب وبعضیلری فرار ایتدکدن صوکرآ ایرگه ش کندی باشنه ایش کورمش وکویله چکلمشدر . محمد امین بیک ده مرغیلان دن چکلمش وکندیسنی « امیر لشکر » اعلان ایتمشدی . « کچکنه ایرگه ش » خوقند جوارنده ۱۲ کون دوام ایدن محاربه ده شهید اولدی . کورشیرمه تک خاطر اتنده بومناسبتله « ایرگه ش شهید اولدقن

صوکراروسلر بونک آراقاد اشلرینی بیک درلو اشکنجه لرله اولدردیلمر ، قادیلرینک
مه لرینی کسدیلر . سوز آلمق ایچون چرجوقلرک باشلرینه چپوی قاقدیلمر « دیمکده
در . کچکته ایرگه ش ک شهادتدن صوکرایرینه « کاتته ایرگه ش » کیچدی .
محمد امین بک ایسه اصلا مرغیلان شهرین اولوب اوزمان ۲۳ یاشنده
ایدی . بونلره اوزمان « اوش » شهری اهالیسندن چوق
جنکاور « خال خواجه » (۴۳ یاشنده) واندیچاندن « پارپی » (۳۵ یاشنده) ،
ناوقات جوارنده کی قچاقلردن کونجار قصبه سندن « محی الدین بک » (۴۰ یاشنده) ،
نمنکاندن « امان پهلوان » (۵۰ یاشنده) مرغیلان تومه نی « گه ربابا » قریه سندن
« شیر محمد بیک » (۲۳ یاشنده) ، برادری « نور محمد بیک » (۱۸ یاشنده) ،
اوزگند جوارنده کی قیرغزلردن « جانبک قاضی » (۵۰ یاشنده) ، ینه نمنکانه
« غشابنه » کویندن « رحمن قول بیک » قیام حرکته اشتراک ایتمشلر واهالیدن
اطرافلرینه عسکر طوپلایوب شهرلر خارج اولماق اوزره بوتون ولایتلری اداره وعینی
زمان روسلرله حرب ایتمهک باشلامشلردر . شیر محمد بک کندی خاطر اتنده بو بکلر
طرفندن تشکیل ایدیلن اوردونک اساس عنصری حقیقده « ایلك باصماچیلر آسکی
مردکار و رابو تچیکلر دن عبارت ایدی » دیمکده در . کرچه ایلك باصماچی له در-
لری خوقند حکومتی خدمتمنده بولونمش و مذکور حکومتک داغیتلسی اوزرینه طاغه
چیقمش ذواتدن عبارت ایدیه ده خوقند حکومتک روسجه تحصیل کوره ن منور
اعضاری کندیلرینی خلق کتله سنه طایتامامش اولدیغی کوریلکده در . مثلا شیر
محمد بک کندی خاطر اتنده خوقند حکومتدن بحث ایدرکن بونک جدی برروانی
خاطر لامیور . یالکز « فرغانه مختاریت باشلوغی تاشکدلیک میر عادل بای ایدی » دیه
کیچیکده در . ایرگه ش و محمد امین بکلرک شعاعلری فرغانه باصماچیلرینک تاریخی
یازان « که نسبرغ » ه کوره « تورکستان تورکستانلیر کدر ، تورکستاندن اجنبی
بویوندریغنی دفع ایده جکز » ، « فقیر اهالینک اک صوک اتاریسنی صویان روس ایله
حرب » ایدی . بونلرک ایلك ایشلری فرغانه ولایتنده کی روس کویلیلرینه تعرض
اولدی . ۱۹۱۸ سنه تشرین ثانی ده « خال خواجه » ۷۰۰ قادر عسکر یله جلال آباد
یاندیه کی بلاغا ویشچنسکی و اسپاسسکی نام روس قصبه لرینی باصدی . روسلرک
قادیناری ییله مسلح ایدی . آلبرنده اوچ طوپ ده واردی . ۱۹۱۹ سنه شباط ۲۷ سنده

بولشه ويككرله بر لشه ردك جانلرینی قورتار دیار، فقط ایکی آی صوگرا بولشه
ویککرك یغما سنه معروض قالنجه باصهچی رئیس محمد امین بك ایله آکلاشتمق وعصیان
حرکتنه التحاق ایتمک فکرینه کلدیلر. بونلر تاشکند بولشه ویککرینک مساعده سیله
کندیلرندن « کرستیان اوردوسی » نامیله بر قطعه تشکیل ایتمشلر، مایس ۵ نده
مونستروف نامنده بریسی کندیلرینه قوماندان اتخاب ایتمشلردی. بو ذات ایسه
فی الحقیقه بولشه ویک دشمنی ایدی. محمد امین بکله بر له شمک ایچون مخابره یه
باشلادی و آغستوساک ۲۲ سنده یکدیگریله آکلاشوب بر له شدیلر. بونلر فرغانه
ولایتنده ده موقراسی اصول اداره سی بر له شدیره جک اولدیلر. صافونف قوماندان
سنده کی بولشه ویک قوتلرینی مغلوب ایدوب « اوش » شهرینی اشغال ایتدیلر. کاشغر
سرحدنده کی « ایرکشتام » قلعه سنده کی ۲۱۵ نفر دن عبارت روس غارنیزونتی
تجرید سلاح ایدوب، پامیر غارنیزونتی کندیلرینه الحاق ایتدیلر. اندیجان شهرینی
اشغال تجربه لرنده موفق اولامادیلر. بر طرفدن بخارا امیری و افغانستانه، دیگر
طرفدن سبیریا ده کی جنرال قوایچاقله وکاشغرده کی انکلیز قونسو لو سیله مناسبت
قأسیس ایتدیلر و معاونت ایسته دیلر. فقط محمد امین بك بیاض روس عالی قومانداسنی
تبول ایتمه دیکندن وعد اولونان یاردیمی آله ایده مه دی. مع مافیله مونستروف
چارک کاشغرده کی قونسولوسی اوسپه نسکی دن بمضی حربی معاونت آلایلدی.
محمد امین بك ایرگه ش ایله باریشامادی. ایرگه ش داها مایس آینده، سلاحنی
محافظه ایتمک شرطیله بولشه ویککله باریشمش، مع مافیله مایتیله برابر خوقند
یاندده کی « باشقور » قریه سنده مراقب بر وضعیت آلدی، محمد امین ك حرکاتنه
مانع اولدی. محمد امین بك و مونستروف ۲۴ آی اولده « ایرکشتام » ده فرغانه
معتبراندن عبارت بر قونفره طوپولایوب « فرغانه حکومت موقته سی » تشکیل ایتدی.
حکومت و اوردو رئیس محمد امین بك کندیسی، امور سیاسیله مدیری مونستروف
ایدی. محمد امینك ارکان حربی ده « به لکین » نامنده بر بیاض روسدی. بونلر
محمد امین ورفقاسنک اطرافنه طوپولانان عسکرلرک بر قسمنی آلائی، طاہر و بولوک
لره تقسیم ایدوب انتظام ویرمهک، اعاشه خصوصلرینی تنظیمه چالشدیلر. آزچوق
منتظم بر « قرغیز آلائی » تشکیل ایتدیلر. محمد امین بك فرغانه حکومتته یالکزمیلی
حکومت شکلنی ویرمه مک و کویلی روسلری ده قورقوتماق ممتصدیله روس « اوپهن »

تقسیماتی قبول ایدوب بیاض روسلردن « پرستوف » (پولیس مدیری) لر تعیین ایتدی . بونکله برابر اوردوسنی خالص مسلمان اوردوسی شکلنده محافظه ایتدی . بوزمان عددی یدی ییکه بالغ اولان فرغانه اوردو سنک آنجق بر قسمی روسجه روطا واسکادرونلره تقسیم ایدلمش ، اکثریتی ایسه اُسکی خوقند اصولنده یوز ، پانصد ، قور باشی لقلردن عبارت اولوب محمد امین کندیسی « امیر لشکر » تسمیه ایدیلیوردی . آغستوس وایلولده فرغانه حرکتی « گه نسبرغ » ک ده دیدیکی کبی « کنیش اهای کتله سنک عصیانی » شکلنی آلمش ایدی . تورکستانده بولشه ویکلرک وضعیتی چوق مشکل بر دوره کیرمشدی . فقط ایلول نهایتنده ایش باصاچیلرک علیهنه ده کیشدی .

موسقوا داها قومونیسست فرقه سنک ۱۹۱۹ سنه مارت بولشه ویکلرک « ملامت » آینده طوبلانان سکنز نجی قونفره سنده ملیت وشرق مسئله سیاستی دوری .

لری حقنده « شر قیلیری اوخشامق » قرارینی آلدی .

باشقورتستان و آلاش اوردا حکومتلری بوزمان آرتیق سوویه تلرله بار یشمش بولو نیورلردی . تاشکندده تاسس ایدن سوویه ت اداره سنک روس شووینست اشقیا سندن تشکل ایتمش بولوندیغی حکومت اعضا لری آراسنده ۱۹۱۴ سنه سنده روس پاتریو تیزم افکارینی ترویج ایدوب « ۱۹۱۴ سنه » جمعیتنه انتساب ایدنلرک ده بولوندیغی و بونلرک سوویه ت دورنده کی ادبسن لکلری موسقواجه مجبول دکلدی .

تورکستان سوویه ت اداره سنی اصلاح حقنده موسقوا مرکز قومیته سی ۱۲ تموز ۱۹۱۹ سنه بهمنی قرار لر اتخاذ ایدوب رادیو ایله تاشکندده خبر ویردی . بوراده یرلی تورکستانلیلرک حکومت مؤسسه لرینه تناسب اصولنه رعایه جلبی ، یرلی اهالی یه حسن معامله ایدیلسی امر اید یلش و مرکز دن تورکستان ایچون مخصوص هیئت (« تورک کامیسیه ») کوندیر یله جکی ییلدیر یلمشدی . تورکستان روس قومو نیستلرینی تلاشه دوشوره ن بو « مقررات رادیوسی » مناسبتیه تاشکند حکومت اعضا لردن تاشکند ده بولونانلردن بریسی طرفدن « بومقررات مرکز قومیته نک کند یسندن چتمقدن زیاده زکی ولیدی و مولوی برکت الله کیلرک له نین ه تأثیر ایدرک کوندردکلری بر رادیو » اولدیغنی بیان ایدن بر تلغراف ده تاشکند « ایزویسته » و « اشتراکیون » غزته لرلنده طبع ایدلمشدی . بو آدمک قسماحتی ده واردی . تموزک بدایتنده موسقوا یه

کادکده « له نین » بنی « قریمل » ه چاغیروب، هندستانلی شیخ برکت الله طرفندن تورکستان اداره سنک اصلاحی حتمنده ویریلن بر پروژه یی ویردی . اوقویوب کندیسنه ایضاح ایتمه می و تورکستان اموری حتمنده نه کیبی فکر لرم وارسه اونلری ده یازوب کندینه ویرمه می تکلیف ایتمدی . مولوی برکت الله پروژه سنده داها زیاده دینی مسئله لره و مصادر ه ایديلن اموال و املاکه تماس ایتمشدی . ایکی کون ظرفنده یازوب ویردیکم تکلیفلر بولردن عبارتدی : تورکستان سوویه ت حکومتک بوتون مؤسساتی ملی تناسب اصولنه کرره تشکیل ایتمک ، یرلیله قومونستلغی مجبوری ایتمیوب یالکر نامز دلرک مسلمان عمله صنغی آراسندن کوستریلسنی کافی کورمک ، ۱۹۱۶ سنه ده و سوویه ت دورنده مصادر ه ایديلن اراضی یی اعاده ایتمک ، مصادر ه لری طور دیرمق ، تاشکنده اوچ مسلمان و ایکی روسدن عبارت بر عالی « ته رکستان قومیسینی » کوندرمک ، تورکستانده کی « قزل غواردی » یی طاغتوب یرینه مسلمان قزل اوردوسی کوندرمک ، یرلیلردن قزل اوردو تشکیل ایتمک ، تورکستان روسلرندن سفر برلکلرده آلونمقده اولان نفر لری تورکستان اوردوسنه آلمیوب داخلی روسیه یه سوق ایتمک ، باصاجی حرکاتی قوتله تنکیل یرینه تورکستانک حقوقی اعتراف ایده رک ارشاد و پرو پاغاندا یولیه یاطیشدرمق وایشه یارایه جقلرینی قزل اوردویه جلب ایتمک ، یرلیلری ده میریول ، پوسته و تلغراف ایشلرینه و مکتبلرینه جلب ایتمک ، چار لرک و جنرال قاو فغان کیلرک نامنه رکز اولونان آبده لری شهر میدانلرندن قالدردمق کیبی شیلردن عبارتدی . تورک قومیسینونه ده مسلمانلردن طور ار ریسق و لوف ، نظام خواجهایف و هیر سید سلطانعلیایف لرک نامزدلکی کوسترلمشدی . « له نین » بوتکلیفلری بکندی و ۱۲ تموز رادیوسنه بونلرک هینی دکلسه بیله بر قسمی درج ایتمش بولونیوردی . سوویه ت رجالی کرک قازاق و باشقورتلرک کرک اوزمان موسقوایه کلوب آرزو لرینی بیان ایدن دیکر تورکستانلیرلرک طلبلرینه اهمیت ویرر کیبی کورند کلرندن موسقوا ایله اورتا آسیا آراسنده اولدقجه صمیمی بر مناسبت تأسس ایتمکه باشلامشدی . بولشه ویکلر اوکرلرده زاقاسپی ولایتنده حاکم وضعیته اولان انکلیرلرک آنجق بیاض روس جنراللرینی مسلمانلردن ده بخارا امیری کیبی متعصب قرون وسطی فه ئود اللرینی و مرتجع عنصر لری قوللاندقلرینی ، عینی زمان افغانستان طریقله تورکستانه کلن هندلی انقلابچیلر (برکت الله و مهندر پرتاب) له بعضی انکلیر دشمنی تورک

ضابطلرینی (کاظم بك) وولغا تاتار قومونیست منورانی کنندی هارینه استفاده ایتدیلهر . کاظم بك بوسنه مارت - ایلول آیارنده بخارا ، تاشکند ، خیوه و عشق آباد طرفلرنده ، شیخ برکت الله ایسه داها قازان و باشقورت منورانی آراسنده بولشه ویاك لهنه بویوك تشویقاتده بولوندیلهر . باکوده نشر اولونان بولشه ویاك غزته سی « نووی میر » کاظم بکی « بو کون سوویه تترك تورکستاندن اداره اولونان شرق سیاستنی اداره ایدن ذاتدر » ديه تعريف ایدیوردی . بو آرائق افغانستانده وضعیت انکلیز علیهنه دونوب یکی امیر امان الله خان سوویه ت روسیه یه بویوك بر هیئت اعزام ایتدی . موسقوا قومونیست مرکزینک بالاده مذکور ۱۲ تموز رادیوسی ده افغان هیئتی اعضا لری اولان محمد ولی خان ، محمد اسلم خان ، فیض محمد و محمد صدیق خانلرک و تورکیه مثل صفتیله کاظم بك و دیگر لرینک تاشکند ده طوپلی بولوندیغی بر زمانده کلوب کویا تورکستانک بوتون حقوق موسقوا طرفندن طانمش کیی تلقی ایدیلوب شنلکریا پیلدی . محمد ولی خان ده تاشکند ده بویوك ضیافتلر ویردی . ۱۱ ایلولده بیاضلرک تام مغلوبیتیه سامارا - اورنورغده میریول خطی آچلوب موسقوا تاشکند مناسباتی یولنه کردی . افغان هیئتی موسقوا یه کلوب بالخاصه تروتسکی بونلرله پیک طاتلی معامله لرده بولوندی و عینی زمان تشرین اولده آرتیق آناطولی خبر لری مصطفی کمال پاشانک حرکتلرینه عائد معلومات ده کلوب یتشدی . افکار عامه نی انکلیز علیهنه چه ، ویره ن وقایع بولشه ویکلک لهنه پرو پاغانداشکلنی آلدی . ۱۱ ایلولده ده میریوللر آچلوب روسیه دن یکی سووویه ت عسکر لری کلسیله بولشه ویکلر ۲۶ ایلولده « اوش » و ۳۰ ایلولده « جلال آباد » ی آلوب اوراده کی روس کر یلیرینی ده کنندی هارینه چه ویردیلهر . قرار کاهنی سامارادن تاشکندده نقل ایدن قزل اوردو تورکستان جبهه سی (تور کفروت) باش قوماندانی فروزه اوزمان جنوب جبهه لرنده « ورائکل » ه قارشی مجادله ایتمکده اولان باشقورت اوردوسنک بر قسمنی تورکستانه جلب ایتمک ایچون چالشدیسه ده باشقورت قوماندانلغی باشقورت اوردوسنک تقسیم ایدیلیه جکنی تورکستانده مستقل فرقه صفتیله بوتون اوردونک بولونمسنی طلب ایتدیکندن « تروتسکی » و « واتسه تس » بو اوردونی تورکستانه کوندرمیوب جنوب جبهه سنده بر اقدیلر . اوزمان سوویه ت علیهنه هیج بر فنا فکر بسله میور ارودومزی تورکستانه اعزامدن سه پاراتیم غایه لری تعقیب ایتمیور دیسه کده .

موسقوازماداراتتی هیسج بر درلو افتاع ایده مه دک . تورکستانه باشقورت یرینه تاتار بریغاداسی کوندرلدی . موسقوادن اعزام اولونان یکی « تورکستان قومیسونی » تشرین ثانی ۱۱ ده تاشکنده کلدی . اُسکی تورکستان سوویه ت حکومتی داغیلدی . اعضا لردن بعضیلری محلی اهالی خاطر ایچون نمایشکارانه بر صورتده موسقوایه سوق (کویانفی) ایدلدی . قومیسون اعضالری ایلیاوا ، قوییشف ، نویتسکی ، رودزواتاق ، بوکی وغالاشچو کین لردن یعنی روسلردن عبارت اولدی . عمومیتله ۱۲ تموز رادیوسیه اخبار ایدیلن تعلیماتی کیتدیکه بر نمایشدن عبارت اولسیغنی کوشتریوردی . ذاتاً له نین سکزنجی قونغره ده باشقورتلر له آکلاشدیغندن بحث ایدرکن بونلری کندیسيله قونوشان فین بورژوا ملیتچیلر ندن « سوینو ووه ن لرله بر کوردیکی سویله مشدی . بوقونغره ده قبول ایدیلن پروگرامانک شرقی ومستملکه لره دائر قسمنک ۴ نجی ماده سنده کی مستملکه ملتیرینه مناسبتده « احتیاط » تعبیری ده هر شکلده آکلانا وتفسیر ایدیله بیلسکده ، ۳ نجی ماده ایسه ملتار حقنده کی قرارک مؤقتی ماهیتده (*odna iz qerixodnix form*) اولدیغنی سویله مکده ایدی . بوکا هر کس دقت ایتمیوردی . چونکه روسلر پک نازک حرکت ایدیور لردی . بو بالخاصه قومونیسیت فرقه سنک مسلمان فرقیون و بورولرینی النا مسئله سنده کورولدی . بو بورولر قومونیسیتله شمکده اولان یرلی تورک کنجکلکنک یکانه طولانمه یرلری ایدی . ۱۹۱۹ سنه مایس ۲۴ ده تورکستان مسلمان قومونیسیت بورولرینک قونغره سی تاشکنده ده طولاندی . بوراده رول اوینایانلر طورار ریسقولوف ، سعد الله خواجه طورسون خوجایف ونظامخوجایفلر ایدی . « تورک قومیسون » کلد کدن صوگرا ۱۹۲۰ نجی سنه شباط ۴ نده طولانان ایکنجی قونغره ایسه بو « بورو » لرایچون مزار اولدی . بوراده ریسقولوف وافندی زاده لرك تورکستانی « تورک سوویه ت جمهوری » طانوق ، بوراده « قول تورک ملی عسکری » تشکیل ایتمک ، « خارجی ایشلری ده تورکستان حکومتنک کندی اُلنه آلتق » حقنده کی تکلیفلری روسلری قوشقولاندیردی . ریسقولوفک اُتتر ناسیونالیست اولوب ملیتچیلره تعرضده بولونماسته ده روسلر اینتامادیلر . نهایت طورسون خوجایف یالکز مسلمانلرک دکل ، بلکه بوتون تورکستان روس و مسلمانلرینه مشترک اولان عمومی تورکستان قومونیسیت فرقه سی (کرایکوم) نک سرکاتبکنه

دعوت ایدوب وکندیسنه کویا تورکستانک امور خارجه سی اداره سنی وپروپ
« رسقولوف » ی تورکستان اجرا قومیته سی (تورتسیک) رئیس ، نظام خوجایفی
اعضا ایدوب مسلمان بورولرینی کویا قونگره نک کندی قراریله قاپاتدیلمر . حقیقتده
« تورتسیک » ، « کرایکوم » لک براهمیتی یوقدی . بوتون ایش « تورکفرونت »
قوماندانی فرونزه نک و « تورک قومیسون » ک آئنده ایدی . تورکستان حکومتنه
استنادکاه اولمق اوزره کتیریلدیکی سویلنه ن تاتار بریغاداسی فرونزه طرفندن
باشماجیلره قارشى مجادله یه استعمال ایدلدى . بوتک فرغانه ده افکارعامه یی باشماجیلق
علیهنه چریرمک یولسده بویوک اهمیتی اولدی . تاتار بریغاداسیله برابر تورکستانک
ملیتپوروانی ده لازم کلدکنده افغانستان و تورکیه اسملرندن ده استفاده ایدوب پرو
پاغاندا یامق و « سوویه تلرک اسلام و تورک عالمنک خلاصنده کی اهمیتی » نی آکلامق
ایچرنب فرغانه یه سوق ایدیلور لردی . روسلر فرقه رئیسى وخارجیه ناظرى
اولان سعد الله خواجه یی ده بو پروپاغاندا نلک باشنه کچردیلر . باشماجیلر آرا سنده
کندی یوللرینک حق اولوب اولدیغی حقسنده تردد حاصل اولدی . دها ۱۹۲۰ سنه
کانون ثانی ۱۷ سنده « کرسیتیان اوردوسی » قوماندانی مونستروف سوویه تلره
دخالته ایتدی . « محمد امین » ک یاننده روسلر آز قالدی . ۳۱ کانون ثانی ده محکم
حاجی واکبر علی ۶۰۰ مسلح و ۲۰۰۰ غیر مسلح نفر له ، ۲ شباطده پارنی ۳۰۰۰ نفر
ایله سوویه ت طرفنه کچردیلر . ۴ شباطده روسلر مهم قوتله محمد امینک قرار کاهنه
هجوم ایدوب مغلوب ایتدیلر . مارتده محمد امین سوویه تلرله مخبره یه باشلادی . محمد
امین یالکر کندیسنه آیری برقطعه ایسته یوردی . اوزمان تاتار بریغاداسی اوزبک
وقازاقلر دن ده برقسم قزل عسکر طوپلانوب بوعسکرک هپسنه بردن ، پروپاغاندا
مقصدیله ، « تورک بریغاداسی » اسمی ویریلوردی . محمد امین بک شو « بریغادا »
ایچنده آیری برقطعه صفتیله داخل اولمق شرطیله ۳ مارتده صلح عقد ایتدی . معاهده
موجبجه بوتون سلاحلری آللرینده قالدی . مارت اورتاسنه قادار باشماچی فرقه
لرینک چوغی قزل اوردویه التحاق ایدوب اطاعت ایتدیلر . روسلر اونلردن آیری
« برنجی اوزبک سواری بریغاداسی » تشکیل ایده جک کی کوروندیلر .
« قور باشی » لردن شیرمحمد (کور شیرمت) بومشله لرده چوق حساسلق کوستردی
سوویه تلره دخالت ایتمه دی وسنه نهایتنه دوغرو بخارا امیریله وافغانستانله مناسباته

کیردی و روسلرله مجادله سنده دوام ایتدی . بوتاریخدن اعتباراً کندیسینی « امیر لشکر اسلام » اعلان ایتدی . مارت - نیسان آیلرنده فرغانه باصفا چیلغی بلکه اک شدتلی بحران دورینی کچریوردی . سوویه تترك یومشاق سیاستلرینسه آلدانان منوران شیر محمدی ده تترك سلاحه دعوت ایدیور لردی . تورکستان حکومت اعضاسندن نظام خواجه نك حکومت طرفسندن وکیل اولارق کلوب تکلیفلر ده بولو ندیغنه عائد شیر محمد بکک خاطره لری پک مهمدر . دیورکه : « نظام خواجه اسکو بلوفدن کلوب صلح تکلیف ایتدی . بن شیمدی تورکستان حکومتی اولدم . سز بزه ویریلیک بر اولالم » دیدی . بن ده « تاشکند ده کی روس ارکان حرب واوردوسی ده سزک امرکره تابعمیدر ؟ » دیدم . اوده « اوت » دیدی . بن « تورکستانده کی روس اوردوسی سکا تابع اولدیغی دوغری ایسه سن اونلره بوکوندن اعتباراً بوتون تورکستانی تترك ایدوب کیتمه لرینه امر ویرک ، اوساعت بن ده سزک خدمتکره شتاب ایده رم » دیدم . نظام خواجه برشی دیه مه دی . باشنی ا کدی و محجوب اولوب کری دوندی .

شیر محمد بک بو آراق کندی عسکری واداری ایشلرینی تنظیمله وهر طرفله مناسبات تأمینله مشغول اولدی . مایس ۳۱ نده (۱۳۳۷ رمضان ۱) برادری طاش محمدی افغانستانه ایلچی اولارق کوندردی واداری تشکیلاتی خوققد اصولنده تنظیمه باشلایوب ملاجان قاری نامنده بریسینی « رئیس » ، « اکبر خان ایشان » ی « شیخ الاسلام » تعیین ایدوب ، « عبد السلام قاری » ی میرزا باشی (باش کاتب) « نذیر جان » ی مالیه مدیری ، ملاحاجی نیازی وقعه نوییس ، کندی یاننده ده فرغانه معتبرانندن ۱۲ کشیلک بر « شورا » تعیین ایتدی . بونلرله اکثریا کندی کوینده و « قراتپه » کوینده طوپلایوب کوروشو یودی . ایل ایچنده ده قاضی ، میکباشی امین ، ایلکباشی لر نصب ایتمش ینه تفنک تعمیری و فشنک دوکمه سی ایچون اوستالر طوپلایوب خواجه لردن بر اوستانی اوستا باشی تعیین ایتمشدی . افغانستانه کیدن برادری طاش محمد بر سنه صوکر ا معیتنده افغانلردن « اکبر خان بورت » نام بر مأمور بولوند یغی حالده عودت ایتدی . بوندن صوکر ا شیر محمد بک کندیسینی افغانستان تبعه سی عد ایدر اولدی .

برلی تورکار نصل بولشه ویکلرک غیر صمیمیلغی و « ملایمت » سیاسترینک
آلداندیلر ؟ یالانلغی داها ۱۹۲۰ سنه سنک بدایتنده تحقق ایتمش ، مسلمان
کنجلیری، کویا « بوتون تورکستان اهاالیسنک ، بوتون فرقه نك
باشنه کیچرملک » تدبیر لری آنجق بورو لرك لغوی ، « حکومت باشنه کیچرملک »
ده یالکز باصماچیلره قارشى پروپاگاندا ایچون موقت چاره اولدیغی داها مذکورسنه
نك نیسانده تحقق ایتدی ، تورک قومونیسترلرینی سقوط خیاله اوغراتدی . ملی اوردولر
تشکیلی مسئله سی یالان چتدی . حتی موجود لرینی بیله داغتمق تجربه لری باشلاندى .
باشقورت اوردوسی « یوده ینیچ » ه قارشى « پیترسبورغ » ی مدافعه ایتدیکی حالدده
استالین باشقورتستانده کی روس کویلیرینه قومونیسست فرقه لری تشکیلی بهانه سیله
سلاح داغتمغه وعینی زمان باشقورت اوردوسنك آیری دوشه ن بر فرقه سنی
(مرتاضین فرقه سنی) دیگر لريله برله شدید مه مکه چالشدی . باشقورت وقازاق
جمهوریتلرینک اقتصادی اداره لرینی برله شدید روبه رایکیسنك قرار کاهنی اورنورغده
یایمق ، روس مهاجر لری و اراضی مسئله لرینک اساس خطلرینی چیرمق مقصدیله
موسقواده قریمده کالینین تحت اداره سنده طوبلانان اجتماع ده ، یوقاریده ذکر
ایتدیگمز وجهله ، روسلرک اتریقالری نتیجه سنده ثمره سز قالدی . استرلی طاق شهرینی
ده روسلرله مختلف فیه برحالدده بر اقدیلر . عینی زمانده باشقورتستانده مهاجر روسلری
عائناً یریلیره قارشى تهییج ایدیورلردی . روس داخلی حربنده متضرر اولان
باشقورتلره معاونت ایچون تخصیص ایدیلن پاره (« باشکیرا پوموچ ») باشقورتستانده
ملی حکومتک علیهنه و موسقوا لهنه پروپاگاندا و مخالف تشکیلات وجوده کتیر مکه
صرف اولونوب استرلی طاماقده باشقورتستان حکومتیله موسقوا ممثلری (پریابراش -
ینسکی ، آرتیوم ، صامویلو ف ، دود ینک) آراسنده چرق جدی اسقاندالر اولدی .
اورنورغده کشاد اولونمقده اولان باشقورت حریره مکتبی سد اولوندی .

قازاقستانده ده وضعیت بویله ایدی . کرچه ۱۹۱۹ سنه تموز ۱۰ ده کریتی ایله
قازاقستان اوتونومیسی تصدیق ایدیلدیسه ده رئیس روس پبسکوفسکی ایدی
(اعضالری مینده شف ، احمد بایتورسون ، جانسگالدین و دیگر لر) . داها ۱۹۱۸
سنه مارتنده موسقوادن کلوب بوتون قازاقستان نامنه « ملی قازاق قول اوردوسی »
تشکیلی ایتمکده اولان محمدیار طونجاچین بوکای اورداده تشکیلی ایتدیکی بریک قادر

منتظم قازان عسکرینی اورنبورغه نقل ایدوب قازاق حکومتنه استناد گاه ایتمک آرزوسنده بولونیوردی . دیگر طرفدن شرقی قازاقستانده « آلاش اوردان » نامنه توقتامشف تحت اداره سنده تشکل ایدن عسکری ده بولشه ویکر له باریشد یرارق قازاق قزل اوردوسی صیره سنه قویمه یی دوشو نیورلردی . سنه نهایتنه قازاق بولانلرک هپسی بوزولدی . طونغاچین فرقه سنی ده میر یولله - صار اتوف - صامارا طریقله کوندرمه دیلر . روسلر ایچون اوفرقه نك داغیلدیسی مطلوب اولدیغندن اورالسق یولندن کوندروب اورنبورغه کلنجه یه قازاق ییک نفر دن قالسه قالسه یالکز ایکی بوزی قلوب هپسی یولده داغیلدی . طوقتامش فرقه سی سیمه ی ایله زایسان آراسنده قزل اوردویه التحاق ایچون کلدیکنده خائنه بر صورتده هجرمه معروض قلوب « طوقتامشف » ک کندیسی ، اوفامیرزا لرندن سلطان بك ماملیف و دیگر رفقایسی اولدیریلوب ، « شرقی آلاش اوردان » اوردو سندن هیسیج برشی قالدی . سنه نهایتنده (۱۰ کانون اول) سوویه ت حکومتنه التحاق ایدن « اورال ولایتی » نده (« غربی آلاش اوردان » ده) جهانشاه و خایل دو ستمحمد فلرک تشکیل ایتدکلری عسکری فرقه لر بویله چه داغیلوب اورنبورغه یکی تشکل ایتمکده اولان « قازاقستان » حکومتنه ملی موجودیت کوسترمک امکالنلری اورتان قالدیرلدی . آلاش اوردانچیلر ده پریشان برحاله تعقیب ایدیلیور لردی . علیخان بوکایخاق دها حال فرارده ایدی . قدر بایف و مختار آوه زفلر « سیمه ی » دن قاچرب ۱۹۲۰ سنه مارتنده باشقورتستانه کلدیلر .

اوزبکستانده ده ایش بویله ایدی . شباطده حکومت باشنه کچپرینلن ریسقولوف و طورسونخوجایف غروپنه قارشی دها نیشان آینده جدی قومپانیه باشلانندی . مقصد بوللری « تورسیاک » و « کرایکوم » دن آتمق ایدی . بوکا عائد ترتیبات آلان « تورک کامیسیه » نك اینتریقارلی حقهنده بلا واسطه « له نین » ک کندیسیله قونوشتی ایسته یه ن ریسقولوف و نظاخوجایف مایس آینده موسقوایه کلدیلر . نیشان و مایس آیلرنده هرکس آرتیق آلدان دیغنی حس ایتمش و شاشالامشدی . بووقت موسقوایه برچوق تماسلرده بولونقدن صوکر تا شکنده دونوب کلن هندلی مهندر پرتاب ، برکت الله و کاظم بکلر ده کندیلرینک کاملا آلدانمش اولدقزینی سزدیلر . کاظم بکلک افغانستان و تورکستان سیاحتی حقهنده یازمش اولدیغنی مفصیل خاطر ایتده

شو جمله لر واردر : ۱۹۲۰ سنه كانون ثاني ۱ : « هندپرني مهنر برتاب ، برکت الله وافغان هيئي موسقوا دن مايوسا دونمشدك . آرتي شيمدي اللرمز وآياقلمز باغلي كبي طوريبوردق . نه ياباجغمزي بيلموردق » ۲ كانون ثاني « توركستان امور خارجه سني ده طورسون خوجايكك آلدن آلوب روس يهوديسي « برويدا » يه ويرديلر . احتمال بني (كاظم بكي) افغان جاسوسي وبخارا اميريله افغانستانك متفقاروسيه عليه حركتني حاضر لاديغمي ظن ايديبورلر . هر حالده بوبازيجه ده بزبانديق . « مايس ۱ : « برکت الله تسكرار تاشكنده كلدي . هر ايكيمنز بدييندك . سوويه تلم طرفندن ايرانه كونديريله چك ايراني اشتميا رئيسي « خودو » فرقه سني زيارت (پروباغاندا) ايچون بركة الله ايله بزى اصحاباده كوندرديلر . محتوم قلى خاني زيارت ايتدك . بولشه ويكلربني وبركة الله ايران مفرزه سنك احتياط قسمنه ادخال ايتمشلر . بونه دمكدي ؟ بز پروتستو ايتدك وتاشكنده عودت ايتدك . اسكيشهرده اسلام باي نام بر سنك خانه سنه ايندك ، بوراده بزى چه قاباصدي . تحريات ياپدي وتوقيف ايديلد يكمزي اعلان ايتدي . خارجه قوميسرى « غوپنه ر » بوايشك كنديسنك خبري اولمادن ياپلديغني سويله دي . بو وقوعات اوزرينه آرتيق توركستانده قاله نك معنا سزلكي آ كلاشيلهش اولدي . آغستوس ۲۰ سنده جمال باشا تاشكنده كلدي . بركة الله ايله برابر كنديسني زيارت ايتدم وشرقده كي فعاليتنك صفحاتي پاشايه بربر آكلاتدم وشيمديكي آلم وضعيتمزي ايضاح ايتدم . فقط سوويه تالنده بازيجه اولاجغني كنديسنه هيچ بر تورلو اكلاتامدم » كاظم بكك سوزي بوقادار .

اراضى مسئله سنده موسقوا ممثلري باشقور تستانده وقازاقتانده روس مهاجر لري طرفنى التزام ايدوب اونلري فرقه نامنه سلاحلا نديرديلر : بونلر اوقا ولايتنده - يعنى سوويه تلم كندى طورپرا قلرنده واقع اولان عصيانلرده باشقورت حكومتنك پارماغى اولديغني اثباته چالشديلر . بومسئله لر اوزرنده موسقوا ممثلري آرتيوم وپريه براژينسكى لرله اولان اختلافك حلى ايچون مارت نهايتلرنده طروتسكى اوقايه كوندرلدي . اوقا ولايتي عصيانلري اثنا سنده باشقور تستانده سكونت تام اولديغني ، موسقوا دن كنن خسر لرك يالان اولديغني بالذات آكلاتدى و آرتيوم ، پريا براژينسكى لري كنديسله برابر موسقوايه كوتوردى ، باشقورت اوردوسنه يارديم ايده

جکني وعد ايتدی . بونی متعاقباً اوتوزيک تفنک ، ايکی باطاری طوپ ، طياره وپک چرق مهمات ويردی . فقط استالين وزرژينسکی لرايتهك آلتی ايشلرنده دوام ايدوب روسلری تهییج ده دوام ايتديلر . بن والياس آلکين دها ۱۹۱۹ نجی سنه بدايتنده قومونيست اولمادن « انقلابی سوسیالیست فرقه » تشکیلله اوچنجی اترنا سیوناله کيرمک اوغورنده چالیشيوردي . فقط استالين واستاسووا بويله بر فرقه نك رسميله شدیريله ميه جکني سويله يوب بنی وقازاقلردن احمد بايتورسونی « قومونيست اولمديکيز حالده فرقه اعضاسی اولمی سکر » ديه فرقه يه ادخال ايدر اولديلر . فقط مقصدلری بزی فرقه زنجيريله باغلامق وملی حکومتلری ده تاميله قومونيستلر ائنه کچيرمک وبوجهوريتلری « چه قا » و « کاميد » لر (« فقرا قوميته » لری) ايله دولديرمق يعنی تاميله موسقوا هيگه مونيسی يرله شدیر مک ، اقتصادی اداره يي تاميله اللرينه آلمق اولديغی تحمق ايتدی . استالينک بالذات اداره ايتديکی ملی ايشلر قوميسارلغی « اطرافنده دولاشان » ملی ايشلر متخصصلری « تشکیل ايديله ن جمهوريتلری قبيله لره کوره تقسیم ایتمک پلانلريله مشغولديلر . له نينک آرقاداشی آرتيومک تصوريته کوره باشقورتستان اوفا ولایتنه الحاق ايديلی بوجهوريته قازاقستان آراسنده برروس ولایتی (اورنبورغ گوبیر ناسی) بالذات موسقوايه تابع بولونمی ایدی . ديکرينه کوره تورکستانده قازاق واوزبک ، قازاق وقيرغيز ، تورک وتاجیک يکديکرندن اداری خصوصده آيريليليدر . تورکستانده « پاتور کيزم تهلکه سی » نی موسقواده اصرار له اثبات ایدن ذات آقصاب کورجی ايلیادا ایدی . بولشه ويکلر بويله بر ترتيبات آلمشلردی . حالبوکه بو وقت آوروپاوهند مطبوعاتنده . (مثلا *Der Neue Orient*) مجموعه سنده وهندستانلی دوکتور عبد الغنی نك رساله سنده *thAbdul Ghani, A Revue for Political Situation in Central Asia*) سوويه تترك تورکستانده يرليک استقلال حتموقی تاميله اعتراف ایتمش و بولشه ويکلرک شرقده آرتق شرقليلرک حقوقی تاميله طانومق اساسنده قوت آلمقده اولدقلرینی يازمقده ايدیلر . آناطولی ده حرکاته کچمش اولان مصطفي کمال پاشاده ارضرومدن « اورنبورغ حکومت اسلاميه رئيسی » صفتيله بئم نامه قارداشلق حسلری اظهاريله تلغراف کوندير مشدی . خلاصه اور تاتورک جمهوريتلرينک اوزمان صوک نغسلرینی آلمقده اولديغی روسيه خارجنده معلوم دگلدی .

بن داها رسماً فرقه یه داخل اولمش، بیله ت (وثیقه) فلان کبزی تشکیلات آلمش دکدم . نيسازنه ایتنده « کویا برمشاوره ایچون » له نین واستالین ک بنی موسقوایه « فرقه نامندن » دعوت ایدن تلغرافی کلدی . بنی موسقواده آلیقویا جقلا رینی بیلیوردق . کیتمه مک ده ممکن اولیوردی . سلاح قالدیر مق بیاضلره اتحاق دیمک اولاجقدی . باشقورت حکومت اعضالری وباشقورتستانده بولونان تورکستان وقازاق ممثلری « استرلی طاق » ده طوبلانوب مذاکره ایدوب کبزی انقلاب تشکیلاتی وجوده کیتره رک ۱۳ — ۱۴ آدم تورکستانه کیدوب چالشمغه وبونک تطبیقاتی حقنده قونوشقی ایچون تورکستان ، قازاق وباشقورت ممثلری موسقواده طوبلانمغه قرار ویردک . مایس بدایتنده موسقوایه کلدم . استالین وکامینف (پولیت بورو) بنی چاغیروب برقادر وقت بنی موسقواده « ملتر شوراسی » نده وجنوب جبهه سنده هلی جمهوریتلر ایچون یکی قونستیتوسیون وجوده کتیرمک یولنده چالشدرمق استه دکلرینی ، جمهوریتلرک اقتصادی وعسکری مسئله لرده موسقوایه صیقی صورنده باغلانمسی سوویه ت منافی نقطه سندن لازم اولدیغنی سویله دیلر . بونکله برابر استالین ، ایکنجی دفعه خصوصی اولارق ، بوتون بو ترتیباتک تروتسکی طرفندن یاپلمقده اولدیغنی ، کویا بوذات وزرژینسکی شرق ولایتلرنده بئم شخصی نفوذمک آرتمنسی سوویه تلرایچون تهلهکلی عدایتدکارینی سویله دی . حقیقته ایسه هر شی کندی ترتیبا تندن عبارت ایدی . برقاچ کون صوکر استالین جنوب جبهه سنه کیتدی وبنی تلغرافله اورایه کندی نزدنده « جنوب جبهه سنده کی مسلمان عسکری فرقه لرینک تشکیلات ریاستنه » دعوت ایتدی ایسته میوردم . له نین فرقه نامندن ، تروتسکی « حربی انقلاب شوراسی » نامندن رسمی امرلر له ، نهایت له نین برماوی قورشون قلمله چاپراشقی یازدیغنی خصوصی مکتوبیله وتلی ونله مصرأ تکلیف ایتدکدن صوکر بر قسم عسکر له حرکت ایتدم . « استالین » ی « کرمنچوک » ده کوردم . آقشام اوستی بزم واغونلری « استالین ، ک خصوصی تره ننه طاقدیلر . خارقوفه کلیردق . کرک « کرمنچوک » ده او طومویل کزینتیبسنده ، کرک ترنده چرق اوزاق وباش باشه قونوشدق . بو آدم او قادر ملایمدی ، که ایچ باغریمه کییریوردی ، کویا یالکز بزم شرق تورکلری ایچون ، اوافق ملتر ایچون یانینورمش . هر قباحتی کویا اوافق ملتلری سومیه ن تروتسکی

یه آتیوردی . داها اوزمان طروتسکی یی سه ومه زدی . کنديسنک کورجی محررينک اوغلی اولوب دینی وملی تربیه ویره ن محیطده يتشمش اولدیغنی وبزی . ائی آکلادیغنی سویله دی . روسلری شوونیزمله انهام ایدرک سوکوب صایدی . بر قاج کون اوله « له نین » ک یابدیغی کبی استالین ده بکاروسیه مقیاسنده ابش قیلدی می ، اوفاق برملت مسئله سیله فضله مشغول اولمه مه می ، بوملتلر حقوقلرینی تدریجاً قازانا جقلرینی سویله دی . فقط چارک خصوصی مزین واغونلر نندن برینک ایچنده ماصا باشنده بویله اوزون اوزادی قونوشارک بوذاتده هیچ بر صمیمیت اولمدیغنی ، هر ایشده دیگر لرینی ، کندی دیدیکی کبی ، *utilize* فکریله قوللانمق ایسته دیکنی ، کوزل سوز لرینه رغماً کنديسنندن ، دیمک که اوزمان ییله بونک آلنده بولونان روسیه قومونیسست فرقه سندن هیچ بر خیر بکله مک اولمیه جغنی اوکره ندم . خار قورقه کلایمکزک ایکنجی کونی راحتسزدم . ارکان حرب دائره سنده « استالین » له کوروشوب استرخان ولایتنده استراحت ایچون مساعده ایسته دم . ردایتدی . قاوغا ایتدک . فرقه نامندن امرایتدی . « فرقه اعضالغنه جلب ایتمکزر ایشته یالکزر بونک ایچون ایدی ، دیدم . یالانلرینی یوزینه آتدم . جبهه ده کی وضعیت نازکلاکنی داها غایب ایتمه مشدی . هر شیبی تحمل ایتدی . « هپمز بویله عصبی اولدق » دیدی . مساعده آلمادن یانمده کی مفرزه ایله برابر مرسقوایه دوندم . تاشکنددن وقازاقستاندن کلسی مطلوب اولان آدملر آرتق موسقوایه بولونیورلردی . آکلشادی که هر طرفده وضعیت بوشکلده ایمش . له نین واستالین ایله قونوشدقلریمی کندیلرینه آکلاندم . بنم ایچون ، « له نین » ک دیدیکی کبی ، بر قادار مدت روسیه مقیاسنده کی ایشلر له مشغول اولمق بر طرفدن جالب ده ایدی . او کونلرده موسقوایه کلش اولان جمال پاشا ده بویله توصیه ده بولوندی . باکو ده شرق قونغره سی طوپلامق مسئله سی ده واردی . بومسئله جمال پاشا ورفیقلرینه باشقورتستان ممثلکننده ویریلن ضیافتده طرفدن اورتایه آتیلش وصورا فرقه مرکزی یاننده کی مسلمان بوروسنده مذاکره ایدیلوب قومونیسست فرقه مرکزینه تکلیف ایدلمشدی . او کونلرده شایان دقت کورولن بو کبی دیگر مهم مسئله لرده واردی . فقط « له نین » ک مستملکه مسئله سنه دائر بر پروژه سی اوزرنده کی مناقشه بزی آرتق موسقوایه ترک ایدوب یکی بریوله کیرمکه سوق ایتدی . خار قوفدن دونوب کلد کدن صورا له نین کنديسنک اوچنچی اترناسیونالک ایکنجی قونغره سی

ایچون « ملیت و مستملکه مسئله سنه عائد ته ز لر » ینک مسوده سنی دیگر آرقاداشلر له برابر بکاده کوندرمش و ۱۲ ماده لک بو « ته ز » لر مناسبتیله دیه حکم و ارسه یازوب ویرمه می طلب ایتمشدی . مذاکره ایتدک . بر چوق تصحیح لر یابدق و دها بر ایکی ماده علاوه ایتدک . « کوچوک بورژوا » تعبیرینک واضح بر شکلده تعینتی ، مستملکه لرده قاپتالیزم قالدردلقدن صوکرده حاکم ملت پروله تارینسک « رهبرلکی » دوام ایده جکنی آکلانان عباره لرینک تعدیلنی کندی نامدن بر مستقل پروژه شکلنده یازوب تقدیم ایتدم . هیچ بر درلو آکلامق ایسته مه دی . مستملکه لرده آنجق روس پروله تار مثالرینه اعتقاد ایتدیکی و ایده جکی و بزه ده یالکز اولرک « رهبر لکنه » اطاعت و صدا قتمزک درجه سنه کوره اعتقاد ایدیله جکی ، بو اعتقاد سزلغک یالکز بوزمانه یعنی سوسیالیزمک أسکی روسیه حدودینه منحصر قالدیغی زمانه عائد اولقله قالمیوب بوتون جهانده سوسیالیست انقلابی اولدقدن صوکرده شرق مستملکه ملتیرینی آوروپالی (انگلیز فرانسوز و الخ) میتروپول عمله سنک اداره سنه ویرمک « له نین » ک کندی فکری اولدیغی ، عمویتله شرق مملکتلرنده سوسیالیزم پرله شدیرمک یولنده شرق ملتیری عمله و سوسیالیستلرینه اعتقاد ایتمه دیکی تحقق ایتدی . بز طویلاندق مذاکره ایتدک . کیزلی تشکیلات وجوده کتیرمکه ، برقاج آدم ، اوجمله دن بن غیر رسمی وضعیته کچه رک کندی مقصد لریمزی سوویه تله زورله آکلامغه چالشمغه قرار ویردک . بن ده « استالین » ک ویرمه دیکی مساعده بی فرقه کاتبلرندن کریستینسکی و پریا- براژینسکی لر واسطه سیله آله اندوب خصوصی واغونلر مزده یانمده کی محافظ قطعه و قلم دائره سی اولدیغی حالده ایکی آی استراحت بهانه سیله خزیران ۲۹ نده استرخان طرفنه حرکت ایتدم . فقط بر صباح آلبسه دکیشدیروب یانمزده بولونان آوجیلق اسبابی ، یالکز ایکی نفر عسکر ، بعض سیاسی و تاریخی تألیفلرم ، با برنامه و قارل مارقسک « قاپتال » ی ، عائله م ، تفنک و طاپانچه لر مز اولدیغی حالده قزل اوردو نفری صفتیله تره ندن اینه رک ، آغلاشان رفقا مزله وداع ایده رک آیرلشدق ، برقاج کون صوکره « باکو » ده و بر آی صوکرده « عشق آباد » ده بولوندق . « له نین » ورفقاسنک « یکی سیاستی » تاشکند طرفنده ده چابوق تطبیق ایدلدی . بز موسقوادن فرار ایتدیکنز کون (۲۹ خزیران) قومونیسست مرکز فرقه سی ریسقولوف ، نظام

خواجایف ورففاسنك توركستان قومونىست فرقه مركزى (كرايكوم) و حكومت اجراقومىته سى (تورتسيك) دن اوزاقلا شىدىر يلمسى قرارىنى وىردى . يكي « تورتسيك » ه رحىمايف رئيس ، « كرايكوم » ده يرلير دن نذير توره قولف ، آتابايف ، سلطانخوجه قاسمخوجايف ، باباجانف ، رحىمايف ، سلطان بك خوجانف ، سنجر اسفنديار فلر اعضا تعيين ايدلمشله و بونلر شىمدى « اوفاق بورژوا » عداولونان رىسقولفچيلره قارشى « اوزبك وقازاق پروله تارىنك حقيقى مئثللى » اعلان اولونمشلدى . روس « تورك كامىسيه » سنك ده شكلى دكشديريله رك صاكونيكوف ، صافاروف كاغانوويچ ، بهتەرسلر كوندهر يلمشدى . موسقواده آلونان قرار لره كوره تاشكنددن ، باشقورتستان مركزى اولان استرلى طاقدن قاچىب كىزنلمسى ايجاب ايدن ذواتك ده بر قسمى عىنى كونده يوله چقدىلر . هپمز تشرىن ثانى ده خوارزمك قونكرات شهرنده طوپلاناچقدق . فقط وضعيت ده كيشدى . يوقارىده موضوع بحث اولان باكو قونغره سنك ابلولده باكو ده عقدينه مساعده ايدىلوب اومناسبتله بزده كىزلىجه باكويه كلوب بوراسنده ومصطفى صبجى رياستى آلتنده بولونان تورك قومونىست فرقه سنك ايسچ دائره لرى وداها دىكر بر رسمى حكومت دائره سى بزه توركستانك كىزلى مىلى تشكيلات مسئله لىنى وقونغره ده موضوع بحث اولان مسئله لرى مذاكره اىچون مركز اولدى . شهبه دن عارى اولان بودايره لرده مذاكره لره زى ياپدق . قونغره ده « زىنوويه ف » و « راده ق » لشر قىليره بر قويون سوروسى نظريه باقوب هر كسك آرقاسندن بر قاچ خفيه تعيين ايدوب تعقيب ايتدكارندن ، جلسه لرده باغىروب چاغىر دقلرندن بواجتماع نماميله سوويه ت عليهنه پرو پاغاندا اولاجقدى . قرغز وكيلى جانزاقف ورفىقلىرى بوندن طولايى فوق العاده سه ويندىلر . ايشه ز يولنده ايدى . اوكونه قادار هرايشده آل و آياقلمزى باغىيان بخارا مسئله سى ده ايلول ۲ سنده حل ايدىلوب امير دفع اولوب كيتدى . خوارزمك « قونكرات » سى يرينه سنه بدايتنده بخارا ده طولاناچق اولدق . « استالين » ك چه قا سى طرفدن مخصوص كوندىرلن خفيه لره طرفده ، اسكله واستاسيونلرده بنى و آرقادا شلرئى آرايور لردىسه ده بزبا كودن براستاسيون آراسنى آرابايله كىدوب تره نه بندك و « پىتروفسكى » به كلوب اورادن واورله وولغا ده لته سنه ، اورادن ده يلكن كىسيله غوريه ف ، آت ودوه اوزرنده اورال ولايى ، اوست - پورت

طریقہ خیوہ نیک قونکرات شہرینہ تام وقت موعودندہ کلندک . آرقادا شلمز دن بری بزی شہرک قاپوسی اوکنده استقبال ایتدی . شہر خان جنیدک رفقا سندن «بابایک» طرفدن اشغال ایدلمش بولونیوردی . بوراده ، «چمبای» ده ونهایت برآی قادر وقت خوآرزم مرکزی خیوہ ده قالدقدن صوکرآ تکرار آتلمزه مینہ رک کانون ثانی ۳۱ نده بخارایہ واصل اولدق . بوتون اعضا لر مزاوراده طوپلانمش بولونیوردی . داها جزیرانده موسقوادن وباشقور تستاندن تورکستانک هر طرفنه معلومات طوپله مق وحقیقی وضعیتی اوکره نمک ایچون کوند بردیکم آرقادا شلم وضا بطلرده بوزمان کلوب یتشدیلر .

بازار شرق قونغرہ سی اجتماعی و بخارا امارتی بیقارکن بولشه -
زرافشان حوضہ سنده فعالیت ویکلرک بر آز وقت ایچون ملی عنصر لری استفادہ مجبور یتندہ بولنملری تورکستان ملیتور لری ایچون ای فرصت اولدی .

با کو قونغرہ سنده کی مقررات اوزرینہ هر یرده هرکس آرتق کیزی ملی تشکیلاتہ طوغرو کیتمش ، کیزی ملی تشکیلات یاشاتمق ضرورتی آکلایانلر هر ولایتدن بخارا و سمرقند حدودینہ کلش ، فقط مختلف مسئلہ لره عائد افکار تبلر ایتمه مش اولدیغندن قونسیراتیف برحیاتده تصنیفی مشکل اولان متعدد مسئلہ لربرقاؤوس شکلنده بر آرایہ طوپلانمشدی . باصماچی مسئلہ سی تمامیلہ بوکیزی تشکیلاتہ یوکلنمک اوزرہ ایدی . جانزاقوف و بعض باشقور تلر بونلرہ التحاق ایتمش ، آرتق قونغرہ عقدت حاضر لغی کورولمشدی . خارجلہ تماس ، جمعیت اقوام مسئلہ سی واردی . غولجہ حدودندن تاتار منورلندن عارف کریمی کلش ، اوراده کی ژاپون مئثللری ایله تماس لزومی کورولمش ، بخارا امیری تعقیب ایدیلیور ، فقط آرقا سندن «امیرچی» ، «بر آزامیرچی» ، «امیر دن ده و بولشه ویکلردن ده ناراضی ، باصماچیلر ارتتایہ چقیوردی . جمال باشا تورکستان مسئلہ لرینی «کابل» دن اداره ایتتمک ایسته یورو باصماچیلرله تماسه کیریور موسقوادن انور باشا بولشه ویک لهنه اتحاد اسلام پروباغاندا سی یاپیوردی . بونکده تأثیری واردی . اورتاده برده فکر مزه متبایل یهودیلر ودها برده غربی تورکستانده چاپیشان کاشغر تورکلری واردی . بونکده هپسنہ ، برده روس فرقه لرینہ مناسبت تعیینی ضرورتی واردی . بخاراده و خیوہ ده حکومت آله کیچمکله و بونلرک اصول اداره سی موقتا اولسه بیله قومونبست دکلده «خلقچیلق» عنوانیلہ کیده جک اولدیغندن اقتصادی ، اجتماعی مسئلہ لره نظر لری تعیین ضرورتی واردی . اُسکیده (۱) قدیملر ،

(۲) جدیدلر ۳۶) سوسیالیستلر دیه اوچ غروپه تقسیم ایدیله بیلن تورکستان یرلی سیاسی قوتی امیرک اورتادن دفعیله آنجق جدیدلر و سوسیالیستلر ائنده تمرکز ایتمکده مع مافیله بونلر آراسنده افکار کشمکش ایدی. کانون ثانی نئک ایلك هفته سنده پروگرام مسئله لری مذاکره ایدلدی. بومسئله لرله داها زیاده تورکستان «شورا اسلامجیلری» له «بخارا جدید» لرندن بعضی ذوات مشغول اولویوردی، خلقجی سوسیالیزمی ده باشقور دله و داخلیه (صوکر احریه) ناظری مرحوم عبد الحمید عارفق تمثیل ایدیورلردی. حاضر بر پروگرام اولمديغندن عمومی مجلسده مذاکره ائنا سنده ۱۹۱۹ ده باشقور تستانده، ۱۹۲۰ سنه حزیرا ننده موسقواده، صوکر ا باکو قونغره سی ائناسنده توره قل جانزا قفله برابر ایشله ن ۲۷ ماده لك ملی سوسیالیست برو- غرامی اوقوندی. حاضر وندن پك آزی بوکا متایلدی. برقاچ کون صوکر ا اکثریت آراسندن بری ۱۹ ماده لك پروگرام پروژه سی تکلیف ایتدی. بوراده قادینلرک پیچه لرینه طوقونماق، شریعت قاضیلغنی ده یاشاتمق، دینه اهتمام، جمعیت اقوامه مراجعت ماده لری واردی، که بونلر دیگر طرف ایچرن مقبول دکلدی. آرادله اتفاق ایدیلن مسئله لر یالکز:

- (۱) کیزلی جمعیتک ضرورونی،
- (۲) امیری صوکنه چه تپه له مک و بخاراده ملی حکومت ماکنه سی قورمق،
- (۳) حریه نظارت و قومیسر لقلری تنظیمله ملی قول اوردو تشکیل ایتمک،
- (۴) عصری معارف ضرورتی کبی شیلردی. نتیجه ده بخارا ده طوبلانان منورانی فرقه یه طوبلامق امکانی اولمیوب یالکز عمومی پلاتفورما تعیین ایدوب بر «اتفاق» وجوده کتیرمک امکانی تحقق ایتدی. بونکله برابر عارف ورفقاسی و باشقورتلر تمایلله کوره فرقه پروگراملری تثبیت ایدلمه دیکه «اتفاق» ه داخل اولمیا جقلرینی سویله دکلری کبی تاشکننده کی قازاق منورانی و ملیتجی قومونیسترلری ده بونی مکتوب و آدم کوندیره رک طلب ایتدیلر. نتیجه ده بر طرفی «ترقیپور لر» (جدیدلر) دیگر طرفی سوسیالیست «توده» (یعنی غروپ (۱)) لری صفتیله کندی نظر لرینه

(۱) «توده کله سی پنم برلین ده ۱۹۲۴ سنه سنده انعقاد ایدن صول سوسیالیستلر قونفره سنده و بر دیکم مروضه ده (Klass en Kamuf, 1925, N.14, 21) خطا اولارق «فراقسیون» دپه ترجمه ایدلمشدر.

کوره پروگرام تئیت ایدہ جکلری واونی بکله مه دن آراده اتفاق ایدیلن نقطه لری تئیتله بر اتفاق پروغرامی وجوده کتیر مکہ قرار ویرلدی وکانون ثانی ۲۹ نده ۷ ماده دن عبارت اتفاق پلاتفور ماسی قبول ایدلدی . بو اتفاقه ده « اورتا آسیا مسلمان ملی عوامی اختلال جمعیتلرینک اتفاق » اسمی ویرلدی . قیصه جه « جمعیت » دنلییوردی . پروگرام مسئله سی ۱۹۲۱ ایلول وتشرین اولنده سمرقند ده ، ۱۹۲۲ سنه ایلولنده تاشکند اوزبک وقازاق قونغره لرنده ده مذاکره ایدیلوب بعضی تعدیلات یاپیلدی .

یدی ماده بونلردن عبارتدر :

(۱) تورکستان مستقل اولاق ، تورکستانک مقدراتنی تررکستانلیرک کندی آلرینه آلمق ؛

(۲) مستقل تورکستانک اصول اداره سی ده موقراتیک جمهوریت اولور ؛

(۳) استقلالک کسبی آنجق ملی عسکر تشکیلله ممکندر ، ملی حکومت آنجق مل

عسکره استناد ایدر ؛

(۴) تورکستانک استقلالی اقتصادی استقلال ماهیتنده اولور ، تورکستان اقتصادیاتک

خطوط عمومی سنی تعیین ایتک ، نه کبی صناعت و زراعته داها زیاده اهمیت

ویرمک ، یاپیلاجق ده میر یول خطلریله عمومی آرقلرک استقامتلینی تعیین ایتک

کبی مسئله لر تورکستانلیرک کندی آئنده اولاق ؛

(۵) عصری معارف و پروفسیونه ل معارفک ترقی ایتدیریلسی و آوروپا مدنیتله

روس وساطتندن باشقه طاشمق ؛

(۶) ملیت مسئله سی و مملکتک طبیعی ثروتندن استفاده مسئله لری تناسب اصولیه

حل ایدیلک ؛

(۷) دین ایشلرنده تام حریت و دولت ایشلریله دین ایشلرینی قاریشیدمامق .

آخر آ ده تشکیلاتک پروغرامی اوحالنده قالدیسه ده اسمی « تورکستان ملی بیرلکی »

(تمب) شکلنه ده کیشدی .

مارت ایچنده آرتق خیوه « یاشلری » ندن وقازاق « آلاش

اورد اچیلر » ندن بر چوق ذوات کیش ایدی . بونلر آلبته

بو قومیته لک هیئت مجموعه سنی و یامرکز قومیته لرینی دکل ،

وقتیه او تشکیلاتنه داخل اولان غروپلری تمثیل ایدیورلری . بونلرک کبسیله تشکیلات

« بسویا لیسنلر
نوده سی »

ایشلرینی داها معین بر شکله صوفقی ضرورتی کورولدی . آلاش اوردانک اراضی وعمله پروغرامی سوسیال ده موقراتلره یاقن ایسه ده کندیس سوسیالیست فرقه دکادی . بوکا منسوب اعضالرک برچرغی تشکیلاتلرینی اوزبک ترقیپرور لر یله برله شدیر مک یولینه ده کر مه دیلر . یالکز اتفاقه (« جمعیت » ه) کیر مکله قناعت ایتدیله . فقط فکراً عارف و بزه یاقن اولانلری و خیوه لیلرک ده بوکون برحیات اولدیغندن اسمنی ذکر ایده مه دیکم بریسی سوسیالیست توده سنه داخل اولدیله . محاکمه نتیجه سنه نیسانده « سوسیالیست توده سی » نک پروغرامی ۲۷ دن ۹ ماده یه اختصار ایدلدی . اخیراً « سوسیالیست ایرک فرقه سی » نامنی آلان بو « توده » نک تثبیت ایدیلن طوقزماده لک پروگرامنک ۱۹۲۶ نجی سنه کانون اول ۹ نده قبول ایدیلن صوک شکلی بودر :

۱) اقتصادی ساحه ده تطبیق ایدیلسی ایجاب ایدن چاره لر : ا) یر ، صو واورمان تماماً خلقک در و مجانا استفاده ایدیلیر ؛ ب) معدن استحصالاتی تماماً ملیله شدیر یله رهک مستقل تورکستان حکومتنک اُلنده اولور . آخیر ایندو ستریانک دیکر قسملرینک دولت اُلنه کچریلسی ایسه مملکتک اقتصادی احوالنک چابوق دوزه لمسی ، عمله حیانتک اصلاحی ایچون خصوصی اُلره نسبة داها فائده لی اولمسیله مقید طوتلور : ج) خلق ایگه لکنده قولله کتیف اصولنی ایلری سورولور . بونکله برابر تورکستانده اسقا ایشلری و « حشر » (ایمه جه) اصولی ، نهر و آرقلر سیسته منک محافظه و اداره سی کبی کر یلی دهقان کتله لرینک مشترک سعیرینی طلب ایدن خصوصیتلرک اهالی نی استقبالده اقتصادی و اجتماعی حیانتک مختلف جهتلرینی سوسیالیزمک ایده آلی اولان قولله کتیویزم اساسلرنده وعموم ملتک مشترک مساعیسه انکشاف ایتدرمک ایشدیرهق ، بوکونه قادر داغینق قالب ، یالکز بر قانال ، نهر و یاعشیرت چرچیوه سنده یر له شه بیله ن تورکستان کر یلیرینی جمعیت حیانته ، اجتماعی اعمار ایشلرینه داها عملی بر صورتده اوکره تمک ایچون اک موافق ساحه لر اولدیغی نظر اعتباره آلنیر . عصری اصوللرده یکی بویوک آر قار قازمق و بوتون نهر سیسته ملرینی تنظیم ایده جک بویوک بند لر انشا ایتمک ، تورکستان طاغلرنده بوتون تورکستان اقتصادی حیانتی اداره ایده جک « هیدرو — الکتریق » استاسیونلری وجوده کتیرمک و بونلرک اداره سی ، قولله کتیویزم و مشترک ملی مساعی پی مستقبل

تورکستان اقتصادی حیاتیات و صناعتنک اساسی یا پاچقدر . د) کوی ایگه لکنک ایندو سترالیزاسیوننه چالشق ، صولامه و کوبره له مه اصول زراعتنک تورکستانک هر طرفنده احیاسنه وانکشافنه اهمیت و یرمک روس استیلا سی دورنده تورکستانک بالخاصه شمالی قسمارنده اتشار ایدن اکمپانسیف (بهاری) اصول زراعتنک اینته نسیف زراعت قارشی آلدیغی تعرضی وضعیتنی ده کیشدیرمک . ه) یکی بویوک ماگیسترال قانال قازدیرمق ونهر حوضه لرنده یکی آچیلان اسقا ساحه لرینه هرشیندن اول چولده کی اهالی نی یعنی استر اسکیدن کوچبه اولوب ، استر نهر لری اداره ایده میه رک چوله چکلوب ه چاروا ، حیاتیله چوللرده کپنمکده اولان اهالی نی اسکان ایتمک . و) روسلرک مهاجرت یوللرینی کسمک ، اقتصادی خصوصده تورکستانلیرله عینی سویه ده اولان عرقداش قوملری و آسیا قوملرینی اسکان ایتمک یولیه اهالینک کشفاتی آرتدیرمق . ز) ویرکیلرک یالکز پارلمنتودن کیچریلن بر و وارداتله متناسب اولمسی . ح) قوئوپراتیفک بوتون انواعنی ترویج ، دولت سرمایه سیله خلق استقراض (قره دی) بانقلری آچمق . ط) یکی عصری شهر اعمارینه اهمیت ویرمک آسیانک قرون وسطائی وعینی زمان غیر صحی اسکی شهر اصولنک یرلی اهالی آراسنده اسکی حیات طرز لرینک یاشامسنه سبب اولدیغنی نظر اعتباره آلارق شهرک « یرلی » و « آوروپائی » یه انقسامنی بیترمک و بونک ایچون اسکی شهرک یکیدن عصری اصولده منتظم ودائی پلانلی بر صورتده اعمارینی تأمین ایدن پلانلر ترتیب ایتمک اسکی شهر لک اسقا و آرقلرینی صولغم (وودا پراوود) قانالیزا سیون یوللرینی مناسبات و مناقلات یوللرینی بویوک عمارتلرک پارق ، بویوک جاده لک آتیجق شویکی پلانلر اوزرینه یاپیلمسنی تورکستانک بوتون شهر وقصبه لرینه مجبوری ایتمک .

۲) عمله مسئله سنی حل ایتمک یولنده کوریله جک چاره لر : ا) بین الملل موجود عمله و صنعتکار لر تشکیلاتنی ، اصناف جمعیتلری (پرافسایوز) ، عمله قاسسالری ، صلح قامیرالری ، حیات سیغورطه سی و خدمت محافظه سی کی مؤسسه لری تورکستانده ده تام حقوقلی ورنجبر صنفنک حقوقنی لایقنجه مدافعه ایده ییله جک مؤسسه لر صفتیله وجوده کتیرمک ، او مؤسسه لرده یرلی عمله نی عصری پروفیسورنه ل اتفاقلری اصوللرنده ایش کورمکه ، تورکستانک هر یرنده کندی کندیلرینی اداره ایتمک قطع

صورتده آلتشدرمق؛ بونك ايچون مخصوص مکتبلر وقورصلر آچمق . ب) دولت و حکومت اداره سنده بولونان فابریقا و اعمالاتخانه لرده عمله حیاتی دولت اداره سنده بولونیمان مؤسسسه لر ایپون نمونه اولاجق طرزده صوقق .

۳) تورکستانك اقتصاداً انكشاف و اعتلاسی آنجق بواولکه نك کندی مقدراتنه کندیسی مالک اولمسیله ممکن اولویور . بناء علیه « ایرک » فرقه سی تورکستانك تام استقلالنك آلدده ایدنمی اولکه نك بین الملل ساحه ده مرکزی آسیاده کی جوغرافی ، طبیعی و اقتصادی وضعیتیه متناسب قوتلی ومهم بر عضو صفتیه کیرمسی یولنده اوغراشاجقدر .

۴) خارجاً ایمپیر یالیستلرک وداخلافه ئوداللیته وروحانیلرک آلدنن آزاد اولان تورکستانك اصول اداره سی « ده موقراتیک جمهوریت » اولور . اداره قوتنك بوتون منبعی واسطه سز ، آرکک وقادین مساوی مخفی انتخاب اصولیه سه چلن « بارلامنتو » در . ولایت (زه مستوا) وشهر اداره لری ینه او اساسده وجوده کتیریلیر . تورکستانده خلق حاکمیتی آورپانك بورژوا ده موقرات عنعنه لرینی کچر مش اولمادیغندن یرلی قاپنالیستلرک وبورژوا آنک تضییق وده ماغوژ یسسنه معروض قالاغنی خاطر ده طوتولملی و اوکا قارشلی تدبیر لر آئیلیدر . تورکستانده ده موقراسی خلقک آشاغی وازلش طبقه لری ایچندن حر و سربست مجادله لرده یکی قوتلرک چیقمسینی تأسیس ایده جک ماهیتده اولمیلیدر .

۵) ایرک فرقه سی تورکستانك استقلالنی ومحلی خلق حاکمیتی هر نوع رسمی ، صلحی یوللرله وجوده کتیر مکه چالیشا جقدر . بونکله برابر اداره یی آله آلمق وآلدقنن صوکرآ محافظه ایده ییلک آنجق ملی اوردو تشکیل ایتمکله قابل اولاجغندن فرقه تورکستانده عسکر لکک مجبوری اولمسنی و غموم اهالی بی عسکر لکه اوکره نك اصولنی ایلری سورویور . عینی زمانده فرقه اجنبی استیلاسی شرائطنده ده عسکر لکی یاخود قوماندانی یالکز مستولیرله منحصر قیلیمق ، یرلی عسکری تورکستان خارجنه چیقارمق ، اونلری مستولی اوردو لری آراسنده اوافق پارچه لره تقسیم ایده رک اداره ایتمک یولنده کی مخفی وعلنی تشبثله قارشلی بوتون مجادله لره مظاهره ایده جکدر .

۶) تورکستانده ملیت و اقلیت مسئله لری دولت اداره سنده ده موقرات انتخاب

اصوليه اشتراك ايتمك ، مملكتك مکتبلرندن باشقه وعمومي مؤسسە لرنندن، ملي ثروتندن ، يروصودن ، اجتماعي ايش تأسيساتي وايشسز لکله مجادله تدبير لرنندن هر قومك عددينه متناسب صورتده استفاده ايتمسي اصوليه حل ايديلير . بونکله برابر فرقه ، ملت و قبيله تشکيلاتنده هر زمان خارجي ايهير يالاستلرک دسيسه لرینه آلت اولان فه ئود اليزم وعشيرت اساسلريله جدا کوره شير وتورکستانده اهالينک اکثریتی تشکيل ايدن عرقه منسوب اولوب آیری آیری حرثلری ده داهاتشکل ايتميه ن آتليک زمره لرك هيسنه مشترک ، عمومي تورکستان مدنیتی وجوده کتيرمک واونی قوتله نديرمک ، انکشاف ايتدرمک يولنده کی تدبير لره يارديم ايدر . آیری آیری قبيله لرك عرف وعادتلرينه ، دینی مذهبهره مستند حقوق يرينه عصري قانون مدنی وعصري « يارغو » (صود) ادخالی ده عشيرت عنعناتی ومساواتسز لغنی کسمکه سبب اولور .

(۷) تورکستانده معارف باشليجه تورکستان اهاليسنه مادی ومعنوی ساحه لرده چابوق ترقی يوللرينی کوسترمک ، خلق حاکمیتنی قوتلندرک ، مالیه ، صناعت وتکنیک ساحه لرينه ، ده مير يولی ، تلغراف ايشلرينه عائد معلوماتی ، تورکستانک استقلالندن سوکرا ده بواولکه ده عادی اهالی صفتيله ياشايوب قالاجق اولان سابق مستوليرک آئنده مونوپولی اولمقدن قورتارمق ، يريليرک آئنه کچرمک ، صنف امتيازاتی تملندن وقلبردن سيلک ، يکی خلقی ده موقراسی مدنیتی وجوده کتيرمک مقصدلرينه متوجه اولمليدر . خدمت مکتبی اصوللرينک تطبیقی ، عمومي مجانی ابتدائی تعليم ، تورکستانلیرلی آوروپانک اک متمدن ملتلرينک مدنيتيله بلاواسطه طاتمق ده فرقه نك معارف ساحه سنده کی اساسی طلبلرندنر . معارفک دولت بودجه سيله تأمین اولونان قاداريسندن استفاده مملکتده کی بوتون ملتلرک و صنفلرک عدد لرينه متناسب صورتده اولمليدر . اهالينک ديگر لرينه نسبة کری قالان قسملرينک تحصيله رغبتسز لکی واعتناسز لغنی بونلرک حصه لری داهانکين ، چالشقان وقورناز اولان قسملرينک اختيارينه ويريله مهز . بونکله برابر ايرک فرقه سی معارف بودجه سنک ترتيب وتقسيماتنده کویلی ورنجبر صنفلرينک وبعض ملتلرک معارف مسئله سنده بوکونه قدار فضلہ اهمال ايدلمش اولدقلرينی نظر اغتباره آلارق بونلرک اولجه قايب ايتدکلرينک تسويه سنه آیریجه اهمیت ويرر .

۸) دین مسئله لرنده وجدانك تام حریقی ، دین هر كسك خصوصی ایثی اولمسی ، دینك دنیا ودولت ایشرینه قاریشديريلهامسی کبی اساسلر تطایق ایدللمیدر . حکومت ایسه دین مسئله لرینه آنجق دینی آیینلرک اساسیش عمومیه بی خللدار ایتمه مسی ، دینی پروپاگاندا نك ده سیاسی مقصد لره خدمت ایتمیه جك ، ایمپر یالستلره وداخلده کی ترقی وخلق حاکیتی دشمنلری لهنه آلت اولمیه جق ماهیتده اولمسی کبی جهتله نظارت ایدر .

۹) ایرک فرقه سی مظلوم صنفلرک ومحکوم ملتارک تشریک مساعیسنی صمیمی برصورتده تأمین ایده ییله جك أنتر ناسیوناله کیره ییله جکدر .

« سوسیالیست توده سی » ۱۹۲۴ سنه سی نهایتنده برلین ده انعقاد ایدن « بین الملل صول سوسیالیستلر قونغره سی » نده اوقونان معروضه ده بیان اولوندیغی وجهله ده موقراتیز مه مخالف اولان علما وفه ثودالیتیه بی انتخاب حقوقندن محروم ایتمک وبونلرک تغلب تهلکه سی قارشو سننده ده موقراتیزمی « رنجبر لرك وبوتون انقلابچی قوتلرک ده موقراسیسی » شکنده آ کلامقده مع مافیه فرقه دیکتاتور لغنه مخالفدی . پروگرامک صوک شکنده تام ده موقراسی عمده لری ایلری سورلمکده ویالکزی نجی ماده ده « قاپیتالیستلر وبورژوانک تضیق وده ماغو ژیبی اولدیغی تقدیر ده تدبیر لر آنمسی » (دیمکده موقراسی دشمنانی اولان علما وفه ثودالیتیه کیلیری انتخاب حقوقندن محروم ایتمک کبی تدبیرلر آنجق فوق العاده بی ضرورت زماننده) جائز کورولمکده در . بونکله برابر سوسیالیست « توده » نك بین الملل مقیاسده اولدیغی کبی شرق ملتاری آراسنده ده حقیقی آ کلاشمه داها زیاده شوونیز مدن امین اولان سوسیالیست « توده » عناصری ألیله یاپیلاجفی قناعتنده اولدیغی ده مذکور معروضه ده ذکراید لمشدر . فرقه پروگرامنک نظری قسمنده تور کستانده عمله صنفلک سیاسی فعالیتی اونلرک منسوب اولاجفی سوسیالیست فرقه تشکیلاتنک عمله صنفته مخصوص قاپالی تشکیلات شکلنده قالدیوب اولکه ده اکثریت اولان کویلی دهقان ایله عمله نك تشریک مساعیسنی تأمین ایدر بر شکلده اولدیغی زمان انکشاف ایده ییله جکی سویله نمکده وایرک فرقه سنکده ده ایله « عمله ودهقان » فرقه سی اولدیغی ایلری سورولمکده در . ینه اوراده سوسیالیزمک تور کستانده تربیه وی اهمیتندن ، عمله وکزیلی بی شرقک فکر ظلمتندن جهان اقتصادی واجتماعی حیاتنک کیدیشیله علاقه

دار لغه سوق ایده جکندن بخت ایدیلکده در . سوسیالیست توده ۱۹۲۱ سنه بعضی مه نشه ویکلر و آس - آرلر طرفدن واقع اولان اتفاق تکلیفرینه اجابت ایتمه دی ، بو مناسبتله مذکور سنه ایلولنده نشر ایتدیگی برتعمیمده آورپانک اورتود قسال عمله سوسیالیست عمله تشکیلاتی کندیلرینی قاپالی عمله مؤسسه شکنه صوقدقرلندن و شرقده کی سوسیالیست تشکیلاتی ده بویله بر یول تعقیب ایتمک تکلیفنده بولونا جقلری ، حالبوکه شرقده بویله بر یول هر هانکی جدی سیاسی فعالیتدن چدنمک و فرقه پی یالکز آورپا عمله سی قارشو سنده بر کوسترش حاله صوقق دیمک اولدیغندن قابل تطبیق اولدیغی ، بناء علیه آورپا سوسیالیست آنترناسیونالرنده بو حقیقی آکلایان عناصرک غلبه سی ساعتنه قدار او آنترناسیونالره کیر مکده استعجال ایدیلیه جکی سویله نمشدی . ۱۹۲۴ سنه نهایتنده به رلین ده اجتماع ایدوب بین الملل « بورو » تشکیل ایدن فرقه لک یولی تورکستانلی سوسیالیست توده سی منتسیننه داها او یغون کلوردی .

اوزبک ترقیپرور لری ، بخارا « جدید » لری کلمدی ؟
« جدید رادیکال »
بو مسئله اوزرنده صوک سنه لده فیض الله خواجه ،
چیلر .
فیودورف ، ریسقولوف و « تورکستانسکی » نامنده
بر قاق ذات مشغول اولوب بعض مقاله و رساله لر نشر ایتمشلردر . فیض الله بر یرده
بخارا جدید لرینک مطالبی داها ۱۹۱۸ نجی سنه بدایتنده پروگرام شکننده تقرر ایتدیکنی
یازمقده ایسه ده دیگر بر یرده بونلر حقنده « جدید لر سیاسی فرقه دکل ، بالکز
سیاسی مسئله لرله علاقه دار اولان غربچی کوچوک بورژوا زمره لرندن عبارت
ایدی » دیمشدر . بو صوک مطالعه داها طوغرودر . بز بخارا و سمرقنده ایکن بونلرک
آلنده « روشنی بکک رؤیایی » ، « باکو اتحاد و ترقی جمعیتی » نک مطبوع پروغرامی ،
ایده آلوزی آثاری اولمق اوزره بر طرفدن « تورک یوردی » و « یکی مجموعه » ،
ضیاکوک آلبک اثر لری ، دیگر بعض تاجیک منور لری آلنده « برلین » ده منتشر
« کاود » مجموعه سنک نسخه لری ، و سوانخ عبدالرحمن خان ، سیاحتنامه ابراهیم
بک لر بولونیوردی . انور پاشا نک برلین ده طبع ایتدی ریکی ورقه لر ، « لواء اسلام »
و باشقه رساله لری بونلرک فکر لرینه داها او یغون کلکده ایدی . ۱۹۲۱ سنه تموزنده
تورکستانه کلن بویوک ملت مجلسی اعضاسی صو یصالی اسماعیل صبحی بک بعضی

جدید له در لړینک آرزو لړینه موافقه ۳۰ تموز تاریخیه بر « سیاسی و اجتماعی علم حال » یازوب ویرمشدی . یدی قسمدن عبارت اولان علم حالک بر نجی قسمی « سیاست قاعده لری » ۱۰ ماده ، ایکنجی قسمی « عسکر لک قاعده لری » ۷ ماده ، اوچنجی « معارف قاعده لری » ۱۱ ماده ، دردنجی « صحت و ریاضت قاعده لری » ۱۳ ماده ، بشنجی « اقتصاد قاعده لری » ۱۱ ماده ، آلتنجی « دین و اخلاق قاعده لری » ۱۷ ماده ، یدنجی « عمومی قاعده لری » ۳ ماده جمماً ۷۲ ماده دن عبارتدی . بو علم حاله پروگرام اسمی ده ویرلمشسه ده فی الحقیقه ارشاد روحنده یازیلان بر علم حالدن عبارتدی . سیاسی قسمده استقلال و مستولیری قوغمت ، خانلری اولدرمک ماده لری واردر . ۸ نجی ماده ده دنیلور که « مسلمانلرک علماسی ، منلا لری ، آخوند لری حریت و استقلال مجادله سنده اک اوگده بولنورار . بووظیفه سنی یاپمایان و مسلمان خلقنک کوز لړینی قابالی طوتمقده دوام ایدن علمادینه و ملت خائندر لر . قتلری کر کدر . » عسکر لک قسمنده دنیلور : « سلاح مسلمانک ناموسیدر . هر مسلمانک تفنک و طبانجه سی اولق فرضدر . بونک اک آز یوز دانه فشنکی اولمیدر تفنک و طبانجه تدارک ایده میه نلر قلیج و بویوک بیجاک تدارک ایدر لر . کیزیلر جمعیتلر مترالیوز و بومبا تدارک ایتلمیدر . زکات باره سی سلاح تدارکنه صرف ایدلمیدر . » . معارف باینده تالی و عالی معارفدن ، تاریخ ، جوغرافیا ، ریاضیات ، طبیعیات ، رسم ، موسیقی و لسانلر تعلیمی ضرورتندن ، معارف علیهنده بولونان متعصبلرک مسلمانلرک خائنی تلقی ایدیه چکنندن ، دردنجی قسم ده اصپور و حفظ صحتدن ، اقتصادی قسمده ایسه اسرافدن صاقنمق ، اجنبی مالی آلامق ، فقرایه یاردم ایتمک ، زراعت و تجارت مؤسساتی عصری اصولده « یاقمق کبی شیلر دن بحث ایدیلسکده در . دینه کلنجه » اک مکمل دین اسلامدر . بوتون مسلمانلر قارداشدر . مسلمانلر فناعادتلری ترک ایدوب تمیز و مدنی کلنجه لره ، تیاترو ، موسیقی و اصپوره آلمشوق ضروری در . دنیلسکده در . صوک قسمده ایسه هر سنه بر قونغر ه عقدی ایلری سورو لمسکده در . بو علم حال کرچه پروگرام اولارق قبول ایدلمدیسه ده چرق نسخه لری تکثیر ایدیه رک جدید لر آراسنده نشر ایدلشدر .

جدید لرک له دری اولان برذات سوسیالیست توده سی اعضالری حقیقه « کندی سوسیالیستلرینی له نین و بوخارین لره اگیلاتامیه ن زوالیلر ، دپه لطیفه

ایدیور دیسه ده بعضاً کندیلرینی سوسیالیستلرگه بک یاقین کوستر یو لردی . بالخاصه اجتماعی و اقتصادی ساحه لرده فکر لری تیلر ایتمه مش اولدیغندن معین بر پروگرام ترتیب ایدیه میور لردی . بن و عارف پروغرا ماسی اولمیان بریسیله و یا خود پروغرامسز بر زمره ایله ایش قیلق مخاطره لی اولدیغنی کوز اوکنده طوتارق و اوقونان بعضی پروگراملر نده ده دینی مسئله لره اهمیت ویریلدکندن بروقت سیاسی رقیمز اولاجق اولان جدید لرك پروغرا ماسنك ایشله نمنسه سعی ایتدك و دینی موضوعلری چیقارتوب سوسیالیست توده ایله اولان فکر فرقلرینی بالخاصه اقتصادی ساحه یه چه ویرمکه چالشدق . فقط ینه پروگرامك معین بر شکلنی کوره مه دك . هر حالده اسمنی ذکر ایدیه میه جکمز بریسی طرفندن حاضرلانا ۱۹ ماده لك پروگرام ، ماده لری مندرجه اعتباریله دکشدیکی حالده محتوی اولدیغنی موادك نومره سی (۱۹) دیکیشمیوردی . بوزمره نك خارجه بولونان له در لردن بریسی ۱۹۲۷ سنه سنده بو فرقه یه « جدید » دکل « تورکستان رادیکال فرقه سی » اسمنی ویرمک ایسته مشدی . و ۱۹ ماده لك پروگرامك اوزمان تکلیف اولونان بر صورتی ده بوایدی :

- (۱) ملی حرثه مالک مستقل ملت اولارق یاشامق حیاتك اساسیدر . بو جمیع ملتلك ایدیه آلیدر . بزم مقصد مز تورکستانك مستقل و حکومتك ده ملی اولمسیدر . ملیت ، دیل ، دین ، عنعنات ، ادبیات و عادات بر لکنه استناد ایدر .
- (۲) حر تورکستانده دولت شکل و اداره سی جمهوریت اولوب حاکمیت منبعی ده موقراسی اصوللرینه موافق انتخاب ایدیلان « ملت مجلسی » ، ولایت و شهر لرده « ایل مجلسلری » و « شهر مجلسلری » در .
- (۳) مرکزی حکومت اعضا لری مات مجلسنك تصویبیله رئیس جمهور طرفندن ، ولایتلرده حکومت مئثلری (والیر) ایسه مرکز حکومت طرفندن تعیین ، ولایت و شهر اداره مؤسسه لری ایسه کندی مجلسلری طرفندن انتخاب اولونور . ملت مجلسی و رئیس جمهور و ولایت مجلسلرینك انتخاب اصوللرینه ، عدد و مدتلرینه عائد تفصیلات مستقل تورکستانك برنجی « قورولتای » طرفندن تعیین اولونور .
- (۴) تورکستانده تورک اولمیان ملی اقلیتلر مدنی مختاریت حقوقدن استفاده ایدرلر . تورک عنصرینه منسوب قبیله لر اُسکیسی کبی قوتلی تورکستان مدنی وجوده کتیرمک

- اوغورنده متساند بر صورتده چالميليدر لر .
- (۵) تورکستان ملي حکومتی تورکستان ملي عسکرينه استناد ايدر . عسکرک مجبوريدر .
- (۶) داخلي اسایشی محافظه ايپون ولايت اداره لری ، یرلی ميليتسيه تشکيل ايدر لر و بو تشکيلات مملکتک عمومي مدافعه مليه اداره سنه ده مربوط اولور .
- (۷) مملکتده حریت وجدان تام اولور . دین، آينلرک حرصورتده اجراسی دولت حمایه سیله تأمین ايديلير . مملکتده اجنبی ميسونير لقلره مساعده ايديلير .
- (۸) مطبوعات ونشريات حریتی وحریت شخصيه دولت قانون اساسيسيله تأمین ايديلير .
- (۹) مملکتک اساسی ويرکسی قازانجه متناسب اولور . ميراثندن ده اونستده ويرکی آينير . تورکستانده أسکی زمانلردن قالان قرون وسطائی ويرکيلر لغوايديلير .
- (۱۰) طوپراق مسئله سنده اساس صو وطوپراغک ويرک آلت واستنده کی معدنلرک واورمانلرک دولت ملکی اولميسيدر . طوپراق دهقانلره خصوصی ملک اولارق ويريلير .
- (۱۱) خصوصی شخصلر يکديکریله صو وطوپراق مبايعه سی ياپاماز لر ، بوتون طوپراق وصو معامله سی دولت أليه اجرا اولونور . طوپراق تملك حقوقی محلی شرائطه کوره قانوناً تعيين ايديلير .
- (۱۲) تورکستان آزادليغی آنجق اقتصادی استقلال ماهيتنده اولاييلير . بونک ايچون ده تورکستانک ديگر قومشو دولتلريله اقتصادی مناسبتی عصری برشکده احيا اونمسنه چاليشيلير .
- (۱۳) تورکستانده طوپراق مسئله سنک اساسی صودر . بوکا بناء بوتون قوت اسقا ايله معموریتی توسيع ايتمکه صرف ايديلير . صو اداره سی ايشنی آيريجه بر اهميته تشکيل ايتمکه تشبث ايديلير .
- (۱۴) تورکستانده ، بالخاصه قازاق ، قرغز وتورکن ايللرنده اک مهم مسئله کوچيه قوملرک مدنی حياته کچمه سيدر . بو مسئله بويوک نهر لر اوزرنده يکی اسقا ساحه لری آچمقله تأمین ايديلير . تورکستانه تورک عرقندن اولان قوملر دن ومسلمانلردن باشقه مهاجر کتيريلير . کوچيه ليلرده کوچيه اصول چيوان پتشدرمه

مدنی اصول یتشدرمه به تبدیل ایدیلوب انکشاف ایتدیریلیر .
۱۰) تورکستانده ایشجی مسئله سنک حل ملی صناعتک انکشاف ایتدیریلیمسنه مربوطدر . عمله لرك مساعی شرائطی ، ایش ساعتی ، کر چرکرك وقادینلرك خدمتارینی محافظه وسیغورطه وغیر مسائل ایسه آوروپالیر کبی مترقی ملترده کی اصولرله تنظیم ایدیلیر .

۱۶) عدلیه مسئله سنده مستقل وهرکسه مساوی عدلیه (صود) وبوتون اولکه اهلایسی ایچون مذهب و دین فرقلرینه باقادن عصری قانونلرك قبول وتطبیقیله تأمین اولونور .

۱۷) معارف خصوصنده عمومی بجانی ابتدائی تعلیم تطبیقنه چالیشیلیر . مملکتک کندی تبعه لری دولت منافعه مغایر اولماق شرطیله خصوصی مکتبلر تأسیس ایتمکده هیج برمانع کور مزلر .

۱۸) تورکستانده بالخاصه پروفسیونهل مکتبلرك تعمیمنه ، آوروپایه طلبه کوندر مکّه اهمیت ویریلیر .

۱۹) قدیم برمدنیتک اوجاغی اولان تورکستانده عصر لردنبری تراکم ایدوب کلن مدنیت اثارینک محافظه سنه وبونلرك ده یرلی حرث ومدنیتک مستقل اعتلا سنه خدمت ایده جک شکله صوقو لمانسه چالیشیلیر . « تورکستان جمعیتنده بدایتده بخارا وخیوه جمهوریتلرینک استقلالی دیگر اولسکه لرك مختاریتی مدافعه ایدیلوردی . بوتون تورکستان ایچون استقلال شعارینی تورکستان سیاسی زمره لری وملی برلك ۱۹۲۲ سنه تشرین اول ۱۸ ده تاشکند اجتماعلرنده قبول ایتمشدر . حر سیاسی حیات یالکز غیر رسمی حیاته منحصر قالدیغندن کره ک «جدید» وکره ک «سوسیالیست» توده لرینه کندی علم حال وپروگراملرینی حیاته تطبیق ایدوب مجادله ایده مه دیلر . اقتصادی مسئله لرده فکر فرقلری یالکز کاغد اوزرنده قالیوردی . بر سوسیالیست ویاخود قومونیستک تورکستان ملی بر لکنه اتسابق ایدرکن جدید لرك پروگرامنی قبول ایتمک اساسنده دکل ، بر سوسیالیست پروگرامنی حامل اولدیغی حالده کیرمش اولمسی داها زیاده وجدان مسئله سی ایدی . یوقسه ملی مجادله ساحه سنده کی فعالیت وتشویقاتده هر یرده یدی ماده لک «جمعیت» پروگرامی کافی کلیوردی .

کیزی جمعیتك تشکله قادر بخارا امیر لکی داهامید انده
 ایکن تورکستان منور لری باصماچیلر له مناسبتده بولونمبور
 لردی . باصماچی فرقه لری دها زیاده أسکی فکرلی علما
 واوزبک بورژواسنک متعصب قسمنه استناد ایدیوردی . ۱۹۱۷ سنه روسیه مجلس
 مؤسسان انتخاباتی اثناسنده منورانک لیسته سی دردنجی نومرو اولوق وبوکا قارشی
 شدتلی تشویقاتده بولونمق طولایسیله باصماچی زمره لری منورانی « تورتنجی »
 تسمیه ایدر اولمشلردی وکنجلك اکثریتی ۱۹۱۸ — ۱۹۱۹ سنه لرنده سوویه ت
 طرفداری اولدقلرندن اولنره اعتماد ایتمز لردی . فقط ۱۹۲۰ سنه سنده ذکر ایتدیکنز
 وجهله تورک مبورانک سوویه تلره قارشی بسله دکلری امید لر منکسر اولوب کیزی
 تشکیلات یولنه کیردکلری زمان وضعیت ده کشدی . هر هانکی بر حرکتلرینی کندی
 لهنه استفاده ایتمسی محقق اولمقله کنجلك آل ویاقلرینی باغلايان بخارا امارتی اورتادن
 قالدی . وعینی زمان علمانک باصماچیلره اولان نفوذ وتأثیر لری ده اکسله که
 باشلادی . « جمعیت » ده بلا تردد سمرقند ، خیوه وفرغانه ده کی باصماچیلرله مناسبت
 تأسیس ایتدی . مقصد بوحرکانه عصری انتظام ویرمک ، جمعیتک فکرینه ، عصری
 تجدد وترقی طرفداری آدملرک اداره سنده فرقه لر وجوده کتیرمک وموجوه فرقه لری
 ممکن اولدقجه اوکی آدملرک آلنه کچر مک ایدی . بونک ایچون باصماچیلره منوراندن
 مشاورلر وبعضی ضابط اینستر وکتور لر کوندر لدی . بخارا امیری ومعیتی صوک
 کونته قادر بولشه ویکلره « روسیه » نظریله باقوب کندیسنی لویال طوتمغه چالشدی .
 کندیسنه التجا ایدن « اوسپوف » ک فرقه سنی « شهر سبز » ده سلاحسزلاندیرمش ،
 دها شو ۱۹۲۰ سنه بدایتنده فرغانه دن شیر محمد بک ورفقاسی امیره مکتوب ویاچیلر
 کوندروب متحد جبهه تکلیف ایتدکلرنده نظام الدین قوشبکی « بزم روسلر له
 دوستلغمز دن خبر دار دکلیسکز ؟ » دیه مکتوبلرینی علنا پارچه پارچه ، ایدوب آیاق
 آلتنه آلمش وامیرک امریله بونلرک ایچیلرینی یدی آی قادر بر مدت حبس ایدوب
 آنجق افغانستانک مداخله سیله حبسدن چیقارمشدی . بونی شیرمحمد کندی خاطر اتنده
 چوق آجینارق وامیر حکومتک فوق العاده جهالت وغفلتی اثری اولارق ذکر ایتمکده
 در . اوسیدن باصماچیلرک بر قسمی امیر حکومتک سقوطنه بک ده متأثر اولیور
 لردی . حتی سوویه تلله باریشان باصماچی رؤساسندن « محکم حاجی » و « طویچی قورباشی »

نامنده کيلر کندی يکتاريله برابر بواشه ويكرك بخارا استيلاسي حرکاتنه اشتراك ايتمشلردى . فقط عقببنده بولشه ويكلى ترك ايدوب تکرار فرغانه باصاجيلرينه التحاق ايتمشلر ديسه ده شير محمد بك طرفدن اولدرلدیلر . فرغانه ده شير محمد ورحمانقل کندیلری ده منوران و « جمعیت » ایله تأسیس مناسباته طالب اولمشلردى واو واسطه ایله شير محمد بك باکوده کی شرق قوملری قونفره سنه ده کنديسنک سوويه ت مؤسساتنده ايشله به ن اقرانندن ايکيسنی کوندر مشدی . کرک بونلر و کرک ديكر تورکستان نماينده لرینک بولشه ويكرك شرقده انخاذايده جکلى سیاست حقنده آلدقلى تأثره عائد چوق شایان دقت بر روایت داغیلشدى . بونی شير محمد بك نقل ایدیور : « بولشه ويكلى تورکستانده کی اون دورت بوچوق مليون مسلمانى تماماً اولدیروب بتيرمک ، يالكز ايکی مليونی روسلرک آتلىرى باقق ايچون محافظه ايتمک فکرنده ايشلر ؛ باکودن آلوب کتيردکلى معلومات شو ایدی . » . ينه شير محمد بك ديورکه : « باکو قونفره سنده مسلمانلر مصلحت قيليشلر و بزه سلاحى اصلا ترك ايمه مک ، جدا مجادله ايتمک توصيه سنده بولوشلر ، اورادن جائزاق اوغلى توره قل و باشقورتستاندن بر بويوک معتبر آدم وانديجانلى سلطانک نزدیمه کلديلر . همه مسلمان اتفاق اولدق و روحلاندق » . باصاجى حرکاتى فى الحال آله ولاندى .

۱۹۳۰ سنه ایلولنده عصيان حرکاتى ۱۹۱۹ سنه ایلولنده کی درجه سندن داهاقوتلى اولمشدى . اولجه باصاجيلرک مکتوبلرینی برطوب آتان امير شرقى بخارايه فرارندن صوکر فرغانه قوربا شيلرينه ایلچيلر و مکتوبلر ، هديه لر کوندره رک مراجعتده بولوندى . شير محمد بك برادری روز محمدک قوماندا سنده . . . ۵۰۰ قادر عسکر کوندر مشدى صوکر کنديسی کيدوب « دوشنبه » ده اميرله کورشدى . بو مناسبتله شير محمد بك خاطر اتنده « امير بزی حضورينه قبول ايدرکن بخارا مراسمی رعايه ايمه نى بالواسطه طلب ايتديسه ده ، بز عسکرز عسکرجه سلام ويرب کوروشورز . باشقه مراسم فلان قبول ايمه م دیدم واويله ياپدق » دييور . فرغانه ليلر « بايصون » حدودنده روسلرله حرب ايتديلر . فقط اميرک ۲ مارتده افغانستانه فرارندن صوکر شير محمد بك بوتون قوتلرینی آلوب فرغانه يه دوندى . ايلک بهارده باصاجى قوتلری فوق العاده قوت کسب ايتمشدى . « جمعیت » ک مثللری توره قل و سلطانک

بر قونگره ده عقد ایدوب استقلال طلبنه عائد ۱۴ ماده لك برقرار نامه قبول ایتدیبار . نیشان و مایس آیلرنده شیر محمد بك خوقندله اندیجان آراسنده کی ده میریوللرینی تماماً اورتادن قالدردی . پاموق فابریقا لرینی یاقدی . بو وقت باصماجیلر روسلرک بوتون حرکتلرینی « جمعیت » اعضا لری واسطه سیله ایلریدن یلیور لردی . « گینسبرغ » ك دیدیکی کبی بوتون اهالی اونلر طرفنده ایدی . فقط بو سنه (۲۱ - ۱۹۲۰) قیسی چوق آغر بر قیش اولدی . سوویه تلبوندن استفاده ایدوب هم « شدت » هم « ملایمت » سیاستی قوللانوب ایلک بهارده بر طرفدن کلیتلی فرقه لرله باصماجیلری تعقیب ایدر ، دیکر طرفدن ده حسن اختیارله دخالت ایدنلری اوردویه آیری آلائی اولارق قبول ایدر اولملرلردی . بونکله جانی یک قاضی نی (نیسانده) کندیلرینه جلب ایدوب عسکرینی « تیریتوریال سواری آلائی » اعلان ایتدیلر . بونلر باصماجیلرله حربدن امتناع ایدیور لردیسه ده بولشه . ویکر کندیلرینه طوقونمیدیلر . آغستوس و ایلول آیلرینی سوویه تلر باصماجیلرله مخبره ایله کچر دیلر . باش قوماندان معاونی زینوویه ف و حکومت اعضاسی نذیر توره قولوف « کور شیرمت » له کوروشدیلر . توره قولوف حکومتده مهم موقعده ایدیسه ده کور شیرمت بونی خاطر اتنده آنجق مذکور « زینوویه ف » ك ترجمانی (پیراودچیک) اولارق کوستر مکده ، نذیرله دکل ، « زینوویه ف » له اولان مذاکره لرینی اهمیتله ذکر ایتمکده در . بولشه ویکاره التحاق ایدن قورباشیلرده تکرار عصیان ایدوب جبهه کیتد کجه کنیشه شیوردی . ایلول ۱۲ سنده سوویه تلر هر طرفدن جدی تعرضلره باشلادیلر . بو فوق العاده مشکل زمان ایدی . فرغانه ده آچلق حکمفرما ایدی . حالبوکه بولشه ویکر بوزمانده داخلی روسیه ده کی آچلقدن قاجوب کلن روسلری قزل اوردویه آلوب اهالی نی یغما ایتدیروب ا ککک قازانمق یولنه سوق ایتد کلرندن کوکلی روس چوغالیدی . بونلر عسکر لکدن چیقارسه آچندن اوله جک اولدقلرندن جدآ حرب ایدیورلردی . مع مافیله مرغیلان تومه ننده « کور شیرمه ت » ، اندیجان تومه ننده اسرائیل بکار شدتلی مقابله لرده بولوندیلر . کور شیرمه ت بو آراتقی چرق پیراندی . مرغیلان تومه ننگ شمالنده کی قامشلقلر ده کیز له نمک مجبوریتنده قالدی . صیرا محی الدین قورباشی یه کلدی . او کور شیرمه تک رینی طوتدی . فقط بولشه ویک تشویقاتیله اوزبک و قرغز لر آراسنده قبیله نزاعلری

باشلانوب نتیجه ده محی الدین ده مغلوب اولوب طاغله چیلدی . بو آرائق منوراندن
توره قل جانزاقف ده بر یرده سوویه تترك ألنه کچیريله رك اولدیرلدى . بو بویوک
ضیاع ایدی . چونکه بوراده کی قرغزلر آراسنده چوق معتبر ، جدا منور برذ اتدی .
قرغز داستانی ، « ماناص » ی طوپلایوردی . بنم ألمده بولونان ۲۴ ییک ییتی
محتوی أسکی نسخه یی ده ایسته یوب آلمشدی . مع الاسف بونلر کندیسیله برابر
غایب اولوب کیتدی (خانه سنده کی اوراق آراسنده بولونمق احتمالی ده واردر) .
توره قلك رفیقاری اولان عبد الرزاق وسلطانیک لرده شوحر بلرده شهید اولدیلر .
باماجیاق وانکبزلر بولشه ویکلر انکلز لرك باصماجی آراسنده کی تشویقاتندن
چوق بحث ایدر لر . بوراده اومسئله یه ده تماس ایتمه لی یز .
دیگر متفقار سبیریا ده وانکلز لرده تور کستانده بولوندقاری زمان انکلز لرناشکند
وفرغانه ده ده فعالیتده بولوندیلر . بونی موسیو کستانیه باصماچیلغه عائد رساله سنده
« روس انقلابندن سوکره تورکستان » نام مقاله سنده و ۱۹۱۸ — ۱۹۲۲ سنه ،
لرنده کاشغرده انکلتره قونسولوسی اولان کولنه ل جورج اهرتون (*ETER TON*)
۱۹۲۶ سنه « نیوروق » ده طبع ایتدیرد کی خاطر اتنده ذکر ایتمکده در لر . اهرتونک
رفیقاری اولان انکلز — هند اوردوسی ضابطلری کولنه ل به یله ی (*BAILEY*)
وقاپتان به که ر (*BLACKER*) داها ۱۹۱۸ سنه آغستوس ۱۸ نده تاشکندده واصل
اولمشلر وییاض روس تشکیلاتلریله مناسبات تأسیس ایتمشلر ، تشرین اول وثانی ده
اور نبورغده جنرال دو طوفک نر دنده و تاشکندده داها دیگر بعض ضابطلر بولونمش .
فقط بونلرک بوتون تصورلری آلمان و تورک پرو پاغاندا سیله مجادله ایدی . مسلمانلرله
باشقورت و قازاق (آلاش اورددا) قوتلریله و باصماچیلرله مناسباته کیرمه دیلر .
بلکه ده چه خاری و جنرال قولچاقی مسلمان عسکری تشکیلاتنه قارشی چه ویردیلر .
داه مذکور سنه مایس ۱۶ سنده تاشکندده سوویه ت « تور تسیک » مجلسنده حریه
قومیسری اوسیدوف یرلی تورکستان مسلماناری قوتله نمسی روسلر ایچون بویوک
تهلکه تشکیل ایتدیکندن بحث ایدهن بر قومونسته « مشکل وضعیته دوشهر سه ک بزی
انکلز لر قورتار اجددر . چونکه تورکستانده روسلرک می یاخود مسلمانلرک می حاکم
اولمسی مسئله سنده انکلتره چوق علاقه داردر » دیمشدی . حالبوکه بوذات انکلز لرله
نماسده بولونان بر ضابطلری و فیکری طوغری ایدی . او وقت انکلز لرك سنیاستی

« تورکستان بیاض روسلرک ألنه کچه مه یه جکسه اوراسنده قول روسلر او طور ا بیلیر لر » دیمکدن عبارت ایدی . اوسیدن محمد امین بک کاشغر و سیبیر یایه آدم لر کوندر ب یار دیم ایسته دیسه ده بر نتیجه ألده ایده مه دی . فقط ۱۹۲۰ — ۱۹۱۹ سنه لرنده تورک و آلمان تهلکه سی آرتق اور تادن قالدقدن صو کرا و شر قده بولشه ویک پرو پاغانداسی آرتق لوید جورجک ظن ایتدیکی کبی بر اهمیتسز شیدن عبارت اولدیغی آکلاشلد قدد صو کرا انکلین لرک باصاچیلره مناسبتی دکیشه بیلیردی . واقعا شیر محمد بک کندی خاطر اتنده ۱۹۲۱ سنه سی اور تا لرنده کاشغر ده کی انکلا قونسولوسی خدمتنده بولونان مسلمانلردن هندلی اعظم خانک کندیسنه کلوب تأسیس مناسبت تکلیفنده بولوندیغی و شیر محمد بک کندی طرفندن مظفر و عبدالسلام قاریلری کاشغره کوندر دیکنی فقط بوسفر دن بر نتیجه چتمیوب ممثلرک کاشغر دن دونه رکن چین حکومتی ألنه کچه بوب آزقالسون بولشه ویک ألنه ویریلد کترینی ذکر ایتمکده در . اعظم خان احتمال بولشه ویکلرک موسقوا ده کی تورک ضابطاتی و خلیل پاشای نارین طریقله کاشغره کوندر مک ایسته دیکلرینه عائد چیقان شایعه لر مناسبتیه کوندر لمش اولایلیر . کاشغر سفرینک بوتون تفصیلاتی الیوم هندستانده یاشایان عبد السلام قارینک کندیسی بکالتفصیل آکلاتمشدی . هر حالده انکلین قونسولوسنک مناسبتی او کلن ذاتک دیدیکی کبی اولماش و بونلر ۱۹۲۳ سنه بدایتنده فرغانه یه دوتوب کلشیر . بونک سببی ده بلکه اوزمان انور پاشانک شرقی بخارا یه کلوب انکلین لر ایچون قورقولق تشکیل ایتسی اولایلیر . هر حالده بولشه ویکلرک باصاچیلره انکلین لر یار دیم ویرییور فلان دیمه لری یالکز بر اوید ورمه دن عبارتدر . کولنه ل اته رتون کندی خاطر اتنده کندیسنک اورومچی و غولجه یه قادر کیدوب بورودیکنی ، او زمان جونغار یاده ژاپون ضابطلری ده فعالیتده اولوب اونلرک سیاستی انکلینلره مغایر اولدیغی بلکه آلمانلره موافق سیاست قوللاندقترینی یازمقده در . موغولستانده و ترورکستان حدونده ژاپون سیاستنک بوماهیتی ۱۹۲۰ سنه نهایتنده غولجه ده کی تاتار (متوفی نوری و ولی محمد بیقر) وقازاق منوراتی طرفندن مخصوص آدم و صو کرا عارف کریمی کوندر بیله یله رک بخارا ده تورکستان ملی جمعیتی مرکزیه بیلدیر لمشدی و مرکز جمعیت ده کندی طرفندن عارف کریمی نی غولجه یه معین بر مقصد له دکسه ده « هر هانکی بر احتمال قارشی » کوندر مشیدی . فقط بونلر اولیا آتاده « چه قا »

طرفدن یا قالا نوب کندیسی و تاشکندلی صدر الدین خان حبس ایدلمش و تاشکند ده کورولتولی محاکمه لری اولوب محکوم اولدقدن سوکرا هر ایکسی ده حبسخانه دن فرار ایتمشلردی . بوقعه یی ده بولشه ویکرک کاشغر ده کی انکلین قونسولوسی ایله تأسیس مناسبت ایچون یاپیلان تدبیر دیه کوستر مه لری صرف بر یالاندن عبارت ایدی .

۱۹۲۲ - ۱۹۲۴ سنه لرنده کاشغر ده انکلین قونسولوسلغنی قاپتان « اسکره ن » (*ESKRINE*) ایفا ایدی . بو ذات ۱۹۲۶ سنه لرنده ده « چین اورتا آسیاسی » نامیله نشر ایتدیکی بویوک اثرنده ده کوریلدیکی کبی بو مملکتده سیاستدن زیاده فولکلور و عیله مشغول اولمشدر . باصماچیلرله هبیج بر نوع مناسبتی اولماشدر .

خیوه و تورکن
خیوه ده خانلق ده ویریلوب کنجیلر حکومتی تشکل ایتدکن
سوکرا ۱۹۲۰ سنه ظرفنده تاشکند سوویه ت حکومتک

مثالکنی باشده سعد الله خواجه طورسو نخوجایف ، سوکرا تاتار ملیتپورور قومونستلرندن رضاشاکر ف ایفا ایتدیلر . رئیس حکومت پهلوان نیاز حاجی یوسوپوف ، داخلیه جمعه نیاز سلطانمرادف ، معارف ملاییکجان ، حریه ده تاتار لردن حسنوف ایدی . باش قوماندان تاشکندلی کنج میرشرفف ، یکی تشکل ایدن طابورک قوماندانی قرغیزف ایدی . تورکنلر خان جنید تحت اداره سنده کی حرکتلرینی ایلیله تیورلر ، خیوه حکومتی ده روسلرله متفقاً اونلرله مجادله ایله مشغولدی . تورکنلر اوزبک وقارا قاپا قارک کویلرینی تخریب ایدیور لردی . تشرین اول بدایتنده بورایه تاشکند دن جمال پاشا طرفندن کوندیریلن آلتی تورک ضابطی (رضوان ، حسین افندیلر ورفقاسی) پیاده ، سواری ، طوپچی ، میترا لیزجی لرک هربری یکرمی بشر اولمق اوزره یوزکشی یه مخصوص بر حریه قورصی آچمشلر (تشرین ثانی ۷) . عینی زمان طرفندن کوندیریلن بعضی باشقورت ضابطلری و آنستر و کتور لری ده یکی اوردو تشکیلاتنده و آیری شهر لرک اداره سی باشنده کنجیلر حکومتنه یاردم ایدرک چالشمقده ایدیلر . تشرین ثانی و کانون اول آیلرنده بن کلوب خوارزمک سوویهت و تورکن نفوذ نده کی ولایتلرنده بولونوب اوزبک تورکن آراسنی باریشدیرمق تولنده موفقیتله چالشمدم . روسلر ایسه تورکن - اوزبک منافرتنی آله ولاندر مه یی کندیلری ایچون قائده لی ییلد کلرندن بر طرفدن اوکا و دیگر طرفدن ده سابق فرغانا روس قوتلرینک قوماندانی « صافونوف » ی خوارزومه وکیل اولارق کوندیروپ

بوتون امور اداريه بي كندی آلرینه آلمغه چالشدیلر و ۱۹۲۱ سنه مارت ۶ سنده پهلوان نیاز حكومتی « بورژوا ملیتچیلر حكومتی » ديه ده و پروپ طاش حوضلی قوچتارف تحت اداره سنده یدی كشیلك قومیه تشكیله سوویهت قورولتایی چاغرمغه مساعده ایتدیله . ایلولده طوپلانان مذکور قونغره ده ده عطاخدموم رئیس جمهور ، تیمور خوجه ابن یامینف (بوذات قدیم « خواجه سلیمان باقرغانی » اولادند ندر) ناظر لر شورا سنه رئیس ، ملا بیكجان ریاست جمهور باش کاتبی ، میر شرفق حریبه ، ایر متوف داخلیه تعیین اولوندیلر . بو حكومت تورکمن لرله مصالحه عقد ایتدی . حریبه قورصلری دئما روسلرک صیقی نظارتی آلتنده بولوندی . یکی تعیین ایدیلین روس وکیلی « بیق » (BYK) ایلول بدایتنده مکتبی بر دفعه قاپاندی ، یوقاریده مذکور قونغره اثنا سنده خیوه ده بولونمامسی ، « غزوات » شهرینه نقل ایدلمسی شرطیله تکرار آچدر دیسه ده تشرین ثانی ۲۸ نده عطاخدموم حكومتی ملیتپرور عدایدوب ده ویردی ، اعضا لرینی حبس ایدوب مکتب حریبه بی ده قاپاتوب داغندی .

بوتون بو واقعه لرده روسیه حكومتی خیوه کنجلیینه قارشی ملایمت سیاستی قوللاندیغنده تورکمن باصماچیلرینک ده کنجلیر حكومتیله آکلاشمغه باشلادیغی ، روسلر شدت کوسترد بکه باصماچیلق قوتله ندیکی کوریلوردی . ۱۹۲۰ سنه تشرین ثانی سنده بن کلدیکم زمان خوارزمک عادتا بشده دوردی خان جنید آلتنده ایدی . یالکز ملیتپرور کنجلیر حكومتی اولکه بی تکرار آله که چره بیلشدی . ۱۹۲۱ سنه نهایتنده عینی آیلرده خان جنید تکرار قوتلندی وعینی زمان تورکستان ملی جمعیتله ده مناسبت تأسیس ایدوب معلملر ایسته دی و اونک چولده کی قرار کاهنه بعضی منور لر کیدوب کلدیله . آرتق یتمش یاشنی که چمکده اولان خان جنید ده هر حالده فضله جه عشیرت روحی حاکم ایدی . تورکمنستانک دیگر قسملرنده چهارجوی ایله کرکی ، اندخوی آرالرنده مؤمن صوفی ورفقاسی طرفندن ، مرو و سرخس حدودنده دیگر بر لری طرفندن اوفاق پته لر تشکیل ایدیلش ایدی . او وقت مرکزی « چارجوی » ده بولونان کیزلی تورکمن ملی قومیه سی ۱۹۲۱ سنه سی ظرفنده بوسته لری کندی نفوذینه آلمق تشبثنده بولوندی وموفق ده اولدی . فقط بوذواتک چوغنی شیمدی برحیات اولدیغندن اسملری ذکر ایدیله میور .

کنج بخارا حکومتک ایشلری کنج خیوه لیلره کوزره داها
معصلدی . بوراده خیوه یه کوزره منور لر چرقدی . ده میریول
اوزرنده بولوندیغندن هرکس کلوب کیدیوردی . فقط بوراده
بخاراده
باشماجیلک

خیوه لیلر ده بولونمیان فنا بر خصوصیت واردی . بخارا حکومتنه هر نوع موسوس ،
حسود ، طار کوللی ، اوافق طبیعتی ، قوت قارشو سنده ذلیل و متبصبص ذوات پک
مؤثر اولمشلردی . انقلاب بدایتنده بورایه کلوب طولمش اولان فرغانه لی و تاشکندلی
منور لری چکه مه دیلر . یالکز روسلره استناد ایدن قومونیدست تاتار لرك وضعیتی
صاغلام ایدی . بخارایلرک کندی آرالری ده پک فنا ایدی . بخارا نك ایکی ملیونه رینک
اوغلی اولوب قومونیدستلنجه یازیلن ایکی حریص کنجی فیض الله خواجه و میرزا
محی الدین پوست قاوغاسنه باشلادیلر . روسلر بونلرک هر برینه منفردا هر کسندن زیاده اعتماد
ایتدکلرندن ، یاردیم ویره جکلرندن ، بناء علیه رقیبینه ده ویرمی لزو مندن بحث ایدرلردی .
بواعتبارله حادثه ۱۹۱۰ سنه سنده کی شیعه و سنی نزاعنه بکزه یوردی . قاوغا ایکی
طرفک ده طولادیغی میلیتسه و عسکری قوتلرک چارپشمانسه قادار کلدی . یالکز
اوساعت (۲۷ آیلول) روسلرک فیض الله طرفنی التزام ایتدکلری معلوم اولوب
بوفرستدن بالاستفاده اوکونه قادار ایچنده عسکری بولونمیان اُسکی بخارا شهرینه
روس عسکری کردی . روسلر کندیلرینه صادق بر مأمور اولارق « فیض الله ، ی
قازاندیلر ، میرزا محی الدینک طرفداری اولان پولیس مدیری محی الدین مخدوم ۳۰۰
قادار عسکريله باشماچیلره کچینی . شهر سبز ، دوشنبه و حصار طرفنده برآز
طولاشدقدن صوکرآ چته جیلک آغرقلرینه تحمل ایده مه دن سنه نهایتنده ذلیل
بر صورتده روسلره تسلیم اولدی . جمال باشانک بخارایه براقدیغی اسیر تورک
ضابطلری (عارف ، ایکی عثمان ، امین ، نافع ، محمد بکلر) حریبه ناظری عبد الحمید
عارف تحت اداره سنده حریبه قورصاری آچوب کنجلیری تربیه ایله مشغولدیلر
پولیس ایسه ینه اوضابطاردن دلی رضا و خلیل بکارک ائنده ایدی . حریبه ناظری
عارفک استناد ایتدیکی ضابطلر باشقورتستاندن کلن تاتار و باشقورت ضابط و منولری .
ایدی . بونلری قرشی ، شهر سبز ، غوزار ، حصار کبی یر لره کوندره رک بخارا ملی
سوویه ت اوردوسی تشکیلیله مشغول اولدی . فقط فیض الله ک روسلره یالتاقلانمسیله
بوایشلرده بوزولمق یولینه کردی . بوآرالق بن ودیکر رفقام سمرقند ولایتنده تشکیلات

ایشلریله مشغول اولدق . تورکستان مرکزی قومیتیه سی سمرقنده یاقن ده میر یول استاسیونلرندن بری یاننده کویده بولونیوردی . تشکیلاتک قرار یله بوراده آچیل بک ، بهرام و همراه قل بکر اولدقجه منتظم چته تشکیلاتیله مشغول اولدیلر . تورک ضابطانندن صابر افندی ، باشقورتلردن متوفی میر آلائی اوحدی ایشمورزین وقاپتان ابراهیم اسحاق بوایشلرله مشغول اولدیلر .

بخارا امیری افغانستانه کچد کدن صوکر شرقی بخارا ده سوویه ت اورد ولری یله شدی . امیر طرفدار لری آرتق چته جیلک یعنی باصماچیلغه کچدیلر . بولردن معروفلری ۱۹۲۱ سنه حزراننده « دوشنبه » ده لاقای قبیله سنده ابراهیم بک ، قورغان تپه ، کولاب لاقایلری آراسنده طوغای صاری ، درواز تاجیکلرنده ایشان سلطان نام شیخ ، قراتکین تاجیکلرنده فضیل مخدوم ، بلجوان تاجیکلرنده دولت مند ، قارا طاغده عبد الرحمن بک ایدی . آرالرنده عقل و فکر صاحبی اولان بریسی وارسه اوده « دولت مند » ایدی . کنج بخارا حکومتی بولری کندی طرفته میل ایتدر مکه چالشدی . جکومتک شرقی بخارا مختار وکیل عطا خواجه ، کولابی داملا محمد رضا و باشقورتستاندن کن مصطفی شاه قولی باصماچیلرله رسماً مناسبت تأسیس ایتدیلر . اصلاً قاسملی اولان مصطفی شاه قولی موسقوا عالی تجارت مکتبنده تحصیل ایتمش و انقلاب دورنده باشقورتستان حکومتک « عالی اقتصاد اداره سی » (ساو - نارخوز) شعبه سنده چالشمش و ۱۹۲۰ سنه سی اورتاسنده دیکر رفقا مزله برابر بخارایه کبشدی . مذکور ۱۹۲۱ سنه سی بدایتندن ۱۹۲۳ سنه سی ایلونه قادر شرقی بخاراده کی بوتون انقلاب حرکتلرینه بک صمیمی وجدی صورتده اشتراک ایدوب ، انور پاشا و سامی بکلرک نزدنده مشاور موقعنده بولونوب مذکور سنه لرده شرقی بخاراده اولوب کچن وقایع حقنده اک طوغری و جانلی بر صورتده تفصیله قلبه آلینان خاطره لرینی تاز مشدر . عطا خواجه و مصطفی آغتسوس برنده بلجوان یاننده « کند کورت » کورنده دولت مند بک ، طاغای صاری ، « سمیز » قبیله سی رئیس عشور بک ، قارلوق رئیس عبد القیوم و قاتاغان موغوللرندن عبد الرحیم لرله کوروشدیلر . دولت مند آفغان اونیفورمه سی کیمشدی . بولر « شرقی بخارایه روس مداخله ایتمه سین ، سز کله آکلاشیریز . کنجملر حکومتی ده طانیریز » دیه قرآن حضورنده آند ایچدیلر ، عطا خواجه بولرله حکومت نامنه ، مصطفی ایسه اوندن

کیزی اولق اوزره « جمعیت » نامنه برچوق مصاحبه لرده بولوندیله . یالکزایشان سلطان ، ابراهیم لاقای و فضیل مخدومه تماسده بولونامادیلر . فقط عطا خواجه نك کتیر دیکی معاهده نی روسلر تصدیقندن استنکاف ایتمکله باصماجیلر تکرار سلاحه صار لدیلر . بونلر ، بالخاصه لاقای رئیسلی ابراهیم و ۷۵ . یاشنده طوغای صاری وایشان سلطان چوق وحشی و متعصب آدملا ایدی . طوغای صاری مصطفی نی تهدید ایچرن جیبندن « جدید » لردن کسوب آلدیغی آدم قولاقلی چتاروب کوستر یوردی . بونلره « جمعیت » کنه اولدیغنی آ کلا تمق امکان خارچنده ایدی . طوغای صاری ایله تماسده بولو نوب کندیسنه « کولاب » دن جبخانه هدیه ایدن مصطفی یه برکیجه آدمنی کوندیروب اولدیرتمک ایسته دی . ایلولده روس وکنج بخارا عسکری واونلره برابر مصطفی « کولاب » ی ترک ایده رک « فیض آباد » ه واورادن « دوشنبه » یه چکلدیله . « کولاب » دن « فیض آباد » ه قادار آلتی کون ، فیض آباد دن « دوشنبه » یه قادار اوچ کون بو عسکر هر طرفدن باصماجیلره محاط اولارق آتش ایچنده وچرق قربانلر ویره رک یولنه دوام ایده ییلدی . فیض آبادده روسلردن ۳۰ مترالیوزه مالک بیک کشیک قوت واردی . مصطفی بونلرک یولده کنهسراوز بک کویلیزینی کسمکده نه کبی بار بار لقلر کوستر دکلرینی حکایه ایتمکده در . « دوشنبه » به یاقین « صوفیان » کوینده روسلر یوزی یانمش بر روس نفری جسدینی بولوب بونک ایچرن تصادف ایدن هر هانکی کویلی اوزبکی قورشونه دیز مشلدر . بوزمان اوردوده بولونان بر قومونیسست روس قاریسی نك تشویقیله یدی نفر اوزبکی یاقالایوب کتیروب آلرینی کسمش وکندیلرینی قلع وخنجرله متعدد یرلردن اولیه جک درجهده جراحته دکدن صورکرا بوغدای صامانی ایچریسنه قویوب دیری دیری آتشمه یاقشیلدر . مصطفی بوقادین حقنده « بوقومونیسست قادینک سیماسی اوقادار چپرکین و منفور ایدی که بونی کرره ن آدم بوتون دنیا قادیلر ندن واز گچرسه پک طبیعی کوریلیردی . . . پروتستو ایتدم . فقط بخارا البسه سنده اولدیغمدن روسلر آزقالدی که بنی ده اولدیره جکلردی . قوماندان آرایه کیروب بچ ، قورتاردی » دیمکده در . ایلول نهایتنده عطا خواجه نك یرینه برادری عثمان خواجه شرق بخارا مختار وکیلی ، بخارا پولیس مدیری علی رضا بک ده جبهه قوماندانی تعیین ایدیلرک « دوشنبه » یه کلدیله . ایلریده بحث ایده جکمزوجهله کنج بخارایلر شرقی بخارایه فوق العاده اهمیت یریبورلردی . فقط روسلر

بوراده برکنج بخارا ملی اوردوسی تشکانه هر وسیله ایله انکل اولمغه باشلا دیلر .
«دوشنبه» ده کی روس قوماندانی عینی زمان کنجلره قارشی امیر جیلرله اویون اوینا
مغه باشلادی ، لاقای ابراهیم «دوشنبه» نی محاصره ایدیور فقط روسدن زیاده کنج
بخارا لیلری آرایور ، ائنه کچه نی بیک بر عذابه بعضاً برلی اصولنه کوره «اولاق»
اولارق اولدیر بوردی . اسیر آلدیغی روسلره ایسه طوقونموردی . حتی یوقاریده
ذکری . چن قادین ییله روس نرلرینی حرب میدانده بالذات تشویق ایله مشغول
اولدیغی زمان لاقایلرک ائنه . چمشدیه ده اولدرمه دیلر . بومناستله مصطفی «بونا
موسسز امیرجی (ابراهیم) بوقادینی آتسه یا قق شویله دورسون دوستانه مناسبت
تأسیسی فکریله روسلره اعاده ایتدی «دمکده در . خلاصه بزم آرقاداشلرمزک سکر
اون آیلق مساعیسی نتیجه سنده «شرقی بخاراده کی أسکی امرای واونلرک تأثیرنده
بولونان لاقای ، مارقا ، دورمن عشیرتلینی هیچ بر صورتله بخارا امیرینه صداقت
وجدیدلره بی پایان عداوت فکرنندن واز کچر مک ، جمعیت و ملی تشکیلات تأثیری
آلتنه آلمق ممکن اولدیغی اولمیه جغی» آرتق تحق ایتمش بولونیوردی . ۱۹۲۱ سنه
سنده شرقی بخارا بوتون تورکستانک اک چرروک نقطه سی اولارق قالیوردی . بخارا
طوپراغنده آزچوق جمعیت تأثیرینه آلونایلین باصاچیلرده شهرسبز ویکه باغ جوارنده
کی کینه کاس وقونکرات قبیله لرینک رؤسای ، جبار ورقاسی ایدی . بونلر
ایچنده بن بالذات بولوندم . فقط بوراده ده امیرک ظاهرا «جدید» لک کوستره ن
امراسندن اولیاقلی بک نامنده برسی آرای قاریشدر مغه چالشور و بزه قارشی
تشویقاتده بولونیور ، بزه کلوب ده خلقک جهالتندن ، بونلر آراسنده ایش قیلق ممکن
اولمیه جغندن قصداً بحث ایدردی . جبار قور باشی «امیرشیمدی قاجدی . بخارا مملکتی
روس اسارتندن کیم قورتاررسه او امیر اولاجقدر» دیور و اولیاقلی ده بونی
«جمعیت» ک تأثیری دیه بیلوب آجیوردی . قرارکا هنده بولوندیغم زمان جبار بک
کینه کاس وقونکرات قبیله لرینک معتبرانندن قرق اُللی قادارینی طوپلا یوب بنمله
کورشدیردی . بوبر ایدیلیلک منظره ایدی . امیری آرتق براقوب کنجلرله برله شب
براسلام حکومتی تشکیل ضرورتی سویله دیکمه قبیله رئیسلی امیری ذاتاً سه و مه
دکترینی واوندن خیر بکله مه دکترینی سویله دیلر . بزه ظاهراً برشی دیمه یه ن اولیاق
طوقسابه نک ایشلرمزی قاریشدرمق اچچون هر تورلو کیزی تدبیرلره توسل ایتدیکنی

اخیراً «قرشی» به کلدکنن صوگرا او کره ندم و بوقت بن اوزا قده بولونان ریفقرمه «تورکستان استقلالی اوغور نده مجادله ایدرکن امیر وامیر چیلر بزه روس و بولشه و یکلر قادار دشماندر ، باشمزه بلا کلیرسه بونلردن کله جک» دیه یازمشدم . وایلریده کوریله جکی وجهله اولیله اولدی ده . بونلرک شعاری . «بز حاکم اولا مازسه ق جدید بخارا حکومتی اولمقدنسه تمیز روس اولسون» دیمکدی .

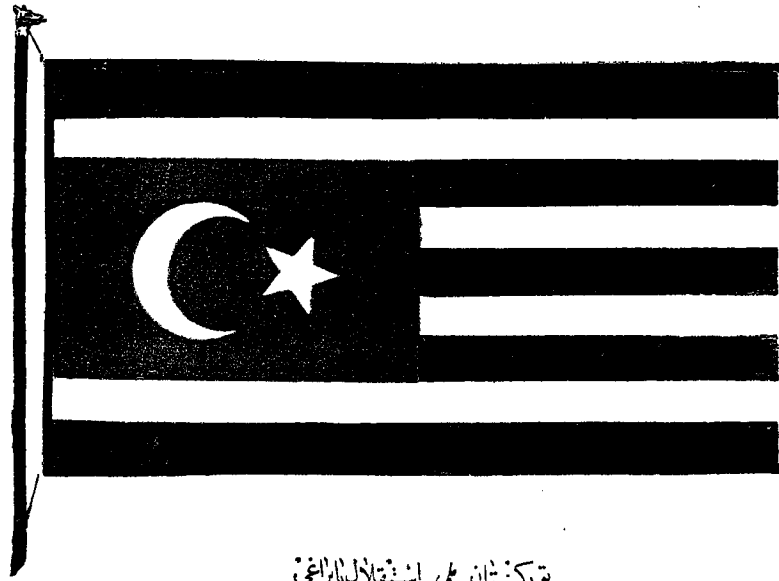
۱۹۲۱ سنه آغستوس ۲ دن اعتبارا تورکستان ملی اتحادی

بوزمان «جمعیت» ک
مرکز قومیته سنک ریاستنده او نندن اول ده مرکز قومیته
غایه سی
اعضاسی بولوند یغمدن «جمعیت» ک او زمان تعقیب ایتدیکی

غایه دن خبردارم . بونی آ کلامق ایچون اوزمان انور و جمال پاشا لرک بولشه و یکلر له تشریک مساعی ایدوب عالم اسلامی آروپا ایپری یالیز مندن قورتارمق غایه سنی تعقیب ایدن «اسلام اختلال جمعیتلری» ایله تورکستان ملی اتحاد «جمعیت» ی آراسنده کی مناسبتلر دن بحث ایتمک ایجاب ایدر . اولا خلیل و جمال و صوگرا انور پاشا لرموسقوایه کلوب بوجمیت نامندن پروپاغاندا یه باشلادیلر . خلیل و جمال پاشا لرله داها ۱۹۲۰ سنه حزیر اتنده موسقواده کوروشمشدک . جمال پاشا فکرینی آ کلا تیوردی و بزده بولشه و یکلر له و کندیلرله تشریک مساعی ایتمک توصیه سنده بولونمارینه رغماً موسقوادن فرار ایتمشدک . آغستوس ۲۰ سنده جمال پاشا تاشکندده کلدی . مقصدی پنجاب طرفلرینی آله ایدوب اور اده مستقل بر حکومت اسلامییه تشکیل ایتمک ایچون افغانستانده حاضر لقلرده بولونمقدی . معیتنده ۱۵ — ۲۰ تورک ضابطی اولد یعنی حالدده بخارا طریقله افغانستانه حرکت ایتدی . روسلر بخارای یکی اشغال ایتمشلردی . جمال پاشا ۲ ایلولده بورادن کچدی . او زمان تاشکندده بولونان خلیل پاشا و حاجی ساهی لرده بولشه و یکلرله آ کلا شارق یدی صو ، نارین اوزر نندن شرقی تورکستانه . چه جک اولمشلردی . فقط نه اونلر بولشه و یکلره ونه ده بولشه و یکلر اونلره اینا نمیوب ، اعتماد ایتمیوب کری موسقوا یه عودت ایتدیلر . جمال پاشا بخارا و خویه ده یوقار یده سویله دیگر وجهله بعضی سابق اسیر تورک ضابطلرینی بر اقدی . بونلری تورکستان مسلما نلرینی هندستان سفرینه ، انکلیز ایپری یالیزمنی ییقمق حرکتلرینه حاضر لاپه جقلردی . او تورکستانده کی باصا چیلری ده

اويولده استخدام ايده ييله جكنى بولشه و يكلره سويله مشدى ، فقط بولشه ويكلر جمال پاشا يه ذره قادار اينانمبور لردى . موسقوا و تاشكندده قومونست . مركز قومته لرنده چالیشان آرقاداشلر مزبزه روسلرك حقيقى فكر لرینی خبر ویرمشلردى . روسلر جمال پاشا حقنده هندستان اختلالی بهانه سیله تورکستانده تشکیلات یاپوب اوراسنی آله کچرمک ایسته دیکنی دوشونبور لر ، و پاشای آنجق پک موقت بر زمان ایچون افغانستان و هندستان حدودنده کندیلرینک اک ضروری احتیاجلری یولنده استخدام ایتمک قرار ویرمشلردى . پاشانک تورکستانده براقدیغی ضابطلر تمامیله مراقبه آلتنده ایدیله . یالکز او کورلرده بونلرک سوویهت لهنه وانکلین علیهنه پروپاگاندا یاپمه لری ضرورتنه کوره ، آرزق متحمل طاورانیور لردى . جمال پاشا تورکستان باصماچیلریله مناسبتنی ملی جمعیت واسطه سیله یاپاجقدى . ۱۹۲۱ سنه سی بدایتنده نزدنده کی ضابطلردن راغب بک ، کرشیرمه تک برادری طاشمحمد بک ، خالخواجه نک و کیلی عصر الدین مخدوم وقاری کامل کابلدن رسمی صورتده تاشکندده جمال پاشا نامندن باصماچیلرله مذاکراتده بولونمغه کلدیلر . بو مذاکرات بولشه ویکلرک چوق لهنده اولاجقدى . روسلرک مساعده سیله بونلر شیر محمد ودیکر فرغانه باصماچیلریله تماسده بولوندیله . فقط روسلر بونلره هیچ اینانمادیله . تاشکندده دونوب کلدکدن صوکراراعب بک والیوم مصر ده بولنان قاری « کامل » ی « ریژه نا » اولتنده توقیف ایندیله . بونلرده شیر محمد ودیکر بکلر طرفندن ویریلن مکتوبلری بر آن اول احایتمش اولدقلرندن مکاتبه فلان آلرینه کچمدى . برآز صوکراکری کابلده کورندر لدیلر . بو جمال پاشا ایچون بویوک بر ضربه ایدی و کندیسنک بولشه ویکلر نزدنده اعتباری اولدیغی ده باصماچیلره کرستردی . پاشانک باصماچیلره تکلیفی توحاف ایدی : « سلاحلر کزی ویرمه مک ، تشکیلاتکزی محافظه ایتمک شرطیله صلح ایدیکر ! » حالبوکه بولشه ویکلر اولجه دفعه لوجه نجر به ایتمکلی بو اصولی آرتق قطعیا قبول ایتمز اولمشلردى . بو مناسبتله ملی اتحاد مرکز قومیتیه سی طرفندن ۱۹۲۱ سنه کانون ثانی ۲۵ نده « کابل » ه جمال پاشایه مخصوص قوره ایله کزندیریلن مکتوبک بعضی قسملرینی نقل ایده جکم : « مقصد مز ..... روسلری بزم مطالبزی قبوله مجبور ایده جک بوللری بولمق ، کیزلی تشکیلات و مجاهد تشکیلاتنه معاصر سیاسی روح ویرمک ، آرالرینه کروب ایشله یه رک امیر طرفدار لرینی و متبعیلرینی اورتادن

تورکینستان ملی ایستقلال باراغی

چيقاروب يرينه « جمعيت » ه صادق وفائده لى شخصيتلىرى كچره رك بوتشكياتى كنج منور استقلالچيلرك عسكرى قوتى ، منتظم چته شكلنه صوققدر . روسلر توركستان ، قازاقستان وباشقورتستانده عسكرى واقتصادى ايشلرى يرلى مسلمانلره ويرمكه راضى اولورلر ، بخارا و خيوه نك تام استقلالنى قبول ايدر لرسه كندريليله صلح ايدوب رسيميله شمكه حاضر ز ، عكسى تقدير ده سوويه تله قارشى داخل و خارجدن تعرضلر باشلاننه جغى كرنلرده قطعى و جدى بر عسكرى و سياسى قوت صفتيله ميدانه چتمغه حاضر لانا جغز . توركستانى شرقى ، جنوبى و غربى ديه اوچه تقسيم ايدوب « تاشكند » ي هر خصوصده مركز ايدنه جكز ؛ شيمديلك شرقى بخارا ده سوويه ت اساسنده مى حكومت و رسمى عسكرك تشكىلنه ، قومشولر مزله صميمى مناسبت تاسيسنه اهميت و يرورز . سزدن رجامز بودر كه اور تاشرقده كى سياستكز قوجا توركستانك مقدراتنى عالم اسلامك خلاصى ايچون دوزوله ن بلانلره قربان ائتمه مك اساسنده اولمى مطلوبدر ، توركستانه عائد هر نوع تشبثلر كزى آنجق مركز قوميته واسطه سيله يامقكز و كنديكز « جمعيت » ي بر طرفه بر افارق باصماچبلر و ديكر لريله مناسبتته كيرمه مه كز عموم منافعمن اقتضا سيدر . آليوم شرقى بخاراده بولونان بخارا اميرينه هيچ كيم طرفدن هيچ ير نوع مظاهرت فلان اولماسى لازمدر . بوكاهر هانكى بر مظاهرت جمعيت مزه قارشى دشمنانجه حركت تلقى ايديله جكدر . دها بر دفعه خاطر لاتالم كه بولشه ويكلر مستملكه لرى آوروپا كاپتالليست دولتلىر آلندن قورتارمق فكر نده صميمى اولدق لر ينى بر دقيقه ايچون تصور ايتديكمز حالده ييله توركستان كندى مقدراتنى كاپتاليزمله سوساليزمك عاقبتى شيمديلك مجهول اولان مجادله سيله باغلاياماز . توركستانه عائد سياست ايشته بو اساسلره كبره تعيين ايدلملدر ، بو سوزله جمال بائنا يه توركستانك سياسى و عسكرى قوتلر ينى استفاده ايدنه رك هندستانى انكلز اسارتندن قورتارمق كى خياللرله توركستان مسئله سنى قاريشدير مامسى قطعى صورتده طلب ايدلمش اولدى ، كه پاشانك هيچ خوشنه كيتمدى . فقط « جمعيت » نجر به لى سياسى آدمارى آز اولسنه رغماً آلدیغى استقامتده منتظم چالشدى . مسلمان قومونستلرينك فعال عضو لر ينى كندى . يولنده چاليشدبره ييلدى . بوتون ولايتلرده سوويه ت قونغرله لرى ، قومونست فرقه اجتماعلى ، هر برده ميليتسيه تشكياتى ، اداره ماكنه لرى كيزلى جمعيتك ، بخارا ، تاشكند ، سمرقند

و خوقند ده عمله اصناف تشکيلاتی ده سوسیا لیست « توده » سنک اعضاری نفوذینه کردی ، سیاسی تشکيلاتده هیج چالیشوب کورمیه ن ، تجربه سی اولیان تورکستانلیلر ایپون بو بویوک موفقیت واستقبال ایچون امیدبخشدی . مثلاً بخارا ، خیوه ، تاشکند و واورنبورخ ده حکومت و فرقه ما کنه لرنده خالیشان ذواتک چوغی جمعیته داخل دکادیسه ده تمامیه برلک نامنه چالیشدیریلورلردی و ناصل چالیشدیرلدقیرینی کندیلری ده بیلز لردی . کیزلی تشکيلاتک بویله موفقیتی مثلاً ۱۹۱۷ سنه سنده هیج تصور ایديله مزدی .

۱۹۲۱ سنه اولونده تورکستان ملی برلکنک عمومی نظامنامه سی ده سمرقند اجتماعلرنده قبول ایدیلوب نشر ایدلدی . بو کا کوره جمعیتک شعبه لری قومیت اعتباريله دکل جوغرافی تقسیماته کوره ، بخارا ، خیوه ، شرقی قازاقستان ، غربی قازاقستان ، اوزبکستان (اوزمانکی اصطلاحله تورکستان) ، باشقورتستان ، تورکستان کبی و اوقروغ ، لر و ولایتلر اعتباريله تشکیل ایدیلوردی (ماده ۴) نظامنامه ده هر یرده کی شعبه لر بوتون قیله لره ، تورک و تاجیکلره مشترک اولسی لزومی ، غیرتورک عناصر دن قالموقلر ، یرلی یهودی ، ایرانی ، افغانی ، هندی ، اوقراینالی و حتی روسلردن یيله تورکستان استقلالنه جدأ طرفدار اولان بعض شخصیتلرک اورتابه آلینه یيله چکی (ماده ۵) ، ملی برلک مرکزی مستقبل تورکستانک پارلامنتوسنی تمثیل ایدن بر مؤسسه اولدیغی (ماده ۶) ، « برلک » ده داخل اولان فرقه لرک اعضالردن آنجق فائده لی و مطلوب کوريله نلری جلب ایديله چکی ، تورکستانلی اعضا و مأمورلری بولونان روس حکومت و قومونیسست فرقه مؤسسه لرنده جمعیتک کیزلی فراقسیونلری بولونمسی (ماده ۹) و دیگر لر قید ایدلمشدی . بوندن ماعدا مرکز قومیته خط حرکت و برلکنک شعبه لری ناصل یاشاتیلسی و اداره ایدیلسی ، مجاهدلر آراسنده فعالیت مسئله لرینه عائد برچوق ماده لردن عبارت اوزبکجه و قازاقجه تعلیماتنامه لر ، چته جیلکه عائد نظامنامه لر نشر ایتلمشدی (ملی بایراق مسئله سی داها اوسمرقند جلسه لرنده مذاکره ایدیلوب رنگلری قرار لاشدبر یلش ایسه ده قطعی شکلی آنجق ۱۹۲۸ سنه سنده نشر و اعلان ایدلدی : قول ، نارنجی و بیاض رنگلردن عبارت ، نارنجی قسمنده هلال و بش گوشه لی ییلدیز ، صیرغنده قورت باشی) . ۱۹۲۱ سنه سنده کی فعالیت چوق ایدلی ایدی . فرغانه جمعیتی هر قورباشی نزدینه بر معلم کوندرمش

اونلردن اولد قجه منتظم معلومات آلنوردی . فرغانه و سمرقند ولایتنده کی هر « قورباشی » دن فرغانه و سمرقند قوماندانقلرینه اون نفر مسلح عسکر کوندر یلسی ایسته نیلش ایدی . بوصوک تدیر تورکستانک هر طرفنده کی قوتلری بر اداره الله الملقک امکاتی اوکره نمک ایپون یاپیلان مانوره لردن عبارتدی . بویله بر تعلیمات قازاقستانک بر قسمنده آقولا ولایتنده کی کنجکله ده کوندر لمش و فی الحال تطبیق ایدیلوب کندی آت واسبابلریله ۲۰ دن فضله کنج قازاق تاشنده کوندر لمشدی . بونلر « جمعیت » ک بویوردیغی هر امری ایفایه حاضر ایدی . (بر چرغی کری کوندر یلوب بر قسمی ده مکتبلره یرله شدیرلدی) . باشقورستانده میرزا بولاطف و دیگرلری تحت اداره سنده ظهور ایدن قیام بخارا دن کوندر ییلن امرله یاطشد یریلش ، خوارزمک غربنده یوموتلره آدای وطابن قازاق عشیر تلی آراسنده کی نزاع جمعیتک بر طرفدن اورنبرغ واسطه سیله قازاقره و دیگر طرفدن خیوه واسطه سیله تورکمنلره کوندر ییلن مثلر واسطه سیله یاطشدیر لمشدی . فرغانه ده روس قزل اوردو سنده کی قازاق طابور لری ، تاشکنندک طرویسکی قیشلا سنده و بخارا نک قرشی جوارنده کی باشقورت طابور لری ، حتی افغان حدود نده کی « کوشکه » قلعه سنده کی مسلمان قسملری ، بخارا ده و خیوه ده تشکیل ایدیلن عسکر و میلس او کون باصماچیلره اتحاق امری و یریلر سه حاضر بولو نیورلر ، باصماچیلره اسلحه و جبخانه چقاریور لردی . بوتون کنیش تورکستانک بویله بر ملی نفوذ آلتنه آلتسی داها ۱۶ نجی عصر دن بری کورولمه مش بر حالدی . تورکیه لی ضابطلر (فرغانه ده احتیاط ضابطی حسین صبحی بک ، ملازم ثانی صابر احمد بک ، صاریشین اسماعیل حتی بک) تاشکنند ، بخارا خیوه ، قازاقستان و تورکمنستانده بولونان ضابطلر تورکستان ایچون هر درلو فداکار لغه حاضر ایدیلر . بویله برواقعه ۱۶ نجی عصرده سلیمان قانونی و عبدالله خان شیبانی دورندن بری کورولمه مشدی . عینی زمان روسلرک بولشه و یک مخالفی اولان عناصری ایله ده تماس واردی . حتی بولشه و یکلرک تورکستان ارکان حربنده کی اک مهم واک معتمد آدم لردن ، بوکون بر حیات اولد یغندن اسمی ذکر ایدیله میه ن بر روس بنمله و شیر محمد بکله تماسده بولونوب اک مههم دقیقه لرده معلومات و پر یوردی . حتی فرغانه ده کی بعض باصماچیلری چوق مشکل زمانلرنده قورتار مشدی . بوکی ذوات واسطه سیله تورکستانک بر قاچ مهم منطقه لرنده روسلرک سلاح

ده پولیونی و رادیوم مرکز لرینی بوزمق ایچون بومبارل ، ده میزیول کوپرولزینی برهوا ایتمک ایچون په رکسیلین و بعضی رادیواسابانی کوندر لمشدی . بولشه و یکلرک خارجی وضعیتی قاریشه جغنی برکون تورکستان مرکز ملی قومیته سی تورکستانک هر طرفنده بردن حرکتی کچه رهک ، هم عسکری اله آلاجق وهم برکونده کوپریلی قالدیراجق ، تلغرا فلرکسیله جک برو وضعیت آلنیوردی . مذکور سنه هر طرفنده اچلق حکمفر ما اولدیغندن « جمعیت » آجلره یاردیم ایشنی تشکیله غیرت ایتدی . فقط بوایش ایچون ترتیب اولونان ما کینه (یدی صو ، سیبیریا و بخارا حدودنده چالیشان آجلره یاردیم هیتلری) عینی زمان « جمعیت » نامنه تشکیلات ایچون ده کوزل بر واسطه اولدی . کرچه روسیه دن کتیر دکلری اچ روسلری بولشه و یکلرکندی اوردولرنده استخدام ایدیور لردیسه ده تورکستانک یری روسلرینی عصیانه جلب ایده جکلرینی التزام ایدن روس محیطلری ده واردی هر خصو صده انکل اولان مسلمان مرتجعلمری (قارا گروهلری) امپرچیلرو او زمان اعتبارینی تمامیله قایب ایتمه مش اولان علما ایدی . بونلرک فرغانه ده کی تأثیر لری طولای بیسیله مرکز قومیته نک ترتیب ایتدیکی عسکر مانوره سنه بعضی قور باشیلر اهمیت ویرمه مشلردی . برایکی سنه طرفنده بونلرک تمامیله اصلاحنه امید واردی . سنه نهایتنده انور پاشا نک تورکستانه کلسی و اوکا قارشی امیرجی کهنه پرستلرک آلدیغی وضعیت بوتون ترتیباتی آلت اوست ایتدی .

انور پاشا معینده حاجی سامی ویاوری محی الدین بکل
انور پاشا اولدیغی حالده باکو - آصخاباد طریقله بخارایه کلدی . بن

وقومیته سمرقند جوارنده بولونیوردق . پاشا طرفندن دوتجی کادی ۲۰ تشرین اولده بخارایه کلدیم و عمر مده ایلک دفعه اولارق او آقشام انور پاشا ایله کوروشوب کندیسنک ایسته دیکی وجهله تورکستانک ، بالخاصه تشیلاتک وضعیتی بالتفصیل ایضاح ایتدم . تشکیلاتک بالخاصه شرقی بخارا طرفنده کی فعالیتیه علاقه دار اولدیغندن او طرفده کی امیرجیلک روحیاتی حاکم اولماسندن ایلری کلن بوتون مشکلاتی و او کونه قادر داهابرایش یاقمق امکاتی حاصل اولدیغنی بربر آکلادیم . اوده کندیسنک بونلردن آرتق خبر دار اولدیغنی تورکستانده کی بخارا قوتلری تشکیلات واسطه سیله یکنسق برشکله صوقق ایچون اوزون وقت لازم اولاجغنی ، بونکله اوغراشیلیرسه فرصت قایب ایدیله جکنی و کندیسینی بالذات شرقی بخارایه واورادن ده

فرغانه یه پچوب بوتون باصماجی حرکتنه باشقه بر شکل ویره جکئی ، بونک ایچون ترتیبات آلدیغنی ، معینده بر قاچ ضابط اولدیغنی حالده آوجیلق بهانه سیله بخارادن چیقه جغنی ، آت ودیکر وسائط آرتق تدارک ایدلمش اولدیغنی سویله دی . انور پاشا نك بخارایه کلسی ، بالخاصه بولانلری بزم ایچون بکله نیلیه ن برایش ایدی . برقاچ آی اول جمال پاشا ودیکر رفقا سیله برابر « لوااسلام » ودیکر ورقه لری واسطه سیله اسلاملرک ایمر یالیزمه قارشى بولشه ویکرله اتحادی لزومنه دائر پرو پاغاندا یاپان بوذات بولشه ویکرله دشمنان او لمقله قالمیوب او نلره قارشى تعرض پلانلریله کلش بولونیوردی . بو واقعه داها اوچ آی اول (آغستوسده) جمالی پاشانک تکرار روسیه یه کلک فکرنده اولدیغنی اوکره نوب ، کندیلری حقنده بولشه ویکرک فکر لری فنا اولدیغنی ، کلیرسه کری افغانستانه کیده میه جکئی وتور کستانه ده کره میه جکئی بیانه یازد یغمز مکتوبه جواباً مومی الیه جمال پاشا تشرین اولده مطلقاً دونه جکئی وبوتون تورکستان قوما ندا نلغنی روسلر کندیسنه ویره جکلرینی وتورکستان مسئله سی او زمان بولشه ویکرله حقیقی آکلاشمه بولیله باشقه بر شکل آلمش اولاجغنی شیفره لی مکتوبله یازمشدی . بز بوغریب وساده دلانه فکرلری انور وجمال پاشا لری برله شدیره ن فکرلر دیه یلیوردق . شیمدی ایسه وضعیت تماما دکیشمش بولو نیوردی . انور پاشانک بخارایه ورودندن ۴ — ۵ کون اول جمال پاشا افغانستاندن کلوب موسقوایه ، کچمش دوقتور ناظم کندیسینی « چارجوری » ه قادار کیدوب استقبال ایتمش . انور وجمال پاشالر بخاراده ویاخود تاشکندده کوروشه جکلر مش ، روسلر جال پاشایه بخارا ده آنچق ۳ ساعات قالمغه مساعده ایدوب ، تاشکند ده برا قیوب کند یسک کو یا غایت مستعجل مسئله لر حقنده قونوشتی ایچون موسقوایه چاغیر یلدیغنی بهانه سیله موسقوایه کوندر مشلر . بوتون بولنری بخارایه کلد کدن سوکرا انور پاشا دن ایشتم . پاشا بولشه ویکرک چرق آلاچاق انسانلر اولدیغنی وسوویه ت روسیه ده برسنه دن فضله بولونوب اسلاملری هرهانکی بر ایمر یالیزمدن اول قزیل ایمر یالیزمدن قورتا مق ضروری اولدیغنی فکرینه کلدیکئی سویله یوردی . بو بزم ایچون قازا نچدی . فقط پاشانک باصماجی اچرینسه بالخاصه شرقی بخارایه کچمسی ده قطعیا مطلوب دکلدی . بونی ایلك مجلسده ایچه آکلاشمدم . بوزمان تورکستانده کیزلی بولوند یغمندن پاشا ده بولشه ویک آژانلری طرفندن تعقیب ایدیلد .

يكندن هرگون كوروشه ميوردق . باصاجيله كچمه سنده جمعا ۱۴ قادار محذور صايوب يازوب كنديسه كوندردم . بونلردن بعضيلرى بونلردى : « روسيه نك خارجى مشكلا تدن آلى برشامق اوزره در ، بوتون غيرتنى توركستانه حصر ايدى بيلير ، تشكيلا تمز ايشك بويوكلكنه نسبه چوق ضعيفدر . توركستان بوسنه بويوك اچلق كچريور ، فرغانه باصاجيلغى اعاشه مشكلاتى يوزندن بر بحران دوره سنه كيرمشدر . باصا جيلر آراسنه كيردكدن صوكرا جهه اولارق حرب ايتمكز ايجاب ايدى جكدر ، حالوكه توركستانك حوضه لرنده شيمديكى وضعيته ۵ - ۶ يكدن فضله بويوك اوردو بولوندرمق وبسله مك قابل دكل ، يالكز چته محاربه سى ممكندر . شرقى بخارا باصا چيلرينه كانجه افغانستان و بخارا امير لريله آكلاشما دن بونلرله بر ايش قيدق ممك دكلدر ، اولادير طرفندن تعريف ايديله زسه كزطانها زلر ، طانير لرسه بيله احتمال اميرك انتريقا لرينه معروض قاليرسكز . بوكونه قادار توركستان حركاتى ، باصاجيلق وكيزلى سياسى تشكيلات روسيه نك داخلى مسئله لرندن برى شكلى محافظه ايتمكده در . لزومى اولورسه بولشه ويك مخالنى اولان اختلافلى فرقه لر مثلا اس - ار لر له ده آكلا شوب ايش قليمغه حاضرز . بر مجبورت كوروب مطالبى قبول ايدر ، مى قول اوردويه مستند مى سوويه ت حكومتى تشكيله راضى اولور لرسه بولشه ويكلرله ده تكرار باريشا بيليرز . بومسئله يه سز قار يشيد قدن صوكرا توركستان حركتى آرتق بر پانيسلا ميزم حركتى و روس ملتك عمومى جهان حربنده كى بويوك دشما نلرندن برينك حركتى شكلى آلوب توركستانده كى بوتون روسلر ك مى غايه لرى يولنده بولشه ويكلرا طرا فنده برله شمه لرينه سبب اولاييلير ، سزك ايجونك موافق اولانى افغانستانه كچمك و توركستان حركاته اورادن يارديم ايتمكدر . جمال پاشا برسنه دنبرى افغانستانده بولوندى ، سزك شيمدى آكلا دغكز حقيقتى اوكا آكلا تمغه هيچ بر يولله موفق اولاميورددق . افغانستانده سچيلر كز البته چوق ثمره لى اولاجقدر . پاشا بومسئله لر حقنده باشقه لريله ده كوروشيوردى شيمديلك اسملى ذكر ايديله ميه جك اولان بعضى ذوات باشانك باصا جيله التحاقى موافق كورمشلر . كنديسنى بوايشه هر كس دن زياده سور كله ين ده حاجى ساعى ايدى . بو آدم كنديسنك ۱۹۱۶ سنه يدى صوعصيا تنده كى رولنى پك اعظام ايدرك سويله يور و « ايشته بن عادى برتورك اولديغم حالده قوجا قرغز ستانى آياغه

قالدردم . سزك (انور پاشانك) شهرت و اعتباريله توركستانده قيامتار قوپاررز «
ديوردى . بن ده اوساعت بونى تصحيح ايده رك » ۱۹۱۶ سنه قيامى پروپاگاندا ايله
دكل چارك ۲۵ حزينان فرمانيله ميدانه چتار لمش ايدى ؛ ذات عاليلر كزى آنجق
عصيانك نهايتنه طوغرو قرغز لك چينه چه جكى زمان « قاراقول » قصبه سى جوار
نده شابدان باطر اوغو للرينه التحاق ايتد ككزى ايشتك ، ديمش وبونكله حاجى
سامى بك سوز لرنده كى مبالغه لره پاشانك دقتنى جلب ايتمش ايدم . حاجى سامى بكك
بوندن منفعل اولمش و پاشايه ده تاثيرا يتمش اولديغنى ايكنجى مجلسده آكلادم . پاشا
بومجلسده بكا « زكى بك ، يوقسه سزيم توركستانده چالشمه مى ايسته ميورمى سكر؟ »
ديدى . بن ده « معاذ الله ، توركستانده سزك كى بيكارجه آدامه ايش وار ، يالكز فكر
و مطالعه مى صورديغكز دن سوكر ا ييلديكم و آكلا ديغنى سويله مك مجبور يتنده يم ،
ديدم . برآز سوكر ا افغانستانه كچمك فكرينه تمايل ايتدى . بوخسوده روسلره
مراجعت ايده جك اولدى . مساعده و يرمز لرسه كنديسى كيده جك اولدى . بن ده
حريه نظارتدن خريطه لرتدارك ايتدم و « جمعيت » ك چارجوى شعبه سندن تور -
كنلرى كتيروب پاشايى « بوردالتق » موقعندن آمودر يانك « قاراقوم » طرفنه كچر
مك ايچرن قايقلر حاضر لمه لريني واورادن « صاقار قودوق » ، « اندخوى » طريقيه
افغانستانه كپر مه لريني واوراده كى توركن باصماچيلرينه طانومنه لريني سويله دم .
برقاج كون سوكر ا (ظن ايدر ۲۷ تشرين اول) انور پاشا بخارا ده كى روس مثلى
« يوريف » له كورو شديكنده جمال پاشانك افغانستانه نه وقت دونه جكنى صور
مش و « جماله يول و يريليك شويله دورسون ، سزك ده بوراده نه لرله مشغول اولد
يغكزى بك انى ييلورز » جوانى آلمشدر . بونى پاشا طوغرو دن طوغرى برتهديد
تلقى ايتمش ، كنديسنك و آرقادا شلرينك روسيه ده محقق اولديريله جكلرينى - بك
حقلى اولارق - دوشو نمشدر . اوكونه قدار باصماچيلره التحاق ايدوب حربى
ايتمك ، روسيه يه قارشى فنافكرده اولمديغنى يالكز تدقيق فكريله ، روسلره ييلديره
رك ، باصماچيلرك ايچريسنه كيروب روسلرى امر واقعهه قالدرمق و برآي سوكره
تكرار دونوب روسيه يه مى كلك ؟ يوقسه توركستاندن شيمدى موسقو ايه دونوب
« برلين » ه رفيقه سنك يانينه مى كيمك ، ياخرد افغانستانه مى كچمك خصو صلرنده
تورد ايدن ، دوشونه ن وييلد كلريله مصلحت ايدن انور پاشا غالبا اوكون قراريني

ویریور . بونک ایکنجی کونی آقشام بنی چاغروب شرقی بخارا ایه چه جکنی ، اوراده باصا جیلری ومنورانی طولایه رق قونغره عقد ایده جکنی سویله دی و بکاده کندی قرارنی خیوه ، قازاقستان ، فرغانه وتور کنستان لره مخصوص آدمکر کوندره رک « جمعیت » نامندن ییلدیروب قونغره یه وکیلر دعوت ایتمه می تکلیف ایتدی .

تکرار اعتراض ایتد کده منفعل اولدی . اعتراضدن پک خوشلانمادیغنی آکلا دم . هر حالده فکر نندن دونمیه جکدی . فرداسی آقشام برسینک خانه سنده بش اون آدم طولانندی . انور پاشا بوراده قرارینی احتیاطلی عباره لرله اکلانندی . کوز لردن یاش آقوردی . دیگرلری ده متاثر اولدیلر . مع مافیه کیده جکم آقشام تکرار کوروشد یکمده « داهابرقاچ کون وار ؛ سنک دیدیکلر یکی ده دوشو نیورم ، « بوردالتق » یولنده کی حاضر لغی ده براقیالم ، دیدی . یاننده یالکر حاجی سامی واردی .

پاشا یره سرپلن خالی او زینه او طور مشدی . آیاغنده آلمان سپور بوته نی واردی . شوساعت مجادله یه آتیلق ایسته یه ن برسپورجی تأثیرینی ویریوردی . چرق صمیمی فکرلرینی سویله دی . قاققا سیاده جنرال خلیوفک ده کندی ترتیبانه داخل اولدیغنی ، روسله مجادله ایچون هر نه لازمه اونی یایمق ضروری اولدیغنی ، شیمدی کندیسنک تورکلرک آنا وطننده حس ایتدیکنی ، بوراتور کلرینی مجادله ساحه سنه چیقارمق ایسته دیکنی سویله دی .

بو آدمک بویوک بر ایده آلیست اولدیغنی ، حتی حیاتله ووقعه لرله ده پک ده حسا بلا شمدیغنی ، تور کستانک جوغرافیا و استاتیسیتقا سنه عائد آورو پانشر یاتندن هیچ خبر دار اولدیغنی او کون اوکره ندم . شبهه یوق که بو آدم تور کستانده یاپاچق ایشلرینی آنجق بخارا ده بولوندیغنی ۲۳ کون ظرفنده قرار لاشدیردی . بن تشرین ثانی نده آتیمه بیندم . امیرک « ستاره ماه خاصه » سرایندن « نور آتا » حدود یله سمرقنده یوللاندم . اون کون صوکره بخارا دن مخصوص آدمله انور پاشا دن بویله برشفاهی خبر کلدی « شرقی بخارا ایه چه ککه قرار ویردم . قازانیر سه ق غازی ، قازانا مازسه ق شهید اولاجغز . تور کنلر آرتق بزی بکله مه سونلر . خاطر اتنی « وقت » غزته سنده نشر ایدن یاوروی محی الدین بک ده پاشانک بخارا دن حرکت اثنا سنده سویله دیکی شو سوزلرینی نقل ایتمکده در : « تور کستان ایچین مجادله لازم ، ذاتا مقدر اولان اولومدن قورقار سه ق ، کوپک کبی یاشا مغنی اختیار ایدر سه ک هم کچه مشلر مزک هم ده کله چکلر یزک لغنتلرینه میستحق اولورز ؛ حالبوکه قورطولوش ایچون

اولمکی کوزه آلیر سه ق بز هم ده بزدن صوکر اکیلرک جر وبختیار او لمسنی تأمین ایتمش اولورز .

آو بهانه سیله بخارا خارچنده حاضر لادقلری آتله ۸ تشرین ثانی جمعه کون آتلانوب یوله چیمشدر . معیتنده حاجی سامی ، احتیاط ملازمی محی الدین ، بخارا پولیس مدیر معاونی خلیل ، منا سطرلی نافع ، سواری یوز باشیسی حسن ، دها بر قاچ بخارالی وفرغانه لی اوزبک میلیتسیه جمعاً ۲۵ کشی بولونیوردی . خلیل بکی قرشی دن «دوشنبه» یه او وقت حرابه قومیسرلغی وقوما ندا نلق ایدن علی رضا بک ووکیل مختار عثمان خواجه لک نزدینه کوندردی . کندیسلی اولجه حسن بکک او کونه قادر مرکز قوماندانلغی ایتدیکی ترمذ — شیر آباد طریقله قبادیان جوارینه کلدی . اوراده اولجه ویردیکی امر موجبی شیر آباد میلیتسیه رئیس عثمان چاویش . ۵۰ قادر میلیتسیه سی وفرغانه لی ثابت خواجه ومصرده تحصیل ایدوب افغانستان طریقله دونوب کلن نمکائی میرزا محی الدین ودیکر لرله کلوب پاشایه التحاق ایتدی . بونکله پاشانک یاننده جمعاً ۷۵ قادر نفر اولدی . جیلدی کول « تورکن واوز بکری آراسنده بولونوب اورادن قورغان تپه جوارنده ۳۰۰۰ قادر قوته مالک باصما چلر رئیس «طوغای صاری» ایله کوروشدی . پاشا «دوشنبه» نک قارشو سنده کی لاقای رئیس ابراهیم ک نزدینه یعنی امیرجی ومتعصبلرک اک مدهشی واک بوز و قباشی اولاننک نزدینه کید بیوردی . کرک «جیلدی کول» ده کی تورکن واوز بک و کرک طوغای صاری پاشا یه «ابراهیم کیتمه» شیمدیلک بلجوان جوارنده قال ، ابراهیم نزدینه اذیت وجفا چکر سکر « دیه تنبها تده بولوندقلر بی محی الدین بک خاطره لرنده یازمقده در . تشرین ثانی ۲۸ نده پاشا ابراهیمک منسوب بولوندیغی «قارامندی» کوینه کلدی . فقط ابراهیم «کورک طاش» کوینده بولونیورمش . صوکر اکلش فقط پاشانک «انور» اولدیغنه اینانما مش ، بولشه ویک ظن ایتمشدر وکانون اولده ابراهیم لاقای پاشانک معیتنه تسلیم سلاح تکلیفنده بولونمش وپاشاده بونی مع الاسف قبول ایتمش وامیر جیلر آئنده آرتق اسیر اولمشدر . ایشته بوتون فلاکت بوراده باشلا نمشدر .

۱۰۰۰ جیلرک
فالیتی .

بو وقت « دوشنبه » ده موروزف تحت اداره سنده برقاچ
یوز روس عسکری، علی رضا تحت اداره سنده ۶۰۰ نفرلی
اوزبک عسکری بولونیوردی . علی رضا « کوك طاش » ده
اسیر موقعنده بولونان پاشا ایله مناسبت پیدا ایده بیلش ، حتی کندیسسی کیدوب
کلهشدی . بونلر و عثمانخواجه کانون ثانی ۱۰ آقشای « دوشنبه » ده کی روس
قوماندانلری بر ضیافته دعوتله حبس ایدوب ، او وقت حاجی سامی ده کلوب برقم
روسلی تجرید سلاح ایدوب ۱۶ مترایوز ، ۲۵۰ سلاح آلدیلر . روسلرک خاستا
خانه بناسنده بولونان دیگر قسملری تسلیم اولیوب حرب ایتدیلر . امیرک آدملی ،
لاقالر اونلره یاردیم ایتدیلر ؛ محصور قالدقلرنده قویون وارزاق کتیردیلر . روس
قونسولوسی کندیسسی انور پاشاناکده بولوندیغی « کوك طاش » محله کلوب « ابراهیم
لاقای » ایله کوروشدی . علی رضا اوچ کون روسلرله مجادله دن صوکر ۱۳ کانون
اولده . دوشنبه « یی ترک ایدوب ، اطراف امیرجی لاقایلرله محاط اولوب اونلر
طرفدن تعقیب ایدیله ایدیله ۱۷ کانون ثانی ده « حصار » یاننده کی « له ته به ن »
کوبه کادی . عسکرک بر قسمی لاقایلرله تسلیم اولدیلر و اونلرده لاقایلر طرفدن
اولدیریلدیلر . تعقیب ایدن لاقایلرله قارشی حرب اعلان ایدرسه اونلر انور پاشای
اولدیره جکلر ، ایتمز لسه تجرید سلاح ایدیله جکلر دی . ۱۴ کانون ثانی حاجی
سامی قزوب لاقایلردن برینه پایجه سیله آتش ایتمش و یارا لامشدی . او مناسبتله
لاقایلر ده پاشای آرز قالدی اولدیره جک اوامشدر . نتیجه ده علی رضا فرقه سنک
نفرلی لاقایلر طرفندن یاغما ایدلدی . ۶۰۰ نفردن آنجق ۱۵۰ نفر قالمشدی . یورچی
یاننده « سکسان تبه » موقعنده آلرینه کچر لسه لاقایلر طرفندن محقق اولدیریله جک
اولانلردن علی رضا ، حاجی سامی و عثمانخواجه تک باشلرینه « قرشی » یه ، اورادن
افغانستانه ، دانیال بک و عبدالرسول بکلر ایسه بر قسم عسکر لرله شهر سبز طرفنه
صاوشدیلر . قالان عسکر تجرید سلاح ایدیلوب بوتون آغیرلق یاغما ایدیلوب
ضابطلر (نافع ، خلیل ، حسن ، فاروق عثمان بکلر و مصطفی شاه قولی) تمام
صویولوب پاشانز دینه کتیریلدیلر . بوسورتله انور پاشانز دنده کی قوت وهم علی رضا
نک « جدید » اوردوسی احایدمش اولدی . بو آراق « کابل » دن ، امیردن انور
پاشایه حرمت ایدلمسی و طوقونیلماسی حقنده مکتوب کلدیسه ده امیرک « خان آباد »

ده او طوران معیتی رئیسی « طاغای » ابراهیم لاقایه « انور بزم آموزده رهیندر
آلدن قاچیر مایک . ایش یامسنه یول ویرمه یک ، سلطان عبدالحمیدی خلع ایدن
و « جدید » لکی میدانه کتیره ن ده اودر . اکر افغانلر انوری ایسته رلرسه ییله « یالکر
امیر علیم خانک بخارایه کلمسنه مساعده و یاردیم ایدیلدیکی زمان افغانستانه کورنده
بیلیرز » دیه جواب ویرملی « مضموننده تعلیماتلر کوندر دی . بوایسه « کابل » ه کلد
کدن سوکرا کندیسینی پک ده سربست حس ایتیمه ن « امیر علیم » ک بالذات کندی
تعلیماتی ایدی . اکر انور پاشا لاقایله کلیوب « جیلدی کول » طرفندن طوغری « سر
آسیا حصار » طرفنه یوروب علی رضانک اولد قجه منتظم ۶۰۰ عسکرینی کندی
قوتنه الحاق ایدوب یدی یوز - سکزیوز کشیک قوتله روسلری « دوشنبه » دن داها
کانون اول ایچنده تضیق ایدوب چقارما و یاخود احما ایده ییلسه ایدی ععددی آز
اولان روسلر « بایصون » و « غوزار » ده ییله قالا ما زلردی و سمرقند - بخارا ده میر
یول خطنه قادار بوتون بخارا اولکه سی ۱۵ - ۲۰ کونده روسلردن تمیز له نمش
اولوردی . پاشا ایسه اوله یامیموب « عیسی » رولنه کیره رک امیر جیلری یوله کتیر
مک ایسته دی نتیجه ده کندی ایشی برباد اولدی .

درواز امیر جیلرینک رئیسی ه ایشان سلطان ه کندی مرید
لرندن ۲۰۰ قادار نفرله برابر لاقایله یاقن « حصار » موقعنه
ککش ایدی ، انور پاشا ایله کوروشمک ایسته دی و لاقایلرک
مساعده سیله انور پاشا ده ۱۵ کانون ثانی « حصار » ه کلدی . ایشان سلطان
امیرجی ایسه ده بدایتده انور پاشا یه قارشلی حرمت کوستردی و پاشا ده لاقایله
کری دو نمدی ، بونکله پاشانک بر بو چرق آی سوره ن اسارتی بیتمش اولدی .
فقط آئنده هیج بر قوتی یوقدی . ۱۸ کانون ثانی ده ایشان سلطان ایله برابر
« دوشنبه » ده کی روسلری محاصریه کلدی . فقط بو « ایشان » ک معیتی بر قویون سو
روسی تشکیل ایدن ۳۰۰ تاجیکدن عبارتدی . مصطفی شاه قولی « درواز » لیلری بویله
توصیف ایتمکده در : « بونلر شیخک مرید لرندن ، ملا و مخدوملردن عبارتدر . خلقی
آلداتوب یوب یورومکه آلمشملر ، تاجیکده شیشمان آدم آز بولونورسه ده بونلرک
هربری شیشمان ندر . بونلری هیج بر انتظامه صوفیق قابل دکل ، حربده هیج ایشه
یارمازلر . آیاقلرنده بر یوک آغاچ باشما قلری ، آلتلرنده (ایگر لراوزرنده) بویوک

بایصون
قارشوشنده

بویوک یورغان (کورپه جه) لری، هر برینک ایگر قاشنده برچا یدانی اولور، حرب فلان اولوب قاجمغه باشلا رلرسه بونلرک هپسی دوشوب قالور، آغاج باشما قلی ایسه پک بویوک اولوب، او کچه لری ه ساتبمدن فضله در. باشما قلی بورونی چوق قالین ویوکسک اولدیغندن اوزه نکلی یه صیغاز، او سیدن اولو او کچه طرفی اوزه نکلی یه کچررلر. بوسیدن آت قاجوب باشما قلی دوشه رسه کندیلری ده باشما قلیله برابر دوشوب قالور قالیر لر «بورچی» دن «دوشنبه» یه کلن روس مفرزه سنه تصادف ایدوب فرارلرندن صوک «ایلقنای» اهالیسی برآی تاجیک باشما قلیله چای ویمک پشیر مشدر. بوسیدن لاقای، قونکرات و دیگر اوز بکلر بونلر دن دایما آلائی ایدرلر و هیج بر آدم صیره سنده صایمازلر، ایشته کندلی ملتی اولان لاقای تورکلرینک اسار تندن قور تولان انور پاشا ایران عنصری اولان بوتاجیکله استناد ایدوب ۱۶ کانون ثانی «دوشنبه» ده کی روس غار نیزوتی محاصره یه باشلا یور. محاصره یه باشلانیدیغی زمان ۲۰۰ نفر صاییلان بوتاجیکلرک آنجق ۱۳ نفری روس تفنکنه مالک اولوب قالانلری چاقما قلی اسکی اصول آو تفنکرلیله مجهز و یاخود بوسوتون سلا حسز ایدی. اطرافده کی تورک و تاجیک کویلرندن داهابر قاج آدم طوپلا یوب یاپدیغی ایلیک هجو مده روسلردن ۵۰ نفر مقتول دوشویور، بوندن ماعدا ۱۸۰ تفنک و ۲ مترالیوز انور پاشانک آله کچپور. ۲۰ - ۲۲ کانون ثانی مصادمه لرنده روسلر بویوک ضایعاته معروض قالوب چندیورلر. بن اوکو نلرده سمرقند طاغلرنده ایکن «دوشنبه» دن تلسرله روس قرار کاهنه کوندریلن راپورلرک صور تلرینی اوقو یوردم «دوشنبه» ده کی روسلر انوره مقاومت قابل اولمیدیغی، اخیر آ کلا شلدیغنه کوره، مبالغه ایله تصویر ایدیور و کندیلرینه «دوشنبه» دن چکلمکه مساعده ایسته یورلردی. ۸۰ شباط تعرضنده روسلر یوز نفر ضایعات ویردیله، بونلردن ماعدا ۸۲ نفر انور پاشایه التحاق ایدی. طوپلرینی میدانده بر اقوب قاجدیله فقط اوطو پلری انور پاشایه کتیره جک وسائط نقلیه انور پاشا نزدنده بولونمادی. نهایت ۱۴ شباطده روسلر «دوشنبه» نی ترک ایتدیله. «دوشنبه» دن ۴۵ کومتره ده «میرتوبه» نام یرده انور پاشا رسلری تعقیب ایدوب آرقلرندن یتشدی. باوری محی الدین بکی افغانستانه کوندردی. خلیل بکی شهر سبز. حدودینه کلوب کندیسنه خبر کوندر

دیگده بکایو لایوب کنندی وضعیتک آیله شمکده اولدی یغنی خبر ویردی ۱۹۰۰
 شیاطده «سر آسیا». جوارنده کی حربده پاشا مجروح اولدی. غنیمت چرغالمق
 اوزره اولدی یغندن لاقایلرده انور پاشایه، کنندی تشکیلا تلرینک استقلالنی محافظه
 ایده رک، التحاق ایتدی لر. «پول خاکیان» کوینی قرارگاه اتخاذ ایدوب، هر طرفه
 داغیتدیغنی ضابطلری ده اورایه طوللا یوب هپسنه وظیفه لرویردی. کندیسی «امیر
 لشکر اسلام و بخارا» عنوانتی طاقندی. بو وقت بالذات کنندیسنه تابع عسکر آنجق
 ۳۵۰ قاداردی. شویله اولدیغنی حالده بایصونده کی روس قوماندانی واسطه سیله
 روسیه خارجیه تومیسر معاونی قاراخان انور پاشایه بر مکتوب کوندیره رک بوحرکا
 تدن واز کچمسنی (مارت اورتاسنده)، تکرار موسقوایه کلسنی تکلیف ایتدیکنده
 انور پاشا رد و روسلرک بخارا حدودینی ترک ایتلمرینی طلب ایتدی. کنندی
 حدودینه متصل اولان شرقی بخاراده انور پاشانک حرکاتنی افغانستان حکومتی ده
 البته بویوک بر علاقه ایله تعقیب ایدیوردی. حریه ناظری محمد نادر خان و قطغان
 بدخشان والیسی اولان برادری شاه ولی خان انور پاشایه تابع شرقی بخارا حدود
 نده مراقب بولونیور لردی (نادر خان برهان الدین کشککی و دیگر لری طرفندن
 و اخیراً «احوال قطغان و بدخشان» نامیله نشر ایتدیکی قیمتدار جوغرافی معلوماتی
 ده اوزمان طوللا تمشدی). حاجی سامی و عثمانخواجه کابلده بولونوب اسلام مجاهد
 کوکللیری طوللا یورلر، سلاح صاتین آلوب کوندیر یورلردی. افغان حکومتی
 بوکا مانع اولمیوردی. نیشان ایچنده افغانستاندن افضل الدین خان نامنده بریسنک
 اداره سنده ۳۰۰۰ قادر کوکللی افغان کلدی. بونلر ای مقدار تفنک ده
 واعانه اولارق پاره ده کتیردی لر. اولجه کاشغر ده و فرغانه ده بولونان اسماعیل حقی بکی
 پاشا داها «دوشنبه» نك استردادی کونلر نده شیر محمد و دیگر بکله مکتوبلر ویره رک
 فرغانه یه کوند مشدی. اسماعیل حقی بک اوراده ده امیر جیلرک و کهنه پرستلرک شدتلی
 پروپاگاندا فعالیتتی کوردی ایسه ده نیشان اورتاسنده افغان کوکللیری کلدیکی
 زمان آرتق شیر محمد بک و دیگر لری ده انور پاشایه «بیعت» کوندردیلر. شیر محمد
 بک «محمدوزی» قورباشی اداره سنده یوزقادر عسکر و هدیه لر کوندردی و انور پاشا
 نك امریله فرغانه تره ن خطلرینی بوزدی. اسماعیل حقی فرغانه دن «ماچا» یه
 کچوب اوراده کی «میر» لری انور پاشایه اطاعت ایتدیوردی. قاراتسکین دن

فضیل مخدوم ده بیک قادر عسکر یله « پول خاکیان » ه انور پاشا یانه کلدی . بوقارانکین تاجیکاری و آلائی قرغز لری اولجه ده فرغانه یه اختلاط ایدوب شرقی بخارانک دیگر اهالیسه نسبتاً کوز لری آچیق ایدی . کندیلرنده انتظام وانضباط واردی . عسکرینه ده برنوع اونفورمه کیدر مشدی . عینی زمان « جیلدی کول » قازاق وتورکنلرندن ده ۳۰۰ قادر عسکر کلدی ، مایسده « ابراهیم لاقای » ک کندیس ده ، کویا اعتذار له ، پاشانک نزدینه کلدی . فقط محاربه لره اشتراک ایتمه دن کزی دوندی . « قاراتکین » وفرغانه دن پاشایه کلدکده اولان معاوتلره ده مانع اولوب طوردی . مایسده انور پاشانک یاننده جمماً یدی بیک قادر عسکر طوبلانندی . « بایصون » ده یالکز ۱۲۰۰ قادر روس واردی . اوراده بخارا حکومتی طرفندن بر وقت رحمت رفیق و ناصر مخدوم قومیسر بولونیدیلر . بوراده قازانلی قومونیسترلر دن عالجان آقچورین اسلامیت نامنه وانورعلیمه پک فعال پر و باغندا ده بولونیوردی . مایس نهایتنده « شهر سبز » دن جبار ، دانیال ، اولیا قل و عبد الرسول بک ۱۲۰۰ قادر عسکر له کلوب انور پاشایه التحاق ایتدیلر . پاشانک ایشی کیتدیجه رواجده ایدی . فرغانه لیلردن سابق خوقند ملی شورا رئیس عادل جان وتورکنلردن خدای نظر ، اولجه ، کاشغرده یعقوب بک نزدنده بولونان ۷۰ - ۸۰ یاشنده اختیار « حاجی حکم » ، موغول قاتاغان قبیله سنک رئیس « پاشاخان » ، بلجوان قارلوقلرینک رئیس عبدالقادر وملانیا لر بولونیوردی . بر آز صوکر آذربایجانلی یوسف ضیا (مشهور اتحاد اسلامی آخوند یوسف طالب زاده) ، بخارا حریه ناظری عبد الحمید عارف و آرقاداشلری کلوب پاشانک ایشی کتدیجه ایلریله مکده ایدی . بلجوان تاجیکاری رئیس دولت مند ایله اوراده کی « لاقای » لک سرکش رئیس طوغای صاری آراسنده کی اختلافی ده . دولت مند طرفنی الترام ایدوب انور پاشا بوکا یوز باشی حسن بکی کوندروب ۱۱ کون لاقای طوغای صاری نی تمام ازدردی . بونکله آرقاسنده بولونان امیرجی متعصلردن برینک قوتی داغیتلش اولدی . طوغای صاری لاقای ابراهیمک نزدینه قاچدی . پاشا « پول خاکیان » ده بولوندیغی یردن « بایصون » ده بولونان روسلره تعرض ایدر ، اسیر وغنیمت آلور ، اوزبکلی عسکر لکه اوکره تیر و بایصونی آلوب غربی بخارا طرفنه سفره حاضر

لانمقله مشغول بولونیوردی . فقط بوايشلر و بوتون پلانلر ، ايلريده كوره جگمز وجهله ، روسلردن زياده امير جيلرك انتريقا و فساد لريله بوزولدى .

« جمعيت » ايچون انور پاشا حادثه سي بر امرواق اولدى .
زر افشان و قاتقادر با
مرکز قوميت « كان گل » ده طوبلانوب وضعيتي مذاكره
حوزه لرنده كي فعاليت
ايتدى . بو حركاتي شيمديلك بخارا حدودينه منحصر عد

ايتمك ، توركستانك ديكر ولايتلري حتمده آچلغى و روسيه نك آلى بوشلغى نظر
اعتباره آلوب اولكي مقرراني دكيشدرمه مك و جمعيت نامندن قيام اعلان ايتمه مك
فقط چته تشكيلاتنه اُسكيسي كبي دوام ايتمك ، انور پاشا يه يارديمده بولونمق وانور
پاشانك طوبلا يه جغى قونغره يه و كيللر كوندرمك قرار لريني ويردى . فقط انور
پاشا نك هر يرده كي تشبثلرنده داها ايشك بدايتنده موقتيسز لكى فنا تاثير ايتدى .

لافايلره اسير اولديغنى « جمعيت » هم روس ارکان حرب رانور لرندن وهم ده شرق
بخارا حدود نده « غوزار » دن اركره نه بيلدى . عيني زمان انور پاشا طرفندن
خيويه يه كونديريلن و كيللرده بوشهره كلد كلرى كون (۲۸ تشرين ثاني) خيويه ده
انقلاب اولوب حكومتك دوشديكنى و بر چوق آدملك حبس ايدلمش اولديغنى

خبر ويرديلر . شباط نهايتنده انور پاشادن « جمعيت » ه كلن بر مکتوب ده فنا تاثير
بر اقدى . شيفره ايله يازيلن بو مکتوبده « افغانستاندن كلن بر خبره كوره روسلر
كاگان استاسيونى جوارنده ۱۲ بيك قادار عسکر طوبلامق تشبثنده ايشلر ،
بو طوغرىمى ، روسلر فى الواقع او قادار قوت سوق ايدنه ييليرى ۹ » سؤالى ويرلمشدى .

حالبو كه او كونلر روسلر غرب جبهه سندن فراغت ايتد كندن ۱۲ بيك دكل ۴۰ — ۵۰
بيكلك اور دو كونديره بيله جكي معلومدى . مارت بدايتنده بر مکتوبله پاشا يه بونلرى
خاطر لاثير كن فرغانه ده ده آچلق اولديغندن مجادله مشكل اولاجغنى بناه عليه مائيسه
قادار بوتون ترتيباتى آلوب روسلرده حاضر لقلرينى كوره جكي زمان « جمعيت » ك

صلح مذاكره سنه توسط ايتمسي ايجاب ايدنه جكي ده بيلديرلدى . مع مافيه جمعيت
چارجوى ، شهر سبز ، قرشى ، غوزار ، كرمينه طرفلرنده كي بخارا حكومتك
غار نيزو نلرينك ۱۹۲۲ سنه ۲۳ مارتده حرييه ناظرى عارقف و داها بعضيلرى تحت
اداره سنده قياچيلره التحاق ايدوب دربند و بايصونده كي روس غار نيزو نلرينه غرب
طرفندن هجوم ايدوب اور تادرنى قالديرمق وانور پاشا يه التحاق ايتمك ، عيني زمان

« نور آتا » ده منتظم بر فرقه تشکیل ایتمک قرارینی ویردی و اوکا حاضرلق کوردی . بن بو قرار لرك موقع تطبیقه قونولسی ایچرن شهر سبز ، قرشی ، کاتنه قورغان ، بخارا ، سمرقند ، نور آتا آرالزنده آت اوزرنده دائمی یورو یوب تعلیمات ویر یوردیم . سمرقند ولایتنده تشکیلات ایشی ده موفقیته ایلریله دی . ۱۹۲۲ سنه تموزینه قادر بوراده تشکل ایدوب روسلرله مجادله یه کریشه ن باشلیجه فرقه لر بولردی :

(۱) آچیل بك فرقه سی . آچیل بك سمرقند جوارنده کی نایمان اوز بکلرینك « قوشتا مغالی » شعبه سندن اولوب « قوشتا مغالی » قریه سندن ۳۸۰ یاشنده غایت جسور و حسن اخلاق صاحبی ، آغیر باشلی و تدبیرلی بر ذاتدی . روسلرك تورکستانده تطبیق ایتد کلمی سیاستی روس ویرلی تورک غزته لرندن تعقیب ایتدیرر و دیگر هریردن معلومات طوبلا تیر ، تورکستانك قومشو عملکتلی و قایغنی ده تعقیب ایدردی . اولجه بهرام بکله برابر شهر سبز ده سید ا کرم توره خدمتده بولونمش ، ۱۹۲۱ سنه تشرین اولنده جمعیتك امریله چته تشکیلاتنه باشلامش ایدی . ۱۹۲۲ سنه تموزلرنده عسکری ۱۳۰۰ قادر نفردی . بوتون سمرقند وزرافشان حدودینك باش قوماندانی عدایدیلیردی . تورکستانك أسکی منور لرندن ، روسجه تحصیل کورمش « ییده نه » ده معلم و مرکز قومیته اعضاسی « قاری کامل » آچیل بكك نزدنده جمعیتك دائمی ممثلی و مشاوری صفتیله بولونیوردی . نزدنده بوندن باشقه ده منور آدملر بولونیوردی . قوماندانلرندن بری « آچیل توقسابا » سمرقند حوالیسنده « جامبای » ناحیه سندن اولوب قاراقاپاق قبیله سنه منسوبدی . جسوردی ، اطرافنه کندی ولایتنك منور لرینی طوبلا دی ، لاکن اخلاقسز دی . ینه سمرقند ولایتنده کی « چاک » قصبه سی اوز بکلرندن « کاتنه مخدوم » و « کوچرک مخدوم » نام کنجلر هب آچیل بك خدمتده بولونورلردی .

(۲) بهرام بك فرقه سی . بهرام بك سمرقندك یاننده کی « دهنه و » کوبی تاجیکلر ندن اولوب تورکجه و روسجه اوقوب یازاجق قادر تعلیم کورمش ذاتدی . ییک قادر عسکری واردی . اصللری اکثریتله تورک اولان سمرقند تاجیکلری کی ایش کذار وحمیتلی ایدی ایسه ده چوق حریص و منفعتپرست ایدی . یاننده سمرقند یاننده کی « پست قشلاق » دن همراه قل ییک بولونیوردی . بو ذات سمرقند ده معلم « شکوری » نك اصول جدید مکتبده تحصیل کورمش جیسور بر ذاتدر . ینه سمرقند منورا ندین

عبدالخلیم ، قاری محمود و آذر بايجانلی اسعد بککلبولونیوردی . برده ۵۰۰ قادر آدمیله
«ماغیان فاراب» تاجیکلرندن «خالق قل بک» بولونیوردی .

۳) «قارافل بیک» کاتته قورغان تومه نی نایما نلرندن اولوب حسن اخلاق
صاحبی ، تمیز ، لاکن بک ساده دل آدمی . ۵۰۰ قادر عسکری واردی .

۴) آقباش بیک . سمرقند تومه ننگ «جام» قصبه سی جوارنده کی «آیری طام»
کوبندن ، «سرای» قبیله سندن ایدی غایت جسور و حسن اخلاق صاحبی ایدی .
فقط نایمان قبیله سی رؤسایله باریشامازدی . آنجق ۱۰۰ قادر عسکری واردی .

۵) حاجی عبدالقادر . بوذات سمرقندک اورگرت قصبه سی منورا نندن اولوب
بولشه بیک حکومتی خدمتده بولونمش و ۱۹۲۲ سنه نیسا نده ، رفیقی معلم شگری
ایله برابر «اورکوت» ده کی روس غارنیزوتنی صویوب سلاحلرینی کندی یکتیلرینه
ویروب باصاجیلغه التحاق ایتمش ایدی . کندیسی ملیتپور و مسلککنه صادق آدم
ایسه ده متردد و متلون اولد یغندن سه و یلنز و حقسز اولارق دائمًا شبهه آلتنده
بولونوردی . أسکی فارسی و تورک ادبیاتنه کاملا واقفدی . روسجه ده یلیردی .

۶) معمور و تراب بککلبولونیوردی . معمور نیازی بک جزاق تومه ننگ «جام»
قصبه سندن «بولداس» عائله سندن اولوب روسجه سمرقند شهر مکتبینی اکیال ایتمش
منور برکنجیدی . ۱۹۱۶ سنه عصیا نلرینی کوزیله کوروب روسلره قارشلی انتقام
حسیله طولمش ، انقلاب بدن صوکر سوویهت مأموریتلرنده بولونوب ۱۹۲۱ سنه
سندده جزاق اویه ز میلیس رئیس ایدی . «جمعیت» اعضا سی صفتیله باصا جیلره
یاردیم ایتمش و نهایت ۱۹۲۲ سنه سی مایس ۱۱ نده باصا جیلره التحاق ایدوب
عسکری فرقه تشکیل ایتمشدر . «جمعیت» ک «ایرک» غروپی اعضا سندن ایدی
(اخیراً تورکیه یه کلوب «یکی تورکستان» نشر نده اشتراک ایتدی . ده میریول انشا
آت مأموریتلرنده بولونوب ۱۹۲۹ سنه کانون ثانی ۲۸ نده کوتاهییه — طاوشانلی
خطی انشا ایشلر نده ایکن بالاط جوارنده فجأة وفات ایتمشدر) . تراب بیک ده
جزاق تومه نی «آجی قیشلاق» بکراده اوز بککلبولونیوردی روسجه اورتا تحصیل
کورمش ، انقلاب صوکنده سمرقند ولایتی قومونبست فرقه وچه قاتشکیلاتنده
«جمعیت» ک کیزلی ممثلی صفتیله چالشوب معمور بککله برابر باصا جیلره التحاق
ایتمشدی . محمد ، آچیل وداها برچوق قوما ندا ناری ، حضرت قل ، اولیاقل

عبدالکریم مکباشی ، عبدالرحیم مکباشی کبی منور رفیقاری واردی . جمعاً ۲۰۰ قادار عسکره مالکدیلر . بونلر بیده نه ، غودون دن اورا تپه تومه ننده کی «خالبوته بك» ه قادار بوتون یرلر ده یعنی «تورکستان طاغ» سلسله سنک شمالی یاما جلرنده بولونورلر دی .

(۷) جزاخلی ملا همراه قل فرقه سی . ملا همراه قل جزاخلی منور برکنجدی . هر کسندن اول باصما چیلره التحاق ایدوب . ه قادار آدميله «قوی طاش» طاغرنی مرکز اتخاذا ایدوب روسلره تعرضلر ده بولوندی . اخیرا «جمعیت» ك آلدیغی تدبیر لرتیجه سنده «اینکچکه» ده قارمش بولص اوغلی ملا طاغای ، ملا مصاق و ملا طوقتامش ، صاق بولاقدن حضر بولص ، فاریش تاجیکی خدایار مله بای اوغلی و ملا دهقان ، «اوخوم» ده ملا محمد پاشا ، یکی قور غانده همراه مکباشی ، میتانلی ملا جوره ییک ، آق تپه لی ملا قراقل ، شورجه دن محمد قل ایشان لرایله برله شوب نور آتا - جزاخ آراسنده کی بوتون اولکه ده حاکم اولدیلر . ملا همراه قل صیمی اولقله برابر ایشی بویودکجه فضله . تلاشلی اولدیغی کوریلد کندن خالص صحرا اوز بکندن عبارت اولان عسکری کندیسنی تاجیکوش عدايتد کندن اداره ایده مه دی و یرینه سکونت ووقار صاحبی اولان ملا طاغای کچمشدی .

(۸) «ماچا» فرقه سی . بوکا ایلک کونلر ده «حامد بك» وسنکزار لی عبدالمجید نام امثالسن قهر مانلر ، برقسمنه ده « اچیل » ریاست ایتمشد یسه ده حامدک شهادتندن صورکا ماچایلرک خجندلی تاجیک شینخلری اولان سیداحمد خان ، اسرار خان نام «میر» لرینک ریاستی تقرر ایتدی . بوتون ماچا بونلرک آئنده ایدی . یوسف بك ونصرت بك نام قوماندا نلرک تحت اداره لرنده بولونان فرقه لر انور پاشا خدمتنده ایدیلر . اسرار خان مقتدر او لقله برابر اداره آدمی دکلدی . متردتدی . اوسیدن ، کندیسنی روس دشمنانی اولدیغی حالده ، دائماً شهبه لی عد اولوندی .

(۹) داها بریسی اورا تپه تومه ننده کی قهر مان خالبوته نك فرقه سی ایدی . بوذات ۵۰۰ قادار عسکره مالک اولوب خارق العاده جسور و حقیقی روس دشمنانی بر وطنپرور ایدی . عسکری واهالی کندیسنی سه و هر واك مشكل ساعتلر ده کورایلر کندیسنه ییک بلا ایله ارزاق وجبخانه یتیشد یرلردی . کندیسنی ملکی وعسکری اعاشه ایشلرینی ملا مصطفی قول نام منور وعاقل برذاته حواله ایتمشدی . آرقاداشلر

ندن بری ده سعید مراد نام قوما نداندی .

بو ذکر اولونان فرقه لره پی بالذات « جمعیت » ه تابعدی . برده آشاغی زرافشانده « جمعیت » ه تابع اولمیان امیرجی « ملا عبدالقهار » فرقه سی واردی . بخارا قومو نیستلر نندن ، بوراده ذکر شیمدیک ممکن اولمیان ، بعضی برلری « جمعیت » تشکیلا نندن آیری چته لر وجوده کتیر مکه باشلا مشلردی . اوجمله دن بری ده بخارا جوارنده « جبارقل » نام بریسینک فرقه سی ایدی بوذات مذاکره بهانه سیله بخارا یه دعوت ایدیلوب اولدیریلدکنده یرینه عجدوان یاننده « خشتی » قریه سی میته ن اوز بکلرندن ملا عبدالقهار وقرده شی میته ن پهلو ان بیک بوفرده نك باشنه کچه ره ك مارت ونیسان آیلرنده بخارای محاصره بیله ایتمشلردی . عبدالقهار کندیسی فنا بر آدم دکلدیسه ده بخارا ولایتنده کی الك متعصب ملالر و امیر جیلر بوفرده یه التحاق ایتمکله زرافشان حوضه سنده کی بوتون مجادله نی بوزان بونلر اولدی . ملا قهارک یاننده عسکری بعضا ایکی بیکه چقمقده ایدی . بن کندم ورفیقلم مرکز قومیته یه قرار گاه ایتدیکمز کویدن آیریلدیغم زمانلرده اکثریا آچیل بیک ، قارا قول ، ملا همراه قل ، معمور نیازی فرقه لرنده بولونوردق . نیسان — نُموز آیلرنده « زیره بولاق » جنوبنده ، « چله ك » ده ، « اوخوم » ده ، جزاخ ولایتی « داول » ده ، موغال ، اوسمه ت نام موقعلرده و باشقه برچوق حربلرده بولوندم . نیسان — حزیرانده بوفرده لر واهالی چوق روحلی و نیکیبن ایدی . روسلرده میریول خطنک خارجه چیقا میور لردی . مایس ده موسقوا دن کنان ایلیاوا واورژه نیکیدزه لر بیله سمرقندک ایکی کلومتره شمالنده واقع « اولوغ بک رصد خانه سی » زیارتنه قوتلی برمفرزه رفاقتنده چیقا بیلشلردی . حتی ای احتیاط تدابیری آلمش اولماسه ایدیلراو وقت جرارده پوصوده بولونان باصاجیلر طرفندن تپه له نه جکلردی . تک باشنه هیج برروس شهر خارجه چیقا مزدی .

فیض الله خواجه مارت اورتالرنده موسقوادن قومونیست
ایشک بوز و لوئی
فرقه سی مرکزندن « انور باشا وولیدوف غرونی ایله جدی
مجادله » حقدنه برقاچ ماده دن عبارت مخفی امرنامه کتیر مشدی . یرنجی ایشلری
امیرجیلری استخدام اولدی . فیض الله « قرشی » یه امیرک « قرشی » ده کی بویوک

مأمور لرندن و ۱۹۱۹ سنه مارت ۲۵ نده محمود خواجه بهودی ورفقاسنی اولدیره
 «نور الدین آغالیق» ی قرشی حکومته جلب ایتدی . بو آدم بر طرفله امیرجی -
 عصیانچیلرله ده تماسی اولدیغندن بوتون ایشلری پک ماهرانه بوزا بیلدی . قرشی یه
 کلر کلنز ، « عبد الحمید عارف » ک حاضر لادیغی شهر سبز ، غوزار وقرشی غار نیزو -
 نلرینک ۲۳ مارت قیامنده لازم اولان بعضی ذواتی آلیقویدی . ذاتا چوق کوشک
 اولان « جدید » لرك مذکور ولایتلرده کی عسکری تشکیلاتله تماسده بولونانلری
 « نوالدین آغالیق ایشمزی دویمش » دیه بهوده یره قورقوب چکندیله . « قهرنهب »
 ودیکر منطقه لرده عسکرک کچه جکی یرلره خبریتیشدیره مه دیله . « یتشیدرک » دید
 کلرینک دوغرو اولمادیغی ده پک اسفلی واقعه لردن صوکر اتحقق ایتدی . شخصاً بن
 قرشی ، شهر سبز ، کاتته قورغان آراسنده ایکی هافتا متادیا بالذات دولاشد مسه ده
 « نور الدین آغالیق » ک شبکه لرینی قرامادم . « کاسان » ده ودیکر بعض منطقه
 لرده کی بعضی عسکر ، اوجمله دن باشقورت اوردوسی ضابطانندن ۱۴ کشی ، کاسانی
 بهرام بک ، جوره ایشان ودیکر لری چیقا بیلدیله رسه ده ده پورده کی تفنک وجبخانه
 لری قاچرا مادیلر . امیرک آدم لرندن ملاقهارک ملامصتاق نامنده کی بر سر کرده سی
 ذکری کچن « قارناب » قریه سنده هیبه الله سویوندوکف اداره سنده کی باشقورت
 اوردوسی ضابطانه باصماجی صفتیله یاناشوب سلاحلرینی آلوب ۱۲ آدمی ۱۰ نیسانده
 بردن قتل ایتدی .

حالبوکه بونلر قرشی ، کاتته قورغان ، کرینه آراسنده وجوده کتیریله جک
 عسکری تشکیلاتک اساس عضولری اولوب مستقبل منتظم فرقه نک نوه سنی تشکیل
 ایدیورلردی . هر برینه برر وظیفه تحمیل ایدلمش بولونیوردی (۲) . « نور الدین آغالیق » ک
 شریک معصیتلرنندن برده « ضیاء الدین » جوارنده « علی امین » نامنده بریسی و « نور آتا »

(۲) سویوندک و آرتادا شلرینک نردنده بولونان بيم اوراق و اثر لرم ده بو فلاکت
 اثنا سنده ملا قهر آدم لری طرفدن اعما ایدلمشدی . اوجمله دن شو باصماجی سفر لرنده
 « اوز بک کرده شامانیزم » ، « قاشقادر یا اور بکانینک عشیرت حیاتی » ، « سمرقند ولایتنده
 کتابه لر » کبی موضوعلره عائد طوبلادیمم اتنوغرافی و تاریخی نوظلر ، خاطر اتم روس
 اوکان حربنک ایکی ویرستلق بخارا حربی خریطه سنک کسندم . و ابراهیم اسحق طرفندن
 تصحیح و تکمیل ایدیلن غربی بخارا و شهر سبز بافته لری غایب اولدی .

نك بويوك شينخي و بخارا داخلنده گي منلا لر ایدی . بونلر انور پاشا نی تجددك ممثلی ییلوب علیهنده مدھش پرو پاغاندا یا پیور لردی . عبد الحمید « قرشی » قوتلریله شرقی بخارا یه کچه جك ، باشقورت ضابطلرندن ابراهیم اسحاق ، سویوندوك و ، برحیات اولدقلرندن اسملری ذکر اولونمیه جق ، بعضی ذوات ، داها ۱۹۲۱ سنه اتخاذا ایدیلن ترتیباته کوره ، « نور آتا » ده تشکیلاتله مشغول اولاجقلردی . اورایه قازاقستاندن ، تاشکند دن و دیگر یرلردن حمیتلی کنجلر کله جکدی . بخاراده تورک ضابطلری طرفندن تربیه ایدیلن کنج حریه لیلرده « نور آتا » یه کوندیرلمشلردی . بن و آرقاداشم عبد القادر و ایوب بونلرله بولوشمق اوزره آچیل و بهرام بکک فرقه سندن بزه و پریلن مفرزه ایله نیشان ۲۱ نده « نور آتا » یه کلدک ایسه ده اوراسنی امیرجیلر طرفندن اشغال ایدلمش و اوراده رسماً بخارا حکومتی و مخفیاً « جمعیت » تشکیلاتینه مشغول اولان باشقورت اوردوسی میر آلانی ، اک یاقن سلاح آرقاداشم و یاورم ابراهیم اسحاقک و رفقاسنک و « قالدان آتا » ده مذکور حریه لیلرک هپسی امیرجی ملا عبد القهار و رفیقلری طرفندن اولدیرلمش اولدقلری ، سویوندوك و رفقاسنک ده « قهر نهب » ده خائانه بر صورتده اولدیرلدکلری معلوم اولدی و بوتون ایشلر صویه دوشدی . ناصل روس مونارشیستلری کندی تشکیلاتلرنده آنجق خالص مونارشیست عنصر لر بولوندیور بولر سه بخارا امیرجیلری ده کندی تشکیلاتلرینه « جدید » عنصری صوقه مه نی برنجی وظیفه ییلیر لردی . بز « نور آتا » یه کلدیکمز ده ملا قهارک نزدنده ایکی ییکدن فضلہ عسکر بولونیوردی . یابدقلری ایشلره چرق پشیمان اولان بواشخاص بوتون عسکر لرینی جبهه ایدوب بزى سلامه دیلر ، پک مطمئن بر صورتده بزى استقبال ایدوب بونکله جرملرینی اوروتمک ایسته دیلر . حقیقت حالی سویوندوكک آرقاداشلرندن سلامت قالدان آزى اوغلی اسلام دن ونور آتالیلر دن اوکره ندک . یابدقلری جرملری ، آرتق بو حرکتک افلاس ایتدیکنی رسمی مجلسلرنده یوز لرینه قارشى سویله دم . هپسی باشلرینی اکوب ، اوکلرینه باقوب بر شی دیمه دن دیکلادیلر و ایکی کون صوکرا (۹ مایس) بزده « نور آتا » دن چیقوب اک فنا انطباعلرله سمرقنده کلدک .

تورکستان مسئله سی نه درجه ده معضل وانور پاشاکی ساده بر اسلامیت و تورکچیلک شعار لريله ایش قیلبق بوراده نه درجه ده مشکل اولدیغنی ، بوراسی ایچون

تماميله باشقه بر مقياس لازم اولديغى سمرقنده كلديكمك ايكنجى كوندنه « جمعيت » نامنه يابديغم بعضى تماسله عائد شو حكايه ايله ايضاح ايده ييم :

قوئوپراتيف واعاشه مؤسسه لرنده چالیشان بر قسم روسلر ، أس - ارلر واونلرك نفوذنده بولونان بعضى ضابطلر بزم « جمعيت » له تماسده بولونوب جبخانه ويريورلردى . حتى توركستانك مركز اركان حربنده يو كسك ه وقع اشغال ايدنلرندن برى ده بويله بر مناسبتده بولونديغى يوقارنده ذكر ايتمشدم . مائس ۱۰ ده بونلرك ممثلى اولان بر روس ضابطيله « باغ بالا » ده كوروشدم . بونلر انور پاشانك حر كاتندن جدا قورقشلردى . انور پاشانك توركستانده موقت بولونديغى يانمده كى آرقاداشم سويله دى ايسه ده هيج بر صورتله اقناع ايده مه دى . عيى كرن تاشكنددن مخصوص كلن فكر معتقد قومونىستلردن اولديغى حالده چالشيديغى حكومت مؤسسه سى واسطه سيله مى حر كاته جدا مهم يارديم ايدن بر ىرلى تورك منوريله « آب رحمت » كنارنده بر باغجه ده كوروشدم . بونى ورفيقلر ينى تاشكندده آلرينه كچن اوراقده انور پاشانك « بخارا اميرينك وكيلى ، خليفه مسلين ك دامادى سيد انور » شكنده كى مهورى و بخارا اميريله تشريك مساعيسنه عائد خبر لر قورقوشم بولونيوردى . بن بوكا :

« انور بخارا اميرينه خدمت ايده جك دكلدر . مونارشيست ده دكلدر . جمعيت ده هيج كيمسه نك بويولده كى تمايللرينه يول ويرميه جكلدر . ايسته آرقاداشلركزه بونى سويله بيلير سكر » ديدم . عيى كون انور پاشانك نزدندن آذربايجانلى يوسف ضيا بك « شمال غربى جبهه نك باش قوماندانى » صفتيله كلش بولونيوردى . ياننده عثمان چاوش وجيلدى كول قازاقلرندن ، شممدى افغانستانده بولونان ، بوركوت ايشك آغا باشى وه ۱۰ قادار عسكر بولونيوردى . انور پاشا بونلره قازاقستانه كچمكه امر ايتمش واسملر ينى وقتيله بدن وياخود باشقه سندن ايشيدوب اسملر ينى دفترينه قيد ايتمش اولديغى قازاقستانلى ذواته توديع ايتمك ايچون برر مکتوب ، خلعت ، بعضلرينه مهر ، حتى قليج كوندرمىشى . بز بونلره قوللا غوز بولوب بر آز عسكر ده ويره مى ايتمش . يوسف ضيا بك كنديسى عسكر اولديغى حالده فضله جه « عسكر فروشلاق » ايدردى . انور پاشايه ده « جمعيت » ك اور عسكر يه يه مداخله ايتموب يالكز پروباغاندا ايله مشغول اولسى مطلوب اولديغى حقنده ياناننده بولونوب بوكا دائر شفاهى « امر » (؟) كتيرديكنى سويله يوردى . يالكز « جمعيت » واسطه سيله يوله

کیر « ن زرافشان باصاچیلغنی یولدن صابتاچتی برطور آلمشدی . بزده کندیسنه خیه به ، جنید خان نزدینه کچمسی قابلسه ده ۱۵ یاخرد ۱۰۰ سواری معیتنده قازاقستانه کچمسی بالفعل ممکن اولدیغنی ، اولدیغنی تقدیرده بیله اسملری ذکر اولونان ذواته اوغرایوب مکتوب ، خلعت ، قلیج ومهر کبی شیلر تسلیم ایدیلدیکی تقدیر ده ، قازاق عاداتنه بناء بونی الحال معلوم اولوب یالکز او آدملرک دکل ، بوتون اونلرک عشیر تلری باشنه فلا کتیرکله جکنی ، « جمعیت » له اوغراشمسی بویوک بر تدیر سز لک اولاجغنی آکلاتمغه بهوده چالشدق . تاشکند دن کلن کنج ده ایکنجی کونی یوسف ضیا بکی « کان گل » ده کوردی . یوسف ضیا بک بو کنجک حضورنده ده موقر اتیز مدن چرق بخت ایتدیکی حالدده تورکلرک آنجق « عسکر » بر ملت اولوب اونلر ایچون آنجق بر « آمر » لازم اولدیغنی ، تورک ملتک اوزون اوزادی یه دوشونمیب یالکز اطاعت ایتمک « عنعنه » سنه صادق قالدقلمی زمان قورطولاجقلمی اوزون اوزادی یه سویله دی . استاتیسقیقه یه کچه رک غربی تورکستانده ۳۰ ملیون ، شرقی تورکستانده ۱۵ ملیون تورک اولدیغنی انور پاشانک آغزندن حکایت ایتدی . قازاقستان مسئله سنه دائر بوکنجله متفقایا پد یغمز تکلیفلمی ردایتدی . یوسف ضیانک بوسوزلمی وطوری انور پاشا حقتنده مذکور کینجه برکون اول ویردیکم تأمیناتی تمامیله قیریوردی . بونلری ایشیدن کنج فنا صورتده متأثر اولدی . بوندن سوکرا ده انور پاشا دن مکتوبلر آلدق ایسه ده یوسف ضیانک سوزلمی رسماً تأیید ایده جک بر مکتوب گلمدی . « نور آتا » ده امیر چیلرک یابدقلمی ویاپاجقلمی ، بوراده افکارک تشوشنی کورن بز « جمعیت » ک هر طرفدن چوق مشکل وضعیتده قالمقده اولدیغنی دوشونه رک ایکی کون سوکرا شهر خارجنده مرکز قومیته نک مجلسنی عقد ایدوب بوتون وضعیتی اطرافلیجه مذاکره ایدوب هر شیدن اول « جمعیت » ی انحلا لدن محافظه ایتمک ، وضعیتک وخامتته کوره انور پاشایه روسلر له واو کونلر بخارایه کلکده اولان روس باش قوماندانی جنرال « کامنف » له مذاکره یولنی آچمق وکندیسی افغانستانه کچمک حقتنده تکلیفلر له بر مکتوب وعینی زمان مرکز قومیته رئیس صفتیله بنم امضامله موسقوایه سوویه ت حکومتته صلح شرطلرینی بیانله دیکر بر مکتوب مخصوص قوربه لرله کوندرلمسنه قرار ویرلدی (۱۲ مایس) . فقط بز موسقوایه کوندر دیکر مکتوب تاشکندلی رفقانرک

خطالری یوزندن کیسیج قالدی . انور پاشا ایسه بزم تکلیفمزی قبول ایده جک یرده مایسک ۱۹ نده (احتمال داها بزم قوریه من کله دن اول) روسلره تورکستان ، بخارا و خیره بی تخلیه ایتملرینی طلب ایدوب « تورکستان ، بخارا و خیره ملی اوردو لرینک باش قوماندانی ، امضا سیله بر اولتیا نوم کوندردی .

بوآراق پاشانک کندی اوردو کاهنده ایشلری ینه امیر جیلر
انور پاشانک بلجوانه
طرفندن بوزو لمغه باشلادی . قارا تکین فضیل مخدوم
رجعتی و شهادتی
آز چوق آچق فکری آدم اولوب امیری طانیازدی . امیر جیلر

دن ایشان سلطان و لاقای ابراهیم اونک دشمنانی اولوب کندیسنی « جدید » تسمیه ایدر لردی . اونی اورتادن قالدیروب ولایتی ایشان سلطان کندی آلنه آلمق ایسته یوردی . پاشا ایسه بومسثله ده چوق اهمالکار داورا نمشدر . فضیل ولایتی ایشان سلطانندن قورومق ایچون پاشانک مساعده سیله « قاراتکین » ه دونرکن یاننده کی ۱۰۰۰ قادر عسکری ابراهیم لاقانی طرفندن برمناسبتله داغتلوب اوراده بوراده تجریدسلاح ایدولوب ، فضیل کندیسی ده اسیر ایدلدی . یاننده کی اختیار ، لاکن مدبر بر آدم اولان کاشغرلی « حاجی حکیم » ی جدید وانور طرفداری دیه اولدرب « اولاق چاپدیله » . فضیله قارشی بوتدیر انورک ایشنی بوزمق ایسته ین بخارا امیرینک و « طاغای » ک امریله اولدی . عینی زمان امیرجی اولیاقلی بک شهر سبزی جبارک عسکرینی بوزوب کندیسی پاشانی ده ترک ایله یوب ۴۰۰ عسکر یله شهر سبزه کیتدی و اینتریکا لرله جبار بکی قتل ایتدیردی . کور شهر مه تک بو وضعیتی کوره ن برادری نور محمد ده ۱۰۰ قادر عسکر یله فرغانه یه چکلدی . بوتون بوترنیبات بالذات امیر طرفندن یاپیلدیغنی پاشاده آرتق کوزل آ کلا مشدی و ۱۹ حزیران تاریخیله « کابل » ه امیرک نامنه یازدیغنی مکتوبده ده بونلر دن کویا امیرک خبری اولمادن یاپیلان ایشلر اولارق شکایتلر ده بولونیور دی . امیر جیلر طرفندن تماماً ترک ایدیلد کدن صوکرانور پاشانک یاننده یالکز دانیال بکک ۲۰۰ قادر عسکری و قرشیلی بهرام بک وتره بای قالدی . بویله اولدیغنی حالده « بایصون » اوزرینه بر تعرض یاپدی . کندیسی ، افغانلیلرله برابر ، شهرک اپچریسته قادر کبر دی . فقط قارشی طرفدن کن اوز بک فرقه سی ، ایشتدیکره کوره بوفرقه نک قوماندانی اولان حسن بکک برذهولی سینندن مقابله ایده مه دن رجعت ایتدی . حزیران ک نهایتنه طوغری « بایصون » ه بکپدن

ایکی فرقه روس عسکری کلدی . بو وضعیت قارشو سنده پاشا « پول خاکیان » دن « یورچی » یه چکلدی . لاقای ابراهیم بوه شکل ساعتده پاشایه یاردیم ایتمک شویله طورسون صانکه روسک متفق کبی پاشا عسکرینک آت و تقلیاتی یاغما ایتدیر یوردی فقط روس کلیرکن کندیلری ده بوز ولدیلر . اسیر لری اولان فضیل مخدوم یالکر بوفر صندن استفا ده ایدوب قاچا بیلدی . فقط عسکری آرتق داغیلش بولونیوردی . روسلرک منتظم تعرضلری قارشوسنده پاشا « حصار » ه چکلد یکنده افغان مجاهد لری ده تمامیله بوز ولدیلر . او وقت کابلده سیاسی نفوذ موسقوا و آوروپادن یکی دونوب کلش اولان محمد ولی خانک آله . چمشدی . بوذات سوویه ت دوستلغی فکر نده ایدی . پاشانک نزدنده بولونان « افضل الدین » ه مکتوب یازوب بوتون افغانلرک افغانستانه چکلمسنی امر ایتدی . تموزک ۵ - ۶ لرنده افغانلر کیتدیلر . بلکه ده « کابل » دن کلن امر موجبی اولارق بونلر پاشایه ده زورله کندیلریله برابر کوتورمک ایسته دیلرسه ده پاشا قطع یارد ایتدی . او ، تورکستان طوپرا غندن چیقمامغه قطعی صورتده قرار ویرمشدی . بو وضعیت قارشو سنده پاشا ایچون رجعتدن باشقه چاره یوقدی . نهایت آغستوس بدایتنده بلجوانه کلدی . لاقایلراو زمان آلرینه کچن « جدید » لری کسمکله مشغول ایدیلر . از جمله خوقند شورای ملیسی رئیسی « عادل جان » ی و تورکن خدانظری ده اوراده کسدیلر . « دوشنبه » نی اشغال ایدن روس قوماندانی « لاقای » لرله ایشی اولدیغنی ، اولرله اوغراشیمه جغنی ، یالکر انور پاشایه تعقیب ایتدیکنی ابراهیم لاقایه خبر ویردی . پاشا آغستوس بدایتنده « حصار » دن دولت مندبکک اداره سنده بولونان « بلجوان » ه چکلدی . بوذات بلجوان ، کولاب تاجیکلرینه ، قارلوق ، موغول ، قاتاغان و سمیزاوز بکلرینه باش ایدی . سمیزاوز بکلرینک رئیسی عشور بک ، موغول قاتاغانلرک رئیسی « ایشان پاشا » دانیال و دیگر لری هب معیتنده بولونیورلردی . قربان بایرامنی بلجواندن ۷ - ۸ کلومتره مسافه ده « خوالین » ه کیدن یول اوزرنده « دولت مند » ک قرار کاهی اولان « چه که ن » کوینده بچرمک اوزره کلشدی . ۴ آغستوس جمعه کونی صباح پاشا بایرام تبریکاتیله مشغولدی . فقط ، مصطفی نک دیدیکنه کوره ، چوق دوشونجه لی ایدی . داها ساعت سکر ده روس آلایندن ۳۰۰ قادر نفر دن عبارت بر مفرزه کویک غربنده کی « آب دره » قریه سی یاننده کی تپه یه یاقلا شمقده اولدیغنه دائر خبر آلوندی . پاشا دیگر عسکر

لرک طوبلا نمسنى بکله مه دن ياننده کى ۲۵ آدمه دشمن اوزرينه قوشدى .
تپه يه چيقارکن روسلر ده اوبر طرفدن چيقمش بولونديلر . اوچه تقسيم
اولونان روسلرک برقسمنى آنى بر تعرضله بوزدى . اونلر سلاخلرينى تسليم
ايمکه باشلاديلر . جلاذتيله روسلرى شاشسیرتان پاشا ياننده آنجق بش
کشى بولونديغى حالده يالين قليچ ايله ريله دى . بوبش کشيدن برى تورکيه لى
چرکس حسين چاوش ، ديگر لرى قازانلى کریم ، قازاق ايشموراد ، افغانلى سايس ،
پاشايه التحاق ايتمش اولان روس قازاغى راييف ايدى . اوساعنده قرار کاهده کى
عسکر لرده کلوب يتشمشلم دى . مکرکه قضا ايش ، يان طرفدن ايشله مکه باشلايان
روس ميترايوزى پاشايى قلمندن ووردى . يارديم قوتيله يتيشه ن دولت مند بک ده
تعرض ايتدى ايسه ده اوده وورولدى . روسلر مجاهد لرى برآز تعقيب ايدوب کرى
دونديلر وانور پاشايى اولديردکلرينى ده داهاي ييدبورلر دى . ايکنجى کونى يرلى
اهاليدن ايشيده رک اوکره نديلر . انور پاشا نک يرينه دانبال بک ، « دولت مند » ک
يرينه اوغلى عبدالقادر . چه رک ايرتسى کون ۱۵ - ۲۰ يیک کشيلک بر آلاى
ومراسمله پاشا ودولت مند بک « چه گنه ن » ده دفن ايدلديلر . انور پاشانک
تورکستان استقلالى يولنده ، تورکستان طوپراغنده شهيد دوشه چکى بکله نمه مش
اولملى که بو بويوک ضياغ مناسبتيله « باجوان » جوارنده عادتاقيامت قوميشدى .
مصطفى شاقولى بو مناسبتله « بوقادار قيصه بر مدت ظرفنده بوکويه بردن ۱۵ - ۲۰
بيک آدم طوپرلانه بيله چکنى هيچ ظن ايمه زدم . اهالينک هپسى آغلايور ، بعضيلرى
« موى مبارک » ديه انور پاشانک صاقا لندن قيل آلوب کاغده صاروب جيلرينه
قويويور لردى . آل و آيا قلرينى او پوب آغلايانلرک حسابى يوقدى . خلاصه برقيامت
قوبدى ، که تصويرى قابل دکلدر ، ديمکده در . دانيال ، اسماعيل حقى ، نافع ،
خليل ، حسن وديگر بکلر « قاراتکين » ده بولونان فضيل مخدوم نردينه کلديلر .
واوردن هپسنگ امضاسيله ۱۷ آغستوس تاريخيله تاشکنده بکا و « کابل » ه حاجى
سامى يه مکتوبلر يازوب جدى تدبيرلر آلونمى حقنده تکليفده بولونديلر . بومکتوب
بکا آنجق برآى صوکر واصل اولدى . صوکر افغانستانده خان آباد دن حاجى سامى
وعثمان خواجه لرده کندى مهر وامضا لريله وضعيته عائد مسئله لر حقنده « جمعيت » ه

مکتوب یازدیله . مکتوب ده ایکی آی سوکرا کلشدی . بن پاشانک شهادتی خبرینی
۱۵ آغستو سده تاشکنده ورود هده روس غزته سندن او قودم . فقط او کونلر ده
هیچ کیمسه انور پاشانک وفاتنه اینانمق ایسته میوردی . یالکز بورسمی خبر لردن
سوکرا قناعت حاصل اولوب هر طرفده مرثیه لریازیلمغه باشلادی . او جمله دن :
پستی طالع ما اینکه قضارا تیری * خورد بر سینه آن اشهد بالله العظیم
داد جان از سراخا ص تن قربانش * عشر ذی الحججه پیوسته بغفران رحیم
(عثمانخواجه) . دادا دیگر بری :

فهر یادیم دنیا نینک بارلیغین بوغسون * اومید نینک اینک سونغی ایلهر بن اوزسون
غضبدن تیره گهن یاش بریکتینک * تاشدین سینه سیگه اوقلار اورناشمیش
تاغلاردا ایریک اوچون یورو گهن کیکنینک

قارا کوزله ریکه ماته ملهر کیر میش
دهریالار ، تولقونلار تیره تکه ن بیر ایر
ضهر به لهر قه هریدین ییقیلیش ، تالمیش
قورتولوش یولدوزی یوقلققه کیر میش

سینینک سونک جانینکنی یاولارینک آلمیش
مهر مهره بویلاری ، ادرنه یولی * چاتالجه کینکلیکی ، بوغاز تارلیغی
قارپات به له ندلیکی طارابلیس چولی * کوزهل سه لاینکینک شیرین باغلاری
شه هید لهر یوزیکه طامغوچی نورلار * قانلار ییغلالتدی بیزنی بو خه بهر
بهر لاین کوچه لهری ییکتینک بیرین * توپتولوغ غه لبه لهر قوینغا آلدی
تیفلیس هوالاری بیرنه جات ایرین * قارا قانغا بویاب بیر له رگه سالدی
تاریخینک رنکینی کوب قانلار بیله ن * قارایتقان ، تولدر گهن براق به لچیان
اینک سونکغی اومیدنی قانغا بویاغان * آه ! قانداغ اوغور سر زمانلهر کیلگهن
فه ریادیم دنیا نینک بارلیغین بوغوب اولدورسین

قابقارا به ختیغه شه یطانلار کولسون

(« یکی تورکستان » نومرو ۱۴) .

جمال پاشا روس سیاستک ایچ یوزینی آنجق افغانستاندن
روسیه به دونوب کلد کدن سوکرا آکلادی . مع مافیه
کندی تشکیلاتلری اولان « اسلام اختلال جمعیتلری » نک

انور جمال پاشا لارک
اورتا آسیاده کی روللری

دوقترينلرينه صادق قالدی . ۱۹۲۲ سنه بدايتنده محمد ولي خان ورفقاسيله برابر آلمانیا و فرانسه ده بولونوب او كونه قادار آروپا كورميهن آفغانلره چوق مهم يارديملرده بولوندى . انگليز حكومتك ۱۹۲۱ سنه آيلول ۷ سنده جمال پاشانك افغانستانده « سوويه ت آزاني صفتيله » حرکاتنى « اون مليون قادار آلتون روبله آلاق انگليز عليهنه تشويقاته صرف ايتديكنى » پروتستو ايتديكنه قارشى « نيوروق تايمس » غزته سنك به رلين مخابرى واسطه سيله مذکور غزته نك ۲ كانون ثانی تسخه سنده بر جواب نشر ايتدی . جمال پاشا بوجواننده كنديسنك « كابل » ده برر حكومت طرفندن انگليز لره قارشى ترتيباتله دكل ، كندى شخصى حسابنه آفغان اوردوسنى تنظيم ايشيله مشغول اولديغنى و « كابل » ده بولونان انگليز دپلوماتى « سيره نرى دويس » ايله دوستانه مناسباتده بولوندى يغنى يازيوردى . مقصدى هر نه يول ايله اولسه ييله افغانستانده باشلا ديغى ايشلرى دوام ايتدير ملك ايدى . آلمانياده واسويچره ده بعضى آرقاداشلريله ، ماتونده حسين جاهد بگه ، كوروشوب اك اهميته تعقيب ايتديكى غايه لردن برى هند ستانده انگليز لر عليهنه براختلال حاضر لامق اولدى يغنى وبونده اميد وارلغنى ، انور پاشانك توركستانده كى حرکاتى بويوك خطا اولديغنى ، تكرر افغانستانده دونوب اولجه باشلا ديغى ايشه دوام ايدى جكنى وانورى افغانستانده چك جكنى سويله مشدى . كندى سياستك انوره اومساد يغنى سوويه تله « مهار تله » آكلاته ييله جكنه ده قاعدى . بعض آرقاداشلرينك سوويه تله اينامامق توصيه لرينه رغما مائس يدى سنده تكرر موسقوايه كلدى . بورادن ۱۴ مائس تاريخيله حسين جاهد بگه يازديغى مکتوب مؤخرآ « طنين » غزته سنده ۱۹۲۴ . تشرین اول ۲) نشر ايدلى . بوراده او قاراخانله كوروشديكنى وانور پاشا نك حرکاتى طولاييسيله روسلرک آرتق هندستان اختلاله يارديم ايشلرينى تعليق ايتمش اولدقلى يازيور ودييورکه « انورك بوخطاسى سبندن هندستان اختلالى يولنده كى ايكى سنه لك مساعى يم آلت اوست اولدى . شمدى روسلرله چالشمق امكانى قالدى . آرتق روسيه نى بالكله ترك ايدى جكم . هر حالده افغانستانه كیده جكم . فقط تفليسه كيدوب اورا دن تيلغراف ما كينه سى باشينده مصطفي كمال پاشا ايله قونوشارک مشترك بر حرکت پلاننى تثبيت ايدرک ايران طريقه افغانستانه حرکت ايدى جكم . بولرى و هر نه اولورسه اولسون هندستان اختلالى فكر ندى صرف نظر ايدى ميه جكمي همه حال

افغانستانه كیده جكمی قره خانه سویره دم . افغانستانه كیدوب انور له تماسه كلنه قادر روس اور دوسی حرکاتی طور دور ملرینی رجاً ایتد مسه ده قبول ایتمدی . بن مملکت ایچون ده ، شرق ملتلی ایچون ده سلامت یولنی افغانستانده یولیورم . هندستان ایشلری تأخرا یدرسه افغانستان مسائله ، اور دو تنسیقنه اهمیت ویریرم . . . .» عینی زمان جمال پاشا «ایزویستییه» غزته سنك ۲۸ حزیران نسخه سنده انور پاشانك حرکاتی « عالم اسلامك متحد جبهه سنده بر اچقلاق BRECHE » اولارق تصویر ایده رك برمقاله نشر ایتدی . فقط سوویه تلی برتورلی اینا ندرامدی . روسلر جمال افغانستانه كچرسه روسلره قارشلی انور له متحد جبهه آلاجغنی (« تایمس » ه كوره انقره — بخارا جبهه لرینی برله شدیره جكمی) دوشونه رك یوقاریده مذکور مقاله سنك نشر ندن اوچ هافتا صوكره وانور پاشانك شهادتندن ایکی هافتا اول ۲۱ تموز ده تفلیس ده كوشه باشندن هجومه كندیسنی اولدر دیلر . ایشه نوركلرك جهان وقایعنده چوق مهم رول اوینایان ایکی یویوك شخصیتی اورتا آسیا تورك و اسلاملرینك خلاصی اوغورنده چالیشا ركن وقتيله یاردیملرینی اومد قلری بولشه و بلكرك ایلله اولدر یلوب ایکی هافتا ظرفنده سیاست صحنه سندن چكلمش اولدیلر . هر ایکی ذاتك مرکزی آسیا ده کی روللری توریجه ایضاح ایدیلشدر . انور پاشانك عمومی حیاتی و رولی ده ، كندیسنك ورفقا سنك حرب عمومیده و آناتولی استقلال مجادله سی زماننده و اخیراً فرقه اختلافلری هنكا منده کی روللری حقدنه کی خاطر له داهاپك تازه اولدیغندن ، بی طرف بر صورتده ایضاح ایدیله مشدر . انور پاشانك توركیه ده کی حیاتی ایل یولیورم . مع مافیه « صاری قامش » محرری شریف بلك و « ضیا كوك آلپ و مفكوره سی ، محرری صفوت عرفی بلكرك و بعضی دیگر رفیقلرینك انور پاشا علیهنه یازد قلری شیلری ده او قومش اولدیغمز حالده دیه ییلیركه انور پاشا صوك تورك تاریخنك شهبه سز بویوك شخصیتلر ندن بریدر . بوذات تورك و جهان حیاتی صحنه سنده کی موقعنی شهبه سزكه تصاد فی بر صورتده و یاخود بریسنك حمایه سیله اشغال ایتمه دی . بنجه ۱۹۱۴ — ۱۹۱۶ سنه لرنده چاناق قلعه و آناتولی لری (داردانیلی) معجز بر موقیتله مدافعه ایدن توركلرك باشنده بولونان ذوات البته صوك تورك تاریخنك اك مهم شخصیتلریدر . چونكه توركلر بورا ده كوستر دكلری امثالسز فدا كارلق و شهامتله جهان حربی دیگر بر

استقامتہ چہ ویردیلر ، اوونی نتیجہ اعتباریلہ ہیج . کیمہ قازا نذیر میوب روسیہ ده اختلال چیقمسنه و او یوللہ تورکیہ ، ایران و افغانستان ایچون یکی بر خلاص یوللری آچیلسنه سبب اولدیلر . تورکلرک بورولو ۱۶ نجی عصر دن بری کررولمیه ن بر آکتیویته علامتی ایدی که بوندن صوکرده ده جهان تاریخنک انقلاب نقطه لرنده بولناچتلیری بونکله اثبات ایدلمشدر . عینی زمان ۱۹۱۶ سنه سنده تورکستانده کی قیاملرده روسیه نک آرقاسنه بر یومروق اولمقله داردانیل مدافعه سنک هدفنه خدمت ایدن فقط تاریخی اهمیتی بوکونه قادر ائی تعیین ایدیلیه ن حادثه لردن بریدر . انور باشاشجاعتی ، تمیزلکی ، علوهمتی ، صبر و متانتی ایله تورکستانلیلری حیرتده براقدی . انور پاشا و معیتنده کی تورک ضابطلری ، بالخاصه فاروق افندی تورکستانلیلرک نظر نده تورک شجاعتنک ، ایده آلیستلخنک نمثال مجسمی اولوب قالمشدر . انور پاشانک تورکستانده کی حرکاتی اثناسنده معیتنده بولونانلردن برج، غنک خاطراتی ألمده در . هپسی بوذاتک شبهه سز تمیز و اکثریا حساب و محاکمه چرچیوه سنه صیغمیان برایدہ آلیست اولدیغنی سویله مکده درلر . یوقاریده کی مسروداتمز انور پاشانک عدم موفقیتنک اسبابی آکلاتمق ایچون کافی اولسه کرکدر . مع مافیہ بوخصوصده کی یاکلش فکر لردن بعضیلری حقننده ده بر قاچ سوز سویله مک ایجاب ایدر . روسلر طبیعی که انوری خیالی پانیسلا میزم دولتی فکریله اوغراشان آواتوریست کویستر مکہ چالیسیورلر . حالبوکه ۱۹۲۳ سنه سی تشرین ثانیسنده « بیروت » ده بولو ندیغم زمان او قودیغم سوریه عرب غزته لری « عمومیتله اک ایغوئیست مقصدلری ایچون اسلامیتی آلت اتخاذایدن دیگر تورکلر کی انورده اسلامیتی بحر سفیده چین آرا سنده قورمق خیالنده بولوندیغنی توران دولت مخیله سی مقصدی اوغورنده استخدام ایتدی » دیه یازیولردی . انور پاشانک تورکستانده کی حیاتی روس منبعلرندن طوبلا یوب یازان و کندیسی تورکستانده سنه لرجه یاشایوب اوراسنی ائی ییلن موسیو کاستانیه (CASTAGNE) ده انورک شهادتی پانیسلا میزم مک افلاسی کی کویستر بیور . انورک تورکستانده استناد ایتدیکی یکانه عنصر وقتیلہ استانبولده تحصیلده بولونان کنج بخارالیلردن عبارت اولمش و اونلرک ده خلق کتله سی آراسنده اعتباری اولماش ، اوسیدن باصماچیار انوره صوغوق باقمشلمش (LES BASMATCHIS , P. 51/52) . بوفکر لر البته خطادر . انور پاشا کنج بخارالیره استناد ایتمه دی . کنج بخارالیلر

شهر لرده یا شایوب تاجیکله شمش تورک یا خود تورکله شمش تاجیک منلا و تجار اولادندن عبارت اولوب دشمنانه قارشی سلاحله مجادله دن چرق اوزاق بولونوب یالکز صلح و مسالمت یولیه ایش کوره ییلن هر هانکی حکومتک سیاستنده کندی ملی غایه لری ایچون مساعد نقطه لر آرایان بر زمره ایدی . انور پاشانک قونغرہ یه دعوت ایتدکنده فرغانه دن ، صحرا اوز بکلر نندن وقازاقلردن و کیلر کوندر یلدیکی حالده بخارا منوراندن هیچ بر وکیل کوندر لمدی . سمرقند منورانی طرفندن کوندر ییلن بر شاعر کنج بنمله و تورک ضابطی صابر افندی ایله برابر بر قارتیپی سی وقتنده « تحت قاراجه » دن کچرکن آکسزین تصادف ایتدیکنر روس مفرزه سیله حرب، ایتدیکنر ده اودی پاتلا یوب او آقشام اویویا میوب خاستا اولدی . ایرتسی صباح کیزلیجه سمرقنده دوغری فرار ایتدی . انور پاشا بخاراده ایکن بالذات کندی نزدنده عهد و پیمان ایدن بعضی «جدید» لر روسدن قورقورلردن جبهه یه کیدوب قلیبلردن آغلایه آغلایه روس لهنه تشویقاتده بولو ندیلر . فقط پاشا طرفنه کچن پک آز اولدی ، کچه میوب اتحار ایده نلری ایسه هیچ کورولمه دی . انور پاشا بونی پک اینی ییلیور دی . لاقای کبی بعضی قبیله لرک انور پاشایه قارشی وضعیت آللمری انور پاشانک بخارا جدید لرینه استناد ایتد کندن دکل ، ذاتا « جدید » اولان انورک بونلره « یولی » ایله کلمه مش اولد یغندن ، بخارا امیری و طرفدار لری ایچون تهلمکه تشکیل ایتد کندنر . انور پاشا تورکستانده کی بوتون حرکاتنده بالعکس کنیش خلق کتله سنه و منور لرک ده بعضی ولایتلر ده (فرغانه ، سمرقند ، سیر دریا طرفلرنده) خلق کتله سنه جدأ یاقین بولونانلرینه استناد ایتمشدر . یالکز روسیه دکل ، انکلتره طرفندن ده جدا مراقبه آلتنده بولو نمله هیچ بر طرفندن سلاح وجبخانه کتیره میه ن انور پاشا خلق کتله سی طرفندن بونندن دها زیاده بر مظاهرت کوره مه زدی . افغانستاندن کلن ۲۵۰ تفنک قومشو عشیر تله قاق بیک اولوب ایشدیلبش ، سمرقند و فرغانه یه ایسه یوز بیک تفنک ، قاق دانه طوب و قاق دانه فیل اولارق ایشدیلبش و بوده بعضاً انکلیز لرک انور پاشایه مظاهرتی تلقی ایدلمشدر . بوخبر لری ایشیدن اهالی سلاح آلمق ایچون پاشانک و یاخود دیگر « قورباشی » لرک قرار کاهنه قوشمشدر . افغانستاندن و یاخود هندستان حدود نندن کلن بر آدم و یابر مکتوب بیله مبالغه لی شایعه لره سبب اولویور ، اوفاجق بر خبر اعظام ایدیلیور دی ، سلاحسز ، جبخانه سز اولدیغی حالده انور پاشا حتی یدی صو

وآقولا ولايتلرينك هجرا كوشه لرنده ييله قرغز — قازاقلرك قلبنه آتش ياقايليشدر . بن شخصاً كنديمي تورك تاريخنده «انور پاشا لردوره سي» آدمارندن عد ايدمه م . بزم فكر لرمز اويمايور دى . توركستانده چالیشان بر سياى بوتون او بژه كئيف شرائطله برابر بو اولكه نك شمال قسملرى ايكي عصر ، جنوبي قسملرى ياريم عصر دن فضلده روس اداره اصوللرى مدنيتى تأثير نده قالدیغى نظر اعتباره آلمه دن ايش كوره مه ز . داهاروس كلمه دن اول امير نصر الله زماننده بخاراده بيله قوماندانك «زاريازاي» ديه روسجه اجرا ايديلديكنى يوقاریده سويله يوب كچمشدك . شمدى ايسه اهالى مى مجادله يه روس مكتهي وروس اوردو سنده تريه كوره ن عناصر نه قادر آزالوسه ييله خلق كتله سيله آكلا شوب عمومى وضعيتك مساعد زماننده اونك باشنه بچه ييلديكى زمان جدى برايش نظريه باقار ، انور پاشا ومعيتى تورك جنرال وضابطلرى ده آنجق اويله بر زمانده وشرائطده موقفيتله ايش كوره ييلير لر . «تكبير» نداسيله وياخود «اويان تورك» شعار لريله كئيش عوام كتله سي غير مسلح اولديغى حالده ينه آياغه قالديريله ييليرسه ده توركستانك عصرى مدنيتله آزچوق تماسده بولونان عناصرى بويله حرکاته قرون وسطائى وغير جدى حرکت نظريه باقاجق در . اونك ايچون بز ۱۹۲۲ سنه سنده كيمسه دن قورقديغمز وانور پاشايه هر درلو معاوتده بولونديغمز حالده روسلرله «حرب اعلان ايتمه رك مجادله ايتمك» حقدنه كى قرار مزه صادق قالدق . بونكله برابر انور پاشانك فوق العاده براقتلاچى اولديغى ده توركستان مجادله سنده كوز مزله كوردك . بخارا ده ايكن «حاضر دكلز» ديديكده انور پاشا بكا «چابوق حاضر اولاجق ده دكلسكز» ديمشدى . حقلى ايدى . روسيه نك وضعيتى داخلا وخارجا قاريشه جغى كون باطلاتمق اوزره قورد يغمز دينا مينت شمدى اوكوند نبرى اون سنه كچدى وكورو يورزكه باطلا مياجقمش . انور پاشا توركستان وقايعنه اشتراك ائمه مش اولسه ايدى سنه لردن برى دوام ايدن توركستان قياى ، ياواشجه *PROZAIQUE* بوسورتده ياطشا جقمش . انور پاشا بو حرکاته يكي برمعا ويردى وواقعه لر كوستردى كه اكر بخارا اميرى وكهنه پرستلى مانع اولمزه انور پاشا «دوشنبه» ده كى قوتلرله ييله بر ضربه ايله سمرقنده كله ييله جقمش ، بونى انور پاشايه قارشى ايش كوره ن روس قوتلرينك مهم قوماندانلرى ييله سويله مشدر . انور البته بويوك بر اقتلاچى

و بویوک ایده آلیست ایدی . بخاراده ایکن بوتون مشکلاتی آکلادیغی حالده ، هیچ کورمه دیکي ، حتی هیچ بر کتابدن ییله او کره نمدیکی بر مملکتده وبر محیطده علی العاده میلیونده بر مقیاسی بر خریطه یی آله آلاق آته یینوب بخارادن پامیره قوشتمق باشقه بر صورتله ایضاح ایدیله مز . بعضیلر حرب عمومیده کی موفقیتسز لکری سببتدن انوری روس محرری طولستویک توصیف ایتدیکی « حاجی مراد » ک ناپولیون اولمق ایسته ین بر تیبی اولارق کوستر یورلر . کندیسنی ییلن بری ایسه موافق شرائط اولور سه انورده بلکه گیم ییلیر بر سلاله برینه کندی سلاله سنی تأسیس ایده جگگی احمالی سوبله یور . بن بونلرله مناقشه فکرنده دکلم . بونکله برابر انور البته بویوک تورک انقلابک وجهان وقایعنده رول اوینایان تورکک یتیشدیر دیکي بر خلق قهرمانیدر . زمانمکک بر تورک مؤرخخی چناق قلعه یی مدافعه ایده نلردن انور پاشانی سلجوقیلردن اهل صلیب محاربی « قلیچ آرسلان » ایله ، دیگر بریسنی ده صلاح الدین ایوبی ایله مقایسه ایتمکده در . انور البته تورکلرک داستانی « دلی دومرول » لرندن بریدر . تورکستانه کدکلری زمان بونی اداره ایدن روح وایده آل تورکیه ده بالخاصه بالقان حربندن سوکرا یاشاتیلن « تور کچیک » روحی ایدی . عملی معنالیله پانیسلامیزم ، پاتورانیزم و پاتورکیزم سیاسی مخیله لری دکلدی . انور و جمال پاشالر مرکزی و غربی آسیای برله شدیره ن « اسلام دولتی » و یاخود « تورک دولتی » وجوده کتیرمک فکرنده دکلدیلر . اونلر اورتا و غربی آسیا اسلام و تورکلرینک مناعی بر اولدیغنی و بومنفعتک وحدتی اورتا آسیالی اسلام و تورکلره بالفعل آکلاتمق شعورلی انسانلرک بورجی اولدیغنه قانع ایدیلر . انور پاشا بخاراده ایکن « عثمانلی لسانی تورکستانده عمومی لسان اولامیاجقدر و بوراسی ایچون آیری ادبی چاغاتای لسانی یاشاتیلسی لازمدر . بونی روسیه یه و شمدی تورکستانه کلدکدن سوکرا دها ایی آکلادم » دیمشدی . روسجه « ایسپالکوم » و « ریفکوم » کله لری مناسبتیله ده بوملکتده روسیه اداری اصطلاحلرینک کوکله شمش اولدیغنی سوبله مشدی . انور پاشا بوحرکاتندن مطلقا بر نتیجه چیقاجغنه تمامیله قانع دکلدی . او یله ایکن یا « غازیلق » یاخود « شهیدک » دیه ایشنه شروع ایتدی . ایشی بوزولدیغنی زمان افغانستان حدودنده بولونیوردی . ایسته رسه بوتون معینتی آلاق افغانستانه کیچه یلیردی . اوراده ده کندیسی آنجق حرمت و عزت بکلپوردی . مع مافیه کچمدی .

حتى تموز نهايتنده افضل الدين خان تحت اداره سنده كى افغانيليز شرقى بخارايى ترك ايتد كلرى زمان ، بلكه ده آلدقلىرى بر تعلیمانه كوره ، انور پاشايى زورله كنديلريله برابر كوتورمكه چالشد قلىرىنى يوقاريدده يازمشدق . پاشابونى صورت قطعيه ده رد ايتدى . او مطلقا تور كستان طوپراغنده « أولمك » قرارينى ويرمشدى . حتى ۴ آغستوس جمعه صباحنده يالين قليچ روسلره آتدغه فضله بر ضرورت ، يوقدى . ايكى كلومتره كرى يه كيده رك عسكرينى تنظيم ايدرسه كنديسى تعرضه كچه بيليردى . انور پاشا تور كستان طوپراغنده اولمكه بو اولمكه ده وتورك نارينخنده كى اك بويوك وظيفه سنى يامشدر . جمال پاشا افغانستان استقلالنك تأمینی ، انور پاشا تور كستانك استخلاصى بولنده قربان كیده ركن دشمانلرينك ديديكى كىبى شخصى احتراصلر تعقيب ايتمدكلرينى كنديلريله اك محرم بر صورتده اوزون اوزادى قونوشديغمده آكلادم وبونى بر علاقه دار تور كستان رجل سياسيسى صفتيله دكل ، بر مؤرخ صفتيله آريچه قيد ايدرم . تور كلرك جمال وانور پاشالركى بويوك جنراللىرى داردانيلى اى مدافعه ايدوب روس انقلابى طوغورمش اولميه ايديلر ۱۹۲۱ سنه سى افغانستان وتوركستانه كله مز لردى . بونلر بوغاز لرده باشلادقلىرى ايشى مركزى آسياده دوام ايتدير ديلر . مصطفى كمال پاشا ياشايه رق ، جمال وانور پاشالرك ماهرانه بر صورتده اوله رك غربى ووسطى آسيا اسلام وتوركلرينك تاريخنده ۱۶ نجى عصردن اعتباراً باشلايان ايكنجى دوره نك (انحطاط دورينك) آرتق قانمش واوچنجى دورك ، استقلال وآكتيوته دورينك آرتق باشلانمش اولديغنى كوسترديلر .

هر طرفده مجادله انحلال دوره سنه كيرديكى حاليده صاغلام
زرافشان فرغانه
قالان ولايت زرافشان حوضه سى ايدى . بوراسى
ساحه سى
دوغرىدن دوغرى « جمعيت » اداره سنده ايدى . بوراده
منور كنجلك باصاجى حر كتنه التحاق ايتمكده ايدى . سمرقند وفرغانه ده سوويته
اداره سنده تشكل ايدن ميايس ، قازاق ، اوزبك وطرويسكى قيشلاسنده كى باشقورت
طابور لرى التحاق ايتمكه يالكز برامر ايسته يورلردى . ايشك بوزولمق اوزره
اولديغى تحق ايتديكندن بو كا مساعده ويريلبوردى . مع مافيه سمرقند ميليتسيه سنك
برقسمى منوراندن اوپهز ميليس رئيسلرى عبد الله توله بايف وعبد الشكور حكيمبايف

لر تحت اداره سنده آچیل بک فرقه سنه التحاق ایتدی و بر چوق سلاح و مهمات ده چیقاردی . عید الشکور سمرقند معلم شکوری نیک اصول جدید مکتبئی و روسجه شهر مکتبئی اکیال ایتمش اوزمان ۲۳ یاشنده بر کنجدی . بهرام بکه ده سمرقند منوراندن عبد الحلیم ، اسعد وقاری محمود افندیلر داها اول التحاق ایتمشلردی . روسلرک تضييقی قوتلی ایتدی . جدی حربلر اولویوردی . تموز اورتا سنده معمور و همراه قل بکر فرقه لر یله برابر سنتاب و فاریش تاجیک قصبه لرینی باصماجیات حرکاتنه التحاقه دعوت ایچون کیتدی لر . بوتاجیکلر « حاصل » نام بر اشقیا ریاستی آلتنده اولوب روسلره صداقت کورستیور و « قزل قوم » قازاقلرینی یولدن چیقاریورلردی . معمور و همراه قل بکر بونلر طرفندن شدتلی مقابله یه معروض قالدیلر . عمومیتله بولشه و بکر قبیله و ملنلر آراسنده منافرت طوغور مقابنده ماهرانه ایش کوزیورلردی . کندی باشنه قازاق ایچنه کیدن یوسف ضیا وریفقیری ده جانتی زورله قورتاروب « بوکهن طاو » حدودندن دونوب کلدی . فقط بونلر عسکرک عزمی داها قیر مامشدی . باغدان ناحیه سنده « غوران » قریه سنده طوپلاندق ، زنگین کویلینک اونیکن دیوارینه روس استنادینه قارشی مجادله خاطره لر مزی یازدق . بورادن « سنک زاره » کلوب « تورکستان » سلسله جبالنک ائتکارنده سنک زارک کوزل یایلارنده تاریخی « یار یایلاق » ده « آچیل بیک » و دیگر قورباشیلر طوپلانب عادتا جشنلر یاپیلدی . « چهارشنبه ، و « داول » نام یرلرده روسلر باصیلدی . روسلر تلفات و یروب و مهمات بر اقوب قاچدی لر . « باغدان » و « سنک زار » اجتماعلرنده زرائشان حوضه سنده کی برتون آکتیف منورلر کلشلردی . متوفی وصلی کبی شاعر لر بو واقعه لر دن ملهم اولار ق شعر لر یازوب بکا و آچیل بکه کوندیریورلردی . بر قسم عسکرله سنک زار باشلرنده و قول مزار یایلارنده بر قاچ کون استراحت ایتد کدن صوکر ا « اورا تپه » ایله « ماچا » آراسنده بولونان خالبوطه بک نزدنده بولوندق . اونک ایشلری ده رواجده ایدی . داها قرار کاهنده ایکن روسلرله حرب ایدوب بر چوغنی کسدی ، اسیر آلدی . آغستوس ۴ نده سمرقنده دونوب کلدک . آغستوس ۵ — ۱۰ لرنده جامبای ، موغال ، اوسمبت جوار لرنده قربان بایرامی کچیپره ن باصماچیلر اوزرینه قوتلی روس فرقه لر ی کوندیریله رک دهشتلی حربلر اولوب میلیس رئیس عبد الله توله بایف و داهای بر چوق مجاهدلر شهید اولدی لر . باصماچیلر موفق اولدیغی زمان

چکین و فرار ایدن روسلره اوزبک اهالی ، حتی قادینبیلیه طاش آتیورلردی . فقط روسلر تکرار دونوب کلیورلر ، باصماچیلره برشی یاپامینجه کویلی اهالی کسپور لردی اوسمهت وقاطار طال موقعلرنده کی ۱۱ آغستوس محاربه لرندن صوکر ازرافشان حوضه سنده کی مجاهده ده مشکل بر دوره یه کیرمش اولدی . روسلرک آللری بوش اولدیغندن چوق عسکر سوق ایتدیلر . سمرقند واوراتپه جوارینه روسیه نك اك مهم واك منتظم عد ایدیلن سواری آلایلری سوق ایدلمشدی . اوکون آچیل بکک اوز بکلری حقیقتاً جلادت کوستردیلر . برچوق روس و او جمله دن روس آلائی قومیسری مقتول دوشدی . فقط موفقیتی اعظام ایده رک آلدانان اوز بکلر چوق ایلریله یوب ایشی بوزدیلر . آقشام اوستی تورکستان سلسله سنک ۷ - ۸ ییک فوتلق ارتفاعلرینه چلدک واوراده آیرلشد قدن صوکر ا یکدیگر مزى کوره مه دک . بورادن بز ، اولجه اتخاذا ایدیلن قراره کوره ، قونغره عقدی ایچون یانمده کی قازاق ضابطله برابر « قزل قوم » چوللری واسطه سیله آت اوزرنده تاشکننده کلدک (۱۵ آغستوس) عینی قربان عیدی کونلرنده کی حربلرده معمور ییک فرقه سی ده پیراندی بنم آرقاداشلر مدن اوحدی ایشمور زین ، هبه الله ، اسلام ، ایوب ، وارث و سوبو ندک لر معمور و تراب بکلرک نزدنده بولونیورلردی . ۵ آغستو سده آنی بر صورتده تعرض ایده رک روسلر « اوحدی » بی اسیر آلدیلر . مجاهده هر طرفده مشکل صفحه یه کیر مشدی . موسقواده بولونان رفیقلم روسلرله بارشیمه مزى ، تورکستانده کیلری ایسه بارشیمه مه بی تکلیف ایدیورلردی . تاشکننده قونغره لر عقدا ایدلدی . نتیجه ده بن و بعضی رفیقلم ایران و افغانستان یولیه آورو پایه کیتمه مزه قرار ویریلوب تشرین اول ۲۲ سنده تاشکننده دن اصحابا ده حرکت ایدلدی . بز تاشکننده ده ایکن روسلرک مهاجرت و یاغما سیاستنه قارشى بوتون قازاقستان هیجان ایچنده ایدی . آقولا ، طورغای ویدی صوטר فلرندن وکیلر کلشدی . فقط برایش یایمق آرتق امکانش اولمشدی . جزاخ ده ملاطاعای ، سمرقند ده بهرام ییک روسلرله باریشوب بهرام ایسه تکرار فرار ایدوب اچیل بک طرفندن اولدیردی . ۱۹۲۳ سنه قیشنده زرافشان ولایتده کی مجاهده ک آغر دور لرینی کچیردی . مع مافیه بوتون قیش شدتلی مجادله لر دوام ایتدی . همراه قل بک ده رفقاسی ایله برابر سمرقند جوارنده رستم قیشلاق ده روسلر طرفندن محاصره ایدیلوب بوتون کون مجادله ایدوب نهایت

شهر دن ۱۰۰۰ دن فضله روس چيقوب محصور بولونان استحکامی طولومبه لزدن غاز سپهرهك آتش ويرمشلردر . منوراندن عبد الحليم ، اسعد وقاری محمود بکلر اوراده شهيد اولمش ، بعضيلری أوك طامنه چيقوب روساره قارشى نطق ایراد ایدهرک تسليم اولمه دن يانوب اولمشلردر . همراه قل بك برقاچ آرقاداشيله روسلرک محاصره خطنى ياروب كچه ييلشدر . ۱۹۲۳ سنه كانون ثانی ۳ نده اولان بو واقعه سمرقند منورانتك وطن ايچون مجادله ایده ييله جكنى كوسترمشدر . بوندن سوكرآ آچيل بك ورفقاسى بخارالى عبدالقهارله كوروشه رهك برابر حرکاتده بولونمق فسكريله « موسى بازار — كتاب » آرالنده بولونيورلر . مایس بدایتنده « وارگه نزی » جوارنده روسلرله غایت موفقتیلی حربلر اولويور ، فقط انور پاشا واقعه سنده اولديغى كبی موفقيته آلدانوب روسلری تعقیبه قوشان آچيل بك « كتاب » دن ايكي كلوه تره مسافه ده بولونان « پنچی » كويي ياننده عینی انور پاشا كی يالین قلیج روسلری تعقیب ایدرکن شهيد دوشدی (۲۳ رمضان = ۹ مایس) آچیل بلك شونيسان ، مایس آیلرنده شهر سبز وكتاب جوارنده كوستردیكى جلا دتلى اوراده كی خلق شاعر لری ايچون داستان موضوعی اولمشدر .

فرغانه ده كی وضعيته بالخاصه ولايتك جنوبي قسمنده حكمر ما اولان آچاق فنا تأثیر ایتدی . بوسیدن بورا ده وضعيت دها ۱۹۲۲ سنه بدایتنده بوزولمغه يوز طوتمشدى . بوندن استفاده ایدوب قرغیزو اوز بکلر آراسنده تفرقه سالایلدیلر . قرغیزلرک رئيسی محی الدين بك ، اوز بکلرک ايسه اسرائیل بك ایدی . ۱۹۲۲ سنه كانون ثانی سنده شیر محمد بك بونلری باریشدیرمغه چالشدیسه ده موفق اولامادی . قرغیز رئيسلری محی الدين بك وجانی بك قاضی روسلره قارشى حربلرده آرتق جدی رول اوینا ماز اولدیلر . محی الدين ايسه « آلاى » ه چكلى ونهايت أیلولده بولشسه ويكلرک أله چه ره ك بوأيك ۲۳ نده اندیچانده قورشونه دینلدى . اولجه اسماعیل حقى بك كلدیکنده انور پاشا یه معاونت مسئله سنده متعصب علمسانك تأثیر نده بولونان شیر محمد بك مؤخرأ فکرینی ده كیشدیر دی وفرغانه ده وضعیتی مشكله شدیکنده برادری نور محمدی ۱۰۰۰ قادر عسکرله پاشانك یاردیمه كوندردی ايسه ده بونلر قاراتسگین جوارینه كلدكارنده پاشانك وفات خبرینی ایشتیدیلر . نمنكان جوارنده كی قورباشیلردن « رحمانقل » ك نزد نده كی تورکیه لی ضابط صابر بك

شهید دوشدی . ینه اوراده بولونان تاشکند قوصیته سی رئیس صدر الدین خان خالبوطه طرفنه کپدی . رحمن نل کندیسی روسلر طرفندن اسیر ایدیلوب تشرین اولده اعدام ایدلدی . نهایت کور شیرمت ده تشرین ثانی ۲۶ سنده افغانستانه چمک فکریله برقادار عسکريله « آلاى » ه اورادن ده شرقی بخارایه کچدی . فرغانه ده آنجق ۲۰۰۰ قادار قوتله « اسلام یك » ، « قارابای » ، قرغیر « محمدعلی » تاجیک محمد عمر ، مرغیلان جوارنده « عمرعلی » قورباشیلر ایش کوردیلر . ولایتده آچلق حکم سورمسی مناسبتیله باصاچیلر اهالی نی پاهوق آتمکدن منع ایدیور لردی . عمر علی قورباشی پاموق آکنلر دن ۴ ه آدامی اعدام ایتمشدی . ۱۹۲۲ — ۱۹۲۳ سنه سی اک جانلی مجادله خالبوطه ییک اداره سسنده « ماچا » ده بولوندی . تراب ییک ومعمور ییکلر تاشکند اوزبک جمعیتی ارکاتند ن صدر الدین خان وعارف کریمی وباشقورت اوردوسی منسو بینندن هبه الله ورققاسی هب بوراده ایدیلر . خالبوطه پنجکنت واورا تپه طرفلر ندن کن روسلرک تعرضلرینی شدتله رد ایدوب خارقه لر کوستر ییوردی . فقط نیشان ۴ نده مقابله ایده مه دن چهلز قارلی بچید لرله « قارا تکین » ه ایندیلر .

انور پاشانک وفاتندن سوکرا روسلرا وزون برمدت لاقایلرله مشغول اولدیلر . ۲۵ آغستوس و ۹ — ۱۵ ایول حربلرنده حصار یاننده ابراهیم بک انوره قارشى متفقى اولان روسلردن شدتلی ضربه لریه دی و ۶۰۰ قادار یکتی قایب ایتدی . پاشانک معیتی دانیال بکله برابر یانلرنده ۴۰۰ عسکر وایکی مترالیوز اولدیغی حالده « قاراتکین » ده ایکی آی قادار برمدت استراحت ایتدیلر . بووقت « آلاى » قرغیز لری رئیسى نور محمد بکله « قاراتیکین » تاجیکلرینک رئیسى فضیل مخدوم آراسی اچق ایدی . بونک اصلاحتی مصطفی شاه قولی یه حواله ایتدیلر . نور محمدک یکی سیسته م روس تفنکیله مسلح ۵۰ قادار عسکری واردی . نور محمد ومعیتنده کی ۷۰ یاشنده « محمد عمر داملا » دنیا احوالندن خبر دار ، غایت نفوذلی ذات ایدیلر . محمد عمر داملا کاشغری یعقوب بک نزدنده بولونمش برذا تدی . نور محمدک عسکری هب کنج وکوزل قرغیز دلیقا نلیلر ندن عبارت اولوب ، مصطفی نک دیدیکنه کوره ، بونلرک اون نفرینه فضیل ک یوز نفر تاجیکی مقاومت ایده مه زدی . نور محمد عینی زمان

انور پاشانک
شهادتندز سوکرا
شرقی بخارا

فرغانه دن ، شیر محمد دن قور قیور دی . هر نه ایسه مصطفی فضیل مخدومه نور محمدی « مصالحه » دکسه ده « متارکه » یه اقتناع ایده بیلدی (۱۹۲۳ ایلول) . انور پاشانک ضابطا نندن فاروق افندی فرغانه لی عبدالرسول بکله برابر ۱۵۰ نفر آلوب « قاراطاغ » ده تیمور بک و عبدالرحیم مکیشی نزدینه کادیلر . اوراده بونلره سمرقند حدود نندن کن عثمان چاوش ، یوسف ضیا و عبدالشکر لر التحاق ایدوب « دوشنبه » ده کی روسلرک آرقا سنده مهم بر قوت تشکیل ایتدیلر . « قارا تیگین » ده دایا لک یاننده ۲۰۰ ، « بوری باتاش » یاننده ۱۲۰ جمعاً ۳۲۰ قادر عسکر واردی . فضیلک کندی قوتی بیکدن فضله ایدی . لاکن هیچ بر جدی تشبته بولو نیور لردی . یالکز فضیل مخدوم لاقای ابراهیم دن انتقامی آملقه مشغول اولویور دی .

اولجه « دوشنبه » قوماندانی اولوب حاجی سامی و عثمانخواجه ایله برابر افغانستانه کچن علی رضا بک اندخوی و کرکی طرفلرنده کی تور کنلری تشکیل ایتدی بونلرک منورا نندن قلمحمدف افغانستانده چالیشیوردی . بونک حقنده موسیو کاستانیه « استانبول آثار عتیقه مکتبئی اکال ایشمدر . تور کنلرک صاحب نفوذ و منور آدمیدر » دیور . بوندن ماعداداها سابق چارجوی حکومتی رئیس ملانوبت و مؤمن صوفی لرده بورالرده بولو نیور لردی . علی رضا کرکی جوارنده اوچ آی قادر وقت جدی محاربه لرده بولوندی ، چوق غنیمت آلدی ، جبخانه آله کچردی . رفیقه سی قازان منور علما سندن عیدالله بوبی قزی ، روسجه و تور کچه تحصیل کورمش مریم خانم آت اوزرنده بر آئنده چوجوغی اولدیغی حالده دیگر آلیله آتی اداره ایدوب دائم محاربه لرده برابر بولوندی و حجره باقدی . تورکستان ملی مجادله سنه بوتون وجودیله اشتراک ایدوب آتش ایچنده دولاشان یکانه « منور قادین » بودر . یوقسه فرغانه ده خالخواجه نک قادینی ، خوارز مده خان جنیدک قزی کبی آئنده سلاحله محاربه صفنده آرککدن فضله ایش کوره ن فداکار « کویلی قادین » لر بولو نیور دی .

انور پاشانک و فاتندن ایکی آی سوکرا افغانستاندن حاجی

حاجی سامی

سامی و عبدالحمید عارقف بر قادر جبخانه ایله شرقی بخارا

یه ، « درواز ، ه کجدیلر . حاجی سامی « قاراتیگین » و « قاراطاغ » ده بولونان قوتلری کندیسنه چاغیروب کتیر دی و کندی مقصدینی « تورکستان ملی مجادله سی آنجق کنج

مليٽپروور منوران یتیشوب و وطنلری ایچون حربہ باشلا یا جقلری زمان باشقه بر شکل
 آلایلیر، شیمدیلک بزم ایشمز یالکز پاشانک انتقامنی آماق ویرلی اهالی بی چته جیلکه
 او کره تمسکدر « شکنده ایضاح ایتدی . عبدالحمید ، یوسف ضیا ومصطفی شاقولی
 بی سمرقندلی حاجی عبدالقادرک ۳۰ قادار عسکريله برابر « شوغنان » (خوروغ) ه
 کوندر دی . کندیسی موجود قوتلریله « کولاب » ه کیتدی واوراده کی ایشلری
 یولنه قویوب « قاراتیگین » ه کلدی . « شوغنان » ه کیده نلرایسه اهرجی « درواز »
 حاکی اولان . ایشان سلطان « ک » « بونلرانورک آدملریدر » « جدید » لردر ، بونلره
 ارزاق ویرمه ملی دیه تشویقا تده بولوند یغندن برایش یاباما دن تکرار دونوب
 « درواز » ه « ایشان سلطان » ک کندی یاننه ، صوکر « قاراتیگین » ه کلدیلر . بوسفر
 لرده یوسف ضیا به رفاقت ایدن سمرقندلی حاجی عبدالقادرک رولی شبهه لی اولوب
 مفسدانه بریول آلدیغندن حاجی سامی طرفندن اعدام ایدلدی (۱۳ تشرین ثانی) .
 ایشان سلطان حاجی سامی حقنده لاقای ابراهیمک انور حقنده اوینادیغی رولی
 اوینامق ایسته یوردی . دیرکن « کولاب » ده کی روسلر « قاراتیگین » له « درواز »
 آراسنده کی یولی کسمش بولوندیلر . کانون ثانی بدایتنده (۱۹۲۳ سنه) فرغانه بی
 ترک ایتمش اولان شیر محمد بک ده بو آراتق « قاراتیگین » ه کلدی و او کجه قاراتیگین
 ده بولونمقده اولان برادری نور محمد بکی عسکريله برابر فرغانه به کوندر دی . حاجی
 سامی نک رققا سندن برینک راپورنده « کور شیرمه ت » ک بوراده کی فعالیتی پک فنا بر
 صورتده تصویر ایدیلسکده در : « جاهل و متعصب آدمدر . احمقدر . برسوزی دیکلامق
 و آکلامق اقتدار نده دکادر ا بزم علیهمز ده « طوغای صاری » ، « لاقای ابراهیم »
 و « ایشان سلطان » لرله نماسه کیر دی . « کولاب » روسلری « درواز » یولنی اشغال
 ایدوب رجعت یولمزی کسد کار نده وضعیتی اصلاح ایچون حاجی سامی کانون ثانی
 بدایتنده ترتیبات آلدی . هرکسه بروظیفه ویرلدی ، فقط شیر محمد کندی قوتيله
 اشغال ایده جکی یره کتمدی . امرک خلافتنه یر آلدی . حاجی سامی اسماعیل حق
 بی کوندروب اقناعه چالشدیسه ده دیکلاتامادی . نهایت دانیا و فاروق بکر اداره
 سنده ۱۵۰ کشیلک برقوت کوندریوب « کور شیرمه ت » ی تجرید سلاح ایده جک
 اولدی . اوده لاقای طوغای صارینک آدملر نندن بریسینک یاردیميله یقاسنه ، قورتا
 روب « ایشان سلطان » ه التیجاق ایتدی . کرجه ایشان سلطانک حاجی سیاهی به قارشی

متفقا مجادله تکلیفی قبول ایتمه دیسه ده کندی قوتنی آلوب افغانستانه سچه جک اولدی بزده کندیسی تعقیب ایدوب ۲۵۰ قادر عسکرینی چه ویروب آلیقویه ییلدک» دینلکده در . دیگر خاطره ارده بونی مؤید در . شیر محمدک ایسه کندی خاطراتنده حاجی سامی بی قباحلی کوستر مکده ، بونکله برابر حاجی سامی « ابراهیم لاقای » بی تجرید سلاح ایتمک ایسته دیکنده بونی یاپما مغه اقناع ایتدیکنی ذکر ایتمکده و حاجی سامی نزدنده قالان عسکرینی ۱۵۰ نفر کوستر مکده در . ایشان سلطان کندیسنه « درواز » دن ماعدا ، مخالفی اولان فضیل مخدومک ولایتی « قارا تیگین » ده ویرملک شرطیله روسلره صالح تکلیف ایتمش و حاجی سامی یه قارشی روسلره متفقا حرکت ایده جک اولمشدر . حاجی سامی نك افغانستاندن کتیردیکی جبخانه ده درواز ده بولوند یغندن اونی ده آله بچرمک ایسته مشدر . مصطفی ایشان سلطانی « احمق . فوق العاده متعصب ، قادین عقلی ، برجاهل امیرجی » دیه تعریف ایتمکده در . نهایت حاجی سامی ایشان سلطانی و برادری (کورشیرمه ته کوره « خدایا توبه قیلدم ») فی « غوب دره ، یه جلب ایده رک کانون اول نهایتنده صلباً اعدام ایتدی و ایشان سلطانله کندیسی آراسنده متردد بولونان قوتلری تحت اطاعته آلدی . بوتدیر حاجی سامی نك انور پاشایه نظر آ بام باشقه ، قرار لری چوق قطعی وسرت بر آدم اولدیغنی کوستردی و بر قسم باصماچیلرک خوشنه کیتدی .

۱۹۲۳ سنه کانون ناینسنده حاجی سامی منتظم چته تشکیلاتنه و چته جیلکده باشلادی . حاجی سامی چته لری عشرتله کوره تشکیل ایدوب بر عشرتی دیکرینک ایشنه مداخله دن قطعی صورتده منع ایدوب هر برینه (۱) لشکر باشی ، (۲) ارزاقچی (۳) ملکی ایشلرک اداره سی ایچون « املا کدار » یاخود « آقضا قال » لر تعیین ایتدی . بوساده یکنسق تشکیلات اصولی باصماچیلرک عسکری داخل حیاتنک آزچوق انتظام کسب ایتمسنه سبب اولدی . صوکر ا روسلره متعددیرلرده خالص چته جیلک اصولیه تعرضه باشلادی . کانون ثانی ده « کولاب » ده بولونان روسلری محاصره ایدوب ۳۰۰ قادر روس مفرزه سنی آلداتوب میدانه چقاروب آنی بر صورتده هجوم ایده رک ۱۵ - ۲۰ دقیقه ده هپسنی کاملاً کسندی و چوق غنیمت ، جبخانه آله ایتدی . قلعه داخلنده کی غار نیزونله اوغراشما دی . یاننده . . . قادر عسکر بولونیوردی . بورادن کیدوب « حصار » ی باصدی . ابراهیم لاقای « کولاب » لاقایلرینک رئیس

« طوغای صاری » بی حاجی سامی یه آکسزین آرقاسندن هجوم امرینی ویرمشدی ایسه ده جسارت ایده ده دی . بالعکس حاجی سامی « طوغای صاری » یه « حصار » ک محاصره سنی امر ایدوب کندیسسی ابراهیم لاقایک قرار کاهی اولان « کوك طاش » طاغنه آتی بر صورتده هجوم ایدوب لاقایلی بوزدی و فراره ده امکان ویرمیوب بر دره ده ابراهیم لاقایی محاصره واسیر ایتدی . پیاده قالان ابراهیم آلدن دوشوردیکی طابانچه سنی بیله یردن قالدیرا مادی . برتون مغلوبیتلرک و فلا کتیرک سببی کندیسسی اولدیغنی و حاجی سامی اولدریرسه حقلی اولدیغنی اعتراف ایدوب اولدیرمه زسه بوتون وارلغیله خدمت ایده جکنی وعد ایتدی . حاجی سامی طابانچه سنی آله آاشدی ، مطلق ووراجق بروضعیتده بولونیوردی . لاکن « بونی وورمقله ایش درزه لمه ز . بلکه کندیسسی قازانیرم » دیه عفو ایتمه بی ترجیح ایتدی . فی الحقیقه ابراهیم ده بوندن صو کر حاجی سامی یه صادق اولدی . حاجی سامی نک شدت و قطعیتی لاقای ، مارقا و بارلاس کبی اوز بکلرک چوق خوشنه کتدی . حالبو که عقلمر و شلق ایدن بعضی تاجیک رؤسای و فضیل بک بونی بر دلیلک عداید یور لردی . اوراده امیرک سابق شرقی بخارا والی عمومیسسی اولیاقلی بکلک اوغلی ییک جان حاجی سامی یه التحاق ایتمشدی . حاجی بو « ییک جان » ک افغانستانه ، عارف عبد الحمیدک ایسه « چترال » طریقله هندستانه و اورادن ده آوروپایه کیتمسنه مساعده ایتدی . یوسف ضیا بک آذربایجانلی شیعه اولدیغندن پامیر و شوغنانک شیعه تاجیکلری آراسنده تشکیلات و پروباغاندا ایشلریله مشغول اولغنه مساعده آلدی . دیگر طرفدن بوچته محاربه سنده حاجی سامی انور پاشانک معیتندن اک صادق والک قهرمان ضابطلری و یرلی بکلری ده غایب ایتدی . « کولاب » محاربه سنده عثمان چاوش ، روس قازاغی رایوف و دانیال بک شهید اولدیلر . « کولاب » بکی عاشور بکی ، روسلرک کیتد بکه شدتله نن تضییقلرینه مقاومت ایده میوب افغانستانه فرار ایتمک اوزره ایکن یاقالایوب کندیسسی اعدام ایتدی . مارت ایچنده حصار سفردن تکرار « کولاب » ه عودت ایدرکن فاروق افندی و مراد چاوش بردشمان اوقیله شهید دوشدیلر . بو ایکی ذات تورک قهرمانلغنک و ایده آلیستلغنک تمثالی عدایدیلیر لردی . حاجی سامی عثمان چاوش ، فاروق و مراد چاوش لری « چه گهن » ده انور پاشا یاننده دفن ایتدی . روس قازاغی « رایوف » ی لاقایله و یوروب دفن

ایتدیردی . انور پاشا بو «رایوف» ه چوق اعتماد ایدر ، «رایوف» ده انور پاشانی سه ور ، روسلری انور تحت اداره سنده بواشه ویکارله حربه دعوت ایدوب یازیلر کوندر رهش . حاجی سامی موغول قاطغان قبیله سنک رئیسی پاشاخان ایله مصطفی شاه قوی بی افغان حدود محافظلغنه تعیین ایتمش واهالینک افغانستانه فرارینه مانع اولمق وظیفه سنی تحمیل ایتمشدی . پاشاخان ده بوراده وفات ایتدی . بوذات عمرینی آرجیلقله کچر مش ، غایت فعال ، کوزل و آچتی فکرلی ساده بر تورک اولوب شرقی بخاراده امالسز بر قهرمان ایدی . شو آراده سمیز اوزبک قبیله سنک رئیسی عبد الرحیم بایچه وقونکرات قبیله سنک رئیسی هه یت پهلوان ده شهید دوشدیلر . بونلر هپ انور پاشانک اک صادق آدملری ایدی . هه یت پهلوانک ۱۵۰۰ قادار عسکری بولونوردی . اوزاق سفر لره اشترک ایتمیوب بالخاصه کندی ولایتک مدافعه سیله مشغول اولویوردی . پاشاخانک یرینه اوغلی نصرالدین ، هه یت پهلوانک یرینه برادری خرم بک رئیس تعیین اولوندیلر . بونلرک وفاقی شرقی بخارا باصماچبلغی ایچون تلافیسی قابل اولمیان ضایعات اولدی . مع مافیه حاجی سامی ایشنده دوام ایدوب عسکر یله برابر نیشان ایچنده غربی بخارا ، غوزار ، قرشی ، کویتان ، شیر آباد طرفلرینه آقینلر اجرا ایتدی بوراده کرک کندیسی وکرک شیر محمد بکدن قالان فرغانه لیلر امالسز قهرمانلقلر کوستردیلر . بوسفر لرده حاجی سامی ایله برابر بولونوب خاطر ه لرینی یازان عبد الشکور بک « حاجی سامی » دن ستایشله بحث ایتمکده در روسلر هر یرده اوقادار قالابالق اولدقلری ، طیاره لری ، تلغراف ، تله فون وتلسز لری ، جاسوسلری ایشله دیکی و آتلری ده هر وقت تازه اولدیغی حالده حاجی سامی روس غارنیز ونلرینی چرجوق کبی اویناتیوردی . بونکله چته جیلک نصل یایلیق ایجاب ایتدیکنی تورکستانلیر ه کوستر مش اولدی . بو محاربه لر اثناسنده کندیسی ده آیاغندن مجروح اولدی . حاجی سامینک یاننده کی فرغانه لیلر حقنده مصطفی دیبور که : اک ای عسکر شیر محمد دن قالان فرغانه لیلردی . بش آی ایچنده بونلرک $\frac{1}{65}$ ی قیریلدی . شویله ایکن ینه قطعیا روحلری دوشمه دی . اولجه تر تبسز باصماچبلق شرائطده یتیشه ن ، یاغمدان باشقه ایش ییلیوب اهالی بی راحتسز ایدن بویکترل بوسفر ده مین آلی بر مدبر رئیس (حاجی سامی) آئنده اویله بی انتظامه آلتدیلر که آرانوب بولونمیاچق نادر وانضباط سه وه ر مطیع عسکر اولدیلر .

شمدی بوتون اهالی بونلری سه و یوردی . قهرمان عدایدوب بونلر له افتخار ایدر لردی . اولجه یالکز کندی فرغانه سی ایچون حرب ایتمک ایسته یین بودلیقاتیلیر شیمدی عمومی تورکستان ایده آلنی اویله بنمسه مشلردی که بونلر ایچون فرغانه ، بخارا وقازاقستان هپسی بر اولمشدی « روسک کیتدکجه چرغالسی وحاجی سامینک اک صادق رفقاسی یکدیگری متعاقب شهید دوشمی وضعیتی مشکله شدیر یوردی . « قاراتیگین » ده کی فضیل مخدومک مناسبتی ده ده کیشمشدی . بلجوان بگری ده فضیل مخدومه باقیور لردی . بونلری تأدیب ایتمک آغر بر ایشدی . « قاراتیگین » ده بولونان سابق ماچا فرقه سندن خالبوطه « ماچا » و « اوراتیپه » یه کچدی . صدر الدین خان ، عارف سیمی ، هیبت الله و رفقاسی ایسه حاجی سامی یه کلوب التحاق ایدوب افغانستانه کچمک توصیه سنده بولوندیلر . نهایت حاجی سامی بوتون بورفقاسنی آلوب ۱۹۲۳ سنه حزیران ۳ نده افغانستانه کچدی . رفقاسندن یوسف ضیابک ده حزیران ۸ نده « قلعه » ، رانج « جوارنده » پنسج « نهرینک اک شدتلی آقان یرندن سواری حالنده افغانستانه کچمک ایسته دیکنده بوغولوب وفات ایتدی . هایت بک قونکراتک اوغلی وجیلدی کول تورکنلرینک ، ملاجا یلاوداد خواه ، نام رئیس ، عبد الرحمن ، داد خواه ، « سمیز) عشیرتلیله برابر افغانستانه کچوب « خان آباد » جوارنده ، آق تیپه » ده یر له شدیلر . بزبو وقت « کابل » ده بولونیوردق . « خان آباد » ده بولونان حاجی سامی بک پک بد بین مکتوبلر یازیوردی . بومناسبتله تموز ۵ ده یازدیغم بر مکتوبله « ۱۹۲۱ سنه تشرین اولنده بخارا ده کنديسنک لزومندن فضله نیکین اولوب پاشایی یا کلش یوله سوق ایتدیکنده حقسن اولدیغی کبی شمدی کندی موقیتسز لکی نتیجه سنده کوستر دیکی بدینلکلرک ده حقسن اولدیغی « یازمشدم . بوکا جواباً ۱۹ تموز تاریخله بکا و عثمانخواجه یه یازدیغی مکتوبنده « بدین دکل ، یالکز مجروح و آت اوزرنده یورویه مز اولدیغی و تورکیه یه دونوب بر آز استراحت ایتد کدن صوکر او بر کون تکرار دونوب کله جکئی « سویله مشدی . فقط آناطولی ده کی اُسکی حسابلری یوزندن جمهوریت تورکیه سنه کیره مه دی . پک تأسف ایدیله جک بر سوء قصد ترتیباتیله آناطولی یه کیروب ۱۹۲۷ سنه آغستوس ۲۴ ده « چینه » ایله « بوزدوغان » آراسنده کی « مادران » یایلا سنده زاندارمه لرله مصادمه سنده مقتول دوشدی .

صوك باصماچيلىق انور پاشا ورفقا سنك موققيتسىز لىكى توركىستان باصماچيلىق
ينك احوال روحيه سنه فنا تاثيرايدى جىكى وعصيان
حركتلىرىنىك فى الحال بيتىب كيدى جىكى حقهنده كى دوشونجه لر طوغرى چيقتادى . اكر
روسىه نك هر طرفده االى بوشانوب كافى مقدارده عسكر سوق ايتىمك امكاننى بولماسه
ايدى ، توركىستان مىلى مجاهده سنده هيچ بر سكتى اولمياچق اولديغى وقايعله تحقق ايتدى .
۱۹۲۳ سنه حزيران ۱۱ نده بولشه ويكلى فرغانه ده باصماچيلىقله جدا مجادله ايچون
انديچانده مخصوص بر « انقلابى حربى شورا » (ريوواين سوويوت) تشكيل ايتىمك
مجبور يتنده قالديلر . قزل اوردو « قازاتىگين » ه آتچق تموزده كره ييلدى و « غرم » ي
۱۷ تموزده اشغال ايتدى . فضيل ، خالبوطه ورحمن داد خواه لرك قوتلى داغلى .
آغستوس ۱۵ — ۱۹ نده قزل اوردو « آلاى » ه كچوب « توختامت . پانصد »
و « نورمت مكباشى » فرقه لىنى تىكىل ايتديلر . بووقت بولشه ويكلى اللرينه كچن ،
ياخود عفو وعده سنه اينانوب دخالت ابدن باصماچى رهبر لىنى هب اعدام ايدىيور
لردى . باشقوردستان حربيه ناظرى معاونى اولان اوحدى ايشمورزين « زامين »
جوارنده اسير ايدلدى كدن صوكرا تاشكند حبسخانه سندن موسقوايه نقل ايدلمشدى .
اسارتدن برسنه صوكرا آغستوس ۸ نده موسقوايه اعدام ايدلدى . « آلاى » ده اله
كچن توقامت و نورمت بىكلى ، سمرقند ده اله بچن قارقول ، اچيل توقسابا وديكر
لر ، نىمىكان جوارنده اله كچن امان پهلوان ، نىمىكانده (خزيرانده) ،
ينه فرغانه لىلردن باياستان ، اسلام قولى ، قازاقباي قوربا شيلر خوقند ده (۷ كانون
اول) ، فرغانه نك بوپوكى محى الدين بك (آغستوسده) اله بچيريله رك اعدام ايد
لديلر . خالبوطه كندى . رفقاسى طرفندن (كانون اول ده) اولدیلدى . سمرقند ولا
يتنده همراه قل بيك دائما اچيل بىكلى ياننده بولونان قرداشى كوچوك « ده وران »
ورفقاسى داها ۱۹۲۳ — ۱۹۲۵ سنه لرنده سمرقند له شهر سبز آراسنده چته
چيلكلىرىنى دوام ايتدير ديلر . بولردن « ميرزا پهلوان ميك » (شولوك ده) ،
ملاخالق قل (پنچىكنت جوارنده) لر محاربه ده شهيد اولدقن صوكرا همراه قل وده .
وران اولاشقى بخارايه ، اورادن ده افغانستانه كچدیلر . شهر سبز و سمرقند طرفنده
ينه اوزون زمان ملا عبدالرزاق وغاد اى پهلوانلر چته جيلكده دوام ايتديلر .
۱۹۲۳ سنه مارت ومايسنده باصماچيلىق تىكرار اله ولاندى . ۲۷ مارتده مسلمان

قرل عسکر لرندن بعضی قسملری باصما جیلره التحاق ایتدی؛ ده میریول عمله سی ده
اختلاجیلره باردیم ایتدی. ۷ نیشان و ۹ مایسده تاشکند — اورنورغ خطلی کسیدلی.
بو حرکت بخارا، سمرقند و تورکمنستانه یایلدی. بولشه ویکر یالکز حزیرانده وضعیته
حاکم اولاییلدیلر. سنه بد ایتنده خان جنید خیوه نی اشغال ایتمشدی. بولشه ویکر
کانون ثانی ۳۱ نده استرداد ایتدیلر. خان جنیدک رفقا سندن «ایشان اغاچی» نك
فرقه سی سابق خیوه جدیدلر حکومتی اعضالرینه استناد ایده رك مارت باشنده «هزار»
سب «ی محاصره ایتدیکنی» «تورکستانسکی پراودا» بازدی (۱۴ مارت) . اوحدود
ده بولشه ویکر وضعیته آنجق مایسده حاکم اولاییلدیلر. باصما چیلرک بو حرکتی
آوروپا مطبوعاتنده ابی علاقه او یاندر مشدی. ۱۹۲۵ سنه کانون اول ۱۶ تاریخیه
تورکستاندن کن مکتوبده دهاشو فرقه لرك فعالیتندن بحث ایدیلکده در: فرغانه
ده «قبا» جوارنده عمر علی لشکر باشی (۳۰۰)، خوقند آلتی آریق جوارنده
«قارابای لشکر باشی» (۲۰۰)، اسفره ده «طوردی بک» (۲۰۰)، اوزگندو
«آلای قل» ده او طوز او غول قرغیز لرنده جانبک قاضی و کور شیرمه تک برادری
طاش محمد (۵۰۰ کشی) بلجوانده، و خش کناری «پورصوق» ده ابراهیم لاقای
(۲۰۰ کشی)، «قاراطاغ» ده تیمور بیک (۱۰۰)، قرشی و غوزار ده خرم بک
(۲۰۰)، «قاراتیگین» ده «مخدومجه» (۵۰)، خیوه ده خان جنید فرقه لری.

خان جنید ۱۹۲۴ سنه مایسنده خیوه یه تعرض ایتمشدی. ۱۹۲۷ سنه سنه قادار
بجادله سنده دوام ایدوب مذکور سنه ایلولنده «کنه اورکنج» جوارنده زراعتله
مشغول اولق شرطیله صلح عقد ایتمشدی. فقط بولشه ویکرک کندیسینی آله سپرمک
ایسته دیکنی کورنجه تکرار سلاحه صاریلوب أحمدبک و شالتای باطرچته لریله برله
شه ره ک بوتون قاراقوم تورکنلرینی آیاغه قالدردی. بولشه ویکر آخوندف تحت
اداره سنده «حربی انقلاب شوراسی» تشکیل ایدوب بو حرکتک جدآ تنکیلنه سعی
ایدوب تورکنلر دن برچوق کناهسر اهالی نی کسدیلر. آنجق برسنه صوکر ۱۹۲۸ سنه
ایلولنده خان جنید فضله مقابله نی فائده سز بولوب ۶۰۰ قادار عسکر یله آسترا باده و دینه
کلوب ایرانه التجا ایتدی و ایرانلره سلاحنی تسلیم ایتمیوب ۱۹۲۹ سنه سنده افغانستانه کچدی.
خان جنید دها ۱۸۷۳ سنه سنده روسلر خیوه نی اشغال ایتدکلر نده بیله حرب ایتمش
وهیج بر زمان روس تابعیتی قبول ایتمه مش اولان بر تور کدر. شرق بخارائک

دکری مجاهد لرندن قونکرات ملارحمین بیردی ، بابا طاغلی طاش محمد داد خواه ، قبادیان قونکراتلرنندن « اوتنه ن بیک » و « قره بیک » لرونه نهایت ۱۹۲۶ سنه حزیران ۲۱ نده قربان عیدی کوننده روسلرک تعرضلری قارشوسنده لاقای ابراهیم بک افغانستانه التجا ایتدیلر . انور پاشانک معیتندن میترا یوزجی محمد علی توقسا باشهر سبز جوارنده قوتلی برفرقه یه مالکدی . ۱۷ حزیران محاربه سنده روسلرک آلنه کچدی . ۲۶ حزیرانده سمرقند یاننده کی « پنجکنت » ناحیه سنده « قربان قورباشی » قهرمانانه بر مجادله نتیجه سنده بوتون معیتله برابر شهید اولدی . بونک قفاسنی بولشه و بکسر قرون وسطائی برابر بارلقله « پنجکنت » ده کونلرجه تشهیر ایتدیلر . روسلر شرقی بخارا یه « شرف الدینوف » نام قازانلی بر مسلمان قومونست تحت اداره سنده « فوق العاده تربونال » کوندره رک بر باصماچی ایچون بوتون قیله مسئول اولاجغنی و قتل عام ایدیله چکنی اعلان ایتدیلر و بونک تطبیقاتنه ده کچدیلر . میدان حربده برایش یاماماد قلمی زمان کنهاسز کویلیلری قتل عام ایتمک بولشه و بک عادتیدر . هر حالده ابراهیم لاقایک افغانستانه کچمسی بولشه و بکسر ایچون بر تاریخی حادثه اولدی . « تور کفر ونت » « حربی اوقروغ » ه دکشدریلوب « جبهه » نک بتیریلدیکی اعلان ایدللی . بوکارغما فرغانه ده بعضی قوربا شیلرک داها ۱۹۲۸ سنه سنده فعالیتلری حقنده غزته لرده خبر لر اوقودق . اوجمله دن مذکور سنه حزیران ۲ - ۴ لرنده « راشدان » و « سوخ » جوارنده « فقیر قورباشی » و « بکه توت » جوارنده « عمر قورباشی » بولشه و بکسر له مجادله ایدیور لردی .

باصماچی حرکاتی تورکستانده ۱۹۱۸-۱۹۲۳ سنه شرائطنده
 باصماچیلرک کی آکتیف حرکتلره التحاقی قابل اولان بوتون قوتلری کندیسنه
 تاریخی قیمتی جلب ایدوب اورتایه چیقاران معظم ملی حرکتدر . بو حرکت
 یالکز ۱۹۱۶ سنه قیامنه اشتراک ایدنه نلر دکل ۱۸۹۸ سنه سنده « دوکچی ایشان »
 قیامنه اشتراک ایدنلر ، حتی تورکستانک استقلالی اوغورنده صوک خوقند خانلری ،
 پولاط خان (اسحق بک) و کاشغرده یعقوب بیک وقایعنه اشتراک ایدن بعضی ذوات
 ییله التحاق ایتمشدی . یعقوب بیک نزدنده بولونان « حاجی حکم » و « محمد عمر داملا »
 لرک اسملرینی و خان جنیدیک ده خیوه خانی روس تابعیتی قبول ایدرکن بوکاراضی
 اولمبوب چوله چیلله نلردن اولدیغنی یوقاریده ذکر ایتمشدک . باصماچی حرکاتی

دینلن بوملی قیامه تورکستان ملی جمعیتلری، فرقه لری، باشقورتستان، بخارا وخیوه حکومت اعضالری، قرغیزو قازاق منورلری، نهایت تورک ضابطلری، انور پاشا، بعضی افغانلیلر وکاشغرلیلر اشتراک ایتدیلر وپک چوغی ده بویولده شهید اولدیلر. ۱۲ نجی عصر دن سوکرا تورکستان واورتاتورک تاریخنده یرلی اهلینک بوتون صنفلرینی، حتی غرب تورکلرینی برآرایه طوپلایان وبوقادار سنه لرسوره ن بر «خلق حرکتی» واقع اولما مشدر. بن شخصاً ملتکمک مشکل مجادله وصیقنتی زمانلرنده محاربه صنفلرنده بولونوب امدن کلنجه اشتراک ایده بیلد یکمدن وجداناً مطمئنم. اگر تاریخنده هیج بر رولم لولماسه ایدی بالکیز بو حرکتده سیرجی قالمادن اشتراک ایتمش اولدیغم بنم ایچون کافی ایدی. بن و آرقا دشم عبدالقادر (فتح القدیر) ۱۹۲۳ سنه «هرات» ایله «کابل» آراسنده «کیرمان» و «آق زیارت» نام منزللر آراسنده هندوکوش صیرتلرینی، یعنی تورکستان و هندستان تقسیم میاه خطلرینی کچرکن (حزیران ۱۱) ۱۹۲۰ سنه سی حزیرا نندن اوکونه قادار اوج سنه ظرفنده کچر دیکیز حیاته برحساب یابدق. بوراده یالکیز مسافه اعتباریله تورکستانک هر طرفنه (بنم ایچون استرخاندن خیویه، خیویه دن بخارایه، اورادن قاشقادیرا، بخارادن فرغانه اورادن نورآتا، ماچاطاغلرینه، «قیزیل قوم» ه و تاشکند، تاشکنددن امجاباده، اورادن ایرانه و هندوکوشه؛ عبدالقادر ایچون ایسه باشقورتستاندن چیقاراق بوتون قازاقستانه، آرقایه، تاشکند، نورآتا و سمرقند طرفلرینه) هب آت اوزرنده جمعا ۹-۱۲ ییک کلومتر و قادار مسافه یورومش اولد یغیزی کوردک. بو ائاده بز هر طرفده خلغمزک فوق العاده براعتادینی، صمیمیتی، اونک کنیش قلبی، دیه لم که اونک داها بابانجی آلی طوقونیمان معنوی حریمنده داهانه وارسه هپسنی کورومش اولدق. خلغمزک اخلاق و سچی سی حقنده سویله نیلن و سیاحلر بالخاصه روسلر طرفندن یازیلان شیلرک ده چوغنک یالا نلغنی و اولجه پاسیفیستق و حتی قور قاقلق دیه تعبیر ایتدکلری خصوصیتک آنجق دوشونهن، صبور و فوق العاده متحمل ملتزمک صوغوق قانلیغی و کندیسنه یابانجی مدنیت قارشوسنده برنوع حیرت نتیجه سی اولدیغنی، بالخاصه کوچمه و کویلی (اوروغلی) اوزبک و قیرغیزلرده اُسکی آمرک، افندیلک روحنک و حقیقی قهرمانلغک اولدیغنی کبی یاشادیغنی کندی کوزلر مزله کوردک. کویده کیزلی بولوند یغیز ده آ کیزین روس کلدیکی زمان تورک آ نالرمز و کلینلرمز

بزی کندی ایچ دائر لرنده صاقلای دیلر (بر دفته سنده « سانکزار » حوضه سنده بر کویده بولوند یغمز وقت آکسزین روس مفرزه سی کلبشیدی . فرار مزی تسهیل ایچون مکمل بر دیواری بوز مقدن چکنمه دیلر و بزی آشیر دیلر) . خاطره لرنده صاقلای دقلری نه قادار اُسکی شریلر ، حکایه لر و داستانلر و ارسه بزه سویله دیلر . کذا کویلی اوز بک ایچنده دینی فاناتیزمک قوتلیکنه دائر سویله نین سوز لرده یالکز بر افسانه دن عبار تدر . بلسکه بویله بر توله رانس شرقده هیچ بر ملتده کورولمز . بزه هیچ بر یرده هیچ بر اوز بک « نه ایچون نماز قیلیورسک ؟ اوروج طوتیورسک ؟ » دیه بر سوال و یرمه دی . اونک ایچون بزم صمیمی و خلقنی سه وه ن ، ییلکی وهنریله یاردیم ایتمهک چالیشان بر اولادی اولماز کافی ایدی . داها ۱۹۱۴ سنه سنده ییله بر تورکستانلینک وطنی ایچون روسیه یه قارشی آل قالدیره ییله چکی تصور اولونموردی . داها ۱۹۱۶ سنه سنده خاطره دفترمه اوز بک و قازاقلری عسکرلکه آنجق بکله نیمه ن بویوک حادثه لر (*Mouvements Élémentaires*) مناسبیله آلیشماز لسه باشقه بر شکده آلدردمق قابل اولمایا جغنی قید ایتمش و « مرد کار عصبانی » حرکاته اونسبتده سه وینمشدم ، ۱۹۱۸ - ۱۹۲۴ سنه وقایعی بزم بوتون بکله دکلر مزک فوقنده بویوک حادثه لر اولدی . اهالی مجادله یه ، عسکر لکه آشدی اویله آشدی که اوشمدی بوتون وجودیله هر هانکی عسکرلکه طالب و مستویلر ده اوکا سلاح و یرمکدن قورقیورلر . منوراندن قرغیز جانزاقف ، جزاخلی اوز بک منوری قاری کامل ، سمرقندلی تاجیک قاری محمود و رفقاسی بویله امثالسز فدا کارلقلر کویستزه رک کندیلرینی آتش اوزرینه آتدیلر و شهید اولدیلر . انقلابدن اول روس مکتبی کوره ن منورانک بویله خلق حرکتلرینه آیلسی تصور ایدیله مزدی . باشقور تلرک و اوزاقدن کلن تورکیه ضابطلر ینک اشتراکی ، اوکونه قادار مجادله ایدرسه آنجق کندی ناحیه سی ایچون مجادله ایتمهک آلیشان ، کندی کومه سنک خارچنده « وطن » ییلیه ن « باصاچیلر » ه « عموم تورکستان ایچون مجادله » یوللرینه ، آچدی . خلق ایچنده داستانلر طوغدی ، مثلا ۱۹۲۲ سنه روسلرک تعقیباته رغماً « امان امان » و :

« بو طاغله ده کیم یاتقان * عسکر بالالار یاتقان
یان باشنه طاش باتوب * دوشمانته اوق آتقان »

نقراتلی باصماچی شرقیلری تاشکند، سمرقند، خوقند کبی شهر لرك جاده لرنده ییله آراباجی عمله وحتی مکتبیلیرك آغزنده سویله نیر اولدی (۱).

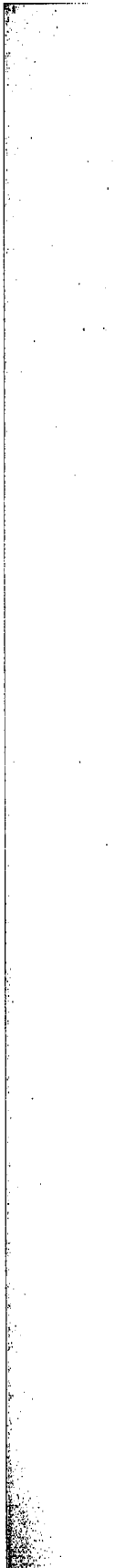
البته بوحرکتك ضررلی طرفی ده اولمشدر. کینه صاری عصیان روسلرك قاپال، له پی، طورغای، ایرغیز کبی استحكاملر بنا ایدوب «ایله» و «سیردریا» حوضه سنه قادار ایلیله مسنه سبب اولدیغی کبی باصماچی حرکتی ده داها ۱۹۱۴ سنه لری ییله روس سیاحلری طرفندن افسانه وی واسرار انکیز بر اولکه اولارق توصیف ایدلمکده اولان شرقی بخارا، پامیر، فرغانه طاغلری، ماچا، قزل وقار اقوم کبی منطقه لرك روسلرك نقرلرینه قادار معلوم اولسنه، روس اسکان ایشلرینك شرقی بخارا وافغان حدود لرینه ایلیله یوب اوراده سوق الجیش وده میریول خطلرینك انشاسنك تسریعنه، پامیر حدود نده روس اوردوسنك چوغالمسنه سبب اولدی.

فقط روسلر بونلری مجادله اولمزه کینه یاباجقلردی. داها بر فرصت چقبوب تکرار مجادله باشلا نیرسه روسلر اشغال ایتد کلری منطقه لری شمه سز تکرار تخلیه مجبور یتنده قالا جقلردر. روسلر کندی مطبوعا تلرنده بوجمادله لرك اهالینك نفوسجه ضایعاته سیب اولدیغی سویله یوب کویاتورکستانلیر ایچون آجنیور کبی کورونیورلر. بوکا آلدانا نلرده واردر. فقط عمومیتله چته - پارتیزان حربلرنده عسکر آنتلفات ویردیکی معلومدر. مجادله ایدن دیشلی، طیرناقلی برلره روسلر پك ده طوقونا مادیلر. ارزاق مصادره ایده مه دیلر، مقابله کوسترمیه ن برلر ایسه یاواشجه آز آز هرکون یاغما ایدیلوب آچلق و سفالت ایچنده تدریجاً محو اولدیلر. باشقور تستانك اوردوسی مختلف جبهه لرده بوقادار پارلاق حربلر. یابدیغی حالده ۴ - ۳ سنه ظرفنده آنجق ۲ - ۵ یوز قادار تلفات ویردی. بن ضایعاتی بالذات کندی خصوصی دفتریمه قیدایدیر و پك چوغنی اسملریله ییلدیکم عسکر مزدن شهید دوشه نلری اکثریا آتا و آنا سنه بالذات تعزیه ایله خبر ویرردم. حالبوکه ۱۹۲۱ سنه باشقور تستان مجادله سز اطاعت یولنه بیردیکی کوندن صوکرار ارزاق و اموال مصادره سنه معروض قالارق یاواشجه اون بیکلرجه و یوز بیکلرجه نفوسنی قایب ایتدی. مجادله ایدن فرغانه ده حرب صفلرنده برقاچ بیک ضایعات اولدی. مدافعه ده بولونمیان قوستانای، آقتوبه،

(۱) بوکبی شرقیلری اپی طوپلا هشدم. ۱۹۲۲ سنه نپساننده «قه رنه ب» فاجمه سنده ضایع اولدی.

کوکچه طاو ، سیمه‌ی قازا اقلرنده نفوس اچلق و خاستا لقلردن یاواشجه یوز بیکرجه تلف اولدی ، کیتدی . فقط یاواشجه ، خلق تعبیرله « کندی اجایله » اولان بو ضایعات دفعه دن کوزه چارپماز . باصما جلیق تورکستان نلیلرک مثلا داها ۱۹۰۹ سنه سنده یازد قلری کبی « آرتیق تمامیله اولمش ، چورومش » برملت اولدیغنی تمامیله کوسترمش ، تورکستانلیلر ایچون مکتب اولمش وتورکستان حیاتنده یکی بردورک حیات ایچون بالفعل ساجله مجادله دورینک باشلاندىغنی کوستر مشدر . شمیدی تورکستان دنیا وقایعنده هیچ بر زمان سیرجی اولارق قالمیه جقدر وکندیسنه مناسب رول اوینایه جقدر . نهایت باصما جلیق تورکستان منور لرینی استقلال ایچون مجادله ایدن دیگر بوتون معاصر ملتله ده اولدیغنی کبی اجنبی مملکتله ده سیاسی مهاجر لر زمره سی تشکیله سوق ایتمشدر .

تورکستان نامنه خارجدہ کی فعالیت

صوک روس انقلاب بندن ، بالخاصہ استقلال حرکاتندن اول تورکستانیلر خارجدہ جمدی سیاسی حرکت کوسترہ مه دیلر . یالکز حرب عمومی اثنا سنده ۱۹۱۵ - ۱۹۱۷ سنہ لرنده تورکیہ ده بولونان روسیہ مسلمان ممثلری صیره سنده تورکستان یاخودعموما اورتا تورک نماینده لری اشتراک ایتمشلردر . ۱۹۱۶ سنہ بدایتنده « روسیہ نك مظلوم ملتلری جمعیتی » (Ligue des Allogènes de Russie) واسطہ سینہ وپلسونہ قاضی عبد الرشید ابراہیم ، آغا اوغلی احمد ، آقچورا اوغلی یوسف ، حسین زاده علی بککک امضا لریلہ تقدیم اولونان دیقلا راسیونده (کہ فرانسز « عالم اسلام » مجموعہ سنک ۵۶ نجی جلد ۱۴۶ - ۱۴۷ صحیفہ لرنده نشر اولونمشدر) « بزروسیہ مسلمانلری تاتارلر ، باشقورتلر ، قرغیزلر ، صارتلر ، تاجیکلر تورکنتلر ، داغستان قوملری یکریمی ملیونلق برکتلہ یز ، دیہ باشلا نمنقلہ تورکستان نامندن ده سویلہ نمشدر . دیقلا راسیون قیصہ وواضح جملہ لرلہ یازلمش ، سوکنده ده « امان ، قورتار یکریمی استیصالدن ۱ » (۱) دیہ آلام چاغیرلمشدر . بودیقلا راسیون مذکور جمعیتہ داخل اولان « غیر روس » ملتلرک شکایت ومطلبلرینی محتوی بر مخطرہ یہ داخلدر . مخطرہ مسلمانلردن باشقہ برده گورجی ممثلی میشل سہرہ تدلی فینلردن بارون دوروپ ، بہ رنده کی « لیتوانیا ، ملی قومیتہ سی ، لہ ، لاطیش ممثلری ، اسویچرہ ده بولونان اوقراینا لیلرغزوپی ، جمعا یکریمی برکشی طرفندن امضا ایدلمشدر .

بوندن باشقہ ۱۹۱۵ - ۱۹۱۶ سنہ لرنده اورتا تورک وتورکستان تورکلری ممثلرندن عبارت برہیت ایکی دفعہ آوروپادہ بولونوب حکومتلر ، ملتلر و سیاسی فرقہ لرنزنده بعض تشبثلردہ بولونمشلردر . ۱۹۱۵ سنہ سی نہایتندہ آذر بايجانندن حسین زاده علی بک آذر بايجان ، آقچورا اوغلی یوسف قازان ، چلبی زاده محمد أسعد قریم ، مقیم الدین بک جان تورکستان ممثلی صفتیلہ ہمسای برہیت اولارق متفق دولتلر نزنزنده تشبثلردہ بولونمشلردر . ہیت کانون اول ۱۲ سنده بوداپشتہ یہ کلوب باش وکیل Tisza ، پارلا متولہ در لرنندن آندراشی لرلہ کور وشوب آلمانجہ یازلمش

(1) " Vencz à notre secours ! Sauvez-nous de la destruction ! "

بر خطرہ تقدیم ایتمشلر و مستشرق میسار و شک معاونتیلہ Külügy Hadügy
مجموعہ سندہ روسیہ تور کلرینک مقصد لرینی بیانلہ بر مقاله و روسیہ ده شکل ایدہ جک
مستقبل تورک حکومتلرینک تقسیماتی کوستریر بر خریطه نشر ایتمشلر در . اسکی
ماجرا خاندا نئیدن « سه ره من میقلوش » هیئتک شرفنه ایکی ضیافت ویرمش ،
ایکنجی ضیافتده هیئت مجارستانک رجال دولتی ، زاد کانلری و مبعوثلری ایله طانشدیر
مشدر . متعاقبا آقچورا اوغلی مجار ملی آقاده میسی سالوننده « روسیہ مسلمان تورک
تاتار لرینک وضعیت حاضرہ سی و دیله کلری » موضوعنده قونفرانس ویر مشدر .
صوکره هیئت ویانه یه کیده رک آوستریا باش و کیلی « استورک » ، خارجیہ و کیلی
فورغاخ ، برلینہ کیده رک خارجیہ ناظری پاغوو و معاونی سیمیرمان لرله ، صوکره
کانون ثانی ده بلغارستانہ کله رک باش و کیسل رادوسلا ووف ، مجلس اعضا لری
و پروفیسور شیخانوف و دیگر لرله کوروشوب هر برده مذکور آلمانجه خطرہ یی
تقدیم ایدوب روسیہ تور کلرینک آرز و لرینی بیان ایله مشلر و بودولتردن سیاسی
مظاہرت رجا ایتمشلر در . آقچورا اوغلی بالاده مذکور موضوع اوزرنده برلین
پروسیہ آقاده میسی ، مستملکات جمعیتی سالونلرنده ، صوفیہ ده بلغار آقاده میسنده
فرانسزجه و تورکجه اولارق قونفرانسلا و قو مشدر . هیئت شیطا آینده استانبولہ
دونمشدر . مذکور خطرہ (Denkschrift) و یوسف بکک قونفرانسی
عینی سنہ لوزانده فرانسزجه و پروفیسور مارتین هارتمان طرفندن ده آلمانجه نشر
اید لمشدر (۱) . خطرہ ده هیئتک تمثیل ایتدیکی اولکه لره استقلال طلب ایدلمکده
در ، آقچورا اوغلی ایسه آرتق روسیہ داخلنده قالان قازانک ممثلی اولوق صفتیلہ
آنجق « مدنی مختاریت » (Kulturnaia avtonomia) طلبنده
بولونمقده در . قونفرانسک مندرجه سی بوندن عبارتدر : روسیہ تور کلری حقنده
استاتیسیتی معلومات (۲۳ میلیون کوستر یلیوز) ، اہالینک نفوسجه تزیادی . اجتماعی

(۱) رسالہ نک فرانسزجه سنک (Aktchura - Oglu Youssouff. l'Etat actuel
et les Aspirations des Turco-Tatars Mnsulmans en Russie
lausanne 1916 و آلمانجه سی (جما ۱۶ صحیفہ در
Muhammedaneschen Turco-Tataren Russlands und ihre Bestre-
bungen (محل و سنہ طبعی کوستریلمہ مش ۱۲ صحیفہ در)
هنوانلری بر ایسه ده آلمانجه سی بر آز داما قیصہ ، وننگلہ برابر بعض شیلر علاوه اید لمشدر .

طبقه لر، اقتصادی وضعیت، مکتب و اصلاحاتی. ادبیات، مدنی ساحه لرده روسلرک چیقاردیغی انکلر، تاتارلره تورکستانده بر و أملاک غیر منقوله استحصالنک منعی، باشقورت و قازاق اراضینک غصب ایدلمسی، معارف و مطبوعاتده سانسور، بونلره رغما تاتارلرک سیاسی مجادله لری (اتفاق مسلمان فرقه سی، مسلمان قونغر لری، دو ماده کی فعالیت). رساله ده برده بو مقصد لری وجوده کتیرمک اچون روسیه مسلمان تورک - تاتار لرینک حقوقلرینی مدافعه جمعیتی، (۱) تأسیس اولوندیغی و مانیفیست چیقاردیغی سویله نمکده در. نفوس زایدی قسمنده اورنورغ صابرا نیا سنک ۱۸۸۵ سنه سندن بری ملالر واسطه سیله طوبلادیغی معلوماته کوره تاتارلرک نفوسی آرتدیغی، یالکز لیتوا اسلاملرینک نفوسی تمثل سایه سنده کیتد کجه آزالدیغی بیان ایدلمشدر.

مذکور هیئت عینی سنه ایکنجی دفعه داها قالا بالق برنما ینده صفتیله حزیران ۲۷ - ۲۹ نده لوزانده انعقاد ایدن ملتک اوچنجی اجتماعی (Troisième Conférence des nationalités) نه اشتراک ایدیور. قازانلیلر نامنه آقچورا او غلی یوسف، چاغاتای (اوز بکلر) نامنه بخارالی مقیم الدین بک جان، قازاق - قرغز نامنه احمد او غلی صفا، قومو قمر نامنه احمد صائب قاپلانوف، داغستان نامنه سید طاهر افندی، چیرکسلر نامنه عزیزمه که ر بولو نمشدر. بوهیث «روسیه مسلمان تورک تاتار لرینک مدافعه حقوق جمعیتی» نامنه حرکت ایتمش، فقط هرملت کندی نامنه آیری آیری مخطر لرویر مشدر. اورتاتورکلر نامنه ویریلن مخطر لرده آیری آیری ایسهده «تاتار، چاغاتای، قیرغز - قایساق میلیتری مثللرینک مخطر لری، نامیله فرانسزجه ۱۸ صحیفه لک بر رساله اولارق قونغر زماننده لوزانده طبع ایدلمشدر. آیری آیری معروضه ویرمک بو اوچ تورک اولکه سنک اقتصادی و سیاسی مطلبلرینی بر چرچیوه اچریسنه آلمقده کوریلن مشکلا تدن ایلری کلش اولسه کرکدر. نصل که عمومی غایه بر اولمقله برابر اوکا ایرشمک یوللری مخطر لرده آیری کویستر یلشدر. آقچورا او غلی یوسف بک قازانلیلر (les tatars de Kazan) نامندن او قودیغی معروضه اون صحیفه قادار اولوب بر آرتاریخی معلومات علاوه سیله همان همان

(1) "le Comité pour la défense des droits des Turco-Tatars Musulmans en Russie"

یوقاریده ذکر کی کچن رساله سنک اختصار نندن عبار تدر . قازانلیک ملی سیاسی شعار لری اولارق ده شوایکی اساسی ایلی سور مکده در : ۱) روسلره بوتون حقوقده مساوات ، ۲) مدنی مختاریت ، یعنی تاتار لک دین ، لسان ، معارف ایشلرنده حریتی (۱) .

مقیم الدین بکجانک « چاغاتای ملتی مثلنک مخطره سی » یالکز اوچ صحیفه (ص ۱۱ - ۱۳) دن عبار تدر . بخارا ، خیوه خانقلریله ، روس تورکستانک بش ولایتی اهالیسی چاغاتای ملتی تشکیل ایدر . فقط بخارالی اولان مثل داهاز یاده بخارایی موضوع بحث ایتمشدر . روسلر بومملکتی هیچ برحق وسیسز استیلا ایتمشدر . اولن بزم مملکتیزی و خلقمزی یاغما ایچون کلدیله . ۱۸۶۶ سنه « صاصیق کول ، (sie !) معاهده سیله بخاراتک داخلی ایشلرده مستقل قالا جغنی قبول ایتمشلر سه ده صوکره او عهدی بوز مشلر ، شیمدی امیر بر روس ولایتک مدیر نندن باشقه برشی دکلدر . یاریم عصر لق روس حاکمیتی نک بخاراتک اقتصاداً ومدنیة انکشافنه فائده سی طوقو نما مشدر . بالعکس انکل اولمشدر . روس حکومتی کندی جاسوسلری واسطه سیله مسلمانلر آراسنه مذهب اختلافلی صوقیور . ۱۹۰۹ (sie !) سنه سنده واقع اولان سنی وشیعی اختلافی روسلرک ترتیباً تینندن عبار تدر که بو پهانه ایله خانلنک داخلی ولا یترلرینه روس قطعه لری صوقدیله وسوق الجیش ایچون مهم اولان نقطه لری اشغال ایتدیله ، روس حکومتی ملی سیاسی مطبوعاتنه مساعدده ویرمیور . قومشو مملکتلر له مناسبتی منع ایدیور ، حج سفرینه یله مانع اولویور . کندیسنی سویلیز اتور کومستر مسنه رغماروس بزم ملی ساحه ده طبیعی صورتده ترقیمزه مانعدر . بوندن طولایی بز بخارا وخیوه نک تام استقلالنی وغصب ایدیلن یرلرک

۱) Nos revendications : 1) Egalité des droits civils et politiques avec les Russes orthodoxes de L'Empire, 2) Liberté et autonomie culturelle c'est-à-dire liberté et autonomie de la langue, de l'enseignement et de la religion de la nationalité tatare.

اعاده سنی طلب ایدیورز (۱)

صفا بکک درت صحیفه (۱۴ - ۱۸) طوتان « قرغز قایساق خلقی (peuple) ممثلنك مخره سی » نده ۱۷۳۵ ده ابوالخیر خانله روسلر آرا سنده عقد اولونان معاهده اساس اتخا ایدلشدر ، او زمان اساس (۱) قازاق خانلغنك داخل او تونومیسسی ، (۲) عسکر لکک مجبوری اولماسی ، (۳) طوپراغه طوقونولماسی ، (۴) دین حریتی اولمش ایمش . بومعاهده بی روس نقض ایتمشدر . او اول خانلغنی قالدردی . صوکره ۱۸۶۸ سنه سنده کندی آداری تقسیماتنه تابع ایتدی . صوکره قازاقره عائد ترضیقانی محتوی اولان ۱۸۶۸ ، ۱۸۹۱ سنه صحرا قانونلر نندن ، دینی و اقتصادی ترضیقاً تدن بحث ایدلمکده ، بالخاصه قازاق طوپراقلری روس حکومتی انحصارینه آلونوب غصب ایدیلوب روس مهاجر لرینه ویرلمسی خصوصنه ، عمومیتله طوپراق مسئله سنه معروضه ده اهمیت ویرلمشدر . ۱۹۱۰ سنه دوماده مبعوث پروفیسور قاپوستینك قازاقلری تماماً تمثیل ایچون مهاجرت سیاستنه اهمیت ویرمك خصوصنده کی سوزلری نقل اولونیور . روسلرک قازاقره طبی معاونت کوستر مدکلری ، حتی ۱۹۰۸ سنه سنده استرخان قازاقلری ایسته دکلری حالده معاونت ایدیله دیکی سویله نیور . قازاقلرک طلبلری بونلدر : (۱) قازاقستاک اوتونومیسسی ، (۲) طوپراق - اراضی مسئله سنده ابوالخیر خان زماننده کی معاهده اساس اتخا ایدلمك (۳) روسلرله حقوقده مساوات و « صحرا قانونلری » نك لغوی ، (۴) قرغزلردن آلنان ویرکیلرک قرغیز - قازاق منافع عامه سنه ، معارفنه ، صحیه سنه صرف ایدلمسی ، معارف ، منافع عامه ، دین خصوصلر ننده روسلرله مساوات . اکر اوزمان باشقورتدن ده برمثل اولسه ایدی قازاق - قرغزلرک بو طلبنه التحاق ایدردی . قونقره دن صوکره آقچورا اوغلی و عزیز مه که ر « سوربخ ، ه کیدوب روس

(۱) Malgré ses prétentions à une mission civilisatrice, les faits ci-haut énoncés démontrent que la Russie est un obstacle à notre développement normal et national; par conséquent nous demandons l'indépendance complète pour les Khans de Boukhara et de Khiva, ainsi que la restitution des terres usurpées.

سوسیا لیستریله وله نین ایله کوروشوب کندی بیاننامه لرینی ویرمشر . له نین « سزك ایسته دیککر حقوق بز موقع اقتداره کیچرسه ك مع زیاده تأمین اولونا جقدر . مع مافیه بویاز یلریکزی اوقورز ، موافق کوررسهك غزته لریمزده نشر ایدرز » دیمشدر . صوکره هیئت آلمانیا طریقیله استانبوله دونمشدر . اوزمان آلمان ، فرانسر وما جار مطبوعاتی هیئتک فعالیتدن ، مخطرله لر نیدن اهمیتله بحث ایتمشلر ، قونفره نك کندی نشریا تنده ده (۱) روسیه مسلمانلرینک مطالبی حقنده تفصیلات ویرمشر . لوزان هیئتک فعالیتی مناسبیله روسیه محیطنده اپی کورولتورلر اولمش ، دوماده مسلمان مبعوثی قوطلوقای میرزا تفکیلف ده بومناسبته ایضاحات ویرمشر .

۱۹۱۷ نجی سنه نك مارت ۲۰ سنده استوقبولم ده « روسیه ماتلرینک دردنجی قونفره سی ، ظویلانه جق اولد یغندن استانبولدن تکرار بر هیئت کوندیرلمسکده ایدیسه ده روسیه ده انقلاب ظهوره کلسی طولایسیله قونفره انعقاد ایتمه دن قالمشدر . انقلاب بدن صوکره ، بالخاصه تورکیه اوردوسی باکویه کلد کدن صوکره تورکیه یه و باکویه تکرار ممثلرکلیه باشلا مشدر . بونلردن بری ده ۱۹۱۸ سنه مارتنده برقم قازان منورلری وزنکینلر زمره سی طرفندن کوندیریلن طوقومبت اوغلی عثمان ومظفر اوغلی یوسف لردر . تورکیه طریقیله آلمانیا یه کله رك آغستوس ۷ سنده آلمانیا خارجیه سنه روسیه مسلمانلرینک احوال ومطالبنه دائر بر مفصل مخطرله ویرمشر در . ما کینه ده مطبوع ۲۴ صحیفه دن عبارت اولان بو مخطرله ده تورکستان مسئله سی اطرافلیجه بحث اید یلدیکندن شایان ذکر در . مخطرله مؤلفلری اوز مانکی قازانلی منورلرک عادتق وجهله بوتون روسیه مسلمانلری نامندن سویله یورلرسه ده داها زیاده قازان تورکلری ، قازاقستان ، تورکستان تورکلری حیاتندن بحث ایتمشلر وبونلری « شمال شرق تورکلری » (Nordosttürke) نامیله برلشدیر مکده درلر . بونلرک دین ومدنیت خصوصنده برلکندن ، باشقورتستان ، اندیجان و ۱۹۱۶ سنه قیاملرنندن ، ۱۹۱۷ سنه موسقوا مسلمان قونفره سی مقرراتندن (فه ده راسیون قراری) ، ۱۹۱۸ سنه بدایتنده خوقند حادثه وفاجعه سندن ، قزل روسلرک

(۱) مثلا 9-11 No. 1916 des Nationalités les annales
ورده Inorodetz نام مستعاریه یازان بر محررک la Russie et les peuples
allogens. Berue, 1917 نام کچیاتنده .

مظالمندن ، « پارچه لانیان بر روسیه » شعارینه قارشی مجادله اید یلد کندن بحث ایدیلیور . بولشویکلر اسلاملی کسپورلر . بو آنجق آلمان و تورک اوردو لرینک ایلریله مسیله دوردور یلا بیلیر . او قرائنا ، اسلانديه ، فینلانديه ، قاققاسیا، تورکستان روسیه دن آیرلملی ، روسیه بومغدور ملتئر طرفندن احاطه ایدلمش بولونمالیدر . Nordosttürke لرك مملکتی زکیندر ، اقتصادی امکاملری بویوکدر . تورکستانک حیوان محصولاتی پاموغی دفته شایاندر . بوراده تجارت تاتارلرک ائنده در (مخطره ده عمومیتله تاتارلرک رولی چوق اعظام اید لمشدر) . مخطره مؤلفلری وولغا (تاتار) اورال (باشقورت) ، قرغیزستان ، تورکستان حکومتلری فه ده راسیونی فکرینی ایلری سوریورلر . بویله بردولتک تشکلنک دول متفقه ایچون اهمیتندن ، آلمان تجارتنه و آلمان سرمایه سنک تطبیقنه کنیش امکاملر آچیللا جغندن بحث ایدوب کندیلرینه یاردیم ایسته یورلر . اور تاتورکلرک استقلال فکری بو مخطره ده ایلك دفعه پک واضح اولارق اورتایه آتیلشدر : « اتوغرافی جتدن شمال شرق تورکلری بردر . سیاسی و اقتصادی خصوصلرده غیر قابل تقسیم برکلدر . بزم شعارمز بزی عصرلر دنبری آزه ن و بزم دشما نمز اولان روسیه دن تامیله آیرلق ، کیمسه یه تابع اولیمان و دوست دشماتی کندیسی اختیار ایده ییلن تام مستقل دولت توزومکدر ، (۱) .

تورکیه ایچون باکو یولی آچلد قدن صوکره باکو و استانبوله کلن تورکستا بیلیرک اسملرینی یاز ممدق (ص ۳۴۴ نور الدین خدایارخانوفک اسمی خطا ابن یمین، یاز لمشدر) . بولردن صدر الدین خان و نور الدین بک متارکه هنگا منده سیبیریالی

(۱) صحیفه ۱۶۶ Nordostliche türken ethnographisch die familie einer einzigen nationälität der Nordostlichen Türkvolker darstellen; ferner aufweisen ein einziger unteilbares Ganzes im politischen und Wirtschaftlichen Sinne. Unsere Hauptaufgabe ist . . . . . die endgültige Absonderung der Mohammedaner aus Russland als unseren jahrhundertelangen Unterjocher und Feinde und die schaffung eines frein ausserlich von Niemand abhängigen Staaten zu erwirken, der seine Gegner und Feinde frei Wahken kann . . . . .

عبدالرشید قاضی، آذر باجمانی حسین زاده علی بک، قازانلی عثمان طوقومبت و عطاءالله بہاء الدینف، حلیم ثابت لزلہ برابر اسویچرہدہ بر «یورو» تشکیل ایدوب اوطوراجق ہیئت صفتیلہ و طلعت پاشانک یاردیمیلہ ۲۷ تشرین اول استانبولدن حرکت ایتمشدر. تشکیلات ایشلرینی یولہ قویوشوب کلک ایچرندہ تورکیہ حکومتی طرفندن کوپر یلی زاده محمد فؤاد بک ہیئتہ ترفیق ایدلمشدر «ہیئت وارنایہ کلدکنده ماجارستانده اختلال ظهورندن خبر آلارق اودہ سا، آلمانیا طریقیلہ یولنہ دوام ایتمشسہدہ «کیف» ہ کلوب المانیا مٹلی بارون «موم» ہ مراجعلتلرنده اختلالک المانیا دہدہ ظهورینی ویولرلرک قاپا ندیغنی خبر آلارق تشرین ثانی نہایتندہ استانبولہ دونمشلر، تورکستان وکیلرلی دہ استانبولدن باکو طریقیلہ وطنلرینہ دوغری حرکت ایتمشلردر. ینہ یوقاریدہ ذکری کچن شیر علی لاپین ایسہ داہا تشرین اول بدا یتندہ آلدہ طلعت پاشانک بر توصیہ مکتوبی اولدیغنی حالده برلینہ کلہ ییلشدر. پروفوسور موریتس واسطہ سیلہ آلمانیا خارجہ سندن آلدیغ معلوماتہ کورہ شیر علی کندیسنی اوتونو میالی تورکستانک ملی پارلامنتورینسی واورتا آسیادہ علما فرقه سنک مٹلی اولارق طاتمشدر. اوتور-کستانک وافغانستانک استقبالی حقندہ آلمان خارجہ سنہ بر مخطرہ ویروب بعض تشبثاتدہ بولونمش، تشرین اول نہایتندہ وطنہ دونملک اوزرہ استانبولہ حرکت ایتمشسہدہ بوداپشتہ یہ کلدیکنده اختلال طولایسیلہ پوللر قاپا نملقلہ کری برلینہ عودت ایتمش واورادہ فناصور تده خاستا اولوب شارلو تینبورغ دہ (Institut Edel) دہ تداویلہ مشغول اولوب ۱۹۱۹ سنہ شباطندہ «کیف» طریقیلہ باکویہ واورادن دہ تورکستانہ حرکت ایتمشدر. ویردیکی مخطرہ سنی مع الاسف داہا آلدہ ایدہ مہدک. مملکتہ دوندکدن صورکرا شیر علی موازنہ سنی قایب ایدوب فجیح بر صور تده بودنیادن آیرلمشدر. شیر علی دیندار و متعصب بر ذاتدی. علما یہ قاریشدی. بعضا روس مطبوعاتندہ مقالہ لردہ نشر ایدردی (با قکزر یوقاریدہ ۲۴۲ ص) چارزما ندہ کہ نت اوز بکلری «صارت» تسمیہ اید یلمسین «اوزبک» تسمیہ اید یلمسین دیہ روس مطبوعاتندہ مقالہ یازمش ورو سجه اوز بک صرفی نشر ایتمشدی.

۱۹۱۸ سنہ سندہ صامارا، اوقا، یکاترینبورغ دہ فعالیتدہ بولونان «روسیہ مجلس مؤسسان» بک خارجہ کوندریرلر. اعضا لری میانندہ چوقای اوغلی مصطفی و آسکیدن تورکستاندہ چالیشان روسلردن وادیم چایکین یوللانیدلر. اورنبورغدن

تشرین ثانی ۷ سنده حرکت ایتد کدن سوکرا تور کنستان، آذر بایمان و کور جستانده بولوندیله . داها اصحاباد ده ایکن « تور کستان مجلس مؤسسائی طوبلامه قومیتہ سی ، نامیلہ برتشکل وجودہ کتیره رک بونک نامندن ۱۹۱۹ سنہ شباط ۲۱ نده پارسده کی ویر سائی صلح قونغرہ سنہ « روسیہ ده عموم مملکت طرفندن طانمش بر حکومت موجود اولمادیغندن تور کستانده یاشایان قوملرک کندی مطالبنی روسیہده ده موقرات فه ده راتیف جمهوریتی چرچوبه سنده حر اظهار ایده ییللمسی تأمین اید لسون ، دیه بر رادیو تلغراف کوندردیله . کور جستانک اشغالندن سوکرا چوقای اوغلی مذکور « روسیہ مجلس مؤسسائی » هیئت اعضائی صفتیلہ پاریسه کله رک برقاچ سنہ ظرفنده روس ایمیگرانت مطبوعاتنده (میلوکوف و کیرینسکی لریک غزته لرنده) وبعضا فرانسه وله مجموعه لرنده تور کستانده کی بولشه ویک سیاستی حقنده مقاله لرنش ایتمشدر . بولنردن (Orient - Occident) مجموعه سنده (۱۹۲۳ — نومرو ۱۶ ، ۱۷) « تور کستانده ملی حرکت » عنوانیلہ نشر ایتدیکی مفصل مقاله اهمیتیلدر . مندرجه سی تور کستانک تورک و مسلمان عالمنده موقعی ، تور کستانک روسلر طرفندن اشغالی ، روس مستملکه سیاستی و نتیجه لری ، ۱۹۱۷ سنہ انقلابی ، تور کستانده بولشه ویکلر ، تور کستانده اوتونومی حرکتی ، سوویهت سیاستنک تطبیقاتی ، معارف ، اقتصادی بوزغونلق ، آچلق ، تور کستانک استقلاله طوغری حرکتی ماده لرندن عبارتدر . بومقاله سنی یازارکن مصطفی بک جورجی صافاروفک وقتیلہ تور کستان مسئله سنی اپی تنویر ایدن « مستملکه انقلابی - تور کستان تجربه سی » نام اثریلده طانمش ، کابلده بولونان تور کستان احراری (عبدالحمید عارف) ایله ده تماسه کیروب تور کستانده کی وضعیتی اوکره نمش بولونیوردی . کرک بو مقاله ده وکرک وارشواوده منتشره ژورنال دو وار سووی ، (۱۹۲۴ نومرو ۴ ، ۵) ده و Dni غزته سنک ۱۹۲۳ سنہ نیسان ۲۲ سنده « بولشه ویکلرک تور کستانده آچلق سیاستی » سرلوحه لریله نشر ایتدیکی مقاله لرنده چوقای اوغلی روس ده موقرات محیطلریله تشریک مساعی یه اهمیت ویرد یکندن طولایی مقصد لرینی مختلف شکلده تفسیر ایدیله ییله جک الاستیق جمله لرله افاده یه لزوم کورمشدر . اصحاباددن پاریسه کوندریلن تلغرافنا مه سنده کی « تور کستانده یاشایان ملتیرک ده موقراتیک روسیہ

چرچيوه سنده كى مستقل فكرى » (۱) جمله سى بو مقاله لرده اساس اولان غايه يي افاده ايدر . مع مافيه « تور كستانده مىلى حركت » مقاله سنده ريسقوئف رهبر لىكنده بولونان تور كستان تورك قومو نيستلرينك « اوزبك ، قازاق ، قرغيز ، باشقورت و تاتار لرى برله شديره ن بر مستقل تور كستان » طلب ايتدكلىرىنى سويلر كى . « تور كستانك مىلى استقلال يولنه كيره رك اويانان شرقك سىياسى حياتنده مهم بر عامل اولاجغى و آرتق هيچ كيمك ائتريقا سنه آلت اوليه جغنى (۲) » ده علاوه ايتمكده در . كذا تور كستانده كى قيام (باصماچى) حر كتلىرىنى مىلى حر كت اولمق دن زياده « بولشه ويك سياستك طبيعى مير ائى » ديه توصيف ايتدىكى حالده بوفكرينه ده تور كستانده حاكم اولان قنا عتزله تاليفى قابل برشكل ويرمكه چالشور . Dni غزته سنك ۱۹۱۳ سنه ۲۵ آغستوس نسخه سنده « تور كستانده عصيانلر » سر لوحه سيله نشر ايتدىكى مقاله سنده ديور : « تور كستانده باصماچى (اشقيا) حر كاتك قوت آلمسى بولشه ويك سياستك طبيعى تيجه سيدر . بوسوويه ت مظالمه قارشى عكس العملا در . عصيان البته شر (فلاكت zlo) در ، اوملكتى تخريب ايدر . مسلمانلرده (روسلره قارشى) عداوت آرتدیرر ، فقط بوفلاكتى اور تايه چيقاران ره زيمه قارشى مجادله ده ضرورى در . » ۱۹۲۱ سنه افغانستانه كچن بخارا اميرى علم خان ومعيتى ده بعض سىياسى تشبئلرده بولونديلر . داها زياده تجار تله مشغول ارلان اميرك پشاور ده كى « قوتورا » سى باشنده بولونان حيدر خواجه مير بدلف واسماعيل توقسابه لر عيى زمانده موما اليك هندستانده كى سىياسى مئثللى صفتى ده حائر ايديلر . بخارا تجار لر دن يوسف باى مقيم بايوفده اميرك « سيار » مئثللى اولوب جمعيت اقوام نر دنده بعضى تشبئلرده بولندى . از جمله ۱۹۱۷ سنه خزيرانده پارسه كلهر ك اوزون زمان تور كستانده

(۱) " ... la possibilité d'une libre expression de la volonté souveraine des habitants du Turkestan, dans les limites de la République démocratique fédérative Russe " (Orient - Occident, 1923. N. 17 p. 46) .

(2) Le Turkestan aspire à l'indépendance nationale et désire devenir lui même un facteur indépendant de la vie politique de l'Orient sorti de son sommeil séculaire. Il ne veut plus rester passif et servir, à qui ce soit d'arène aux intrigues et de moyen d'intimidation . ۴۷ (عيى مجموعه ده ص)

چالیشان موسیو کاستانیه نک یاردیمیله ایلول بدایتنده « جنوره » یه کله رک جمعیت اقوام مجلسنه امیرنا مندن میموراندوم تقدیم ایتمش و « لوژورنال دورنه و » ک ۷ ایلول نسخه سنده بخارا امیرینک مطالبی حقننده « استیلا آلتنده کی بخارادن برسس » عنوانیله بر مقاله نشر ایتدیر مشدر . ۱۹۲۹ سنه سنده امیر علم خان فارسی اولارق « خزن الملل بخارا » عنوانیله پارسده برساله نشر ایدوب اونی فرانسزجه یه ده ترجمه ایده رک طبع ایتدیردی . ینه مذکور سنه آفغانستانده کی قارغیشه لقردن بالاستفاده هراته کله رک مایس آنده اوراده ینه فارسی لساننده کندی نامندن تورکستان و بخارا اهالیسنه خطابا نشر ایتدیکی « مانه فه ست » لری سوویه ت غزته لرنده انتشار ایتدی . امیر بورساله لرنده کندیسنی سابق چارک صادق تبعه سی اولارق کوستریور و بولشه ویکلری ده مسلمانلرک « بویوک برادرلری » اولان ییاض روسلرله برابر حرکت ایده رک دویره جکنی سویله مکده در .

خارجده اسلام قله ره قال علما سنک ده ممثلری یوق دکدر . باشقورت محافظه کارمنلا لردن عبدالحی قربا نعلیف و مدیاز شغولوف اقرانیله برابر ژاپونیا ده اوطور مقده درلر . بونلر شوکتابک یازیلدیغی زمان توکیوده « ژاپونیا ده بولونان مسلمان وکیلرینک قونغره سی » (۹۲۸ سنه ۳ - ۵ تشرین اولده) عقد ایدوب دین و معارف مسئله لرینی مذاکره ایتدیلر . توکیوده لیتوغرافله طبع اولونان مضبطه لرنده یازیلدیغنه کوره برنجی مجلسه تبریک ایچون ژاپون سیاسیلر نندن « اینوقای » ، « توقونامی » ، برقاچ پروفیسور ، ژاپون - تورک انستیتوسی مدیری و ژاپونیاغزته مخبر لری کبشلردر . تبریک ایدن ژاپونلر میاننده پروفیسور « پرلی » تورکجه اولارق نطق سویله مش وکندیسنک برقاچ سنه اول باشقور تستانده علی تدقیقا تده بولوندیغنی خاطرلا تمشدر . بوراده دیواره طلبه لردن محمد واحمد آلتونبای لرک بری النده بایراق طاشیان برقیز دیکری برسواری تورک عسکرینه برقزک « تورکستانه ! » دیه یون کوستر دیکنی ترسیم ایدن ایکی لوحه اصلش بولونیوردی . محمد آلتونبای کندی لوحه سنه باقاراق ژاپونیا دن تورکستانه نصل کیدیله چکی حقننده برنطق ایراد ایتمشدر . بو لوحه لر ژاپون رجال دولته تقدیم ایدلمشدر (مضبطه ص ۱۵) . قونغره برمسلمان جمعیتی تشکیله و مطبعه تأسیسنه قرار ویرمشدر . قونغره یه زهبرک ایدن ذوات (عبدالحی و مدیاز منلار) معارف مسئله سنده لپییرال اولمق و سیاست ساحه سنده

امید لرینی تورکستانه باغلا مقله برابر خارجدده بیاض روس جنراللری ومونار
شیدستریله برابر چالشمقده درلر. توکیو قونفره سی ژاپون ایمپراطورینه عرض
عبودیتله برابر برده قرآن تقدیم ایتمشدر.

روسلره دشمن اولدیغی کبی امیرک ده دشمنی اولان تورکستان وبخارا احراری
(« تورکستان ملی بیرلیکی ») داها ۱۹۲۰ سنه سندن اعتبارا « کابل » ده ممثلر
بولونردی . (عثمان خواجه وحاجی عصام الدین) . ۱۹۲۳ سنه سندن
باشلا یوب آرتق دیکر اسلام دولتسرنده ، آلمانیا وفرانسه ده ممثلره مالک اولدی .
۱۹۲۴ سنه سنده چوقای اوغلی مصطفی ده « برلین » ه کله رک « تورکستان ملی بیرلیکی »
جمعیتنه اتساب ایتدی . مذکورسنه تشرین ثانی ۲۳ - ۲۴ ده « برلین » ده انعقاد ایدن
قونفره ده « تمب نک خارجی قومیته سی » تشکل ایدوب ۱۹۲۷ سنه شباط ۱۵ - ۱۸
ده انعقاد ایدن ایکنجی قونفره پارسده اوقراینا وقاققاسیالیلرله تشریک مساعی ایتمک
جمعیت اقوام ودولتله نزدیک تشکیلات نامندن تشبثاتده ونشریاتده بولونمق اوزره
چوقای اوغلی مصطفی واحمد نعیم بککلردن عبارت هیئت تعیین ایتدی . اوقراینا
وقاققاسیا لیلر ۱۹۲۶ سنه تشرین ثانیسندن اعتبارا « اوقراینا وقاققاسیا ملتلرینک
منافعنی مدافعه ایدن اورغان » صفتیله پارسده Prometeo نام فرانسزجه
آیلق مجموعه نشرینه باشلامشدری . ایکنجی قونفره قراریله « تورکستان ملی بیرلیکی »
ده بوکا التحاق ایتمکله مذکور مجموعه ۱۹۲۷ سنه خزیران نسخه سندن (نومرو ۸)
اعتبارا Prometeo, organe de Defense nationale des Peuples
de Caucase, de L'Ukraine et du Turkestan تسمیه اولوندی
بو مجموعه ده مصطفی چوقای بدایتده مختلف نام مستعار لرله ونهایت ۱۹۲۸ سنه مایس
نسخه سندن اعتبارا کنندی نامیله ، احمد نعیم یه نام مستعار لرله مقاله لر نشر ایتدیله .
مجموعه نک ۱۹۲۸ تشرین ثانی نسخه سنده چوقای اوغلی « تورکستانده استقلال ایده
آلوژیسی » عنوانیله کنندیسنک استقلال فکرنده اولدیغنی یانله قرمز روسلردن
ماعدایاض روس مهاجر لرندن که رینسکی غروپنک ایپیر یالیزمنه قارشى مقاله نشر
ایتمش و « وارشاوا » ده ده (۱۹۲۹ خزیراننده) بومآلده قونفرانس ویروب اولجه
کنندیسنی روسیه ایله برلشمه طرفدارى تلقی ایدن که رینسکی یی انکسار خیاله
اوغرا تمشدر (Dni 1929, N 41) . « تورکستان ملی بیرلیکی » (تمب) یوقار پده مذکور

ایکنجی قونفره دن صوگرا تورکجه و آوروپا لسانلرنده نشر یاتده بولونمقده در .
بو سیاسی تشکیلاتدن ماعدا تورکستانلیلر خارجه بعض معارف و کنجیلر
تشکیلاتنه ده مالک بولونیور لر . ۱۹۲۷ سنه کانون ثانی ۷ سنده استانبولده
باصاجی رهبر لردن معمور نیازی و همراه قل بکلرک مساعیسه « تورک طلبه تعالی
و تعاون جمعیتی » بناسنده بر اجتماع عقد ایدوب بورا ده امین بک رسولزاده ، احمد
زکی ولیدی ، عثمانخواجه ، تورک اوجاغندن عزت رضا بک و تورکستانلی طلبه لردن
متعدد ذوات نظرلر ایزاد ایدوب استانبولده بر « تورکستانلی کنجیلر بیر لیک »
تأسیسنه قرار و یردیله . برلکک ۲۳ ماده دن عبارت اولان نظامنا مه سی ده ۱۹۲۷
أیلول ۲۸ ده حکومت طرفندن تصدیق اولونوب باب عالی ده کوموشخانه سوقاغی
ه نومرولوخانه ده (« یکی تورکستان » مجموعه سی اداره سی بولونان خانه ده)
کشاداید لمشدر . رئیس استانبول دیشچی مکتبئی اکیال ایدن تاشکندلی محمد الدین
بکدر . « برلین » ده ده « قورطولوش » اسمیله بر تورکستانلی کنجیلر جمعیتی تشکل
ایتمشدر . بولنردن ماعدا استانبولده آذر بایجان علم مجبلیله برلکده برده ۱۹۲۸ سنه
بدایتنده « تورکستان و آذر بایجان اوگره ننه ده رنه کی » نام علمی جمعیت تشکل
ایدوب بونک ۳۲ ماده دن عبارت اولان نظامنامه سی مذکور سنه ۲۲ مایس تاریخنده
حکومتجه تصدیق ایدیلدی . بورا ده هر آی منتظا جلسسه لر عقد ایدیله رک علمی
موضوعلره عائد معروضه لر اوقونمقده در . در نکک رئیسی احمد زکی ولیدی و معاونی
دوقتور آغا اوغلو محمد بکلر در . دیگر مؤسس اعضالری حلقه لی زراعت مکتبئی نباتات
استاسیونی مدیری دوقتور حاجی زاده میرزا ، ادبیات فاکولته سی مدا و ملرنندن عید
محمد و تورکیات آنستیتوسی آسستانلرنندن عبد القادر بکلر در . در نکک بر سنه لک
مساعیسی حقنده قیصه راپور « یکی تورکستان » مجموعه سنک ۱۳ نجی نومرو سنده
و آریجه ده نشر اولومشدر .

V

مستملکہ اولان تورکستانده اجتماعی و فکری حیات

لسان و ادبیات

تورکستانده کی شو کونکی تورک ادبی حرکتلرینی اوکره
قبیله ادبیاتلرینک تشکیلی نیرکن اک اول کوزه چارپان جهت عمومی ادبی لسانک تأسس
ایده مه دینکی ، یازی لسانک هر کونده کیشوب طور مسی و عمو ماملیت و ملی حرث مسئله
لرینه نظر لڑکده تورکستان ایچون عمومی اولان بر ادبی و حرثی حرکتدن بحث ایتمکی
امکان خار جنده کوستره جک درجه ده داغتیق و متشتت اولدیغیدر . حالبوکه تورک تاریخی
ولهجه لرینی ، تورک اتنوگرافیسی ، حیات اجتماعی سنی اوکره نلر کورویور لڑکه
تورکلرک داخلی حیات شرائطنده بو مسئله لڑک بو قادار مشکل و گرفت بر شکل
آلماسنی موجب اولاجق اسباب و عامل یوقدر . ماضی بر ، عادات و عنعنه لر آشاغی
یوقاری بر ، عمومی ملی داستانلر وار ، لسان وحدتی عنعنه سی وار . اون طوقوزنجی
عصرک اورتالرینه قدار تورکستانک بوتون اقسامنده غربی و شرقی (چینی) تورکستانده
قازاق و قازان اولکه لرینک هپسندده عمومی ادبی چنتای لسانی قوللانیلیوردی . تورک
حکومتلرینک ، خانلرک ، بکلرک و اهاالینک ایش و معاملات لسانی ده بو ایدی . اون
سکزنجی عصرده ابولمه مبه ت ، أبو الخیر ، آبلای و دیگر سلطانلرک مکاتبه لری ،
مذکور عصرده تورکستانک مختلف نقطه لرنده یازیلان غایت زنکین یازمه اثرلر
و معاملات اوراقی ، وقفنامه لر و مختلف وثیقه لر بو کون تورکستان و سیبیریا ،
اورنبورغ و پیترسبورغ حکومت آرشیولرنده و خصوصی آلرده بولونیور . اون
طوقوزنجی عصرده کاشغرده یازیلان خواجهلر و یعقوب بک تاریخی ایله خیره ده
« مونس » و « آکهی » لڑک و قازاقستانده آبلای و بوکای اوردا سنده جهانکیپر

خانك يازيلرنده كي لسان برلساندر . ساچو قيلر و عثمانيلير زماننده آنا طوليدده عرب حر و فاتيمله انكشاف ايدن غرب ادبي تور كچه سنه مقابل غرب تور كلرنده و آورو پاده « چفتاي لسانی ، ناميله معروف اولان بولسان معلومدر كه موغول دورنده چاغاتاي جوچی اولو سلرينك و ايرانده كي ايلخانيلرك هر يرنده ، هر كوشه سنده اكثر يا اويغور حر و فاتيمله يازيلارق قوللانيلان معامله و ديوان لسانك بر آز داها اسلام تأثيرينه دوشمش اولان برنوع تكاملندن عبارتدر . روس حكومتك اون آلتنجي وحتي اون يدنجي عصر لرده شرق دولتريله اولان سياسي مناسباتي « تاتارجه » تسميه اولونان بولسانده اولويوردی . چار يوريس غادونوف نامنه علي جلاير طرفندن يازلمش اولان تورك نارنجي نك لسانی ماوراء النهر اوزبك سلطانلري نامنه يازلمش اولان اثرلرك لسانيدر . فقط اون سكر و اون طوقوزنجي عصر ده تور كستانه روس استيلا ايتد كندن صو كرا وضعیت ده كيشيور . عمومي لسان بريني قبيله لهجه لري طوتيور . عموميتله تور كستانده ملي مدنيت و حرث ساحه سنده كي آ نارشي آنجق اجنبي استيلاسي و مستملكه سياسي نتیجه سيدر . روس استيلا سندن داها اول محلي تورك تكلم لهجه لرنده اسكيسندن فضله برده كيشكلك ظهور ايتمه ديكي حالده ينه ادبي و معاملات لسانك ده كيشمكه يوز طوتديغي انكار اولوناماز . بونك باشليجه سبيلري مملكتك اجزاسي آرا سنده كي اقتصادي رابطه لرك داها بر قاچ عصر اول قير يلمش اولمسي و ديكر طرفدن ده عثمانلي تأثيري ايدی . اون سكرنجي عصر ده تور كستانك جنوب ، شمال و شرقي اجزا لر ينك يكديكر يله تجاري مناسباتي بواولكه لرك شمالده سيبيريا ، غربده استرخان و اورنبورخ كي روس تجارت مركز لريله و جنوبده مشهد ، بلخ ، پشاور كي انكليز امتعه سي مركز لريله اولان مناسب بتلرينه نسبة پك ضعيفدی . البته بو خصوص تور كستان دا خلنده كي مدني رابطه لري كسمشدي . معامله أورا قنده ، شاعر لرك آ نارنده بو حس ايديليوردي . عثمانلي تأثيرينه كلنجه بو ، قريهك الحاقندن و اون آلتنجي عصر نهايته دوغري عثمانلي اور دولرينك بحر خزر ساحلرينه ، دربنده قادار ايلريله مسندن و بالخاصه قريهك روسيه يه التحاقني متعاقب حاجيلرك استانبول طريقيله سياحتي چوغا لمسندن و استانبولده طباعت ايشينك انكشافندن صو كرا قوت آلمشدر . داها اولجه نسيمي ، فضولي ، اسكندر نامه مؤلفي احمدی كيلرك اور تا آسيا تور كلرينك ادبي لسانته تأثيري كوريليوردي . حتی

شایباق خان احمدی نك اسكندر نامه سنی سفر لرنده یاننده بولو ند. پردیغی معلومدر
وغرب تورجكه سنك تأثیری دیواننده ده واردر . دها ۱۷۱۶ (۱۱۲۹ هـ) سنه سی
« طوبل » ده یازیلان بر « شجره ترك » نسخه سنك آخرنده فضولی شعر لری
وطوبلی مستسخك كندی یازیلرنده ده « بولدی » یرینه « اولدی » شكلی کورینیور .
او وقت توركستان مبدیتی آرتق عصری احتیاجلره موافق بر شی ویره مدیكى حالد
عثمانلیجه یازیلان « تاریخ هند غربی » و « جهاننماء کاتب چلبی » کی اثر لر جالب رغبت
او لمشدر . ملالر ایلک طبع « وانقولی » دنده استفاده ایتمشلر در . بو کی اثر لری
اوقویوب کوزی آچیلد یقدن صو کرا بخارایه کیدن ابوالنصر القورصاوی ومرجانی
کی تاتار و عارف میرانی کی باشقورت مسالری یوکسك فکری منور آدملر
صفتیله بخارای تنقیده قالمشملر در . بر آز صو کرا عثمانلی مؤلفلرندن یاز یچی اوغللری
احمد ومحمد لرك منظوم دینی اثر لری ، کمال امی ورضائی کییلرک ادبی تصوف شعر لری
انتشار ایتمشدر . عصری مفکوره لرك نشری اعتباریله عثمانلی تأثیری پك فائده لی
اولمش ایسه ده لسان اعتباریله تأثیری اوقادار فائده لی اولما مشدر . عثمانلی ادبیاتی
اولد قجه مضبوط اولان و صائله یازیلان چغتای املاسی یرینه صائتسنر عرب
اصولنی کتیر مش و او کونه قادر خالص تور جكه کله لر یرینه پك چوق یکی عربی
فارسی کلمه لر ویر مش ، أسکی معتاد چغتای لسانك و ادبیاتك سلطه ونفوذینی
قیر مش ، فقط یرینه کندیسی کیروب یرله شه مه دیکی کبی یکی بر قوتلی ادبی لسان
ده وجوده کتیره مه مشدر . دها اون سکزنجی عصرک نهایتنده قازانده عثمانلیجه
تأثیریله یاز یلش اثر لره تصادف اولونیور . قاترینا معاصری معلم سعید خلفین ك
۱۷۷۶ سنه سی پتر سبور غده نشر ایتدیکی « تور جكه غرامه ر » نده ، ۱۷۷۸ ده
موسقوا ده نشر ایتدیکی « تاتار تلی آز بو کاسی » نده عثمانلی تأثیری واردر . ۱۸۰۰
سنه سی روسیه حکومتی طرفندن قازانده کشاد ایدیلن عرب حرفلی « آسیا مطبعه سی »
نده ۱۸۰۱ سنه طبع اولونان « شرایط ایمان » ه ناشر عبد العزیز بوراشف عثمانلیجه
مقدمه یاز مشدر . اوزمانك جدی ومهم بر متفکری اولان ابراهیم خلفین ك آثار ی
ده عثمانلیجه تأثیر نده در . عثمانلیجه نك ایدیل حوضه سنده معتبر اولدیغندن اولاجق
که شمالی قافقا سیاده « بش طاغ » (پتاق غورسق) ده « قاراس » (Karass)
قریه سنده شو تلاندا مسیونیر هیستی نك تأسیس ایتد کلری مطبعه ده ۱۸۰۲ دن

باشلايوب طبع ايتد كلرى تور بجه خرستيان اثرلرى هب عثمانليجه در . البته داها اون طوقوزنجى عصر ده بيله چغتاي عنعنه سى ايديل حوضه سنده ده عثمانليجه نك تأثير لرينه نسبة داها پك قوتلى ايدى ، فقط قانادلرى صنمش بر وضعيته ايدى . قريمه ايديل آراسنده كى صحرا لره ، « دون » (تن) ولا يتلرينه وايديل حوضه سنك كنديسنه بالخاصه ۱۸ نجى عصر ك نصف اخير نده روس مهاجر لر ينك اسكانى قريم و شمالى قافقاس تور كلكنك آو روپاى عثمانى يه مهاجر تلى وسائر سيدلر تيجه سنده قريم واستانبولله ايديل حوضه سى آراسنده كى واسطه سز رابطه كسيلور ، كيتد بجه كسب قوت ايدن روس مدنيتنك ايديل حوضه سنده اسلام وتورك مدنيتيله موقعتلى مجادله سى بحر خزر و شمالنده عثمانلى تأثير لر ينى آزالتيوردى . كندى قوتى غايب ايتمش اولان تور كستان مدنيتى خرابه لر نده انتشار ايتمكده اولان روس مدنيتى ده كنديسنه جدى بر مقابله كو ستره ميه جك و بلكه لهنه خدمت ايدنه جك اولان اوفاق قبيله « ادبى لسان » لر ينك وجوده كلسنه زمين حاضر لامشدى . روس مدنيتى محلى « ادبى لسانلر » ي ميدانه كتير ركن ، بونى بعضاً روس مکتبنده تحصيل ايتديكى حالده روس مليتنه قارشى نفرت حسى آلان و روسلغه قارشى كندى مليتنه صاريلان ذوات طرفندن غير شعورى بر شكلده ياپدير ييوردى . روس مکتبنده تحصيلدن صوكره مليت يولنه كيره ن ذوات أسكى چغتاي ادبى عنعنه لر ينى هيچ ييلبور ، يالكز كندى قبيله وحتى كندى كوزى وقصه سنك لهجه سنى ييلبور او لهجه ده يازييور لردى . روس مکتبنده تحصيل ايدر كن كندى آرا لر نده روسجه قونوشان ارز بك ، قازاق ، تاتار ، باشقورت ، توركن كنجلى اكاثر يا بوقوملر آراسنده كى اتينك رابطه لر دن ده بي خبر اولويور و احوالده وطنه دونه ركن « كندى ملتى » ايچون « مى ادبيات » وجوده كتير مكه چاليشيور ، بونكله برابر او كندى قومى آراسنده ياشايان و فقط كنديسنه معلوم اولميان أسكى ادبى عنعنه لرى يا خود قومشو تور كلردن و عثمانليردن آليان كلمه لرى « ملت » ي ايچون ضررلى كور يور ، اونسبتده وجوده كتير مك ايسته ديكي « ادبى لسان » ك چپر چپوه سى دار لاشيور . بويله بر « ادبى لسان » شرقده ايلك روس دار الفنوننه مالك اولان « قازان » ده يوز كوستردى . بعضى اثر لر ينى عثمانلى تأثير نده يازان مذكور سعيد و ابراهيم خلفينلر عيني زمان ايلك دفعه « تاتار آز بوكاسى » ده ياز يور لر . سعيد خلفينك « ياكا سابق » ده ۱۸۰۲

با سیلان اثری ۱۸۰۳ ده چچك حقنده نشر ایتدیکی رساله سی؛ ابراهیم خلیفینك
۱۸۱۲-۱۸۲۲ سنه لرنده سرایتلی خاستالقلر حقنده نشر ایتدیکی رساله لر بر طرفدن
عثمانلی تأثیر ی کویستر مکله برابر عینی زمانده تاتارجه در. صوکر ا روسلر قازاق -
قیرغیز، او زبک و تورکن لهجه لرنده بعض رساله لر نشرینه باشلا یورلر. مشهور
ایلینسکی ۱۸۶۰ سنه سی نهایتنه دوغری کندیسندن بر عاوه ایله قازاقجه «ایر طارغن» قصه
سنی نشر ایدییور. ۱۸۷۰ سنه سی روس میسیونه ری «آسترا تومف» تاشکندده اوزبکجه
(«سرتیه زباینده» = یعنی که نت تورکجه سنده) ۸۸ سنه دوام ایدن «تورکستان ولایتی نینک
گزیتی» جریده سنی، دیگر بر مستشرق ۱۸۹۰ سنه سی قازاقچه «دالاولایتی گزیتی» نی،
صوکر ا دیگر لری «عشق آباد» ده تورکجه و فارسجه «مجموعه ماورای بحر خزر»
سرنامه لی هافتالف مجموعه یی نشر ایدییورلر. بونلرهمی حکومت غزته لریدر.
قزاق ادبیاتی متشبتلرک بر قسمی یالکر حکومت دائره لرینه دکل، روس میسیونه
لری محیطنه ده یاقن اولان آدم لردن عبارتدی. قازان تاتار ادبیاتی وجوده کتیروب
«تاتارلق» ی نظری صورتده ایله ریله تن ذات قازان اورتودوقس پاپاس مکتبنده
(دوخاونی سیمنا ری) تاتارجه معلی قیوم ناصری اولوب بو ذات اسلام ادبیاتندن
و عثمانلی نشریاتندن ده خبر دار ایدی. قازاقجه یی ایسه اونک معاصری اولوب ینه
او محیطدن یتیشه ن، لاکن اسلامیتدن خبری نسبة ناقص روسجه معلوماتی ایسه داها
مکمل اولان ابراهیم آلتونصارین، باشقورتلردن ده آیری باشقورت ادبی لسانی
وجوده کتیر مکه چالیشوب صرفتی و القباسنی یازان ذات دو قوتور قولایوف ایدی.
یوقاریده اسمی کچن ابراهیم آلتونصارین قیچاقلردن «قاراسویهک» شعبه سنک بکی
«بالغوجه نی» ک اوغلی اولوب روس - قازاق معلم مکتبی اکیال ایدوب ۱۸۵۷
سنه سندن ۱۸۸۷ ده قوستانای جوار نده کی خانه سنده وفاتنه قادار روسجه معلم لکی،
تلهاچلق (ترجمانلق)، صلح حاکمی (میراوی صودیا)، اویه زناچالینک
(قائم مقام) معاون لکی، طورغای او په زی تدریسات مفتشی (آنسپکتور) لق مأمور
یتلرنده بولو نمشدر. داها ۱۸۵۹ سنه سنده مشهور مستشرق میسیونه ر ایلینسکی ایله
اورنورغده معارفه پیدا ایتمش و قوذنده قالمشدر. ۱۸۷۳ سنه سنده قازاقلره الفبا
دوپکر مکتب کتابلری ترتیبی ایچون بر قومیسپون تشکیل ایدیلوب آلتونصارین

و أركان چو لاق اوغلی بوکا داخل اولمشلردی . آلتونصارین ، روسلرک امرینه کوره ، روس حروفاتیله قازاقچه قراآت کتابلری (خریستا ماتیا) نشر ایتمش و صوکره عرب حروفاتیله قازانده طبع ایتمش . آلتونصارین کندیسسی قازاق ملیتپروری ایدی . او خریستا ماتیه سنده امیر تیمور (سائیمور) ، آبلای خان ، جانبک باطر قپچاق سید قول و ابو الخیر خانلره عائد حکایه و شعرلر ، ایدوکه ، اوراق اوغلی آللیک میرزا ، ایرده ن باطر ، قوبلاندى ، چالسیگیز ، جانبک خان کبی داستانلردن قطعله لر ایله دولدیر مشدر . کندیسسی بوکبی آثاری چوقسه و مش و طوبلامشدر (آلتونصارینک اورنبورغ جوغرافیا جمعیتنده کی اتوغرافیا یه عائد مساعیسندن یوقاریده بحث ایتمشدک) . آلتونصارین طبعاً په داغوغ برذاتدی . اقا لپرست بر آدم اولسه یدی حکومتک اداری مأمور یتلرنده چوق ترقی ایده ییلردی . فقط کندیسسی قازاقلرک تویرینی غایه ایدند یکنندن داها زیاده معارفله مشغول اولدی و بوندن ذوق آلدی . او حقیقی « قازاق » روحلی برمنوردی . اوکا کوره « قازاق » آیری بر ملتدر . معاملات رسمیه یازیلرینی ایلك دفعه قازاقچه یازان ذات بودر ، بوذات قازاق منور لرینک روسلره اک یاقن اولان بریسیدر . دیگر مسلمانلره نظرا روسلری داها یاقین کور دیکنده شبیه یوقدر . فقط قازاق خلقی سه و مشدر . بولر ایچون ، امکانی وارسه و کندیسسه ده ضرری طوقونمز سه ایلك یامغه چالیشیردی . جسارت صاحبی دکلدی . قازاق خلقی ده کندیسینی سه وه ردی . ایلهینسکی دائره سنه یاقین بولوندیغنه رغما قازاقلر ایچنده خریستیانلق پرو پاغانداسنی مضر ییلوردی . ۱۸۸۹ سنه سنده ایلهینسکی یه یازدیغی مکتوبنده « ییز صونوف » نام روس معلندن شکایت ایده رک : « اوچیلدیردی . قازاق چوقلرینه خریستیانلق اوکره تیور . بویله اولورسه بزم مدنیت ، کولتور ساحه سنده مساعیمز بوشه کیده جک ، اهالی مکتبدن قاچاچقدر ، دیور . دینه اورنبورغسکی لیستوک ، غزنه سنده صحرا یه روس مهاجر لری سوق واسکانه قارشی مقاله یازمش و بومسئله یه دائر « بویله وحشی پروژه لری کورور وایشیدیرکن انسان نه یامسینی ییلمز ، شاشیرر و آللری دوشه ر » دیمشدی . روس کتابلرنده قازاقلرک « وحشتی » یاخود « تنبللکی » حقنده سوزلر کوررسه چوق متأثر اولویوردی . « ایرغیز » ده « روس - قازاق قز مکتیبی » آچدیر دیغنده اوزمان قیزلرک تحصیلینی وعموماً روسجه تعلیمی حرام ییلن تاتارلر کندیسینی خاتن

بیلورلردی . مراد افندی آلتونصارین ایله ییکمحد قاریقف حقنده ، بونلر روس طرفداری اولد قلرندن تیمن ایدوب ، باشلرینی دیواره وورارق ، دیگر لرینه عبرت اولاجق بر عذابه وفات ایتدیلر « دیمکده در (۱۱) ، بو کاهغماً « آلتونصارین ، صوک عمرینه قادار معتقد وحقیقی مسلمان قالدی وحتی اسلام اوکره تمک ایشنی قازاق لسانته تطبیق ایده نلرک برنجیسی ده آلتونصارین اولمشدر . او بو مسئله ده تاتار لره تقلید ایدیوردی . ۱۸۳۹ ده ملا عبد الواحد سلیمانوف (اخیرا مفتی) ، ۱۸۸۰ ده اخوند عطاء الله بایز یدوف پتر سبورغده ، ۱۸۸۲ ده قازانده محمد رحیم یونوسف کوزهل بر مقدمه ایله بره ر « علم حال » کتابی نشر ایتدیلر . بو « علم حال » خرسیانلرک catéchisme لرینه معادلدی . آلتونصارین ده بونلره تقلیداً ۱۷۸۳ ده قازانده « قازاقچه شرائط الاسلام مسلمان شیلقتک طوقاسی » نی طبع ایتدیردی . بو اثرک مقدمه سنده ده « بز بین قاتار طاطار ترکی خالقار آیت حدیثوک موقناج که ره کتی بویر وقتارن اوز تلنچه کو شروب توسنه تین کتابتار شغاروب دین علین جورطارینه جاییدی . براق بز نلک قازاق تلنده آل کونکه هر کم توسنوب اوقوب نیمسه بره و اوقوسه طنکداغان قارخالق توسنوب او طراتن برده کتاب جوق ، دیمکده وعطاء الله آخوندک کتابی نمونه اتخاذ ایتدیکنی سویله مکده در .

بوندن صوکر قازاق « ادبی لسانی » قازاقلرک حکومت دائره لرله علاقه سی اولمیان طبقه لری آراسنده ده قوللانیلغنه باشلا مشدر . ینه اسلامیتک نشرینه وقازاقلرده یاشایان تورک عنعنات ملیه سنک محافظه سنه خدمت ایتدیریلشدر . بویولده مانغشلاقلی أبو بکر ملا طوبیل مه ولیکای ملا ، قارقارالی خواجه لرندن یوسف بک شیخ الاسلام اوغلی و « مشهور یوسف کویه یوف » لرک بویوک خدمتی سبقت اتمشدر . بونلردن یوسف بیک ایسه قازاقلرک « أحمد مدحت » یدر . اکثر یا بر قاقچ یوز ، حتی بز قاقچ بیک بیتلک

(۱) وقد ابتلی من طائفة قزاق ابراهیم القفجی الذی کان انسبکتور فی تبرغای ویکمحد بن قاریق القفجی الذی کان رئیساً — وامن — مقویال دسائس الروس حین رماها الله تعالی فی اخر عمرها بالجنون فربطوا ایدیها وارجاهما بالجلال ، و ربطوها بالجدار فصار اضرابان بانفهماعلی الارض والجدار الی ان ماتا بهذه السکیفة المدهشة الشنیمة باقح موت . . . . . ولمذاب الآخرة اشد واشق واخزى را کبر ومع مشاهدة هذه الاحوال بل الاحوال لا یعتبر الضلال والجهال وسیتلیم الله باشد النکال .

کتابی بر کیجه یا خود بر کونده یازمشدر . بوذات خلق ادبیاتی نشر ایتمش ، بالخاصه علی ، حسین ، کربلا ، صلصال ، زر قوم و سائره کبی شیعه افسانه لرینی ، رستم داستان ، جمشید ، فرهاد و شیرین کبی ایران داستان لرینی قازاقجه ید چه ویره رک طبع ایتمشدر . بو اسلامی - ایران اثر لرینی یوسف بیگ تام قازاق حیاته موافق قیلوب یازمش ، علی و حسین لر بونک اثر نده تام معنا سیله کوچه تورک - قازاق چقیور لر . بو جهتدن اثر لری اسلام عنعنه لرینی نشر یولنده بویوک خدمت ایتمشدر . بونلردن یالکز بر کوچوک « قصهٔ جمجمه » روس مسیونه لرینک سنه لرله دوام ایدن مساعیسنی دفعهٔ قیرمش اولدیغنی رادلوف « حیرتله قید ایتمشدر . قازاق آراسنده یاشایان اُسکی تورک داستان و میتولوژی یسنی ، فولکلورینی رادلوف ، آلتونصارین ، لیوتش ، پلاتونوف لر آروپا عالمنه طاتمشلر ایسه « یوسف بیگ » بونلری - البته بر قادر اسلامی عنصرده قاریشدر ارق - خلقک بوتون طبقه لرینه تعمیم و خلفلری ایچون تثبیت ایتمشدر . یوسف بیگک قازاقجه سی قازاق اولمیان تورکله ده آکلا شیلیر و املاسی ده اُسکی چمتای املاسندن مأخوذ در . بونلردن « قرجیک » ، « آلامش » ، « آیمان ن چولپان » کبی نشریاتی معروفدر . بوتیب خلق شاعر لرندن ینه قوستانای تومه نندن « قیچاق نورجان آقیر » مشهوردر . « آلاش » نام مجموعه اشعاری زمانده قازاقلرده پک مقبول ایدی . قازاق آراسنده منلاق ایدن بعض تانار لرده بو ادبیاته یاردیم ایتمشدر . بونلردن شاهمردان منلا معروفدر . بونلرک لسانی چوق بوزوق شیوه ایدی . شاهمردان منلا کندیسنه عائد اولمیان اثر لریده بنمسه مشدر (اوجلهدن آلتونصارینک خره ستوماتیسنی « مکتوبات » عنوانیله ۱۸۹۹ ده کندی نامه طبع ایدوب صوکره ده آلتونصارین کندیسی تکرار تصحیحله طبع ایتمشدر .) . دیگر طرفدن قازاق ادبیاتی داها ایلك تأسسندن باشلایارق عینی زمانده عصری فکر لریده نشر ایدیور و عصری ادبیات شکلنی آلمغه باشلایور . ادبیاتک بوشقنک تأسیسی شرفی « قونابای اوغلی آبابی » ه عائد در . بوذات « سیمی پالات » (« یدی قله ») مضافاتده « چینگیز طاغ » ده ۱۸۴۵ سنه تی دوغمش و ۱۹۰۶ سنه سنده ۶۰ یاشنده ینه اوراده وفات ایتمشدر . آرغون قبیله سنک « طوبوقی » (طوبوقی) شعبه سنک یوقاریده « شرقی قازاقلرک اداره سی » بانبنده (ص ۲۱۸) ذکر ی گچن . معتبر بر بکنک اوغلیدر ، گنجلیگنده مسلماجه مکتبده عربی فارسی لسان لرینی و صوکره

برآز روسجه او گره نمش ، ۳۰ یاشنده ایکن روس حریتپرور لرندن « میخائیلس »
آبایک وطنه منفایه گونده ریلور . آباى اوندن روسجه سنی ایله توب پوشکین ،
له رموتوف ، نیکراصف ، لیون تولستوی ، تورگینف ، سالتیکوف شیدرین ،
داستایفسکی گگی روس ادباسنک اثرلرینی ، به لینسکی وپسارف گگی لرك روس
ادیاتنه عائد تنقیدلرینی ، اسپه نسرک « تجربه » ، « لیویس » ، « ک » « پوزیتیف فلسفه » ،
دراپرک « آوروپانک روحانی انکشافی » کبی اثرلرینی و روس اختلاجی فیلسوفی
« چه ریشه وسکی » نك نشریاتی اوقیور . شاعر لردن بالخاصه « له رموتوف »
واونک استادی « بایرون » خوشنه گیدیور . آبایک اثر لرنده فارسیدن سعدی ،
چغتایدن نوایی و فضولی نك تأثیری ، « له رموتوف » و « پوشکین » دن ترجمه لر
واردر . هله پوشکینک « به و کینی آنیگین » نك منظوم ترجمه سی پک مقبول اولمش
و « تاتیانا » نك مکتوبی اوقادار مهارتله ترجمه ایتمشدر که امی خلق شاعرلری هربرده
آزبردن اوقور اولمشلردر . کندیسى دیندار فقط متعصب دگل ، آغیرباشلی فیلسوف ؛
الماجق کیمکلری اورتاجه چقیق ، سیاه دوز گون قاشلی ، صاقل خفیف ، قیصه بویلی
سمیز ، دمیر گبی صاغلام حقیقی تورک تیپیدر . فوق العاده ذکی اولان آباى وزن
دوز گونلگی ، شعریت و معنا اعتباریله پک یوکسک اولان پک چوق شعر لر بیرا-
قشدر . کوچبه قازاق حیاتنه عائد غایت اینجه تنقید لری ، هجولری ، کندی معاصر
لرینه شکایتلری ، لیریک اشعاری پک کوزه لدر . آباى هم خلق شاعری (آقین) وهم
غرب و شرق آثارینه بحق آشنا صحرا اُدیب و فیلسوفیدر . عمومیتله حیاتنه سکونت
وعائله راحتلی سه وه ن و علم عاشقی اولان بوشاعرك لسانی افاده سی پک سلیس
واک یوکسک فلسفه لری قازاقلرک چوبانلرینه ییله آکلته ییله جک درجه ده ساده در .
خلق لساننده ضروب امثالدن استفاده ایده ر . کوچبه حیات تصویر لرینه عائد قطعه
لری بی نظیر شیلردر . مثلا اوز مانکی قازاق منورانتک هر نوع ایده آلدن عاری ،
یاکوز تعصب آرایان خودپر ستلردن عبارت اولدیغنی سویلیه رک دیور (۱۸۸۶) :

« که ی بری پرگه قول به رگه ن * ایچی ظالم صیرتی آزد ب

ایلدی آلدان ایشان ، خوجا * مولدا حاجیلاردی منده یدی

اونیدا چوق برینینک * سالتکوفبه ن تالستوی

یاتلج یا آدوا کات * بولسامده کدن بارنده اوی

واينئوى قزمه ت ازده مه * اوقالى كيم كيو گه *
قزمه ت قلما اويه زغا * جانبای جاتب سونوكه *
ينه قازاق ايلنك بوز غونلغيني بودرت مصرا عله ك وجيز اولارق افاده ايدييور
(۱۸۹۲) :

ايل چايلدى . مال سايلدى * اورلق اوتيرك گروده - گوو *
باني باسباق ، يبي ساسباق * آوله كى آسباق سپرا قوو * .
قاز اقجه غزلرندن برى :

« سين ميني نيته سين * ميني تاستاب * اونه ر باستاب * جا يينكا *
جانا آلداب آرباب * اوزييتينك مه ن كته سن * * نيگه آواره
ايتسه سن * قوسيلسباي * باسيلسباي * بايئسكا * جانا جاتدان *
باي تاب * اوامر بويي خورايته سن * * ايت جوره ك اورته ندى *
اوت بوب جانب * جالن چالب * ايچيمه * ايتده ي خورمين *
زار من * سين اوزدينك غوي بول جيلكه مدي * * كيم بيله ر *
ايرته نكدي * اولم آيتباس * كيلسه قايتباس * كسيگه * بوكونكى
گون * بارمن * جولداس ايتدنك سين بوته ندى * .

آباي زماننده كنديسنه برمحيط وجوده كتير مشدى . بو ، روس ادبياتنه عاشق
وروس فكري واجتماعي حياتندن خبردار مسلمان قازاق محيطي ايدى . آبايك برادري
اسحاقك اوغلي « كاكئاي » ده بونلردندى . روس مكنبنده تحصيل كورمه مشدى ،
آبايك عنعناتنى ياشاتدى . ۱۹۱۵۰ سنه شباط ۱۰ نده وفاتى مناسبتيله عليخان ، كاكئايه
عائده خا طراتنى نشرا ايد ركن ، « ۱۹۰۵ سنه سنده اومبا راومسق) يه كلمشدى . بنده
قالدى . كيجه له ين آبايك ، پوشكينك ، له رموتفك شعرلر نى اوقوب مست اوليورديق »
دييور . بونلردن ديكر برى ده آبايك بويوك برادري خدايبردى نك اوغلي « شاه كريم
حاجى » ايدى . بوذات « قازاق هم خانلار شجره سى ، ناميله برتار ينجى اثر و ۱۹۱۲
سنه سنده « قالقامان مامر » نام تاريخى رومان نشر ايتمشدر . تاريخنده بعض روسجه
اثر لرله برابر خلق روايتلرندن استفاده ايتمشدر . روماننده ايسه ۱۷۲۲ سنه سنده
اورتايوز قازاقلرى بوقا ريده (ص ۱۳۷ - ۱۴۰) ذكرى كيچن « اقبابان
شوبوروندى » واقعه لرنده ، ايرتيش حوضه سندن سيرد رباحوضه سنه هجرت ايدن

طوبقتی عشرتک رئیس « قاقامان باطر » ك « مامر » نام قزله اولان ماجرا موضوع بحث اید لمشدر . چوق کوزل یاز لمشدر . بر طرفله « آباي » مکتینه منسوب اولان ذواتك بری ده ایلری ده ذکر ایدله جك اولان بوکه یخان اوغلی علیخان و برادر لری در .

آبايك معاصر لرندن ینه « کوپه ی اوغلی یوسف » (« مشهور یوسف ، دیورلر) پك معروفدر . آقولا تومه نی آرغین قبیله سندن اولان بوذات آباي کبی روسجه و مسلمانجه کنیش معلوماته مالک د کلسه ده بعض روسلر و روسجه بیله ن قازاق منور لر یله اختلاط ایده رك یکی فکر لر ایده اید نمشدر . داها ۱۸۸۹ نجی سنه سی روسجه « آقولینسکییا وه دوموستی » غزته سنه قازاق خلق ادبیاتندن نمونه لر و یروب نشر ایتدیر مشدر . مذکور غزته ۱۸۹۴ نجی سنه ده « کیر گیز . سکایا استه پنايا کازه تا » اسمنی آلوب « دالا ولایتی گه زیتی » نامیله قازاقجه علاوه سی ده نشر اولونمغه باشلا دیغنده « مشهور یوسف » بونده ده قازاق ادبیاتندن ، قازاق صحرا سنده کی تانار منلا لری حیاتندن مقاله لر نشر ایتمشدر . بوندن باشقا قازاق آرا سنده کی شامانیزی اسکی خرافاتپر ستلکی ، ۱۹۰۵ سنه سندن صو کره روسیه حکومتک قازاقستانده کی سیاستنی تنقید ایده رك یازدیغی و قسما نشر ایتدیگی اثر لر یله (« حال احوال » ، « قازاقدینک اوصی کونگی انکسگه مه سی » ، « تریلکده کوب جاساغانلقدن کورکان بر تماچه مز ») پك طانمشدر . بر سیاسی شعر پارچه سی ده یوقاریده (ص ۳۲۸) نقل اولونمشدی .

قازاق ادبیاتنه قوت ویره ن و اونی فی الحقیقه یاشاتان سیما لر « باتورسون اوغلی احمد » ، « دوغلات اوغلی میر جاقب » (میر یعقوب) « بوکایخان اوغلی علیخان » لردر . طورغای ولایتی « آرغین » قبیله سندن و « طوسون » ناحیه سندن اولان « احمد » ۱۸۷۲ سنه سنده طوغمش . ۱۸۹۵ سنه سنده اورنبورغده کی روسجه معلم مکتبنی اکیال ایدوب ۱۹۰۹ سنه سنه قادر مختلف یر لر ده معلمک ایتمشدر . ینه عینی ولایتدن ، آرغینلرک مادیار شعبه سندن اولان « میر جاقب » ایسه ۱۸۸۹ (؟) سنه سنده طوغمش روسجه و هم مدرسه تحصیلنی کور مشدر . هر ایکسینک قازاق خلقنی ابتباه دعوت کبی عملی مقصد له و یاخود اسکی حیاتی تنقید له یازدقلری اثر لری و مکتب کتابلری واردر . احمد قازاق لسانتک صرفنی یازمش و املاسنی قطعی اولارقی

ضبط ایده یلشدر: احمدك بك كوزه ل ليريك شعرلری وروس شاعری قره لوفك ماضالرينك كوزل منظوم ترجمه سی واردر. احمدك شعرلرنده داها زیاده پسیسیمست روح ودوشونكه نلك حاكدر. نسخه سی ألمزده موجود اولمایان شعر مجموعه لرندن یالكز منلاره قارشى هچوندن براییكى بیتنى خاطر لایه یلیورز:

« باسندامه لله * آوزنداسه لله * بیرسه نك اوجماق * بیرمه سه نك دوزاق *
دهب اویره تیرخالقدی * الله نینك ملکن * اوجماقد نك کاتن * آریند اغا آلیپا ؟ *
اوجماق مولدا قولیندا * ساودا ساتق یولیندا * »

ینه بر شعرندن شو جمله یی خاطر لایورم:

« آیران ایچکهن کیده ی ماس * مناو جور تدینك توری اونکاس. »

شعر لرنده داها زیاده آتشین انقلابی اولان میرجاقب قازاقلرك استقلال عشقنی ترنم ایتمشدر. قازاقلرك ملی مقدساتنی روسلر ناصل تحقیر ایتد کلرینی آجی عباره لرله سویلشدر وقازاقلری عصیانه دعوت ایتمشدر:

« کینک جایلاؤ صاری آرقا قونیسیمز * کیندی غوی اورمان طوغای آغاچنکدا *
خورمه تتی بابامز دنك زیاره تی * قالدینك غوی کوچه سننك آراسندا *
مونچانکا مولامز دنك تاسن آلیب * آغاچن موژیق اوتقا جاغا سینکدا * »
ینه اونك شعرندن:

« آمال بارما گیز کیلدك * زمان نینك موندای طارینه *
آلاش دیب اوران ایستلسه * کیم بورولماس قاتنه *
فهمله ده ب آیتامن * فراست تینك بارینه * »

روس یاپون محاربه سنه عائد یازدیغی بریلیمجه (جومباق) ده روس مغلوبیتنی تصویر ایده رك یاپونلرك غلبه سنی شرقك روسلره قارشى برنجی مظفریتی ومستقبل ظفرك مقدمه سی اولارق تبجیل ایتمشدی. اثر روس حکومتنك دقتی جلب ایتدی. شاعر « سیمی » شهرنده توقیف اولونارق « اومسکی آفروجنوی صود » محکمه سی طرفندن آلتی آی قلعه یه محکوم اولدی. و او وقتلر شاعرك « بختسز جمال » نام رومانیه ده نشر اولوندی. بو واقعه لر دن صوکره میر جاقب بوتون قازاقلرك عمومی میلی رهبرلرندن بری کسیدلی.

احمد ومیرجاقب ۱۹۱۳ سنه سی اورنبورغ ده « قازاق » نامنده برغزته تأسیس

ایتدیله . باشنده آرماسی علی العاده برچادیر ایدی . بوغزته نك روحی اوزمان
صاماراده یاشایان بوکه یخان اوغلی علیخان ایدی . یوقاریده ده برقاچ دفعه ذکری
کچن بوذات چینکیز اولادندن اولوب ۱۸ نجی عصرده پک مشهور اولان قازاق
خانی « باراق » ک طور ونیدر . ۱۸۶۹ سنه سنده دوغمش ، مدرسه ده تحصیل
کورد کدن صوکره روس اورتا تکنسینک مکتبئی ونهایت ۱۸۹۴ سنه سی روس
عالی اورمان اینستیتوسنی اکیال ایده رک طویل ولایتنده استانتسیتیق مأموری ،
اومسوقده اورمان مکتبئی معلی اولمش و ۱۸۹۷ - ۱۹۰۳ سنه لرنده روسیه زراعت
نظارتنک صحرا ولایتلرنده اراضی تدقیق اکسپه دسیونلرنده چالیشمشدر . ۶ - ۱۹۰۵
سنه سی انقلابی زماننده اومسوقده « ایرتیش » ، « اومیچ » ، « غولص استپی » غزته
لرینه باش محررلک ایتمش . کنجلیکنده سوسیال ده موقرات مسلکنه وصوکره
قاده ت فرقه سنه تمایل ایده رک چارحکومتنه قارشی انقلاب حرکتلرینه اشتراک
ایتمشدر . ونهایت ۱۹۰۶ سنه سی حبس ایدلمشسه ده « برنجی دوما » یه انتخاب
دولایسیله حبسدن قورتولمش فقط پارلامنتونک فسخی مناسبتیله یازیلان مشهور
ویبورغ خطابنامه سنی امضا ایده رک تکرار حبس ایدیلشیدی . صوکره ۱۹۱۷ سنه
سنه قدار صاماراده باقفلرک برنده خدمت ایتدی . علیخانک مذکور غزته لردن ماعدا
دخی « سیبیرسکیی واپروسی » مجموعه سنده ودیگر مختلف مجموعه لرده قازاقستان
آراضی مسئله سنه عائد نشرایتدیکی متعدد مقاله لری و اثر لری معروفدر . اوجله دن
سیمی پالات جوغرافیا جمعیتی و استانتسیتیق قومیته سی مجموعه لرنده شرقی قازاق خانلری
حیاتنه ، اوولایتک آثار عتیقه سنه وشاعر « آبابی » ه عائد نشرایتدیکی مقاله لری پک
مهمدر . اوجله قازاقجه مقاله لری « دالا ولایتی » غزته سنده باصیلشدر . ۱۹۱۳ سنه
سی اورنبورغده احمد ومیرجاقب ایله برلکده « قازاق » غزته سی تأسیسندن صوکره
کندی اسمی واکثریا « قربالاسی » نام مستعاریله دائمی مقاله لریازمش . اوجله دن
« قوبلاندی » و « قالممان مامر » کی داستانلرک نشری مناسبتیله قازاق داستانلرینه
عائد یازدقلری . مقاله لرله قازاق ملی فکرنیک نظریاتی ، سیاسی حقوق آغلامقله دکل
مجادله ایله آلونا جغنی اثبات مقصدیله یازدیغی « ایکی جول » کی مقاله لرله قازاق
سیاسی حرکتنک استقامتی ایضاح ایتمشدی . علیخان اول امرده قازاقلرک دیکرتورک
قوملرله آتنیک وحرثی علاقه لرینه قطعیا اهمیت وپرمیورو کوچبه قومک دینی تعصبدن

اوزاق اولما سندن استفاده ايده رك روس مدنيتنه التحاق پرونده سنى «زاقلىق» اساسنده تسريع ايتمكه چالشيوردى . فوق العاده اينه رزىك اخلاقاً تميز ، على روحلى اولان عليخان حقيقى منور بر جماعت خادى اولارق طاندى . فكر وعقیده لرینك برچوغنى بنمسه مه ينلر ايچنده ده تام امنيت قازانان بوذات روس ده موقرات طبقه لری ايچنده ده نفوذ واعتبارى بو يوك بر قازاق ملی ليدرى عد ايدلى . ۱۹۱۳ — ۱۹۱۷ سنه لری آراسنده اورنبورغده « قازاق » غزته سنى نشر ايدركن عليخان ، احمد ، ومير جاقب قازاق ملی حركتنك « ثلاث مثلثه سى » كسلشلىردى . ديكر آرقا داشلىرى كې عليخان ده قازاق ملی حياتنك ايچنه كيرمك نسبتنده قازاقلرك ديكر توركلرله حرثى رابطه لرینی تقويه ضرورتى آكلادى وروس ده موقرات فرقه لريله تماسدن ۱۹۱۷ سنه سى نهايتنده قازاقستان ملی قونغره سنده بوتون ملت ممثللى حضورنده واز كچدى . او واقعه ده « عليخانك توبه سى » ديمكله معروف اولدى . عليخان ۱۹۱۲ سنه سى صاماراده مأموريتنده بولوندوغى زمان كروب كوروشوب تورك تاربخنه عائد نشر اولونان برنجى اثرىمى تقديم ايده رك طانشدم . داها برنجى مجلسمزده «چوقان وليخانف» ك آثارى موضوع بحث اولمش واوندن سوكره ده چوقانك محيطنى اوكره نمكده عليخان بكا ذاتا چوق يارديم ايتمشدر . عليخان قازاق ادبياتى ، عنعناتى غايت كوزل ييلير . ۱۹۱۳ — ۱۹۱۷ سنه لری مياننده بوتون بللى باشلى قازاق منور لرینك ناشر افكارى اولان « قازاق » غزته سنك ناشرى مركزى قازاقستان (اولوطاو = آرقا) ده ائك نفوذ دار باغانالى احمد ايشان (وف ۱۹۲۶) ك اوغلى مصطفى اورازايف ايدى . غزته روس حكومتك تعقيبنه معروض قالدى . بومنا سبتله بوتون قازاق افكار عموميه سى هيچانه كلدى . غزته تاتارلرك قازاق آراسنده دين نامندن تجارتله مشغول اولان ياخود قازاقلرى تاتار لشديرمغه چالیشان زمره لرینه قارشى شدتله مجادله ايتدى . بونك تيجه سنده قازاق ايچريسنده پاره قازا نمقده اولان تاتار منلار لرينك برچوغى قوغولدى . هر يرده قازاق ملی مکتبلىرى كشاد ايد لى . غزته روس له بيرال . — ده موقراسى ومدنى محيطنه مثلاً قازان نورك غزته لرینه نسبة داها ياقين بولونمقده ايدى . حياتى شرقى روسيا وسيدير يانك غير روس ملتلر ينك ر وسلرله حقوقده مساواتى ايچون مجادله ايله وبوماترك اتنوگرافيسنه عائد تدقيقاً تله كچيره ن غريغورى بوتانينه ، ۱۹۱۵ سنه ده سكبسانچي سنه دوريه سى

مناسبتیله . غزته ایکی نومره سنی تخصیص ایتمش ، میرجاقب ، علیخان ، خیرالدین چوق صمیمی محبت حسینله طولو مقاله وشعرلر نشر ایتمشلردی . بونکله برابر غزته قریمک و آذربایجانک عموم روسیه اسلاملی منافعه چالیشان ملیتپورور منورانی حقنده ده چوق حرمتکار لسان قوللا نیوردی . ۱۹۱۵ سنه سنده قریملی اسماعیل غاصپرینسکی نیک وفاقی طولا بیسیله « رحمتی بابامز » دیه چوق تقدیرکا رانه مقاله نشر ایتمشدی . کذا حرب عمومی اثنا سنده بوغاز لر مسئله سنده روس نشریاتنه و روس سیاستنه قارشی پک حساسیت کویوردی . تریه سی ، و مسلکی نقطه نظرلی اعتباریله « قازاق » غزته سنک رهبرک ایتدیکی حرکاته جدأ اشتراک ایتسی ایجاب ایدن منور لک بریسی ده قاپال تومه نی ، نایمان عشیرته منسوب « سرطتان اوغلی بارلی ییک » ایدی . ۱۸۹۱ سنه سنده پترسبورغ دار الفنونک السنه شریقه شعبه سنی اکیال ایتمش تورک لسانیاتی ساحه سنده معلی اولان مستشرقله یاردیم ایتمش بر استعداده صاحبی ایدی . مکتبی اکیالندن صو کره روسلر کندیسنه اختصاصنه کوره ایش و برمه دیکندن ، آلماطی شهر امانتنده کابلکله مشغول اولمش ، مؤخرأ یدی صو والیسی نزدنده بر مأموریتنه تعیین ایدلمشدری . بارلی بیک بو یوک برادری « تورلی بک » ده والی نزدنده ترجمان ایدی . هرایکیسی بردن « بارلی ییک تورلی ییک » نام چمت اسمله معروف اولان بویکی برادرش قازاقلری آراسنده اک معروف سیالردندر . عمر لرینی جماعت خدمتته صرف ایتمشلر . فقط هرایکیسی ده ورمه طوتولار ق تورلی ییک ۱۹۰۵ ده ، بارلی ییک ۱۹۱۴ ده وفات ایتمشلردر . بارلی ییک ۱۹۰۶ سنه سنندن صو کره مأموریتدن چکیله رک آنجق جماعت ایشلریله مشغول اولمش و ۱۹۱۱ سنه سنده قازاق ملی مسئله لرینی تعقیب ایتمک اوزره خلق طرفندن پترسبورغه کوندرلمش و حکومت طرفندن تعقیبات و تحریانه معروض قالمشدری . قازاقجه یازمش بعض اثرلری اولدیغی حالده نشر اولونما مشدر . بونلرک آرقاداشی اولان و پترسبورغ یول مهندسکی عالی مکتبی اکیال ایدن ویوقاریده (ص ۳۳۹) اسمی مذکور طنشبا ی اوغلی محمد جان ایسه « قازاق » غزته سنه بالفعل اشتراک ایتمشدر . ینه بوغزته ده ملی ادبیات و کولتوره عائد مقاله لريله اشتراک ایدنلر ماریسک اوغلی و بالفنبای اوغلی نام کتجلر ایدی .

۱۹۱۱ - ۱۹۱۵ سنه لری ظرفنده « ظرو پسکی » ده دپکر بر قازاق منوری محمدجان

سیرالین طرفندن « آیقاب » نامنده ایکی هفته لوق مجموعه نشر اولوندی . بو محرر ۱۸۷۶ سنه سی وفات ایدن قازاق خلق شاعری « سیرالی آقین » ک اوغلیدر . بد رینک معرفتیه روسجه تحصیل ایتمشدر . بو ذات « قازاق » غزته سی ناشر لردن فرقلی اولارق منلاره و تاتار لره قارشی بر آز ملایم یول طوتمش ، پانیسلا میزم فکر لرینه متایل عد اولمشدی . بو مجموعه ده قازاق تاریخی و خاق ادبیاته عائده مقاله لر ی اولوردی . قازاق خوجه لرینه فارسی اصلندن معلوم اولان فردوسی نك « رستم و سهراب » قصه سنی ده روسجه دن قازاقجه یه نظماً ترجمه ایله نشر ایتدی . ینه ۱۹۱۱ سنه سی غربی قازاقستان ده ، بو که ی اور داده اسمی یوقاریده (ص ۲۳۷) مذکور سلطان شاهنکرای بو کایف و قولما قف لر طرفندن « قازاقستان » نامیله بر غزته نشر اولوندی . شاهنکرای سلطان بو کای اور داده معارفی حمایه ایتدی . اوراده کی اسلامجی قازاق منور لردن « عمر قاراشی » له برابر قازاق و نوغای خلق ادبیاته عائد چوق قیمتدار رساله لر نشر ایتدی . حرب عمومی یه دوغر و قازاق ملی اجتماعی سیاسی حرکتی « آبا ی » زماننده کی عائله سعادتته ، راحت و سلامته دائر فلسفه لردن « میر جاقب » ک جنکجو انقلابچیلوق دورینه کیرمش اولدی .

بئک اوزبک ادبیاتی اوزبک آروپا و روس مدنی تأثیرنده انکشاف ایدن یکی ادبیاتلری داها چوق کنجدر . بو خصوصه ینه « تورکستان ولایتی نك گزیتی » نه دونوب باقمه دن کیچه مه یز . غزته نك برنجی محرر لری (تاتار ترجمانلردن ش . ابراهیموف و ح . چائیشف) یالکیز رسمی خبرلر و الف لیله ترجمه لر ی ایله اکتفا ایتدی لر سه ده ۱۸۸۳ سنه سندن ۱۹۱۷ سنه سه قادار ۳۵ سنه محرری ولان میسیونه ر نیقولا آستر اوومف ایسه غزته اطرافنده کندینه کوره بره سارت ادبیاتی محیطی ، وجوده کتیر مکه چالیشدی . بو کا مساعد شرائط ده یوق دکلدی . ۱۹ نجی عصر ک نصف اولنده خوقند و خیوه ده « نوای » ی نمونه ایدین شاعر لر محیطندن (عمر خان و محمد رحیم خان) یوقاریده بحث ایتمشدک . بو ادبی حیات فرغانه ده روس دورنده ده یاشادی . خوقند ده مولانا محی ، مقیمی ، ذوق و مرغیلانی ذاکر جان فرقت و امثالی داها . ۱۸۹۰ سنه لرنده خوقنده بر ادبی محیط یاشا تیور لردی . آستر اوومف بونلردن شاعر « فرقت » ی کندی غزته سنه جلب ایده بیلدی . شاعر ۱۸۹۰ ده تاشکندده کلدیکند ، والی عمومی پارون و ریپوسکی پرو باغاندا ایچون

استفاده مقصدیله شاعر « فرقت » ی روس آریستوقراسینسک بر بالوسنه دعوت ایدوب صباحه قادر اوزانان بو مجلس حقنده شعرلر بازدیروب « توزیمنی گه زیت » ده نشر ایتدیردی (۱۸۹۰ . نومرو : ۲۸) :

ساعت اونبرغه جه بزم ایتی لار * سونکره ایل اوزجایغه عزم ایتی لار .
لیک مندین کیتیش ایدی عقل وهوش * لحظه لحظه شوق اوتی ایلاردی جوش .
قیته کورماق نمکن اولسیدی دیبان * مضطرب دیل ساکن اواسیدی دیبان .
العرض اول گیچه ای احباب لار * تانک غاچه اوچتی گوزومدین خواب لار .
دلده باردور حالی هم بو آرزو * کیم ینه کورماک قیلورمن جستجو .
آستراوومن ، غزته سنده روسیه و آوروپایه سیاحت ایدن اوزبکک سیاحتنامه لرینی و روسلرله تماسده بولونان اوزبکک ترجمه حاللرینی نشر ایدیوردی . مثلاً ۱۸۸۷ سنه سی خارقوف « کوی ایگه لیگی سه رگیسی » نه اشتراک ایدن سمرقند تجاری « میرزا بخارین ، ک باکو ، خارقوف ، موسقوا ، پیتربورغ سیاحتی خاطراتی (توزیمنی گه زیت ، ۱۸۸۸ ، نومرو ۴ - ۷) ؛ تاشکند تجاری « تاجی محمد عیسی محمد وف ، ک ۱۹۰۰ سنه سنده باکو - استانبول یولیه پاریسه سیاحتی (۱۹۰۰ ، نومرو ۴۴ - ۴۵) ؛ غزته نک محررلردن « ستارخان عبدالغفار وف ، ک (۱۸۹۰) ، شاعر ذاکر جان فرقتک (۱۸۹۱ ، نومرو ۲ - ۲۳) ؛ خدایارخانک کوچوک اوغلی « ابن یامین بک ، ک (۱۸۹۳ ، نومرو ۲۲ - ۲۸ ، ۳۲) کندی آلرله یازیلان ترجمه حاللری وبالخاصه روس مدنیتیه تماسلرینه عائد خاطراتی ، تاشکند تجاری ، عارفواجه ، نک سیاحتنامه سی (۱۸۹۴ ، ۲۸۶) و الخ . . . بوگی سیاحتنامه لرده استراوومف البته روس مدنیتی مدح ایتدیریور . حتی آوروپا سیاحتنامه لرینی یله روس سیاستنه کوره تعدیل ایدیور ، مع مافیله آراده بعض اهمیتلی فکر لرده کچیوردی . مثلاً شاعر فرقتک ترجمه حالنده خوقنده نوابی ادبی عنعنه سنک نه درجه ده قوتله یاشادیغی و بو محیطه یکی مدنیت ناصل تأثیر ایتدیکی پلک صمیمی صورتده ایضاح ایدلمشدر . ستارخان ۱۸۷۶ سنه آغوستوسنده پتربورغده انعقاد ایدن بین الملل مستشرقلر قونفره سنه اشتراکندن بحث ایدرکن قونفره رئیس مستشرق « غریغوروف ، ک نطقنده کی شوسوزله دقت ایتمشدر : « (مختلف ملتلر آراسنده کی) مفرط احتراصلر ، دیز گینسر ، آتشین حسیات دکری دالغاری ایچنده یالکیز بر آمین ملجا واردرکه

اوده مختلف ملتله تشريك مساعى امكانى ويرن علم ساحه سى در . ميرزا بخارين ايسه پترسبورغه آثارعتيقه جمعيتى نك شرق شعبه سى جلسه سنده رادلوفك «توقنامش وتيمورقوتلوغ يارليقلرى» موضوعنه دائر اخيراً مطبوع معروضه سى اوقونوركن حاضر بولوندوغنى ، كنديسى خصوصى برضيافت ترتيب ايدوب بوراده روس مستشرق ويصيلوفسكى ، اوزمان پترسبورغه بولونان شيخ جمال الدين افغانى ، آخوند عطاالله بايزيد لر حاضر بولوندوغنى ، و بوندن كنديسى مستفيد اولدوغنى ذكر ايتمكده در . اخيراً يكي اوزبك ادبياتك مؤسسلرندن اولان ذواتك برچرغى ده آستراوومفك غزته سنده اشتراك ايتديلر . اوجمله دن بوكونكى شاعر فطرتك استانبولده فارسجه نشر ايتديكى « مناظره » نام رساله سى حاجى معين شكرالله طرفندن اوزبكجه به ترجمه ايله (۱۹۱۲ ده) بوغزته ده نشر اولوندى . محمود خواجه بهبودى ده روسجه تحصيلك لرومندن فلاندىن بحث ايدى رك مقاله لر يازيوردى . بونلردن ماعدا آستراوومف محلى توركستان شاعر لر ينك بعض اثر لر ينى مختلف افسانه لر ، اسكى شهرلره عائد بعض روايتلر (مثلاً « سيرام شهرى تاريخى ») يازديروب نشر ايدردى . توركنلرك « محتوم قلى ديوانى » نى ده مختصراً نشر ايتدى .

آستراوومف ور فقاسى ۳۵ سنه لك مسا عيسيله بر محيط وجوده كتير ديسه ده غايت محدود بر دائره به منحصر قالدى . بو محيطده يتيشه ن ستار خان بدايته بر قدر حر فكره مالك ايديسه ده صوكره خالص محافظه كار اولدى . كنديسى صاغلام مسلمان صايدىغى حالده قازانده كى روس عالى پاپاس مكاتبى بمجموعه سنده (« پراووصلونى صايسدينك » ۱۸۹۵ ، ايلول نسخه سى) « توركستانده ايشانلر » نام مقاله نشر ايتدى . آستراوومفك اقراتندن قاضى عليم حقنده يوقار يده بحث ايتمشدك . دها براسى « نذير خان اوغلى يوسف خان ميرزا ، در . غزته به مشترى اولمق مسلمان مأمور لر ايچون مجبورى ايسه ده پك آز اوقونوردى ۱۸۹۰ سنه سنده ۱۸۹۶ ، ۶۰۰ سنه سنده ۷۰۰ قدار نسخه طبع ايديلوردى . آستراوومف غزته سنك لساني برباد برلساندى . « سرتيه » تسميه ايتديكى بولسانى تاتار جه دن وقازاقجه دن اوزاقلا شديرمق ايچون آلدىغى مخصوص اصوللرى واردى . مثلاً مقاله لرده « كيلگان » ، « توقتاى تورغان » ، « تيله گان » ، « بويوك » ، « بك » ، « صلو » ، « باليق » ، « گچنور » ، « أت صاتار » گي كلبه لر اولورسه بونلرى تاتارجه ، قازاقجه

در ديه قزارو « كيلمان » ، « توختايدورگان » ، « خواهلاكان » ، « كاتته » ، « جوده » ،
« چيرايليك » ، « بليغ » ، « زنده كار چيليك قيلور » ، « كوشت فروشلق قيلور »
دیه « تصحيح » ایدہ رمش . آوروپا و روس کلبہ لرنده کی ہ حرفتہ مقابل عربی یازیدہ
« آ » قوللانمق (مثلاً POEZD ' VAGON « واگان » ، « فاییز ») ،
ہارمونی بی تاشکند تلفظنہ گورہ بوز مقدمہ کی مبالغہ داہا زیادہ آستروومف غزتہ
سی زمانندہ تقرر ایتمشدر . یوقسہ خوفند ، خیوہ ، ادیب و محرر لرنک اثر لرنده
لسان اسکی چاغاتای عنعنہ سنی ، دوز گونلکنی اولدوچہ محافظہ ایدیوردی . بورادہ
غزتہ ایچون « توزیمنی گزیت » دہ ۱۹۱۰ سنہ نومرو ۷۸-۷۹ دہ بریسنگ موسقورا
سیاحتہ عائد خاطر اتندن شو جملہ لری نقل ایدہ لم : (سمر SAMARA شہریدہ
بزبار کان فاییز لار توختاب قالب بز لار نینک مسکاوغہ کیتہ دور کان فاییزدغہ
کوچوب اونما غمز لازم بولدی . بعد ازان اول شہرنی کیچہچہ خلی تماشہ قیلدوق .
ایکنجی کون و ایننوی ساہر اینہ باغچہ سیدہ اولتور کاندہ بر تاتار قز فروش غہ
راست کلدوم . بول قز فروش آدم نینک اوکاسی پتر بورغ یقیننداغی کرانشتادہ
و ایننوی اوکازنوی امام ایکان . بول شہردہ مسجد یوق ایکان . افسوس قیلدیم ،
تعجب قیلدیم کہ پادشاہ اعظم ایمپراتور یز نینک زمانلریدہ هر کیم اوزی نینک دین
وملتیدہ بر قرار فارغ البال کبف یشا بخیر بولغان حالہ نیچون آلا نینک مسلمان
بولوب مسجد لاری یوق و کیم بولسہ لارہم اوتوزاویلیک مسلمان لار ہلز
ایکانلار . . . . »

یکی اوزبک ادیباتی استروومف محیطی سلطہ سندن فورنارمغہ چالیشانلر تاشکندلی
منور قاری ، عبد الله اولانی ، سمر قندلی متوفی محرر محمود خواجه بہوری ، شاعر
احمد وصلی ، بہرام بک دولشايف ، حاجی معین شکر الله ، خوفنددہ عاشور علی ظاہری
ودیکر لریدر . شو منور اوز بکلرک ہپی دہ قازا قلرک خلافی اولارق روس تریہ
سی کور میوب آنجق ملی محیطدہ یتیشہ ن ذواتدر . آلدقلری یکی فکر منبعری
آذربایجان ، عثمانلی و تاتار نشریاتی ، داہا زیادہ اسماعیل بک غاصپرینسکی نشریاتیدر .
بوتلرک اثر لری یکی (صوتی) اصول الفبا ، قرائت ، جغرافیا ، حساب و تاریخ
اسلام کی اوزمانک تورکستانی ایچون یکی اولان موضوعلرہ عائد ابتدائی درس
کتابلریلہ ، محلی اسکی حیاتی تنقیدا یازیلان بعض تیاترو و حکایہ کتابلرین عیار تدر .

برنجی اوزبکجه یکی اصول الفیال سیدرسول خواجه نک* ۱۹۰۰ سنه سی تاشکندده طبع اولنان «استاذ اول»، منور قاری نک* ۱۹۰۱ سنه سنده طبع اولونان «ادیب اول» نام اثر لریدر. ذکر اولونان یکی اوزبک ادبیاتی خاد ملزندن بمضیلری اثر لرینی فارسی ده یازمشلردر. سمر قندده بهودی، سید احمد وصلی، حاجی معین، صدر الدین عینی، بخارالی فطرت او جمله دندر. بونلردن ۱۹۲۵ سنه سی وفات ایدن سید احمد وصلی آذربایجانجه ده یازمش، اسکی فضولی و یکی «صابر» ی موقیتله تقلید ایتمشدر. سمر قند و بخاراده قارسیجه یازان محرر لک* اوزبکجه سی ضعیفدر. تیاترو ایشلری بهودی نک* «پدر کوش» نامبله یازدیغی اثرله باشلامشدر. مذکور اثر برنجی دفعه اولارق ۱۹۱۳ سنه سی تاشکندده «قالیزه ی» تیاترو سنده صحنه یه وضع اید یلشدر. داها حاجی معین ک* «توی»، فرغانه لی حکیم زاده نیازی نک* «اچلق قربانلری»، عبد الله بدری نک* «جوانمک» نام اثر لری میدانه چیقدی. ادبی اشعار، حکایه واجتماعی اثر لردن سید احمد وصلی نک* «گنجینه حکمت»، «ادب الدین»، «عین الادب»، بهرام بیک دوتشایف ک* «ملی اشعار ترجمان»، عبد الله اولانی نک* ده خلقی انتباهه دعوت ایدن شعر لری شایان ذکر در. برده روسجه معلوماته مالک ذواتدن سمر قندلی خوقندبای عبد الخالق ک* ۱۹۰۴ سنه سی نشر ایتدیگی «چیچک» و «آریچلیق» کبی پراتیک موضوعلره عائد اثر لک* ترجمه لری طبع اولوندی. اجتماعی اثر لردن عبد الرؤف فطرتک* «نجات» و «عائله» ناملرنده دینی روحده اثر لری «مناظره» و «سیاح هندی» نامنده کی هجوی پامفلت لری، تورکستانده اولدوغی کبی افغانستانده ده معروف اولدی. (فارسی یازیلان بوصوک* اثر روسجه یهده ترجمه اولونمشدر). قازان تور کلرنندن ده بعضیلری تورکستانه کیدوب چوقمهم خدمتلرده بولونمشلر، بعض آثار و غزته لرنشر ایتمشلردر. او جمله دن بیکتمراوغلی احمدجان، معلم شا کر مختاری، شا کر سلیمانی و معلم مختار بکروقاری عبد الرحیم ناجی، اسماعیل عابدوف، غازی بونس (غازی عالم) نوغای قورغانلی طاهر معروفدر. بونلردن شا کر سلیمانی درت جزء «اسلام تاریخی»، وقتيله خیوه خانی اسفندیار خان حضورنده معللک ایدن مختار بکر و مفصل تورکستان جغرافیا سی، یازمشلردر. (بوصوک* اثر انقلابدن صو کره طبع اولوندی). عبد الرحیم ناجی (نام مستعار «تیکه ن») نک* ده دوز کون اوزبکجه کوزل اشعاری وارد.

بواثر لرله برابر ۱۹۰۵ سنه سی انقلابدن سوکره مطبوعات موقوته ده ایلیله دی .
بونلرده « ترقی » (۱۹۰۶ - ۱۹۰۷ ، تاشکند ، محرری : « اسماعیل عابدوف ») ،
« خورشید » (۱۹۰۶ - ۱۹۰۷ ، تاشکند ، محرری : « منورقاری ») ، « شهرت »
(۱۹۰۷ - ۱۹۰۸ ، تاشکند ، محرری : « عبد الله اولانی ») ، « آسیا »
(۱۹۰۸ ، تاشکند ، محرری : « احمد جان ییکتمر ») ، « بخارای شریف »
(۱۹۱۲ - ۱۹۱۳ - بخارا ، محرری : « میرزا جلال یوسف زاده » ، ناشری
« میر بدلف ») ، « توران » (۱۹۱۲ ، بخارا ، محرری : « میر بدلف ») ،
« سمرقند » (۱۹۱۴ ، سمرقند ، محرری محمود خواجه بهودی) ، « صدای فرغانه »
(۱۹۱۴ - ۱۹۱۵ ، خوقند ، ناشری عابدجان محمدوف ، محرری عاشور علی ظاهری)
« صدای ترکستان » (۱۹۱۴ - ۱۹۱۵ ، تاشکند ، محرر لری منورقاری و عبد الله
خواجه) غزته لریدر . بونلردن « بخارای شریف » ، فارسی ، « سمرقند » ایسه تورکی
وفارسی ایدی . ینه مجموعه لردن محمود خواجه بهودی نك ۱۹۱۳ - ۱۹۱۵ سنه لرنده
سمرقند ده ایکی هفته ده برنشر ایتدیکی « آینه » ، مجموعه سی واسلام قلیره قال روحنك
محافظی صفتیله تاشکندده ۱۹۱۵ سنه دن باشلایوب ملا عبد الرحمن صادق اوغلی
طرفندن نشر اولونان « اصلاح » مجموعه سی وعاشور علی ظاهری نك ۱۹۱۶ سنه
سی نهایتنده شوسطرلری یازانك ده اشتراکیله خوقندده نشره باشلادیغی آیلق « پورت » ،
مجموعه سی ، تاشکند ده نوویکوف نام روس طرفندن ۱۹۱۵ سنه سندن باشلایوب
زراعته عائد نشر اولنان آیلق « دهقان » مجموعه سی در . « ترقی » ، « خورشید » ،
« شهرت » ، « آسیا » ، غزته لری حکومت طرفندن قاپاتلدیلر . سمرقندده « آینه »
وتاشکندده نشر اولونان « صدای ترکستان » غزته سی اوزمانده کی منوران
افکارینك مرکزی ایدیله . یوقاریده ده موضوع بحث اولان بوصوك غزته
اوز بکلردن روس مکتبی گوره رك خصوصی آووقات اولان عیید الله خوجایفك
اشتراکیله نشر اولونویوردی . عیید الله ورفیق لری سوسیالیست - ره وولوسیانیزلردن
وادیم چا پکین له برابر اندیجانده بوغزته نك روسجه سنی (GOLOS TURKESTANA)
نشر ایدیورلردی .

تاشکند و بخاراده بوزمان مسلمان مطبعه لری تاسیس ایدیله . تاشکند زنگینلردن
غلام حسن عارنخانفك تاسیس ایتدیگی مطبعه ده لیتوغراف اصولیله پك چوق اسکی

قارسی و تورکی اثرلر طبع اولونیوردی . تاشکند ده مسلمان اثرلری طبع ایدن روس مطبعه لرندن « بوزسوف » ، بخاراده « لیونین » مطبعه سی ده تاریخ و ادبیاته عائد بزچوق اثرلر ، نوایی نك خمسسه سی ، احمد یسوی ، تاریخ سلیم ، تحفة الزائرین ، قدیه ، ترشمنی تاریخلری ، ابامسلم روایتلری ، تیمورنامه لر ، شاهنامه ترجمه سی گگی متعدد اثرلر صاری کاغذده طبع اولونیوردی . حرب عمومی اثنا سنده تورکستانده تورک و اسلام مطبوعاتی پک سرعتله ایله ریله یوردی . تاشکند ده یکی اثرلر نشری ایچون « تورکستان کتبخانه سی » دییه برنشریات شرکتی ده تأسس ایتمشدی .

انقلابه قادار تورکنلر ایچنده مستقل ادبی حرکت گورولمادی . روس حکومتک نشر ایتدیگی « مجموعه بحر خزر » ده کندی اطرافنه تورکنلردن هیچ بریسی جلب ایده مدی . تاتار و روس مطبوعاتنه قهله ریله اشتراک ایدنلر ده آزدی . بو صوکنجی لردن خان یومودسکی ، ینه یوقاریده (۳۴۴) اسمی مذکور مرولی « امیر حاجی » نك پترزبورغ دار الفنونتی اکمال ایدن اوغلی قاقاجان بیردیفک بعض روس ائوغرافیا جیلرینه ویردیگی معلومات وارد . خان یومودسکی نك استرآباد تورکنلرینه دائر ۱۹۱۱ ده نشر ایتدیگی مقاله لری مهمدر . قیرغیز (قاراقیرغیز) لرده بو وضعیتده ایدیلر . بونلردن اوفاده قازانلی اسلام ریفورماتورلردن ضیاء الدین کالینک مدرسه سنده تحصیل ایدن قیرغیز طلبه لرندن ایشانعلی آرابا یوف ۱۹۱۱ ده برنجی اولارق قیرغیزجه نشریاته باشلایوب « منلاقیلیج » نام بر قیرغیز شاعرینک یدی صوزلرله سنه عائد شعرلرینی نشر ایتدی .

۱۹۱۷ سنه سننده باشلایان روس انقلابنک هر سنه سی

۱۹۱۷ انقلابندن

تورکستان ایچون بردور اولدی . مذکور سنه نهایتنده

صبرگه کی نشریات

بولشه ویکلرک حاکیتی یرله شوب کندی مسلکرینه

اویمایان و کندی سانسورلرینه تابع اولمایان بوتون نشریاتی منع ایده نه قادار اوزبکستان و قازاقستانک هر طرفنده مختلف سیاسی مسلکله ، ملی حیاتک مختلف مسائلنه عائد رساله لر . مختلف شهر لرده غزته لر نشر اولونمغه باشلادی . قازاقستانده ، اورنبورغده « قازاق » غزته سی ۱۹۱۷ سنه سی انقلابندن صوکره ده دوام ایتدی . قازاقلردن علی خان بوکایخان ورفیقلری فکرینه اشتراک ایتمه یه ن برقسیمی « اوچ جوز » نامنده سوسیالیست فرقه تأسیس ایدوب تاشکندده هنته لقی « اوچ جوز » غزته سی نشر ایتدیلر .

(محرری : متوفی کولبای توگوسف ایدی) . قازاق ملیتچیلری ایسه تاشکندده « برلك تووی » (محرر لری : خوجان اوغلی سلطانبك ، چوقای اوغلی مصطفي ، بالغنبای اوغلی خیر الدین) ، « سیمی » ده « ساری آرقا » (محرر لری : قازاقلرك الك ایلری كلن منورلندن عباس اوغلی خلیل ، مارسیک اوغلی رایمجان) ، خان اوردا سنده « اوران » (محرری استازولده تحصیل گوره ن عبد العزیز موسی) غزته لرینی تأسیس ایتدیلر . اوزبکستانده ایسه تاشکندده « نجات » (محرری منورقاری) ، « کیکاش » (تورکستان مسلمان مرکز شوراسنك ناشر افکاری ، محرری احمد زکی ولیدی) ، « توران » (محرری : محمد امین افندی زاده) ، « اولوغ تورکستان » (محرری : کبیر بکر) ، خوقندده « تریک سوز » (محرری : عابدجان) ، « ایل بایراغی » (محرری : مؤرخ سالی اوغلی پولاط) ، سمرقندده « حریت » (محرر لری : مرحوم اکابر شاه منصور زاده و عبد الرزق فطرت) غزته لری نشر اولوندی . هر غزته کندی اطرافنه برغروب طوبلا یور و هرگون انقلاب قوتیله ایل ایچندن ظهور ایدن یکی قوتلراوغروپلره التحاق ایدیور لردی . غزته لره دوام ایدن بریا خود برقاچ یکی شاعر ، تورلی اختصاصه عائد محررلر میدانه کلیه باشلادی . اوزیکلرده عبدالحمید سلیمان (چولپان) قازاقلرده جومابای اوغلی ماغجان ، آیماوت اوغلی یوسف اووقت . ملی شاعر اولارق طاینیدیلر . ۱۹۱۷ سنه سنده نشر اولونان مختلف ادبی واجتماعی اثر لرده ، شعر مجموعه لرنده پک طبیعی اولارق بلا استثنانشاط ، امیدگوزیکور .

بولشه ویک دورنده ایسه ملی ادبیات ۱۹۱۸ - ۱۹۲۵	بولشه ویک دورنده کی ادبیات
سنه لرنده پک ضعیف دوشیور . ۱۹۲۵ سنه سندن	صوکره ایسه مطبوعات تامیله حکومت نشریاتنه منحصر

قالیور . فقط سوویه ت سیاست داخلیه سنده کی انقلابلر نتیجه سنده بالخاصه ۱۹۲۳ سنه سندن صوکره گنجلر و برآز صوکره ده اختیارلر سوویه ت چرچیوه سنده ایشله مگه آشدیلر . شوگون تورک قومونیسست مطبوعات موقوته سی پک کنیش و بعض شهرلرده پک مکمل قونولشدر . تورکجه یومی غزته لرموقیتله اداره اولونویور . مطبعه ، مرتبلی ، رساملری فوطوغرافلری ، مخبرلری ه پ یرلی تورکدر . قازاقستانده کی غزته لر بونلردر : « اینکپه ک طوی » (۱۹۱۹ - ۱۹۲۰) . اورنبورغ . بوغزته اسکی « قازاق » غزته سی یرینه چیقدی . واونک دوامی اولان « اینکپه کجیل قازاق »

(۱۹۲۱ دن باشلايوب حالا (۱۹۲۸) دوام ايدیور . باشنده اورنبورغده شیمدی قزیل اوردا ده نشر اولونیور . قازاقستان مرکزی حکومت و فرقه ناشر افکاریدر . محرری : طوغجان اوغلی عباس . ینه « کیده ی سوزی » (اومسوق . ۱۹۲۰) « آویل تیلی » (هفته لق . قزل اوردا) ، « تلتشی » (هفته ده ۳ . آلماتا) ، « کده ی » (هفته لق . آقتوبه . ۱۹۲۵ دن بری چیقیور) ، « بوستاندق طووی » (هفته ده ایکی . قزجار . ۱۹۲۱ دن بری چیقیور) ، « آویل » (هفته ده ایکی . قوستانای) ، « جومسکه رتلی » (اویشوک = گوریف) ، « کده ی تلی » (هفته لق . استرخان) ، « قازاق تیلی » (هفته لق . سیمه ی ۱۹۱۹ دن بری چیقیور .) غزته لری و تاشکند ده دار . الفنون طلبه سی طرفندن « که ده ی آیناسی » مجموعه سی چیقیور . اولجه تاشکند ده « آق جول » غزته سی (محرر لری خوجان اوغلی سلطانک ، به ریحان اوغلی غازیم بک) ، و علی ادبی « سانا » مجموعه سی چیقیور دی . تور کستانک قبیلله لره کوره تقسیمندن سوکره لغوایدیلدیله . شیمدی قزل اوردا ده « قیزیل قازاقستان » « جانکامه کتبه » ، « آیه ل ته نکدیگی » ، « له نه نشیل جاس » ، سیمه ی ده « تانک » مجموعه لری نشر اولونیور . بولردن « قیزیل قازاقستان » ده اقتصادیات و « تانک » مجموعه سنده ادبیات و خلیقاته عائد مقاله لرچوق بولونمقده در . « تانک » ک ۱۹۲۵ - ۱۹۲۶ سنه لرنده نشر اولونان نسخه لری حقیقتاً زنگیندر . « اینکبه کچل قازاق » غزته سی ۱۹۲۷ سنه سی ۲۷ تشرین ثانی سنده بیکنجی صایینی بایرام ایتدی . غزته ۱۲ - ۱۳ بیک نسخه طبع اولونیور . قازاقلرک بوتون مهم قوه لری ، اسکی قازاقچیلردن میرجاقب ده داخل اولدوغی حالده بوغزته ده یازیورلر . « قزل قازاقستان » قومونیسیت فرقه مرکزینک مجموعه سیدر ۱۹۲۱ سنه سنندن بوکونه (۱۹۲۸) قادار ۶۸ نسخه نشر اولونمشدر . « جانکامه کتبه » ایسه معارف قومیسرلغینک تریه وی و علی مجموعه سیدر . ۱۹۲۵ سنه دن بری ۳۵ جزء نشر اولونمشدر . « آیه ل ته نکدیگی » قادیلره ، « له نه نشیل جاس » کنجلره مخصوص مجموعه لر در . شو ۱۹۲۸ سنه کانون ثانی بدایتندن اعتبارا برده « جانکانه ده بییات » نام آیلق بویوک ادبی مجموعه نشر ایدیلیه باشلادی . یکی ادبیات « خلق ادبیاتی » ملی تیاترو صنعت مسئله لرینه تخصیص ایدلمشدر .

اوزبکستانده مرکزی قومونیسیت غزته سی ۱۹۱۸ - ۱۹۲۵ سنه لرنده

«اشتراکيون»، «صوکره» «قیزیل بابق»، «قیزیل تورکستان» و ۱۹۲۴ سنه سی نهایتندن بری «قیزیل اوزبیکستان» نامیله چیقور. (یومیدر. صوکره زمانده محرری: قاسم). دیگر شهر لرده «فرغانه» (هفته ده اوچ، خوقند ۱۹۲۱ دن بری چیقور) «آزاد بخارا» (هفته ده اوچ، بخارا ۱۹۲۵ دن بری چیقور) «زرافشان» (هفته ده اوچ، سمرقند ۱۹۲۶ دن بری چیقور)، «انقلاب قویاشی» (هفته ده بر، خیوه، ۱۹۲۵ دن بری چیقور)، «یاردیم» (خیوه ۱۹۲۳) غزته لری نشر اولونیور. مجموعه لردن ۱۹۲۵ سنه سی تاشکند ده «طاک» مجموعه سی نشر اولونیودی. ۱۹۲۳ دن باشلایارق «انقلاب» و صوکره «یلم اوچاغی» و «معارف و اوقوتغوچی» داها هفته لق «پرپوزی» و قادیلره مخصوص «بزنک یول» مجموعه لری نشر اولونیور. آیلق «معارف و اوقوتغوچی» شمدی ۳۵ کتاب قادی چقیدی. قازاقلردن فرقلی اولارق اوزبکلر مزاح سویور لر. مزاح مجموعه لردن تاشکند ده «موشتوم»، «سمرقند ده» «مشر» پک مقبولدر لر. «موشتوم» «جولقونیای» گگی مقتدر قیلرده اشتراک ایدیور لر. بوراده کی هجوی شعر لر اکثریا استانبولده کی «قلندر» ک شعر لری گگی اسکى دیوان وزن و اسلوبنده اولدوغندن اسکى ادبیاتدن خبردار اولانلر طرفندن علاقه ایله اوقونوبور. هجو مجموعه لرنده کی رسملرده سوویه ت شرائطنه گوره موضوعلر هپ یکسوق ایسه ده گوزهل و معنیدارلری ده بولونوبور. صوکره زمانلرده رسملرنده فضله «فوتوریزم» گوزه چارپمغه باشلادی.

نفیس ادبیاتدن تورکستانک ماضی و حالته عائد مهم رومانلرک یازیلد یغنی ایشتدک فقط ملی روحده یازیلد قلرنندن شیمدیکی سوویه ت شرائطنده طبع اولونامیور لر: بولشه ویکلرک بر آز مساحه کار طاورانقلری سنه لرده طبع اولونانلردن بری محرر عبد الله قادری نک اوچ جزء اولارق نشر ایتدیکی «اوتکه ن کونلر» نام بویوک رومانیدر. فابولی ساده در: خوقند خانلری زماننده کی تاشکند اکابرندن یوسف بکلک اوغلی «آتایک» کفائتسز لکه رغماً خوقندلی بر میرزانک قزی اولان «کوموش آیم» له برجوق ماجرالردن صوکره اوله نیور. عینی زمان والدینک اصرار ایله تاشکند امراسندن «عالم پانصد» ک قیزی «زینب» له ده اولونمک مجبور یتنده قالیور. بوصول قاریسی کوموش آیمی ولادت اثنا سنده زهر لیور. آتایک ده قناعت شاه اوردو سنده روسلره قارشى محاربه ده (۱۲۷۷ - ۱۸۶۰) شهید دوشیور. اثرده

تاشکندك صوك تاريخى حياتنده كى عائله فاجعه لرى موضوع بحث اولقله برابر اوزمانكى مختلف اوزبك زمره لرى حياتنه عائد كوزل وتفصيللى تصوير لروارد . تاشكند واليرى اولان عزيز بك ، نار محمد قوشيكى ، مسلما قول كى ذوات ، بوسارت وقچاق قيله نزاعلى ، بوراده عمومى مى حس ايله قيله فيودالزم روحلرينك مجادله سى موضوع بحث ايدلمشدر . اثرك باش قهرمانلىرى عموميتله وطنپروردلر ، روس استيلاسنه قارشى جدا كوره شيورلر . قيله نزاعلرند ده يوسف بيك واوغلى اتايك والى وامرا شورا سنده عمومى مى منافعى مدافعه ايدىورلر سه ده خوقندخانى خددايان خانك قچاق علمدار لغنى التزام ايتمسيله مسئله قارشيور . آتايك وكوموش آيميك زمانك ادبى محافظنده ده موقعلرى واردر . چاغاناى ادبىاتى وفضولى اوقويورلر . مکتوبلرى چوق اديدر . اتايك عینی زمان موسيقيشناس وعسكردر . لواء قسجدك مدافعه سنده ده بولونيور .

بوذكر ابتداكلر مزله برابر قازاق واوز بکلرده اقتصادى واجتماعى علملره وحقوقه وتكنيك علملره عائد نشرياتده واردر . حقوقي اثرلر البته آنجق سوويه ت سيستمى اساسنده در . اوجمله دن اوزبكجه ده به ره زينك « حقوق جزأ » ، ويشنه كوفك « حقوق ملكيه » ، ايکشته نيك « محکمه مستنطقلى وميليس ايچون رهبر » ، ديوليک « جنائى ايشلرنى سوراخ طوغروسيدايانا تالار » ، ويزكانك « جنایت محکمه لرنده ايش يورگوزوش وشله رى » كى اثرلرى نشر اولونمشدر . فرقه وعمله اصناف جمعيتلرى حياتنه ، قوئوپراتيف مسئله لرينه دائر قازاق واوزبك وآز نسبته تورکمن شيوه لرنده شيمدى ابيجه اثر لروارد .

تورکمنلرده ديدگمزگى اولجه مخصوص ادبيات وجوده کتيرمک تشيى يوقدى ، قازاق ، تاشکند وباکو مطبوعاتى اوقونيوردى بولشه ويکلر بوراده « مستقل تورکمن ادبياتى » وجوده کتيرمک تشبته بولونيورلر . ۱۹۲۵ سنه سى اصحابادده امير جامى اوغلى قاقاجان تحت اداره سنده « تورکمنستان » غزته سى نشرينه باشلانمشدى . لسانى آذربايجانله اوزبيک آراسنده ايدى . صوکره اداره سنى قومونستلره يوروب لساتى « خالص تورکمنجه » يه چه ويرديلر . بوغزته وبرده کويلولره مخصوص « دای خان » (يعنى دهقان = کويلى) غزته سى ، « طوقاق » نامنده مزاح مجموعه سى ، عشق آبادده « جيحون اخبارى » غزته سى (۱۹۲۳ سنه سندن باشلايهرق) « کهزکى » ده نشر

اولونمقده در . بوکا علاوه بعض مکتب کتابلری ، قومونست سیاسی نشریاتی وارد در . تورکنلرده محرر وادیلر بولونمدیغندن و بولسانده ادبیات وجوده گنیره رك دیگر تورکلردن آیری تریه ویرمك روس حكومتجه ضروری گوریلدیگندن یاقینلرده بالذات موسقوانك تشبیله روسجه محرر لك بالخاصه ماقسیم غور کی نك اثرلرینی تورکنجه یه ترجمه ایده رك بر « ترجمه ادبیاتی » وجوده گتیریلسكده اولدوغنی یازیورلر (TURKISGHE POST - 1928 N - 2) بوراده علمی ساحه ده تورکیاده تحصیل ایدهن وبوقاریده (ص ۴۴۳) اسمی کچهن قل محمدف چالیشمقده در . بونك « نوائی » ، « مختوم قلی » یه عائد بعض اثر لری نشر اولونمش ، كور اوغلی داستانی ده نشر ایله مشغول اولدوغنی ایشیتدك .

« قرغز » و « قاراقالباق » لهجه سنده ده ادبیات وجوده گتیریلسكده در . ۱۹۲۴ سنه سندن باشلا یوب « تورتكول » شهرنده « آرکن قاراقالباق » غزته سی نشر اولونمقده در . مذکور سنه ده محرری آغایدارف طلحه ایدی . لسانی اوزبکجه ایله قازاقچه آراسنده متوسط بر لهجه در .

تورکجه ادبیاتله برابر تورکستانده بزده فارسی — تاجیک ادبیات کسب حیات ایتمکده در . تورککجه قارشی تاجیکک سیاستی تقویه ایدلمه سی و « تاجیکستان » آیری براداره یه تابع ایدیله سی ایله برابر تاجیک ادبیاتی توسیع ایتمک تشبیلری ده وارد در . حریتدن اول بخارا ده فارسجه « بخارا » غزته سی ینه « توران » غزته سیله سمرقنده منتشر . « آینه » مجموعه سنده فارسی مقاله لر اولویوردی . حریتدن صوکره ملی ایران روحنك مثل اولارق سمرقند ده لیتوگراف اصولیله « مشعله انقلاب » مجموعه سی نشر ایدیلیوردی ، (۱۹۱۷ . محرری : سید رضا علی زاده) . ققط بو مجموعه اوزمان دها زیاده تورکستانده کی شیعی ایرانلره عائد گیدی . شیمدی « تاجیکستان » تشکیلندن صوکره سمرقنده آواز تاجیکهای کبخل ، دوشنبه ده « بیداری تاجیک » غزته لری ، ینه دوشنبه ده « دانش و آموزگار » مجموعه سی نشر اولونمقده در . « آواز تاجیک » غزته سنده تورکلره قارشی تاجیک ملی حسلرینی قوشقولا ندیراجق مقاله لریازیور . سمرقند منور لردن صدر الدین عینی « تاجیک ادبیاتی تاریخی » نامیله مهم بر اثر نشر ایتدی . تورکستان تاجیکلرنده ایران ملی حسنك انکشافی طولا یسیله طهران نیم رسمی غزته سی « ایران » ده بو اثر حقنده ستایشله بحث

ایتدی . تاشکندده روس مستشرقلری و سیاسیونی طرفندن «تاجیکستانی و اوکا مجاور ایران قوملرینی اوکره نمه جمعیتی» نامیله بر جمعیت تاسیس ایدیله رك ، آقاده ميك بارتولد ، پروفیسور سیمونوف ، آندرییف ، پانقوف و دیگر لری بو جمعیتك اعضا لریدر . شیمدی یه قادار بو جمعیت «تاجیکستان» ، «بدخشان و قطعان» ، «ایران» ناملرنده مهم اثر لر نشر ایتمشدر .

معارف
تورکستانده معارف ساحه سننده کی فعالیت صوك زمانلرده ایچه
ایرلیله مکده در . بالخاصه اورته تحصیل ایرلیله یور . ۱۹۲۷ تحصیل
سنه سنده اوزبکستانده کی اورتا اختصاص مکتبلری و طلبه لری بوجه آتیدر : معلم
مکتبلری و تخنیقوملر ۱۸ اولوب ۲۲۶۴ طلبه دن ۲۰۳۵ ی اسلامدر ؛ زراعت
تخنیقوملری ۷ اولوب ۸۵۳ طلبه دن ۵۱۹ اسلام ؛ صناعت تخنیقوملری ۵ اولوب
۱۱۱۱ طلبه دن ۲۶۸ قاداری اسلام ؛ اجتماعی اقتصاد مکتبلری ۲ اولوب ۴۴۹
طلبه دن ۲۳۵ قاداری اسلام ؛ طبیه تخنیقوملری ۵ اولوب ۶۵۸ طلبه دن ۳۸۰
قاداری اسلام ؛ فابریقا مکتبلری ۱۱ اولوب ۸۴۳ طلبه دن ۴۸۱ قاداری اسلام ؛
صنایع نفیسه و موسیقی مکتبلری طلبه سی ۲۵۱ اولوب ۱۷۰ قاداری اسلامدر . جمعا
۶۴۲۹ طلبه دن ۴۰۷۸ قاداری اسلام یعنی اوزبیک ، قازانی ، قرغز قازاق و تاجیک
اولوب قالاتلری روسلر و یهز دیلر در . بونلرک ایچنده تحصیلده بولونان قیر طلبه لرده
شیمدی ایچه یکون تشکیل ایدیور (جمعا ۷۸۵ قیر طلبه اولوب بونلردن ۵۵۰
قاداری معلم مکتبلرنده و ۱۴۲ قاداری ده طبی تخنیقوملرده در) . بونلردن باشقه
سیاسی اورتا مکتبلر - «رابفاق» لرده تحصیلده بولونانلر وارددر (۳۲۳ طلبه) .
تورکستان خارجنده اورتا مکتب تحصیلنده بولونانلردن حکومت حسابنه تحصیل
ایدنلر آلمانیاده ۲۱۰ ، موسقواده ۱۴۵ ، باکوده ۷۵ طلبه در . اوزبیکستانده
عالی مکتبلردن تاشکندده « اورتا آسیا دولت دار الفنونی » و له نین نامنه تاشکندده
آچیلان عالی نیاسی قومونیسست دار الفنون («ساکو») ۱۹۲۶ سنه سی سمرقندده
آچیلان « عالی تعلیم و تربیه انیسیتوسی » وارددر . سمرقند و تاشکند عالی مکتبلرنده
یزلی توزکردن ۱۹۲۷ سنه سی حکومت حسابنه ۱۴۴ طلبه تحصیل ایدیوردی .
اوزبیکستان خارجنده کی عالی مکتبلرده تحصیلده بولونان طلبه دن موسقواده ۱۳۹ ،
باکو دار الفنوننده ۳۱۱ آلمانیا دار الفنونلرنده ۱۵ طلبه قید اولومشدر . دارالمعلمین

لرده کی برچوق درسلمستنا اولوق اوزره عموماً عالی مکتبلرده تحصیل روسچه در .
برده تاشکننده اوز بکلر ایچون بر آیری دار الفنون تاسیسی فکر لری ده بو سنه
(۱۹۲۸) اصرارله ایلری سورولمکنده در . ابتدائی تحصیل احتیاجی تأمیندن پک
اوزا قدر . ۱۹۲۶ سنه سنده اوزبکستانده ۲۹۵۸ ابتدائی مکتب بولونوب بولردن
جمعا ۱۷۳،۷۴۶ چوجوق تحصیل ایتمشدر . ۸۵۰،۰۰۰ قدر چوجوق مکتبدن محروم
قالمشدر . معارف خصوصنده موجب ممنونیت اولان بو مؤسسه لردن برده « سوادسز
ئقله مجادله » قورسلریله حکومت مؤسسه لرینه مأمور لر یتشدیرمک ایچون وجوده
کتیریله ن قیصه مدتلی قورسلر شایان ذکر در . بولردن ۱۹۲۷ سنه سی سمرقند ،
تاشکند ، بخارا و خیوه ده « کاتبلر قورسی » نده ۱۲۰ ، داقیلوغراف و استینوغراف
قورسلرنده ۷۲ ، قوئوپرانیف قورسلرنده ۱۰۶ ، اصول دفتری ده (بوخانتسیر)
واستاستیق قورسلرنده ۱۲۰ ، زراعت واسقا مأمور لری قورسند ۵۱ ، مالیه
قورسند ۱۴۱ ، عدلیه قورسند ۷۵ ، خیوه اصول دفتری واستاستیق قورسلرنده
۶۰ ، بخارا اصول دفتری واستاستیق قورسلرنده ۶۰ ، جمعا ۸۰۵ طلبه بولونیور .
بولدن ماعدا قومونیس پر و پاغاندا چیلری یتشدیرمک ایچون هر یر ده آچیلان
« سیاسی معارف قورسلری » نده ده تورک طلبه لر واردر . (بوضوک قورسلر اوزبکستانده
۱۹۲۵ سنه سی ۴ عدد اولوب ۶۲ طلبه او قویوردی .) ۱۹۲۵ سنه سی تاشکند
پوسته و تلغراف قورسلرنده ۶۰ تورک طلبه او قویوردی ، ۲۵ اوزبک ، ۶ تارانچی ،
۱۳ قازاق ، ۳ قیرغیز و الخ .. (« آق جول » ۱۹۲۵ شباط ۱۸)
قازاق - قرغزلرده تحصیل رغبتی پک یوکسکدر . بولردن مثلاً ۱۹۲۶ سنه سی
روسیه عالی مکتب و دار الفنونلرنده ۲۸۵ طلبه تحصیلده بولونمشدر (یعنی اوزبکلردن
داها فضله) . اورتا مکتبلردن تعلیم و تربیه تخنیقو ملری ۱۱ (طلبه ۷۹۴) ، صناعات
تخنیقو ملری ۱۸ (طلبه ۱۶۹۰) ، زراعت مکتبلری ۵ (طلبه ۷۶۴) ، اورمان مکتبی بر
(طلبه ۱۳۶) ، بیطر مکتبی بر (طلبه ۲۴۰) ، اورتا طبیه مکتبی بر (طلبه ۱۲۰) ،
فابریقه مکتبلری آلتی (طلبه ۳۰۲۵) در . جمعا ۴۰۶۹ طلبه در . معلس لریک یوزده
اون قاداری قازاق ، قالاتلری روسلردر . درس لریک یوزده دوقسانی روسجه تعلیم
ایدیلور . قازاقستانده عالی مکتب شمیدیک یوقسه یاقنده قازاقستان دار الفنونی آچمق
تشبثلری واردر . بر ایکی سنه ظرفنده آچیلما جقدر . قازاقلرده تحصیلده رغبت دیگر

توركلرك ھېسندن فضلە در . حتى تحصيل نيتيله كلوب ير بولاميان ۸۰۰ قادار طلبه « قزل اوردا » ده معارف نظارتە هجوم ايده رك پوليس قوتيله داغيتيلديلر . قازاقستانده ابتدائي مکتب اوزبکستانه نسبتاً داھا فنا بر حالده در . ۱۹۲۶ سنه سی قازاقستانده قازاقلرك آنجق ۱۰۱۰ ابتدائي مکتبي ، عددجه آزا اولاز روسلرك ايسه ۱۹۱۳ ابتدائي مکتبي بولونويوردی . سوويه ت مملکتنده اورتا مکتبلر کبي ابتدائي مکتبلرده آنجق حکومت مکتبي اولاييله جگندن خصوصي ابتدائي مکتبلر بولوندورولامان . عيني صورتله ۱۹۲۶ سنه سی قازاقستانده « چوجوق اولری » ايله « چوجوق بغيچه لری » روسلرده ۴۰۶ اولدوغی حالده قازاقلرك ۵۸ ایدی (« معارف و اوقوتغوجی » ، ۱۹۲۷ ، نومرو ۱۰ - ۱۱) . خصوصي قورسلردن قازاقستانده « سياسي سواد » مکتبلری ۶۳ ، حکومت مأموریتلرینه حاضرلامه قورسلری ۶ ، (۲۶ طلبه) ، کاتبلر قورسی ۱ (طلبه ۱۲۰) ، مارانغوزلق ، ده مير جيلك قورسلری ۶ (طلبه ۱۷۵) در . معارف ساحه سنده کی بوتون بوجدی فعالیتلرله برابر اھالينك اوقومه ويازمه سنده تحویل پك آزدرد . روسیه ده بوزده ۳۹ اوقومه يازمه يیلديکی حالده اوزبکستانده آنجق يوزده ۸ ييايور .

تورکستانده دارالفنون حیاتی داھا پك يکيدر . تاشکندده کی « دولت دار الفنونی » آنجق انقلابدن صوکره تأسس ایتدی . آلتی فاکولته سی واردرد : (۱) « سوويه ت اقتصادياتی و صناعت » (اقتصادی و حقوقی شعبه لری وار) ، (۲) « شرق فاکولته سی » (اتنوگرافی ، لسانيات ، تعليم و تربيه شعبه لری) ، (۳) « کوی ايگه لکی فاکولته سی » ، (۴) « رياضيات فاکولته سی » (کيميا ، فيزيقوما تما تیک ، بيولوژی شعبه لری) ، (۵) « مهندس و ميلیوراسيون فاکولته سی » (بونك « ميلیوراسيون » و « صوقوتی » شعبه لری) ، (۶) « طب فاکولته سی » . بونلرده ۸ - ۱۹۲۷ سنه تدریسيه سنده فاکولته لرك صراسيله ۷۲۰ + ۲۷۳ + ۷۱۹ + ۵۲۱ + ۵۲۳ + ۸۰۱ جمماً ۳۵۵۷ طلبه اوقوييور . بوندن مع الاسف آنجق ۱۰۰ تانار ، ۶۶ اوزبک ، ۶۳ قازاق ، ۷ تورکمن ، ۴ اوينور (تارنجی) ، ۵ باشقورت یعنی عمومیتله ۲۷۲ قاداریسی يرلیلردر . دار الفنون ياننده کی حاضرلق مکتبي (رابغاق) ده ايسه يرلیلر چوقدر (۷۵۴ دن ۴۴۶ سی یرلی . اوجمله دن اوزبک ۱۷۱ ، قازاق ۹۳ ، تاجیک ۳۲ ، تورکمن ۳۰ ، تارانچی ۳۷ ، تانار ۳۲) . دار الفنوننده روسیه نك مقتدر پروفیسور لری وار . آزاده يرلیلردن ده بعضی معلملر

بولونویور . نشریاتی شو ۱۹۲۸ سنه سنه قادار ۱۷ بولتهن (BULLETIN) و ۱۲ کتابدن
(TRAVAUX) دن عبارتدر .

تاشکند له نین نامنه قومونیسست دارالفنونی یالکزر پروپاغاندامر کزی در . نشریاتنک
(KOMMUNISTIČESKOYA MYSIL مجموعه سی) علی قیمتی آزدر .

تورکستان مدنی حیاتنده بمنونیت بخش اولان بر جهت ده
علمی جمعیتلر ، کتبخانه اولکه و ولایت مقیاسنده کی علمی وحرثی جمعیتلر ، شهر
دوزه لر . یئکی علمی لرده کی کتبخانه وموزه لر ، تیاترو وموسیقی مؤسساتنک^{*}
ومدنی قونلر انکشافی در . علمی وحرثی ساحه ده کرک قازاق وکرک

اوزبکلر ۱۹۲۲ — ۱۹۲۳ سنه لری جدی بر فعالیت کویستر مکه باشلادیلر . مذکور
سنه تأسیس ایدیلن « قازاق ، قیرغز بلم کامیسیه سی » نده دوستمحمد اوغلی خلیل ،
دیوای اوغلی ابوبکر لر تورک دستانتی احیا ومختلف فنلره عائد درس کتابلری حاضر
لامق ایله مشغول اولدیلر . اوجله دن یوقومیسسیون اختیار تورک اتنوگرافیا عالمی
ابوبکرک^{*} النده طوبلانان تورک داستان متلرینی نشره باشلایوب « ایدوکه » ،
« قوبلاندی » ، « آلیامس » ، « بیکه ت » وباشقه دستانلری طبع ایتدی . موسقواده
منفاده بولونان بوکایخان اوغلی علی خان وآرقه داشلری ده بوکی اثرلرک^{*} نشرینی
ایلریله تدیله . « ایرتارغن » ، « کینه ساری » ، « آرساین » ، « مک^{*} بر مقال » کبی
اثرلر نشر اولوندی . تاشکند قازاق بلم قومیسسیون غایت مهم معلوماتی احتوا ایدن
« سانا » مجموعه سی نشرینه ، عین سنه ینه تاشکندده تشکل ایدن « اوزبک یلم هه یه تی »
و « یلم اوچاغی » نامیله بک مهم مجموعه نشرینه باشلامشلردی . اوزبک وقازاقلرده
مذکور تشکیلات اطرافنده یکی علمی قوه لر طوبلانمغه باشلادی . اوزبکلر ده سالی
اوغلی بیکپولاط و « فطرت » تاریخ ، ادبیات ولسانه عائد اثرلر نشر ایتدیلر . فطرت
نوائی نك^{*} بعض اثرلرینی واوزبکجه صرف ونحو نشر ایتدی . منشأ اعتباریله استراخان
مانغیت — نوغایلرندن اولان سالی اوغلی بیکپولاط ایسه « مانغیت تاریخی » ، صدر
الدین عینی تاجیکجه « تاریخ امیران مانغیت » واوزبکجه اولارق « بخارا انقلابی
تاریخی ایچون ماته ریاللر » ، خلیقیات بابنده غلام ظفری « نه شوله لهر » (خلق
مانیلری) ، شیر علی روزی « اوزبک مقاله لری » (ضروب أمثال) ؛ ینه انصاری ،
ظریف بشیری وخداپقل لر تاریخی خاق ادبیاتی غرته لری (« اویغور ابل ادبیاتی »)

نشر ایتدیلهر . برایکی سنه ظرفنده بوعلی ومدنی فعالیت سرعتله انکشاف ایتمه باشلا مشدی . فقط روسلر تاشکندده طوبلانان قازاق ، اوزبک . تورکن کولتور قوتلرینک کتد کچه صیقی تشریک مساعی به طوغرو ایلریلیه ن فعالیتلرینی ۱۹۲۴ سنه سننده قبیله لری آیری جمهوریتله آوروب موجود قوتلری ده سمرقند قول اوردان (آقسجد) ، أصحاباد ، پشبه ک (فروزه) لره داغیتانچه بوتشبلرده عقیم قالدی . مع مافیله قبیله جمهوریت معارف قومیسر لکلری یاننده ینه « آقاده میک مرکز » یاخود « دولت علی شورا » لری واولره تابع اولاروق اوزبکستان ، قازاقستان ، قرغزستان وتورکنستان « اولکه اوگره نه قومیته لری » تأسیس ایدلمشدر . او قومیته لریک ده اختصاصلره گوره شعبه وانجمنلری واردر . بوندن باشقه تاشکند دار الفنونی نزدنده برقچ علی جمعیتلر واردر : « طبیعیا تجیلر جمعیتی » ، « طب جمعیتی » ، « روسیه نباتات جمعیتی نک تاشکند شعبه سی » ، « تاجیکستان و اوکا قومشو ایران اولکه لرینی اوگره نه جمعیتی » ، « علی په داغوزی جمعیتی » ، « اسکی تورکستان (شمدی اورتا آسیا) جغرافیا جمعیتی » ده شیمدی دار الفنونیه الحاق ایدلمشدر . ینه دار الفنونیه تابع اولان « چمکان نباتات استاسیونی » ، « نباتات باغچه سی » ، « اورتا آسیا مه ته اورولوژی انستیتو سی » واردر . بونلرده ایش گوره نلر روسلرایسه ده یریلردن گیتدکجه اشتراک ایدنلر چوغالیور . مثلا حوغرافیا جمعیتی جلسه لرنده یریلردن حاجی کرای ، طنشباوی اوغلی محمدجان بی ؛ طب جمعیتی جلسه لرنده دوکتور ز . اومیدورا دوکتور عیسی خانوف ؛ تاجیکستان جمعیتی نک بارتولد شرفنه نشر ایتدیگی « عقد . الجان » مجموعه سننده طنشباوی اوغلی محمد جان ، دوستمحمد اوغلی خلیل ، صادق اوغلی ، خان یومو دسکی ، دیوای اوغلی ابوبکر اشتراک ایتمشلردر . علی په داغوزی جمعیتی جلسه لری مضبوطه لرنده ده اسحاقوف ؛ مه ته اورولوژی انستیتو سی مساعیسنده . بایدیقوف گبی ذوانک اسملری گچیور . کذا دارالفنون فاکولته لری نزدنده کی طلبه علی در تکلرنده ده یرلی مسلمانلردن یکی ظهور ایتمکده اولان علی قوتلرک معروضه لری گور لمکده در . مثلا کچن ۸ ، ۱۹۲۷ سنه تدریسیه سنده طب طلبه جمعیتی جلسه لرنده قوطومف و رسولف نام طلبه لریک معروضه لری ذکر ایدیلیمکده در . بوندن ماعدا روسلرک جمهوریتده تأسیس ایتدکلری « استاتستیک اداره » ، لریک بولته نلرنده « اورتا آسیا صواداره سی » طرفندن نشر اولونان « اسقا مخبری »

و «اورتا آسیا وقازاقستان اقتصاد اداره لری، طرفندن نشر اولونان علی اقتصاد مجموعه لرنده (مثلاً NARODNOE HOZAYSTVO SREDNEY ASIYI مجموعه سنده) ینه بعض یری مسلمان علی قوتلری اشتراك ایتمکده در. «قازاقستانی اوگرو نمه جمعیتی» («قازاقستانی ازه رتته تیون قوغام») نك «خدمت» (TRAVAUX) لرندن شیمدی یه قادر سکز جلد نشر اولونمش اولوب اوچنجی جلدی بایتورسون اوغلی احمدك علی وادی خدمتلینه تخصیص ایدلمش در. یدنجی جلدنده ایسه اون سکزنجی واون دو قوزنجی عصرلك نصف اولنده قازاقلرك عصیان حرکتلری (طایمان اوغلی ایسه ته ی) حقنده کی مقاله لرله، یدی صو آثار عتیقه سنه عائد طنشبا ی اوغلی محمد جانك مقاله لرینی احتوا ایتمکده در. تورکنستان «اولکه اوگرو نمه درنگی» مجموعه لرنده تورکن منور لرندن «خان یومودسکی» (شیمدی «قاراشخان اوغلی یومودسکی» امضا ایدیور.) نك مقاله لری، تاشکند «ساکو» دار الفنونی مجموعه لرنده رسقول اوغلنك ۱۹۱۶ سنه عصیانلرینه عائد مقاله لری واونمناستله مناقشه لر نشر اولوندی. اوزبك علی مؤسسه لرینك مرکزی اولان «دولت علی شوراسی» جمعا ۱۷۱ اعضا دن عبارت اولوب ۱۹۲۸ سنه سی بدایتنده تشکیل ایدیلن اداره اعضا لری بولردن عبارتدر. رئیس آتاجان هاشم. رئیس معاونی سیر بوف، پروفیسور ترله سکاوسکی، آربوزف، ایوانوف، میر کولویبیچ، پروفیسور نیتوف، پروفیسور سیلیخانوو بیچ، قورولوف، شاعر فطرت، عزیزف، تالیشکین. یعنی ۱۲ اعضا دن آنجق اوچی یری تورکدر. بومؤسسه نك ۱ (اجتماعی تریبه ۲) تکینك علملر، ۳) سیاسی علملر، ۴) علی اصول سیکسیونلری وارددر. مدیرلری هیپروسلردر. بو «علی مرکز» ه تابع اولمق اوزره اوزبکستانك مرکزنده وولایت شهر لرنده جمعا یگریمی قدر علی جمعیتلر ایشله یور. و «آتاجان هاشم» ك بیانته گوره بولرده اوزبکلردن ۵۰ - ۶۰ قادر علی قوه لر چالیشیور. مذكور علی مرکز لرك جمعیتلرك آزچوق حمایه سیله یری علی قوه لر مستقل نشریاتنده بولونا یلیور لر. علی مرکزك اوزبك قسمی ۱۹۲۶ - ۱۹۲۷ سنه لری ظرفنده ۲۰۰ فورمه قادر «داستان» لر، و ۲۵۰ فورما قادر خلق حکایه لری، ۶۰۰۰ دانه ضروب امثال، ۳۰۰۰ دانه قادر ده ییلجه طوپلامشدر. بولر تخصیصات بولوندقیچه نشر ایدیلنک ایچون حاضر لانان ماته ریاللردر. بوندن باشقه تاریخ انجمنی طرفندن فطرتك

«اوزبك موسیقىسى تاریخی» و «دیوان لغات التركده اسکی تورك ادبیاتی نمونه لری» ملایکجانک «خوارزم موسیقی تاریخی» ، «خوارزم اوزبك مقاللری» ، «خوارزم ییلجه لری» ؛ ییکپ لاطک* «اورتا آسیا تاریخی» نشر اولوندی . دها عبد الله بلخی رشید الدین الطیب و ابوالغازی نک* اثر لری نشر ایدیلک اوزره در (معارف و او قوتغوجی ۱۹۲۸ نومرو ۱۱) . قازاقستانده کی علمی حرکت تاشکندده کی « قازاق یلم قومیسینی » لغوندن و مرکز حکومتی « قیزل اوردا » به نقلندن صوکره ضعیف دوشمش و مستقل علمی نشریاتی ایلریله ته مه مشدر . مع مافیه اوراده نشریات خصوصنده اولزسه « ماته ریال طولامه » خصوصنده جدی فعالیت اولدوغنی « انکبه کسی قازاق » غزته سندن وقت وقت او گره نیورز . گرك اوزبك و گرك قازاقرده صوگ* ایکی سنه ظرفنده کی علمی فعالیتک* اک* مهمی اولارق ده عاشور علی ظاهری طرفندن نشر ایدیلن « روسجه اوزیکجه لوغه ت » که مه نسکه اوغلی اداره سنده سکز کشیلک بر هیئتک ترتیب ایتدیکی « قازاقجه روسجه تلباچ » (1945) ذکر ایدیلیدر . بو قازاقجه لغت ده روسجه کله لرك* مقابلی مثلا عثمانلیجه نک* خلاف اولارق اکثر با یالکز بر کله ، تور جکه کله گتیریلشدر که شایان دقتدر .

کتبخانه لردن اک* مهمی بوکون « ملیله شمکده » اولان « تاشکند کتبخانه* عمومی » در . که تور کستانه و اورتا آسیایه عائد آوروپا نشریاتنک* اکثریسنه مالکدر . و شرق یازمه اثر لر قسمی ده اییجه زنکیندر . فقط بارتولنک* یابدینی تدقیقاته گوره بوراده کی اثر لرك* بعض مهملری انقلاب زماننده چالشمش و یاخود بوزولشدر . سمرقند ، فرغانه ، عشق آباد شهر کتبخانه لری ده مملکتک* مهم علمی مؤسسه لری صایلا ییلیر . یالکز شرق نشریاتی حاوی اولارق تاشکندده « توران » ، سمرقندده « بهودی » و بخارا ایله خیوه عمومی کتبخانه لری واردر . بوندن باشقا مختلف شهر و قصبه لرده تورکله مخصوص ۹۶ قدر کوچوک کتبخانه لر بولونیور . اولجه چارزماننده تاشکند و سمرقندده تأسیس ایدیلوب شیمدی « ملیله شد یرلمکده » اولان آثار عتیقه موزه لردن باشقا یاقینده دها خوقنسد ، فرغانه ، خوارزم موزه خانه لری تأسس ایتدی . تاشکند . سمرقند و بخارا موزه خانه لری مهم اثر لره مالکدر و بنا لری ده کندیلرینه مناسبر . سمرقند ، بخارا و خیوه ده برده « آثار عتیقه محافظه قومیسونلری » واردر . بوراده ده یرلی علم اهللری ده چالشیور لر .

قازاقستان مرکزی « قیزیل اوردا » ده و « آلماطی » ، « سینی » شهر لرنده و قیرغیزستان مرکزی « پشبه ك » ده برر كتبخانه و ملی موزه لروارد ر . قازاقستانده دهها ۸۰۵ قادر اوفاق كتبخانه و « سیار كتبخانه » ، ۹۴ قادرده قرائتخانه گوستر یلیوركه بولردها زیاده سیاسی قومونست تربیه سنه تخصیص ایدیله ن مؤسسه لردر . علم ومدنیت نامنه كوستریلن بوفعالیتلر قازاق و اوزبك لری ، یاخود عمومیتله اورتا تور كلری علاقه دار ایدن مسئله لرك هانكیلری اوزرنده ونه كبی ذوات طرفندن یا پلهقده اولد یغنی داها واضح بر صورتده آ كلاتمق ایچون علی نشریاتك باشلیجه لرینك مند - رجاتی كوزدن گچیرمك ایجاب ایدردی ، كه كتابك حجمی داها فضله بویوتمك قابل اولمد یغندن یا پامایز . انقلابدن صوكره ، چیقان یكی اوزبك نشر یاتندن « انقلاب » « یلم اوچاغی » ، « معارف و اوقو تغوچی » « معارف ومدنیت » مجموعه لرینك ۱۹۲۳ - ۱۹۲۷ سنه لرنده نشر اولونان نسخه لرینك مندرجا تندن استانبولده منتشر « توریكات مجموعه سی » نك ایكنجی جلدنده (ص ۵۹۷ -- ۶۲۱) اولد قجه تفصیله بحث ایتمشدك . بوراده یالكر بومدی فعالیتك مركزنده بولونان ذوات صفتیه اوراده ذكری كچن ذواتك اسملرینی صایمقله اكتفا ایده لم . ۷ - ۱۹۲۶ سنه لرنده لسان اصلاحی مسئله لرله اوغراشا نلر : عاشور علی ، فطرت ، چولپان ، غازی عالم ، قیوم رمضان ، عبد الرحمن سعدی ، ایللیك ، شاكر سلیمان ، آتاجان هاشم ، له ینغراد دار الفنونك ادبیات فاكولته سنی ا كمال ایدن عبد الله علوی ، بهرام ، محمد سعید احراری ، خیره لی بیكجان ، حاجی معین ، قاری رحیم تاجی ، دولت رضا یوف ، حیدر اشرفی ، سنجر صدیق ، عبد السمیع نیازی ، معارف و اوقو تغوچی مجموعه سنك هیئت تحریریه أعضاء لرندن رحیم انعام ، آتاجان هاشم ، نظر عنایتی ، سمرقندلی معروف رسولی ، شاكر سلیمان ، مؤمن خواجه ، سید احمد نذیری ، محمود سوبای . بولشه و بك دورنده چیقان قازاق مجموعه لرینك مندرجا تندن بر قسمنی مثال ایچون بوراده كوستره لم : « سانا » مجموعه سنك ۱۹۲۳ سنه نشر اولونان ایللك صایسنده مهندس طنشبا ی اوغلی محمد جان « تورك و موغول تاریخك اساس خطلری » ، دو قدر دوست محمد اوغلی خلیل ك فیزیولوژی ، ته كنیک ، هیئته عائد دورت مقاله سی ، جاله ن اوغلی کریم « کیمیا ساحه سنده یكی قلمر » دیوای اوغلی أبو بكر « اثار عقیده تدقیقی اصوللری » م . آ . « قازاقستانك نفوسی وزراعت استاتستیقی » صوكره ص ۴۹ - ۱۳۰ هب ادبیات

وملی مدنیت مسئله لری، فولکلور و اتنوگرافی معلوماتی، کنج شاعر لریک شعر و حکایه لری مجموعه نیک ایکنجی صایبسنده: باتیاس اوغلی «معارف مسئله لری»، طنشباي اوغلی محمدجان «ایدیگه داستانتک تحلیلی»، آرقالق «انسانک ییولوژی و خلقت مسئله لری»، قازاقستان علمی قونفره سنک مضبطه لرندن بر قسمی. ص ۶۳ - ۱۲۸ یازمه و خلق ادبیاتنه عائد مقاله لروماتیر یالدر .

«قول قازاقستان» ک ۱۹۲۷ و ۱۹۲۸ سنه نشر اولونان جزء لرنده از جمله شو مقاله لر بولو نمقده در . اقتصاد یاتدن : شریف اوغلی صابر «قازاقستانده پیترول مسئله لری» (جزء ۶۱) . «ایمبه ده پترول استحصالنک سنه لک حسابی» (جزء ۷۱) ، «ایمبه ده پترول استحصالی» (جزء ۷۴) ؛ «قازاقلردن یوکسک قسم عمله یتشدرمه مسئله سی» (جزء ۷۶ - ۷۸) ؛ قولبته اوغلی اوزاقباي «قازاقستان اقتصادیاتنک بش سنه لکی» (جزء ۶۴ - ۶۵) . «قازاقستانک کود اقتصادیاتی» (جزء ۶۶ - ۶۷) و ساتیبای اوغلی قانش «قازاغاندی واسپاس اوچاقلرنده معدن استحصالاتی» (جزء ۶۹ - ۷۰) ، «طورلان موقعنده کی قورشون اوچاقلرنک حال و استقبالی» (جزء ۷۱) . «قارسابای اوچاقلرندن باقراستحصالاتی» (جزء ۷۴ - ۷۵) ؛ صاری مولدا اوغلی قابلیک «قازاقستان صنایعی» (جزء ۶۶ - ۶۷) ؛ توقتابای اوغلی کریم «قازاقستانده کوچبه لیلری یرلشد یرمه مسئله لری» (جزء ۷۱) ؛ تاریخندن رسقول اوغلی طورار «۱۹۱۶ سنه قیامی» (جزء ۱۱ - ۱۴ ، ۱۵ - ۱۸) ، ساعات اوغلی عالمجان ، «بوکهی اوردا ۱۹۱۷ - ۱۹۱۸ سنه انقلابنک تاریخی» (جزء ۶۱ - ۶۳) ایرعلی «قازاقستانک انقلاب تاریخی» (۷۶ - ۷۸) ؛ به کبته اوغلی «۱۹۱۶ سنه قازاقلپاق عصیانی» (جزء ۶۱) . ساریبای اوغلی «بوکه یده انقلاب تاریخی» (جزء ۷۱) . اجتماعیات و تریبه مسئله لرندن : عیسی اوغل اوراز «ملنلر و قاپتالیست ملنلر» (جزء ۷۱) ؛ غایب نظر اوغلی «قازاقستانده ملنلرمناسبتی» (جزء ۷۱) ، بانته «شرق ممکلنلرنده ملیت مسئله لری» (جزء ۷۶ - ۷۸) ؛ حمزه «قازاقستانک اجتماعی تشکیلات اصوللری» (جزء ۶۶ - ۶۷) ؛ بایزید «آقولا ولایتنده سیاسی تریبه مسئله لری» (جزء ۷۱) آریق قزی نعیمه ، «قازاقستانده قادینلر مسئله سی» (جزء ۶۶ - ۶۷) ادنی ومدنی مسئله لرندن : طوقجیگت اوغلی شاهمردان «ملی ادبیات مسئله لری» (جزء ۵۹ - ۶۰) ، «شاعر ماغجانک آثارینه تنقید»

(جزء ۶۴ - ۶۵) «یکی دور ویکی مدینت»، (جزء ۷۴ - ۷۵)؛ الجاس «شاعر چوپانك»
اثارینی تحلیل، (جزء ۶۴ - ۶۵)، ماهت گه لینی مدینه «أدیات نفیسه مسئله لری»،
(جزء ۶۱)؛ اورنیه ك «ملی تیاترونك ایکی سنه لك حسابی» (جزء ۶۶ - ۶۷) .
مختلف شعر لر و حکایه لر .

«جانکامه کتبه» مجموعه سی ده ینه او قادار ز نکیندر . از جمله جزء ۷ - ۸ ده
«قازاقستانك طبیعی جوغرافیا سی»، «قربالاسی» «قاراخاتم»، باشقورت حکایه سی، ،
جزء ۹ - ۱۰ ده جانسور اوغلی الیاس «اورال ولایتنده ۱۹۱۶ سنه مه ر دکار
مسئله سی»، مذکور سنه واقعه لرینه عائد بولتیریک آقین و آلبان آسانك خاطره لری،
آیوکه اوغلی قناعتك ۱۹۱۶ سنه تشرین ثانی ۲۱ نده محکمه حضورنده سویله دیکی سوزلر؛
جزء ۱۴ - ۱۵ «تاریخی ماتیریا لیزم»، «قازاقستان علمی انجمنی طرفندن قبول اولونان
علمی اصطلاحلر»، جزء ۲۷ طوقتبا ی اوغلی کریم «قازاقستانده اراضی مسئله لری»
مهمدر . «آیهل ته نکدینگی» مجموعه سننده قازاقستانده اجتماعی و سیاسی ساحه ده
چالیشان قازاق خانملرینك ترجمه حاللری و رسملری، شعرلر و حکایه لر شایان دقتدر .
«جانکا ادبیات» مجموعه سنك بوسنه نشر اولونان نسخه لرنده موستامبا ی اوغلی
ادریسك «آبایك اشعارینی تحلیل» نام مقاله سی (صائی ۷)، قالدیبای اوغلك کینه
صاری زماننه و مشهور شاعر نورجان آقینه عائد نشر آیتدیکی معلومات (صائی ۹)،
«اویسون توله بکه عائد روایتلر» (صائی ۱۱) مهمدر . بو مجموعه یه قلبیله اشتراك
ایدن یازمیچیلر صفتیله شو اسملر صایلیبقده در: بایدیلدا اوغلی آبراقمان (عییدالله اوغلی
عبد الرحمن)، طوغجان اوغلی عه بیاس، جولدیبا ی اوغلی مولدا غالی، جوسویبه ك
اوغلی قامزا (حمزه) . طوقجگت اوغلی شایمردان، سادیواقاص اوغلی اسماعیل، سه
پولدا (سیف الله) اوغلی سه کدن، موقان اوغلی ساییت (ثابت)، مایی اوغلی بایمبهت
(بای محمد)، سزدیق (صدیق) اوغلی جاقان، توقاغمبهت اوغلی آسقار، جاسنوکر
اوغلی ایلیاس، آبدیقادیر (عبد القادر) اوغلی قالماقان، آیماووت اوغلی جوسویبه ك،
طورمانجان اوغلی اوتته بای، موستامبا ی اوغلی ادریس، دونه تنای اوغلی ساییت، شانا
اوغلی جومات، سارسامبا ی اوغلی جا کدن، بهل اوغلی اوریمبه ك، نورجان اوغلی
سامات (عبدالصمد) . مالدیبای اوغلی عالم، موسره ب اوغلی غایت (عابد)، به کدن
اوغلی ایلیجاس، اورمانبا ی اوغلی جومابای، دوله تبا ی اوغلی ماجیت، اوسپان اوغلی

اومەر (عثمان اوغلى عمر) ، آتا وولدا اوغلى مانسیر (عطاالله اوغلى منصور) ، اوروستم اوغلى زىبابهك (ضیاء بك) ، آسیارى اوغلى آبدیر اقان ، ساریبای اوغلى شامغالی . آیتقوجا اوغلى ساییر ، که نجھ بای اوغلى به یسه مباب ، جانیهك اوغلى جانیزاق ، آریستان اوغلى جوسویبهك ، ایس قیزی سارا ، قولجان کهلینی نازپا (نظیفه) مامیت که لینی آمینا (أمینه) . بالابای اوغلى سالکهن ، سه کهر بای اوغلى به کو قامبهت ، که مه نگهر اوغلى قوشکه ، مامت اوغلى آقیمهت (محمود اوغلى احمد) ، آقامبهت اوغلى جاناغهت ، قونکر اتبای اوغلى قالجان . بایزاق اوغلى ایسا (عیسی) . ایشته قازاقلده یالکز ادبیاته حصر اولونان بر مجموعه یه یازیلریله اشتراك ایدن دائمی یازیحیلرک صانی ۴۵ ی کیچبور . حالبو که بولشه وبك انقلابندن اول قازاق ادبیاتی اداره ایدن وبو کون یاشایان ذواتدن هیچ بریسی بو فهرسته کیرمه مشدر .

اورتاتورکلرده چرق ایتینسه ف اولان بو مدنی فعالیتک هریرایچرن عمومی اولان خسته لقی جهتی باشلانان هربرملی مدنی تشبثک آز وقت صوکره روسلرک مداخله سیله سکتیه اوغرامسی یاخود شکلنی دکشدریمک مجبوریتنده قالمسیدر . مثلاً ۱۹۲۳ سنه تاشکندده اوزبک وقازاق ییل او جاقلری طرفندن باشلانان جدی نشریات اوزبک وقازاقلرک کندی اختیارلرینه بر اقلش اولسه ایدی شوبش سنه ظرفنده چرق کنیش مقیاسده ایلری کیتمش اولوردی . فقط روسلر او فعالیتنی طور دوردیلر . دیگر بوتون مجموعه لرده ده کتدکجه ملی عنصری تضیق ایدوب اورتادن قالدردمق ، مقاله لری یالکز قومونست فرقه سنه صوریته سیاستنه حصرایتمک یولی طوتیلیور . آرایره روس حکومت مثللری کندی مقاله لرله صوقیلیور لر . مثلاً « قول قازاقستان » مجموعه سنک باش مقاله لری بعضاً قازاقستان روس والی عمومی اولان غالاشچو کین ، اوزبک مجموعه سنده والی عمومی زه له نسکی طرفندن یازلمشدر . غالاشچو کینک مذکور مجموعه نک ۶۱ - ۶۳ جزء لرنده کی باش مقاله سی « ۱۴۵ میلیونق روس عمله و کویلیسنی هیچ کیم مغلوب ایده مهز » سرلوحه سنی طاشیاقدادر . مقاله جهان قاپتا لیستارینه روسیه نی پارچالاق ایستیه نلره قارشى قلمه آئمشدر . بوکی تهدید لره آلدرمیان ملیتپرور اوزبک وقازاق قومونست محرر و مؤلفلری مجموعه دن یاخود ملکندن اوزاقلاشدیریلیور لر

تیاترو وموسیقی ایشلریله «قولوب» تشکیلاتی بالخاصه اوزبکستانده
پک موفقیتله ایلریله یور، بلکه تکمیل شهر لرده حتی بعض بویوک
قصبه لرده ییله «هو سکار تروپاری» وارد ۱۹۲۷ سنه سی نهایتده
اوزبکستانده ۳۰ قادر تروب موجود ایدی . بونلرک اُک مهمی تاشکند ده کی
«اوزبک دولت تروپی» در . بوسوک تروب ایچریسنده تجربه دیده آرتیستلر موجوددر .
۱۹۲۷ سنه سی هوسقواده تیاترو صنعتی تحصیلنده ۱۸ اوزبک گنجی ، باکو «درام
استودیو» سنده اون اوزبک (اوجی قیز) طلبه بولونویوردی . مرکزی آقاده می
تروپی تاشکندده اولجه روسلر ایچون بنا اولونش اولان «قاله زی» تیاترو سنده
اوینا یورلر . آوروپاده تحصیلده بولونان اوزبک طلبه لرندن برینک کتابمز ایچون
اوزبک تیاتروسی مسئله سنه دائر یازدیغی شو معلوماتی درج ایدیورز :

«اوزبک صحنه ادبیاتنک باباسی بهبودی در . اونک «پدر کوش» ی ایله برابر ابرده
« اوتکه ن کونلر » روماننک مؤلفی « عبد الله قادری » (جولقون بای) نک « بختسز
کویاو » نام برپه سی چوق دفعه صحنه یه وضع ایدیلشدر . صحنه نک اسکی
قهر مانلرندن بری « توران » گنجلر جمعیتی اعضا لرندن نظام الدین خواجه ودیکری
بدر الدین ایدی . انقلابدن سوگره ناشکندده تأسس ایدن « چاغانای کورو نککی »
اوزبک تیاترو جیلغنک انکشافنه چوق یاردیم ایتمشدر . بودرننگک منتسبلر نندن
فطرت « اَبومسلم » (۵ پرده لک) ، « چین سویوش » (۵ پرده لک) ، « هند اختلا
جیلری (۶ پرده لک) ، « اوغوز خان » (بر پرده لک) ، « تیمور ساغاناسی »
(۱ بر پرده لک) نامنده بویوک و اوافق پیه س ودراملر یازدی . « هند اختلا
جیلری » ایله « تیمورک ساغاناسی » صحنه ده وضع ایدیلیرکن کوز باشلری دور مادن
آقشدر . فقط یو اثر لرک هپسی آرتق حکومت طرفندن منع ایدلمشدر . سوکره
« غلام ظفری » نک اوزبک قادینلری حیا تندن آلینوب یازیلان . « حه لیمه » (۴ پرده
لک) نام اوپه راسی ، « ایرک بالالری » نام اثری ، شاعر « چوپان » ک اسکی اوزبک
خابلری حیا تندن آلینوب یازیلان « یارقن آی » (۶ پرده لک) نام اثری و « ملیکه » -
توراندات » نام ترجمه سی ، شاعر « اویغور » ک « نورکستان طیبی » (۵ پرده لک)
نام اثری و « آندلسک صوک گونلری » نام ترجمه سی ، « غازی یونس » ک « ضحاک » نام
(۹ پرده لک) اثری صحنه دن اینمز ، متهادیا اوپنا یورلر . غازی یونسک تیاترو په اولان

تیاترو
وموسیقی

خدمتی بویوکدر. اوربژینال وترجمه اولارق نشر ایدیلن دیگر اثر لری بونلردر: «جاهلر»، «ایلساق چوموچ»، «های شرق»، «معارف یولینده»، «خانک سوگیسی»، «سودا سزلق بلاسی»، «جهالت قربانی»، «لقمان حکیم»، «لینا-جه للا دلایفه صود»، «غازی یونس عینی زمانده ائی بر تیاترو تنقید جیسیدر. بوندن صوکره محرر «خورشید» ک تألیفی اولان عثمانلی قاریشیق اوزبکجه «کوچوک عسکر». نوایی دن تقلیب ایتدیگ «لیلی و مجنون»، «فرهاد و شیرین» نام اثر لری اهمیتلی در. اوزبکستانده برده تیاترو واسپور تشکیلاتلری «توده» لرواردی. بونلردن «تیمور»، «توران»، «ایزچی»، «تورک کوچی» نام توده لر وشعبه لری پک مشهور ایدیلر. فقط روس حکومتی ۱۹۲۰ سنه سی بو «توده» لری داغیتدی. ۱۹۲۱ سنه سنده نهایت «چاغاتای گور ونککی» ده داغیتلیدی. بوندن صوکره تیاترو حرکتلری ده صولدی. منور قاری معارف قومیسری اولدوغی زمان حکومت حسابندن «تورکستان اولکه تیاترو تروپی» تشکیل ایتمش وهر شهرده صحنه لر قور و لمشدی. خلق تیاترویه اوقادار آلیشمش ایدی که ۱۹۲۱ سنه سنده یالکز تاشکندک اسکی شهر ینده ۴-۵ صحنه موجود بولونویوردی. بونلر هر گون دولو اولو یوردی. بونلردن بری «توران» قشلق و یازلق تیاترو سی در. قشلق قسمی چار زمانده اسکی شهرده کی اک بویوک روس مغازه سنک بنا سنده بولونویور. یازلق قسمی ایسه «جه نگا» نام یرده آیری بزعمار ندر. بویازلق تیاترو بناسی چرق پاره صرف ایدیلرک یاییلشدی. فقط بولشه ویک معمار لری طرفندن یاییلان دیگر بنا لر گبی بوده آلتندن صوچیقارق ییقیلدی. صوکره یرلی معمارلر «راحت باغچه سی»، «گلستان»، نامنده ایکی بویوک یازلق تیاترو بنا ایتدیلر. بویوک و اهمیتلی اثرلر تاشکندک یکی شهر نده «شرق تیاترو سی» و «قالیزه ی» بنا سنده صحنه یه وضع ایدیلکده در. صنعتکارلرک مشهور لردن بری سابق «تورکستان اولکه تیاترو تروپی» نک ریژیسوری «اویغور» (عبد المتان مجیدی) در. درام وقومه دی روللرینی چوقای ایفایدهر. داها ابرار، اوکتهم، که ریم، سه یفی قاری، قدرت الله («قالیزه ی» تیاترو سی مدیری) و فتح الله لرده معروف آرتیستلردر. فرغانه ده بر «سیار تروپ» تأسیس ایدیلشدی. رئیسی اوز بکلرک اسکی تیاترو جیسی معلم حمزه حکیمی در. اونک «فرغانه فالچیلری» نام درایی و «قاراساچ» نام اوپه راسی مشهور در. عثمانلیجه

و آذربایجانجه دن ترجمه ایدیلن اثر لر ، اوجمله دن « حلیمه » و « آرشین مال آلان » چوق اوینا نمقده در . صحنه ده قالدین روللرینی اولجه تاتارخانملری اوینا یوردی . بونلردن معصومه خانمک خدمتلی چوق اولمشدر . اوبالخاصه حلیمه رولنی ایفا ایتدیگنده تام بر اوزبک قیزی روحنی ماهر انه گوستره یلمکده در . لسان و روح اعتباریله تماماً اوزبکلشمش بر تاتار خانمی در . شمعی قالدین روللرینی ده اکثریتله اوزبک قیزلی ایفا ایتمکده در . شاعر چولپانک و اویغورک تشبیهله موسقوا ده تیاترو جیلق صنعتنی اوگره نمک ایچون کونده ریلن اوطوزقادار گنج ارکک و قالدین صنعتکار لر ۱۹۲۷ سنه سنده تحصیللرینی اکیال ایده رک اوزبکستانه دونوب گلدیلر و سمرقنده رسمی « دولت درام تروپی » تأسیس ایتدیلر . فقط سمرقنده موافق بنا اولما دیغندن شهر تیاترو سنده روسلرله فناوبه ایله اوینا مقده در لر . شاعر چولپان شو تروب طرفندن اوینا نلقده اولان اثر لر اوزرنده لسان متخصصی صفیله چالیشمقده و اثر لری لسان جهتدن ایشله یوب تکمیل ایتدکدن صوکره صحنه یه و بر مکده در . بالخاصه اجنبی کلمه لردن تمیزله مک و لسانی خلق روحنه و یاشایان لسانه یاقلا شادیرمق بونک وظیفه سیدر . بونک لسان اصلاحی ایچون بویوک اهمیتتی واردر . صحنه نک اوزبک ره ژیسوری ینه « اویغور » در . قالدین آرتیستلردن طورسون آی ، ساره آی پک مشهور در لر . غایت بویوک استعداد گوستره ن طورسون آی اخلاقسز آرقادا شلری طرفندن قصقا نچلق یوزندن بخاراده بغیج برصورتده اولدور ولدی . و ملت ایچون بویوک برنام اولدی . بنا خصوصنده اک مکمل اولانی تاشکنند تیاتروسی در ۶ - ۷ سنه ظرفنده اکیال ایدیلن بوبنا حقیقتاً محتشمدر . سمرقنده ده بویله برنا یاپیلق اوزره در . بوراده بالخاصه باکو تیاترو مکتبنی اکیال ایده ن صنعتکار عزیز بک چالیشمقده در . خیوه و بخاراده ده آبرجه صحنه لر واردر . بخارا صحنه سنده آذربایجانلی آخوندزاده ره ژیسور لک ایتمکده در . صوک گونلرده پک فضلہ رغبت گورن اثر لر چولپانک اوزبک تاریخندن آلارق تالیف ایتدیگی « پولاط » نام ۶ پرده لک درام ، فطرتک یر اصلاحاتی مسئله سنه دائر « آرسلان » نامیله یازدیغی ۳ پرده لک اثری وینه اوزبک تاریخندن « أبو الفیض » نام ۵ پرده لک اثری یوقاریده ذکر ی گچین « حلیمه » ، « لیلی و مجنون » ، « فرهاد و شیرین » لر در .

قازاقستان مرکزی دولت تیاترو تروپي ۱۹۲۶ سنه سی ظرفنده ۱۸ آرتیستدن عبارت اولارق تشکل ایتدی . بوگونه قادار ۱۷ پیه س نشر اولونمشدر . فقط ده قوراسیونك فقیر لگگندن شکایت ایدیلور . ۱۹۲۷ سنه سی ظرفنده « قیزیل اورداء ، ده قش موسمنده ۴ دفعه تمثیل ایدلمشدر . آرتیستلرندن قوانشباى اوغلی قالیه ك (اختیار لر و لئی گوزل تمثیل ایدر رقومیقدر) ، او مرزاق اوغلی آلهوبای (« باقى ، شامانلر و ایل حاکملى روللرینی گوزل اوینار) . توجا مغول اوغلی سهرکه ، عبد الله اوغلی عبدالحی ، جاندار بك اوغلی قور بانك ، جاندار بك قزی زهره ، جامقیا اوغلی مالابای معروفدرلر . پیه س لردن معروف اولانلری دکرلی آوه ز اوغلی مختارک « قارا گوز » ، « انکیلیك که له به ك » ، « بایدیشه توقال » نام اثرلری ؛ شاعر آیماودت اوغلی یوسفک « شیر نیاز » ، « قانا فیا شاربانو » ، « مانسا بقورلار » ، « رابعه » ، « ایل قورغانی » ، « سیلانك قزی » ، « طاش مهمان » (پوشکیندن) ، « ساراک سیری » (پوشکیندن) ؛ تورغمباى اوغلی جوماتانک « آرقالیق باطر » ، « طور سقبای قود » ؛ عثمان اوغلنك « زارلیق » ؛ سا که نك « قیزیل شونکقار لر » ؛ مایلی اوغلی بایمبه نك « شانشار مولدا » ، « ایل مکتبی » ، « نکاح قیار » ؛ که مه نگهر اوغلی قوشکه نك « آلتون ساقینه » ، « پارا شیلدار » نام اثر لیدر . بو اثر لک هسی صحنه یه وضع اولونمشدر . (« قازاق » ۱۹۲۷ سنه سی . خزیران ۸) .

موسیقی مسئله سنه کلنجه بونده تورکیه و استانبولک تمام عکسی اولازق شرق و غرب موسیقیسی مجادله سنی گورمیورز . تور کستانده بو ایکی موسیقی به یکدیگریله مجادله ایدن ایکی مستقل مؤسسه نظریله باقیلبایور . تاشکند موسیقی تیخنیکو مننده ۱۹۲۷ سنه سی ۱۷۰ قادار تورک طلبه (روسلرک عددی دهافضله) تحصیلده بولونیوردی . بو مکتب آوروپا موسیقیسی ده شرق موسیقیسی ده تعلیم ایدر . بوندان ماعدا تاشکندده « شرق موسیقیسی حمایه جمعیتی » تأسس ایتمشدر . بو بالخاصه یرلی هو الری طوپلا مقله مشغولدر . تور کستانده موسیقی متخصصلری طرفندن اساس اولارق آوروپا موسیقیسی آلینور ، « شرق » موسیقیسی او کاعلاوه اوونی سوسله ین یکی موتیفلر ویر مکله لایق ساحه ، مأخذ ، منبع نظریله باقیلبایور . بونکله برابر ملی موسیقی اسکی موقعنی محافظه اید یور . بو اعتبارله روس موسیقی شنا سلی ده اوراده شرق موسیقیسیله چوق علاقه دار اولیور لر . اوزبک « علی مرکز » ، بنگ نر دنده « اتوغراف

بزم چالغی توده‌سی، وارد در ۱۵۰۰ اعضادن عبارت اولان بو «توده» (یعنی غروب) ک ایچنده عبد القادر نای . محی الدین قاری ، مشهور یوسف قزق ، أحمد جان قوشته ی معروفدر لر . بونلر ۱۹۲۷ سنه سنده آوروپای روسی نك ۲۴ قادار شهرنده غاسترول ویر دیلر (معارف و اوقوتغوجی ۱۹۲۶ نومرو ۶، ۱۹۲۷ نومرو ۵) . بینه اوز بکلرک اک معروف مغنیسی اولان سمرقندلی حاجی عبدالعزیزده دولت طرفندن قید حیاتله معاش (په نسیه) ویریلیور . شهر لی اوز بک و تاجیک هو الری ده‌ها زیاده تورکیه هو الینه بکزه یور، که ایران تأثیر نده در . بونلردن بالخاصه «شش مقام» نامیله معروف «دوگاه» «سه‌گاه»، «چارگاه»، «بایات» «شاهناز گلیار»، «نصرالله» مشهوردر . بونلر اسکی تورکستان حکمدار لرینک معین وقتلرده چالدیر دقلری هو الردر . بوندن باشقا ایران قلا سیکلرندن عراق، حجاز، عشاق، نوالری ده ییله نلر اولیور . یرلی کویلردن ده‌ها زیاده نالش، ترنم، گول اویون، قاشقار چه . اندیچانچه، دیباچه، گلباغچه، ایشبای، میرزا دولت گبی شرقیلر، «تیرمه»، «له‌په»، «یاریار» وداها تیموریلر زماننده سویله ن «های‌های اولنک های اولنک» گبی متعدد صدالر و شرقیلر معروفدر . اوزبکستانک برچوق شهر لرنده موسیقی مکتبلری واردر . بخارا موسیقی مکتبنک مؤسس و مدیری شاعر فطرتدر . صوکره «رجب» مدیر اولدی . تاشکند موسیقی مکتبنک مدیری غلام ظفریدر . بوذاتک اوزبک ملی موسیقیسینه خدمتی بویوکدر . اولنک سعیه‌بوتون اوزبک مکتبلرنده موسیقی درسلی پروگرامه ادخال ایدلدی . نومکتبلر ده ملی موسیقی ایله برابر آوروپا موسیقیسی ده اوگره نیلسکده ایسه ده أهالی وطلبه ده رغبت قازانما مقده در . تاشکند موسیقی مکتبلرنده «طویچی»، سمرقند موسیقی مکتبنده اسکی حافظ مغنیلردن حاجی عبدالعزیز معلمک ایتمکده در لر . عبد العزیز اوزبک و تاجیک آراسنده اک ماهر «دوتارچی» در . مغنیلردن محی الدین وقاری یعقوب تحت اداره سنده ملی سیار موسیقی «به‌زم - قونسه‌رت» در نکلی تأسیس ایدیلشدر . بونلرده چالیشانلردن یوسف قیزی، عبد القادر نه یچی، آتا خواجه محمد، بابا حافظ، تاج نیسا، خانچانیسا، قامار، خانملر معروفدر . تورکستان دولت تیاترو تروپی نزدنده کی دائمی موسیقی «توده» سندن «تورکستان (یسه) لیک سولطان اوغلی» پک بویوک استعداد له امتیاز ایتمکده در . بونک حقدنه «آرتق ایکنجی محی الدین قاری دیمک ممکندر» دیورلر . محی الدین

قاری فی الواقع چوق معروف بر مغنیدر . کوچیه اوزبک قبائلنک موسیقیسی قازاقلر ککنه پک یاقندر . بوموسیقی کذا اوزبک شامانی (بانشی) هواری و شرقیلری بوکونه قادار مع الأسف ضبط ایدیلبه مشدر .

قازاق و قیرغیز لرك موسیقیسی ایسه شمالی « اورال — آلتای تورک موسیقیسی ، ایله جنوبی تورکستان موسیقیسنک هر ایکسندن استفاده ایتمشدر . یعنی قازاق موسیقیسی ، تورکنلر قادار دکلسه ییله ، خراسان ، ماوراالنهر شهر موسیقیسی تأثیرندن آمین قالما مشدر . بونکله برابر قیرغیز ، قازاق ، قارا قلیاق و باشقورت موسیقیسی اسکی صحراوی تورک آریستو قراسیسنک اوربژینال هوالرینی محافظه ایتمشدر . اورتا تورک اوربژینال ملی موسیقیسنی آریانلر مثلا شو هوالری جدا بکنه جکلرینی ظن ایدرم : « آلباغر دنک آچچی کوی » (الچاغر میرزا مانغیت موسی بکک اوغلی و شایباق خانک معاصریدر) ، « بوز آغیر » ، « آقصاق قولان جورجی خان » ، « بوز اینگن » ، « قونکر قاز » ، « ساری بهل » ، « قوش که لئچه ک » ، « ایرکه آتان » ، « تهرس قاقبای » ، « آزامات قوجا » ، « بولان جگت » ، « تائمه که نک سولقلداغی » ، « بوز طورغای » ، « قاراجورغا » . بونلردن شو صوک ایکسی ، و « آقصاق قولان » ایله « بوز اینکه ن » باشقورتلرده ده وارددر (بونلری ایکنجی بورجان اولوسنده أحمرقریه سنده « صاغر حسن » نام نه یزه ن چوق ای چالیردی) « آقصاق قولان » هواسی چینکیزک اوغلی جوجی خانه منسوب بر هوادر ، که بر پارچه سی امیر تیمورک طورونی مشهور « اولوغ بک » ک تاریخنده (تاریخ اربع الوس) مندرج بولونمقده در (پروفیسور بارتولد ، تورک تاریخنه عائد قونفرانس لرنده ص ۱۴۰ ، بوشرقی نک یالکر قاراقیرغیز لرده اولوندیغنی ظن ایتمشدر) . « بوز اینگن » ، هواسی حقنده بر واقعه مناسبتیله یاوروسنه ویره جک سوقی کسلسش اولان دیشی بوز دوه نک نزدنده چالینوب نهایت کندیسنه سوت کلدیکی ، « قونکر قاز » ، حقنده چالندیغنی زمان سمالرده اوچان قازک اوچامایوب یره اینمک مجبوریتنده قالدیغنی حقنده روایتلر سویله نور . قازاقلر ملی موسیقی یه فوق العاده رغبت کوستیرلر . منورانک اکثریسی « دومبرا » (طنبوره) قوللانمسی ییلیر . شرقیلرک و هوالرک طوبلانمسنه غیرت ایدرلر . « قازاقستانی اوکره نمه جمعیتی » (قازاقستانی ازه رته یتون قورغام) ۱۹۲۱ آچلق سنه سنی قازاق ایچنده کچیرن اختیار روس موسیقیشناسی زاتا یو ویجی استخداام ابدرک بوتون هواری

طوپلاتمش و بو هوالر ۱۹۲۵ ننه سنده اورنبورغده « قيرغيز (قازاق) خلقنك بيك شرفيسى » نامى آلتنده ۴۰۲ صحيفه اولارق نشر اولونمشدر . بو ايشه بوتون قازاق منورانى اشتراك ايدرك موسيقشناسه يارديم ايتمشلردر . معروف منورلك املا ايتدير دكلى اك اهميتلى هوالر بونلردر . بايتورسون اوغلى احمدت : « قوباخان » ، « قارا كوز » ، « قارا قونكفر » ، « كور اوغلى » هوالرى ؛ قاراطاي سلطان اولادندن مه ده ت اوغلى قه نهر : « آفصاق قولان جوچى خان » ؛ بوكى خان اولادندن عبد الله : « قاراجاس » ، « سه يتهك » ، « ايكي جيره ن » ؛ جلقايدار اوغلى مختار : « آلتاي » ، « ناوروز باي كينه صارى » ؛ اوته گين اوغلى عليكاي : « كينه صارى مارشى » ؛ موقاش اوغلى الداد : « كو كچه طاو » ؛ عبد الرحمن اوغلى حبيب الله : « امير تيمور » (آفصاق تيمور) ؛ اوراز باي قيزى : « جاييق » ، « قوشاي » ؛ ايله ن اوغلى جوماس : « قوبلاندى » ؛ ايسپول اوغلى ميرزا غازى : « آق ايرهك » ؛ سيف الله اوغلى سعد وقاص : « آبلايك سوارى مارشى » ؛ مايلى اوغلى بايمحمد : « صارى آرقا » ؛ آلمان اوغلى : « آسا وقونكفر » ؛ آبدى خان اوغلى ايمانقان : « قاراجورغا » ؛ آماوت اوغلى يوسف بك : « كيلنشهك » ، « قاراطورغاي » ؛ بازان اوغلى حبيب الله : « ايديكه ميرزا » ؛ قولباي اوغلى مهدهت : « كه بهك باطر » ؛ عثمان اوغلى آييش : « قزجيهك » ؛ صامات اوغلى مختار : « كوز كه مه ن اماناتى » ؛ قارالدى اوغلى باي قدم : « آق طاس » ؛ ايس قيزى ساره : « صولو جاس » ؛ محرر سيرالى اوغلى محمد جان : « قاراطاو » ؛ احسانعلى اوغلى صالح : « قاسقا قولان » ؛ اوراز اوغلى حاجمورات : « قاراخان » . بونلردن باشقه منور لردن اصلا قريملى ييگيش اوغلى عبد الرحمن ، جانگلدن آقنلردن قوستان اوغلى آقيم كه ره ي ، جوما باي اوغلى بالموقان اشتراك ايتمشلردر . بو ايشه هر كس فى الحقيقه جانندن اشتراك ايتمش ، هر كس بيلديكنى يازدرمش و بولوب قيد ايتدير مكه چالشمشدر . ونتيجه ده اورتا تورل مى موسيقيسنك اك گزيده هوالرى ضبط ايدلمشدر . بونلردن بعضلى آرتق اونوتولمقده اولان اثرلر اولوب مثلا « قارا كوز » هواسنى آنجق بايتورسون اوغلى احمدت ييلشدر . شرفيلرك ايضا حنده بو كه يخان اوغلى عليخان ده يارديم ايتمشدر . منور قازاقلرك كندى موسيقيلرينى بو قادار عشقله سه ودكلرينه حيران قالان روس موسيقشناسى زانا يويويچ كتابنك باشنه غايت هيجانله يازلمش بر مقدمه علاوه ايدرك اثرى قازاق خلقنه هديه

ایتدیکنی سویله مشدر. فی الحقیقه اترك منشور متن قسمی ده سراپا بر ملی موسیقی آبدہ سیدر .

تورکنستانده ده بویله بر تشبث اولدی . ۱۹۲۸ سنه سنده تورکنستان حکومت اعضا سندن آتابای اوغلی قایغیسز ، به ره نکلی اوغلی به شیم ، بوری اوغلی کوموش علی ، یوقاریده مکررا اسمی کیچن قولمحمد اوغلی عبد الحکیم ، بیردی اوغلی بیکیکی ، خان یومودسکی لرك غیرتیلہ روس موسیقیشناسی « اوسپه نسکی » ، یاننده مرو نه که تورکنلر نندن ساعتچی و موسیقیشناس نفس علی اوغلی محمد مراد اولدیغی حالده ، مرو تختہ بازار ، سیره خس ده ، خوارزمک تختہ ، بورسا ، کهنه ویکی اورکنیچ شهر و تومه نلرنده بولونوب تورکن شرقیلرینک اگ مهملر نندن یوز اون بش قادر یسنی ضبط وقید ایتمش . شرح و ایضا حاتیلہ برابر ۳۷۶ صحیفه اولارق نشر ایتمشدر . اترك باش طرفنده شرق موسیقیسنه بحق واقف اولان ییلایوف طرفندن تورکن موسیقیسنک تاریخنه و تحلیله عائد یوز صحیفه لک بر مقدمه علاوه ایدلمشدر . تورکنلرک موسیقیسنه داهای زیادہ اسلامی ، خراسان ایران ومدنی شهر تورکی موسیقیسی تأثیر کوستر مشدر . مثلاً نومرو ۱۳ ، ۱۴ ، ۲۳ « امیر علی شیر نوای » دن ، نومرو ۳۷ « سلطان حسین بایقارا » دن . کور اوغلی داستانه عائد مختلف هوالر : « ریحان عرب » (۹۷) ، « قیرآطم » (۳۰) ، « قیرآط که ل » (۷۶) ، « قیرآط منیهن کوره دالین » (۱۱۳) ؛ صوکره ده حیوانلره خطابا و یاخود اونلرک لسانندن سویلنه « طورنا » (۳۴ ، ۷۰) « چوبارآط » (۵۴) ، « طورغای » (۶۸ ، ۸۸) ، « طای آطم که ل » (۸۵) هوالری اورژینال ملی اثر لدر . تورکن موسیقیسی اورتا و غربی آسیا تورکلری موسیقیسی آراسنده بر فاصله تشکیل ایتمکده در ، ملی هوالری چالمقده اگ مهم آلت باشقورت ، آلتای و انا طولی ده اولدیغی کبی « دودوک » (نه ی) در . صوک زمانلرده قازاق . لوزبک و تورکن موسیقیلرینی اوکره نمکده فونوغراف کنیش مقیاسده استفاده ایدیلکده در .

بونلره علاوه اوزبیکستان و قازاقستان ، دولت کینو ، (سینہ ما) هیئتلری واردر . بونلردن شیمدیلك اوزبک حیا تندن بش پیهس سینہ مایه آلمشدر . قازاقستانده یته اوقادار . فقط بونلر مع الاسف بالکوز روسیه حکومتی و روسیه حاکیتی لهنه پروپاگاندا . مقصدیلہ ترتیب ایدیلشدر . ملی روحده سپنه مالره روسلر پول و پرمه مکده در .

۱۹۲۰ سنه سی اوزبیکستانده رساملق قورسی آچیلشندی فقط نه دنسه قاپاندى . اوزبیکستانده ۱۹۲۷ سنه سی نهایتنده یوزاوتوز دوقوز قادار «خلق قلوبلى» اولوب بوندن ۷۵ قادارى اوزبکلك . قالاتلى روسلك ایدی . ینه ۳۲ «قادین قلوب» لری وارد . قازاقستانك شهر لرده قازا قله مخصوص آنجق برفاچ عدد «قلوب» وارد .

اجتماعی حیات ، دین و اخلاق .

تورکستان شهر لرده جمعیت حیاتی اسکیدن ده ای انکشاف جمعیت حیاتی ایتمش بولونو یوردی . بو اعتبار له شرقی تورکستان شهر حیاتی مثلاً تورکیه تورک شهر لرده کی حیاته نسبة چوق جانلی در . داها ۱۸۵۸ سنه سنده چوقان سلطان شرقی تورکستان شهر لری حقنده «بورا اهالیسنک الک ایی خصوصیتلرندن بری جمعیت حیاتنک جدا انکشاف ایتمش بولونماسیدر . بونلر فردی دگل جمعیت حیاتی سهورلر . شراب ، موسیقی ، قادین اولان گیجه لر ترتیب ایدیلیر . مسافر له اوصاحی قادین باقنده در . بو گیجه لرك چوق مراسملری وارد . بوراده رقص اولویور . حاکم بك کندیسی ده رقص ایدر . بونلرله مخصوص رقاصه قادینلر بولونور ، دیه یازمشدی (کلیاتی ص ۱۷۰) اونونجی عصرک بین سیاحلری شرقی تورکستانك اویغور شهر لرده کی جمعیت حیاتی داها جانلی صورته توصیف ایتمشلردر .

غربی تورکستان شهر لرده جمعیت حیاتی ایسه ینه جانلی اولمقله برابر بران باشقه جه در . شهر اوزبککرینک حیاتی یازان آستر او موف «سارتلر» نام اثرینک (۱۸۹۲ ، ۱۸۹۶ لده نشر اولونان) اولسکی ایکی طبعنده «صارتلرله بزم ییلدی کمز معنا ایله جمعیت حیاتی یوقدر» دیمشدی . فقط ۱۹۰۸ ده چبقان اوچچی طبعنده بونی تصحیح ایدرک «صارتلرک اجتماعی حیاتی آیری خصوصیتلره مالکدر» دیمکده در . و ذاتاً ده اویله در . بو «آیری خصوصیتلری» طولای بیسیله تورکستان جمعیت حیاتی اجنیلرک گوزینه پک چارپما مقده در . جمعیت حیاتنک قاینق بری بازارلردر . بوتون حیات مسئله لری ، جهان سیاستی هپ اوراده قونوشولور . «اوزون قولاق» خبرلری

اورادن داغلیبر . حافظر ، مداحر ، نورکنلرده باقشیلر اوراده بولونورلر . بازار جمعیت حیاتی شمدی ده اهمیتتی محافظه ایتمکده در . بوتلردن باشقه قازا قلرده « یوغ ، (« آس » = « غزا ») اجتماعری ، بوتون تورکستانده دوگون ، سنت « طوی » لری ینه جمعیت حیاتی یاشا تمقده در . غربی تورکستان ده کی شهر جمعیت حیاتنک شرقی تورکستان وصحرا جمعیت حیاتندن فرقی قادینک اولسامسی ایدی . اوسیدن مجلسلرده قادین یرینه ارکک چوچرق - « بتچه » لر رقص ایدر لردی . وقتیه آوروپالی سیاحلر ایچون مراقلی موضوع تشکیل ایدن بوعدات ایراندن گلمشدر . اسلامیتله وتورکرله علاقه سی یوقدر . بوعدات ماوراء النهرده اسلامیتدن اولده واردی - مقدسی بخاراده ، ابن فضلان خوارزمده « بتچه ، بازلق » دن بحث ایدرلر . ابن فضلان عینی زمانده تورکرک بوعدادن چوق نفرت ایتدکربنی قید ایتمکده در . اسکی زمانلرده بالخاصه غربی آسیا ده هیتیلرده و یونانلیرده قانونلا شدیریلان بوعدات اورته آسیا ده بونان حاکمیتدن صوکر ایتشار ایتمش اولسه گرکدر . گردیزی تیبیلیرده بوعداتی ذکر ایدر . فقط اوائل اسلامده بوعدات « خراسا نلیلر یعنی شرقی ایران » عادی اولارقی قید ایدلمکده در . جاحظ بونک سببنی خراسا نلیلرک مختلف مملکتله اختلاط ایدن تجارلر اولدوغندن قادینلردن آیری یاشامغه آیشمش اولدو قلوبنی ، البیرونی ایسه بوعداتک مانیخائیزم دنیله علاقه دار اولدوغنی ، هرز نکین مانیخائیسک یاننده بر « بتچه » اولدوغنی ذکر ایتمکده در . هر حالده عسکر ووردو حیاتی ، عائله حیاتی ایچون بویوک تهلکه تشکیل ایدن بوعدات زمانمده قالمقده در . وقتیه فارس وچاغانای لساننده اوغلان جمعیتنه خاص چوق گوزل ادبیات (غزلیات) انکشاف ایتمش ایسه ده شیمدی اونلری اوقومقدن چکنیرلر ، یاخور قزلر طرفندن یگیتلره سولیمش تلقی ایده رلر . فارسی وتورکجه ده تذکیر ، تأنیث فرقی اولسامسی اوادیاتدن برقسمنک شمدی وشمیدین صوکراده باشاماسنه مساعد اولویور . تورکستانک شمال قسملرنده قازاق ، باشقورت وتورکنلرده کوچیه اوزبکارده قادین اهیچ برزمان قاپا نمامشدر . قاپاللیق یالکز شهر اوزبک ، تاجیک وتاتارلرنده حاکم یدی . روسیه حاکمیتی دورنده بورالرده ده قادین یاواش یاواش جمعیته گیرمگه باشلادی . نالیفسکین وزوجه سی « فرغانه ده یرلی قادینلر » نامیله ۱۸۸۶ سنه هندسنشر ایتدکری اثرده فرغانه ولایتنده قادینک « اسلام آدابنه برآزده مغایر برپولله »

جمعیتہ گیر مکدہ « بیچہ » لری تضییق ایتمکده اولدوغنی یازمشلردی . مؤخرامعارفک انتشاری . بالخاصه روس مکتبی قادینی حیات میدانته چیقاردی . تحصیل گوره ن قادینلر کتد بجه چوغالدی . اخیراً تورکستانلی کنجلك غير تيله ۱۹۲۳ سنه سندن باشلا یوب شهر لرده قادینلر تماميله اچیلشدر . برنجی قادین آچیلماسی تاریخی موسیو قاستانیه « اسلاو وتورک روسیه سی » نام اثر نده قید ایتمشدر . بو واقعه ۱۹۲۳ سنه سنک آغستوس ۱۷ سنده اولمشدر . مذکور گونده تاشکندده « قادینلر قلوبی » ندن یش اوزبک قادینی نطق سویله یه رک « چادره » (بیچہ) لرینی آچمشلردر . صوکره بو حرکت انقلابی بر شکل آلاق بوتون متعصبلك تلاشنه رغماً کنجلكگك غير تيله کویله قادار تعمیم ایدیلشدر . اوزبک غزته لرنده بالخاصه قومو نیست فرقه اعضا لری ومأمورلر ، معلبلر ، قادینلریله وهمشیره لریله برابر مجبوری صورتده اجتماعه دعوت ایدیلنور لر . قادینی میدانته چیقارمق ایسته میه نلردن عبارت اولان یوزلرجه دعوتلیرک لیسته سی غزته لرده نشر ایدیلیر . کله مک امکانشدر . فرقه دن چیقاریلیر ، مأموریتندن عزل ایدیلیر . بویله لکله قادین شیمدی تماميله جمعیته گیردی . قادین اسپور جمعیتلری تشکیل ایتدی . شیمدی رسمی آوروپا غزته لرنده ، *(Frauen Sport in Mittelasiien)* رسملی گورو لمکده در . اسکی ادبیاتده یالکز پرده آرقه سنده پارلادیغی شاعرانه تصویر ایدیلن گوزلر شیمدی ارککلره ارککجه باقمده در . انقلاب سایه سنده قیزلر بر قاچ سنه ظرفنده مکتبه اسپورده ارککلره موازی یرطوتمده درلر . قازاق - قیرغیز لرده ایسه قادین آچیق اولقله برابر کندیسی اسیرحاله قویان « آرث » (« جسر ») ومهر (« قالینک ») عادتلری واردی ، اونلر اورته دن قالدی . تعدد زوجات ایسه ذاتاً فقر و ضرورت سیندن کندیلگندن قالمشدی .

تورکستانده عصری جمعیت حیاتک انتشارنده تاتارلرک ده مهم رولی اولمشدر . تاشکندده برنجی جمعیت خیرییه ۱۹۰۹ سنه سنده تاتارلر طرفندن اچیلشدر . تاتار قادینلری داها ۱۹۰۸ سنه سنده ایلك دفعه قازانه گلدیگم زمان بیچہ لی (چاپانلی) ایدیلر . واسکر یسینسکی دیدکلری جاده لره چیقوب « چاپان » آلتنده « تماشا » ایدوب دورور لردی . فقط تورکستان شهر لرنده کی قازانلی تاتار خانملری پرده بی « قازان » شهرنده کی خانملردن داها اول آتدیلر . تورکستانده قادینک آچیلما سنده

و صحنه به چیتما سنده ، قیز مکتبی آچیلوب تورک قادین معلمی صنفی وجوده گلبه سنده تاشکند کچی تاتاری چوق اولان شهر لرده و بخاراده قازانی تورک قادینلرینک مهم رولی اولمشدر . بونسکله برابر تورکستانده کی تانار لردن برچوقلرینک قادینلری آنجی شهرلی اوزبک قادینلریله برابر آچیلقدهدر .

شهر اوزبکرنده بالخاصه « نماشا » هوسی و مزاح تمایلی بویوکدر . بو خصوص تیاترونک و قومه دینک انکشافنه باعث اولمقدهدر . شوسنه (۱۹۲۸) تاشکنددن گلن بریسی حکایه ایدیور : « تیاترو بزده چوق انکشاف ایدردی ، حکومت مانع اولویور . ملی موضوعده کی پیه سلر ممنوعدد . یالکزر روسلرک کندیلری طرفدن گستریلن موضوعلر اوزرنده و کندی امرلریله یازیلان و یاخود ترجمه ایدیلن اثرلر صحنه به وضع ایدیلیور . ملی بر اثر صحنه به وضع ایدیلدیگی گون « قالیزه ی » ده ییلت آلدیه ایتمک مشکل اولویور . صیفیه و باغچه لردن قالیزه به قادر ایکی اوچ ساعت یایان یور و یهرک تیاترو به گلنلر اولویور . بویله گیده رسه تیاترونک وارداتی بوتون مصارفی قاپا تمقله قالمایوب صنعتکار لر ایچون ده انی واردات گتیریردی . تیاتروده ملی اثرلر فی الحقیقه خلقک جان آزوغی در . خلق کندی روحنی ماهرانه و جانلی اولارق گوسترن ملی آرتیستلری فی الحقیقه جانندن سه و بیور . باشقه بر شرائطده تیاترو واسطه سیله خلقه هر شی آکلا تمق اولوردی . فقط نه چاره که حکومت بونک انکشافنه بول ویر میور . ایشی ساخته و منفور پروپاگاندا طرفنه چه ویریور و اها لینگ تیاترو هوسی سونیور . تیاترو تورکستانده چوق اسکیدن واردی . بوکا عائد اک اسکی وثیقه لری موسیو لوقوق نشر ایتمک اوزره در . آنادولوتور - کلرنده کی « قارا کوز » تیاتروسی ده غالباً تورکستاندن گلبه در . « خیال » و « قوغور جاق » اویونلری ، ویرلی آقرو باتلر (« قیزیق » و « و دارباز » لر) ، « کویه ری » اویونلری اسکیدن اها لینگ اگلنجه لرینی تشکیل ایتمشلر در . تورکستانده خیال و قوغور جاق تیاتروسی بوسوک سنه لرده بارتولد ، ساما یلویچ ، قاما روف لر طرفندن ایلك دفعه موضوع بحث ایدیلشدر . سمرقنده و خیره ده « چادیرلی تیاترو » (« چادیر خیال » یاخود « لوخته ک باز ») آرتیستلری ، اسبابنی ایکی اشک اوزرینه اتارق ، کوی کوی کزه ر ، یانلرنده زور ناجی (سور ناجی) و داوولچی (دائره جی) لرا اولدوغی حالده ۴ - ۵ کشی اولارق اها لی به گوستریلر (قوغور جاقاری پرده آرقا -

سندھ پارماقله اوینا تور وکتدیلری کورونمه زلر) . بوخلق آرتیستلری ، موسیقیشنا - سلری اسکی تورکستان صنفی تشکیلاتندن آیری بر « لونجه » تشکیل ایدرلردی . آرتیستلرک پیری حضرت جبرائیل در . کندیلرینه مخصوص « رساله » لری اولور ، « رساله مهترلیک » دیر لر . اوز بکلرده ینه « مداح » لر اولور . گوجه اوز بکلرده شاعر و کاهن ، « باقی » لرواردر . قرغز قازا قلرده ینه شامان « باقی » لر و آقینلر ، ماناسچی و دستانجیلر واردر .

بولشه ویکلر هر شیئی رسمی پروپاغاندالری یولنه چه ویرمک یولنی تعقیب ایتدکلی کبی یرلی تورک مداح ، باقی ، داستانچی و ماناسچیلرینی ده اویولده استخدام ایتمک ایسته زلر . بونی یامیبوب اسکی ملی عنعنله صادق قالانلری تورک ملتک شوکتلی ماضیسنی خاطر لاتدقلری ایچون کندی سیاستلری ایچون مضر ییلر لر و محوینه چالیشیرلر . سوویه تلرک تورکستانده کی رسمی غزته سی اولان « تورکستانسکی پراودا » ۱۹۲۴ سنه ۲۳ صایسندده قیر غیز لرک ماناس داستانه تماش ایدرک دیورکه « ماناس داستانی پانتور کیزم فکرینک انتشار ایتدیکی دورده ظاهر اولمشدر . دیگر طرفندن تحاد اسلام فکر لرینک انتشاری سییله بوداستانه پانیسلامیزم عناصری ده داخل ولمشدر . داستانک ایلک قسمی خالص ملی روحده در . اثرک اهمیتی یالکز علمی اولایلیر ، فقط قیمت علیه یی حائز اولان بو اثرک تورک خلقی آراسنده ملی ودینی حیاتی آرتدرمق تهلکه سی واردر . بومسئلهده احتیاطلی اولملیز .

داستانلری یاشاتان ذوات هر یرده اسکیدن فقرو ضرورت ایچنده یاشایورلردی . بولشه ویک دورنده کی آچقلرک ایلک قربانلری ده بونلر اولیورلر . مع مافیه سوویهت مملکتنده دینی حیاتک کچیر دیکی بجران خلقی ینه او اسکی ملی عنعنه لری یاشاتانلره دوغرو سوق ایتمکده در .

تورکستانده دین ودینی مؤسسسه لر اسکی اهمیت وقوتی الی الابد
 دین : غایب ایتمشدر . بونک سبی ایکدر . انقلاب دورنده خلقک باشنه گلهن فلاکتلرده منلا اخوند وایشانلرک هیج بر فائده سی اولمادی . اونلرکنارده قالدیلر . حتی اکثر علما وقاضیلر اسکیدن شهرا هالیسی اولوب اسکی نجران عنصری حسابنه یاشاد قلرندن اونلرک انقراضیله بوتون قیمتلرینی قایب ایتدیلر . اوسبیدندرکه ۱۸۹۲ سنه سی عصیاننده « مینک توبه ایشانی » بوتون فرغانه یه رهبر اولدوغی حالده .

صوك عصيا نلرده هيچ بر بويله « قدسيتلى » ذات حتى كوچوك فرقه نك ييله باشنه
كچه مدى . يالكز شرقى بخاراده « ايشان سلطان » نام برىسى اورتا يه آتيلشسه ده
فضله اهميتى اولمى ، حتى حاجى سامى كندىسى آخورده آصوب اولدوردو كنده
اهالى هيچ بر تورلو تاثر فلان كوسته رمدى . ديمك بش اون سنه اول بوتون
توركستان ايچون تهلكه تشكيل ايدن علما كندى كندىلگندن چورومش ، يتمش
اولدى . ۱۹۲۲ سنه سى آغستوسنك يدايتنده بولشه ويكتر سمرقند علما سنى ، او جمله
دن قاضى عيسى خانى ، باصما چيلرى روسيه يه اطاعته دعوت ايچون پرو پاغداچى
چيقار مشلردى . آچيل بك بونلرى قبول ايدنه رك : « شيمدى بولشه ويكترى بر طرفه
بيراقلم ، بزاونلره واونلر نامنه سويله ينلره باقيورز . يالكز وجدانكزله سويله ييكز ، الله
بزم بوحر كتمزدن راضى مى دگلمى ؟ بونى سويله ييكيز . ديه صور ديغنده بوعلما ،
قاضى وايشانلر سكوت ايدوب نهايت « بگم سن داها اى ييلير سك ! » ديمشله . بونى
ايشيدير ايشيتمز آچيل بك « سز بو قادار عاجز انسا نلر سكر . مادامكه اللهم ايشنده
بن بيلورسه ، سز ناصل باشقه بر زمانده او الله نامنه يالكز كندىكز سويله يوردىكز .
شيمدى روسلر نامنه بزي وعظله مق ايچون كلگه ناصل اوتانما ديكز ، سرك هپدى
تولدور ووردم . يالكز اختيار سكر عاجز سكر ، ذاتا كندى كندىلگكز دن توله
چكسكز ، دفع اولوكز » . ديه قوغمشدر . باصما جيلر آچيل بگك بوسوز لرينه
تحسين ايتمشلردر . ديكتر طرفدن دينك ودينى مؤسساتك تماميله قير يلبا سنه
سوويهت دينسزلك پرو پا غانداسى وروسيه قانون ونظاماتنك بلا استئنا هر يرده
تطبيقى ده سبب اولمشدر . عمومى قانون مدننى تطبيق توركستان ايچون
فى الحقيقه مهم بر واقعه اولمشدر . اولجه مدرسه لرى ياشاتان « قاضيلق »
و « مفتلك » لرداها انقلابك بدايتمده لغو ايدىلدى . مدرسه لرك واردات منبى
اولان اوقاف بدايتمده مى معارفه صرف ايدىلدى ايسه ده صوكره تماماً حكومت آلنه
گچيرىلدى . فقط توركستانده باصما جيلق حاكم اولدوغندن سوويهت حكومتى بوتدير
لرئى چابوق تطبيق ايدنه مدى . ۱۹۲۲ سنه سى تموز ۲۵ ده سوويهت تله باصما جيلره
تاثير ايتمك مقصديله « خلق قاضيلرى » و « خلاق نى لرى » ديه اسكى « شريعت »
و « زنانك » محكمه لرئى موقتاً احيا ايتمشلردى . باصما چيلرك مقصدى بونلرى احيا
اولمادىغى ، بونكله تاثير قابل اولمديغى آكلا شيلنجه تطبيقى اوزون سوومه دى .

باصاجیلغك ۱۹۲۴ سنه سنده آله ولئمه سی مناسبتیله بولشه ویکلر تکرار بر دفعه علمانك یاردیمه مراجعت ایده رك مازت آینده بخارا ده « علما قونغره سی » عقد ایدوب عبد العزیز خان ومیرزا الغ بک ، نجعفر خواجه ، عبدالله خان جویریار مدرسه لرینك احیا سنه رضالق گوستروب بوگا مقابل باصاچیلری اسلام دشمنی دییه اعلان وامیره لعنت ایتمکی طلب ایتدیلر (Gurkistansky pravda 11-3-1924) . فقط بوسفردهده اهالی یه علمانك برپاره لق تأثیری اولمادیغی آکلا شیلنجه وعدلر ایفا ایدیلله دی . موسی جارالله افندینك « اسلام ملتیرینه » نامیله ۱۹۲۳ سنه سنده برلینده نشر ایتدیر دیکي اثرنده ۱۹۲۰ سنه سی ایلول ۱۶ - ۱۸ ینده اوفاده روسیه اسلاملرینك دینی قونغره سی عقد ایدیلدیکی ذکر ایدیلیور واوراده (ص ۴۱۰) اوقا دینی اداره سنه تاتارلردن ماعدا باشقورت ، قازان تورکستان سلمانلری ده « تابع اولور » قیدی وارسه ده بوقونغره یه اوزبک ، قازاق وباشقورتلرک اشتراکنندن خبریمز اولمدی . موسیو قاستانیه نك ۱۹۲۳ سنه سی حزیراننك ۱۲ سننده اوفاده طوبلانان « عمومی روسیه اسلاملرینك قونغره سی » عقد ایدیلوب بوکا آذربایجان ، بخارا ، تورکستان ، قیزغزقازاقلر ، باشقورت وقریمیلر اشتراک ایتدیلر . خلافت مسئله سنده مصطفی کمال پاشایه مراجعتده بولوند وقلری ذکر ایدیلکده در . ره وودوموند موزولمان (4 - 242 . p . R . m . m . t . 56) . بونك ده اوزبک وقازاقلرده دینی تشکیلات خصوصنده تأثیری اولمامش اولسه کرکدر . ۱۹۲۶ سنه سی (حزیران ۷ - نۆمۆز ه) مکه ده انعقاد ایدن قونغره یه تاتار علما سیله برابر قازا قستاندن مهدی قاضی واوز بکلر دن سابق دو ما اعضاسی قاری عبدالواحد اشتراک ایتدیلر . انکلیز وفرانسز مطبوعاتی بونی اهمیتله قید ایتدی . Achelle Sekaly قونغره نك ضبط جریده سنی ، حسابی نشر ایتمشدر (Le Congrès du monde musulman , Paris, 1926) . فقط برآز صوکره بولشه ویکلر بو هیئتی کوندر یرکن مکه ده هند مسلما نلری آراسنده نشریات مقصدینی تعقیب ایتدکلرینی یازدیلر . گرک بوکی سیا حتلرک وکرک حج سفر لرینك تورکستانده دینی مؤسساتی یاشا تمق یولنده هیچ بر تأثیری کورولمدی . حج فقر وضرورت یوزندن فالقمشدر . بوندن اوچ درت سنه اول حج مهاجرت ایچون بهانه اولو پوردی . بولشه ویکلر بر ایکی سنه برچوق « حاجی » لری اولا « چهقا » اکیله آله -

د کدن سوکره پرو پاغاندا ایچون قاپالی روس واپورلرنده جدیه کوتوروب ینه وراده آرتق « حقیقی اسلام » کسپله ن وحاجیلرله برابر « حج ایدن » جدیه قونسو لوسلری (حکمت الله بیکیکینیف ، ملا فرید حسنی ، ابراهیم امیر خان ، حکیموف ، نذیر توره قولوف) نظار تسده حج قیلدروب عینی قاپالی واپورده اوده سایه کوتور امشردی . . فقط بو « پرو پاغاندا حجلی » ندن ده فائده دن زیاده خارجدن « یابانچی ایده اولوژی ادخالاتی » تهلهکه سی کبی ضرر کورولدو کندن ترک ایدیلدی . دیمک انقلابدن سوکره دین روسیه ده وتورکستانده کندی باشنه بر عامل دکل یالکز حکومتک او ویا بو سیاستنه بعضاً آلت اتخاذا ایدیلش واونکله کندی قیمتنی دها بر دفعه دوشور مشدر . تورکیه ده « لایق » اداره نک تأسسی ده تورکستان منلا لرینک قانادرینی قیر مق یولنده تأثیر سز قالما مشدر . خلاصه بوتون تورکستانده دین شوکونه قادر هیج برجدی دینی تشکیلات وجوده کتیره مه مش وهرها نسکی برقوتنی غائب ایشدر .

معلمدر که تورکستانک بوتون حوضه لرنده دین سنی حنفی اسلامیتدر . یالکز نامیر شغنان تاجیکلرنده اسماعیلیک واردر . بونلر هندستانده کی آغاخانک مریدلری در . آرا لرنده ناصر خسروک بعضی قیمتدار اثر لری (وجه الدین) بولونمش واک اسکی باطنلیگه دائر قیمتدار خاطره لر عادات و عقیده لر صاقلانمشدر . برده عباسیلردن اولکی اسلامیتک انقاضنی تشکیل ایدن « مروانیلر » ک مثللری ده جنوبی پامیر ده نادراً بولونور . ینه بر آزده « بایلر » وار در که آپور تونیزی اعتباریله ، ساسانی ایران تجار لرینک دینی اولان مانیخائیزم ی و فران ماصونلغی خاطر لاتان بو دینک اصحاباد ده کی اماملری روس انقلابی بدایتنده کندی عبادتخانه لرنده بها اللهمک ده قومونیسست ومارقسیست اولدوغنی سویله یوب باقدیلرسنه ده زنکین اصحاباد بهائی تجارلری بونکله ماللرینی قورتارامدیلر . ونهایت بابیزمک مقدراتی ده دیگر دینلرک مقدراتک عینی اولدی . بخارا و سمرقند ، جزاخ ده بر قادار اسکی مهاجر شیعی ابرانیلر واردی . اونلرده کندیلرینی دیگر تاجیک و بخارا لیلردن و آزر باجانلیلردن فرقلی گوستروب تورکلر علیهنه چالشوب گوردیلر . قومونیزمه داخل اولانلری کندیلرینی اوزبک قومونیسترلردن فرقلی وروسلره دها یاقین « صوک قومونیسست » کوسترمکه چالشدیلر (بالخاصه بخاراده) . بونلرک هیج بریسندن بر نتیجه چیقادی . بوتون اسلام مذهبیلرینک

معروض قالدیغی تعقیبات اونلر ایچون ده ینه عینی تعقیبات ایدی . نتیجه ده بو اوافق تفک اسلام مذهب فرقلری نك قیمتی تماما اورتادن قالدی . مملکت ده آنجق « حاکم روس » و اونك بو بو ندوروغی ، و « محکوم یریلر » واردر ؛ ایشته بوتون بو فرق قالمشدر . مع مافیه اسلامیت بو توضیقاتدن متضرر اولمش ایسه ینه آنجق اسکی تیوقراتیزم خصوصیاتنی قائب ایتمشدر . یوقسه خالص روحانیتدن عبارت بر دین اولق اعتباریه اولقلرده یاشایور . وعینی زمانده بو « روحانیات » ده کیتد کجه خرافیلشیور . احمد یسوی ، خواجه بهاء الدین ، خواجه احرار ، زنگی آتا کبی مزار لرك زائرلری اسکیندن آز دکل بلکه داها فضلده در . فلسفه سنی یاشاتان علیسا و مدرسه لرینی ، قاضیلرینی غایب ایدن اسلامیت مثلا اورتودوقس خریستیانلغی کبی قومونیزمک لادینلیکنه قارشی آپورتور نیستلق یایمق دکل (۱) خلق آراسنده یاشایان شامانیزم عنعناتیه کیتد کجه اوزلاشمق یولنه کیرمشدر . زمان اسکی مزار شیخلرینک بعضاً باقسیق ایدن « تورک ایشانلری » نك زمانیدر . ۱۹۲۲ سنه سی بدایتنده « یگه باغ » جوارنده اوزبک شامان باقشیمی نك عباد تلرنده حاضر بولونورکن آل آله داوول چالمقده ، های هوی باغیروب جنلری دعوت ایتمکده کوی امامنک ده اشتراکنی گوردم . باقشی مجذوبیته گلدی . حالبوکه داها بر قاچ سنه اول شامان اماملرک و خواجه لرك نزدنده یوآیینلری یاپاماز ، یاپار سه ییله محذویت (اکتاز) کندیسنه گلمزدی . چونکه قرآنک « قوتی » اوزمان بویوکدی . شمیدی قرآن اواسکی اهمیتنی قایب ایتدی . بولشه ویزم سقوط ایدر سه ییله تورکستانده اسلامیت بو بر قاچ سنه ظرفنده گچیردیکی بحران نتیجه سنده تماماً باشقه بر شکل آلا جقدر . بونکله برابر صوك گونلرده بخارایی کورنلر اسلامیتک مرکز لرندن عدایدیله ن یوشهرده دینسزلك ، دیندن آلائی و مسخره ایتمک دیگر شهر لرده کندن داها ایلری گتدیگنی سویله یورلر . ذاتا بوگونکی روسیه ده اک متعصب دینسز لرك قسم مهمی اولچه پاپاس و امام اولوب دینسزلر جمعیتنه انتساب یدنلدر . بخاراده اسکی مقدسات اوزرنده یاپلان بوآلایلر بوراده دینی اخلاقک سکینده چوق چوروك اولدوغنی تمامیه آچوب گوسترمکه ، دینک قیمتی دوشورمکه داها بویوک خدمت ایده حکمی ظن اولونور .

(۱) هندستانی برکه الله و شیخ سعید روسیه ده ایکن قرآن له قومونیزمی برلشدر مک بولنده . مقاله لرازمشر سه ده هیچ برتاثریری اولماشدر .

بوراده قازاقلرده اسلامیت مسئله سنه تماس ایتمک ایجاب ایده ر. قازاقلرک اسلام دینی کویا آنجق روس حاکمیتی دورنده او گره ندکلرینی ظن ایدنلر قومونست دینسز لک تشویقاتنک بونلر آراسنده پک موققتیلی اولاجنی احتمالی سویلرلردی. مثلاً ۱۹۲۰ سنه سنده تیموفی سه ده لنینقوف و بعضی قازاق منورانی بونی ادعا ایدیلرلردی. بویا ککش چیقدی. رادلوف داها ۱۸۸۴ سنه سنده قازاقلرده شامانیزمدن بحث ایدرکن بونک عکسینی یازمش (Ans Sibirien. I. 470) و دیمشدر: «قازاقلرک گوچه اولدوقلری حالده، شامانی التایلیردن فرقلی اولارق، حیاته باقشارینک وسعی، داها مدنی اولملری اسلامیتدن ایلری گلیور. بونلرده البسه نک، او ایچینک انتظامی، تمیزک، اولدوقجه منتظم عائله مناسباتی، برآزدها یوکسک اخلاق البته اسلامیتدندر. قازاقلرک اسلامیه گیردیکنه چوق عصر لر کچمشدر. اونلرده کی شامانیزم انتقاضنه باقارق گویا شیمیدی اسلام اولویورلر نظریله باقق خطادر. قازاقلرک اسلامیتی دیکرلرینک اسلامیتدن آزچوق فرقلی اولماسی یالکرتلر حیات فرقدن ایلری کلیور. بوتاما دوغوردر. «ایدیل» ایله «تیانشان» («بولغار» له «بالاساغون») آراسنده یاشایان و بوندن تقریباً بیک سنه اولی (۱۰۴۳) یگرمی بیک صغر صویوب بایرام یاپارق اسلامیتی قبول ایدن قازاقستان تورکلری آراسندن هیچ برزمان دینده عالمک دعوا سنده بولونان بریسی چیقماش و هیچ برزمان دینی تعصب اثری گوسترمه مشلر؛ مع مافیله او کوندن زمانمره قدار هیچ بردیگر دین تشویقاتنه قالمماش هب اسلام قالمشدر. و بوکونده ده قومونست دینسزلکی مثلاً بخارا ده و تاتارستانده گورولدوگی قدار تاثیر اجرا ایده مه مشدر. «انکبه کشی قازاق» غزته سی قازاق آراسنده دینسز لک پروپاغاندا سنک موققتیسز لگنندن، ملا و خواجه لرک موققتیله اسکیسی گبی ایش کوردوکلرندن شکایت ایدر. ۱۹۳۶ سنه سی مکه قونغرهنه کیدن قازاقستان قاضیسی «مهدی قاضی» ده بومسئله یه تماس ایده رک «مسجد لرمزورسی منلا لریز، تحقیر ایدیله جک دینی مؤسساتمز اولما دیغندن قومونستلر ایچون بزم قازاق آراسنده یاپاجق ایش یوقدر» دیمشدر. ایشته تورکستان بلکه یاواش یاواش شو «قازاقلرک اسلامیتی» نه دوغور گیده جکدر:

تورکستانده البسه مسئله سی حرب و انقلاب نتیجه سنده هرکسک
بولاییلدیگنی کینه سیله کندی کندیلکنندن حل ایدیلدی . اوروپا
البسه سنه نظرده ، مثلا تورکیه ده اولدوغی گبی ، بر **kult**
حالنده دگلدی . آرتق بوکادقت ایدن یوقدر . آوروپا واسکی تورکستان البسه سی
موازی یاشایور . یازغی صیجا قلرده و اوده کییلله سی پک قولای اولان اسکی
ملی البسه لره منورلر ایچنده ده رغبت واردر . تورکستان شهرلرنده دارا لفنونی اکیال
ایدهن منور گنج برگون روس بیچیمی آوروپا البسه سیله دیگر برگون باشنده دوبه
ویاخورسله (صارق) و چاپانله گوریلیر . بونده برغرابت گورولمز . بوخصوصده
تورکستانلیر ژاپونلره بکزه یورلر .

غربی و شمالی قازاقستانده البسه و اوایچی ترتیباتی عصر یلشدیر مک ده تاتارلرک
رولی اولمشدر . قازاقلرک «تاقیه» (کلاه پوش) و «مسخ» (ایچ اُتک) و برنوع «بشمهت»
الیسه سی اکثریا قازان اصولنده ایدی (۱) و البسه نک یاواشجه «آوروپا ییلا-
شمه سی» نک یعنی نیم آوروپائی شکلرک تکاملی ینه تاتارلرده کی یولله کیدیوردی .
اوایچی ده قسما اوبله ایدی . شیمدی ایسه قازاقلر عصری اصول و حیاتی دوغروندن
دوغرویه روسلردن آلمقده درلر . قازاقستانده ملی حکومت اداره مرکزلی ده
«آلاش اورداه» ، «قیزیل اورداه» ، «آلماطی» بیکلرجه قازاق اوغوللرینی شهرلره جلب
ایتمکده و شهر حیاتی سرعتله انکشاف ایتمکده در . بو قازاق شهر حیاتی آرتق
دوغروندن دوغرویه روس و آوروپا شهر حیاتی در . یالکریمک خصوصنده کرک اوزبک
و کرک قازاق منورلری هب کندی ملی ییمکلرینی بیمکده درلر . بعض منورلرک اولرینک
برطرفی خالص آوروپا اصولنده و دیگر طرفی تماماً بر اوزرنده قازاقجه در . بونکله برابر
آوروپا قسمی داهاز یاده رسمی ، شرق قسمی داهها محرم و صمیمی ماهیتی حائز اولویور .
هر حالده تورکستانده «آوروپا» و «شرق» مثلا قازان و استانبولده اولدوغی کیبی
متوسط بر شکل بولمق اساسندن زیاده هر ایکسی آیری کولتور شکلنی محافظه ایتمک
اساسنده برلمشکده در .

عائله حیاتنده قید ایدیلله سی لازم کلن جهت روسلرله تماس ایدنلر آراسنده

(۱) تمامیه یهودی تپی اولان بو «تاقیه» (که له پوش) لرک خازار تور کلرندن
قالمش اولمسی پک محتملدر .

روس قادینی ایله اولنمه نك چوغالما سیدر . بو ، تورکستان ایچون بویوک برتهلکه در . معلومدر که یکدیگریته مساوی اولان مدنی ملتله (مثلا انگلیز ، آلمان ، فرانسز) آراسنده اولنمه مدنی رابطه لری قوتلندیر بیور؛ فقط سیاست ، عرفان و اقتصاد اعتباریله بری حاکم دیگری محکوم اولان ملتله آراسنده برنجیسی ایچون تمثیل ، دیگری ایچون تمثیل پروسه سنی تسریع ایدیور . حتی مثلا تورکیه ده بیله روم قاریسیله اوله نه رک روملاشان اجنیلرک تورک قاریسیله اولنمه رک تور کلشمه سنی اختیارا یدرلردی ؛ سوپه مدنیه مساوی اولما دیغندن بوکا امکان بولامیور لر ، اجنی قاریلریله اوله نه نلری خارجه مأمورینه آلمیور لر . تورکستان و تاتار لرک تطبیقا تنده بوداها واضح کورولمکده در . روس قاریسی دیگر روسلرکی متعصب ملیتپرورد ، فیلسوف وسلطه لیدر . هم اوقشایارق وهم متمادیا حقیر کوره رک عزت نفسنه دو قونوب زوجنی ذلته آلیشدیریور ، دوغروسی اشک یاپیور . بولشه ویکلر ایسه سیاسی اداری ایشلره قاریشان تورک منورلرینک عائله سنده روس قاریسنه اکثریا حاکم ملتک مراقبی نظریله باقبور لر . قاریسی روس اولان قومیسره «اتترنا سیونالیست» نظریله باقیلد بغندن امنیت دها فضلله اولویور . او سیدن بعضی قارییر یستلرک یا لکز قارییرا ایچون تورک قاریسنی ترک ایدهرک روسلرله اوله نکلری کورو لمکده در . بویله عائله لرده او لسانی روسجه اولوب اولاد آرتق روسدر . قومونیستلر ایسه نه خریستیان ونه ده اسلام اسملری وبرمیوب «اوقتوبر» یعنی ، له نین ، استالین ، مارقس دیمک کبی بولشه ویک اسملری ویر مکله «اولادم نه خریستیان ونه ده اسلام اولدی» دییه متسللی اولور لر . بوتهلکه ملی ادبیاتده بالخاصه «موشستوم» ، «مشرپ» کبی مزاح مجموعه لرنده چوق دفعه موضوع بحث اولمقده در . فقط قومونیست اولان محررلره بویله شیلردن بحث ایتمک «اتترنا سیونالیستلک» ه مغایر عمد اولوند یغندن ، احتیاطلی یازیور لر . شاعر «ایلبک» ک «معارف و اوقوتغوجی» ۱۹۲۶ سنه صانی ۷ - ۸ ده بومستله یه عائد نشر ایتدیکی «یکی حیات آرایان» نام حکابه سی و «حیات معاسی» نام شعری شایان دقتدر . حکابه ده «قهارخواجه» نام برمنورک او کچه اولندیکی عادی اوزبک قاریسنی جاهلدر ، برآز ده مدنی اولالم دیه بوشایوب آوروپا طرز حیاته آزچوق تقلید ایده ییلن دیگر براوزبک قزینه اولندیکی فقط تام آوروپالی اولمق ایجاب ایتدیکنده بوقادینک ده معاصر جمعیت حیاته یابانجی قالد یغنی دوشونه رک بوشایوب

ولگه واسیلیونانام روس قاریسنه اولندیکی تصویر ایلمکده در. شعرنده ایسه برلی اولنک مضر اولدیغی حقنده مناقشه لرمسئله بی حل ایده مدیکی سویلمکده در:

« نادان دیب طاشلاندى کوب خاتون قیزلار

ایل ایچره قالدردی کونکسز ایزلر .

طولردی باشله رینک قوینبی «کوک کوز» له ر

ییزدردی یاشلر نینک کونکلنی « اوز » له ر .

باپاقش خاتون قیز بوته دیک بوز له ر

قایغوروب ییغلار ، آه اوروب سوز له ر

نیگه بولار اوچون قارشى چاره یوق ؟

یوره کله رکه تاکه ی اطلعوسی اوق ؟

یاوراپس دن خاتون آتش اوی توزوش

اوزیک ایلن عائله سن در بوزوش .

کیلشمه یدور هیچ بریاشغنه بویوروش

کیره ک اوزیک خاتون قیزن قوتقازش »

مع مافیه روسه اولنک داها ساری برخا ستانق شکلنی آلمش دگلد ر . بر قاج سنه اولیسی روس مکتبلرنده داها زیاده ارککلر تحصیل ایدوب قیز لر آرز اولدیغندن منور کنجلر اکثریا کندی ملتندن اولان عامی قیزلره اولنیور لردی . شمدی ایسه تحصیل بوره ن تورک قیزلری چوغالیور . اونسبتده منور لر کندی جنسیله اوله نمه مسئله سنده مشکلات چکمیور لر .

روس استیلاسی هنکا مننده تور کستا نلیلرک آخلاقنی الک ابی اخلاق :

اوگره نه نلر ماجار « وامبری » ، روس سفر لرینه اشتراک ایده ن آمریقالی « ماقعاهان » و « اسکایلیر » و آلمان « رادلوف » لر اولمشدر . رادلوفک قازاقلرک و ماورا ألنهر اهاالیسنک اخلاق حقنده کندیسنگ سیدیر یا خاطر اته درج ایتدیکی (Ans Siberien I. 504-528; II. 466-477.) توصیفلری بوگونده قلاسیق اهمیتی حائزدر . البته روس استیلاسی زماننک بعض خصوصیتلری « رادلوف » ی ده یا ککشلقره سوق ایتمشدر . اوزر افشان حوضه سنده کی « اوزبک » لرک « تاجیک و سارت » تأثیرینه فضلله جه قاپلدقلرینی و جساتلرینی غائب ایتدکلرینی

سویلرکن آلبته یا کلبشدر . بونی صوک واقعه لر گوستر مشدرکه یوقاریده ایضاح ایتدم .
« بار تولد » داها ۱۹۲۸ سنه سنده (« تورکستان مدنیتی تاریخی » ۱۹۷) اولجه حاکم
اولان کوچبه تورکلرک استقلال فکر لرینی و جنکا ورلکی صوکره ده انی محافظه
ایتدیکنی سویلرکن داها حقلی اولمشدر . رادلوف « شهرلی تاجیک و تورک » لری
« کویلی اوزبک . قیرغیز و قارا قاپا قلا » ه مقابل قویور . بومنا سبتله اونک
شوسوزلری بوگون ده اسکی اهمیتی حائزدر : « قیرغیز و قارا قاپا قلا قلا ظاهری
آینلر (عبادتلا) خصوصنده چوق رعایتکار اولملریله برابر دینی تعصبدن تمامیله
عاریدر لر . قیرغیز لر روس مدنیتته شهر لیلره نسبة داها چابوق التحاق ایدیور لر .
بوگون تورکستانده ایکی عنصر یکدیگریله مجادلدر . تورک « خلق » عنصری و ایران
عربک « اسلامی » . تاجیکلر و شهرلی تورکلر اسلامیتک مثلیدر لر . تورکلرک
عقل و فکرینه بونلر حاکم اولدیغی زمان اهلینک حر صورتده مدنی انکشافنه
امکان یوقدر . اگر تورک « خلق » عنصری آوروپا مدنیتی طرفندن یاریدیم گورورسه
ترقی یالکز اوزمان ممکن اولور . تورکستانک تاجیکلری آوروپای عثمانی ده کی روملره
بکزه ر . هر ایکسی ده حیله کار ، قورناز و چا لیشقاندنر و پارادن باشقا مقدساتی
یوقدر . زرافشانک کویلی اوزبکلری انسانده انی تأثیر بیراقیور لر . چونکه بونلره
شهر لیلرک خلاقی اولارق صمیمیت واردر . جسمانی خدمت و مشقتلردن چدینمز لر ،
یالکز تاجیکلرک حیله و قورناز لقلرندن چکینیر لر . بوسوز لری سویله ن رادلوف
عوامی تورکلرک کندی لسانی اولان ساده تورکجه اوقویوب یازدقلرینی ، کندی
لسانلرینه بحق واقف و صاحب اولوب آوروپا اهلینسندن فرانسز لر و روسلرگی
فکر لرینی واضح سویله دکلرینی ؛ فارسی یازانلر ایسه مأمور لر ، ملالر ، عمومیتله
عوام اهالی حسابنه یاشایان عناصر دن عبارت اولوب افاده و فکر لرنده وضوح
اولمادیغنی ، سوزلری تکلفلی یقیدیریحی و قاریشیق اولدیغنی ده آیرجه قید ایتمکده در .
بوتون بونلر بوگونه ده رادلوفک دیدیکی گبی در . بخارا مملکتنده فارسی لسانی
أمیرک ، تورک لسانی ایسه جدید بولشه و یکلرک لسانی صاییلیر . ترقیور تاجیک
تورکجه ، متعصب امیرچی تورک اکثریا فارسجه قونوشوب ، اوقور و یازار .
فارسی و تورکجه نک بوگی روللری داها شیانی اوزبکلری زماننده ده بوبله اولدیغنی
یوقاریده (ص ۱۶۲) یازمشدق . شیمدی آوروپا و تورکیه کتبخانه لرنده موجود

اولان و تورکستانده یازیلان اثر لری تدقیق ایدرکن سیردریا حوضه سنده «خوارزم» و «آلتون اورد» ده بالخاصه تورکلرک و خوارزمیلیک الیه یازیلان اسکی اسلام اثر لری نسخه لرینک دیکر اسلام مملکتلرنده حتی خراسانک دیکر شهرلرنده یازیلان نسخه لره نسه دها دوزگون و دقتلی یازلمش اولدیغنی گوروپورز. شرقی تورکستانده «کوچا» مدنیتی آثاری کوستردیکی گبی تورکستانک شمالی منطقه لرنده و خوارزمده ایرانندن زیاده بیلدیکمز آوروپا طرزینه یاقین بر مدنیت یاشامش گبی کورونمکده در. زمانمزه تورکستان تورک عنصرینک اخلاقی حاکم وضعیته کیچه جکی و تاجیکلرک بوکا تمایلی کورونمکده ایدی. تاجیکلرده اسکی «مدنیک» غروری قالمشدی. منور تاجیک کندیسنی «اوزبک» کوستر مکه چالیشیوردی. شهر لک تاجیکله شه ن «که نت اوزبک» لری ده کندیلرینه عمومی ملی اسم اولارق «اوزبک» اسمنی آلدقلری بوند ندر. بونک اهمیتی یوقاریده قید ایتدک. خلاصه تاجیکلر لسان اعتباریله فارس قالان تاجیکلر و شهر تورکلری اخلاق اعتباریله رادلوفک دیدیکی «تورک» یولنه کیرمش بولونیور لردی. بالخاصه تاجیک و شهرلی تورک کنجلیرینک تعصبدن تبصص، قورقاق حیلله کار لقدن نفرت ایتدکلری واضح کورولمکده ایدی. فقط صوک زمانلرک شرائطی بوپروسه سک نورمال برشکلده انکشاف یوللرینی قاپاتا جق کبی کورونیور. بولشه ویکلرک بالخاصه کنجکلده تربیه ایتدکلری «بولشه ویک مورالی» اسکی تورک و تاجیک اخلاقی ده دکیشدیر مکده در. شمدی اونبرنجی سنه دوام ایدن بولشه ییک مکتبی، عسکر لکی، تشویقاتی سوویهت ره ژیمی سقوط ایدرسه بیلهینه ایزینی بیراقا جقدر. بولشه ویکلرده صمیمیت یوق ایسه یاخود صمیمیت و یالانچیلیق بروجود ایچنده ایکی روح اولارق یاشایورسه اوتورکستانلیرله ده تأثیر ایدیور. بوانسان قبادر، مسرفدر، کلخان بکی در. فقط بونلرک هپسی نفرتله رغماً تورکستانلیرده یرله شیور. و بلکه صحرا تورکلری آراسنده دهاا بیتمین بعض اسکی فنا اعتیادلر، کیندارلق، وفاء، بزلق، شفقتسزلک و یاغما کرلک روحلرینی اورتایه چیقاریور، خلاصه سوویهتاریا شارسه هر حالده تورکستانده اخلاقک، خلقک آشاغی طبقه لرینک اعتیاد لری روس اخلاقیله قاربشمق یولیه کیده جکنی سویله بیلیرز. ماوراء النهر اهالیسی «ابن بابیه» یه کوره (راس مال الندیم) اسلامیتک اولکی عصرلرنده ده سوز آراسنده آتا آنا سنه کفر ایدر لردی. شهرلی

و کوچه توركلرك هپسندە بو عادت اسكيدن اولديغي كبي ياشايوردى . يالكز نوران بوندن چكينيور لردى . شيمدى بولشه ويك دورنده ايسه بو ككفر سوز لرى اكثر يا روسچه اولارق نور لك لساننده بعضاً عوامدن داها فضله قوللاينلغه باشلامشدر .

تور كستانده فكر جريانلرى

يوقاريدە بحث ايتديگمز كولتور حياتى روس اداره و شرائطى چر چپوه سنده انكشاف ايتمكده اولان فكر جريانلر ينى عرض ايدەر . بونكله موازى اولارق برده بوچر چپوه نك خارجه چقان ، وداها گنیش و مستقل فكر جريانلرى ده اولمش و موجوددر . بوسوك نوع جريانلر معاصر مدنيتك ايكي بولدن تأثيريله حصوله كلمشدر . (۱) برى هند ستاندىن ، قريم وقازاق واسطه سيله استانبولدىن و هصر دن گلن تأثير (استانبولك قاقاسيا طريقيه تأثيرى ۱۸۸۸ سنه سنده قول صو - سمرقند ده ميربول خطى نك كشاندندن صوگره باشلامشدر) . بوحر كك بدايتده عموم اسلاملك انتباهى اصولنده و اجتهادك منقرض اولمادىغنى ، بناء عليه اسكى او توريته لك تنقيدى جائر اولدوغنى ادعا ايتمك كبي دعوا لر له باشلامش ، بوكا كاتب چلبى جهانناسنك ، كشف آمريكا كتابنك ، كشف الظنونك ، حتى ابراهيم حقى (و ف ۱۷۷۲) معرفتنا مه بى بى اثر لك تأثيرى اولمشدر . سمرقند ده قاضى ابوسعيد ، بخاراده خليفه نياز قلى تور كمن ، مير عبدالكريم بخارى ، داملا خندا بيردى بايسونى ، قازانلير دن قورصاوى و مرجانى ، باشقورتلردن عارف سيرانى و هؤخرأ تور كيه ، مصر و هند ستانده تحصيل ايدوب گلن منلا و طلبه لر او جمله دندر . بونلك قسماً بحثى يوقاريدە (ص ۱۸۶ - ۱۹۰) كچمشدر .

(۲) ايكنجيسى بلا واسطه روس و آوروپا مكتب و محيطندن گلن تأثيردر . بو تأثيرك ممثلرندن بز بوراده چوقان ولى خانوف و اسماعيل غاسپرنسكى لردن و معاصر زمانمزه تور كستانك كندپسندە پيشه ن فكر جريانلردن بحث ايدە جكز .

چوقان واسماعيل بك

چوقان، تورکستان تورکلکنک، بالخاصه کوچبه تورکلرک
اون دو قوزنجی عصر شرائطنده آوروپا مدنیتله تماسه کلیرکن
کوستره ییله جگی دهانک الک بویوک نجلیسی در. بونک دیگر
برأشی بوریاتلردن چیقان «شرقلی آوروپا مستشرقی» جورجی بانزاروف ایدی.
هر ایکیسنک فکری اوزمانکی روس لیبرالیزمنک وروسیه ده روس - آلمان
مستشرقلر محیطنک تأثیریه انکشاف ایتمشدر. حیاتلری ده نتیجه اعتباریه بره رملی
اجتماعی فاجعه اولمشدر. یکدیگرینی غالباً گورمیه ن بویکی ذاتک هر ایکیسی آوروپا
مدنیتنک آتشین پرستشکاری اولوب روسلری اومدنیتنک حاملی ییلمشدر. موغول و تورکلرک
تدنی اسبابی بوددیزم و اسلامیتله علاقه دار اولان اسکی مدنیتده بولشدر. موغول
و تورکلری بوددیزم و اسلامیت تأثیرندن، اسکی روحانیلر و فتودالته نکل آلدن قورناروب
روس مدنیتی آغوشنه آتمق یولنده بوتون صمیمیتلریله چالشمشدر، فقط صوک عمرلرنده
روسلره اعتماد خصوصنده آلداند قلرینی کوره رک انکسار خیاله و طولایسیله خسته
لغه قایلوب داها کنج ایکن کندی صحر الرینه پکیله رک آوروپا مدنی حیاتی تماماً
ترک ایدوب بوریات و قازاق آراسنده الیم بر صورتده وفات ایتمشلدر. بونلرک بویله
کندی ملی حیاتلرینه دونوب قاپانمه لرنده انکسار خیالندن ماعدا صحرا تورک حیاتنک
جاذب کتله لری ده حاکم اولمش اولاییلیر، که دیگر مثاللری ده کورولمشدر (۱).
روس محیطنده یتشهن تورکلر آراسنده کندی باشه برعالم اولان چوقان و افکاری
حقنده برآز تفصیلات ویرمک مجبوریتنده یز. چوقان مکتبی بتیردیکی زمان تورکجه
روسجه دن ماعدا فارسجه، آلمانجه و فرانسجه ده اوکره نمش و مستشرقلرک شرقه عائد

(۱) قازاق و باشقورت حیانک جاز بلسکی روس محرر لرندن رجوانلرینک دقتی حاب ایتمشدر.
فیودرک «Step Skuzalas» وکراشه نه تیکرذک «Em.le» نام رومانلری همدر
ورداده. وس تربیه سی آلاز، ذکوا - ته دادیله مدنی جیتک دننی - س ا ب ز - نودارک
و فیز باشقورلری و طلمرینه درندکن صوکره بوتون مدنیتدن وازکجوب باشقورت حبسینه
کیره رک غائب اولد قلری تصویر ایدباشور. بوز قیر تویک مدنیتی تدقیق ایدلرور و حیا
تجیلر ایچون، بومهم، موضوعدر.

جوغرافی نشریاتیله علاقه دار اولمش بولونویوردی ۹۰ - ۱۸۵۸ سنه لرنده داما ۲۱-۲۲ یاشنده ایکن کندی آرزوسنه بناء روسیه حکومتی طرفدن کاشغره کونده ریلدی. طوپلایه بیلدیگی معلوماتی دونوب کلد کدن صوکره «جونغاریه تصویر لری» «تان-لو» آلتی شهر اولسکه سنک وضعیتتی «(جوغرافی و تاریخی معلومات) عنوانلریله ۱۸۶۱ سنه سنده روس جوغرافیا جمعیتی «زاپسکی» لرنده نشر ایتدی. بو مقاله اوزمانک علم عالمی ایچون کشف ماهیتنده ایدی. بوندن ماعدا «روس آنسیقلوپه دیسی، نه بویوک باباسی» «آبلای خان» حقنده مقاله یازمشدر. قازاقرده شامانیزم «قازاقرک سلاحلری»، «قازاقرک یارغو (محکمه) لرینی اصلاح» باشقورت قهرمانی «شوناباطر»، «ماناس داستانی» نك «کوکه تايك و یوغ مراسمی» نه عائدقسمی، «ایدوکه داستانی» نك «ترجمه لری و متنی» «تاکری - قازاق شامان اهلری»، «اولویوز قازاقرینک افسانه وروایتلری»، «قازاق شجره سی»، «قازاق یایلالری»، «کاشغری سیاحتی مارشروتی»، سیاحت راپورینک «شرقی تورکستانک اهالیسی، اداره سی، صناعی و تجاری وضعیتتی» نه عائدقسمی، نومرولرله N. 2, N. 1 دییه قید ایدیلن «خاطره» لری مسوده حالنده قالمش و ۱۹۰۴ سنه سنده پروفیسور ویسیلو فسکی اداره سنده روس جوغرافیا جمعیتی نك اتنوگرافیا شعبه سی «زاپسکی» لرینک ۲۹ نجی جلدی اولارق (۱۹۰۴-۱۹۰۵-۳۲ صحیفه) طبع ایدیلمشدر. بوکا چوقانک پوتانین، ابراهیمف و یادرینسف کی معاصر دوستلرینک خاطره لری و چوقانک مکتوبلری علاوه ایدیلمشدر. ایدوکه داستانک متنی میلیور اتسکی طرفندن آیریجه باصلمشدر. حریه مکتبئی اچالندن صوکره آنچق یدی سنه سورهن حیاتنده چوقان بوقادار مختلف موضوعلرده اثرلر براقا ییلمشدر. ایکی سنه قادار زمان پترسبورغده قالارک اورانک اک بویوک محررلری متفکرلری ایله دوست اولمش و کندیسینی روسیه نك بوکسک منور طبقه سنه سه و دهر مشدر (مشهور محرر داستایوسکی و کریستو فسکی لرله یاقندن دوست اولمشدر.) چوقان صوک عمرینه قادار صمیمی قالمش، روسلری سودیکی زمان دوستلغنی، نفرت ایتدیگی زمان نفرتنی اچقیجه سویله مشدر. راپورینه باقیلیرسه چوقانک سیاحتی قازاق آلبسه سی کییه ن بر روس ضابطنک سیاحتی گبی کورولمکده ایسه ده بونده ده کیزلیک اولما مشدر. چوقانک «چنغز سلطانک اوغلی» روسجه تحصیل ایدن برگنج قازاق سلطانی صفتیله کاشغرده آچقیجه

کردیکنی بیله ن یعقوب بك زمانده كاشغر سیاسی حیاته اشتراك ایده ن بر ذات
داها ۱۹۱۳ سنه سنده برحیاتدی . چوقان اسلامیتك و تعصبك دوشمانی اولدیغنی قادر
شامانیزمك ، تورك توله رانسكك و تورك ملی عنعناتك پرستشكاری ایدی .
او كاكوره توركلر طبیعت طاپارلر . بواك مكمل بر دیندر . « شامانیزم ماتریالیزمك
نهائی شكیدر . بوكا كوره انسان اولدكك نسكره الوهیته منقلب اولیور . بونهائی
اسپیریتو آلیزمدر ، چوق كوزه ل ایدیئا . چونكه فوق الطبیعت ضلالتلرندن عار یدر .
اوانسانلرك جمعیت شرائطنده انكشافنه و جمعیت قانونلرنك تكاملنه كینش امكانلر
ویریور . قارلايلك عبادت اك یوكسكك حیرتدر دیدیكی شامانیزمده اچیق كوریلیر .
طبیعت و انسان ، حیات و ممات - اك بویوكك حیرتك موضوعلری و هر زمان
تدقیق ایدیلن سر اولمشلردر . طبیعت و انسان ا سویله یكیز ، طبیعت و انساندن داها
معجز ، بوندن داها اسرار انگیز نه وار ؟ . دنیایی بیلك ، اوكره نمك ، اونك خارق
العاده قوتلرنی آكلامق ، انسانك حیات و مماتله مناسبتی ، ایشه شامانیزمی دوغوران
بونلردر . بونك اساسی كائناته ، طبیعت ، اولمش انسانلرك روحنه طامقندر » (ص . ۱۰۰)
تورك داستانلری چوقان ایچون بر الهام منبعی در . او « ماناس » داستانی برنجی دفعه
اوكره نه ن واونك تك بر « داستانی كل » اولدوغنی ایلك دفعه میدانه قویان منور
تور كدر (ص ۷۱ - ۷۴) . ماناسك « كوكتای و بوقورون » قصه سنه غائدقسمنی
روسجه یه ترجمه ایده ركن چوقان كندیسی شاعر كسیلشدر . بوراده افاده ده كی
قدرتنه چوقانك بوقطعه سنی داها اولچه نشر ایدن پروفیسور و یصلو فسکی ده دقت
ایتمشدر . چوقان ایدوكه داستانی چوق به كه نمش واونی مكرراً قلبه آلمش (ص
۲۳۰) ، تحلیل و ترکیب ایتمش ، تاریخی اسملری واز جمله قازاق منور لرینك
برچوغنجه نه اولدوغنی بوكون بیله مجهول قالان « ساتیمر » ك « امیر تیمور »
(تیمورلنك) اولدوغنی فرانسزمستشرق « نهریلی » نك Bibliothéque Orientale
ندن او واسطه ایله ابن عربشاه دن نقل ایتدیگی معلومات ایله ایلك دفعه اولارق
تعین ایتمشدر (ص . ۲۲۹) . چوقانه كوره « قازاق سلطانلرنك یعنی اجدادی اولان
چینگیز اولادینك دولت عنعناتی اسلام عنعناتندن و شریعتدن چوق دفعه یوكسكدر .
قازاقلرك قانون عرفلری یا شاتلیلی ، قازاقلرك « یارغو » (صود - محكمه) لرینی اصلاح
ایده ركن انگلیز یارغوسی اساس اتخا ایدیلیدر . قازاق یارغوسنك اساسی ساده لك

ویوروقراتسز لقسدر» (ص ۱۶۹ - ۱۷۱) بویارغو هر خالده روس قانونسندن و شریعتدن یوکسک تلقی اولوندیغی ایچوندرکه چوقان قازاقلر آراسنده اسلام عنعناتی نشر ایدوب ملی عنعنه لری بتیرمگه چالیشان بخارا خواجه لرینک، امیر لرینک، کاشغر خواجه لرینک، غولجه سلطانلی «مرغیلان صارتی سید احمد» ک، قازان تاتار منلا لرینک دشمنیدر. او قازاقلرک کندی آرارنده یاشایوب «قازاقلق» و «نیم شامانلیق» عنعناتیله اوزلاشمش اولان «قازاق خواجه لری» نی داها یاقین و ضرر سزکو ریور (ص ۱۹۹۰). چوقان وفاتسندن برسنه اول یازدیغی معروضه سنده تنصر ایده ن قازاقلری دیگر قازاقلردن آیری کویلرده یرلشدیر میوب مسلمانلرله برابر یعنی دین فرقه باقادن ملیت اعتباریله قازاق اولارق برکویده یرلشدیر یلمسنی طلب ایدیوردی. اوتورکستانک کوچبه تورکلری اسلامیت کبی قوتلی مدینته مستند بردینه اتسباب ایتمه دکلی حالده ییله هرهانکی شارلاطانک دسیسه وانتزیه لرینه قاپیلده یاجغنه، قازاقلرده یاشایان کولتور حسینک قوته اینانیوردی. او، اورتودوقسلغک آرقاسینده کی سیاسی تمیل غایه لرینه اهمیت ویرمیوردی. اوکا کوره نیم شامانی اولان واسکی «یاسا» لرله وداستانلرله یاشایان کوچبه تورک «بخارا لیلردن و تاتار لردن آیری دین» ده ایدیلر (ص ۱۹۹۰) چوقان محمد نسلدن اولان «خواجه» (سید) لری کندیبی منسوب اولان چیگیز اولادی «سلطانلر» ه معارض بر عنصر یلیوردی. اک پاقین دوستی عوتقوفسکی کبی چوقان ده ناتورالیست - راسیونالیست ایدی. او قازاق سلطانلردن «باراق باطر» ک (باقک یوقاریده صحیفه ۱۴۵) محمد پغمیرک کیم اولدوغنی ییلدیکنی خوشلانه رق حکایه ایدیوردی (ص ۱۹۹) اوکا کوره اسلامیت تأثیرندن اوزاق اولان کوچبه تورک لر طبعی استعداد، ذکاوتبات صاحب لیدرلر (ص ۱۹۱). تورک داستانلری یرینه اسلام منقبه لری انتشار ایتسنه مساعده ایدلیمه ملیدر. اودیور: «روسلر مدینته یزانس طریقله کلد کلری کبی قازاقلرده مع الاسف مسلمان تاتارلرک یولیه کیتمک مجبوریتنده درلر. فقط بزبونی آطالتمالیز. کوچبه لر آراسنده مدینت نشری حقنده روسیه حکومتی زنجیلر آراسنده معارف نشری بولنده جمهیر متفقه حکومتک اتخاذ ایتدیکی سیاستی تعقیب ایتملی در.» قازانلی منلار بخارا لیلر ملی عنعنه لری یتیر ییورلر. بوزقیر باشقورتلری و مانغیت - نوغایلر بوکونه قادر قازاقلرله

بارمتاچلیق ایدوب جنکاورلکی محافظه ایدوب کلیورلردی . شیمدی مع الاسف تاتارلاشیورلر ، اسلاملاشیورلر . بوزقیرلرده معروف باشقورت صیبیزغیچی (قورایچی) لری اولجه کندیسنی دیکله یه ن بها درلرک تعجب وحیرت نظر لرینی ویاخود اینجه حسلرینی ، شفقت کوزیاشلرینی چیقارتیوردی . شیمدی او صیبیزغیلر اویله هواری ترنم ایده میورلر . شیمدی اونلرده « آلتون اوردانک سقوطی یوقلامه » شرقیلری ایشدیلبیور . اونلرک حریتلری آرتق بتمشدر . قازاقلرده مع الاسف دگیشیور . قازاقالپاق قبیله سی منقرض اولویور . اسکی تاتار مدنیتی (عنعناتی) آرتق منقرض اولمقدهدر . انا لله وانا الیه راجعون . مع الاسف آوروپا لیلر بوگون ییله کوچه قوملری وحشی اوردولر وغیر منتظم بار بار لرکی تصور ایتمکده درلر . حالبوکه کوچه قازاق اخلاق اعتباریله کندیسنک مدنی عرقدا شلرندن داها یوکسکدر . زنکین ادبیاتلری واردر . تاتار قوملری آراسندن بوگون شاعرلک خاصه سی وملی ادیباتی اک ابی محافظه ایدنلری ده قازاق قیر غیز لردر . بدوی عربلرک مستشرق سه نقوفسکینک اثر لرنده توصیف ایدیلن ادبی استعدادی قازاقلرده گریلبیور . قازاق لهجه سی تورک لهجه لرینک اک مکمیلدر ، (ص ۱۹۲ ، ۱۹۳) . « ذواللی متعصب (فاناتیک) منلار تورکیه سلطانه قاتولیکلرک پاپایه اولان احقانه نظر لریله باقیورلر . حالبوکه بوگونکی پاپا « پی » اسکی « بدنجی کیورکی » و « دردنجی اینوکه تشی ، قارشو سنده نه ایسه ، بوگونکی « خلیفه » روی زمین » ده سلطان سلیمان قانونی وسسلطان مراد قارشو سنده یالکیز اوموقعی طوتا ییلنکده در ، (ص ۱۹۶) . چوقان تورک منور لرینی روس دولت ایشلریله علاقه دار ایتمک ایسته یور . روس تابعی اولان تاتار آریستوقراسیسی اولچه روسیه نک دولت ایشلریله علاقه دار اولیورلردی ؛ شیمدی ایسه تحصیل گوره ن تاتار منوری ، روسدن قاچیور ودولت خدمته انتساب یرینه ، کندی تاتار نجار لرندن یرینه خدمه اولوب چالیشمانی ترجیح ایدیور . چوقان تورک تاریخنه عائد مطالعه لرنده روسجه وتوریکه اثرلردن ماعدا فارسیدن تذکره خواجهکان وتذکره ساترق بوغراخان وتاریخ رشیدی (حیدر میرزا) لردن ؛ فرانسزجه والماتجه اثرلردن ده دوگینی ، نه ربهلو ، اییل ره موز ، قلاپروت ، ریتنر ، شوت کیلرک اثرلرندن استفاده ایتمکده در . یاقوت وعثمانلی لهجه لرینی ده اوکره نمشدی .

کندیسی باشی بوزوق ضابط حیاتی کچیر دیکنه وچوق ده ایپدیکنه ، قار بازلغه رغماً آز زمانده بو قدار اثر براقایلبشدر . یادرینسفق حکایه سنه کوره چوقان اوزون زمان او طوروب چالیشه بیله ن آدم دکلدی . هر شیئی ذکاوتله آلیردی . شوپله ایکن ینه « اومسکی » ده کوزل برکتبخانه وجوده کتیرمشدی . تورک تاریخنه نظر لری چوق دوغرودر . کاشغر تاریخنه عائد ذکر ایدیلمی . فارسی اثر لری و « تذکره طوغلوق تیمور خان » ی ایلك دفعه او کتیر مش و بر مقدار کاشغر مسکوکاتی آله ایتمشدی (بونلر V . Me'anges Asiatique . ده توصیف ایدیلبشدر) .

چوقان هر ایکی تورکستانک بر دفعه روس اداره سی آلتنه آنسنی البته صمیمی اولارق ایسته یور و معاصر مدنیته التحاقک آنجق بویولله قابل اولاجغنی کندی قازاقلری آراسنده ده سویلیوردی . دها ۱۸۶۵ سنه سی کانون ثانی ۱۴ نده غربی سبیریا والی "عمومیسی ودوستی" قالبا قوفسکی « یه » نورکستان مسئله سنده چینله برلشمه لی ، تورکستاندن یالانجی تجار بخارا نفوذینی آتملی ، چینلیلر بزه (یعنی روسیه یه) کاشغری و دها اوچ شهری و یرمکه راضیدر « دییه یازمشدی (ص ۵۱۵) . او تورکستانک روس پروته قورتاقی آلتنده صلاحیتدار منور سلطانلر اداره ایده جکنی دوشو نمشدر . اوروسلره « سزه یغنی روسیه یه فرانسزلر هجوم ایده رسه بن سز کله برابریم . فقط سز بنم ملتله تعرض ایده رسه کر ، کندی ملتله برابر بولونا جغم » دیوردی (ص XXXI) . او « روس قاریسیله اوله نه مم ، چرنکه مسلمان قازارق قازاق خلقنه خدمت ایتهم لازمدر » دیوردی (ص XXXIII) . او عموجه سی کینه صاری و سارجانک قیاملرینی جانندن حکایه ایدر . آرایه قازاقچه شعرلر ، ضرب مثلر علاوه ایده رک آکلا تیردی . « جاناق آقین » کبی مشهور شاعر لرک شعر لرینی از بر ییلردی . کندیسنی قازاق تورک آریستو قراسیسی ییلر و برکون سلطان اولمق فکرنی بسلردی . کندیسنک سلطان اولمق آرزوسی فقط چار طرفندن قبول ایدیله دیکی یعنی چارک بوکا نمانعت ایتدیکی بر مکتوبنده باشقه لرینک لسانیه حکایه ایدیلسکده در (ص . ۵۲۲) . ۱۹۱۵ سنه سی اختیار پوتا نینه دوستی چوقان حقنده بر قاچ سؤالر ، اوجمله دن « اوزمانک روس سیاسیونی چوقانک سیاسی فکر لرینه اولک روس وطنر ورلکنه اینانور لر میدی » ؟ سؤالنی

ویردیکنده «سیبیریانک یوکسک» آدینیستر اسیونی و دیگر سیاسیلر کندیسینی چوق سه و دکلری حالدی سیاست خصوصنده اوکا آبلای خانک چوق داها مستعد خلفی کینه صاری نك چوق داها تهلكه لی یرادر زاده سی نظریله باقیور لردی . کندیسنه حدت و جنت حاکم اولدوغی زمان بوکبی شبه لری موجب اولاجق سوزلر آغز ندن قاجیر یردی . قازا قلره قارشی گوستریلن تضییقلردن چوق جانی صیقیلردی . سلطان اولوق ایسته دیککی دوغرو در . سیاسی دوائر ده تام اعتماد گور مدیکنی اوداها حریه مکتبنده ایکن گورمش و آجیمشدی . اونی چوق ایسته دیککی حالدی حریه مکتبنک تعبیه قسمنه صوقدیلر و سن روس دگلسک دیدیلر» مضموننده جواب ویر مشدی . شبه یوق که چیتکیزک بولیاقتلی اوغلنه عمر نده ملی حیاتدن آنجق اجدادینک شوکتلی گونلرینی سویله یه ن تاریخ و ملی داستانلر تسلیه ویر مشدر . روسلره قارشی قلبنک چوق درین یرلرنده یاشایان کینی آنجق کندیسنک ده اشتراک ایتدیککی تورکستان استیلا سفرلری اثنا سنده باطلاق ویردی . اوسیبیر یادن حرکت ایدن روس باش قومانداننک یابوری ایدی . تاشکنده یورورکن « اولیا آتا » ده روسلر بر قازاق قادینی سونکویه قالدیر مشلر . اوزمان چوقانله برابر بولونان باشقورت ضابطی متوفی حیدر میرزا صرطلانوفک آکلایدیغه کوره چوقان بو صحنه یی کورونجه « بومملکت بنم بابامک مملکتیدی . ادبسر روسلر ، آرتق تحمل ایده مم » دیه قیزمش و عسکری اونیفورمه لرینی آتوب چوله چکلمشدر . روسلر کندیسینی حربی تربوناله ویرمک ایسته مشلر سه ده زماننک نازک اولدوغنی نظر اعتباره آلارق براقشملردر . اوده کندی « اول ، ینه ، صوکره ، قاپال ، طرفنه قرداشلرندن « تیزهک » سلطاننک یاننه گله رک اونک همشیره سیله اوله نمش وورم اولارق اولمشدر (۱۸۶۵) .

چوقان فوق العاده حساس ، جسور ، آتشین سجیه سی فکر لرنده کی وضوح و قطعیت و شاعر طبیعتیه چیتکیزیلردن قریملی بوغراغاز یکرای خانی و یاخود تیمور-یلردن ابا بکر میرزایی خاطر لایتمقده در . اونک بعض کچیجی فکری ضلالتلری ده حقیقتی ، ملتی ایچون نجات یوللرینی قهرمانلرچه آرارکن یابدیغنی جسور آدمولردن عبارتدر . اون دو قوزنجی عصرک اسلام و تورک عالمنده بو قادار گنیش ، درین و آسیانک فکر تردیسی عامللری تأثیرندن تامایله آزاد دوشونوش طرزى و بیلمکی آنجق اسکی غربی آسیا مدنیتنک تأثیرینه آز معروض قالان شرقی قازاقستان تورکلری میاننده

اسماعیل بک
غاصبرینسکی واونک
تورکستانده تاثیر
چوقانک تاتار عالمنده بر اعتبارله نظیری اولان قریملی اسماعیل
غاصبرینسکی ده روس حریبه سندن يتشمشدر . ۱۹ نجی عصرک
اورتاسنده کی روس لیبر الیزمی ، شه درین ، تورکینف ، چهر
نیشیوسکی لک اورتایه آتدیغی فکر لر ، غربجیلیق واصل
وانجیلیق مجادله سی ، مکتب حریبه ده « غیر روسلره » کوستریلن امنیتسزک ، روس
عسکری محیطنده حاکم جهانگیرک افکاری اسماعیل بکه ده عینی درجه ده تاثیر ایتمش
وملیت فکرینی اویاندر مشدر . حریبه مکتبی تورکلرده فکر انکشافی ایچون داها
مساعده برساحه اولدوغی چوقان و اسماعیل بکلردن باشقه مثاللرده ده گورولمشدر .
چوقاندان آنجق آلتی یاش کوچوک اولوب اوزون یاشایوب فکر لرینی اخیر آ چوق
انکشاف ایتدیر مکه موفق اولان اسماعیل بک چوقانک وفات سنه سنده داها موسقوا
عسکری اعداد یسنده بولونوبوردی . اختلاط ایتدیکی مشهور اصلاوانافیل قاتقوفک
محیطنده کندیسنی یابانجی کوره رک ۱۸۶۷ سنه سنده مکتبی ترک ایلش وبر آرقاداشیله
برابر تورکیه یه کیتمک ایسته دیکنده یاقالانمشدر . باغچه سرایده دورت بش سنه
روسجه معللکی ایتدی . فقط روسیه خارجنده کی دنیای ده کوره رک معلوماتی
وآفق رؤیتی توسیع فکرینی بسله دی . نهایت آوروپا یه کیدوب اوچ سنه (۱۸۷۲
۱۸۷۴) پارسده قالدی . اوراده مختلف شرق ملتلرینک مثلرلیله تماسه کیردی . آوروپا
محیطنی اطرافلیجه اوکره ندی . ۱۸۷۴ ده استانبولده بولونوب تکرار قریمه دوندی
وروسیه اسلاملرینی اطرافلیجه اوکره نمکله مشغول اولدی . ۱۸۷۹ سنه سنده غزته
چیقارمق تشبثنده بولوندی . مساعده آلامدی . روس غزته لرنده مقاله لر نشر ایدوب
دوردی . بولردن بالخاصه ۱۸۸۱ سنه سنده Tavrıda غزته سنک ۴۳ - ۴۷
نومرولرنده وعینی سنه برآز تهذیله رساله شکلنده ده نشر ایتدیکی « روسیه مسلمانلغی »
نام مقاله لری چوق مهمدر .

مختلف روسجه مقاله لرنده و « روسیه مسلمانلغی » نده اسماعیل بک ینه چوقان گبی
روسلرله صمیمی قونوشمق و آکلاشمق ایسته یور . اوکا گوره « تاتار اقوامنک مقدراتی
بش یوز سنه اول قولیقوا محاربه سی میداننده (روس لهنه) حل ایدیلشدر » .
روسیه نک « حدود طبیعی » رساله نک نشری زماننده آرتق اشغال ایدیلش اولان
اورتا آسیا خانقلری حدودپله داها چیزیلوب بتمش دکلدر . اوزمانک اسماعیل

میرزا سنه گوره «تورکنستانک مستقل یاشاماسی احنال روس سیاستی ایچون لازمدر . فقط اوغیر طبعیدر . روسیه تورکنستانی اشغال ایتمه لیدر . چونکه روسیه اسکی بویوک تاتار دولتک واریدر . اودولتک اورتا آسیا ده کی حدودی بلیدر . روسیه اورتا آسیا ده کی تورک تاتار دیلترینک هپسنه مالک اولمادن اوراده حاکیتی تملی اولاماز . پک یاقینده روسیه گینش اسلام دولترندن بری اولاجقدر . بواپسه اونک بویوک خریستیان مملکتی اولماسنی تقض ایتمز .» (ص ۳ - ۴) . اسماعیل بک صایسی کندی حسابنه گوره اون میلیونه چقان بوتون روسیه تورک تاتارلری نامندن سویلییور . اوکا کوره بونلرک لسان ، دین و عنعنائی بردر . بزم وطنمزده (یعنی روسیه ده) قوتلی بر عنصردر . روس حاکیتی نلک اساسی شیمدیه قادار «بن حاکم ، ویرکی ویر وایسته دیکک کبی یاشا» دیمکدن عبارت قالمشدر . بویله اولما ملیدر . بویله برحاکیت معنا سزدر . روس ایله تاتار آراسنده نصل ونه کبی برمناسبت تأسس ایتملیدر؟ بونلر تصادفاً کوروشمش اولان یولجیلری ، یوقسه بزم گینش ، بویوک وطنمزک بویوک عائله سنک بو اولادی آراسنده داها یاقین قاردا شلق مناسبتلری تقویه ایتمکی ایستهر . روسیه اینارودینس سیاستنک اساسی روحی نه در؟ . روس حاکیتنک قیمتلی جهتی کیردیکی یرده أسارت روحی قیرمه سیدر . فقط دیکر تدبیرلری مسلمانلری کندیسندن اوزاقلا شیدر مقده در . جهالت ، ظلمت یرله شیور ، اهالی فقیر له شیور . (تورکیه یه) تهلکه لی مهاجر تلباشلایور . جوغرافی موقعی اعتباریله آروپا ایله آسیا آراسنده بولسان روسیه ، علم ایله جهل ، حرکت ایله عطالت آراسنده طبیعی واسطه در . حالبوکه ایش بونک عکسی چقیور . روسیه اسلاملری روس وطنک اینتیریسلری ایله علاقه دار اولمیور . روس قایغو وسه وینجی ، عمومی روسیه دولت اینتیریسلری ، ابدہ آللری اوکا یابانجی قالیور . اوقرون وسطائی حیات چرچیوه سندن باشنی چیقارامیور . استانبول ، قاهره ، دمشق ، تونس کبی اسلام مرکزلری کوزلرینی چوقدن آچمشلر سه ده روسیه اسلاملری چار ایوان غروزی ، یارماق وچوبان کرای زمانلرینک چوروش ، قوقش هواسنده یاشایورلر . روسیه اسلاملرندن یالکز لیتوا ، له اسلاملری مترقیدر . بونلر روسیه اسلاملرینک باشنده بولونویورلر . روسیه اسلاملری روس دورنده مع الأسف حتی اسکی ترقی وسائطنی . ییله غایب ایتمدیلر . اسکیده فکر ایجادی واردی . حافظک کوزه لک ، سعدینک انسانیت فکزلرینی ، ابن سینانک علویتنی

آکلا یورلردی . بونلر شیمدی توزلی کتابله ، قبرطاشلری آراسینه صقیلوب
 قالمشدر . « (ص - ۸ - ۹) . اسماعیل بک کندیسنگ آوروپا سیا حق ائنا سنده
 کوردیکی مستملکه ملتلیله روسیه اسلاملرینی مقایسه یه کیچه رک دیور :
 «سیاحترلمده کورد مکه بزم بویوک برادریمز اولان روس ملتی قادیار هیچ برملت کندی
 تبعه لرینه قارشى بویله صمیمی انسانی معامله ده بولونما یور . او کندیسنه تابع اولان
 قبیله لری یاپانچی بیلدیور . پاریس ولوندره ده کی جزائرلی عرب وهند لیرک وضعیتی
 چوق مشکلدر . انکلز وفرانسزلر متکبر ومغرور درلر . حتی آوروپا تریه سندن
 محروم اولان عثمانلی تورکلزنده بو خصوص دها آچیق کورونمکده در . روسلر بوسبتون
 باشقه ملتدر . بونلر بزله کندی برادرلری کبی باقیورلر . بوایسه روسلرک ملی خاصیتی
 در . اوساده در . قولیقوا محاربه سنک . یاقنده اولوب کیچن . ۵۰۰ سنه دوریه سی
 ایرامنده ده بوکور ولمشدر . روسلرک قارا قته ری مسلمان اهلایله روسلری برلشدیرمک
 ایچون غایت مساعبر خصوصیتدر . تاتار حاکمیتی روسلری آوروپا مدنیتنه الحاقن
 کری بر اقدی دیورلر . بودوغرودر . فقط اکر روسیه یه تاتارلر دکل ده باشقه برملت
 حاکم اولسه یدی روس ملتی محو اولوردی . روسلر بعض دیگر اسلاولر کبی انقراض
 وتمثله معروض قالمدی . بالعکس تاتارلر اداره سنده بویوک بردولت ایده آسنى او کره
 ندی . بو معنا یله بز تاتارلر روسیه یه فائده لی اولمشز . بو کا مقابل روسلرده بزه شیمدی
 آوروپا آلتونیه تادیه ایتملیدر . آوروپا معارفی او کره تملیدر . او یال سگر ویرکی
 طوپلاملیدر . عکسی تقدیر ده روس اداره سی چین اداره سندن فرقسز قالور . مسلمان
 نلره حقوقده مساوات لازمدر . یوقسه روس طبیعتنک ایلیکنه رغماً مسلمانلر داخلی
 روسیه ولا یترنده بیله روسدن چیکنیورلر . اکثر پولیسسیست و سیاحلر بونی خطاً
 اسلام روحی ودینی عداوتله ایضاحه قالدشورلر . مسلمانلرک روسلره مناسبتی
 یالکز رسمیتدن عبارت اولدوغنه روس وطننک عمومی منافعه قارشى لاقید ، حسسز
 دوردوغنه آجیورم . بو مناسبت جدا صمیمی اولمیدر . مسلمانلرک روسلره مناسبتی روس
 حاکمیتنک ضرورتی وفائده بنی شعورلی صورتده آ کلامق اساسنده اولمیدر . سز روسلر
 معارف یولیه بزی تویر ایتمزسه کز حاکمیتکز چین حاکمیتندن ده آشاغی قالیر . (ص
 ۹ - ۱۳) اسماعیل بک بر باقشده روسلرک غیر روسلری تمثیل ایتمک ، روسیه یی
 متجانس ملت یا بحق سیاسترینه بیله کویا حق ویریور ، فقط اوتتمتیک ده «قان تمثیلی»

و گیل « اطلاق و مدنیت آسسیمیلاسیون » یولیه میدان کتیر یلسی ایجاب ایتدیکنی سویله یور . اوکا کوره تاتار لر چابوق روسلاشه مازلر . بریتانیا ده آنغولوساقسونلرک ، شمالی آفریقا ده عربلرله یرلی قورلرک قاریشمسی استئنا ایدیلیرسه دنیانک هیچ بریرنده بر قومک دیگر برینی تماماً بلع و تمثیل ایتدیکی واقع اولما مشدر . روسلاشدریره طرفدارلری پوزنان ده هلیلرک آلمانلا شمه سنی مبالغه لی صورتده تصویر ایدیورلر . تماماً تمثیل سیاستی قطعاً اولیه جق برایشدر (ص ۱۷ - ۱۸) . روسلر تمثیل ایده مزلر ؛ چونکه روسده تمثیل استعدادی یوقدر . مسلماً نلرده ایسه دین اساسنده قوتلی مقابله قابلیتی واردر . بونک مثالی لتوا اسلاملری در (ص - ۲۵) . روسیه اسلاملری ایچون نه ده فیئلا ندیا لیلرک طلب ایتدیگی قادار گینش حقوق و نه ده هلیلره قارشی تطبیق ایدیلرکده اولان تضییق ایستهر . اولره یالکز عدالت لازمدر (ص ۲۰ - ۲۱) . دینه و ملی حیاته دو قونلودوغی زمان مسلماً نلرکیمک حاکم اولدوغی جهتته اهمیت ویرمیور (ص ۲۲) . مسلماً نلری روسلرله برلشمه دن آلیقویان عامل اسلامیتدن داها زیاده جهالتدر . بر طرفدن ایدیل حوضه سننده متنصر (کره شین) تاتار لره قارشی گوستریله ن فضله اعتنا ، دیگر طرفدن باشقورت اراضیسنک یاغما ایدیله سی بوتون مسلماً نلری قورقو تمشدر (ص ۲۴) . بونکله برابر بن استقباله اینا نورم . مستقبلا روسیه اسلاملری دیگر اسلام ملتیرینی گیچه جکاردر » (ص ۳۰) . صوکره اودوغردن دوغرویه روسلره خطاب ایده رک دیور : « بز مستعد ملتز . بزه یالکز مدنیتی کندی لسانمزده اوکره نمک امکائی ویریکز . سز بویوک برادر لر بزه ضیا ویریکز (ص ۳۵) . مکتبه روس لسانی او قرائن لیلرک ایشنه ییله یارامادیغی حالده تاتارلرک فصل ایشنه یارار . روس لسانی مکتب واسطه سیله دگیل شرائط حیاتیه نک دکیشمه سی ، ده میریولرینک و اقتصادی حیاتک انکشافی نسبتنده کندی کندی یلنگندن انتشار ایده ر . مسلماً نلر آراسنده اک مضر عنصر کندی آرارنده یتیشه ن هر نوع ایده آلدن عاری قوزموپولیت زوپه لردر . بونلردن نه اسلاملر ونه ده روسیه مستفید اولاجقدر . (ص ۳۸) حقیقی مدنی ، ایده آلیست آدملر یتشدر مک ایچون مدرسه لری عصری علملری تورک لساننده تعلیم ایده جک برشکلده اصلاح ایتلیدر . قاچ سنه در روسجه معللکی ایتدم . هیچ کیمسه به اینی روسیچه اوکره ته مه دم . حالبوکه ملی لسانده تریه چوق مؤثر در . استرخان ، قازان ، اورنبوغ ، اویفا ، تاشکند ، سمرقند ، باکو ،

نوحه ، باغچه سرای شهر لرنده بردن دوقوز عصری مدرسه بوتون روسیه اسلامری ایچون کافی کلیر . بونلرک معلمری روس دارالفنو نلرینک شرق فاکولته لرینی اکیال ایتمش ذواتدن عبارت اولمیدر . (ص ۴۰) . انکلیز لر هند ستانده هند لیلرک برلی لسانده کی معارفی ترقی ایتدیر یور لر . روسیه ده ده اویله اولمالیدر . ملی مطبوعاتک ، طباعت ایشنک انکشافنه یاردیم ایتلی . حکم و فر مانلری روسجه دکل تورجکه نشر ایتیلی . روس و اسلاملر یکدیگریله یالکز بویولده آکلا شاییلیر لر . اسماعیل بک کتابی منور مسلمانلره خطابله اتمام ایدیور . اسماعیل بک نام مستعارله « تاوریدا » غزته سنده نشر ایتدیگی دیگر مقاله لر ده چوق شایان دقتدر . دهاشو ۱۸۸۱ سنه سندن باشلایوب اسماعیل بک ، طونفوج ، آی ، ییلدیز ، کونش ، شفق ، مرآت جدید گبی مختلف اسملرله ورقه لر نشر ایدیور . نهایت مطبعه تأسس ایدیور . و ۱۸۸۲ سنه سنده تورجکه و روسجه « ترجمان Perevodčik » غزته سنک نشرینه باشلایور . چوقان ایچون اولدینی گبی اوزمانک اسماعیل میرزاسی ایچون ده یکانه غایه هرهانگی یولله روسلرک تمثیل سیاستنه مقابله ایدی . هراییکی ذات روسیه تورکلرینی آنجق روس مدیننه صمیمی التحاق ایله دوغرو یوله چیقارمق قابل اولاجغنه معتقد اولمشلر در . هراییکی ذات ایچون روسیه تورکلرینی « عثمانلیلر » دن فرقلی اولارق « تاتار قوملری » ولسانلرینی « تورک لهجه لری ، دییه طانیمشلردر . چوقان قازاق وقارا قالدقلری ده « تاتار قوملری » تسمیه ایدیور وتاریخلرینی ده « تاتار تاریخی و آثاری ، (Starina tatarskaya)) عد ایدیور . چوقان تورجکه بازارکن اسکی چاغاتایجه یعنی سلطانلرک لسانیه یازمش اولدوغی برکتا بک قابی اوزرنده کی یازیدن آکلا شیلیر . اماخلق داستانلرینی بعضی چاغاتای خصوصیتلرینی محافظه ایتمیکله برابر قازاق شیوه سیله یازمشدر . غاصپرینسکی ده بدایتده دها زیاده قریم تاتارجه سیله یازمشدر . اوفعالیتنک تابدایتنده لسان مسئله سنه و روسیه تورکلری ایچون مطرد و صا غلام برادری لسان وجوده گتیر مگی دوشونمشدر . عمومیتله غاصپرینسکی نک ملی تاریخ ولسانیاتده کی وقوفی چوقانکیکی ایله قیاس قبول ایتمز درجه ده ضعیف ایسه ده اجتماعی ساحه ده کی فکرلری دها کیش و دها پلانلی ایدی . ۱۸۸۱ کانون ثانی سنده لیتوغرافله نشر ایتدیگی « طونفوج » نام ورقه سنده بوجمله لری اوقوبورز : « ادبیاتجه ایشلمنه مش ایسه ده لسانمز تریباته وقواعد گله جک

لساندر . ملت اثری اولوب اوسطه لقسز بر باقشدن قبا بر باقشدن غایت نازک تاتار تورکیلر نندن ، نوغای چکلر نندن ، قیرغیز و نورکنن جیر اولر نندن آکلا شیلیرکه اگر لسانمز اوسطه بولوب قلبه آلتوب ایشله تیلور سه شیمدیکنه کوره چوق روشن وینکل و قوللا نشلی اولور . » مرادمز آنجق لسانمزی ایلر و لئمک و لازه لی زاقون و خبرلری بیان ایدوب مدنیت و حسن اخلاقجه مناسبتسز شیلری کوستر مکدر . دولت روسیه نك اها لیبی : جمعاً سکر میلیون قادیار مسلمان واردر . بونلرک چوغی تاتار و جزئی مونغول قبیله سننددر . دیار دیار لسانلرنده فرق و ارایسه ده بونلرک خاص لسانی تاتار تورکیدر . یالکز بر جاییلر چرکز قبیله لری غیر لسان قوللانورلار . اسماعیل بکک روسجه و تورکچه یازیلرینک روسیه اسلاملرینک او جمله دن تورکستانک بو ایکی لسانده اوقویان منوراته اولان تأثیری تعریف ایدیلر درجه ده بویو کدر . بونی کندی تجربه مله بیلورم . بزم کویمز باشقور آستانک دمیر یولدن ، شهر دن اوزاق اک هجرا و قارا کلیق کوشه لر نندن برنده اولدوغی حالده بابام و داییم حبیب النجار و شافع آخوند « ترجمان » ه باشلاب چقدیغی گوندن بری مشتری اولملر در . قازاقستانده وما و راه النهرده ده بوغز ته یی تا بدایتندن اوقویان ذوات واردی . بونلرک اسملری ترجمانک بعضاً نشر ایتدیگی مشتری جدولنده اعلان ایدیلیوردی . ۱۹۱۵ سنه سنده پترسبورغ عمومی کتبخانه سنده غاصپرینسکی نشریاتی تدقیق ایتدیکم زمان بونلری آیریجه تثبیت ایتمشدم . بو آداملرک عددی آز اولسه بیله فوذرلی بویوک ایدی . بالخاصه « روسیه مسلمانلیغی » کتابک منورلره اولان تأثیری بویوکدی . بو کتابک نسخه سنی ایلک دفعه اولارق ۱۹۱۳ سنه سنده تاشکندده تورکستانک استیلا کونلر نندن بری اوراده یاشایان ضابطلردن ابو بکر آغادیو ایوفک کتابلری میاننده بولوب اوقودم . رساله یی اوقودق دن صوکره ابو بکر آغایله قونوشورکن اسماعیل بگک ایکی مسئله ده جدا یا کلدیغی سوبله دیگمی خاطر لایورم : روسلر اسارت روحنی بترمه دیلر . اونلر بالعکس یالکز اسیر تجارتنی لغو ایتد کلری حالده یکی اسارت روحنی کتیر دیلر . دیگر طرفدن روسلرک بزه گویا شفقتلی بویوک برادر کی یانا شارق ایچ باغریزه کیرمه لری و بزنی یوتمق ایچون مدالیونلر رنکارنک البسه لر ویره رک قلبلرمزی اولایارق آلدانملری ده بزم استقبالمز ایچون اک تهلکه لی نقطه در . مستویلرک انکلین و فرانسلر کی متکبر و مغرور اولوب یریلرله قاریشمه ملری مستملکه لرک استقبالی ایچون داها ایدر . ابو بکر آغاده « ایشته اوزمانک فکری برآز باشقه ایدی .

دیگر طرفدن بویله برلسان قوللانیلزسه بویله برکتاب ده سانسوردن چقا مزدی . اوزمانکی روسیه سیاسی محیطی شمديکنندن داما چوق دفعه آغیردی . اک مشکل ساعتلریمزده بزه آزچوق تسلی و برده آنجق بوایدی «دیهرك فيزهارمونی به او طور وب هیچ تصور ایتمه دیگم برطرزده اسکی باشقورت هوالرینی چالدی . کنديك و خانمك گوزلردن یاشر آقدی . اوکون ابوبکر آغا مختلف مأموریتارده بولوندیغی زمان قازاق ایچنده طوپلادیغی داستانلرک متنلرینی گوستردی و ماناس داستانك اک مکمل یازمه نسخه سنی اعاده ایتدی . برقاچ کون دوام ایدن بو صمیمی قونوشمه لریمز خبوا جاده سنده کی کندي خانه سنده اولویوردی . روس محیطنده یتشه ن و او محیطده یاشایان منور لریمزک روحیاتی نه قادر معضل اولدوغنی بن اوندن اوگره ندیم . اسماعیل غاصپر ینسکی نك و روسیه اسلاملی اجتماعی و سیاسی حیاته عائد مطالعه درمیان ایدن دیگر ذواتك (مثلا اسکندر میرزا و آغا اوغلی احمدك) اثر لرینك تورکستان منورلری آراسنده پاپولار اولسنه مثلا آستر اوموف ، میروپیدف و آلیکتروف گبی میسیونه لرک بو اثرلره قارشلی «ردیه» اولارق قلمه آلدقلمی اثرلری و مقاله لری ده سبب اولمشدر . اسماعیل بکی بوضورتله طانیانلرک بری ده سمرقند منورلردن عبدالحالق اوغلی قوقانبای ایدی . یالکز تورکیه تحصیل کوره نلر آراسنده اسماعیل بک غزته سی ، مکتب کتابلری ، جوغرافیا سی و «معلومات نافعہ» و «دارالراحت مسلمانلری» کبی نشریاتله طانمشدی . ۱۹۰۱ سنه سنده اسماعیل بک تورکستانی زیارت ایتدی و سمرقنده اورنبورغ تجار لرندن غنی بای حسینوفک خانه سنده مسافر قالدی . وبوسیاحتده کندسینه چوق مخلصلر قازاندی . صوکره تورکستانک تورکیچه منورلردن بر قسمی اسماعیل بکی باغچه سرایده زیارت ایتمش ، بعضلری اونک اصول جدید نمونه در سلرینه کیدوب کلشدر . اسماعیل بکک بالخاصه بو په داغوزی یولیه تورکستانه اولان تأثیری اوقدر اهمیتلیدرکه بو اولکه ده کی فکر جریانلری تاریخی اسماعیل بکه تماس ایتمه دن یازمق قابل دکلدر .

۱۹ نجی عصرک «اسماعیل میرزا غاصپر ینسکی» سی ایله ۲۰
نجی عصرک «اسماعیل بکی» تمامیه بر دکلدر . بولردن آبری
آبری بحث ایتمک ایجاب ایدر . اسماعیل بک بر ایله تورکیه به
مربوطدی و بورابطه گتدکچه قوتلندی . او عثمانلیچه پی تاتار

اسماعیل بک
و
نورک وحدت مله سی

لهجه لريله عثمانليجه نك آراسنده متوسط موقعده بولونان قريم لهجه سي اساسنده ايشله يوب ساده لشد يروب بوتون توركلر ايچون عمومي برلسان شكلنه صوقيق فكرينه دوغرو ايلريله دي . آوروپا مستشرقلرينك آثاريله آشنا اولان ايكي تورك ، احمد و فيق پاشا و سليمان حسني پاشا اسماعيل بكك استانبوله گلوب قريمه كچديكنندن ايكي سنه صوكره (۱۸۷۶ ده) برى غرب و شرق تورك لهجه لرينه عائد ادبيات و لغتلى تدقيق ايله برلفت كتابى (لهجه عثمانى) ديكرى ده دو كيني ، هه ربه - لولردن و ابو الغازى دن استفاده ايده رك شرق و غرب توركلرينك مشرك تاريخى (تاريخ عموميسنده ۳۸۳ - ۵۴۳ صحيفه لرى تتهكيل ايدن «طوائف ترك» قسمنى) نشر ايتديلر . سليمان حسنى پاشانك علمى خدمتلى ۱۸۷۵ سنه سنده پارسده انعقاد ايدن بين المللى جوغرافيا قونفره سنك مختلف ملترده جوغرافيا و اتوغرافيا يه عائد علمى مساعى يي تدقيق ايدن هيئتجه تقدير ايديلوب تورك لسانى صرفنه دائريازديغى اثرى آتون ميداليه مكافاتيله تقدير ايديلشدر . استانبولده بوكي ذوات طرفندن اداره ايديلن مىلى فكر جريانلريله كسب معارفه نتيجه سنده اولاجق كه اسماعيل بك توركلرك كولتور و لسان وحدتى مسئله سنه كندى غزته سنده فضله اهميت ويردى . مؤخرآ توركيه آذربايجانده و قازانده بوفكرك چرق قورتلى طرفدار لرى ميدانه كلدى (محمد أمين ، نجيب عاصم ، آغا اوغلى احمد ، آقچورا اوغلى يوسف ، حسين زاده على بك ، كوپريلي زاده) . بو حركتك تاريخى لابسېغ دار الفنونده توركجه معلى احمد محى الدين بك طرفندن ۱۹۲۲ سنه سنده لابسېغ ده «معاصر تورك عالمنده كولتور حركتلى» ناميله نشر اولونان مهم اثرده (آلمانجه) و آقچوره اوغلى نك نشر ايتديكى «تورك ييلى ۱۹۲۸» سالنامه سنده بالتفصيل ايضاح ايديلش اولدوغندن بوراده سوزى اوزاتمايه جغم . بو حركت البته يالكز مدنى فكر حركتى ايدى . آغا اوغلى احمد تورك يوردى مجموعه سنك برنجى جلدنده (۱۹۱۲ ص ۱۹۵) بونى آچيق ايضاح ايتمشدر : «بز اسلاميت ياخود تورك تعبيرلرني قوللانمقله شوكله لك افاده ايده ييله جكلرى معنای سياسى يي قطعيا نظر اعتباره آلمان بورز . زيرا بوتون مسلمانلرك و ياخود بوتون توركلرك اتحاد و اتفاق ايده رك سياسى كتله واحده تشكيل ايده جكلرى خوليا سنه دوشنلردن دكلز . توركلك ديركن تورك رنگ و روحنده بر مدنى نظر اعتباره آلبورز» . كذا . هذكور مجموعه ده كوپريلي زاده فؤاد بكك مقاله لرى ده اوروجده در . توركچلك

حرکتک البتہ بویوک بر اہمیتی اولدی . اولجہ منفور کوریلہ ن « تورک » اسمی ، تورک ملیتی قدسیت کسب ایتدی . تورکیہ دہ اولدوغی گبی تورکستاندہ دہ تورک تاریخی ، تورک خلق ادبیاتی وعمومی تورک عنعناتی ساحہ سندہ تبعلرہ ، آرامہ لرہ سائق اولدی . آوروپا علما سنک تورکیاتہ عائد نشریاتنہ قارشى علاقه اویغاندیردیغی گبی ، آوروپا تورکیاتجی عالمترینک تورک دنیاسنہ علاقه سنی حیاتیللا شدیردی . شرقی تورکستاندہ آلمان ، فرانسز وانکلیز ، روس حفریاتی اثنا سندہ بولونان تورک مدنیت آثارینک ساچورقلرک قاراخانلرک ، موغوللرک براقدقلری آثارلہ مقایسہ سی ، دینیات ، اتوغرافیا ساحہ سندہ کی مقایسہ لی تدقیقات تورک مدنیتک تاریخی وحدتی مسئلہ سنی کتدیجہ آیدینلاشدیر دی . کوپرلی زاده فؤاد بکک « تورکستانک احمد یسویسی » ایلہ « آنادولونک یونس امرہ سی » ، تورکستانک نپ شامانی شیخلری ایلہ آنادولی نک « شیخ باراق » لری و « عاشق » لری هب بر مکتبک ، بر مدنیتک ممثلری اولدوغی جانلی اولارق اثبات ایدن اثر لری میدانہ چیقدی . عثمانلی خاندا نک مؤرخ وشاعر لری طرفندن بسلتن موغول وتاتار دشمنلغی اسکی قوتنی قایب ایتدی . اولجہ غرب تورکلرینک ملی قهرمانی صاییلان ییلدیرم بایزید عموم تورک ملی قهرمانی اولان تیموره قارشى برعاصی بک اولوب قالدی . اولجہ تورکستانلیر ایچون « نوانی نکر قفا سندن بری » ظن اولونان غرب تورک شاعری فضولی نک وتورکیہ دہ دہ اسلام وتورک تاریخنک آلتون دورینی یاشا تدقلری اعتقاد ابدیلہ ن باقرا و نوانی لرک هب برتورک مدنیتی ممثلری اولدیغی ، اولجہ مستقل بر اثر صنعت ظن اولونان بروسہ یشیل جامعی نک معماری تیمورا وردوسیله برابر سمرقندہ گیدوب نقاشلغی اورادن اوکرہ نوب گلش اولدوغی تورکستان و آنادولی مکتب کتابلرینہ یازیلیر اولدی . تورک وحدت مدنیہ سی فکرینی ایلری سورہ ن « تورک یوردی » مجموعہ سنک تورکستانلی قارلرندن بری اولان نوشیروان یاوش بوجموجہ دہ کندیسنک بکا بالذات اکلا تدیغنه کوره ، مذکور مجموعہ دہ دغا صبرینسکی نک غزته سندہ شرقی تورکستان مدنیتنہ عائد یازیلان مقاله لرک تأثیریلہ (۵ - ۱۹۱۴) کنسدی حسابنہ تورکستانہ سیاحت ابدوب آوروپا مستشر قلرینک ایزینی تعقیب ایتدی ومذکور مجموعہ نک نظیری اولارق فرغانہ دہ « یورت » مجموعہ سی تأسیس ایدلدی . متعدد تورکستان کنجلیری تحصیل ایچون استانبولہ کتدیلر . مدنی تورکچیلک حرکاتنہ

قارشى فكر لرمى ۱۹۲۵ سنه سى ۱۸ كانون اولنده آنقره تورك اوجاغنده «كور اوغلى داستانى» موضوعنه دائر و يرديكم قونفرانسه بوصولته خلاصه ايتمشدم: «تورك جامعه سنك دينيات ساحه سندن احمد يسوى مكنتى، خلق ادبيات ساحه سنده اوغوز خان، قورقوت و كوراوغلى داستانلى شرق توركستان، قاراخانى سلجوق و موغول صنعت و موغول ماديه اثر لرى تورك مدنيتك مستقبل تدقيقات نتيجه سنده جهان مقيا سنده مهم بركل اولارق ميدانه چيقماسنه رهينه اولان آبدله لدر. توركلرك بو مشترك مدنيتى مستشرقلر و صنعت تاريخى عالمريله يان يانه تورك عالمرى ده چالشيدينى كون پايده اراولا جقدر. بوتون توركلره مشترك تورك مدنيتى البته زمانمزه كى حس ملينك دوغوردىنى بر فكر دكلدر. اووين الملل علم عالمى ايجون ساحه سى و حدودى كند كجه تعين ايدن و كند كجه جانلانان بر تتبع موضوعيدر». بوكا علاوه ديمليم كه غاصرينسكى نك قريم لهجه سى اسا سنده عمومى تورك ادبى لسانى وجوده گتيرمك تجربه سى ايسه البته صرف Utopie دن عبارتدر. زمانمزه توركيه ده تورك لسانى صائلى قوللانا راق تثبيت ايديليركن عموم توركلره مشترك خصوصيتلرك اسكى ادبى لسانده و آنا طول شيوه لرند موجود اولانلرى ييله ترك ايديله رك يالكز استانبول شيوه سى و اونك ده آروپا ذوقنه ياقين اولان تلفظ شكللى اساس اتخاذا ايديلسى (۱)، حرب عمومينك بدايتندن بوكونه قادار غرب و شرق توركلرى آراسنده ادبى مبادله نك و مدنى مناسبتلرك كاملا انقطاعه اوغرامش بولونمى و تورك لسانتك روسيه ده كچرمكده اولدينى بحران و مشكلات دورى غاصرينسكى نك غايه سنى آرتق اولدورمش عد اولونا ييلير. مع مافيه ادبى لسانك فرقلى اولماسى تورك كولتور و حرث و حدتنى اقامه حركاتنه مانع اولماز. ناصل كه بو كولتور كى فى الحقيقه قوتله ياشاديغى زمان ييله «اوغوز» (مؤخرأ «روم») و «تورك» (مؤخرأ «چاغاتاى») شيوه لرى يازيده ده قوللانا ييلوردى.

(۱) استانبوللردن لسانك آهنگى مسئله سنده آروپا لسانلى تاثيريله حاصل اولان «ذوق» نابع قالا نلى «داف» و «غين»، «صاغر كاف»، «د قيش»، و «قيز»، كله لرند كى قالين ضمه كى عمومى تورك لسانك لك انسانى خصوصيتلر «قبا» عد ايدر لر. و بو «ذوق»، يالكز غزنه حيله خاص اوليوب بعض علم اهللى آرا سنده حاكم اولدوغى ده حيرتله كورولمكده در.

پانيسلاييزم ، پاتورانيزم ، بوتورك مدني وحدتندن ماعدا برده اورتايه آتيلان سياسي وحدت جريانلري ده توركستانه انعكاس ايتمشدر . اولرده عموم اسلاملك اتحادي غايه سني تعقيب ايدن « پانيسلاييزم » ، تورك ، موغول ، فين اوغور قوملرينك اتفافي معنا سييله « پاتورانيزم » ، يالكز تورك عنصرينك سياسي اتحاد يني غايه اميدينه ، « پاتوركيزم » حركتلرندن عبارتدر . اسلاميتي آوروپانك بعضاً « مضر ، كوروله ن فكر جريانلرينه قارشى سپر اتخاذا ايتمك ايسته يه نلك بري ده يته اسماعيل بك غاصبرينسكى ايدى . بو ذات غزته سنك نشرينه شروعدندن برسنه صوكره (۱۸۸۴ ده) استانبولده « آوروپا مدنيتنه بر نظر موازنه » ناميله مهم برساله نشر ايتدى . اثر دن آكلاشيلديغى اوزره اسماعيل بك اجتماعيات وسوسياليزم مسئله لرينه دائر اووه ، فوه نيه ، سان سيمون ، استوارت ميل گيبلرك آثار يني ، روسيه ده اصلاويا نافيللرك نشر ياتنى جدا تعقيب ايتمشدر . سوسياليزم و اخلاق مسئله سنده او اصلاويا نافيللره واستوارت ميله حق ويرمشدر . بورساله سنده او آوروپا اجتماعي واقتصادي حياتنده كي غير طبيعيلىگي قيصه عباره لرله فقط بوتون چيلاقليغله ميدانه قويمشدر . او كاگوره « شرقليلر آوروپانك ده موقراتيزمنه ده اعتماد ايدمه مزملر . چونكه اك بويوك مظالم لك مدني ملتلك پارلا منتولرينك راييله ياپلمقده در . آوروپانك وزارى سوسيا ليزمدر . سوسيا ليزم افكارى بوگون رد اولونور ظن اولونماسون . بوني ميدانه چيقاران شرائط اجتماعي مساواتسزلق ميدانده ايكن او ياشار ، او هون (مؤلف روس تلفظنه كوره « غون ، ياز ييور) وموغول حركتلرينك هپسندن فنا اولور . آوروپا مدنيتي سوسيا ليزم دكزنده غرق اولاجقدر . فقط سوسيا - ليزملىر ده صودن قاچارق آتسه كيره ن انسانلردر . سوسيا ليزمك تاسيس ايتمك ايسته ديگي قيشله حياتي وتشبث شخصي نك اولديريلسي آوروپايي فقر و ضرورت وسفالته سوروكله يه جك وافلاس ايتديره جكددر . اجتماعي مساواتسزلىغى آنجق موافق اخلاقي پره نسيپلرك تعميم ونشريله اورتا دن قالديرمق ممكن اولور . اسلاميت واونك تاسيس ايتديكي زكات وعشر (وتحريم ربا) لك اي بولدر . اونك اخلاقي لك اي اخلاقدر . روس اصلاويا نافيللري ييله آوروپا مدنيتندن كناره چكلمك ايسته يور لر . بو حالده بز اسلاملره ده آوروپا مدنيتي بلا موازنه قبول ايتمك اولماز ،

اسماعیل بک بورساله سنده آوروپایه مقابل روسیه ده مستقل برمد نیت تحیل اتمک خصوصنده تمامیه روس اصلاویانو فیلیری تأثیرنده بولونیور . حتی رساله دخی اونلرک طرز واسلوبنده یازلمشدر . ۱۸۷۰ سنه سی رساله سنده روسیه اسلاملرینک تدنیسی نک سببی یالکیز اسلامیت دکل ، بلکه دهازیاده جهالتدر ، دیدیکندن اسماعیل بکک اوزمان اسلامیه عائد فکرلری تنقیدی ماهیتده اولدیغنی اکلایه بیلیرز . او ایلك زمانلرده تدنی سبیلری آراسنده جهالتدن صوکره اسلامیه ده بهر ویریوردی ، فقط اخیر آبر طرفدن عموم تورک اتحاد ملیسنی ایلری سوردیکی کبی دیگر طرفدن ده کیت کیده اسلامیه دوغرو یوردی و محافظه کارلق یولینه دوشدی . هندستان و مصر اسلاملیله تورکر آراسنده کی رابطه نک تقویه سی یولنده چالشدی . مع ما فیسه اونک بو حرکتی سیاسی « پانیسلامیزم » ایله علاقه دار اولمقدن اوزاقده ، بوراده بالمناسبه پانیسلامیزم ، پانتورانیزم و پانتورکیزم حقتده برقاچ سوز :

سیاسی پانیسلامیزم ، دها زیاده آوروپا ایمپیر یالیستلرینک واهمه سندن عبارتدر و تورکستانده هیچ برجدی طرفدار بولاماشدر . « پانتورانیزم » ایسه آوروپا ده پانجیر مانیزم و پانسلاویزم جریانلری آراسنده تک باشنه قالان ماجارلر طرفندن ایلری سورولمشدر (۱) . « پانتورکیزم » فکری بدایتده ماجار وامبری طرفندن بالخاصه ۱۸۶۸ - ۱۸۷۴ سنه لرنده ایلری سورولمش اولوب انسکاتره حکومتی طرفندن ده عثمانلی ابراطور لغنی مرکزی آسیا ده روسلره قارشلی کندیسیله متفق بولند برمق مقصدیله بر آرالق قولتوقلامشدر . سیاسی پانتورکیزم فکری اکثریا تاریخی

(*) کتابک بوندن یوقاری قسمی ۱۹۲۸ - ۱۹۲۹ سنه لرنده طبع ایدیلهدی شمدی (۱۹۲۸ سنه سی) باصله قده اولان شومتیاتی قسمی ده مذکور سنه لرده یازیلهدی . ومنتده « شوکونلرده » ، « شوسسنه » قیدلری هب ۱۹۲۹ سنه عاندر . شمدی کتابک طبیی اثنا سنده حاشیه لرده یبذ علاوه لر [ ] علا تلی ایله کوستریلهدی .

(۱) اخیرا ضیا کورک الب بک « تورک » کلمه سنی یالکیز اوغوز زمره سنه تطبیقا قوللاعتی ، تورکیه واونک خارچنده کی تورکلرک هبت مجموعه سنه « توران » کلمه سنی استعمال اتمک استه مش و بو اصطلاحلری اونی قاریشیق برشکله صوقمشدر . ماجارستانده ایسه « توران » کلمه سی حالا اسکیزی کبی دوغرو ، یعنی اورال - آلتای قوملری بمناسنده قوللا نیلیور ، و بواسطه بارلامتوده نفوذ صاحبی اولان برمدنی جمعیت ده سنه لردنبری یاشا مقده در .

خاطر آنک تأثیری آلتنده ایلری سورولور . بومسئله تورکلردن ده کیمسه طرفندن تورکلر له مسکون اولسکه لک اقتصادی وضعیتی ونفوس کثافتی وملتیر مناسباتی نقطه لرندن استاتستیقی معلومات اساس ایدینه رک اوکره نیلش دکلدیر . بحر خزرك جنوب ساحلرئنده طالش ، کیلان ، طبرستان و مازندرانده ایران عنصری ؛ بودکزک شمالنده قوبان ، دون ، ساریتسین ، استرخان و صاراتوف و لایتلرئنده روس عنصری نلک نفوسجه اکثریت تشکیل ایئتد یکنی کوستره ن نشریات (۱) تورک سیاسی اتحادی فکرینه قارشى قوللانا ییلیردی فقط تورکستانده و قازان تورکلری آراسنده تورک وحدت سیاسی سی فکرینه معارض چیقانلر (آزجمله اوزیک محوری فطرت و قازانلیردن عالجان ابراهیم و جمال الدین ولیدی) بویله برنفوس مناسباتندن خبردار بیله دکللدیر . بو حرکتی امکان خارچنده کوستریرکن دعوالرینی هیچ بر جدی تدقیقه استناد ایئتد یر میورلر ، بوتون مسروداتلری روس حاکمیتینی آرتق دائمی امر واقع اتمک مستنددر . بومسئله یه عائد یکانه جدی تدقیقات حرب عمومی اثناسنده انکلیز ارکان حریره سی نلک متخصصلر طرفندن یاپدیردیغی تدقیقاتدر . بونلرک تورک و آلمان اوردولری ۱۹۱۸ سننه قافقاسیا یه کیردیکی زمان یعنی براز تلاشلی زمانده نشر اولونان راپورلری ، انکلیز ارکان حریره سنلک بالذات طویلاتدیغی بعض معلوماتی احتوا اتمک ، کذا اوزمان انکلیز غزته لرئنده چیقان بعض مقاله لری کوسترملک اعتباریله مهم ایسه ده استاتستیقی معلوماتلری چوق اسکى و باشلیجه وامبری نلک « تورک خلقی » نام اثرلرینه مستند بولونمقده در . بومتخصصلرک خلاصه تدقیقلری شودر : « تکمیل توران قوملرینلک ، تورک ، موغول ، فین ، اوغوز قوملرینلک اتحادی معنا سیله پاتئورانیزم بوش برلافدن عبارتدر ، نه جوغرافی ونه ده مدنی واجتماعی شرائط بوکا مساعددر . تورکیه ، قافقاسیا ، تورکستان و وولغه ساحه لرئنده کی مسلمان تور کلرک برلشمسی ده دینی ، مدنی و جوغرافی نقطه لردن ممکن کورلور ایسه ده ملی

(۱) بحر خزرك جنوبی ساحل منطقه لرینک سکنه سی حقئده المان « دورن » و روس « میلفونوف » و انکلیز « رابیو » (H: Rabius) نلک تدقیقاتی مطبوع اولوب ، دکزک شمال طرفنک و شمالی قافقاسیا نلک سکنه سی حقئده ۱۸۹۷ و ۱۹۳۶ سنه لرینه عائد روس تحریر نفوس نشریاتی و آیری ولایتلرک « استاتستیق قومیت » لری و « زه مستوا » نشریاتی مهمدر .

حسب اعتبار بيله كرى قالمش و سياستده غافل و ذوقسز اولد قلرندن ، اك فعال زمهر لر نندن اولان اناطولى توركلرى ايسه كيتدكجه آزالديغندن تهلكه تشكيل اتمز . فقط بو حركت اليوم قافقاسيا ده اولديغى كې آلمانلر ك ايله تشكيل ايديله جلك اولورسه ، كذا تورك قوملرينك بشته برى اولان جسور و جنكاور ايران توركلرى كنديلر ينك قافقاسيا ده كى قرداشلر بيله برله شير و پرو پاغاندا سايه سنده عثمانلر ليله ده صيقى مناسبت تاسيس ايده بيلرسه هندستانده انكليز حاكميتى ايچون تهلكه عرض ايده بيلير . (۱) توركستانده تورك وحدت مدنیه سی فكرى داها زياده توركيه ده تحصيل ايديوب كلنلر طرفندن ، كذا حرب عمومى اثناسنده و انقلاب دورنده توركستانك مختلف شهرلر نده مكتب معلملكى ياپان تورك ضابطلرى و آذربايجانلى و ياخود قريملى تورك معلملرى طرفندن ياشاتلشدى . روس مكاتب لرنده تحصيل ايدينلر بو كې فكر لره تاما ياباجى بولونوبورلر و آكلايه مايور لردى .

مؤلفك

اورتا تورك و توركستان اجتماعى ، فكرى ، اقتصادى و سياسى حياتنه عائد

مقاله و مطالعه نامه لر نندن بعض پارچه لر

اورتا توركلر و توركستانلر مياننده چوقان سلطانك و اسماعيل بكك مطالعه لرى مقياسنده اولماسه بيله بويولده سويلنهن و يازيلان مطالعه لروارد . توركلر ك اجتماعى ، سياسى و اقتصادى حياتلر ينه تماس ايدين او مطالعه لرك مؤلفلرى اليوم روسيه ده بر حيات اولدقلر ندى يازيلرى موضوع اولاماز . ملكت داخلنده قالان بو متفكر منورلر ك بالخاصه ۱۹۱۸ سنه مسندن سوكره يازدقلرى خصوصى مطالعه و مكتوبلرى شوبله دورسون رسمى سوويهت مطبوعا تنده نشر اولونان فكر و مطالعه لر ندى استفاده اتمك بيله اولر ك سوويهت شرائطى ايچنده صيقلان حياتلرى ايچيون

(1) A Manual on the Turanians and Pan-Turanianism, compiled by the Geographical Section of the Naval Intelligence Division, Naval Staff and Admiralty. Printed by Fredrich Hall, Oxford, 1918 (so on the map), p. 222 — 223.

تهلکه یی موجب اولاجقدر . کتابة درج ایتمک مقصدیله ۱۹۱۸ — ۱۹۲۸ سنه لری آراسنده چیقان مطبوع اثر لردن خلاصه ایدرک طویلادیغم بعض مقاله و مطالعه لرك درجندن بیله اخیر آواز کچدم . چونکه سوویهت مطبوعاتنده بردفعه نشر اولونان مقاله لرك خارجده کی مستقل مطبوعاتده استفاده ایدلمسی مقاله مؤلفلای ایچون آغیر مسئولیت ، اشکنجه وجزالری موجب اولدیغنی بیلیورز . مملکت خارجده طبع اولونان ویاخودیازیلان فکر و مطالعه لردن ده یالاکر کندی مقاله لردن ایکیسینک درجیله اکتفا ایدیورم (۱) .

قومی تشکل اعتباریله تورکلرک (۱) « غرب (یاخود غرب جنوی ۰۰) روسیه تورکلرینک تورکلری » (۲) « اورتا تورکلر » (۳) « شرق تورکلری » غریبلرینه قومی تشکلانی انقسام ایتدیکی حقنده تورکولوغرادلوفک « قومان » (قپچاق) لسانته عائد تدقیقا تده ایضاح ایتدیکی تصنیف طرفدن و عبد الله بطلال بك و کوپرولو زاده طرفلردن تورک تاریخ ولسانیاتنه عائد نشر اولونان اثر لرده قبول ایدلمشدر . بو تصنیفه عائد ایلك مقاله ۱۹۱۳ سنه سنده قازانده منتشر « مکتب » مجموعه سننده طرفدن نشر اولوندی ، صوکره (۱۹۱۵ سنه) « قیصه تورک و تاتار تاریخی ، کتابده (ص ۱-۲) و فرغانه ده خوفنده منتشر « بورت » مجموعه سنده نشر اولونان « ملی و روحانی بایلمز » نام مقاله مده ینه بو تصنیف اساس اولارق قبول اولونمشدر . ۱۹۱۷ سنه سنده موسقواده انعقاد ایدن روسیه اسلاملری قونقره سنک مایس ۶ جلسه سنده « روسیه اسلاملرینک قومی تشکلانی و اونک سیاسی حیات ایچون اهمیتی » موضوعنه دائر او قودیغم معروضه ده بو تصنیفک روسیه تورکلرینک سیاسی مطلبلری ایچون ده اساس اتخاذا ایدیله بیله جکی ایلری سورولمشدر . معروضه نك خلاصه سی شودر :

« تورکلر ائتیک تشکل اعتباریله شرقی ، مرکزی و جنوبی اولارق اوچه انقسام

(۱) [بویازیلرده و کتابک صوکه سننده بر جوق فکرار مختلف دفعه تکرار ایدله شد . بونک اوزرینه اوزمان سویله نه ن بعض فکرار بوکون ایچون اسکیمشدر . تکرار لری طی ایدرک تنظیم ایلك آیریمجه برایش اولدیغندن و بونی پامیه ده وقت بولا مدیغندن بویازیلری شوجالنده پراقدم] .

ایدرلر . بونلرک تاریخ ، لسان ، عرف و عادات اعتباریله فرقلری روس عنصرینک ویلیکا روس ، مالاروس (اوقراین) ویلاروس لره انقسامنه قسما توافقی ایدر . « شرق تورکلری » موغولستان ، شرقی سیدیریا و چینده یاشایورلر . بوکا اورانخایلر ، سوبوت ، صاغای و آلتایلیلر داخل اولورلر . بونلرک چوغی شامانیدر . لهجه اعتباریله اورتاتورکلردن اپی اوزاقدرلر . خلق ادبیاتلرنده آی مرکان ، آوغوبلاق خان کبی نیم آلهی قهرمانلره عائد داستانلری واردر . تکمیل عادتلری شاما نیجه در . بونکله برابر بونلرک بر قسمی بوددا مدنییتی تاثیرنده درلر .

« اورتاتورکلر ، دیه رک جوجی و چاغانای اولوسلری دائره سنده یاشیان اوزبک ، قازاق ، قرغیز ، قوموق ، قریم ، قازان تورکلری و باشقورتلرکی قبیلله لری تسمیه اید یورز . بونلرک همسی ده اسلامدرلر . بعضی قسملرنده مسلمانلق شامانیلقله قارشیدر . قریمک عثمانلی تاثیرنده بولونان جنوبی ساحل تورکلری استشنا ایدیلیرسه لهجه لری مورفولوژی اعتباریله تماما بردر . بونلر آراسنده ملی خلق ادبیاتنده چنکیز ، جانبک خان ، تیمور ، توقتامیش خان ، ایدیکو ، مرادم ، چوراباطر ، قولنچاق ، ایرطارغن ، اوراق مامای ، عادل سلطان کبی تاریخی قهرمانلره عائد داستانلر مشهوردر . بونلرک شمالی قسملری فین ، اورتا آسیاده کیلری ای ان تاثیرینه قایلبلر سه ده اصل تورکلک اساسلرینی ، خصوصاً مرکزده کیلر (قازاق قرغیز لر و شمالی قافقسیا نوغایلری) ای محافظه اتمشدر . بونلرک اسکیدن بالخاصه ماوراءالنهر ده و خوارزمده انکشاف ایدن یازی ادبیاتلری ، نوانی ، خوارزمی کبی شاعرلری و یازیلش ملی تاریخلری واردر (ابو الغازی ، تاریخ دوست سلطان تاریخ خانی ، زبده الاثار ، بابرنامه و سائره)

« غربی تورکلر » آذربایجان و عثمانلی تورکلری و تورکنلردن عبارتدر . بونلرک اصللری اوغوزلردر . اسکلی سلجوقیلر ، قاراقویونلو ، آق قویونلو ، صفوی ، قاجار و عثمانلی سلاله لری بونلردندر . خلق ادبیاتنده اوغوز ، قورقوت و کور اوغلی کبی اورتا تورکلر آراسنده ده معروف قهرمانلره عائد داستانلری واردر ؛ فضولی ، سلطان ولد ، قاضی برهان الدین سیواسی کبی اسکلی شاعر لرده بونلر آراسندن نشأت اتمشدر . تورکلرک ملی و مدنی مسئله لری اونلرک بویله شرقی ، اورتاوغربی قسملره انقسایی اساسنده حل اولونورسه طبیعی اولور . شمذیلک اورتا تورکلر آراسنده قازاق ،

أوزبك و تاتار ادبیاتلری کی ادبیاتلر وارسه ده بونلر برکون « اورتاتورک » اولارق برلشه جکلردر . فنلانديه خلقنك شرقی و غربی قسملری وقتيله آیری آیری ادبیات تشکیل ایدوب برعصر یکدی یکريله مجادله ایتدکدن صوکره ملی خصوصیتلریله و عنعنه لرینی داها آیی محافظه ایدن شرقی قسمی غالب اولدوغی کی اورتا تورکلرک برلشمه لری ده ملی عنعنه لری داها آیی محافظه ایدن قازاق ، کوچیه اوزبک و نوغایلرک لسان و عنعناتی غالب و حاکم بر شکل آلمسی اساسنده حصوله کلسه کرکلدر . بو برلشمه ده کرک تدریجی صورتده یاخود انقلابی برشکلده ، مثلا بونلرک هپسنه عام ملی برشاعرک اثر لريله یا پاچاغی برانقلابه حصوله کله بیلیر . اورتا تورکلرک مدنی وحدتی تأمین یولنده لسانلرنده کی مورفولوژی وحدت و مشترکا سویلنه ن خلق ادبیاتی ، چینکیز ، ایدیکو ، تیمور ، توقتامش چورباطلر ، اوراق مامای کی تاریخی قهرمانلرک داستا نلری عامل اولور و بو عامللر بوتون سیاسی مانعه لره اوستون کله بيله جک درجه ده مهم برقوتدر . یالکز بونلر یکانه بر ملی داستا ن اولارق برلشد یریلک ایجاب ایدر .

شمدی روسیه ده فه ده راسیون تطبیق ایدیلیرکن شرقی و غربی و اورتا تورکلرک سیاسی تشکلاتی مطلقا تاریخ و اتوغرافیا یه ، اهلینک کثافت نفوس تناسبه عائد استا تسیق حسابله کوره حل ایدیلیدر . نفوس اعتباریله ۶۴٪ الی ۹۶٪ . یه چیقان آذربایجان و تورکستان تورکلری مختاریت آلورلر . روسلر آراسنده داغنیق ارلان داخلی روسیه اسلاملی البته مدنی مختاریتله اکتفا ایدرلر و مختاریت آلان اولکه لره یعنی آذربایجان و تورکستانه مهاجرت ایدرلر (۱)

بو عنوانده کی مقاله « یکی تورکستان » مجموعه سنک ۱۹۳۷ سنه سی
« تورکستان
خزیراننده نشر او لوان ایلک نسخه سنده و صوکره ۷ نیجی صایسنده
مسئله سی »
ورساله شکلنده نام مستعارله طبع اولونوب « پرومه ته » مجموعه سنده

(۱) بومعروضه موسقووا توغره سنک بترسبورغده مطبوع مضبطه لرنده ص ۱۵۴
۱۵۹ ده نشر اید لمش و بپرلینده منتشر Der Neue Orient مجموعه سنک ۱۹۱۷ سنه اغستوس
نسخه سنده موضوع بحث اید لمشدر . بومعروضه ده سرد اولنان بعض مطالعه لره ، مثلا آذربایجان
و تورکستان ایچون مختاریت طلبی البته انحق اوزمانک یعنی ۱۹۱۷ سنه نک فیکر لیدر .

فرانسزجه و « ایران » غزته سنده فارسجه ترجمه لری نشر اید لمشدر. (۱) « تورکستان ملی برلکی » نك رسمی فکر لرینی آکلانان بو مقاله ده تورکستانك مشکل وضعیتینی ایضاح اید لدکدن سوکره بوندن قورتولمق ایچون توسل اید بیله سی لازم کن چاره لر تورکستانك استقبال ایچون ایدیشا لرندن بوضورتله بحث اید بلبشدر : بوتون بومعضل مسائلك مناسب برشکلده حلی تورکستانلیر ایچون برایدیشالدر . الیوم خسته لغتک اک مشکل نقطه سی تورکستانده کی اقتصادی اسارت و سیاسی مهاجرت مسئله سیدر . أساسلی بر صورتده بوندن قورتولمق ایچون بکانه چاره ده تورکستانك عند ، چین و ایرانك محصولدار بر لر بیله شمندوفر خط لر بیله باغالانارق لدی الایجاب اورالردن بوغدای وسائر مواد غذائیه نی جلب ایده بیله جک و کندی محصولاتی ده عینی وسائطله اورالره و او مخرجلر واسطه سیله سائر مملکتلره سربستهجه سوق ایده بیله جک سیاسی بر وضعیتیه مالک اولا بیله سیدر . تورکستانك جنوب قسمنده کی « گوشکا » خطیله هند خطنك متناسنی تشکیل ایدن « نوچمن » [نه وچه مهن] استاسیونی آراسنده شمدی آنجق ۶۰۰ کیلو متره قادار قالان مسافه نی هرات و قندهار اوزرندن برله شدیر بیلر سه ، یاخود گوشکا — مشهد — طهران وغربی آسیا شمندوفر ی پایله جق اولور سه البته تورکستان ایچون اسارتدن ، قیطلق فلاکتلرندن قورتیلق بوللری تأمین ایدیش اولوردی . برده چیندن تورکستان شرقی یه قادار اوزاتلق ایسته نهن دمیر یولده بر زمان جونغار یایه قادار کاه رک یدی صو خطیله برله شدیر بیلر سه البته تورکستان کندیسنك جهان بازارنده کی قدیم موقعینی اعاده ایده ردی . فقط روسلر نه تورکستانك بوکبی بوللرله سائر مملکتلره اتصالی و نه ده روسیه دن باشقه بر بردن ذخیره جلیله اخراجاتی ایچون باشقه بوللر و مخرجلر تأمین ایده بیلسنی قطعاً ایسته میورلر . اونلر تورکستانك اسکیزی کبی جهان تجارتنك مهم بر مرکزی حالنه کلبسنی آنجق بو اولکه ده روسلر نفوسجه تفوق و اکثریتی تأمین ایتدکدن ، هر درلو برلی « سه پاراتیزم » تهله که لری بر طرف اولدقدن سوکره آرزو ایده بیلر لر . شو حالده تورکستانی تهدید ایدهن اقتصادی ، حرثی ، اجتماعی فلاکت و اسارتدن قورتارایله جک ، طبیعی حقوقدن

(۱) مؤخرأ بومقاله تورکستانلی طلبه طرفندن Deutsche Rundschau مجموعه سنك ۱۹۳۰ مارت نسخه سنده المانجه اولارق ده نشر اید بلبشدر .

استفاده ایله آتیا ترقی وانكشافی اسبابی تأمین ایده بیله جك الكصوك چاره ده « سیاسی استقلال » در . تورکستان ایچون استقلال هر شینك باشیدر . استقلال اولمازسه تورکستانه آنجق خارجدن کثیرلمسی ممکن اولان عصری تکنیک اسبابنه ترانسیت بولونماز . چونکه روسلر تورکستانه کثیرلمسی ایسته مه دکاری اشیانك بولسکه نك ، روسلردن باشقه یولله واونلره رغما ، انكشافنه سببیت ویره جك وساطتک کچیریلنه سنه البته مانع اولورلر . بوسبیله تورکستان ، هر هانکی روس رژیمی تحت اداره سنده اولورسه اولسون ، ایسته نیلدیکی کبی اعمار ایدیله مز . تورکستانده بولونان میلیونلرجه کوچبه اهالی اسکان اولونا بیلیمک ودولایسیله زراعت — کوی حیاته کچمک ایچون صو یعنی قنالر ایسته یور . کوچبه تورکلرک زراعت حیاته کچه بیلیمی ده آنجق آمودریا ، س—یردریا و « ایله » نهر لرینک بیهوده یره ، آرال وبالخاش کوللرینه ، ودیگر نهرلرک ده چوللره آقان صولرینک بویوک قنالرلر آچارق اسقایه صرف ایلمسیله وجوده کله بیلیر . حالبوکه مذکور نهر لرک بالخاصه آشاغی مجرالردن استفاده ایده بیلیمک ایچون عصری بارازلر ، مصر ده کی « آصوان » وهندستان بنداری کبی بویوک بندلر و صوخرینه لری یامق ایجاب ایدیور . نهرلرک مذکور قسملرنده سد و بند یاپیلاجق نقطه لر طاغ و طاشدن اوزاقده بولونقلر نندن اولنرک بنالرنده لازم کله جك طاشلرک جلب و نقللری ایچون مخصوص شمندوفرلر ، ده قوویلرلر انشاسنه احتیاج کوریله جکدر . کرک بوبند و کرکسه خطلر ایچون میلیونلر صرفی لازم کله جکدر . بولره مقتضی مصارف ایچون مستقل تورکستان دینانک هر طرفنده کی بویوک متمدن مملکتلردن سرمایه جلب ایده بیله جکدر ؛ اما روسلر بونی یاپامازلر . چونکه اول پارالری یوق ، ثانیاً پارالری اولسه بیله بو کبی تأسیسات و مهم انشات نافهینی آنجق اورالره روس کویلیسی ، روس ریجبری کتیروب یرلشیدیره بیله جکینه امین اولدیغی وقت یاپایلیر .

تورکستان استقلالی ناصل وجوده کله بیلیر ؟ . بومسئله یه هر هانکی دیگر برملت کبی تورکستانلیرک ده سویه مدنیه لری مسئله سی قاریشیدیر یلاماز . کن استقلال نسکری ، روسیه نك قوتلی و بویوک اولدیغی ، بزم آنجق بر قاچ میلوندن عبارت نفوسمک تشکیل ایده جکی اقلیتک نسبتسزلکی کبی سقسطه لر ، کمیت و کیفیته استناد ایدن حساب و معادله لرله مسئله تشویش ایدیله مز . البته روسیه — تورکستان

آذربایجان، فنلاندیا، استونیا، کورجی و سائر کوچوک ملتلك و شرقده کی نیم مستملکه شکلنده کی دولتلك منفرداً هر برینه عدد و قوت اعتباریله فائقدر. فقط بوکی اوفاق ملتلك و الیوم مستقل یاشایان کوچوک دولتلك هیچ بریسی مذکور خصوصاً روساره فائق اولدیغی ادعاسیله استقلاللی ایلری سورمه مشدر. بونلر اولاه بر طرفدن بویوک ملتلك آراسنده کی رقابتدن استفاده ایدهرک، ثانیاً دیگر طرفدن ده استقلاللی محافظه ایتمک ایسته ین دیگر ملتلكله اتفاق ایدهرک بویوجک بر قوت تشکیل ایتمک و یا ایده بیلیمک امیدیه یاشا یورلر.

بز فرصت بکله ین ملتلكدنز. ملی قوتلر می شویله چه بر کوزدن کچیرر ایسهک اوزبکستان سکینه سیله قازاق، قرغز تاتار تورکمن و باشقردلرک، یعنی اورتاتورک، دیدیکمز تورکملرک، مدنی قوتی البته آفغانستان و ایراندن اکسیک دکندر. تورکستانده کندی ملتزدن یتیشهن متخصص و متفننلرک مقداری اورتا و غربی آسیا دولتلك نندن آنجق هندستان و تورکیه دن اکسیک کلیر. هله تجارت، صناعت و زراعت ده ایسه تورکستانلیره آسیا لیلردن هیچ برکیسه رقابت ایده مز. بو خصوصلرده اوروپا لیلرده پک کوزهل رقابت ایده بیلورلر. فرغانه پاموق فابریقا جیلغنده خوقند، مرغیلان، و اندیجان و بخاراده کی تورک متشبثلرینک تجربه سی، روس حکومتک اوروپا سرمایه دارانینی حمایه ایتمه دیسکی تقدیرده، تورکستانلیرلر هر زمان وضعیته حاکم اولایله جکلرینی کوستر مشلردر. بیکلرجه سنه لرده تسکامل ایدن اروا و اسقا و زراعی اصول تجربه لری خصوصنده تورکستانلیره شرقده آنجق هندلی و چینلیر رقابت ایده بیلیرلر، روس چفتجیسی هیچ بر صورتله رقابت ایده مز، حالبوکه اقتصاد، تجارت و زراعت مملکتک ده دولتک ده اساسیدر. خلاصه اجنبی تسلط و استیلاسنک رفعیله حریت تامه استحصال ایدلگده بو جهتلردن تورکستانده تورکستانلیره رقابت ایده جک بر ملت یوقدر. البته عصری معارف خصوصنده کزیده یز. فقط بالتجربه ثابتدر که حرکت بالذات ایش آدمی چیقاریور.

تورکستان ایچون اک بویوک واک مهم ایش بوکونه قادر چوللرده قالارق کوچبه حالنده یاشایان عرقدا شلر می منبت نهر حوضه لرینه جلب ایده رک مدنی حیاته کچیرمک، اجداد مزک کوچبه حیاتنده کی فتوحاتلری نتیجه سننده تورکستان حدودی خارجلرینه داغیلدش اولان متشمت قوتلری طویلایوب اورتا

وشرقی آسیا تورکلرینک نظرینی تورکستانه جلب ایده بیلسکدر . غرب تورکلری ایچون مستقل تورکیه نه ایسه ، شرق تورکلری ایچون مستقل تورکستانده اودر . تورکستانی ، تورکلکی سهوه نلر ، بزه خیرخواه اولوب طاغینیق تاتار ، یاقیرغیز ویا تورکن مدنیتلری یرینه تورکستانده قورلاجق تورک مدنیتی اطرافنده طویلانمق ایسته نلر البته برلشه جکلردر و بونلرک تشکیل ایده جکلری قوت منشئت بر حالده قالان و بوکون روسه خدمت ایتمکده اولان ته کنیک قوتلرمزی ، مهندس و آغرونوملر مزی ده ملی یوله صوقا بیله جکلدر .

شونیده اهمیتله سویلیهلمکه تورکستان ملی حرکتی هیچ بروقت کندیسیله همحدود اولان همدین ویاخود همعرق دولتلره بوکله نیک اساسنده اولیه جکلدر . تورکستان کندی باشنه مستقل بر حیات ساحه سیدر . تورکستان کندیسنه صاحب اولدیغی کون کندی بغدادینی یهر ، کندی پاموغندن یابدیغی منسوجاتی کیهر : فابریقه لری ایچون کندی محروقاتی ، کوموری کافیدر . شمندوفر و واپور لرینی کندی پترولیله یوروتور ، کندی مدافعه ایچون ده کندی باروتی و کندی دمیرندن استفاده ایدر . تورکستان ایچون اورتا آسیاده صلح و سکون ایچنده یاشامق اک مهم برغایه در . او آنجق کندیسنی طویلا مقله مشغول اولور ، و کندیسی ایچون خیر خواهلر بولمایه چالیشیر و بونکله استقلال بوللرینی تأمین ایدر .

تورکستان مسئله سنده بولشه ویکلرک و دیکر روسلرک رولی مسئله سنه کلنجه بزم ایچون روس ره ژیمنک هپسی بردر . بوخصوص جنوبی تورکستانک روس اداره سنده الی آلتیش و شمالی تورکستانک ایکی پوز سنه لک تاریخیله ثابتدر : تورکستان چاره قارشو ناصل عصیان ایتمش ایسه بولشه ویکه ده اویله عصیان ایتمشدر . دیمک تورکستان ایچون تورکستانلیره موافق هیچ برروس حکومتی متصور دکلدر . شرائط بردر . هرعزمزده آلریمزی باغلایان ، ترقی وانکشاف یولنده سدراهمز اولان بومانع آرتق برطوف اولسون . بزم بوتون امید مزبزه استقبالده ده قومشواوله جق اولان روسیه ده تورکستانک استقلالنی قازا نمسنه مساعد ، و مستقل اولدقدن صوکراده روسلرک تعدی وتجاوز لرینه مانع اوله بیله جک بروضعیتک حدوئنده در . روسیه ده هر هانکی برره ژیم اولورسه اولسون استقلالمزی بالفعل طانیان روسلره قارشو فنابردو شونجه مز اولیه جغی طبیعیدر . بزم بوکون توجهمز اولا کندیمزده

صوکراده دیگر غیرروس (اینارودیس) ملتارک بو اوغورده کی مساعیلرنده موفق و قوتلی اولمارنده در. بز اولر له برلکده یزومشترک ایده آلرک تحقیق یولنده اولر له برلکده چالیشا جغز .

مذکور « یکی تورکستان » مجموعه سنک ۸ نجی صایسینده (۱۹۲۸) کثیف نقوسلی (مارت) « روس مهاجرت سیاستنک یکی دوره سی مواجهه سنده تورک وطنی تورکستانلیرک وظیفه سی » عنوانیه انتشار ایدن مقاله نک بر قسمی: « ایزویستییه غزته سی ملتزمه تولوم کتیره ن « مهاجرت قانو نلری » فی إعلان ایتدی . ایلك نوبته تورکستان سیبیر یاخطی اوزرنده مهاجرلر ایچون دوقوز اون میلیون هکتار برآیرمغه قرارویر مشلر . روسلر بومهاجر تک بزم ایچون ده «فائده لی» اولدیغنی اکلایم وظیفه سنی برلی تورک قومو نیستلرینه یوکلله تیورلر : بونلر هندستان طرفندن ایمپیر یالیست دولتلرک (یعنی انکاتره نک) تعرضنه (؟) قارشى اورالری روسلرله دولدورمق قومته رنک پلانلری نقطه نظر نندن نه قادر ضروری اولدیغنی ، « ایلك سوسالیست دولت » طرفندن روسلری تورکستانه تهجیر یولیه بو اولسک نک اقتصادا انکشاف ایتدیر یلسینک پک مهم اولدیغنی بوتون تورکستانلیره آکلایم ایملر . یعنی روسلر کندیلرینک مهاجرت سیاستلرینی اجرا یولنده کی پروپاغانده الرینی بزم کندی تورکستانلی کنجلر مزک آغزیه سسویلمک ایستیورلر . هرروس مهاجرعائله سنه هجرت مصارفی ایچون ۲۵۰ روبله پارا لازیمش . بوپارایی ده ویرکی صیره سنده تورکستانلیره یوکلته جکلر . دیگر بر ده قریت (امرنامه) ایله بومهاجرت ایشلرینک بوتون آغیر لقرینی ده محلی زراعت قومیسرلسکلرینه یوکلله تیورلر . دیمک تورکستانلیرک کندیلرینه تولوم کتیره ن روس مهاجرلرینک مصرف و خدمتلرینی ده اوزرلرینه آلمق مجبوریتنده درلر .

بزی بوفلا کتلردن آنجق استقلال قورنارا بیلیر . آنجق اوزمان بز نفوسجه تزیاید اتمه مزه مانع اولان سفالتدن قورتولور و مملکتتمزی کندیمز اعمار اتمک امکائی آله ایده بیلیرز . بز مستقل اولساق روسلر ده کندیلرینک شرقی آوروپا وسیبیر یاده کی اوطنلرنده قالارق کنیش اراضی آرامق یرینه اینتینسیف زراعت اصولنه کچرلر . ما پوکون نه یاپمالی یز ؟ بونک ایچون اک برنجی چاره مملکت داخلنده چالیشان ملتد اشلریمزک ایلری سور دیککی یولدر : روسلرک مهاجرت سیاستنی تطبیقیدن اول

یرلی کوچه لری اسکان ایتمکه بوتون وسائطله چالشمق ، داخلی روسیه دن روس یرینه تاتار ، میشه روباشقورت تورکلرینی جلب ایتمک ، تورکستانده یاشیان ایرانلی آفغانلی وهندلی کبی آسیالی مهاجرلری ، کندیلرینه طوپراق ویره رک اسکان ایلمک . سمرقند جوارنده وایسیق کول جوارنده ایسکی تاتار قصبه سی تأسیس اید لمسنک اوزبک وقازاق غزتله لرنده اهمیتله قید ایدلمسی بوکا دلیلدر . روسلرایسه تاتار وسائر تورک قبیله لرینه قارشى نفرت حسی تلقین ایتمک ووطنلرینی ترک ایدوب تورکستانه کوچوب کلن تاتارلری اسکان ایتمبوب شهر لرده براقغه چالیشیورلر تورک قوملری اسکیدن کوچبه جهانکیر بابا لرینک رقاسندن جهانک هر طرفنه داغیلیدلر . مختلف قوملرک کثافت نفوس حاصل ایلمسنه ، اونلرک مدنیتجه یوکسالمسنه سببیت ویردیلر . براقچ یوزبک تورکستانلی باهر میرزا ایله هندستانه کیده رک اوراده تمثیل ایتدی ، اورتادن غائب اولدی . هون ، آوار ، سلجوق ، موغول دورلرنده تورکستان اهالیسی ایرانه - چینه وآورویابه داغیلدی . اکثریسی اوراده ایریبوب قائب اولوب کیتدی . شمدی تورک قوملری ایچون (۱) غربده اناطولی وآذربایجان (۲) شرقده تورکستان دن باشقه وطن یوقدر . بالقان ، یونانستان ، شمان آفریقا ، مصر ، حجاز ، سوریه ومیسو پوتامیا به داغیلان غرب تورکلرینک تورکیه به طویلاندا قلی کبی شرق تورکلری ده تورکستانه طویلانما لیدرلر ، یکانه دوغرویول بودر . بوفکر ملتک افرادی آراسنده چولوق چوجوغه قدر یرلشدیر یلهیدر . تاینکه آروپای روسیه وسیبیریا ده داغنیق یاشیان هرتاتار عائله سی افرادی بونی برایدینال وملی وظیفه اولارق بیلسون . کذا تورکستانده کی اوزبک ، تاجیک قیرغیز وقازاق وتورکن ده اونلری کندی حیاتی کندی استقبالی تأمین ایچون ضروری ملی عنصر دبه حسن قبوله حاضر بولونسون . کذاتورکستانه قومشو اولکه لرده افغانستان ، ایران وهند ستانده ده شمدیکی بولشه ویک رژی ؛ ننگ سقوطنی متعاقب مملکتتمزه هجرت ایلهلری یولنده ترغیبات وتشمویقات یاپلهیدر . بویله اولورسه یعنی بوفکر ملت افرادی ک قفاسنده یرلشیرسه روسه رغما وکیمسه دن معاونت کورمه مسنه رغماً تورکستانه تورک ومسلمان مهاجر کلیدورور . ایشه بزم ایچون یکانه دوغرویول بودرو بویول پراتیکدر . روس مهاجرتنه قارشى یایلاجق مهم چاره لردن بری ده ملتتمزک طی وصحی جهتلرینه اهمیت ویرمکدر . کنجلمز طب تحصیلنه غیرت کوستروب ملتک عحی وضعیتی اصلاحه چالشمیلیدرلر .

روسلك بوتون طبي يارديملىرى يالكز روس مهاجر كويلرينه تخرىص ايدىلدىكى
كورهرك عبرت آلماليدرلر »

توركستانده عسكر
بوعنوان آلتنده « يكي توركستان » ك ۱۹۲۸ سنه نىسانده چىقان
۹نجى صايدىندە توركستانده عسكرلك مسئله سنه نظرده كى تحوللر
لك مسئله سى
حقده از جمله شونلر يازلمشدر :

« مىلى عسكرى ياخود « عسكرلكى ، اولمدقىجه توركستان دولت اولاماز .
عسكرلك ده توركستانده هرهانكى برره ژىم موقع اقتدارده اولورسه اولسون ،
اوحكومتك عمومى عسكرلك نظامنه كوره خدمت عسكرىه سنده بولونمق وسفربر
لكرینه اشتراك اتمك صورتيله اوگره بيلر ، ۱۹۱۶ سنه سى قيامنده
كورولدىكى كى ، بزم ملت روسلك توركستانليردن عسكر آلماسنى كندىلرينه
« آق پادشاه » ك بويوك بر « عنايتى » وبلكه ويردىكى امتيازلىرى كى تلقى
ايدرلردى . تاما ديكر اقتصادى وسياسى عامللر ندىجه سنده ظهورايدن بوقيامه ظاهر ده
« آق پادشاه » ك عهدنده وفاسز لغنه قارشى كوستريلن هيچان شكلى ويريلدى .

فقط كرك شو ۱۹۱۶ سنه سنده وكر كسه روس انقلابى زماننده توركستانك
باشنه كلن بلاره ، آچققلره وروسلك تجاوزلرينه قارشى مقابله ايلك مجبوريتى
كورديكى زمان ملت سلاح قوللانمق وعسكرلكى تام عصرى معناسيله اوگره نك
لرومى ادراك ايتدى . اسكى اصولده چته شككنده تشكىل ايدن « باصماچى » فرقهلىرى
مختلف منطقه لرده يرلى توركلردن يتشمه واسير تورك ضابطلارى ايله سابق روس
ضابطلر نك تحت اداره سنده عصرى فن حرب اصولى اوگره نيورلردى . عىنى
زمانده روسلك رسى عسكرى فرقه لريله روس عسكرى مكنتلرينه كوكلى اولارق
كيره نلرده چوغالدى . ۱۹۱۴ سنه سى توركستانك مختلف منطقه لرنده سياحت
ايدنلر ، بواھالى قويون سوروسنى آكد يران بركتله دن عبارت اولوب سلاح
قوللانماز وقوللانمق ده استه مزديه بيلرلردى اوزمانلر برسلاح پاطلا ديغنده
كويليلر خانه لرینی ترك ايدرلر فرار ايتدكلرى كورولوردى . فقط شمدى هيچ
اوموليان برمنظره فارشوسنده بولونيورز : سلاحدن قورقق شوييله دورسون
اونى آلدە ايتمك ايسته مه بن واونى سهو مه بن برتوركستانلى به پك نادراولارق بلكه

شهر لرده تصادف اولنور . يالسكر تفشكنى آله اتمك ايچون روس . نفرينى طاشله اوروب اولديرمك وروس نوبتچيلرينك كوزينه برآوچ قوم وياكول آتارق آلندن سلاحنى قايمق واوكدن قوللاناميه جغى بوسلاحى ده يرآلتنده صاقلامق كېي حادثه لرتور كستانده چوق دفعه لرتكرر ايتمشدر . جنرال طالستوفك ۱۹۱۹ سنه سنده مانغيشلاق اوزرندن فرار ايتديكى زمان عسكر ينك مهم برقىسى آللرنده كېي سلاحلرينى آلتق ايچون قازاق ، قرغيزلرك « آداى » قبيله سى طرفندن برر برر اولد يريلش ايدى . بوكاساتق اولان يكانه عامل ده زمانمزه آنجق آلنده سلاحى بولونان وعسكر لسكدن آكللايان قيرغيز — قازاق كندى حيات وناموسنى مدافعه ايديه بيله جكى قباعتنك يرلشمسى ايدى . ۱۹۱۸ سنه سندن صكره بولشه ويك ومنشويكارك روسلر ايچون اعسلان ايتدكلرى سفر برلسكره اوزبك ، قازاق وقرغيزلر يالسكر عسكر لسكى اوگره نمك مقصديله كندى آرزولريله اشتراك ايتديلر . توركستانده هوشويك وانكلز حاكيتى هنكامنده اوازسردار ، تيجان عباس وباشقه لر ينك تحت اداره سنده بولونان منتظم وغير منتظم توركمن فرقه لرى تشكىل ايتمشدى . مختلف روس ره ژيلر بته خدمت اتمك اوزره تشكىل ايدن بوعسكرى فرقه لرى روسلر ، ملي غايه تعقيب ايتدكلرندن شهبه لته رك داغتايله چاليشديلر . ۱۹۲۳-۱۹۲۷ سنه لرى آراسنده اوزبكسان وقازاقستانده يرلى توركلرى عسكر لسكه اوگره تمك ايچون برطرفدن يرلى قومونيستلرك سعيلىرى كنج اوزبك وقيرغيز لرى عسكرى مكاتبه سوق ايتدكلرى ، ديكر طرفدن ده روسلرك بوتديرلى هر وقت عقيم براقديلرى يكديكدرينى تعاقب اتمشدر . بالخاصه خالص الدم روس اولان ووروشيلوف ايش باشنه كچنجه سوويه تلملى عسكرى قطعه لرى قطعى تدبيرلرله الغا ايدر اولديلر . ۱۹۲۷ سنه سنده قرغز قورولتايي اخذ عسكرك مجبوريتى حقتنده فرار قبول اتمشدى . فقط روسلراونى موقع تطبيقه كچر مديلر يالسكر بشپه ك كېي روس مهاجرلريله دولواولان قضاالرده پك آز مقدار ده يرلى عسكر آلديلر . اخذ عسكر شعبه لر بته كلن قرغز لرك همان هپسنى «خسته اق» بهانه سيله ردايتمشلردر . قازاقستانك كو كچه طاغ وقو سلطاناى سانجا قلعلرنده كى عسكر لسكه كيرمك ايچون احد هسكر شعبه لر بته كلنره روسلر عسكر لك ايتمك ايچون بيگر لر بگزلر له برلكده كلبه كزلازمدر ، ديه بوللرى ده كرى چويرديلر . شمى قزل

اوردونك اون سنه لك ييل دونومى مناسبتيله ۲۸ شباطده ياييلان بايرامده كرك توركستانده ، كرك قازاقستان واوزبكستانده ۱۹۲۸ سنه سنك صوك بهارنده باشلامق اوزره عمومى اخذ هسكرك قانونينك تطبيق اولوناجنى تكرر وعدايد يلبور . قازاقستانده ايسه بوقانونك داها بوسنه ايلك بها رنده تطبيقه كچريله جكن حزبى قوميسار شليخانوف اعلان ايدبور . بوراده توركستانك يرلى توركلربنى عسكركله جلب اتمك ايشى روس حكومتى طرفندن برجميله اولارق وعدايد لمسى چوق شايان دقتدر . خاقمزجبر آ عسكرك اولمق ايستيور . فقط روسلر ، يرليره عسكرك اوگره تمك ايسته ميورلر .

توركستان منورلرى پك كوزل بيلرركه مى عسكرك حاكم ملتك قول اوردو ، فرقه ، لوا و آلايلرينه كوچوك مفرزه لرشكلنده داغتلش ايسه لربوكى قطعات حرب زمانلر زنده پك شدتلى ومرحمتمسزجه سوء استعماللره معروض قاليورلر . روسلر ك بويله كوچوك مى مفرزه لرى هروقت جبهه نك او ك صفنده بولوندير دقلى معلومدر . اونك ايچون مى عسكركلر ك بهمه حال لوا وفرقه دن ده كوچوك اولميان جزء تاملردن عبارت اولارق تشكيل ايد يلسنى تأمين ضروريدر . البته مى عسكركلر ك بوكى تشكيلات و اداره ايشلرينه يرلى منورلر ك ويرلى ضابطانك اشتراكى آنجق توركستانده يرليردن اولسكه حرييه قوميسر لسكلى تشكيليله قابل اولور . فقط اولجه موجود اولانلرينى ده لغو ايدن روسلر بوكى مومسس لرك يكيدن تشكيلانه مساعده ايتمه چكلدر . بنا عليه مى عسكركلر ك استقبالده ده تشكيلنه دوام ايديلديكى تقديرده بيله ينه عسكركى وسياىى تريبه لرى شويله دورسون تشكيلاتى آزچوق مراقبه اتمه تمك ده امكانى اولميه جقدر . بوتقديرده دخى موجود روس اخذ عسكرك قانونلرى توركستان اهايلسنه تطبيق وتشميل ايد يلسه بزبوكا اجنپ بويونديغى آلتنده بولونان ملتزمه انسان نظريله باقلسنى تأمين يولنده ايلك آديم نظريله باقاردق .

بوکونکی و مستقبل

تورکستانک

قومشو دولتله و ملتله آراسنده موقعی

نه عائد مطالعه لر

تورکستان روسیه

کتابک بوضوکه قسمنده تورکستانک روس وانکلز و چین و ژاپون روس مستملکه کبی دولتله ، آفغان ، هند و ایران کبی قومشو ملتله آراسنده موقعی سیاستیک هدفی اولرله بوکونکی و مستقبل مناسباتی حقننده دوشوندیکاریمی عرض ایده جکم . و اوججه ده طبیعی اولارق تورکستان و روسیه مناسباتی مسئله سی حقننده کی فکر لریمی آکلا تاجقم .

تورکستانک معاصر مدنیتله آرتق قاوشمش اولان برملت طرفندن اشغال ایله یلیشینی ، تورکستانه دمیریولی گتیر یلوب اونک طبیعی خزینه لرینک جهان ایچون آچیلش اولسی ، و اوراده قرون وسطائی شرائطده یاشیان خلقمزمک معاصر مدنیتله بالمجوزیت التحاقی امکالری نقطه سندن تقدیر ایله نلریالکزر آوروپا لیلردکلدی . کندی منورله مزدن برچوقلری ده بوفکرده ایله . هر ایکی تورکستانک فی الحال بخارا نفوذندن قور تاریلوب روسیایه الحاقی ایستیه ن چوقان سلطان (یوقاریده ص ۵۳۸) ، کذا روسلرک تورکستانی داها اشغال اتمدکری ایچوت تأسف ایله اسماعیل میرزا غاصپر ینسکی (یوقاریده ص ۵۴۲) بونی یالکزر روس منفعتی نقطه سندن دوشونوب سویله مش دکللردی . تورکستانک اشغالی یولنده روسلره اک مهم خدمت کوسترن داغستانلی ضابط علی خان آوارسکی ده بویله اولسه کر کدر .

۱۹ نجی عصرک روس استیلا سنه تقدم ایدن ایلک نصفی تورکستانده نفوسک سرعتله آرتدیغی بردوردی؛ روس دورنده وجوده کلن یکی حیات و مناقلات شرائطی آلتنده روس مهاجر آقنلریله بونفوس دهاچوق آرتارق الیوم اون بش میلیونه چقمشدر . بو قدر انسان معاصر تکنیک ایله معاصر استحصال آلتلریله مجیز بولونیور ، که اولکهنی کلمه نك معاصر معناسیله اعمار ایده جملکردر .

روس دورنده تورکستانه کله رك سیاحت ایدن ذوات یکیلگری کورونچه اکثر صمیمی اولارق سوینمش و روسلره قارشى حیرانقلرینی یاز مشلدر . بو کئی ذوات تورکستانده هانکی اتوغرافی عنصرك برینه هانگیسی کلمش اولمسی کئی مسئله لره اهمیت ویرمیوب یالکز نفوس تزايدینه و اقتصادى بوکسلشه عائد و قملره دقت ابتدکارندن روسلرک مهاجرتی ده آتیق اولککه نك ترقیسی ایچون بررهین تلقی آتمشلدر . بوندن باشقه کندیلری خرستان ده اولدقلرندن اوتدهده بری ده یکی یاپیلان کلیسه کورور لسه او کاده سه وینمشلدر . بونوع سیاحلردن برسی و مهمی ده اسویچره لی هنری موزه راولمشدر . نورکستان اقتصادیاتنه عائد اثرلر نشر ایدن بوذات ۱۸۶۹ ده بخارا یه کلمش و امیر مظفر طرفندن حبس ایدیله رك بخار اده محبوس اولمک طادینی طامشدر . صکره نصلسه قورتولمش . ۱۸۸۲ ده ایکنجی دفعه و ۱۸۸۹ - ۱۸۹۰ ده اوچنجی دفعه تورکستانی زیارت ایدوب اونک تدریجا انکشاف صفحه لرینی مشاهده ایلشدر . صوک سفرنده آرتق ما ورا بجر خزر دمیر یولی بخار ایه قدر کلمش اولد یغندن ۱۸۹۱ سنه انعقاد ایدن بین الملل جوغرافیا قوغره سنده د ماوراء بجر خزر دمیریولینک انشا سندن اوکجه کی و صوکره کی تورکستان ، موضوعی اوزرنده مهم برقونفرانس ویرمشدر . مذکور دمیریولی ۱۸ آیده انشا ایدن جنرال آنتیکوف ده مذکور قوغره ده آسیه ممثلی صفتیله بولونیوردی . هه نری موزه البته تورکستانک روس کلمه دن اولکی و صوکره کی وضعیتلرینی رنگلی بویالره توصیف آتمش بو اولککه ده مختلف خانقلر برینه یکانه و مستقر بر حکومتک و قانونک حکمران اولسندن ، دمیریولدن ، آمریکا پاموغنک انکشافندن بحث آتمش و زراعت مساحه سنده بوملکتده یاقنده یکی آریقلر (قانالار) قازارق بویوک انکشافلر حصوله کله چکی یولنده حتی بوکون بیله تحقق آتمیه ن کہا تیلرده بولونمشدر (۱) . او تکچه (۱) هنری موزه ر سیر دریادن یکی قنالر انشاسیله اوج میلیون هکتار آمودریا دن اوج

چارک مرغاب ما لسانه سی ده آوپا مدنیقی نشر مرکز لرندن بری اولا چقدی اوکا کوره تورکستان فتح اید یلمش، چول مغلوب اید یلمش، یکی مدنی حیات آرتق باشلانمشدر. تورکستانک فتحی مجبول براولسکه نک آنی اولارق میدانه چیقا رلمسی دیمکدر. شمدی او آورویا به دمیریول ایله باغلانمش بولونیوروارض موعود بویولله کندیسنگ شانلی ماضیسنی یکیدن قازانمش بولونا چقدر، او (هنری موزه) ۱۸۸۲ سنه سفرنده کوچوک برکروانله زورله آمودریایی کچوب اوراده بولونان یکانه برآغاچک کولکه سنده استراحت ایتدیمیکی یرده شمدی آمودریا دمیریول کوپروسی بنا اولونمش واوراده برروس قصبه سی (روس «چارجوی» سی) وجوده کتیر یلمش که شمدی بش بیک نفوسه، برکلیسه و برقلوبه و یرده قافه شانانه مالک بولونیور. اورایه بیاض صار یقلی یرلیلر بیله کلوب زبارت ایدرلروانلره شمدی «کوزلعه له نه» ایله «سودای حقیقی» آرتق برسر دکلدر (۱).

هنری موزه رمعروضاتنک صوکننده «اورتا آسیایه نظام یرلشد یرمه سنی،

میلیون، تیجان نهرندن برمیلیون هکتار خالی اراضی یاقنده اسقاوا اعمار ایدیله جکئی سوپله مشدر.

Henri Moser, Le Turkestan avant et après la construction du chemin de fer trans caspien (Compte Rendu du 5e Congrès International des sciences géographiques) : Le Turkestan soumis, le désert était vaincu, l'oeuvre civilisatrice commençait. L'esclavage avait été aboli. L'agriculture et le commerce purent dès lors développer, ainsi que l'industrie. Pour la première fois, les peuplades de l'Asie — centrale jouissaient d'un gouvernement stable... Spontanément al terra incognita se trouvait, par voie ferrée, en rapport direct avec l'Europe, et une nouvelle vie commençait, qui, peu à peu, rendra a cette terre promise son ancienne splendeur... En 1882, je mettais un jour à franchir, avec ma petite caravane la vaste nappe d'eau qui s'appelle l'Amou-Daria, et je bivouaquais sur la berge à l'ombre du seul arbre que je pus découvrir. A cette même place, actuellement, un pont du chemin de fer traverse le fleuve et à la place de mon campement s'élève la nouvelle ville russe d'Amou-Daria, qui comptait, lors de mon dernier voyage en 1889, 5000 habitants, une église, un club, et même un café chantant fréquenté par des fidèles au turban blanc, pour lesquels ni la Belle Hélène ni le Parfait Amour n'ont plus de secrets...

اونی مدنیله شد یرمه بی بیلن واونی اعمارایدن بویوک روس ملتته ، قارشیی بوبین الملل علم قونغرہ سنک اعضالرینک حیرا نلقلرینی بیان اتمش واوراده حاضر بولونان جنرال آتینکوفی ده دمیربول یاپوب تورکستانی بالفعل فتح اتمش اولسی اعتباریله تبریک اتمش وحرارتله آلقشلا نمشدر . ظنمجه روسیه نك تورکستانی اشغال حرکاتی بوبین الملل علی قونغرہ ده بوتون مدنی ملنلرک نماینده لری طرفندن ایلک دفعه بویله حرارتله آلقشلانمش اولسی روس موفقیا تنک اوج کماله ایرمسی دیمک اولمشدر

روسلرک تورکستان استیلا سفرلری هنکا منده بونلرک اوراده آنجق وحشت ، وودقا وحش نشرایده بیله چکلرینی سوبیلیه ن انکلیزلرده بالخاصه مذکور ماورا خزریولی صالند قدن صوکره روسلره عائد فیکر لرینی و تصحیح ، ایلمکه ،اشلادیلر . ۱۸۸۸ سنه سنده ماورا بجزر دمیریولی سمرقنده کلز کلز برچوق انکلیزلر و او جمله دن مذکور سنه نك صوکنده و ۱۸۸۹ نك باشنده جورج کورزون بودمیربول اوزرندن سمرقنده واورادن ده تاشکننده سیاحت ایدوب بورالرینی اوگره ندی و مطالعه لرینی و اورتا آسیاده روسیه ، نامیله قالون برجلد اولارق نشرایتدی . انکلیزلر روسیه نك اورتا آسیاده چابوق دمیریولی یاپامیه جنی فیکر نده ایدیلر . فقط روسیه بواشی آنی وعسکری برتد بیرله یاپویرنجه کورزلی دورت اولدی . کورزونک مطالعه لری هب بواساسدندر . اخیرا هندستان نایب قرالی وانکلتره خارجه ناظری اولان بولورد کورزون تورکستانک دمیریول قهرمانی جنرال آتینکوف ووالی عمومی روزینباخ وسائرہ ایله قونوشدی ، وما وراه بحر خزریولنک هندستانده انکلتره حاکمیتی ایچون تهلمکه تشکیل ایدوب اتمدیکنی اطرافلیجه اوگره ندی . اویرلی اهلالی نك حیاتی وروسلره مناسباتی ده قاورامیه چالشدی . واصل اولدیغی نتیجه بودر : و هندستانک فتحی روسلرک قفاسنی چوقدن بری اشغال ایدبور . روسلرک هندستانی اشغال پلانی برخیاچ (chimera) در ، اونلرک هندستانه تعرض ایلملری ایسه اما برتهلمکه در . بوکقارشیی انکلیزلر افغانستانی طوتملیدرلر . جنرال آتینکوف ماورا بحر خزریولنک هرات وقندهار اوزرندن هندستانده کی قویتنه خطی ایله برلشدیر برسه ک سز انکلیزلر قافقاسیادن و بویول اوزرندن هندستانه دو قوزکونده واصل اولاچقسنکزدیوراما بویولک یاپیلدیمسی وانکلیزلرک اوزاق ایسه بیله اسکی جنوبی دکر یولندن بورومه لری داها صاغلامدر .

روسیه اورتا آسیاده تمللی اولارق یرلشیور و قوتلی براداره ما کینه سی قورویور . سیر هنری راولنسون ۱۸۸۲ سنه انکلیز جوغرافیا جمعیتنده قرغز ، اوزبک و تورکنلر روسلر طرفندن تشکیل اید یلبریله انسانیته الحاق اید یلمش بولو نیولر و اسلام فانا تیز می ده یقلمش بولو نیور دیمشدی . بوسوزدوغرودر ، فتح اید یلن تورکستان قوملری روسیه نلک قوتنه قانعدرلر . روسیه نلک کیرد یکی بویرلردن آرتق کری دونیمه چکی محقق در ، بوکا یرلیرده قانعدر . روسلر جاهلدر و تما میله شرقیدرلر . اورتا آسیا نلک روسلر طرفندن اشغالی برشرق اولکه سنک دیکر برشرفلی قوم طرفندن فتح اید یلمسی دیمکدر . اونلر غربدن انجق پک آز برشی اوکره نه یلمش وشممدی تکرار شرقه دونمشلدر . مع مافیه آروپا ایچون ندنی عاملی اولان برره ژه م اورتا آسیا ایچون ده ترقی عاملیدر (۱) . روسلر یرلیرله « قویوه ر » (laissez faire) سیاستنی تعقیب اید یور ، اونلری مدرسه و منلارک اختیارینه برافش ، آقصاقلره ، خانلره خلعت بعضا جنرال البسه لری کید یرمش . مع الاسف راقی و فخش نشرایدیور . مع مافیه بویوک بر ترقی اثری واردر . روسیه نلک بوکون اوراده یرلی خانلر طرفندن طرد اولونمسنی انکلتره ده هیچ برجدی آدام ایسته مه ز . انکلتره نلک اورتا آسیا ده کی حدود لری طبیعت طرفندن تثبیت ایدلمشدر ، بونلک اهمیتنی تقدیر ایتمه مک یاخود اونلک اوزرندن صچرامق احمق اولوردی . بو طبیعی حدود لرکه بزنی تانار بوز قیرلرندن و تورکمن چوللرندن محافظه یه خدمت اید یورلر (۲) . ما ضیسی بویوک ، حاضرلی چوق کری قالان واستقبالی پارلاق بو اولکه روس ملتته میراث اولشدر اوکنج و ملتلر آراسنده یرطو تاجق استقبالی بر ملتدر . بز اوکا موفقیتلر دیلرز . بویوک یترونلک دیله کلری تحقق اید یور ؛ اما آسیاده مشکلات فتوحاتدن صوکره کندسینی کوستیر . روسیه اسکی برتمل اوزرنده یکی بر بنا یا پیور و عصر لردنبری او یویان برملتی او یغاتیور

1) The conquest of Central Asia is a conquest of Orientals by orientals, of cognate character by cognate character. (But) a system backward in Europe is forward in Central Asia; stagnation here is dizzy progress there.

2) The limits to British dominions in Central Asia are fixed by natural conditions, which sever us, as by oceans, from Tartar prairies or Turkoman steppes.

او کا آدمچیلگك قيمتى (the worth of manhood) تقدیر آتمه بی اوگره تیور . روسیه نك فتوحات وعسكری مقصد لرله انشاء ایتدیكى دمیریول صلح ومسالمات آلتی اولاجقدر . روسدن قورقمیالم . اشته جورج كورزنك انطبعا تنك خلاصه سی بودر . موخر آسیامسئله لرنده انكلیز ایله روس داها یاقندن اكلاشمیه باشلینجه انكلیز لر روسلك اورتا آسبا ده کی سیاستلرینه قارشى فكر لرینی تصحیح اتمكله اکتفا ایتمیوب دوغرودن دغری مدا حلقه باشلادیلر . از جمله ۱۹۰۳ سنه سنده قفقاسیا وتوركستانده برتدقیق سیاحتی یاپمش اولان انكلیز پارلمانی اعضاسی هنری نورمان توركستانده آلد یغی مثبت انطباعلری افاده اید ركن بلسكه هر كسی كچمشدر و دیمشدركه : « یكرمنجی عصر جمعیت بشریه نك ترقیاتنده اك بویوك عامل صفتیه روسیه یه اك بویوك مكافاتى ویرمیلیدر » (۱) بوزقیرلیری قوم چوللرینی لوكسوس واغونلرده تماشا اید رك كیزن ویاقنداده توركستانك طاطلی میوه لرینی ییه رك شرابنی ایچرك انتریسان منظره لری تماشا ایدن وبر قرون وسطائی الف لیله مدتیک یاشایان جانلی برشیکلنی توركستانده یاپلش لوكسوس اوتلرده یاشیارق ، مؤخر آحتی اوتو مویللرده كیزه رك برقاچ كونده اوكره نه بیلدك فرصته نائل اولان بونوع سیا حله دن برچوغی بعضاً روسیه یه قارشى بویله نهایتسز ثنا لریاغدر مشلردر . قرون وسطائی بر محیطده دمیر یوللر ، واپورلر ، محتشم اوتلر ، الکتریق ضیاسی ، تیلفراف ، بانقه لر ، موزه لر و کتبخانه لر ، اوووپا اصولنده شهر باغچه لری پارقلر كورن « باربار براولسكهده » وجوده كتیر یلن بر باغچه لرده آوربا موسیقیسنك ترنمی راحت راحت حضور قلبه دینله یین و حقمزده انجق روسدن معلومات آلان علی العاده سیاحلرك بو ما هیتهده کی انبعا علرینی بر طرفه بر اقالم ؛ كل لسا نمزی بیله ن و ماضیمزی مدنیتمزی آكلایان وحال حاضر مزی اوكره نیمه چالیشان بعض ذواتك انطباعلری ده فنا دكادی . بونلردن بعضلری اصل یرلی توركستان اهالیسنك صوك بولشه و یك دورینه قادر كچردیكى حیاتی اسكى حیا تمزله مقایسه ایدرك بونك بویوك بر تكامل

1) Henry Norman, Travels in contemporary Russia. The Caucasus and Central Asia, London, 1902, p. 314 : The twentieth century must count Russia as one of the greatest factors in the movement of human society.

تشکیل ایتدیکنی سو بیلد یلر و پارلاق بر استقباله دوغری ایلر یلمکده اولد یغمزی ادعا ایتدیلر. تورکستانده بر تدقیق سیاحتی یاپان ایکی انکلز عالمی دنیزون روس (آخر آ سیردنیزون روس) وف. اسکرین ۱۸۹۹ ده لوندرده ده تورکستانک مدنی تاریخچه و حال حاضرینه عائد بیوکجه و مهم بر اثر نشر ایتدی یلر. دنیزون روس دهاها زیاده آسکی زمانی واسکرین ده روس دورینی موضوع بحث ایدنمشلر و یرلی اهلینک وضعیتنه تماس ایدرک بورالده اسکی تورکستان مدنیتنک یکی برشکلده پایدار اولمق اوزره اولد یغندن بچت اتمشلدردر^(۱). اوریا لیلر آراسنده بزم حیا تمزی دهاها یا قندن تعقیب ایدوب اوکردن و بوتد قیقاتنی الی سنه منتظماً دوام ایتد یره بیلش اولان وامبری ۱۹۵۶ سنه سنده «شرقده غرب مدنیتینک تأثیری» عنو انیله نشر ایتدیکی اثرنده (ص ۳۷) ایدل حوضه سنده کی تورکلرک آرتق انقراضه محکوم و روسلا شوب بته جکی بر عنصر دیه تعریف ایتدیکی حالده تورکستانه کلنجه بوراده روسلرک سیاستنی تنقید اتمکله برابر یرلی تورکلرک استقبالی حقنده (ص ۱۳۷) چوق نیکین داورامش و کتابنک اوقسمنی شو جمله لرله تاملا مشدی: «کرچه تورکستانده روس مهاجرتنک فافقاسیا یه نسبه دهاا کنیش مقیاسده انکشاف اتمکده اولد یغنی واستقباله بلکه دهاافضله ایلیله تیله جکنی کوز اوکنده طوئساق بیله تورکستانک مسلمان اهللیسی. . Partes an nexae. صغیله یاشارلر واصلو دکزی ایچنده ایریبوب منقرض اولوب کتمزلر. روسلرک تمثیل قوتلری معلومدر. اونلر مثلاً سبیریا اهللسینک ۶/۷ قسمنی ملیت اعتبارله تمثیل ایدوب روسلا شدیره بیلد یلر؛ فقط بو تمثیل قوتنک تورکستانده ده عینی قوتله مؤثر اولو بیلسی متصور دکلدن. کذا تمثیل سیاستنده وولغه حوضه سنده وقریمده کی تاتار لر آراسنده نائل اولد یغنی قادار بر موفقیت ده روسلره تورکستانده نصیب اولماز. چونکه تورکستانده تورکلک اویله کشف برکتله درکه اقلیته چو یر یله بیله سی امکا نسزدن. عینی زمان روسلر بوراده بربرینه باغلی متعصب مسلمان عنصر یله قارشی قارشی یه بولونیور لرکه بوللری مثلاً وولغه تاتارلرنده اولد یغنی کی خرسیتیا نلشد یرمق ده امکان خارچنده در. ثالثاً تورکستان روسیه دن قوم وچول منطقه لر یله آیر لمشدر

1) Fr. Skrine and E. Denison Ross, *The Heart of Asia. A History of Russian Turkestan and the Central Asian Khanates.* London, 1899, p. 410.

روس مهاجر لری چوق کله مزومها جرت ایچون اقلیم شرائطی ده وولغه حوضه سی قادار مساعد دکدر . روسیه حکومتی کندیسینک جنوبیده انکلیز تحت اداره سنه کیرمش اولان آریانی قوملرک اولکه لریته سکر داش اولارق بوراده اورال التای قوملری اولکه سنه مالک بولونیور . او بر اولکه لری اوتته بری ده شمالدن جنوبه اوزانان حدود قراقول منطقه لری واسطه سیله اداره اتمسکله اکتفا ایده جکدر ، (۱)

کریک سیاحلرک انطباعاتی ، کریک متخصص مستشرقلرک بوفکرلری هب حرب عمومیدن وروس انقلابدن اولکی زمانلره عاندر . فقط روس مستملکه جیلکی استیلا وتمشیل اصوللری ، اونک بالخاصه روس انقلابی دورنده انکشاف ایدن شکللری اویله برقراریشیق ونازک بروضعیت عرض ایدرکه اگر روس مستملکه جیلکینک مثبت رولی وملتیزک روس اداره سنده پارلاق استقبالی حقنده سیاحلرک و مستشرقلرک مذکور انطباعاتی نقل اتمسکله اکتفا ایدرک کتابی قاپاتمش اولسه ایدم ملتیمی اغفال اتمش و اوکا اهاننت اتمش اولوردم . روس مستملکه سیاستنک ماهیتنی آکلامق و اوکا قیمت ویرمک ایچون اونک هدفنی و غایه سنی او کره نمک ایجاب ایدر . و بونک ایچون ده بوسیا سنی انکلیزلرک هندستانده کی مستملکه سیاستی ایله مقایسه اتمک فایده لی اولور . روسلر بزه هندستان یوللری قاپالی اولد یغندن اوراده کی حیاتی وضعیتی کوروب بیله نلر ، مثلا هندستان طریقله حجه کیدوب کله ن تورکستانلیلر حقیقی وضعیت نه اولد یغنی بیلیرلر و روسلرک یالانلرینه واقفدرلر . اونلردن بریسی ۱۹۲۱ سنه سمرقنده و اگر روسلرک اداره سی انکلیز لرک کینک یوزده بری قادار ضرر سز اولایله ایدی ، بز تورکستانلیلر روس مظالمه ده بر قاقچ زمان تحمل ایده بیلیردک ، دیمش ایدی . ۱۹۲۳ سنه سنده آرقادا شلرمله برابر هندستانده بولوند یغمزده بونک حقیقی اولد یغنی بالذات کوردک . انکلیز اداره سنده هندستانک نفوسی متمادیا آرتمش . شهر حیاتی امثالز صورتده و غربی اوروپا سیسته منده انکشاف ایتمشدر ، بوراده ده میریول خطی . ۴ بیک میل دن فضله در ، سنه ده ۶۲۳ میلیون یولجی طاشیر . انکلیزلر شمال غربی

1) H. Vambery, Westlicher Kultureinfluss im Osten, Berlin 1906, S. 137—138.

هندستانده ، سند ، نهرندن جهانك الك بويوك سد وبتدريبن ائشا ايدوب ۲۰ سنه
مقدم تماميله خالى بولونان يرلرى اسقا ايدوب ۶۷ بيك ميل طولنده قانالار آچديلر ،
چاي وپاموق يتيشدير اولديلر . اولجه بوش ياتان بوجولدن شيمدى سنه ده
۱۰۵ مليون فوت و اردات كليور . هندستانده بوكونه قادار ۱۴ مايون هكتار صحرا
اسقا ايدلمشدر . بورالينه اسكان ايديلن كويليلر هب هنديلر در . يعنى اسقا ايديلن
يرلر ده انكليز مهاجر كويلرى تشكيل ايدلمش دكلدر . انكليز اداره سنك روسلردن
فرقى اولان الك اهميتلى نقطه سى بودر . شيمدى ده ۱۸ مليون انكليز فوتى صرف
ايديله رك « سوتله م » صحراسى اسقا ايديلوب ۱,۳۵۰,۰۰۰ هكتار قادار يرزراعت
ساحه سنه چه ويريلك اوزره در . اورابه ده يالكز هندلى كويليلر يرلشدير يله جكدرد .
بو عملكته انكليز لر ۱۶ دار الفنون آچمشلردر ، بونلردن يالكز كلكته دار
الفنوننده ۲۷ بيك يرلى طلبنه تحصيل ايتمكده در . هندستانده ۱۶۵ قادار قولله ژ
۵۲۰۰ قادار اورتا مکتب ، ۱۵۰,۰۰۰ قادار ابتدائى مکتب ، ۱۲۰ قادار اركك
۵۰ قادار ده قز معلم مکتبلى واردر ، مطبوعات حرتى ، اجتماع حرتى اولديغى
كبي ، يرلره كندى حقوقلرېنى علناً مدافعه امكاني ده ويريلشدر . مى هند مختاريتى
واستقلالى دعوا سنده بولونان مى « هند قونغره سى » ۱۸۸۵ سنه سندن برى
رسماً ياشايور . غزه لرى ، مضبئه لرى وديكر نشرىاتى رسماً نشر اولونور واهالى يه
انكليز پوسته سيله داغيتايور . ۱۹۰۸ سنه سندن برى « اسلام جمعيتى » واردر .
بونلردن باشقه متعدد سياسى وعلى جمعيتلر ياشايور . طبيعى كه مستملكه اولدقدن
صوكره بوراده حكمران اولان وضعيت بر سينك حا كيتى وديگرينك ده اسارتندن
عبارتدر . انكليزلرك عصر لر دنبرى معلوم اينجه گيزلى خفيه سياسى هر قدمده كوزولور .
سياسى و اقتصادى استقلال حركاتى لزومى كلنمده تشكيل ايدنه ييلك ايچون تدبيرلر
آلمشدر . فقط بوتون بونلر معين بر قانون اسا سنده ياپيلور توقيف ايديلن
ير مجاهد برداها چيقيور و برداها كندى ايشته دوام ايدنه ييلور . غاندى ، شوكت
و محمد على ، وسير محمد اقبال كبي مى قهرمانلر تمقيب ايديله كلرى كبي چا غير يلوب
دولت ايشلرى خصوصنده استشاره ده ايديليورلر . بن بونلرلى آنجق روسيه ايله
مقايسه موضوع ادلديغندى ذكر ايديورم .
بريتانيه هندستاننده آچلق ووباليله لر ينك تكررينك يوللرى اوكنه كچلش اولما

مقاله برابر یرلی اهالی نفوس اعتباریله متبادیا تکائف ایدور . ۱۸۰۰ سنه سنده نفوس آنجق یوز میلیون قادر دی . ۱۹۰۱ ده ۲۹۴ میلیون اولدی . ۱۹۱۷ ده ایسه ۳۱۸ میلیونه چیقدی (۱) . کلومتره مر بنه ۶۸ نفوس کلیور . حاکم انکلزلرک عددی ایسه هب یوزبیک جوارنده قالور . ۱۹۱۷ ده آنجق ۱۱۵ بیک ایدی . انسان افغانستان خیر کچیدنند هندستانه کچرکن بوتون ده میریو لرده یرلی ایشچیلرک ، یرلی مهندسلرک چالیشدی یعنی ، اوردوده ، ضابطلرک انکلیز اولمسیله برابر ، عسکرلرک وبوتون اداره ما کینه سیک یرلی اهالیدن اولدی یعنی ، عمومیتله مملکتک فوق العاده زنگینلکنی کوروپور .

مستلمکه لری ، آزاد ایتمک ، ایسته یهن روسلر ایسه تورکستانک قازاقستان قسمنده ایکی یوزبیل حکومت سورد کلری حالده نه واسع ده میریول شبکه لری وجوده کتیروب یرلیله ده میریول ودیکر صنعتلری اوکره تدبیر ، نه ده کوچبه لری اسکان ایتدیلر ، نه ده تورکلری معاصر عسکر لکه و اداره ایشلرینه آلدی یردیلر . روس مستلمکه لرنده جمعیت ، اجتماع و مطبوعات حریتی شویله طورسون ، بر یرلینک بوکی شیلرک لزومی آکلادیغنی دویارلرسه کندیسینی درحال تعقیبه باشلارلر و قورشونه دیزرلر . اگر « مستقل اوزبکستان جمهوری » شهر لرینک برنده حقیقی استقلال نامه برنمایش اولورسه بوتون او شهری نهایت محو ایدرلر . انکلز اسارتی یرلیلری حبس و خفیه لر ، تعقیباتله تعجیز ایدن براسارت ایسه ، روس اسارتی ساده چه قورشون و اعدام سیسته منه مستند براسارتدر . شویله که بوکون تورکستانک استقلالی مسئله سی عصر لردنبری یاشایوب کلن بویوک بر مدنیتک و بومدنیق عصر لردنبری یاشاتان تورکستان قوملرینک حیات و ممت مسئله سی اولمشدر . یابومدنیت و بوقوملر یاشایوب بین الملل مدنی و اقتصادی جیاتده مهم موقع آلاجق و یاخودده معین مقصدی بوملکتده نفوسچه اکثریت تشکیل ایتمک اولان روس مهاجر کتله لری ایچنده ازیلوب قایب اولوب کیده جکدر . اک صوک وضعیتی آلام : یوقاریده قید ایتدیگمز وجهله سابق تورکستان والی عمومیلکتنده ۱۹۱۷ سنه سنده ۷۰۰ ، ۸۰ ، ۰۸۴ اولارق صاییلان نفوس ۱۹۲۲

(۱) ۱۹۳۲ سنه سنده هندستانده نفوس ۳۵۳ میلیونه چیقمش و کلومتره مر بنده نفوس ۷۴ نفر اولمشدر .

سنه سنه قدار ۵۱۴، ۲۹، ۵۵، ایشمش، فقط ۱۹۲۴ سنه سنه قدار بوعدد یکی روس مهاجر کتله لر یله ۶۰۰،۰۰۰ آرتمش در، قازاقستانده مذکور سنه لرده ۷۰۰،۰۰۰، یعنی بوتون نفوسک ۱۴٪ قدار یسی اکیسلش وبوضایعات روس مهاجر لر یله طولدی رلمشدر (۱). بو وضعیت یعنی یرلیرک اکیسلسی وروسلرک آرتسی حالا دوام ایدیور. روسلرک مقصدی بونی دوام ایتدی رلمکدر. بوتون اقتصادی تدبیر لری بوکامغوفدر. قازاقستانده روس مهاجرارینک طوپراق تقسیماتی ۱۹۲۲ سنه سنک ۳۱ مایسنه قدار کویا اکمال ایلمشدی. فقط ۱۹۲۵ سنه سنه قدار هب اونلرله مشغول اولدی ر. قازاقلری یرلشدیرمک حقتده ۱۹۲۴ سنه ۱۲ نیسان تاریخله نشر اولونان قانون هرهانکی بهانه لرله لایق وجهله تطبیق ایلمدی چونکه اونلرله کوره بومسئله (۱) چوق مشکل ایش؛ ۲) بونک ایچون هرهانکی ژرده بر ایگه لسکه نه قدار طوپراق لازم اولدی یعنی تعیین، یعنی یکیدن مفصل اراضی استاتیسیتی تحریاتی یا بمق لازم (۳) یوایشلر چوق بهالی به مال اولو یورمش. « قازاقستان اراضی قودیکسی، نک ۳۰۱ و ۱۴۱ نچی ماده لر یله ینه ۱۹۲۴ سنه نشر ای دیلن « قازاقستانده کوچبه لرک اسکانی قانون، نک، ۴۱ نچی ماده سیله یرلیرلشد یریلده دن قازاقستانده روس مهاجرلری ایچون طوپراق آلمق تحدید ای دیلیور کبی ای دی sto (یعنی « مساعی و مدافعه شوراسی ») نک مذکور سنه ۱۷ تشرین اول قراری ده بونی مؤید کبی ای دی. فقط بونلرک همپی کاغد اوزرنده قالدی و مشهور لاتسه س ده « مرکز مهاجرت قومیسینی « مجموعه سنده Vestnik zemleustroystva i pereselenya, N: I « قازاقستانده مهاجرلرله طر پراق آیر مق مسئله سی قازاقلری یرلشدیرمک مسئله سیله موازی دوام ایتمه لیدر. یوقسه قازاقلر ابی پارچه لری آلورلر و روس مهاجر لری ایچون یر قالماز. حالبوکه بزم مقصد من ملی مسئله لری حل ایتمک (یعنی قازاقلری یرلشدیرمک) دکل، روسیه نک زراعت ساحه سنی توسیع ایتمکدر. روس مهاجرلرینی سیریا تایغا لرنده یرلشدیرمک اوراده کی اورمانلر کسپاوب یکی زراعت میدانلری آچیلما سنه مربوط اولدی یغندن اوزالرده مییار لرله پاره صرف ایتمک مجبور یتنده قالیورز. حالبوکه قازاقستانده آلدق

(۱) ۱۹۲۲ و ۱۹۲۵ ده روسلرک کندی نشر یا تله نده مقید اولان بومعلومات مؤخر براتستان شتیق یا کاشلفی دیه ابضاح اولونور اولدی.

ویرلشدیردك ایش تمام « دیبور . روس مرکز مهاجرت قومیتہ سی ۱۹۲۸ سنہ سی ۱۲ شباط جلسہ سندہ سوویہ تلرک » بش سنہ لك پلانی، (۱۹۳۳ ۱۹۲۸) مدتدہ یالکز شمالی قازاقستانہ ۴۰۰،۰۰۰ روس مهاجری یرلشدیر مکی تحت قرارہ آلمشدر^(۱) . مذکور سنہ (R. S. F. S. R) مرکز اجرا قومیتہ سی قازاقستاندہ تورکستان — سیبیر یا خطی اوزرنده روس مهاجرلرینی اسکان ایچون طوپراق آیر یلسنی . مذکور سنہ نیسان ۳ دہ روسیہ (R. S. F. S. R.) قومیسیر لر شورابی « فضلہ اولان ، ویاخود ، بار بارجه سنہ استفادہ ایدیلن ، یرلرک روس مهاجر لری ایچون آنمسنی امر ایتدی . زراعت قومیسیر لکی دہ بو خصوصدہ دہ کریت نشر ایتدی . عموم روسیہ مهاجرت قومیتہ سنک رسمی مجموعہ سی شمدی « قازاقستاندہ زراعتہ صالح اولان سکسان ملیون هکتار طوپراقدن اوطوز اوچ ملیونی « فضلہ ، عد ایدیلوب بورادہ اوچ ملیون روس مهاجری یرلشدیریلہ جکئی یازیور^(۲) .

حالبوکہ قازاقستاندہ قازاقرہ طوپراق تقسیم ایدیلنہ قادر روس مهاجرلرینہ طوپراق تقسیمنی کویا ظاهرآ دوردوردقلری زمان ییلہ متبادیا روس مهاجرلری یرلشدیرلمشدر . بونلردن یالکز ۱۹۲۵ سنہ سی آغستوس ۳۱ ندن ۱۹۲۷ سنہ سی تشرین ناینسنہ قادر ۲۰۰،۰۰۰ نفوس کلشدر . قازاقستان حکومتہ ادخال ایدیلن قازاق اعصار بونلرک غیر قانونی صورتدہ کلدیکنی ایلهری سورہرک کری آلمانلرینی موسقوا حکومتندن طلب ایتدیلر سہ دہ سوویہ ت حکومتک قازاقستاندہ کی دیکتاتوروی والیسی عالاشچو کین قازاقستان سوویہ ت قونغرہ سندہ او قازاقلری « بومهاجرلری قوغمق ایچون سلاحکز واری ، بونلرک روسیہ یه عودت مصارفنی اودہ یه جک پاره کز واری ؟ ، دیه آلائی و تهدید ایتدی (« اکبه کشی قازاق ، ۱۹۲۷ تشرین ثانی ۲۱ ، ۲۳ ، ۲۸ » بکی تورکستان « ۱۹۲۸ نومرو ۹ — ۱۰) . داخلی روسیہ دن تانارلرک تورکستانہ وقازاقستانہ مهاجرتلری چار زماندہ کی کبی « پاتتورکیزم » عد ایدیلیور واونلرک داخلی روسیہ دہ کی روس اکثریتی آراسندہ روسلہ شملری دها فائده لی کوزولدکندن تورکستانہ مهاجرتلری تصویب ایدیلیور .

1) Voschtschinin, Kazakistan, p. 56.

2) Vestnik zemleustroystva i pereseleniya, 1928, N. 5. p. 145.

یوستله لری ایلریده داها ایضاح ایده چکز .

ده میر یوللری انشا آتی ده یرلی اها لینگ منفعتی دکل مهاجر وعسکر سوق مقصد لریته معطو فدر . چار حکومتنک وقتیلہ « پشپه ک » شهرینه قادر کتیر دیکی « تورکستان - سیبیریا » (تورکسیب) خطنی سوویه ت حکومتی ۱۹۲۷ سنه سی مایس ۱۸ نده تکرار ایشله تمکه باشلادی (۱) . « آرص » دن « سیمه ی » یه قادر ۲۵۵۸ کلو متره تشکیل ایده جک اولان بویول سرعتله یاپیلاجق واوزرنده ، دید یکز کبی روس مهاجرلری اسکان ایدیله جکدر . بش سنه لک پلانه کوره ۱۹۳۳ سنه سنه قادر یاپیلسی قرار لاشدیریلن خطلر بونلردر : « جنوبی سیبیریا خطی » (اورسق - آتبا سار - آقولا - بایان آول - سیمه ی پالات) و یونک قوللری : قوستانای - آتبا سار - آقولا - قارغاندی : بایان آول - پاولودار . غربی قازاقستان و باشقور تستانده : اورنبورغ - اورالسق (۳۰۰ کلو متره) ، ماگنیتستروی - اوف (۴۲۰ کلو متره) ، قیزیل - بسه ر (۱۲۰ کلو متره) اگر بو خطلرک کچدیکی پرلرده ، یوقاریده بحث ایدیلم پلانه کوره ، شمالی قازاقستانده اوچ ملیون ، غربی قازاقستانده و باشقور تستانده دها برقاچ ملیون روس مهاجری یرلشیدیر یلیرسه بوتون قازاقستانده بوکون اوچ ملیون صاییلان غیر تورک عناصر بلکه ۷-۸ ملیونه چقوب تورک نفوسی بلکه یوزده ۲۵ - ۲۰ قالا جقدر . اورنبورغ ولایتده یاییق حوضه سنده اولجه روس کازاچیلری آئنده بولونان یرلرده و باشقور تستانک اورالریته ملاصق قسملرنده شیمدی متمادیا روس یرلشدیر یلیور . باشقور تستانله قازاقستان آراسنده اسکی « ماغینینای » کولی یرنده بش سنه لک پلانه کوره شیمدی ۱۵۰,۰۰۰ عمله چالیشاجق اولان بویوک « ماگنیتستروی » ده میر معدن اوجاق و اعمالخاننه لری ساحه سنک و باشقور تستانک تام اورتا سندن گچن ماگنیتستروی - اوف خطنک کچدیکی منطقه لرک روسلرله اسکانی ملی تورک اولمکه سی صفتیلہ باشقور تستانک استقبالی و قازاقستانه الحاقی امکالنرینی تامیله قاپاتیور . بش سنه لک پلانه کوره جنوبی تورکستانک ده میر یول انشا آتی شیمدی لک ترمذ - دوشنبه ، قورغان تیپه خطلرندن و دیگر بعض اوفاق قوللردن عبارات اولاجقدر فقط داها چار زماننده تصور اولونوب شیمدی یاپیلسی قرار لاشدیر یلم

(۱) [شیمدی بویول ۱۹۳۰ سنه ۲۸ نپسانده کشاد ایلمندر]

« آلكساندرغای — چارجوی خطی » نك انشاسی بولشه و بكارك خيالخانه لرنده
ياشا تیلیور . اسکی و یکی پلا نلره کوره بویول ادیل حوضه سنده کی صاراتوف
یاننده کی « آلكساندر غای » دن باشلانوب ایجه پیتروول اوجا قلیری — قونکرات
خیوه اوزرندن آمودریا بویلایه رق « چارجوی » یه کله جکدر . بوخطک کچه
جکی یرده بوکونکی اورال ولا یتنده و خوارزنده الیوم برملیون قادار نفوس
واردر . ده مبریول پلاننی یاپانلر اورایه یعنی قازاقسانک اورال ولا یتله خوارز
نده و آمودریا حوضه سنده برقاچ سنه ظرفنده بر بوچوق ملیون روس یرلشدیر یله
بیله جکنی دوشونبورلر . بوندن ماعدا بوکون ایشله مکده اولان بخارا — ترمذ ،
قرشی — شهر سبز ، ترمذ — دوشنبه خطلری انشا پلانلری یاپیلیرکن (۱) بوراده
یوز بیکارجه روس مهاجر لری یرلشدیر یله جکی تصور اولونیوردی (مهندس
شونقوفک مطالعه لری) . کذا اورتا آسیا خطنک تاشکنده ایله سمر قندآر اسنده کی
قسمنده «غالودنی استه پ» مرکز اولوق اوزره متصل روس اولکه سی یایمق تصور
اولونیور (یارا شمیویچ ک مطالعه لری) ، پلا نلره کوره یا لکز میرزاچولی
ودالوارزین حدودنده یاریم ملیون روس یرلشدیر یله جککش . بونکله برابر مهندس
پروفیسور دوزینقا میف تورکستانک یکی اسقا پروژده لرنده سیردریا و آمودریا
قیلرنده و تورکمنستانده ملیونلرجه روس مهاجر لری یرلشدیر ملک ایچون میدان
آچیللا جغنی سویله مکده در . بوذاتک برده ینه سوویه ت زماننده نشرایتیکی بر
« ترانسقاسپی قانالی » پروژه سی واردر . بو قاتال آمودریا نهرینی کلیف اوزبویی
اوزرندن و شیمدیکی ده میریول خطنی تعقیباً قزل صو (قراصنا وودسق) کور
فزینه کتیره جکدر . بوراده ده برقاچ ملیون روس یرلشدیر یله جکی تصور اولونیور .
خلاصه روسلرک بوروس یرلشدرمه پلا نلری تحقق ایده چک اولورسه و امبرینک
تصور اتنک تمام عکسی حصوله کلمش اولاقچ ، جنوبی و شمالی تورکستانده بلکه
۱۵ — ۲۰ ملیون روس کتله سی ایچنده فرغانه وزرافشان کبی تورک منطقه لری
روس ده کیزی ایچنده آله لرکی قالا جکدر . بولشه و بکار چار زماننده کی مهاجرت
پلانلرینی چوقدن کچدیله و مهاجر یرلشدیرمک خصوصنده بولشه و بکارک آیری
اصوللری وار . اولنر مهاجرلری شهرلره طولدیریورلر و اورادن کویله طاغیتبورلر
وفا بر یقالره سوق ایدیورلر .

چار زماننده اولدیغی کبی اوکچه قانون لایحه لری ترتیب ایدوب مدا کره ایدوب دور مازلر ، بردن تطبیقاته کچر لر . قالخوز و صاوخوز و سائر بوتون بولشه ویک قولله کتیف ایگه لکار « تجربه لی و امین عنصر » صفتیله روس مهاجرلرینک آلتنه ویر یلیور . سوویه ت کوی اقتصادیاتنده قالخوز و تراقتور کیتدکجه مهم موقع اشغال ایدیور . بونلرایسه روس بولسه ویک اصولنده تمایله کویلی بی اسارت آلتنه آلتیدر حالبوکه صوواسقا سیسته ملری و طوپراق تمایله کندی آلرنده در ، بو وضعیتده تورکستان کویلرنده مدهش صورتده تطبیق ایتد کلری و روس مهاجرلری طرفندن اداره ایدیلن صنعی « صنف مجادله سی » ، نفی و سفالت یرلی تورک اهلینک نفوسجه فوق العاده ضایعات ویر مسنه سبب اولویور .

بوتون بوحرکتلرده روس قومونیستری کندیلرینی یالکز حقی دکل ، بلکه مقدس بر وظیفه ایفا ایدر کبی حس ایدیور لر . ۱۹۲۰ سنه سی ایلیک بهارنده باشقورتستانده موسقوا تشویقیله زهرله ن روس مهاجر کویلیری طوپراق مسئله سی یوزندن باشقورت کویلیریاه طوتوشمشلردی . باشقورتستانه داخل اولیوب قومشو ولایتله (اورنبوغ و اوفا ولایتنه) تابع موثر یقربیلله باشقورتستانک آق ایدیل و آشقازار نهرلری حوضه لرنده زراعت ایچون کندی تارلارینه چیقان باشقورتله هجوم ایدوب آلرنده کی حیواناتی دوکوب ، صاپا نلرینی قیروب زورله طوپراق اشغال ایتمک و باشقورتلری کندی طوپراقلرنده زراعتدن منع ایتمک ایسته یورلردی . بزده باشقورت کویلیرینی حریم موثر یقربلرک تجاوز لرندن قورومق ایچون کویله محافظه عسکر کوندر مشدک . موسقوا (زاو و لئسکی اوقروغ) باشقورتستان حدودنده بزه قارشى غارنزونلر وجوده کتیر مکه باشلادی . اوزمان موسقوانک باشقورتستان ممثلی « وله نین ، ک صاخ آلی اولان و آرتیوم ، بکا و آرقاد اشلریمه خطاباً « سز بیهوده مقابله ایدیور سکز . بز) یعنی روسلر) باشقورت ، قازاق و اوزبک چوللرینی آمریقایه چه ویره جکز . بز (روسلر) اولمازسه ق بورالرده ده میر یوللر ، اورنبوغ ، سیمه ی پالات و آلماطی کبی شهرلر اولور میدی ؟ ، دیمشدی . بولشه ویکلرک یکی مستملکله لری اولان موغولستانه عائد متعدد نشریا تلی میاتنده « غربی موغولستان و اورانخای اولسکه لری » نام

اوج جلدك اثر فوق العاده اهميتى حائز در . بونك اوچنچى جلد نده روس موژ
يقلرى دهاچين اداره سنده اولان ينيسه ي باشلر نده كى اورانخاي توركلرينى استيصال
ايدى ايدى طوپر اقلرينى اشغال ايمه لرى وچار حكومتك بوكا يارديم ايتمسى حقل
اولوب اولديغى بزمسئله شكندى وضع ايدلدكدن صوكره حقل اولديغى اثبات
ايديليور . فرانسوز اقتصاد ياتجيسى له روا بوليو دن « دنيا نك يك مهم و محصولدار
قسملرى مدنيتدن محروم اولوب انيرژ يسز ابتدائى قو ملك آلدن بولونديغى حالده
علم و صنعت خزينه لرينه مالك اولان مدنى ملتلك كوچوك بريرده بوغولق محكو
ميتنده قالملى نه طبيعى ونه ده عادلانه در ، جمله سى نقل ايدلد كدن صوكره
(ص ۵۴۳ — ۵۴۱) دنيليوركه « روسيه نك تاريخى اصلاو عشير تلرينك تدرىجا
شرقه مهاجرت ايدوب مدنيت اعتباريله كنديلر نندن آشاغى سويه ده بولونان قوملرى
تمثيل صحيفه لريني عرض ايدر . وقتيله فنيكه ليلرك واسكى يونانلرك اسكى دنيا نك
هر طرفنه باييلارق مدنيت نشر ايتدكلرى نه درجه ده طبيعى و مشروع ايسه اسلاولرك
مهاجرت و تمثيل حر كللى ده اودرجه ده طبيعى و مشر و عدر . باشقه جه دوشونمك
دنيا نك اداره ايدلدكيكى طبيعى قانونلردن برينى انكار ايتمك ديمك اولاجقدر .
او قانون ده : ضعيف اولانك كندى يرو موقعى طبعاً و معناً دهاقوتلى اولانه ترك
ايتمسى در . اورانخايلر منقرض اولويورلر . بو ... يك طبيعيدر . حيوانلرده ده
بويله در . ضعيف اولانى اولويور ، تمثيل ايديليور ، يكي كلن قوتلى عنصره قارشوب
كيدويور ... چونكه ياشايان هر مخلوقك كنجلك و اختيار لق و انقراض دورلرى
واردر . چار حكومتى و روس موژ يقلرى البته بونى حسابيه آلمشلردى . بويوك امكانلره
مالك اولان براولكه ني ، بونى ايشله تمه سنى و استفاده ايمه سنى بيليه ن برقومك
الندن آلمقده كنديلرينى حقلى كورديلر و « طوپراق ايشله ته نكيدر ، قاعده سنه
امثال ايتديلر . بناء عليه روس حكومتك بولى حق و طوغرى ايدى ...
انكليز لرك هندستانده و روسلرك توركستانده جا كميترلرينك شوقيصه مقايسه
سى ايكي نوع مستملكه اصولينك فرقنى كوسترمك ايچون كافى اولسه كر كدر .
انكليز مستملكه سياستى بر « استعمار ، سياستيدر . كنديسى هندستانك يرلى اهايلسه
قارشومبوب اوراده آنجق حاكم عنصر اولارق قالمق عزمنده در . روسلرك اداره سى
ايسه (يوقا ريدى ص ۳۷۵ و الح ده اكلا تدبغمز كى) اشغال ايديلن يرلرده روسلرك

نفوسجه اکثریتینی تأمین ایدرک یرلیری « استیصال » وبلغ ایلیک سیاستدر ، که کندیلیری یرلیر له هر خصوصده قارشوب اولره قزویروب قز آلوب قرنداش کبی کورونوب اولری تمثیل ایلیک عزمنده در . بونک نتیجه سنده هندستان دائماً استقلالنه برکون قاووشمق امیدیه یاشیان برمستملکه اولارق قالیور .

تورکستان ایسه « مستملکه » لکدن چقوب روسیه نك اساسی ولایتلرنندن « آنا وطن » لرفدن برینه دوندیر یلیک اوزره در . هندستانده انشاءات هر حالده یرلی اهلینک استفاده سی وحاکم ملتنک استثمار سیاستی ایچون یاپیلد یغنی حالده تورکستانده منحصرأ روسلرک کندیلیری ایچون یاپیلیر . دمیر یول استاسیونلری بیله اسکی یرلی شهرلری انقراضه اوغراتمق مقصدیه اکثریا اولردن اوزاق بریرده یاپیلیرلر .

روسلر معاصر مدنیت و معارفه یرلیره فائق برملت اولارق گلدیلرسه ده بو معارفی مثلاً آلمانلرک ماجار ، چیخ اصلاواق ولهره ، انگلیز لرك هندلیره و مصر لیلره قارشلی قوللانقلری کبی تنویر مقصدیه دکل منحصرأ روسلا شدیرمه سیاستی ایچون آلت اولارق قوللانقلر ودولایسیله یکی مدنیت و یکی حیات اصولی ملتزمه هیچ سه و دیریه مدی ، بالعکس اوکافارشلی نفرت حسی او یغاندیر یلدی . روس حکومتی نك یرلیردن آدم یتشدیرمک تجربه لری هر وقت کندسینک بوروسلا شدیرمه سیاستنه او یغون عناصری آرامقندن عبارت قالدی ، او آنجق ملی روحدن محروم و ملتنگ اعتماد و محبتدن محروم ودولایسیله هر نوع تشبث قوتندن ده محروم عاجز اخلاقاً دون شخصیتلری آنجق روسلا شدیرمه سیاستنه او یغون اولد قلری ایچون کندی یانته آلیقویه رق رتبه لر ویردی فقط معاصر تربیه آلانلر ایچنده آزچوق تشبث صاحبی اولان بریسی باش کوستردیمی اونی درحال ازدی و ملتته فائده لی اولاییلیمکدن اوزاقلا شدیردی . بواعتبار له روسلرک دائماً تنبلیکله تصویرایتدکلری باشقورت قرغیز و تورکمنلره و دیگر طرفدن دائماً تعصبله تصویرایتدکلری کنت اوز بکلوینه قارشلی قوللانقلری « تربیه اصوللری » شایان دقتدر . معلوم اولد یغنی وجهله تورکمن ، باشقورت و اوروغلی اوزبکلر دها زیاده عسکری بر عنصردر . بونلرک اوایشلرینی تمامیه قادینلره ترک ایدرک انجق سلاحشورلق و آت تربیه سی و آوچیلق و اصچور (کوره ش آت یاریشدیرمق ، کوبکه ری) کبی شیلره اهمیت ویردکلری بر زمانلر بونلرک

فضیلتی کبی تصویر اولونوردی (۱). بوکبی عناصرک حیوان بسلمه بالخاصه آت
تریه سی ایشلرنده کیجه وکوندوز هرهانکی زحمتاره قاتیلاروق چالشد قلمری معلومدر.
کذا کندیلرینک احیا ایتدکلمری رهبرلرینک رهبر لکی آلتنده دیکر حیات ایشلرنده ده
بیوک بر غیرتله چالشد قلمری قید ایتدک (ص ۳۷۴) بو قوملرک تاریخی حیاتلرندن
قالان قومی خصوصیتلرندن بری شخصی تشبشک آزلغی وبالسکز اعتماد اولونان
اینا نیلان قوماندا آلتنده آلمشمش اولدقاریدر. فقط چار حکومتی بو خاق لراراسندن
یکی حیات شرائطی آکلیمان وبوماته رهبرلک ایتمسنی بیلن هر کسی درحال ازمشدر.
یوقاریده (ص ۲۶۸) ذکر اولونان یوسف مایورقا رامیشوف کندی قبیله سنی
کرک روس مکتبلرنده تحصیل وکرک تورکستان وروس اصولی زراعت حیاته ترغیب
خصوصنده امثالسن موفقیتلر قاز اتمشدی. بونک منسوب اولدیغی ماقارکونی ۱۹نجی
عصرده باشقور تستانده زنگینلسکی. اها لیسنک تجارت و صنایع ایشلرنده آلتشقلغی
ایله ناحیه مزده نمونه اولمشدر. فقط یوسف مایورک تدبیر لرینه قارشى روسلر
مخالف وضعیت آلدیلر وکندسینک ده زهرانه رک اولدیریلدیکی سویله نیر.
زمانزده ایسه ماقارک فقیر وانقراضه یوز طوتمش کویلردن صابیلر (۲). یاری
کوچیه اها لینگ مساعده شرائط و آئی رهبر لر آلتنده زراعت حیاته قطعی اولاروق کچد
یکنک واضح مثالی بالان و آرغاباش کاتونلقلانده کی باشقور تلم، قوستانای مضافاتی
قرغز قازاقلایدر. بونلره رهبرلک ایدن منور آدملر سایه سنده بونلر بو کون زراعت
ایشلرنده فوق العاده چالشقانلقلریله قومشوروسلری بیله بعضاً کرمی بر اقمقده درلر.
خلقلک اعتماد ایتدیکی، سه ودیکی رهبر لرک قولاغوزلغی نه درجه ده مفید اولدیغنک
برمثالی ده خیره ده وزیر اسلام قول اولمشدر. کرک مکتب و معارف وکرک حیات
شرائطی اصلاح یولنده خیره اوزبک و تورکنلری ایچون چوق مفید اولدی. فقط

(۱) تورکنلر حقنده باقک وامبری سیاحتنامه سی . ۱۸۶۸ المانجه طبعی ص ۲۶۸ .
۲۹۵؛ باشقور تلم حقنده Moskvitianin مجموعه سی ۱۸۴۳ سنه ج ۱ ص ۲۰۲ - ۱۰۳
(۲) بو «ماقار» کویینک شمدیکی دوشکون وضعیتی وسکنه سنک امثالسن « تنبلکسی »
وانقراضه یول طوتمش بولونمسی حرب عمومی سنه لرنده اوراده قالان المان « اونکه رن -
اشته رنبرغ » طرفندن تصویر ایدیلشدر : Walterv Ungern-Sternberg, Unter
Baschkiren, Bären, Wölfen, Pilkallen, 1936

روس حکومتیجه دشمن صایبلیدی ووخیم عاقبتیه اوغراددی؛ خلقک اعتماد ایتمدیکی کندی آدملرینک رهبر لکی گنت اوز بکری و تاجیکلر ایچون ده عینی قیمتی حائز اولدی یعنی تجربه لرله ثابتدر، فقط بوکا روس یول ویرمدی. یوقاریده (ص ۳۲۶) اسمی کچن قاپتان حیدر میرزا صرطلانف تورکستان روس اوردو ضابطلری میاننده کندیسنی یرلیله سودیره بیلدی. او برآرائق سمرقند قایم مقامی اولارق تعیین اولونمشدی. آمریکا سفارت کاتبی اسکایلیز ۱۸۷۴ سنه سنده سمرقندده حیدر میرزانک آورنده مسافر قالارق اونک یاپدیغی مدنی ایشلری بالذات مشاهده ایتمش و تقدیر ایلهشدر و اونک حقنده کتابنده (ج. ۱. ص ۲۶۷) دییورکه « بومنور باشقورت ضابطی قرغیز، تورک (یعنی چاغاتای) و فارسی لسانلرنده بویوک مهارتله قونوشور. اهلالی بی ناصیل بمنون ایلمسنی، اخنلا فلری یاتیشدی پروب نفا قارک اورتانن قالدیر یلمسنی آبی بیلیز و نادر بر صورتده تمیز برآدامدر. آنجق اهلاینگ منفعتی دو شوند یکنندن سمرقند ده مکمل برخسته خانه یاپدیرمش و مسلمان چوجوقلری ایچون مکنب آچدیرمش، مسلمان معتبرانی چوجو قلوبی بورایه کوندوروب روسجه اوگره تیورلر». صوکره هم اهلالی وهم روسیه یه فایدالی اولان بومتخصصک روس والی عمومیلکنجه مطلوب کورولمیدیکنندن یرندن آطلدی یعنی اسکایلیز تأسفله یادایده ر.

مروده داغستانلی علی خان آوارسکی والی تعیین ایدیلمشدی. روسک صادق آدای اولدیغی حالده تورکمنلره یاردیم ایتمدی. اونلری عسکر لکه جلب ایدوب آرالزندن آدم یتشدیر مکه چالیشدی. کندیسنی ۱۸۸۸ سنه سنده مروده زیارت ایدن کورزون (ص ۱۲۵ — ۱۲۷) چوق مدح ایتمکده در. فقط کرک صرطلانف و کرک علی خان آنجق یرلیله روس قدرتی «آکلاتمق» ایچون آلت اولارق موقت قوللا نیلدیلر. اونلرک تعیینی اهلالی یه ایلیک ایتمک دکل آنجق اونلری اولاتسکین و ثانیاً برویاغاندا ایدی. اونلرک اهلالی یه آبی معامله ایله سهویله رک نفوز قازانمهلری روسلرجه مطلوب دکادی. اونلر بو وظیفه لرینی بیتیریر بیتیرمز یرلرینه روسلر تعیین اولوندی.

روسیه حکومتی بر طرفندن بوکبی منورلرک خلق ایله بالذات تماسده بولونوب نفوز قازانمسه قارشی مجادله ایتمدیکی حالده دیگر طرفدن ده متعصب، متردی عناصری

معتبران زمره سنه چيقاردی . جاهل « مكباشی » (وولوستنوی) لره ، ميسو نيرلره دلالق ايدن « اوچيتل » لره ياخود قرغيز لرده ياكوولوف كې بالذات تنصر ايدنه رك روس اسمی آلان وحتی پاپاسلق درجه سنه چيقاريلان ذوات اشته روسلك ومدنيت نشرنده ، كنديلرينك استناد ايتدكلری عناصر بونلردی . بوسياستك هدى نه اولديغی تورگستانده آزوقت قالان سياحله بيله آكلاشيلاجق درجه ده واضدى . اسملى مذكور اسكرين ودينزون روس (Fr. Skrine and D. Ross ص ۴۱۱) روسيه حكومتك یرلى اهالى يى معارف وتمدين خصوصنده قدرك ألنه براق وپرمك سياستى اك نهائى درجه سنه قدر مبالغه ايتدیرمش وبونى عصرى مدنيتك امانسز دشمنى اولان آدملره استناد ايتمكده اولديغى قيد ايتمشلروبخارا اهايسنك مقدراتى متعصب ومدنيت دشمنى أميرك وعونه سنك كيفنه براقلمش اولمسنك سببى ده پك حقلى اولارق بوسياستله ايضاح ايتمشلردر . ۱۹۱۰ سنه سنده تورگستانده سياحت ايدن چيقاغوده چيقان « ريقورد هيرالد » غزته سنك مخبرى قورتيس روس حكومتك تورگستان اهايسنى هر هانكى اجنبى بالخاصه انكليزجه قونوشان اجنيلرله تماسدن منع ايتديكى ، اولرك روسيه دن باشقه برعالم ايله طانشديرمامق سياستى اهميته تعقيب ايتديكى وكندسينك روسلشديرمه سياستنه اويغون كلديكندن یرلى اهالى يى اسكى حيات شرائطنده براقويورديكى تأسفله سويله دكدن صوكره بوتون دنيا بويله كوز قاما شديريجى برسرعته ايلريله ديكى حالده تورگستانده اون مليون قادر انسان كتله سنك قرون وسطائى شرائطده ياشاتيليبور مسنك عاقبتى عجبانه اولاجق ؟ ديه سوال وضع ايد بورواونى جوابسز براقويور (۱) . كنديسنه يكي مدنيت ديمك روسلاشمق ديمكدر ديه كوستر يلدكندن ملتزم معاصر حياته ياناشا مدى وكندى ماضيسى نك خاطر اتيله ياشيوبوردى . ايشته بونى ده روسلر تنبللك وتعصب ديه تصوير ايدر وجهان ملترينه اويله آكلاتير اولديلر .

روسدن اول ناصيلسه ايدل حوضه سندن چين حدود لرينه قادر بوتون مكاتبه لرده قوللا نيلان ، حتى بوقايريد (ص ۴۷۲) آكلاتديغمز كې بروقت روسلك خانلره سياسى مكاتبه لرنده بيله قوللانان تورگستان توركجه مزواردى . بونك يرينه

William Curtis, Turkestan, the Heart of Asia, London, 1911 (۱).

p. 332, 337.

او کجه تاتارجه ، صوکره قازاقجه. صوکره اوزبکجه لرچيقوب بوشيوه لرده يازيلان اثرلرده کتدکچه انجق بوقبيله اهااليسنجه اکلا شيلوب باشقه لرجه اکلا شيلباز برشکل آلد يغندن قيرغين، تورکمن و باشقورت وقارا قالپاق شيوه لری ايشله تيلدی . بونک اوزرينه اولجه مستعمل عربی حروفات يرينه لاتین حروفاتی ، روس حروفاتيله قاريشيق برشکلده قوللانمق مجبوری ايدیلد بکندن ادبی حرکت تماما افلاس ايتدی و شمدی کيمسه عمومه اکلا شيلر بر تورکچه ايله يازامز ؛ عموم ايچون برشی ياخود جدی برعلی اثر يازيلرسه روسچه يازيلر اولدی (۱) .

ايشته بونلر مستملکه سياستنده آنجق روسه نصيب اولان کرامتدر درکه دنباده ده اهيچ بر مستملکه جی ملت بوبوک واسکی مدنيتلی ملتلی بلع وتمثيل واستيصال ايتمک خصوصلرنده بويله موققيتلر آلد ايدينه مه مشدر . بن يوقاریده (ص ۲۳۶ — ۲۴۷، ۴۷۱، ۵۱۷) روس دورنده معارف خصوصنده آلد ايديله ن و ايديلسکده اولان موققيتلری اولديغی کي آکلا تميه چالیشدم . فقط بوراده تاريخمک روس دورينه عائد عمومی بر حساب ويريرکن ديملی يم که بوتون بومو موققيتلر جهانک بويله بوبوک آدملرله ايلريله ديکی و بزم استقبالمز بويله خطرلی بر صفحه به کيرديکی بر زمانده هيچ درجه سنده قالير . صوک يوزسنه لک حیات ملتيمک صوک عصرلرده کچرديکی حياتينک مهم بردورینی تشکيل ايتد يکنده شبهه يوقدر . فقط بزبومهم بردورده نه قازاندق ؟ تورکستانده کيزه ن آوروپالی سياحلرک وطنمزه روسلر طرفندن کتيريلن راتی (وودقا) وفاحشه لر حقهنده تأسفله ، صار يقلی تورک و تاجيکک روس قافه شائانلرینی زيارت ايدره رک و کوزه ل هه له نه ، و د سودای حقیقی ، لری اوکره نمه لردن ايسه نمو نيته بحث ايتملری کولو نچدر وغير جديدر ؛ فقط هر فرصته شوزاقاسی وصاماران — تاشکنددمير يولندن، و آمريقا پاموغندس بحث ايتملری ده طاتسز اوليور . بونلری روسلر بزه ايبلاک ياقمق مقصديله دکل کندی منفعتلری ايچون ادخال ايتديلر و اونلردن کن قازانچک آرسلان حصه سی اونلرک آلدنه قاليور . فی الحقیقه بزنه قازاندق ؟ عمومیتله باقيلرسه قازانچ دنيله جک برشی يوق . بالعکس اولکه مزک

(۱) بوخصوصی بن ۱۹۲۸ سنه سنده «يکی تورکستان» مجموعه سنک ۱۲ نجی صايسنه روسيه تورکلرنده ألقبا مسئله سنه عائد وردبکيز علاوه ده (ص ۸ — ۹) مفصلا بوضاح آعمشدر .

برچوق زنسکين و منبت متطقه لری شمندی حتی نفوس اعتباریله ده روس اکثریتی
ألینه کچمشدر . اولکه مزده یرلشه ن روسلره هر نوع امتیازات و یریلوب معارف
و تمدین خصوصنده حکومتک تربیه سنده بولونوب یوزسنه ظرفنده بلکه اون دفعه
ایلری کیتدیلر؟ بزایسه حکومتک عکسی تدبیر لرینه معروض قالب یکی حیاتنده نورمال
برشکلده یاشامدیغمزدن دولایی اون دفعه کری کیتدک . اولجه تورکستانده اسکی
اصولله اولسه ده عسکرلک واردی . روس حکومتی عسکر لکی اساساً سهومیه
وبوکا آنجق دین نقطه سندن کراسته باقان قازان تورکلری طرفندن قازاق قرغیز
و اوزبکلر آراسنده عسکرلک علمبنده یاییلان پروپاغاندایی کندیسی ایچون چوق مساعد
بولدی و تورکستانلیری کویا آغیر کلفتلردن قورناران « لطفکار » طوریه عسکر
لکدن معاف اعلان ایتدی ، آرکسکسکدن محروم ایتدی . نتیجه ده تورکستانلیرک
اولاد لری زمان کچدکجه قادینشدی . داها ۱۸۷۵ ده « تورکوموغو لرده حرب
صنعتی » موضوعی اوزرنده کی اثرینی نشر ایدن جنرال ایوانین اوزبک و قیرغیز
لرک چوق قیمتلی عسکر اولاییله جکلرینی یازمشدی . حرب عمومی اثنا سنده تورکستا
نلیرک عسکر لکه جایی مسئله لرینی تدقیق ایدن ضابطلرک راپورلرنده ایسه بونلرک
عسکرلک نقطه سندن آرتق هیچ برقیمتی حائز اولمقلری ، آنجق به ل کوره ک ایله
سپر قازما ایشلرنده استعمال ایدیله بیله جکلری قطعیتله سویله ندی . فی الحقیقه
ملتمزک اولادی ۱۹۱۶ سنه سنده عسکر اولما مق نامه عصیان ایدوب بیهوده یره
قانتی هدر دوکدی و یوز بیکارجه هکتار اراضی و املاکنی غائب ایتدی . روس
قازاقستانه و تورکستانه کلیر کلمز یرلی اهلیدن قسما اولسه بیله عسکر تشکیل ایلش
اولسه ایدی بوبلا لر ماتک باشنه کلمه مش اولوردی .

صوکره بزم اولجه بر ادبی لسانز وارکن اونی یاواشجه پارچه لادی محو ایتدی .
جدی علمی اثرلرک بویوک انسیقلاپه دیلرک ، دولت اداره سنه عائدکلیاتک ، قانونلرک
وسائره نک نشریله حیاتی تأیید ایده میه ن ، هر کون دکیشنه ن ، هر کون حیات
استعدادینی غائب ایده ن و مستقبل نسللر ایچون آکلا شیلایمه جق اولان اهمیتسن
قبیله لاقیردیلری ایله بزم ملت نه کبی مدنیت یاپا بیله جک ؟ ایشته روس بزی بو
نقطه یه قادر کتیر مشدر . ملتمزک افرادی آراسنده هیچ بر رابطه قالمش و رابطه
یوللری کسلش و روسیه داخلنده ملتمزک مقدراتی ایچون مسئول اولان ، اونک

ایچون دوشونن هیچ بر مؤسسسه بوق . حالبوکه مدنی آلرده هر فرد ایچون جمعیت علاقه دار اولور ، کیمسه صوروغسز اولدیریله مز . آمریقالی قورتیس ک ۱۹۱۰ سنه سنده وضع ایتدیکی سوآلک جوابی یوقاریده (ص ۲۷۵ ، ۲۸۲ ، ۳۵۲ ، ۳۵۹) ایضاح ایتدیکمز ۱۹۱۸ وقایعیه ویریلشدر . مذکور سنه فرغانه أهالیسنک یوزده او طوزی قردی . بو حادته روسیه نك صوك زمان تاریخی یازانلر اوزرنده مع الاسف بر میلیون صیچانک قیریلسی قدر انطباع بر اقدی . ۱۹۲۱ سنه سی آچلغنده شرقی باشقور تستانده و غربی قازا قستانده یرلی تورک صوك عصر لرتاریخمزده مثلی کورولمیه ن بویوک ضایعات ویردی . آلتی یوزیک قادر صاییلان بوتلفات روس استاتستیک نشریا تنده مقید ایسه ده نه آوروپاده وحی نه ده اسلام مملکتلی نشریا تنده اسلام ملتلی باشنه کلن بویوک بر ضایعات صفتیه قید ایدیلدی ، روسلر بزه کویا کندیلرینک بویوک عنایتی کبی بعض شیلر آکلا تمیه چالیشیرلر . اولر تورکستانده کندیلرینی هندستانده کی انکایز لرکی افندی عداایتمه مش ، بلکه مساوی عدا یتمش و بزماه برابر یاتوب فالقمش برادر کبی اولمشلر مش . فقط اصل فلاکت ده شودر ، که روسلر مملکتهمزه یالکز افندی اولارق کلدیلر ، بالعکس تورکستانده برکون یرلی ملت اولوب نفوسجه اکثریت قازانمق ایچون کندی کویلی ، آراباجی ، قوندراجی ، سوقاق سوپوریجی و آبدستخانه تمیز له یچی لرله ایله برابر کلدیلر . اولکه مزده دمیریولجیلیق شوفورلق و فابریقا عمله جیلکی ، مأموریت ، عسکرلک کبی حیاتک و مساعینک اساسی تفرعاتنی کندی انحصار لرینه آلارق بزی ابدیا جاهل و غافل کویلی صنفی شکانده بر اقق ایسته دیلر . ایسته روسلر بزه قارشلی یالکز بر افندی ملت اولمیوب مملکتهمزک مأمور لری ، دمیر جیلری ، فابریقا عمله سی ، دمیریول ، پوسته مأمور لری عینی زمان هم کویلی صفتیه آرامزده یرلشملی اعتباریه درکه استقبالمزی آزر بر زمان ظرفنده بو قدار تهلیکه لی شکله صوقا ییلدیلر . روسلر تورکستانی اشغال ایدرکن وقایعی کمال جدیتله و اولدقجه بی طرفلقه تدقیق ایدن ذواتک بری ده آوستریالی ضابط فریدریخ هلرالد اولمشدر . بوذات ۱۸۹۹ ده آوستریا عسکری مجموعه سنده ، خیوه اشغالندن صوکره کتاب شکنده نشر ایتدیکی مقاله لرنده روس استیلا سینک مرکزی آسیایی جهان تجارت ساحه سنه قاووشدیر مق کبی مثبت بر نتیجه ویره چکنی محقق کورویورسه ده داها یاریم

مدنی ملت اولان روسار و آسیاده بوقدر کنیش بر قدرت ویرمسی جهان اسایشی و مدنبتک استقبالی اعتباریله بو استیلانک اندیشه لری موجب اولدیغنی قید اتمش و او خصوصده وامبری ایله برهمفکر قالمشدی (۱). شواندیشه لریک تحقیق ایتمه زمانی آنجق شمدی کلمکده در. تورکستان روس استیلا سندن صوکره جهان تجارت ساحه سینه کیرمش اولسی و بوراده نفوسک تزایدی ایله موازی معاصر شهر حیاتینک انکشافی بو اولسکه ده عصر لردنبری یاشیان برمدنیتک و اومدنیتی یاشاتان یرلی اهلینک احساسنه حق ویرمز ویرکون اورتا آسیانک بو قسملرنده یرلی اهلینک یرینه اون میلیونلرجه روس نفوسی یاخود چین نفوسی یرلشمش و آسیانک بوقسملری شرقی آسیا ایله نفوسجه و قومیتجه یکنسوق بر شکل آلمش اولمسندن جهان مدنیتی و انسانیت برشی قازانماز. تورکستان ۱۹ نجی عصرک اوچنجی ربعنده روسلر طرفندن اشغال ایدلمش اولمزه ینه اوندن یاریم عصر اولسکی حانده قالمیه جغنی محقق ایدی و کتند سینک آرتق وقتی کلمش اولان انکشاف یولنی او ویا بوشکلده بولمش اولوردی. بوسوبله دیکریمز روس مستملکه چیلکنک داها اسکی چارزمانده یاشاتیلان و چاردن بولشه ویکره میراث اولارق قالان شکلرینه عاندر.

فقط « یکی روسلق » دیمک اولان بولشه ویک روسک داها باشقه
یکی روسلق
جه خصوصیتلری اولدیغنی کبی آسیاده یاییله خصوصنده ده آنجق
ما هیتی
شمدی و ضوحله تبارزایتمکده اولان یکی حرکت خطلری واردر.

(۱) بونک کوزه چارپان ایلمک خصوصیتی روسیه یی آرتق نهائی برشکلده
« جوغرافی ملیت » حالنه افراغ ایلمک یولنده کی غیرتیدر. روس ملتی اصلاوا کتر
یتنک لسانی عمومی دلیل اولارق آلان برملز عنصردن عبارتدر. اصلا عرب اولان
روس ملی شاعری پوشکین اکثر اثرلری سایه سنده کندی اسمینک روسیه ده ابدیا
یا شایا جغندن بحث ایده رک « هیکل یاپ » (Exigi monumentum) عنوانیله
یازدیغنی شعرنده « معظم روسیه تک ایچنده اوتته ده بری ده مختلف دیلر له قونوشان
بو قوملرک هپسی بنم آدیمی دیلر ندن دوشورمیه جکلر ، ایستر مغرور اصلاواوغلی
ایسترفین اولادی اولسون ، ایستر داغنده باشی بوش دولاشان طونغوز یاخود بوز

(۱) Friedrich von Hellwald, Die Russen in Centralasien, Augsburg 1873, S. 164, 201.

قیرلرک دوستی قالموق اولسون، هپسی برابر نبی تقدیس ایده جکلردر. دیه کهانتده بولونمشدر. اصلی تاتار اولان فقط اصلاو اتحادجیسی کسینلن محرر آقصابوقه کوره باشقورت وقیرغیزلر آنجق بویوک روس ملتک بوز قیرلرده یاشسان وهنور نصرانیتیه «قاوشامامش» اولان اولادندن عبارتدر. بویوک روسیه ده یاشیان بومتعدد ملتلرک مختلف «لهجه» ودیتلرینک اُرکیچ اورتادن قالقا جفته وبوتون بونلرک بویوک روس ملتی جامعه سنی تشکیل ایلمک اوزره برلشه جکنه قانع ایدیلمر. بوقناعتک درینلکی ده روس ملتنی یاشاتان واونی هب ایلریلره واوزاقلره سوروکلیه ن برایمان (missia vera) شکلی آلمشدی.

الیوم بولاشه ویکلرک غیر روسلره قارشی «ایترناسیونال» تعبیر ایتدکلری تمثیل سیاستلری بوجوغرافی ملتک تحقیق ایچون ایلمک مهم واسطه در. اونلر بویولله کندیلرینه الحاق ایدیله ییلن یاخود ایدیلمکده اولان عناصره بلا قید وشرط اعتماد کومستریلروحتی اونلره دولت اداره سی ایشارینده مسئول وظیفه لرده ویریرلر. بوانسکی روسیه ده ده بویله ایدی

فی الحقیقه روس ملتک آسیای استیلا ایلمک غایه سنک تحقینده ایشنه یاریان برکیفیت ده آزچوق روسلشمش اولان بوتون غیر روس عناصری درحال کندی آغوشنه آلارق کندی لهنه استخدام ایده ییلیمی اولمشدر. اوجمله دن شر قیللردن بز تورکلر ایله موغوللری وغرب ملتلرندن ده باشلیجه آلمانلری کندی لهنه گنیش مقیاسده استخدام ایلمشدر. روسلرک اورتا آسیایه دوغری دلی پترو ایله باشلابان معاصر استیلاحرکتلری منشأ اعتباریله تورک اولان بعض قوماندانلرک اداره سنده و آلمان اولان متخصصلرک معرفتیه یاپیلمشدر. اورتا آسیایه روسلر ایچون ایلمک «قرل آلمان» ایشنی کورن «اریکتی» (یعنی یارکنند) آتو نلرینه «دلی پترو طرفندن ارال کولی وخورزم وسیبیر یاده» ایتیش» دن ایکی قولله اعزام اولونان اوردولردن برنجیسنک باشنده داغستان بکلر نندن «دولت کرای ییکوویچ» ایکنجیسنک باشنده آلمان «بوخهولتس» بولونمشدر. باشقورت، قازاق صحرالرینک اشغالی منشأ اعتباریله تورک اولان اورووسوف وبالذات تورک و اسلام اولان تفکیلف ک الیه، جنوبی تورکستانک اشغالی ایسه آلمان اولان جنرال قانوفانک اداره سنده وجوده کتیر بلمشدر. شرقی استیلا ایشنی شر قیلرک فیزیک، غرب ملتلرینک ده تکنیک یاردیملریله

اجرا ایتمک بولشه ویک روسیه زماننده دهاره آل بریوله قونولشدی . بوکون سوویه ت روسیه نك باشنده گورجی « استالین » ك بولونمسی روسلرک کندی آرالزنده بوندن دها مقتدر بر شخصیت بولونماد یغندن دکل ، بلکه روس اپمپیر یالیزی وروس ملی أملائرینک بوکونکی شکللی بونی بویله ایستدیکندن ایلری کلمکده در . بوایمپیر یالیزم ، ایش باشنده « اینارودیس » و آسیالی بریسی نك بولونمسی دها مفید وروس سیاستنک بوکی و اینارودیس ، شخصیتلر ایلله انفاذ ایدیلسنی بوکون ایچون دها چوق ضروری کورمکده در . بو ضرورت قالدقچه او استالینی ده بر ساعت یزنده براقاز آطار . آلمان دو قنور « برونویله چکه » چار زماننده ده بولوندیغی داغستانده ۸ - ۱۹۲۷ سنه لرنده تکرار بولونمش و یابدیغی مقایسه ده سوویه ت روسیه تحت اداره سنده مسلمانلرک دها سرعتلر روسلشمقده اولد یغندن بحث ایتمشدر . او دیورکه : « بو محلی مختاریتلر سیاسی دکل یالکز مدیدر . فقط مدنیت ساحه سننده ده آنجق روسلق ایلری کیدیور . بو قوملر آراسنده اتفاق یوق بلکه ده بر برینه دشماندرلر . روسلر له اولنک چوغا لمشدر . روسلرک مناسبتی ایسه تماما لا ابا لیانه در . بن چچن حکومتنک رئیس نك هانکی قبیله دن اولد یغنی صور مشدم . اونکله سنه لرنبری چالیشان روس مأمور لری اونک هانکی قبیله دن اولسی مسئله سیله مکر هیچ علاقه دار اولمامشلمش . روس ، اینارودیسلره هیچ وجهله باقیور . بالعکس استاسیونلرده قافقاس ملی البسه لری کیه ن روسلره تصادف اولونور . شمیدیکی روسیه ده کی ملترک مدنی مختاریت ائده ایتمکله روسلشملری اکیسیدی ظن اولونمسون ، بالعکس دها سرعتلر ایلریلیور . وبالخاصه شو سوویه ت زماننده انکشاف ایدن « روس و اینارودیس قاردا شلیگی » نك بویولده مهم رول اوینا ماسی شایان ذکر در . تورکستانده اولدیغی کی داغستانده ده بعض قبیله لر قوراق یرلری اسقا اصولیله زراعت یاپیورلر . یعنی زراعت خصوصتده روسلردن دها ایلریده درلر . مع مافیسه روس مدنیتنه مجذوبیت قوتلیدر . بونک سری ده روس اولان انسانک کندی حرکاتی نه مقصدله یابدیغی بیله رك آمین اولارق یامسی (اعتقاد نفسی) و آهنگدارلغه رعایت ایده بیلیک استعدادی (Taktgefühl) در . روس سیاستی ظاهر کورنشنه رغماً کنیدیسنک معنوی شکلنی هیچ ده کیشدیر مش دکلدر . کچن عصرده روسلرک چوق ایشنه یارایان قارا کتهرلری یعنی غیر روس ملتلی

کندی آرالینه قبول ایده رک ایرته بیلک سیاستی سوویه ت زماننده دها کنیش اساسلرده ایش کورمکده در (۱) .

غیر روس ملتلك کوچوک داغنیق وملی کولتوری ضعیف اولانلری آراسنده بالخاصه قومونیسٹ فرقه سنه منسوب اولانلر روس قازاننده بوشکلده قاینایارق کوز اوکنده روس اولویورلر . بونلرک روسلرله مشترک دینی واردر ، قومونیزم، مشترک پیغمبرلری واردر : له نین واستالین . بوندن دهاا یکریمی سنه اول دنیاده روسیه واونک شرق سیاستنه عائد یازی یازان ذواتدن هیچ بریسی روسیه ده روسلشدیرمه نك خرسیتیا نلشدیرمه یولندن باشقه بریولله حصوله کله جکنی وبوروسلشدیرمه سیاستی ایچون اصل غیر روسلرک کندیلری روسلرله مشترک باشقه بردینه منسوب ایدیله رک استخدام ایدیله جکلرینی تصور ایده مه مشدر . بونی دهاا هیچ بریپایدانو صصف رژیا سنده بیله کوره مه مشدر . حالوکه شمیدی یالکز مشترک بردین اولان قومونیزم نامنه چالیشدیرمق کافی کورولمیور بلکه ده بردیل وکولتوردیه تلقین اولونان روس دیلی وروس مدنیقی نامنه کوچوک ملتلك ملی کولتورلری بیله اونلرک کندی ممثلی طرفندن بیلدیریلیور . بالخاصه سوویهت زماننده «قاپیتالیست آوروپا» و «چورومش آوروپا» نك دشمانی اولارق یتیشه ن کنج روسلر آسیا لیلرله برله شیورلر ، فقط اوآسیالی تورک ، تاتار گورجی و قالموق کندیسنی قومونیزم دیننه منسوب روس طانیمق شرطیله . کندی ملیتی محافظه ایتمک ایستهین «اینارودیس» ک (غیر روسک) یاخود بولشه ویک تعبیریه «ناسیونال» ک قانی حلال بیله ن ایمپیریا لیست روس قومونیسٹی ، شعور سز اینارودیس ویاخود شعورلی اولسه بیله روس قازاننده قاینما مقندن تمثلدن باشقه چاره اولمدیغنه قانع وکندیسی کبی قومونیسٹ اولان «ناسیونال» ه دوست اولویور . روس قومونیسٹی بوبله لکله کندیسنه روحاً التحاق ایدن وکندیسنه شرقه استیلا به یول آچان «اینارودیس» ی آوروپا لیلردن دهاا یاقین دوست کورویور . کندیسنی ده اوزبک یاخود قازاق سرپوشی کیور ، کویا اوزبک وقازاقلری سه وه رکبی کورینه رک اونلرک یکنی به یور ، ایچ باغرینه ، جکرینه کیور و بوسورتله اونلری روس ایدیور . بوکا مقابل نه به چالیشد یغندن بی خبر «اینارودیس» ، «ناسیونال» ده روس چیزمه سی کیوب ، قایش کرله روس

کوملکی طاشید یفنه ، قزل مادالیه لره مغرور ، روسلرک کندیسینی قوماندان ، حتی روس ملی له دری طانیدقلرندن چوق ممنون کورونور . حتی بر قسمی دنیا به سعادت بخش ایتدیکنه اینانیدیغی غایه لری ، قومونیزم و روس انترناسیونالی غایه لرینی وجوده کتیر مکده اولدیغی ایچون قلباً مطمئن بیله بولونویور . ایشته زمانمزه کی و یکی روسلق « معین بر مقصد ایچون آسیا لیشمقده کورولن روسلر له روسلا شمقده اولان « اینارودیس » (ناسیونال) لردن تشکل ایتمکده در . روسلر وبوبله جه « روسلا شان اینارودیس » لر کندیلرینی آرتق « روسیه کولتور یله یاشایان روسیه ملتی » افراندن بیلورلر یعنی « روس » « ویلیکارس » ملتی یرینه « روسیه ملتی » وجوده « کلیور . ایشته « استالین » شویکی « روسیه ماتی » له دری در . ۱۹۲۶ سنه سی ۱۷ کانون اول عمومی تحریر نفوسنده روسرهلر ملت حقنده « قومیت » و « لسان » غرافا لرینی آیری قید ایتمشلرک ، مثلاً « قومیت » اعتبار یله کندیسینی تاتار عد ایدنلر نه قادر ، « لسان » اعتبار یله تاتار جه قونوشانلر نه قادر اولدیغی کوسترر . بر چوق قوملر واردرک « قومیت » اعتبار یله اولان عددلری « لسان » اعتبار یله اولان عدد لرینه نسبت ناقصدر . او جمله دن مثلاً استالینک منسوب اولدیغی گورجیلر « گورجستان » جمهوریتنده « قومیت » اعتبار یله ۱,۷۸۷,۵۴۷ اولدیغی حالده لسان اعتبار یله ۱,۵۸۰,۵۴۵ کوسترلشددر . بویسه گورجستانده ۲۰۷,۰۰۲ گورجی کندی آنا لساننده قونوشمیور دیمکدر . اونلر البته روسجه قونوشیورلر ، بوسور تله مذکور تحریر نفوسده ۱۹۲۶ سنه سنده کندیسینی قومیت اعتبار یله روس عد ایتیموب یالکز لسان اعتبار یله روس عد ایدنلرک عددی ۶,۴۲۴,۰۰۰ قادر کوستر بلسکده در . بر بطن صوکره بونلر کندیلرینی قومیت اعتبار یله ده روس عدایده جملر در . نصل که کندیسینی روس ملتندن عد ایدن و صوک عصر لرده تمثیل ایدن میلیونلرجه انسانلر کندیلرینی تحریر نفوسده اوله قید ایتدیرمشلر در . ایشته استالین او نوع « آسیالیلاشان یکی روسلر » ک و روسلاشان (بولشه ویک تعبیر یله انترناسیوناللاشان) « یکی اینارودیس » لرک له دری ، تعبیر دیگر له ، زمانمزه بوریس غودونوفیدر . دیورلرکه او گورجی مدنیتی حمایه ایدبور ، طبیعی ایدر . چونکه او کندسینی روسلر بر کون قانی دیشاری اتمیه جملر نندن امین دکل که غافل اوطور ایلسون . او روسیه ده یاشایان ملتلر ایچون کولتور استقامتی تعیین ایدن بر شعار اولق اوزره « شکل

اعتباریله آیری ، مندرجه ومآل اعتباریله واحد اولان کولتور « و جیزه » سنی اورتایه آتارکن او « شکلر » یعنی ملی لسانلر حقننده ده فرقه قونفره لرنده «موقت» تعبییری قوللاندی یعنی «مندرجه برلیگی» عینی زمان «شکل برلیگی» ایچون آنجق بریاصا مقدن عبارت اولدیغنی هر روس کبی استالین ده ییلیر . بوزره عانداولدیغنی کبی گورجیلره ده عانددر . روسلر ایچون بوگون آسیا ده کی ایمر یالیست امللرینی « آسیایلا شه رق » آسیا لیلرک جان وچکرلرینه کیره رک ، اونلرک غیرتبله وجوده کتیر مک اک صاغلام یولدر . بوجهت روسلرک کتابلرنده نظری اولارق ایضاح ایدلمش دکلدنر . روس ایمریا لیزمنک انتشارینه باعث اولان واونی یاشاتان شرائط بونی کندن یلسکندن اورتایه آتمشدر .

وامبری روسیانک آسیاده جها تکیر برملت صفتیله میدانه آتیلارق عرض ایده جکی تهلهکله لرحقننده آوروپا لیلره بعض حقیقتلری آکلا تمیه چالیشدی . ۱۸۷۱ سنه سنده روسیانک دولت صفتیله آسیاده کی موقعی نامیله نشرایتدیکی اثرنده دیدکلرینک خلاصه سی شودر : « روسیا سرعتله بویویور ، بویوک پتروزمانده أهالیسی آنجق ۱۵ میلیون ایدی . قاترینانک جلوسی هنکامنده ۲۵ میلیونه چیقیدی . برنجی الکساندرک وفاتی سنه سنده بونفوس ۵۸ میلیون اولدی . شممدی (یعنی ۱۸۷۱ده) ۷۷ میلیون صاییلور . بومدهش نفوس تزایدی روسلرک تولداستعدا دندن زیاده اشغال ایتدکلری اولکه لرده کی أهالی بی چابوق تمثیل ایده بیله لری ایله ایضاح ایدیلیر . بوندن اوطوز سنه اوکجه بوتلینغ ، قاسترهن ورینغولی تدقیق سیاحتلری یاپدقلری زمان له نه حوضه سنده یاقوتلر ، غربی اورالده ووغول و ووتاکلر صایی اعتباریله شممدیکندن بش دفعه فضلله ایدیلر ، شو آزمان ظرفنده روسلشدیلر . شممدی روس اشغالی آلتنه یکی کیرمشن اولان تورک قوملری شو یاقوت و ووغوللرک یولنی تعقیب ایتمکده درلر . روسیا آوروپا ملتلی آراسنده بتمز نزاعلر وچکشمه لردن استفاده ایده رک کندو سیاستنی یاواش فقط مانعه سز انفاذ ایدیلور . اونک تمل سیاستی قومشولرینی اغفال ایتمک و کندیسنک نه یاپدیغنی اونلردن صاقلایه بیلسکدر . بوکوتکی سیاستی داها زیاده آسیانک باربار قوملری آراسنده خرسیتیا نلق نشر ایتمک اولدیغندن اونک عمومی سیاستنده کی حقه بارلغنه

اویغون کلیور . فقط اوبر کون آورپالیلرک باشنه بلا اولاجقدر ، (۱) زمانم زده کی یکی روسیا ایشته بوحقه بازلق سیاستنی اوج کالنه ایریشدیر مکده در . بوکون دنیانک قارشیلغندن بالاستعاده روسیا لابوراتوارنده روسیه ده یاشیان ملنلر اوزرنده مدهش بر عملیات یاپیلقدده در . اوبونی ماهیتی دنیاچه بللی اولان قومو نیزم ، قولله کتیف ایسهکک و اینترناسیونال شعارلری آلتنده یاپدیغندن مدنیت عالمنده افکار عمومیه دروسیه ملنلری اوزرنده سوسیا ایزم تطبیقاتی یاپیلقدده ، اولد یغی قنا عتنده بولونور . بونک آرقا سنده دهانه لریکز لشمش اولد یغنه دائر فضلہ شبهه سی فلانی یوقدر . حالبوکه بوشعارلر آنحق روس تمثیل سیاستنیک یکی اصوللرینی کوستریر . بو عملیاتک ناصیل یاپیلد یغنی کوزی آچیق انسانلرک کورمه مسی مطلوب اولدیغندن اصل عملیات مرکز لرندن بری اولان تورکستانه آروپا لیلر دن ، بالخاصه تورکیه تورکلرندن کیمسه نک کیروب مشاهداتده بولونما سنه مساعده ایتمزلر . مملکت داخلنده ایسه قدرک جلوه سنه معروض قالان غیر روس ملنلری افرادندن کیمسه سس چیقاراماز . روسیه ده تملی اولارلق یرلشن بر اعتیاده او درکه اوراده غیر روسلردن کیمسه بوکی سیاستلری حقیقی تعبیر لريله تسمیه ایده مز واونلرک محقق اولان عاقبتلرینه ده هیچ بروجهله اشارت ایده مز اونلر روسله کچینمک ایچون یابوسیاستلرک حقیقی ماهیتی هیچ اکلا ماملی یاخود آکلا میورکی کورونمیلدر . بوده کافی دکلمش کی غیر روس برملته منسوب اولان برهنور ، فی الحقیقه نه قدر قوی ملتجی اولسه یيله کندی ملتته قارشلی قوللانیلان بوبوغازلامه وقایناتمه سیاستنی بویوک برمسوت دیه مدح ایتمک ، او مآلده هریرده نطق ایراد ایتمک و ملتچیلگی خطاً ویا عمدآ آچیلوب قالان آرقاد شلرینی آچیقچه تلین ابلهک مجبور یتنده در . کرچه بولعتلرک یالان اولدیغنی همروس وهم ده اینارودیس ییلرلر ، فقط بویله یایمق عادتدر . روسک اصولی بویله در . ایشته د جوغرافی روسیه ملیتی ، بویله اصوللرله وجوده کتیر یلیور . آمریکا شمالنده جمهیر متحده ناصیل برجوغرافی ملیت ایسه بز روسیا لیلر ده د یاورا آریا ، ده ملیت اعتباریله اویله اولاجغز دیورلر

H. Vambery, Russlands Machtstellung in Asien, Leipzig, (۱)
1871, S. 8. ff.

(۲) « یکی روسلنگ » بارز خاصه لرندن ایکنجیسی روسلنگ أخلاق و سچیة اعتباریله « ایکی یوزلی بلکه تضاد لر له دولو بوجود ، اولد یغنی کمال صراحتله تبارز ایتدیرمی و اونی بر ره آلیته شکلنه صوقسیدر . بونک روسیه خارچنده کی تبارزی دها زیاده « سوویه ت حکومتی و قومنته رن باشتقه باشقه مؤسسہ لردر ، شعارنده کورولور . بونک جدیدنه آرتق آوروپا ده ده اینانان آزبولونور ، ماقدونالد بیله بونی پارلامنتوده « مایمون اویونی ، دیه تسمیه ایتدی . فقط روسیه ده بو « دو الیزم و تضاد ، حیاتک بوتون جبهه سنده کندیسنی کوستیر . بلکه ده بویکی روسلق وجودینک اصل مایه سی و روحی کسلشددر . روس بولشه ویز منه شو صوک سنه لره قادار هب « جهانده سوسیا لیزم انقلابی وجوده کتیرمک ایستیه ن برطاقم ماجراجی خیالپرستلرک چوق موقت بر زمان باشایه بیله جک اولان نشبئلری ، دیه باقیلیر و بولشه ویک روسیه هر شیدن اول بر « اینتر ناسیونال وجود ، تلقی اولونوردی . بو کوروشک تمامیله یا کلیش اولدیغی آنجق شمدی آکلاشیلایه باشلامشدر . بولشه ویک روسیه ، تکمیل جهان اوزرینه حاکمیتک مرکزی اولا مازسه بیله ینه هر حالده استقبالك جهانکیر روسیه سی اولاق عزمنده در اصل روسلق روحی حقیقی ایکی یوزلیلکی ابله آنجق بو بولشه ویکلرده بوتون چپلا قلعیله کندیسنی کوستر مکه باشلامشدر .

او (۱) بر طرفدن روس ایمپیریا لیزم و شووینیزمینک مثالی کورولمیه ن یکی تظاهرندن عبارت اولدیغی حالده ،

(۲) دیگر طرفدن شبهه سز جهان انقلاب و اغتشاشینک قایناغیدر . دها ۱۹۲۳ سنه سی تورکستاندن انقره ده کی بعض دوستلریمه (۱) یازدیغم و ۱۹۲۶ ده « یکی قافقاسیا ، مجموعه سنک » اجتماعی انقلاب ویا ارتجاع قارشو سنده تورک منور لرینک وظیفه سی ، عنوانیله قسما نشر ایتدیکم مطالعه لریمده دیمش ایدم : شمدی بزرسوویه تله حقیقده : « دتیانک آلتیده برنده حاکم ، آسیا و آوروپایه استیلایه پک مهیا اولان برملک باشنه کچمش جهان انقلابی مرکزی ، دیرسه ک ، یاخود بالعکس : « جهان انقلابی تعلیماتی کندیسنه بینه ک آت ایدوب آلان ، آسیا و آوروپایه استیلایه مهیا بویوک و حریص روسیه ، دیرسه ک هر ایکیسی ده دوغرو

[(۱) او جمله دن آقچورا او غلی یوسف بکه]

اولور. معتبر آلمان غزته لرندن « برلینر تاغبلات » بوکون سوویه ت روسیه حقننده : « حرب عمومیدن اول آوروپانک بوتون مسئله لری آرتیق روس قاپریزلی کوشه سندن باقیلیق مجبور بتنده قالمشدی . اکر روسیه غالب کلسه وبوغازلره حاکم اولسه ایدی آوروپانک باشنه نه لر کلمزدی ، شمدی سوویه ت روسیه تهلکه سی ده طبق اویله در . قوتلی روسیه آوروپانک صوکی دیمکدر . روس اداره سیسته ملری آنجق ظاهری برشکلدن عبارتدر ، دیمکده در . دیگر طرفدن بوتون جهان ، مرکزینی موسقواده بولوندیران قومنته رنک وعموما سوویه ت روسیه نك جهان مقیاسنده کی قومونیزم انقلابی پروپاغا نداشتدن بیزارددر . بر طرفدن جهان انقلابچیسى اولان روس قومونیزمی دیگر طرفدن فی الحقیقه یکی روس ملی روحیدرواواسکی روس ملی عنعناتنه تمثیل آتمش و اوکایپ یکی برشکل ویرمشدر ، اوکا روس فاشیزمی دیمک دها مناسب اولور . اونک الیوم استخدام اتمکده اولدیغی قومنته رنی برکون آرتق لزومسن کورورسه یهودیلر له برابر « پاعروم » ه اوغراتماسی ده امکان خارچنده صاییلماز . روسیه ده « جوغرافی ملیت ، اساسی حاکم اولسه بیله یهودیلرک برکون پاغرومه معروض قالا جقلری محقق صاییلما بیلیر . بوکون روسیه ده ذهنلرده ماتیر یالیزمی یاخود ایدیئا لیزمی حاکم بولونیور ؟ ظن ایده رم هرایکیسی . چونکه روس ایکی یوزلی وجود اولدیغندن بونلرک هرایکیسی کند یسندن برله شدیریر . مارکسیزم روسلری شبهه سز جهانده دیگر مثل اولمیان بر ماتیر یالیست یاپمشدر . بر ملت که ماتیر یالیزمی ملی عقیده یاپمشدر و اویله حرکت ده ایدیور ، کیم اوندن دها زیاده ماتیر یالست اولما بیلیر ؟ فقط روسیه عین زمانده بلکه امثالسن ایدیئا لیستدر . بواونک جهان انقلابی شعاریله وجوده کتی مک ایسته دیکی بویوک ایمپیریا لیزمنده تبارز اتمکده در . روسیه ده رسما بوتون ملتارک حقوقی طانمشدر . آزچوق برطو پراغه مالک اولان هر ملت کندی نامنه بر جمهوریت یاخود اوتونوم اولکه یه مالکدر . فقط بو « ملی سیاست » عین زمان تاریخده مثل کورولمیه ن بر دولاندیر بچیلقدن عبارتدر . چونکه شو جمهوریتلرده اداره چار زماننده مثل کورولمیه ن بر روسلشدیرمه سیاستی اساسنه مستند بولونیور و تمامیله روس آئنده اولوب موسقوایه مر بو طیقی چارک اسکی ولایتلرینه نسبة چوق چوق دها صیقیدر . روسیه ده سوزایله عملک بر برینه تمام ضد اولوشی بزم بیلدیکنز معنا ایله علی العاده برریا کارلق و منافقلق دیه ده

ایضاح ایدیله مز . بولشه ویک روس بیکرجه بالانی اویدورور ، یالان اولدیغی محقق اولان شیلره حقیقت دبه اینانیر وهرکی ایناندرمغه چالیشیر . بولشه ویکلر ۱۹۲۱ سنه خزیراننده یدی صوده قرغز قونغره سنده کندی ایدیئا لوغرنندن جورج صافاروفک لسانیله « سوویه ت حکومتی چارک مستملکه سیاستنی تملندن بیقیور ، اونی اورتاذن قالدیربور و سزه حریتکزی، املاککزی اعاده ایدیور ، دبه اعلان ایتدیسه و غصب اولونان اراضینک برقسمنی فی الواقع اعاده ده ایتدیسه و روسیانک تورکستانی اشغال آبدهلرندن « اوزون آغاچ ، ده کی هیکی قونغره اعضا لری حضورنده مظنن برطرزده بیقیدر دیسه (باق یوقاریده ص ۳۵۵) اونلر شوحر کترلنده صمیمی کورو لیورلردی . فقط عین کونلرده عین صافاروفک فکرواید یئال آراقاداشی اولان دیگر برایدیئا لوغ پیاتاقوف « ایزویستییه » غزته سنده روسیهده مهاجرت و اراضی مسئله لرینه عائد یازدیغی مقاله لرنده تورکستانده ۱۹۱۸ سنه سنده آچلقدن قیریلان ایکی میلیون یرلی اهلینک اراضیسنی ایکی میلیون روس کوندره رک اسکان اتمک و بونی برقاچ سنه ظرفنده اتمام ابلهک پلانلرینی ایلری سوردی . یعنی یدی صوده قرغز لره « بر ، ویریلیرسه » بره یوز ، آلیتاجق دیمکدی . اوکون تورکستان قومیساری اولان عین جورجی صافاروف پیاتا قوفک فکولرینی تصویب ایده رک « بز تورکستانه روس قاپیتا لیست کویلی زوربالرینی (Kulak لری) دکل ، بوراده صنایعی انکشاف ایتدیره جک و جهان انقلابی غایه لرینی تحققی ایتدیره جک اولان روس پروله تارعمله صنفی و شهر ایلری کتیر یوز ، دبه نطقلر ایراد ایتدی . بوکچی شیلره عائد سوویه ت روسیه دن بردکل بش دکل بیکرجه مثاللر کتیر یله بیلیر . بونلر صافاروف و باشقه برلرینک شخصلرینه عائد برشی ده دکل . مثلاً شو صافاروفی ده پیاتاقوفی ده شخصاً بیلیرم ، عقلی باشنده انسانلردر . صافاروف چوق منوریر آدمدر . روسیه نک مستملکه سیاستی و روسیه ده مثلر مسئله سی تاریخنه ، کذاچینک اقتصاد تاریخنه عائد اثرلری واردر . بونلرک بو « سیاستلرینی ، علی العاده بردولاندر بچیلیق دبه ایضاح آک ده پک قیمتسز اولور . هر حالده بوتضادلرک و بومیمون اویونلرینک بروحی اساسی وار . بولشه ویک مملکتنده محکمه لرده انسانلرک وجدانی و ناموسی عدالت نامنه تحقیر و پامال ایدیلرینی ، انسانلرک بری دیگر اوزرینه صالدرلمسنی باشندن آخر ساخته معامله لرینی علی العاده Sadist مجرملرک کیسه خرسز لرینک ایشی اولاراق

تفسیر آتمک ساده دللك اولوردی . بولشه ویزم دینسزلك تلقین ایدیور ، اسکی دینلری بیقیور . فقط عین دینسز لك اولرده آرتق بر دین در . طروتسکی « پروله تکولت » نام اثرنده بوسوویه ت دینسز لسکین ساده جه « کولت » دیه تسمیه ایتدی و انسانلرک « کولت » سز یاشایه مدقلرینی علاوه ایتدی . حالبوکه بونلرک بو « دینسز لك » لری یالسکیز ساده جه بر دین دکل جهانته استیلا آتمک ایستیه ن مسلح بر دین در . اواسکی دینلرک اهلرینی انکار ایدیور . فقط کندیسنگک طاقدیغی اجتماعی بر ایله در . نه دن بوکا روسلریر مناسب اسم ویرمیورلر ؟ البته بونک سببی واردر . هر حالده بولشه ویک روسک ، یکی روسک روحنده ملک ایله شیطانک ، هر مزد ایله آهرمنک برلشمه سی تام برره آلیته اولمشدر . عجیبا بودوالیزم بولشه ویزمک کندیسنه خاص برشیمیدر ، یعنی اونک طرفدن اوبدورلشمیدر ؟ یوقسه روسلره خارجدنمی صوقولمشدر ؟

بو اخلاق هر حالده روس ملتینک اسکی ملی اعتقادلرینه دایانمقده در . روس ملی روحنده تضادلر اولجه ده کندیسینی کوستردی . کویلیلری آلیاغوتلرک ظلمندن ، عمومیتله انسانلری اجتماعی مساواتسزلقدن قورتارمق شعاریله اورتایه آتیان بویوک طولستوی بیله عمرینی حریرص آلیاغوت (پامیشچیک) اولارق کچیرمش و اویله ایکن وفات آتمشدر . اخلامور قابوغندن چاریق کبییه ن ، کویلی البسه نی طاشیان و کندیسینی تام برموژیق کوسترمک ایستیه ن طولستوی ، حیاتنک صوکنه قادر آلرنده بیاض آلدووه ن طاشیان Lakai اوشاغک آلدنن یمک یمش ، طوپراق واورمان مسئله لری یوزندن « یاسنایاپولیانا » کویلیلرینی اسکی روس آلیاغوتلری اصولیه آزمش عذابلاندرمشدر . توحافی ده اودرکه بونکله برابر بوذات ، انسانلری اجتماعی مساواتسزلقدن قوتار مقده اولدیغنه ده البته اینامشدر . روس اخلاقنده کی . تضادلر هر حالده اوزاق تاریخله دایانمقده در . بوالیته روس ملتینک جرمان و تورک عنصرلرندن متشکل حاکم کتله سیله اصلاو ، فین عرفلرندن اولان تبعه لرینک خلیطه سندن عبارت اولمق اوزره وجوده کلمش اولمسلیله ایضاح اولونور . فقط اسوه جلی « روس » لر داها اصلاولرله اختلاطلرندن چوق داها اول فین و تورک قوملریله قاریشمش و اونلرک برچون اخلاق وعادتلرینی بنمسه مش بولونیورلردی . شایان دقت بر کیفیت ده اودرکه « روس » لرک اخلاقی داها

اوزمانده بيله شمديكنك عيني اولمشدر. عرب ابن رسته دو قوزنجي عصر ك اورقارنده يازيلان برائردن نقلاروايت ايتديكي قيدرلنده نورمان — روس، لري بر طرفدن جومرد، مسافر پرور و كنديلرينه التجا ايدهن عربله قارشى حامي انسانلرديه كوسترديكى حالده ديكر طرفدن اولرك طبعاً غدار اولوب يكديكيرينه قارشى اصلا امنيلى اولديغنى، اك ياقين اقبالري ودوستلري طرفندن بيله جيننده كى پاره سى يوزندن اهانته معروض ايديله رك اولدورلك عادت اولديغنى، آبدست بوزمق ايچون بيله مسلح اولارق و ياخود اوج نفر محافظه طيشاري چيقا بيلد كلريني بيان ايدره. ابن بطوطه ده روسلرك غدار اولديغنى قيد اتمشدر. كذا ۱۳ — ۱۶ نجى عصر لرده روسيه نى زيارت ايدهن غربلى سياحلرده بو خصوصى قيد ايدهرلر. بونكله برابر عرب ابن فضلان نورمان روس، لرك عادتلرندن برچوق خصوصيتلري صايوب كوسترمكده دركه بونلرك جرمان عادتلري اولميو ب شرقدن كلبه عادتلر اولديغنى روس عالمى استاسوف اثبات اتمشدر. هر حالده قارا كته را اعتباريله روس ماتى چوق قاريشقدر و شوراسى محققدر كه روسلرك اخلاق و عادتلرنده ۹ — ۱۰ نجى عصر لرده بيله شرق تاثيرى مهم برطو تمشدى. بو اعتبارله روس روحينك برچوق جهتلري بزتوركلره — يوقارنده (ص ۵۴) اسماعيل بكك ديديكى كى — ياقين و آكلاييشليدر. روس مكاتبى گورن برتورك ياموغول آوروپا علمى اصوللريني مثلا فرانسز مكاتبى گوره ن توركيه توركمنه ياخود انگليز مكاتبى گوره ن هندلى به نسبة دها قولاي قاوارار و بنمسه ر. بونك اك واضح دليلي جورجى بانزاررف و چوقان سلطاندر. فقط عين روس مدنيتنك بالخاصه شوشر قليلره ياقين اولان خصوصيتلري بزي روسه تمثيل ايتدرمك يولنده روسلرك ايشينه چوق يارايان بر كيفيت اولمشدر. بونكله برابر روس كنديسنك غربدن اوگره نديكى شيلري شرفليلره كندى روس مالى اولارق كوسترمك خصوصنده چوق ماهر در و نتيجه ده روس مدنيتى بزي غرب مدنيتنه ياناشد ير ميور يارى يولده بر اقبور و شرق و تيفلري ايله برابر بزه ياقيشيقلى اوره ژينال بر مدنيت كى كورونيور و شويله لسكله آنجق روسك عمومى سياستنه خدمت ايدميور. روسلر كنديلرينك اخلاق و مدنيتلرنده كى بو خصوصيتلري كندى ايشلر نده ناصل مهارتله قوللانديقلريني وامبرى شويله آكلاتير: دروسلر آسياليدرلر؛ منشأ اعتباريله دكلسه ده اجتماعى بنيه لري اعتباريله آسياليدرلر.

اونلر كنديلرنده آسياليلرك laissez aller طرزىنى آوروپاليلرك نىسات و قىطعى ايله برلشديره بيلد يكلرندن طولاي آسييا ملتلىرىنه فائق كلبورلر . اونلر چينلى ، تاتار ، ايرانى ، چركس و توركلره تماسلرنده يرو موقعنه كوره كنديليرىنى تماما چينلى تاتار . فارس وسايه شكللرده كوستره بيلورلر . كندى اولرىنى طوزاقرىنه دوشورمك ايچون اونلر گوله ريوز ، طاتلى سوزله ، رشوت وهديه لرله ولزوى اولانده هر هانكى غير مشروع وسايط ايله يانا شيرلر ؛ قىطعى حركت اتمك ساعتى كلديكنده ملايمتى درحال برطرف ايدهرك زواللى قربانلىرىنى . اوزرىنه صجرارلر . آسيالى اولملرى اعتباريله قومشورلىرىنى اخلاق ، عادات و طرز تفكر خصوصلىرىنه دو قونمزلر و اونلرى هيچ بر صورتله رنجيده اتمزلر . ايمراطور برنجى نيقولا فرانسز حكمدارىنه « برادرم ، mon frère) ديه خطاب اتمك تكلىفى سنه لرحه ردايتدىكى حالده ، اورتا آسيادن كن برقبيله رئيسى بر « بك » ايله بلا تكلف قونوشوردى و گوروشيركن كنديسينى گويانويا نهري ساحلنده اوطوران بر « خان » كى كوستر بردى . بونك ايچوندر كه روسيه نك آسياده كى حدود منطقه لرنده كى يرليركرك بوديست و كرك اسلام اولسون روسله برلشور و اوكاينا نيور و اونك طرفندن قولاي آلداتيلورلر . انكايز لرايسه بونك تماميله عكسيدرلر . اونلر شر قىلير قارشى بويله شر قى معامله سى كوستره مزلر . » (۱)

۱۶ — ۱۷ نجى عصر لرده روس حياتىنىك بز شر قىلير ايچون داها چوق آكلا يشى اولديغى معلومدر (۲) . دلى پتروايسه روسلارى روسيه نك ديكر قسىملرندن منجر د بر كوشه سنده يكي باشندن قريه ايدوب غربلى بر ملت شككنه صوقمق ايشنه باشلادى . پتروايسه كيت كيده فى الحقيقه بر غرب مدنيتى كوشه سى اولدى . روس ملتى ايكي عصر ظرفنده بو استقامتده بويوك موفقتلر آلد ايتدى . مثلاً آنجق موسيقى ساحه سنده چايقورسكى كى بويوك داهيلرك غرب اصولنى اساس ايدينهرك شر قدن استفاده ايدوب اولمز جهانشمول اثر لرميدانه كتير دكلرىنى ذكر اتمك كافيدر . صوك

H. Vambery, Centralasien und die englisch-russische (۱) Grenzfrage, Leipzig, 1873, S. 32 ff.

(۲) بوخوصى بن ۱۹۱۳ سنه قازانده منشر « فتنه دورنده وميخايل فيودروويچ رومانوفك صايانو زماننده روسيه اسلاملى » نام اثر مده ايضاح اتمشدر .

انقلابه قدر روسك غربلي منور طبقه سی آرتق روس حیاتینک، مدینتینک، عرفانتک هر جهتده حاکم کورونیوردی. مکرکه بونلرداها انجق برگورونشدن عبارت ایمش ولورد کوزونک حاکم ومنور روس طبقه سی حقنده « بونلرک آوروپا مدینتینه تمثلی داها سطحیدر، آسیالی تبعه لری اونلردن زمان اعتباریله چوق گری قالمدیغی کبی کندیلرینی عرفان وقارا کتته اعتباریله غربدن آبران اوچوروم ده آنلانامیسه جق حالده قالمشدر » (۱) دیمه سی دوغروایمش. بولشه ویک زماننده اسکی روس اخلاق وعاد تلی بوتون چپلا قلعیله میدانه چیقدی. اونلر پترسبورغدن ویلیکا روس ملتینک قالین کتله سنک مرکزی اولان موسقوایه طاشندیلر و بو کتله ایچندن کندیلری ایچون یکی مورال منابعی بولدیلر و سیاستلرنده اونلر انکشاف ایتدردیلر. فقط بویکی شکلده کی روس اخلاقی حقنده « قرون وسطائی شرق نفوذینک روسیه ده تکرار یایدار اولمسی، دیه حکم اتمک چوق یا کلیش اولو.

عرق اعتباریله داها قاریشیق بر شکل آلمقده اولان روس، غالباً شمدی داها یکی اخلاق عنصرلری قبول ایدیلر و بو اخلاق ده عجیب و غریب بر صورته کیریور. ایکی یوز لیلکی، منافقانی دین یا پمق و ملتلی اوکا دعوت اتمک «یاورا آریا» ساحه سی ایچون تام معاصر و اوریشینال برکیفیتدر. بونی قرون وسطائی برکیفیت تلی اتمک یا لکریا کلیش دکل غفلت اولور. ملی ایدیئال اعتباریله بولشه ویکله چوق او یان بعض بیاض روس زمهرلری روس مدینتی «یاورا آریا» مدینتی شکلنده ایضاح اتمک ایسته یورلر. اونلره کوره بو اخلاق و فکر سیسته می داها تبلر ایدوب بتمه مش در و بلدکه ده برتحولات (mutation) دوری کچیر مکده در (۲). اشته «شوتحولات» شمدی ظن ایدرم تام انکشاف صفحه

The barbarian Asia, after a sojourn in civilised Europe, (۱) returns former footsteps to reclaim its own kith and Kin. Assimilation is less remarkable when rulers are severed from subjects by a gap of but a few centuries, and when no impassable cham of intellect or character intervenes.

(۲) بافک Vernadski و Savitski لک ۱۹۲۷ سنه سنده پراغده نشر ایتدیکلری « روس تاریخینک خطوط عمومیه سی » (Natschertanya russkoi istoriyi) نام اتری ص ۲۰۸ .

سندہ بولمقدہ در . ہر خالدہ بودوالہزم وتضاد لر اوتہ ی « جوغرافی ملیت ، ک متممی اولان برکیفیتدر . ایکی یوزلی وجود ، بالان ، غدر ونفاق دینی « یاورا آزیا ، نک یکی ومکمل برتجلیسیدر وجوغرافی ملیتک مندرجہ سنی تشکیل ایدر وروس ملتی بوکیدیشیلہ آنجق اواخلاق او فلسفہ نی انکشاف ایتدیریر .

(۳) یکی روسلخک اوچنچی برخاصہ سی روس ملتک یاییلہ واستیلا تمایلرینی برمقدس جهان حاکیتی شکندہ آکلا ماسی واونک قدسیتی دنیاہ ہرکسہ آکلا تمق یولندہ کوستردیکی فضلہ غیر نکشلکیدر . . محقق درکہ یکی روسلق ، بوجہا نشمول حا کمیی چارزمانندہ کنہ نسبتہ چوق داہا گنیش بلسکہ حدود سز بریا ییلہ شکندہ تلقی ایدر و « جهان انقلابی » آدینی ویردیکی بودعواسنک قدسیتی یالکز روس ملتک افرادینہ دکل دیگر ملتلر ایچون دەمقدس برایدیٹال اولارق طانیتمغہ چالیشیر . جهانک ہرطرفندہ نہایتسز پارا صرف ایدرک وجودہ کتیر دیکی آژانلری واسطہ سیلہ یابدیغی تشویقات عمومیتلہ جهان ایچون یکی برشی اولان بو « پروپاگاندا » نک نہ درجہ دە قوتلی بر آلت اولدیغی بتون عالمہ آکلا تمشدر . شویلہ کہدبکر ملتلرہ شمدی آنجق روسلری تقلید ایلمک یولی قالیور .

روسیہ حکومتی اولجہ دە روس کتلہ سنی کندی سیاستی قبول واجرایہ سوق اتمک ایچون ہرشیدن اول بوسیاستلری مقدس شعارلرلہ سوسلہ مک لازم اولدیغی اینی بیلیوردی . آوروپای روسی غربی آوروپایہ نسبتہ داہا آزکشاقت نفوسہ مالک اولدیغندن طبعاً سیار اولملرینہ رغماروس کتلہ لرینی شرفک اوزاق وھجراً کوشہ لرینہ سوق ایلمک روسیہ حکومتی ایچون قولای بر ایش دکلدی . یعنی بوسوقیات روس ملتک اراضی احتیاجلرندن دوغمش دکلدی . بونک ایچون بویاییلہ یہ دینی برماہیت ویرمک یاخود روس کتلہ سنہ آکلا یشلی شعارلر اورتابہ آتمق ایجاب ایدیوردی . ۱۷-۱۸نجی عصرلر دە روسلر وولغہ شرقنہ واورال طرفلرینہ انتشار ایدرکن یاپاسلرک ہربردہ پینار ، نہر ویامغارہ لر دە برہ ر اورتودوقس خرسٹیان مقدساتی مثلاً حضرت مریم رسی (Bojei Mater) بولمق عادتی جاری اولمشدر . باشقورستاندہ وقازاقستانک شمالی قسملرندہ بونلردن برقچ تانہ سی معلومدر . بونلر مہاجر روسلرک مخصوص پتلریدر . ہر حالہ آسیادہ روس مہاجر لرینک اوک صغلی دایمیرینی دکیشدیرہ ن جوال

زمره لردن عبارت اولشدر. بونلر آورپای روسی دن زیاده دهاچوقدن بری سیبیریا و قیرغیز، قازاق بوز قیرلرنده طولاشان کتله لردر چین اداره سنده بولونان غربی موغولستانه، اورانخای اولکه سنه هجرت ایدن روسلر سیبیریا نك غایت منبت و واسع اراضی یه مالک مینوسینسق ولایتلرندن کلمش موژیقلردر. بوکی سیار روسلر دلی پترو زماننده آسیاده اریکتی (یعنی یارکند) آلتونلری آریورلردی. زما نمزده ایسه بونلر موغولستانده بر مقدس « بیاض صو » (belovodie) آریورلر . ۱۹۱۳ - ۱۹۱۷ سنه لرنده ایران اداره سنده کی استر اباد ولایتنه مهاجرت واستیلا ایدن روسلرده آوروپای روسی دن دکل غربی سیبیریا وقازاقستاندن کلمشلردی. بونلر « پورتقال » مملکتی آرادیلر، ضعیف یرلیلری صویوب وکسوب قولایچه ثروت قازاندیلر. شمعی بولشه ویکلرک « پروله تار مهاجر قافله لری » آسیاده مقدس قومو نیزم دینتک نشرینی و « جهان انقلابی » غایه سنی شعار ایدنملرینی ده بزشویله جه اسکی روس عنعناتنک یکی برشکلده انکشافی دیه آکلاملایز . روسیه ده قومو نیستلرک روس ملتتک وجودی اوزرنده شمعی اونبرسنه در دوام ایدن واجتماعی واقتصادی انقلاب، تجربه لری اگر روس ایمپیریا لیست ایدیئتا لترینی اورتنه ن شو جهان انقلابی شعاریله باغلامش اولیه ایدی چوقدن سقوط اتمش اولوردی. ایمپیریا لیزم، تحکم واستیلا فکرلری روس منور کتله سنک قفاسنده مع الاسف اویله درین وتملی یرلشمش که او آنجق اوملی غایه نامنه قومو نیستلر له برابرکید یور . بولشه ویک روس بوایمیر یالیزمی بر kult حالنه کتیر دی و اوسایه ده حالا تجربه لرینی تطبیق ایلسکده دوام ایده بیلیور .

۴) یکی روسلق، روس نفوسنی چوغالتیق و اوکاده حکومتک ایسته دیکی طرزده صرف ایدیله بیله چک خام اشیا ماهیتی ویرمک خصوصنه چوق غیرت صرف ایدیور. یکی روس، اهلینک ایچنده کندیسنک آلدیغی یوله آیقری کله جک اولان عناصری اسکی روس منورانی محکوم ملتلر ایچنده کندیسنک تمثیل سیاستنه قفاطوتان عناصری محو ایتدیکی حالده، کندی سیاستنه بویون ایکن کتله عظیمه یی ایسه نمکن اولسه صنعی چاره ارایله اولسه بیله چوغا لئغه چالیشیر . بن ۱۹۲۰ سنه سی یازین موسقواده بولشه ویکلرک اک مسئول آداملندن پریا برازینسکی و آرتیوم آغزندن بالذات ایشتم: «اصلاحی قابل اولیان برقاچ بیک روس منوری سوپورو

لوب آنلیورسه بز کندی مکتبمزه کندی پروغرا ممزله یوز بیکلرجه یکی نسل بتشدیره رک اونلرک یرینه کچیریرز . اها لیتک و خاصه بوکونه قدر ازیلش اولان طبقه لرینک نفوسی مدرک بریلانله و حکومتک ایسته دیکي برسر عتله ما کینه ده جیوجیو یتشدیریرکبی بر اصول ایله آرتدیریلیر . محو ایدیلن بورژوا و قولاق لرک یری بو صورتله آرزمانده اون مثل تلافی اولونور . هر حالده سوویه تروسیه ، مملکتنده کی بتون محرومیتلره رغما نفوس چوغالتمه خصوصنه اعظمی درجه ده اهمیت ویرییور . سوویه ت حکومتی کندیسی ایچون استنادکاه تلقی ایتدیکي عناصر « مالتوزیانیزمک » دوغومه مراقبه ایله نک نه اولدیغنی بیلیه ن طبقه لردر . اونلر آنجق دوغوریور . آروپالیلر سوویه ت استاتیسیتقنده نفوسک تزیادینی کوسترن رقلری دایما شبهه آلتنه الیرلر . سوویه ت روسیه سنی محرومیت یوزندن نفوسی متمادیا گریله ین بر مملکت دیه تلقی ایدیورلر . شوتلقی لرا کثریا نظریدرلر . سوویه ت حکومتی ازدواج و طلاق ایشارینی ساده لشدیرمشدر . حامله قادینک حمایه سنی ، چوجق تربیه سنی دولت کندی آله آلمشدر . چوجق قادینلرینه حیانده پک چوق امتیازلر ویریلیور ، قولایلقلر کوستریلیور . چوجق یوزندن عمله صنفنک قادینی چوق کارلی چیقیور . داها تناسل قابلیتی اولان ارکه ک و قادین اورتودوقس خرستیان اساساته کوره برقیصیر قادین و یا برقیصیر ارکه کله کچیرمک ضرورتندن قورتلشدر . بتون بوکبی تدبیرلر روسیه تاریخنده داها یکی در وروس ملتی متمادیا دوغوریور و سفالته آلمشش اولدیغندن چوجق شومشکل زمانک محرومیتلرینه رغما یاشییور . انجق مرکزی و غربی آسیا اسلام اولسکه لری ایچون نفوس چوغالتیق سیاستی یوزندن ایسه روسیه بیوک تهلکه عرض ایدر . سوویه ت روسیه نک رهبرلری کندیلرینک استقبالیلرین ایوم یاشایان نسلک داها بیوک برسرعتله منقرض اولمسی ، سوویه ت دورنده یتشه ن نسلک ده سرعتله بویومسی نقطه سنه مربوط عد ایتدیکلرندن اسکمی نسلک چابوق اورتادن قالقا سنه ویکي نسلک بتون قوتله چوغالتله سنه فی الحقیقه اهمیت ویرییورلر . صوک انقلاب سنه لرنده نفوسک هر سنه اوچ ملیون آرتدیغنی تحقق آتمشدر و بو عددده کتدکجه بویویه ییلیر . سوویه ت حکومتی رئیس ریخوف له نینغراد ده سویله دیکي نطقنده « سوویه ت روسیه هر سنه برله نینغراد دوغوریور ، دییه افتخار ایتدی . استانبولده یاشایان

روس وراڻغل ضابطنك قفاسته مثلا شويله برفكر كله بيلبور : روسيه ده هر سنه تزايد ايدن ۳ - ۴ مليون نفوسك ايكي سنه لڪيله ايراني وايكي سنه لڪيله توركيه يي ، بررسنه لڪيله افغانستان و شرقي تورڪستاني اسكان ايتمك قابل اولاجقدر . فقط روس ملتي براقچ سنه دكل عصر لجه تزايد ايدده جكدر . مستقبلا آسيا آنجق اوج ملتك : روس ، چين و هند ملترينك طوپراغى اولاجقدر ، سوويه ت روسيه ده غير روس ملترلله وبالخاصه بزم توركلرله مسكون ولايتلرده برليلرڪ نفوسى آزالبور وكندا داخلي روسيه نك بعض ولايتلرنده ده بعض سنه لراچلق يوزندن اهالى نفوسجه چوق ضايعات گورويورسه بو ، سوويه تارك كندى كند يلكندن چورويوب بته جكنى بكيه ن بعض آوروبالى خيالپرستلى آلداتمغه يارايان نفعاتدن عبارتدر . يوقسه روس كويلى وعمله صنى آراسنده نفوس چوغالتمه سياستى سوويه ت حكومتك بتون مشكلاته رغا موققيتله ايلريه تدىكى اك جدى سياستلرندن برينى تشكيل ايدىبور . هر حالده بن بوخصوصى وقتيله بولشه ويك روسلرڪ اك ايلرى كلن رهبرلرندن اشيدده رك بويله اوگره ندم .

ه) يكي روسلنك بوراده بشنجى اولارق صايه جغمزديكر برخاصه سى ده روس كتله سنى فى الحقيقه سيار وجوال برحاله كتيرمك واونى كله نك تام معنايله گوچه يامقده كى مهارتيدر . روس استيلاء حركتنك كچن عصرڪ اوچنجى ربعنده انكشاف ايتديكى هنكاملرنده روس ايدىثا لوغلرندن اسمى يوقاريدده (ص ۲۳۸ وسائره) مكررا كچن پروفيسور گريگوريه ف ومير آلاى وينيوكوف ، بوحرڪاتى خرسيتيانلق نشرينى گوده ن برحركت اولمقدن زياده جهانى بالخاصه آوروباي عصر لردنبرى تعجيز ايدن گوچه لگه قارشى « اورتا آسياده هنوز ياشايان هونلغه » يعنى تورك وموغوللره قارشى نهائى مجادله يي هدف ايدينه ن بيوك مدنى برحركت اولارق تصوير ايتديار . گريگوريه فك وينيوكوفك ۱۸۷۳ - ۱۸۷۴ سنه لرنده نشر ايتديكلرى اثرلراوزمانك روخنه چوق اويغون اولمقله برابرچوق اورپويناالده گورولديكندن فى الحال مختلف آوروبيا لسانلرنده انتشار ايتدى (۱) . گريگوريه ف

(۱) گريگوريه فك « روسيه نك اورتا اسيايه نظرا سياستى » ناميله ۱۸۷۴ هـ برسبورغده Sbornik gosudarstvennyh Znanyi ده انتشارايدن مهم مقاله سى مذكورسنه =

« گوجه لرك مدنی عملكتلره مناسبتی ، عنوانيله تاريخلردن آلارق چوق عالمانه يازديغی وزمانمزه قدر مختلف مؤلفلر طرفندن مكررا نقل اولونان اثرنده بزم ملتزمی دنياده مدنيتك آندلی دشمانی اولارق كوستر مشدر (۱) . اثرلری اوزمان توركلردن علی سماوی افندی طرفندن اوقونمش اولان وینیو كوف دييوردي : « قدر بزرورساری تورك عنصرینی دیزگینهلك وظیفه سیله توظیف ایتمشدر ، موغوللاری دیزگینهلك ایشنده ده بزچینلیره یول ویرملی بزه . اسکی موغول فتوحاتك دهشت ویریچی خاطره لریله یاشایان آوروپا ملتلی بوکافی الحقیقه اینانارق بوفسکری یعنی روسلرك گوجه لره قارش سدکسیله رك آوروپایی شرق طرفندن محافظه ایدوب نهایت گوجه لری اصل یولاری اولان اورتا آسیاده تماميله تملندن قوروتمقده اولدیقلرینی مکتب کتابلرینه قدر یازدیله . آوستریالی فریدریخ راتسیل ۱۸۹۵ سنه سنده نشر ایتدیکی « علم اقوام ، نده اورتا آسمانك تورك و موغول گوجه عناصرینی مدنیت ایچون حالاییوك تهلكه عدایدرك » گوجه لك آوروپانك کندیسی ایچون برسیاسی تهلكه شكنلی محافظه ایتدکجه بونی دیزگینهلك ایشی بتون مدنی ملت اوزرینه دوشه ن عمومی وظیفه ایدی . شیمدی بووظیفه چین ایله روسیه آراستنده تقسیم ایدلمش بولونیور ، دیمشدر (۲) . بن بو کتابمده شوفسکرلری سوبلیه نلرك تماميله آلدانمش اولدیقلرینی كوستر مگه چالشم . داها ۱۵ نجی عصر ده تیمور و اوغللرینك فتوحاتی بيله قطعياً گوجه بر قومك دگل بالعکس تمللی صورتده مدنیله شه ن برملتک فتوحاتی ایدی . هله عثمانیلرک و نادرشاهك فتوحاتینك گوجه لکله قطعياً مناسبتی یوقدی . ۱۸ نجی

Russische Revue ده المانجه اولارق و مستراسکاپلرک « تورکستان » کتابنه علاوه انکلیزجه اولراق انتشار ایتمشدر . وینیو کونک مذکور سنه « روسیه نك اسبیا حدود منطقه لری » عنوانيله پترسبورغده نشر اولونان اثری عینی سنه ده المانجه ، فرانسجه و انکلیزجه تماماً و باختلاصه انتشار ایتمشدر .

(۱) روسیه معارف نظارتی مجموعه سنده ۱۸۷۵ ده انتشار ایدن بمقاله Russische-

Revue ده المانجه اولارق انتشار ایتمشدر .

(۲) F. Ratzel, Völkerkunde, II, 393 : So lange der Nomadismus eine politische Gefahr Selbst für Europa war, lag es im Interesse aller sedentären Mächte, ihn einzuschränken; heute teilt sich diese Aufgabe hauptsächlich zwischen China und Russland.

عصر ده کی قالموق خركاتندن بشقه هيچ برگوچه خركاتی واقع اولمش دكلدر. اوده فتوحات اولمقدن چوق اوزاق اولوب موغولستانده حصوله كلن كثافت نفوس نتیجه سنده واقع اولان بر مهاجرتدی (۱). گوچه لك آرتق اورتا آسیادن ، هونلرك وموغللرك وطنندن تهديد ایتمیور ، اووولقان آرتق چوقدن یا تشمشدر ، تورك وموغللردن خالص گوچه اولان شسكری و سیاسی كتله لرفوق العاده شرائط ایچنده اوزاق اولك لره طاشینا بیلشلسره ده بونلردن نیم یدوی اولانلری اسکیدن ده معین اراضی یه مربوط قالمشلسلردر ، یعنی اونلر معین بردائره ده كوچوب قالقارلردی .

داها سکزنجی عصر میلای باشنده اورتا آسیاده کی عرب قومندان قبیله بن مسلم « توركلراییه باغلانمش ده وه دن فضله وطنلرینی اوزله رلر » دیمشدر (۲) كوچبه بر قوم صفتیله معروف اولان قیرغیزلر و باشقورتلر عصر لردنبری شومعین حدود دائره سننده كوچوب قالقان قسما « یاتاق » یعنی اوطوراق اولان قبیله لدر . اونلری اوطوردیقلری یرندن بیوك برجها نگیر چقسه ، بیوك آچلق وسائر فلا كتلر كلسه بیله تمامیله قوپاراماشدر . اونلری اوطورد قلری یردن آلوب ده روسلركی در حال اقصای شرقده أمور حوضه لرینه یاخود بالطبق دكزی كنلر لرینه یاخود قافقا سیاده آراس و كور نهرلری حوضه لرینه سوق اتمك شویله دور سون قومشو ولایتیه نقل اتمك بیله تاریخده بیك بلا وزحمتلره حاصل اولمشدر . بن كندی عشیرتمی بیلیم . بزده برزمره اولچه بلکه برچوق عصر لر اول اورال طاغنگ شرقنده شمیدیکی طورغای طرفنده یوقاریده ص ۲۸۴ ذكری گچن أرقاراغای دنیلنه یرلرده یاشامش و بیوك فلا كتلر نتیجه سننده اوراسنی ترك ایدرك اورالك

(۱) یوقاریده ص ۱۴۸ قالموق خركاتنده باش عامل « اسکی بیوك فتوحات عنعنیه لرینی تعقیب ایتك خیالی » دیمشدم ، صوكره كوردم كه اوده برسبب اولاییلر اما هر حالده باش سبب اقتصادی بالخاصه كثافت نفوس کیفیتی اییش . بونی ۱۶ نجی عصر قالموق وچین اولكه لرنده سیاحت ایدن « علی أكبر » كندیسك « خطای نامه » سنده واضحا آكلامقده در . عائشہ آفندی نسخه سی نومرو ۶۱۰ ورق ۱۲۳ : دراین زمان كار بجایی زسیدكه بر قلماق تنك كوردانیدند وجهت جنکی قلماق باخان ختایان ازین سبب بود . و خان ختای شرط كردكه بعد ازین قصه زمین قلماق نكند ، جهت انكه ختای صحرای بسیار شدند هر سال بسبب علفزارها گروه گروه باهم دیکر در حرب انید .

(۲) الترك احن من الابل الملقه الی اوطانها

غربی یا ماجلر نده جیگه ن حوضه سنده بر لشمشله . عصر لر کچدیگی حالده بونلرک
أرقاراغایدن نه کبی شرائطده آیریلوب اوچ یوزکیلو متره غربه انتقال اتمش اولد
قلربنی کوزل بیلرلر وقومشوبورماطی قبیله لری ده بونی بیلیر . مؤخرآ کویک
قیشله یرلری روس حکومتنک بر تدبیریه أراضی مهاجر روسلره ویریلوب سکر
کیلومتره لک بریره نقل اولمشدر . بوده بزم تاریخمزمده مهم حادثه صاییلیر . یعنی گوجه
عداوانان قبیله نک اوچ یوز کیلومتره لک بر مسافه ده کی یکی بریره نقلی ، کنداسکر
کیلو متره لک باشقه بریره نقلی اونک تاریخنده مهم حادثه در ، هیچ اوتولماز . حالبوکه
بزم طویرا قلربیری زورله آلوب بوندن بر عصر اول برلشدیر دکاری پتروفسق
ویاولوفقه کویلزنده کی روسلردن نره دن کلمش اولد قلربنی صور ورسه کز جواب
ویره مزلر . چونکه بوندن یوزسنه اول نره ده بولوندیغی ایله اصلا و قطعاً علاقه
دار دکلدر . حقیقی گوجه لک حقیقتده روس ملتک یعنی جهانی گوجه لردن قور
تارمق وظیفه سنی ایفا ایتدیکنی سویلیه ن و باشقه لرینی بوکا اینا ندیره بیلن روسلرک
ملی خصوصیتیدر . روس مؤرخ صالا ویوفه کوره : « روس ملتی ابدیا متحرک ،
هجرتچی (vetchnodvijuschschisia) برکتله در و بو اونی غرب ملتلردن ایران
بر خصوصیتدر . شمالی آسیا دوزلرنده کندیسنه مانعه کورمیه ن روس بوحرکت
کندی طرفندن بر مانعه وجوده کتیرمه مک ایچون تاریخده طاش عمارت لیرینه دایما
اخشاب بنا لری ترجیح اتمشدر . او طورد یغی یری بکنمه دیکی تقدیرده او احشاب
أولری بر اقارق داها ایلری به گوج اتمشدر . فقط سیاراتق أساس اعتباریه اصلا و
عرقک خصوصیتی دکلدر . بونی اصلا ولره حاکم اولان ویکینگ روسلز کندیلریله
برابر کتیره رک اداره یتدکلری دولتک أساس عمده سی یا پمشلردر . ویکینگ روسلر
۸ — ۱۰ عصر لرده شمیدیکی اسطوقه ولم و غوظلاند طرفلرنده و صوکره هیلبراد
(نوغورد) ده بولونان مرکز لردن قایقلره بیشه ر ، انکاتره ، اسپانیا و حتی شمالی
أفریقا ساحلرینه تعرض ایتدکلری کبی ، وولغه (اتیل) اوزرندن بلغار ، خازار
و آذربایجان و دنپیر (اوزی) اوزرندن قریمه ، قره دکز ساحلرینه و بزآنسه قدر
هر طرفه صالدریر طولاشیر دورور لردی . کیتدیکلری پرده نهرلرک کنارنده
فی الحقیقه داها اوزمان اشخاب اولر یا پارلردی و او نلرده کیدرکن در حال
بوزولوردی ، یا خود چادیرلرده یا خود قایقلرنده قالیر لردی . اخیرا اصلا و عرقی

ده بوسیا رلغه قسما آلدیر دیلر . شمديکی روس کازاچی (قازاق) عنصری شبهه سرکه بو حاکم روسلرک بر طرفدن اصلا و دیگر طرفدن تورک عنصريله قاریشما سندن حصوله کلن بر قسمنین عبارتدر . روس حکومتی صالایوفک دیدیکی دائمی تحرک ، طبیعتی ملی عنعنه صفتيله زمانمه قدر یوروتدی و ایشله تدی .

شمديکی سوویه ت حکومتی ایسه روسیا لیلری ، املاکئی مصادرله ایدوب خصوصی ملکی لغوا یتمسيله ، کذا صنعی صورنده واکثر یا غیر شعوری اولارق وجوده کتیر یله ن بیوک آچاق و سفالت سنه لرنده هر شیک صالتوب یتمسى یا خود مبادلله یه صرف اولونماسی و یا خود اسکیمی ییقیلدی یغی ، قیر یلدیغ زمان یکیمی یایمق و یکیدن بولمق ممکن اولماسی نتیجه سنده بر شیسز براقدی . تکمیل روسیا ملتی ، یعنی یوز آلتش ملیونلق ملنلر خلیطه سی ملکی رابطه لرینی ، عائله حیا تنده کی تبدلات نتیجه سنده عائله رابطه لرینی چوز مشدر . کذا هر هانکی اقتصادی بحران و آچاق طولایمسيله بوملا کسز انسان کتله لرینی ولایتدن ولایته سوق ایدرک روس ملتنی دائمی مهاجر و سرسری حالته سوقمشدر . کذا یکی انشاآت طولایمسيله کلتلی عمله سوقیاتی ، وطنداش محاربه لری هنکا منده کی سوقیات ، صنف مجادلله سی شعاريله اسبق زنکین کویبلرک اوتیه بری یه منفارله سوق و امثالی روس ملتنی فی الحقیقه کوچبه لگه آلدیر مشدر . اکر دنیا قاریشارق روسیه بوندن استفاده ایدرسه شرقده کی مثبت قومشو اولکه لرندن برینه صالد یرمیه امکان بولورسه بتون بو کوچبه روس طاقلرندن ملیونلرجه انسانلری آزمدت ظرفنده ایسته دیکی محصولدار اولکه یه سوق ایده بیله جکدر . آوروپا و آسیانک شهرها لیبی ظن ایدرکه کوچبه دیمک بالکیز یازین اولسه بیله چادیرده یاشایان انسان دیمکدر . حالبوکه حقیقی کوچبه مقدس صاییلان معین برطوپراق پارچه سنه مالک اوکا عنعناتله مربوط اولمیان ، هر وقت یکی یکی یرلره طاشنیمه مستعد اولان عناصردر . بویله عناصر هیچ بر زمان چادیرده یاشایه میوب اخشاب و یا طاش اولرده یاشایه بیلیر و نقلیاتی ده دوه لر اوزرنده دکل ده میر یول و قامیونلر واسطه سیله یاپیله بیلیر . ایشته روس بویله بر عصری ، موده رن کوچبه در . او اشغال و استیلا ایتدیکی اولکه لره در حال کلتلی صورتده کوچوب یرلشمک و اوراده تمثیل قوتيله آزوقنده اطرافنه طولایه بیلدیکی عناصرک باشنده اولارق داها و داها ایلرلره طاشنمی

استعدادی اعتباریله بتون قومشو ملتر ایچون تهاکه عرض ایدر. ایوم روسیه عموم صنایع (ایندوستری) ایشلرینی اورال وغربی سیریا ده تمرکز ایتدیرمک ایشیله مشغولدر. بومناسبتله بعض روسلر و وطنمز روسیه نك پایتختی برکون نه دن اصویردولوفسکی (یکاترینبورغ) یاخود ناوا سیبیرسکی کبی شهرلرک بریسی اولماسون، دیورلر. بنجه شو چوق ممکندر. اکر روسلق بو کیدیشله کیدرسه برقاچ زمان صوکره روس دولتک حقیقی مرکزی اورال طاغلیته، اما اصل انتشار ساحه لرینک مرکز لری ده تغلیس و تاشکند و اوروجی کبی آسیا شهرلرینه انتقال اتمش اولایلیر.

(۶) « یکی روسلق » روسک یا بیلله غایه سنی اک قطعی و جذری تدبیرلرله آنی برشکلده قوه دن فعله چقارمه نك لزومنه اینانان و اونسبتده دیقمتاتوراق اصولنه صاریلان بروجوددر. او، کندیسینی برایدیشالی قوه دن فعله چیقاریرکن هرهانکی بروتالیته وغیر انسانی تدبیرلری قولایقله تطبیق ایده بیله جک « معاصر باربار، حالینه افراغ اتمسکده در. بولشه ویکلرک یکی حیات پلانی، بتون دنیای باطیرارق آنجق روسی یاشاتمق ایستیه ن چوق غدارانه، اوزریسی اورتولی اولقله برابر چوق ظالمانه برتشددر. بتون دنیای امثالسز برسفالتله امثالسز اخلاق بوزوقلغنه سوروکلک مک، ملیونلرجه انسانلری آپلقدن اولدورمک، آلدن کلسه کره ارضده کبی بتون انسانلری کندیسینه — یوکسک ایدیتال نامنه طبیعی — اسپرایتمک، اشته اونک حیات پلانی. او، ملیونلری قانه بوغنه بی مقدس طانیور و بومقصدده نائل اولمق ایچون غدر، خیانت و بتون آلچاققلری مشروع گوریور. سوویه ت روسیه نك بیوک محرری ماقسیم غورکی یاقتنده، « پراودا » غزته سنده (۱۹۲۹ ایلول ۲۶) گنج روسلر ایچنده بروتاللک انتشار ایتمیسی طولایسیله نشر ایتدیکی مقاله سنده بونوع روسلر ایچون اسکی روما لیلرک « انسان انسانه قارشی قورددر، (homo homini lopus)، « انسان کندیسی یه نمش اولمامق ایچون باشقه سینی بیهرک یاشار » شعار لری رهبر اولدیغندن طولای بی بوکبی انسانلرک حیاتی، یالسکز حیوانجه برحیاتدن عبارت اولدیغی کیفیتنی آجینارق بحث ایتدی. عینی زمان بولشه ویک محیطنده یتیشه ن روس محرر و متفکر لرندن بعضیلری (مثلا دمیتیریوسکی) ایسه خارجه ده گنج روسلره قارشی علنا « جسور، سرت، ظالم، اوتانماز، cinique مصرو متعصب اولمالیسکز » تلقیناتنده بولونیورلر. روس شمدی قابالغه، قابادایباغه

طاپيور . كنديسنك حريص ، امپرياليسټ آمالنى بويوللە قوۋە دن فعلى چىقارايىلە جىكئە قانعدىر . روس ، شىرقە البرىز ، ھىندوكوش ، كۆپىن لون وسىدچىنە طرمانىق ، توركىستان وقاققا سىيائى بواستىلاحر كىتلىرى ايچون مركز واستنادكاه شىكلئە افراغ ايلەك ، طوغروسى كنديسنك جهانىكبرىك امىللىرىنى ميدانە قومىق ايچون اوايىكى اولەكە نى روسلغىك حقيقى مركزى شىكلئە صومقىق قرارىنى ويرمشدر . اونىكچە بورالرىنى تامايىلە روسلا شدىرمىق ، عىنى زمان شىمدىكى حدودى آتلامق انجىق غير مسشول برىكتاتورا ودىسپوتىزمە ، زوربالقە ، بويوندىرىغى آلتئە بولوندىر دىغى ملتله حريت يوزى كوسترمىوب سياستىنى كندى مىكوملرىنىك واجىنبى ملتلك قوتىرولندىن اوزاق بولوندىروب ، ايستە دىكى شىكلئە آزىمك وقىرمقلە حصولە كلە جىكدىر . روسىە نىك داخلىندە وخارجىندە كندىلرئە . « دە موقرات » اسىنى ويرەن امپىرياليسټ روس مليتېرورانى بولشە ويكلرك بو « قهرمانانە » حرىكتلىرىنى آلقىشلايورلر . اونلر آراسئە كى دە موقراتىزم لافلرى بو وجهدن ھىچ دە صھىمى دكلدر . دە موقرات مىلوكوفلر ، كندى آللىرىلە ياپمقدن اوتاندقلىرى ، باشقە برىكون جنراللرە ترك ايدوب ياپدىرە چقلىرى بعض ايشلرك بوكون بولشە ويكلر طرفندىن « انقلابى » برىشكئە يايلىقئە اولدىغىندىن پىك مىنوندرلر . بو دە موقرات ، روسلردىن لادىنىسكى نامئەندە برىسى سوويە تلىرك مركزى آسىادە كى فعالىتئە سىمپاتى كوسترەرك مىلوكوفك غزتە سنە يازدىغى برىمقالە سئە توركىستانلە آفغانىستان حدودندە وضعىت پىك نازىك اولدىغىندىن بىحت ايدركن شىمدىكى « كوشكا » استاسيوننىك مستقبلا موسقوادن ھىندىستانە كچە جىك ترانس - آزيات دە ميرىوللرى مركزى اولاجىنى ، بورالذە آمرىقا اصولى گوگە طيرمانان يوكسلك روس بنالرى ، فابرىقالر انىكشاف ايدە چكى وياخود برىلرلە حرب اولوب بوساحە لرك غازلر وطولرلە تخرىب ايدىلن بر اولەكە يە دونە جىكى مآئندە كھاتلر دە بولوندى . يعنى توركىستانلىلر استقلال فىكرلرندىن وار كچمىز لرسە اونلر ملتىمى زھرىلى غازلرلە بوغاجقلىر ، شىرلريرندە آنجىق ويرانە لر برا قاجقلمش .

معاصر روسىە نىك ماھىتىنى ، غايە وامللرىنى شورادە صايدىغىم آلتى مادە ايلە آكلا تىمە چالىشدم . روسىە دە سوسىاليزم وقوللە كىتوىم سياستى باشايە بىلىرى ياشايا مزىمى ، بوباشقە برىمسئلە در . آنجىق دقت ايدىلە جىك برىنقظە وار : « روسىە دە

۱) انترناسیونال ، ۲) سوویه تلر وقومه تهرن ، ۳) جهان انقلابی پروپاغانداسی
۴) صنف مجادله سی وپروله تاریانک تریبه ونفوسجه آرمسی ، ۵) سوسیا لیزم نامنه
املاکک مصادره سی وقولله کتیو یزم ، ۶) یروله تار دیکتاتوراسی دنیلن شیلر انجق
آوروپا دن ادخال ایدیلن قومو نیزمک تفرعا تمدن عبار تدررو یاشایشلری ایله ده
اوکا متتداردرلر ، دنیلور . یعنی قومو نیزم افلاس ایله رسه اوتته کیلر کندنی کند
یلکنندن قایب اولوب کیده جکلر مش . بنجه شو فکر یا کلشدر . قومو نیزم افلاس
ایله بیلیر . فقط اوتته کی آلتی سوز ایله افاده اولونان مفهوم لرده روسیه ده یاشایه
بیلیر . بو خصوصده آوروپا ناصیل دوشونورسه دوشونسون ، بن کندنی ملتداش لریمه
آکلاتمق ایسته رم که ، روسیه ده اجرا و تطبیق اولونان سیاستلرک ناصیل تسمیه
ایدیلدیکنه ، روسک سوزینه باقاملی ، کذا روسک جلد لردولو یازدیغی نظریات
کتابلرینی ، پلیخانوف ، له نین ، بوخارینک کلیات آثارینی او قویوب ده آلداناملی ،
بلکه ده تطبیقاتنه و آلدیغی استقامتنه دقت ایتملی و اوکا کوره قیمت ویرملی . یوقاریده
موضوع بحث ایتدیکم اوتته کی آلتی عمده یی بن تطبیقاتنه نظرا شو ایله خلاصه ایتدم :
۱) تمثیل ، ۲) ایکی یوزلی ملی وجود ، ۳) مقدس ایمپیر یالیزم ، ۴) مستقبل
استیلارلرا یچون نفوس چوغا^۴ ، ۵) روس عنصرینی آسیانک هر طرفنه سو قه مستعد
سیار گوجه حالنه افراغ ، ۶) بوسیا ستلرک تطبیقا تنسده اعظمی درجه جزری
اصولله قطعی حرکت ایله بیلک ایچون ملتک ودولتک بوتون قدرتی برشخصیتده
تبارز ایتدیرمک .

بو عمده لک ییقیلما سی یالکز قومو نیزمک افلاسی ایله دکل بلکه ده روس
ایمپیر یالیزمک افلاس ایله سی ایله مقید در . بوا بمپیر یالیزم یاشاد قجه بو آلتی
عمده یکی روسلغک آله ایتدیکی اک مهم قازانج صفتیله یاشار ونتیجه لرینی جهاننه
کوستره بیلیر مارقسیزم یکی روسلغی چرق کنیش دوشونه ن فوق العاده رینال
وماتیر یالیست یاشدر . قومو نیزم دوشه بیلیر ، فقط مارقسیزمک جهاننه باقیش
اصولی و تا کتیکی روسیه ده دائم قالیر .

بومسئله یه جواب ویرمک ایچون ظنمجه اولاروس
عجبا روسیه بو کید یشنده
یایلیله سنک باشندن دوشونلش منطقی بر حرکت اولوب
دوام ایله بیلیر می ؟
اولما دیغنی او کره نمک ایچاب ایله ر . روسلرک اورتا

آسیاده استیلا حرکتلرینک تاریخی یازان ذواتدن برچوغی مثلا فریدریخ هه للوولد وته ره تنیف بوحرکاتی کویا ۱۶ نجی عصر دنبری برپلان دائره سسنده یوروتولن حرکات کبی تصویر ایده رلر . صوگ کونلر ده ییله روس ایمپریالیزم پلانلرینی گویامعبود « وصیتی » ایله دلی پتروقرمش ایمش ده ، اصلاو اتحاد جیلری ، ایکنجی الکساندر ونهایت له نین بوکاداها منتظم براستقامت ویرمش دیمک کبی خرافاتی فکرله یوب دورانلری کورویورز . بنجه روس یاییله حرکاتی هیچ بریغمبر طرفندن خبر ویرلش اولدیغی کبی هیچ برروس سیاسیسی ده بوکامعین براستقامت ویرمش دکلدلر . یوقاریده مکرراً اسمی کچن آمریقالی اسکایلیر استیلا حرکتلری هنکا منده جنرال قافمانک یاتنده بولوندی . کندیسسی روس دوستی اولد یغندن واوزمانکی روس سیاسیلی و منورانی ایله صمیمی دوستلق تماسلارنده اولد یغندن فکر لرینی ائی ییلسی ایجاب ایدر . اودیورکه : (جلد ۲ ص ۳۸۷)

« روسلرک اورتار آسیاده حصوله کتیردیگری سیاسی وضعیت حقنده بی طرف بریسی صفتیله سویله ییلم که بو وضعیت برطاقم ساده فقط اؤکدن گورلیه نطبیعی شرائطک محصولیدر . بوحرکاتده مقرر برفتوحات پلانی اولدیغی نظر به سی موضوع بحث اولاماز » . جنرال قافمانک سفرلرنده برابر بولونان دیگر بر مهم شخصیت مستشرق رادولف روسلرک برفتوحات پلانی بولونماسی شویله دور سون بونلرک گویا آنجق بر ضرورت ایجابی ایلیله دکلرینی وکندیلرینه بوندن مادی بر فائده مأمول اولدیغی دوشونمشدر (Aus Sibirien, II 418) . روسیه ، آرقاسنی دشمن تعرضندن آمین اولان بوز دکزلرینه دایا یارق بالطق دکزی ایله بحر محیط کبیر آراسنده کی شمالی آسیاده حکومت سورور ، شرقی ، مرکزی و غربی آسیاده و آوروپاده کی سیاسی وضعیتلر دن استفاده ایدر اوطورور . بونک ایچون پلان قورماغه اقتداری ، اوزاق ، دور بین دوشونمیه حاضرلغی اولدیغی کبی اوکا احتیاجی ده اولماشدر . شویله که ، روسیه کندی بویومه و یاییله سنک انکشا فنده داخل واقع اولان اختلاللردن ده متضرر اولماش ، بالعکس اوکبی دقیقه ده روسلرک اوته به بری به یاییله لری کندیلکنندن حصوله کلدیکندن کارلی چیقشمدر . روسیه نک سیبیریا طرفلرنده کی استیلا ایشلری ۱۷ نجی عصر بدایتنده کی اختلال دورلرنده کندیلکنندن دوام ایشدر . شمعی ۱۹۱۷ سنه سندنبری بیوک اختلال دوام

ایدیور ، بونک روس انتشارینی تسریع خصوصنده کی مثبت نتیجه لرینی متعدد دفعه لر آکلاتدق . کذا مهاجرت ایشلری ده باشده هیچ پلانله دکلدی ، ۱۸۸۹ سنه تموز ۱۳ قانونیله یدی صوبه روس مهاجرتی منع ایدلمشدی . کذا ۱۸۹۱ ده تکمیل قازاقستانه مهاجرت منع ایدلدی وبرمدت بویله قالدی . فقط « باشی بوش مهاجر » samovoltzy ینه مهاجرتنه دوام ایتدی .

بز یوقادیده روسیه ده کی قومونست سوویه ت سیستمه ملرینی « یکی روسلیق » دییه تفسیر ائتمه مزله گویا روسلر برپلان قورمشلرده ، قومیتلری دوزاغه دوشور مشلر دیمک ایسته مدک . حاشا آکر ۱۹۱۷ سنه سنده بریسی روسیه ده « سوویه ت » یعنی عمله وکویلی شوراسی عمده سنک آنجق « روسیه ده اداری قوقی فرقه نامنه اعظمی درجه ده مرکز لشدیرمک » (یعنی شخصی دیققاتور) یولنده بر باصامق (etap) اولاجغنی سویله مش اولسه ایدی ، کذا استالینک مدکور سنه تشرین ثانی سنده روسیه ده کی ملتک مساواتی حتی استقلاللرینی اعلان ایدن ده قریقی تک ده آنجق « ملتک تسویه سی » ایچون بر باصامق اولاجغنی ادعا اتمش اولسه ایدی ، ولسانده ایترناسیونالیزم آنجق روس لسانی دیمک اولاجغنی سویله مش اولسه ایدی او آدمک باشنه نه لرکلزدی . یعنی بولشه ویکلرک بوکون علنا سویلیوب یازدیقلرینی برآدم داها ۱۹۱۷ سنه اوکدن سویلیک عینی شوکوئکی بولشه ویکلرک کندی عباره لری ایله اوکدن خبرویرمک جسارتنده اولسه ایدی اونی درحال پرو و قاطور دییه اعدام ایدرلردی . چونکه بونلرک رهبرلرینک برچوغی جهانی مساواتسز لقدن ، ملتلی اسارتدن قورتار اچقلرینه فی الحقیقه ایناتورلردی . هر حالده روس بولشه ویکلرینک جهان انقلابی شعارینی کندی روس ایمپریالیزم غایه لزی یولنده قصدا وعمدا استخدام ایلمه بی معین ودور بین برپلان موجبنجه اوگدن دوشوشمش اولاجقلری هیچ بر صورتله ادعا اولوناماز . بولشه ویکلر سوسیالیزم ، قومونیزم و ایترناسیونال عمده لرینی آچق روس ایمپریالیزمی غایه لرینه چالشدردق یولینه راده قال بر صورتده چه ویردیلسه بونی زمان یاپدی . دنیاده اسکیدن یاشایوب کلن دولت ما کینه سی واودولت اداره سنده عمده اولان عنعنات آیری شخصلردن حتی فرقه لردن داها قوتلیدر ، هر شیئی کندی یولنه صوقار . هر حالده ، روسیه بر طوز کولیدر که اورایه دوشه ن هر اشه ک طوز اولور . بروقت دیرلردی که ، روسیه بی آلمانلر اندازه

ایدیور . فقط . روسیه ده عددچه اپی قالا بالق اولان منور آلمانلر روسیه ده کی روس گولنده طوز اولدیلر . شمعی قومنترن ویهودیلر ده طوز اولدیلر . روسیه یی یهودیلر اداره ایدیورلر دیمک یا کلشدر . روسیه یی اینارودیس استالینلر ، یهودیلر دکل ، اولردن داها چوق قوتلی اولان روس ایمپیریا لیزم عنعناتی اداره ایدیور . یهودیلرک اینترناسیونالیزی روسلرک حدود سز ایمپیریا لیزم پلانلرینه اویغون کلیور . اولدن روسلر استفاده ایتدیلر و ایدیورلر . یهود سیاستلری کندیلرینک اینترناسیونال عمده لری سایه سنده ملیتچی و ایمپیریا لیست روسلرک مختلف فرقه لری ایچنده مثلاً قادهت ، ساتسیال ده موقرات فرقه لری ایچنده بولونارک کوچوک ملتله قارشی مجاده له ایتدیلر . بویوزدن یهودیلر یالکیز بولشه و یکلرک دکل قادهت و ساتسیال ده موقرات حکومتلرک ده خارجیه لرنده الک مهم موقعلر ده ، مختلف عملکتلر ده سفیر لکلری آله ایده بیلسه لر هر وقت حقاری واردی . فقط بوندن یهودیلرک قازانیسی موقت ماهیته قایلر . روسیه ده برهودی منیستر (ناظر) کندی عرفداشلرینه پاساپورت خصو صلرنده و بعضا تجارت ایشلرنده قولایقلر کویستر مکدن فضلله برشی یا پاماز . اصل قازانان و هو دیلری استخدام ایدن ینه روسیه ایمپیریا لیست دولتی اولور . روسیه یهودیلرله ایملک کویستر برکن اولرک واسطه سیله جهان مطبوعاتنی ، آمریکا سرمایهنی ، یهودی ماصون تشکیلاتنک معاونتنی ؛ برچوق بویوک سیاستلری کندی لهنه قازانیر و لزومی کورولنده عین یهودیلری پاغروم ایده رک کسه ده بیلیر . روسیه یی هرشیدن هر فرصتدن استفاده ایتدیرهن شرائط لا یقیله تقدیر ایدیورلر . بالعکس اولنک سیاستنده مکمل بریلان ، روس دهاسی و منطقی Taktgefühl آرانور ؛ حالبوکه بونک اساسی نه بریلان ونه ده برمعین اراده در ، بلکه ده روسک اؤکدن کوروب کورمه مسنه ، ایسته یوب ایسته مه مسنه رغها هب اولرک لهنه ایشلیه ن بر وضعیتدر . تاریخک سیری ، ژیوپولیتیکی شرائط ایجابی بلکه ده معین بر دور ده عین استقامتده ایشله یوب دوران بو وضعیت برطبیعی حادثه انطباعنی ویریور . ایسته روسیه نکل قوتلی طرفی ، کندیسنه استقامت ویره ن قوتک élémentaire برجریان ، روسلرک تعبیریه stichynoe dvijenie شکنده کورولمسیدرک ، روسلر بوکا قارشی مقابله نکل معناسز اولدیغنی آکلامیه چالیشیرلر ؛ فقط اولنک ضعیف طرفی ده ینه قوت منبعینک élémentaire برجریان ، برسیل شکنده اولمسیدر . اراده سینک خارچنده کی بر قوت

و بر جریان روسیه بی بویوتیور، فقط عین قوت، عین جریان اونی دوشوره ده بیلیر؛ طبیعتہ مالک اولان مدرک انسانک ایلله بو «جریان» باشقه بر استقامته چویریلله ده بیلیر. ایشته «بوجریان» طرفندن اداره اولونان روس شمیدی سوق اولونه بیله جکی نهائی نقطه لره کوندرولیور. او، اونهایئ نقطه یه یاچیقار یا یوارلانیر. اونک شرقده موقییت وهم سقوطی احتیالترینه عائد فکر لریمی بوراده عرض ایده یم. عجباً بو «طبیعت حادثه سی» زره دن کایور، برنی آکلامیه چالیشام. دیه لم که روسیه بوکید ییشنده موفق اولاییلیر چونکه معهود «جریانک» اونک لهنه ایشله مسنه قارشئ مانع کورولمیور. روسیه نک بییک سنه لک تاریخنده کی تدریجاً بویومیسی پلان ایجابی بر بویومه دکل ایدیسه ده بوکون پلانلی بریوله کیرمکنده در. ۱۹۱۷سنه سند نبری دنیاده هرهانسکی دیگر دولت ولتندن زیاده بولشه ویک روس معین استقامتده چالیشیور و دنیاده کی سیاسی اقتصادی وضعیتک غیرطبیعیلیکنندن استفاده ایدیور حالبوکه بو غیرطبیعیلیک هیچ اکسیلیور. حرب عمومی صوکنده متفکرک املا ایتدکری «صلح معاهده» لری بولشه ویکلرک لهنه ایشلیور. روسیه نک حارجده گیزی پروپاغانداسی اولجه اصلاو اتحادی فکرینه مستند اولوب کنندی حدود دائره لرنندن چوق اوزاقلره کیده میوردی. شمیدی ایسه قومونیزم و سوسیالیزی بینه ک آت ایدیینه رک دنیانک هر طرفی کورونمه دن، کینلیچه قاریشدیریور. مختلف مملکتلرده صنفلر طبقه لر آراسنده منفعتلرک تضادندن، فرقه مجادله لرنندن، هندده انکلیز، چین ده ژاپونه قارشئ حرکتلردن، عین چین ده غوایین تانغک به جه رکسز لکنندن، مختلف اسلام مملکتلرنده جهان انقلابی وقوعونیزم پروپاغانداسی سایه سنده بعضا چوق ایدیئا لیست اولان آدمالری کنندی لهنه قازاناییلیور. بونلر اویدورمه یالیدیولی شعارلر وعموم انسانیت نامنه ساده جه روسیه نک جاسوس شبکه سنه ادخال ایدیلدش اولدقلرینک هنوز فرقنده دکلردر. روسلر بومشوم پروپاغاندا لرینی قومشوا اسلام مملکتلرینک معصوم مکتب چوققلری آراسنده بیله یوروتیورلر. ایرانده یاخود تورکیه ده قومونیسئلغه قاپیلان کنجلر، برکون کنندی مقدراتلرینک روسیه ده کی اسلام قومونیسئلری مقدر اتندن هیچ بروجهله فرقی اولیه جغنی دوشونه میورلر؛ روسیه ایچون یا باجقلری وظیفه تمام اولونجه یعنی او اولکه لرده سوویه ت ریژی می یرلشدیکی کون کندیلرینک

قوللانيلان فاحشه لركې قاپي دپشارى ايديله جكلرينك ياخود ساده چه قورشونه ديزيله جكلرينك فرقنده دكللردر . چونكه كندى اولكه لرينك ينه روسيه كې مستقل برسوويه ت جمهوريتى اولاجنى حقنده كى يالان وعدلره اينانورلر . روسيه نك دنيا نك هر كوشه سنده سنه لردنبرى بو قدر چوق آتون صرف ايدو رك تشكيل ايتديكى « موسقوا دوستلرى » زمره لرى واسطه سيله كندى خارچى سياستى ايچون آله ايتمكده اولديغى قازانچلر اودرجه بويوكدر وبونوع خارچى سياست روسيه ايچون بزغنه صفتيله اودرجه كوكلشمشدر كه اكر بو مملكتده قومو نيزم سقوط ايدو رسه ينه روسيه بو اصولى باشقه وسائط ايله ايشله تمكده دوام ايتديره بيلير . يعنى قومو نيزم دوشه رسه بيله بولشه ويكلرك خارچى سياست سيسته ملرى ، دنيا يي اولره نمك اصولى كندى منفعى ايچون دنيا يي قاريشدير مق وباطير مق عمعنه سى روسيه ده دائمى اولارق ياشار . بولشه ويك روسك چين و ايران لهنه بوايكى مملكتك شمال منطقه لرنده كى بعض روس امتياز لرندي ، كذا جولغا - تبريز ده مير يول خطندن واز كچمه سى ، توركيه يه قارصك اعاده سى روس ايمپرياليزمينك « رجعتى » ديه تلقى اولونور . بوفكر تماميله ياكليشدر . ۱۹۲۰ سنه سنده بولشه ويكلر افغانلره كوشكاي اعاده ايدوب اتمه مك مسئله سنى قونوشور كن اركان حرب ضابطلر ندي برى : « ويره لم ، بركن اونى هرات و بلخله برابر كرى آلاچغز » ديوردى . معلوم يا روسيه ايچون شمدي قومشولره قارشى « حدود » جهان انقلابى نقطه نظر ندي موجود دكلدر ، يالكز كندى حدودىي « قايتا ليستلر » دن مدافعه ايچون موجوددر . سوويه تلره قومشو ، صنداش بر مملكتى اشغال ايچون آنجق برشى لازم : روس اشغال اوردولر ينى او مملكتك اهالى سى لباسى ويا ونيفورماسيله گيبندير مك و امر نامه لرى ده او مملكتدن ساتين آلونان بر حريفك امضاسيله نشر ايدرك او مملكتك رنجبر صنفى آدينه حركت آتمك . باشقه شرائط ياخود « حدود » مسئله سى اونلر ايچون موجود دكلدر ؛ چونكه اونلر عموم انسانيت منافعى حمايه ايتدكلرينه اينانورلر . ديمك بوتون مملكتلر و انسانيت بالطبع اونلره عايددر .

شمدي كله لم روسلرك كندى حركتلرينه ويردكلرى شواسمه كه « طبيعت حركتى » (Stichynoe dvjenie) ديوردلر . فى الواقع اونلرك تلقين ايتديكى كې مقابله سى امكانسز و معنا سز اولان بر « طبيعت حادثه سى » اورتا لقمه و ارميدر ؟ ظنمجه

اوبله برشی بوقدر . مسئله بی تماميله بی طرف اولارق اوکره نه چک . اولورساق کورورزکه، روسک شرقه طوغرو یا ییلمه سنی قولایلاشدیران شرائط اولجه بونلردی: (۱) سیار دکیز قورصا نلری و صویو للری نیک مسلح سیار تجارلری اولان نورمان — روسلر کندی اداره لرینه آلدقلری اصلا و عرقنی ده سیار یا ییلمه لردی . (۲) روسیه نك شرق و شمالنده و سیبیر یاده آزمسکون یرلرک عصر لر طرفنده تدریجا اشغالی ، بو اولکه لریک شمالی بوز دکیزلری ایله محاط اولوب جنوب حدود لرنده ایسه بوشمال اولکه لرینه قارشی علاقه سز بولونان اورتا و شرقی آسیا دولتلری ایله قومشو اولدیغندن هیچ برمانعه به اوغراماش اولمسیدر . روس استیلا سینی قولایلاشدیره ن بو ایکی شرط آرتق روسک طالعی اولمشدر . او ، اونک یمشینی سیبور . سیبیر یاده صورت قطعیه ده یرله شیور . « سیبیر یا اوتو نومیسی » دنیلن حرکت جدی دکلدیر . بايقالك شرقنه برکون ژاپونیا نیک آل آتوب آزوقنده اور الرینی چینلی و ژاپون مهاجرلری ایله دولدورا ییلمه سی احتمالی خاطره کله ییلیر . احتمال بوده مستقبل تاریخک بو بوک امکالرنندن بریدر . فقط بو احتمال پک اوزاق براحتالدر بالعکس روسیه نك قامچا تقا و به ره نغ کورفرینه قادار یره ، یعنی تکمیل شمالی آسیا به دوغرو یا ییلمه لرنده کی موفقیترلرینه سبب اولان و مستقبل موفق اولمه لرینه سبب اولملری ده محتمل اولان شرائطک باشیلجه لری بونلردر : (۱) شمديکی روسیه نك جنوبی و جنوب شرقی اولکه لرنده ، اورتا آسیا ده و قافقا سیاده یرلی قوملرک داغنیق و محلی کولتورلرک روس کولتورینه مقابله ایده ییلمه چک درجه انکشاف آمه مش اولسی و بونک طبیعی نتیجه سی اولارق بوراده کی قوملرک روسه التحاق ایده رک اونی تدریجا بو یوتهن خام مواد خدمتی کورمسیدر . (۲) عین زمانده روسیه آسیا ده رقیب اولان اوروپا دولتلر ینک کرک مذکور اولکه لرده و کرک اولنرله قومشو اولان تورکیه ، ایران و افغانستانده جدی مدنی ، اقتصادی و سیاسی قوتلرک تشکل ایلمسنه روسلر قدار معارض بولونملریدر و یا خود اوکاهیچ اهمیت و یرمه ملریدر . دوغروسی زمانده روسک آسیا به ییلمه سنی یا شانان عامل آسیا لیلرک جهالتی و تشکیلا تسزلفی و اوروپا لیلرک بو مسئله لره قارشی علاقه سینک سطحیکیدر .

شوشرايط باقى قالدقچه روس ايمپير ياليزى روسيه نك كندى داخلىنده كى انقلابلر ، رېژيملر ، شخصيتلر وغروبلك دكېشمه سته رغما روسيه بويور دورور . ايشته طبيعت حادثه سى دنيلن شى بوندىن عبارتدر .

برنجى عاملك بز توركلره تعلق ايدين جهتي بك واضحدر . بز بويوك برفاتخ وچها نكېر قومك اخلافي صفتيله اجداد مزدن بك آغير يوكلر ميراث ايديتمشز . اوده بزم جوغرافي وصعيتمز در . بز كندى ائمزله دكيشد يريلسى چوق مشكل اولان آغير شرائط ايچنده ، دكزى ، قولاي صويوللرى ، مخرجلرى اولميان ، بالعكس اكثر يا چوللر له يكد يكرندن آير يلان اولكه لرده داغنيق ياشا مقده يز . بز قريم ولهستان دن مانچوريا حدودلر يته قدار داغنيقز وبوداغنيقلاق روسك آئنده اونك موقفيتى ايچون اساسى رهين اولان بر خصوصيتدر . روس بزم قريمده وشمالى قافقا سياده ، ادبل حوضه سننده سيپير يانك يكد يكرندن بويوك داغ سلسله لرى ، كئيش بوز قير واور مانلرله آير يلان آيرى منطقه لرنده ، ياقوتسك ده ، طوبل ده آلتايدده وساييره يرلرده داغنيق حالده ياشايان وزمانمزده سرعتله انقراضه يوزطوتان پارچه لرمزك ديكربويوك كئله لرمزه التحاقته قطعيا بول ويرمدكى كې وولغه دن تيا نشان داغلر يته اوزانان كئيش اولكه ده يكد يكرينه متصل ياشايان قبيله لرمزك بر نقطه ده تمر كز يني ده قطعيا ايسته مز . بالعكس بزم داغنيق اولما مز اونك منافعه اويغون وهر برمزي آيرى آيرى كوششه لرده تمثيل وبلع ايلك كنديسى ايچون چوق الوير يشى اولديغندن بوقومولرك بولوندىلرى يرلرندن آير يلما ملرى كيفيته جدا اهميت ويرير . بونك اوزز يته بوداغنيق تورك قبيله لرى بولوندىلرى يرلرده عصر لردن بى ياشامش واورا لر يته عنعنا تله مربوط اولدىلرندن هيچ آير يلقي ايسته مه مشلردن و حالا ده ايسته ميورلر . مثلا قازان توركلرى شمدى ادبل ساحه سنده آنيق قازان اطرافنده برايكي نقطه ده طويلو بر حالده بولونوب اوج ميليون نفوس روسيه نك هر طرفنده داغنيق و اقليتده اولدىلرندن توركستانه ، آذربايجانه وتوركيه يه مهاجرت آيه لرى ايچاب ايده ركن هب كندى يرلرنده قالمه بي دوشو نوزلر ، محيل تاتار مندنيق نامنه چالیشان بعضلرى ايسه ، قومشو قبيله لردن باشقورت وقازاق — قرغزلرك توركستانه ونوغا يلرك قافقاسيايه التحاقته انكل اولمق واولنرى كندى آرقا لر يته طاقارق ايمپراطوريچه قانر ينانك « اورنبوغ محكمه شرعيه » سى

نامنه روسیه په تابع بولونديرمق ایسترلر . اليوم اورتا تورک ملی برلگی ایچون
یگانه جدی رقیب شوتاتار چیاق حرکتیدر . بوکی حرکتلردن بالطبع روسلر
استفاده ایده رلر .

۱۹۱۹ سنه سنده باشقورتستان ملی حکومتی موسقوا سوویه ت حکومتنه تورک
وروس عنصرینک مبادلہ سنه عائد بر لایحه ایله مراجعت ایده رک داخلی روسیه ده
سارانسک ، سیر غاچ ، قاسم وچمبار مضافاتلرنده روس آراسنده داغنیق یاشایان
میشهر تورکلرینک باشقورتستانه تهیجر ایدیله لرینی واونلرک اسکی وطنلرینه .
استالیپنیک ۱۹۰۸ سنه ۲۰ نیسان قانونی موجبی باشقورتستانک قیپچاق و اوسهرگن
کاتونقلرنده یر لشدیریلہ ن « یکی روس مهاجر لرینی » (Novosel) مبادلہ اصولیله
کری آللرینی جدی صورته تکلیف ایلشدی . موسقوا حکومتی ایسه اوزمان غرب
خدولرنده حرب ایشلریله مشغول اولد یغندن بو تکلیفی رسما ردا تمیوب باکه قبول
ایدهر کچی کورندی ایسه ده مذکور « یکی روس مهاجر » کویلرینه گیز لیچه
سلاح کوندیهرک باشقورتستان حکومتنک تهیجر پلانلرینه سلاحله مقابلہ ایدیلسی
یولنده تعلیمات ویردی وعین زمانده مذکور میشه رلر آراسندن مساعده ایچون
مراجعتده بولونانلره ده « باشقورتلرک بر ویرد کبری آراضی نی کری آلماملری
ایچون کیفیل اولامیز ، اسکی وطنکزدہ فالسه کزداها آنی دکلی ؟ سزک دینکزه
ملیتکزه کم تعرض ایدیور » دبه تشویقمانده بولوند یلر (۱) .

آوروپا لیلرک روسیه مسئله سنده کی اهما لکارلقلرینه کلنجه بوهر طرفدن
کندی مدنیلریله چوق مغرور اولوب روسلره فضلہ اهمیت ویرمه ملری ایله و دیگر
طرفدن ده آسیا مسئله لرینی جوغرافی وضعیتری اعتباریله روسلر قادارچا بوق
قاورایاماما لريله ایضاح اولونور . یونک اوزرینه داها لورد کورزون بیله انکلز
لرایچون کندیلر ینک جنوبی آسیا مالکانه لری ایله قومشو اولان اورتا آسیا مسئله
لری خصوصنده پترسبورغده اوطوران چار حکومتیله آکلا شمعق تورکستانده کی

(۱) موسقوا حکومتینک باشقورتستانده ممثلی بولونان صامویوف خاطرانتده باشقورتستان
حکومتینک روسیه داخلندن مسلمانلری باشقورتستانه تهیجر ایلهک پلانلرندت وموسقوا حکومتنه
اولان مذکور مراجعتدن پاتور کیزم ملی شروینیزم صفتیله بحث ایلمکده در

F. Samoylov, malaya Bachkiriya v 1918—1920 godach, moskva
1933, S. 15—16

یرلی حکمدار لرله قونو شمعقدن داها قولای والویریشلی اولدی یغنی ایلری سور
مشدی . انکلینزل روسیه نك اورتا آسیاده تطبیق ویا تصور ایتدیکی سیاستینك آنجق
خطوط عمومیه سی حقنده حکم ویره بیلیرلر ، تفرعاتدن خبر لری اولماز . چونکه
اونلرک داها تکمیل دکز لرده ، قاناداداه ، آوسترالیاده و افریقا ده ایشلری چوق .
روس ملتی اورتا آسیانك یرلی اهلینسی تمثیل و بلع ایدیورمش ، بوکا اونلر اهمیت
ویرمز لر و بونك کندیلری ایچون بر تهلمکه عرض ایله بیله جکی خاطر وخیال لرینه
کلز . بوخصوصده بز شرقلیلردن سوز ایشتمکه داها آلیشما دیلر . ایشتمسه لرده
اونی دیکله میه تنزل ایتمز لر . بویولده سوز لری یا تمصبه یا خود حماقته حمل ایده
بیلیر لر . دیگر طرفدن شمدی آوروپا ده بولونور کن غریب بر نقطه بی مشاهده
ایدیورز . روسیه ده حیات آوروپا لیلرک تصور ایتدیکندن چوق داها چابوق
ایلری کیدیور ، فقط بوکا دقت ایده ن آزابولونورمش . مثلاً قارل کاوتسکی وسایره
بولشه ویکلرک اقتصادی اصوللرینک اساسسنلغنی علوم اقتصادیه اساسندن اثباته حصر
ایتدکلری اثر لرنده اویله دلیللر کتیر یورلرکه چوقدن کچمش زمانه عائد اولدیغندن
روسیه لیلر ایچون آنجق قهقهه لری موجب اولیور . وقتیله روسلرک تورکستانده ده میر
یولنی داها الی سنه ده بیله یاپامیه جقلرینی ۱۸۸۰ سنه سنده سویلینه ن انکلینز لر ،
ماورای بحر خزر یولینک جنرال آتیکوف "ت اداره سنده هرکون سکین کیلو متره
فرش ایدیلک اوزره اون سکین آیده بخارایه کتیر یلدیکنی کورونجه کوزلری دورت
آچیلدی . شمدی روسلرک بش سنه لک پلانلرینه قارشی تنقید لرده چونجه
بوماهیتده در . حالبوکه روسلر یالکیز بویلیک بش سنه ده دکل ، ایکنجی
و اوچونجی «بش سنه» لرده نه یاپا جقلری حقنده ده قطعی قرار لره مالکدرلر .
بنجه روسلرک بالخاصه بولشه ویکلرک جهانده اک صادق یاردیمچی متفقلری
آوروپالیلرک غروری ، روسلره اونلرک اقتصادیات ، ده میریولی انشا آتی ، طیاره
جیلق ، صنایع وعسکری تشکیلاتی موتور لشدیر مق یولنده کی پلانلرینه اولیه جق
خیال وخیلیا کی کوله رک باقه لریدر . . روسلر دیپلوماسی ساحه سنده باشقه برشی
یامیوب یالکیز آوروپا لیلرک بوغرورینی بسله مک ، کندی قوتلری آشاغی تقدیر
ایدیلک عادتتی کورمه مش کی اولق خصوصنه اهمیت ویرمکه کندی مقصدلرینه نائل
اولایلک ایچون مهم بر تأمینات آیده اتمش اولورلردی . روسیه ایشینی شرقده یاپار

پترسبورخ و موسقواده کی خارجییه مؤسسہ لری ، آوروپاده کی ممللری ، قومونیسیت ویا پاسیفیست تشکیلاتلری ، رادیو و مطبوعاتلری واسطه سیله کنندیسنگ شرفده یاپدیغی ایشلرینی تمام باشقه برشکلده کوستره بیلر .

شمدی ذکر اولونان بوایکنجی عامل روسلرک آسیا به انتشار تاریخنده داها چوق یکی برشیدر . برنجی عامل ، یعنی بزم گه وشه کلک یوزندن روسلره التحاق ایدیویره رک روسلری بویوتمه مز ایسه عصر لردنبری دوام ایدنه و تدیجی انکشاف ایدنه بر کیفیتندر . وامبری نك بومسئله به عائد فکرینی یوقاریده « جوغرافی ملیت » بمشده قید ایتدک . فقط بومسئله بی اونک قادر آچیق وواضح اولارق آکلایان باشقه بریسنی کورمدم . حالبوکه بومسئله ، اوزرنده جدا دورولاجق برنقطه در . روس وقتيله تورک و موغوللرک حکمنده بولونان برملتدی . آلتون اوردانک صوگ دور لرنده بریريله قاوغا ایدن بکلر (حتی خانلریله) کلدیلر ، روس اولکه سنده یرلشدیلر هرک و خان ایله برابر اولنلرک اقرانی ، معیقی ده روسیه به کلدی . برآز صوکره اولنلر روسلشدیلر . صوکره یکیلری کلدی . شمدی بونلری اولجه کله رک روسلشمش اولنلر روسلشدیلر . ایشته « طبیعت حادثه سی ، یاخود « جریان » بونکله باشلادی . یوسف هانمه رد آلتون اوردان تاریخی » نك صوکننده (ص ۵۲۳ — ۵۲۷) روسیه به کلوب روسلاشان اسکی تاتار زادکان نندن برقسمینک لیسته سنی ویرمشدر . بوآنجق بویوک زادکان فاملیه لری ایدی . شرقی آوروپاده وسیبیر یاده کی غیر مسلم فین ویا تورک و موغول قبائلی ناصیل یاواش یاواش روسلغه التحاق ایتدی . ۱۶۰ — ۱۹ نجی عصر لرده دون ، قوبان و اوقرایناده کی روس قازاقلرینه اورالرده نه کبی تورک عناصری ونه مقدارده التحاق ایدنه رک بونلرک بنیه لرینی بویوتدی . بونلرک تاریخی یاپلش دکدر . فقط بونک مجسم ویا ثابان تاریخی بویوک روسیه ملتی در . هر حالده اسکی موغول دولتنه داخل اولان قوملرک . بالخاصه غیر مسلم قوملرک کتله حالده روسلشمسی ، روسلغی بویوتنه ن وشیشدیره ن خام مواد ایشینی کورمسی جهان تاریخنده مؤرخلرک داها جدیدله تدقیق آمد کلری مهم حادثه در .

بوگونه قادر مسلمان تورک عنصری روسلره داها زیاده آبری آبری زادکان عائله لری و معیتلری شکلنده التحاق اتمشلردی . مسلمان کویلی زمره لری طامبوف وپنزه

وسمير طرفارنده كى بعض كويلر وقازان توركلرندن مكره « كره شين » زمره لرى استئنا ايديلرسه ، كندى موجوديتلرينى محافظه ايديه بيلمشاردى . شمى نوبت مسلمان اولان توركلره وقاقاسيا قوملرينه كلبشدر . اكر بونلر رسما دينلرينى دكيشدير مدكلرى وكتله حالنده بالفعل روس لسانته ياقين االى سه ظرفنده التحاق اتمدكلرى تقدير ده بيله « جوغرافى مليت » ه التحاق ايديه رلرسه ، روسك ياييله تاريخنده بكي بردور باشلامش اولور . بزور كلر شمى كوزلر بزمى آچمش وكوركورينه روس طوزاغنه دوشميه چك كى ايسه كه ده كتله اعتباريله مع الاسف چوق كرده يز . بزم جهالتز ، بزمى جاهل وغافل براقا بيليلرى روسلك سياست اويونلرنده برقوز اولمشدر . معاصر آلمان فيلسوفى غراف قايزرلينغ چينيليرى وبزور كلرى آوروپا ليله نسبه چوق داهاماتير يا ليست بولوبور ، وبولشه ويكلرك وعد ايتدكلرى بو غنيمتله آلدانماز احتمالندن قورقيور . اليوم روسيه تمام قاپالى اولوب بزم گنجلكى سنه لردنبرى دنيا دن متجرد بر كوشه ده منحصر آ كندى روحنده وتمام غير مسئول برصور تده تربيه ايلسكده در . بوكا علاوه اولارق شمى بكي وضعيته بوتون منوران روسيه حكومتى حسابه ياشيان مامورلر دن عبارت قالمشدر . شمى دنيا نك هر طرفنده حكومتلر اداره ايتدكلرى مملكتلر ك اقتصادى ايشلرينه بالذات وضع بدا ايديبورلر . اقتصادى لسير ياليزمه قارشى مجادله دولت سرمايه دارلغى واسطه سيله سوسيا ليزم بروغراملرى برچوق مملكتلرده تطبيقه كچيريلبور . دولاييسيله منورانسانلر معاش اعتباريله هر پرده كيتدكجه حكومتلرينه مربوط اولوب حریت افكار ياواش ياواش اورتادن قالميور . روسيه ده ايسه احتياجك بو بوكلگى وسفالت دولاييسيله حكومته مربوطيت دوغرو دن دوغرويه براسارت شكلى آلمشدر . عين زمانده مستقل دوشونجه لر ، مستقل دوشونه بيله نلر آراسته هر هانكى رابطه و آساند حكومتك هر نوع شيطانى وفوق البشر تدبير لريله قطعيا تنكيل ايديبور . بويله اولونجه بزم كى كرى قالان ملتلك منورانينك آلدانيلسى غابت قولاي اولويور . بزور ك و موغوللر ك موقت منفعتلره آلدانماز سوويه ت دورندن اول كچن بيكلرجه سنه لك اوزون تاريخمز ده مع الاسف هر وقت كورولمشدر . لشون قاهون بزمى قهرمان آبداللر اولارق كوستروب مسخره ايدهر ك بر اثر يازدى . بزده ، بزمى قهرمان كوستر ديكندن دولاي بو آدامك اثرلرينى تقدیس ايتدك . مع مافيه شواثرده بزمى قيمتسز كوستر مك فسكربه

بازیلان بعض نقطه لر وبالخاصه شوموقت منفعتلره آلداتمق، یالکنز بررتبه ایچون هرهانکی ملتك خدمتته انتساب ایدوب کندی ملتی علیه چالیشمق کبی شیلر برآز مبالغه ایدلمش ایسه ده اساساً دوغرودر . بزتورکلرک بعض قصور لرمز واردرکه اولجه برفضیلت ایدی . پلانوقاریینی ومارقو پولا زماننده آرککلر مزك آنجق عسکر لك واصپور ایله مشغول اولارق او ایگه لیسگی ایشلرینی تمامیه قادینلره ترك اتمش اولمالری اوزمان ایچون برفضیلت ایدی . شمدی بواعتیاددن آیریلامیان وکویلی زراعت حیاتنه آلیشامیان قبیله لر امثالسن تنبللر دیه دنیایه تشهیر ایدیلر اولدیلر . دیگرده اؤفندی ملت اولماز وهرنه بهاسنه اولسه اؤفندی قالمق ایسته مه مزد . بوده برفضیلتدی . شمدی ایسه عمومی قصورمز اولدی . روسیه حکمنه کیره ن اسکی آلتون اوردا تورک وموغرل زادکانی بنه زادکان اولارق یاشامق ایچون دینندن وملیتندن آیرلدی . هر حالده آلتون اوردا نوغای میرزا لردن همان همسینک روس اولسی ، کتدکجه سفالته دو غروویارلانان تاتار ونوغای کتله لرینک استقبالی قراکلق کورمک فکرندن ایلری کلبشدر . هر حالده بزده بویوک برکتله آمر یقانک قرمزی دریلیری کبی مستولیرک وجوده کتیر دکلری بویوک وزنکین شهرلرک جورنده بزین ته نه که لردن یاپیلان باراقا لرده یاشایوب یاواشجه اولمک ایسته میور . روس اولارق یاشامه نی ترجیح ایدیور . وقتنده تنصر ایدن نوغای میرزا لردن کتاز قوغوشف کیبلر کندیلرینی حالاً روحا تاتار وموغول صابارق ماضیلرله افتخاوایتدکلری حالده وقتیلره روسلشمش اولملرینک «فلسفه» سنی بویله أفاده ایدرلردی : « بز تاتارلر آرتق کندی باشمزه برایش چیقار امیورز . اپنیسیاتیف بزم آلزردن چیقمشدر . أما باشقه لرینک مدنیتنه ودیننه انتساب ایدرک معجزه لریاپیورزوبویوک داهیلر ویریورز . بروقت اسلام مدنیتنه التحاق ایدن تورکلر بغداد دولتک باشنه کچمشلردی . بزم تاتارلردن روس خرسکیان مدنیتنه التحاق ایدنلر عصر لردنبری روسیه نك باشنده بولونیورلر . اشته بوده بر فلسفه در . دها ۱۸۸۱ سنه سنده بزدن اسکندر بك (ظن ایدرسمه استانبوله کیده رک اوراده مهم روللراوینایان مراد بکک برادری) روس غزته سنده مقاله یازوب ، بز تورکلره تورک دیلیمز آرتق بر بلا کسلشدر . بو بزم ایچون آغر نریوک اولمشدر بزبونی معاصر مدنی حیاته اویغون ویاشیان لسانلر درجه سنه چیقارامیز . دوغرودن دوغرویه روسجه یادی

لسان اولارق آلمالیز ، یتہ رکه مسلمان قالام دیمشدی . شمدی سوویہ ت دورنده بویله شیلری یازانلر آرتق مسلمانلقدن ده بحث اتمیورلر . سمرقند ولایتنده دهسید ده قاضی اسلام قول واردی ، تورکلرک فنااعتیاد لرینه عائد ضرب مثلری طویلا مشدی و دیردی که اگر بز شونلری ائی اوگره نیب عکسنی یاپمش اوله ایدک اسارته دوشمش اولمازدق . بو آتاسوزلری هب بزم موقت منفعتلره آلدانمازلی کوستر یوردی .

روس حسابنه کوره شمدی روسیه ده ۱۶ میلیون تورک و ۲۰ میلیون فضلہ مسلمانز . شو قدر بویوک بریکون تشکیل ایتمه مزه رغماً روسک اعما و تمثیل سیاستی نتیجه سنده محو اولماز — اگر عقالیزی باشمزه وقتنده طویلا یوب تدابیر آلماز ساق — مع الاسف تمامیله امکان داخلنده در . شمدی روسیه آرتق پلانلی اولمق ، حتی پلانلیق خصوصنده دنیاده کی مدنی ملتله نمونه اولمق ایستیور . اقتصادی جهتدن شمدیکی بش سنه لک پلان ، بوتون سیبیری یا دمیرویول خطی ، تورکستان و قافقاسیا خطلری اوزرنده گی اولکه لری قطعی صورتده صنایعاشدیره رق قومشو اولکه لره اوچوز مال اخراجاتی ، دیمک قومشو اولکه لرک اقتصاداً روس نفوذینه آلو نمسی همدفنه معطوف بولونیور . اورال داغلرینی ، باشمقور تستانی ده میر وچلیک صنایعی مرکز لگینه ، اولوطاو و بالخاش جوارینی کومور و باقیر صنایعی مرکز لگینه ، بوتون بحر خزر ساحلرینی ، اونک شمال و شرقی پترول صنایعی مرکز لگینه ، تورکستان منسوجات صنایعی مرکز لگینه افراغ ایلک دوشونولیور . بلکه ده بوبوکون شو یله قرارلا شمدیریلشدر . بوسوک نقطه روسیه ده داخلی وضعیتلرک ودولایسیله قناعتلرک نه درجه ده آنی وجدری دکیشدیکنه برمثال اولاییلیر . داها صوک انقلابدن اول روسیه ده هیچ برجدی اقتصادجی روس منسوجات صنایعینک مرکز نقلی تورکستانه نقل ایدیلسنی دوشونوه مزدی . چونکه تورکستان اوزمان داها مستملکه ایدی ، بناء علیه او اقتصاداً اروپای روسی یه مربوط بولنلی ایدی ، اوسیدن تورکستانده منسوجات فابریقالری بنا ایدیلسی ۱۹۱۷—۱۹۱۸ سنه لرنده اصلیرلی تورکستانلیلرک ملی دیله کلری آراسنده بولونیوری ، شمدی ایسه تورکستانده کی قییم حرکتلری تشکیل ایدلدکدن صوکره روسلیرلی اهالی نی تمامیله باطشدر دقلری و آرتق قورقولاچق برشی اورتاده قالمدیغی قناعتنه کلدیلر . شو یله که منسوجات فابریقالرینی دوغروندن دوغرو تورکستانک کندیسنده یایمق فسکری ایلری سورولیور . چونکه بونکه

بو اولکه نی چارزماننده کی کبی یالکیز روس کویلیسی ایله دکل روس شهرلی صنایع عمله سی ایله اسکان ایلیک یولی آچیلما جقمش . و برده تورکستان پاموغندن یاپیلان منسوجات ایرانه ، آفغانستانه و چینه اخراج اولونا جقمسه اونی نه دن بردفعه موسقوایه کوتوره لم ده صوکره کریسی کریه تورکستانه طاشیالم دیورلر . چونکه تورکستان « یکی روس » یعنی بولشه ویکک فیکرنجه آرتق مستملکه دکلدر ، روسک اصل ولا یتلرندن بریدر . صوکره شوبش سنه لک پلانله موازی یاپیلان لایحه لره کوره قافقاسیاده ، پامیرده ، جونغاریا و موغولستانده شمالدن جنوبه دوغرواوزانان اوتوموبیل یوللری یلانلری واردرکه بونلردن داخلی احتیاجلردن روسیه نکل جنوبه دوغرو سیاستا یاییله واستیلا سیاستلریته معطوفدر . بونلرک تحققنه قارشی روس نه داخلا ونه ده خارجا هیچ برمانعه کورمیور . بویله بر وضعیت روسه روح وبریور وکا عصر لرد نبری رفاقت ایده ن اعتماد نفی ، استقبالی ایچون ایمانی آرتدیریور اوایمانی درینلشدیر یور ، اونسبتده بزم ملتک افرادنده ومنوراننده کولکه کبی آرقامزدن آیریلمیان بدینلسگی آرتیر یور . اکر روس شمدیکی قطعیتی و سرعتی ایله داها آلی سته دوام ایده رسه نه اولور ؟ بزم ملتک قلمبنده نه کبی ایمان قالا بیلیر ؟ حالبوکه بدینلک هر فلاکتک باشیدر . ایشته تورک ملتینک فضلله مادیتچی اولسی دکل ده ، بو بدینلگه دوشمش ، استقبال ایچون آیدین بریول کورمه مسی اونی قطعی صورتده روس آغوشنه آتاییلیر . دیگر طرفدن ملتک بویوک بر قسمی ایچون دین کبی براستنادکاهک باشنه کان فلاکتلرده چوق مؤثر اولاییلیر . روسیه تورکلرینک مقدراتنه عائد مطالعه لریوروتنه مؤلفلر ، بزم روس تمثیل سیاستنه جدی مقابله کوسترمه مزی اسلامیت کبی قوتلی بر دین ومدنیتنه دایا نما مزله ایضاح ایدیور لردی یاقوت و آلتای تورکلرندن ییلدیکلرمز . حتی پروفسور کاتانف ییله بویله بردایاناجق دین ومدنیتلری اولمدیغنی تأسفله یادایده رلردی . شمدی بو اسلامیت اودرجه ده ازیلیورکه ، برنسل صوکره بزم یاقوت آلتای وچواش تورکلرندن هیچ برفرقز قالمیه جقدر . حالبوکه روسلر شمدی یالطالانان اسلامیتک یرینه کچیرمک ایسته دکلری « یکی دین » لرینه بزم آرامزده طرفدار طویلا یورلر .

آوروپا لیلر روسیه نکل بوکونده وکله چکنده بزم نه کبی رول اوینایه ییله مز مسئله سنه فضلله اهمیت ویرمز لر . فقط بزکند میزبونی آبی تقدیر ایده ییلملی یز .

روسیه نك مستقبل آسیاده یا بیلله ایشلرنده موفق اولوب اولما مسنده اك قطعی رولی ده احتمال بزم اورتا آسیاو قافقاسیا قوملری اوینا یه بیلیرلر روسك شو « جوغرافی ملیت » عمده سی نك برکون بزم تورك منور لرنجه قبول اولونمسی تصور اولونورسه شمدی قافقا سیالی کورجیلرده کوردیگمز حالک برکون کندی باشمزه ده کلمسی ، یعنی تور کدن یا خود موغول دن چیقان بر یا غلی کوره شچی نك ، روسیه نك باشینه کچیر یلوب ملتیز ایچون قطعی روسلشدیرمه قهرمانی کسله سی احتیالندن قورقولا بیلیر . بزاستقبالک اک بویوک تهلكه سی صفتیله کندی ملتیزک روس عنصرینه اولامعنا وروحا و صوکره ده یاواشجه لسانا تمثیل ایده رك روسلرک مستقبل استیلا حرکتلرنده فاتح وردولرینک اوك صفنی تشکیل اتمک اوزره قوللا نیلسی احتیالرینی دوشونملیز تورک ملتی ۸-۱۲ عصر لرده عرب خلیفه لری اوردوسنده استخدام ایدیله رك اسلامیتک برجهان دینی اولار رق یا شامسنی تأمین اتمشدی . عین تورک ملتینک مهم بر قسمی ۶۰ ، نجی عصرده شیعیلکه قاپیلار ق آرتق اولمش اولان ایران ملتی احیا اتمشدی شوکونکی روس ایمپریالیزی بویوک برایدیثال وعقیده نامه یورومسی اعتبار یله ۷-۸ نجی عصر لرده کی عرب جهانکیر لکینی خاطر لاتور . تورک ملتی جهبا . تاریخنده معین برملی یول تعقیب ایده مه مکله برابر دائما آکتیف رول اوینا مشدر دیلنی قایب ایتدکدن صوکره ده آکتیفلیگینی محافظه ایلمشدر . چینده وبالقاتده آفغانستان ، ایران ، هند و مصر ده لسانلرینی قایب ایتدکدن صوکره ده جنسکا ور لکلرینی ، سیاستده ودولت اداره سنده فعالیتلرینی یا شا تمشلر و بو مختلف ملتیرک صادق و جسور اوردولرینی تشکیل اتمشرو بو ملتیره بویوک دوات آداملری ویرمشلدر . قورقولورکه او ، ینه بردفعه یا کلش یوله صاپما سون ، روس ایمپریالیز مینک آسیاده تمامیله تحکمی تأمین ایلمک یولنده خدمت اتمش اولسون . روسلره وظیفه اولار ق مجبوریتله با ییلان عسکرلک باشقه ، آماروس ملتینه قلبا التحاق ایده رك اونک عضوی صفتیله صمیمیتله اونک یولنده چالیشمق ینه باشقه در . روس ملتینک اقتصادی مرکز نقلتی حقیقی آغیر ایندوستری مرکزی اولان جنوبی اورال و غربی سیبیریایه ، سیاسی مرکز نقلتی ده تفلیس و تاشکندنه انتقال ایده رسه بزه خلف اولان نسللر شویله بر وضعیت قارشوسنده بولونا بیلیرلر : قافقاسیا و اورتا آسیا ملتیری تمامیله روس اولمش ، روس ملتی ده بو اختلاط سایه سنده بر آرز داها موغو لشمش و یا قافقا سلاشمش

روس لسانی ده کندیسی طرفندن بلع و تمثیل اولونان اینارود یسلرک لسانی تأثیر یله بعض دکیشکلکله معروض قالمش . اکر شو حال وجوده کلیلرسه « یاورا آریا » جی روسلرک روس ملی ماهیتینک تیلراتمی یولنده عصر لردنبری دوام ایتدیکنی سویله دکلری تحولات (Mutation) آرتق صوکنه ایرمش و تاریخده هیچ بر معین شکل آلامدیغنی سویله دیکمز روس ملی شکل و روحی حقنده کی ییلجه لرده آرتق قطعی اولارق حل ایدیلش اولور .

روسیه بوکید یشمنده موفق اولیه ییلیر . روسیه نك مقدراتنه استقامت ویره ن « جریان » اونی أوج أعلا لره چیقارمشسه اونی دوشوره ده ییلیر دینك . شمدي بونی ایضاح ایده لم : فی الحقیقه بورایه قدار سویله دکلریمله روس عظمتی اصلا اعظام ایتمش دگلم . محقق اولان تهلكه حقنده آچیق سویلنه ن سوزلر آنجق دشمنی حقیر گورمه مك ، اوکالا یقیله قیمت ویره رك اوکره نمك ایچوندر . بن سرد اولونان تهلكه لری واضح اولارق کورمکله برابر روس استیلا حرکتلرینک برکون افلاس ایلیه جکی و بناء علیه بزم ده باشایه ییله جکمز قناعتمده بم . بو قناعتمی آکلا تمق ایچون بعض نقطه لری ، ایضاح اتملی بم :

(۱) اولاً شمدي موضوع بحث اولان نقطه ، یعنی بو یا ییلله حرکاتنک بر عقل و منطق طرفندن دکل ده مساعد وضعیتنک سوقیله اداره اولنان بر جریان حالنده اولسی و روسک بوکا مستند استقبال ایدینا لاری بر قوما رعشقی شکلنده او لمسیدر . روسیه نك شمدي تطبیق اتمک ایسته دیکی اقتصادی پلا نلر هب شو حدود سز یا ییلله غایه سنه دایا تمقده در . بو پلانلرک تحقق اتمه لری امکانی قارشو سنده بوتون قومشو ملتلر ایچون تهلكه نه درجه بویوک ایسه ایمپیرالیست غایه لری تعقیبنده فناء فی الله درجه سنه کلن روسک متقابل تدبیرلر قارشو سنده سقوطی ده او نسبتده آنی اولاییلیر . اونك ایچون بز ، روسلرک برکون شرقی تورکستان و شمال غربی چینه اوزا نملرینی حضور قبله مراقبه ایده ده ییلیرز .

(۲) روس یا ییلله سنك بر طبیعت حادثه سی شکلنده ایلریله یشی ، بو استیلانك هیچ بر تعهد فلا نله ، یاری تدبیرلر له دور دو رولا میه جعی باشقه ملتلر ایچون ده تحقق اتمکک باشلیور . روسلرک پلانلرینه روسیه نك داخلی مسئله لری دیه باقق ، یاخود اونلری آنجق بر خیال دیه تلقی اتمه نك ، هندوکوش طاغرینه دائما

بر «یا جوج» قیمتی ویرمک دورلرینک آرتق تاریخه کچمک وقتی کلمشدر. روسیه نك ایمپیر یالیزم میداننده کی رقیبلرینه آوروپا ده تعرض ایده جکی فکری ده آرتق برطرفه براقلمق ایجاب ایده ر. اوکا اونک اقتداری اولدیغی کبی بلکه احتیاجی ده اولما یه بیلیر. بالعکس او انکاتره و فرانسه یی هند، چین و هند — چین طرفلرنده کی مستملکه لرینه اک قیصه یوللرله اولا اقتصاداً وضع یداتمکله، اوزاقدن آرقارندن دور مق اصولیه تعجیز ایده بیلیر. بو نهمکه لر ادراک اولونمیه باشلانجه بودولتر بلکه کنندی مستملکه لری ایله روسیه آراسنده کی «بی طرف منطقه» نك دهاا چوق کنیش و صاغلام اولمنسی ایستیه بیلیر ل. ژاپو نیانک شمالی چینده آلدن اتمک ایسته دیککی نفوذ منطقه لری کنندیسی تعرضه کچمسه شبهه یوق که روس تهمکه سنه معروض قالیر. ظن ایدهرم بوارچ دولت برکون اولا بلکه منفرداً صوکره بلکه متحداً آسیا ده روسلره قارشی وضعیت آلمق مجبوریتنده قالاجقلردر.

۳) روسلرک جهان پروله تاریاتی و اینتر ناسیونال نامته چیقا و گپو ایله مجیز ایمپیر یالیست دقتاتور صفتیه تکمیل مدنیت عالمنه، آوروپا، آسیا و آمریکا یه میدان او قومق تجربه لری، کندیلرینه قارشی عین اصوله مجادله لزومی قناعتنی قولندیر بیور. قومو نیزمی شعار ایدینه ن آکتیف «یکی روسلغه» قارشی آوروپا ده عین جذری و سائطک تطبیقی لزومی آکلایان آکتیف ملیت دوغویور، له نینک دهاا ۱۹۱۹ سنه سنده سکننجی فرقه قونغره سنده ایطالیانلری روسلرکی ساتیمینتالیست برملت تلقی ایده رک بونلرک جهان قومو نیست انقلابی یولنده روسلر قدر اینتو زیاز مله چالیشاجقلری یولنده بیان ایتدیکی امید لری ۱۹۳۲ سنه سی کانون اول ۲۸ نده فاشیستلرک ایطالیا ده حاکمیتی کنندی آللرینه آلملریله صویه دوشدی. شمندی اورا ده وضعیت له نینک اومدوغنک تمامیه عکسی استقامتمده انکشاف اتمکده در. موسولینی کندیسنک یکا نه دوشمنی قومو نیزم اولدیغنی هر یرده علناً سویلمکده واونلری بوتون دره و تپه لرده شیطان قوغارکبی تعقیب ایلمکده در. آلمان ملی سوسیالیزم حرکاتنک رهیری هیتلر کنندی حیاته وایدیثا لرینه عائد «مجادله م» نامیه نشر ایتدیکی اثرنده روس مسئله سنی بولشه ویک مسئله سندن هیچ آیرمیور، بالعکس بوایکسنی برکل اولارق طانیور. اوکا کوره «آلمان بورژوا خلق یعنی اشتره زمان فرقه سنک روسلر له اتفاتی برآغاجک کندیسنی ییه جک وچوروته جک اولان

فورتی (Mistel) ایله اتفاتی قیلندن اولوب بونک عاقبتی آلمانیا بی باطزmq اولاققدر. حقیقتده روسیه آلمانیا نك جهانده یکانه جدی دشمنیدر. بولشه ویزمك جهنمك ییچی (Ausgeburter der Hölle) اولد یغنی آلمان عمله لرینه آکلانا بیلیمك ایچون اولا بولشه ویکرله غایه اعتباریله بر اولان سوسیال دیموقراتلری ایش باشندن آتمق لازمدر. چونکه شیطانی جنلر قوب چیقاراجق دیه بکله مك بوشدر (۱). « ایشته بوفکر آلمانیا ده کتدکچه بالخاصه باویه راده چوق انتشار ایدیور و حرب عمومینک داهیلرندن جنرال لدوندورف ده بوفکرک مروجی اولمش و رایخستاغه اونلر طرفندن مبعوث انتخاب اولونمشدی. بوفکرک آلمانیا ده انتشاری بالخاصه او اعتبار له مهمدر که آلمانیا ده حالا آوروپا ده قومونیز مک اساس استناد کاهی اولارق قالیور و بوکونه قادر انتخابلرده زمان کچدکجه اونلر قازانیور. ماجارستانده ایسه قومونیزت علیهدار لغی بر ملی عقیده شکنی آلمش و بلکه روسیه علوم آقاده میسینک نشر یاتی بیله ماحار علوم آقاده میسی طرفندن مبادله ایچون بیله قبول ایدیلبوب ردایدیلمک درجه سنه مبالغه ایدیلبشدر. آوستریاده قومونیزت و مارکسیست علیهدار لغی داها زیاده خرسیتانلق نامنه ایلری سورولیور. کندیلرینه خوروز توبنی علامت فارقه ایدندکلرندن « هاهنه نشوه نستله ر » یعنی خوروز قویروقلی لقبی ویریلن « هایموه هر » یعنی « وطن مدافعه سی » نام آوستریا فاشیست فرقه سی بوکونلرده ویانه ده اک تهلمکه لی کونلری یاشا تیور. ۲۹ ایلولده آوستریاده یایاجق اولد قلی انقلاب تشبتهنده موفق اولماد یلر سهده رئیسلیری دو قتوره بفره مهرک سسی چوق گوردر ، بونلر بلسکه آلمان ملی سوسیا لیستلرینه نسبة داها راده قال اولوب پارلا منتاریزمی زورله اورتادن قالدرمق و مارکسیستلره قارشلی ملی دیقتاتور اداره سی تأسیس ایلمک فکر لرینی مسلح بر قوت اولارق ایلری سورویورلر. بوکون آوستریا ده سوسیا لیست ده موقرات فرقه سی داها قوتلی ایسه ده ، کندی تعبیر لريله چوق « صول » یعنی قومونیزستلرله برابر عین صیره ده اوطور تمق قولای کلیور. هایموه هر تشکیلاتنه داخل اولمیان « ده موقرات » فرقه لردن بعضلری ده پارلامنتاریزمدن آمیدینی کسمش و دیقتاتورلغه یوز طوتمش بولونیور. آوستریا چفتیجی فرقه سنک رئیسلی « ریته ر » ۳ تشرین اول بویوک بر احتفالهده سویله دیکی نطقده

(1) Man kann nicht Teufel mit Beelze bube austreiben

و مادامکه پارلامنت فعالیت استعمادینی غائب آئمشدر ، او حالده اونلری (مبعو
ئلری) اولرینه قوغمالین ، دیه باغیردی و دونکی ده موقراتلر بونی آلقشلا دیلر .
ده موقراتینمک اساس وطنی اولان فرانسه ده بیله بولشه ویزمه قارشی ده موقرات
مه تودلریله مجادله نك کولونج اولدیغنی آکلا یانلر چوقدر . مرکزی آوروپا ده
قومونیزمه قارشی ملی دیقتاتورلنک قائم اولاجغنه بر دلیل ده بورالده بو کونه قدر
اکثریتی کندی آرقا سنده بولوندییران سوسیال ده موقراتلغک و معتدل سوسیال
لیستلغک کون کچدکجه تدافعی وضعیته کچمسی و گیت گیده ملیشمکده اولسیدر .
شوتسریس اولک دور دنده ایکی شایان دقت حادثه اولدی : انکلین سوسیال لیستلرینک
و حکومتینک رئیسی ماقدونالد جماهیرمتفقہ بی زیارت ایده رکن نیویورقه مواصلتنده
برنطق ایراد ایتدی . بوراده او از جمله دیمشدر : « بزى اداره ایده ن ایدئالدر .
بنم پادشاهمک و بنم بوتون ملتکم طویلر اراده سی بکارفاقت ایدیور . بز انغلو
ساقسونلرک اراده قومیز براولمیدر . بز دکیز لره ، بحر محیطلره حاکم ملتیز » . بوسوزلر
آرتق آلمان لساننده کی « دویشلاند او بر آالست » (آلمانیا هر شیک فوقنده در)
ترانه ملیسنک انکلین جه ترجمه سی کی کلپور . عین کونلرده آلمانیا خارجه ناظری
اشتره زمان وفات ایتدی . ماقدونالدله عین کونده (یعنی ۴ تشرین اول ده) آلمان
سوسیال ده موقرات حکومتک رئیسی موللر اشتره زمانک دفن مراسمده اونک
قبری اوزرنده ایراد ایتدیکی نطقنده از جمله بونلری سویله دی : « بز م آلمان ملتی
گوستاف اشتره زمان کی وطننه صادق ، بوتون وجودینی ، بیلگیسینی ملتینک
اعتلاسی بولنه تمامیله صرف ایده ن بویله براوغل داها دوغورما مشدی . گوستاف
اشتره زمان آوروپایی حرب عمومینک فناقا قبتلرندن قورتارمق غایه لریله آهنگدار
واونی متمم برشکلده یاشاته بیلدی . فقط بو ظفر کونلرینی و آلمان کلیسه لرینک کندیسنه
حرمت چاکلری چالدینی کونی گورمه دن افول ایتدی ، دیدی و عادتا آغلادی .
بونطقارده ایکنجی اینترناسیونالک بویوک رهبر لری آرتق اینترناسیونال عمله فرقه
لرینک ممثلری و رهبر لری دکل ، قرالی یا خود کلیسه لی ملتلر نامنه سویلیه ن ملیتچیلر در .
بونلر بویولله کندیلرینک استقباللرینی بالظه لیورلر و ملی دیقتاتور لغه یول حاضر
لیورلر . بورثوا اشتره زمان ایچون سوسیال ده موقراتلر آغلاسه حقلری واردر .
چونکه اونک آرقاسندن کندیلری ده بر طرفدن او چونجی اینترناسیوناله دیگر

طرفندن ملیتچیلکه قارشى آپپارتونىستلقلرى ، دوغروسى قرارسز و بولسزلقلرى يوزندن افول ایدیورلر . بونلر بوژوا ملیتچی فرقه لره یاناشدقجه فرقه لرنده کی آکتیف عناصر یا قومونىستلره و یا خود فاشیستلره دوغرو کید یور ، پاسیفیست بورژوا سوسیا لیست فرقه لری اعتبار و نفوذ لرینی قایب ایدیورلر .

تورکستانک تاریخنه و شمديکی وضعيته تخصیص ایدیله ن برأترده آورپا ده کی سیاسی حیاتک تفرعاتنه تماس اتمش اولمام معذور کورولسون . چونکه بو حرکتلر ده آوروپانک بالخاصه قومونىستلق مرکزی کسبله ن مرکزی آوروپا ده بوقومونىستلغه قارشى باد زهر صفتيله مدھش برملی حسک آلاولندیغی ، آکتیف ملیت اطرافنده طولانمه حرکتلر قوتلندیکی کورولیور . بوندن بلسکه برکون بزم تورکستانه ده حصه چیقار . چونکه بونلر برکون قومونیزی کندی مملکتلرندن قومغمله مسئله نک حل ایدیلدیکی، بلسکه اونى موسقواده یعنی اوچاغنده قورومتق ایجاب ایتدیکی کورورلر . آسیا لیلردن ژاپو نیاده ده بویله بر آکتیف و عسکری ملیت روحی کتدکجه کندی حس ایتدرمکه باشلیور . لهستانده ده ۱۹۲۹ مایس ۱۲ سنده نکمیل دولت اداره سی بالفعل ییلسود سکینک آلتنه کچدکدن صوکره ملی اداره تورکیه ده کی کبی برملی قهرمانک اطرافنده طولانمش اولدی . بالقان و بالطبق دولتری ایسه تامایله سوویه ت علیهداریدرلر . خلاصه مرکزی آوروپا ده کی یکی انکشافلر جهان انقلابی بالکوز و عظله پروپاغاندا ایله دکل مسلح تشکیلات واسطه سیله قوه دن فعله چیقارمق ایستیه ن یکی روسلغه قارشى آنجق عین مه تودله مجادله اتمک لزومی فکری یا ییلدیغی کوستریور . یعنی بوجریانک رهبرلی ماسکه لی روس امپریالیزمنی و قومونىست پروپاغاندا تھلسکه لرینی و عظ و سوزایله دکل آنجق علنا قومنترن علیهداری اولان ملی گپوملی چیقاولی اوردولرله ازمک قابل اولدیغی فکرنده درلر . قومونىستلرک آوروپانک ده موقرات مؤسسسه لرنندن طردی ، یوقسه لپیرالیزمک کندیسنک فسخی لزومی ایلری سورولیور . بوفکری سویلیه نلر مونارشىستلر ، قایتالیستلر دکل ، اکثریا قومونیزمک حقیقی ماهیتی اولنرک ایچنده تبولونارک اوکره نه ن وأولجه سوسیا لیست اولان عناصر در . اونک ایچون بونلره قارشى مثلا آلمان قایتالیست بورژواصنقی « ته رسنه چه وپریله ن بولشه ویزم » تعبیرینی قوللانیورلر . مرکزی آوروپا ده باش کوستره ن بو آکتیف عناصری اداره

ایده ن فکر شیبه سزکه آنحق تدافعی دکلدر . بونلر بیلیور لرکه دنیانک آلتیده برینی تشکیل ایده ن روسیه ، وقتیله آوروپا یی ارزاق وخام اشیا ایله تأمین ایدن روسیه آوروپالی متخصصلره ، مهندسلره واقتصادچیلره هر زمان کنیش مساعی ساحه سی ویره ن روسیه ، آوروپا علم اهللرینی متادیا کندیسنه جلب ایدن روسیه ، بوکون بوتون دنیادن آیریلش ، دیگر ملتره قارشی قاپیلرینی قاپاتمش بولونیور . او سائر دنیای اقتصادا چوروتک سیاستنی تعقیب ایتدیکی زمان دنیاده اقتصادی وضعیتک اصلاحی وایشسز لکی اورتادن قالدیر مق قابل اولیه جق ، اوروپاده آیری مملکتلرک مالی سیاستلری ده آنحق موقت ویاری تدبیر اولوب قالا جقلدر . دنیانک آلتیده بری برپارازیت ساحه سی ایشینی کوردیکی حالده جهانک سیاستا ده جدی برصورتده اصلاحی قابل اولیه جقنی بیلیور لروبونی بویله یازییورلرده . اونلرک بویله بیلیدیگرلرینی بویله یازدیقلرینی ، یازمقله قالمیوب بالفعل سلاحه صاریلویه باشلاد قلرینی کورنیجه بولشه ویک روس فاشیزم تهلکه سی ، دبه فریاد اتمکک باشلیور . اونلرک یکانه امیددی اوکه مختلف ملتلرک فاشیستلری برکون حا کمیته آلرینه ایلیسه لر بیله طبعاً شوون اولدقلرندن سوویه تلرله آوغراشمدن اول کندی آرالرنده یکدی بکرینه قارشی تحکم مجادله سته باشلیه جقلر . فقط چوق احتمالدرکه آوروپانک ملی قهرمانلری عمومی دشمنلری اولان بولشه ویزی وروس ایمپیریا لیزمنی باطیرمادن اول کندی آرالرنده بویله بر تحکم مجادله سنه باشلامیه جقلدر . بولشه ویک روسلر دیگر مملکتلرده کندی ایمپیریا لیست غایه لرینی تنفیذ ایچون پروپاغاندا لرینی گویا سوویه تلردن آیری بر وجود اولان قومینته رن نامنه یاپدی ریپورلر . فقط بویله اویون دیگر ملتلره ده روسیه علیهنه عینی اویونی اوبنامیه پول آچیور . یعنی اونلرده روسیه یه وروس ملتته قارشی مجادله لرینی عکسی و متقابل پروپاغاندا لرینی گویا روسیه دولتی علیهنه دکل ده آنحق قومینته رن علیهنه یاپیورلرکی کوستریورلر . دوغروسی قومینته رن دنیانک هر طرفنده نفس قومینته رتدن زیاده روسیه علیهنه علناً ودائی پروپاغاندا یاپیلسنه وسیله اولیور . دنانک هر طرفنده سنه لجه دوام ایدن بوپر وپاغانداروس ملتنی قیمتسز لندیر مکه قالمیوب اونی بوتون بشریته ، بوتون مدنیته قارشی دشمن گوستره جک وبوفسکری یکی نسله آشیلا یه جقلدر .

۴ - دوردنجی اولارق ینه اونی قید ایده لم که ، بز تورکلر روسیه داخلیده

ده يالكز دكلز . برده روسيه محكومى اولان او قراينا واقفاس ملتيرى واردر .
آسيا و آوروپا ده روسيه ايله صنداش اولان ملتر كندى مقدراتلرينك روسيه ده
كى ملتر له صيقى مربوط اولد يغنى آكلاسه لركرك . هر حالده كرك روسيه داخنده
كى ملتر و كرك اونكله صنداش ملتره انقسام اتمسى ضرورتى و بوقدر مظم
برملتك يرينه آلى مليون قدار اولان « ويليك روس » ملتى ايله قومشو اوله نك
داها فائده لى اولاجنى آكلا رلر . يكي روسلق كند يسك ايمپير ياليسك پلانلر ينى
اورته ن ماسكسنى آتوب اونى علناً « روس فاشيزمى » شكندنه آچيق ميدانه چيقارمق
مجبور يئنده قالاچنى كون ، روسيه ده كى ملتر آراسنده بر زمان ايتو ناسير نال نامه
فقط احتراصاتى لهنه قانديرا و آلداتا بيلد يكي عناصرى ده قايب ايدهر واو ، اوكون
چيلاق مى عداوته قارشى ينه عانى مى عداوت قائم اولور .

۵ - صوكره توركستانك واورتا آسيانك مقدراتى ايچون بزم كنديمز و ياشامق
اراده مزده مهم عاملدر . كنديمزى كوسته ره مديكزدن دولايى دنيا بزه فضله اهميت
ويرمز . آما بزم ياشامق اراده مز بركون كنديسينى محقق كوستره جكدر .

۱۶ - ۱۸ عصر لرده ملتزم روس استيلا سنه قارشى جدى صورتده مجادله
ايتدى . ۱۹ نجى عصرده اونك مجادله قوتى قير يلى . يالكز قير يلى دكل ،
كندى آداملر مز روسلرك خدمته كيره رك اولسكه مزى روسلره تسليم اتمك ايچون
چاليشديلر . بابالرى و آغا بكلى روسلره قارشى مجادله ده شهيد دوشه ن چنكيز اوغلى
چوقان سلطان غربى توركستانك و اخير آ مى رهبركسايين اسماعيل ميرزا غاصپر ينسكى
ده توركستانك روسلر طرفدى اشغالى لهنه پراپا غاندايا پديلر . باباسى شيخ شامل له
برابر داغستانك استقلالى اوغورند . مجادله ايدركن شهيد دوشه ن على خان آوارسكى ،
خيوه نك اشغالى بولنده جاندى چالشدى و كنديسى ۱۸۸۲ سنه سنده روسيه نك
جاسوسى صفتيله توركمنلر آراسنده دولاشوب روسلرك اشغال ايشلر ينى قولايلىشديردى .
اوزمان « اورنبورخ دوخاونوى صابرايا » سينك مفتيلرى . او قازلى اماملرى
وتاشكند تجار لرى « آق پادشاه حضر تلى » ايچون چاليشديلر . مركزى آسيا ده
ميليونلر جه مسلمان توركك تكميل جهاندى منجرد بر حالده قرون وسطاى حياتله
وجهالت ايچنده ياشامسنى برچوق آداملر اوزمان مى نقطه دن بيله مضر كوره رك
روسلر له آل له چالشمق لرومنى تلقين ايتد يلر . شمى ايسه وضعيت تماميله دكيشلدى

۱۹۱۸ — ۱۹۲۳ سنه لرنده تورکستان اسلاملىرى كيمسه طرفندى ياردىم گورمده يىكلىرى حالده تكميل اورتا آسياده بويوك روسيه يه قارشى تىك باشلرينه شو قادار قربانلر ويره رك ايلك مجادله دورينى ياشاتدىلر . اليوم آزاچق برامكان اولديغى دقيقه ده تكميل ملت بردن قيام اتمكدن قطعياً چكمنمز . يوقاريده (ص ۴۱۸ — ۴۳۰) اسمى كچن داغستانلى دانىال بك وقتيله توركستانك اشغالى يولنده روسلر له چاليشان جنرال على خان آراسكى نك اقر باسندن ايدى . بو آدام توركستانك نجاقى يولنده محاربه ايدده ايدده جاننى قربان ايتدى . بو قدر توركيه لى و آذربايجانلى تورك ضابطلرى ، نهايت انور پاشا بو مملكتك حرىت و استقلاللى اوغور نده شويده اولدىلر . بوتون بو حوادندن ملتك قلبنده يرلشوب قالان درين انطباق متعاقب سنه لرده روس مظلالمى آرتديغى نسبتنده ايچين ايچين ياشادى و درينلشدى . يوقاريده (ص ۴۵۱ — ۴۵۵) صوك مى قيام حركتلر ينىك بزه مى مکتب اولمى اعتباريله اهميتى و بوندن برچوق شيلر فازانده يغمزى عرض ايتديدم . بونى بوراده برداها خاطر لائىملى يم .

ايكنجى برقا زانچمز داها وار اوده ، كندىمىزى اوگره نىك و آكلامق باينده بالخاصه شو صوك بش اون سنه ظرفنده محقق دوغرو يوله گبرمكده اولما مزدور . آرامردن آزچوق تربيه كوره ن ياخود روسجه اوكره نه ن بعض ذوات بوندن ۲۰ — ۲۵ سنه مقدم مى محرر صفتيله يكى مى ادبيات وجوده كتيرمك بولينه گيريركن حياته ، آروپا مدنيتى آغوشنه آتيلق نامنه آنجق اسكى مى حياتى تنقيده ايتدىلر ، اما كنديلرى اوكلرنده بريكى حيات بولى كوره مديلىر وبالطبع اوله بريولده كوستره مديلىر . اوزمان « طاندير قصه لرى » ديه استحقر اولونان مى داستانلر مز ، اسكى تورك اوتوريتته لر ينىك اوزمان مى مکتبلردن مخصوص كوستريشله ديشارى آتيلان اثر لرى بوكون مى مدنيتمك تمل طاشلرى صفتيله كندى مى علمى قوه لرمز طرفندن تدقيق اولونميه ياشلادى . بو ايسه مدنى بلسكه هم سياسى انكشاف تاريخمزه ده اك بويوك حادثه در . نهايت بزده ديكر ملتلكبى مى وار لغمى ، خلقمىك بوكونه قادار فى الحقيقه آنجق طاندير باشلر نوه ياشاتوب كلديكى مى قيمتلمىزى اوكره نه رك ملتك قلبنك هجرا كوشه لرنده داغنىق حالده ياشايوب كلن بوخزبنه لرى طولايوب اولردن بركل ياپارق ميد انه چيقا رمق واولرى مى مدنيتىمىز ، مى معنوى ثروتمىز صفتيله جهاننه طانيتىمق يولنه كيرمىز .

بولونیورز. کندی ملی قیمتترینی طانیامیان، فولسکلورینی، اتنوگرافیاسنی اکلایه میان اونلری معاصر آوروپا علمی اصوللریله تدقیق و تحلیل ایده رک میدانه قویامیان برملت، ماکینهیی وایلیکتیریق دینامه لرینی ده یاپاماز، اونک یابدیغی ده میریول کوپرووسندن کچمکدن و طیاره سنه بینمکدن هرکس چکینیر. چونکه هرایشی سطحی و اساسسز اولور. کندیسینی آکلایان و کندیسینی اوکره نه ییلبیه ن ملتک زمانمزه قیمتی ده یوقدر، چونکه اوتمللی مدنیت فوراماز. معاصر علمی اصوللرله کرک فکریات ساحه سنده تحلیل قدرتنه مالک اولمیان انسانلر ظاهرآنه قادر قوتلی کورونسه لرینه فعلا باشقه لرینه اسیر اولور، باشقه لرینه آنجق تقلید ایده لر، باشقه لرینک یابدقلمی و مدنیتلری قارشوسنده آنجق حیران قالیر و کندی تشبیلری ایله هیچ بریکی ایش یاپامازلر. اشته تورک ملتی بونی آکلایمقله قالمادی، معاصر ملی مدنیت قورمه نك ایلک شرطی اولان شو تدقیق و تحلیل قدرتی و استعدادی کندیسنده موجود اولد یغنی بالفعل کوستر میه باشلادی. شمندی او معجزه لریار ایتیر. تورک ملتینک ماضیسی او قادر شانلی و پارلاق که اوکا کندیسینی، مدنییتی و ماضیسی اصولی دائره سنده جدیتله آنجق وثیقه لر اوز رنده اوکره نمک دنیانک اُک بویوک ملتلی صره سنده یر آلتی ایچون کافی کلیر. یکی تاریخنده تدریجا ترقی و تکاملک تمثال جسمی اولان انکلیز و المان ملتلرینک قوتلی ملی شعوری و ملی مدنیتلرینک عظمتی قارشوسنده حیران قالارک گویا آرتق فرصتلی قاجیرمش اولدیغیمی دوشونونه نلر یا کلیرلر. ملتیمزک او یله ممتاز خاصیتلری واردرکه برچوق ملتیرک عصر لر طرفنده یابدیقلمی ایله اُک قیصه زما نلرده طی ایده ییلیرز. بوتون بلالرک، تردد لرک، صاللانمه لرک اصلی سببی کندیمیزی اوکره نه مه مز، طانیامانز اییدی. بز استقلالیزی، حریتیمیزی قایب ایده رکن ذاتی (potential) قوتیمز اونی مدافعه یه کافی کلمه مش دکلدی. بز جنکاورلکمیزی ده اونوتمش دکلدک. بوتون وقایعی اسکی خانلریمزک و دولت آداملریمزک ترقی دشمنی اولمیرله ایضاح ایلیک ده یا کلیش اولور. امیر نصرالله. حکیم قوشیکی، عبد الصمد بیک، محمد رحیم خان، خدایار خانلرک همیسی آوروپانک مدنی فائزیتینی آزچوق ا کلامش و معاصر تکنیکی مملکتلرینه ادخال ایلیک ضرورتی ادراک ایتمش ذواتدی، و بویولده براز چالیشدیلر دی ییله. فقط اونلری او معاصر تکنیکه قاروشدیراجق بوللریوقدی. صوکره روس کلدی و معاصر حیات شرائطی و معاصر تکنیک کندیسینی مملکتیمزه کلدی. فقط بز اونلری ناصیل بنیمسه

مه نك يولنى بيلپيور دق . بزهر ايشى بر باشلار بر راقير دق . مستقل بردولت اولارق ياشيان عثمانلى توركى بيله معاصر مدنيتنه قاروشمق يولنده ايكي عصر در اوغراشدى . فقط مى اولديغنى اوكره نك يولند ، معاصر فكري حيا ته طويدان قاوشا بيلك خصوصنده بر يول بولامد يغندن ساللاندى دوردى . باشلا ديغى هيچ بر ايشى آخيره اير ديره مدى ، نه يازى ، نه ده دوشونجه ، بناء عليه نه ده مالیه و اقتصاديات ساحه لر نده براستقرار بولايلىدى . يولسزاق و اوندن دوغان ساللانمه لر ، ايشته بزم اصلى مى دشمنمز بولردر . تورك ملتى تاريخده مختلف ملتله التحاق ايتمشسه اونى يويوله كيمسه زورله صوقش دكلدر . اوياكليش يوللره كيرمشسه كنديسى كيرمشدر . ذا تا تورك ملتى تاريخده كيمسه بر دين و مسلكى قبوله زورله اجبار ايده بيلش دكلدر . تورك ملتى ابعض اقسامى مختلف ملتلك يوليه انتساب ايده رك حتى كندى ملتى عليه چاليدى بر چوق ملتله مثل ايتدى ايسه بونى كندى ديله كى ايله كندى يولسزاق يوزندن ياپدى . شمدى ملت بونك ياكليشغنى صورت قطعيه ده ادراك اتمشدر . بونكيله اونك يولنده كى بويوك داخلى انكل بر طرف ايديشدر .

تورك ملتى كندىسنك ماضيسى ، كندى مى هو يتى ، وارلغى ياقندن اوگره نيرسه ، كندىستك كالى نه ، ضعيف نقطه لرى نه در بونلرى آچيق گورور ، كما لتلك انكشافى و ضعيف نقطه لك تعميرى خصوصلر نه اهميت ويرير و شوراده بالخاصه قيد ايتمك ايسته ديكم و بوندن بيكارجه سنه لك تاريخمزه برقرمى خط اولارق اوزانوب كلن بر مى خصوصيتمز واردر ، كه بزه تكميل دنيا ملتلى آراسنده ممتاز موقعلر احراز ايتدير مشدرواوده جانليق و توكنمز آكتيوته در . اسكى تاريخده آسياده و شرقى آور و پاده هيچ بر بين الملل بويوك حادثه اولماش كه تورك و موغول او كادر حال قاريشمش اولسون . تورك هيچ بر مملكتته كلمه مش كه نهايت اوراسنده جمعيتك ذروه سينه چيقمش اولسون . اثربنى چتكيزك ظهور ندى بر آز اول يازان ايرانلى مباركشاه غورى ديوركه : « آچه مقابلنده كوله لكه صانيلوب يورويه ن هيچ بر آدامك پادشاه اولديغى انسانيت تاريخنده كورولمش دكلدر . يالكز توركلر بويوله درلر . (ازدور آدم عليه السلام تا امروز هيچ بنده درم خريده پادشاه نشده است مكرترك) . بونى الحقيقه بويوله اولمشدر . چين ، هند ، ايران و مصر ده كوله صفتيله كلن توركلر آزمان ظرفنده اوراسينك سياسى

حياتنده رول اويناميه باشلامش ، برچوق دفعه لر تکميل دولتك اداره سنى آلدە
اتمشلدر . مولانا جلال الدين رومى ديبورکه : « توركى اويرسته اسير کوتور
مشلردى ؛ شمدى باقى (اونی صائين آلان) عرب دار آغا چنده صاللا نيور ،
آن ترك كه آن سال بيغمائيش ببردند اينست كه امسال عرب بردار آمد
ايشته بزم حقيقتى مى سيا مز بودر . يعنى هر وقت حياتك اورثا سنده ، ميدان مهر كه ده
بولونمق و هر يره كنديسنى كوسترمك . روسيه بزي عسكر لكدن دولت اداره سنى
ايشلردن ، مأمور يتلردن اوزاق بولونان زواللى كويلى ، صارت و تجار حالنده
بولوندرمق ايسته . فقط بزبوكون اسارتده ايسه ك ده هر نه بها سنه اولورسه
اولسون جمعيتك هر يرنده هر طبقه سنده موقع قازانمغه ، حياتك تايچنده ، اورثا سنده
بولونمغه ، عسكر ليكه ، مأمور ليكه ، فابريقا ايشجيا سكه ، طياره ، ده مير يول ، پوسته
وتليغراف ، راديو واسپور كى ايشلرك هيسنده ير آلمايه چاليشد يغمز كى ، روسيه
داخل و خارچنده سياسى ساحه ده اوغرا شوب كنديمزى اورثا آسيانك هر هانكى
بويوك و كوچوك حادثه لرى اورثا سنده بولوندير مغمه غيرت اتملى يز . مى غايه لرمزك
تحقيقى اوغرنده چاليشملى يز ، هر هانكى فرصتدن استفاده ايده رك صجر امايه آماده
بولونملى و آچيق كوز اولملى يز . تاريخى تورك هيچ بر وقت باصدير يلدغى نقطه ده
قالميوب در حال قالقان لاستيك كى ، ياخود كنديسنى صيغمق ايسته ين آووجك
ايچينه صيغميان جيوه كى اولمشدر . بوتون سير تاريخمزه كورولان اك بارز عرقى
خصوصيتلر مزدن برى ديسه پلين سه ومك و حياتك اك آغير مشكلاتنه قولايقله
قاتلاننه بيليك ، ومشقتلره اوزون زمان تحمل ايليه بيليك اولمشدر . بابا لرمز كنديلرينك
بويولده تربيه لرينه فوق العاده اهميت ويرمشلر . انسانى اينجه لشديرهن لو كسدن
نارينلشديرهن طائيلر دن و وجودى آغير لشديران يمكلردن صاقنمشلر ، بويوكروپره
نسلر يانلرنده كى نفر لردن فضله يمك يه مش و كنديلرينى آچلق و صوسزلغه ، صيچاق
وصوغو قلره مخصوص آاشديرمشلدر . بو خصوصلره مالك اولمايانلرى تورك اولسه
بيله تاجيكوش وياصارت ديه استحقاتر اتمشلر ، كه كور اوغلو داستاننده كى تولهك
باطر بابى بونك جانلى مثاليدر . بز بو وامثالى قومى خصوصيتلر مزى ، ملتك او ويا
بواقسامنده حالا باشيان عادتلر يمزى ، حيات مجادله سى ويوكسه ليش اپچون ضرورى
بونوع عنعنه لرمزى اصوليله اوكره نيرسه ك بونلرك برچرغى فى الحقيقه بوكون

یله مکتب و کنگلک واسپور تشکیلاتی واسطه لریله همان بردن تعمیم ایدیله رک حیاته تطبیق ایده وانکشاف ایتدیره ییلیرز . برچوق مدنی ملتلك یارادیلش اعتباریله محروم اولوب ده ایوم صنعی اصولر له کنج نسلره آشیلماق ایسته دکلری برچوق خصوصیتلر بزم بنیه مزده مرکوز بولو نمقده درکه بونلر معاصر علمی اصولرله اوکره نیلوب تشدیت ایدیله ، ماتلك عمومی تربیه سنده اساس عمده اتخاذا اولونا ییلیر ، بونلك ایچون ده ملی قومیا تمزه فارشی منور انمز ایچنده بوز کوسته ره نرغبت استقبالمز ایچونلك بویوک رهین تلقی اولونا ییلیر . اورال آلتای قوملرندن ماجارلر ایله فینلان دیالیر عدد اعتباریله کوچوک اولملریله برابر حقیقی معاصر مدنی حیات یولنه قدم قویمشلردر . اونلر آرتق هیچ برآدوم یا کلیش باصازلر . قویدقلری هر طاش هر طوغله یرنده اولوب قونیلدیغی یرندن قلداتلاز و مستقبل مدنیتلر نیک بناسنی تشکیل ایدهر . بونلر مدنی اعمار ایشلر نیک بعض ساحه لر نده و بعض علم و فن ساحه لر نده آور و پاده برنجی ملتلردن صاییلر لر . ملی اسپور ایشلر نده ده موجب حیرت برانکشاف اثری کو ستریر لر . حالبوکه بونلر اسکیده آنجق تورکلك آرقاسندن کله ییلش اولان اوغوز و فینلرک احفا دیدر لر . بونلرک بومو فقیقلری آنجق ملی هویتلرینی معاصر علمی قومیات اصولیله جدا اوکره نه رک بونی ملی حیاتلر نده تطبیقا ته کچیره ییلملری ایله ایضاح اولونور . بز تورکار ده بوایش مع الاسف داها باشلا نچنده در . مثلا تورک ملی تپی بوتون تاریخی اثر لده یاز یلی هیکلر ده مینیا تورلرده مرسوم ایسه ده بزم اترو پولوژیمز بونلك تعیینی خصوصنده ضالاتلر ایچنده چیر پنیور و ملی صنعتکار لرمز حالا معین بر ملی تورک تپی و سیاسی بولامبور لر . مع مافیله شکر ایده لم ، بز بونلری بولایله جک یوله آرتق کیردک . بزم ایچون « ملیت » بوکونه قادر آنجق بر پرویاغاندا شعاری ایدی ، شمدی بز کندی ملیتمزک جوهرینی اونلك حقیقی مندرجه سنی ملتلك کندیندن اوکره نمکه باشلادق . بوایش بر باشلانقدن سوکره آرتق یورور . بوندن اون ایکی سنه اول فرغانه ده نشر اولونان بر مجموعه ده خلقیا تمز آوروپا مستشرقلری و اتنوغرافیا چیلری ایچون تدقیقات موضوعی اولمق دورینی کچه رک کندیمز طرفندن اوکره نیلوب کندی مکتبلر مزده تدریسات موضوعی ، ملی صنعت و ملی مدنیت ایچون تمل طاشی ایشینی کور مکه باشلا دیغی کون اورتا آسیا ده بز دن داهاقوتلی بر ملت اولاماز ماننده ادعاده بولو نمشدم . بز کون خلقیا تمز کندی منور لریمزک

جدی مساعی موضوعی اولدیغنی کور مکه بختیارم ، و اوسوز لره علاوه دیملی هم که بز کند یلکمیزی علمی اساسلرده اوگره نه رک کندیمزده جسدی مدنی ایجاد قوتی و حقیقی حیات قدرتی مرکوز اولدیغنی کوردیکمز و کندیمزه جدا کوه نه بیلد یکمز زمان اورتا آسیا ده هر هانکی اجنبی بویوندروغی اورتادن قالقار . بز تورکار بلکه غراف قایزلینگک دیدیکی کبی فضلہ ماتیر یالیست اولدق . احتمال ماضیمز و حالمز حقنده اویله دوشونمک یعنی ماتیر یالیست دوشونمک اینی در ؛ چونکه بز ی کندی بویو ندروغنده بولوندران روس اویله دوشونیور . فقط بز استقبالمز ، کندی معنوی قیمتلر مز حقنده دوشونورکن ایدئالیست ورومانتیق اولملی بز . بزم ملی بنیه مزده مرکوز ملی قیمتلر مز اپی زمان اویله قالین پاصلرله اورتولی قالدی که اولنر آنچق ایدئالیزم و اتوز یازم سایه سنده تکرار میدانہ چیقاریله بیلر لر . شمدی کوزینی آجان ملتزم ملی وار لغمزک جوهرینی باشینه تاج ایدیتہ رک ملی قدرتمزی برداها ابراز ایدرسه بزینہ اسکی تورک کبی مجادله مشکلاترینہ قولایلقله قاتلانہ و ملتک معرکه میدانده برداها آت اوینا تایلرز ، ناصل که بویوک علی شیرنوائی دیمشدر :

گرتک کیارسه اوستیگه جوشن ششپر کوتارور باشیغه سوسن
لاله ورقین بیریب صباغه بغیری قارا دیک اوچار هواغه

یوقاریده روسلرک ایمیر یالیست پلانلرینک موفقیتی برقاچ احتمالره قارشی محقق برتلمک کبی کوستردیسه م بوراده دیگر احتمالره کوره بزم قورتو لوشمک ده محقق برشی اولد یعنی ایلری سوردم . بوسوزلرمدہ برتضاد آرانسون . چونکه اصلاهم اولان شیلرده شو «احتمال» لدر . بن بونکله آنچق بزم نه درجهده نازک برزمانده ونه قادر نازک برشرائط ایچنده یاشا دیغمزی کمال صراحتله و صمیمیتله و بوتون وقایعی بی طرفانه محاکمه ایدرک کوسترمک ایسته دم ، و اینی بیللی یزکه بز برچوق عصر لرد نبری دوام ایدوب کلن بر تاریخی انحطاط دورندن بوکون ایکنجی بردوره ، اعتلادورینه آتلامق اوزره بز . فقط دشمنلر مز آرایه براو چوروم قازمشلر و بزده او اوچورومک تام یاقاسنده بولونقده بز . حیاتمک هر ساعتی خطرلی اولوب باصاقت هر یرمز برآز صوکره باطلامق اوزره طور پیلنمشدر . بز باشقه ملتبلر کبی راحت استراحت ایده مه یز ، ایویا مایز . بزه آنچق بریول وار : اوده مجادله در . اولمه مک ایچون مجادله اتمکدر . کرک شانلی ماضی به مالک اولان

ملیتمز تورکلك و کرک حیاتی شعار لره دایا نان اسلامیت بزه بویولده موققیتر وعد ایدر . بزم پروغرامز اورتا آسیانک حیاتنده حقیقی عامل اولا بیلمک در . بزروسک سوزینه آلد نارق کند ییزی اونک قوجاغنه آتمش اولدیغی و روس قارسيله اولننه نك، عائله ایچنده روسچه قونوشمه نك جنایت اولدیغنی بیلملی بز. آوروپا مدنیته روس و ساطنتدن باشقه التحاق یوللرینی بولما یه چالیشمیلی بز. بزم نجایتمزله کرک قومشو ملتله و کرک آسیا ایله آلیش و یریشی اولان دیگر ملتله برکون جدا علاقه دار اولا جقلرینه اینانیدیغمز حالده بونجاتک اصل عاملی یته آنجق کندیمز اولاجغنی ای بیلملی بز .

بن شوراده دها بر نقطه یه ملتله نظر دقتی جلب اتمک ایسترم. دنیا ده مستملکر لره مالک اولوب دیگر ملتله اوزرنده حاکم اولان برچوق دولتله واردر . شو مستملکر لره و ملتله منسوب یرلی متفکر ورهبر لر کندیلرینک حریت و استقلال دعوالرینی مدافعه ایدرک اکثریا کندیلرینه حاکم اولان ملتله لساننده نشر یاتده بولونورلر و دعوالرینی مدنیت عالمنه آکلاتمق ایستر لر . حاکم دولتک سیاستنی تنقید ایدرلر . مثلا فاس — مراکش مسلمانلری فراسرجه اولارق فرانسه عالیهنده ، مصر لیلر انکلزجه اولارق انکلتره عالیهنده یازدقلری اثرلرینی فرانسز وانکلز مطبعه لرلنده باصدیرلر . بوکبی کتابلر فرانسز وانکلز کتابچیلری طرفندن صاتیلیر . فرانسز وانکلز لر استقلال مجادله سنی آچق بایقوتاژ ، و علنا مسلح عصیان شکلنه صوقق ایستیه ن یرلیری شدتله تعقیب ایتدکلری حالده برمراکشلی یی و یاخود برهندلی یی یالکز استقلال فکری طاشیدیغی و اویولده کی فکرینی کتاب شکلنده طبع ایتدیردیکی ایچون حبسخانه یه آتمازویا اولم جزاسنه حکم اتمزلر . و اونک اویله دوشونمک حقیقی ده انکار اتمزلر . اونکله آچهچه قونوشور و مناقشه ایدرلر .

دنیا ده ایمپریالیست دولتله و ملتله آراسنده یالکز بریسی واردرکه کندی محکوملرینک بویله دوشونمک حقیقی طانوماز ، اوده روسدر . روس کندی محکومی اولان ملتله منسوب آداملرک روس تحت اداره سنده اوتونومی طلب اتمک کبی حرکتلرینه بلدکه مجبوراً مساعده ایده بیلیر ، فقط بر قافقاسیالی یاخود تورکستانلی نك استقلال فکرینی طاشیدیغنی یعنی آنجق او فکرده اولدیغنی دویارسه ، اونی درحال وطن خائنی تلقی ایدر ، مناسبتی کسه ر . بوتون روس ملتچی منور لری معالاسف بویله در . اونلره کوره روسیه دن آیرلمق ایستیه ن اینارودیس خائندز . اونی هر هاتکی

وسيله و واسطه ايله ازمك ، قفاسنى قيرمق روسك حقيدر . روسيه ده كيم روس لساننده قافقاسيانك و يا خود توركستانك روسيه دن آيرلىق حقى مدافعه ايدوب روس مطبعه سنده ، روس مرتيلردن ترتيب ايتديره رك كتاب باصدرا بيليروروس كئناجى دكانلر نده صا تديرا بيلير وهانكى برروس اونكله او طوروب قونوشا بيلير؟ بونه دن بويله ؟ روس ملتى عموميتله توله رانس اعتباريله ديكر ملتلر دن هيچ اكسيك دكل كه يونى اونك حدودسز تمصينه حمل ايده بيله لم . نه دن روسيه داخلنده ايناروديسلر كندى استقلال دعو الرينى آنجق اوتونومى شكلكده اظهار اتمك مجبور يننده قاليرلر ؟ نه دن روس منورائى اينارو ديسلر ك استقلال دعو اسنه قارشى مجادله لرنده اونلرى وطن خائى ديه قطع مناسبت ايدر درجه ده حساسيت كوستر يور ؟ ونه دن اونلرى كويا كند سينك الك يوكسك مقدساتنى تحقير اتمش كى تلقى ايدويور ؟ بونك ١) ايلك سببى شورا ده موضوع بحث اولان كنديمز در . چونكه بز عصر لردنبرى اونى « ايناروديس آنجق موقت بر زمان ايچون كندى لساننى محافظه اتمكله مشغول اولان برروسدر » ديه باقغه آالشديردق . اوبزى فى الحقيقه روس صانير و كندى ملتندن اولان بريسنك اوندن آيرلىق دعو سنى بالطبع اهانت تلقى ايدر وبزى ملت و وطن خائى بيلير ٢) ايكنجى سبب او كه روس بويوك جهانكبر ملت اولوب ياشامق ايتيور و اويله ياشا ياجاغنه ايمانى كاملدر . فقط اونك جهانكبر لك ايديشا للى آنجق يولى اوزرنده كى غير روسلرى كندى قوچا غنه الارق كندى قازاننده قايناتمق ، ايرتيمك اعتياديته باغليدر . چونكه اونى بويوك دولت شكلكه صوقان ، اونى بويوته ن اك مهم عامل اونك كنديسى ، اونك مدنيتى دگل ، بز . يعنى بزم اوكا التحاق ايدويوره رك ، اونى بويوتمه مز ، شيش-ير تمه مزدر . بر ايشار و ديسك ، يعنى روسلق نامزدينك اوندن آير يلاچاغنى كورونجه اونك بوتون مى حسلرى رنجيده ايد يلمش اولويور . بوتون ايناروديسلر ك استقلال دعو اسنه قالشديغنى كورنجه اعتماد نفسى ، ايمانى قير يليور ، بويوك جهانكبر ملت صفتيله تخيل ايتديكى استقبال اميدلرى صويه دوشمش اولويور . اونك ايچون اوبزى خائن و ملت و دولت و وطن دشمنى بيلير . انكليز ايچون برهنديلى ايسه آنجق بر كوله در . اونك انكليز اجتماعى بنيه سيله ، مايتيله علاقه سى يوقدر . انكليز النده قونى كافى اولدقجه اونى كوله اولارق طوتاييله جكدر ، اما اونى هيچ بروجله

انگلیز یا پیمیه جقدر . یا پامیه جق دگل ، بالعکس او یا بمق ایسته مز . روس ایچون اینارورس یارینک روسیدر . او اونی . مستقبلا بویونه جک عنصر در . او بوکون بزه بویله باقیور . یارین آفغانستان و یا شرقی تورکستانه کیریرسه افغانلیله ده شرقی تورکستانلیله ده اویله باقا جقدر . ایشته بو اساسدندر که بنه کندیمزه مسئله سته بواثر ده اک مهم یرویردم و بوراده صایدیغم بش ماده نک اک مهمی اولارق قیداید یورم .

بو مسئله آنجق بز کندیمزی کرک روس و کرک دیگر ملتر طرفندن مستقبل روسیه حریت فازانه جق درجه ده یوکسه لئیر سه ک واستقلال فاز انیرساق و بز موضوع بحث اولاییلیر ، یوقسه بزم روسیه یه قارشی منا سبتمنزه اولورمش کبسی بر مسئله وضع اتمک بیله کولونج اولور . اسیر لر بالخاصه روسلره اسیر اولانلر قویون سورولریدر اولری مذبحه یه می یوقسه باشقه بره می کورتورمک ایجاب ایتدیکنی آنجق روس کندیمی تقدیر ایدر و بزه سوبله مز و بز ده اوندان صور اها یز . فی الحقیقه اوزی مطلق مذبحه یه کورتورویور ، و بزم ایشمزده آنجق : یا اوندن مرحمت اومق یا قاجمق اولاییلیر . باشقه نه کبی مناسبت اولاییلیر . مستقل اولورساق مناسبتمنزی اوکون تعیین ایدرز ده دیه مه یز . اونی بوکون تصور اتمک لازمدر . بو اعتبار له ایلک اوکچه عقله کله جک شی روسیه نک بوکون جهان حیاتنده زور بالق و دیکتاتور لغک حقیقی باش معلی اولارق اورتایه آتیلیمش اولسی کیفیتیدر . بوکا قارشی بادزهر صفتیله آوروپا ده قوت آلمقده اولان ملی دیکتاتور لقلرک آنجق روس ایمپیر یالیست دیکتاتور اسی باطیر یلنجه یه قادار موقت بر زمان یاشایه جغنی ، سوکره انسانلر تکرار ده موقراتیمزه دونه جکلرینی و بزم مستقبل روسیه یه یعنی ویلیکا روسلره مناسبتمنز او اساسده تعیین ایدیله بیله جکنی تخمین اید یورم .

اورتا آسیاده مستقل بر ملت اولارق یاشامانز مملکتمنزی کنیش مقیاسده فیدیرا سیون اصولیله اداره ایده جکمنز شکلنده تصور اولونور . بورایه بوکونه قادار کلوب یرلشمش اولان روس مهاجر لری بالخاصه بونلرک اسکیلری اوراده او مملکتک مساوی حقوقی وطنداشی اولارق قالاچقاردر . تورکستانلیلرک غایه سی کندی اولکه لرنده کی روسلرک روسیه داخلنده قالان تورکلر له مبادله اید یلرک روسیه یه کوندر یلسی اولور . فقط بوایش آنجق قدریجا حصوله کله بیلیر . کرک تورکستانده کی روسلرک و کرک دیگر ملترک عدد تناسبی اساسنده مساوات حقوقدن استفاده

ایدزک یاشایه جفی حقنده یوقاریده (ص ۳۸۵ده) در میان ایدیلن فسرکرلر تورکستانده مثلر مسئله سنک حنده هر زمان ایچون ایدیتال اولا بیلیر . روسیه برکون تقسیمه اوغرایوب اونک کنارلرنده اوقراینا ، قافقاسیا وتورکستان کی اوچ بویوک دولت تشکل ایده جک اولورسه تورکستانک حیات قابلیتی تام اولان بر معاصر دولت اولارق یاشامسی ایچون ده اوراده یاشیمان ملتلدن هپسینک دولت اداره سی ایشرلنده تناسب اساسنده اشتراکی لازم گلیر . اسکی روس کازاچیلری اوقراینالی وآلمان مهاجرلر بزم استقلالملزله جدآ علاقه دارده اولایبیلرلر . تورکستانده کی روسلره عائد بر دوشنجه مز کندی وطننده یعنی آوروپای روسی ده وسیبیریا ده ویلیکاروس دولتی اولارق یاشایاجق اولان روس ملتته نظریزی تعیین ایچون کافی اولسه کرکدر .

مستقبلا تورکستانده تورکجه دن باشقه اجنبی دیللدن روس وانکلیر لسانلرینک ایکی بویوک ومهم لسان اولارق قوللانیلاجفی تصور اولونا بیلیر . تورکستانلیر اسلامیتدن اوکجه کی دور لرده اولدیغی کی شمیدین صوکرده دنیانک هر مدینته قارشى توله رانس کوستره بیلیرلر . ۱۹۱۸ سنه سنده «اورتا آسیاده تورک قوملرینک گچمشی وبوکونی» حقنده بر اثر نشرایدن انکلتره لی برقادین چاپلیتسقا کتابنده « تیمور بلر زماننده تورکستان بین الملل مناسبتلرک جریان مرکری اولان بر مملکت اولدیغی کی بوندن صوکرده ده ملتلرک مشترک فعالیتلرینه امکان آچان بر ساحه اولای جفی ممولدر ، دیمشدر (۱) . روس آقاده می اعضاسی بارتولد وتورکستان مدنی حیاتی تاریخی ، عنوانیله ۱۹۲۷ سنه سنده نشر ایتدیکی اثرینک صوکنده (ص ۲۵۴) روس دورنده آقان قانلری خاطر لایارق شوسوزلری بازار : « یالکیز روسیه دکل انکلتره بیله شمدی افغانستانه وهندستان اهالیسیله اسکینندن فرقلی برلسانله قونو شیور ، هندستانده اولدیغی کی تورکستانده ده تاریخی وظیفه لک ابفاسی استیلا آقینلری اجرا ایتمه دن ، بر قوم دیکرینی موقت بر زمان ایچون کندی استیلاسنه آلمادن حصوله کله مدی . جوغرافی و تاریخی شرایط بونی ایجاب ایتدیردی . فقط ماضینک بوقارا کلیق صحنیفه لری استقبالك ماضی یه نسبة داها پارلاق ونلره کوتورمک یوللرینی البته قاپاتا میه جقدر .

بیم عقیده مچه روسیه مسئله سنده اصل ملجأ روس ماتنی براداره مطلقه دن دیکر بنه ، بردیکیتاتور لقدن دیکر برینه کوتورهن شرائطدر . مطلقیتی یاشاتان ورزی

1) M. T. Czaplicka, The Turks of Central Asia in History and present Day, Oxford, 1918, p. 111.

دائما قبادا يېقله يا يېله يولنه سوقايدن شرايط اور تادن قالدقير سه بوملت ده مو قرا تېزم يولنه گيرير وبزه ده آني قومشو اولاييلير. بزم او كمزده ايكي نوع روس واردر . برى ۱۸۵۰—۱۸۶۰ سنه لرنده چوقان سلطاني كنديلرينه قلبا مسخر ايدن روسلر كه بونلر آراسنده ممتاز سيالردن مستشرق صاويليوف واردى . چوقانك آرقادا شلردن سيبير يالى پوتانين ويادربنسف وامثالى اونلره خلف اولديلر . ايكنجى الكساندر زماننده حريرت و مساوت فكرلرينى ياشاتان انسانلر و صوك انقلاب زماننده ينه اوفكرلره بوتون قېلبيله اينانارق كنديلرينى بزه و ملتزمه سه وديره بيلان خلقجى سوسيا ليست چايقو وسكى وزيمين و چا يكي كې ذوات روسيه ده كيمسه ني جبر اتمك فكرنده دكلديلر . ويليكاروس ملتنيك اساسى كتله سنى تشكيل ايدن اصلا ولر تاريخده تحكم خياللى آرقاسندن قوشان بر عنصر اولارق تمبز اتمش دكلدر . عيني زمان عيني چوقان سلطاني توركستان استيلا سفرلى هنكامنده بويوك انكسار خياله گوتوره ن و كنديسنى ورمه اوغراتوب اولديره ن خونخوار و غدار بر روس واردر . اصلا ولساني آلان جرمان ، سويدلر و متصرف تورك و تاقارزادكاني و عصر لردنبرى انسان قاننى ايچه رك ياشيان برملز حاكم كتله در . اوروسيه ني ماجرادن ماجرايه سوروكيور . روس ملتي جهانشمول ايمپير ياليزم فكرلردن قور تولد قجه يعنى اونك النده محكوم اولان واو قوشو اولان ملتلر كندى باشلرينى طويلايه رق اونى بوفكرندن واز كچمكه مجبور ايتمز لسه بوملكتده هيچ بر زمان ده مو قراسى اولاماز وديگر ملتله ده ياشامق يوللرينى قاپاتير . روسيه ده كى شو حاكم ايمپير ياليزم و مطلقيتجى كتله ، جوغرافى ملتي كندينه غايه ايدينه ن بوجرمان تورك و موغول خليطه سى ايش باشنده قالدقجه بوملك بى مستقل اولساق بيله راحت براقيه جنى كون كى آشكاردر . اولسكه زده كى روس مهاجرلى يوزندن بى هروقت تعجيز ايدوب داخلى ايشلرمزه مداخله يوللرينى هروقت آرايه جنى شبهه سزدر . ايشته بى مستقل برملت اولاييلير سه ك ينه روس ملتله و روسيه يه مناسبته ز روسيه ده كى بوايكي عرقى عنصر ك و او كامترتب ايكي نوع سياسى تمايللك هانگيسى غلبه ايدى جگنه كوره تعين ايدر . روس ايمپير ياليزم و اونك طول امللرينه قارشى مجادله ايدر ؛ فقط انسان اولان روسك آراسنده ديكر انسانلر كه ده ياشامق حقى اولديغنى طانيا نلرينه قارشى حرمتمز هيچ بروقت اكسيلر . بوملك هېسنه قارشى عداوت تلقين اولوناماز و اولوناملى .

کور کورینه عداوتدن ملتزم هیچ برشی قازانه مز .

« روسیه و تورکستان ، مناسباتنه عائد بوزایه قانداق سردایتدیکم مطالعه لریمی شویله خلاصه ایده لم : روسلرک مرکزی آسیانک ایچریلرینه دوغرو حرکتی بدایتده غرب عالمنده بعض اندیشه لر دوغور مش اولمسنه رغماً کچن عصرک صوکلرینه دوغروبو حرکت جهان مدنی حیاتی نقطه سندن شبهه سز مثبت برحادثه اولارق تلقی اولونور اولدی . مدنی ملت لک علمی مؤسسسه لری ، روسیا جوغرافیا ، آرخیولوژی ، ژیولوژی ، فیزیک و تریوغنامتری جمعیتلرینک ، روس مترولوژی استاسیونلرینک ، روس استاتستیک قومته لرینک مساعیسی هیجانله تعقیب ایدر اولدی لر . انکلتزه نك شیفته لد ، برمنغام ومانچستر فابریقاچیلری اورتا آسیایه روسیه طریقله آنجق انکلیرامتعهمسی کیده جک وانکلیر قاپشالی اولارق کری انکلتزه یه دونه جک دیه اینان دی لر . انکلتزه ده هر شیشه ویوتون افکار عمومی یه حاکم اولان کلیسه اورتا آسیاده روس استیلاسی خرسیتینا نلغک نشر و تعمیمی ایچون یکی ساحه لک آچلمسی دیه تلقی ایدرک بو خصوصلرده روس اورتودوقس کلیسه سیله متفق فعالیت پلانلری بیله دوزدی . اورتا آسیاده روس دمیریول انشا آتی اک بویوک مدنی قازانج تلقی اولندیغی کبی اورتا آسیاده روس کویلیسی برلشدیریلمسی ده آوروپا ایچون تهلکه تلقی اولونان کوچنه لکله مجادله عد اولندی . روسلرک بویکی اولمکه ده آمودریا وسیردریا نهرلری اوزرنده بویوک اسقاسیسته ملری وجوده کتیره جگی اوکدن خبر ویریلدی . بوتون اندیشه لر وشوامیدلر نه درجه ده تحقق آتمش یا ایتمه مشدر ، بو مسئله نی آرتق بر طرفه براقلم . اونک یرینه کونک واستقبالک مسئله سی صفتیله کتابمه مفصلا ایضاح ایدیلن بر حقیقتی بر دها خلاصه ایده لم : شممدی مدنیت عالمی یب یکی بر امر واقع قارشو سنده بولونیور . روس آسیاده کی بویاییله حرکاتنده کی متادی هوقیتلری نتیجه سنده حرصینک حدی اولمیان بر ایمپریالیست ملته ، عینی زمان آسیانک هر گوشه سنه طاشنارق یرلشه ییلک استعدادینه مالک دائم متحرک بر عنصره دونمشدر . روس استیلالری معین بروطنده تملی اوطور مق وچالشمق دگل هب یکی یکی یرلری اشتغال اتمک ویاییلق وهر کادیکی یرده اورانک یرلی قوملرینی کدیسنه تمیل ایدرک اونلر حسابنه بویومک غایه سنی تعقیب ایدر . بناء علیه روس بویاییله حرکاتی تمام اولمقدن چوق اوزا قدر . بلکه ده اویولنده مانع کورمزسه نهایتسن ایلریله -

مك استعدادی کوسترمكده در . روس یا ییلبه واستیلاری ، شرقی آوروپاده کی اراضی دارلغندن نشأت ایدن بر حرکت دگل ، سیبیریا ، اورتا آسیا و قافقاسیاده کی یرلی قوملرک مدنی و اقتصادی بنیه لرینک گه وشه کلکنندن استماده ایدوب هر یرده اونلری تمیل ایدرک جوغرافی بر ملیت صفتیله بویومک پر و سه سنک مرحله لری صفتیله ایضاح اولونمیلدر . « روس سیلی » و « طبیعت حادثه سی » کی تصویر اولونان حرکت حقیقتده بویولی غیر روس عناصرک گه وشه کلگیله یا شاتیلان وانکشاف ایتدیریلن بر مسلسل حادثه در . روسک اشغال ایتدیکی یرلر آنجق موقت بر زمان ایچون « مستملکه » شکلی محافظه ایده بیلور ، صوکره اونلر روس ملتی ایچون « اصل وطن » و « اصل روس ولایتی » اولور و روسه یکی یکی « مستملکه لره » ودولایسه یکی یکی « وطنلر » آرائق بولنی آچورلر . ۱۹۱۸ — ۱۹۲۲ سنه لرنده تورکستانده و قافقاسیاده یرلیرک عصیان و استقلال حرکتلری تشکیل ایدیلدکن صوکره روسلرک بو اولکه لری فی الحقیقه و مستملکه لکن چیقاروب « اصل وطن » شکلته چه ویردکلرینی ، یرلی قوملرک کندی روس استیلا لرینه قارشلی هیچ بر تهله تشکیل ایده میه جکی قناعتته کلدیکلرندن اونلرله مناسبتلرنده اولجه قوللاندرلری مداهنه سیاستنی ترک ایدوب علناً تمیل و روساشدیرمه اصوللرینه انتقال ایتدکلرینی و اورالزینی روس صنایع مرکز لرینه دوندیر مکده اولدقلرینی آکلاتدق . شو وضعیت شو حالنده دوام ایدر سه روس سیاسی و اقتصادی یا ییلبه حرکتلرینک مرکز لری قافقاسیایه و اورتا آسیایه نقل ایدبله جکنده اصلاً شبهه بو قدر . روس بالذات قومشو دولتله آچیق مصادمه لر یولینه کیرمز . فرصت بکلر . او بویله فرصتدن استفاده ایدوب خارجی موغولستانی قوبدو ، اورانخای طرفلرینی کوز او کمز ده بوتدی . شمیدی ده بر مانع چیقماز سه داخلی موغولستانی و شرقی تورکستانی اشغال ایده بیلر . صوکره اونک دیگر منطقه لرده ایلریلمسی ایچون کافی درجه ده بهانه لری واردر . مثلاً صو و اسقا مسئله لری بهانه اولایلر و روس آمودریا ، بلخاب ، مرغاب ، هری رود ، تیجان ، گورکان نهرلرینک افغانستان و ایران اداره سنده کی یوقاری قسملرینی ، کندا آراس نهرینک صاغ قوللرینی اشغال اتمک اوزره هندوکوشه ، خراسان و ایران آذربایجانی ایچر لرینه دوغرو یوریه بیلر و صوکره قومشو اولکه لره اقتصادا آل اوزاتیر . بو وضعیتده تورکستان آرتق روس یا ییلبه واستیلا حرکتلرینک اورتاسنده

وقتیله قازان، استرخان و غربی سبیریا خانقلری وضعیتنده قالا بیلیر. روسلرک قطعی و محقق اولان بویاییلله پلانلرینه قارشى مجادله نك اُك مؤثر یولی، بوگونكى روسیه نك جنوبی قسملرینی تشکیل ایدن قافقاسیا و تورکستانده کی یرلی قوملرک سیاسی و مدنی تربیه سنه، اولرده ملی روحک و ملی مدنیتلرک قوتلندیریلسنه و روسلر اُکنده ایریمیه جک، تمثیل اتمیه جک سرت و صاب مواد شکسنه دونمسنه چالیشمق و بوخصوصه مدنیت عالمنکده دقتنی جلب اتمک اولاجقدر. بویرلی قوملر، شمديکی مدهش و سریع روسلشدیرمه دوره سنی اُك جدی و جذری تدبیرلر اتخا ذیله آتلاته بیلیرلر سه روسلک باشنه کله جک فلاکت ساعتلرینی استفاده ایدر و روسلک دگرمننه صوواونک قارننه یم اولمقدن قور تولورلر. یرلی ملتلر وقت و ساعتنده کوزلرینی آچوب ایاقلرینه باصاماز. لرسه روس حدودسز ایمپیریا لیزم فککلر نندن قور تولاماز. قور تولدیغنی تقدیر ده روسیه ده شکلرد کشمسنه رغما دائما دیکتاتور اصولی حاکم قالیر و بزه حیات امککلری هیچ قالماز؛ آنجق او قرائنا، قافقاسیا، تورکستان و موغولستان کندی استقلا لرینی استرداد ایدوب روسلک غربی، جنوبی و شرقی آسیایه دوغرو یا ییلله یوللری کسپلر او ده شرقی آوروپا و سبیریا ده گئی وطننده او طور معنه مجبور قالیر سه روس ملتی مطلقیت و دیکتاتورلق دن قور تولور و بزه ده اوصلو و چالیشقان بر قوملر او لاییلیر. هر حالده روس انتشارینک بر « طبیعت حادثه سی، اولدیغنی او یا ییلله روس ملتک کندی حیات احتیاجلری و یا خوددهاسی ایله ده یا شاتیلدیغنی اُنی ییللی یز. روس یا ییلله سی بالعکس دوز او واده یومشاق اراضی اوزرنده معین مجراسی اولدیغندن هپ کنیش کنیش یرلری باتاقلغه چه ویره ن بویوک برصو قوتنه بکزه ر که او، قوروتمه، میلیوراسیون انشا آتی اصولیله معین بر مجرایه صوقولور سه دورور و کیتد کجه باتاقلق ساحه سنه دونمکده اولان اراضی ده تکرار میدانه چیقار. هر حالده روس یا ییلله پروسه سی بومملکتک کنار اولکه لرنده کی غیر روس (اینارودیس) عناصرک گه و شکلکی ایله بویویه ن اوونک تصلی و قوتلنمسی، مقابله سی سایه سنده دوشه بیله ن بر حادثه، یعنی اسبابی معین و معلوم مدوجزر حرکتلر نندن عبارت اولدیغنی صورت قطعیه ده آکلاملی یز. شو خصوصی لایقیله آکلایانلر بنم بوراده روس بویوندور و غنه قارشى مسلح عسکری بر ملت اولارق یابد یغمز مجادله لرک تاریخی سرد ایله رکن « کندی ملی وارلغمز، ملی کولتوره ز

واونلری اڭ جذری تدبیرلرله وبوتون قوتمزله دیر یلتمک ضرورتی مسئله لرینی اهمیتله عرض ایلدیکمه ده حق ویریرلر . بز کورویورز که روس بویوندوروغی علی العاده براستیلا نتیجه لرندن عبارت دکادر . بویوندوروقدن وکوز اوکمزده کی محقق تمییل تهلسکه لرندن قورتولوق ایچون بزه یول کوستره جک ییلدیز ، علی العمیاعداوت وکین حسلری دکل ، بصیرت و takt یعنی حرکاتمزی دیگر برچوق ملتلرک حرکاتیله موازی و آهنکدار یوروته ییلمک اولاجقدر .

تورکستان و شرقی آسیا

سرکند شتجو برحیات یولنه صامش اولان روسیه نك باشندن
تورکستان
وچین
نه کبی حادثه لر کچسه ونه کبی اصول اداره و حکومتلر کلسه ینه
تورکستانک بو وضعیتدن استفاده ایده ییلمسنه، قومشو اولسکه لرده
تحدث ایده جک اولان وضعیتلرک تأثیری اولاجقدر . بواعتبارله تورکستانک
مقدراتی بلکه ده هرشیدن اول چینده وعموما اقصای شرقده انکشافی متصور
حادثه لره صیغی مربوط اولاییلیر . چین حکومتک اداره سزاکبی یوزندن تکمیل
موغولستان اهالیسی کندیسندن نفرت ایتدی وروسه اسیر اولدی . سین تسزیا،
یعنی شرقی تورکستانده ده وضعیت بویله در . چین صوک ایکی عصرلق حاکمیتی
أناسنده بدایتده مانچو سلاله سنک مانچوریا ده تعقیب ایتدیکی سیاستک عینی یعنی
مانچوریا و موغولستانه چین مهاجرلرینک سوقی قطعی صورتده منع ایتمک اصولی
تعقیب ایتدی . اورگا ، اوسوتای ، قوبدو وسائره کبی غارنیزون محللرندن باشقه
شهر ومدنی اعمارات یاییلیدی . بوتون ایش مأمور و تجارلر واسطه سیله متادیا
یاغادن عبارت قالدی . ۱۸۸۸ سنه سنده اقصای شرقده روس — انکلز رقابتی اوج
کالنه ایرشدیکی زمان انکلز ضابطلرینک تأثیریه مانچوریا به اصل چینلی مهاجرلر
یرلشدیر یله . گه باشلانیدیگی کبی موغولستان ایچون ده بوسیاست تطبیق ایلدی .
حتی مؤخر ا ییکینده « موغولستانه مهاجرت ایشلرینک باش اداره سی ، وداها ۱۹۰۲
سنه سنده امپراطورک حمایه سی آلتنده بولونان مهاجرت جمعیتی تشکل ایتدی . اسکی
تالان وقاراج امثالسز بر شکل آلدی ، که روس وانکلز مؤلفلری طرفندن وقتنده

بالتفصیل یازمشدر . یالکزموغولستان تجارتیله بردن پکرمی ملیون «لان» ه قادار ثروت طویلايان «دا—شه ن — کوی» ، «ته ن — ای — ده» ، «یوان — شان — ده» کبی ملیونه لر وجوده کلدی . نهایت بو اولکجه او قادار انصاف سزجه یاغما ایدیلدی که برلی اهالی ایچون ، مثلاً ، اورانخا ایچون قاچمقدن باشقه چاره قالدی . لاینسکی وغروم غرجیا یلونک دیدکلری وجهله یاغما نتیجه سنده بو اولکجه چین ایچون واردات منبعی شکلنی قایب ایتدی . بو قادار استشار مقابله چین ، مدنی خصوصده اهالی یه برشی ویرمه دی . بوتون تأثیر موغول آریستوقراسی خانه لرنده و آلبسه سنده کی بعض چین زینتلرندن (شابقه ده کی یوکدن) عبارت قالدی . مو—غوللرده عسکرلک روحی تمامیله سون دیریش وهرهانسکی مقابله و حیات مجادله سی حسی تولدیر یلمشدی . خالبوکه روس اداره سنده کی موغوللر ، بوراتلر و قالمو—قلرده عصری معارف انکشاف ایدیوردی . کازاچی وضعیتنده بولونان بورات و قالمو قلر عسکرلکجه بیله آلمشملردی و بعض یرلرده حیاتلری ده یولنه قویولمشدی . نتیجه ده بیلیورزکه بو مملکتک یعنی موغولستانک شمال غربی قسمندن ینسه ی حوضه سی اوزرندن روس کیرمکه باشلادی . ۱۹۱۲ سنه سنه قادار رسماً چین اداره سنده بولونان بو اولکجه یه ۱۸۶۰ سنه سی روس — چین گمرک و تجارت معاهده سی نتیجه سنده تجار و زراع صفتیله سیبیریا روسلری یرلشمکه باشلادی . «کم» حوضه سنده اسکی اورخون — ینسه ی کتابه لرنجه معلوم «توران» نام محله ۱۸۸۵ سنه سنده بو اسمده برقصه قورولدی . ۱۹۰۰ سنه سنه قادار بو حوضه ده روس ۱۵۰۰ نفوس ایکن ۱۹۱۴ ده ۶۰۰۰ ی کچدی و عینی سنه «قزل» نامیله یر روس قصبه سی بنا اولوندی . قدیم قرغزلرک مملکتنده توران ، قزل و بارونکجه نام روس قصبه لرنده روس کلیسه لری و مکتبلری بنا ایدلی . منطقه سز چین یاغماسی «منطقلی استشار» ه منقلب اولدی . غربی موغولستانک حریدن اول آرتق تمام روس اولکجه سی شکلنی آلان اورانخا اولکجه سندن باشقه قسملرنده ۲۳۷ قادار روس تجارت فیرمالری وجوده کتیریلدی ، نهایت شمدیکی وضعیتنه کلدی . ۱۷۰ بیک کلمتره مربعی اولان اورانخا ولایتی روسلرک یال دیزلی استقلال شعاریله «طانتو — طوبا خاق جمهوریتی» نامیله روسیه نک بر ولایتی اولدی قالدی . . جمعاً ۵۸ بیک نفوسدن عبارت اولان یرلی أهالینک باشنده بو کون ۱۵۰

بيکدن فضلہ روس و بوندن ماعدا روس اوردوسی واردر. بوکون مرکز حکومت اولان « قزل » قصبه سی اوج بيک نفوسه مالکدر، مسافة سطحیه سی اعتباريله تقریبا ایران قادار و باخود آلمانیا، فرانسه وانکلتره نك هیئت مجموعه سی قادار اولان « خارجی موغولستان » (۱۴۲۲۶۲۵ کلومتره مربعی) ده تمام روس اولسکه سی اولدی. شمدی اوراده موغوللردن باشقه ۳۰ بيک قادار بورات و ۸-۱۰ بيک قادار ده روس يرله شمشدر. ۶۰ بيک نفوسه مالک « اولان باطور — خوتو، اسکی (« اورگا ») و غربی موغولستانده کی آلتی بيک نفوسلی « جیخالانتو » (« أسکی » اولاسوتای)، اوج بيک نفوسلی « جیر غالاتی » (« أسکی » قوبدو) آرتیق تماميله روس اوردوسی و اداره ما کینه سی آئنده بولونان روس شهر لریدر. شمدی روس حدودی موغولستانك جنوب غربی قسمنده شرقی تورکستانك بارکول و خامی شهر لرینك یانی باشندن، جنوبده صاری نهرک شمالنده کی « شارا نارین اولا » طاغلی شمالندن کچپور. یعنی او منطقه ده روس غربی تورکستان و چونغاریا یعنی « سین تسزان » ولایتنده کی چین حاکمیتك تماميله غرتلاغنه یایشمشدر. شمدی روسلر موغولستان اوزرندن شمالی چین حدود منطقه لرینه عسکری اوتوموبیل یوللری کچرمک پلانلریله مشغولدرکه ذکر یوقاریده کچدی. معلومدرکه سین تسزان أهالیسی چینك شمديکی اداره سنه قارشی بوصوک سنه لرده آنجق غربی تورکستانده اجرا ایدیلن بولشهویک تیررورینك شرقی تورکستانده ده کیره بيله جکندن قورقارق عصیان ایتمه دی. چین حکومتی بوراده ممالکتك اُک متعصب، عصری معارف وانتباهك اُک شدتلی دشمنانی اولان عناصره استناد ایدیور. هیچ برملی مطبعه و مطبوعات یاشاتماز. یاقئلرده اولدریلن رالی عمومی « یه ن — تسزین — کسین » بوکهنه پرستلک، بوغوجی داخلی اینتریکا سیاستنه بالخاصه اهمیت ویردی. کرک بوخصوص و کرک سیاستده اداره سزلك، رشوت و باغما، اقتصادی حیاتده سفالت، یوللرک وسائط نقلیه نك، أهالی به طبی یاردیمک، دیگر اولسکه لرله اختلاط امکالنرینك فقدانی بورا سنک منورانتی ینه موغولستانده اولدیغی کی روس قوجاغنه آتیور. چونکه روس اداره سنده بوکون کندیلرینه « اویغور » اسمنی آلان « کاشغرلیک » و « تارانچی » لر عصری معارف خصوصنده چین تورکستانده قالان قارداش لرینه نسبة قیاس قبول ایتمز درجه ده ایله ریده درلر. روس مکتبلرنده

اصلاً . چینلیار بوراسنك روس آینه كچمسنی اورالینك استقلالنه وحتی اوتونومیسته بیله ترجیح ایدرلر . فقط بوتون بو مسئلهلر قارشوسنده اوجنچی بر عامل وارد اوده ژاپونیا در .

۱۹۱۸ سنه سنده باشقورتستان حکومتی طلحه رسولفی ژاپونیا به ، تورکستان
۱۹۲۱ سنه سنده تورکستان ملی قومیته سی عارف کریمی ایله یوسف وژاپونیا
بکی غولجه ده کی ژاپونیا مثلنه کوندرمك تشبثنده بولونمشلر ، فقط موفق اولاماشلردی . مع مافیله بو حرکت ظنمجه دوغرو بر حرکت ایدی .
آکلاشلدیغنه کوره ژاپونیا مانچوریا ده قره به گیرمیه قرار یرمشدر . بونی حادثه لر کوسترمکده در . بولردن بری بو آیلرده سوویته روسیه نك مانچوریا دمیریولی إداره سی مسئله سی یوزندن چینیه قارشى تطبیق آتمك استه دیکى تهدید واشغال سیاستی دولایسیله ژاپونیا ده دوغان هیچاندر ، ودیکری ده چینلیلرک مانچوریا به مهاجرت حرکاتنه وعمله غراولرینه قارشى حساسیت کوسترملریدر .
ژاپونیا بولردن ۱۹۲۲ سنه سنده آنجق آمریکا حکومت متحده سنك تضییقی سایه سنده هؤقتا چکیلشددر ، فقط ابورالرده یرلشمك قرارنده در . مانچوریا آرتق مانچولرک وطنی اولاییلک دورینی کچمشدر ، اوراسی میلیونلرجه چین وژاپون مهاجرلرینك بوغوشاجنی نقطه در . ژاپونیا ۱۹۰۶ دن باشلیوب بوکونه قادر جنوبی مانچوریا به برمایون قادر ژاپونی یرلشدیرمك تشبثلرنده بولوندی ، فقط موفق اولامدی . شمديلك آنجق ایکی یوزییک قادر ژاپون یرلشدیریلشددر . بونك ده آنجق ۴۰،۰۰۰ قاداری کویلیدر . چینلیلرک مهاجرتی ایسه فوق العاده سرعتله ایلر یلکده در . داخلی محاربه لر و آچقلر یوزندن چهلی وشانتونغ ولایتندن متمادیا چینلی مهاجرت آقینلری کلیورکه ایلریده ایضاح ایدیله جکدر . بونی ژاپونیا حساسیتله قارشیلایور .
موقدن یاننده کی « فوشون » نام کومور معدنلری بوتون اقصای شرق ایچون مهم اولدیغی کبی ، « آشان » ده کی دمیر اوچاقلری ده دمیر معدنلر اولان ژاپونیا ایچون هر خصوصده بالخاصه عسکری نقطه نظر دن پک مهمدر . بوسنه چینلیلر ، (۱)

روسارله اولان باریشمه اوزرنه مانچوریا دمیریولرینه مالک اولور اولماز ژاپونیا بوتون مانچوریا ده کی کومور و دمیر معدن اوجا قلینی قایب ایتدیکنی حس ایتدی، چونکه چینلیر عمله ویرمه مکله تهدید اتمک شلادیلر. ژاپونلرک ائنده اولان دمیریولر ده ۱۹۲۶ سنه سندن صوکره هپ چینلیلرک ائینه کچمکه ویکی یوللرایسه چین ملی مقصدلرینه کوره یاپلغه باشلا مشدر. ژاپونلرک وضعیتی گه وشه مکه و چینک وضعیتی ایشمکه یوزطو تدیغنی حس ایدنجه ژاپونلرک کندی آدامی صایلان جنرال « چانسولین » ک بیله ولی نعمتلرینه قارشی شبهه لی بررول اوینامیه باشلا دیغنی یازیورلر. هر نصلسه چینلیلر بوگون موقده ن - پکین خطینک قوللرنده حاکم موقه کچمشلردر. اولچه یکانه لیمان اولان « دایره ن » ک مقابل ورقیبی اولارق بوتون سنه ظرفنده آچیق یعنی بوزطو تیمیان « هولاناو، لیمانی چینلیلر هولاندالی مهندسلرک ائیله انشاء اتمکه باشلادیلر. اوده ۱۹۳۵ ده تمام اولورسه « دایره ن » اسکی اهمیتنی قایب ایده چکدر. چین دمیریوللری جنوبی مانچوریا ده کی ژاپون مستملککه و مستعمره لرینی بیله کندی نفوذی آتته کچیرمیه باشلادی. بونلره ژاپونیا هیچ بر صورتله اوزون زمان تحمل ایده مز. آمریکا چینده تجارت ساحه سنده هر دولت ایچون « آچیق قپو » سیاستی تطبیق ایدیلسی پره نسیپنی قبول ایتدی. بوکا باشده روسیه مخالف ایدی. ۱۹۰۵ سنه سندن صوکرده ژاپونیا مخالف اولدی او آرائق آمریکا روسلرله اکلا شارق ایش کوردی. ۱۹۲۳ واشنگتون قونفره سنده « آچیق قپو » سیاستی تکرار تحکیم ایدلدی. آمریکا ژاپونلره قارشی آوروپا دولتلیله اکلا شارق ایش کوروپور. شمعی ده حتی سوویت روسیه ایله اکلا شمعی دوشونیور. فقط ژاپونیا مانچوریا قاپوسندن ایچری به آیاغنی باصممشدر آمریکا و اروپا ده کی سیاسی وضعیتک آزچوق قاریشما سندن ایلك فرصته استفاده ایده جک و مانچوریا به کیره چکدر. چونکه او اقصای شرقه کندی اوندی در. هر هانکی فرصتدن استفاده اتمکه مهیاد. ۱۹۲۷ سنه سی یازین چانقای شه کندی نفوذینی مانچوریا به قدر تشمیل ایلك ایچون اورایه عسکر سوقته قرار ویرمشدی، ژاپونیا در حال « تسینقاو » ه عسکر چیقاردی. ونو کیوده بر « چین قونفرانسی » طویلا یوب چینک داخلی ایشلرینه مداخله ایتدیکی حالده ینه کندی سنک مانچوریا ده و داخلی موغولستانده حتی اولدیغنی و اوحقه کیمسه طرفدن اولسه بیله تجاوزه تحمل

ایده میهن جنگنی آچیق و واضح اولارق بیلدیردی . دیمک ژاپونیا یالسکز مانچوریای دکل داخلی موغولستانی ده کندی اشغالی یاخود نفوذی آلتنده بولوندیرمغنی قرار لاشدیرمشدر و بوکقارشی ده چوق حساس داور اتمقده در . داخلی موغولستانک غربی حدودی ایسه شرقی تورکستاندر . دیمک ژاپون برکون شرقی تورکستان ایله قومشو اولاجقدر .

ژاپونیا برکون مانچوریایه جدی صورتده آیت باصارسه مقصدی آمریقایلیرک دوشوند یکی کبی چین بویلایه رق مرکزی آسیایه دمیر یولی اوز اتمق ، داخلی وخارجی موغولستانی کرک چینک و کرک روسلرک آلدن قوپارمق اولاجق . ۱۹۲۴ ده سوویه ت حکومتی روسیه نک چینده کی امتیاز لردن واز کچه رک یالسکز مانچوریا دمیر یول خطی اوزرنده کی حقوقی محافظه ایلمکله اکتفا ایدر اولدی . بوندن مقصدی چینلیری ژاپونلره و انکلیرلره قارشی قاز اتمقدر . فقط ژاپونیا حکومتی روسیه نک مانچوریا دمیر یول خطی اوزرنده حاکمیتی روس ایله چین آراسنده بتمز نزاع و خصومت ماده سی شسکلنه صومق ایستبور . بوکونلره چین ایله روس آراسی بودمیر یولینسک اداره سی مسئله سی یوزندن چوق کرگینشمش بولونیور . عینی زمانده ژاپونیا نک طاناقا حکومتی آمریقا سرمایه دارلری ایله اکل — شارق بویولی سوویه تلردن صائین آلمق فیکریله مشغولدر . هر حالده روسیه بوراده تدافعی بروضعیتسه کچمش بولونیور و مانچوریا ده بوتون نفوذینی غایب ایده جکی محققدر . اگر روسیه فی الحقیقه بورالردن تضییق ایدیلرک چیقاریلرسه ژاپونیا قارشوسنده آنجق چین قالیر و کندیسنک موغولسانه دوغرو ایلریله مسنه قارشی چیندن باشقه مانع بولماز . او حالده ژاپونیا برکون شرقی تورکستانک ، بناء علیه غربی تورکستانک ده قومشوسی اولاجقدر . بونی بویله محقق بیللم .

ژاپونیا مانچوریا ، موغولستان و شمالی چین قطعه لرینی کندی نفوذینه آلارق مرکزی آسیایه قادر اوزون بر « قوریدور » وجوده کتیره چکسه بزم مسئله مزله یاقندن مشغول اولاجق دیمکدر . فقط ژاپون بزه یعنی موغول و تورک عنصرینک استقلالنه قارشی نه درجه به قادر طرفدار اولور ، دها دوغروسی طرفدار لغتده نه درجه ده صمیمی اولایلیر ؟ یعنی ژاپونیا برکون مانچوریا — موغولستان شرقی تورکستان دمیر یولی خطنه مالک اولورسه بورالرنده حاکمیتی یالسکز ژاپونیالی

مهاجر کوندیره رک اورالرینی بالذات کندی تبعه لریله اسکان اتمک اصولیله تأمین ایلمک ایسته مزمی؟ ویا خود اونی نمکن بولمدیغی تقدیرده ینه تاریخی شهرت لریله مع — الأسف هر کسی قورقوتان تورک و موغول عناصرینی اسکان و تسلیح ایلمک یرینه چینلی مهاجرلر یرلشدیرمکی ترجیح اتمزی؟ مثلاً شو شمالی چین دمیرویولی خطنه آمریقالیلر مالک اولورلرسه — اویله برفکرده واردی یا — اورالرنده چینلیلرک یرلشمسنى بزه یعنی تورک و موغوللره نسبة ترجیح ایده چگنده شبهه یوقدر . هیچ اولمازسه بو مسئله یه قارشى برعلاقه سزلق کوستره بیلیر . ژاپونیا ایسه هر حالده . علاقہ سزلق کوستره مز ، وظنمجه هیچ بر زمان کندی اشغال منطقه لرنده کندیسنک اصلرقیبی اولان چین ماتنک مهاجر لرینی ده یرلشدیره مز . کندی ژاپون مهاجرلرینی کافی مقدار ده کوندیره واورالرنده . کنیش مقیاسده ژاپون مستعمره لری وجوده کتیره بیلیرمی؟ ظن ایدرم بوکا ده موفق اولماز . چونکه ژاپونلر اولا بردکز ملتیدر . مانچوریا ده بیله زراعتی چین کویلیسی ایله رقابت ایده میور . معلومدرکه چین کویلیسی بک آز برشیله کچینیور وچوق چالشقاندیر . ژاپونلرک آسیا ده قره ده یرلشمک نیننده اولدقلری کورولمیور . اونلرک خیالی آمریکا ، آوسترالیا و آسیا آراسنده کی کنیش بحر محیط کبیر آطه لرینک اشغالی و بوتون پاسیفیکه یالکز عسکری ویا اقتصادی دکل نفوس اعتباریله ده حاکم اولمقدر . اونلرک آمریکا وانکلیر ، فرانسه وهولاندا آئنده اولان جنوب شرقی آسیا آطه لرینه ، میقرونیزیا ، میلانیزیا آطه لرینه یرلشمکده کی موفقیتلری آوروپا ده اهمیتله وبعضاده تلاشله ذکر اولونیور . حالبوکه مانچوریا ده دمیرویول خطلرینه وبالذات کندی اداره لرنده بولونان قطعه یه مالک اولدقلری حالده ۱۹۰۶ سنه سندن بری آنجق قرق بیک قادار کویلی یرلشدیره بیلد کلرینی ذکر ایتدک . ژاپونلرک آسیانک قره قسمنده یرلشمکه هیچ هوسلری یوق . ژاپونیا حکومتی بونی ترضیب و تشویق ایتدیکی حالده موفق اولامیور . ژاپونیا روسیه ایله چین آراسنده گکی اولکه لرده حاکم وضعیته کچه جکسه بورا ده کی میایونلرجه تورک و موغول عناصرینه قارشولق ارلارق برقاچ میلیون ژاپون نفوسنی چینک شالندن غربه اوزانان منطقه لرده هیچ بر صورتله یرلشدیره مز . ژاپونیا نکل بورالده حاکمیتی هر حالده عسکری و اقتصادی اولاجقدر . شبهه یوق که ژاپونلر تورک و موغول ملتینی تسلیح ایدرلرسه برکون مرکزی آسیا موغو لستانده کندیلرینه

رقيب اولاجقلىرىنى دوشونورلر وبوايشه حضور قىلبله مساعده اتمزلر . فقط برشى محققدرکه ژاپونيا آرتق مانچور يانك بر قسمنه جدى صورته آياق باصه شدر و اونك بوراده حاكىتى آنجق تكميل مانچوريا وموغولستانده نفوذىنى تأمينه ربوطدر . چين ديريلوب چانقاي شه كلرك ائنده بوكتسه ليرسه ژاپونيا اقصاى شرقك قره قسمندن محقق آتيللا چقدر . يعنى ژاپونلرى اشغال ايدن فېكر اقصاى شرقده نوازنده چينك بركون كنديدن داهامهم رول اوينايه بيلسى احتمالىدر . ژاپونلرك ايد يئالى يوز مېليو نلرجه صايبلان چين ملتى كنديسنه داهايچ بروقت معادل رقيب اولاميه چق برحاله صوقمق ، اونك شمالى اولسكلر ينى ، موغولستان و بلگه شرقى توركستانى اونك ائندن آلوب اورالرنده چينلى مهاجرلرك يرلشمسى يوللر ينى تماما كسمك و اورالرنده مستقل اولكلر وجوده كتير مك اولاجقدر . بوسوك شقى او ايسته رايسته مزيا يمق مجبور بئنده در . فقط ديديكمز كى اونلرده روسلركى بزي پارچه پارچه ياپارق كنديلرى ايچون ضرر سزايلىسكه چالسه بيليرلر . فقط بونلر داهاي اوزاق استقبالك مسئله لريدر . بزده اوكونه قادار هر ايكى توركستانده يكانه ادى لسانك قطعى برشكل آلمسى و پارچه لانماز متحد برملى كتله اولارق حركت اتمه مزك تأمىنى يولنده چالشملى يز . ژاپون كليرسه نه اولور و ياخود انكلېز كليرسه نه اولاجقمش ديه اوزون دوشونه چك ايشمى يوق . بو يئينه جلاذك ابي آرتق كچير يلمش اولان برملته جلا دهرها نكى برقوت طرفندن مشغول ايد يليرسه ده اييدر . كنديمز داهاي حاضر اولما ديفه زو اولما ديفمى بوكونلرده مملكتتمز ائدن آله گچه بيلسه بيله بزه نه بو بوك نعمت اولوردى ، بزه فرصت چيقاردى .

شمى برداهاي چينه دونه لم . شوكون چينى اداره ايدن ذوات يعنى وسون ياتسه نك اخلافي منور آدملردر و قفالرنده چوق شيطانى فسكرلر بسليورلر . چانقاي شهك ومعاصر چينك ديكر رهبرلى ژاپونيا ده حاكم اولان محافظه كارلقدن اوزاق ، چوق ريباليست ومنور وتام معناسيله معاصر انسانلردر . بونلر دنيا نك وضعيتى ابي بيلير ، عىنى زمان چينى تام معناسيله غربى بزمليت اولارق احيا اتمك ايچون اك مهم چاره صفتيله خرسىتيا نلغى قبول اتمشلردر . آمريقا وانسكاتره ده تربيه كوره ن بو آدملر ومنور قادي نلرى او مملكتلرك افكار ينى قازانمايه چاليشيورلر و فى الحقيقه موفق اوليورلر . اليوم آوروپا و آمريقا نك هر طرفنده دار الفنونلرده و علوم اكاده — ميلر نده چيني ات ايله مشغول اولان علمانى كنديلرى ايچون قازانيورلر و دنيا نك

هر طرفنده كندى مقصدلىرى ايجون انسكاي، فرانسز و آلمان لسانلر نده مختلف علمى و سياسى مجموعه لده پروپاغاندا ياييور و يا خود غزته نشر ايد بورلر و مختلف جمعيتلر تاسيس ايد بورلر . آروپا حرب دن صوكره كندى صنايعنه بازار بولمغه چوق محتاج اولديغدن بومور چينليلرى چوق صميمى قبول ايديور . بده سون ياتسه ن « جيلرا يسه اساسى فسكرلى اعتباريله روسيه ليلر قدر مدهش ايمپير ياليسترلر . بونلر ك ايلك غايه سى مانچوريا و موغولستانده و شرقى تور كستانده معاصر يوللر وجوده كتيره رك برقاج سنه ظرفنده برقاج ميلون چينلى مهاجر سوق اتمكدر . بوكاد اتر فسكر و مطالعه لرى انسكايجه اولارق مطبوع بولونيور . اولرده كندى « سون ياتسه ن » لربنى بويوك پتروبرينه كچرييورلر و اونك « وصيتنامه سى » اوزرنده عمل ايديورلر . اورتا آسيانك شو قسمنده فى الحقيقه ژاپون مانع اولمازسه ياقين سنه لظرفنده دميريول و اوتومويل قاميون يوللرى وجوده كتيريلر بويوك برسرعتله وچين ملتك اك بويوك مى امل ووظيفه سى صفتيله چين مهاجرلى سوق ايديلر . ايسته بوتهاكه لرقارشوسنده ژاپونلر ايستر ايسته مزسه وسين وياسه ومه سين موغوللر و توركلر له آكلاشمق مجبور يتنده بولونا جقدرلر . ژاپونيا نك بورالر ده كى اقتصادى و عسكرى اشغال سياستى انسكاي لرك هندستانده ، هولاندا ليلر ك جاره ده كى روللر ينه بكنزه يه جكدر و هر حالده نتيجه اعتباريله تورك و موغوللر ك لهنه اولاجقدر .

بوتون بوچين- روس -- ژاپون رقابتي دورنده اقصى شرقك و موغولستانك يرلى اها ليسى ده رول اوينا يه جغنده شبهه يوقدر . موغوللر ك عددى خارجى موغولستانده بر ، داخلى موغولستانده بر بوچوق و مانچوريا ده ايكى ميلون قادر اولوب جمعاً دورت بوچوق ميلونى بولويور . موغوللر له مسكون اولان بوتون بو اولكه لرك بوزفير وچوالردن عبارت اولد يغنى تصور اتمك ياكشدر . آرا ده منبت حوضه لرى و منطقه لرى چوقدر . بو اعتبار له موغولستانك مقدراتى قرغيز قازاق بوزفيرلر ينه بكنزه يوب حوضه لرده زراعتك انكشافيله تكميل موغولستانك بركون مدنى حيات ساحه سنه دونه چكى محقدر . موغوللر ده اورتا آسيانك كوچبه ويارى كوچبه تورك قبيله لرى كې زراعتجى چين اها ليسه استحقر نظريله يوقاريدن باقارلر . كندا عسكرل كده ده پياده عسكرل كى سوه زلر . يعنى

اونلرك خسته لغی ده طابق بزم تور كستان كو چبه لیلرینك خسته لغی كبی در . یعنی اولرده بزم كبی هم زراعنجی ، هم معدن او جاقلرنده ایشلیهن عمله اولاییلك و هم لزومنده پیاده عسکر اولیه آلیشمق مجبور یتنده درلر . منور موغولرله بزموركار آراسنده بوكونه قادار هیچ برسیاسی مناسبات تأسس ایده مدی . آنجق خار جده کی موغول و قالموق مهاجرلرندن دو قتور و مؤرخ قارادووان و قالموقلرك رهبری اولانوف کچن سنه دن اعتباراً بزمه برمدنی رابطه تأسیس خصوصنی دوشونمشلردی کچن سنه پراغده کی مکتب و جمعیتلرنده کوزل و طائلی صحبتلردن مستفید اولدم . بر موعول منوری بزم ایچون اوزقارداشمزکی کلیور ، دین فرقلری خاطرلردن بیله کچمیور . بزموغلرلی مستقبل منقمزو اُك یاقین قرداشمز دیه بیلیرن . اونلری بزدن ایران آنجق جهالتدر .

ذاتاً جهالت هر بلانك مبدئیدر . متلاً شرقی توركستان ایچون اُك بویوك فلاكت یعقوب بك زماننده ده اولدیغی کبی دونكا نلرك توركاره قارشى صرف جهالتدن كلن دشمنلغیدر . اصلی تورك و دینی اسلام اولان دونگه نلر آراسنده توركلك روحك تشویق و اونلری قازانمق بزم اُك بویوك ملی وظیفه مزدر . شرقی توركستانى اُك آی بیلن سیرآدریل اشتاین « شهر و اووالده یاشایوب اسکی ایرانلیلرله قار یشمش و جنکاور لسکلرینی قایب اتمش و ایوم تورکجه قونوشمقده اولان اهالی به کوره چینجه قونوشان دونگه نلر داها تمیز تورکدرلر و تورك عسکر لك روحنی ده چوق آی محافظه ایلشلردر » دییور . رادلوف بونلری ساده جه « اسکی اویغورلر » دییه تسمیه ایدیور (Aus Sibirien, II, 351) . ایلی ولایتنده یاشیان « صولو » مانچولری ده آرتق چینلی اولمشلردو توركلرله قارداشلقلر ندن قطعیا خبرداردكللردن . ۱۸۶۳—۱۸۶۶سنه لر نده غولجه سلطانی و دونكانلرك عصیانی زماننده بومانچولر چینك اساس استناد قوتی اولمشلردر . کذا قاراشهر و بولدوز و یکی طارغاوت قالموقلری ده بوددیست اولدقلرندن اسلامله دوست دگدلرلر . کندیلرینك توركلرله عینی جنسدن اولدقلرینی اولرله آکلانان ده یوق . بوقاریشقلرلی اورتا آسیاده کیم حاکم اولورسه یتنه استفاده ایده جکی طبیعیدر . دونگه نلر حقنده تحفی اوکه بونلرك شرقی توركستانده توركلرله اختلاط ایدرک تورکجه یه دونمش اولانلری بیله

کنندیلرینی «مسلمان چینلی» بیلورلر. بو بالکزملی تربیه یوقلغندن ذر، شرقی تورکستان ایچون تهلسکه تشکیل ایدن دونگه نلردن غربی تورکستانده یاشیان آیری عائله لر ایسه کنندیلرینی تورک بیلور ویرلی تورکلر آراسنده قایب اولیورلر. دیمک بو دونگه نلر مستقبل اسکان ایشلرته استفاده ایدیله بیله جک برعصردر. بو کونک و طیفه سی بونلرک هر هانسی سیاه قوتلر طرفندن سوء استعمال اولونمسنه قارشلی تشویقات یامتمدر.

بوراده برداها ذکره شایان نقطه چینلیلرک مهاجرت تطبیقاتی خصوصیدر. مانچوریا ده ۱۸۹۸ سنه سنده داها آنجق ایکی میلیون انسان واردی. دمیرویول یابلدقدن صوکره شمده ۲۷ بو چوق میلیونه چقدی. بو یکر می یش میلیون یکی نفوس آنجق چینلی مهاجر لردن عبارتدر. چین مهاجرلرینک بورایه آنجق صوکره سنه لرده کلدیکنی ذکر ایتدک. بومهاجرت «طبیعت حادثه نی» شکنده اولوب صوکره ایکی اویچ سنه ظرفنده تام بر «مهاجرت اقوام» شکلی آلمشدر. بو صوکره مهاجرلر بالخاصه چهلی و شاتونوغ ولایتندن کن چین کویلیلر در. بو ولایتلر ده صوکره محاربه لر نتیجه سنده زراعت ساحه لری تماما خراب اولمشدر. حالبوکه بوکا رغماً اهالی نفوسجه فوق العاده آرتقده در. محاربه لر نتیجه سنده هر شیدن محروم قالان کویلیلر چولوق جو جوغنی آلاق شماله مانچوریا به دوغرو قوشویور. غزتله هر کون «تسینغاو» ایله «دایره ن» آراسنده واپورلرک بومهاجرلرله طولو کلدیکنی ویک چوقلرینک شمالی مانچوریا به کیده ن بوللراوز رنده قیریلدیغنی یازبورلر. آنجق کچن ایکی سنه ظرفنده (۱۹۲۷—۱۹۲۸) ایکی میلیونن فضله نفوس کلوب برلشدیکی قید اولونیور. هر حالده بو کون مانچوریا اهالیسنک ۱۵ میلیون قاداری آنجق شو صوکره سنه لر ظرفنده کن چینلی مهاجرلردن عبارتدر. بومهاجرت واسکان داها جهان تاریخنده مثلی کورلیه ن بر حادثه اولارق قیدا ولونیور. بومهاجرتی قولایلاتان عامل مانچور— یانک دمیرویول انشاسی نتیجه سنده دوغان اقتصادی انکشا فیدر. دمیرویول خطندن اوزاق بولونان شمال غربی مانچوریا ده کنیش، برمنطقه ده اهالی بو کون بیله آنجق بالقجیلقله فقیرانه کچین ۲۵۰ طونغوز عائله سندن عبارت قالیور. اگر بو کبی گوشه لره ده دمیرویول کلوب شهرلرنا ایدیله جک اولورسه و مهاجرت (ژابونلر طرفندن کسلیوب) شمده یکی قوتی ایله دوام اپدرسه ۱۵—۲۰ سنه ظرفنده مانچوریا

اهالیسنك اللى میلیونه چیقاجنی محققدر دیورلر . بو حادته شرقی تورکستان ایچون بویوک برعبر تدر . شمديلك چین دمیر یولی آنجق «پاوتین» ، قدر کلهشدره برکون اورادن غربه دوغرو کچه جک اولورسه ویا خود او توموبیل یوللری یاپیلا ییلیرسه مهاجرت عینی مانچوریایه آقان سیل ماهیتی آلا جخنده شبهه یوقدر .

شمدی «سون یاتسه نه اخلاقی آمریکا قایتا لیستلرینک اشتراکیله «نه سیاستر ادا» (Asiástrada) نامیله «آسیاده او توموبیل یوللری تأسیسی ایچون تدقیق جمعیتی» وجوده کتیر مشلدر . تورکستاندن کچن قدیم ایک یولنی عصری او توموبیل یولنه قلب آتمک ده اونلرک پلاننه ادخال اولونیورمش . هر حالده ژاپونیا شمالی چین وموغولستان طرفلرنده دمیر یول و او توموبیل یوللری انشا آتنک چینلیلر آئنده اولیوب کندی آنه کچمسنی ایسته یه جکی طبیعیدر . فقط شرقی تورکستانه دمیر یول کچمسی واونک اوزرندن شرقی و غربی آسیانک برکون باغنمش اولاجنی محققدر . ژاپونلر بورایه قدر کله مزلسه وبوجهان تجارت یولنی کندی آلرینه آلامزلسه بونک چین طرفندن اولمقدنسه روس طرفندن انشاء ایدلمش اولسی ترجیح ایدیلر .

روس نه قدر مهاجرتی اولسه ینه چین کی برولایته بر قاج سنه ظرفنده او توزمیلیون مهاجرویره مز . صوکره بزم تورک کویلیسی آک بویوک سفالتره قولایقله قاتلانوب دوموز کویک ، اشک صیچان ویبلان بیه رک بعضاً یکر می نفرلی عائله سنی کچندیره بیان چین کویلیسی ایله برابر یاشایه مز و اونکله حیاته مسابقه یاپاماز . روسدن صوکره تورک ملتنگ آک بویوک حیات دشمنی چینلیدر . هر ایکی ملتی ملی دشمن عد ایتمه مز اونلری انسان اولارق فنا تلیقی آتمه مز دن دکل اونلرک برسیل کی اوزرمزه آقویر مسندندر ، ناصیل که بزأ کنلکلر مزه باغان چکیر که بهده بویله باقارز . جو نغاریا وتیان شان ساحه لری تکمیل تورکستان مقدراتنگ جان داماریدر . قامول — اوروجی غولجه و اوروجی — چو کاکچاک دمیر یوللری تأسس ایدرکن قدیم اویغورلرک بو او — لکه سنده آوروپای روسی و سیبیریادن تورک مهاجرلری کلوب یرلشه بیاسه لردی نه کوزهل اولوردی . هوا ، اقلیم وطوپراق اعتباریله بورالری اونلر ایچون چوق مساعددر ، هر حالده بورالرده تورک یا خود روس یا خود چین مهاجری یرلشمسی هر ایکی تورکستانک مقدراتنی او ویا بوشکلده حل ایده جکدر .

تورکستان و جنوبی آسیا

تورکستان
و
افغانستان

بوموضوعه کلینجه هرشیدن اوکجه افغانستان موضوع بحث اولمیدر. افغانستان اورتا آسیانک مستقل قالان برقسمیدر. بزبو مملکتده کندی میزى تماما تورکستانده کبی حس ایدرز. افغانستان ایله تورکستان آراسنده مستقبلا منازع فیله اولایله هیچ برحدود مسئله سی اولاماز. بو مملکت ایله تورکستان محمود غزنوی ایله قاراخانیلر زماننده اولدیغی کبی طبیعی حدود اولان ایله — آمودریا ایله آبرلمشدر. تورکستانیلر بومملکتک استقلالی ورفاهی بولنده جان و دلدن خدمت اتملیدرلر. افغانستان بزم ایچون نجات قاپولرندن بریسیدر. اگریهندستانده کی شکرپور — نوچمت دمیریول خطی قندهار اوزرندن هرات وکوشکایه قدر اوزانیرسه وپشاوردن کابل اوزرندن مزار شریف (اسکی بلخ) شهرینه اوتوموبیل قامیون یوللری انشا ایدیلرسه تورکستانک قپولری جنوبی آسیا یه آچلمش دیمک اولاجقدر. فقط افغانلیلر مع الاسف بودمیریول مسئله سنده حالا قطعی برقرار آلامدیلر. افغان دولت آداملری بومملکتک استقلالی آنجق اولمکتندن دمیریولی کچریله مسی کیفیتنه منوط بر اقیلماسی کار عقل اولدیغنی کوزهل بیلیورلر و امیرحیب الله زماننده حاکم اولان بوفکرک بطلاقی چوقدن آکلاشلشدر. مع مافیله بومسئله یه عائد حالا برجدی قرار اتخاذا ایدیلهدی. هرشیدن اول شوسه یوللری، تیلغراف، رادیو خطلری یا پالم دییورلر. فقط افغان ملتی بودمیریولی مسئله سنی حل اتمکله یالکز تورکستان و هندستان ایچون دکل هرشیدن اول کندی مقدراتی ده صا غلام بر اساسده حل اتمک ایچون تدبیر آلمش اولاجقدر.

افغان ملتی عرق اعتباریله ایران فوملرینه یاقندر. فقط اهایسنک افغانندن کری قالان قسم اعظمی تورکدر. بونلردن بر قسمی هزاره لر تورکجه بی مع الاسف اونو تمشلر در. فقط افغان تورکستانده کی اهالی تمام غربی تورکستانده کی کبی خالص و صمیمی تورک، اوزنک و تورکمن قالیور. صوکره عنعنات اعتباریله ده افغانلیلر بزه چوق یاقندر. اولا بونلرده تماماً سنی اولدقلرندن اسکیدن بخارا ایله صیتی مربوط

اولمشدر . دیگر طرفدن افغاتلر ده حاکم عنصر ا کثریا تورکر یاخود منشأ اعتباریله تورک اولان غلجائی (خلیج زائی) و آبدال (هفتل افتالیت) کبی قبیله لردن اولمشدر . دولت تشکیلاتلری صوگ زمانه قادار تورک وتورکستان اصولنده قالمشدر . افغانستانده بوکونه قادار حاکم اولان تاجیکچه یرینه برکون ملی « پوشتو » لسانی حاکم اولسه کر کدر . امان الله خانک ورفقاسنک بوخصوصده قرارلری قطعیدر . ا گر نوچمت — کوشکا دمیر یول خطی قندهار اوزرندن کچر سه پایتختلرینی ده تاجیک شهری اولان کابلدن ملی افغان شهری اولان قندهاره نقل ایده جکفی سویلیور . ا کرافغان ملتی بوکونکی کیدیشیله هپ فارس لسانی قوللانوب دولت اداره سنده ومکتبده آنجق بولسان حاکم اولورسه افغان لسانی برکون انقراضه یوزطوتار ، وتکمیل افغانستانده فارسی حاکم اولوب اوزمان بو مملکتک قومشوسی ایراندن فرقی اولماز واوندن مستقل بردولت ، آیری برملت اولارق یاشامق دعواسنک ده معناسی قالماز . ناصیل که بعض ایران سیاسیونی افغانستانک استقبالی بویله تصور ایدرلر . افغان ملتک قسم اعظمی انکلیز تحت اداره سنده هندستانه تابع بولونمقده در . بویوز دن مستقل افغانستان کندی ملی سیاستک مرکز ثقلنی هندوکوشک جنوبنده بولوندیر یور . مستقل افغانستانده کی افغانلر کیت کیده ایرانیا — شرلسه بولرله انکلیز اداره سنده بولونان افغانلر آراسنده کی ملی ومدنی رابطه — لرده قیربایر . فقط افغان ملتی کندی لسانک ، کندی مدنیت وملیتینک محافظه سنه قرار ویردکجه ایرانیلقدن جذری تدبیرلرله آیریلار ، هزاره کبی تورک عنصرلری کتدکجه بلع اتمکده اولان ایرانیلغه قارشی کندی مملکتنده کی تورکلرک ده تورک اولارق یاشامسنه کندی منفعی نقطه سندن اهمیت ویرسه کر کدر .

افغانستانده اسلامیت بالخاصه عبدالرحمن خان زمانندن باشلا یوب عبادن تجرید ایدلمش یعنی تعصب تعلیقاتی ولمقدن قورتاریلمشدر ؛ فقط او (یعنی اسلامیت) افغانستانده بو مملکتک قومشو مسلمان ملتلیله دوستانه مناسباتنی تأمین بولنده ا ک مهم عمده اولارق طانیلیور . بو عمده یه دایانان مسلمان افغانستان بر طرفدن مسلمان هندستان و دیگر طرفدن ده مسلمان تورکستانله صیق مربوط اولسه کر کدر . تورکستانده کی صوگ عصیانلر زماننده ایکی حادثه شایان دقت اولمشدر . ۱۹۱۶ سنه سی عصیانلرنده تیانشانی کچه رک شرقی تورکستانده بولدوز یا بلارنده یاشایان

بوددیست طور غاوت قالموقلرینه التجا ایدن قرغزلر اَك فنا معامله لره معروض قالمشدر و بو قالموقلر له سیاسی مسئله لر ده آکلا شمع امکانی هیچ بروفت حاصل اولمیه جفی قناعتنه وارمشلردر . حالبوکه عرق اعتباریله آیری اولدقلری حالده دین و مذهب و عنعنات اعتباریله بزمه بر اولان افغانلیلر ۱۹۲۰ — ۱۹۲۲ سنه لرنده کی باصماچیلیق دورنده اَك صمیمی سمپاتی کویستر مشلر و ملتجیلر اَك صمیمی قبولی بوراده کورمشلردر و کورویورلر . افغانستان بزم کنج نسللر مزک تریبه — سی ایچونده مهمدر . چونکه هندوکوشده واقع اولدیغندن شمالا روسیه یه و جنوباً انکلیزه باقان و ایکی مملکتک حالا تندن بحق خیر دار اولمیه چالیشان کوزی آچق برملندر ، دولایسیله شمدی هر ایکی لسانی ده اوگره نیور . شمالی افغانستانک اقتصاداً غربی تورکستانه چوق صیقی مربوط اولدیغنی ده اونونیمه لم . بورادن دمیریول و قامیون یوللری کچر سه بومناسبت داها صیقیلاشه جقدر . کنج افغانستان بوکونلرده مشوم برار تجماع حرکتی یوزندن صار صنتیلر کچر مکده در . فقط بو حمد اولسون چابوق کچدی . نادرخان بو آیلک (تشرین اول) ۶ سنده جلال آبادی استرداد ایدرک بالاحصاره قادار ایلریله مشدی . برادری شاه ولی خان ایسه شمدی (۹ تشرین اول) کابلده آلمشدر . قارداشمنز آفغانلره کچمش اولسون دیرز .

تورکستان هندستانه کلیتجه بوراسیله افغانستان و تورکستانک مستقل استقبالی و واردر . هندستان انکلیز مستملککه سیمی قالا جقدر ، یا خود هندستان استقلال کسب ایدرک برکون کنندن خارجی سیاستنه می مالک و لاجقدر ، بوبزه عائد بر مسئله دکدر . بزم ایچون برأمر واقع واردرکه هندستان عصرلرد نبر و انکلیز مستملککه سیدر و انکلیز بومستملککه نی کندینک جهان حاکمیتنده اساس استنا دکا هی بیلیور و اونک مدافعه سنی نفسی بریتانیه آطه لرینک مدافعه سی کی اساسی سیاست عمده سی تلقی ایدیور . بونکله برابر هندستانده کی مسلمان منور انک چوغی و طنداشلری اولان مجوسی هندولرک اکثریتی حکمی آلتنده بولونمقدنسه انکلیز اداره سی اهون الشرین در و اسلام ایله مجوسیت آواسنده موازنه انکلیز اداره سیله قائمدر و انکلیز اداره سی ده بوموازنه یی محافظه ایلمگه و مسلمانلری قوللامغه مجبوردر دیه انکلیزه مخالفته پک ایلری کتمزلر . بو اولسکه نک

مستقبل اداره سی نه اولورسه اولسون هر حالده شو قاداری محقق در که دمیر یولر و او تومویل یوللری انشا و هوا یوللری تأسیس ایدیلوب تورکستان ایله هندستان آراسنده نورمال مناسبتلر باشلارسه تکمیل اورتا آسیا بالخاصه تورکستان حیاتنده یکی دوره باشلامش اولاجقدر . تورکستانک استقبالی (۱) افغان — هند ، ۲) چین ، ۳) ایران و ۴) روسیه آراسنده مستقل اولسکه اولقدر . شرقدن چین ، جنوبدن هند ده میر یوللری تورکستانده برله شیرسه مملکت مزه هر طرفدن آسیالی مهاجر قافله لری کله چکدر . تورکستانده یکی حیات ایشته اوزمان باشلا یا چقدر ، هندستان آسیاده بوتون اولسکه لردن زیاده نفوس فضله لغندن مشتکی در ، بوراده نفوس متادیا آرتیور هند لیلر کندیلرینه مهاجرت ایچون آفریقا ده بر آرایورلر . « هندوگو » لری اوراده ازدواج حقوقندن محروم ایدلد کیری و هر نوع اشکنجه لره معروض قالدقیری حالده ینه دولویورلر . شیمدیکی غاندی کندی وطنداشلیک حوققی حایه ایچون وقتیه جنوبی آفریقایه بوئه رلر مملکتنه کیدوب حرب ایدوب بورویه ن برذاتدر . هند مهاجرلری « کینه » مملکتنه ده بر اقبورلر . انکلیرلر محلی آفریقاییلری هندلیلر عایینه تشویق ایدویورلر . پروفور Stoddard یکی نشر اولونان « عالم اسلام » کتابنده (تورکجه ترجمه سی کچن سنه استانبولده طبع اولونمشدر و او قوملیدر) هندستانده نفوس فضله لغی مسئله سندن اوزون اوزادی به بحث ایشمشدر . بومسئله هندستان ایچون « مسئله اساسیه » در . لورد قرومر هندستانی بو نفوس فضله لغی نتیجه سنده کله جک فقر و ضرورتدن آنجق و با وقولیرا کی خاستالقلر قورتارایلیلر فکر ظالمانه سنی سویله مشدر (استوددارد ص ۳۵۳ — ۳۶۲) . هندستانک بوفضله نفوسی مستقبلا تورکستان ، افغانستان و ایرانده بر بولاجقدر . هندستان مهاجر تندن اولجه بزده ده قورقبور لردی . بخاراخانلری آفریقایا حکومتری کی بو مهاجرتیه قارشلی تدبیرلر آلمشدر ، املاک غیر منقوله صاتین آلق و اوله نمک کندیلرینه منع ایدلمشدی . یول اولمادیغی حالده روس دورنده بیله هندلیلر و ایرانلیلر تورکستانه کلورلردی ، یالکز زاقاسپی ولایتنده ۱۸۹۷ سنه سنده ۸۵۹۹ نفوس هندلی و ایرانلی واردی . ۱۹۱۱ ده بو عدد ۲۴۳۵۰ یه چیقدی (Asiatskay Rossiya, t. I, p. 85) . یعنی ۴۱ سنه ظرفنده تقریباً اوچ مثل آرتمشدی . مسقبلا تورکستانده چینلی و روس مهاجرینه نسبتاً هندلی مهاجر ترجیح ایدیله جکی طبیعیدر . چونکه بونلر آنجق اقتصادی کوتور

قوتی تشکیل ایدییوزلر ، سیاسی تهاکه لری یوقدر . تورکستان وعموما آسیا ایچون ایکی ملیون هندمهاجرندن ایکی بوز بیک روس مهاجری دها تهاکه لیدر . هندلیلر بزه بیکلرجه سنه لردنبری معلوم هندمدنیقی ومعاصر انغلو ساقسون مدنیقی کتیره چکلر در . اوراده انکلین سیاسی حاکمیتی قالفسه ینسه انغلو ساقسون مدنیقی حاکم قالاچقدر . چونکه حیاتی اداره ایدن معاصر مشترک لسانلری او در . دنیانک هر طرفی ، بوتون بحر محیط کبیر ، آمریکا ، اوسترالیا ، جنوبی و شرقی چین و ژاپون شیمدی عمومی لسان اولارق انکلین جه نی قوللانورلر . بوکون انکلین جه ۱۸۰ ملیون انسان کتله سنک آبالسانی اولمقدن ماعدا بوتون جنوبی و شرقی آسیانک مدنی و اقتصادی حیات لسانیدر . دنیانک اُک استقبالی لسانی بودر . بز مستقبلاچین ، ژاپون و هندلیلر و آوروپا لیلرله بولسانده آکلا شاججز . اگر تورکستانه هند مهاجرلری ظیره او نلرله برابر او لسان ، او مدنیته ده کله جکدر . بز اوردو وانکلین لسانلرینک تحصیلنه شمیدین اهمیت ویرملی یز . افغانستان شهرلرنده حتی هر اتده بیله اوردو وانکلین لسانلری انتشار ایتمکده اولد یعنی کندی کوزمزله کوردک . اورالرده مالیه هند مالیه اصولی ، طبابت هند طبابتی در . طب کتابلری اوردوجه در . بنجه ۲۵-۳۰ سنه ظرفنده تورکستان — هندستان مناسبتی تماماً باشقه بر شکل آلاچق ، ۵۰ سنه ظرفنده افغانستان (هندوکوش) ک متعدد یرلرندن ده میریول کچمش اولاجق ، ترمذ و بلخله پشاور آراسی پاریسله یرلین و یاخود پاریسله مارسیلیا آراسندن دها یاقین ، طوغروسی برلینسله مونیخ ، یاخود ترمذله تاشکند آراسی قادار مسافه اولوب قالاچقدر . بزی یکدی یکر مزدن اوزاقلاشدیران برشی وارسه اوده جهالت ، عصری وسائط نقلیه نک فقدانی ، انکلین و روس رقابتی و بوتون سیاسی و اقتصادی حیاتمزک اونلرک سیاستنه تابع اولمسیدر . بزم ایچون اُک ضروری شی قوتلی ملی مدنیتسدر . تورکستان قوتلی ملی مدنیته مالک اولدیغی زمان قومشو آسیالی مهاجر لردن آنجق مستفید اولور . بوکونه قادار تورکستانه کلن هندلی مهاجرلر فی الحال تورکجه اوگره نیورلردی . یالکزیرلی اُهالی ایله دگل حتی روسلرله معامله لری ده تورکجه یاخود فارسجه واسطه سیله اجرا اولونوردی .

یانی یاشمرده بولونان هندستان بزم ایچون هرشیدن زیاده بوبوک براسلام اولکه سیدر . بوراده یتمش بش ملیون اسلام یاشبور . بوراده برچوق تورکستانلی

سلاله و تورك قوملىرى حاكىمىت سورمش . بوراده بوكون سليمان ندوى ، سىر محمد اقبال ، خنداخش واحمد صدیقی كى ذوات يكى بر اسلام مدنى حياتى ياشا تبولر .

سليمان ندوى بزم بهبودى وقاضى رضا الدين تپينده آوروپادن خبردار معاصر عالم محرلردندر . هندستانده چوق اوقونان بر مجموعه بى اداره ایدیور . اسلامك ايلك تاريخنه عائد اثرلرندن بعضلى توركجه يه ترجمه ايدلمش اولوب تورك عالمنجه معروفدر . بوذاتك اثرلى روسيه ده تورك منور ملها سنك فكرلى ايله موازى كیدیور .

سىر محمد اقبال آلمانیا ده هايدلبرغه فلسفه دوكتوراسى يامش اولان كاشميرلى عالم برذات اولوب اثرلىنى اوردو ، انگليز و فارسى لسانلر نده عين درجه ده سلاسته يازار . فارسى شعرلى شكل واسلوب اعتباريله اسكى ايران ادبى قالمده اولوب اوقونوركن ۱۳ — ۱۴ نجى عصرده ياشيان اك بويوك ايران شاعرلر ينك اثرلى اوقونوركي برانطباق ويرير . فقط مندرجه اعتباريله چوغى معاصر آروپا مدنيتنى فلسفه وافكارىنى آكلایان يوكسك منور طبقه ايچون تخصیص ايدلمشدر . هله « غوته » نك « غرب — شرق ديوانى » نه نظيره اولارق يازديغى ديام مشرق ، سى واردر كه تماميله بوماهيتده در . رومى ، حافظ و عرفى اسلوبنده يازيلان شعرلريله هيكل ، قانت شوپنهاور ، نيتشه ، بيرغسون و طولستوى كى فيلسوفلر له فكر فلسفه مناقشه سى ياپيور انگليزجه بويوكجه اثرى « اسلام اصلاحاتى » مسئله سنه عائددر .

ينه آروپا ده تحصيل كورن خنداخش باشقه برتيبدر . او اسلاميتى ، اونك تاريخ و فلسفه سنى و مدنيتنى آروپالى غولده سه هر ، نولده كه ، ويلهاوزه ن ، مه تس كى اكلامق و اويله دوشونمك استيه ن برذاتدر و اونلر ك اثرلىنى المانجه دن انگليزجه يه ترجمه ايدر ك هندستانك انگليزجه اوقويان منورلر نه آ كلا شيلير بر شكله صوقمشدر . بوذات وانگليزجه « اسلاميك كالچر » (اسلام مدنيتى) مجموعه سنده كنديسيله برابر اشترك ايدن هندلى منورلر توركستانده بر زمان انگليز لسانى انتشار ايدرسه بزم منورلر ايچون ده اوقونا جق اثرلر وجوده كتير مكده درلر .

احمد صدیقی آلمانیا ده فيلولوژى تحصيل ايدن و آروپا على اصوللرینه بحق واقف بى تام معناسيله غربى بر عالم اولوب عرب و فارس لسانلرلى مناسباته عائد يازديغى

تدقیقاتیله « نولده کهه » کی بویوک عالمک تقدیرلرینی قازانمشدر . اثری یالکر هندستان ده دکل دیگر اسلام ملتلی آراسنده ده خالص آوروپا طرزنده علمی تدقیقات ایچون نمونه اولاجق ماهیتده در . بوندن ماعدا مولوی عبدالقادر ، نظام الدین اسمنده آوروپا ده تحصیل اییدن کنج عالمک اسلام مدنی و تاریخی ساحه سنده احمد صدیقی ایله موازی فعالیتده درلر .

تورکستاندن آنجق هندوکوش طاغیله آیریلان بوبویوک اسلام اولکه سنده برده تکنیک علملرده انکلیز و آوروپا مکتبلرنده تحصیل ایدوب یتیشه ن ذوات وارددر . بوکی ذوات استقبالده تورکستان ایچون ده امید نقطه سیدر . مملکتمزده کندی مهندسلرمز کافی کلبز سه نه دن هندلی مسلمان مهندسلی چالشسون .

هندستانده اسلامیت داهاز یاهد بز تورکلر طرفندن نشر اولونمش و بواولکه ده مسلمانلرک حاکمیتی تورکلرله وقسمافغانلرله قایم اولمشدر . اونک ایچون هند مسلمانلر ینک آلتون دورلری تورکلرله عائد خاطرله لرله یاشیور . تماما سنی اولدقلری کی وقتیلله تورکستانده نشأت اییدن سنی علمانک اثرلری . بوراده مقبول اولمشدر . هندستانی بزمله یا لکراسکی شوکتلی سیاسی حیات خاطرله لر ، خلفلری قسما بوکون بیله یاشیان تورک و موغول سلاله لر دیگل ، خسرو دهلوی ویدل کی اصلاً تورکستانلی اولان شاعرلر و بالخاصه بیلاک تورکستانده چوق معروف اولسی باغلار . فیلسوف شاعر اقبال ده بوتون وجودی ایله تورکلرله مربوط اولد یغندن مستقبل تورکستان و هندستان مناسباتنده بونک یاز یلر ینک مهم رولی اولاجنی بلیدر . بالخاصه آناطولییدن جلال الدین رومی نک هندستانده سه ویله رک اوقونمسی و بعضا تورکستانلی صوفیله قارشلی هندستانده عادتایرستشک درجه سنه یوکسله ن حرمت بورابطله لری دائماً یاشاتیر . غازی مصطفی کمالک حرب و سیاست ساحه سننده کی ظفرلرینی شعرلریله هندستان مسلمانلر ینک قلبنده یاشاتان شاعر محمد اقبال معنوی آناطولی یه باقارق

مطرب غزلی بیقی از مرشدروم آور تاغوطه زند جانم در آتش تبریز
دیرسه ، افغانستان تورکستان و آذربایجان باقارق ده
اگرچه زاده هندم فروغ چشم من است ز خاک بخارا و کابل و تبریز

دېمكده در .

آرالرنده پك چوق توركستانلى تورك عنصرى بولونان هند مسلمانلى بو خاطرهلر
وبوروحى تمايللر نتيجه سنده دركه تورك عالمده ، بالخاصه توركيهده اسلاميتك
كچيرمكده اولديغى اصلاحات دورينه قارشى چوق درين علاقه دارلق كومتريورلر .
براهمن مجوسى هندليرلر توركيه خلافتدن آيرلدى ، ديمك اسلاميتدن ده آيرلدى ديه
پروپاگاندا لرده بولونارق هند مسلمانلرينى اسلاميتدن آليقويتمق وكندى هندو مىلى
حركتلى نامنه قازانمق ايسته رلر . [بونلر دن « پانديت جواهر لعل نپرون » نام
بويوك رهبر لر ينك پروپاگاندا لرى تحف دركه شاعر اقبال بوكا قارشى انكليزجه رساله
ايله پك شافى جوابلر و ير مشدر] . وقتيله كندى سياسى اميدلرينى خلافت دنيله
سرابه فضله باغلامش اولان هند مسلمانلرينك تورك لره قارشى انكسار خيالى بويوكدر .
عادتا تكميل تورك عالمى اسلاميتدن آرتق قطع علاقه ايدبور ديه دوشونه نلرى وار .
وبواتهامات يالكر توركيه توركلرينه دگل تكميل توركلره توجيه اولونديغندن
اوراده ياشيان توركستانلى منور مهاجرلر كده بعضاً توييخه معروض قالدقلىرى
ايشتك . فقط ابي ييلبلى يزكه بونلرهب كچيجيدر . ايلريده ده آكلاشيلاجى وجهله
اسلاميت توركلرده دكل بلكه ده بونك اك مهم ركنلرى صاييلان هندستان ايله
ايران ده اك قوتلى صارصنديلره معروض قالا جقدر ، واوقت هندستان ويرانك
حقيقى مسلمانلرى نيه توركلرى آرايه جقدر . بونك سببى اودر كه مائيت اعتباريله هند—
ليلر ك مدنيتى ، اسلاميتدن اول چوق پارلاق اولان هندوسانسقريت مدنيتيدر .
اوردولساننك باصديغى يرگه وشه كدر . برگون هندملى روحى هندستان مسلمانلرى
آراسنده ده تعمم اتمكه يوز طوتار واونلرده لسان تميز لاسك يوليله كيره رك عربى
وفارسى كلمه لرى اوردولسانندن آتارلسه اوسانسقريت اولور قالير . مسلمان
عنصرى اقليت تشكيل ايدن يرلرده عائله حياتنك ، براهمن هندولر ك يولينه كير مكد
اولديغى ، دوگونلر وديكر بعض كويلي مراسمنده هندوالبسه لرى كيمك عادتى انتشار
ابتديكى ناسفله آكلاتانلرى كوردك . بعض عرب متفكرلرينك هنداسلاملرينى
اسلاميتك « ركن متين » ي اولارق كورملرى ، بوملكنده علمبانك نفوذى دها
ييقيلامش اولديغندن وبوراده اسلاميت موديرنيزم يولينه دها كيره مديكى كچي
مسلمانلر ك مىلى ومدنى حياتى ده قرون وسطانى شكلى محافظه ايتمكده دوام ايلستدن

ایلی کلمکده در . فقط بواصول حیات داهانه قادر زمان سوزه بیله جک ؟
حتی انکلز لر بوکا مظاهرت ایسه لری بیله اوزون سوره مز . هندستانده مسلمانلق
وملی حیات ینه تورکیه ده اولدیغی کبی بر معاصر یوله ایر گج کیر مک مجبوریتنده در .
علما نفوذی زمان ایجابی سقوط ایدرسه پوراده اسلامیت داهانه کبی حیاتی اساسلره
دایانه بیله جکدر ؟ مجوسی هندولر معاصر ملی یوله کیر یورلر ولسان مسئله سنی ده
حل اید یورلر . فقط هندستان مسلمانلری برکون بو هندولره قارشو برده معاصر ملی
وجود ، اولارق میدان آتیلر لسه طاش باصمه یازیلری براقق ، یرینه تورکلرده
اولدیغی کی لاتین حروفاتلی بر ملی یازی ایله یازان بر ملت اولارق اورتایه آتیلق
مجبور یتنده قالاجقلردر . گرچه هندستان مسلمانانی نک ملی بر عضو اولارق تشکل
اتمسنده عرفدن زیاده دین یعنی اسلامیت رول اوینا یاجقدر . فقط کاشمیر ، پنجاب
وسند طرفلرنده (Roseley ک تدقیقا تنه نظراً) عرق اعتباریله ده باشقه مستقل
عنصر تشکیل ایدن یعنی آریانی هندولره عرق اعتباریله ده التحاق ایده میهن برا کثرت
واردر . هند مسلمان منورلری علمی نشر یا قلینی انکلزجه یرینه ملی و علمی ادبیات
وجوده کتیر مک ، کندی ملی لسانلرنده لاتین حروفاتیله یازمیه باشلادقلری
کون تورکلری داهانی آکلارلر . هند مسلمانلری آراسنده تورکلره قارشو نفرت
حسی تلقین ایدنلر مع الاسف دهلی ده کی « جمعیت علماء هند » ه منحصر دگلدر .
آراده جدی منور آداملری ده واردر که بونلر اورتا آسیاده انکلز لر له دوست کچنه
بیله جک بر تورک تورکستان دولتی یرینه انکلز ره رقیب اولان بر روسیه حکومتی ،
بولشه ویک روسیه نک یا شامسینی مفید کورورلر . ودولایسیله تورکستانده کی
استقلال حرکتلرینی خوشنودسزلقله قارشیلارلر ، بونلر آراسنده « جواهر لعل
نیرون » ی کندیلرینه « ملی رهبر » طانیان غریب خلقتلر ده بولونور . بو کی آداملر
هندستان اسلاملرینی برکون شمالدن ینه چینکیز و تیمور کلمسون دینه تدبیش ایلمگی
کندیلرینه وظیفه بیلیرلر . فقط اولر بو پرویاغاندالریله کندیلرینی هانکی اوچوروملره
کوتوردکلرینک فرقنده دکدرلر . بوز مره نک آلدیغی بولک یا کشلغنی دریندن آکلایان
ذات ده شاعر محمد اقبالدر . او بزدن تورکلردن ، تورکستانلیلردن ده قورقماز .
بلکه او بزم استقبالمزی بزمه برابر پارلاق کورمک ایستر

چنگ تیموری شکست ، آهن تیموری بجااست

سر برون می آرد از ساز سمرقندی دگر

اونك سوزيدر . هندستانده مهاجر تده بولونان توركستانلير بولوكه نك اسلاملى آراستده كندى مى ته زلر ينى مدافعه ايله يى اىي بيليورلر . توركستانده تيمورك احفادى دير بيليرسه ، اوراده برتورك اسلام دولتى پايدار اولورسه ، قومشو اولكلره استيلا دگل عصر لر دنبرى كرى قالان حياتلر ينى اصلاح ايله ، خسته وجودلر ينىك تربيه سى و تعمير يله مشغول اولاجقلردر . برده توركستان ايله هندستانك آراستده آفغانستان دولتى و آفغانستان ملتى ياشا ديغندن اولكله مز هند مسلمانلر ينىك اولكله سيله بلا واسطه قومش سوده دگلدر .

تورکستان و غربی آسیا

اوك آسيا ۱۹۱۸ سنه سنه قادار ايكي بويوك سياسى وجود صفتيله برلشمش بولونوردى : عثمانلى امپراطورلغى و ايران . ايران مذكور شه دن صوكره ده اسكى حدودلر ينى محافظه ايتدى . فقط عثمانلى امپراطورلغى پارچالندى . كوچوك آسيابه منحصر قالان توركيه دن ماعدا عراق ، حجاز ، يمن ، ماوراي اردن ، فلسطين و سوريه مملكتلرى وجوده كلدى ، عرب ا كثر يتلر دن مركب اولان بوملكتلرك همان همپى اجنبى دولتلرك حكى آلتنده بولونيورلر و بزم توركستان مسئله مزله بلا واسطه علاقه لرى اولاماز . بزمه علاقه دار اولمى ايجاب ايدن اوك آسيا دولتلرى قومش مز اولان ايران و قرداشمز اولان توركيه در .

تورکستانليرك ايرانليرله رابطه لرى بوگون اولديغى كى مستقبليه ده
چوق كوزل قومشو مناسباتى شكلىنده اولاجقنده شبهه يوقدر .
تورکستانك ايرانله اولان حدودى تاريخى ، اتنوغرافى و طبيعى
ايران و
حدود در . رضاشاه ، مصطفى كمال و امان الله خان كى معاصر بر شخصيتدر . بوگون
ايران نورانك معنوى رهبر لرى اولان سيد حسن تقى زاده ، محمد على فروغى خان
و بويوك ايران عالمى ميرزا محمد خان قزوينى كى ذوات — كه كنديلر يله چوق
برادرانه و دوستانه مناسبتده اولديغمن اىي طانيرم — اسكى شاهلرك وزير لرى

ویا اسکی شیعه مجتهد لری ایله قطعیا علاقه سی اولمیان معاصر فکری و علم آداملریدر . بونلرک دنیا به ، آوروپا و اسلام مدنیت عالی تاریخ و مقدراتنه نظر لری اعتباریله بزلردن هیچ فرقلری یوقدر . آزاده یالکز او قادار فرق وارکه اونلر ایران و بزده تورک ملیتچیلری بز . ایران رجال دولتی استر اباددن محمره به دمیریولی کچیرمک ایشلریله مشغولدرلر . بزم « قزل آرواد » ی طهران اوزرندن عجم کورفرزیله ربط ایده جک اولان بو یول تورکستانی طیش دکزله باغلمیان اک قیصه یول اولاجقدر . طبعاً تجار اولان ایران ملتی بو یولک اوزرنده اولدیغندن مستقبلاً تورکستانک تجار تنده مهم رول اوینایه جقلرنده شیمه یوقدر . بو یولک انشاسی مناسبتیله کچن ۱۹۲۷ سنه سنده « یکی تورکستان » صابی ۷ ده از جمله شوئلری یازمشدم : ه بو خط استر اباد یاننده بندر گزلیماندن بحر خزرک جنوبی ساحلندن کلوب دماوند داغلرینی کچه جک ، طهرانه کله جک و اورادن ساوه ، برو جرد و اهواز اوزرندن بصره کورفرزنده واقع محمره به منتهی اولاجقدر . ایران بو یولی کنندی ملی سرمایه سیله یاپدرمایه قرار ویرمش و بونک ایچون شکر و چایه آیری بر رسم طرح اتمشدر . شاه رضا خان ۲۳ تشرین اول بازار کونی طهران استاسیونی ایله دمیر یول خطینک تأسیسی مراسم یاپمشدر (۱) . عینی زمان دره گزده و جنوبده محمره ده ایشه باشلانمشدر . ایرانک وجوده کثیر مکده اولدیغی بندرگز — محمره خطی تورکستان امتعه سی ایچون اک یاقین مخرج اولاجقدر . قزل آرواددن ، نیفت داغندن استر اباد اوزرندن تورکستان و ایران یوللرینک اتصالنه پک آذربایجانچه قالبور . البته او برکون برلشدیریلیر . بصره کورفرزنده کی محمره لیمانیله قزل آرواد آراسی مذ ور آرواد ایله تاشکنند آراسی قادار برمسافه در . ۱۹۲۳ سنه سنده خراسانده ایکن اوزمان حریره ناظری اولان رضا خانه تورکستان ملی برلیکی نامنه استدعا یازارک مشهدده تورکستانی مهاجرلر ایچون تورک و فارس ، انکلیز و روس لسانلرنده تدریسات یاپان برزراعت مکتبی آچمق مسئله سنی ایلری سورمشدک . کن جوابده بویله بر مکتبک چوق فایدالی اول . جفتی ، ایران حکومنتک بویله بر تشبیه مادی یاردیم بیله ایده جکنی ، فقط بوگون

[(۱) کتابک شوسوک قسملری طبع اولونورکن بو یوبوک دمیریولی خطینک انشاسی آرتق تمام اولق اوزره ایدی . نهایت بوکون ۱۹۳۸ سنه آغستوس ۲۴ ده یولک انشاسی تمام اولمش و رضا شاه طرفندن کشاد اولومشدر . یول ۱۴۲۰ کیلو متره اوزونلغنده در .]

بویله برتشیبت روسیه ایله ایران آراسنده براختلافی موجب اولاجفندن کری به
براقلمق ایجاب ایتدیکنی چوق برادرانه ، صمیمیتله ووضوحله آکلاتدیلر .
ایرانله اولان مستقبل مناسباتموزک صمیمیتنه تورکستانلی تاجیککرله اولان
قارداشچه مناسباتموزک ده کوزل تأثیری اولایلیلیر . کذا غربی وشرقی تورکستانده
یازیلان زنکین فارسی ادبیات ، برآلتنده بولونوب زمان کچدکجه میدانله چیممده
بولونان زنکین قدیم ایران ، صوغد و سائره ائاری ، طوخار و خوارزم مدنی
واومد نیتلری اوگره نمه یولنده کی مشترک مساعی بزم ایرانله مستقبل مناسباتموزک
معنوی جهندن تم طاشلرینی تشکیل ایدر . تورکستانده صوغد و تاجیک عنصری
عسکرلک ایشندن اوزاق قالب تجارتوزراع اولارق باشامشدر . فقط کندی مدنی
قوتی سایه سنده تورک اکثریتی اوزرینه تأثیر اجرا اتمشدر . بوکون بیلله تورک
و تاجیک آراسنده برسیانی اختلاف یوقدر . اولرک مختاریت ، اوتونومی پلانلرینی
کندیلدن اول ۱۹۲۱ ده بزکندیمز تکلیف اتمشدر . یعنی تاجیک عنصری
تورکستانده هیچ برصورنله تورککرله سیاست ساحه سنده رقیب اولمازلر
و تورکستانک ایرانله صمیمی قومشو مناسباتی تأسیس ایلمسنه انگل تشکیل اتمزلر .
بونک اوزرینه تاجیکر سنی درلر . اخلاق و عادات اعتباریله ایرانلردن فرقلیدرلر .
بوخصوص تورکلرک ایران عنصریله کرک تورکستانک داخلنده وگرک خارجنده
چوق گوزل قومشو اولارق یاشایه بیللرینه رهین اولایلیلیر . اوسته لک ایرانده
تورکستانک تاریخی بو یوک اشخاصنه و قهرمانلرینه قارشلی بو یوک حرمت واردر .
بوکاطبعی اولارق اسکی ایران ادبیاتی ده خدمت اتمشده در . مثلاً تورکیه تورکلری
بالخاصه سوریه و مصرک فتحندن صوکره امیر تیموره قارشلی باشلانان برعکسی عثمانلی
پروپاگانداسی نتیجه سنده بوجهانگیری سومز اولمشلر ، حتی اونی تلغین ایلیک
زمانمز ده بیلله موده دن کچمه مشدر . ایرانده ایسه بوذات مثلاً آلپ آرسلان
وسلطان سنجر قادار عزیز و مقدس برشخصیت صایلیلیر و چوق حرمت ایدیلیر
مکتب کتابلرنده بیلله « امیر تیمور صاحب قران » دیه یازیلیر . یکی مطبوعاتده ده
بویله . مثلاً طهرانده منتشر « پیمان » مجموعه سنده (۱۳۱۳ سنه شمسیه شماره)
شاعر آقای روایی دیور :

رابت تیمورشسه گورگان چون بجهان شد علم داستان

حکمش از ایوانکه کیهان گذشت معدلتش ز آدم و حیوان گذشت
بو کبی شعر لری یازان ذوات تورک دگل منشأ اعتباریله ده فارسدرلر . وقتیلله
برتورک قاجار سلاله سی طرفندن اداره اولونان ایران ینه تورک اولان عثمانیلره
وتورکنلره قارشی عداوتی یوزندن ۱۸۷۳ سنه سنده خیوه نك و ۱۸۸۳ ده
تورکنستانک روسیه طرفندن اشغالی ترویج واونلره یاردیم بیلله اتمشدی . شمدی
ایسه ایرانی اداره ایدن حکمدار تورک دگل بر فارسدر . بویله اولدیغی حالده
قافقاسیا آذر باجانبندن مهاجرت ایدن تورک منورلرینه مملکتده اک مسؤل وظیفه
لری تودیع اتمش وایرانک روسیه طرفی حدودینک صاعلاملغنی تأمین ایچون بو
منطقه لرده یاشیان یرلی تورک اهلینک توجهنی قازانمغک لزومی چوق تملی
اولارق آکلامشدر وخراسانده کی تورکنلرک توجهنی فی الحقیقه قازانمشدر . بزم
ایرانده کی مهاجرلرمزده آبی گچنیورلر .

تورکستان
اورزون جوغرافی مسافه لره رغماً تورکیه تورکستان تورکلری
تورکیه ایچون ده گوز بیگیدر . تورکیه تورکلگی تورک ملتینک دنیا ده
مهم رول اوینایان و اوینایه جق برملت صفتیلله یاشامق عزمی و قدرتی شانله تمیل
ایدر و تورکلرایچون برامید نقطه سیدر . اونک بزه قارشی تطبیق ایده بیلله جکی
پراتیک سیاست اونک حیاتی اتریسلرینه تابع اولق اوزره بوکون اپی تیلر
اتمش بولونیور .

تورکستانه روس استیلاسی هنکامنده تورکیه خسته ایدی . اوزمان ایچون
یوکسه لن یکانه برسس خاطرلردن چیقماز . اوده اوزمان پارسیده یاخود لوندرده
یاشیان علی سعاوی ائندینک سسی در . بوذات مهاجرت حیاتینک لوندره دورنده
معروف « اورقوارت » ک تأثیریلله تورکیه مسئله لرینه اسلام عالمینک عمومی
دردلری نقطه سندن باقق لزومی کورمش و سلطانه قارشی نظرنی دگشدریره رک
آرقاداشلرندن آیریلشدر . سانتیمتال طبیعتی^(۱) ایله برابر زمانده تورک ملی روحینک
آلاولانان برآتشی اولدیغنده شبهه یوقدر . بوذات اورتا آسیاده تورک حیاتی ،

(۱) بوخصوصده باقکز: A. Mortmann, Stamboul und das moderne Turkentum. II, Leipzig, 1877, S. 214.

تاریخی و حاضرینی یالکز کندی زماننك دگل ، زماننك توركلری ایچون بیله معتاد اولمیان بر دقتله گوزل اوکره نمش حتی اسلام و آوروپا منبعلری اساسنده آمودریانك قدیم مجراسی کبی درین تاریخی مسئله لرده بیله مطالعه لرسر دایده بیلمش و اولکه نك خریطه سنی یا ممشدر . ۱۸۷۳ سنه سنده روسلرک خیوه نی اشغال سفرلری مناسبتیله پارسیده نشرایتدیگی اثر ننده علی سعاوی افندی دیپورک : « بروقت مسلمانلر عموریه ده أسیردوشن بر مسلماننك فریادینی ایشیتیه رك بغداددن سکسان بیک سواری ایله کلوب اونی قورتارمشلردی . حالیا جامعلرده و مدرسه لرده کتابلرینی اوقویوب آبی سوزلرینی دیکله مکله افتخار ایده جکمز علما و حکمانك وطنی اولان ماوراء النهری روسیه لواستیلا ایتدی ، استانبول روی تأسف بیله گوسترمدی . ایشته آسیای وسطی ده یالکز برخیوه خانلغی قالمشدی . اوکاده روسیه عسکر گوندردی . بزم دینمزدن وقومزدن و فامیلیامزدن اولان تورک مسلمانلر عجبانه حالده درلر . کیمسه ایشیتیمک بیله ایسته میور ، . بو مناسبتله علی سعاوی افندی استانبول غزتله لرینك خیوه نی هندستانده بر اولکه کبی کوستره جک و سیحون نهرینك نه اولدیغنی بیله بیلمیه جک درجه ده جهالت و علاقه سزاقلرینی ده یانارق یادایدیر . ایشته بو علی سعاوی افندینك زمانی شمندی چوقدن گچمشدر . بوگون غرب تورکی ، مملکتی و مملکت سیاستنی تورک ملیتی روحی اساسی اوزرنده قورمش بولونیور . تورک ملتینك اوچده ایکیمی روس و چین بویوندوروغنده بولوندیغنی و ۱۹۱۴ سنه سی حرب عمومی باشلانالی ، بالخاصه سوویه ت حکومتی تأسس ایده لی بو تورکلرله تورکیه آراسنده هر هانکی رابطه تماما منقطع اولوب ، نه تورکیه تورکلرندن برینك اورالرده کی تورکلره گیدوب حال احوال اوگره نمسنه ، نه ده او اولکه لرده کی تورکلرک تورکیه نی زیارتلرینه ، حتی موسقوایه گیدوب گلن تورکیه لیلرک روسیه محکومی تورکلرله بوشهرک جاده لرنده بیله اولسه گوروشملرینه امکان ویریلدیکنی ، تورکیه ده مطبوع هر هانکی بریازینك اوقونمسنینك یاساق اولدیغنی و بوتورکلرک روسلشدیریلرلی یولنده اُک جذری تدبیرلرله چالیشیلدیغنی تورکیه منورلرندن هرکس درین آجیلرله دویار و بو وضعینك عاقبتی یالکزر روسیه تورکلری ایچون دگل تکمیل تورک عالمی ایچون نه درجه وخیم اولدیغنی ده هرکس بیلمیر . تورکلرک اورتا آسیاده گچیر دیکلری تاریخ ، تورک ملتی تاریخنك اُک شانلی دوری اولارق بوگون

تورکیه نك تكمیل مکتبلرنده تدیس اولنور. وقتیلہ عثمانلیلرک بروسه دورنده بالخاصه مصرملوکلرینک وسوریه عربلرینک تاثیریلہ موغوللره وشیعیلره قارشى یرلشدیر دکلری عداوت اورتادن قالقمقده در آناطولیده موغوللرک حاکمیتی بغداد عربلری نقطه نظرندن دگل، غربی آسیاده جهان دگزیوللری اوزرنده تورک اکثریتلی اولکه — لرک حصولی وبورالرده تورکلرک ابدیا حاکمیتی تامین ایدن بویوک ملی حادثه اولارق تقدیر اولونور. موغول حکمدارلری طرفندن وجوده کثیرتیلن صنعت اثرلری، موغوللره عاید مینیا تورلر، اوزمانده یازبلان تاریخی اثرلر تورک مفاخری صایلیور. ذکرى گچن عثمانلی سلاله عنعناتنه رغماً تیمور ایله بایزدک مجادله سنی بیله بعضا جهانشمول تورک قائلغی احیاسی پیشنده قوشان بویوک تورکستان حکمدارینه قارشى برتورکمن بگینک قفاطوتمسی شکلنده ایضاح ایدنلره راست کلینور. تورکیه تورکلری کندى واپورلرینه، جاده لرینه، آپارتمانلرینه، دوکانلرینه وقهوه خانهلرینه اورتا آسیا تورک جوغرافی و تاریخی اسملرینی ویریرلر، تورک چوقولرینه چینگیز اوکدای، قویلاى، تیمورو بابرکی اسملر سه ویله رک ویریلیر. تورک اسپور مؤسسه لری، وعسکری مؤسسه لر کندیلرینه آلتای، اورخون، ارگنه قون گبی اسملری طاقارلر. سلطنت دورى دیپلوماتلرینک واحمد مدحت افندیلرک اوزمان روسیه دن گلن تورک منورلرینه «سزه آرتق تورکیه یه مهاجرتدن باشقه برچاره قالمامشدر، ماننده آناوطن تورکلرینی بووطنندن تاماواز گچمگه دعوت ایدن واونلرک معنویاتنی قیران بوش پروپاغاندالری ده آرتق تاریخه قاریشمش بولونیور. معاصر تورکیه تورکی تورکستانک الی الابد تورک وطنی اولارق پایدار اولسنی ایسته رواوراسنی «آنا وطن» دیه تسمیه ایدر. خلاصه جمهوریت دورى تورکیه سینک تورکیه خارجنده کی تورکلره نظری علی سعاوی زمانلری شویله دورسون مشروطیت تورکیه سنک نظرلریله بیله مقایسه ایدیلیمه جک درجه ده تمیز و صاف ملیت روحی اساسنده تکامل وتبلر آتمشدر. فقط غرب تورکلکی بو حرب عمومیدن واونک آجی تجربه لرنندن صوگره چوق ره آلیست اولمشدر وشمدیکی جمهوریت تورکیه سنک سیاستی صورت قطعیه ده ره آلیستدر. تورکیه غرب تورکلگینک تاریخندن عثمانلی دورندن آلدیغی آغیر میراثی ایجابی غربی آسیا وآورپا وبجر سفید منطقه لری مسائلیله اویله حلی مشکل برشکلده باغلامش بولونیورکه کندیسی برکون فرصت بولوب

اوردوسيله اوزدمير اوغلي عثمان پاشا دورنده و ۱۹۱۸ سنه سنده اولديغي گبي دمير قاپويه بحر خزره قدرگله مزسه اورتا آسيا توركلري احواليه اوغراشاماز . توركيه جمهوريت حكومتى پانيسلاميزم كبي پانتوركيزم فكريفى ده دولت آدملى آغزيله رسماً و علناً رداشمش و روسيه توركلرينه قارشى توركللك نامنه هر هانسكى پروباغاندا ده بولونمقدن تاماميله چكىلشدر . توركيه توركلرى اسلام عالمده اك مترقى و جهان سياسى وضعيتى و جريانلرينى اك اى آكلان برملت صفتيله آوروپاده كى مى جريانلرى، آوروپا ملتلى ديكر مملكتلرده اقليت اولارق ياشيان عرفداشلىرىنىك حقى ايچون نه درجه ده جان آلوب جان ويريرجه سنه مجادله ايتديگيرينى چوق اى بيليرلر . بو اعتبارله روسيه توركلرى اوزرنده ياپلمقده اولان احما و استيصال و تمثيل عملياتلرينىك عموم تورك ملتى مقدراتى نقطه سندن وخيم عاقبتى چوق اى تقدير ايدرلر . جمهوريت توركيه سنده ره آليستلغك نه درجه لره ايلريله يه بيلديكنى و تورك ملتتك صوغوق قانليغى نه درجه لره قادر محافظه ايده بيلديكنى آكلامق ايچون اك واضح مثال ده توركيه و سوييه تلى دوستلغى اولاييلير . بودوستلق رسمى معاهده شكندنه تثبيت اولمقله قالميوب بالفعل تطبيق اولونيور . روسيه نك كندى بويوندوروغى آلتنده بولونديريغى توركلر اوزرنده اجرا ايتديكى سياستدن توركيه غزته لرى برشى يازمازلر . توركيه توركى بزي تاماميله كندى اختيار مزه براقشدر . او آنحق كندى ايشيله مشغولدر . اوراده بزه عقل اوگره تن كيمسه بولونماز . فى الحقيقه تورك ملتى جهانسكير برملت صفتيله گچير ديگى سيرتاريخيسينك ايجابى اولارق مختلف مملكتلرده داغيتق حالده ياشيور و بونلريالكلز روسيه وچين دگيل آفغانستان ، ايران ، عراق ، سوريه ، مصر ، يونانستان ، بلغارستان و رومانيا كبي مملكتلر ك همسنده آزچوق تمثيل سياستلرينه معروض طوالمقده و بعضاً آغير تعقيباته اوغرامقده درلر . اگر توركيه حكومتى بونلك درديله اوغراشارق اولنر ايچون بودولترلره مناقشه يه گيريشسه ايدى تاماميله دن تجريد اولونمش و هر طوفندن يالكلز دشمانلرله محاط بولونمش اولوردى . حالبوكه توركيه نك بوغازلر ، بحر سفيد ساحللىرى يوزندن ، سوريه و عراق ايله قومشولق يوزندن انكلتره ، فرانسه و ايتاليا كبي دها بويوك و دسيسه لرى دها اوزاقلرى قاورايان دولترلره بيتيره جك برچوق بويوك دردلرى وار . بوگونكى توركيه ، غربى آسيا و شرقى آوروپا ده داغيتق اولان تورك عناصرينى پروباغاندا ايله و مبادله

اصولیه ، یعنی کنندیسندہ کی غیر مسلم عناصری و بروپ اوتہ کی مسلمان تورکری تورکیہ یہ گتیرہ رک و بونلری بویله جه طوپلایه رق عملکتی یکنسق تورک عنصرینه مستند و غرب معناسیله خالص ملی بردولت شکلینه افراخ ایله سکده در . اونک ایچون بوندن داها حکیمانہ برسیاست تصور اولونا ما از . تورک افکار عمومہ سی قومشو عرب اولکله لرنده ، مصر و حجاز ده کی تورکری ده تورکیہ یه جلب ایتمک ایسته مکده در .

جمهوریت تورکیه سنک بویوک اصلاحات تدبیرلری ده تورکستان تورک منورلری طرفندن بلا قید و شرط تبریک اولونور . مع مافیہ عرب اولکله لرنده ، هندستان و اقصای شرقه کی تورکستان مهاجرلرندن دیندار آداملر آراسنده بواصلحاتک و انقلابک قیمتنی آکلایه میوب هند مسلمانلری و عربلر آراسنده تورک دشمنی اولانلرک تورکیه تورکلرینه قارشى غیبتلرینه قولاق آسانلرک بولوندیغنی بیلدیگمز کبی ، ایوم روسیه ده سوویه نلر خدمتمنده بولونان ملیتپر ورتورک منورانی آراسنده ده توریه « لاییک ، (لادینی) سیاستیله اسلام عالمنده ، و سوویه ت دوستلغی سیاستیله ده روسیه تورکری نظرنده اعتبارینی قایب اتمش دیه نلراولدیغنی ده بیلپورز . گچنلر ده روسیه دن گلوب گیدن برتورک منوری بوکاعلاوة دیدی که « تورکیه تورکری کندیلرینی بیاض عرفدن و بزى شرق و شمال تورکلرینی صاری عرفدن صایارق کندیلر ندن آیریورلر ؛ فقط انتساب اتمک ایسته دیکلری غرب ملتلی عائله سی ایچنه ده گیره میه جکلردر . » تورکستان تورکری آراسنده تورکیه نک اسلامیتله و اسلام عالمیله رابطہ سی مسئله اریله گرک دیندارلق بوزندن و گرک آنجق سیاسی نقطه دن علاقه دار اولانلر ای بیلیدرلرکه بوگونکی تورکیه تورکری اسلامیتدن هیچ بروجله انحراف اتمش و اسلام عالمندن یوزچه ویرمش دگلدرلر . هندستانده اسلامیتک چوق تهاکلی دوره لر گچیره بیله جکفی یوقاریده آکلادق . ایرانده ده فردوسی اوزرندن قبل الاسلام ایران مدنیتنه ودولایسیله قبل الاسلام ایران دیننه طیرمانان عنصرلر واردر . گرچه ایرانک اسلامیتدن اولسکی مدنیتنی اسلام دورنده — کندن دها بوکسک و شانلی اولارق تصور ایلمک تاریخا یالاندر . فقط شمیدیکی ایرانده اوفکر قوتلیدر . گرچه تورکک قبل الاسلام مدنیتی نک بوکسکلکی و اهمیت ده کتد کجه میدانہ چیمه قده در . فقط او مدنیت یکنسق برمدنیت دکلدی ، مختلف

مدنی تارک و دین تارک تأثیر بیله حصوله گلهش ایدی . شمدی تورکلر شامانیزمه دونمک فکر نده اولمقلری گبی شامانیزم اساسنده یکنی بر دین یاقمق دورلری ده آرتق کچمشدر . تورکک یکنسق بر مدنی حیاته قطعی صورته انسانی آنجق اسلامیتله قایم اولمش وملی دینه ده دایانان ملی وحیاتی بر مدنیته میدانه کتیرمک زمانی ده تورکلر ایچون آنجق شمدی کلهشدر . اسلامیت تام راسیونال ساده ، وعینی زمانده عسکری بر دین اولدیغندن تورکلر طرفندن بنمسه نمش وقبل الاسلام عقیده لری اونو تدورمشدر . بر اوك آسیا دینی اولان اسلامیت آنجق تورک وموغول سایه سنده « جهان دینی » شکلنی آلمشدر . تورک ملتی بیک بو قادار سنه مسلمان اولمقله تاریخاً یا کلیش بر یولدن یورمش دگلدر . تورک اولسکه لر نده اسلامیت کندیسنک اسکی شکلندن متولد ضرر لر دن قور تولق ایچون زمان اقتضاسی بعض تحولات گچیر — یورسه ده بو اصلا صوکی گورلیسه ن بر بحران دگلدر . وبر قبل الاسلام تورک دینه دونمک فکر ندن دوغمش ده دگلدر . یوقاریده (ص ۲۵۱) دیدیگمز کبی تورکستانده ده دین علماسی اسکی اهمیت ونفودینی الی الابد قایب آتمشدر . اسلامیت اداره ده آرتق بخارا تیولوژی سینک دینی اولمق وعلما آئنده آلت اولمق دورینی گچمشدر . بونکله برابر او علمانک اولوب بتمسبیله ومدرسه لریک ییقلمسا سیله بزم خلق کتله سنک مدنی سویه سنه اینه رک ساده لشمکده وخلق لشمقده در . تورک دین مسئله لر نده لا ابا لیدر . او بو خصوصلرده چوق درین دوشونمکدن خوشلانمز . تورکک علم حالی قیصه در فقط صاغلانمدر . تورکیه ده معاصر منالار دینی روحی خلق ایچنده یاشاتمق ایچون هانکی یوللری نهقیب ایدر لر سه بوکا حکومت قاریشماز . بوگونکی تورکیه حکومتی بو مسئله لره آنجق مملکتک عمومی سیاستی وامنیقی نقطه سندن باقار . فقط عمومیتله قید اولوناجق نقطه اودرکه تورک اسلامیتله تورک گوزیله باقار : دولایسیله او قرآنی تورکجه او قومق ، نمازی تورکجه قیلنق ایستر . تورک اسلامیتی آرتق کندی سینک ملی دینی اولارق طایر و بو دیندن دونمک ملتدن دونمک تلقی ایدیلیر . دولت دیندن آیر یلمشدر ، اما بر تورک ایچون خرسکیان اولمق تورک جامعه سنده قالا بیلک معنا — سیله امکانسزدر (۱) . تورک دینسز اولاییلیر ، فقط دینلی اولورسه آنجق مسلمان

(۱) بو نقطه بی ۱۹۲۸ سنه بروسه امریقان مکتبده نصر ایدن قیزلره و بو مکتبه قارشی تورک افکار عمومی سنده کورولان عصیبت کوزهل اکتلمشدر . باقار . « چاپان » مجموعه ۹۰ سی مذکوره سنه ، صانی ۶۲ — ۶۵

اولور وکندیسنی حیاتنده دینسز کوسترهن آدام ده مادامکه تورکدر « جنازه » ایله دفن اولونور . ایشته بوشکلده هر بر ملتک ملی ره آلیته لریله اویوشایلمک اسلامیت ایچون ضرر دگل قزانچدر . اسلامیتی ایلك دفعه اولارق ملی ره آلیته لره اویدوراییلن ملت ده تورک ملتیدر . اسلام عالمنده تورکدن باشقه دهاهیچ بر ملت اسلامیه بویله بر عصری شکل ویرمک وظیفه سنی گورمش دکلدر .

بوگونکی تورکیه دولت رجالندن پاشالردن ، بکاردن آیری آیری شخصیتلرک دینه واسلامیه قارشی علاقه ونظرلری نه شکلده اولورسه اولسون هیئت عمومیه سیله بورجال تورکلکک احیاسنه معطوف انقلابی وجذری تدبیرلری ایله اسلامیه ده اک بویوک خدمتی گوستر مکده درلر :

(۱) « خسته آدام » اولان سلطنت تورکیه سندن موقیبتلی بر عملیات نتیجه سنده صاغلام وقوتلی یپ یکی بز معاصر ملت وجوده گتیردیلر . اوردوسی یاقین عصر — لرده اسلام تاریخنده مثلی گورولمیهن شکلده قوتلیدر ، واک چوق عسکری مالزیه سی مملکتک کندیسندن یتشدیر یلیر بر آوروپا دولتیله حرب ایتمک ایچون کندیسنی جیخانه قارشیلغی اولارق دیگر برینه صاتمق مجبوریتنده دکلدر . صاغلام داخلی وخارجی سیاستله و « ملی ایش » خصوصنی گوزل تشکیل ایلمکله تورک ملتکک نهایتسز اعتمادینی قازاندیلر وبو اعتماد نتیجه سی اولارق ملی ثروتی تصرف سندوقلرینه ملی بانقه لره طویلايه ییلدیلر وملتی آوروپانک اقتصادی سلطه سندن واونلرک بانقه — لرینه اسارتدن تامیله قورتارمیه موفق اولدیلر . اسلام عالمی اقتصاداً بویله صاغلام بر وجودی اوج عصر درگورمه مشدی ، بوایسه اسلام عالمی ایچون آزر قزانچ دکلدر .

(۲) آنا طرلینک اکثریتی دها اونبرنجی عصر ده اسلام آلینه گیره رک بر اسلام مملکتی اولمشدیه ده ارمنی وروم بو اولکده اقتصاداً حاکم بر عنصر اولارق یاشیوب کلدی . بونلر اهل صلیب زمانلرنده و صوک ایکی عصرک « شرق سیاستی » دور لرنده خرسیتیان تبعه صفتیله مسلمان تورک وجودنده برچیبیان اولارق زمانمزه قادر یاشادیلر ، آوروپا ملتلینی تورکیه به واسلام عالمته قارشی قوشقولاندیردیلر . یکی تورکبه نك رجال دولتی بو اولکده یی بو « خرسیتیان تبعه » دن جذری تدبیرلره تامیله تمیزله مش و آنا طولی اسلام تاریخنده بوگون ایلك دفعه اولارق خالص بر اسلام وجودی اولمشدر . اونبر عصر دنبری تورک واسلام وجودینی اپنله تهن

بو غير مسلم طبقه توركيه دن آتيلد قدن صوكره بر معجزه كبي شمدى ده توركيه يه دوست اولق ايستيور. توركيه بوكون باشدن باشه بر اسلام مملكتيدر. بوكا توركيه - نك داخلى مسئله سبدر دنليه مز . بو بالعكس بوتون دنيا اسلاملى ايچون اك مهم بر قازا نيدر .

(۳) يكي جمهوريت توركيه سنك اسلام عالمنه قارشى اك بويوك خدمتى ، دولتي ديندن تجريد ، خلافت و سلطنتى لغوايدرك اسلاميتى قطعى بر اصلاح يوليه سوقش اولمسيدير . يعنى سيد احمد خان ، جمال افغانى ، محمد عبده و ساير علمانك تقريباً بر عصر دنبرى تمثيل ايدوب گلدكلرى اسلام اصلاحاتنى مصطفى كمال پاشا اوته كيلرك كتابلرينى اوقومش اولديغندن دگيل ، ملتك عسكرى و سياسى احتياجلرى اقتضاسى جف القلم حل اتمشدر . اسلاميت آرتق ديكر مدنى دينلركى آنجق وجدان مسئله سى اولمشدر . او، توركيه ده آرتق مليت اساساتنه قارشى قفاطوتان بر نوع اينترنا سيوناليزم پره نسيپلرى دگلدرد . توركيه ده اسلاميت مى ره آليته لرله باريشه بيلهن و هرهانكى اسلام ملتك دىنى اولاييله ن ايلاستيق و حيات استعدادينه مالك يپ يكي بر دين اولمشدر . او، آدق دولت اداره سى ايشلرينه ، تجارلك بانقه و قره دى مسئله لرينه ، مؤمنلرك حقوقى مسئله لرينه قاريشان و كنديسنه اينانان ملتلى گرى يه چكن قرون و سظائى تشورات تعليماتى دگلدرد . شمدى اوندن فتوا ايسته نيلسيور ، بالعكس او كنديسى حياته اوبارق ملتى تكرار قازانمق يوللرينى آرايور . توركلر « دولت عنعنه سى » اولان اسلاميتك « سياسى پرنسيپلرينى بر طرفه آتديلر ، اونلر « سياسى اسلاميتك » بعض عمده لريني كندى غزته لر نده آچيقجه تنقيد ابده رحتى سو كوب صايبايليرلر . معتقدلرينك بوتون حياتى ايشلرينه مداخله ايدن ، اونلرى گرى يه چكن « اجتماعى اسلاميتك » قفاسى تورك طرفندن ايندريلن بر ضربه ايله قيريلمشه — ده « دين اولان اسلاميت » بوندن برشى قايب اتمه مشدر ، بلكه ده او ، توركلرك قلبلرنده اونلرك مقدساتى صفتيله ياشيوب گيديور . بو صورتله « دين اولان اسلاميت » خرافاتدن تميز راسيونال عقيدة سيسته مى اولارق يكي بر حيات باشليور . عصر مزك بو استقامتده كى فكر جريانلرى احتمال « يكي غزالى » لرد و غورور و « يكي اسلاميت » ده اونلر طرفندن ايشانلرك كنديسنه توركلر طرفندن آچيلان بويكى يولده يكي انكشافلر گوسترد . توركيه نك اسلام عالمنده كى موقعى بو اصلاحات و انقلاب

سایه سنده صار صلیق شویله دورسون بالعکس دها قوتلنیور . گچن سنه امان الله خانک تورکیه بی زیارتی دولایسیله میدانه چیقان و آوروپا مطبوعا تنده ده اهمیتله قید ایدیلن برحقیقت واردر : یکی اسلام ملتلیله اولان رابطه سنی دینی شعارلرنامه یامیوب مادی اساسلر اوزرینه تأسیس ایتدیکندن بو خصوصی اسکی عثمانلی سلطانلرینک رابطه لرندن دها صاغلام برشکلده تبارز ایتدیره بیلیور . اسلام اولنکه لری آراسنده دکز ، قارا و هوا یوللری تأسیسنده ، بو اولنکه لرده منتظم اوردولرک تشکیل خصوصلرنده ، بو اولنکه لرک کندیلرینی بو گونه قادار بو بوندروقلری آلتنده بولوندران غرب دولتلرینه قارشی عمومی سیاستلرینک آهنسکدار لغنی تأمین خصوصنده تورکیه هر حالده مرکزی نقطه بی اشغال ایده چکدر . میسیونرلرک The world of Islam مجموعه سی معاصر تورک منورلرینک وقتيله تورکلرک اسلامیتی قبول اتمش اولدقلرینه تأسف ایتدکلرینی یازیور . ایرانیلر آراسنده اولدیغی کبی تورکلر آراسنده ده بویله آداملرک بولونمسی طبیعیدر . فقط تورکار ریالیست انسانلردر . تورک منوری اسلامیتی سویورور یا خود سومیورینه مسلمان قالور . چونکه تورکلر ایچون یکی بر دین قبولی اصلا و قطعاً متصور دکلدر . یالکز اونک زمانی کچمکه قالمیور ، طبعاً مونوتایبست اولان تورک وموغوللر مثلا چنکیز واونک ایلک اوغللری حاکمیتی دورنده هر دین خصوصنده تمام سربست دوشوندکلری وعین عائله ایچنده مختلف دین پروپاغاندا سنه یولور دکلری حالده خریستیانلغک تلیث وسایره اساسلرینی آکلاما دقلرینی وبکنمه دکلرینی آچهجه سویلشلر در . ما دامکه اسلامیت تورکلر ایچون آرتق باشقه هر هانکی بر دینله تبدیلی قایل اولمیان وتورکلر آراسنده صاغلام برلشمش اولان دیندر ، اوحالده اسلامیتی سومیه بیله ن تورک ده دیورکه ، مادامکه ملته بر دین لازم ، اوحالده او دین آنجق اسلامیت اولایلیور . اونی صار صتمیه چالشمق عقیم قالیر وملتک وارلغی ایچون مضر در . حیاتی دینسز اولارق گچیره ن برتورک ینه اسلام مراسمیله جنازه ایله دفن اولونور دیدیکمکزک وجهی ده بودر . یالکز بو دکل : بو دینسز گورونن تورک کندی مملکتنده آمریقا وسایره میسیونرلرک چوجوقلری آراسنده خریستیانلق لهنده پروپاغاندا سنه قارشی اسکی سلطانلر زماننده کی دیندار تورکلره نسبة دها تیزدر . معاصر ورکیه دین مسئله سنده لاییکدر . فقط برتورک منوری ایچون دین دکشد بر ملک ملیتی

دكشدرمك ديمك اولديغندن تاماميله غير قابلدنر . توركي اداره ايدن طاهري قانونلري دكل ، اعتيادلر اولديغى تاريخده كورولور . شمدى توركيه ده دين مسئله سي ده يويله در . قانونا هر تورك ديني تبديل اتمك ، بوكون اسلام ايسه يارين خريستيان ، او برسي گون بوديست اولمق حقنه مالسكدر ، فقط بو حقدن كيمسه استفاده اتمز وتورك جامعه سنك اعضاسى اولارق قالمق ايسترسه ايده مز . ملتتمزك اسلام دورى تاريخنه باقارق « تورك ملتى صوك بيبك بو قدر سنه يا كاش يولدن يورومش دكلدر » ديديسه ك بوسوز ايرانيلىر ايچون ده عيني صورته واردر . تورك ملتى تاريخده اسلاميت ايچون بو قدر قان دو كه ركن ، بو قدر قوماندانلر ، دولت آداملرى وعالملىر ويريركن يا كالمش دكلسه ، ايرانيلىر ده اسلامه . بالخاصه شيعه لـلكك تحكمندن اون بيبك رجه عالم وحكيملىر ، اديبلىر وصنعتكارلر وبرمش اولمقله يا كالمش دكللدر . آروپا مدنيتى اسلام قانونلرني آيرمق دكل بلكه ده دها باقلاشدير اجقدر : معاصر حيات اختياجلرى ، تاريخى آروپا اصوليله اوگر نمك ايراني بواولكه نك مسلمان سكنه سنى اون آلتنجى عصر دنبرى يالانلرله اقناع ايدرك ديكر اسلام ملتلى اورتاسنده يابانجى بروجود شكلنه صوقان شرائطدن قورتاراجق واونك اسلام عالنه دها ياقين كلمه سنه سبب اولاجقدر . مستشرقلر طرفندن علمى مقصده ، قاتوليكن پاپاسلرى طرفندن ايسه « استيشار » اميد لريله بحث ايديلن « تورك اسلام بحرانى » مبالغه ايتديريلمشدر . حتى ديه بيليرزكه اساسسزدر . اسلاميتك اسلام ملتلى اوموزنده آغيريوك اولان برچوق اسكى مؤسسسه لرى بيقميايور . چونكه يكي ني ياقمق آنجق بونلرى بيقمقله قابل اولاجقدر . اسكى اسلام جامعه سي يكي معاصر مليت پره نسپي نك تطبيقى موجبي داغيلور ؛ چونكه يكيدين معاصر اساسده برلشمك آنجق بويله داغله دن صوكره حصوله كله بيلير . اوچ اسلام لساني (عربى ، توركى وفارسى) بولسانده قونوشان اوچ ملتك مدنى خزينه لريني ، فسكر جريانىلرى تاريخى ، تاريخى جوغرافيا لريني ، مملكتلرينك طبيعى ثرونلرينك استحصال تاريخى ، مدنى حياتك انكشاف سيرلريني اوگر نمك ايچون بربرينه صيقى مربوط قالاچقدر . بونلك هر اوچينك لاتين حرقلرينه گچمسي ويكي علمى تكنيك ومه تودلرك مشـترك وموازى يوللرله تطبيقى احتياجلرى بو اوچ ملت آراسنده برگون عمومى اساسلرك ايشله تيلمسنى موجب اولاجقدر . اونك ايچون بوگون توركيه ده بو خصوصده واقع اولان انقلابلرى ده

اسلام ملتلی و تورکستانلیر حضور قلبله قارشیلایه بیایرلر . اسلام ملتلی آراسنده باش گوستره جک اولان بو حقیقی معاصر مدنی و حیاتی رابطه لرك جدا تأسسی یولنده تورک شهبه سزینه مهم رول اوینارلر . بوصولله بز تورک و اسلام عالمی مناسباتی استقبالنه چوق نیکین باقاییلیرز .

تورکیه نك غرب عالمی عانله سنه گوروب گیره میه جکی مسئله سنه گیلینجه دیهلم که گیره مسون یا خود گیره مسون ، بوندن نه ضرر و گیره مسندن نه قائده ؟ اورال — آلتای قوملرندن ماجارلر اون بر عصر در شرقی آوروپا قوملرینك اورتاسنده بولونیورلر ، بیک بو قدار سنه در خرسیتیان درلر ، خرسیتیانلر ایله برابر اهل صلیب محاربه لرینی یاپدیلر ، جرمان و اصلا و عرفلری ایله متفقاً تورکلر علیهنه عصرلرجه مجادله ایتدیلر . بوملتك تورانی الاصل منشأی گونش کبی ظاهر و کندی میانلرنده اسکبده حاکم تورک قبیلله لرینك تاریخلی و اضحا معلوم اولدیغی حالده بر چوق ماجار عالملی جرمان و اصلا و قوملری خاطر ایچون ماجار ملتک توران قوملریله عرفاً هیچ مناسبتی اولدیغی اثبات یولنده بیله چالیشرلر . مع مافیه بیک بو قدر یوز سنه در بونلر بوراده اصلا و جرمانلر آراسنده یابانچی قالدیلر و او یله قالیورلر ده . حرب عمومی نتیجه سنده بوقوم و وطنی تقسیم اولوب قومشو اصلا و ملتلرینك و رومانلرک بویوندور و غنه آتیلدقدن سوکره بونلر بویا بانجیلغی ده افضله حس ایدر اولدیلر . تورکیه تورکاری آراسنده استانبول و روم ایلی و لیوانت طرفندن نشأت ایدن بر قسم ملز عنصرک افکارینه ترجمان اولارق شرقی اولقدن و تورک ملی سیاستندن اوتانان و بوملتك شرقدن گلیوب کوچوک آسیا دن توره دکلرینی ادعا ایدن آداملر و ارایسه یینه اصل حقیقی تورک عنصری بوملککنده افکار عمومییه اوززینه حاکم قالیور . تورکبه تورکلرینك شرق ملتی اولدیغی و آنا وطن تورکستاندن گلش اولدقلرینی سوبیلکله تفاخر ایدرلر . ۱۳ — ۱۵ نجی عصر لرده دارکوزلی ، قیغاج قاشلی تورک و موغول کوزللی یا لکراسلام شرقنده دگل اورتا آوروپا ده بیله نجیب و آصیل انسان تپی اولارق تلقی اولو نوردی . حتی اوزمانک مینیا تورلرنده و کلیسه رسملرنده بیله بونک ایزلرینه تصادف اولونور . دارکوزلی و قیغاج قاشلی تورک کوزللی ، الماحق کپکلری چقیق و بورنی باصیق ترک قهرمانلری بوندن سوکره غرب تورک شعرنده و گوزل صنعتنده ده بر طوتاییلر . بن شمیدی دورت سنه در تورکبه ده یم ،

روسیه لی تورک محررینک دیدیگی گبی « شرق تورکلرینی صاری ، کندیلرینی بیاض
عرقدن ، عدایدن برجدی آدامه تصادف اتمدم (۱) . معاصر ومستقبل تورکیه نك
قوت منبعی غرب تورکلرینی عرفا أوروبا عائله سنه ادخال ایده بیلمکده دکل ، اوك
آسیا ده سیاسی ومدنی برقوت صفتیله جهان حادثهلرنده کندیسینی گوستره بیلسی
اولمش در . اوك آسیا ، شرقی أوروبا ، بالقانلر ، و بحر سفید آراسنده کی جوغرافی
موقعی ، طالعسز کونلرنده اونك اوك ضعیف نقطه سی اولارق تلیق اولونیوردی ؛
طالعی کونلرنده ایسه بوجوغرافی موقع اوکا گنیش ساحهلرده سیاسی ومدنی رول
اوینايه بیلمک ایچون بویوک امکاملر ویره چکدر . تورک ملتی بوگون اوك آسیاده
صافی اعتباریله آزایسه ده بو اولمک عربلر و ایرانلرله مسکون اولان اولمک لره نسبه
دها آبی مسکوندر . طوپراغی گنیش اولدیغی گبی تورک ملتی ده ولوددر . اونك
ایچون عرب ایللرینک کندیسندن آیرلملریله تورکیه اصلاتالی دولتدرجه سنه اینمز .
بوغازلردنیانك قاوغالی یریدر . قاوغالی یرده یاشامق ملتک استقبالی ایچون رهیندر .
تورکستان وعموما اورتا آسیا تورکلرینی بوفلا کتله کتیره ن وضعیت بواولمک نك
۱۶ نجی عصر دنبری بویوک ملتک مجادله میدانلرندن کنارده قالمسیدر . بووضعیت
بزم دائمی سکوتته یاخود کوچوک اتتریقارله آلتشامزه ونهایت اسارته دوشمه مزه
سبب اولمشدر . بزآنجق آسیاده بین الملل دمیر یوللرک وهوا یوللرینک انکشافی سایه
سنده یکی حیاته باشلايه بیلیرز . تورکیه تورکلری ایسه ۱۵ نجی عصر دنبری دکزیوللری
اوزرنده ودکزیوللرینک ده آناختاری اولان یرلرده یاشایورلر . اونك ایچون
تورکیه تورکی تاریخده سی تورکلر کی آچیق گوز وجدالچی در .
خارجده کی تورکستانلیر مسافر بولونقلری بعض اسلام مملکتلرنده معاصر
تورکیه علیهنده کی پروپاغانداره قولاق آصاملیدرلر . کذا غرب تورکلرینه
تورکستانی بوگون بولوندیغی ورطه دن چیقارایله چک برقوت ديه باقوب بونك
حصوله کلدیگنی ، بالعکس تورکیه نك روسیه ایله دوستانه مناسباتده بولونتمق ایسته —

[(۱) کتابم یازلدقن صکره تورکیه ده بویولده بعض تشبیلر اولمشدر . اسماعیل حامی نام
برمعلم « تورکارله هند — آوروپالیرک منشاء برلیکی » عنوانیله ایکی جلدک بو بوکجه
برائر نشر اتمشدر . بو مؤلف منشاء اعتباریله چرکسردن ایش . خالص الدم تورک اولانلردن
ده بوادعاده بولونلر تورک اتروبولوژی مجموعه سنده نشر باتده بولوندیلر] .

دیکنی گورینجه ده انکسارخیاله اوغراماملی در . تورکیه تورکلری بوگون مفلوج برحالده بولونان بویوک تورک ملتی وجودینک صاغلام نصفی درکه اوصاغ اولورسه وجودک دیگر قسملری ده اوندن متأثر اولور و صاغلاملاشیر . جهانده قاپیتالیزم و یاسوسیا لیزمک غلبه سی گبی مسئله لرك حلی بویوک صنایع ایندوستری مملکتلرنده حل اولونا جغی کبی، بویوک ایپیریالیست روسیه نك مقدراتی ده دنیانك اوج قطعه — سنپده (آروپا، آسیا و آمریکا ده) بوروسیه یه قومشو اولان بویوک دولتلر آراسنده حل اولونا ییلیر . بو مسئله لرك حلی تورکیه دن بکله مک کارعقل دگلدر .

تورکستان تورکی، بالخاصه اونک وطن خارجنده مهاجرلک حیاتی کچیرمکده اولانلری تورکیه نك تورکستانه مناسباتی مسئله سنی دوشونورکن بومملکتده بو مسئله یه نظرک بردکل برقاچ اولاجاغی کیفیتنه ده دقت اتملیدرلر :

(ا) اولا تورک ملی غایه لرینی اپی بنمسه مش گورونه ن برقالا باقی عنصر واردرکه کندیسینی حیاتک یومی احتیاجلری اورتاسنده گورویور، اوزون زمانلردنبری تورکک گورمه دیکی سرمایینی بوملتهک آلینه گچیرمک دورینی یاشاتیور. بو عنصریکی تورکیه ده کندیسینی راحت حس ایدر واستقبال حقنده چوق دوشونمکدن خوشلنمز و ملی غایه لرك بوراحتی بوزاجق گورونه ن تظاهرلرینی اصلا ایسته مزومجرد ایده آلردن چکینیر، کندیسینی ملیتجی اولدیغی حالده اوته ده بریده میلیونلرجه تورک قیریلیورمش، یاخود گونک برنده قاپیتالیزم ته لکه یه معروض قالمق احتماللری وارمش اوکا آلدرماز. او، آنجق گونک مسئله سیله اوغراشیر .

(ب) بونکله برابر تورکیه ده عمومی تورک ملی غایه لرینی اصلا قاورایه میان، حیات انته ره سلری اعتباریله عرب، روم وارمنی یی بزدن دها یاقین گوره ن اسکی عثمانلی ذهنیتلی عناصر و یاخود قوسه و پولیت لیوانت عناصری آرتق نفوذ صاحبی دگلسه ده تماماً اورتادن قالمش ده دگلدر .

(ج) بوذکری کچن ایکی عنصرک تام قارشیلغی اولارق تورکیه ده بالخاصه عالی مکتبلرده و حربیه لرده اویله برتیب کنج انسانلریتشویورکه اونلرده گویا بزم کبی اسکی آنا وطنده دوغمش گیدرلر و اونلر کندیلرینی اویله حس ایدرلر . بوزمره یی بزدن یکانه برشی آیریور : روس سدی . بوزمره اینانپورکه ، آروپا ده ده روسیه یی تقلید آ زوربالق سیاستی آرتیور . هولاندا ، دانمارقه، چیخ اصلاواق، فنلاندیا گبی

بويوك ملتلك مرحمتلرينه ، اونلرك انصافلرينه دعا ايدرك ياشيان كو چوك ملتارصفتيله كچنمك بزتوركلر ايچون برگون امكانسز اولاجقدر ، بناء عليه توركيه آنجق بويوك تورك ملتي اولارق ياشا يه بيلير .

د) ديكر بر قالاباق منور تورك كتله سي واردركه اولرده ايدده آليست درلر . بزم دردلرمزى چوق ياقندن دويارلر . بزم ايچون ايچين يانارلر . بزه هر نوع يارديمي اسپر كه مزلر . فقط بوني زمانك ايچا بنه اويدورمق لزومى گوروپورلر . بونلر بزي هيچ بر زمان قدرك جلوه سنه براقق ايسته مزلر . فقط توركيه طرفندن بوگون تطبيق قابل اوليان وعدلرله بزي اويالاماز وبوتون قوتلرني توركيه نك قوتلنمسي هدفنه صرف ايدرلر . بزيونوع تدبيرلر آنجق تقدير اتمليز . توركيه نك قوتلى شرق وغرب ملتلى آراسنده نفوذ صاحبي بردولت اولارق ياشامسنه سونمليز . چونكه بر زمانلر واردى كه توركلرك استقلال وحاكيتي بر مسئله تشكيل اتميوردي ، بالعكس تكميل شرق وغربي وجنوبي آسياده تورك وموغول سلاله لرى حاكدي . بودها ۱۷ — ۱۸ نجى عصرلرده ده بويله ايدى . اوزمان دنيسانك قسم اعظمي اوزرنده حاكم اولان عثمانلير ، قاجارلر ، هندموغوللرى ، اوزبكلكر ، قالموق ومانچو حكمدارلرى آراسنده سياسي رابطه لرك لزومى هيچ تصور اولونميوردي . قرداشاق وعرفداشاق مناسبلرينك قيمتى يوقدى . عثمانلى سلطانلرى ده توركستان تورك حكمدارلرني آنجق شيعى ايرانله وياخود روسيه ايله محاربه يه طوتوشديغى زمان خاطرلار ، كندى موقت سياسستلرى لهنه استخدامه چاليشيرلر ، صكره تكرر اونوتورلردى (باقك يوقاريدده ص ۱۰۶ — ۱۲۴) . شمدى تورك ملتي وآلتاي قوملى كوچوچك آنا طوليدن وبوغازلردن باشقه بوتون آسياده حاكيتلرني غائب ائديلر . ۱۹۲۰ سنه سنده بخارا وخيوه ده حكمران اولان ايكي سلاله ، ۱۹۲۵ سنه سى تشرين اولينك ۳۱ نده قاجار سلاله سى سياسي حيات ساحه سندن چكىلديلر . اونك ايچون بزي بوگونكى توركيه يي نه دين ونه ده خلافت نقطه سندن ونه ده روس دشمنى اولاق جهنتندن ، بلهكه ديديكمز كچي مفلوج تورك وجودينك صاغلام نصفي ، ملتزمك حيات دامارلرنده كي قانك صاغلام آقديغى نصفي ديهيه باقار واويله تقدير ايدرر . غرب توركينك دوردنجي زمرة اولارق گوسترديكمز بو « قالين منور كتله سى » ده بزي كندى ملي وجودينك بالذات كنديسى طرفندن اداره ايديله ميهن ديگر نصفي ديه باقار ؛

بوگون تورکیه ده انکشاف اتمکده اولان تورک ملی مدنیتی تورکستانده نشر و تعمیم ایلمک ممکن اولدیغندن اولسکه مزده ملی استقلال نامنه هر نصلسه روسلا - شمامق و ماییتی محافظه اتمک املنه معطوف بوتون حرکتلریمزه سمپاتی ایله باقارلر. ایشته هر هانگی تورکستانلی کندیسنگ یکى تورکیه یه قارشى مناسباتنى تعیین ایدرکن بو اولسکه ده ی منورلرک بزم مقدراتیمزه و بزم تورکیه ده گچنشمزه قارشى نظر لرینک فرقى کوز اوکنده بولوندرمق مجبوریتنده درلر .

اوزون مطالعه لرمزک خلاصه سی شودر : تورکیه تورکلری بزه قارشى هر هانگی بر دیگر زمانه نسبتاً جدأ خیر خواهدرلر . اولر کندى اولسکه لرنده کندى حسابلرینه چالیشیورلر . بزده کندى اولسکه مزده یاخود او اولسکه نامنه خارجه کندى بیلد - یکمزجه چالیشالم . قاراداشلق نامنه و مشترک ملی انته ره سئلر نامنه اونلری تعجیز اتمیه لم . یوقاریده ص ۵۶۲ ده ذکر ایدیلن بر عمده یی اونو تمیالم که : « تورکستان ملی حرکتی هیچ بروقت همدین یاخود همعرق اولان دولتله یوکنمک اساسنده اولیه جقدر . کذا تورکیه ده ملتجی ایکن بو اولسکه نک داخلی ایشلرینه ده قاریشمیالم . بزیک ای بیلملی یزکه بجادله نتیجه سنده وطنلرندن آیریلان مجاهدلر ایچون تورکیه فیرطنه لی گونلرده صیغتمق ایچون گوه نیجلی بر ملجأدر . دیگر طرفدن یکی تورکیه بزم ایچون بر ملی تربیه مرکزیدر . مستقل تورکیه نک ملی مکتبلرنده آلا جقلری ملی روحی تورکستان چوجوقلری و گنجلری نه کندى وطنلرنده و نه ده هر هانگی دیگر اجنبی مملکتنده آلا بیلرلر . تورکیه رسمی حکومتک خارجی سیاستی نه اولورسه اولسون منور تورک افکاری بزم لهمزه در . تورکستانلی چوجوغی تورکیه مکتبلر - نده تعلیم ایدن تورک معلمی ، کذا بو گنجلره تورک اوردولرنده تعلیم ویره ن تورک ضابطی بزم چوجوقلرمزه باشقه شیلر آکلاتیر ، ده ا یوکسک ایده آللری آشیلار . ونلری نظر اعتباره آلام و تورکیه غزته لرنده بعضاً گویا موسقوادن یازیلوب کلمش کبی مقاله لرک انتشارندن هغبر اولیه لم (۱) .

(۱) بو فصل ده شو صوک سنه لرده مختلف اسلام مملکتلرینه منسوب بعض ذوات ابله مختلف مناسبتلر له قونوشوب حسب حال ایدرکن طرفدن اورتایه آتیلان و مدافعه ایدیلن و خاطره دفتریمه قید اولونان فکرلری جمع و ترتیب اتمشدر . اوجله دن شوذاتلرک اسملرینی تصریح ایده ییم : یاقالی عرب محرری سید احمد الفاروقی [الجامعه الاسلامیه غزته سی صاحبی] ، آفغالیلردن محمود خان طرزی و سردار عبدالرسول خان ، ایرانیلردن محمود غنی زاده (کاوه محرر لرنندن) و حسین کاظم (ایرانشهر محرری) . آذربایجانلی علی مردان بک طوبچیباشی [وقازانیلردن رضاء الدین بن فخر الدین ، موسی چار الله و سعید سونجه لهی] .

صوڭ سوز

اليوم توركستان وطينيك و توركستان تورك و تاجيگينك مقدراتي ايله اويچ اسلام دولتي علاقه دار بولونيور . بوندن باشقه قافقاسيا و اوقرانيا ملتري كندى حياتلري نامنه بزملة متفقدلر . ايشته بزم صميمى دوستلرمز بونلردر . مقدراتمزله علاقه دار اولان بويوك دولتلره گليينجه بونلردن روسيه ايله چين ايضاح اولونديغى وجهله بزي آرتق غرتلاغمزدن طوتمش و بوغمق اوزره بولونان مى دشمنلر — مزدور . تورك ملتى هر نه بهاسنه اولورسه اولسون بونلرك بويوندر و غندن قورتولمق ايستر . ژاپونيانك اورتا آسيا مسئله لريله ياقندن علاقه دار اولاجغى حقنده كى مطالعه — لرمز شمديلك نظرياتدن عبارتدر . او كنديسى آنجق مانچوريا مسئله سنده فعال برشكده گوسترمكه باشلامشدر . گرى يه قاليور انگلتره . بونك جقنده ايلك اوكجه گوزه آلناجق نقطه هندستاني و فعلا تيبه تي اداره ايدن انكلتره نك اورتا آسيا سياستنى ده كنديسنك ديگر مستملكه لرنده و جهانده حاكيتنى تأمينه معطوف عموم سياستيله آهنكدار اولارق يوروتن بردولت اولمى كيفيتيدر . بونقظه دن انكلتره نك اساس سياستنى لورد كورزون كندى كتابنده يوقارنده نقل ايتديگمز وجه اوزره واضحا آكلاتمشدر كه هندوكوش طاغلرينك شمالنه گچمه مكدر . انكلتره بورالرده كى حاكيتنى تهلكه ده كورمدا كچه قيملداماز . او ، هندستاني هيج قولاي قولاي براقماز و روسيه هندستان اوزرينه يورويه جك اولورسه البته بر ساعت دورمادن غربده روسله حسابنى كورمگه باشلار . فقط روسيه ده كندى نفوذى جنوبي آسيا يه دوغرو يايمة ايشينى انكليز ملتى بردن آياقلانديراجق شكده اجرا ايتمز ، بلكه او ، تدريجا اولا اقتصادى ماهيته و برلى قوملرى انكليز علمينه تشويق اصوليله وسائره صورتنده حركت ايتديگندن آنى برصادمه يي ايجاب ايدنه جك بردقيه گلنز . اليوم انگلتره جنوبي و اورتا آسيا ده آنجق آلنده اولانينى مدافعه يه قرار ويرمش برملكيتدر . اونك آمريقادا چوق ايشلرى ، اوسترايالى و اقصاى شرقده كى منفعت منطقه لرينى ژاپونيان ، آفريقا و غربى آسيا ده كى مستملكه لرينى و نفوذ منطقه لرينى آروپا ياده كى رقيب لردن قورومق دردلرى واردر . او ، اورتا آسيا و قاپعنه

آنجق كنديسنك هندستان مالكانه لرینی تهلكه يه معروض بر اقوب بر اقامه نقطه سندن باقار . بوندن طولانی ۱۹۲۱ سنه سنده توركستانده بعض ذواتك انكائره يه قارشی يسله ديكلری اميدلر تمايله بوشه چقمشدر . بوندن صكره ده اويله اولاييلير . ديگر طرفدن انكائره نك ديپلوماسی طرزی چوق بطی اولوب زمانزه اويغون ده دكلدر . گچن عصر ده بيله بوندن روسيه استفاده ايتدی . دها علی سعای افندی بونی آكلامشدی و ديمشدی كه : « آتاليق غازی كاشغر ده بردولت اسلاميه تأسيس ايتدك دنصكره خارج ايله عقدر و ابطلی مطالعه ايلدی . اطرافنه باقوب دكلر حكمداری و هند ده قرق مليون مسلمانه حاكم اولان انكائره يه ديگرلره ترجيحاً مراجعت ايتدی . تجارت و اختلاط معاهده سی بايق ايسته دی . انكائره اويچ كره سفير گوندر و ب معاهده تجاريه طلب ايلدی . انكائز ايسه بطاقت درجه سنه وارمش « وقار » پوليتيقي سيله بودولت جديده ني تصديقه مسارعت ايتمدی . بوندن روسيه استفاده ايتدی . اخيرا انكائره روبرت شووی گوندر و ب معاهده ياپدی ايسه ده گچ قالمشدی . « لورد كورزون يوقا ريده مذكور « اورتا آسيا ده روسيه » كتابنده انكائز و روس سياستی حركتلرینی مقایسه ايدرك ديوركه : « انكائز دولت آدملری وقتلرینی پارلامتوده لاقرديلرله فيچيلر دولو مرکی انكائز خارجيه سنك معناسر ديپلوماتيق كاغد پارچه لرینی قره لامقله گچيريركن بزم شرقده يكانه مهم رقيميز اولان روسيه ايشینی بلا انقطاع و بلا تردد يوروتمش و بكدبكرینی متمم اويچ وضعيت سايه سنده متبادياً ايلريله تمش اوليور ، اولر ده : (۱) اولسكه لرك اشغالی ، (۲) يرلی اهالی ني تمثيل ، (۳) وضعیتی تحكيم ايلسكدن عبارتدر » (۱) زمانزده ايسه بوانكائز سياستی مثلا بولشه و يك روسيه و ژاپون يابه نسبة چوق بطی و و ترددانه اولوب اسکی اعتيادلره مبنی اولديغندن هيچ ده معاصر دكلدر . ۱۹۲۱ سنه سنده خليل پاشا ايله حاجی سامی نك تاشكند اوزرندن كاشغره

G. Curson, Russia in Central Asia, p. 310 : I am showing (۱) that while English statesmen have chattered in Parliament, or poured gallons of ink over reams of paper in diplomatic futilities at the Foreign Office, Russia, our only admitted rival in the East, has gone continuously and surely to work, proceeding by the three successive stages of conquest, assimilation, and consolidation.

گچمك احتمالاً خبری کنديارینه واصل اولونجه کوزلری دورت آچیلدی و یوقاریده (ص ۳۹۶ ده) ذکر ایتدی که « ایتیرتون » در حال باصما جیلرله مذاکره بی دوشوندی . فقط باصما جیلرک اک قوتلی مجادله ساعتلرنده انکاتره Skrine نام بر آثار عتیقه جی بی کاشغرده مثل بولوندردی ، اوده کتابندن ده گورولدیکی گبی زمانمزله علاقه سی اولمیان هر شیله مشغول اولدی . انکاتره روسیه نك تورکستانده کی ملی قیام حرکتلرینی تنکیل ایدرک تکمیل اورتا آسیا ده قوت ونفوذینی تحکیم ایلسینی برشی صایمیور ؛ اما حرب عمومیده کی دشمنی اولان تورکیه نك بر ایکی ضابطندن بویله قورقییور . بولشه ویکارک آسیا به اقتصاداً و سیاستاً استیلا ایلدک ایچون بوتون تورکستان و سیریا دمیریول خطاری اوزرنده کی صنایعلا شدرمه وسوق الجیش ایشلری یولنده کی تشبثلرینه برطبیعی ایش دیه باقار ؛ اما آلمانیا نك غرب منطقه لرنده سلاحدن تجرید ایدیلن ولایتلرنده بر سلاح ده یوسی بولونورسه جانلری بوغازلرینه کلیر . حرب عمومینک ؛ آجی خاطره لری اولنری هر شیدن فضله اشغال ایدر ؛ مع مافیروس ایمپیریا لیزم تهلسکه سی کنديسینی آسیا ده آچیق گوسته — ره چک اولورسه انکاتره ، فرانسه وهوللاندا امپیریا لیزملرینه قارشى جدی تعرض اولنرک آسیا ده کی واردات منبعلری روسلر طرفندن کسبلک شککنده اولاجنی آکلایش اولور . عمله لرینک حیات سویه لری روسلره نسبتاً چوق یوکسک اولان وخام اشیایی مستملکلرندن کتیروب ایشله تن بودولتلردن هیچ بریسی روسیه نك قافقاسیا ، تورکستان و سیریا ده اوجوز عمله ، دوغروشی یرلی اسیرلر قوتیله اعمال ایدوب اک یاقین یولدن سوق ایده جکی اوجوز ماللره قارشى رقابت ایده مز . وبوگیدیش دوام ایدرسه بوکون بیله اک جندری اصوللرله اک سریع بریولدن حرکت ایدن روسیه سوق الجیش ایشلرینی قولایلاشدیران شرائطی آله ایتمش اولور .

بوندن بشقه داها تحف بر نقطه به اشارت ایشمک ایسترم . انکاتره هندستانده بخارا امیرینی و آنک آدلرینی قولایبور و تورکستان منورلرینه نظر آ بو بوستان قور قولوغنی طوتمایی ترجیح ایدبور . بو ، آنجق اونک محافظه کارلغی ایچون وبزم تجدجی اولما مزک هند مسلمانلرینه تاثیرندن صاقباقدن ایلری گاسه گرکدر . بوملاحظه لره علاوه ایدیله چک بز نقطه ده انگلیز ملتک تجار برملت اولوب سیاستلری ده سیاسی تجارت کی برشی اولمی کیفیتیدر . بونلرک اورتا آسیا ده بر اسلام تورک دولتینک

تشکلینی ایسته مدکری دوغوردر . فقط او ، اونلر ایچون براساس سیاست عمده سی دگلدر . اونلر دیگر برفر صتده بونی ایسته یه ده ییلیرلر . اگر شویله بردولت اونلرک ایسته مه ملرینه رغماً تشکل ایده جک اولورسه اونلر قبول ایدر ، حتی اونلرک دوستلغنی آرامایه وکندی لهنه استفاده اتمکک چالیشه ییلیرلر . انکلیز نییاستی بوگون آکتیف برسیاست دگلدر . بلهک تاریخک سیری موجبی آلرینه کچن صوکسز روتی ، مستملکهری جهان ملتلی آراسنده هر آن تخدمت اتمکده اولان قاریشیق وضعیتلر دن استفاده ایلمکده مهارت کوستره رک هر نصلسه محافظه ایلمک سیاستیدر . انکاتره جهانک بوتون کوشه لرینه داغیلان منافعی بوکونه قادی اولدیغنی کبی بوندن صکره ده پاره قوتی ایله ، گوکللی عسکرله ، مستملکهرلر نندن طولیادیغنی کوله عسکرلرله اداره قایل اولاجغنی قنا عتنده در . بونک ایچون انکاتره نک اورتا آسیاده قوتلی برسیاست تعقیب ایده بیله جکینی تصوراتمک گوچدر . مع مافیله انکلیز ماتنی بزم ایچون کندیسیله اُک یاقندن علاقه دار اولماز ایجاب ایدن برملتدر . بونک بویله اولدیغنی بو اثرک مختلف یرنده آکلاتدق . چونکه : (ا) اوللا انکلیزلر اورتا آسیاده روسلر قارشوسنده یکانه بویوک عامل ، جنوبی واورتا آسیا ده غرب مدنیتنیک یکانه حقیقی ممثلی درلر . (ب) دیگر طرفدن بزم تورکستانی مهاجرلر هندستانده عمومیتله حسن قبول گوردیلر . تورکستانی مهاجر چوقولرینک هندستان مکتبلرنده انکلیزجه تربیه آلما لرینه ده آبی باقیورلر مش . هر حالده اونلر بزه طبعاً دشمن برملت دگلدر . (ج) داها برجهت وار : یوقاریده ده آکلاتد یغمز کبی دنیا نک بویوک ماتلری آراسنده انکلیزلر و فرانسزلر نفوس فضلله لهنه مالک اولمیان و شرقده کی مستملکهرلر ننده و نفوذ ساحه لر نده کندی انکلیز ویا فرانسزلرینی اسکان ایدرک اوراده کی یرلی قوملرک استقبالی لرینی بر باد ایده جک ملت اولمدا قلدن دوستانه مناسبت ایچون ترجیح ایدیله ییلیرلر . کذا ژاپونیا ده مرکزی آسیایی ژاپونلرله اسکان ایده جک برملت اولمدیغندن بزم ایچون تهاکه سزدر .

شمدی برده « جمعیت اقوام » واردر . بو بین الملل تشکیلاتدن مختلف ملتلر پروباغندا مقصدیله استفاده اتمک ایستلر وایدیورلر ده . اما بو جمعیت بوکون آنجق حرب عمومی نتیجه سنده عقد اولونان معاهده لرک یا شاتیله بیلمسی یولنده بوتون دولتلری استخدام اتمک مقصدینی تعقیب ایدیور . ایشی کوچی وهر حالده اُک

ضعيف نقطه سی ده بودر . اونك ايچون سير محمد اقبالك بو مؤسسبه حقنده
برفتند تاروش رزم درين بزم كهن
دردمندان جهان طرح نوا نداخته اند
من ازين بيش ندانم كه كفن دزدی چند
بهر تقسيم قبور انجمنی ساخته اند

دیمه سی دوغرودر بویوك و كوچوك دولتر و ملترك تام حقوقی مجلسی عمومی جهان
پارلامنتو سی شكلی آنجه یه قدار جمعیت اقوام دن بزه بره ر خیر بگله ملك اولماز.
أویله بر زمان البته كلمه لیدر و بویله بر جمعیت اقوام بزم ایچون ده ایدیتال اولمیدر؛
فقط امید آنجق اوکا باغلا نمالی . زمانمزه عامل مطلق قوتدر . كوچوكلك ایشی ایسه
بویوك و كوچوك قوتلك مجادله سنده او ویا بوقومینه زونلرده یر آلا بیلکدر .
ایشته بودر زمانمزه ده حیات .

بورا ده ایضاح ایدیلک ایجاب ایدن بر مسئله داهوار : بزروسیه ده ایکن
بولشه و بکدر جهان قایتالیستلرینك گویا سوویه تله علیهنده بعض گیزی سیاستری
موجود بولوند یعنی سوبلرلردی . بزده بوکا اینانپردق . احتمال ژاپونیا حقنده بو
دوغرودر . چونکه اوراده محقق که سوویه تله قارشى بر معین ودائی سیاست
حاکمدر . او سیاستی ده ژاپونیا ده هر شیده حاکم اولان ارکان حربیه اداره ایدییور .
اونك حقیقی ماهیتی اهر اطور معینندن بشقه کیمسه بیلر . پارلامنتو بیاناتی آنجق
ظواهره منحصر قالیر . آوروپاده سوویه تله قارشى اویله مستقر بر سیاست نه عمومی
میتله ونه ده موقراسی ایله اداره اولونان مملکتلرده منفرداً موجوددر . فرقه-
لردن یوکسک دوران بر سیاست انکلتره ده ده یوقدر . کذا آلمانلرک ، کندیلرندن
آلونان تعمیرات پاره سنك بر قسمی فرانسه وانکلتره طرفندن گویا سوویه ت
روسیه علیهنده پروپاگاندا ایچون گیزیلجه طستان وسائره بعضی دولتره ویریلیور
دیمه لری ده قوری لافندن عبارتدر . بوآلده بر مقاله یا قنده « تورکیشه پوست »
ده باصلدی ایسه ده اساسسزدر . آوروپانك سوویه ت روسیه یه قارشى مع الاسف
هیچ بردائی پلانی یوقدر . بورانك محافظه کار زمره لری کندى امللرینی سابق
روس زادکانی و بخارا امیری کی کچمش دورك آده لرینه استناد ایتدیر برلر و عینی
زمانده خارجی سیاستلرنده بولشه و بکدری کندیلرینك متقابل اینتریکالرنده بکدیگر-

ینه قارشی استفاده اتمک یلته نیرلر . صوکره ده بو محافظه کار یا خودلی بیرال بورژوا فرقه لری بزینه برسوسیا لست عمله فوکه سی کلیبور؛ اونلر ده بوتون وجود لريله باریشچی (پاسیفیست) اولدیقلرندن روسیه یه قارشی هرهانکی آکتیف سیاسته دشمن اولویورلر . چونکه انتخا باندده سوویه ت دوستی اولارق میدان آتیلیورلر . آوروپالیرک بولشه ویکره قارشی سیاستلری چوق تحقدر . اونلر، بونلری باربار وکیسه خیر سزی وحیدود طانید قلرندن کندی اولرنده مسافر ایدرکن ، آلتون وکوموش قاشیق وچانالری چالماسونلردیه نظارت ایدر و مسافر ایکن مسلح اولما ملری خصوصنه اهمیت ویریرلر ، فقط عین زمان شو « باربار و وحیدودلر » دن کندی جهان سیاستلرنده استفاده بی دوشونورلر .

الیوم اورتا آوروپا فی الحقیقه تام معنا سیله بر خائوس حالنده در . ده موقرات اصول اداره دن استفاده اتمک بو اداره یه اینانانلرک حقی اولملی ایدی ، حالبوکه بو اصول اداره بی بیقمه بی هدف ایدینهن قومونیسست فرقه لری پارلامنتورل ده اعضاء اولوب ایسته دیکلرینی یا پیورلر ، حتی اونلره حریت مطبوعاتدن استفاده حقی ویریلیور . بوکون آلمانیا ارکان حربیه سی واونک روحی اولان جنرال « اشلائخر » کیملر سوویه تله گنیش مقیاسده استقراضی تصویب ایدرک عسکری کیمیا ایشلرینی و طیاره ایندوستریسی احیا اتمک ایچون اونلره یاردیم ایدرلر ، چونکه اونلری کندیلرینک (فرانسولره قارشی) متفق صایارلر . هر حالده ، آوروپا ده مستقر بر سیاست موجود اولدیغی آجی بر حقیقتدر ، که بونی قبول اتمک ایجاب ایدیور . بز شوکونکی جهان سیانی وضعیتنی درشونه رک اطرافزه قارساق نتیجه ده ینه کندیمزه دونوب کلک مجبوریتنده یز . بزه فلان ویا فلان دولت یاردیم ایده چکدر دیه مه یز . فقط شو قاداری محقق درکه بز مدرک اولوب « کندیلگمز » ک اهمیتتی تقدیر ایدرک اوکا کوره ایش کورورسه . ک دنیا ده بالکز قالمایز . ایشته بن کتابک صوکنده شو « کندیلگمز » ک قیمتته عائد فکر لریمی خلاصه ایتمک ایسترم :

بوکون ملتیز کندیسنگ اورتا آسیا ده بیکلرجه سنه لر دوام ایدن اوزون تاریخی حیاتینک اک مشکل واک تهاکلی بردوره سنه گیرمش بولونیور . بوکونلرده موسقوا و تاشکنده منتشر مجموعهلر ده بولشه ویکلرک اورتا

آسیا یه دوغروبویوک مهاجرت پلانلرینه دائریکی یکی خبرلنشر اولونیور . روس احتیاجنسه کوره ده میریول شبکه لری و خاق ایسگه لگنک ایندوستریلشدیریلبله سی جدی صورتده موضوع بحثدر و تطبیقاتنه گچیلشددر . جنوبی تورکستانده آنجق صنایع حیوانات اکیله جک ، شمالی تورکستانده ایسه حکومت آئنده بولونان تراقورله زراعت و اونک طرفندن اداره اولنان قولله کتیف ایگه لکلر انکشاف ایتدیریلبله جک . بتون سیاسی و اقتصادی اداره روس آئنده اولدیغندن بتون بو تدبیرلرک آنجق روس ایمپریالیزمی و روس مهاجرلری ایچون فائده لی اولاجغنی سویله مک ده فضلده در . چونکه کویلیمیزک زراعتده قوللانوب کلدیگی حیوانات محو ایدیلد کدن صکره اونک تکمیل حیاتی روسک تراقورینه و قولخوز اداره سنک شفقت و مرحمتنه باغلی بولونیور . او ، تراقوری تورکستان کویلیسندن آنجق ایسته دیکی آدملره ایسته دیکی کون و ساعتده ویره ییلیر و اونو ده ملی حیاتی ، عائله حیاتی ، ایگه لك حیاتی تاممیله زهرله مک ، کندی ایسته کنه موافق برشکله صوقا ایبلک شرطیله ویریر . بتون مملکتده ملتزم مستقل دوشونمک حقنی غایب ایتدی . بتون اراضی و صو و اونلرک اداره سی روسک مستبد اداره سنه کچدی . زراعت ایچون تارلایه صو ویرمک ، تارلایه صا پانی تراقورله بوروته ییلبلک روسک تمشیل ، عائله و ملت حیاتی زهرله مک و محو ابتمک سیاستلرینه تابع طو تولیور . بو حالده بزفصل « کندیمز » دن بحث ایدیه ییلیرز ؟ اوت بز « کندیمز » ی تقدیر ایدیه ییلیرسه ک تورکستانده استقبالمزک اولکه مزک قومشولریله برابر تنظیم ایدیلبله جکنی کوره ییلیرز . او وقت روسک پاموق ، ده میریول ، تراقور و قولخوزکی سیاستلر — نندن قور قهایه ییلیرز . چونکه اونلر برکون هب بزم اولاجقدر . اورتا آسیا ده روس استیلاسنک ، بالخاصه بولشه ویک روس حاکمیتک تورکستان تورکلگی و کولتوری و حیاتی ایچون احداث ایتدیکی تهلهکلر بزم ایچون یکله نیلمیه ن بر حادثه دکلدر . فقط بز « کندیمز » آدم اولارق مبدانه آتیلالم ده حیاتمزی مرکزی ، شرقی ، جنوبی و غربی آسیاده کی تکمیل قومشولریمرک مقدار تیله باغلایه بیله لم . بونی یا پاییلیرسه ک تورکستان تورکلگینک طاغیک آشاغیسنه دکل ، یوقاریسینه طوغری کیتمکده اولدیغی کورولور . بز « کندیمز » روس بویوندر و غینده یاشایان ملتک بریسی دبه باققله برابر آسیانک بیوک ملتلرندن بری و مختلف دولتله انقسام

اولنئس اولان اورتا آسيا ملتريئك اوك صفده اولانلرئدن برى ديه باقغه آليشمالى يز . بويله ياپارساق بومدهش تهلکه لى ساعتلر برتجر به دوره سى اولور کچر، بزاوندن قوتلى اولارق چيقارز . روس اسارتئك تهلکه لرئنى کوز او گمز ده بولوندر مقله ، او گمزده دوران ديبسز اوچوروى کور مکله برابر استقبالدن قورقمايز ، بالعکس بو استقباله اينانارق گوکس کيره رك قولخوزه پاموق تارلاسنه قارشى کيده رز وعينى زمانده مجادله يه آتيليرز .

منور تورکستانليرك اُك بيوك وظيفه سى : کئدى وطنلرئنده روسلرک تفرقه سياستنه اويمه نك ، آنجق سابق روس ولايت تقسيماتئده کى « تورکستان » حدودينه داخل اولان تورکلرى « تورکستانلى » عدايتمه نك نه قدر بيوك مى جنائت اولديغنى وطنداشملرينه تلقين ايتمک ، تورک و مسلمانك همسنى بو اولکه يه تورکستانلى صفتيله جلب ايتمکه چالشمق در . داخلى سياستمز بويله اولماليدر . اما خارجى سياستمز « کئدمز » سى قوتلى و فعال واورتا آسياده کى بتون سياسى حادثه لرده کئديسنى کوسترمکه حاضر برملت اولارق ديگر ملتله طانتمقدر . منور تورکستانلير ، مقدراتيله مشغول اولدقلرى وطن تورکستانك مقدراتى مسئله — لر يئك ، احاطه سى بحق آغير وچوق گنئش وچوق بيوك مسئله اولديغنى وشويله بيوك بر بين الملل مسئله اولارق وضع ايد يلمسى ايجاب ايتديکئى واونك ممکنلگئى گوزل آکلماليدر لر . بونى آکلارساق واکا کوره حرکت ايد بيليرسه ک ، چين ، هند ، ايران و آفغانستانده تحدث ايد جک سياسى و اقتصادى حيات واورلرده شمدى يوکسلرگه باشلايان مدنى حيات ، کذا روس انکليز ؛ ژاپون — روس ، ژاپون — انکليز رقابتلرينه مترتب سياسى حيات بزم قوت منبعمز اولاجقدر . بزبتون او اولکه لرده کى حياتى ، عموميتله آسيا — روسيه — آروپا مناسباتى مسئله لرئنى بوتون تفرعاتيله اوگره نه رك ايش کورمک مجبوريتئنده يز . تورکستان مسئله مى ديد — يگمز وجهله داخل شرقى روسياده کى تکميل تورکلرک مسئله سى اما خارجا مستقبل بين الملل بر مسئله در . او ، او شکلده اوگره نيلىلى و او شکلده اورتايه قونيللى در و آنجق اوزمان بزهد فزى کوره رك اوکاطوغرى قطعى وجسور

آدیملرله ایلیلیه بیلیرز. بو ایله بر حقیقتدرکه کندی ملتداشلمز آراسنده بونی آکلایه میانلرتنویر ایدیلملری فرض اولان جاهلردر ؛ فقط اوکاشعورلی اولارق مخالف اولانلر بزم داخلی دشمنلر مزدر . بز بوگونکی حالزده نه انکلیندن خیر بکلیه بیلیرز ونه ده جمعیت اقوامدن . اما بز انکلین لسانتی اوگره نهرک اولسانده ، کذا روسجه منتشر سیاسی واقعاتی نشریاتی لایقبله تدقیق ایده بیلیرسه ک ، جهانیه بویکی ملتک گنیش نظریله باقایلیرسه ک نجات یولمزی بولورز . بزم اجدادمزک ، چینگیزک وتیمورک اک بویوک قوتی کندیلمینه نهایتسن اعتمادلی ، کندی قیمتلمینی تقدیر ایده بیللملری اوزمان جهان وضعیتندن آنجق اونلرک لایقبله اطرافلیجه خبر دار اولمش اولملری اولدیغنی سویله دک . تورک ملتی ، تاریخی حیاتک شوکتلی کونلرنده جهان سیاسی وقایعی دورت کوزله مراقبه اتمش وهرهانکی سیاسی حادثه ده درحال کندهسینی کوسترمشدر . آنا طولینک ملز اولیوب حقیقی اوروغلی تورک اولان طبقه لری ، کذا قازاق ، باشقورت . تورکمن واوروغلی اوز بکلر جهان سیاسی حیاتنه قارشی اوقادار علاقه دارلق کوستر یوروچوپانه قادار بومسئله لراوزرنده ایله اهمیتله وجدیتله دوشونه بیلیمورکه شایان حیرتدر و بوبزم ملتک بوتون تاریخده کورولن ملی خصوصیتیدر . بونی یوقاریده ده آکلاندیدک . ایران ، تاجیک ، هند وروس وچین کویلیسنده جهان سیاستنه قارشی بویله آچیق کوزعلاقه هیچ کورولمز . ایشته بز بوملی خصوصیتی یاشاتالم ، تربیه ایدهلم . زیر بزم ایچون یکانه نجات یولی بودر . تورک ملتی بالخاصه اورتا آسیاده هیچ بز زمان نه کندی وطننه ونه ده مجاور اولکه لره روس ، چینلی ویاهندلی کبی اقتصاداً استیلا ایلمک یولینه کیره مز . زراعت ویاتجارت ساحه سنده قومشوملتلر اوزرینه تحکم ایده مز ، اوکندی حاکیتی آنجق عسکر لکی و سیاسی ساحه ده کوز آچیقلمغی ایله تأمین وتحکیم ایده بیلیر . ایشته بز بوملی خصوصیتهمزی ای ادراک ایدرک حرکت ایده جک وکندی قیمتتمزی تقدیر ایدرک یورویه بیلیرسه ک قومشو قوملر طرفندن ، کذا انکلین ، روس ، چین وژاپون ملتلی طرفندن براهیتلی سیاسی عنصر اولارق تلق ونبول اولونابیلیرز . بویوله برمدخل اولور امیدیه بن بوراده تورکستانک قومشو اولکه لرینک سیاسی مسئله لرینی برآز ایضاح انمکه چالشم . سیاستده ، بالخاصه زما تمزک سیاسی حیاتنده بر استقرار یوقدر . برچوق فیکرلوم یا گلایش چیقما بیلیر . سیاستده یا کیشلقلری درحال کورمیه

و تصحيح اتمگه چاشمق و هيچ بر نظريه به صاپلانوب قالماق عادت و غايه اولديغندن بويانگليشالقلر كورولورسه و يا خود كوستر يليرسه در حال قبول ايدرم ذاتاً بوراده سويلنه نلرك اكثريسي بر طاسلاق ماهيتنده در . فقط ملتكم كندى اواك سنك اطرافنه و جهان ناصيل باقى ايجاب ايتديكى حقنده كى فكر لرم اساس اعتباريله هيچ يا كليش اولاماز .

تور كستانك استقبالي البته جهانك عمومى مدنى تكامل ايله موازى انكشاف ايله بيله سنده اولاجقدر . مسئله يالكنز بو آهنگ و موازى لگك نصل حصوله كتيريله بيلمسنده در . دنيا ده مدنيت و تكنيك باش دونديريچى بر سر عتله انكشاف ايديبور . آلمان سه په ليني روسيه ، ژاپونيا و آمريقاي دولاشدى . بوموقبيت عادتاً بوتون جهان ملتري ايچون بر بايرام اولدى . شوسطر لرياز يلدغي كونلر ده بز « سه په لين » ك لوس آتزه لوسده ناصل استقبال اولونديغنى ، اونى آمريقادا استقبال ايدن يوز بيكلرجه اهالينك سه وينج صدالرينى ، سه په لينده كى انگليز ، آلمان ، ژاپون و سائر مسافرلك هر ير ينك كندى ديلنده سويله ديكي نطقلى ويانه ده اوطورد يغمز حالده بلا واسطه راديو دن ديكله دك و دنيا نك بوتون ملتري عيني ساعتده ، شمه سز عيني علاقه و حسله ديكله ديلر . دنيا بو قدار كوچولدى . ملتر آراسنده كى مسافه لر بو قدار قيصالدى . بحر محيطلى برقچ كونده كچن بويوك طياره لرك شبكه لرى طول و عرض چيز كيلرى كې كره ارضى صاريبور و بحر محيطده ، آوستراليا و اونكله آمريقا آراسنده كى غير مسكون آطه لر بر كون بو طياره خطلرينك چوق كوزه ل استاسيونلرينه دونه جكدر . اسكى ويكى دنيا نك شمالي قسملرى آراسنده كى اك قيصه هوايولى ده احتمال بر كون قطب شمالي اوزرندن كچر . انسانلر يكي ومده ش تخريب قوتلرى كشف ايتدكلرى كې كونشدر ، دكزلردن و داهانه لردن خياله كلمه ين يكي حيات ، انرژى منبعلى بولمغه چالشبورلر . كچنلر ده آلمانلر دن دوكتور Fortner نام برينك « صحراى كير نصل احيا ايديلير ، عنوانلى مقاله سنى ، و مشهور محرر اميل لودويغ ك « نيل اوزرنده مجادله » مقاله لريني اوقودق . « نيل » ك اسقاساحلرى توسيع ايديله رك ، اولجه يالكنز دهشتلى حكايه لرده اوقونان بوچوللر ده بلكه اون مليونلرجه انسان اسكان ايديله جكدن ، بوتون آفريقا نك متصل بر مدنى كل شكلى آلاچغندن ، آروپا ايله آفريقا آراسنده جبل طارقدن

دکز آلتی ده میریوللری انشا ایدیله جکندن بحث ایدیورلر .
جهانك بویله برتر قیاتی واجزاسی یکد بگریله بویله صیقی باغلانديغی بردورده
دنیاكك اُك اُسکی مدنیت مرکز لر نندن بری وآسیانك اُك استقبالی نقطه سی اولان
تورکستانك انكشاف یوللری بر حریرص مستولی ملتك ایغوئیز میله قاپالی قالاما یاجغی
طبیعیدر .

جهان ترقیاتنك مستقبلا آلاجغی شکل نه اولورسه اولسون تورکستان ایدیا
قره مملکتی در . اولك استقبالی قره اقتصادی مناسبتنك انكشافنه باغلیدر . قالیفورنیا
ده تحصیل کوره ن و بوکون تورکستانده چالشمقده اولان آلمان مهندسی تسینزه —
لینغ ك ۱۹۲۷ سنه سنده موسقوا ده نشر ایتدیکی تدقیقاتی نتایجنه کوره آمودریا
اوزبوی طرفنه آقیتیلار ق ثانیه ده ۱۰۰ مکعب صائین (بر مکعب صائین = ۴۹
انکلیز فوتی) صو ویریلیرسه صاری قامش حفره سی ۹ سنه ده طولاجق
ودنیانك اُك معظم صو مخزنی شکلی آلاجقدر . اوحالده آرال ده لتاسنده ۳۵۰,۰۰۰
ده ساتینه بر ، سطحی اینهن آرال کولی آلتندن ۳۰۰,۰۰۰ ده ساتینه بر میدانه
چیقاجق ، سیردریادن هیچ زحمتسز ۴۰۰,۰۰۰ ، آمودریادن ۱,۲۰۰,۰۰۰
ده ساتینه بر اسقا ایدیله جك . « اوزبوی ، ك بحر خزره آقدیغی ساحه ده ده
۵۳۰,۰۰۰ ده ساتینه بر آچیلایقدر . « اوزبوی ، » واپورلر ایشله تیله جك
برشکله قونیلق ایچون کلومتره باشنه آنجق ۲۰,۰۰۰ روبله صرف ایتمك ایجاب
ایدیور . بو ایسه ده میریولندن ۴ — ۵ دفعه اوچوز دیمکدر . عمومیتله تورکستانده
اسقا ایشلری یوله قونیلیرسه یکیدن پکرمی ملیون هکتار یراسقا ایدیله بیله جك ،
بلکه ده داها اوتوز ملیون نفوس استیعاب ایده جکدر . ژیولوج عالملر بو مملکتده
مدنی حیاتك استقبالی چوق پارلاق کونستیر اولدیلر (۱) . اگر تورکستانده یکیدن
یکرمی ملیون هکتار یراسقا ایدیله جك اولورسه او وقت شمعی موجود ۱۲ ملیون
هکتار پاموغه حصر ایدیلیر وقازاقستانك جنوبی پنج وقاچوق زراعتنه تخصیص
ایدیله بیلر دی وحبوبات خصوصنده روسیه یه هیچ احتیاجی قالمازدی . تورکستانده

[(۱) پروفسور آبرینت به نك Penk بوکنا بجزک یازیلیشندن اوچ سنه صکره نشر
ایتدیکی برائرنده غربی تورکستانده قرق ملیون فادار أهالی یاشایه بیله جکمی سوباشدر
Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde, Berlin, 1931.S,12

بیاض کومورقوتی . ۴ ملیون بیگر قوتنده، شیمدی به قادر کشف ایدیلن پترول موجودی ۵۰ ملیون طون تخمین ایدیلیور . باقر ، ده میر ، انقیمون ، رادیوم ، « قارامزار » و « قاراطاو » منطقه لرنده قورشون وچینقو ؛ فرغانه ده و تاجیکستانده ده میر معدن یا تاقلری کشف ایدیلسکده در . بحر خزرک شمالی شرقی ، تورکمنستان و خوارزم منطقه لری زنکین پترول وعد ایدیور . چین ده میر بولی ایران یوللریله ، هند یوللری سبیریا و روسیه یوللریله تورکستان اوزونده برله شیرسه تورکستانده مکنوز بوتون بوئوتلر کندیسيله متناسب إحاطه و قدرته ایشله تیلکه باشلانیرسه آسیا و آوروپا حیاتنده یکی دور باشلا یا جقدر . سوویه تلرک تحملمسوز مساعی انغاریه لرینی تورکستانلیر روسیه ده امثالی کورولمیه ن بر غیرتله اتمام ایتدکلرندن سوویه ت غزته لری ستایشله بحث ایدیورلر . تورکستان اهلایسنک داها استفاده ایدیلیمه ن انرژی خارقهر یاراتا جقدر . اوکا آنجق کندی مساعیسنی جهانک هر طرفنده کی ترقیاتله موازی صورتده انکشاف ایتدیرمک ایچون استقلالک حصولی ، کندی قدرتی ، اینسیاتیفی ایسته دیکی کبی تطبیق امکالری ، بوتون ملتلرله ایسته دیکی کبی تشریک مساعی یوللری آچلق ایسته ر . تورکستانک شمدیکی چوق اجیلقلی حیاتیله استقبالی قیاس ایدیلرکن اثرمزی قازاقلرک مشهور شاعری کوپه ی اوغلی یوسفک شو مصراعیله اتمام اتمک ده موافق اولور :

طاوسیلیمای کیله جاطر آرمانغز
ایرکتی بولماغان صونک درمانغز

ویانه هرنالزهر غورته ل ۱۱ قپو ۱۰

۱۰ تشریق اول ۱۹۳۹